

THE FREE INDOLOGICAL COLLECTION

WWW.SANSKRITDOCUMENTS.ORG/TFIC

FAIR USE DECLARATION

This book is sourced from another online repository and provided to you at this site under the TFIC collection. It is provided under commonly held Fair Use guidelines for individual educational or research use. We believe that the book is in the public domain and public dissemination was the intent of the original repository. We applaud and support their work wholeheartedly and only provide this version of this book at this site to make it available to even more readers. We believe that cataloging plays a big part in finding valuable books and try to facilitate that, through our TFIC group efforts. In some cases, the original sources are no longer online or are very hard to access, or marked up in or provided in Indian languages, rather than the more widely used English language. TFIC tries to address these needs too. Our intent is to aid all these repositories and digitization projects and is in no way to undercut them. For more information about our mission and our fair use guidelines, please visit our website.

Note that we provide this book and others because, to the best of our knowledge, they are in the public domain, in our jurisdiction. However, before downloading and using it, you must verify that it is legal for you, in your jurisdiction, to access and use this copy of the book. Please do not download this book in error. We may not be held responsible for any copyright or other legal violations. Placing this notice in the front of every book, serves to both alert you, and to relieve us of any responsibility.

If you are the intellectual property owner of this or any other book in our collection, please email us, if you have any objections to how we present or provide this book here, or to our providing this book at all. We shall work with you immediately.

-The TFIC Team.

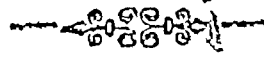

શ્રી

ગેન કાંચ સાર
સુવર્ણ

છાપી પ્રસિદ્ધ કરનાર.

શા. નાથા લલુભાઈ.

અમદાવાદમાં

માણિકચૌક નજીક કાગદીઆળમાં ખોડાઢોરના

મકાનમાં અમદાવાદ વિક્ટોરીઆ પ્રેસમાં

શા. નાથાલાલ લલુભાઈએ છાપ્યું

સંવત ૧૯૩૮-સન ૧૯૮૨

કિંમત રૂ ૫-૦-૦

કાયદા પ્રમાણે ગ્રંથ સામિત્વનો હક રાખ્યો છે.

પ્રસ્તાવના,

પંચમા ડાળને વિષે સર્વજ્ઞ અને પુર્વધરના વિચારો કરી ભવ્ય જીવોને આ
સ્માર્થ સાધવાને મુખ્યત્વે કરીને જનપ્રતિમા તથા જનાગમનો ખરો આધાર છે,
જેનાગમ વાંચવા ભણવાને ઘણું મુશ્કેલ છે તથાપી તેજ આગમને અનુસારે રૂઝ
ચેલા સુવિહિત આચાર્ય તથા મહાનપંડિતોના રચેલા ગ્રંથો પદ્યબદ્ધ અને ગ
દ્યબદ્ધ ઘણા છે અને તેજ ગ્રંથોનું અવલંબન કરી તે વાંચવાનો અભ્યાસ
કરવો. તેથી જાણપણું પ્રાપ્ત થાયછે. જાણપણું થવાનું મુખ્ય કારણ જ્ઞાન છે.
જ્ઞાન વાંચવા ભણવાથી ઘણા જીવોને સમ્યક્તની પ્રાપ્તિ થાયછે માટે સમ્યક્ત
પ્રાપ્તવાનુ કારણ જ્ઞાન અને જ્ઞાની છે તથાપી આ કાળે જ્ઞાની પુરૂષોની
ઘણી ખોટ છે માટે જ્ઞાનની મુખ્યતા વિશેષે ગણવી જોઈલે ખરો આધાર
જ્ઞાનનો હાલ છે જ્ઞાની પણ જ્ઞાનનાજ આધારથી આત્મ હિત સાધેછે.

માટે આ પંચમા ડાળમાં ભવ્ય જીવોના ઉપકારને અર્થે ઝટ સમજ પડે તો
વા ગ્રંથોના અર્થો તથા ગ્રંથો છપાવીને તેને જુજ કિમતે વેચવા એથી ઘણા
જીવો તેનો લાભ લેઈ શકે માટે હરેક રીતે જ્ઞાનની વ્રદ્ધિના અર્થે પુસ્તકો છ
પાવી બહાર પાડવાં.

કેટલાક માણસો અભીમાની કે જેઓ ખોટો ફંલ રાખી ધર્મીનીનુ કાળ
ખતાવેછે તે એમ કહેછે કે જ્ઞાન છપાવવું નહી તે છપાવતાં દાષ છે એ ખો
લવું કેવળ ખોટું છે પુરે છપવાની કળા બિલકુલ હતી નહીં. તેમ લખવાને
કાગળ પણ જેવા જોઈએ તેવા ન મળતા તેથી તાડપત્ર ઉપર જ્ઞાન લખાતુ
હતુ તો છપાય તે ક્યાંથી?

હાલમાં છપવાની કળા ઘણી સરસ પ્રસરી છે તેથી આજી કીમતે પુસ્તક
મળે ઘણા લોકોને ફાયદા થાય તેવા કામમાં અડચણ કરવી એ મુરખનુ કામ છે.

કોઈને એક પ્રત વાંચવા જોઈએ તો હાલ પણ કોઈ અપાશરના કે જ્ઞાનના
ભંડારમાં માલેક ગ્રંથથી અગર યતી આપતો નથી અને તેવી પ્રત લખા-
વતાં પચીશ રૂપિયા ખરચ થતા હોય તે કોઈ સાધારણ માણસ તો ખરચી
શકે નહી તેથી તેને ભણવાના અંતરાય પડે તેવું છતાં જે ગ્રંથો લખાવતાં
ખસો રૂપિયા થાય તેટલા ગ્રંથો છાપેલા એ ચાર રૂપિયાની કીમતે મળે જેથી
ઘણા જીવોને ઉપકાર થાય માટે અવશ્ય કરીને આજજીવોને તેમજ સમજુ
પુરૂષોને ઉપયોગમાં આવે અને લોકો જૈનમર્મની ખરી વાત જાણે. એવા
હેતુથી જૈનગ્રંથો છપાવી બહાર પાડવા અને તેમાં વધારે લોભ નહી કરતાં
ખોટાની મેહેનત જોગ નહીં ખાઈ લેવા એવો મહારો હેતુ છે.

વિજ્ઞાપના:

તત્પરિણી છવો મારા ધર્મપ્રીય જનો 'જ્ઞાન માર્ગિની અભીલાષી' શુદ્ધ ધર્મા ભિલાષિત તત્પરચરિત લાઠિયાની સેવામાં આ જનકાવ્ય સારસંગ્રહ નામના પેહેલો ભાગ નિવેદન કરેછું. અને સર્વ તત્વાભિલાષી લાઠિયા પ્રત્યે વિનતી કરે 'હું' 'કે' આ ગ્રંથ છાપવાને મેં શરૂ કીધો તે વખત મારી તખીયત બહુ નરમ થઈ ગઈ અને પુર્વ કર્મના ઉદયથી મારા મગજમાં દરદ હોવાથી બે ત્રણ વખત પૂરું સુધારતાં પછી કોઈ કોઈ જગ્યાએ ભુલ નજર ચુક થઈ જાય છે નેથી છાપવામાં કોઈ કોઈ મિષ્ટિક રહી છે તે સુધી જનાએ ક્ષમા કરી સુધારી વાંચવું.

જે જે ચોવિશીઓ છાપવામાં આવી છે તેમાં કેટલીક ભાષા કંઠાળો ઉપને તેવી છે તેમાં મહારો દાષ નથી કરતાએ નેવી કરી તેવી છાપેલી છે તથાપી કોઈ કોઈ જગ્યાએ દૃષ્ટિદાષથી તથા મંદબુદ્ધિથી અને ગુણગમ્યના અભાવથી ચુકો રહી જ છે માટે સજ્જન પુરૂષો મુજ રાંક ઉપર કૃપા કરી સુધારીને વાંચ શો અને મને અદ્યબુધિવાળો જાણી મહારા કોઈપણ દાષ ભણી ન જોતાં મહારા ઉપર ક્ષમા સમર્પશો એવી મહારી વિનંતી છે.

હવે પછી બીજા ભાગ છાપવાનો વિચાર છે અને તે આ ગ્રંથ કરતાં ઘણું દરજ્જે સરસ કરવાનો મહારો વિચાર છે તથાપી કોઈ સજ્જન માત્ર સુધારી આપવાની અને વાંચવાની મુદત કરનાર સારૂ માણસ મળશે તો તે વિચારપાર પાડીશ કેમકે હું ઘણીવાર વાંચુ છું તોપણ ભુલ છતાં ચોખુ વાંચી જ વાંચે ને ભુલ દૃષ્ટિગોચર આવતી નથી માટે હું ઘણાજ દિલગીર થાઉં છું નેથી હવે તો બરાબર સુધારનારનો જોગ મળેથી આગળ કામ ચલાવીશ. અને આ ગ્રંથ સંખંધી ને કાંઈ ખામી રહી છે તેની હું ત્રિવિધે ત્રિવિધે માફ માગું છું.

ગુણી જનાના દાસ નાથા લલુભાઈ

- આ શીવાય નિચે લખેલાં પુસ્તકો અમારે ત્યાં સસ્તી કીમતે મળશે.
- ૧-૪-૦ ધર્મપરિક્ષાના રાસ બાળબોધી છોટના પાકા પુઠાનો.
  - ૦-૧૨-૦ વિવિધબોલ રત્નાકર ભાગ ૧ લો.
  - ૦-૧૨-૦ સુમતીમાગીલનો રાસ બાળબોધી છોટના પાકાપુઠાનો.
  - ૩-૦-૦ ઉપદેશમાળા બાળબોધ સહિત સાક્ષી દસકતથી છપાયેલી ઘણીજસરસ.
  - આ પુસ્તકથી અમાણા કદનો.
  - ૦-૮-૦ ધમીલકુમારમોહરાસ.
  - ૦-૧૨-૦ ચંદ્રાનનો રાસ.

ઉપર લખેલી 'ચુકો' મુદ્દામાં કોટમાં બાહ્યખંડમાં જાણુખાવડીના કુવા ખાસે શી દેલંદારીમાં પરબુદાસને ત્યાંથી પણ મળશે.

અનુક્રમણિકા,

શ્રવેતાનાં નામ.

૧ મહાન પડિત શ્રી હિમાચાર્યજી કૃત શ્રીરામલક્ષ્મણ તથા રામકૃષ્ણ	૧૮
જેરેનાં ચરિત્ર તેના ખડ દશ	૧
૨ મહા ઉપાધ્યાય શ્રીજસોવિજયજી કૃત સવાસો ગાથાનુ શ્રીમંધરસ્વા	
મીજની વિનંતીરૂપે સ્તવન તેની ઢાળો ૧૧	૨૧૭
૩ છુટક ધૂપદો જસોવિજયજી કૃત	૨૨૫
૪ ચઢતા પડતાની સગાય જસોવિજયજી કૃત	૨૨૮
૫ જતી ધર્મખત્રીશી જસોવિજયજી કૃત	૨૩૦
૬ ઉપાધ્યાય શ્રીવિનયવિજયજી કૃત શ્રીધર્મનાથજીનું સ્તવન મોટું	૨૩૯
૭ શ્રીવિનય વિજયજી કૃત પાંચ કારણનુ સ્તવન ઢાળો ૬ નું તથા છુ	
ટક પદો... ..	૨૩૯
૮ શ્રીવીનયવિજયજી કૃત પુન્ય પ્રકાશનુ સ્તવન	૨૪૪
૯ મહાન પડિત શ્રીઆનંદધનજી કૃત ચોવીશી વિગેરે	૨૪૯
૧૦ શ્રીમાનવિજેજી કૃત ચોવીશી સ્તવન ૨૪	૨૬૨
૧૧ શ્રીજનવિજયજી કૃત ચોવીશી સ્તવન ૨૪	૨૭૩
૧૨ શ્રીપદ્મવિજયજી કૃત ચોવીશી સ્તવન ૨૪	૨૮૪
૧૩ શ્રીજ્ઞાનવિમળજી કૃત ચોવીશી સ્તવન ૨૪	૨૯૪
૧૪ શ્રી પ્રમોદસાગર કૃત ચોવીશી સ્તવન ૨૪	૩૦૩
૧૫ શ્રીવિજય લક્ષ્મીસુરીજી કૃત ચોવીશી	૩૧૨
૧૬ ભાણવિજયજી કૃત ચોવીશી	૩૨૪
૧૭ શ્રીદેવચંદ્રજી કૃત ચોવીશી	૩૩૩
૧૮ રામવિજયજી કૃત ચોવીશી... ..	૩૪૭
૧૯ ભાવવિજયજી કૃત ચોવીશી	૩૫૭
૨૦ શ્રીઉદયરત્નજી કૃત ચોવીશી... ..	૩૬૫
૨૧ પડિત દેવચંદ્રજી કૃત શ્રીઆગમસારોદ્ધાર ગ્રંથ	૩૭૦
૨૨ મહાઉપાધ્યાયશ્રી જસોવિજયજી કૃત શ્રીઅધાત્મસાર બાળાબોધ તેની	
અનુકરમણિકા પ્રથમ ગ્રંથકરતાનુ મગજાચરણભવંતની સ્તુતિ	૪૧૮
૧ આધાત્મ શાસ્ત્રના મહીમાનો પેહેલો અધિકાર...	૪૧૯

૨ અધ્યાત્મ સ્વરૂપનો ખીન્ને અધીકાર	...	...	૪૨૦
૩ ત્રીન્ને દંભ ત્યાગ નામા અધીકાર	...	...	૪૨૩
૪ ચોથો ભવસ્વરૂપ ચીત્વેન અધીકાર	...	...	૪૨૫
૫ પાંચમો વૈરાગ્ય સંભાવ નામે અધીકાર	...	...	૪૩૦
૬ છઠો વૈરાગ્ય ભેદાધિકાર	...	...	૪૩૪
૭ સાતમો વૈરાગ્ય વિષયાધિકાર	...	...	૪૩૮
૮ આઠમો મમત્વ ત્યાગાધીકાર	...	...	૪૪૧
૯ નવમો સમતાધિકાર	...	...	૪૪૪
૧૦ દશમો સદઅનુષ્ઠાન અધીકાર	...	...	૪૪૭
૧૧ અગ્યારમો મનસુધી અધીકાર	...	...	૪૫૦
૧૨ બારમો સમ્યક્તાધીકાર	...	...	૪૫૩
૧૩ તેરમો મીથ્યાત ત્યાગાધીકાર	...	...	૪૫૮
૧૪, ચૌદમો કદાચહ ત્યાગાધીકાર	...	...	૪૬૬
૧૫ પંદરમો યોગાઅધિકાર	...	...	૪૬૯
૧૬ સોળમો ધ્યાનાધીકાર	...	...	૪૭૬
૧૭ સરતમો ધ્યાનસ્તુત્યાધીકાર	...	...	૪૮૩
૧૮ અઠારમો આત્મનિશ્ચાધીકાર	...	...	૪૮૫
૧૯ ઝોગાણીસમો જ્ઞેનમત સ્તુત્યાધીકાર	...	...	૫૦૫
૨૦ વીશમો અનુભવાધિકાર	...	...	૫૦૯
૨૧ એકવીસમો સજ્જન સ્તુત્યાધીકાર	...	...	૫૧૩
૨૩ શ્રી તત્વાનુ બોધ નામા ગ્રંથ	...	...	૫૧૯
૨૪ શ્રીભાવણી સંગ્રહ	...	...	૫૫૫
૨૫ છુટક સ્તવનો	...	...	૫૬૨
૨૬ હોરી સંગ્રહ	...	...	૫૯૮
૨૭ શ્રીવેહેરમાનજીન આદે છુટક સ્તવનો	...	...	૬૧૨
૨૮ શ્રી રામવિજેજી ખીજકત ચોવીસી	...	...	૬૨૨
૨૯ શ્રીન્યાયસાગરજી કત ચોવીસી	...	...	૬૩૫

શ્રી સુગુરુમ્બોનમઃ

શ્રી વીતરાગોમ્બોનમઃ

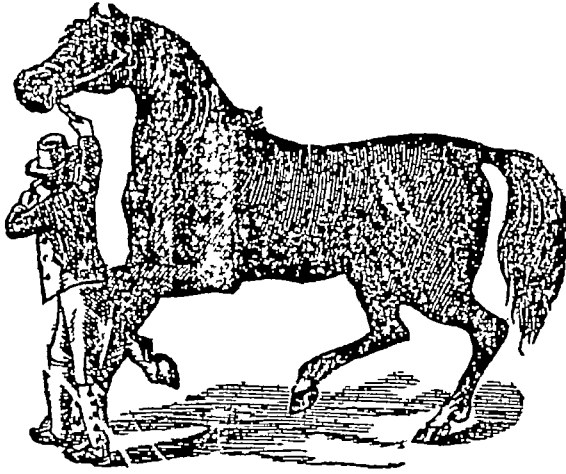
અથ શ્રી રામ ચરીત્ર પ્રારંભતે.

મંગળા ચરણ.

જેઓએ વજના સામર્થ્યને છતી લીધુ છે, અને મોહરૂપી જે માહા-
મહત્તને છૂટ્યા છે તથા જગતમાં જે આઠ કર્મરૂપી તિમીર એટલે અધિકાર છે
તેનું હરાણ કરવાને ખગ એટલે સુર્યરૂપ છે. જેના ચરણને વિષે સીંહનું ચા-
ન્હ છે, જે મોક્ષના માર્ગને દેખાડનારા છે, જેને નેત્રે કરી નીરખતાં કલ્યાણ
રૂપ જળ વરસે છે, તે થકી ભવ્ય લોકરૂપી સરોવર માહા હર્ષને પામે છે,
જે માટે કામ દ્વેષના ક્ષય કરનાર છે, જેનું ઉત્કૃષ્ટ સહજ સુખરૂપ ધર્મ અ-
ર્થ ભક્તજન સ્મરણ કરી રહ્યા છે, તેથી તેનું સાત ભયરૂપ સીત તે નાસી
જાય છે જેનાં દરશન થકી ભવ્ય લોકોના કર્મનો ક્ષય થાય છે, દુષ્ટ કર્મને
દળવાવાળા તથા મેરૂ પર્વતની પેઠે અચળ જગતના જીવોને સુસારથા તથા
[નીરજમક] એટલે નાવમાં ખેસારી સમુદ્ર પાર ઉતારનાર જેમ સમુદ્રપાર ઉ-
તારે છે તેમ ભવ્ય જીવોને સસારરૂપી સમુદ્રમાંથી તારીને મોક્ષરૂપી નગરે
પોચાડનાર થોડામાં કહીએ તો જગતના જીવોને ખધું સમાન જગતના રક્ષક
એહવા ચોવીસમા તીર્થંકર શ્રી વર્ધમાન સ્વામીના તીર્થમાં આ ગ્રથના કરતા
શ્રી હેમચંદ્રસુરી માહારાજ થયા તેવો શ્રી માહાવીર સ્વામી પ્રતે નસ્કાર ક-
રીને કહે છે.

આ જંધુદીપના ભરત ક્ષેત્રને વિષે જેના માહાત્મનો અંત નથી સર્વ
રાજાઓમાં આદ્ય સર્વ તીર્થંકરોમાં પ્રથમ તીર્થંકર, એહવા જે શ્રી રણભદ્રવ
ભગવાન તે ઇક્ષ્વાકુ વસને વિષે શ્રી નાભીરાજના પુત્ર થયા તે વાર પછી
પાટનુંપાટ અનેક રાજા ચક્રવર્તી પ્રમુખ તેમનાજ વસમાં થયા, કેટલાએક
ચારીત્ર ધર્મ આરાધી પરમમદ્દ જે (મોક્ષ) તેને વિષે ગમન કરી ગયા તેમજ

કેટલાક પાટ સુધી તો વગર ચારીત્ર લીધે પણ અરીસા લુવનમાં સસારની અસારતા સ્પષ્ટ દેખી ભાવની સુધતાએ કેવળજ્ઞાન પામી મોક્ષ પોતા તથા કેટલાએક દેવતાની ગતી પામ્યા તેવાર પછી હરી વક્ષના વિષે વિસમા તીર્થકર શ્રી મુની સુવ્રત સ્વામી થયા તેમના તીર્થને વિષે જન્મેલા આઠમા બળદેવ શ્રી રામચંદ્ર તથા આઠમા વાસુદેવ લક્ષ્મણ ઉપના તેવોનાઅને પ્રતી વાસુદેવ રાવણ વિગરે મહત પુરુષોના ચરીત્રનું વર્ણન કરે છું.

આહીજ જ્યુદીપના ભરતક્ષેત્રને વિષે સર્વ પ્રથ્વીથી શ્રેષ્ઠ સર્વ નગરી આથા ઉત્તમ એહવી વિનીતા નામની એક નગરી હતી, તેમાં ઇક્ષ્વાકુ વસ ન દીપાવનાર તથા સર્વના કળેશનો હરણ કરનાર સગર નામનો ચક્રવર્તી રાજા થયો, સર્વ કળામાં નીપુણ તથા માહા પ્રાક્રમી અને સત્યવત ન્યાઈ સુરવીર એહવો તે રાજા એકદા સમે સાથે સુભટોના પરિવાર સહિત અસ્વ (ઘોડા) ઉપર ખેશીને રથવાડી નીકળ્યો, ત્યાં ચારે દીશાએ ઘોડો ફરવીને તેવતી વારાફરતા પાંચેગતી કરાવ્યા. તેવાર પછે પાંચમી પહુત નામની ગતીવડે તે ઘોડો લગામના તાબામાં ન રહાને આકાશ માર્ગે ઉડ્યો, તે જાણે કોઈ પીસાચ કોઈને હરણ કરીને લઈ જતો હોયની, તેમ તે સગર રાજાને લઈને એક મોટા વનમાં ગયો તેવારે રાજાએ ક્રોધ કરીને પોતાની બે જાંગો તેના પેટ સાંથે દાખી રાખી લગામ ખેચી કુદકો મારીને જમીન ઉપર પડ્યો અને તે ઘોડાની ગતી પણ ત્યાંહાં પુરી થઈ. રાજાને નીચે પડતો જોઈને ઘોડો પણ પૃથ્વી ઉપર પડ્યો, તથાપી ઘોડા ઉપર ન ખેસતાં રાજા પોતાના પગે ચાલવા લાગ્યો, કેટલુએક ચાલ્યા પછી ચંદ્રની કાંતિ જોવા સોભાયમાન એક સુદર તળાવ દીઠે ત્યાંહાં વીસામો ખાવા સારૂ સગર રાજા તળાવમાં સ્નાન કરી

તેમાંના પાણીનું પાન કરીને તેમાંથી ખાહાર નીકળીને તેની પાજ ઉપર આવીને ઉભો રહ્યો, આમ તેમ જુએ છે તેટલામાં ત્યાં એક તરૂણ્ય સ્ત્રી દીકરી, જેનું નવીન કમળના જેવું મોહોડું છે, નીલા કમળદળ જેવી જેની આંખો છે, જળના તરંગ જેવું જેનું લાવણ્ય છે. કુલેલા રાતા કમળના જેવા જેના હાથ તથા પગ છે; એહવી અદ્ભુત રૂપવાળી સ્ત્રી જોઈને રાજા પોતાના મન સાથે વિચાર કરવા લાગ્યો, કે આતે અખસરા છે? કિવા કોઈ વતરી છે? કિવા કોઈ નાગ કન્યા છે? અથવા કોઈ વિદ્યાધરી છે? આના જેવી સામાન્ય સ્ત્રી તો ના હોય, કેમકે આ સ્ત્રીનું મુખ જોવાથી અતી આશ્ચર્ય ઉત્પન્ન થાય છે, એવો વિચાર કરે છે તેટલામાં તે સ્ત્રીએ પણ સગર રાજાને પોતાની ચક્ષુ વડે દીઠો. ખંતેની નજર એક થઆથી તે સ્ત્રી કામે પીડાતી થકી પોતાની મુઠ્ઠા બુલી ગઈ અને અગ ઉપરથી વસ્ત્ર ખસી ગયાં તેવારે તેની સખીઓએ તેના અગ ઉપર વસ્ત્ર નાંખી તેને એક કોરે ઘેસાડી, અહીંયાં સગર રાજાને પણ તે સ્ત્રી જોઈને અગો અગ કામ વિકાર વ્યાપી ગયો, તેથી તળાવની પાજ ઉપર હળવે હળવે હાલ ચાલ કરે કરે છે એટલા માં તે સ્ત્રીની એક દાસી રાજા પાસે આવીને ઘોલવા લાગી.

હું સ્વામીન, ભરતક્ષેત્રમાં વૈતાલ્ય નામના પર્વત ઉપર લક્ષ્મીને પ્રિય એવા ગગનવદ્ધલ નામના નગરમાં એક અલક નગરીમાં કુખેરની પકે, વિખ્યાત ત્યાંના વિદ્યાધરોનો મુલોચન નામનો રાજા હતો. તેને સહસ્રનયન નામનો એક નીતીનિપુણ પુત્ર છે. તથા જગતની સર્વ સ્ત્રીઓમાં મુકુટમણિરૂપ એક મુકેશા નામની પુત્રી છે. તેનું જન્મ થતી વખત એક નીમિત્તીયાએ તેના ચિન્હો ઉપરથી ભવિષ્ય કહ્યું કે આ ચક્રવર્તી રાજાની સ્ત્રી થશે. એની મુદરતા વગેરેની કીર્તિ સાંભળીને, રથનુપુર નગરનો રાજા પુર્ણમેઘ તે કન્યા ઉપર આશક્ત થયો થકો તેનું પોતાની સાથે લગ્ન કરવા સારું મુલોચન રાજા પાસે તેની માગણી કરી. તે કહેણ તેણે માન્ય ન કરયાથી, તથા મુકેશાને ખગાત્કારે હરાણ કરવાની ઇચ્છાથી પુર્ણમેઘ મેઘ જેવી ગર્જના કરીને યુદ્ધ કરવા વાસ્તે આવ્યો; ને તે રાજાની સાથે લઢાઈ કરીને તેણે તેને માર્યો. ત્યારે સહસ્રનયન નામનો મુલોચન રાજાનો પુત્ર પરિવાર સહીત દ્રવ્ય તથા પોતાની ઘેનને લઈને અહીં નાશી આવ્યો છે.

તે મુકેશાએ આ તળાવમાં તમને ક્રીડા કરતાં જોતાં વેતળ કામવિકારે પડાણી થકી, ગ્રામમૃતુમાં મહેનત કરેલા માણસના આંગ ઉપર જેમ પશીનો આવે, તેમજ એનું શરીર પશીનાથી ભીજાઈ રહ્યું છે. ધાતુની તાપેલી પુત-

ખીની પહે એ પગથી કે માથા સુધા તાપેલી જણાય છે. શીયાળાના દાહાડા માં ટાહાડ વાયાથી જેમ રોમ ઉભાં થાય, તેમ એ સ્ત્રીના કોમલ શરીર ઉપર અતિ ખારીક કેશ સીધા થયા છે. કફ વડે જેમ ગળુ ભરાઈ જાય તેવી એના કંઠની વ્યવસ્થા થઈ છે. ભય પામ્યાથી જેમ આંગ થરથરે, તેમ એ કમલનયનીનું શરીર કંપે છે. રોગીના શરીરની પેઠે એના પીળો વર્ણ થઈ ગયો છે. શોકાતુરના નેત્રોમાં જેમ પાણી ભરાઈ આવે, તેમ તેની આંખો આંસુથી ભરાયેલી દેખાય છે. અને જેમ યોગી પુરૂષોના મનની વૃત્તિ એકાગ્રપણે ધ્યેય પદાર્થમાં લાગી રહે, તેવીજ એના અતઃકરણની વૃત્તિની સ્થિતિ થઈ છે. એવી દેશાનુ, કારણુ પુછશો તો હે રાજા, ઉપર કહ્યા પ્રમાણે પ્રકૃતિ કમલ જેવા તારા સુખનું દરશન કરતાં વેતજ એની નાના પ્રકારની વિચીત્ર અવસ્થા થઈ ગઈ છે. તે વાસ્તે હવે એ કન્યા જ્યાં સુધી જીવે તાવત્કાલ તું એનું રક્ષણ કર.

એવો રીતે તે સખી સગર રાજાની સાથે બોલે છે, એટલામાં આકાશ માર્ગથી સહસ્રનયન આવીને, તે ચક્રવર્તીને નમસ્કાર કરી, તથા તેનું યથા યોગ્ય આદર સત્કાર કરીને, તેને પોતાના સ્થાનકે ઉપર તેડી ગયો. પછી ત્યાં સુકેશારૂપ સ્ત્રી રત્ન આપીને તેને [પરણાવી]ને પ્રસન્ન કર્યો. ત્યાંથી તે બેઉ વિમાન ઉપર બેસીને વૈતાલ્ય પર્વત ઉપર ગગનવંલલ નામના નગરમાં આવ્યા. ત્યાં તે ઇંદ્ર જેવા પ્રાક્રમવાળા ચક્રવર્તી સગર રાજાએ સહસ્રનયનને તેના બાપના રાજ્ય ઉપર બેસાડીને તથા સર્વ વિદ્યાધરોના અધીપતી કરીને પોતાની સાથે તે સ્ત્રીરત્ન લઈ અયોધ્યા નગરીમાં ગયો. ત્યાં અતિ આનંદ સહિત કલા, કૌશલ્ય, ગાયન વિનોદાદિક નાટારંભ કરતો હતો તે પોતાની રાજ્ય લક્ષ્મી સહિત સુખરૂપ રહેવા લાગ્યો. કોઈ એક સમયના ચોગે, સુરાસુરને પુખ્ત કરવા યોગ્ય એવા શ્રી અજીતનાથ ભગવાન અયોધ્યા નગરીના ઉપવનમાં સમોસર્યા. ત્યાં ઇંદ્રાદિક દેવતા તથા સગર ચક્રવર્ત્યાદિક રાજા, વગેરે પર્વદામાં આવા શ્રી ભગવાનને વંદનાદિક કરીને યથા યોગ્ય સ્થાનકે બેઠા પછી શ્રી અજીત જિનેદ્ર દેશના દેવા લાગ્યા. તે વખતે એવો બનાવ બન્યો કે, વૈતાલ્ય પર્વત ઉપર પોતાના બાપના મરણનો મ્મરણ કરી ક્રોધમાં આવેલા સહસ્રનયને ગર્હ જેમ સર્પને મારે તે પ્રમાણે તેણે પુર્ણમેધના માણુનું ઘાણ કાઢ્યું તેના ભયથી અતીશય કાંપતા થકો પુર્ણમેધનો પુત્ર ધનવાહન ત્યાંથી નાશીને સરાણુ રહેવાના હેતુથી સમવસરાણુમાં આવ્યો. ત્યાં શ્રી અજીતનાથ જીનેદ્રને પ્રદક્ષિણા તથા નમસ્કાર કર્યો જેમ કોઈતે અગ્ની ઝાળમાં બળતો હોય

તેવો પુરુષ કલ્પ વૃક્ષની છાયા તળે શાંતિને પામે તેમ જિનચરણની સરાણ મ-
જ્યાથી તે શાંત થયો. પણ પોતાના વેરીને યાદ કરી ગુસ્સામાં આવીને કહે
વા લાગ્યો કે, તેને હું પાતાળમાંથી ખેંચી લાવીશ, અગર સ્વર્ગમાં જશે તો
ત્યાંથી પણ હેઠળ પાડીશ; પોતાથી નહીં બને તો કોઈ મોટા પુરુષને આ-
શ્રય લઈને પણ સહસ્રનયનને માર્યા વના રહીશ નહીં. એમ બોલે છે એ-
ટલામાં હાથમાં હથિયાર લઈને સહસ્રનયન પણ ત્યાં આવ્યો. તેણે ઘનવાહે-
નને સભામાં બેઠેલો દીઠો. પણ શ્રી ભગવાનના સામર્થ્ય વડે તેનું મન ખી-
ગળીને આંખોમાં આંસુ આવ્યાં, તથા કોપની શાંતિ થઈ ગઈ; ને શ્રી તીર-
થકર ભગવાનને પ્રદક્ષિણા તથા નમસ્કાર કરીને યથાચોગ્ય સ્થાનક ઉપર બે-
ઠો. એવા પ્રસંગે સગર રાજા શ્રી ભગવંતને પુછવા લાગ્યો કે, પુર્ણમેઘ અને
સુલોચન વચ્ચે વૈર થયાનું કારણ શું છે તે કૃપા કરીને દરશાવો તેવારે ભ-
ગવત કહે છે —

હે રાજા પુર્વે આદિત્યાલ નામના નગરમાં એક ભાવન નામનો સાહુ-
કાર હતો. તે પોતાના હરિદાસ નામના પુત્રને સર્વ દાસતા સોંપીને વ્યાપાર
સારૂ દેશાંતરે ગયો. ત્યાં જઈ ઘણું નાણું મેળવીને કેટલાએક ઠાળ પછી પો-
તાના નગરમાં રાતના સમયે આવી પહોંતો. તેથી 'પોતાનો' સાથે જે દ્રવ્ય
લાવ્યો હતો તે એક ઠેકાણે રાખીને સ્ત્રી પુત્રાદિક ઉપર પ્રીતીના આવેશથી
તથા રચોને જલદી મળવાની આશાથી કુવંચતે તથા કુવાટે પોતાનો ઘરમાં પે-
ઠો. તેને ન જાણખીને આ કોઈ ચોરે હશે એવી બુદ્ધિથી તેના પુત્ર હરિ-
દાસે હાથમાં તરવાર લઈને કાંઈ પણ વિચાર ન કરતાં તેને માર્યો. કહ્યું છે કે
“મદ બુદ્ધિને વિચાર હોતો નથી.” તેવખતે ભાવને બાળેયું કે મારો પુત્ર શ-
તરૂ થયો તેનો દેશ છતાં તે મરાણ પામ્યો. પછી તેની હરિદાસે એકશી ક-
રી નુખ જોતાં પોતાના બાપ બાળેયાથી તેનો ઘણો પશ્ચાતાપ કરવા લાગ્યો,
પણ કરે શું ? ભાવા કોઈથી મટતી નથી, હજાર ઉપાય કરે તોપણ અન્યથાન
થતાં જેમ થવાનું હોય તેમ થાય. એમ મનને શાંત કરીને તેણે પ્રેત કાર્ય
વગેરે કર્યાં, એ ઘોર કર્મનું શુલ તેના મનમાં રહી ગયું. કેટલાએક દાહાડા
પછી હરિદાસ પણ કાળ કરી ગયો. તે બન્નેના જીવ દુઃખરૂપ ચોત્તિઓમાં જ
ન્મ ધરતા થકા કોઈક પુન્યના ચોગે ભાવનનો જીવ પુર્ણમેઘ થયો. અને હ-
રિદાસનો જીવ સુલોચન થયો એવી રીતે એ બેઉની વચ્ચે પ્રાણાતિક વૈર
થવાનું કારણ પુર્વે જન્મનું ઘોર કૃત્ય છે, તે આ ભાવમાં સબધરૂપ થયું.

ફરી સગર અકવતી હાથ જોડી પુછવા લાગ્યો છે કે, હે જગદુદ્ધારક દેવાધિદેવ,

જાય છે.” તે સાંભળીને તથા પોતાની કન્યા ઉપર કરુણા બુદ્ધિએ કરીને, પોતાનાં સૈન્ય સહિત પુષ્પોત્તર રાજા પુત્રી વાળવા દોડ્યો આંઈ શ્રીકંઠ પદમાને લઈને ઘણો ઉતાવળો નાશીને કીર્તી ધવલ રાજાની સરણે આવ્યો. તે પદમાના હરણ કરવાની સર્વ વાત તેને સાંભળવાવી પાછળતી પુષ્પોત્તર રાજા પણ જેમ કલ્પાંતનો સમુદ્ર પાણીથી દશે દિશા ભરી મુકે છે, તેમ ત્યાં આવીને પોતાની સૈન્યવડે તેણે ત્યાંની દશે દિશા ઘેરી લીધી એ વાત કીર્તીધવલે સાંભળીને પોતાના જનશુદ્ધદારા તેને કહેવરાવ્યું કે, હે પુષ્પોત્તર રાજા કંઈપણ વિચાર કર્યા વના તુ લડાઈ કરવાને તરુપર થયો, તેથી તારી એ મેહેનત નિષ્ફળ છે, કેમકે છોકરીને કોઈ પુરુષને આપ્યા વના છુટકોજ નહીં, તેથી તને પણ એમ કરવું પડ્યું હોતજ, ત્યારે તારી કન્યા પોતાની રાજ્ય ખુશીથી શ્રીકંઠને પરણી તેમાં અપરાધ શાનો? એમાં કંઈ અપરાધ નથી. માટે એટલા સારૂ પરસ્પર દેખથી વઢી મરવું એ ખેડને લાયક નથી તારે તો પોતાની કન્યાનું મન જાણીને તેને પરણાવી દેવી એ સહી સારૂ છે. પદમાએ પણ દાશીદારા પોતાના બાપને કહી મુક્યું કે, હું મારી રાજ્ય ખુશીથી શ્રીકંઠને વરી છું. મને એણે હરણ કરી નથી એમ સાંભળીને પુષ્પોત્તરને ગુસ્સો ઉતરી ગયો કહ્યું છે કે “વિચારવાળામાણસનો ક્રોધ જલદી જતો રહે છે, પછી મોટા આનંદ શ્રીકંઠ સાથે પદમાનો વિવાહ કરીને પુષ્પોત્તર પોતાના નગરમાં ગયો.

એ બધું જોઈને કીર્તીધવલે શ્રીકંઠને કહ્યું કે વૈતાલ્ય પર્વત ઉપર તારા ઘણા વેરી છે. તેથી તુ અહીંઆંજ રહે, અથવા આ રાક્ષસ દ્વીપની પામે આથમાણી દિશામાં ત્રણસે ચોજનના પ્રમાણનો વાનર નામનો મારો દ્વીપ છે તેમજ ખર્બરકુલ, તથા સિહલદ્વીપ પ્રમુખ બીજા પણ મારા દ્વીપો છે, તે જાણે સ્વર્ગમાંથીજ કટકા પડ્યા હોયની ! એવા રળીયામાણા છે. તેમાંના ગમે તે દ્વીપમાં રાજધાની કરીને મારા નજીક તુ રહે. જો પણ મારી સહાયતા છતાં વૈરીના બીક તને જરા પણ નથી, તોપણ તુ દુર ગયાથી આપણો વિચાગ થશે; માટે તને આંઈજ રહેવું તે મને સારૂ લાગે છે. એમ સાંભળી ને મારા ઉપર કીર્તીધવલની ઘણી પ્રીતિ છે, એવો વિચાર કરીને શ્રીકંઠ વાનરદ્વીપમાં રહેવાની મરજી કરી તે કીર્તીધવલે માન્ય કરીને ત્યાં કિમ્કિધાં નામની નગરી વસાવી રાજ્યની સ્થાપના કરી, તે ઉપર શ્રીકંઠને ખેસાડીને તેને આખા વાનરદ્વીપનો આધિપતી કર્યો. કિમ્કિધ પર્વત ઉપર વિચરતાં મોટા શરીરવાળા મનોહર કુંજને ખાનારા. એવા ઘણાં વાંદરા તેને

દીઠામાં આવ્યાં, તે જ્ઞેન પોતાના રાજ્યમાં તેણે થાળી પીટાવી કે, વાંદરા ને કોઈએ મારવું નહીં. ઉલટું ત્યોને ઝાન તથા પાણી વગેરે; આપતાં રહેવું તેથી ત્યાંના રહેનારા લોકોએ પણ ત્યોની ઉપર ઘણી પ્રિતી કરીને ત્યોને સુખી કરવા લાગ્યા. કહ્યું છે કે, “યથા રાજ તથા મજ્જ,” પછી તે દીવશ થી ત્યાંના લોકો પ્રૈતક વડે ચિત્રપટ ઉપર, છત્ર ઉપર, ધ્વજ ઉપર તથા માટી વગેરેની જાણુશ ઉપર વાંદરાનાજ સર્વ ચિત્રો કરવા લાગ્યા તે ચિન્હ વડે તથા વાનર દ્વીપના રાજ્ય વડે, તથા વાંદર વિદ્યા થકી ત્યાંના રહેવાશી વિદ્યાધરો વાનર નામે વિખ્યાત થયા, પછી શ્રી કંઠને વજ્રકંઠ નામનો એક પુત્ર થયો, જેનો પરાક્રમ કોઈ પણ કળી શકે નહીં ને લડાઈ કરવાની ઘણી ઇચ્છા છે જેને અર્થાત યુદ્ધમાં નિપુણ એવા પુત્ર સહિત શ્રીકંઠ સુખરૂપ રાજ્ય કરવા લાગ્યો.

એક સમયે નંદીશ્વર દ્વીપમાંના શાશ્વત જીનેદ્રની યાત્રા કરવા સાર જવાવાળા માર્ગસ્થ દેવતાઓની પાછળ કેટલાએક ભવિક લોકો અતિ ભક્તિ વડે ચાલ્યા જતાં શ્રીકંઠ દીઠા તેથી એને એવો ભાવ ઉપનો કે હું પણ એમની સાથે યાત્રા કરવા જાઉં. પછી તે વિમાનમાં બેસીને યાત્રાએ જતાં રસ્તામાં જેમ, પહાડ આડો આવ્યાથી નદીના વેગ અટકી જાય તેમ માનુષોત્તર પર્વત ઉપર તેનો વિમાન અટકી ગયો. ત્યારે વિચાર કરવા લાગ્યો કે મારો મનારથ પુર્ણ કરવામાં વિઘન પડવાનું કારણ શું હશે ? કે મેં પુર્વ જન્મમાં થોડું તપ કર્યું છે ? એ પ્રમાણે પશ્ચાતાપ કરતો છતાં તેજ વખતે દીક્ષા લઈ મહા તપ કરીને સિદ્ધ અવસ્થાને પામ્યો, એવી રીતે શ્રીકંઠાદિક થકી વજ્રકંઠાદિક કેટલાએક રાજા થઈ ગયા પછી શ્રી મુનીસુવ્રત સ્વામીના તીર્થમાં એક ધનોદધિ નામનો રાજા થયો, તેમજ રાક્ષસ દ્વીપમાંની લડા નગરીમાં કેટલાએક રાજા થઈ ગયા પછી તડિતકેશ નામનો રાજા થયો, એ બેઉ વચ્ચે અતી ઘણી મીત્રાચારી થઈ.

એક દાહાડે તડિતકેશ પોતાની પ્રિય શ્રીચદ્રા નામની સ્ત્રી સહિત નંદન વનમાં ક્રીડા કરવા ગયો. ત્યાં જઈ સુખરૂપ વિચરે છે એટલામાં કોઈ વાંદરો એક ઝાડ ઉપરથી ઊતરીને તેણે તડિતકેશની સ્ત્રીના સ્તનો ઉપર પોતાના નખે કરી વીખડાં કર્યાં તે જ્ઞેન રાજા અતિ ગુસ્સામાં આવી ગયો કહ્યું છે કે, “જ્ઞાનો પરાભવ કોઈથી સહન થાય નહીં.” પછી રાજાએ વાંદરા એવાંદરાને એક બાણ માર્યો તે તેના શરીરમાં લાંબાથી મહા દુઃખીત થતો બે ત્રણ કુદકા મારી ત્યાંથી કેટલેએક દુર એક મુની તપ કરતા હતા

અશનીવેગ રાજા પોતાના પુત્ર વિજયસીંહનું મરણ સાંભળીને, અકાલે વજ્રપાતની પઠે ત્યોની નગરીમાં કિસ્કિધી રાજાની સાથે લડવા સારૂ આવ્યો તેને જોઈને તેની સામે થવા સારૂ કિસ્કિધી રાજા લંકાનો રાજા સુકેશી, તથા અધક વગેરે પરિવાર સહિત નગરીથી બાહાર નીકળ્યા. પછી બેઉ લશ્કર વચ્ચે લડાઈ થવા લાગી. તેમાં અશનીવેગ રાજાએ અધકનું માથું કાપી નાખ્યું. તે જોઈને રાક્ષસોનું તથા વાંદરાનું લશ્કર દસે દિશા તરફ નાકું. વૈરીનું બળ વધારે જાણીને કિસ્કિધી રાજા તથા લંકાનો રાજા વગેરે પોતાના સ્ત્રી આદિક પરિવારને લઈને પાતાળ લંકામાં નાશી ગયા. પુત્રને મારવાવાળા અધક રાજાના મરવાથી તથા પોતાના વૈરી નાશી જવાથી અશનીવેગ રાજાનો ગુસ્સો શાંત થયો. તથા મનમાં આનંદવાન થયો થકો નીર્ઘાત નામના વિદ્યાધર ને લંકા તથા કિસ્કિધાના રાજ્ય ઉપર બેસાડી પોતે પોતાના નગરમાં ગયો. ત્યાં કેટલાએક કાળ રાજ્ય કર્યા પછી તેને કોઈએક સાધુનો સમાગમ થયેથી પોતાના સહસ્રાર નામના પુત્રને રાજ્ય ઉપર બેસાડીને પોતે દીક્ષા લીધી.

આંધ પાતાળ લંકાના સુકેશી રાજાને તેની ઇદ્રાણી નામની સ્ત્રીના પેટે માલી સુમાલી, અને માલ્યવાન નામના ત્રણ પુત્ર થયા, અને કિસ્કિધી રાજાની સ્ત્રી શ્રીમલાના પેટે આદિત્ય રજ, કક્ષરજ એ નામના બે પુત્ર થયા એક દિવસે કિસ્કિધી સુમેરૂની યાત્રા કરી પાછો ફરતાં મધુ પરવત ઉપર એક મનૌરમ વન જોઈને ત્યાં વિશામો ખાવા ઉતર્યો. તે ઠેકાણે એક નવી કિસ્કિધી નામની નગરી વસાવીને તેમાં પોતાના પરિવાર સહીત રહીને જેમ કેલાશ પરવત ઉપર કુબેર શોભે છે તેમ દીપવા લાગ્યો.

સુકેશી રાજાના ત્રણ પુત્રોએ પોતાનું રાજ્ય શતરૂએ હરાણું કરી લીધું એમ સાંભળીને પ્રજ્વલિત અગ્નિની પઠે ક્રોધમાં આવ્યા થકા, લંકા નગરીમાં આવીને મહા પ્રાક્રમ વડે, નિર્ઘાત નામના ખેચરને મારીને સુકેશીના મોટા પુત્ર માલી ત્યાંના રાજા થયો, તે વખતે કિસ્કિધી નગરીનો રાજા આદિત્યરજ થયો.

વૈતાલ્ય પરવત ઉપર રથનપુર નગરમાં સહસ્રાર રાજાની સ્ત્રી ચિત્તસુંદરીના ગર્ભમાં દેવલોકથી બ્રહ્મ થયેલા કોઈ દેવતાના છવે પ્રવેશ કર્યો, તેના સામર્થ્ય વડે ચિત્તમુદ્રીને ઇદ્રની સાથે ભોગ કરવાનો મનૌરથ થયો. તેની ઇચ્છા પુરી ન પડવાથી તેનું શરીર દહાડે દહાડે સુકવા લાગ્યું. પોતાની સ્ત્રીની ખરાબ દિશા જોઈને સહસ્રાર મોટા આગ્રહે તેને પુછવા લાગ્યો. જો પણ તે

મનૌરથ કહેવા લાયક નહોતો. તોપણ ના ઇલાજથી સર્વ હકીકત તેને કહી સંભળાવી. તે સાંભળી રાજ્યે વિધાના યોગે ઇંદ્રનુ રૂપ ધારણ કરીને પોતાની સ્ત્રીના મનૌરથ પુરો કર્યો. તેને પુરા માસ થયાથી જન્મ, પુર્વ દિશાથી સુર્ય નીકળે તેમ તેના ઉદરથી મહા પરાક્રમી પુત્ર ઉત્પન્ન થયો. તે પેટમાં છતાં તેની માતાને ઇંદ્રની સાથે સભોગ કરવાના મનૌરથ થયો હતો તેથી તેનું નામ ઇંદ્ર રાજ્યુ, પછી તે પૌવન અવસ્થામાં આવ્યાથી તેના પિતાએ ઘણા વિદ્યાધરોની કન્યાઓ સાથે તેનું લગ્ન કરાવ્યું, કેટલાએક દિવસ પછી પોતાના પુત્રને રાજ્ય ઉપર બેસાડીને સહસ્રાર રાજ્યે દીક્ષા લીધી.

પછી તે ઇંદ્ર રાજ રાજ્ય કરતાં સર્વ દેશ તથા વિદ્યાધરોને પોતાના સ્વાધીન કરી લઇને પોતાની સર્વ સપતી ઇંદ્રના જેવી કરી. તે આ પ્રમાણે:— ચાર દિગપાલ, સાત સન્ય, સાત તેના અધાપતી, ત્રણ સભા, વજ્ર નામનું અસ્ત્ર, ઐરાવત હાથી, રંભાદિક વેશ્યા, બૃહસ્પતી મંત્રી, તથા નગમેષી નામનો સેનાપતી. એ પ્રમાણે પોતાની સર્વ સપતી ઇંદ્રના જેવી કરીને ત્યાંના વિદ્યાધરો સહિત રાજ્ય કરતો થકો પોતાને ઇંદ્ર કેહેવરાવવા લાગ્યો. એના ચાર દિગપાલના નામ આ પ્રમાણે: જ્યોતીષપુરનો સ્વામી મકરધ્વજ રાજ, તેની સ્ત્રી આદિત્યકીર્તીના ઉદરથી જન્મેલો સોમ નામનો વિદ્યાધર તેને પુર્વ દિશાનો દિગપાલ કર્યો. મેઘપુરના રાજ મેઘરથની સ્ત્રી વરૂણાના પેટે જન્મેલો વરૂણ નામના વિદ્યાધરને પશ્ચીમ દિશાનો દિગપાલ કર્યો. કાંચનપુરના સુર નામના રાજની સ્ત્રી કનકાવતીએ જન્મેલા કુબેર નામના પુત્રને ઉત્તર દિશાનો દિગપાલ કર્યો, અને કિસ્કિંધા નગરીના રાજ કાલાગ્નીની સ્ત્રી શ્રી પ્રભાથી જન્મેલા યમ નામના વિદ્યાધરને દક્ષિણ દિશાનો દિગપાલ કર્યો. ઇત્યાદિક પોતાની સપતી સહિત ઇંદ્ર રાજ રાજ્ય કરવા લાગો.

એ બધું જોઈને લોકાના માલી રાજને સહન ન થયું, તેથી તે પોતાના ભાઈઓ, પ્રધાનો, મહા પ્રાક્રમી મીત્ર, તથા વાંદરદીપના માણસો સહિત, તે ઇંદ્રની સાથે યુદ્ધ કરવા સારૂ તેની નગરી તરફ જવા લાગો તે વખતે રસ્તામાં તેને અપશુકન થયા, તે જોઈને તેના સુમાલી નામના ભાઈએ, જવાની મના કરી: તેનું ન સાંભળીને પોતાના બાહુબળ વડે ગર્વીત થયો થકો માલી રાજ, ઇંદ્ર રાજને જીતવા સારૂ વૈતાલ્ય પરવત ઉપર ગયો, આંધ ઇંદ્ર રાજ પાણુ પોતાના ઐરાવત નામના હાથી ઉપર બેસીને હાથમાં વજ્ર ધારણ કરીને પોતાના ચાર લોકપાલ સહીત માલી સાથે લડવા સારૂ નગરીથી બા-

હાર નીકળ્યો. પછી બેઠ લશ્કરો વચ્ચે મોટું યુદ્ધ થવા લાગું, તેમાં રથની સામે રથ, ઘોડાની સામે ઘોડો, હાથીની સામે હાથી, તથા પાળાની સામે પાળો, થઈને એક બીજાને મારવા મડી ગયા. એ પ્રમાણે લડાઈ થતાં પર્વત ઉપરથી જેમ શિખરો પડે તેમ રથો પડવા લાગ્યા. જેમ વાયરાથી વાદળ વી ખરાઈ જાય તેવી હાથીઓની દશા થઈ. જમીન ઉપર સુરવીરના માથા પડવા લાગ્યાં. કોઈના પગ તુટ્યા, તો કોઈના હાથ કપાયા. એ પ્રમાણે બેઠ રાજાના લશ્કરો પરસ્પર એક બીજાને નાશ કરવા લાગ્યા. તે બેઠને યુદ્ધ કરતો થકો ઘણો ક્રોધ આવ્યાથી પોતાના સસ્ર તથા અસ્રથી ઘેરી લઈ મોટી જલ્પ કરીને પોતાના વજ્ર વડે ઇંદ્ર રાજાએ મારી નાખ્યું, મારીને મુઝા જાણીને સર્વ લશ્કર પાતાલ લોકમાં નાશી ગયું. પછી ઇંદ્રરાજાએ રાક્ષસોની લકા તથા તેમની રાક્ષીસી વિદ્યાનું હુલાણું કરીને એક વિસ્વા નામના વિદ્યાધરની સ્ત્રી કૈશીકાના ઉદરથી જન્મેલા વૈશ્રવણ નામના રાજાને લકાનું રાજ્ય આપીને ને પોતાની નગરીમાં આવ્યો,

સુમાલી રાજાની સ્ત્રી પ્રીતિમતીના ઉદરથી રત્નાશ્રવા નામનો પુત્ર ઉત્પન્ન થતો. તેને ચોવન અવસ્થા પ્રાપ્ત થઈ છતાં, કાંઈ વિદ્યા સાધન કરવાના હેતુથી કુસુમ નામના ઉદ્યાનમાં જઈને, એકાંત સ્થાનમાં બેસી, નાસાત્ર દષ્ટી કરી તથા પરવતની પકે સ્થીર થઈ, જપમાલા ધારણ કરીને જપ કરવા લાગ્યો. એક સમયે કોઈ એક વિદ્યાધરની કન્યા પોતાના પિતાની આજ્ઞાથી તેની સામે આવી ઉભી રહી ને કહેવા લાગી કે હું માનવ સુદરી નામની મહા વિદ્યા તને પ્રસન્ન છું. તે સાંભળીને તથા જપમાલા જમીન ઉપર રાખીને નેત્ર ઉઘાડી રત્નાશ્રવા જુએ છે તો એક નવચોવન વિદ્યાધરી પોતાની સામે ઉભેલા દેખાઈ. તેને પુછવા લાગે કે, હું કન્યકા, તું કોણ ? કોની પુત્રી છે ? ને આંઈ શા સાર આવી છે ? ત્યારે તે કહેવા લાગી કે, કૈાતક મગળ નામના નગરમાં વ્યોમખિદ્ર નામનો એક વિદ્યાધર છે, તેની કાશીકા, તથા કૈકશી નામની બે કન્યા છે. તેમાંની કાશિકાને યક્ષપુરના સ્વામી વિશ્રવા રાજાને પરણાવી છે, તેના પુત્ર વૈશ્રવણ નામનો વિદ્યાધર હંમણાં લકાનું રાજ્ય કરે છે. ને કૈકશી હું પોતે છું, કોઈ નીમિત્તથી મારા બાપે વચન કરીને આપને સોંપી દીધી છે, તેથી હું આંઈ આવી છું. હવે મને અગીકાર કરો, તેનું એકું બોત્રવું સામગ્રી, ને મનમાં વિચાર કરવા લાગો કે, હું ધ્યાનમાં છતાં જો મને કહ્યું કે, હું માનવસુદરી નામની મહાવિદ્યાતને પ્રસન્ન

ધુ. તે આ નહી પણ તે સાક્ષાત માનવસુંરી નામની વિદ્યાજ્ઞ હતી. હવે હું કૃતકૃત્ય થયો. એમ જાણીને પછી પોતાના ભાઈઓ વગેરેને ત્યાં બોલાવી લાવીને રત્નાશ્રવાએ તેની સાથે લગન કર્યુ- પછી ત્યાંજ પુષ્પપુર નામનું નગર વસાવીને તે સ્ત્રી સહીત ઉપભોગ ભોગવવા લાગો,

એક વખત કૈકશીએ સ્વપનામાં હાથીનું ગડસ્થલ તોડનારો સિંહ જોઈ ને રાજાને કહ્યું. તે સાંભળીને રાજાએ તેને કહ્યું કે, તને એક માહાપ્રાક્રમી પુત્ર થશે. પછી તે રત્નાશ્રવા ચેત્યની પુજા કરવા લાગો. કેટલાએક દિવસ પછી કૈકશીને ગર્ભ રહે, તેના પ્રભાવથી રાણીની વાણી નિહુર થવા લાગી એક સમયે કૈકશી આરીસામાં પોતાનું મુખ જોતાં મહા ભયકર દીઠામાં આવ્યું. ને તે ઇંદ્ર રાજાને પણ આજ્ઞા કરવાની ઇચ્છા કરવા લાગી. પોતાના ગુરૂ વગેરેને નમસ્કાર કરવું મુકી દીધું. તથા શતરૂના માથા ઉપર પગ દેવાની મરજી થવા લાગી. એવા દારૂણ ભાવ થવાનું કારણ તેના ગર્ભ હતો. એમ કરતાં પુરા માસ થએથી સારા લગને, શુભ મહુરતે તથા પુર્ણ માસીના શુભ દિવસે તે સાડાખાર હજાર વર્ષની આયુષ્યવાળા પુત્રને જન્મી, માતાના ઉદર થકી બાહાર આવતાંજ પ્રથમ પોતાના વડીલોને મળેલો નવ રત્નનો હાર જે કરડયામાં રાખેલો હતો તે ઘણી ચાલાકીથી હાથથી ઉપાડીને તેણે પોતાના ગળામાં ઘાલ્યો. તે જોઈને કૈકશી આશ્ચર્ય પામીને કહેવા લાગી કે, બીજાએ ઉચકવાને અશક્ય એવો નવ રત્નનો હાર આજ સુધી અમારા વડીલોએ પુજ્યો, ને તેનું હજાર નાજો કરી રક્ષણ કરેલા નિઘ્યાન પછે રક્ષણ કર્યું, તેને આ બાળકે રમત માત્રમાં ઉપાડીને પોતાના ગળામાં ઘાલ્યો. તેમા તેના મુખનું પ્રતિબિંબ પડયાથી તેનું દસ મુખ એવું ના રાખ્યું.

એક સમયે રાવણનો બાપ રત્નશ્રવા પોતાના મનમાં વિચાર કરવા લાગ્યો કે, માહારો પીતા સુમાલી મેરૂ પરવતની જન્મા કરવાને ગયો હતો. તેવારે ચાર જ્ઞાન સહીત મુની માહારાજને તેણે પુછ્યું, તેવારે મુનીએ કહ્યું હતું કે આ હાર જે પોતાના હાથે ઉપાડીને પોતાના ગળામાં નાંખશે તે પ્રતીવાસુદેવ થશે, માટે આ માહારો પુત્ર દસમુખ ખસુસ કરીને પ્રતીવાસુદેવ થશે. એવો નીરણું કીધો. પછી કેટલાએક વરસ વીત્યા કેડે કૈકશીએ સ્વપનામાં મુર્ધ દીઠો તે દીવશથી ગર્ભ ધારણ કરી નવ માસ પુરા થએથી, બાનુકર્ણ અથવા કુલકર્ણ નામના પુત્રનો જન્મ આપ્યો. તેવાર પછી સ્વપનામાં

ચંદ્રમા દેખવે કરીને ત્રીજા પુત્ર બીલીષણને જન્મ આપતી હવી, છેવટ ચંદ્ર
મી કાંતીની પેઠે નખની કાંતીવાળી ચંદ્રનખા અથવા સુરપનાખા નામની ક-
ન્યાને જન્મ આપતી હવી, ઉપર કહેલા ત્રણ પુત્રનાં શરીરો સોળ સોળ ધ-
નુષ પ્રમાણે ઉચાં હતાં, એ ત્રણે ભાઈઓ માહા સુરવીર પ્રાક્રમવત થકા પો-
તાની ઇચ્છા પ્રમાણે ક્રીડા કરતા પૃથ્વી ઉપર ફરવા લાગ્યા.

इति श्री हेमचंद्र आचार्य वीरचौते श्री राम लक्ष्मण

चरित्रे राक्षसवंस तथा वानरवंस उत्पत्ती

रावण जन्म वर्ण

प्रथम खंड समाप्त

અથ વીજો સ્વંડ પ્રારંભતે,

એકદા સમે રાવણ બીલીષણ અને કુંભકર્ણુ ત્રણે ભાઈઓ એક સ્થળે
 બેઠા હતા. તેવામાં આકાશ માર્ગે જતો એક વીમાન તેઓએ દીઠો, તેવારે
 રાવણ પોતાની માતાને પૂછવા લાગ્યો કે, આ વીમાનમાં બેસી કોણુ જાય છે
 એવું પોતાના પુત્રનું બોલવું સાંભળી કેકશી કહેવા લાગી, કે હે પુત્ર એ મા
 હારી મોટી બેનનો પુત્ર છે, એનું નામ વૈશ્રવણુ છે, ને સર્વ વિદ્યાધરોના રાજા
 ને ઇંદ્ર તેના એ એક મોહોટો ચોદ્દો છે. અને માલી નામના તારા વડાબિવા
 ના ભાઈને યુદ્ધમાં મારીને ઇંદ્ર રાજાએ તેની લકા નગરીમાં અને બેસાર્યો
 છે, એવું સાંભળીને રાવણને લકા નગરી લેવાનું મન થયું. એમ જાણીને
 તેની માતા તેને કહેવા લાગી તે, તે માહારા વાહાલા પુત્ર પુરવે ભીમેંદ્ર ના
 મના રાજાએ શ્રી અજીતનાથજીની પરખદામાં બેઠેલા એક ઘનવાહન નામના
 વીદ્યાધરને “એ માહારો પુર્વ જન્મમાં પુત્ર હતો.” એવું સ્મરણ કરીને દુશમ
 નાને નીરાશ કરવા સાડ પોતાની વસાવેલી લકા નગરીના રાજ્ય ઉપર બે-
 સાર્યો અને તે દીવશથી તેને પોતાના પુત્ર માનીને તેણે દીક્ષા લીધી, પો-
 તાની રાક્ષસી વિદ્યા તથા આ નવ રત્નનો હાર, પણ તેણેજ આપ્યા છે,
 તે ઘનવાહન રાજા આપણા કુળનું મુળ છે, તેની સર્વ સપતી તારા પીતા
 માહા સુમાલી રાજા સુધી ચાલી, પછી ઇંદ્ર રાજાએ તેનું સર્વ રાજ્ય ખુચી
 લીધું. તે દીવશથી સુમાલી રાજા પાતાળ લંકામાં નાશી ગયો. તે હજી સુધી
 તીહાંજ રાજ્ય કરે છે, અને એ લંકામાં મુખે કરી તાહારા દુશમનો રાજ્ય
 કરે છે. તેનું દુઃખ હજી સુધી તાહારા પીતાના મનમાં છે, પણ એવો દાહા-
 ડો ક્યારે આવશે કે એ લકાના રાજા ઉપર હું તને બેઠેલો જોઈશ? લકાને
 છુટનારાઓને તાહારા હાથ વતે બધીખાને નાંખેલા હું જોઈશ? ત્યારેજ હું
 પુત્રવતી સ્ત્રીઓમાં શિરોમણી થઈશ, હમાણું તો એ સર્વ માહારા મનમાં મ-
 નના મનર્થ આકાશના કુલ જેવા છે. એવું પોતાની માતાનું બોલવું સાંભ-
 લીને ત્યાં બેઠેલો બીલીષણ નામનો રાવણનો નાહાનો ભાઈ કહેવા લાગ્યો,
 હે માત તું બેદ કર નહી, આ દસકંઠ (રાવણ) ની તને ખબર નથી. આ-
 ની આગળ ઇંદ્ર તથા વૈશ્રવણુ, બ્રીજ વિદ્યાધરો, રાજાઓ, દેવતાઓ અને
 મનુષ્યો એ સર્વ થયું જેવા છે, તે તો રહ્યો પણ એકલો આ કુંભકર્ણુજ સ-
 ર્વ પૃથ્વીને વશ કરવાને સામરથ્ય છે, અને હું પણ આપણા સર્વ દુશમનોને

મારવાને હીમત રાખુ છું એવા માહા સુરવીર તાહારા પુત્રો છતાં તું શા સાર
ચીંતા કરે છે એવું બીલીપણનું બોલવું સાંભળીને ને મનમાં રાજી થઈ, એ
ટલામાં રાવણ દાંતે કરી ઓઠ ચાવતો થકો પોતાની માતાને કહેવા લાગ્યો કે
હે જનની, તે જે તહારા રૂઢ્યમાં શલ્ય ધારણ કર્યું છે તે મુકી દે. અને
વજના જેવી કઠણ થા. હું મારા એકજ હાથે કરી ઇદ્રાદિક શતરૂઓને માર-
વાને સમર્થ છું. તથાપિ ક્રમે કરી આવેલી જે વિદ્યા, તેની સાધના કર્યા
પહેલાં તે માહારા શતરૂઓને જીતવાને ઇચ્છતો નથી, ત્યારે હવે મને આજ્ઞા
આપ. હું વિદ્યા સાધીને સર્વ તાહારા મનના મનોરથ પૂર્ણ કરીશ. પોતાના
પુત્રના એવા સુરવીર પણાના વચનો સાંભળીને તેના માતા પોતાના નેત્રોમાં
હૃદયનાં આંસુ આવ્યા થકા. તેના માથા ઉપર ચુબન કરીને તેમણે તેને ર-
જા આપી. રાવણ પાણુ ગદ્દ ગદ્દ કંઠ થયો થકો ત્યાંથી નીકળીને એક માહા
ભયંકર વનમાં ગયો. ત્યાં જઈ આમ તેમ જુએ છે તો મોટા ઝાડોની નીચે
કેટલાએક મદાન્મત સિંહ મોટા શ્વાસો શ્વાસ સહિત ગર્જના કરી રહ્યા છે.
કેટલાએક પોતાના પુછડા વડે જમીનને ઝપાટા મારેછે. ઉલુક વગેરે પક્ષીઓ
મહા ભયંકર કિરરર કિરરર શબ્દ બોલે છે.

એવા ભયંકર વનમાં દશકંઠ પોતાના ભાઈઓ સહિત જઈને, તપસ્વીની
પંઠ પોતાની જટા વધારીને, હાથમાં જપમાલા લઈને, પોતાની નજરને ના-
કની આંખી ઉપર રાખીને આંગ ઉપરના બધાં ઘોળાં કપડાં કરીને, તથા
દૃઢ આંસને વાળીને દશ કોટી હજાર જપે કરીને સિદ્ધ થવા વાળા પોંડાક્ષ-
રી જપ કરવા સાડે એક પ્રહરમાં ત્રણ ભાઈઓએ સર્વ કામને દેવાવાળી એ-
વા અષ્ટાક્ષરી વિદ્યાની સાધના કરી.

એક સમયે જબુદીપનો મુર નામનો રાજા, પોતાની સ્ત્રીઓ સહિત વ-
નની કીડા કરતો થકો જ્યાં રાવણાદિક ત્રણ ભાઈઓ તપ કરતા હતા ત્યાંહાં
આવ્યો. તેઓને ધ્યાનમાં બેઠેલા જોઈને તેઓના તપમાં વિધ્ન કરવા સાડે
પોતાની સ્ત્રીઓને તેમની પાસે મોકલી. તે બધી ત્યાં જતાંજ તેઓનું રૂપ
જોઈને પોતાનું કામ ભુલી જઈ તેઓની ઉપર મોહિત થઈ કામે કરી પી-
ડાતી થકી તેઓને નિર્વાકાર, નિશ્ચલ, તથા મૈત્રી બાળીને અતિ મધુરવાણી
વડે બોલવા લાગી. બો બો જટાધરો, અમારી સામે તો જુવો. અમારું રૂપ
જોઈને દેવતા પાણુ ગોહાઈ જાય, તે પ્રત્યક્ષ તમારી ઉપર પ્રસન્ન થઈ છતાં
બીજી તે કંઈ મોટી સિદ્ધિપણુ કીડા કરવાથી સર્વ વિદ્યા, મંત્ર, તથા બધી

સિદ્ધિ મળ્યાથી વિશેષ આનંદ થશે. એવી રીતે તે સ્ત્રીઓએ તેઓને મોહીત કરવા સારૂ ઘણા ઉપાયો કર્યા તોપણ તેઓ પોતાના આસન ઉપરથી ડગ્યા નહીં. ત્યારે તે યક્ષ તેવા ને કહેવા લાગે કે, હે મુર્ખો, તમે આ ધ્યાનરૂપ મહાકષ્ટે કરી સાધ્ય વસ્તુના આડખર કેમ કરી રહ્યા છો? આ ક્રિયા કરવાને કોઈ ધુતીરા દુરાભાએ તમને ફસાવ્યા છે. માટે આ ધ્યાનરૂપ દુરાગ્રહ મુકીને આંધળી બન્યો. તમને કાંઈ ઇચ્છા હોય તો તે મારી પાસે માગ્યાથી મળી શકશે. ઇત્યાદિ એણે પણ ઘણા ઉપાયો કર્યા તથાપિ તે પોતાના આસન ઉપરથી અલથિમાન ન થયા ત્યો જોઈને ક્રોધમાં આવ્યો થકો કહે છે કે, હું પ્રત્યક્ષ દેવ તમારી સાંભે ઉભો છતાં તેને મુકીને કોનું ધ્યાન ધરો છો? હવે આ ઢોંગને મુકી દો. ને જો જોઈએ તે મારી પાસેથી માગી લ્યો, નહીં તો પછી હું તમને ખળાત્કારે મુકાવીશ. એવું ભય બતાવ્યાથી પણ કાંઈ ન વળ્યું. ત્યારે મોટા ભયંકર કિલકિલાટ શબ્દ કરવા લાગ્યો. મોટા પર્વતોનાં શિખરો ઉપાડીને તેમની સાંભે ફેંકવા લાગ્યો. સિંહ રીછ, તથા વાઘ વગેરે ખીહામણા જંગલોનાં સ્વરૂપ ધારણ કરીને ઘણી ખીક બતાવવા લાગ્યો. તથાપિ તે ચંચળ ન થયા. પછી માયાવી કેકશી, રત્નશ્રવા, તથા ચંદ્રનખાનાં રૂપ ધારણ કરીને તેઓને આંધીને તેમની સાંભે આવી નાખ્યાં. તે માયામય જાણે જાણાની આંખોમાં આંસુ ભરાઈ આવ્યાં છે, ને રડતાં થકાં કહે છે:—હે પ્રભુ, જેમ પારધી પથુને ભારે છે, તેમ તમારી સાંભે આ નિર્દય અમને આંધીને આરે છે. માટે હે રાવણ હવે તું જલદી-ઉઠીને અમારૂં રક્ષણ કર. શા સારૂ અમારી સાંભાળ લેતો નથી? આટલો બધો તારો અહંકાર ક્યાં ગયો? હે કુભકર્ણ તું પણ સાંભળતો નથી કે? અમારી આવી અવસ્થા છતાં તમે નચીંત થઈ કેમ બેઠા છો? હે બિલીષણ તું તો કાંઈક કદ્યા કર. અમારા વિદ્યેશી તારી આંટલી-બધી ભક્તિ ક્યાં ગઈ? પણ એ તમારો વાંક નથી. અમારા કર્મજ ફરયું જણાય છે. તે વિના પુત્રવતે શત્રુ કેમ થયા? ઇત્યાદિક ઘણા વિલાપો કર્યા તોપણ તે સમોદયથી ખર્યાડનહીં. પછી તે જાણેનાં તેણે માથાં ઠાપી નાખ્યાં. એવાં દારણ કર્મથી પણ તે ચંચળ થયા નહીં, ત્યારે તે પ્રક્ષેપી બાયાવી કુભકર્ણ તથા બિલીષણ કરીને રાવણની સાંભે તેમનાં માથાં ફાપ્યાં. તેમજ તેઓની સાંભે રાવણનું આથુ કાપતાં જોયે ઉઠાં કાંઈક ક્યાનથી ખરતી ગયા. ને પણ તે કાંઈ પણ બીના નહીં. તોપણ કેવળ ભક્તિના પ્રભાવથી સત્કિ-

ચિત ચંચળ થયા. પણ પરમાર્થ જાણવા વાળો રાવણુ લગારે ધ્યાનથી ન ખસતાં પર્વતની પેઠે અચળ સ્થિત રહ્યો. તે વખતે આકાશમાં “સાધુ સાધુ” એવી ઘાણી થઈ. સર્વે વ્યંતર, તથા કિનર, વગેરે દેવતાઓ આકાશમાંથી કુલોના વરસાત કરવા લાગ્યા. એવા પ્રસંગે એક હજાર વિદ્યા સર્વ એકઠી મળીને રાવણની સાંભે આવીને ઉભી રહી. તેઓમાંની કેટલીએક વિદ્યાનાં નામો આ અર્માંણુ છે:—પ્રજ્ઞપ્તિ, રોહિણી, ગૌરી, ગાંધારી, નભ: સંચારિણી, કામગામિની, અણિમા, લધિમા, અક્ષોભ્યા, મનસ્તલન કરિણી, સુવિધાના, તપોરૂપા, દહની, વિપુલોદરી, શુભપદાં, રક્તરૂપા, દિરાનત્રિવિધાયિની, વજ્રદરી, સમાકૃષ્ટી, અદર્શીની, અમરા, અનલ સ્તાંભિની, તોયસ્તાંભિની, ગિરિદાર્શણી, અંબલોકિની, વન્હી, ધારા, ધીરા, ભુવંગિની, તારિણી, ભુવના, અવધ્યા, દાર્શણી, મદનાશિની, ભાસ્કરી, રૂપસપત્તિ, રોશાની, વિજ્યા, જ્યા, વર્ધની, મોચની, વરાહી, કુચિલાકૃતી, ચિતોદભવકરી, શાંતિ, કૌબેરી, વસ્યકારિણી, યોગેશ્વરી, બેલોત્સાહા, ચંડા, અભીતિ, પ્રધર્ષિણી, દુર્નીવાસ, જગત્કંપ કારિણી, તથા ભાનુ ભાલિની, ઇત્યાદિક મહા વિદ્યાઓ રાવણને પુર્વ જન્મનાં કર્મ વડે થોડાજ દહાડામાં સાંજ્ય થઈ, કુલકર્ણને પાંચ વિદ્યા મળી તેનાં નામ:—સંવૃદ્ધિ, જભિણી, સર્વપહારિણી, વ્યોમ ગામિની, તથા ઈદ્રાણી, એ પાંચ વિદ્યા. અને બિભીષણને આ ચાર વિદ્યા મળી:—સિદ્ધાર્થી, શતૃદમની, નિવ્યાધાતા, ખગામિની. એવી રીતે તે ત્રણે ભાઈઓને વિદ્યાઓ મળી તે જંબુદ્વીપના અધિપતિ ચક્રે બેઈ મનમાં ભય પામીને રાવણ પાસે પોતાના અપરાધની ક્ષમા માગી. ન કહેવા લાગ્યો કે મારો અપરાધ માફ કરો. કહ્યું છે કે, “મોટા પુરૂષને અપરાધ કર્યા છતાં તેની આગળ નમરતા કરવી એજ તેના પ્રતિકાર છે.” પછી તે ચક્રે તેજ વનમાં એક સ્વયંભૂ નામનું નગર વસાવી, તેમાં રાવણનું રાજ્ય સ્થાપીને તે પોતાના સ્થાનકે ગયો.

રાવણને વિદ્યા મળી તે રત્નશ્રવા તથા કેકશીએ સાંભળીને પોતાના પરિવાર સહિત ત્યાં આવી મોટા આનંદ વડે રહેવા લાગ્યા. પછી રાવણે સોળ ઉપવાસ કરીને ચંદ્રહાસ્ય નામના એક ખડગ ધારણ કર્યો. વૈતાલ્ય પર્વત ઉપર સુરસંગીત નામના નગરમાં એક મય નામના વિદ્યાધરોના રાજની સી હેમવતીના ઉદરથી જન્મેલી મંદાદરી નામની કન્યા ઉપવર થઈ છતાં તેમણે પ્રાપ્ત તેને ચોક્કસ વર મેળવવાનો વિચાર કરતાં કેટલાએક વિદ્યાધરોના પુત્રોના

ગુણો જ્યાથી તેઓમાંના કોઈ તેને ચોગ્ય ન જણાયાથી મોટી ચિંતામાં બેઠા છતાં તે વાત તેણે પોતાના પ્રધાનને કહેવાથી તેણે કહ્યું કે, ચિંતા કરવાનું કાંઈ કામ નથી. સહસ્ર વિદ્યા સંપન્ન તથા દેવતાઓને પણ ભય ખતાવનાર, એવો એક દશાનન નામનો રત્નશ્રવાનો પુત્ર છે, તેની ખરાખરી કરનાર એકે વિદ્યાધર મળનાર નથી. તેજ તમારી પુત્રીને ચોગ્ય વર છે. માટે તેની સાથે એ મદાદરીનું લગ્ન કરવું જોઈએ. એવું તે પ્રધાનનું બોલવું સાંભળીને અતિ આનંદવડે તે મય રાજા પોતાના પરિવાર તથા સૈન્ય સહિત પોતાની પુત્રી રાવણને દેવા સારૂ આગળ જામુદ મોકલીને તે સ્વયં પ્રભ નગરીમાં આવ્યો. તે કબુલ કરીને સુમાલી પ્રમુખ રાવણના ગોત્રો મદાદરીને ઘેર લાવવા વાસ્તે સાંભેચો કહાડ્યો. પછી શુભ દિવસ, તથા લગ્ન વગેરે જોઈને બેઠેના વિવાહ કર્યો. સર્વ કાર્ય થઈ રહ્યા પછી મય રાજા પોતાના પરિવાર સહિત પોતાના નગરમાં આવ્યો. આંધ રાવણ પણ મદાદરી સમેત ઘણા દહાડા અતિ આનંદ વડે સુખ ભોગવવા લાગ્યો.

કોઈ એક દિવસે રાવણ ક્રીડા કરવા સારૂ મેઘરથ નામના પર્વત ઉપર ગયો. ત્યાં સરોવરમાં સ્નાન કરતી વિદ્યાધરોની એક હજાર કન્યાને તેણે દીઠી. તે કન્યાઓએ પણ રાવણને જોયો. તેવોની નજરા નજર થએથી તે હજારે કન્યાઓ કામે કરી પીડાતી થકી રાવણ પાસે આવીને કહેવા લાગી કે હે સ્વામિન તું અમારો પતિ થા. રાવણે તે માન્ય કરવાથી તે સર્વ ગાઢર્વ વિવાહે પરાણા. એ સર્વ વૃતાંત તેઓની દાસીઓએ તેમના પિતા પાસે જઈ કહ્યો. રાવણ તે હજારે સ્ત્રીઓને પોતાના રથમાં બેસાડીને ચાલતો થયો. પાછળથી મોટા ક્રોધમાં આવીને રાવણને મારવાના હેતુથી તે વિદ્યાધરો દોડ્યા. તેને જોઈને તે હજારે સ્ત્રીઓ રાવણને કહેવા લાગી કે, હે સ્વામિન, આ વિમાન જલદી તું હાંકી જા. કદાચિતે અમરસુદર નામે એકજ વિદ્યાધર આવી પહોંચશે તો તે બિલકુલ છતાશે નહીં. તો ક્ષી કનકેયુદ્ધાદિક સરવ પોતાના પરિવાર સહિત આવશે તો તે કેમ છતાશે? રાવણ સાંભળીને તથા હશીને કહેવા લાગ્યો કે, હે સ્ત્રીઓ તમે હજી મારૂ બાહુ બગ જોયું નથી. તે આજ તમને ખતાવીશ. એટલામાં તે સરવ વિદ્યાધરો આવીને જમ પરવત ઉપર મેઘ વરસાત કરે તેમ પોતાનાં શસ્ત્ર તથા અસ્ત્ર વડે તેઓએ રાવણને ઢાંકી લીધો. રાવણે પોતાના પરાક્રમ વડે તેમનાં સરવ હથિયારોને પોતાના હથિયારો વડે તોડીને પ્રસ્વાપન નામના અસ્રથી તેઓને મોહ પમાડીને પથુની પેઠે નાગપાસ થકી બાંધી લીધા.

હે દશકંઠ, કિસ્કિંધી રાજના આદિત્યરજ, તથા રૂક્ષરજ નામના બે
 પુત્ર યમ રાજની સાથે યુદ્ધમાં હાર્યાથી યમ તેમને બાંધીને પોતાના બંદી-
 ખાનામાં નાખ્યાં. તે પરંપરાના તારા શેવક છે. તેઓને નરક રૂપ બંદીખા-
 નાથી છુટા કર. શેવકને વાંકુ થયાથી તેના ધણીને તેની ચિતા કરવી ચોગ્ય
 છે. એમ સાંભળીને રાવણ અતિ ક્રોધમાં આવ્યો થકો ખોલવા લાગ્યો કે, હે
 પવનવેગ, મારા શેવકોને દુઃખ દેવાનું ફળ તે યમ હુમાણાંજ પામશે. એમ
 કહી પુષ્પક વિમાનમાં બેસીને પોતાના સૈન્ય સહિત રાવણ કિસ્કિંધા નગરી-
 માં આવ્યો. ત્યાં જીવને પીડા દેવાવાળા તથા મહા ભયકર એવા સાત નરક
 ને જોઈને મહા ક્રોધાયમાન થયો થકો, પરમ ધારમિક જે રાવણ, તેણે ત્યાંના
 કેટલાએક નરકોની રક્ષા કરવાવાળા યમના કિકરોને મારીને પોતાના જન તથા
 બીજા સરવેને છોડી મુક્યા. એ વાતની યમને ખબર પડતાંજ ક્રોધ વડે નેત્ર
 રાતા કરતો થકો રાવણની સાથે યુદ્ધ કરવા સારૂ પોતાનું સૈન્ય લઈને નગરી-
 થી બહાર નીકળ્યો. પછી બેઉની પરસ્પર લડાઈ થવા લાગી. તે આવી રી-
 તે:—હાથી હાથીની સાંબે, ઘોડો ઘોડાની સાંબે, રથ રથની સાંબે, તથા ખ્યા
 દો ખ્યાદાની સાંબે, એમ પોતપોતાના ચોગ્યની સાંબે યુદ્ધ થતાં યમ રાજ ક્રો-
 ધમાં આવીને તથા મોટી ઝડપથી સુડાડંડ જેવા એક મોટો ડંડ હાથમાં લઈને
 રાવણ ઉપર નાખ્યો. દશકંઠ પોતાના બાણ વડે તેના કટકે કટકા કર્યા. ત્યારે
 યમે બાણનો વરસાદ કરીને રાવણને ઢાંકી દીધો. તેની સાંબે તેણે પણ તે-
 મજ કર્યું. પછી યમે બીજા ધણા ઉપાયો કર્યા. તોપણ તે ફાલ્યો નહીં.
 અને રાવણના બાણ કરી પીડાણો થકો ત્યાંથી નાશીને રથનુપુર નગરમાં
 ઇંદ્ર રાજ પાસે આવ્યો. તેને યથાચોગ્ય નમસ્કાર કરીને હાથ જોડી કહેવા લા-
 ગ્યો, હે સ્વામી, તમારો દીધેલો યમપાણનો અગ્રિકાર મને નથી જોઈતો, હ-
 માણા એક રાવણ નામનો રાજ યમનો પણ યમ પેદા થયો છે, તેની સાંબે
 કોઈનું આલતું નથી. મારી નગરીમાં આવી, નરકના રક્ષણ કરનારા લોકોને
 મારીને, તેમાંના સર્વ પ્રાણીઓને કહાડી મુક્યા. તેની સાથે યુદ્ધ કરતાં જેમ
 તેમ જીવ લઈને હું નાકો છું. તેણે વિશ્રવનથ જીને તેની લડા નમરી
 તથા પુષ્પક વિમાન લઈને ત્યાંનું રાજ્ય સ્વાધીન કર્યું છે. તે સાંભળીને
 મોટા ક્રોધમાં આવ્યો થકો રાવણની સાથે યુદ્ધ કરવા સારૂ પોતાનું સૈન્ય સ-
 જીને ઇંદ્ર રાજ નગરીથી બહાર નીકળ્યો. ત્યારે તેના રથાણા પ્રધાનો તેને ક-
 હેવા લાગ્યા કે, રાવણ મહા બળવાન છે, તેની સાથે યુદ્ધ કરવાથી આપણે

ખિલકુલ ક્ષત્રી શકવાના નથી, એવું તેમનું ખોલણું સાંભળીને ઇંદ્ર રાજ્યે જવાનું આગ્રહ કર્યું. પછી ચમ રાજાને સુરસંગીતક નામનું નગર આપ્યું. પોતે પાછો નગરમાં આવીને રાજ્ય કરવા લાગ્યો. આંધ રાવણે કિષ્કિંધાનું રાજ્ય આદિત્યરજને આપ્યું. તાણા કક્ષરજને કક્ષપુર નામના નગરનું રાજ્ય ગાદીએ બેસાડ્યો. ત્યાર પછી પોતાના ભાઈઓ સહિત રાવણ લંકામાં જઈને પોતાના વડીલોનું સંપાદનું રાજ્ય કરવા લાગ્યો.

આદિત્યરજની સ્ત્રી ઇંદુમાલિનીના ઉદરથી એક વાલી નામનો મહા બળવાન પુત્ર પેદા થયો. તે દરરોજ ચારે સમુદ્રની પ્રદક્ષિણા કરીને ચૈત્યોની વંદના કરવા લાગ્યો. કેટલાએક કાળ વીત્યા પછી તેને ખીન્ને સુગ્રીવ નામનો પુત્ર થયો. તથા શ્રીમલા નામની એક કન્યા થઈ. કક્ષરજની સ્ત્રી હરિકાંતાના પેટે નલ તથા નીલ એ બે પુત્ર થયા. કેટલાએક કાળ પછી આદિત્યરજ રાજ્યે પોતાના વાલી નામના પુત્રને મહા પરાક્રમી તથા બળશાલી જાણીને તેને રાજ્ય સોંપી પોતે દીક્ષા લઈ તપ કરીને મોક્ષે ગયો. પછી વાલીએ પોતાના સુગ્રીવ નામના નાના ભાઈને ન્યાયવંત, તથા મહા પરાક્રમી જાણીને તેને ચૈવરાજ્ય ઉપર રાખ્યો. ને પોતે સુખવડે રાજ્ય કરવા લાગ્યો.

લંકાનો રાજા રાવણ ચૈત્યવદન કરવા સારૂ મંદોદરી સહિત હાથી ઉપર બેસીને મેરૂપર્વત ઉપર ગયો. પછવાડે દુષણ નામના વિદ્યાધરની સ્ત્રી મેઘપ્રભાનો પુત્ર ખર નામે વિદ્યાધર રાવણની બેન ચુદ્રનખા (સુર્પનખા)ને હરાવું કરીને પાતાલ લંકામાં ગયો. ત્યાં આદિત્યરજનો પુત્ર ચંદ્રોદર નામનો રાજા રાજ્ય કરતો હતો તેને કહાડીને ત્યાંનું રાજ્ય પોતે કરવા લાગ્યો. તે વૃત્તાંત રાવણ સાંભળીને મહા ક્રોધાયમાન થયો થકો તે ખરવિદ્યાધરને મારવા સારૂ જવાની તૈયારી કરતી વેળાએ તેને મંદોદરી કહેવા લાગી કે, હે પતિ, આ ભલતા વખતે ક્રોધ કેવો? એ કન્યા કોઈને આપવાની તો હતી. ત્યારે તે પોતે રાજા ખુશીથી પરાણી તે શુ અચોગ્ય છે? દુષણનો પુત્ર ખરવિદ્યાધર મહા પરાક્રમી છે, માટે તે ચંદ્રનખાને ચોગ્ય છે. તેથી હવે પ્રધાનોને મોકલીને તેને રાજા ખુશીથી પરાણાવી દેવાથી કીરત્તિ થશે. અને તેને તે પાતાલ લંકાનું રાજ્ય કરવા દે. એવાં મંદોદરીનાં નીતિનાં વાક્યાં સાંભળીને રાવણ વિચાર કરે છે, એટલામાં કુલકર્ણુ તથા બિભીષણે પણ કહ્યું કે, એ કામને વાસ્તે દેશ ન કરવો તે ભલું છે. પછી રાવણે મય તથા મારીચ એ બે વિદ્યાધરોને ખરવિદ્યાધરપાસે મોકલીને તેની સાથે ચંદ્રનખાનું લગ્ન કરાવ્યું.

ને તેને પાતાલ લંકાનું રાજ્ય કપડામાં આપ્યું. તે સર્વ ખરવિદ્યાધરે માન્ય કરીને પોતાની સ્ત્રી સહિત નિર્વધનપણે સુખ ભોગવવા લાગ્યા.

પાતાલ લંકામાંથી આદિત્યરજના પુત્ર ચંદ્રોદરને ખર રાજ્યએ કહાડી મુક્યા પછી તે ચંદ્રોદર વનમાં જઈ તપ કરીને કાળાંતરે મરણન પામ્યો. તેની અનુરાધા નામની સ્ત્રી ગર્ભિણી છતાં તેની સાથે વનમાં ગઈ હતી. તે કેટલાએક દિવસ પછી જેમ સિહણી સિહને જન્મે તેમ નયાદિ ગુણ સહિત વિરાધ નામના પુત્રને જન્મી. તે યૌવન અવસ્થામાં આવ્યો છતાં કળાકૌશલ્ય શીખીને પૃથિવી ઉપર નિર્ભયપણે ફરવા લાગ્યો.

લંકા નગરીને વિશે રાવણ મુખે રાજ્ય કરે છે એવામાં કોઈએક દીવશે રાવણની સભામાં વાલીરાજના પ્રાક્રમની વાત નીકળી તે સાંભળીને અતી અભીમાની જે રાવણ તેનાથી સહન ન થઈ તેથી કરી તેણે એક દુત વાલી રાજ પાસે મોકલીને કહેવરાવ્યું તે વારે તે દુત વાલી રાજ પાસે જઈને નમસ્કાર કરીને કહેવા લાગ્યો, હું રાવણના દુત છું અને તેમને મોકલ્યો છે માટે ઇહાં આવ્યો છું તેને જે માહારી પાસે તમને કહેવરાવ્યું છે તે સાંભળો.

અમારા વડીલો કીરતીધવલ રાજ્યએ શત્રુના ભયથી રક્ષણ કરીને તમારા વડીલ શ્રીકાંતને અતી પ્રીતી વડે વાનરદ્વીપના રાજ્ય ઉપર બેસાડ્યો તે દીવશથી બને પક્ષ વિશે પરમ સ્નેહ થયો છે અને તેજ દીવશથી તમારો તથા અમારો શેવ્ય શેવક ભાવ છે, માટે તું અમારી જેમ બને તેમ શેવા કર, અરથાંત આજ્ઞા માન્ય, એમ કરવું આપણ બંનેને ચાગ્ય છે. એવું તે દુતનું બોલવું સાંભળીને વાલી રાજને ઘણાજ ક્રોધ વાળ્યો તથાપી તે મન માંડીજ રાખીને દુત પ્રતે કહેવા લાગ્યો. હે દુત રાક્ષસ કુલ તથા વાનર કુળના પરંપરાના સંબંધ છે તે વાત ખરી છે ને તે સંબંધ હજી ચાલતો છે, દુખ તથા સુખની વખતે એક બાજને સાબ્ય કરવી તે સ્નેહનું કારણ છે, પણ તેની મેવ્ય સેવક ભાવ નથી. સેવ્ય સેવક ભાવ રૂપ સંબંધ તો, સુધ દેવ ગુરુ તથા અરિહંત ભગવંત માંહે હોય છે, અને બીજા કોણે કહેવું તે કોગટનું છે, તથાપી તાહારો સ્વામી રાવણ કોણ બાણે કેવાએ ભરમથી બક્યા કરે છે, માટે હે દુત તું જા અને રાવણને કહેજે કે, વાનર કુળ શેવક અને રાક્ષસ કુળ સેવ્ય એવું સ્વપ્નમાં પણ ન બાણીશ, અને એમ ખોટો વિચાર કરીને આપણા પરંપરાના સ્નેહ તોડવાને તૈયાર ન થા, છેવટ એમાં તું કાયદો પામનાર નથી એ રીતે કહેજે. અને તે માને તો ઠીક છે નહીતર તેનું કૃત

ભોગવશે. પણ પોતાની શક્તી વિચાર્યા વિના બધાને બળ હીણ બાણીને સહસ કામ કરવું નહીં તે વિશે પાકો વિચાર કરીને કોઈના ઉપદેશ કરીએ. હે દુત માહારા ઉપર અપવાદ આવે તેથી હું તેના ઉપર કાંઈ કરવાનો નથી તથાપી એ જ તે માહાર કાંઈ ખોટું કરશે તો હું પછી તેના બદલો આપીશ, પણ ઘણા કાળનો સ્નેહ છે તે તોડવા માટે હું પેહેલ કાઢાડવાનો નથી, અને તાહારા સ્વામીને પોતાની શક્તી વિચારીને જે કરવું હોય તે સુખેથી કર હવે તુ પાછો જા, એવાં વાલીરાજનાં વચનો સાંભળીને તે દુત લકા નગરીમાં ગયો ત્યાંહાં જઈને વાલીની કહેલી સઘળી વાત રાવણને કહી સંભળાવી, તે સાંભળતાં તુરતજ રાવણ ક્રોધાતુર થઈને સર્વ સૈન્ય તૈયાર કરીને પુષ્પક વિમાનમાં બેસીને યુદ્ધ કરવા માટે કીસ્કીંધા નગરીએ આવ્યો, તેને જઈને વાલીરાજ પણ મહા બળવાન પોતાના સૈન્ય સહિત પોતાની નગરીની બાહર નીકળી રાવણના સામે યુદ્ધ કરવાને આવ્યો, તેવારે બંને સૈન્ય વચ્ચે તુમુલ્ય યુદ્ધ થવા લાગ્યું. એવું મહા ભયંકર યુદ્ધ થવાથી તેમાં ઘણાજ પ્રાણાઓનો ઘાત થયો તે જઈને મહા દયાનો સાગર વાલીરાજ રાવણ પ્રતે કહેવા લાગ્યો, હે રાવણ તું મોહિટો બહુ પરાક્રમી છે તે હું જાણુ છું પણ જૈની છતાં દયા રહીત થવું તે ચોગ્ય નથી કરિણ કે યુદ્ધમાં ઘણા જીવોનો ઘણું નીકળી જાય છે તેથી નરકની પ્રાપ્તિ થશે, માટે સૈન્યની લડાઈ બંધ કરીને આપણું બંનેજણુ સામસામી લડીએ તે ચોગ્ય છે, એવું વાલીરાજનું કહેવું સાંભળીને દયા ધર્મને જાણનાર તથા સર્વ યુદ્ધ કરવાને સામર્થ્ય એવો જે રાવણ તેણે વાલીનું કહેવું માન્ય કરીને વાલીનીજ સામે યુદ્ધ કરવા લાગ્યો, તેવારે અસ્ર તથા શસ્ત્ર વાલી ઉપર જે રાવણ નાખે તે વાળી રમત માત્રમાં તોડી નાખે તેમજ વાલી નાખે તે રાવણ તોડી પાડે, એવી રીતે ઘણીવાર યુદ્ધ ચાલ્યું તેમાં રાવણનાં સર્વ હથિયારો નીષ્ફળ ગયાં તેથી કરી રાવણ અતી ક્રોધાતુર થઈને પોતાનો ચંદ્રહાસ્ય નામનો ખડગ મહા ભયંકર હાથમાં લઈને વાલી ઉપર દોડ્યો, તેને આવતો જઈને મુજ સહીત ઝાડની પેઠે રમત માત્ર વડે ઉપાડીને રાવણને પોતાની બગલમાં બીઠાવીને એકે ક્ષણમાં ચાર સમુદ્રે ફેરી આવી રાવણને જમીન ઉપર નાખ્યો તેથી રાવણ ઘણી લજ્યા પામ્યો એવું દેખીને વાલીરાજ તેને કહેવા લાગ્યો.

હે રાવણ ચાલ રાજ્ય લોકના ભાવને જાણનાર તથા ત્રીલોકને પુજ્ય

એવા શ્રી વીતરાગ દેવ છે તે 'શીવાય આ જગતમાં મને કોઈ પણ નમસ્કાર કરવાં ચોજ્ય નથી તેમજ વળી મને કોઈ કરાવનાર પણ નથી તુજને અતી અભીમાન થયો અને માહારી ઉપર ઈરષ્યા થઈ તો તાહારી આવી દશા થઈ, હે રાવણુ' મે તારા પુરવના ઉપકારો યાદ કરીને તને સુકી દીધો હતો, નહીં તો પૃથ્વી ઉપરના સર્વ રાજાઓને હું જીતનારો અને સર્વને આણુ મનાવવાને સામર્થ્ય એવો છતાં પણ એકજ તરફ રાખીને બધુ તને સોંપી દીધુ છે, નહીં તો તને આટલી રાજ્ય લક્ષ્મી ક્યાંથી મળત. જે વન માંહે સિંહ રહે છે તે વનમાં હાથી રહી શકતા નથી તેમ તું પણ આટલો બળવાન માહારા છતાં ન થાત પરતુ હું ઘણા રાજ્યની ઈચ્છા રાખતો નથી અતી વૈભવથી અતી પાપ છે અને અતી રાજ્ય લક્ષ્મી અતે નરકની દાતાર છે માટે હું તેની ઈચ્છા રાખતો નથી માટે તુ તાહાર રાજ્ય સુખેથી ભોગવ્ય અને માહારે તો રાજ્ય કરવું નથી હવે હું મોક્ષ મારગ સાધવાને માટે પ્રવ્રજ્યા (દીક્ષા) અગીકાર કરૂ છુ અને આ કીર્સ્કીધા નગરીમાં મારો નાના ભાઈ સુગ્રીવ રાજ્ય કરશે તો તાહારી આજ્ઞા માનશે અને તેની સાથે તુ પ્રીતી રાખીને તેની સાન્ય કરજે. એવી રીતે રાવણુની સાથે ભાષણુ કરીને પોતાના નાના ભાઈ સુગ્રીવને રાજ્યગાદી ઉપર ખેસાડીને પોતે શ્રી ગગનચંદ્ર નામના મુનીરાજ્ય પાસે દીક્ષા લીધી, તે વાર પછી વાલી મુની ઘણી આકરી તપશ્યાઓ કરવા લાગ્યા પોતાનુ સ્વરૂપ યથાર્થ જાણીને પર્મ પ્રહ્મ જ્ઞાનવંત થકા વાલી મુની પૃથ્વી ઉપર એકલા વિચરવા લાગ્યા. અનુક્રમે સજ્જમ ચોગને સાધતા થકા આણુમા નામની વીગરે લબ્ધીયો પામ્યા. એકદા શ્રી અષ્ટાપદ પર્વત ઉપર જઈને કૌસગ ધ્યાન કરવા લાગ્યા વળી એક એક માસના ઉપવાસ કરીને પારણુ કરવુ. એવી રીતે મહા આકરી તપશ્યાઓ કરી પોતાની દેહને ગાળવા લાગ્યા.

આંધ કિસ્કિધા નગરીમાં સુગ્રીવે પોતાની શ્રીપ્રભા નામની ખેનને રાવણુ સાથે પરણાવી દીધી. અને વાલીનો પુત્ર ચંદ્રહાસ્ય નામનો મહા પરાક્રમી ચોધો તેને ચૌવરાજ્ય ઉપર ખેસાડ્યો. રાવણુ શ્રીપ્રભાને લઈને લકામાં ગયો. ત્યાર પછી રાવણુ બીજા કેટલાએક વિદ્યાધરોની કન્યાઓ સાથે લગ્ન કર્યાં. કોઈએક સમયે રાવણુ નિત્યાલોક નામના નગરમાં રાજા નિત્યાલોક ની કન્યા રત્નાવળી સાથે પોતાનો વિવાહ કરવા સારૂ ગયો. ત્યા જતાં રસ્તામાં અષ્ટાપદ પર્વત ઉપર તેનો વિમાન અટક્યો. તેથી ક્રોધમાં આવ્યો થકો રાવણુ નીચે ઉતર્યો, ત્યાં વાલી મુનીને કાઉસગ ધ્યાન વડે ઉભેલો

તેણે દીઠો ન તેને કહેવા લાગ્યો કે, હે મુની હજી મુધી તેં કપટ મુક્યો નથી કે? આ તપ કરતાં કપટ તે કેવો? પણ કાંઈ ચિંતા નહીં. હવે તું મારી બુ-
જાનું બગ નેજે તેં જે કર્યું તેના આજે બદલો લે. પુર્યે મને તેં મારા
બડગ સહિત કાખમાં ઘાલી, એક ક્ષણમાં આજો સમુદ્ર ફરી પાછો આવી
નાખી દીધો હતો, તેમજ તને આ પર્વત સહિત ઉપાડીને ક્ષીર સમુદ્રમાં
નાખી દઈો તોજ હું રાવણ! એમ કહી તે પર્વતના તળે જમીન ખોદીને
તેમાં પેઠો. ત્યાં હજાર વિદ્યાનું સ્મરણ કરીને પોતાના બાહુ બગ વડે તે
પર્વતને ઉપાડવા લાગ્યો. તે વખતે મોટા દારણ શબ્દ થવા લાગ્યા. તે
સાંભળીને તથા રાવણે આ પર્વત ઉપાડ્યો, એમ જાણીને વાલી મુની ક-
હેવા લાગ્યો. હે દુર્મતિ રાવણ, હજી મુધી અડલ નથી આવી કે? આ દુષ્ટ
કરમ કરીને શું ફાયદો થવાનો હતો? નાહક અનેક પ્રાણિઓનો નાશ શા
સાર કરવો ?

વળી આ પર્વત ઉપડવાથી ભસ્તેશ્વરના ચૈત્યનો વિધ્વંસ થશે, એ મહા
ઉત્ક્રુષ્ટ તીર્થનો નાશ થવા વિશે કાંઈ પણ એ વિચાર કરતો નથી ? મેં તો
સર્વ સગ મુકી દીધોછે. આ શરીરમાં મારી નિસ્પૃહતા છે, રાગ દેષનો ત્યાગ
કર્યો છે, તોપણ ચૈત્યની તથા બીજા પ્રાણિઓની રક્ષા કરવા સાર, રાગ દે-
ષાદિક ધારણ કર્યા વના એને થોડીક શિક્ષા કરવી જોઈએ. એમ વિચાર
કરી, પોતાના પગના અંગુઠા વડે તે પર્વતને કિચિત દાબ્યો. તેના પ્રભાવ-
થી, જેમ કોઈ કાચ્યો પોતાનાં આંગને સકોચે, તેમ રાવણ પોતાનું આંગ
બચાવવા લાગ્યો. તે ભારના યોગે તેના મુખમાંથી લોહી નીકળવા લાગ્યું. ત
થા મોટેથી બુબ મારવા લાગ્યો. તે દિવશથી તે રાવણ કહેવાયો. પછી વા-
લીએ તેની દીનતાનાં વચનો સાંભળીને તથા તેની ઉપર દયા કરીને થોડીક
શિક્ષા કરીને છુટો કર્યો. રાવણ નિસ્તેજ થઈને પોતાના મનમાં પશ્ચાતાપ
કરતો થકો ત્યાંથી નીકળી, મુની પાસે આવી; તેને નમસ્કાર કરી હાથજોડી
ન કહેવા લાગ્યો. હે સાધો, મેં જે વારવાર અપરાધો કર્યા, તેની તમે મને
ક્ષમા કરી. તેથી તમારો મોટો ઉપકારી થયો છું. હવે ક્યારે પણ તમારો અ-
પરાધ કરનાર નથી. આજ મારા પ્રાણની રક્ષા કરી. તેથી તમે મારા પિતા
રૂપ છો, હવે હું કોઈ સમયે પણ આવું નિબંદર કર્મ કરનાર નથી. એમ ક-
હી, ત્રણ પ્રદક્ષિણા કરીને વાલી મુનીને રાવણે નમસ્કાર કર્યું. એણે વાલી
મુનિનું મહાત્મ્ય જોઈને દેવતાઓ સાધુ સાધુ શબ્દો કહેતા થકા તેની ઉપર

કુલોનો વરસાત કરવા લાગ્યા.

ત્યાર પછી રાવણ વાલી મુનિને વંદના તથા નમસ્કાર કરીને ત્યાંથી ચાલ્યો અંધાપદ પર્વત ઉપર ભરતે સ્થાપેલા ચૈત્યની વંદના કરવા સારૂ આવ્યો. ત્યાં પોતાના ખડગાદિક સર્વ હથિયારો મુકીને, પોતાની સ્ત્રીઓ સહિત, રૂપભાદિક ચૈત્યોની આઠ પ્રકારે પુજા કરીને તેમની સામે અતિ આનંદ વડે વીણા વગાડવા લાગ્યો, ખુબ રગમાં આવતી વખત તેની તાર તુટી પડી, તે જોઈને રાવણે પોતાની બુજામાંથી એક જાડી નાડી, કહાડી, તેમાં જોડીને પ્રથમની પેઠે વગાડવા લાગ્યો. મુર્છના સહિત, શુદ્ધ ગ્રામમાં આણીને એવી મધુરતાથી રાગ ગાવા લાગ્યો કે, સહજ ત્યાંના સર્વ લોકોને આનંદ થયો, તેમજ તેની સ્ત્રીઓ પણ નૃત્ય કરતી થકી અતિ મનોહર સ્વર સહિત ગાયન કરવા લાગી.

તે વખતે એક ધરણેદ્ર નામનો નાગોનો રાજા ચૈત્યવંદન કરવા સારૂ ત્યાં આવ્યો હતો તે રાવણની ભક્તિ જોઈને તેને કહેવા લાગ્યો; હે દશકંધર, તેં એવું મધુર ગાયન કર્યું! કે તેને ઉપમાજ ન દેવાય. વળી તેમાં શ્રી ભગવાનના ગુણોનું વર્ણન છે, તેથી વિશેષ શોભા થઈ. એથી જાણાય છે કે તારી શ્રીઅર્હત વિશે ઘણી ભક્તિ છે તેથી હું તને પ્રસન્ન થયો છું. અઘપી આ જે તે ભગવતના ગુણોનું સ્તવન કર્યું, તેનું મુખ્ય ફળ તો મોક્ષજ છે, તથાપી હજી તારી વાસના ગઈ નથી, માટે તું કંઈ પણ મારી પાસે માંગ, હું તારા ઉપર અતિ પ્રસન્ન થયો છું. એમ સાંભળીને તેને રાવણ કહે છે:— હે નાગેદ્ર, આ દેવાધિ દેવના ગુણોનું વર્ણન કર્યાથી તું રાજી થયો માટે તું ધન્ય છે ને શ્રી અરિહંત વિશે એવો ભાવ રાખવો તે યોગ્યજ છે. હે નાગેદ્ર, મને દેનારો જે તું, તેની સ્વામીને વિશે પુર્ણ ભક્તિ છે, તેમજ લેનારાની પણ તેવીજ ભક્તિ હોવાથી વિશેષ આનંદ થયો છે તેજ ખસ છે. એવાં રાવણનાં યુક્તિનાં વાક્યો સાંભળીને તેને નાગેદ્ર કહે છે, હે રાવણ ઘણું સારું કહ્યું. તું ઈચ્છા રહિત હોવાથી હું રાજી થયો છું. તોપણ મારૂ વચન વ્યર્થ ન થાય, એમ કહીને અમોઘવિન્યા નામની વિદ્યા શક્તિ તેણે રાવણને દીધી, પછી ધરણેદ્ર પોતાના સ્થાનકે ગયો. રાવણ પણ ચૈત્યવંદન કરીને ત્યાંથી જતા નિત્યાલોક નામના નગરમાં જઈને ત્યાં રતનાવળી નામની કન્યાની સાથે લગ્ન કરીને લકામાં ગયો. વાલી મુનિ પણ કાળે કરી

સુરાસુરને સ્ખાપ્ય એવા કેવળજ્ઞાનને પામ્યો થકો જન્મ મરણને દેવાવાળા કર્મોના નાશ કરીને સિદ્ધાન્ત ચતુષ્પદ રૂપ મોક્ષે ગયો.

વૈતાલ્ય પર્વત ઉપર જ્યોતિષપુર નામના નગરમાં જવલનસિંહ નામના વિદ્યાધર રાજાની સ્ત્રી શ્રીમતિના ઉદરથી એક તારા નામની કન્યા થઈ. કોઈ એક સમયે ચક્રાંક વિદ્યાધરનો પુત્ર સાહસગતિ નામનો વિદ્યાધર, તેણે તારાને જોઈને કામે કરી પીડાયમાન થયો થકો પોતાના દુતદ્વારા તેને તેના પિતા પાસે માગી. તેમજ વાલી રાજાના ભાઈ સુગ્રીવે પણ તારા બાબત તેના બાપને કહેવરાવ્યું. તારાના બાપે જ્યોતિષીને પુછ્યું કે, સાહસગતિ, વિદ્યાધર તથા સુગ્રીવ એ બેઉ મહા પરાક્રમી છે તેમજ રૂપવાન પણ બેઉ જણા છે, તેમાંના કયાને મારી કન્યા આપું ? જ્યોતિષીએ કહ્યું કે, સાહસગતિની આવરદા થોડી છે, ને સુગ્રીવ ઘણી આયુષ્યવાળો છે. હવે ગમે તેને આપો. તે સાંભળી ને તેણે પોતાની કન્યા સુગ્રીવને આપી. એ વાત સાહસગતિને સમજતાં, દહાડે દહાડે શુકાતો ચાલ્યો, અને જેમ કોઈ પુરૂષ ભુતના આવેશથી ગમે તેમ બકે તેમ તે બકવા લાગ્યો. “હે તારા હું તારૂં મુખ ક્યારે ચુબન કરીશ ? તારા કુંભ જેવા સ્તનને હું મારા આ હાથ વડે ક્યારે ગ્રહણ કરીશ ? આ મારી ભુજ વડે તને હું ક્યારે આલિંગન કરીશ ? અને તારા અરૂણ વર્ણના હોઠની સાથે મારા હોઠ ક્યારે મળાવીશ ?” અને એ તરૂણ નવયૌવન સ્ત્રીને હરેક પ્રકારના છળે કરી હું હરણ કરીશ એમ કહીને રૂપ ફરવનારી વિદ્યા મેળવવાનું ચિતન કરી, હિમવાન પર્વત ઉપર એક ગુફામાં જઈ બેઠો. પછે તે સાહસગતિ ત્યાં સેમુખી નામની વિદ્યાની સાધના કરવા લાગ્યો.

આ લકા નગરીમાંથી રાવણ પૃથ્વી દિગ્વિજય કરવા સારૂ નીકળ્યો. તે જેમ પૂર્વ દિશાથી નીકળતો સુર્ય શોભે તેમ શોભવા લાગ્યો. પછી દરતાં દરતાં દ્વીપાંતરોમાં રહેવાવાળા સર્વ વિદ્યાધર રાજાઓ, તેઓના દેશો, તથા ખીણ કેટલીએક જમીન પોતાના સ્વાધીન કરીને પાતાલ લકા નામની નગરીમાં આવ્યો. ત્યાંથી ખરદુષણ, તથા સુગ્રીવાદિક સૈન્ય સહિત ઇંદ્ર રાજાને જીતવા સારૂ ચાલવા લાગો. જતાં રસ્તામાં એક રેવા નામની નદી આવી. તેના કિનારા ઉપર પોતાનું સર્વ સૈન્ય રાખીને તથા તેમાં સ્નાન કરીને ત્યાંજ જીનની પુષ્પો વડે પુજા કરવા લાગો. તે વખતે રેવા નદીમાં મોટો પાણીના પુર આવ્યો. તેને લીધે પુજાની સર્વ સામગ્રી તણાઈ ગઈ, તેથી જાણી કોઈએ પોતાનું માથું કાપી લીધું હોયની! તેણે રાવણને લાગ્યું. પછી મોટો મોંઘ

માં આવીને દેશ સહિત ઓલવા લાગ્યો. રે આ નદીનાં પાણી, અને આવા સમયે આટલું ખડું તને કોણે વધાર્યું છે? હું જિનનાથની પુજા કરતાં તેનો ક્યા કુદે નાશ કર્યો! કોઈ દેવતા છે? કે માણસ છે? રાક્ષસ છે! કે કોઈ વાનર છે? (પોતાના ચોક્કાઓ સામે જોઈને) જે હોય તેને આંધ બાંધીને લઈ આવો. તે વખતે કોઈ વિદ્યાધર ત્યાં આવીને કહે છે. હે સ્વામી, માહિમતિ નામની નગરીના સ્વામી, મહા પરાક્રમી, ને જેને હજારો રાજા શ્રવે છે, એવો સહસ્રાંશુ નામનો રાજા છે. તેણે આ રેવા નદીને સેતુ બાંધીને તેમાં પોતાની સ્ત્રીઓ સહિત જલક્રીડા કરે છે. તેણે પોતાનું રક્ષણ કરવા સારૂ નદીના બેડ તટો ઉપર મોટા મોટા હથિયારો સહિત કેટલાએક ચોક્કાઓને ઉભા રાખ્યા છે. તે સેતુબંધના ચોગે નદીનું પાણી વધ્યું છે. અને આ પુજામાં વિઘ્ન થવાનું કારણ પણ તેજ છે. તેની સ્ત્રીઓનાં વાપરેલાં કુલો આ પાણીમાં તરતાં દેખાય છે. તથા તે રાજપત્નિઓએ પોતાના અંગ ઉપર લગાડેલા કસ્તુરિઆદિકના વિલેપનો ઘોવાઈ ગયાથી નદીનું પાણી ડોળાઈ ગયું છે, એવું સૌભાગીને રાવણને ક્રોધ ચડ્યો તેને આવેશે પોતાના શુરવીરોને ઓલાવીને કહ્યું કે, હે સુભટો, જેમ કાળજના ચોગે સફેદ કપડાને દુષણ લાગે છે, તેમ આ મરણની સરણ જનારા રાજાના આંગ વડે કુષિત થએલાં પાણીથી આ મારી દેવપુજા રદ થઈ. માટે તમે ત્યાં જઈને, પોતાને શુરવીર જાણનારા જે ત્યાં સુભટ, તેઓને ઠાટ બાંધીને મારી પાસે લઈ આવો. એવી રીતે રાવણે પોતાના ચોક્કાઓને આજ્ઞા કરતાં વેતજ કેટલાએક રાક્ષસ ચોક્કાઓ ઘણી ઝડપથી જઈને રેવા નદીના કાંઠા ઉપર રહેલાં સહસ્રાંશુના સૈન્યની સાથે યુદ્ધ કરવા મડી ગયા. તે જાણે એક વનના હાથીઓ ખીજ વનના હાથીઓ ઉપર પડ્યા હોયની! રાવણના ચોક્કાઓ આકાશમાં રહ્યા થકા પૃથિવી ઉપર ઉભેલા સહસ્રાંશુ રાજાના ચોક્કાઓને મહા દુઃખ દેવા લાગ્યા. પોતાના જનો પીડાએ છે એમ જાણીને, ક્રોધે કરીને જેના હાથ ધૂજી રહ્યાં છે, તેમાં ધ્વજ જાલીને સહસ્રાંશુ રાજા પોતાના સૈન્યને ઘેરું દેવા લાગ્યો. પછી જેમ સુર નદીમાંથી ઈંદ્રનો ઐરાવત નામનો હાથી નિકળે, તેમ રેવા નદીમાંથી સહસ્રાંશુ રાજા બહાર નિકળ્યો. કિનારે આવીને પોતાનું ધનુષ્ય તૈયાર કરી, જેમ વાયુ રૂઢને ઉડાવે તેમ તે બાણ કરીને આકાશમાંના રાક્ષસોને ઉડાવવા લાગ્યો તેથી ત્રાસ પામીને રાક્ષસો સર્વ નાશી ગયા. એ વાતની રાવણને ખબર થતાં-

જ મહા કોપ કરતો થકો ત્યાં જઈ સહસ્રાંયુ ઉપર ખાણોના વરસાદ કરવા લાગ્યો. એક ખીજના સહન ન કરવાવાળા રાવણ તથા સહસ્રાંયુ મહા બળવાન તથા અતિ ગભીર તે બેઉ જણા પરસ્પર કેટલીએક વેળા યુદ્ધ કરવા લાગીયા. પછી રાવણે જાણ્યું કે આ સહસ્રાંયુ રાજા કેવળ ખાહુબળે કરી જતાવાનો નથી, ત્યારે તેણે વિદ્યા ફરવીને સહસ્રાંયુને મોહિત કર્યો, ન જેમ કોઈ હાથીને ખાંતે તેમ તેને ખાંધી લીધો. તો પણ તેનું શુરવીરપણું જોઈને રાવણ પોતાના મનને કહેવા લાગો કે, જો પણ મેં એને ખાંધ્યો તો ખરો તો પણ એ અજ્ય છે એમાં સંસાર નથી. પછી તેને પોતાના સૈન્યમાં લઈ ગયો. ને મનમાં રાજ થયો થકો સભામાં સિંહાસન ઉપર બેસે છે, એટલામાં ત્યાં એક સખાહુ નામનો ચારણ મુની આવ્યો. તેને જોઈને સિંહાસન ઉપરથી ઉડીને રાવણે તેના ચરણોને માથું નમાવ્યું. આ અર્હતગણોમાં ઉત્તમ પુરૂષ છે; એમ જાણીને તેને ચોગીય આસન ઉપર બેસાડ્યો. ફરી તેને નમસ્કાર કરીને પોતે જમીન ઉપર બેઠો. ત્યારે સાક્ષાત મુર્તિમાન વિશ્વાસરૂપ તથા જગતને આશ્વાસન દેવાવાળા તે મુનિએ રાવણને ધર્મલાભ કહ્યું, ત્યારે રાવણ પોતાના બે હાથ જોડીને તેને પૂછવા લાગો કે મહારાજ આપનું અહીં આવવાનું કારણ શું? ત્યારે મુનિ કહેછે:—હે રાવણ મોહિભતિ નગરીમાં સખાહુ નામે હું રાજ થયો. કેટલાએક કાળ પર્યંત રાજ્ય કર્યા પછી આ ભવભાવનાને મુકીને, તથા મારા સહસ્રાંયુ નામના પુત્રને રાજ્ય સોંપીને મોક્ષના માર્ગે જનારાને ભાતાની પેઠે આ મુનિવ્રત મેં ધારણ કર્યું. એટલામાં રાવણ પોતાનું માથું હલાવીને બોલ્યો:—હે પુણ્યપાદ, એ તમારો પુત્ર છે કે? ત્યારે મુનીદ્રે કહ્યું હા. ફરી રાવણ કહેવા લાગ્યો, હે મુનીસ્વર, હું પૃથ્વી દિગ્વિજય કરતો થકો આ નદીના કાંઠા ઉપર આવી ઉતર્યો. ને પછી હું અગ્નિત જિનની પુજા કરવા બેઠો. એટલામાં આ તારા પુત્રે સ્નાને કરી ડોળેલાં પાણીથી તે પુજા સામગ્રી બગાડી, તથા નદીના વેગથી તણાઈ ગઈ. તેથી મને દ્રોષ લાગ્યો ને તેજ આવેજમાં તમારા પુત્ર સાથે યુદ્ધ કરવા ને તેને ખાંધી લાવ્યો છું. પણ હવે જાણાય છે કે તમારો મહાત્મા પુત્ર જે સહસ્રાંયુ તેણે એ કેવળ અજ્ઞાને કશું છે. તમારો પુત્ર વળી અર્હતની પુજા નું ભગ કરે કે? એમ કહીને રાવણે સહસ્રાંયુને ત્યાંહાં બોલાવી લીધો. સહસ્રાંયુ સભામાં આવી ઘણી લજ્જા વડે માંથું નીચું ઘાલીને પોતાના પિતા મુનીદ્રને નમસ્કાર કરવા લાગ્યો. તે જોઈને રાવણ તેને કહે છે:—હે સહસ્રાં

શું તુ શા વાસ્તે લજવાય છે? આજથી તુ મારો ભાઈ છે. આ શતબ્દાહુ મુનીશ્વર જેવો તારો પિતા છે. તેવોજ હુ મારો સમન્નું છું. હવે આંધથી જલદી જઈને પોતાનું રાજ્ય નિયત્ત્વપણે કર. ખીજી પાણુ કેટલીએક પૃથિવ તને આપુછું, તે લઈને અમે ત્રણેજણાને તુ પોતાના ભાઈની પેઠે સમજ. એમ કહીને તેને મુકી દીધો. ત્યારે સહસ્રાંશુ તેને કહેવા લાગ્યો કે:—આ રાજ્ય મને શા સારૂ જોઈએ? મને આ શરીરનું પાણુ ખપ નથી. જે વ્રત મારા પિતાએ ગ્રહણ કર્યું છે, તે આ સંસારને નાશ કરનારૂ છે, તેના આશ્રય લેવો એજ કામે આવશે. માટે આજથી મેં પાણુ એજ માર્ગને ગ્રહણ કર્યો. જેને મોક્ષની ઈચ્છા છે તેને એ રિવાય ખીજે કોઈ ઉપાય નથી. એમકહી ને પોતાનાં પિતા પાસે તેણે દીક્ષા લીધી. અને પોતાના અન્નરેદ્ર (અનરણ્ય) નામના મિત્રને પોને દીક્ષા લીધા વિશે એક ચાકરના મુખે કહાવ્યું. તેણે એ વાત સાંભળીને પોતાના મનને કહેવા લાગ્યો કે, મે તથા મારા મિત્ર સહસ્રાંશુએ પ્રથમ સલાહ કરી હતી કે, આપણે બે સાથે દીક્ષા લેઈશું, તે પ્રતિજ્ઞા આજ પુરી કરવી જોઈએ પછી તેણે પોતાના દશરથ નામના પુત્રને રાજ્ય આપીને મુનિ વ્રત ગ્રહણ કર્યું. ત્યાર પછી રાવણ શતબ્દાહુ તથા સહસ્રાંશુને નમસ્કાર કરીને તથા સહસ્રાંશુના પુત્રને ત્યાંના રાજા ઉપર બેસાડી ને પોતે વિમાનમાં બેસી આકાશ માર્ગે ચાલતો થયો.

એવે સમે નારદ મુની દાડતો દાડતો રાવણ પાસે આવીને કહેવા લાગ્યો કે, હે રાજા અન્યાય છે! અન્યાય છો! એવી રીતે પોકાર કરતો થકો રાવણ પાસે આવીને કહેવા લાગ્યો,

હે રાજા રાજપુર નામના નગરનો એક મરૂત નામનો મીથ્યાદંધી રાજા છે. તેણે બ્રાહ્મણોના કહેવા ઉપર વીશ્વાસ રાખીને યજ્ઞ કરવા માંડ્યો છે, અને તેમાં હોમવા સારૂ લાવેલા પશુઓને ત્યાં ખાંડી છે, તે મોહોટી બુગો કરવા લાગ્યા તે સાંભળીને મને દયા આવી તેથી આકાશથી નીચે ઉતરી તે ઉકાણે જઈને તે રાજા તથા બ્રાહ્મણોને હું પુછવા લાગ્યો કે, આ તમે શું કરો છો? તે વારે મરૂત રાજાએ કહ્યું કે, આ બ્રાહ્મણોએ બતાવેલા યજ્ઞનો મે આરંભ કર્યો છે, તેમાં દેવતાઓની તૃપ્તિ કરવા સારૂ પશુઓને હોમવા એ યોગીય છે. સ્વર્ગ જવા વાસ્તે એ મોટો ધર્મ કહ્યો છે. તે માટે હું પશુના યજ્ઞ કરૂ છું. એવું મરૂત રાજાનું કહેવું સાંભળીને મેં તેને કહ્યું કે, હે રાજા એ યજ્ઞથી કંઈ ફળ થતું નથી, ને દેવતાઓ પાણુ પ્રસન્ન થતા નથી,

ઉત્તમ દેશી થાય છે. શાસ્ત્ર માંહે યજ્ઞ કહ્યો છે, તે તું સાંભળા:—આ શરીર રૂપ વેદી છે, તેમાં યજ્ઞ કરનારો આત્મા છે, તપ રૂપ અગ્નિ છે, તેમ ઘૃત રૂપ જ્ઞાન છે, ને કર્મ રૂપ ઇંધન છે, તેમાં હોમવા સારૂ ક્રોધાદિક પસુ છે, ને સત્ય રૂપ યજ્ઞ સ્તભ છે, ને સર્વ પ્રાણીઓની રક્ષા કરવી તે દક્ષિણા છે, જ્ઞાન, દર્શન, તથા ચારીત્ર; એ ત્રીવેદી છે, એવો મહા ઉત્કૃષ્ટ યજ્ઞ છતાં આ નષ્ટ કર્મને શ્રેષ્ઠ માનીને ઇષ્ટ સપાદવા સારૂ ભરમેષ્ટ થયા થકાં શા વાસ્તે કષ્ટ સહન કરો છો વેદમાંપણ એજ યજ્ઞને માન્ય કર્યો છે. તમે તો કેવળ ઢોંગ કર્યો જણાય છે, એ પશુ વધ યજ્ઞરૂપ યુક્તી તે શુ મુક્તીનુ સાધન થશે? એથી તો ન રક મજો. ચડાગની પેઠે દયાતીન થઈને આ દીન બકરાઓને જે યજ્ઞમાં મારે છે, તે મુત્તા પછી ઘોર નરકમાં પડે છે. તે માટે હે મૃત રાજા, તુ ઉત્તમ વશમાં ઉત્પન્ન થયો છતાં, તથા બુદ્ધિમાન છતાં આ નરકરૂપ ક્રિયા કેમ કરે છે ! હવે એથી તુ દુર થા. બિચારા નિરપ્રાધી પ્રાણીઓને મારવાથી જો સ્વર્ગ મળતો હોય તો થોડાજ દીવસમાં આજીવ લોક સુન્ય થઈ જાય. હે રાવણ મે જ્યારે એમ કહ્યું ત્યારે ત્યાં બેઠેલા સર્વ બ્રાહ્મણો કોપ કરીને તથા હાથમાં લાકડીઓ લેઈને તે વતે મને માર્યો ત્યાંહાંથી નાશીને હું તારી પાસે આવ્યો છું. હે રાવણ, બીચારા નિરપ્રાધી પશુઓને દુષ્ટ બ્રાહ્મણો મારે છે તેનું તુ રક્ષણ કર. ને હું પણ તાહારાથી રક્ષીત થયો છું.

એમાં નારદનાં વચન સાંભળીને દયા ધરમનો જાણનાર એવો રાવણ તે મૃતરાજના નગરની પાસે આવીને રથમાંથી નીચે ઉતર્યો તેવારે મૃતરાજ રાવણને જોઈને તેના આદરમાન કરીને સિંઘાસન ઉપર બેસાડ્યો. પછી રાવણ ક્રોધાતુર થઈને કેહેવા લાગ્યો હે મૃતરાજ, આ નરકમાં લેઈ જનારી ક્રિયા શા સારૂ કરે છે, જગતના જીવોને અર્થે જ્ઞાની પુરુષોએ દયા ધર્મ કહ્યો છે તે દયા ત્યાગીને આ દુષ્ટ ક્રિયા દયા રહિત થઈને આ લોકમાં તથા પરલોકમાં દુઃખનો દેનાર યજ્ઞ તુ શા સારૂ કરે છે? હવેથી અહીં શા કર્મ કરવાનો ત્યાગ કર, અને જો કરીશ તો માહારી પૃથ્વીમાં રહી શકીશ નહીં. ને માહારો તકશીરવાન થઈશ. એટલુંજ નહીં પણ મુત્તા પછી નર્કમાં જઈશ એવું રાવણનું કેહેવું સાંભળીને મૃતરાજએ યજ્ઞ કરવું મુકી દીધું. કેમકે ત્રણ ખંડને વિષે ભગ્ને પમાડનારી રાવણની આજ્ઞા દુર્લભ્ય હોવાથી તેણે માન્ય કરી, તે દિવસથી સર્વ રાજાઓ દયા ધરમ પાળવા લાગ્યા તેવાર પછી રાવણ નારદને પુછવા લાગ્યો કે આ પશુનો જેમાં પૈથ થાય છે એવો યજ્ઞ કર-

તેને કહ્યું. હે ભાઈ આ બ્રાંતિવડે તું શું બકે છે? અજ શબ્દનો અર્થ એમ થતો નથી. અજ શબ્દનો અર્થ ત્રણ વર્ષનું ધાન્ય જેથી ખીજા ધાન્યની ઉત્પત્તિ ન થાય તે સમજવો. અને તે આપણા ગુરૂએ પાકી રીતે આપણને સમજાવ્યો છતાં તું કેમ ભુલી ગયો? ત્યારે પર્વત કેહેવા લાગ્યો કે નારદ, મારા પિતાએ મને અજ શબ્દનો અર્થ બકરો કહ્યો છે. ને નિઘટ-માં પણ એમજ કહ્યું છે. ત્યારે મેં કહ્યું કે, હરેક શબ્દની અર્થ કલ્પના મુખ્ય અને ગાણ હોય છે, તેમાંની ગાણ અર્થ કલ્પના ગુરૂએ આપણને કહી છે; કેમકે ગુરૂ ધર્મના ઉપદેશ કરનારા છે, અને બ્રાંતિ ધર્મ સ્વરૂપ છે, તેના વિસ્વાસ ન કરતાં તેથી વિરુદ્ધ કામ તું શા સારૂ કરે છે? એથી પુન્યને બદલે પાપ થનાર છે, એવું સાંભળીને તેણે મારો તિરસ્કાર કર્યો, ન કેહેવા લાગ્યો કે તારા કહ્યા પ્રમાણે ગુરૂએ અર્થ કહ્યો નથી. બકરો તો મેષ શબ્દનો અર્થ છે. ગુરૂએ કહેલા શબ્દાર્થને ઉલંઘન કરીને તથા પોતાના ધર્મ મુકીને અહંકાર વડે મિથ્યા ભાષણ કરતાં તને ડડ ભય થતું નથી? માટે હવે તું તાહાર મત સ્થાપન કર, ને હું માહાર ચલાવું છું. જેનું સાચું હશે તે ચાલશે. એમાં જે હારે તેની જીભ કાપી નાંખવી, આપણ બેઉ વચ્ચે સાક્ષી આપણા રવાધ્યાયી વસુ રાજાને કરવો. એવું તેનું બોલવું સાંભળીને મેં કહ્યું કે મારે તે માન્ય છે. કેમકે સાચું બોલનારામાં અભિમાન ન રાખવો.

પછી અમે બેઉ જાણુ ત્યાંથી ઉઠ્યા. તે વખતે પર્વત પોતાના ઘરમાં ગયો, ત્યારે તેની માતા તેને કેહેવા લાગી કે હે પુત્ર, તારા બાપે તો અજ શબ્દનો અર્થ ત્રણ વર્ષનું ધાન્ય કહ્યો છે, તે કેહેતી વખત ઘરના કામમાં છતાં મેં સાંભળ્યું હતું. તે ફરવવાને તે અહંકાર વડે જીભ કપાવવાનો પણ કર્યો છે તે ચોગ્ય નથી. કહ્યું છે કે, “વિચાર ન કરતાં કાર્ય કરનારો પુરૂષ વિપત્તિને પામે છે” ત્યારે પર્વત કેહેવા લાગ્યો કે, મારૂં એ બોલવું કેવળ અવિચારનું છે, તે વાત ખરી, પણ હવે એ વચન સત્ય થાય તેવો ઉપાય કર, નીકર મને મહા દુઃખ થશે. પછી તેની માતાએ જાણ્યું કે પુત્રને ઘણી પીડા થશે તેના નિવારણ કરવા વિના છુટકોજ નહીં. કહ્યું છે કે, “પુત્ર સારૂ માતા શું ન કરે? પછી તેની માતા વસુ રાજા પાસે ગઈ તેના આદર સત્કાર કરીને કેહેવા લાગી :—હે માતાજી, આજ મેં સાક્ષાત ક્ષીરબ્રહ્મ ગુરૂનાં દર્શન કર્યાં, એવો ભાવ તમને જોતાજ માગ મનમાં આવી ગયો છે. હવે હું તમને શું આપું? ને તમને શાની ઇચ્છા છે? ત્યારે ગુરૂપત્ની

કહેવા લાગી. હે રાજા મને પુત્રભિક્ષા આપ, પુત્ર વિના બધું શુન્ય છે. ધન, ધાન્ય તથા પુસ્તકો વગેરેને પુત્ર વિના શું કરાય? તે સાંભળીને વસુ કહેવા લાગ્યો કે હે માતાજી એ પર્વત મને પાલન તથા પુજા કરવા યોગ્ય છે. કેમકે ગુરુપુત્રની પાસે ગુરુની પેઠે વરતણ એવી બ્રાંતિ છે? તેને કોણે પીડા દીધી છે? કોનો મૃત્યુ આવ્યો છે? હે જનની મારા ભાઈને કોણ મારનાર છે? ને તેને શું દુઃખ છે? તે કહે ત્યારે તેણે નારદનું આવડું, પ્રસંગે તેનું ભાષણ થયું, અજ શબ્દના અર્થ વિશે વાદ, તે વિશે બેઠાએ પણનું કરવું, તથા તે બાબત રાજાનું સાક્ષી રહેવું. ઇત્યાદિક સર્વ વૃતાંત કહી સંભળાવ્યો. પછી દીનતાથી કહેવા લાગી કે હે રાજા અજ શબ્દનો અર્થ તને બકરો કહેવા જાણ્યો, તે વિના મારા પુત્રને મહા દુઃખ થનાર છે. કહ્યું છે કે “જે મોટા પુરૂષ છે તે પરોપકાર અર્થે પોતાના મ્રાણુ પણ દે છે તો વાણી તે શા હિસાબમાં છે?” ત્યારે વસુ રાજા કહેવા લાગ્યો, હે માતાજી-હું બોલું કેમ બોલું? કહ્યું છે કે “મ્રાણુ જય તો પણ સત્યવર્તા પુરૂષોના મુખમાંથી અસત્ય બોલાતું નથી” વળી કહ્યું છે કે “હરેક પુરૂષે કદી પણ બુદ્ધ બોલવું નહી” ઇત્યાદિક વાક્યાને તથા ધર્મને બાધિત એવા એ કામ શિવાય બીજું ને કહેશો તે હું કબુલ કરીશ. હે માતૃશ્રી ગુરુની-વાણી અન્યથા કરવાથી મહા પાપ લાગે છે, તો પછી બોટી સાક્ષી પુરવાથી જે થાય તેનું શું પુછવું. તથાપિ ગુરુપુત્રનું વાક્ય સાચું કર. એવું તેનું ક્રોધે ભરેલું બોલવું સાંભળીને તેણે કબુલ કર્યું. પછી તે ક્ષીરદબકની સ્ત્રી મનમાં રાજી થઈને પોતાના ઘેર ગઈ.

બીજે દીવસે હું તથા પર્વત બેઠા મળીને વસુ રાજાની સભામાં ગયા. ત્યાં મોટા ગુણશાલી, હસ જેમ પોતાની ચાંચ વડે ખીર તથા નીરને બુદ્ધ કરે છે, તેમ પોતાની બુદ્ધિ વડે સારને અસારનું વિવેચન કરવા વાળા મહા સભ્ય પુરૂષો બેઠેલા હતા. અને જેમ નક્ષત્ર ગણોમાં ચંદ્રમા શોભે, તેમ અધર રહેલી સ્ફટિક શિળા ઉપર બેઠેલા રાજા વસુ શોભતો હતો. તેવા પ્રસંગે અતિ ઉમંગે બેઠા સંગે જઈને તે સભામાં : અમારી સર્વ વાત સંભળાવીને કહ્યું કે, અમારા ગુરુએ કહેલા અજ શબ્દના અર્થ વિશે અમારો વાદ થયો છે, તેનો ન્યાય કરાવવા સાર અમે અહીં આવ્યા છીએ. હે રાજા તું સત્યવાદી છે, માટે બરાબર ધનિસાર કરીશ, એમ-એમ પાકુ સમજાવેછીએ. પૃથ્વી તથા આકાશની વચ્ચે જેમ સૂર્યની સાક્ષી છે, તેમ અ

મ જેડ વચ્ચે તું સાક્ષી છે. પ્રહારમાંની ઘટપટાદિક સર્વ વસ્તુ કેવળ સત્યમાં ચોગો વરતે છે. સત્ય વડે વરસાત પડે છે, તેમજ દેવતા પણ સત્યે ફરી પ્રસન્ન થાય છે. હે રાજા તે આઠલા બધા મુલક મેળવ્યાનું કારણ પણ સત્યજ છે. મઠિ આદ્ય અમારા વિવાદમાં તારા સત્યને બે હિસ્સિત હોય સે કહે. આપણુ મળે જાણુ ગુરુ પાસે ભણતાં, અજ્ઞ શબ્દના અર્થ શું શીખ્યા છીએ? ન તે શબ્દના અર્થ શું છે? તે અપક્ષપાતથા કહે ત્યારે વસુ રાજા મૃત્યુના વશ થયો થકો પોતાના સત્યને એક કોરે રાખીને ગુરુએ અજ્ઞ શબ્દના અર્થ બંકરો કહ્યા છે એમ કહ્યું.

જીવી આહો કુર સાક્ષી વસુ રાજાએ આપવાથી અતરિક્ષ રહેલા દેવતાઓથી સંહત ન થયું. તેથી પેલી ક્ષટિક શિલાના સિંહાસનને ચુર્ણ કરીને તે સભામાં બેઠેલા સંપૂર્ણ પુરુષોના દેખતાં પૃથિવીના પતિ વસુને જમીન ઉપર પેટેક્યો. ખાદુ ખાલ્યાથી કોપેલા જે દેવ, તેઓએ મારવાથી તે વસુ રાજા નરકમાં ગયો. તેના પુત્રો પૃથુવસુ, ચિત્રવસુ, વાસવ, શક, વિભાવસુ, વિસ્વાવસુ, સુર, તથા મહાસુર પોતાના બાપના રાજ્યમાં છતાં તેઓને પણ દેવતાઓએ મારી નાખ્યા. તે આઠ મરીને નરકમાં ગયા ને બીજા બે નાશી ગયા અને મરવતને પણ નગરના લોકોએ પાપી જાણીને શહેરમાંથી કાઢાડી મુક્યો તેણે કોઈ દુષ્ટ દેવતાની મદતથી ભાળા લોકોને આ હીસા રૂપ યજ્ઞ ધાર નરકમાં લઈ જનારી ક્રીયા શીખવી.

તે દીવશથી એ અધોર હીંસા પ્રાણણના કહેથી અજ્ઞાન જીવો કરે છે માટે હે રાવણ તું તેનું નીવારણ કર, એવાં નારદનાં વાંક્યો સાંભળીને રાવણે તે માન્ય કીધું, અને મૃત રાજાએ રાવણની આજ્ઞાથી નારદ પાસે માફ માગી તથા તેને ઘણું આદરસત્કાર કરીને વિદાય કર્યો, તે વાર પછે મૃત રાજા રાવણને પુછવા લાગ્યો, જે પુરૂષ કોણ હતો કે જેણે તમારી હીમત વડે મને આ ધોર કર્મ કરતો નીવાર્યો તે વારે મૃત રાજાને રાવણ નારદની ઉત્પત્તિ કહેવા લાગ્યો.

પુરવે એક પ્રહરચી નામના પ્રાણણ હતો, તે કોઈ પ્રસંગે તાપસ થયો તે વારે તેની કુરમી નામની સ્ત્રી ગર્ભવતી હતી અને તે પોતાના પતીનાજ આશ્રમમાં રહેતી હતી.

એક દીવશ તે આશ્રમમાં કોટલાએક સાધુઓ આવ્યા. તેમાંના એક સાધુ તે તાપસ પ્રાણણને કહેવા લાગ્યો. હે સાધુ તે આ પ્રસારના ભય થકી

ગૃહવાસ મુક્યો. તે ઘણું સારું કસ્યું; પણ વિરક્ત થયો છતાં આ દુઃખ રૂપ સ્ત્રીમાં આશક્તિ કરવાથી ગૃહવાસ કરતાં આ વનવાસમાં શું અધિક મુજવાનું છે? એવું સાંભળીને તે બ્રહ્મરૂચિ તાપસે તેજ વખતે તેની પાસેથી દીક્ષા લઈને શ્રી જિનસાસનને અંગીકાર કર્યું અને તેની સ્ત્રી પણ મિથ્યાત્વને મુકીને તથા શુદ્ધ શ્રાવિકા થઈને ત્યાંજ રહેવા લાગી. પછી તેને માંસ પુરા થયેથી એક પુત્રને પ્રસવી. તે બાળક જન્મતી વખત રડ્યો નહીં તેથી તેનું નામ નારદ રાખ્યું. કોઈએક સમયે કાંઈ કારણને લીધે તે બાળકને આશ્રમમાં મુકીને પોતે બહાર ગઈ. તે વખતે જૈનક નામના દેવતાએ તે બાળકનું હરણ કર્યું પછી તે શ્રાવિકા આશ્રમમાં આવી જીવે છે તો પોતાના પુત્ર દેખાયો નહીં. તેથી મહા શોક કરતી થકી વૈરાગ્યને પામીને એક ઇદુમાલા નામની સાધવી પાસે જઈ તેણે દીક્ષા લીધી.

જૈનક નામના દેવતાએ નારદનું સારી રીતે પાલણ પોષણ કર્યું. કેટલાએક શાસ્ત્રો લાણાવ્યા. ક્રમે કરી આકાશ ગામિની વિદ્યા આપી. પછી ત્યાં નારદ આચ્યુત્રત ધારણ કરવા લાગ્યો. એમ કરતાં નારદની યૌવન અવસ્થા થઈ. તેણે પ્રથમથીજ શિખા રાખી હતી તેથી તે યતિ અયતિ બેઠુથી જીવે દેખાવા લાગ્યો. કળ્યા જાણે શોકી, ગાયન તથા નૃત્ય જોઈને જોને કૌતક થાય; બોલવામાં મહા પ્રવિણ, કામ વિકાર થકી રહિત, અત્યંત દયાળુ, તેમજ વીર તથા કામી લોકોની સહિ તથા વિગ્રહ કરવામાં અતિ કુશળ થયો. પગમાં ચાપડી, માથામાં ટોપી, તથા હાથમાં કમંડલુ લઈને ગમે ત્યાં ફરે. એને કોઈ આડી છડી કરે નહીં. દેવતાએ પ્રતિપાલન કર્યું તેથી પૃથ્વી ઉપર એ દેવકૃષિ નામે નિખ્યાત છે. બાળ બ્રહ્મચારી છતાં પોતાની ઇચ્છા વડે પૃથ્વી ઉપર વિચરે છે. એવે લોકો નારદ કહે છે. એવી રીતે રાવણે મરૂત રાજાને નારદનો વૃત્તાંત કહ્યો તે સાંભળીને હરષિત થયો થકો મરૂત રાજાએ રાવણ પાસે પોતાના અપરાધની ક્ષમા કરાવી. પોતાની પ્રભા નામની કન્યા ઉપવર થઈ છતાં મરૂત રાજાએ તે રાવણને દીધી. રાવણે અતિ આનંદ સહિત તેની સાથે વિવાહ કર્યો.

ત્યાર પછી તે વાયુ જેવા પરાક્રમ વાળો, તથા મરૂત રાજાના યજ્ઞને તોડનારો રાવણ ત્યાંથી ચાલ્યો મથુરા નગરીમાં ગયો. એ વાત ત્યાંના હરિવાહન રાજાએ જાણતાંજ હાથમાં ત્રિશુલ લીધેલા પોતાના મધુ નામના પુત્ર સહિત રાવણની સામે આવ્યો. તે જોઈને તથા મારા વિશે એની ઘણી ભક્તિ

છે એમ જાણીને રાવણ રાજ થયો. અને તેને પુછવા લાગ્યો. હે હરિવાહન રાજા, આ તારા પુત્રને ત્રિશુલ રૂપ આયુધ ક્યાંથી મળ્યો? એટલામાં હરિવાહને તેને ઉત્તર દેવા વિશે પોતાના પુત્રને શાન કરી. તે જાણીને તેના મધુ નામનો પુત્ર રાવણને કહેવા લાગ્યો. હે દશકંધર, એ મારા પુર્વ જન્મના ચમરેદ્ર નામના મિત્રે મને આપ્યા છે તેણે એ આપતી વખત મને કહ્યું કે, ઘાતકી ખંડ નામના દ્વીપમાંના ઐરાવત નામના ક્ષેત્રમાં એક શવદ્વાર નામનું નગર છે, તેના સુમિત્ર નામના રાજાના પુત્રનો એક પ્રભવ નામનો શેવક હતો. તેમની બેઉની વચ્ચે વસંત અને કામદેવની પેઠે મિત્રાચારી હતી. તે બેઉની બાલ્યાવસ્થા છતાં એક ગુરૂ પાસે જઈને કળા શિખ્યા. પછી અશ્વિનિકુમારની પેઠે નિત્ય સાથે ક્રીડા કરવા લાગ્યા. સુમિત્રની યૌવન અવસ્થા થઈ ત્યારે તે નગરનો રાજા થયો. તે વખતે તેણે પોતાના પ્રભવ નામના મિત્રને ઘણી સપત્તિ આપી. એક વખતે તે સુમિત્ર રાજા અસ્વક્રીડા કરવા સારૂ ઘોડા ઉપર બેસીને બાહર નીકળ્યો. તે ઘોડો તેને એક મોટા વનમાં લઈ ગયો. ત્યાં કોઈ એક પદ્મિલપતિ રાજાની વનમાલી નામની કન્યા સાથે લગ્ન કરીને તેને સાથે લઈ પોતાના નગરમાં આવ્યો. તે વખતે તે રૂપ યૌવન શાલિની કન્યાને પ્રભવે દીધી. તેને જોઈને તે કામાતુર થયો થકો કૃષ્ણપક્ષના ચંદ્રમાની પેઠે દિવસે દિવસે ક્ષીણ થવા લાગ્યો. પોતાના મિત્રને મત્ર તથા તંત્રથી અસાધ્ય જોઈને સુમિત્ર રાજા તેને પુછવા લાગ્યો. હે પ્રભવ, તને શી ખીડા છે? તે મને કહે ત્યારે પ્રભવ કહેવા લાગ્યો કે હે સુમિત્ર, મને જે ખીડા છે તે તને કહેવા ચોગ્ય નથી. જો કહીશ તો તેથી તને કલંક લાગશે. ત્યારે રાજા મોટા આગ્રહથી પુછવા લાગ્યો; ત્યારે તેણે ના ધલિજથી તેને કહ્યું કે હે મારા પ્યારા મિત્ર તારી સ્ત્રી વનમાલાને જોઈને તે વિશે મારી ઈચ્છા થએથી આવી દશા થઈ છે. એમ સાંભળીને તથા હશીને રાજા તેને કહેવા લાગ્યો કે, હે મિત્ર, તારા સારૂ હું મારું રાજ્ય પણ કુરબાન કરી દેઉં, તો પછી આ સ્ત્રીની શું બિશાદ છે? આજથી એ સ્ત્રી મેં તને આપી. એમ કહીને ત્યાંથી ઉઠીને પોતાના લુવનમાં ગયો. સધ્યા સમયે પોતાની સ્નાને એક કુતિની સાથે દાસીની પેઠે મોકલાવી દીધી. ત્યાં જઈને તે વનમાલા તેને કહેવા લાગી, હે પ્રભવ રાજાએ મને તમને સોંપી છે, તે માટે હું અહીં આવી છું. કેમકે પતિની આજ્ઞા સ્ત્રીએ માન્ય કરવા ચોગ્ય છે. મારા ભરથારની તમારી ઉપર એટલી પ્રીતિ છે કે તમારા અર્થે તે પોતાના પ્રાણ દેવાને પણ પાછળ હાંનાર

નથી; તો પછી મારા જેવી દાસીની તે શુ ખિશાદ? તેમ છતાં તમે આટલા ઉદાસી કેમ જણાવો છો? મારી સામે ન જોવાનું કારણ શું? ત્યારે પ્રભવ બોલ્યો, હે વનમાલા મારા જેવો ખીન્ને કોઈ પણ લજ્જા હીન નથી. મને ધિક્કાર છે; સુમિત્ર તો સત્યની મુર્તિજ છે. અરેરે!!! જેનો મારા વિશે આટલો સજ્જન ભાવ! જે મારા સારૂ પ્રાણ દેવાને પણ તત્પર છે! મેં કેહેતાં વેતજ જેણે પોતાની સ્ત્રીને મારી પાસે મોકલાવી દીધી? એ અસહ્ય કર્મ કરવાને એ વિના ખીન્ને કોઈ પણ તત્પર થાય નહીં. મારા જેવો નિસ્તુર ખીન્ને કોઈ માગનારો નથી, અને એના જેવો કલ્પવૃક્ષ ખીન્ને કોઈ દાની નથી. હે વનમાલા તુ મારી માતા છે, ને હું તારો પુત્ર છું. માટે પાછી રાજા પાસે જ; આ દુનિયામાં મારા જેવો પાપ કરનારો ખીન્ને કોઈ મને જણાતો નથી.

દત્ત્યાદિક પ્રભવનુ બોલણું પશ્ચાતાપ ભરેલું સાંભળીને તે રાણી પાછી આવીને તે સર્વ વાત રાજાને કહી સંભળાવી. રાજાએ મિત્રનું સત્યપણું જાણીને અત્યંત રાજી થયો. અહીં પ્રભવ પોતાના મનમાં પશ્ચાતાપ કરતો થકો એક ભયંકર ખડગને હાથમાં લેઈને મરવા તૈયાર થયો. એટલામાં સુમિત્ર રાજા તેની પાસે આવીને તેને કેહેવા લાગ્યો. હે મિત્ર સાહસકર્મ કદી પણ કરવું નહીં. આ ખડગ તુ હાથમાંથી નિચે નાંખી દે. તો પણ તેણે ન મુકવાથી રાજાએ પોતાના હાથે કરી લઈ લીધું. તે વખતે તે પ્રભવ મહા લજ્જાપ્રમાણ થઈને પોતાનું માથું નિચું ઘાલ્યું. તે જાણે પૃથ્વીમાં પેસવાનો વિચાર જ કરતો હોયતી! એવો જણાયો. તે જોઈને સુમિત્ર રાજાએ ઘણી પ્રકારે તેને સમજાવીને કાંઈકે સારી દિશા ઉપર આણ્યો. ત્યાર પછી પુર્વની પેઠે મિત્ર ભાવ રાખીને કેટલાએક કાળ સુધી રાજ્ય કરીને અંતે દીક્ષા લઈ મુવા પછી તે રાજા ઈશાન દેવ થયો. ત્યાંથી ચવીને મથુરાના સ્વામી હરિવાહન રાજાની સ્ત્રી માધવીના પેટે તુ મધુ નામનો પુત્ર થયો. અને પ્રભવ પણ ઘણા કાળ સુધી ભવમાં ભટકીને વિશ્વાવસુ રાજાની સ્ત્રી જ્યોતિર્મતિના પેટે કુમાર નામનો પુત્ર થયો. તે ભવમાં આકરો તપ કરવાથી કાળ કરી ગયા પછી આ હું ચમરેન્દ્ર નામનો દેવતા થયો છું. એમ કહીને તેણે મને આ ત્રિશુળ આપ્યું, હે રાજા આ ત્રિશુળ જે હજાર જોજન દુર જઈને પોતાનું કામ કરી પાછું આવે છે. એવું મધુકુમારનું ભાષણ સાંભળીને તથા તેની લક્ષ્મી અને શક્તિ જાણીને તેને પોતાની મનોરમા નામની કન્યા પ-

સ્ત્રી તે કેવળ તે તારા પ્રાક્રમથાન કર્યું છે, પણ આ વખતે કાંઈક માર
 બોલવું સાંભળવું નહીં. કેવળ પ્રક્રમ ક્યાંક દુઃખનું કારણ થાય છે. માત્ર
 પ્રાક્રમ વડે સિદ્ધાદિક પશુઓના નાશ થાય છે. આ પૃથ્વી ઉપર એકથી
 એક બર્જાવાન ઉત્પન્ન થાય છે. હું સર્વ થકી બર્જાવાન છું. એવો અંદકાર
 કોઈથી પણ ન થાય. તેમજ આ વખતે સર્વ વીરોમાં શ્રેષ્ઠ એક રાવણ ના
 એ મહાશુરવીર ઉત્પન્ન થયો છે, જેણે પોતાના પ્રતાપ વડે સૂર્ય જેવા પ્રા-
 ક્રમી જે સહસ્રાંશુ તેને બાંધ્યા, લીલા માત્રે કરી જેણે લીલા પર્વત ઉપાડ્યો
 મૃત રાજાના યજ્ઞને તોડ્યો, જંબુદ્વિપના સ્વામી યક્ષદ્રે જેના અંતઃકરણને
 ફરવ્યો નહી, શ્રી અર્જુનજિન સામે પોતાના હાથની નાડી કાઢાડી વીણામાં
 તાર કરીને જેણે મધુર ગાયન કર્યું, તેણે કરી પ્રસન્ન થયેલા ધંરણદ્રે ત્રિ-
 ભુવનને છત્રવાળાની એક અમોઘ શક્તિ નામની વિદ્યા તેને આપી છે પોતાની
 બે ભુજની પેઠે જેના બે ભાઈઓ છે, ને જે સુકેશી નામની રાક્ષસ કુળમાં
 સુર્યની પેઠે દીપે છે; જેણે લીલા માત્રે યમ રાજાને નસાડ્યો. દેશવણે લો-
 કર્પાલ તથા વાલીના ભાઈ સુંગ્રીવને જેણે પોતાના સેવક કર્યો. અગ્નિ જેવા
 કિલ્લીવાળા દુર્લભ નગરમાં પેસીને જેના બિલીષણ નામના ભાઈએ નેલકુંબર
 રાજાને બાંધી લીધો. એવો પ્રલય કાળની અગ્નિ જેવો રાવણ તારે ઉપર
 ચડી આવ્યો છે, તે નર્મતારૂપ અમૃત વૃષ્ટિ વડે શાંત થશે, એ શિવાય બી-
 જ કોઈ ઉપાયથી શાંત થનાર નથી તેને તારી રૂપિણી નામની માહા સ્વ-
 રૂપવાન કન્યાને આપ. તેથી તેની સાથે તારી પ્રીતિ બંધાશે. એવું પોતાના
 બાપનું બોલવું સાંભળીને ઇદ્ર રાજા ક્રોધમાં આવ્યો થકો કહેવા લાગ્યો કે,
 હાતાના જે આપણને મારવા યોગ્ય તેને આપણી કન્યા કેમ આપીએ ? એ-
 ની સાથે આપણું આવનું વેર નથી, પણ આપણા વશપરપરાંગતનું છે. પુર્યે
 મારા પિતામહ વિજયસિંહે પકડીને માર્યો હતો, તે તને કેમ યાદ આવતું
 નથી ? માટે એના માલી નામના પિતામહની જેવી પુર્યે એ અવસ્થા કરી
 હતી તેવી એની પણ કરીશ. હાતા તુ કર નહી, મનને ધૈર્ય આપ, તુ
 પોતાના પુત્રના પ્રાક્રમ શુ જાણતો નથી ? એવી રીતે પીતા પુત્રનું ભાષણ
 ચાલે છે, એટલામાં રથનુપુર નગરને રાવણે આવી ઘેરાધાલ્યો. પ્રથમ રા-
 વણે પોતાના એક દુતને સામ કરવા સારૂ ઇદ્ર રાજા પાસે મોકલ્યો. તે ઇદ્ર
 રાજા પાસે આવીને યુક્તિ વડે તેને સમજાવવા લાગ્યો. - હા ઇદ્ર આ પૃથ્વી

ઉપર જે રાજાઓ વિદ્યા અને બાહુ બળે કરી મહા મર્વિત છે, તે પણ રા-
 વણને કર બાર આપે છે. આજ દિવસ સુધી તારા સ્મરણ નહોતું, તથા
 તારી નર્મતા વડે જેમ તેમ આટલો વખત ગયો હમણાં આ તારો ભક્તિનો
 વખતો છે. ત્યારે હવે ભક્તિ અથવા શક્તિ ખતાવ. ભક્તિ તથા શક્તિ થકી
 હીન થઈને યુદ્ધ કરીશ તો પછી દીનતાને પ્રાપ્તીશ એવાં તે દુતનાં વ્રાઘ્યો
 સાંભળીને ઈર્દ્ર રાજા તેને કહેવા લાગ્યો કે હે જાસુદ્ધ, જે હલકા રાજાઓ હતા
 તેમણે આજ દિવસ સુધી રાવણની પુજા કરી; તેથી એ આટલો ખધો ઉ-
 ન્મન થઈને મારી પાસેથી પોતાને પુજાવવાની ઇચ્છા કરે છે; તે ન કરવી જો-
 ઇએ. આજ દિવસ સુધી તો જેમ તેમ રાવણનો વખત સુખે ગયો, પણ
 આ વખત એના કાળક્રપ થયો છે એમ સમજ. ત્યારે તું અહીંથી જઈને
 તારા સ્વામીને પોતાની ભક્તિ અથવા શક્તિ ખતાવવાનું કહે. પોતાની ભક્તિ
 અથવા શક્તિ ખતાવશે નહીં તો તે નાશને પામશે. તે સર્વ વૃત્તાંત દુતે રા-
 વણને આવી કહ્યું. એમ સાંભળીને મહા ઉત્સાહ છે જેને, એવો રાવણ મ-
 હા કોપાયમાન થઈને યુદ્ધ કરવા સાર પોતાના સૈન્ય સહિત તત્પર થયો. અ-
 હીં ઈર્દ્ર રાજા પણ રથનુપુર, નગરમાંથી બાહર નિકળ્યો. કહ્યું છે કે “જે
 વીર પુરુષ છે તે બીજા શુરવીરનો અહંકાર સહન કરતા નથી.” પછી યુ-
 દ્ધનો આરંભ થયો. તેમાં સામતની સામે સામત, સૈનીકની સામે સૈનીક,
 તથા સેનાની સામે સેન્યા થઈને પરસ્પર લડવા મૂડી ગયા તે વખતે સ-
 વર્તકમેઘ, તથા પુષ્કરવર્તમેઘની પેઠે બેઉ સૈન્ય તથા રાજાઓનું યુદ્ધ થવા લા-
 ગ્યું. તે વખતે ઈર્દ્ર રાજાના શુરવીરોએ એટલાં બાણ છોડ્યાં કે જાણે ત્ર-
 સાત થતો હોયની? તે જોઈ રાવણ ભુવનાલંકાર નામના પોતાના હાથી ઉપર
 આરૂઢ થયો થકો હાથમાં ધનુષ્ય બાણ લઈ પોતે મારવા મંડી ગયો, સામે
 ઈર્દ્ર પણ તેવી રીતેજ મારવા લાગ્યો. કોઈ કોઈથી હડે નહીં, બેઉ રાજા
 વચ્ચે એવી હણમાર થયાથી તેઓના હાથીઓ એક એકને આવી વગળ્યા,
 ને પોતાના દાંતો વડે એક બીજાને મારવા લાગીયા. તે એવા જોસથી વઢ-
 વા લાગીયા કે, તેમના દાંતો મારતી વખત તેમાંથી અગ્નિની તાણખી નિ-
 કળવા લાગી. પછી જેમ વિરહણી સ્ત્રીના હાથમાંથી કાંકણ નિકળી જાય,
 તેમ તેમના દાંતોમાંના સોનાનાં કાંકણો પૃથ્વી ઉપર પડ્યાં. દાંતો ભાગી
 ગયાથી ક્ષીણ થયેલાં તેઓનાં શરીરમાંથી તથા તેઓના ગંડસ્થળમાંથી મ-
 દની ધારાની પેઠે લોહીની ધારા નિકળવા લાગી. તેમની ઉપર બેઠેલા રા-

વાણ, તથા ઈંદ્ર રાજાને ક્ષણમાં ભાલાથી સો ક્ષણમાં ખાણું કરી, તથા ઘડીકમાં પુદ્ગલ પડે એક બીજાને મારવા લાગીયા. એવી રીતે તે બે પરાક્રમીઓ પરસ્પરનાં અસ્ત્રો તોડવા લાગીયા. એકે અગ્નિ, અસ્ત્ર નાખવાથી બીજાએ વર્ષાત અસ્ત્ર નાખ્યું. એવી રીતે ઉત્સર્ગ તથા અપેવાદનો પેઠે એક બીજાને કરવા લાગીયા. એમ કરતાં કરતાં બેઉ પાસે આવી ગયા, તે વખતે રાવણે પોતાના હાથી ઉપરથી કુદકો મારી તેના હાથી ઉપર જઈને ઈંદ્રના હાથીના આવતને મારીને ઈંદ્રને પકડ્યો. તે જઈને રાક્ષસોનાં વીર સહસ્રારે ઈંદ્રના સૈન્યને ઘેરા ઘાલ્યો. એમ જાણીને ઈંદ્રે સર્વ સૈન્ય ચારે દિશા તરફ નાશી ગયું. કહ્યું છે કે “સૈન્યનો સ્વામી જીતાયાથી સર્વ પદાતિ જીતાયા” એમ સમજવું. પછી રાવણે ઈંદ્રને પોતાના લશ્કરમાં કાઢી ગયો, પછી વાડે નાથક વનાવું રહેલું સર્વ વિદ્યાધેરોનું સૈન્ય રાવણના સ્વાધીન થયું. પછી રાવણે ત્યાંથી નિકળીને પોતાની લંકા નગરીમાં આવ્યો, ત્યાં જ એમ પોપટને પાંજરામાં પુરીએ, તેમ રાવણે ઈંદ્રને બંધીખાનામાં નાંખ્યો.

પછી ઈંદ્ર રાજાનો પિતા સહસ્રાર પોતાના દિગપાલો સહિત લંકામાં આવી રાવણને નમસ્કાર કરી તથા હાથ જોડીને કહેવા લાગીયા. જેણે લીલા માત્રે કરી પથરની પેઠે કૈલાસ પર્વતને ઉપાડ્યો, તેણે અમને જીત્યાની અમને કંઈપણ લાજ નથી. તેમજ તારી પ્રાર્થના કર્યામાં પણ અમે લાજતા મની. માટે હે રાવણ, હું માગી લેઉ છું કે મારા પુત્ર ઈંદ્રને તું છુટો કર ન એ પુત્રલિક્ષા મને આપ. તે સાંભળીને રાવણ કહેવા લાગીયા કે જે હું કહું તે એ પોતાનો પરિવાર સહિત કરે તો તો એને છોડી મુક. તે કામ એ કે, લંકા નગરીમાં ગલી ગલીએ ઝાડુ કાઢાડે જે કાંઈ ગામમા કચરો પડ્યો હોય તે બાહાર કાઢાડીને સારું કરી મુકે ન રસ્તા રસ્તે પાણી છાંટે તે પાણી સુગંધીવાળું હોવું જોઈએ. ઝાડુ પણ જેમ પોતાના ઘરમાંની કાઢાડીએ તેમ કાઢાડવું જોઈએ. એમ કર્યાથી હું રાજ થઈશ. તથા સારાં સારાં ફુલો ગુનીને મારી નગરીમાંના સર્વ દેવસ્થાનાને તેની માલાઓ પુરી કરવી. એટલું માફ કહ્યું માને તો તેનું રાજ્ય તેને પાછું આપું. ત્યારે તે સર્વ સહસ્રારે કમ્પુલ કર્યું. ત્યારે રાવણે ઈંદ્રને મુક્તી દીધી. ન તેને ભાઈની પેઠે સત્કાર કર્યો. પછી સહસ્રાર તથા ઈંદ્ર બેઉ ત્યાંથી ચાલ્યા પોતાને ઘર આવ્યા પણ ઈંદ્ર રાજા મનમાં ખિન્ન થયો થકો કહેવા લાગ્યો, કહ્યું છે કે

“તેજસ્વી પુરૂષ નિસ્તેજ ધર્મોથી તેને મરવા કરતાં વધુ દુઃખ થાય છે.”

કોઈએક સમયે રથનુપુર નગરમાં નિર્વાણ સગમ નામના એક જ્ઞાન-વાન મુનિ આવ્યા. તેમને વદના કરવા સાડે ઈંદ્ર રાજા તેની પાસે ગયો ત્યાં જઈ નમસ્કાર વગેરે કરીને બેઠા પછી તે સાધુને પુછવા લાગ્યો કે હું લગવાન કયાં કર્મ વડે રાવાણે મારો પરાભવ કર્યો? તેમજ પછી તેણે સત્કાર કરવા તું કારણાનુ કયું કર્મ છે? ત્યારે મુનિ કહે છે:—હું ઈંદ્ર, એક અરિજન નામના નગરમાં જવલનસિંહ નામનો વિદ્યાધર રાજા રાજ્ય કરતો હતો. તેની સ્ત્રી વૈગરતીના પેટે એક અહિલ્યા નામની મહા રૂપવાન કન્યા જન્મી. તે જાવન અવસ્થામાં આવ્યાથી તેના બાપે તેના સ્વયંવર રચ્યો, તેમાં સર્વ દે-શા દેશના વિદ્યાધર રાજાઓ આવ્યા; તેઓમાં એક ચંદ્રાવર્તપુરનો સ્વામી આનંદમાલી નામનો વિદ્યાધર રાજા હતો, તથા સૂર્યાવર્તપુરનો સ્વામી તટિ-ત્રભ નામનો વિદ્યાધર રાજા આવ્યો હતો. એ બે સ્વયંવરમાં સાથે આ વ્યા હતા. તેમાંના આનંદમાલીને અહિલ્યા પરાણી. ત્યારે તટિત્રભે જાણ્યું કે મારો પરાભવ થયો. પછી તે દિવસથી તે આનંદમાલીની સાથે દ્વેષ ક-રવા લાગ્યો. આનંદમાલી કેટલાએક કાળ સુધી રાજ્ય સુખ તથા તે અહિ-લ્યા સ્ત્રીની સાથે નાના પ્રકારના ઉપભોગ ભોગવીને અંતે વૈરાગ્ય ઉત્પન્ન થયો તેથી દીક્ષા લઈને તથા આત્મ-ધ્યાન કરતો થકો મોટા મોટા મુનિઓની સાથે વિચરવા લાગ્યો. વિહાર કરતાં એક દિવસે આનંદમાલી સ્થાવર્ત નામ-ના પર્વત ઉપર ગયો. ત્યાં કોઈ પ્રસંગે તેને તટિત્રભ રાજાએ દીઠો, તે વ-ખતે તેને અહિલ્યાના વિવાહની યાદ આવી. તે દ્વેષ વડે તે મુનિને ધ્યા-નમાં બેઠેલા જોઈને તટિત્રભે તેને બાંધીને માર્યો, તથાપિ તે પોતાના ધ્યાન થી ન ડગ્યો. એવું અઘોર ક્રૂર જોઈને સર્વ સાધુઓમાં શ્રેષ્ઠ એવા એક તે-ના કલ્યાણ ગુણધર નામના ભાઈએ તટિત્રભે અચોગ્ય કશું એમ જાણીને તેની ઉપર તેજલેસ્યા નાંખી; તેથી તે પીડાણો ત્યારે તેની સત્યશ્રી નામ ની સ્ત્રીએ તે સાધુ પાસે પ્રાર્થના કરી, તેથી તેના ક્રોધની શાંતિ થઈ, ને તે તેજલેસ્યાને પાછી સમેટી લીધી, તેથી તે ખળ્યા વિના જમના તેમ જીવતો રહ્યો. એવી રીતે તે ધ્યાનમાં બેઠેલા નિરપરાધી સાધુને દુઃખ દી-ધાથી તે કાળ કરી ગયા પછી તે પાપના ચોગે કેટલાએક ભવ ભટકી ને આ ભવમાં સહસ્રાર રાજાનો પુત્ર તું ઈંદ્ર થયો. તારો રાવાણના હાથે પરાભવ થવાનું કારણ પૂર્વ જન્મમાં તે નિર્દોષી-મહા પુરૂષનો તિરસ્કાર છે. કહ્યું છે

કે, જ્યેઠ્ઠા કર્મ કર્યું હોય તેનું ક્ષમા કોઈકે દિવસે પાણુ મળે.” એવી સર્વ પ્રાણીઓની સ્થિતિ છે, ઇદ્રથી તે કીડી સુધી સર્વ કર્મધીન છે. એમ તે સાધુના મુખે સાંભળીને પોતાના દત્તવીર્ય નામના પુત્રને રાજ્ય ઉપર બેસાડીને દીક્ષા લઈને તથા ઉગ્ર તપ કરીને મોક્ષ ગયો.

કોઈએક સમયે રાણાણુ મેરૂ પર્વત ઉપર અનતવીર્ય નામના મુનિને વદના કરવા સારૂ ગયો. ત્યાં જઈને મુનિની વદના વગેરે કરીને ચોગ્ય અસન ઉપર બેઠો. મુનિ ધર્મ દેશના દેવા લાગ્યા, તે અમૃત બેવાં મુનિનાં વચનો સાંભળીને રાજાણુ અત્તમાં રાજ થયો વ્યાખ્યાનની સમાપ્તિ થયા પછી રાણાણુ પુછવા લાગ્યો. હે મહામુનિ, હું કોના હાથથી મરીશ? તે મને કહો ત્યારે મુનિએ કહ્યું કે હે રાજાણુ, પરસ્ત્રીમા દોષે કરીને વાસુદેવના હાથે તારો મૃત્યુ થશે તારા દહાંતની વખતે તું મહા ત્રિપત્તિમાં પડીશ. એમ સાંભળીને તે મુનિના સામેજ પ્રતિજ્ઞા કરી કે આજથી મારા મિશેની ઈચ્છા રહિત સ્ત્રીની સાથે હું ક્યારે પાણુ રમમાણુ થવાનો નથી એમ કહીને તથા તે મુનિને નમસ્કાર કરીને પોતાના પુષ્પક વિમાનમાં બેસીને લકાંમાં જઈ મુખે રાજ્ય કરવા લાગ્યો.

इत्याचार्य श्री हेमचंद्र विरचिते

श्री राम लक्ष्मण चरित्रे,

बीजो खंड समाप्त

અથ શ્રી ત્રીજા ખંડ પ્રારંભતે.

અહીંયાં શ્રી રામ ચરીત્ર વીગરે જે ચરીત્ર કહેવાનાં છે તે માંહે કથા નુ મસગે બીજા પણ ઉત્તમ પુરોનાં ચરીત્ર આના ભેગાં કહેવાનાં છે કેમકે આ ચરીત્રમાં તેઓનાં નામ પણ આવેલાં છે, માટે અહીંયાં જો તેમની ઉત્પત્તિ કહેવામાં આવે તોજ કથા વાંચવાનો રસ આવે; માટે અહીંયાં ત્રીજા ખંડમાં પવનજય તથા અજનાનો સખધ કહે છે.

વૈતાલ્ય પર્વતની ઉપર આદિત્યપુર નામના નગરમાં એક પ્રહ્લાદ નામે રાજા રાજ્ય કરતો હતો, તેને કેતુમતી નામે પટરાણી હતી. એકદા ઉત્તમ સ્વપ્ન દેખવે કરીને રાણીએ ગર્ભ ધારણ કીધો. નવ માસ પુરણ થએથી શુભ યોગે માહા તેજસ્વી એક બાળકને તોણી જન્મતી હવી. રાજાએ મોત્સવ કરી પવનજય એવું નામ દીધું. તે બાળક અનુક્રમે વૃદ્ધિને પામતો થકો માહા બાળવાન અને વિદ્યાઓમાં પણ નિપુણ હોતો હવો. અનુક્રમે યોવન અવસ્થા પામ્યો, તેવારે એવો તો બાળવાન થયો કે જાણે આખી પૃથ્વિના રાજાઓને પોતે એકલોજ છતી સકશે એવો મહા પરાક્રમી થયો.

ભરતક્ષેત્રમાં સમુદ્રની પાસે દંતી નામના પર્વત ઉપર મહેદ્ર નામના નગરમાં એક મહેદ્ર નામનો વિદ્યાધર રાજા થયો. તેની હૃદય સુંદરી નામની સ્ત્રીના ઉદરથી અરિદ્રમાદિક એકસે પુત્ર પેદા થયા, છેવટ એક અંજનસુદસી નામની કન્યાનો જન્મ થયો. તે યોવન અવસ્થામાં આવ્યાથી તેને યોગ્ય પતિ મળવા સારૂ તેનો બાપ વિચાર કરવા લાગ્યો. પછી પોતાના પ્રધાનોને કહ્યું કે, આ મારી કન્યાના લાયક વરની શોધ કરો. તે માન્ય કરીને તે દશો દશ ગયા. સર્વ વિદ્યાધર રાજાઓના પુત્રોના એહેરા કાહાડી લાવીને રાજાને બતાવ્યા. તેમજ એક હિરણ્યાલ નામના વિદ્યાધર રાજાની સ્ત્રી સુમતીને પેટે જન્મેલા વિદ્યુત્પ્રભની, તથા પ્રહ્લાદ રાજાના પુત્ર પવનજયની, તસખીરો લઈને પ્રધાને રાજાને બતાવી. તે બેહુ રૂપવત, કુક્ષીન, વિદ્યાવત, ધનવત, તથા બીજા સર્વ ગુણ સંપન્ન જણાયા; ત્યારે રાજાએ પ્રધાનોને પુછ્યું કે એ બેમાંથી આપણી કન્યાને યોગ્ય કોણ છે ? પ્રધાને કહ્યું કે રાજા વિદ્યુત્પ્રભનું આયુષ્ય અઢાર વર્ષનું છે, તે ભોગવીને મોક્ષે જશે. એમ મોટા શાસ્ત્ર જાણનારો જ્યોતિષિઓએ કહ્યું છે, અને પ્રહ્લાદ રાજાના પુત્ર પવનજયનું ઘણું આયુષ્ય છે; માટે એ આપણી કન્યાને યોગ્ય વર છે. તેને અં-

જનસુંદરીને આપવી જોઈએ. એવા પ્રસંગે શ્રી નંદીશ્વર દ્વિપમાં શ્રી નંદીશ્વરની યાત્રા કરવા સારૂ સર્વ વિદ્યાધરો પોતાના પરિવાર તથા રિદ્ધિ સહિત ગયા હતા, ત્યાં પ્રહ્લાદરાજ પાણુ ગયો હતો; તેમજ મહેદ્ર રાજ પાણુ ગયો. તેની પાસે પ્રહ્લાદ પોતાના પુત્ર પવનજય સારૂ તેની કન્યા અંજનાસુંદરીની માગણી કરી. પ્રથમજ તે મહેદ્ર રાજના મનમાં આવ્યાથી તે કહેણુ તેણુ માન્ય કર્યુ. પ્રહ્લાદનું કહેવું તો નિમિત્ત માત્ર થયુ. પછી તે દિવસથી ત્રીજે દાહાડે લગ્ન કરવાનો ઠરાવ કર્યો. યાત્રા કરી સર્વ પોત પોતાના ઠકાણુ ગયા. તેમજ મહેદ્ર રાજ તથા પ્રહ્લાદ રાજ મનમાં રાજ થઈને બેઠાં માનસ સરોવર ઉપર જઈને ડેરા કર્યા.

એ વાતની પવનજયને ખબર પડતાંજ પોતાના પ્રહસિત નામના મિત્રને કહેવા લાગ્યો કે, અંજનાસુંદરીની સાથે મારૂ લગ્ન થવાનું છે, તે પોતે કેવી છે ? તેને તે જોઈ છે ? તે સાંભળીને તથા તે પ્રહસિત કાંઈક હસીને તેને કહેવા લાગ્યો કે, હે પવનજય મેં અંજનસુંદરીને દીઠી છે, તે રભાદિક અપ્સરાઓથી પણ સુંદર છે, કોઈના ઉપમા જેને દેવાય નહીં, ન એનું રૂપ જોવું દેખાય છે તેણે વર્ણન કરવાને મહા પડિત પણુ સમર્થ ન થાય. બીજું તે હું શું કહું ! એમ સાંભળીને કહેવા લાગ્યો કે હે મિત્ર, વિવાહના દિવસ ધણા દુર છે, ને મને તો તેને જોવાની ઇચ્છા ઘણી છે, તે પુર્ણ કેમ થાય ? કહ્યું છે કે “સ્ત્રીની અભિલાષા વાળા પુરૂષોને એક ઘડી દિવસ જોવી જાય છે, દિવસ માસની પેઠે જાય છે” અહિં તો ત્રણ દિવસ જવાના છે, તે કેમ પુરા થશે ? ત્યારે પ્રહસિત કહેવા લાગ્યો કે હે પવનજય ધૈર્યને મુક નહીં, આજ રાતે કોઈને ન કળતાં આપણે તેના ઘેર જઈશું. એમ કહીને તેને શાંત કર્યો. એટલામાં રાત્ર થઈ ત્યારે સકેત પ્રમાણુ બેઠે જણા અંજનસુંદરીના ઘરના સાતમા માળ ઉપર જ્યાં તે રહેતી હતી ત્યાં જઈને તેની બાહરે એક બાજુ ઉભા. અંજનસુંદરીનાં છીદ્ર જોવા સારૂ રાજએ એક કાણુ જોઈ કાહાડયું, તેમાંથી જોવા લાગ્યો.

તે વખતે અંજનસુંદરીની દાસી વસંતતિલકા તેને કહેવા લાગી કે હે અમિણી, તને પવનજય પતિની પ્રાપ્તિ થઈ માટે તું ધન્ય છે, ને તારા જેવી ભાગ્યશાળી આજે બીજી કોઈ નથી એટલામા તેની પાસે ઉભેલી બીજી મિશ્રકેશી નામની તેની સંખી વસંતતિલકાને કહેવા લાગી કે હે સખી, ચર્મ શરીરી જે વિદ્યુતપ્રભ રાજ, તેને મુકીને બીજા કયા વરની સ્તુતિ કરે

છે? વસતતિલકા તુતો ભોળી છે, તેને કાંઈ પણ ખબર નથી. વિદ્યુત્પ્રભ રા
 ન્ન યદ્યાપિ થોડા આયુષ્યવાળો છે તથાપિ તે આપણી સ્વામિણીને ચોગ્ય છે.
 તેને મુકીને બીજા રાજાની તારીફ કરે છે માટે તુ મુર્ખ છે. કહ્યું છે કે,
 “અમૃત ઘોડું પીધું તે મુખકારક છે, ને જલેર ઘણું પીવાથી ઘણું દુઃખ થા-
 ય છે” એવી રીતે તે બેઠ સખીનું બોલવું સાંભળીને પવનજયે બાણ્યુ કે,
 આ મિશ્રકેશીન બોલવાનો અજનાએ કાંઈ પણ તિરસ્કાર કર્યો નહીં, તેથી
 તે એને પ્રિય હશે ને પ્રિય ન હોત તો એ દાસીનો નિરોધ કર્યા વના ર-
 હેન નહીં. પછી દ્વેષાયમાન થઈને તથા હાથમાં ખડગ લઈને જેમ કોઈ રા-
 ક્ષસ અધારામાંથી નિકળે તેમ તે ત્યાંથી ઉડ્યો અને કહેવા લાગ્યો કે જેના
 મનમાં આ વિદ્યુત્પ્રભ વર વરવાનું સારૂ લાગ્યું છે, તેઓનાં ઘડથી માથાં અ
 બગાં કરીશ. એમ કહીને તે તરફ જવાની તૈયારી કરી, તે વખતે તેના
 મિત્ર પ્રહસિન તેને કહેવા લાગ્યો કે, હે મિત્ર વિચાર કર્યો વિના કાંઈ પણ
 કામ કરવું નહીં. એમ કહી ઝાલીને તેને રોક્યો, ન તેને બોધ કરવા લા-
 ગ્યો કે હે મિત્ર સ્ત્રી અપરાધી છતાં ગાયત્રી પેઠે મારવા ચોગીય નથી તે શું
 તું બંધુતો નથી ! આ તો બિચારી નિરપરાધી છે, તેને વિના કારણ મા-
 રવી એ તને ચોગીય નથી. ઇત્યાદિક વાક્યો વડે તેને સમજાવીને ત્યાંથી તે
 બેઠ પાછા ફર્યો, ને પોતાના સ્થાનકે આવ્યા એ વાતનું પવનજયના મન-
 માં શુભ રહ્યું તેથી તેને રાતમાં ઊઘ આવી નહીં. સવાર થતાજ પોતા-
 ના મિત્ર પ્રહસિનને બોલાવીને તેને કહેવા લાગીયો કે આની સાથે વિ-
 વાહ કરીને શું કરવાનું છે? કહ્યું છે કે “પોતાનો ભાઈ છતાં ને ભ્રુદાઈ
 રાખતો હોય તો તે દુઃખદાઈ થાય છે” તો પછી ભ્રુદા મનવાળી સ્ત્રી-
 ની સાથે વિવાહ કર્યાથી શું તે દુઃખનું કારણ ન થાય કે? અપીતું થાયજ
 માટે હે મિત્ર એની ઇચ્છા મુકી ને હવે જલદી આપણા નગરમાં જ
 ઇએ તો સારૂ. કોઈ ભોજન ઘણું સારૂ છતાં ને તે પોતાને ગમતું ન
 હોય તો તે શા કામનું! એવી રીતે ઘણા પ્રકારે બાધણું કરીને તે ચા-
 લવા લાગીયો, તે જોઈ તેના પ્રહસિન મિત્ર તેને કહેવા લાગીયો કે મો-
 ટા પુરવે જે વસ્તુનું ગ્રહણ કર્યું તે ફરી મુકી દેરી ચોગીય નથી, ત્યારે
 પોતાના વહન્યોએ ગ્રહણ કરેલી વસ્તુને શું મુકી દેરી એતો મોડું
 લાંબન છે.

આ તારા મનમાં જે દુઃખ થાય છે તે કેવળ તારા પ્રારબ્ધવડે થાય છે,

ખિચારી અજન સુંદરીમાં અંપ્રાધના લેઈ નથી તારા તથા એ અજનાના માવીત્રી જગતમાં પ્રખ્યાત છે, માટે જ તેની સાથે વિવાહ કર્યા વિના પાછો જઈશ, તો તારા તથા એ કન્યાના માતા પિતાને અતિ લજ્જત થશે એવાં પોતાના મિત્રના શિષ્યામણનાં વચનો સાંભળીને તથા કિચિત વિચાર કરીને પવનજય મનમાં દુઃખીત થયો થકો મોટા સતાપથી ત્યાં રહ્યો. પછી નિશ્ચય કરેલા દિવસે સકેત પ્રમાણે બેઠો જીવન થયું. સાહેદ્ર રાજાએ પ્રહ્લાદ રાજાનો ઘણો સત્કાર કર્યો, સર્વ કાર્ય થઈ રહ્યા પછી વર તથા વહુ ન લેઈને પોતાના પરિવાર સહિત પોતાની નગરીમાં આવ્યો. ત્યાંહાં અજન સુંદરીને રહેવા સારૂ રાજાએ સાત માળનું અતિ રમણીય મહેલ કાઢાડી આપ્યું. ને નગરીમાં એક અજન સુંદરી વિના જ્યાં ત્યાં આનંદ થઈ રહ્યો વિવાહ થયેલા દિવસથી પવનજયે અજનાને કોઈ વખતે બોલાવી જ નહીં કહ્યું છે કે “જે માની વૃષ્ણ છે, તેને થોડોક અપમાન થાય તોપણ તે કદી બુલે નહીં”

પવનજયે તે દેશ રાખીને અજના સાથે બોલવાનું બંધ કર્યું, તે જોઈને અજના મહા શોકમાં પડી ગઈ. જેની આંખોમાંથી પાણી તો સુકાઈ જ નહીં. ચંદ્રવનાની રાતની પેઠે જેના મુખની કાંતી થવા લાગી. પલગ ઉપર મુતી છતાં રાતના ઊંઘ ન આવે મનમાં સંતાપ થયેથી પલગ ઉપર આમ તેમ પડીને જેમ તેમ રાત્ર કાઢાડવા લાગી તે એક રાત જાણે વરપરૂષ થઈને જ આવી હોયની ? એવી જણાઈ દિવસે મનમાં વિચાર કરતી થકી બે ઢીચણમાં માથું ઘાલીને, પોતાના પતિના ચહેરાનું ચિત્ર કાઢાડીને, તેની સામે જોઈને, તો પોતાના અતઃકર્ણને ધીરે ધીરે કેટલાએક દિવસ કાઢાડ્યા એવી પોતાની આંખોની અવસ્થા જોઈને તેની દાસીઓએ અતિ મીઠું બોલીને તેને સમજાવવા લાગી પણ તેણે તેઓને કાંઈપણ જવાબ વાળ્યો નહીં, જેમ હેમત રતુમાં કોડીલા બુલે ચુકે પણ બોલે નહીં તેમ તેણે મૌન ધારણ કર્યું એવી મહા દુઃખની દશામાં તેના વિકરાલ કાળ જવા લાગ્યો.

એક દિવસે રાવણના એક કુત પ્રહ્લાદ રાજા પામે આવીને તેને કહેવા લાગ્યો, હે રાજા, રાક્ષસનાથ જે રાવણ, તેની સાથે દુર્મતિવાળો વરૂણ નિરતર દેશ કરતો રહે છે. ને તે ગવણની આજ્ઞા માનતો નથી. તે તો શું પણ ઉત્તરો કહે છે કે, રાવણ મારી આજ્ઞા માનવી. હું બ્યારે તેની પામે ગયો ત્યારે મને કહેવા લાગ્યો કે, અરે! રાવણ તે કોણ છે ? તેનાથી શું થ-

વાનુ છે ! તે ઈંદ્ર હું નથી ? કુબેર પાણુ હું નથી ? તેમજ સહસ્રાશુ હું નહીં ? વળી મરૂત રાજા પાણુ મનમાં ન સમજતો ! રખે યમ જાણતો હો ? તે પાણુ હું નહીં, તથા કૈલાસ પર્વતથી પાણુ મને જુદાજ સમજાવે ! મારૂં નામ વરુણ છે. દેવતાઓએ આપેલાં રત્નોના ચોગે એ કુર્મતિ રાવણુ ઘણા ગર્વ કરી રહ્યો છે, તે જો આંગમાં નમાતો હોય તો મારી પાસે આવે. તો તેના ઘણા દાહાડાનો માતેલો ગરવ હું ઘડીકમાં ખેચી લેઊં. ઇત્યાદિક તેનું બોલવું સાંભળીને તે સરવ વૃત્તાંત મેં રાવણુને કહ્યો. તે સાંભળીને રાવણુ ક્રોધાયમાન થયો થકો વરુણની સાથે યુદ્ધ કરવા સારૂં તૈયાર થઈને તથા સેના નગર પાસે આવીને જેમ દ્વીપને સમુદ્રનો ઘેરો છે, તેમ તેણે પોતાનાં સૈન્યના ઘેરો ઘાલ્યો. વરુણને ખખર પડતાંજ ક્રોધે કરી આંખો રાતી કરીને પોતાના રાજ્ય તથા પુંડરીક નામના બે પુત્રો સહિત નગરથી બાહર નીકળીને રાવણુની સામે યુદ્ધ કરવાનો આરંભ કર્યો. પછી મહાભયકર લડાઈ થવા લાગી. તેમાં મહા પરાક્રમી તેના બે પુત્રોએ રાવણુના બનેલી ખરદુષણુને બાંધી લઈ ગયા. ત્યારે રાક્ષસોનું સર્વ સૈન્ય દશે દિશા તરફ નાસવા લાગ્યું તે જોઈને વરુણ પોતાને કૃતાર્થ માનીને, તે પાછો પોતાના નગરમાં ગયો. રાવણુ પોતાના સૈન્યને વીખરાઈ ગયેલું જોઈને તેની સહાયતા કરવા સારૂં મને આંધ મોકલ્યો છે; માટે તેની મદત કરવાને તમારે ચાલવું જોઈએ.

એવાં તે દુતનાં વાક્યો સાંભળીને પોતાનું સન્ય સજ્જન રાવણુને મદત કરવા સારૂં પ્રહલાદ રાજા તૈયાર થયો, ત્યારે તેના પુત્ર પવનજય તેને કહેવા લાગ્યો કે હું પિતાજી, તમારે જવાનું કાંઈ કામ નથી; તમારી વતી હું જઈને રાવણુનો મનોરથ પૂર્ણ કરી આવીશ. હું પાણુ તમારો પુત્ર છું ! એવી રીતે જેમ તેમ કરી પોતાના પિતાને સમજાવીને પવનજય રાવણુને મદત કરવા સારૂં ત્યાંથી નીકળ્યો. ત્યારે પતિ બાહર જાય છે, એમ સાંભળીને જેમ કોઈ દેવી ઝડપથી આકાશ થકી નિચે ઉતરે, તેમ તેની સ્ત્રી અજનાસુંદરી માળથી નિચે ઉતરી. પોતાના પતિને જોવા સારૂં જેની આંખોનાં પાંપણ મીચાતાં નથી; ને મનમાં મારો પતિ આજ દિવસ સુધી મારી સાથે ન બોલ્યો પણ આજ તો જરૂર બોલશે; એવી ઇચ્છાથી થાંભલામાંની પુતળીની પેઠે ખારણાના થાંભલાને ટેકીને ઉભી રહી. તે વખતે પ્રતિમદાના ચંદ્રમા જેવી તેજ રહિત દેખાવા લાગી. નેત્રો ઉપર માથાના કિશ પડેથી એક નવીન વેશ જેવી જણાતી લાગી, જેમાં કપાળ ઉપર કંક આદિક કાંઈ પ્રણ

દીઠામાં આવતું નહતું, કેડ ઉપર હાથ રાખીને ઉભેથી જાણે પોતાની સિ-
થિલતાને સુચન કરતી હોયતી ! જેના હોડ તબોજની લાલી થકી રહિત દ-
ખાવા લાગ્યા. આંખોમાંનું પાણી જેના મુખ ઉપર વહી રહ્યું છે. એવી
મહા ખરાબ દશાથી ઉભેલી અજનાને પવનજય રાજાએ જોઈ, ને મનમાં
કહેવા લાગ્યો કે આ સ્ત્રી કેવી નિર્લજ્જ છે ! એને ખુદ્દિ તો નથીજ ! પછી
ભય તે ક્યાંથીજ હોય ! અરે ! એ વિશે મેં પ્રથમજાણી લીધું હતું, પણ મા-
રા પિતાની આજ્ઞા માન્ય કરવા સારૂં મેં એની સાથે વિવાહ કર્યો. એમ પ-
વનજય મનમાં નષ્ટ વિચાર કરી રહ્યો છે, એટલામાં પાસે આવીને પતિના
પગમાં માથું ઘાલીને, તથા બે હાથ જોડીને વિનતી કરવા લાગી કે હે મ્રા-
ણનાથ, તમે સર્વ લોકની સાથે બોલ્યા તથા મળ્યા, પરંતુ મારી સાથે લગારે
ન બોલવાનું કારણ શું છે ? તેતો રહ્યું પણ હવે એક વિનંતી કરૂં છું તે આ
પે માન્ય કરવી જોઈએ. હે મ્રાણનાથ હું એટલુંજ તમારી પાસેથી માગી
લેઉછું કે મને કોઈ વખતે ભુલી જતી નહીં. તેમજ પોતાનું કાર્ય કરીને
જલદી પાછા પધારજો. તમારૂં કલ્યાણ થાઓ ! એવો આશિર્વાદ લેઉં છું. એ
વાં મહા દીનતાનાં વચનો બોલનારી બિચારી નિબપાપ અજનાને કાંઈ પણ
ઉત્તર ન વાળતાં તેનો અનાદર કરીને પવનજય ચાલતો થયો. તે વખતે પ-
તિના વિયોગ થયો તે દુઃખથી શોકાતુર થઈને અજના પોતાના મેહેલમાં આ-
વીને ઘણ સરખી જમીન ઉપર પડી.

પવનજય ત્યાંથી નીકળીને સધ્યા સમયે માન સરોવર ઉપર જઈ પોહો-
ત્યો; ત્યાં વિશ્રામ કરીને પોતાના આસન ઉપર બેઠો છે, એટલામાં તે સરો-
વરના કિનારા ઉપર પોતાના ઘણીના વીચોગથી પીડિત થયેલી એક ચક્રવીને
તેણે જોઈ. જે પોતાના આણેલા કમલતતુ ખાતી નથી, થંડીમાં જેને ગર-
મી થઈ રહી છે, ને ચંદ્રમા જેને અગ્નિ જેવો દીઠામાં આવે છે; તેમજ ક
રૂણારૂપ ઊંચે સ્વરે કરીને રડવા લાગે છે. એવી તે ચક્રવીની દુઃખીત અ-
વસ્થા જોઈને પવનજય મનમાં વિચાર કરવા લાગ્યો કે, આ ચક્રવાકી આખો
દિવસ પોતાના પતિની સાથે ક્રીડા કરે છે, ફક્ત એક રાતના વિયોગ થયો તે
એનાથી સહન થતો નથી, ને મેં તો મારી સ્ત્રીને પગણવાના દિવસથી બિ-
લકુલજ મુકી દીધી છે, કોઈ દિવસ તેની સાથે બોલ્યો પણ નથી, નિકળતી
વખત તે મારી પાસે આવી તો પણ તેના મેં પર સ્ત્રીની પેડે નિગદર ક-
ર્યો. બિચારી અજના મારા દુઃખરૂપ કુંગરથી દબાઈ છે, તેની ઉપર વિ-

ચોગરૂપી આ બીજા પર્વત રાખ્યા, તેથી જે તેને દુઃખ થતુ હશે તે તેનાથી કેમ સોસાઈ શકાશે ! મારી સોખતનુ સુખ આજ દિવસ સુધી તેને ખખરજ નથી. હવે કોણ જાણે તેનું શુ થશે. મારા અવિવેકને ધિક્કાર છે, હવે તે તપસ્વીની ખચિત્ત મરાણુ પામશે. (આંખોમાં આસુ આવ્યાં છે) અરેરે!! બિચારી એ નિર્દોષી પતિવ્રતાનો આજ દીવસ સુધી જે મેં અનાદર કર્યો, એ પાપ વડે કોણ જાણે મારી કેવી ગતિ થશે ? ઇત્યાદિક શોક કરીને તે સર્વ વૃત્તાંત તેણે પોતાના પ્રહસિત નામના મિત્રને કહ્યો. કહ્યું છે કે “પોતાનુ દુઃખ કહેવાને પાત્રસુમિત્રવિના બીજા કોઈ નથી” તે સાલગીને પ્રહસિત કહેવા લાગ્યો કે હે પવનજય, તારા નિચોગથી તથા તે કરેલા તિરસ્કારથી તે કમલનયની જરૂર આજે મરાણુને પામશે. હે મિત્ર, હજી તેનુ આસ્વાસન કરવાને તુ ચોગ્ય છે. ત્યાં જઈને તેની સાથે મધુર ભાષણ કરીને પછી પોતાના કામ સારૂ જવુ જોઈએ. ત્યારે જે પોતાના મનમાં હતુ તેજ મિત્રે કહ્યુ, એમ જાણીને તથા તે મિત્રને પોતાની સાથે લઈને ત્યાંથી પોતાના ઘેર આવ્યો. ત્યાં જઈ અજનાસુદરીના બારણા પાસે પોતે ઉભો રહ્યો. ને પ્રહસિતને આગળથી તેની પાસે મોકલ્યો. તે જઈ જુવે છે તો થોડા પાણીમાં જેમ માછલુ તરફડે, તેમ પલંગ ઉપર લોટી રહી છે, જેમ પડયાથી જેમ કમળને પીડા થાય તેમ તેને ચંદ્રની કાંતિ વડે પીડા થઈ રહી છે, અતઃકરણમાં થયેલા સતાપ થકી તેના ગળાના હારનાં મોતી કુટી રહ્યાં છે, મોટા મોટા સ્વાસોસ્વાસ લેવાથી તેના માથાના વાગ ઉડી રહ્યા છે, વિરહથી થએલા ત્રાશને લીધે હાથમાંના કાંકણોને ફેડી રહી છે, વસંત તિલકા જે સખી તે તેને વારંવાર ઘેર્યે દઈ રહી છે, નેત્રો તથા હૃદય જેનાં શુન્ય થઈ રહ્યાં છે, તથા લાકડાની પેઠે પલંગ ઉપર પડેલી અંજન સુદરીની એહવી ખરાબ દિશા પ્રહસિતે જોઈ તેમજ અંજનસુદરીએ પણ પ્રહસિતને જોયો તેવારે અકસ્માત વ્યતરની પેઠે આ કોણ આવ્યો ! એમ કહીને કાંઈક ભયને પામી તથાપિ ઘેર્યે ધારણ કરીને બોલવા લાગી. અરે તુ કોણ છે ? આંઈ આવવા તુ કારણ શુ ? તુ કોઈ પરપુરૂષ છે, તે આ અવસ્થામાં પડેલી મને જોવા સારૂ પરસ્ત્રીને ઘેર આવ્યો છુ ? એવું તેની સાથે બોલીને પોતાની સખીને કહે છે. હે વસંતતિલકા, આનું હાથ ઝાલીને એને બાહાર કાઢાડી મુક, હું ચદ્ર જેવી નિર્મળ છતાં એને જોવાને ચોગ્ય નથી. મારા પતિ પવનજય વિના બીજા કોઈ પુરૂષને આ ઘરમાં પેસવાનો અધિકાર નથી. માટે તું કોણ

છે તે કહે, ત્યારે પ્રહસિત નમસ્કાર કરીને તેને કહે છે, આજે હું મારું
 મોટું ભાગ્ય સમજી છું કે, મેં તને જેમની તેમ જોઈ ઘણા દિવસથી થયે-
 લો જે પવનજયનો વિયોગ, તે ઘડીકમાં મટીને મોટા આનંદ સહિત બેઠોના
 સમાગમ થશે. જેમ કામદેવ તથા વસંતકાંતુનો પોતામાં મિત્રભાવ છે, તેમજ
 પવનજય સાથે મારી મિત્રતા છે, તેણે મને આગળ મોકલ્યો છે, ન પોતે
 પાછળથી આ આવ્યો એમ સમજ. ત્યારે અજના કહેવા લાગી કે, હું પર
 પુરૂષ તુ અમસ્તી મશ્કરી કરીને મને શા સારું હેરાન કરે છે ? આ વખત
 મશ્કરી કરવા ચોગીય નથી. પણ એ તારો દોષ નથી, મારા પુરૂષ કર્મનો દો-
 ષ છે. જો તેમ ન હોત તો મારો કુલીન પતિ મને મુક્ત નહીં ? વિવાહના
 દિવસથી આજ બાર વર્ષ થયાં પતિએ મને મુકી દીધી છે, તોપણ હું પા-
 પિણી હજી સુધી જીવુ છું, એવાં તેનાં દુઃખદાયક વચનો સાંભળીને પવન-
 જયથી ધીર ન ધરાઈ તેથી મોટી ઝડપ કરીને માહેલી કોરે આવ્યો. આંખો
 માં આંસુ આવ્યાં છે, ને ગદ ગદ કંઠ થયો થકો મોટા આવેશથી બોલવા
 લાગીચો, હું સ્ત્રી, તુ પરમ નિર્દોષ છતાં દોષનો આરોપ કરીને પરણેલા દિ-
 વસથી આજ દિવસ સુધી મેં મુખે તારી ઉપેક્ષા કરી તેનું કારણ કેવળ
 મારું અજ્ઞાન છે. જો પણ મારા દોષથી તારી આટલી બધી દુર્દશા થઈ, ત-
 થાપિ આજ મેં તને જીવતી જોઈ તે મારું મોટું ભાગ્ય સમજી છું. એહવા
 મહાપશ્ચાતાપના પોતાના પતિના વાક્યો સાંભળીને પલગ ઉપર હાથ ઝાલીને ઝટ
 ઉડી. તે જેમ હાથી પોતાના શુકાડક વડે લતાનું ગ્રહણ કરે છે, તેમ પવન
 જયે પોતાની સ્ત્રીને પોતાની ભુજથી ઝાડી લીધી પછી પોતાના હાથે કરી
 તેને સાથે લઈને પલગ ઉપર બેઠો ને તેની સાથે મધુર વાણીથી બોલવા
 લાગીચો, હું મારી પ્યારી સ્ત્રી, સુદ્રષ્ટિ જે હું, તેણે તુ નિગ્રાહી છતાં તને
 ઘણું દુઃખ આપ્યું, તેની મને ક્ષમા કર એવા પ્યારનાં વચનો સાંભળીને
 અજના કહેવા લાગી, હું પ્રાણ પ્રિય પતિ, એમ કહે, ચોગીય
 એટલું બોલતાં અતિ આનંદમાં આવી થકી ગમે ધર્યા
 લાગ્યાકી પ્રહસિત તથા વસંતકાંતુ એ બેઠે વાણ્યું ગયાં
 તે એકાંત સ્થળમાં પવનજય નના વચેરજ નાં
 ચાગ પ્રહર એક પ્રહરની ર વાર થઈ ર ના
 ને પવનજય કહેવા લાગીચો હવે હું ન
 આંધ હું ઘણી વેળા રહેથી તને ખ

લદી આવીશ. આજથી તું તારા મનમાં કાંઈપણ ખેદ કરજે નહીં. પોતાની સખી સહિત સુખે કરીને રહેજે. રાવણનું કામ કરીને હું જલદીજ પાછો આવીશ. ત્યારે અજન સુંદરી ખોલી, હે નાથ, એ કામ મારા ખાહુખલ વડે સિદ્ધજ છે, પણ જો મારા જીવવાની તમોને ગરજ હોય તો પોતાનું કામ કરીને જલદી પાછા આવજો અને મેં આજે રિતુનું સ્નાન કર્યું છે, તેથી જો મને ગર્ભ રહ્યા, તો દુષ્ટ લોકો મારી ઉપર દોષ આરોપશે. તો પછી મારી શી વળે થશે ? ત્યારે પવનજય કહેવા લાગીચો કે, હે પીયા, હું પોતાનું કામ કરીને જલદીજ પાછો આવીશ. પછી દુષ્ટ લોકોને દુષણ દેવાને જગાજ નથી. અથવા આજે મારા આવવાની સુચકતા આ મારા નામની વીંટી છે તે તુ તારી પાસે રાખ્ય. જ્યારે કામ પડે ત્યારે ખતાવજે. એવી રીતે પોતાની સ્ત્રીને સમજાવીને પોતાના મિત્ર સહિત પવનજય માનસ સરોવર ઉપર ગયો પછી પોતાના સૈન્ય સહિત આકાશ માર્ગે લંકા નગરીમાં જઈને રાવણને નમસ્કાર કર્યો. ત્યારે તરૂણ સૂર્ય જેવી કાંતી સહિત રાવણ પોતાના સન્ય સહિત પવનજયને સાથે લઈને પાતાલ લંકામાં વરૂણની નગરી પાસે આવ્યો.

આંધ તેજ દિવસે પવનજયની સ્ત્રી અજનાએ ગર્ભ ધારણ કર્યો. તે ના પ્રતાપથી તેના સર્પ અવયવ શોભાયમાન દેખાવા લાગીયા. મુખ તથા ગાળ લાલ થવા લાગીયાં. સ્તનોના મુખનો રંગ કાલો થતો ચાલ્યો. ગતિ અત્યંત મદ થઈ, નેત્ર સ્વચ્છ નિર્મળ થયાં અને ખીજ પાણુ તેના શરીર ઉપર કેટલાંએક ગર્ભનાં ચિન્હ દીઠામાં આવ્યાં. તે જોઈને તેની સામુ કેતુમતી ધિક્કાર કરીને તેને કહેવા લાગી કે, હે અજના, ખેડ કુલને કલક કરનાર તે આ કેવું આચરણુ કર્યું છે ! હે પાપિણી, તારો પતિ દશાંતરે ગયો છતાં તુ કેમ ગર્ભવતી થઈ ? મારા પુત્રે તને આજ દિવસ સુધી મુકી છે તે તારો દોષ જોઈનેજ મુકી છે, તેના દોષ કાંઈપણ નથી તુ આવી દુશ્વારણી છુ તે અમે આજ દિવસ સુધી જાણ્યું નહતું. એવી રીતે સાસુના વાક્યોવડે નિરાદર પામેલી અજનસુંદરીએ વિચાર કરીને પતિના આવવાની નીશાની જે વીંટી, તે કાહાડીને ખતાવી. તે જોતાંજ લજ્જાયમાન થઈ ચકી તેના મનની ખાત્રી તો થઈ, તથાપિ તે કળવા ન દેતાં તેને કહેવા લાગી કે, હે પાપિણી, જેણે આજ દિવસ સુધી તારૂં નામ પણ લીધું નહી તેની સાથે તારો સંયોગ કેમ હોય ? આ નીશાની ખતાવીને અમને ફસાવે છે કે શું ? જે તારા જેવી વ્યભિચારિણી સ્ત્રીઓ હોય છે તેઓ એવી ફસાવવાની યુક્તિઓ ઘણી યાદ રાખે

છે. હવે તું મારા ઘરમાંથી હમણાજ નીકલ. ને જ્યાં ગમે ત્યાં જા. તું પોતાના બાપના ઘેર જઈ રહે, અમારું ઘર તને રહેવા યોગ્ય નથી એવી રીતે તેના વિકાર કરીને તે રાક્ષસી જેવી નિર્દય સાસુએ તેના પિતાના ઘેર પહોંચાડવા માટે પોતાના સેવકોને હુકમ કર્યો. પછી તે સેવકો વસતતિલકા સખી સહિત અંજનાને રથ ઉપર બેસાડી ચાલ્યા. તે માહેદ્ર રાજના નગર પાસે આવતાંજ તેને ઉતારી મેલી. તે વખતે તે બિચારી નીરદોષ સ્ત્રીઓને જે દુઃખ થયું, તે પેલા સેવકોથી દેખાયું નહીં, આંખો પાણીથી ભરાઈ ગઈ. તોપણ બિચારા તે શું કરે. ચાકરને ઘણીના હુકમ પ્રમાણે ચાલવું જોઈએ. પછી તે અંજનસુંદરીને નમસ્કાર કરીને, તથા તેની પાસે ક્ષમા માગીને પાછા ફર્યા.

એવા પ્રસંગે સંધ્યાકાલ હુકડો આવ્યો, તે જાણે અંજનસુંદરી મહા દુઃખરૂપ સમુદ્રમાં ડુબી થકી ડચકા ખાવા લાગી તે જોવાઈ ન શકાયાથીજ સૂર્ય આથમી ગયો હોયની ! કેમકે ઉત્તમથી ઉત્તમની વિપત્તિ જોવાતી નથી. પછી જ્યારે રાત્ર પડી ત્યારે મહાભયાનક ધ્રુવડ બોલવા લાગ્યા. કોલહા બોલવા લાગ્યા, વૃક નામના વન પશુના શબ્દ થવા લાગ્યા. અને ખીજ પાણુ ઘણાં મોટા વ્યભોના શબ્દો સાંભળ્યામાં આવ્યા તે જાણે કાનજ કુટી જાય છે કે શું ? એવા શબ્દો સાંભળીને તથા ભયભીત થઈને એમને એમ તે રાત તેણે મોટા દુઃખ વડે જેમ તેમ કાઢાડી. પ્રાતઃકાલે ઉઠીને લજ્જતમાન થઈ થકી ભીખાગણીની પેઠે પોતાની સખી સહિત પોતાના બાપના ઘેરના દ્વાર પાસે આવીને ઉભી રહી. ત્યાંના દ્વારપાલ લોકે તેને એવી અવસ્થામાં જોઈને જલદી જઈને રાજને કહ્યું. રાજએ તેના વૃત્તાંત સાંભળીને લજ્જામાન થઈ નીચે મુખ ઘાલીને મનમાં વિચાર કરવા લાગ્યો. જે સ્ત્રીઓના ચરીત્રો અચિત્ત્ય છે, અરે ! કુળને કલક લગાડનારી વ્યભિચારણી અંજના મારે ઘેર આવી, તેથી મારા કુળને કલગ લાગ્યો. જેમ સર્વે વસ્ત્ર ઉપર લગારેક કાજળ લાગે તે કપડું દુષિત થાય છે, તેમ એણે મારા કુળને દુષણ લગાડ્યું. એવી રીતે ચિતાતુલ્ય થયો, જેના મુખનું તેજ હણાઈ ગયું છે, એવો તે રાજને જોઈને તેના પુત્ર પ્રસન્ન કીર્તી વિચાર ન કરતાં બોલ્યો કે, એને જલદી આંધળી કાઢાડી મોકલ. એણે આપણા કુળને દુષણ લગાડ્યું જે આંગળીને રાપે ડચ્ચો હોય તેને શું બુદ્ધિમાન લોકોએ કાપી નથી નાંખતા ? એવું પુત્રનું બોલવું સાંભળીને રાજ મોટી ચિતામાં પડી ગયો. ત્યારે ત્યાં બેઠેલો એક મહોત્સાહ

છિતના કરડિયા સમાન છે તે પુત્ર ચારીત્ર લેવા ઉજમાળ થયો છે તથાપી તમે એને ઘરવાસ રહી ધર્મ કરે એમ સમજાવી રાખો તેવારે તે દૃઢધર્મી શ્રાવક શીવકુમાર પાસે આવીને વંદન કરી કહેછે, તેવારે શીવકુમાર કહે તમે અત્યુક્ત કેમ કરોછો જે મુજને વંદન કીધુ તેથી મુજને દાષ લાગ્યો તેવારે તે દધર્મી શ્રાવક કહે હે શીવકુમાર તમારે ભાવ થકી ચારીત્ર છે માટે તુમે વંદના કરવા ભોગ છો તથાપી હે શીવકુમાર એક માફ વચન માનો જીહાં લગી તમારાં માતા પીતા જીવે ત્યાં લગી ચારીત્ર લેવું નહીં ઘરવાસે રહી શ્રાવક ધર્મ આરાધો ભાવચારીત્રે વરતો એ પણ આત્મધર્મ શ્રેષ્ઠ છે એવું તે દૃઢધર્મી શ્રાવક મનુ વચન સાંભળી શીવકુમારે પ્રમાણ કીધું તેવાર પછી શીવકુમાર છઠ છઠનાં પારણાં કરવા લાગ્યો આંખિલ પ્રમુખ તપસ્યા કરતો થકો ભાવચારીત્રીઓ તે શીવકુમાર એક હજાર વર્ષ લગી મહાતપ કરી શુદ્ધ શ્રાવકપણું પાળી કાળ કરીને વિદ્યુત નમાળી નામે દેવતા મહાતેજવત થયો તિહાં ચાર પદ્યોપમનુ દેવતાનું આયુષ્ય ભોગવીને સ્થિતી પુરી કરીને આંતરા રહીતપણું ચવીને અખાધા રહીત ઉપન્યો તે કહેછે.

આહી જ્યુદ્ધિપના ભરતને વિશે રાજ્યગ્રહી નગરે રૂપભદ્ર નામે શ્રેણી ધનાઢ્ય શેઠ વસેછે તેને ધારણી નામે સ્ત્રી મહા સુશીળા છે તેની કુખને વિષે તે વિદ્યુત નમાળી નામે દેવતાના જીવ ચવીને ઉપન્યો તેવારે મધ્યરાત્રીને વિષે તે ધારણીમાતાએ સ્વપ્નમાં હે જ્યુ નામે વ્રક્ષ દીઠો તે કેવો છે, સુવર્ણનાં પત્ર તથા કૃષ્ણ અને કુલ તે જેને એવો વ્રક્ષ આપણા મુખમાં હે પેસતો દીઠો અત્યુક્તે નવ માસ પુરા થએ લક્ષણ ગુણુ વ્યજન સતિ પુત્ર પ્રસવ્યો સર્વ પરિવાર આણુદ પામ્યો માતાએ સ્વપ્નમાં જ્યુવ્રક્ષ દીઠો હતો તેણીકરી પુત્રનું નામ જ્યુ કુવર સ્થાપ્યું.

પંચધ્યાવ્યે પાલણુ કર્યો થકો બીજના અદ્રમાની પેઠે તથા કલ્પ વૃક્ષના અંકુરાની પેઠે દિવસે દિવસે વધવા લાગ્યો અત્યુક્તે કુવર આઠ વર્ષના થયો અતી રૂપ લાવ્યણતા ગુણુ યુક્ત માતા પિતાને ઘણો પ્રીય થકો વિદ્યા ચાર્ય પાસે મોકલ્યો તીહાં પુરૂષની જોહોતેર કળા તથા સ્ત્રીની ચોસઠ કળા વિજ્ઞાન શિખ્યો અતિ નિપુણ ડાહ્યો અતિ રૂપવંત માતા પિતાને ઘણો વહાલો છે એવો વિચરતો થકો દખીને બુધ જે પંડિત લોકો તે એમ કહેવા લાગ્યો કે અહો આ કુવરની જનુની કે જેની કુખને વિષે આવો પુરૂષ રત્ન કુપનો વળી કહ્યું છે કે જે સ્ત્રી ભાગ્યશાળી હોય તેનીજ કુખને વિષે તી

થેંકર વાસુદેવ ચક્રવર્તી ઇત્યાદિક મોહોટા પુરૂષો ઉત્પન્ન થાય છે તે સ્ત્રીને પણ ધન્ય છે તેમજ આ જબુકુમારની માતાને પણ ધન્ય છે, એમ કુંવરના ગુણ દર્ખી લોકો પ્રસસતા હવા. હવે જબુ કુમાર ચોવન અવસ્થા પામ્યા તેવારે માતા પિતાએ મોહોટા કોટીધ્વજ શેઠની આઠ કન્યાઓ સાથે કરને પરણાવવાને અર્થે વિવાહ કીધો, તે કન્યાઓ કેવી છે.

કુંવરના સરીખુ રૂપ છે તે જેમનું વળી વયમાં પણ સરખી છે, સુવર્ણ સરીખી દેહ છે, મૃગ લોચનીયો છે, ચરતુવિજ્ઞાને કરી ચોસઠ કળાની જાણએવી કુળવાન કન્યાઓ સાથે વિવાહ કીધા.

એહવે તેજ સમયને વિષે ભગવતશ્રી મહાવીર સ્વામીના પાંચમા ગણધર શ્રી સુધર્મા સ્વામી, ગ્રામે એક રાત નગરે પચા રાત્રી એમ અનુક્રમે વિહાર કરતા ભવ્ય જીવોને પ્રતીબોધતા થકા રાજ્યગ્રહી નગરોના ઉદ્યાન માંહે ગુણ શીલ નામે [ચિત્ય] વન છે તીહાં આવી સમોસરચા, તેમનું આગમન સાંભળી રાજા શ્રેણીક વાંદવા ગયો તીહાં જબુકુમાર પણ વાદવા ગયો. સુધર્મા સ્વામીને વદન કરી યથોચીત સ્થાનકે બેઠા તીહાં ગણધર ભગવત દેશના દેવા લાગ્યા, અહો ભવ્ય જીવો, જે વારે જેવું ચીત તેવારે તેવું ચીત, જેવારે જેવી ધર્મ રૂચી તેવારે આત્માના હીતને અર્થ કાંઈ પણ વીલખ ન કરવો; વળી જીવ મન ચચળ છે તેણે કરી કાયા ત્રીકણ શુદ્ધે પ્રમાદન કરવો, ઇત્યાદિક દેશના સાંભળી જબુકુમાર વૈરાગ્ય પામ્યો. ગુરૂ પ્રતે કહે સ્વામીન તુમારી આજ્ઞાએ કરી માતા પિતાને તત્વધર્મ પમાડો. પછે હું સજમ ભાર ગ્રહીસ, તેવારે ગુરૂ કહે (જાહા સુખ દેનાણુ પ્રીયા હું દેવાણુ પ્રીયા જેમ સુખ ઉપજે તેમ કરો, એવું ગુરૂનું વચન સાંભળીને જબુકુમાર પોતાના ઘર ભણી ચાલ્યા તીહાં નગરના દરવાજા પાસે આવ્યા તે વારે નગરના દરવાજે યત્ર સીલા માંહેથી લોહનો ગોળો ઉછાડ્યો તે જબુકુમારની પાસે આવી પડ્યો તે દર્ખી કુમારને વિષેય વૈરાગ્ય ઉપનો તીહાથી પાછો ફરી ગુરૂ પાસે આવી સમ્યક્ત સહિત શ્રાવકનાં બાર વર્ત ઉચર્યો, પછી પોતાને ઘર જ્યાં માત પિતા છે ત્યાં આવ્યો હાથ જોડી નમસ્કાર કરી કહેવા લાગ્યો હે માત પિતા માહારૂ મન સંસારના મુખને વાંજતુ નથી માટે હું ચારીત્ર પચ માહાવૃત લેઉ તુમે આજ્ઞા આપો, એવું પુત્રનું વચન સાંભળી, ધારણી માતા સુરજા પામી થોડી વારે ચેન વળેથી ગદગદ કંઠે દેવા લાગ્યા હે પુત્ર તું હજી બાળક છે અતી મુકમાન છે, વળી હે વનમ મા

હારે તુ એકજ પુત્ર છે તાહારા ઉપર મને ઘણી આશા છે ઉમરાના કુલની પેઠે તાહારૂં નામ સાંભળવું મને અતી વલવ છે તારા વિના મારાથી એક ક્ષણ માત્ર પણ રહેવાશે નહિ, વળી હે પુત્ર ક્રમે કરી હજી તુ બાળક છે, તાહારા પાણી ગ્રહણ નીમીતે આઠ વ્યવહારીયાની કન્યાઓ સાથે વિવાહ કીધો છે તે અતી મનોહર એવી કન્યાઓ પ્રતે પરણીને ભુક્ત ભોગા થઈ અતે સજ્જમ પ્રતે ગ્રહણ કરજે એટલું અમારૂં વચન માનો, એહવું સાંભળી કુવર કહે હે જનુની એવાં વિષય સુખ આ જીવે અનતી વાર ભોગ વ્યાં તથાપિ તૃપ્તિ પામ્યો, એવા સુખ ભોગેની લાલચે કરી જીવ ચાર ગતિમાં ભમ્યા કરે છે, જનત નરકાદી દુઃખ વારવાર અનુભવે છે.

એવા અગ્રેય પાપકૃત જે વિષય તેની વાંછના કણ કરે અપીતુ કામે કરીને અધ અજ્ઞાન જીવે કરે છે પણ જેને મોક્ષનીજ અભીલાશા છે તે જીવે એવા સુખને અનિષ્ટ કહવા વિપાક જાણે છે માટે હે જનુની મને સંસારનાં સુખ પ્રીય નથી લાગતાં માટે જેણે કરી સાસ્વત સુખની પ્રાપ્તિ થાય એવું જ્ઞાન દર્શન સહિત ચારિત્ર હું આદરીશ, ઇત્યાદિક સામ સામી પ્રત્યુત્તર આપ્યા તથાપિ કુવરનું મન સંસાર ઉપર લલચ્યાયું નહિ હવે કુવર દીક્ષા લેશે એમ ચીતવી કુવરના પિતા રૂષભદત કહે હે પુત્ર માહારૂં એક વચન માનો અને પછી દીક્ષા લેજે, હે પુત્ર વ્યવહારીયાની આઠ કન્યાઓ સાથે પાણી ગ્રહણ કરી (પરણીને) તુમારી વહુઓનાં સુખ દેખાડો એટલી મારી હુશ પુરી કરી પછે સુખે ચારીત્ર લ્યો હે પુત્ર એટલું અમારૂં વચન માનો એવું સાંભળી જંબુકુમાર કહે હે પીતા જે તુમે કહોછો તેમ કરી શ તથા વી કન્યાઓને તથા તેમના માતા પીતાને પ્રથમ જણાવવું જોઈએ કે, જે માહારો પુત્ર તમારી પુત્રીઓને પરણીને ખીજે દિવસે ચારીત્ર ગ્રહણ કરનાર છે માટે જો તે વાતે તમે સંપુરાણ ખુશી હોતો સુખેથી તમારી પુત્રીઓનું પાણી ગ્રહણ કરાવો એવું કુવરનું વચન સાંભળીને કુવરના પીતાએ તે આઠ કન્યાઓને તથા તેમના માતા પીતાને કહેવરાવ્યું તેવારે તે કન્યાઓનાં માતા પીતા કહે જે અમારી કન્યાઓ જંબુકુમારને નહીં પરણાવીએ કેમ જે એતો મોક્ષાભિલાષી છે-તે સંયમ આદરે તેવારે અમારી પુત્રીઓનો કોણ આધાર થાય એવું તેઓનું બોલવું સાંભળીને તે કન્યાઓ કહે અમારે તો આ જીવિત લગે જંબુકુમાર સ્વામી છે મન સાથે અમે તે ભરથાર નિશ્ચે કીધાછે માટે જો તે સંયમ ગ્રહણ કરશે તો અમે પણ પ્રત્યર્થાથી થઈ પતિ સાથે સંયમ લેઈ

શુ એવું તે કન્યાઓનું નિશ્ચય પામેલું મન તે પ્રતે સમજીને તેમનાં માતાપીતાઓએ લગ્નની સામગ્રી કરવા માંડી પછી મોટો મોત્સવ કરીને એક એક કન્યાના પીતાએ જંબુકુમારને નવ નવ ફોડ સોનઈયા પેરામણી આપી પોતાની પુત્રીઓ પરણાવી તેવાર પછી જંબુકુમાર આઠ સ્ત્રીઓ લેઈ પોતાને ઘર આવ્યા એવે સંધ્યાકાળ વીત્યા પછી સર્વ સ્ત્રીઓ સહિત વાસભુવનને વિશે ગયો તિહાં જંબુકુમાર સ્ત્રીઓને પ્રતિબોધ કરવા લાગ્યા હે ભદ્રે આ સસાર કેવળ અસાર છે તુમે મારી સાથે ચારિત્ર આદરે સસારમાં કોઈ કોઈનું નથી. જેમ સંધ્યાકાળને વિષે વ્રક્ષની ઉપર અનેક જાતનાં પખી આવીને બેસેછે અને પ્રભાતે સઘળાં વેરાઈ જાય છે તેમજ હે સખે કરમના વશે કરી સગાં સખત્રી કુટુંબ પરિવારનો સખધ થાય છે પણ સર્વ સર્વનું આયુષ્ય ભોગવી કરમાનુસારે સઘળાંએ દિષોદિશ જાય છે એવો જે સંસારનો અસ્થિર સખધ તે પ્રતે પ્રતિબધ કરવો પડિત જનોને યુક્ત નથી એવું જંબુકુમારનું વચન સાંભળીને સ્ત્રીઓ કહે હે પ્રભુ આપ કહો છે તે ખરૂં છે તોપણ એ સસારને વિશે સ્ત્રિયાદિકના ભોગ પામીને જીવ ભોગવે છે હુમાણાં તુમે અમારી સાથે ભોગ ભોગવો વિલાસ કરો, પછે વ્રહ્મપણે ચારિત્ર લેઈશુ ઇત્યાદિક સ્ત્રીઓની સાથે જંબુસ્વામી સામ સામી પ્રત્યુત્તર કરેછે એવે સમે જે થયું તે કહેછે.

રાજ્યગ્રહી નગરીની પાસે એટલે નજીક એક ભીલની પાલ્ય છે તે પાલ્ય માંહે ઘણા ભીલ લોકો વસેછે તે પાલ્યનો અધિપતી પ્રભવો નામે પલિપતિ છે તે કવો છે નિરતર માંસનો અહાર કરેછે વળી સાત વ્યસનનો સેવનાર છે પરદારા સેવ્ય, પરધન હરનાર, ઇત્યાદિ ધારકરમનો કરનાર છે તે પ્રભવો નામે ચોર રાજ્યગ્રહી નગરે પેહલી રાતે એકાએક આવીને સ્વકળાએ કરી કોઈ ન જાણે તેવી રીતે નગરમાંહે પેશીને તળવિજ કરે, એટલે તેજ દિવસે જંબુકુમારના લગ્નને દિવસે તે ચોર નગરમાં પેહા પેશીને તળવિજ કરી ત્યાં જંબુકુમારને ઘર આવે ઘણું ધન આવ્યું છે વળી પુર્વનું તેના પિતાના ધરમાં પણ ઘણું છે એવી ખબર મેળવી નગરમાંહેથી પાછો ફર્યો પાલ્યમાં આવી પાંચસે ચોરોને સજ કરી હથિયાર બંધાવી પોતાની માથે લેઈને મધ્ય રાતે રાજ્યગ્રહી નગરીના દરવાજે આવ્યો ત્યાં આવી વિદ્યાના ખજો કરી દરવાજાના તાળાં ઉઘાડ્યાં પછી તે પાંચસે ચોરો પ્રતે કહેવા લાગ્યા કે આ જે રૂપભદ્ર ગ્રોહના ઘરમાં ચોરી કરવી છે તેમના ઘરમાં ઘણું ધન હતું ને વળી આવે જંબુકુમારની પેદરામણીમાં નવાણુ ફોડ સોનઈયા આવ્યા છે મા

તે સિંહને માર્યો. પછી પોતાના રૂપને સમાવીને તે બેઠા અબજાને દિલાસો દેવા સારૂ પ્રથમના રૂપે થઈને શ્રી અરહતના ગુણોની સ્તુતી કરવા લાગ્યો. પછી તે ગુફાના માલેકની ધીરથી બેઠા શ્રી મુની સુવ્રત સ્વામીની પ્રતિમાની સ્થાપના કરીને તેની પુજા કરવા લાગી. એમ કરતાં કેટલાએક કાળ પછી અજનાને માસ પુરા થયેથી સિંહણી જેમ સિંહને જન્મે તેમ વજ્ર, અકુશ તથા ચક્ર ઇત્યાદિક ચિન્હોના પગવાળા એક પુત્રને જન્મી.

તે પુત્રનું મુખ જોઈને અજનાસુદરી મનમાં મહાદુઃખિત થઈ થકી તેને પોતાના બોળામા લઈને બોલાવા લાગી. તે વખતે તેની આંખોમાં પાણી આવ્યું, તેથી જાણે પોતાના દુઃખની સુચના તે બાલને કરતી હોયની! અને તે એવા દીનતાના સ્વરથી રડવા લાગી કે તે ગુફાથી સહન ન થયાથી તે જાણે રડતીજ હોયની ! (એ ઉત્પ્રેક્ષા ગુફા અથવા દેવાલયાદિકોમાં પ્રતિધુની થાય છે, તે ઉપર છે) તેવી અવસ્થામાં કંઠમાંથી અવાજ નીકળતો નથી, તોપણ તે પુત્રની સાંમે જોઈને કહે છે, હે મહાત્મન, હે મારા પ્રિય પુત્ર, તું મહા પ્રારબ્ધવાન છતાં મજ નીચ, તથા હત લાગ્ય સ્ત્રીના ઉદરમાં આવ્યાથી જ્યાં કોઈ માણસની નીશાની પણ ન મળે એવા ભયાનક વનમાં મેં જન્મ કશું. અરે ! જેના જન્મમાં ચક્રવર્તી જેવો મહોત્સવ કરવો જોઈએ. તેની આજે ભીખારીથી ખરાબ દશા છે ! હે પ્રાણપ્રિય પુત્ર, તારો જન્મ મહોત્સવ હું શાથી કરું ? એમ કહીને મોડેથી રડવા લાગે છે. એટલામાં અચાનક એક પ્રતિસુર્ય નામનો વિદ્યાધર તેમની પાસે આવી ઉભો રહ્યો. તે અતિ મધુર વાણી વડે તેમને તે દુઃખનું કારણ પૂછવા લાગ્યો. ત્યારે વસતતિલકાએ રડવું કાંઈક આટોપીને અજનાસુદરીના વિવાહથી તે તેના પુત્રના જન્મ સુધી સર્વ વાત તેને કહી સભળાવી. તે જેમ જેમ બોલતી ગઈ તેમ તેમ પ્રતિસુર્યની આંખોમાં આસુ વત્તા ગયા, તે છેવટ સુધી આવ્યાથી મન પોતાથી આવરાયું નહીં તેથી એકદમ તેમની પેઠે રડવા લાગ્યો. કેટલાએક વખત પછે કાંઈક વિચાર કરીને કહેવા લાગ્યો કે, હે દુઃખ સમુદ્રમાં બુડેલી બાઈઓ, હું કોણ છું તે તમે જાણતા નથી. હનુપુરના ચિન્નલાનુ નામના રાજાની સ્ત્રી સુદરીમાલાને પેટે હું પ્રતિસુર્ય નામનો વિદ્યાધર જન્મ્યો છું. (વસતતિલકાની સામે જોઈને) તારી આ અજના સખીની માતાને હું માનસવેગ નામનો ભાઈ છું. આ વખતે દેવચોગે હું જો આંધ

આવત નહીં તો બિચારી આ રાંકડીની શું અવસ્થા થાત ? પછી તેણે ઘણું દિલમો આપ્યો. અજનાસુદરી સુખીમાં આવી, તથા તે વાત સાંભળીને આ મારો મામો છે એમ જાણ્યું તેથી પ્રથમ કરતાં વધારે વધારે રડવા લાગી. “ઘણું કરીને દુઃખની દશામાં પોતાના સુદરની ભેટ થયેથી વિતેલા દુઃખનું ફરી નવેસરથી સ્માર્ણ થાય છે” પછી તેના મામાએ તેને ઘૈર્ય દીધું. ને પોતાની સાથે આવેલા કોઈ નિમિત્તિઆને તે બાળકના જન્મ વિષે પુછવા લાગ્યો. નિમિત્તિએ કહ્યું કે, આ બાળક મોટો પૃથ્વીપતિ થશે. અને આ જ ભવમાં મોક્ષે જશે. જન્મની વખત ગ્રહ તથા લગ્ન ઘણાં સારાં છે, તેથી એ મહા ધર્માત્મા થશે એમ કહ્યું પછી તે પ્રતિસુર્ય પોતાની ભાણેજ તથા તેની સખીને પોતાના વિમાનમાં બેસાડીને પોતાના નગર તરફ જવા નીકળ્યો. તે વિમાનને રત્નોની ઘુઘરીઓ બાંધેલી હતી. તેની રાત્રી કાંતી જમીન ઉપર તથા તે વિમાનનાં આસપાસ પડવા લાગી, તેને જોઈને તે બાળક તેને લેવા સારૂ ઉતાવળો થયો તેથી માતાના ઓળખાંચી નીકળીને એક પર્વતની શિખર ઉપર જઈ પડ્યો. તે જાણે આકાશમાંથી વજ્ર પડ્યો હોયની! એવી રીતે તે ઉપર પડતાં જ પર્વતના કટકે કટકા થઈ ગયાં. બાળક નીચે પડ્યો એમ જોઈને અજનાસુદરી છાતી કુટવા લાગી. ને મોટા અવાજે રડવા માંડી. તેણે કરીને જાણે આસપાસની પોલાણને જ રડવા ઉસકેરતી હોયની ! ત્યારે પ્રતિસુર્ય વિમાનમાંથી નીચે ઉતરીને તે બાળકને જઈ જુએ છે તો તેને કાંઈપણ લાગ્યા વિના જેમનું તેમ દીઠામાં આવ્યું. તેને ત્યાંથી પવનવેગે તે વિમાનને હાંકીને પોતાના હનુ નામના નગરમાં આવ્યો. ઘરની પાસે પોતાની ભાણેજને ઉતારી. તે જાણે કોઈ કુળદેવી જ હોયની ! એવી દેખાવા લાગી. પછી તેની મામી આવી ઘરમાં લઈ જઈને તેના સારી રીતે આદર સત્કાર કર્યો. જન્મતાં તે બાળક હનુપુરમાં આવ્યું, તેથી તેનું નામ તેની માતાએ હનુમાન પડ્યું. તથા વિમાનમાંથી પડતી વખત શિલને તોડ્યો, તેથી બીજું નામ શ્રીશલ એવું રાખ્યું. પછી જેમ માનસ સંગેવરના કમલી વનમાં રાજહસનાં બાળકો ક્રીડા કરે, તેમ તે હનુ નગરમાં ચથેરૂ ક્રીડા કરવા લાગ્યો અને અજનાસુદરી નિત્ય પ્રત્યે, સામુએ મારી ઉપર દાષ રાખ્યો છે તે મારા માંથાથી કોણ જાણે ઉતરશે ? એવો એવો વિચાર કરવા લાગી.

પવનજય વરુણની સાથે સલાહ કરી અને તેની પાસેથી ખર કુશળને

મુકાવી ને રાવણને રાજી કર્યા પછી તેને લકા નગરીમાં પહોંચતો કરીને. તથા તેની રજા લઈને પાછો પોતાના નગરમાં આવ્યો. પોતાનાં માતા પિતા વગેરેને યથાચોગ્ય નમસ્કાર કરીને અજનાના મેહેલમાં આવ્યો. ત્યાં જુઓ છે તો કાંતી રહીત ચંદ્રમાની પેઠે અજનાનું ઘર નિસ્તેજ દીઠામાં આવ્યું. તેથી અતિ શોક કરવા લાગ્યો. એટલામાં તેણે કોઈ સ્ત્રીને દીઠી તેને પુછવા લાગ્યો કે, જેનું દર્શન નેત્રાને અમૃત જેવું લાગે, એવી માત્રી અજના ક્યાં ગઈ? ત્યારે તે કહેવા લાગી કે, હે પવનજય તુ ગયા પછી કેટલાએક દિવસે તારી સ્ત્રી ગર્ભાણી થઈ એમ જાણીને તારી માતાએ કાઢાડી મેલી. તેને વિમાનમાં બેસાડીને પાપરૂપી તારા શેવકોએ તેને લઈ જઈને મહેદ્ર નગરની ભાગોળમાં ઉતારી મુકી. એવું સાંભળીને કપુતરની પેઠે વાયુવેગે કરી સ્ત્રીની શોધ કરવા સારૂ પોતાના સાસરાના નગરમાં ગયો. ત્યાં જઈ ચોકશી કરતાં સ્ત્રીના પત્તો મળ્યો નહીં. ત્યારે કોઈ પરસ્ત્રીને પુછવા લાગ્યો કે મારી અજના આંધ આવી હતી કે નહીં? તેણે કહ્યું કે, તે પોતાની સખી સહિત આંધ આવી હતી. પરંતુ તેના દુઃશીલપણથી તેના પિતાએ તેને કાઢાડી મુકી એમ સાંભળીને જેમ વજના માર પડે તેમ તેને લાગ્યું. પછી તેની શોધ કરવા સારૂ પર્વત સ્થળોમાં ફરવા લાગ્યો. ફરતાં ફરતાં કાંઈપણ ખખર ન મળવાથી શ્રાપ વડે ભ્રષ્ટ થએલા દેવતાની પેઠે બેદ પામીને પોતાના પ્રહસિત મિત્રને કહેવા લાગ્યો કે, અજનાસુદરીની મેં આટલી બધી શોધ કરી પણ હજી સુધી તેના ક્યાંએ પત્તો મળતો નથી. તથાપિ હજી કેટલીએક શોધ કરવી છે, તેમ છતાં જ નહીં મગશે તો હું અગ્નિમાં પ્રવેશ કરીશ. એ વૃત્તાંત મારા માતા પિતાને તું કહેજે. એમ કહીને પોતાના મિત્રને વિદાય કર્યો. તેણે આદિત્યપુરમાં જઈને પ્રહ્લાદ તથા કેતુમતિને પવનજયની સર્વ વાત કહી કેતુમતિ સાંભળીને મુઠ્ઠા પામી તત્કાળ જમીન ઉપર પડી. કેટલો એક વખત ગયા પછી કાંઈક શુદ્ધિમાં આવીને ઘોલવા લાગી.

હે પ્રહસિત, તેણે અગ્નિમાં પેસવાના પાકો નિશ્ચય કર્યો છે કે? ત્યારે તારા પરમ પ્રિય મિત્રને એવી સ્થિતિમાં એકલો વનમાં મુકીને તું આંધ શા સારૂ આવ્યો? પણ એ બીજા કોઈની તકશીર નથી. એ વિપરીત કાર્યનું કારણ હું અભાગણી છું. મેં પાપણીએ બિચારી નિર્દોષી વહુને ના હક કાઢાડી મુકી, તેથી આ જોરા પરિણામના ચિન્હો દીઠામાં આવે છે. તે સતી ઉપર મેં દાષ આશિપણ કર્યો, તેનું આ ફળ મને મળે છે, કહ્યું છે કે,

“અતિ પ્રમદ ભાવે પુન્ય અથવા પાપ કચ્છ હોય તેનું ફળ તત્કાળ પ્રાપ્ત થાય છે.” એવી રીતે વિલાપ કરતી થકી કેતુમતી ગોડેથી રડવા લાગી. તેને પ્રહ્લાદ રાજાએ સમજાવીને તથા પોતાની સાથે સૈન્ય લઈને પોતાના પુત્રની તથા તેની સ્ત્રીની શોધ કરવા સારૂ નીકળ્યો. તેમજ બીજા કુતોને દેશો દેશ રવાને કર્યા. પ્રહ્લાદ રાજા કેટલાએક વિદ્યાધરો સહિત, પુત્ર તથા તેની સ્ત્રીની શોધ કરવા સારૂ કેટલાએક દેશ ફરતાં ફરતાં એક ભુતવન નામના વનમાં જઈ પહોંચ્યો. ત્યાં જઈ જીવે છે તો પોતાના પુત્ર પવનજયે ચિતા રચીને આગ સળગાવી છે ન પોતે તેની પાસે ઉભો રહીને બોલે છે. હવે દેવતાઓ હે વિદ્યાધરે પ્રહ્લાદ મારો પિતા, તથા કેતુમતિ મારી માતા, તેમનો હું પુત્ર છું. મારી અજના નામની પતિવ્રતા સ્ત્રી નિર્દોષી છતાં તેને મે કુબુદ્ધિએ વિવાહના દિવસથી ઘણું દુઃખ દીધું. કેટલાક કાળ પછી કર્મના જોગે તેને મુકીને રાવાણના કામ સારૂ પ્રયાણ કર્યો. ગામથી કેટલાએક દુર ગયા દૈવના યોગે મે મારો દાષ જાણ્યો પછી પશ્ચાતાપ કરીને ત્યાંથી એક રાત્રના પાછો આવીને તેની સાથે હું રમયાણ થયો. ત્યાં રાત્ર રહીને સવારમાં નિકળતી વખતે હું મારી વીંટીની નિશાની દઈને મારાં મા બાપને ન કળતાં ફરી સૈન્યમાં જઈ પહોંચ્યો. તે દિવસથી તે મારી સ્ત્રી ગર્ભવંતી થઈ. તેની ઉપર વિના કારણ મારી માતાએ દાષના આરોપ કરીને તેને ઘરમાંથી કહાડી મુકી. હું આવ્યા પછી તેની મે ઘણી શોધ કરી પણ તે મળી નહીં, કોણ જાણે ક્યાં છે ? તેની ખબર નથી. એવી રીતે બિચારી તે સ્ત્રી કેવળ નિર્દોષ છતાં તેને આવા દુઃખની પ્રાપ્તિ થઈ છે, તે સહન થતું નથી. તેને દુઃખ થવાનું કારણ માત્ર મારૂ અજ્ઞાન છે. મારા જેવો પતિ જીવતો છતાં તેની સ્ત્રીને દુઃખ થાય, તેથી મને ધિક્કાર છે. એવા પશ્ચાતાપે કરી સર્વ પૃથ્વી ઉપર તેની મે શોધ કરી પણ ક્યાંય પત્નો મળ્યો નહીં જેમ રત્નોની ખાણમાં રત્ન સોધ્યું મળે નહીં, તેમ મને મારી સ્ત્રી મળી નહીં. હવે જો હું જીવતો રહું તો એ સદગુણી સ્ત્રીને વિરહ મને જનમાં સુધી દુઃખ દેશે. માટે એ જીવ્યાથી મરવું બધું છે. એમ જાણીને આ મારાં શરીરને આ અગ્નિમાં બાગી નાંખું છું હવે પછી મારી સ્ત્રી જો તમને દિઠામાં આવે તેને કહેજો કે, તારા વિયોગથી પવનજય અગ્નિમાં બાગી મુવો. એમ કહીને રડતો થકો તે ચિતામાં પડતા મારૂ કુદકો મારીને ઉચિ ઉડ્યો. એટલામાં રાજાએ એવું બોલવું બધું સાંભળી લીધું, તેથી માટી ઝડપથી તેની પાસે

જઘન પોતાના બે હાથ વતે તેને બાથમાં ઝાલ્યો, ત્યારે પવનજ્ય સ્ત્રીના વિ-
ચાગથી થએલા દુઃખનો પ્રતિકાર જે આ મૃત્યુ તેમાં આ વિધન કહેવું ? તે
વખતે પ્રહ્લાદની આંખોમાં પાણી આવીને કહે છે કે, એ હું તારો પાપી
પિતા છું, તારી નિરદોષ સ્ત્રીને મેં કાઢાડી મુકી. તેનું કારણ માત્ર તારી
માતાનું કરેલું અઘટિત કૃત છે. તું મોટો બુદ્ધિમાન છતાં આ ઘોર કર્મ કર-
વાને ચોગ્ય નથી. તારી સ્ત્રીની શોધને અર્થે મેં હજારો હજારો વિદ્યાધરોને દે
શો દશ મોકલ્યા છે. તે પાછા આવે ત્યાં સુધી તું વિલબ્ધ કર, એવી રીતે
પ્રહ્લાદ પોતાના પુત્રને સમજાવવા લાગ્યો. પણ શોધ કરવા સારૂ ગએલા વિ-
દ્યાધરો ફરતા ફરતા હનુપુર નામના નગરમાં આવ્યા, ત્યાં પ્રતિસુર્યની પાસે
જઘન પવનજ્યનો સર્વ વૃત્તાંત કહી સંભળાવ્યો. તે કહેતાં અજનાના વિરહ
થી પવનજ્ય દુઃખી થઈને તેની ઘણી રીતે શોધ કરતાં તેનો પત્નો ન મ-
ળ્યાથી તેણે અગ્નિમાં પ્રવેશ કરીને બળી મરવાનો નિશ્ચય કર્યો છે. એમ
તે વિદ્યાધરો કહેવા લાગ્યા. તે વખતે ત્યાં પાસે અજના બેઠી હતી તેણે
એ સર્વ વાત સાંભળી તેવીજ મોટેથી આ વિષ જેવા વાક્યો મારા રૂદ્ધમાં
પેસતાંજ હું નષ્ટ થઈ છું. એમ કહીને તથા મુઠ્ઠા ખાઈને પૃથ્વી ઉપર પડી
ત્યારે પાસે બેઠેલી તેની સખીઓએ ચદનવાળું પાણી તેના આંગ ઉપર છાં-
ટ્યું. તથા વીજણાથી પવન કરવા લાગી. કેટલોએક વખત ગયા પછી ઉઠી
સાવધ થઈ દીન સ્વરે રડવા લાગી. ને મુખથી કહે છે:—પતિવ્રતા સ્ત્રી પો-
તાના પતિના શોકથી અગ્નિમાં પ્રવેશ કરે, કેમકે સ્ત્રીએ પતિ વિના જીવતાં
રહેવું દુઃખનું કારણ થાય છે. એ ચોગ્ય છે, પણ હજારો સ્ત્રીઓને ભોગવવા
વાળા ભક્તને એક સ્ત્રીને માટે આટલો બધો શોક કરવો વ્યર્થ છે. માટે પુ-
રૂષને સ્ત્રીના વિચાગથી અગ્નિ પ્રવેશ સંભવેજ નહીં. તે કારણથી હે મારા
વાહાલા પતિ તું અગ્નિમાં બળી મરવાને તૈયાર થયો, એ અઘટિત કૃત્ય છે
હું સૌ છતાં તારા વિરહથી આજ દિવસ સુધી જીવતી રહી તો તું પુરૂષ
છતાં આટલી બધી હિંમત કેમ મુકે છે. આપણુ બે વચ્ચે નીલમાણી તથા
કાંચમાણી જેટલું અંતર છે. હું અદ્ય સત્વ છું, ને તુ તો માહા સત્વવાન
છું, એ વાતમાં મારા સાસુ સસરાનો દોષ નથી મારા મા બાપનો દોષ નથી
કેવળ મજા અભાગાણીના કર્મનો દોષ છે.

એવી રીતે અતી શોકાતુર થએલી અજનાને પ્રતિસુર્ય જઘન પોતાના
વિમાનમાં પુત્ર સહીત તેને બેસાડીને પવનજ્યની શોધ કરવા સારૂ નીકળ્યો

તે ફરતાં ફરતાં જ્યાં ચિત્તા કરીને પવનજય ખળવા તથ્યાર થયો હતો એ-
વા ભુતવનમાં આવી પહોતો. તેને મહસિતે દીકો. તેવોજ પ્રલ્હાદ પાસે જઈ
ને પુત્રસહિત અજનાને તેના મામે વિમાનમાં બેસાડીને આંધ તેડી આવ્યો
છે. એમ કહેવા લાગ્યો. એટલામાં તે વિમાન ત્યાં પાસે આવ્યું. તેમાંથી
અજનાસુદરી નીચે ઉતરી, ને પોતાના સસરા પ્રલ્હાદને તેણે નમસ્કાર ક-
ર્યું પછી પ્રતિસુર્ય પણ પ્રલ્હાદ રાજને ઘણી પ્રીતિ વડે મળ્યો. હનુમાનને
પ્રલ્હાદ રાજએ પોતાના બોળામાં લઈને ગદગદ કઠ થયો થકો પ્રતિસુર્ય સામે
જોઈને બોલવા લાગો, હે પ્રતિસુર્ય રાજ, કટખ સહિત દુષ્પર સમુદ્રમાં જી
કનારો જે હું, તેની ઉપર ઘણી કૃપા કરીને તે મને ઉગાર્યો તેથી હું માર
મોટું ભાગ્ય સમજું છું. મારા સતાનને કારણભુત જે આ બિચારી નિર્દોષ
સાધવી, તેને મેં નાહક કાહાડી મુકી. પરંતુ તે એનું સારી રીતે રક્ષણ ક-
ર્યું, માટે તું ધન્ય છે. દુ.ખના વખતે સમુદ્રની પકે તું પાછો ફર્યો, તેથી
હું તારો ઉપકારી થયો છું. એ બધું જોઈને પવનજયના કોપની શાંતિ થઈ
ગઈ. ને મનમાં રાજ થયો. એવા પ્રસંગે સર્વ વિદ્યાધરો મોટા ઉત્સાહ સ-
હિત પોતપોતાના વિમાનોમાં બેસીને હનુપુર નગરમાં આવ્યા મોદ્ર રાજ
પણ ઘણો ઉતાવળો ત્યાં આવી પહોતો કે તુમતી દેવી તથા ભાઈઓ વગે
સર્વ ત્યાં આવ્યા. પછી ત્યાં મોટો ઉત્સાહ કર્યો. એ બધું થઈ રહ્યા પછી
સરવ વિદ્યાધરો પોતપોતાના નગરે ગયા. માત્ર અજના તથા હનુમાન સહિત
પવનજય ત્યાંજ રહ્યો પછી હનુમાન પોતાના પિતાના હાથતળે ત્યાં ઉછર્યો
આમ્તે આસ્તે વિદ્યા શિખવા લાગો. તે સર્વ શસ્ત્ર શાસ્ત્રમાં કુશળ થયો, સુ-
ર્ય જેવી ક્રાંતિવાળો તે હનુમાન કેમે કરી ચોવન અવસ્થા પામ્યો.

આંધ લકામાં રાવણ દ્વેષાયામાન થઈને, વરુણની મિત્રતામાં દુષણ ઉ-
પજ્જીને તેને જીતવા સારું સ્થેમ નામના પવેત ઉપર ગયો. પ્રથમ જે જે
વિદ્યાધરોને બોલાવવા સારું હતોને મોકલ્યા હતા, તે સર્વ રાવણને આવી
મળ્યા. તેમજ પવનજય તથા પ્રતિસુર્ય પણ રાવણ પાસે આવવાને નિકળ્યા.
તે વખતે હનુમાન તેમને કહેવા લાગ્યો, હું છતાં તમને જવાની જરૂર નથી
હું શત્રુઓને જીતી આવીશ. પાસે તીક્ષણ શસ્ત્ર છતાં કોઈ હાથે કરી મારશે
કે ? હું બાળક છું તેથી તમે મારી ઉપર દયા કરતા હશે, પરંતુ માકમમાં
વ્યવસ્થા પ્રમાણ નથી. એ પ્રમાણે મોટા આગ્રહથી તેમને મેદીને તથા તેમની
રજા લઈને હનુમાન જવા નિકળ્યો. તે વખતે તેના પિતાએ તથા મામાએ

તેનું મસ્તક ચુંબન કર્યું. તેની સાથે હજારો ગમે સૈન્ય નીકળ્યું. એવો મહાપ્રાક્રમી હનુમાન રાવણનાં સૈન્યમાં આવી પહોંત્યો. ત્યાં પોતાના જ્યની પેઠે હનુમાન આવ્યો, એમ જાણીને રાવણ રાજી થયો. હનુમાને આવી નમસ્કાર કર્યું, ત્યારે રાવણ તેને પોતાના જોખામાં બેસાડીને તેના ઘણા આદર સત્કાર કરવા લાગ્યો. પછી તેને સાથે લઈને પોતાના સૈન્ય સહિત રાવણ પાતાલમાં વરુણ રાજની નગરી પાસે આવી પહોંત્યો. વરુણે રાવણ આવવાનું જાણીને પોતે તથા પોતાના બે પુત્ર, એ ત્રણેજ સૈન્ય સહિત બાહાર નીકળ્યા. ત્યાં વરુણના પુત્ર રાવણની સાથે લડાઈ કરવા લાગ્યા. વરુણ સુગ્રીવોદ્ધિ સુરવીરોની સામે યુદ્ધ કરવા લાગ્યો. મહાપ્રાક્રમી વરુણના પુત્ર પોતાના નેત્રો રાતાં કરીને જેમ દુકરને કુતરાં દુઃખ આપે, તે પ્રમાણે તે રાવણને દુઃખ દેવા લાગ્યા. એટલામાં જેમ સીંહ હાથીની સાથે લડે તેમ હનુમાન વરુણના પુત્રો સાથે લડતો થકો ક્રોધમાં આવીને પોતાની વિદ્યાની સામર્થ્ય કરીને જેમ કોઈ પશુને બાંધી લિયે, તેમ તેમને બાંધી લીધા. તેની વરુણને ખબર પડતાં જ કોપાયમાન થઈને જેમ રસ્તામાં હાથી ઝાડોને તોડી પાડે તેમ સુગ્રીવોદ્ધિ સુભટોને દુર કરીને હનુમાન ઉપર દોડ્યો એમ જાણીને જેમ નદીના વેગને પર્વત અટકાવી મુકે, તેમ રાવણે બાણના વરશાદ કરીને તેને વચે અટકાવી મુક્યો. તે વખતે જેમ બળદની સામે બળદ લડે, તથા હાથીની સામે હાથી લડે, તેમ રાવણ તથા વરુણ પરસ્પર લડવા લાગ્યા. એમ લડતાં લડતાં રાવણે પોતાના બળ વડે વરુણને વ્યાકુળ કરીને, તથા કુદકો મારીને જેમ પૂર્વે ઇંદ્ર રાજને બાંધ્યો હતો, તેમજ વરુણને બાંધી લીધો. તે વખતે આખી સૈન્યમાં જ્યજ્યકાર શબ્દ થવા લાગ્યો. પછી રાવણ પોતાના સ્થાનક ઉપર આવ્યો. ત્યારે વરુણ રાજએ પોતાના પુત્રો સહિત રાવણને નમસ્કાર કર્યો, તેથી રાવણે તેને મુકી દીધો. કહ્યું છે કે “મોટા ષરૂષોના કોપ માત્ર નમરતાએ કરી જાય છે.” પછી વરુણે પોતાની કન્યાને ચોગ્ય વર મહાપ્રાક્રમી એવો હનુમાન જોઈને પોતાની સત્યવતી નામની કન્યા તેને આપી. ત્યાર પછી રાવણ પોતાના સૈન્ય સહિત લંકામાં આવ્યો ત્યાં આવીને પોતાની બેન જે ચંદ્રનખા, તેની એક કનકકુશલા નામની કન્યા હતી તેને ઘણા આનંદ સહિત હનુમાનને પરણાવી દીધી. તેમજ સુગ્રીવે પોતાની પદમરાગા નામની કન્યા આપી. હરિનીલ નામના વિદ્યાધરે મલિની નામની કન્યા આપી. અને ખીજ હજારો વિદ્યાધરોએ પોતાની હ-

જારો. કન્યાઓ તેને પરણાવી આપી. પછી રાવણે અતિ આનંદથી તેને મળીને રજા દીધા પછી હનુમાન પોતાની સર્વ સ્ત્રીઓ સહિત હનુપુરમાં આવ્યા. તેમજ ખીજા સુગ્રીવાદિક વિદ્યાધરો પણ પોત પોતાને ઠેકાણે ગયા. ઇ-હાં હનુપુર નગરમાં હનુમાન પોતાની સ્ત્રીઓ સહિત સુખ ભોગવે છે.

ईत्याचार्य श्री हेमचंद्र विरचिते श्री राम
लक्ष्मण चरीत्रे पवनजय अंजना संबंध
हनुमान जन्म इत्यादि

અથ શ્રી ચોથો ખંડ પ્રારંભતે

મિથિલા નામની નગરીમાં હરિવશને વિષે એક વાસુકેતુ નામના રાજાની સ્ત્રી વિપ્રગાતા પેટે જનક નામે પુત્ર થયો તે પૃથ્વી ઉપર ઘણો વિખ્યાત થયો. પ્રજાને પુત્રની પઠે માનતો હતો. તેથી તે પોતાના જનક નામને દીપાવવા લાગ્યો. તેમજ અયોધ્યા નામની નગરીમાં રૂષભદેવ સ્વામીથી ચાલેલી વશ પરપરામાંના આદિત્ય વશમાં થયા જે રાજાઓ તેમાં કોઈ મોક્ષે ગયા. કોઈ સ્વર્ગે ગયા, એવી રીતે વશાવળી ચાલતાં વીસમા તીરથકર શ્રી મુનિસુવ્રત સ્વામીના તીર્થમાં એક વિજય નામનો રાજા થયો. તેની સ્ત્રી હિમચુલાને પેટે બે પુત્રો જન્મ્યા. એકનું નામ વજ્રબાહુ તથા બીજાનું નામ પુરંદર રાજ્ય નાગપુર નામની નગરીમાં એક ઈભવાહન નામના રાજાની સ્ત્રી ચુકામણિને પેટે એક મનારમા નામની કન્યાનો જન્મ થયો. તેની ચોવન અવસ્થા થઈ છતાં, ચંદ્રે જેમ રોહિણી પરણી, તેમ વજ્રબાહુએ તેને મોટા આનંદથી વરી, વિવાહ થયા પછી પોતાની સ્ત્રી તથા ઉદયસુંદર નામના પોતાના શાળાને સાથે લઈને જતાં રસ્તામાં ઉદયાચલ પર્વત ઉપર બેઠલા એક ગુણસાગર નામના મુનિને તેણે દીકો. સુર્યની પઠે જેની કાતિ છે મોક્ષ માર્ગના સાધનભૂત તપના તેજ વડે જે શોભી રહ્યો છે. એવા તે મુનિને જોઈને જેમ મેઘને જોઈને મોર રાજ થાય તેમ તે મનમાં રાજ થયો થકો ઘોડાને ઉભો કરીને નીચે ઉતરી બે હાથ જોડીને બોલવા લાગ્યો.

આઈ કોઈ મહા મુનિ વદના કરવા ચાગ્ય છે. ચીતામાણીની પઠે મોટા પુણ્યથી એનું આજે મને દર્શન થયું છે એવું વજ્રબાહુનું બોલવું સાંભળીને તેના સાળો ઉદયસુંદર તેને કહેવા લાગ્યો, કેમ તારા મનમાં દીક્ષા લેવાની છે કે શું ત્યારે તેણે કહ્યું કે એમજ મારા મનમાં છે ત્યારે ફરી તેણે 'મશ્કરીથી કહ્યું, હવે વિલખ કરવી જોઈએ નહીં, એ કામમાં હું પાણ તને સહાય છું', એવું તેનું બોલવું સાંભળીને વજ્રબાહુ બોલ્યો કે તું પોતાની પ્રતિજ્ઞા માત્ર મુકે નહીં. ત્યારે તેણે કહ્યું કે ઠીક છે. નહીં મુક. પછી તે ઘોડો ઉપરથી ઉતરીને અંધાને સાથે લઈને તે પર્વત તરફ ચાલ્યો. એવી

રીતે વજરબાહુનો પાકો મનસુખો જોઈને ઉદયસુંદરને ધાસ્તી લાગ્યાથી તેને કહેવા લાગ્યો કે. હે વજરબાહુ રાજા હોતો તારી સાથે મશ્કરી કરતો હતો, તને દીક્ષા લેવી જોઈએ નહીં. મારા બોલવાને ત્રિકાર છે, આપણે એક વચ્ચે કેવળ મશ્કરીનું બોલવું થયું છે. એમાંનું કાંઈપણ સાચું સમજવું નહીં. વિવાહના ગીતોની પઠે મશ્કરી પણ સાચી ન સમજવી. હવે પછી તું અમને સર્વ દુઃખમાં સહાય થઈશ. આ વખતે અમારા કુલના સર્વ મનોરથનો ત્યાગ નહીં કરાવ. તારા હાથમાં હજી સુધી વિવાહ કકણ છે. તેનું ફળ જે ઉપભોગાદિક, તેને તું ઝોચીતું કેમ મુકી દે છે? જો તું હમણાંજ દીક્ષા લઈશ તો જેને સસારના સુખની હજી સુધી કાંઈ પણ ખબર નથી એવી આ મા રી એન મનોરથ તારા વના કેમ જીવી શકશે? ત્યારે વજરાયુધ તેને કહે છે:— હે ઉદયસુંદર આ મનુષ્ય જન્મરૂપ ઝાડનું ચરિત્ર લક્ષણરૂપ ફળ છે. તે જે આ મશ્કરીનું ભાષણ કર્યું, તે જેમ સીંપીમાં સ્વાતીની પુદ્ મોતીનું કારણ થાય છે; તેમ એ બોલવું મોક્ષનું કારણ બુદ્ધ થયું તારી એને પણ મારી સાથે દીક્ષા લેવી જોઈએ, જો તે એમ નહીં કરે તો હવે પછી એની સાથે ભોગ ભોગવનાર હું નથી મારે તો આ મોક્ષને માર્ગે જવું છે, તેમાં અટકાવ કરવું તને ચોખ્ખું નથી ને મારી વાત માને તો તું પણ મારી સાથે દીક્ષા લે. ક્ષત્રીએ પોતે કરેલી પ્રતિજ્ઞા અવશ્ય પાળવી, એ સર્વનો કુલ ધર્મ છે. એમ કહીને તે આગળ ચાલ્યો. થકો ગુણસાગર મુનિ પાસે આવી ઝટ દીક્ષા લઈ લીધી. ત્યારે તે ઉદયસુંદર, તેની સ્ત્રી મનોરથા. તથા બીજા પચીસ કુમાર એ સર્વેએ તેની સાથે દીક્ષા લીધી.

એ વાત વજરબાહુનો પિતા વિજય રાજા સાંભળીને મનમાં વિચાર કરવા લાગ્યો કે મારો પુત્ર બાળક છતાં તેણે દીક્ષા લીધી ને મેંતો હજી સુધા વૈરાગ્યનું ગ્રહણ કર્યું નથી. માટે હવે દીક્ષા લઈને મોક્ષના સાધનને સપાદવું જોઈએ, એમ જાણીને પોતાના પુરુષ નામના પુત્રને રાજ્ય ઉપર બેસાડીને એક નિર્વાણમોક્ષ નામના મુનિ પાસેથી દીક્ષા લીધી. તે પુરુષ પણ પોતાની સ્ત્રી પૃથ્વીની સાથે કેટલાએક કળ ઉપભોગ ભોગવીને તેથી થએલા કીર્તિધર નામના પુત્રને રાજ્ય ઉપર બેસાડીને કોઈ એક ક્ષેત્રમાં નામના મુનિની પાસે દીક્ષા લીધી. કીર્તિધર રાજા પણ ઇન્દ્રાગ્ની સહીત ઇન્દ્ર રાજાની પકે પોતાની સહુદેવી નામની સ્ત્રીની સાથે વિષય સુખ ભોગવીને તથા દીક્ષા લેવાનું મનમાં ધારીને પોતાના મંત્રીઓને કહેવા લાગ્યો. મારે હવે દીક્ષા લે

વી છે એ વિષે તમારૂં કેવું મત છે? ત્યારે પ્રધાનો કહેવા લાગ્યા. હે રાજા હજી તુમે પુત્ર રહીત છો, માટે તને વ્રત લેવાનો અધીકાર નથી. તેમ છતાં જો તુ દીક્ષા લઈશ તો પછી આ પૃથ્વીનો સ્વામી કોણ છે? માટે પુત્ર થાય ત્યાં સુધી વિલંબ કરો. એવું મંત્રીઓનું બોલણું માન્ય કરીને તેણે કેટલાએક કાળ ગ્રહસ્થાશ્રમ કર્યો. પછી તે સહદેવી રાણીના પેટે સુકોશલ નામનો પુત્ર પેદા થયો. પણ સહદેવી રાણીએ પોતાના પતિના દીક્ષા લેવાના બચથી પોતાને પુત્ર થવાની વાત છાની રાખી ને મને પુત્રી થઈ એમ કહ્યું. તોપણ તે વાતની રાજાને ખબર પડી. સુર્ય ઉગ્યા પછી તેને ઢાંકવાને કોણ સમર્થ થઈ શકે? પછી તે રાજા સ્વાર્થમાં તત્પર થઈને તથા પોતાના પુત્રને રાજ્ય ઉપર બેસાડીને એક વિજયસેનક નામના આચાર્ય પાસે દીક્ષા લીધી. પછી મહાભિશ્રત તપ કરીને ગુરૂની આજ્ઞાથી વિહાર કરવા લાગ્યો.

એવી રીતે ફરતાં ફરતાં કોઈ એક સમયે અચોધ્યા નગરીમાં આવ્યો. માસ ઉપવાસનાં પારણાં કરવા સારૂં મધ્યાન બે પ્રહરના વખતે ગામમાં ગયો. રસ્તામાં જતાં મહેલમાં બેઠેલી સહદેવી સ્ત્રીએ તેને દીઠો. ને તેણે આ બધાં કે આ મારો પતિ છે, એણે જ્યારે દીક્ષા લીધી ત્યારેજ હું પતિ વિનાની થઈ. પણ આ મારો પુત્ર સુકોશલ એના બાપને જોઈને તેની પકે દીક્ષા લેશે તો હું પુત્ર વિનાની થઈશ. તો પછી મારૂં જીવંતું શાં કામનું ? તે માટે અથપિ આ નિરપરાધી છે, વ્રતધારી છે, તથા પતિ છે; તથાપિ પુત્રના કલ્યાણ સારૂં એને નગરથી બાહાર કાઢાડી મુકવો. પછી તે સ્ત્રીએ કોઈ અન્યદર્શનીઓના હાથે તેને ગામથી બાહાર કહડાવી મુકાવ્યો. કહ્યું છે કે, “લોભી માણસને વિવેક ક્યાંથી? એ સર્વ વાતની સુકોશલની ધાવ માતાને ખબર પડી. પોતાના વ્રતધારી, તથા નીરપરાધી પતિને એ દુષ્ટ સ્ત્રીએ નગરથી બાહાર કાઢાડી મુક્યો. એમ જાણીને તે રડવા લાગી. તે જોઈને સુકોશલ રાજા તેને પુછવા લાગ્યો. હે માતા તુ શા સારૂં રડે છે! ત્યારે તે ધાવ માતા તેને કહેવા લાગી. હે પુત્ર, તારો પિતા જે કીર્તીધરરાજા તે તારી બાધ્યાવસ્થામાં તને રાજ્ય ઉપર બેસાડીને પોતે દીક્ષા લઈને વિચરવા લાગ્યો. ફરતાં ફરતાં કેટલાએક દિવસ પછી આજે આ નગરમાં આવ્યો. તેને જોઈને તું પણ દિક્ષા લઈશ એવી પોતાના મનમાં શંકા લાવી તાહારી માતાએ તેને અન્યદર્શનીઓ પાસે ગામથી બાહાર કહડાવી મુક્યો. માસ ઉપવાસનો પારણો કરવા સારૂં આવેલાંને એમને એમ કાઢાડી મુક્યાં.”

રૂકું છું. એવું સાંભળતાં, વેતળ સુકોશલ રાજા તેજ વખતે પોતાના બાપ પાસે ગયો. ત્યાં જઈ, નમસ્કાર કરી હાથ જોડીને તેની પાસેથી દીક્ષા માગવા લાગ્યો. એવા પ્રસંગે ચિત્રમાલા નામની તેની સ્ત્રી ગર્ભાવસ્થામાં પોતાના મુધાને સહિત પિતા પાસે આવીને તેને કહેવા લાગી કે, હે સ્વામીન આ રાજ્ય સુકવાને તું ચોગ્ય નથી. એવું સ્ત્રીનું બોલવું સાંભળીને તથા તેના સર્વ અભિપ્રાય જાણીને તેને રાજા કહેવા લાગ્યો. હે સ્ત્રી, આગળ આવનારા કાળને માટે વર્તમાન કાળમાં ઉપચાર કરવું જોઈએ, તેની પહેલાં આજ દિવસથી તારા ગર્ભસ્થ પુત્રને મેં રાજ્ય ઉપર બેસાડ્યો. એમ કહીને સર્વ લોકોની સાથે સારી રીતે બોલીને પિતાની પાસે દીક્ષા લીધી. પછી ઉત્તમ પ્રકારના તપ કરીને કપાય રહિત થયો. થકો પૃથ્વીને પ્રાવન કરવા સારૂ તે મુનિએ [પિતા તથા પુત્ર] બેઉ સાથે વિહાર કરવા લાગ્યા.

આંઈ સહદેવી પોતાના પુત્રના વિયોગથી દુઃખ પામીને રોદ્ર ધ્યાન વડે મરીને એક પર્વતની ગુફામાં વાઘણ થઈ, કોઈ એક સમયે ફરતાં ફરતાં તે પિતા પુત્ર બેઉ સાધુઓ પોતાના શરીરમાં રાગરહિત થયા થકા સ્વાધ્યાય ધ્યાનમાં તત્પર થયેલા કોઈએક પર્વતની ગુફામાં એકાગ્ર ચિતે રહ્યા. કાતીક માસમાં પારણા કરવા સારૂ વિહાર કરવાને રસ્તામાં જતાં એક રાત્રી થયેલી ચમડતીની પહેલાણીએ તેમને દીઠા. પછી દુરથી જેમ મિત્રને જોઈ મિત્ર દોડે, તેમ મોહોડુ ફાડીને તેમને ખાવા સારૂ તે દાડી. તેને પોતાની પાસે આવતી જોઈ ક્ષમાશ્રમણોત્તમ તે બેઉ જણ ધર્મ ધ્યાન ધારણ કરીને કાચો ત્સર્ગે ઉભા રહ્યા. એટલામાં વીજલીની પહેલે તે વાઘણ આવીને સુકોશલ ઉપર મહી પોતાના પ્રગે કરીને તેને જમીન ઉપર પાડ્યો. પછી તીક્ષણ નજરે કરીને તેનું ચામડું ચઢચઢ ફાડવા લાગી. જેમ મોરવાડ દેશના પથી તર શ્યો-થકો પાણી પીને ઘણું રાત્રી થાય, તેમ તે અતિ મીતી વડે મુનિનું લોઈ પીને રાત્રી થવા લાગી. ઘંતોથી તેનું માંશ તડ તડ તોડીને જેમ કોઈ સ્ત્રી ખારીણી ફેલાદિકને તોડીને ખાય તેમ ખાવા લાગી. જેમ હાથી પોતાના ઘાંતે કરી શેરડી કડકાવીને ખાય, તેમ તેના હાડોને આવી આવીને ખાવા લાગી. જો પણ તે હિસકામટિએ નિર્દોષી મુનિના એવા હાસ કર્યા તોપણ તે મુનિ દિલગીર ન થઈને આ મારાં કર્મ અપાવવાને સાધનરૂપ થઈ, એવો તેના ઉપકાર માન્યો. અને તે વિષે કાંઈ પણ અગમ્ય ભાવ આણ્યો નહીં જેમતા તેમ ધ્યાન કરતો. છતાં તેના રોમાંચ ઉભા થયા.

પછી શુક્લ ધ્યાન કરીને તે સુકોશલ મુનિ કાળ કરીને મોક્ષને પામ્યો. તેમજ કીર્તીધર મુનિ પણ ક્રમે કરી કેવળજ્ઞાન પામીને દેહત્યાગ કરી પરમ પદને પામ્યો. ઇહાં તે મુનિના કળેવરને તે વાઘણે જ્યારે ખાઈ લીધું, ત્યારે તેના ઇંતો ઉપર એક સોનાની રેખ તેને દીઠામાં આવી. તે જ્ઞેતાંજ તેને મુઠ્ઠા આવી ગઈ પછી શુધીમાં આવી ત્યારે તે નિમિત્તથી તેને જ્ઞતિ સ્મરણ થયું. તેથી પસ્તાવો કરીને પોતાને ધિક્કારવા લાગી. અરે હું મહા પાપિણી છું. મેં પોતાના પુત્રનું ભક્ષણ કર્યું. એ મહા પાપથી કોણ જાણે મારી કેવી ગતિ થશે? એવો તેણે ઘણા પ્રકારે ઘોષો કર્યો, તે કીર્તીધર મુનિએ જાણી લીધું. ત્યારે તેને ઉપદેશ કર્યો. તેના ચોગે તે અનશન વ્રત ને ધારણ કરીને મરી જઈને જુગલીઆમાં જનમી, પછી કીર્તીધર મુનિ પણ ઉપર કહ્યા પ્રમાણે મોક્ષે ગયા.

સુકોશલ રાજાની સ્ત્રી ચિત્રમાલાના પેટે એક પુત્રનું જન્મ થયું. તેનું નામ હિરણ્યગર્ભ પાડ્યું. પૂર્વે કહ્યા પ્રમાણે તે ગર્ભમાંજ રાજા થયો. તે હિરણ્યગર્ભ ચૌવન અવસ્થામાં આવ્યા પછી, મૃગ જેવા નેત્રોવાળી મૃગાવતિ નામની તેની સ્ત્રીના પેટે પોતાના જેવા શરીરવાળો એક નહુષ નામના પુત્ર ઉત્પન્ન થયો. કેટલાએક કાળ પછી હિરણ્યગર્ભ રાજાએ પોતાના માથાં ઉપરના કેશો સફેદ થયા એમ જાણીને, પોતાની વૃદ્ધ અવસ્થા તરફ નજર કરીને, મહા વૈરાગ્યને પામીને તથા પોતાના નહુષ નામના પુત્રને રાજ્ય ઉપર બેસાડીને, એક વિમલાચાર્ય નામના ગુરૂ પાસે ચારિત્ર વ્રત લીધું. પાછળ સિદ્ધ જેવો પરાક્રમી નહુષ રાજા, પોતાની સિહિકા નામની સ્ત્રીની સાથે ઉપભોગ ભોગવતો છતાં પોતાના પિતાનું રાજ્ય ચલાવવા લાગ્યો.

કોઈ એક સમયે ઉત્તર દિશાના રાજાએને છત્રવા સાડ પોતાની સ્ત્રીને રાજ્યગાદી ઉપર બેસાડીને સૈન્ય સહિત નહુષ રાજા પ્રવાસ ગયો. તેની દક્ષિણ દિશાના રાજાએને ખબર પડતાંજ આવીને અયોધ્યા નગરીને તેઓએ ઘેરો ઘાલ્યો. ત્યારે શુર પુરૂષની ઉપમાને લાયક એવી તે સિહિકા સ્ત્રી પોતાનું સૈન્ય સજીવે તેઓની સાથે યુદ્ધ કરીને જેમ સિહિણી હાથીને મારે, તેમ તેઓને મારીને હઠાવ્યા.

કેટલાએક દિવસ ગયા પછી ઉત્તર દિશાના રાજાએને છત્રીને નહુષ રાજા પાછો પોતાની નગરીમાં આવ્યો. ત્યારે પોતાની સ્ત્રીએ દક્ષિણ દિશાના આવેલા રાજાએને છત્રીને તેઓને હઠાવ્યા, તે સર્વ વૃત્તાંત સાંભળ્યો. ન મ

નમાં વિચાર કરવા લાગ્યો કે, મારા જેવા યુર પુરુષને પણ જીતવાને મુશ્કેલ એવા મહા પરાક્રમી રાજાની સાથે લડીને તેમને જીતી લીધા, એ કેવળ એનું કામ નહીં પણ કોઈ એની સાથે લાગેલાની મદતથી થયેલું જણાય છે. પતિ ઘેર ન છતાં કોઈ વૈરી સાથે યુદ્ધ કરવું તે કુલીન સ્ત્રીઓને લાયક નથી. માટે એ જરૂર વ્યભિચારિણી છે. પતિવ્રતા સ્ત્રીઓને પતિ વિના બીજું કંઈ અધિક નથી. પતિની સેવા વિના તે બીજું કંઈ પણ જાણતી નથી. આ સ્ત્રીએ એથી ઉલટું કર્યું તેથી એ પતિવ્રતા નહીં. જો પણ તે સ્ત્રી ઉપર પોતાની ઘણી પ્રીતિ હતી તોપણ ખડિત પ્રતિમાની જેમ તેને તેણે મુકી દીધી. એવી રીતે ક્રેલોએક કાળ ગયા પછી નહુષ રાજાના શરીરે તાપની કસર થઈ. તેને મટાડવા સારૂ ઘણા ઉપાયો કર્યા પણ દુષ્ટ શતરૂની પેઠે તે ગયો નહીં. એવા પ્રસંગે પોતાનું પતિવ્રતપણું દખાડવા સારૂ, તથા પતિની પીડા દુર કરવા સારૂ, સિહિકી સ્ત્રી હાથમાં પાણી લઈને, પોતાના પતિની પાસે આવીને, તેને સન્મુખ એવી રીતે બોલવા લાગી. હે નાથ આજ દિવસ સુધી તારા સિવાય બીજા કોઈ પણ પુરુષ મેં જોયા હોય, તો આ તાપ મટે નહીં, ને જો હું કલક રહિત હોઈ, તો કંઈ પણ વિલંબ ન કરતાં મટી જાય. એમ કહીને હાથમાંના પાણીને તેનાં આંગે ઉપર છાંટ્યું. તેજ વખતે અમૃતથી ઘોવાયાની પેઠે તાપ મટી ગયો. તે વખતે દેવોએ સિહિકા સ્ત્રી ઉપર કુલોનો વરસાત કર્યો. તે દિવસથી પ્રથમની પેઠે નહુષ રાજા તેની ઉપર પ્રીતિ કરવા લાગ્યો. એવી રીતે ક્રેલોએક વખત પછી નહુષ રાજાને સિહિકાના પેટે એક સૌદાસ નામનો પુત્ર થયો. તેને રાજ્ય ઉપર બેસાડીને નહુષ રાજાએ મોક્ષની ઉપાયભુત દિક્ષા લાધી.

જે વખતે સૌદાસ રાજા રાજ્યાસન ઉપર બેઠો, તે વખતે તેના પ્રધાનોએ અર્હતનો અષ્ટાહીક મહોત્સવ કરીને રાજ્યમાં થાણી પીટાવી. કે કોઈએ માંસ ખાવું નહીં, અને સૌદાસ રાજાને પણ કહ્યું કે, અર્હતનો અષ્ટાહીક મહોત્સવ કરીને તારા પુર્વજોએ કોઈ વખત પણ માંસ ખાધું નથી. માટે તને પણ માંસ ખાવાનો ત્યાગ કરવો જોઈએ. તથાપિ તેને માંસ ખાવામાં ઘણી પ્રીતિ હોવાથી સૌદાસ રાજાએ પોતાના રસોઈઆને કહ્યું કે, આજથી તું છાની રીતે માંસ લઈ આવતો જા થાણી પીટાયાના દિવસથી રસોઈઆને કયાંય માંસ મળ્યું નહીં. આકાશના કુલોની પેઠે અભાવજ થઈ ગયો; તેથી રસોઈઆનો કંઈ પણ ઉપાય ચાલ્યો નહીં ત્યારે તે વિચાર કરવા લાગ્યો કે, જો

હું માંસ લીધા પિના ખાલી હાથે ગયો તો રાજા મારી ઉપર ગુસ્સે થશે. ત્યારે હવે હું શું કરું? એમ વિચાર કરતો કરતો છતાં કોઈ એક મુવેલો બાળક તેની નજરે પડ્યો. તેનું માંસ લાંબી રાંધીને તેણે રાજાને આપ્યું તેના સારો સ્વાદ લાગ્યાથી, તેની તારીફ કરવા લાગ્યો. આ માંસનો કેવો સારો સ્વાદ છે આખા જન્મમાં પણ કોઈ વખતે આવું માંસ મને મળ્યું નહોતું. પછી તે રસોઈઆને પુછવા લાગ્યો કે, આ કયા ખાણીનું માંસ છે? ત્યારે તેણે કહ્યું કે, એ માણસનું માંસ છે. રાજાએ કહ્યું કે આજથી તું દરરોજ આવું માંસ લાવજે જા, તે દિવસથી તે રસોઈઆ નગરમાંથી નાના નાના બાળકોને ચોરીને તથા તેને મારીને તેનું માંસ રાંધીને રાજાને દેવા લાગ્યો. રાજાના હુકમથી તે અન્યાયથી કરતો નહીં. કેટલાએક દિવસ પછી એવા મહા કુર કર્મની પ્રધાનોને ખબર પડતાંજ જેમ ધરમાંથી નિકળેલા સર્પને ઝાલીને દૂર જઈ નાખીએ, તેમ તેને પકડીને એક ઘોર વનમાં જઈ મુકી આવ્યા. પછી તેના પુત્ર સિંહરથ પોતાના બાપના રાજ્યાસન ઉપર બેઠો. ન સુખ રૂપ રાજ્ય ચલાવવા લાગ્યો.

સૌદાસ રાજા પણ તે વનમાં માંસ ખાતો થકો વિચરવા લાગ્યો. કોઈએક સમયે દક્ષિણ દિશા તરફ જતાં એક મુનિને તેણે દીધા. તેમની પાસે આવીને તેને ધર્મ પુછવા લાગ્યો. તે સાંભળીને એને પશ્ચાતાપ થયો તેથી એ ધર્મના ઉપદેશને ચોગ્ય છે, એમ જાણીને જેમાં માંસનો નિષેધ કર્યો છે એવા જૈન ધર્મના ઉપદેશ મુનીએ તેણે કર્યો. તે સાંભળીને સૌદાસ રાજાને ચમત્કાર થયો. પછી તે અતિ આનંદ વડે શ્રાવક થયો. એવા પ્રસંગે એક મહાપુર નામના નગરમાં કોઈ એક અપુત્ર રાજા મરી ગયો. તેવા સમયે સૌદાસ ત્યાં ગયો. તેને જોઈને ત્યાંના પ્રધાનોએ પંચ દિવ્ય કરી અભિષેક કરીને ઘોડો, હાથી, છત્ર, ચામર, તથા કળસ, ધારણ કરીને તેને રાજ્ય ઉપર બેસાડ્યો. સૌદાસ રાજા રાજ્ય કરતો છતાં કેટલાએક દિવસ પછી પોતાના એક દુતને પોતાના પુત્ર સિંહરથ પાસે મોકલ્યો. તેના પાસેથી કહેવનું હતું કે મારી આજ્ઞા માન. સિંહરથે તેને તિરસ્કાર કરીને તેને કાઢી મુક્યો. તે સર્વ વૃત્તાંત તે દુતે સૌદાસ રાજાને આવીને કહ્યો. સૌદાસ પોતાનું સૈન્ય તઈયાર કરીને ત્યાંથી નીકળીને સિંહરથની સાથે લડવા માટે અયોધ્યા નગરીમાં આવ્યો. પછી તે પિતા પુત્રને પરસ્પર ઝડપ થયો. તેમાં સૌદાસ રાજા

એ સિંહરથનો હાથ ઝાલીને તેને બેઠે રાજ્ય ઉપર ઉપર બેસાડીને પોતે દિક્ષા લીધી.

એવી રીતે સિંહરથનો પુત્ર પ્રસરથ થયો, તેનો ચતુર્મુખ. ચતુર્મુખનો હિમરથ, તેના સતરથ થયો, શારથનો ઉદય નામનો પુત્ર થયો, ઉદયનો પૃથુ, તેના થકી વારિરથ, વારિરથના પેટે ઇંદુરથ, તેના આદિત્યરથ, તેના પુત્ર માન્ધાતા. માન્ધાતાનો વીરસેન, વીરસેનનો પુત્ર શ્રતિમન્યુ, તેનો પુત્ર પદમખધુ તેનો રવીમન્યુ, તેના થકી વસતતિલક, તેનો પુત્ર કુબેરદત્ત. તેનો કથુ, કથુ નો શરભ, તેના થકી દિરદ્ધ, તેના પેટે સિહદશન થયો. તેના થકી હિરણ્ય કશિપુ, તેના પુન્નસ્થલ, તેના પેટે કકુત્સ્થ, તેના પેટે રઘુ નામનો પુત્ર થયો. એ પ્રમાણે વશ પરપરા ચાલતાં કેટલાએક રાજા થઈ ગયા. તેમાં કેટલાએક સ્વર્ગે ગયા તથા કેટલાએક મોક્ષગામી થયા. પછી રઘુ રાજા એવો ધર્માત્મા થયો કે શરણાર્થીઓને કલ્પવૃક્ષની ઉપમાને ધારણ કરવા લાગ્યો તેનો પુત્ર અનરણ્ય રાજા થયો. તેની સ્ત્રી પૃથ્વીના પેટે અનંતરથ તથા દશરથ એ નામ ના બે પુત્રો થયા.

એ સમયે અનરણ્યનો મિત્ર જે સહસ્રાશુ રાજા, તેને રાવણે યુદ્ધમાં જીત્યા પછી વેરાગ ધારણ કરીને તેણે દિક્ષા લીધી. ત્યારે મિત્રની સાથે કે રેલા કરાર પ્રમાણે અનરણ્ય રાજાએ પણ પોતાના અનંતરથ નામના પુત્ર સહિત મોક્ષના મારગરૂપ એવી દીક્ષા લીધી. અને પોતાના એક માસના દશરથ નામના નાહાના પુત્રને રાજ્ય ઉપર બેસાડીને અનુક્રમે પોતે મોક્ષે ગયો. અને અનંતરથ તીવ્રતપ કરીને પૃથ્વી ઉપર સ્વેચ્છા વિચરવા લાગ્યો. સહસ્રાશુએ દીક્ષા લીધા પછી તેના રાજ્ય ઉપર તેનો પુત્ર શ્રીકંઠ બેઠો. શ્રીકંઠ ને દશરથ એ બેઠે વિક્રમમાં સરખા થયા થકા વૃદ્ધિને પામવા લાગ્યા. નક્ષત્રોમાં ચંદ્રની પકે, ગ્રહોમાં સુર્ય જેવો, પર્વતોમાં મેરુ સમાન, સર્વ રાજા માં દશરથ રાજા શોભવા લાગ્યો, જે દિવસથી એ રાજ્ય ઉપર બેઠો, તે દિવસથી કોઈ પણ શતરૂ દીઠામાં આવ્યો નહીં ઉપદ્રવ તો આકાશના કુલો જેવો થયો, યાચક લોકોને દ્રવ્ય તથા અલંકાર યથેચ્છ દેવા લાગ્યો. તેથી મધગાદિક જે દશ કલ્પવૃક્ષ તેમાં એ અગ્યારમો કલ્પવૃક્ષ દેખાવા લાગ્યો, પરપરા ચાલ્યો આવ્યો જે સામ્રાજ્ય તે પ્રમાણે અહૈત ધર્મને પાળવા લાગ્યો.

દશરથનો (કુશસ્થલ) ગામી મુકોગલ ગાજ, તેની સ્ત્રી અમૃતપ્રભાને પેટે જન્મેલી અપરાજિતા નામની કન્યા માહા રૂપવાન તથા અતિ લાવ-

હયતા સહિત તેની સાથે સગ્રામમાં જયશ્રીની પઠે લગ્ન કર્યું, તેમજ કમલ સકુલ ન મના નગરના રાજા સખધુતિલકની સ્ત્રી મિત્રાદેવીના પેટે જન્મેલી પ્રેક્ષ (મુમિત્રા) નામની કન્યાની સાથે બીજું લગ્ન કર્યું, તે જમ અંદ્રમા રોહિણીને પરણે તેમ તે સુમિત્રાને પરણ્યો. એવા વિવેકી લોકોમાં શિરોમણિ દશરથ રાજા પોતાનો ધર્મોર્થ ન મુકતાં તે સ્ત્રીઓની સાથે નાના પ્રકારના ઉપભોગ ભોગવવા લાગ્યો.

અહિયા લકાનો રાજા રાવણ કોઈ એક સમયે સભામાં બેઠો છતાં એક માગ જ્યોતિષીને પુછવા લાગ્યો, હે માહારજ, અમરપણુ જે છે તે માત્ર કહેવાનું છે. પણ વાસ્તવિક રીતે કોઈ વખત અમર નથી, સસારમાં રહેલા પ્રાણીનો જરૂર નાશ થશે. એમ બધા જાણે છે. તથાપિ મારો મૃત્યુ મારા પોતાના પરિણામથી થશે? અથવા કોઈ બીજાના હાથે થશે? કાંઈ પણ ભય ન રાખતાં જે સાચુ હોય તે કહો. શાચુ બોલનારા પુત્રુષના મુખમાંથી જોડું પડતુજ નથી. એમ સાંભળીને તે નૈમિત્તિક રાવણને કહેવા લાગ્યો. હે રાજા, હવે પછી ઉત્પન્ન થનારી એક જનકી (શીતા) ને દશરથ રાજાના પુત્ર રામના હાથે તારો મૃત્યુ થવાનો છે. ત્યારે પાસે બેઠેલા બિભીષણ બોલવા લાગ્યો. એનું ભાષણ સાચુ છે પણ તેને હું જોડું કરીશ. કન્યા અને પુત્ર એ બેઉનો બીજ જે જનક તથા દશરથ તેમને મારી નાખેથી રાવણનું મરણ મટશે. જેથી બીજની ઉત્પત્તિ થાય તેના મુગ્ધને કાઢાડી નાંખીએ તો બીજ ક્યાંથી થાય ? ને આ નૈમિત્તિકનાં વાક્ય પણ જોડાં થશે. એવું રાવણે સાંભળીને બિભીષણનું બોલવું માન્ય કર્યું પછી તે બેઠે ઉઠીને ઘરમાં ગયા. એવા પ્રસંગે ત્યાં નારદ મુનિ બેઠો હતો. તેણે સર્વ વૃત્તાંત સાંભળી લઈને ત્યાંથી ઉઠી દશરથ રાજા પાસે આવ્યો. તેને દુરથી જોઈને દશરથ રાજા પોતે બેઠેલા આસન ઉપરથી ઉઠ્યો. પછી નમસ્કાર કરીને નારદને આસન ઉપર બેસાડ્યો. ગુરૂની પઠે તેના આદર સત્કાર કર્યો, પછી પોતે પણ નીચે બેસીને નારદને પુછવા લાગ્યો. હે મુનિરાજ આપ ક્યાંથી આવ્યા? તથા આવવાનું કારણ શું છે? ત્યારે તેને નારદ મુનિ કહેવા લાગ્યો. હે દશરથ, પુર્વ વિદેહમાં પુડગીકીણી નગરીમાં શ્રી સીમધર સ્વામીનો કરેલો મુરમુરે દીક્ષા મહોત્સવ જેવા સારું હું ગયો હતો. ત્યાંથી ફરીને મેરૂ પર્વત ઉપર જઈને સાપ્ત તીર્થની વંદના કરી ત્યાંથી લકામાં ગયો. ત્યાં શાંતિનાથ ભગવાનનાં મંદીરમાં જઈ દર્શન વગેરે કરીને હું રાવણને ઘર

ગયો. ત્યાં કોઈ એક નિમિત્તે નિમિત્તિયાએ રાવણને કહ્યું કે, જનકીના નિમિત્તે તથા દશરથ રાજાના પુત્રના હાથે રાવણ મરશે. એવું સાંભળીને જનકી તથા રામનાં કારણભૂત જે જનક, તથા દશરથ રાજાને મારવાથી રાવણને કોણ મારશે ? એવું કહીને તમને જે જાણને મારવાની બિભીશણે પ્રતિજ્ઞા કરી છે. એ બધો વૃતાંત મેં સાંભળી લઈને તું મારો સાધર્મીકે છું, વાસ્તે તને સાવચેત કરવા સારૂં ઘણો ઉતાવળો દોડીને હું આંધ્ર આવ્યો છું. માટે તમે તમારે સાવચેત થાવ. એવું નારદનું બોલવું સાંભળીને તેના યથા યોગ્ય દશરથ રાજાએ સત્કાર કર્યો. પછી ત્યાંથી ઉઠીને નારદ મુનિ જનક રાજા પાસે ગયો. ત્યાં પણ સર્વ વાત કહી સંભળાવી.

પછી દશરથ રાજાએ પોતાના મંત્રીઓને એકઠા કરીને ત્યાં તે સર્વ વૃતાંત કહી સંભળાવ્યો. ને પોતાનું રાજ્ય તેમને સ્વાધીન કરીને યોગીની પદે કાલવચના કરવા સારૂં બાહાર નિકળ્યા. પાછળ તે મંત્રીઓએ શત્રુને ફસાવવા સારૂં દશરથની આકૃતિની એક માટીની મુર્તી કરીને રાજગૃહમાં અધારામાં રાખી, પછે જનક રાજાએ પણ એમજ કર્યું. તેના મંત્રીઓએ પણ તેમજ કર્યું. એવી રીતે ત્યાંથી નીકળીને તે બેઉ જનક તથા દશરથ રાજા પૃથ્વી ઉપર ફરવા લાગ્યા.

પછી સકેત પ્રમાણે બિભીષણ મોટા વેગથી અયોધ્યા નગરીમાં આવી ને તેણે માટીની રાખેલી દશરથ રાજાની મુર્તીનું માથું કાપી નાખ્યું. તે વખતે નગરમાં મોટો કલકલાટ થઈ રહ્યો. અતપુરમાં મોટું રડવું પીટવું થઈ રહ્યું. શુરવીર લોકો મારનારની શોધ કરવા લાગ્યા ને કહેવા લાગ્યા કે દશરથને કોણે મારી નાંખ્યો. તથા કોઈને સશય ન આવે માટે ગણી ધામ ધુમ કરવા લાગ્યા. પછી છાની મશલેહતવાળા પ્રધાનોએ દશરથ રાજાની પ્રેત ક્રિયા કરી. ઇત્યાદિક વર્તણૂક જોઈને તથા દશરથ મરી ગયો એમ નીશ્ચય કરીને બિભીષણ પાછો લોકમાં આવ્યો. જો પણ તેના મનમાં જનક રાજાને મારવાનું આવ્યું હતું તો પણ તેણે વિચાર કર્યો કે એકસો જનક રાજા શું કરનાર છે, એને મારીને કાંઈ પણ ફાયદો થનાર નથી એમ જાણીને તેને મુકી દીધો.

જનક રાજા તથા દશરથ રાજા બેઉ સાથે ફરતાં ફરતાં ઉત્તર ત્રિશાએ ગયા. ત્યાં એક કૌતકમગ્ન નામના નગરના રાજા શુભમતિની સ્ત્રી પૃથ્વીને પેટે જન્મેલી દ્રોણમેધની બેન બહુતેર કળાએ કરી પરિપુર્ણ એવી ક્રેદેશ ના-

મની કન્યા ઉપર થઈ છતાં તેના સ્વયવર રચ્યો હતો. તેવાં સમયમાં તે મહાપમાં દશરથ તથા જનક પણ જઈ પહોંતા. ત્યાં બેઠેલા હરિવાહન પ્રમુખ રાજાઓમાં, કમલોમાં જેમ હસ શોભે તેમ એકજ આસન ઉસર બેઠેલા જનક તથા દશરથ એ બેઉ શોભવા લાગ્યા. એટલામાં રત્નાલકારે કરી ભુષીત તથા સર્વ કન્યાઓમાં રત્નભુત, એવી કૈકેઈ નામની કન્યા પોતાની સખીના ખાંખા ઉપર હાથ રાખીને તે સ્વયવર મહાપમાં આવી. પછી એક કોરેથી રાજાઓને જોતી જોતી તેણે ચાલવાના આરંભ કર્યો. તે જેમ ચંદ્રમા નક્ષત્રો નુ ઉલ્લઘન કરે, તેમ પોતાની સખીએ ખનાવેલા સર્વ રાજાઓનું ઉલ્લઘન કરીને ગંગા નદી જેમ સાગરમાં આવી ભળે તેમ તે દશરથ રાજા પાસે આવી ઉભી રહી, અને સમુદ્રમાં મુકેલા નાગરવાળા વહાણની પઠે અડિગ થઈ ગઈ. તે વખતે આંગ ઉપર રોમાંચ ઉભાં થયાં પછી તે કૈકેઈએ પોતાની ભુજરૂપ લતાવડે વરમાળા દશરથ રાજાના ગળામાં ઘાલી. એવા મશગો સભામાં બેઠેલા ખીજનુ મહત્વ સહન ન કરનારા હરિવાહનાદિક અભિમાની રાજાઓ કોપાગ્નિએ કરીને લાલ થયા થકા બોલવા લાગ્યા. આ દરિદ્રી કોઈ કપટના વેષને ધારણ કરીને આવેલા ધુતારામાં શું જોઈને કૈકેઈ એને પરાણી ? એ ની 'પાસેથી કન્યાને અમે ઝુટવી લઈશુ તો પછી એ શું કરનાર છે? એવી રીતે ગુસ્સામાં આવીને પોતાના સ્થાનક ઉપરથી ઉઠીને યુદ્ધ કરવાની તૈયારી કરવા લાગ્યા. એ વાતની ખબર પડતાંજ શુભમતિ રાજાની સાથે મશલેહત કરીને ચતુરંગ સેન્ય સહિત યુદ્ધ કરવાને દશરથ રાજા તઈયાર થયો તે વખતે પાસે આવેલી કૈકેઈને કહેવા લાગ્યો. હે પ્રિયા, આ શતરૂઓને મારવાને તારે પણ માહારી સહાયતા કરવી જોઈએ. એવું રાજાનું બોલવું સાંભળીને ખડુ-તેર કળામાં પુરી, તથા માહાબુદ્ધિમાન, એવી તે કૈકેઈ ત્વરાથી ઘોડાની લગામને હાથમાં ઝાલીને રથ ઉપર ચડી, દશરથ રાજા પણ ધનુષ્ય ખાણુ હાથમાં લઈને, તથા વેરીઓને તૂણુ સમાન સમજીને રથ ઉપર આરૂઢ થયો થકો હરિવાહનાદિક રાજાઓની સામે કમર કરીને યુદ્ધ કરવાને ઉભો રહ્યો. તે વખતે કૈકેઈ પોતાની કળાના નેરથી તથા મોટી છેલાઈથી સર્વ શતરૂઓમાં પોતાના રથને ફેરવવા લાગી કેળણે અનેક રૂપ ધારણ કરીને શતરૂઓના અનેક રથોની સામે અકેક રથને ઉર્જુ કરચુ હોયની ! એવી રીતે રથની ચોળ ના કરવા લાગી. એટલામાં માહા જોશમાં આવીને શીવવેગી, તથા માહા પ્રાક્રમી જે દશરથ રાજા તેણે હરિવાહન પ્રમુખનાં રથોના એક ઘડીમાં નાશ

કર્ચો. અને સર્વ રાજાઓને જીતી લીધા. ત્યાર પછી જગત્ પૃથ્વીની પકે દશરથ રાજાએ કૈકેયની સાથે વિવાહ કર્યો. તે વખતે ઘણા આનંદમાં આવીને તે રાજા પોતાની સ્ત્રીને કહેવા લાગ્યો કે, હે કૈકેય, તારી ચાલાકી તથા તારૂં સામ્રથ્ય જોઈને હું ઘણો રાજ થયો છું. હવે તેના બદલો તું મારી પાસેથી માગી લે, હું તારી ઉપર પ્રસન્ન થયો છું, તું મારી પાસે વર માગ. ત્યારે કૈકેય કહેવા લાગી કે, હે પ્રાણનાથ જે વખતે મને ગરબ લાગશે તે વખતે હું માગી લઈશ. હાલ એ વર હું તમારી પાસે અનામત રાખું છું. એવું તેનું બોલવું સાંભળીને રાજાએ તે માન્ય કર્યું. ત્યાર પછી તે લક્ષ્મી જેવી કૈકેયને સાથે લઈને તથા પોતાના સેન્ય સહિત દશરથ રાજા પાછો આવીને પોતાના રાજગ્રહમાં ગયો. અને જનક રાજા પોતાની મિત્રીલા નગરીમાં ગયો, કહ્યું છે કે, “સમય બાણનારા પુલ્હિમાન પુરુષો કાર્ય શિવાય ભગતાજ ઠકાણે રહીને વેગ ગમાવતા નથી”

પછી દશરથ રાજા મધ્ય દેશના રાજાને જીતીને તેજ નગરમાં રાજ કરવા લાગ્યો. પ્રથમના ભયથી અયોધ્યા નગરીમાં ગયો નહીં. અને પોતાની કૌશલ્યા પ્રમુખ સ્ત્રીઓને પણ ત્યાં જ બોલાવી લીધી. કહ્યું છે કે, “ભાક્ષ્મી પુરુષ જ્યાં જાય ત્યાં તેને પોતાનું રાજ્યજ છે,” તે નગરમાં પોતાની સ્ત્રીઓ સહિત દશરથ રાજા ઘણું દિવસ રહ્યો. કેમકે પોતે મેળવેલી પૃથ્વી રાજાને ઘણી પ્રિય હોય છે. કોઈએક સમયે પાછલી રાતના વખતે કૌશલ્યાને એક સ્વપન આવ્યું. તેમાં હાથી, સિંહ, ચંદ્ર, તથા સૂર્ય, એ ચાર પદાર્થ તેણે દીઠાં. તે બ્રહ્મદેવના જન્મના સુચક થયા, તેવા પ્રસંગે બ્રહ્મદેવ લોકથી કોઈ એક માર્ગીક દેવ ચવીને જેમ પુષ્કરણીમાં હસ ઉત્પન્ન થાય, તે પ્રમાણે કૌશલ્યાના ઉદરમાં તેણે આવી અવતાર લીધો. માસ પુરા થયેથી માણસોમાં કમળ જેવો, રંગમાં પુકરીક નામના કમળને પણ લજ્જામાન કરે એવા, સપુર્ણ લક્ષણ સહિત, મહાન દિવ્ય પુત્રનો જન્મ થયો. ચંદ્રના દર્શનથી જેમ સમુદ્રને આનંદ થાય તેમ કમળ જેવા નેત્ર વાળા પહેલા પુત્રને જોતાં જ દશરથ રાજાને મહા આનંદ થયો. તે વખતે અર્ધી જનોને ચીંતામણીની પકે રાજાએ અગણિત દાન દીધું. મોટા પુરુષને ઘેર પુત્રનો જન્મ થયેથી દાન દેવાવાનો ચાલજ છે. સર્વ પ્રજાને અખર પડતાં તે પ્રજા અતિ રાજ થઈ. ને મોટો ઉત્સાહ કર્યો, દુર્ગા, કુત્ત, મેવા ફલાદિકે કંઠી ચુકત પુર્ણ પાત્ર પ્રજાએ રાજાને ઘેર મોકલાવ્યાં. આખા નગરમાં ઉત્તમ પ્રકારનાં

ગાયન થવા લાગ્યાં, કેસરના છાંટા નાખવા લાગ્યા. ઘેર ઘેરમાં તોરાણ બધાયાં, કેટલાએક રાજાઓની તરફથી દશરથ રાજાને પુત્રના જન્મના વખતે કરભાર આવ્યા— લક્ષ્મી વાસ કરી રહેવાના હેતુથી કમલનુ નામ પદમ હોવાથી તેની બરાબરીને માટે તે બાળકનુ નામ પદમ રાખ્યું તથા બીજું રામ એવું નામ પાડ્યું,

ત્યાર પછી કેટલાએક કાલે પ્રથમની પહેલ બીજી સુમિત્રા નામની દશરથ રાજાની સ્ત્રીને રાતના પાછલા પ્રહરે વાસુદેવના અવતારને સુચન કરનારા હાથી, સિંહ, સૂર્ય, ચંદ્ર, અગ્નિ, લક્ષ્મી, અને શમુદ્ર, એ સાત પદાર્થ દીડામાં આવ્યાં. તે વખતે કોઈએક પરમ મહર્ષીક દેવતા દેવલોકથી ચવીને તેણે સુમિત્રાના ઉદરમાં અવતાર લીધો, માસ પુરા થયા પછી શ્યામવર્ણ, સર્વ લક્ષણ યુક્ત. તથા જગતના મિત્રરૂપ પુત્રનું જન્મ થયું, તે દિવસે સપ્તર્ષિ ચિત્યોમાની શ્રી મદ્દર્હત પ્રતિમાઓને સ્નાત્ર પૂર્વક આઠ પ્રકારની પૂજા કરી. તથા સર્વ બધીવાનોને બધીખાનામાંથી છોડી મુક્યા. સર્વ જનોના મનમાં પરમ આનંદ ઉત્પન્ન થયો. તેમજ રાજાને પણ મહા આનંદ થયો. માત્ર એટલુંજ નહીં પણ આખી પૃથ્વીને આનંદ થયો. રામના જન્મના વખતે જોવા ઉત્સાહ થયો હતો તે કરતાં લક્ષ્મણના જન્મના વખતે અધિક ઉત્સાહ કર્યો, તેનું નામ નારાયણ તથા લક્ષ્મણ રાખ્યું. પછી તે બેઉ ભાઈ આસ્તે આસ્તે વધવા લાગ્યા. રામ તથા લક્ષ્મણ ખેલતાં ખેલતાં પોતાના બાપ પાસે જઈને તેના ખોળામાં બેસીને તેની મુછો તથા વાજોને ઝાલીને રમવા લાગ્યા. (એવી બાળકોની રીત છે.) ઘાઈઓના પાલાણ પોષણ થકી દિન દિન પ્રત્યે ઉછરવા લાગ્યા. તે વખતે એવા દીડામાં આવતા હતા કે જાણે રાજાની બીજી બે ભુજબળ હોયતી ! એવા બે પુત્રોને દશરથ રાજાને ઇને મહા આનંદ પામવા લાગ્યો. સભામાં આવે ત્યારે ઘડીકમાં રાજાના ખોળામાં બેસે, ત્યાંથી ઉડીને પાસે બેઠેલા કોઈ પ્રધાનના ખોળામાં જઈ બેસે, વળી ત્યાંથી ઉડીને કોઈ ત્રીજા પુરુષની પાસે જઈ ને તેને હસાવે, ત્યાંથી પાછા આવે. એવી રીતે જેની પાસે જાય તેને એવું લાગે કે જાણે અમૃતજ આંગળે સ્પર્શ કરતું હોયતી ! વાસુદેવને પીળાં વસ્ત્ર, તથા રામને નીલાં વસ્ત્ર પહેર્યા થકા પાદ પ્રહારે કરી જાણે પૃથ્વીને કપાયમાન કરતા હોયતી ! એવી રીતે ચથેચ્છ ક્રીડા કરવા લાગ્યા પછી ક્રમે કરી સપ્તર્ષિ વિદ્યાના અભ્યાસ કર્યો. તે એવી બુદ્ધિથી સીખવા લાગ્યા કે ગુરૂની ગરજ તો કેવળ નિમિત્ત

રીને સૌધર્મ દેવ લોકમાં દેવ થયા. એકજ પ્રત કર્યો છતાં માત્ર સ્વર્ગની પ્રાપ્તિ થાય છે, તે શિવાય બીજી પદવી મળે નહીં. ને વસુભુતિ કેટલાએક કાળ સુધી દેવલોકમાં રહીને ત્યાંથી ચવી વૈતાલ્ય પર્વત ઉપર રથનપુરમાં ચ-
દ્રગતિ નામનો રાજા થયો. તેમજ તેની સ્ત્રી અનુકેશા પણ દેવલોકથી ચવી ને તેજ રાજાની પુષ્પવતી નામની સ્ત્રી થઈ.

અતિભુતિની સ્ત્રી સરસા પણ કોઈ એક સાધવી પાસેથી દિક્ષા લઈને કાલ કરી ઇશાન દેવલોકમાં દેવી થઈ. તેમજ અતિભુતિ પણ સ્ત્રીને શોધતો થકો કેટલાએક દિવસે કાલ કરી ગયા પછી સસારમાં ઘણા કાળ ભટકીને કોઈ એક સમયે તે એક હસના બાળક થયો. તેને એક સેન નામના પક્ષી એ લઈને ખાવા માંડ્યું. પણ પ્રારબ્ધતા ચોગે તેની પાસેથી છુટીને તથા જેમ તેમ ઉડતો ઉડતો એક સાધુ પાસે આવી પડ્યો. માત્ર કંઠમાં થોડું એક સ્વાસોછવાસ રહેલું હતું, તેવા પ્રસંગે તે હસના બાળકને નમસ્કાર (ન વકાર) મત્ર કહ્યું, તેના સામર્થ્ય વડે તે જીવ દશ હજાર વર્ષના આયુષ્યને કિન્નર લોકમાં એક દેવ થયો. કાલે કરી ત્યાંથી ચવીને વિદગ્ધ નામના ન-
ગરના રાજા પ્રકાશ સિંહની સ્ત્રી પ્રવરાવાણીના પેટે કુડલમડિત નામનો પુત્ર થયો.

ઉપલોગમાં આશકત જે ક્યાન, તે પણ કાળે કરી મરાણ પામીને ભ-
વાટવીમાં ભટકતો થકો ચક્રપુર નામના નગરના રાજા ચક્રધ્વજના ઉપાધ્યાય ધુમકેતુની સ્ત્રી સ્ત્રાહાને પેટે પિંગ નામનો પુત્ર થયો. કેટલાએક દિવસ પછી ચક્રધ્વજ રાજાની કન્યા અતિ સુદરી તથા તે પિંગ એકજ ગુરૂની પાસે વિ-
દ્યાભ્યાસ કરવા લાગ્યા કેટલાએક કાળ પછી તે બેઉ જણ વચ્ચે પરસ્પર પ્રીતિ બધાઈ. તેથી તે અતિસુદરીને પિંગ હરાણ કરીને દિગ્ધ નગરમાં જઈ રહ્યા ત્યાં તે પિંગ ગાશ તથા લાકડાને વેચીને જેમ તેમ પોતાના નિ-
ર્વાહ કરવા લાગ્યા. કેમકે ગુણુ રહિત પુરુષને એવું કામ કરવા વના છોટ-
કોજ નહીં. કોઈ એક પ્રસંગે તે નગરના રાજા કુડલમડિતે તે અતિસુદરી ને દીઠી તેવીજ તે બેઉ વચ્ચે પ્રીતિ બધાઈ. પછી તે કુડલમડિતે તેને હ-
રાણ કરીને પોતાના બાપના ભયથી ત્યાંથી નીકળીને એક પર્વતમાં ઘર કરી ને રહેવા લાગ્યા.

આંઈ અતિસુદરીના વિરહથી ઉન્મતની પડે થએલો તે પિંગ જમીન ઉપર ફરતો ફરતો કોઈએક સમયે કોઈએક ગુપ્તાક્ષ નામના આચાર્યને તેણે

માન હતી. અને તે એવા દીપવા લાગ્યા કે, જાણે પુન્યની રાસીજ હોયની! ફરતાં ફરતાં તે રામ તથા લક્ષ્મણ પર્વત ઉપર જઈને તેને મુઠ મારયાથી તે ચુર્ણ થઈ જવા લાગ્યા. ધનુષ્ય ખાણ હાથમાં લઈને લક્ષ્વેધ કરતી વખતે સુર્ય પણ ક્રમયમાન થવા લાગ્યો. અસ્ત્ર, શસ્ત્ર, તથા કૌશલ્ય વગેરે જેને કૌતક જેવા ભાસવા લાગ્યા. એવા પોતાના પુત્રના અસ્ત્ર, શસ્ત્ર, તથા કૌશલ્યે કરીને દશરથ રાજા પોતાને સુરાસુરસે પણ અન્ય માનવા લાગ્યો. એવી રીતે કેટલાએક કાળ પછી પોતાના પુત્રના ખગના ધૈર્ય વડે, ઇક્ષ્વાકુવંશની રાજધાની જે અયોધ્યા નગરી તે પ્રતે આવ્યો. વાદળા દુર થએથી જેમ સુર્ય પ્રકાશમાન ભાસે, તેમ દુર્દશા દુર થયાથી દશરથ રાજા પોતાના પ્રતાપે કરી પ્રકાશમાન થયો થકો પૃથ્વીનું પાલન કરવા લાગ્યો.

કેટલાએક દિવસ પછી શુભ સ્વપન કરી સુચન કરેલા ભરત ક્ષેત્રને ભુષણરૂપ ભરત નામનો પુત્ર દશરથ રાજાની સ્ત્રી કુંકઈના ઉદરથી જનમ્યો. ત્યાર પછી કેટલાએક દિવસે સ્વકુલને આનંદ દેનારો, તથા માહો પ્રાકૃત્તી શતરૂઘન નામનો પુત્ર સુપ્રભા નામની એથી સ્ત્રીને પેટે જનમ્યો ભરત અને શતરૂઘન એ બેઉ ક્રમે કરી મોટા થઈને સાથે ફરવા લાગ્યા. તે જાણે ખીન્ન ખજદેવ તથા વાસુદેવજ હોયની! એવા શોભવા લાગ્યા. ગજદત પ્રમુખ આકારવાળા ચાર પર્વત વડે જેમ મેરૂ પર્વત શોભે છે, તેમ પોતાના ચાર પુત્ર વડે દશરથ રાજા શોભવા લાગ્યો.

જહુદીપના ભરતક્ષેત્રમાંના દારૂગ્રામમાં એક વસુભુતિ નામના પ્રાહ્માણની સ્ત્રી અનુકેશના પેટે એક અતિભુતિ નામનો પુત્ર થયો તેની સરસા નામની સ્ત્રી કોઈએક કયાન નામના પ્રાહ્માણની સાથે આશકત થઈ. કેટલાએક દિવસ પછી કયાન સરસાને હરણ કરી લઈ ગયો કહ્યું છે કે, “કામે કરી પીડાતો પુરૂષ શું ન કરે? તે સ્ત્રીને ગોતવા સારૂ તેનો પતિ અતિભુતિ ભુતની પઠે પૃથ્વી ઉપર ફરવા લાગ્યો. એ વાતની વસુભુતિ તથા અનુકેશને ખબર પડતાંજ પોતાના પુત્ર તથા તેની સ્ત્રીને શોધવા સારૂ બાહાર નીકળ્યા પૃથ્વી ઉપર ફરતાં ફરતાં કોઈએક સમયે તેમણે કોઈએક સાધુને દીઠા તેને ભક્તિ પુર્વક નમસ્કાર કરીને તેની પાસે ધર્મ સાંભળવા લાગ્યા. ભાવ ઉત્પન્ન થયાથી અનુકેશ તથા વસુભુતિ એ બેઉ સ્ત્રી પુરૂષે તે સાધુ પાસેથી દિક્ષા લીધી. પછી ગુરૂની આજ્ઞા લઈને એક કમલશ્રી નામક આર્યાની પાસે અનુકેશ જઈ રહેવા લાગી. એવી રીતે કેટલાએક કાળ પછી તે બેઉ કાળ કે

દિવ્યાલકારે કરી ભુષીત એક બાળક જમીન ઉપર પડેલો દેખાવો. તેને ઉચ્ચકીને પોતાને પુત્ર નહોતો તેથી તેને પુત્ર માનીને પોતાની પુષ્પવતી સ્ત્રીને આવી સોંપ્યો. તે દિવસે તે નગરમાં થાળી પીટાવી કે પુષ્પવતીને પેટ પુત્ર નો જન્મ થયો. પછી મીતી સહિત રાજ્યે તેના જન્મોત્સવ કર્યો. ન ભા મહાના ચોગે તેનું નામ ભામહાન એવું રાખ્યું. તેનું પાલાણ પોષણ વિદ્યા ધરોની સ્ત્રીઓએ પોતાના હાથે કર્યું. પછી તે દિવસે દિવસ ચંદ્રની પહે વધવા લાગ્યો.

આંધ જનકની સ્ત્રી વિદ્વદા, પોતાનો પુત્ર હરાણ થયો તેથી દીનસ્વર વડે મોઢેથી રડવા લાગી તે વખતે આખું કુટુંબ શોક સમુદ્રમાં ડુબી ગયે લુ દેખાવા લાગ્યું. જનક રાજ્યે તે પુત્રને ઘણા પ્રકારે શોધ્યો તથાપિ તે ક્યાંએ મળ્યો નહીં. તેની સાથે જન્મેલી જે કન્યા તે અનેક ગુણરૂપનીધાન્ય નું અકુરભુત બાણીને તેનું નામ સીતા એવું રાખ્યું. જનક રાજ તથા વિદ્વદા રાણીને તે પુત્રનો શોક કેટલાએક દિવસ પછી ઓછો થયો. કહ્યું છે કે “સસારમાં પુરૂષને હર્ષ અને શોક જાય છે તથા આવે છે”

પછી તે સીતારૂપ, લાવણ્ય, તથા અનેક ગુણે કરી ચુકત થઈ થકી ચંદ્ર રેખાની પહે વધવા લાગી. હળવે હળવે તે સર્વ કળામાં પુર્ણ થઈ. ક્રમે કરી યૌવન અવસ્થાને પામી, ત્યારે જાણે રૂપ તથા લાવણ્યતાની નદીજ હોયની! એવી દેખાઈ અને કમળ પત્રના જેવા જેના નેત્ર છે, એવી તે કન્યા લક્ષ્મી જેવી શોભવા લાગી. તેને જોઈને જનકને વિચાર થયો કે આના ચોગ્યવર કોણ મળશે ? એવું રાત દિવસ રાજ્યને ચિંતન થવા લાગ્યું. તેથી પોતાના કુતો દ્વારા દરેક રાજ્યના પુત્રોને રાજ્યે જોયા. તેમાંનો કોઈપણ રાજ્યને ગમ્યો નહીં, કોઈ એક વખતે આતરગતમાદિક અર્ધખરખર નામના રાજ્ય આવીને દૈત્યની પહે જનક રાજ્યને ઉપદ્રવ દેવા લાગ્યા. તથા કલ્યાંત ના સમુદ્રની પહે ઉછળવા લાગ્યા. ત્યોનું નિવારણ કરવા સારૂ દશરથ રાજ્ય તરફ એક દુત મોકલ્યો. તે ત્યાં જઈ પોતા પછી દશરથ રાજ્યને ખખર પડતાંજ તેને બોલાવી પોતાની પાસે બેસાડીને તેની સાથે બોલવા લાગ્યો. મારો મિત્ર જનક મારાથી દુર રહેલો છે. તેમજ હું તેનાથી દુર રહેલો છું. અમારા બેઉનો મેલાપ થવો તો દૈવ ઉપર આધાર રાખે છે. તથાપિ આજ તારા આવવાથી મને જનકની સાથે ભેટ થઈ એમ હું સમજું છું. જનકના રાજ્યમાં, તેના નગરમાં, સૈન્યમાં, પોતાના કુલમાં તથા પોતાના શરીરના અ

દીઠા. તેમની પાસે ધર્મ સાંભળીને તેણે દિક્ષા લીધી. પરંતુ અતિસુદ્ધરી વિષેની પ્રિતી ગઈ નહીં.

કુગરમાં રહેલા કુડલમડિતે કુતરાની પકે દશરથ રાજાના રાજ્યમાં છુટ કરવાનું શરૂ કર્યું. એક સમયે કોઈ એક બાલચંદ્ર નામના મુભટે તેને પકડી બાંધીને તે દશરથ રાજા પાસે લાવ્યો. તેને કેટલાએક કાલ સુધી રાજાએ બાંધીખાનામાં રાખીને પછી મુકી દીધો. કહ્યું છે કે, “શતરૂદ્ધીન થયેથી મોટા પુરુષોના કોપ શાંત થાય છે” પછી તે કુડલમડિત પોતાના બાપનું રાજ્ય મેળવવાની ઇચ્છાથી પૃથ્વી ઉપર ફરવા લાગ્યો. કોઈ વખતે એક મુનિ ચદ્ર નામના મુનિની સાથે તેના સમાગમ થઈ ગયો. તેની પાસેથી ધર્મ સાંભળીને તે શ્રાવક થયો. તેના મનમાં પૂર્વ કહ્યા પ્રમાણે રાજ્યની ઇચ્છા હતી તેથી કાળ કરી મરણ પામીને ત્રિથિલા નામની નગરીના રાજા જનકની સ્ત્રી વિદેહાના પેટે અવતર્યો. અને પેલી સરસા સ્ત્રી પણ કેટલા એક કાલ સુધી ભવમાં ભટકીને રાજાના ઉપાધ્યાયની વેગવતી નામની કન્યા થઈ. સમયના જોગે તેણે દિક્ષા લઈને તે મુવા પછી બ્રહ્મદેવ લોકમાં એક દેવી થઈ. કાલે કરી ત્યાંથી ચવીને વિદેહીના ઉદરમાં કુડલમડિતાના જીવની સાથે અવતરી વિદેહીને માસ પુરા થયા પછી તે પુત્ર તથા કન્યાને તેણે પ્રસવ્યાં. પિંગવેના જીવ સૌધર્મ દેવલોકમાં દેવ થયો હતો તેને જાતિસ્મરણ થયેથી જનક રાજાને ઘેર પુત્રરૂપ જન્મેલા પોતાના શતરૂને જોઈને તથા પૂર્વ જનમના વેરે કરી ક્રોધાયમાન થઈને તેને જનમતી વખતે હરાણ કરી ને લઈ ગયો. પછી મનમાં વિચાર કરવા લાગ્યો કે, આને શિખા ઉપર પાછાડીને મારું અથવા પૂર્વ જન્મમાં મેં કરેલા કુષ્ટ કર્મનું ફળ મેં ઘણા જન્મે લીધું, પછી દેવના યોગે સાધુ ભવ પામીને આ દેવ ભુમિમાં આવ્યો ફરી આ બાળકને મારીને મને ઘણા જન્મ લેવા પડશે માટે એને મુકી દઉં? એ વિચાર તેને સારો જણાયાથી તે બાળકને અલકારાદિક પેહેરાવીને પોતાની કાંતિ કરીને ચારે દિશાને ભરી મુકેલા બાળકને વૈતાલ્ય પરવત ઉપર રથનુપુર નગરના નદન ઉદ્યાનમાં રૂઢની પકે હળવેથી પૃથ્વી ઉપર મુકીને ચાલતો થયો.

ત્યાંના ચદ્રગતિ નામના રાજાની આચિતી તેના તેજ ઉપર નજર પડી તેથી આશ્ચર્ય પામીને કહેવા લાગ્યો કે એકાએકી આ ઉપરથી કેવો તેજના ભપકો પડ્યો. પછી ત્યાં રાજા દાડતો આવ્યો. ને જુવે છે તો

ગ્યા. ત્યોએ ખાણોની એવી વ્રષ્ટી કરી કે, તેથી ઉડેલી ધુળ વડે જાણે અ
કારજ આંધળુ થતું હોયની ! તે પ્રમાણે પોતાના શસ્ત્રાદિકોએ કરી
મ્લેછોએ રામના સૈન્યને ઢાંકી લીધુ. તે વખતે મ્લેછો પોતાનુ જય થયુ
એમ માનવા લાગ્યા. તેમજ જનક રાજ પોતાના સૈન્યનો પરાભવ થયો એ
મ જાણવા લાગ્યો તથા મારા બધા સૈન્યનુ મરણ આવ્યુ એમ માનવા લા
ગ્યો. તે વખતે રામે પોતાના ધનુષ્ય ખાણુ સજ્જને તેની કમાન ચડાવીને
એવો ઠણકાર કર્યો કે તેથી બધાની આંખોનાં પાપણુ હાલતાં રહી ગયાં.
પછી પૃથ્વી ઉપર આવેલા દેવતાની પઠે તે રામ જેમ મૃગોને પારધી મારે
તેમ તે પ્રમાણે પોતાના અસ્ત્રાદિકે કરી ફેડો મ્લેછોને મારવા મડી ગયો,
તે વખતે મ્લેછોના ચોદ્ધાઓ મનમાં વિચાર કરવા લાગ્યા કે. આ જનક
રાજ તો કેવળ ગરીબ છે. અને એનુ સૈન્ય મછર જેવુ છે. તેની સહાય-
તા કરવા સારૂ આવેલાં જે સૈન્ય તે પણ નાશ પામીને દશે દિશા તરફ ના-
શી ગયાં. તેમ છતાં આ આકાશને પણ આછાદન કરવાળા ગરૂડ પક્ષીઓ
ના જેવા ક્યાંથી આવે છે ? એવી રીતે તે આતર ગાદિકે મ્લેછ પરસ્પર
ભાષણુ કરીને, તથા કોપાયમાન થઈને, એકદમ રામ ઉપર શસ્ત્ર તથા અસ્ત્ર
ની વ્રષ્ટી કરવા લાગ્યા. તેને તે જોઈને સિંહ જેમ હાથીને મારે તેમ દૃઢ
માર કરનારો, દુરથી અસ્ત્રોને પાડનારો, તથા સિંગ્રવેધ કરનારો જે રામ,
તેણે લીલા માત્રે કરી એક ક્ષણમાં ત્યોનો નાશ કરી મુક્યો. બાકી રહેલા
કાગડાઓની પઠે દસે દિશા તરફ નાશી ગયા. તે વખતે જનક રાજ પ્રજા
સહિત આનંદવાન થયો. પછી તે રાજ પ્રજામાં આવીને તેણે પોતાની ક-
ન્યા જે સીતા તે રામને આપી રામ આવ્યાથી પોતાની પુત્રીને વર તથા
પોતાને જય, એ બેઉ કાર્ય એક વખતેજ થયાં.

કોઈએક સમયે નારદ લોકોના મુખ થકી જનકી(સીતા)ના સ્વરૂપની તારીફ
સાંભળીને કૌતુક વડે તે સ્વરૂપ જોવા સારૂ મિથિલા નગરીમાં આવીને તે
કન્યાના ઘરમાં ગયો, પીળા છે જેના કેશ, નેત્રો પણ પીળાં. પીળી છત્રીને
જેણુ ધારણુ કરી છે, કોપીન પેરેલી છે, જેનુ શરીર પાતળુ, ને માથા ઉ-
પર ચોટલી લટકી રહી છે. એવા મહા ભયંકર નારદને જોઈને સીતા કપાય
માન થઈને, હા માતઃ હા માતઃ એ પ્રમાણે મોટા અવાજે ધ્રુમ પાડવા લા
ગી ને બીજા ઘરમાં નાશી ગઈ. ત્યારે ત્યાંની દારપાલ દાસીઓએ આવી
ને નારદનુ ગળુ પકડ્યું. કોઈએ ચોટલી પકડી, કોઈએ ભુજ પકડી, એ

વયવોમાં સુખ સાતા છે? તે કહે. ત્યારે તે દુત કહેવા લાગ્યો કે હે દશરથ રાજા, મારા સ્વામી જનક રાજાના ઘણા સગાવાલાં છે તે બધામાં આપને તે સુદત, લદ્દય, અથવા પોતાના આત્માની પહે જાણે છે. સુખ અથવા દુખની વખતે તમારા વિના ખીજ કોઈને યાદ કરતો નથી. તમે કેવળ તેના કુળદેવતારૂપ છો. મારા આવવાનું કારણ એ છે કે, વૈતાલ્ય પર્વતની દક્ષિણ દિશામાં તથા કૈલાશ પર્વતની ઉત્તર તરફ ઘણા અનાર્ચજન પદ છે. બર્બરકુલ જેવો એક અર્ધ બર્બર નામનો દેશ છે. તેમાં માહા ભયકર પુરૂષ રહે છે. તેમાં તે દેશના ગરેણારૂપ એક મંથુરમાલ નામના નગરનો એક આતરગ નામનો માહા મલેચ્છ રાજા છે. શુક દેશ, અકન દેશ, કાંબોજ દેશ, વગેરે ખીજ પણ કેટલાએક દેશોમાં તેના હજારો પુત્રો રાજા થઈને ત્યાંના ઉપભોગ ન ભોગવે છે. એક એક અક્ષોહિણી સેન્યના પતિ એવા તેના તે હજારો પુત્રો સહિત તે આતરગ રાજા જનકના દેશમાં આવીને તેની પૃથ્વીના નાશ કરવા લાગ્યો છે. નગરમાં આવીને તે દુષ્ટ બુદ્ધિએ ચૈત્યનો ભગ કર્યો. આપણા ધર્મનો નાશ કરવામાં તે સ્વધર્મ માને છે. માટે હે ધર્મીષ્ઠ રાજા, આપણા સ્વધર્મની તથા જનક રાજાની જેમ બને તેમ આપ રક્ષા કરો. એ બેઉના હાલ પ્રાણુભુત આપ છો. એવાં તે દુતનાં વાંક્યો સાંભળતાંજ દશરથ રાજાએ પ્રાણુ ભેરી વગાડી. કહ્યું છે કે “સજ્જન પુરૂષ સજ્જનની રક્ષા કરવા સારૂ કદી પણ વિલબ કરતા નથી.”

એવા પ્રસંગે દશરથ રાજા પાસે રામ આવીને કહેવા લાગ્યો કે, હે તાત મ્હેછોને મારવા સારૂ તમે પોતે જશો તો (પોતાની સાથે હાથ કરીને) ભાઈ આ સહિત ઉભેલો જે આ રામ તે સા કામનો? જો કહેશે કે પુત્રના સ્નેહ કરી ત્યાંને શતરૂઓની સામે મોકલવાની મારી હિમ્મત ચાલતી નથી તો ભરત રાજાથી ઈક્ષ્વાકુવંશમાં જન્મસિદ્ધ પરાક્રમ છે. ત્યારે હવે આપ આંધજ રહોં ન મ્હેછોનો નાશ કરવાને મને આજ્ઞા આપો. હે સ્વામિન, પોતાના પુત્રના જયની વાત તમે થોડાજ દિવસમાં સાંભળશો. એવી રીતે મોટા આગ્રહથી રાજાની રજા લઈને પોતાના ન્હાના ભાઈ સહિત પોતાના સેન્યને સાથે લઈને મિથિલા નગરી પ્રત્યે ગયો. ત્યાં માહા વનમાં જેમ હરણ, વાઘ, શા-દૂલ, અથવા સિંહ વગેરે માહા ભયકર પ્રાણીઓ દખાય તેમ તે મ્હેછોના સુભટોને રામે દીઠા. તેમજ ત્યાંએ રામને જોતાંજ લડાઈ કરવા વિષે જેની ભુજ કાંપી રહી છે. તથા મહા પરાક્રમી તે મ્હેછો રામને દુઃખ દવા લા-

ગ્યા. ત્યોએ બાણોની એવી વ્રષ્ટી કરી કે, તેથી ઉડેલી ધુળ વડે જાણે અ
કારજ આંધળું થતું હોયની । તે પ્રમાણે પોતાના શસ્ત્રાદિકોએ કરી
મ્લેછોએ રામના સૈન્યને ઢાંકી લીધું. તે વખતે મ્લેછો પોતાનું જ્ય થયું
એમ માનવા લાગ્યા. તેમજ જનક રાજ પોતાના સૈન્યનો પરાલવ થયો એ
મ જાણવા લાગ્યો. તથા મારા બધા સૈન્યનું મરણ આવ્યું એમ માનવા લા
ગ્યો. તે વખતે રામે પોતાના ધનુષ્ય બાણ સજ્જને તેની કમાન ચઢાવીને
એવો ટણકાર કર્યો કે તેથી બધાની આંખોનાં પાપણ હાલતાં રહી ગયાં.
પછી પૃથ્વી ઉપર આવેલા દેવતાની પઠે તે રામ જેમ મૃગોને પારધી મારે
તેમ તે પ્રમાણે પોતાના અસ્ત્રાદિકે કરી ફેડો મ્લેછોને મારવા મઠી ગયો,
તે વખતે મ્લેછોના ચોદાઓ મનમાં વિચાર કરવા લાગ્યા કે. આ જનક
રાજ તો કેવળ ગરીબ છે. અને એનું સૈન્ય મછર જેવું છે. તેની સહાય-
તા કરવા સારૂ આવેલાં જે સૈન્ય તે પણ નાશ પામીને દશે દિશા તરફ ના-
શી ગયાં. તેમ છતાં આ આકાશને પણ આછાદન કરવાળા ગરૂડ પક્ષીઓ
ના જેવા ક્યાંથી આવે છે? એવી રીતે તે આતર ગાદિકે મ્લેછ પરસ્પર
ભાષણ કરીને, તથા કોપાયમાન થઈને, એકદમ રામ ઉપર શસ્ત્ર તથા અસ્ત્ર
ની વ્રષ્ટી કરવા લાગ્યા. તેને તે જોઈને સિંહ જેમ હાથીને મારે તેમ દઢ
માર કરનારો, દુરથી અસ્ત્રોને પાડનારો, તથા સિંચવેંધ કરનારો જે રામ,
તેણે લીલા માને કરી એક ક્ષણમાં ત્યોનો નાશ કરી મુક્યો. બાકી રહેલા
કાગડાઓની પઠે દસે દિશા તરફ નાશી ગયા. તે વખતે જનક રાજ પ્રજા
સહિત આનંદવાન થયો. પછી તે રાજ ખુશીમાં આવીને તેણે પોતાની ક-
ન્યા જે સીતા તે રામને આપી. રામ આવ્યાથી પોતાની પુત્રીને વર તથા
પોતાને જ્ય, એ બેઉ કાર્ય એક વખતેજ થયાં.

કોઈએક સમયે નારદ લોકોના મુખ થકી જનકી(સીતા)નો સ્વરૂપની તારીફ
સાંભળીને કૈતુક વડે તે સ્વરૂપ જોવા સારૂ મિથિલા નગરીમાં આવીને તે
કન્યાના ઘરમાં ગયો, પીળા છે જેના કેશ, નેત્રો પણ પીળાં. પીળી છત્રીને
જેણું ધારણ કરી છે, કોપીન પેરેલી છે, જેનું શરીર પાતળું, ને માથા ઉ-
પર ચોટલી લફી રહી છે. એવા મહા ભયંકર નારદને જોઈને સીતા કપાય
માન થઈને, હા માતઃ હા માતઃ એ પ્રમાણે મોઢા અવાજે ધ્રુમ પાડવા લાં
ગી ને બીજા ઘરમાં નાશી ગઈ. ત્યારે ત્યાંની દ્વારપાલ દાસીઓએ આવી
ને નારદનું ગળું પકડ્યું. કોઈએ ચોટલી પકડી, કોઈએ લુજ પકડી, એ

વા નારદના પુરા હાલ કરવા લાગી. એટલામાં તે કળકળાટ સાંભળીને યમ દુતના જેવા ક્રોધાયમાન રાજપુરુષ હાથમાં શસ્ત્ર લઈ ત્યાં આવીને આ કોઈ ચોર છે એને મારો, પકડો, બાંધો, એવી રીતે બોલવા લાગ્યા, પછી નારદ ન ધક્કો ઘુબો કરીને મુકી દીધો. ત્યોના હાથમાંથી મોટા સકંટે કરી નારદ છુટીને ત્યાંથી નાશીને પૈતાલ્ય પર્વત ઉપર આવી વિચાર કરવા લાગ્યો કે જેમ કોઈ વાઘણીના મુખમાં આવ્યા પછી જીવતો રહે તેમ હું તે દાસી આના હાથમાંથી જીવતો નીકળીને આ ઘણા વિદ્યાધરોના ઈશ્વર જે પૈતાલ્ય પર્વત, તે ઉપર મોટા ભાગે કરી આવી પોહોતો છું, હવે આ પર્વતની દક્ષિણ દિશા તરફ ઇંદ્ર જેવો બ્રાહ્મી ચદ્રગતિ રાજાના પુત્ર ભામડલ રાજા છે ત્યાં જઈને કાગદ ઉપર સીતાનું ચિત્ર કાઢાડીને તેને ખતાવીશ, તો તે જોઈને ખલાત્કારે તે સીતાનું હરણ કરશે, પછી જેમ તેની દાસીઓએ મારી અવસ્થા કરી એવી હું તેની અવસ્થા કરીશ. એવો વિચાર કરીને પટ ઉપર સીતાનું ચિત્ર કાઢાડીને નારદે ભામડલ રાજાને જઈ ખતાવ્યું. ત્રણે જગતમાં અપુર્વ એવું સીતાનું ચિત્ર ભામડલ જોઈને. તથા તેજ વખતે કામે કરી પીડાયમાન થઈને, તેમાં એવી લય લાગી કે, તેને રાત તથા દિવસ જરા પણ ઊંઘ આવી નહીં, વિદ્યા પર્વત ઉપરથી લાવેલો હાથી જેમ ખાય પિયે નહીં, તેમ ભામડલ રાજા ખાવું પીવું મુકીને, તથા મૈત્રા ધારણ કરીને ચોગીની પઠે ધ્યાન ધારણ કરવા લાગ્યો, પોતાના પુત્રને એવી અવસ્થામાં જોઈને તેને ચદ્રગતિ કહેવા લાગ્યો કે, હે પુત્ર, તારા મનમાં શું દુઃખ છે? અથવા તારા શરીરે કાંઈ વ્યાધી ઉત્પન્ન થઈ છે? કોઈએ તારી આજ્ઞા ખડન કરી છે? કે કોઈએ અપમાન થયું છે? અથવા કાંઈ ખીલું દુઃખ છે? તે મને કહે. ત્યારે તે ભામડલ લજ્જાથી મોહોડું નીચે કરીને કાંઈ પણ જવાબ ન વાળતાં મુગો બેસી રહ્યો. કહ્યું છે કે, કુલીન પુરુષ ગુરૂની પાસે તેવી વાત કહેવાને સમર્થ હોતા નથી. ”

તે સમયે ભામડલના દુઃખનું કારણ નારદે ખતાવેલા સીતા ચિત્ર વિષે તેના મિત્રે રાજાને કહ્યું. તે સાંભળીને રાજાએ ઘણી ભક્તિથી નારદને મોતાના ઘેર લાવીને તેને પ્રજ્ઞા લાગ્યો કે, જે સીતા તે ચિત્ર ખતાવ્યું. તે સી કોણ છે? અને તે કોની કન્યા છે? ત્યારે નારદ કહેવા લાગ્યો. હે રાજા તે જનક રાજાની કન્યા છે. ને સીતા તેનું નામ છે. તેનું ચિત્ર કાઢાડીને મે તારા પુત્રને ખતાવ્યું. તે જોવી સ્વરૂપવાન છે. તેણે ચિત્ર કાઢાડી ખતાવવાને

હું અગર ખીજે કોઈ પણ સમર્થ થનાર નથી. એ સ્ત્રી શરીરે એવી સુંદર છે કે, તેને ખીજ કોઈ ઉપમા દેવાય નહીં. તેના રૂપના જેવું ખીજ કોઈ સ્ત્રીનું રૂપ નથી નાગ કળ્યાઓમાં એવી રૂપવાન નથી- ગાંધર્વની કન્યાઓમાં પણ એની ખરાબરી કરનારી કોઈ મળશે નહીં. તો પછી મનુષ્યની સ્ત્રી તે તેની આગળ શા હિસાબમાં ? સીતાના યથાસ્થિત રૂપને ધારણ કરવાને દેવ પણ સમર્થ ન થાય, તેના વેષ લેવાને દેવોના નટોની શું બિધાદ છે ? સાક્ષાત્ અસુરેવ પણ તેનું રૂપ લેવાને સમર્થ થનાર નથી, તેની આકૃતિમાં. તે ના વચનોમાં, તથા તેના કઠમાં જે મધુરતા છે અને તેના હાથ તથા પગમાં જે રક્તતા છે, તેની એક બુદ્ધિજ તરા છે. ધણું તો શું પણ તેનું સ્વભાવિક રૂપ લખવાને માથવા બોલવાને હું સમર્થ થનાર નથી, પરમાર્થપણે કહું છે કે, એ કન્યા આ ભામડલને યોગ્ય છે. એવો મનમાં વિચાર કરીને મારી, બુદ્ધિએ કરીને તેને આ ચિત્રપટ ઉપર મેં લખી ખતાવી. એવાં નારદનાં વચન સાંભળીને ચદ્રગતિ રાજા પુત્રને કહે છે કે હે પુત્ર, એ તારી સ્ત્રી થશે. તું ખનમાં ચિંતા કર નહીં, એવી રીતે તેનું સમાધાન કરીને નારદ મુનિ ને વિદાય કર્યો. પછી ચપલગતિ નામના વિદ્યાધરને આજ્ઞા કરી કે, તું જલદી જઈને જનક રાજાને હરાણું કરી આંધ લઈ આવ. એવી રાજાની રજા થતાંજ તે વિદ્યાધર રાતના ત્યાં જઈ કોઈને સમજવા ન દેતાં જનક રાજાનું હરાણું કરીને પોતાના રાજાને આવી સોંપ્યો. તેને જોઈને ચદ્રગતી રાજા ભાઈ ની પકે સ્નેહ વડે આલિંગન કરીને આસન ઉપર બેસાડી પ્રેમ સહિત તેની સાથે ભાષણ કરવા લાગ્યો. હે જનક રાજા લોકોત્તર ગુણોવળી જે તારી સીતા નામની કન્યા તે આ રૂપ સપત્તિવાન મારા ભામડલ નામના પુત્રને દેવા યોગ્ય છે. એ સંબંધ વડે આપણું બેઉ મિત્રભાવ થશે. એવું તે રાજા નું બોલવું સાંભળીને જનક રાજા કહેવા લાગ્યો કે, મારી કન્યા મેં રામને દીધી છે. તે કેમ ખીજને આપુ ? કન્યા તો એકજ વખત દેવાય છે, ચદ્રગતિ બોલ્યો હે જનક, સ્નેહ વધારવા સારૂ તને આંધ લાવીને મેં કન્યા વિષે યાચના કરી તેને હરાણું કરવાને હું પણ સમર્થ છું. જો પણ તે કન્યા તે રામને દીધી છે, તો પણ અમને જીત્યા શિવાય રામ તેને વરવાને સમર્થ થનાર નથી, અને હજારો યક્ષોએ જેનું રક્ષણ કરેલું છે, એવા મહા તે જસ્વી વજરાવર્ત, તથા અર્જુનાવર્ત, એ નામના બે ધનુષ્ય દેવતાની આજ્ઞાથી અમારા ઘેર જે છે, તે હામણાં કુલ દેવતાની પકે પુનઃ છે. તે તું લે. તે-

માંના એક ધનુષ્યને જો રામે સંજન કર્યું તો જાણે બધા રાજા જતાયા, એમ જાણીને પછી તારી કન્યાની સાથે રામ સુખે વિવાહ કરે, એવી બલા ત્કારે જનક રાજાની પાસેથી પ્રતિજ્ઞા કરાવીને તથા તે બેઉ ધનુષ્ય મિથિલા નગરીમાં લાવીને પોતાના પુત્ર સહિત રાજગ્રહમાં ચંદ્રગતિ રાજાએ રાખ્યા. અને પોતે પરિવાર સહિત નગરીની બાહાર રહ્યા. એ સર્વ વૃત્તાંત જનક રાજાએ પોતાની વિદેહા સ્ત્રીને કહ્યો. તે સાંભળીને તેના રૂદ્ધમાં શલ્ય જેવું લાગ્યું. પછી રૂદ્ધ કરતી થકી તે કહેવા લાગી. હે દેવ તુ મોટો નિર્દય છે. મારા પુત્રનું હરણ કરતાં પણ તારી તૃપ્તિ થઈ નથી ? હવે કન્યાનું પણ હરણ કરવાને તૈયાર થયો છે કે ? લોકમાં પોતાની ઇચ્છાએ કરી વર થાય છે, પર ઇચ્છા વડે થતો નથી. પણ આ વખતે દેવે કરી પરની ઇચ્છા વડે વર કરવું પડે છે આ ધનુષ્ય વિષે પણ કરેલો જો રામે પુરો ન કર્યો, અને બીજા કોઈએ પુરો કર્યો તો ઇચ્છીત વર મળશે નહીં એવું રાણીનું બોલવું સાંભળીને જનક રાજા કહે છે હે સ્ત્રી, તુ ખી નહીં એ રામનો પરાક્રમ મેં જોયો છે. આ ધનુષ્ય તેને એક લતા (વિલ) જેવું છે, એવું વિદેહા રાણીનું સમાધાન કરીને તથા તે બેઉ ધનુષ્યોની પુજા કરીને તે સ્વયંવર મડપમાં રાખ્યાં, સીતાના સ્વયંવરને વાસ્તે બોલાવેલા જે વિદ્યાધર રાજાએ તે પોત પોતાના ચોગ્ય આસન ઉપર બેઠા.

પછી દિવ્ય અક્ષર ધારણ કરીને પૃથ્વી ઉપર ફરનારી દેવાંગના જેવી પોતાની સખી સહિત સીતા મડપમાં આવીને તથા ધનુષ્યની પુજા કરીને અતઃકરણમાં રામનો ધ્યાન કરતી ઉભી રહી, તે વખતે નારદે કહ્યા પ્રમાણે સીતાનું રૂપ જોઈને ભામડણ રાજાને કમજવર ઉન્પન્ન થયો. પછી જનકનો દ્વારપાલ સર્વને બોલાવવા લાગ્યો. હે રાજાઓ અમારા જનક રાજાની એવી આજ્ઞા છે કે જે કોઈ પુરુષ આ બે ધનુષ્યોમાં એક ધનુષ્યની કમાન ચડાવશે, તેને મારી કન્યા પરણશે. એવી પ્રતિજ્ઞા સાંભળીને માહા પરાક્રમી સર્વ રાજા ધનુષ્ય ચડાવવાના હેતુથી તેની પામે આવીને ઉભા રહ્યા, તે સમયે મોટા મોટા સર્પ જેને ઘેરી લીધા છે, અને તીવ્ર છે જ્યોતુ તેજ, એવાં તે ધનુષ્યોને જોઈને ત્યાં અડકવાની પણ કોઈની હિમત ચાલી નહીં તો પછી તેને ઉપાડવું તો દુર રહ્યું ? તે ધનુષ્યોમાંથી નીકળેલા જે અગ્નિના કણ તે થકી બગતા થકા તે સર્વ રાજાઓ એક તરફ બેઠા ત્યાર પછી જેણે સોનાનાં કડક કાનમાં પેહરયાં છે હાથીના જેવું જેવું ચાલવું, ચંદ્રગત્યાદિક રાજા જે

ની સામે મરકરીથી જોઈ રહ્યા છે, અને જેની સામે શકા સહિત જનક રાજ જોઈ રહ્યો છે. એવો લક્ષ્મણના મોઠો ભાઈ રામચંદ્ર નિશકપણે તે ધનુષ્ય પાસે જઈને ઇંદ્ર જેમ વજ્રને ગ્રહણ કરે, તે પ્રમાણે સર્પ તથા અગ્નિ જેના ઉપરથી શાંત થઈ ગયાં છે. એવા વજ્રાવર્ત ધનુષ્યને હાથથી ઉપાડી પૃથ્વી ઉપર રાખીને નારની લાકડીની પહે નરમ કરીને તે ધનુષ્યની કમાન કાન સુધી ખેંચી ચડાવીને સજ્જ કરચા પછી ગર્જના શબ્દ વડે આકાશ અને પૃથ્વી વચ્ચે એકજ ધ્વની થઈ રહી, એવા વેગથી પોતાના યશની નૌખ તની પહે તે ધનુશનો ટાણકાર કર્યો, તે જોઈને વિલખ ન કરતાં સીતાએ રામના ગળામાં સ્વયંવર માળા ઘાલી. ત્યાર પછી રામચંદ્રે ધનુષ્યની પ્રત્યચા ને ઉતારી નાંખી. પછી રામની આજ્ઞાથી લક્ષ્મણે આર્જુવાવર્ત ધનુષ્ય સજ્જ કરીને તેના ટાણકાર કર્યો. તેના શબ્દ કરી સર્વ દિશાનાં મુખ ખેંચેલાં થઈ ગયાં. પછી લક્ષ્મણે તે ધનુષ્યની પ્રત્યચા ઉતારીને ફરી ઠેકાણા ઉપર રાખ્યું. તે જોઈને વિદ્યાધર અતિ વિશમય થઈને દેવાંગના જેવી પોતાની અઢાર કન્યા લક્ષ્મણને આપી. ભામંડલ સહિત ગદ્રગત્યાદિ રાજ્યો લજ્જત્યમાન થઈને પોતપોતાના નગર પ્રત્યે ગયા. પછી જનકની રજા લઈને દશરથ રાજાએ મોટા ઉત્સાહે કરી રામ સીતાના વિવાહ કર્યો. તે વખતે જનકનો ભાઈ કનક તેની સ્ત્રી સુમલાના ઉદરે થયેલી ભદ્રા નામની કન્યા ભરતને આપી. એ બધું થયા પછી દશરથ રાજા પોતાના પુત્ર તથા તેમની સ્ત્રીઓને સાથે લઈને પોતાની અચોક્કા નગરીમાં આવ્યો ત્યાં પોતાની પ્રજા સહિત મોટો ઉત્સાહ કર્યો.

કોઈ એક સમયે તે અચોધ્યા નગરીમાં એક સત્યભુતિ નામના ચાર જ્ઞાનને ધારણ કરનાર મહામુનિ આવી સમોસરચા તેનાં દરશન કરવા સાર પોતાના પુત્રાદિ પરિવાર સહિત દશરથ રાજા ત્યાં આવીને તથા તેની વદના કરીને દશના સાંભળવા લાગ્યો. એવા સમયે વૈતાલ્ય પર્વત ઉપર સીતાભિલાષે કરી સતપ્ત થયેલા પોતાના ભામંડલ નામના પુત્ર સહિત ચંદ્રગતિ રાજા વિદ્યાધરોને સાથે લઈને સ્થાવર્ત પર્વત ઉપર શ્રી અરહતની વદના કરીને પાછો આવતી વખતે આકાશમાંથી તે મુનીને જોઈને નીચે ઉતરીને તથા નમસ્કાર કરીને ધર્મદેશના સાંભળવા લાગ્યો. તે વખતે સીતાની ઇચ્છાથી ભામંડલને તાપે ઘેરી લીધેલો જાણીને, સત્યવાદી તે સત્યભુતિ મુનીએ ત્યાંનાં પુર્વ જન્મનું પ્રસ્તાવન કરી ત્યાંના પાપની નિવૃત્તિને અર્થે ચંદ્રગતિ રાજા, તેની

સી પુષ્પવતી. લામડલ અને સીતા ચોની પુર્વ જન્મની કથા કહીને પછી તે આ જન્મમાં સીતા અને લામડલ એ બેક એકજ કાલે યુગ્મ (બેડલા) થયાં તેમજ લામડલના હરાણની કથા યથાર્થ કહી સભળાવી. એ સર્વ વ્રતાંત મુનિના મુખ થકી લામડલે સાંભળ્યાથી તેને જાતિસ્મરણ જ્ઞાન થયું. તેથી મુરછા ખાઈને પૃથ્વી ઉપર પડ્યો. કેટલાએક વખત પછી સાવધ થઈને સત્ય ભુતિએ કહેલો પુર્વ જન્મનો વ્રતાંત પોતે કહેવા લાગ્યો. તે સાંભળીને ચંદ્રગત્યાદિ રાજા પરમ સર્વેશ્વરે પામ્યા. પછી માહોબુદ્ધિમાન લામડલે સીતા મારી બેન છે એમ જાણીને તેને નમસ્કાર કરવા લાગ્યો. જન્મતી વેતજ જેનું હરાણ થયું તે આ મારો ભાઈ છે એમ કહી આનંદ પામીને સીતાએ તેને આશીરવાદ આપ્યો. પછી જેના આંગ ઉપર આનંદ કરી રોમાંચ ઉઠેલાં છે અને તત્કાલ જેને સત્કદ ભાવ ઉપનો છે. એવો તે લામડલ, તેણે ભુમિ ઉપર માથું ટેકીને રામને નમસ્કાર કર્યો. તે વખત ચંદ્રગતિ રાજાએ જનક રાજાની તરફ ફરત મોકલીને વિદેહ સહિત તેને બોલાવ્યો. ત્યાં આવ્યા પછી ત્યાંને લામડલનો સર્વ વ્રતાંત સભળાવીને કહ્યું કે, આ તારો પુત્ર છે. એવું તેનું બોલવું સાંભળીને મેઘની ગર્જનાએ કરી જેમ મોરને આનંદ થાય તે પ્રમાણે જનક રાજા અને તેની વિદેહને ઘણું આનંદ થયો, પછી વિદેહના સ્તનોમાંથી દુધ નીકળવા લાગ્યું. તેથી આ મારાં માતા પિતા છે એમ લામડલે જાણીને ત્યાંને નમસ્કાર કર્યો. પછી ત્યાંએ પોતાના પુત્રના માથા નું ચુબન કર્યું, એ બધું જોઈને સસારથી વિરક્ત થયો થકો ચંદ્રગતિ રાજા લામડલને રાજ્ય ઉપર બેસાડીને તેણે વસુભુતિ મુનિની પાસે દિક્ષા લીધી. ત્યાર પછી લામડલ રાજા સત્યભુતિ મુનિને, પોતાના પિતા ચંદ્રગતિ મુનિને, જનકને, વિદેહને, દશરથને, સીતાને, તથા રામચંદ્રને નમસ્કાર કરીને પોતાના નગર પ્રત્યે ગયો, દશરથ રાજા સત્યભુતિ મુનિને નમસ્કાર કરીને પોતાના પુર્વ જન્મનો વ્રતાંત તેને પૂછવા લાગ્યો. ત્યારે મુનિ કહે છે કે, હે દશરથ, એક સેનાપુર નામના નગરમાં એક મહિત્તમા ભાવન નામનો વાણી આ રહેતો હતો. તેની સ્ત્રી દીપિકાના ઉદરથી ઉપાસ્તિ નામની કન્યાપણે તું પુરવ જન્મમાં થયો, તે પુત્રી સાધુની નિદા કરનારી થઈ. તે પાપના ચો ગથી મરીને તેનો જીવ ખીજ પસ્વાદિક ચોન્યોને પામ્યો. એમ કગતાં કોઈ એક સમયે ચંદ્રપુર નામના નગરમાં ધન્ય નામના એક વ્યાપારીની સ્ત્રી સુદરીના પેટે વરુણ નામનો પુત્ર થયો, તે ભવમાં તું ઉદાર સ્વભાવને પામીને

સાંધુઓને વાસ્તે ઇચ્છા કરતાં વધારે દાન દેવા લાગ્યો. કાળે કરી મરાણ પા
મીને ધાતકીખડદીપમાં ઉતર કર્ણદેવને વિષે યુગલીઆનું જન્મ પામ્યો. ત્યાં
થી કાળ કરીને એક દેવલોકમાં તુ દેવ થયો. ત્યાંથી ચવીને પુષ્કલા નગરી
માં નંદિધોષ રાજની સ્ત્રી પૃથ્વી દેવીના ઉદરથી નંદિવર્ધન નામનો તુ પુત્ર
થયો. નંદિધોષ રાજ તને રાજ્ય ઉપર ખેસાડીને તથા પોતે યશોધર નામના
મુનિની પાસે દિક્ષા લઈને ગ્રંથવિધિદેવલોકને પામ્યો, પછી તુ શ્રાવક ધર્મ પા
ળીને કાળ કરી ગયા પછી પ્રભુદેવલોકમાં દેવ થયો. ત્યાંથી ચવીને પુર્વ મ-
હાવિદ્યુદ્ધેત્રમાં વૈતાલ્ય પરવતની ઉત્તર દિશા તરફ શશિપુર નગરના વિદ્યા-
ધરોના સ્વામીની સ્ત્રી વિદુલતાના પેટે મહાપરાક્રમી સુર્યજય નામનો પુત્ર થ-
યો. એક સમય રત્નમાલી નામનો રાજા અતિ ગર્વીત વિદ્યાધરોના સ્વામી
વજ્રનયન રાજાને છતવા સારૂ સીંહપુર નામના નગરમાં આવીને તેણે બા
ળ, વ્રજ, સ્ત્રી, પશુ, તથા ઉપવન સહિત તે નગરને બાળવાનું શરૂ કર્યું. તે
વા સમયમાં પુર્વ જન્મનો ઉપાધ્યાય ઉપમન્યુ નામનો કાળ કરી ગયા પછી
સહસ્રાર દેવલોકમાં દેવ થયો હતો, તે ત્યાંથી આવીને રત્નમાલીને કહેવા લા
ગ્યો કે આ માહા પાપ તુ કર નહી. પુરવ જન્મમાં તુ ભુરિનદન નામ
નો રાજા હતો. તે વખતે માંસ ન ખાવા વિષે તે પ્રતિજ્ઞા કરી હતી એવું તે
ઉપમન્યુ કહે છે, તે સાંભળીને તે મુગે મુગો બેસી ગયો.

પછી પોતાના પુરવ જન્મનો વૃતાંત તેને કહેવા લાગ્યો કે, હે રાજા, એ
ક સમયે એક સ્કંદ નામના પુરૂષે પુર્ણિવમાં હું ઉપાધ્યાય છતાં મને માર્યો.
મુવા પછી હાથીની ચોની પ્રાપ્તિ થઈ. તેને પકડીને ભુરીનદન રાજા પોતાના
ઘેર લાવ્યો. એવી રીતે ત્યાં હેટલાએક કાળ રહીને એક વખત શત્રામમાં મ
રાયો. ત્યાંથી ભુરીનદન રાજાની સ્ત્રી ગંધારાના પેટે મારો જીવ અરિસુદન
નામનો પુત્ર થયો. તે ભવમાં જ્ઞતિસ્મરણ જ્ઞાન ઉત્પન્ન થયું. તેથી દિક્ષા લ
ઈને કાલ કરી ગયા પછી સહસ્રાર નામના દેવલોકમાં આ હું દેવ થયો છું
અને તે ભુરીનદન રાજા મુવા પછી એક મોટો વનમાં અજગર થયો ત્યાં
તે દાવાનળમાં બળી મરીને નરકમાં ગયો. તારી સાથે માહારો પુર્વના સ્નેહ
હોવાથી ત્યાં મેં આવીને તને બોધ કર્યો, ત્યાંથી નીકળીને તુ આ જન્મ
માં રત્નમાલી રાજા થયો છું. પુર્વે તે માંસ ખાવાની પ્રતિજ્ઞાના ભંગ ક-
ર્યો, તેથી તે એટલા જન્મ લીધા. ત્યારે હવે અનેક દુઃખને ઉત્પન્ન કર-
નાર અધાર કત જે આ નગરનું બાળક તેને તુ મુકી દે. એવાં તે દેવ

સી પુષ્પવતી. લામડલ અને સીતા ચોની પુર્વ જન્મની કથા કહીને પછી તે આ જન્મમાં સીતા અને લામડલ એ બે એકજ કાલે યુગ્મ (બેડલા) થયાં તેમજ લામડલના હરાણની કથા યથાર્થ કહી સભળાવી. એ સર્વ વ્રતાંત મુનિના મુખ થકી લામડલે સાંભળ્યાથી તેને જાતિસ્મરણ જ્ઞાન થયું. તેથી મુરછા ખાઈને પૃથ્વી ઉપર પડ્યો. કેટલાએક વખત પછી સાવધ થઈને સત્ય ભુતિએ કહેલો પુર્વ જન્મનો વૃતાંત પોતે કહેવા લાગ્યો. તે સાંભળીને ચંદ્રગત્યાદિ રાજા પરમ સવેગને પામ્યા. પછી માહોબુદ્ધિમાન લામડલે સીતા મારી બેન છે એમ જાણીને તેને નમસ્કાર કરવા લાગ્યો. જન્મતી વેતજ જેનું હરાણ થયું તે આ મારો ભાઈ છે એમ કહી આનંદ પામીને સીતાએ તેને આશીરવાદ આપ્યો. પછી જેના આંગ ઉપર આનંદ કરી રોમાંચ ઉઠેલાં છે અને તત્કાલ જેને સત્દેહ ભાવ ઉપના છે. એવો તે લામડલ, તેણે ભુમિ ઉપર માથું ટેકીને રામને નમસ્કાર કર્યો. તે વખત ચંદ્રગતિ રાજાએ જનક રાજાની તરફ ફરત મોકલીને વિદેહા સહિત તેને બોલાવ્યો. ત્યાં આવ્યા પછી ત્યાંને લામડલનો સર્વ વૃતાંત સભળાવીને કહ્યું કે, આ તારો પુત્ર છે. એવું તેનું બોલણું સાંભળીને મેઘની ગર્જનાએ કરી જેમ મોરને આનંદ થાય તે પ્રમાણે જનક રાજા અને તેની વિદેહાને ઘણું આનંદ થયો, પછી વિદેહાના સ્તનોમાંથી દુધ નીકળવા લાગ્યું. તેથી આ મારાં માતા પિતા છે એમ લામડલે જાણીને ત્યાંને નમસ્કાર કર્યો. પછી ત્યાંએ પોતાના પુત્રના માથા નું ચુખન કર્યું, એ બધું જોઈને સસારથી વિરક્ત થયો થકો ચંદ્રગતિ રાજા લામડલને રાજ્ય ઉપર બેસાડીને તેણે વસુભુતિ મુનિની પાસે દિક્ષા લીધી. ત્યાર પછી લામડલ રાજા સત્યભુતિ મુનિને, પોતાના પિતા ચંદ્રગતિ મુનિને, જનકને, વિદેહાને, દશરથને, સીતાને, તથા રામચંદ્રને નમસ્કાર કરીને પોતાના નગર પ્રત્યે ગયો, દશરથ રાજા સત્યભુતિ મુનિને નમસ્કાર કરીને પોતાના પુર્વ જન્મનો વૃતાંત તેને પુછવા લાગ્યો. ત્યારે મુનિ કહે છે કે, હે દશરથ, એક સેનાપુર નામના નગરમાં એક મહિત્તમા ભાવન નામનો વાણી આ રહેતો હતો. તેની સ્ત્રી દીપિકાના ઉદરથી ઉપાન્ન નામની કન્યાપણે તું પુરવ જન્મમાં થયો, તે પુત્રી સાધુની નિદા કરનારી થઈ તે પાપના ચો ગથી મરીને તેનો જીવ ખીજ પસ્વાદિક ચોન્યોને પામ્યો. એમ કરતાં કોઈ એક સમયે ચંદ્રપુર નામના નગરમાં ધન્ય નામના એક વ્યાપારીની સ્ત્રી મુદરીના પેટે વણુ નામનો પુત્ર થયો, તે ભવમાં તું ઉદાર સ્વભાવને પામીને

રાજ્યદાન કરવા વિષે પિતાએ મને પુછ્યું. એથી માત્ર મારું મન ખિન્ન થાય છે. રાજ્યએ સતુષ્ઠ થઈને કોઈ એક ચાકરને રાજ્ય આપ્યું હોય, તો પણ તે ના નિષેધમાં અથવા અનુમતિમાં હું સમર્થ થનાર નથી કેમકે, મને તો પિતાની આજ્ઞા પાલન કરવા ચોગ્ય છે. ને એજ મારો ધર્મ તે, ભરત જે છે તે હું જ છું, અને તમને અમે ખેડે સરખા છીએ. માટે મોટા આનન્દ કે રી ભરતને રાજ્ય ઉપર બેસાડો. એવું રામનું બોલવું સાંભળીને દશરથ રાજા વિસ્મિત થઈને પ્રધાનોને કહે છે, એટલામાં ભરત બોલ્યો. હે સ્વામિન તમારી સાથે દિક્ષા લેવાને મેં પ્રથમજ પ્રાર્થના કરી છે. તે કોઈના કહેવા અન્યથી થનાર નથી, એવું ભરતનું બોલવું સાંભળીને રાજા કહે છે કે, હે પતસ, મારી પ્રતિજ્ઞા તું ખોટી કર નહીં, તારી માતાને મેં વર આપીને મારી પાસે આજ દિવસ સુધી રાખ્યો હતો. તેના બદલો આજ દેકેઈએ તને રાજ્ય દેવાનો માગ્યો. તે તારી માતાની આજ્ઞા ફેરવવા ચોગ્ય નથી, તારે પાસે બેઠેલો રામ પણ ભરતને કહેવા લાગ્યો કે, તને જે પણ ગર્વ નથી તો પણ પિતાની પ્રતિજ્ઞા પાળવા સારું તું આ રાજ્ય કર. એવું રામનું બોલવું સાંભળીને જેની આંખોમાં પાણી આવ્યું છે, એણે તે ભરત રામના પગમાં માંથું રાખીને તથા હાથ જોડીને ગદગદ સ્વરે બોલવા લાગ્યો. આ રાજ્ય દેવાને પિતાથી તમે ચોગ્ય છો, પણ મને એ રાજ કરવા ચોગ્ય નથી તમે પિતાના પુત્ર છો. ને હું પિતાનો પુત્ર નથી કે શું? તમારોજ નાના ભાઈ હું છું, આ નિઘર્કર્મ જે મેં કર્યું તો મારા જેવો ખીન્ને કોઈ મુરખ નથી. એવું તેનું બોલવું સાંભળીને રામ કહે છે હે રાજા, હું આંધં છતાં આ ભરત રાજ્ય કરનાર નથી. તેથી હું વનવાસ જાઉં છું એ પ્રમાણે રાજાની રજા લઈને તથા ભક્તિ વડે પિતાને નમસ્કાર કરીને તે સમયે ભરત રૂદન કરતો છતાં તેને સુકીને પોતાના ધનુષ્ય ત્તાણુ હાથમાં લઈને રામ વનવાસ જવા સારું બાહાર નીકળ્યો.

રામ વનવાસ જાય છે, એમ જાણીને દશરથ રાજા વારંવાર મુરછાઈને પકવા લાગ્યો, પછી રામ કૌશલ્યાને નમસ્કાર કરીને તેને કહે છે કે, હે માતા, હું તારો જેવો પુત્ર છું તેવાજ તને ભરત છે. પોતાની પ્રતિજ્ઞા સાચી કરવા સારું પિતાએ તેને રાજ્ય દીધું. તે હું આંધં છતાં તે રાજ લેતો નથી તે કારણ માટે મને અવશ્ય વનમાં જવું છે, જેવી મારી ઉપર તારી પ્રસન્ન દ્રષ્ટી છે, એવીજ ભરત ઉપર રાખજે. મારા વિયોગથી તું કંદી પણ દુઃખી

નાં વચનો સાંભળી, તથા તે યુદ્ધથી પરાવૃત્ત થઈને તેમજ પોતાના કુલનંદન નામના પુત્રને રાજ્ય ઉપર બેસાડીને પોતાના ખીજા સુર્યજય નામના પુત્ર સહિત તેજ વખત એક તિલકસુદરાચાર્ય પાસે દિક્ષા લીધી, પછી તે બેહુ પિતા પુત્ર સહિત મરાણ પામ્યા પછી મહાશુક્રદેવ લોકમાં દેવ થયા. સુર્યજય ત્યાંથી ચવીને આ તુ દશરથ રાજા થયો, અને તે રત્નમાલી દેવલોકથી ચવીને આ જનક રાજા થયો છે, તે ઉપમન્યુ જનકનો મોટો ભાઈ જનક ના મે થયો. નદિવર્ધનના ભવમાં તારો પિતા જે નદિધોષ તે હુ ગ્રધવેક્ય દેવ લોકમાંથી ચવીને આ સત્યભુતિના ભવે થયો છું. એવાં તે મુનિનાં વાક્ય સાંભળીને તે દશરથ રાજા સમક્ષિતને પામ્યો. પછી તે મુનિને નમસ્કાર કરી ને દિક્ષા લેવાની ઇચ્છાથી ત્યાંથી ઉઠીને પોતાના ઘર આવ્યો.

ત્યારથી દશરથ રાજાએ પોતાની સ્ત્રીઓ, પુત્રો તથા મંત્રીઓ વગેરે સ રવને બોલાવીને દિક્ષા લેવા વિષે ત્યોને પુછવા લાગ્યો. તે વખતે ભરત નમસ્કાર કરીને કહેવા લાગ્યો કે, હે રાજા, તમારી સાથે હુ પણ દિક્ષા લઈ શ. તમારા શિવાય હુ એક ઘડી પણ રહેનાર નથી. હે સ્વામીન તમારા ચરણોનો વિરહ, ને બાજી આ સસારની પચાયત એ બેઠ મહા મોટાં દુઃખ મારાથી કેમ સહન થાય? એવાં ભરતનાં વાક્યો સાંભળીને કૈકેઈ વિચાર કરવા લાગી, કે જો બેઠએ દિક્ષા લીધી તો હુ તેજ દિવસથી પુત્ર તથા પતિ રહિત થઈ. એમ જાણીને બોલવા લાગી કે, હે સ્વામીનાથ, પુર્વે સ્વયંવરોત્સવમાં મે તમારૂં સારથ્ય કર્મ કર્યું તેથી પ્રસન્ન થઈને જે તમે વર આપ્યો છે, તેની તમને યાદ છે કે? હે નાથ, તે વર આ સમયે પુરો કરો કહ્યું છે કે, “મહાત્મા પુરૂષની પ્રતીજ્ઞા પથ્થર ઉપરની રેખની ખરાબર છે” એવું તેનું બોલવું સાંભળીને દશરથ રાજા કહેવા લાગ્યો કે, મે જે પુર્વે આ ગીકાર કર્યું તે તેનું મને હજી સ્મરણ છે. તેને બદલે એક દિક્ષાના નિષેધ શિવાય જે તારી ઇચ્છામાં આવે તે માગી લે. ત્યારે કૈકેઈ કહેવા લાગી, હે સ્વામીન, જો તમે દિક્ષા લ્યો તો આ પૃથ્વીનું રાજ્ય મારા પુત્ર ભરતને આપો ત્યારે દશરથ રાજાએ કહ્યું કે, લે આ પૃથ્વી આજથીજ એ ને મે આપી. એમ કહીને લક્ષ્મણ સહિત રામની સાથે રાજા બોલવા લાગ્યો કે, પુર્વે એના સારથ્ય કર્મે કરીને રાજા થઈને મે એને વર દીધો હતો તે આજ એના ભરત પુત્રને રાજ્ય દેવા વિષે માગી લીધો. ત્યારે રામ બોલ્યો, કૈકેઈ માતાએ એ ઘણું સારું કર્યું, અને મારો ભાઈ જે ભરત એને

રાજ્યદાન કરવા વિષે પિતાએ મને પુછ્યું. એથી માત્ર મારું મન ખિન્ન થાય છે. રાજ્યએ સતુષ્ટ થઈને કોઈ એક ચાકરને રાજ્ય આપ્યું હોય, તો પણ તે ના નિષેધમાં અથવા અનુમતિમાં હું સમર્થ થનાર નથી કેમકે, મને તો પિતાની આજ્ઞા પાલન કરવા ચોગ્ય છે. ને એજ મારો ધર્મ તે, ભરત જે છે તે હું જ છું, અને તમને અમે બેઉ સરખા છીએ. માટે મોઠા આનન્દ કે શી ભરતને રાજ્ય ઉપર બેસાડો. એવું રામનું બોલવું સાંભળીને દશરથ રાજા વિસ્મિત થઈને પ્રધાનોને કહે છે, એટલામાં ભરત બોલ્યો. હે સ્વામિન્ન તમારી સાથે દિક્ષા લેવાને મેં પ્રથમજ પ્રાર્થના કરી છે. તે કોઈના કહેવા અન્યથી થનાર નથી, એવું ભરતનું બોલવું સાંભળીને રાજા કહે છે કે, હે વતસ, મારી પ્રતિજ્ઞા તું ખોટી કર નહીં, તારી માતાને મેં વર આપીને મારી પાસે આજ દિવસ સુધી રાખ્યો હતો. તેના બદલો આજ કૈકેયીએ તને રાજ્ય દેવાનો માગ્યો. તે તારી માતાની આજ્ઞા ફરવવા ચોગ્ય નથી, તારે પાસે બેઠેલો રામ પણ ભરતને કહેવા લાગ્યો કે, તને જે પણ ગર્વ નથી તો પણ પિતાની પ્રતિજ્ઞા પાળવા સારું તું આ રાજ્ય કર. એવું રામનું બોલવું સાંભળીને જેની આંખોમાં પાણી આવ્યું છે, એવો તે ભરત રામના પગમાં માંથું રાખીને તથા હાથ જોડીને ગુદગુદ સ્વરે બોલવા લાગ્યો. આ રાજ્યદેવાને પિતાથી તમે ચોગ્ય છો, પણ મને એ રાજ્ય કરવા ચોગ્ય નથી. તમે પિતાના પુત્ર છો. ને હું પિતાનો પુત્ર નથી કે શું? તમારોજ નાનો ભાઈ હું છું, આ નિધકર્મ જે મેં કર્યું તો મારા જેવો ખીન્ને કોઈ મુરખ નથી. એવું તેનું બોલવું સાંભળીને રામ કહે છે હે રાજા, હું આંઈ છતાં આ ભરત રાજ્ય કરનાર નથી. તેથી હું વનવાસ જાઉં છું એ પ્રમાણે રાજાની રજા લઈને તથા ભક્તિ વડે પિતાને નમસ્કાર કરીને તે સમયે ભરત રૂદન કરતો છતાં તેને સુકીને પોતાના ધનુષ્ય મ્તાણ હાથમાં લઈને રામ વનવાસ જવા સારું બાહાર નીકળ્યો.

રામ વનવાસ જાય છે, એમ જાઈને દશરથ રાજા વારંવાર મુરજાઈને પકવા લાગ્યો, પણ રામ કૈશલ્યાને નમસ્કાર કરીને તેને કહે છે કે, હે માતા, હું તારો જેવો પુત્ર છું તેવોજ તને ભરત છે. પોતાની પ્રતિજ્ઞા સાચી કરવા સારું પિતાએ તેને રાજ્ય દીધું. હે હું આંઈ છતાં તે રાજા લેતો નથી તે કારણે માટે મને અવશ્ય વનમાં જવું છે, જેવી મારી ઉપર તારી પ્રસન્ન દ્રષ્ટી છે, એવીજ ભરત ઉપર રાખજે. મારા વિયોગથી તું કંઈ પણ દુઃખી

થજે નહીં. એવી રામની વાણી સાંભળીને કૌશલ્યા મુર્છિત થઈને પૃથ્વી ઉપર પડી. દાસીએ સીતાને જળ તેના આંગ ઉપર છાંટ્યાથી સાવધ થઈને બોલવા લાગી. મને કોણે સાવધ કરી ? આ મુર્છાજ સુખે કરી મૃત્યુને કારણ છે, રામના વિહથી થતા દુઃખને હું જીવતી રહીને કેમ સહન કરું ? પુત્ર વનમાં જશે. ન પતિ દિક્ષા લેશે, એ સાંભળીને મારું મન, કેમ વિદ્યારણ ન થાય ! તારે ફરી રામ કહે છે કે હે માતા, તું મારા પિતાની પત્ની છતાં બીકણ સ્ત્રીઓના ચોંચ એવાં કેવાં કામના તે આંરભ કર્યો છે ? સિ હોના પુત્ર એકલો વનમાં ફરવા જાય છે તે વખતે તેની માતા સિહણીનું ચિત્ત સ્વસ્થ હોય છે, કદી પણ મનમાં ભય પામતી નથી તેમ તને પણ ભય પામવું નહીં. આ જે આપેલો વર તે મારા બાપને મોટો કણ હતો. તે થી આને તે છુટ્યો. તે ઘણું સારું થયું. હું જે આંધ રહ્યો તો હે માતા, મારો પિતા કરજ્યો કેમ મુકારો ? ઇત્યાદિક યુક્તિનાં વચનાથી કૌશલ્યાનું સમાધાન કરીને તેને તથા બીજા માતાઓને નમસ્કાર કરી રામ ત્યાંથી જવાની કહ્યો.

એ બંધુ જોઈ સીતાએ દુરથી દશરથ રાજાને નમસ્કાર કરી કૌશલ્યા પાસે આવીને તથા તેને નમસ્કાર કરીને રામના અનુલક્ષે જવા સારું આજ્ઞા માગી, તે સમયે કૌશલ્યા જનકીને ખોળામાં લઈને નેત્રોના ઉબણ આંસુના ધાણીથી તેને સ્નાન કરાવતી થકી તેને કહેવા લાગી કે, હે વતસે, રામચંદ્ર પોતાના પિતાની આજ્ઞાએ વનમાં જાય છે. તે નૃસિંહને વનમાં રહેવું કઠિણ નથી. પરંતુ જન્મથી ઉત્તમ વાહનાદિકે કરી લાલિત એવી તું દેવી જેવી પગે કરી ચાલી જવાની પીડા કેમ સહન કરીશ ! કમલનાલ જેવા કોમલ જે તારા આંગ, તે તાપાદિકના ચોગે ક્ષીણ થએલા જોઈને રામને પણ દુઃખ થશે તથાપિ તું પોતાના પતિની સાથે જાય છે, તેમજ જતાં તને ઘણું કષ્ટ થશે. એવું મનમાં આણીને મોકલવાને તથા રોકવાને હું શમર્ય થઈ શકતી નથી. એવું પોતાની સાસુનું બોલવું સાંભળીને શોક રહિત સીતા કૌશલ્યાને નમસ્કાર કરીને કહે છે કે, હે કૌશલ્યા માતા, મારી ભક્તિ તમારા આધીન છે તેના ચોગે માર્ગમાં તે મને કલ્યાણકારક થશે. વિદુલતા જેમ મેઘ ખગબર જાય છે તેમ હું રામની સાથે જાઉં છું. એમ કહી ફરી કૌશલ્યાને નમસ્કાર કરી તથા મનમાં રામના ધ્યાન કરતી વનમાં જવા સારું નિર્ણયી તે વખતની જે પતિ ભક્તિ તેના ચોગે પતિમતા સ્ત્રીઓને પ્રથમજ જનકી ઉદાહરણ

રૂપ થઈ. દુઃખ થકી ભય ન પામનારી. પતિવ્રતામાં શિશોસાળી જે સ્ત્રી સીતા, તે પોતાના શિળ વડે પોતાના પતિના કુલને પાવન કરે છે. માટે એને ધન્ય છે. એવા શોકે કરી ગદગદ વાણી વડે વાર્ણન કરનારી નગરસ્ત્રી સ્ત્રીઓ વનમાં જવાવાળી સીતાને મોટા સકટથી જોવા લાગી.

તે વખતે રામ વનમાં જવા વાસ્તે નીકળ્યો. એમ જાણીને મોટા ક્રોધમાં આવીને લક્ષ્મણ મનમાં વિચાર કરવા લાગ્યો કે, પિતા તો સ્વભાવે કરી સરલ છે, પરંતુ તેની સ્ત્રીઓ સ્વભાવે કરીને કપટી છે, આટલા દિવસ પર પોતાના મનમાં રાખીને હુમણાં આ અનુચિત માગી લીધું. રાજાએ ભરતને રાજ્ય આપ્યું ન તે હેતુથી પોતાનું કરજ ફેંક્યું. તેના કરજના ભયથી અમે મુકાયા. હવે આ મારો ક્રોધ મટાડવા સારું નિર્ભય થઈને આ ભરત પાસેથી રાજ હારણ કરીને રામને રાજ ઉપર બેસાડું. પણ આ રામ મહાસત્યવાન છે. તેણે રાજને તૃણની પઠે મુકી દીધું. તેનું પણ તેને દુઃખ થયું નહીં. વળી ભરત પાસેથી રાજ્ય લેવાથી પિતાને પણ દુઃખ થશે ? માટે ભરત રાજ થયો ! ત્રિગરે ગમે તે થાયો. હું તો રામની આકરી કરવા સારું તેની સાથે જઈશ, એવો વિચાર કરીને લક્ષ્મણ પોતાના પિતાને નમસ્કાર કરીને તથા યુદ્ધીને સુમિત્રાને પુછવા સારું નિકળ્યો. સુમિત્રા પાસે આવીને તથા તેને નમસ્કાર કરીને કહેવા લાગ્યો. રામ વનમાં જાય છે તેની સાથે હું પણ જાઉં છું. મર્યાદશીળ જે રામ તે શિવાય લક્ષ્મણ રહેવાને સમર્થ નથી. એવું તેનું બોલવું સાંભળી સુમિત્રા કિચ્છીત ધૈર્ય ધારણ કરીને લક્ષ્મણને કહે છે, હે બાબક, તું મોટા ભાઈની પાછળ જાય છે, તે ઘણું સારું છે- તું મારો પુત્ર છું. માટે એ કામથી હું રાજી થાઉં છું. મને નમસ્કાર કરીને આંધળી રામ ગયાને ઘણો વખત થઈ ગયો, હવે તું વિલબ નહીં કર. એવું માતાનું બોલવું સાંભળીને લક્ષ્મણ કહેવા લાગ્યો. કે હે માતા, તે ઘણું સારું કહ્યું. તું મારી સાચી માતા છું. એમ કહી. તેને નમસ્કાર કરીને કૌશલ્યાને પણે લાગવા સારું વાલ્યો. તેને નમસ્કાર કરીને કહેવા લાગ્યો કે. માહરો મોટો ભાઈ એકલો વનમાં ગયો. હું પણ તેની પાછળ જવા સારું નીકળવાની આગમન તને પુછવાને આવ્યો છું. એવું લક્ષ્મણનું બોલવું સાંભળીને તેને કૌશલ્યા કહેવા લાગી કે, હું મોટી મદભાગ્ય છું. કેમકે, તું પણ મને મુકી ને વનમાં જાય છે, મને ધૈર્ય દેવા સારું તું એકલો તો આંધ રહે. ત્યારે લક્ષ્મણ તેને કહે છે કે, તું રામની માતા છું. માટે સામાન્ય સ્ત્રીઓની પઠે

આવી. મોટો છે જેના પ્રવાહ. પાણીમાં મોટા મોટા ચક્રવર્ત થઈ રહ્યા છે, તેને જોઈને તથા તેના કાંઠા ઉપર આવીને રામચંદ્ર પોતાના પ્રધાનાદિકોને કહેવા લાગ્યો, હવે આંધથી તમે પાછા જાઓ. આગળ રસ્તો ઘણો કઠણ આવે છે. અમારી કુલ વારતા અમારાં મા બાપને જઈ કેહેજે. અમારી માતા-આ તથા ભરતની સારી પઠે સેવા ચાકરી કરજે. એવાં રામનાં વાક્યો સાંભળીને તે પ્રધાનાદિકોના મનમાં કંઠાણનો ભાવ ઉત્પન્ન થયાથી આંખોમાં આંસુ આવ્યાં તેથી વસ્ત્ર ભીજી ગયાં. ત્યોના ગદગદ કંઠ થયેથી મુખમાંથી શબ્દ નિકળવાની શક્તી રહી નહીં તથાપિ આ રામના ચરણકમલની પાસે અમારી ચોગ્યતા ક્યાંથી? રામનો વિચોગ થયો માટે અમને ધિકાર છે. એમ જેમ તેમ બોલીને તથા માહા સતાપે કરી પાછા ફર્યા.

ત્યાર પછી સીતા તથા લક્ષ્મણ સહિત રામ તે નદી ઉતરીને પેલી તરફ ગયો. તે વનમાં જતાં જ્યાં સુધી દેખાવા લાગ્યા, ત્યાં સુધી તે પ્રધાનાદિકો તેમને જોતા ઉભા રહ્યા. જ્યારે અદૃષ્ટ થયા. ત્યારે તે અચોધ્યા નગરી તરફ ચાલવા લાગ્યા. ત્યાં આવીને સર્વ વ્રતાંત રાજાને કહ્યો. ત્યારે દશરથ રાજા ભરતને કહેવા લાગ્યો કે, રામ પાછો આવ્યો નહીં. હવે તું રાજાને અગીકાર કર. તેમ તે ન કરચાથી મારી દિક્ષામાં વિધન થશે, માટે એમ કરવું તને ચોગ્ય નથી. ત્યારે ભરત કહેવા લાગ્યો કે, હે પિતા, મને રાજાની ખપતી નથી. હું પોતે મારા ભાઈ રામની પાસે જઈ તેને રાજા કરીને પાછો બોલાવી લાવીશ. એમ કહીને ત્યાંથી ભરત નીકળ્યો ત્યારે તેની માતા કેકેઈ રાજા કહેવા લાગી કે, હે રાજા, તમે ભરતને રાજ્ય આપ્યું, તેથી તમારી પ્રતિજ્ઞા સાચી થઈ. હવે આ તમારો વિનંત પુત્ર રાજાને ગ્રહણ કરતો નથી. તેમજ તમારી બીજી સર્વ સ્ત્રીઓને ઘણું દુઃખ થાય છે. કેમકે મેં એ કામ કરતાં કાંઈ પણ વિચાર કર્યો નહીં. તેથી તમે પુત્ર સહિત છતાં રાજ્ય અરાજ્ય રૂપ થયું કૌશલ્યા, સુમિત્રા, તથા સુપ્રભા, એમનું રહ્યું કોઈથી પણ સહન થતું નથી. તે રોદન સાંભળીને મારૂં રૂદય પણ ફાટી જાય છે. ત્યારે હવે આ ભરતની સાથે હું જઈને લક્ષ્મણ તથા સીતા સહિત રામને પાછો લાવવાથી સર્વને સુખ થશે. માટે મને આજ્ઞા આપે. એવાં કેકેઈનાં વચ્ચનો સાંભળીને રાજા ઘણો રાજ થયો, અને તેમને જવાને રજા આપી. ભરત તથા કેકેઈ ગામથી નીકળ્યા પછી છ દિવસે ત્યાં જઈ પહોંતાં. તે વખતે રામ, લક્ષ્મણ તથા જાનકી, એ ત્રણે જણે એક ઝાડના થડ પાસે બેઠાં હતાં. તેમને જોઈને કેકેઈ રથમાંથી નીચે ઉત

તને ઘેરિં મુકવા ચોગ્ય નથી મારા ભાઈને વનમાં ગએ ઘણા વખત થયા ન તે ફર ગયા હશે. માટે મને વિલખ ન કરતાં તેની પાછળ જવું જોયે. તેમાં વિલખ કરવું તને ચોગ્ય નથી. હું રામને આધીન છું એવું ભાષણ કરીને તથા તેને નમસ્કાર કરી ધનુષ્ય ખાણું હાથમાં લઈને મોટા વેગથી રામની પાસે ગયા.

વિકસિત મુખકમલ છે જેમના, વનમાં જવાને તત્પર થએલા, ક્રીડા વનમાં જવાની પઠે તે ત્રણે જણ નગરથી બાહાર નિકળ્યા. તે વખતે નગરીના લોકો જેમ દેહમાંથી પ્રાણ નીકળતી વખતે દુઃખ થાય, તેમ રામ, લક્ષ્મણ તથા જનકી વનવાસ જવા સારું નિકળવાથી સ્ત્રી પુરૂષો દુઃખ પામવા લાગ્યા આ કૈકેય મોટી ક્રૂર છે, આ વિદ્યાતા દુષ્ટ છે. એમ બોલતા થકા સર્વ મળલોક શોક કરતા કરતા મોટા વેગથી રામની પાછળ દોડ્યા. તેમજ નેત્રમાં પાણી આણી પોતાની સ્ત્રીઓ સહિત દશરથ રાજા પણ ત્યોની પાછળ નીકળ્યા. તે વખતે આખી અચોધ્યા નગરી ઉજડ થઈ ગઈ. તે બધા રામની પાસે આવ્યા થી તેમાં પોતાનાં મા બાપ છે, એમ જોઈને રામ ચાલતો ઉભો રહી ગયો. પછી વિનય સહિત વાણીથી ત્યોને સમજાવીને રામે પાછા ફરવ્યા, નગરીના લોકોની સાથે પણ યથોચિત બોલીને તેમને વિદાય કર્યા, તદનંતર શીતા તથા લક્ષ્મણ સહિત રામ ઉતાવળે વનની તરફ ચાલવા લાગ્યા. જે જે ગામમાં ત્યો જાય, ત્યાંના મોટા મોટા લોકો ત્યોને રહેવા બાબત ઘણી પ્રાર્થના કરવા લાગ્યા. પરંતુ તે ક્યાંએ રહ્યા નહીં.

આંઈ ભરતને પોતાના ભાઈના વિરહ થયાથી તે રાજ્યને ગ્રહણ ન કરતાં કૈકેયની નીંદા કરીને પોતાના પિતાની સાથે દિક્ષા લેવાને તઈયાર થયા, અને લક્ષ્મણ તથા શીતા સહિત રામને પાછો બોલાવી લાવવા સારું પોતાના પ્રધાનોને મોકલ્યા પ્રધાનો ત્યાંથી નીકળી મોટા વેગથી રામની પાસે આવીને ત્યોને પાંછા ફરવા સારું ત્યાં ઘણી ચુકિતઓ કરવા લાગ્યા. તથા ઘણી પ્રાર્થના કરી. પણ રામ પાછો ફર્યો નહીં કહ્યું છે કે, “ મોટાની પ્રતિજ્ઞા કદી પણ ફરતી નથી.” પછી રામચંદ્રે તેમને પાછા જવાનું ઘણું કહ્યું તથાપિ ત્યો પાછા ન ફરતાં રામની સાથે ચાલવા લાગ્યા. ચાલતાં ચાલતાં જેમાં મોટા વ્યાધરો વિચરી રહ્યા છે. કોઈ માણસનું તો જેમાં પગલું પણ મળે નહીં; જ્યાં જુવે ત્યાં ઝાડ વિના બીજું કંઈ પણ દીઠામાં આવે નહીં. એવી વિધાટ વીમાં રામ, લક્ષ્મણ તથા શીતા વજેરે સર્વ સાથ આવ્યા. તે વનમાં એક નદી

અતિ આનંદ વડે કેકેઈને નમસ્કાર કર્યો. તેમજ ભરતને યથાચોગ્ય આદર સત્કાર કર્યો. અને ત્યોની સાથે મધુરવાણી વડે ભાષણ કરીને તથા ત્યોને ઘણી રીતે સમજાવીને પાછા અયોધ્યા નગરી તરફ રવાને કર્યા. અને પોતે દક્ષિણ દિશા તરફ ચાલ્યા. પછી કેટલાએક દિવસે ભરત અયોધ્યામાં આવીને પોતાના પિતાની તથા ભાઈની આજ્ઞાથી જેમ તેમ રાજ કરવા લાગ્યો અને દશરથ રાજાએ પોતાના પરિવાર સહિત સત્યભુતિ મુનિની પાસે દિક્ષા લીધી. પછી ભરત રાજા પોતાના મોટા ભાઈના વનવાસના દુખે કરી પીડાણો થકો અર્હત પુન્નમાં તત્પર થઈને ઘણો વખત ધર્મ ધ્યાનમાં કાઢાડવા લાગ્યો. પણ લક્ષ્મણ તથા સીતા સહિત રામ નાના પ્રકારના મહા વિકટ વન તથા પર્વતોને ઉલઘન કરીને ચિત્રકુટ નામના પર્વત ઉપર જઈ પહોંતા. ત્યાં કેટલાએક દિવસ રહીને કોઈએક સમયે એક અવતી નામની નગરીના સીમાડામાં આવ્યા.

ईत्याचार्य श्री हेमचंद्र विरचिते श्री राम

लक्ष्मण चरात्र राम लक्ष्मण सीता उत्पत्ती

तथा वनवाश गमनं,

चौथो खंड समाप्त

રીને તેમની પાસે આવીને મોઠા પ્રેમે કરી તેમને કહેવા લાગી. હે વત્સ, હે વત્સ, એટલામાં રામે આવીને તેને નમસ્કાર કર્યો. ત્યારે તે તેના માથાનું ચુપ્પન કરવા લાગી. તેમજ સીતા અને લક્ષ્મણે નમસ્કાર કર્યો. ત્યારે ત્યાંને પેટની સાથે દાબીને મોઠા સ્વરે રડવા લાગી. ત્યાર પછી ભરત રામને નમસ્કાર કરીને ઘણા સ્નેહમાં આવ્યાથી મુરછા ખાઈને જમીન ઉપર પડ્યો એમ જોઈને રામે તેને સાવધ કર્યો. ત્યારે તે કાંઈક શુદ્ધિમાં આવીને રામને કહેવા લાગ્યો.

હે મારા પ્રિય બધું, અભક્તની પદે મને મુકીને તું આ અરણ્યમાં કેમ આવ્યો? “માતાના દોષ વડે ભરત રાજ્યના અર્થી થયો,” એવા મારી ઉપર લોકોનો અપવાદ આવ્યો છે તે તું મારી સાથે ચાલીને દુર કર. અને અચોધ્યા નગરીમાં આવીને ત્યાંની રાજ્ય લક્ષ્મીનો ઉપભોગ લે, હે ભ્રાતા, એમ કર્યા શિવાય મારો લોકાપવાદ દુર થવાનો નથી. તું રાજ્યાસન ઉપર બેઠાથી જગતના મિત્ર જે આ લક્ષ્મણ તે તારો મધ્યાન થશે. હું તારો દારપાલ થઈશ. અને શતરૂઘન છત્ર ધારણ કરનારો થશે. એવા દિનતાં સહિત ભરતનાં વાક્યો સાંભળીને તેને ટેકો દેવા માટે કેકેઈ બોલવા લાગી. હે વત્સ, તું સદા ભાઈઓ વિશે દયાળુ છું તેથી આ ભરતનું બોલવું તને માન્ય કરવા યોગ્ય છે. આ કૃતમાં તારા પિતાનો દોષ નથી, તેમ આ ભરતનો પણ દોષ નથી. એ કેવળ આ મઝ અભાગિણીનો દોષ છે, સ્ત્રીઓના એવા દુષ્ટ સ્વભાવજ હોય છે; માટે ત્યાંને ધિકાર છે આ કૃત્યથી એક જ્યભિચાર શિવાય બીજા સર્વ દોષ મારામાં સંભવે છે. લક્ષ્મણ, ભરત, શતરૂઘન, સુમિત્રા, કૌશલ્ય તથા સુભલા વગેરેને આ કામે કરી મેં જે દુઃખ દીધું છે તે તું સહન કર, તને હું મારો પ્રિય પુત્ર સમજી છું. અને એવા હેતુથીજ આ માટે બોલવું છે. તે તું માન્ય કર. એવું કેકેઈનું કરુણાત્મક બોલવું સાંભળીને તેને રામ કહેવા લાગ્યો. હે કેકેઈ માતા, હું દશરથ રાજાના પુત્ર થઈને મારી કરેલી પ્રતિજ્ઞાને કેમ મુકું? તેણે આ ભરતને મારી સલાહથી સજ આપ્યું છે તે દશરથ મારો પિતા, ત્યાં આ મારો ભાઈ, એ બેઉ જણ જીવતાં છતાં મારા વચનને હું કેમ ફરવું? ભરતને રાજ કરવા વિષે આ મારી બેઠની આજ્ઞા છે. તેમ છતાં પોતાના પિતા પ્રભાણે મારી આજ્ઞા પણ ફરવવાને આ ભરતને યોગ્ય નથી એટલામાં સીતા પાણી ભરી આવી, તે વડે ત્યાં આવેલા સર્વ સામલોભી સાક્ષીએ રામે ભરતને રાજ્યભિષેક કર્યો. તે વખતે ના ઇલામથી શમને કોઈ પણ કક્ષે વિના સર્વ મુગા રહી ગયાં. પછી રામે

ખીને તે વીંટી પોતાના હાથની આંગળીમાં ઘાલી. સિહોદર રાજાને નમસ્કાર કરતી વખતે પોતાના હેતુ પ્રમાણે તે પ્રતિમાનેજ નમ્યો એમ માની લીધું. કહ્યું છે કે, “બગવાનની આગળ કપટ કર્યા વના છુટકોજ નહીં.

એમ કોટલાએક દિવસ ગયા પછી કોઈ એક માણસે વજ્રકર્ણના સર્પ વૃતાંત સિહોદર રાજાને કહ્યો, તે સાંભળીને સર્પની પકે મોટા સ્વાસોછવાસ લે તો થકો તે સિહોદર રાજા મહાકોપાયમાન થયો. એ વાત કોઈએક પુરૂષે વજ્રકર્ણને જઈ કહી. ત્યારે તેને તે પુછવા લાગ્યો કે, રાજાનો મારા ઉપર કોપ થયો તે તે શા ઉપરથી જાણ્યું. ત્યારે તે કહેવા લાગ્યો.

કુડપુર નગરમાં એક સમુદ્રસગમ નામનો વાણીયા શ્રાવક છે તેની સ્ત્રી યમુનાનો હુ વિદુદેગ નામનો પુત્ર છુ. મને યૌવન અવસ્થા આવ્યા પછી વસ્ત્ર પાત્રાદિક લઈને વિકરી કરવા સારૂ ઉજ્જયિની નગરીમાં હું ગયો તેમાં જતાં એક મૃગના જેવા નેત્રોવાળી કામલતા નામની વેશ્યાને મેં દીઠી. તેથી કામના બાણે કરી હુ પીડાણો. પછી તેની પાસે એક રાત રહેવાના મનસુખાથી તેમ કરીને મેં મારી કામના પુરી કરી. પછી જેમ લાલચે કરીને ત્રગ પાસમાં બધાઈ જાય છે, તેમ હુ પ્રીતીના આવેશથી ત્યાંહાં ફસાઈ પડ્યો, મારા પિતાએ આખા જન્મ પર્યંત મેળવેલું દ્રવ્ય, તે મેં વેશ્યાની સગતીથી એક મહીનામાં ઉડાવી નાંખ્યું. એક દિવસે તે વેશ્યાએ મને કહ્યું કે, સિહોદર રાજાની સ્ત્રી શ્રીધરાના કાનના કુડલોના જેવા કુડલ માગ સારૂ લઈ આવ. તે વખતે મારી પાસે કાંઈપણ દ્રવ્ય રહ્યું નહોતું. પછી રાણીનાં કુડલ ચોરી લઈ દવાની મરજીથી તેજ રાતના ચોરી કરવા સારૂ હુ રાજાના મહેલમાં પેઠો તે વખતે રાણી રાજાને કહેતી હતી કે હે નાથ, ચિંતાતુર પુરૂષની પકે આજ તમને ઊઘ કેમ આવતી નથી? ત્યારે તે રાજા બોલ્યો કે, જ્યાં સુધી મને નમસ્કાર ન કરનારો વજ્રકર્ણને મેં માર્યો નથી ત્યાં સુધી મને ઊઘ ક્યાંથી? સવાર થતાજ તેના પુત્ર બધું પરિવાર સહિત તેને મારીને પછી સુષે ઊઘ કરીશ એવું તેનું બોલવું મેં સાંભળી લીધું. તેજ વખતે હુ મારૂ કામ મુકીને તુ માગે સાધર્મી છે તેથી જલદી દોડીને તને કહેવા આવ્યો છું. એવો વૃતાંત સાંભળીને તેજ વખતે વજ્રકર્ણે પોતાનું સરજમ તઈયાર કર્યું એટલામાં બહારથી આવેલા કોઈ ખીજ લશકરની ધુજ ઉડતી આકાશમાં તેણે દીઠી. તેને જુએ છે તેટલામાં જેમ અદનના ઝાડને સર્પ ઘેરો ઘાલે, તેમ સિહોદર રાજાના સૈન દશાંગપુર

અથ પાંચમો ખંડ પ્રારંભતે

એવી રીતે રામચંદ્રજી રસ્તે જતાં જનકીને અતિ થાક લાગવાથી તેને વિસામો ખવરાવવા સાર એક વડના ઝાડ નીચે બેઠા. આમ તેમ સર્વ દિશા તરફ જોઈને, રામચંદ્ર લક્ષ્મણને કહે છે. આ બધો દેશ ઉજડ જાણાય છે. તે કોઈના ભય શિવાય થાય નહીં. ત્યારે અહીં કોનો ભય હશે? ચારે તરફ ઉદ્યાનોમાં પાણી ભર્યું છે. ધાન્યના ખજામાં જેમનું તેમ ધાન્ય ભરેલું દીઠામાં આવે છે. એ ઉપરથી એ દેશ હમણાંજ શુન્ય થયો જાણાય છે. એ ટલામાં કોઈએક વાટમારગુને જતો જોઈને તેને પુછ્યું કે આ દેશ શુન્ય થવાનું કારણ શું છે? ત્યારે તે માણસ રામચંદ્રને કહેવા લાગ્યો.

અવતિ નામના દેશમાંની અવતિ નામની નગરીના સ્વામી સિહની પકે શતરૂઓને દુઃસહ સિહોદ્ધર નામનો રાજા છે. તેનો એક દશાંગ પુરના સ્વામી વજ્રકર્ણ નામનો સુભટ એક સમયે વનમાં ગયો ત્યાં એક કાચોત્સર્ગ ધારણ કરનારા પ્રીતિવર્ધન નામના મહામુનિને જોઈને તેને તે કહેવા લાગ્યો કે, હું મુનિ આ વનમાં તું ઝાડની પકે શા સાર ઉભો છે! ત્યારે મુનિએ કહ્યું કે હું મારા આત્માના કલ્યાણને અર્થે અહીં ઉભો છું. ત્યારે ફરી તેણે પુછ્યું કે, જેમાં ખાવા પીવાને પણ કાંઈ ન મળે એવા આ જંગલમાં તારા આત્માનું શું સાર થવાનું છે? ત્યારે મુનિએ જાણ્યું કે આ જીવ ધર્મ સાંભળવા ચોખ્ય છે. એમ જાણીને તેને આત્મ હિતરૂપ ધર્મ કહ્યો. તે સાંભળીને તથા તત્કાલ તે શ્રાવકપણાને પામીને “અર્હત દેવ, તથા જૈનલિંગી સાધુ શિવાય બીજા કોઈને હું નમસ્કાર કરનાર નથી” એવો તે મુનિ પાસે પાકો નિગ્રહ કરીને તથા તેને નમસ્કાર કરીને દશાંગપુરમાં ગયો. ત્યાંહાં શ્રાવકપણું પાળીને મનમાં વિચાર કરવા લાગ્યો કે, મેં કયુંજ કરેલા શિવાય બીજા કોઈને નમસ્કાર નહીં, એવો નિગ્રહ કર્યો ખરો પણ જો આ સિહોદ્ધર રાજાને હું નમસ્કાર કરીશ નહીં તો એ મારો વેગી થશે. પછી તેણે એક રત્નની વીંટી કરાવીને તેમાં શ્રી મુનિસુવ્રત સ્વામીની પ્રતીમાને રા-

ખીને તે વીંટી પોતાના હાથની આંગળીમાં ઘાલી. સિહોદર રાજાને નમસ્કાર કરતી વખતે પોતાના હેતુ પ્રમાણે તે પ્રતિમાનેજ નમ્મો એમ માની લીધું. કહ્યું છે કે, “ખગવાનની આગળ કપટ કરચા વના છુટકોજ નહીં.

એમ કેટલાએક દિવસ ગયા પછી કોઈ એક માણસે વજ્રકર્ણનો સર્વ વૃતાંત સિહોદર રાજાને કહ્યો, તે સાંભળીને સર્પની પકે મોટા સ્વાસોછવાસ લે તો થકો તે સિહોદર રાજા મહાકોપાયમાન થયો. એ વાત કોઈએક પુરૂષે વજ્રકર્ણને જઈ કહી. ત્યારે તેને તે પુછવા લાગ્યો કે, રાજાનો મારા ઉપર કોપ થયો તે તે શા ઉપરથી જાણ્યું. ત્યારે તે કહેવા લાગ્યો.

કુડપુર નગરમાં એક સમુદ્રસગમ નામનો વાણીયો શ્રાવક છે તેની સ્ત્રી યમુનાનો હું વિદુદેગ નામનો પુત્ર છું. મને યૌવન અવસ્થા આવ્યા પછી વસ્ત્ર પાત્રાદિક લઈને વિકરી કરવા સારું ઉજ્જયિની નગરીમાં હું ગયો. તેમાં જતાં એક મૃગના જેવા નેત્રોવાળી કામલતા નામની વેશ્યાને મેં દીઠી. તેથી કામના બાણે કરી હું પીડાણો. પછી તેની પાસે એક રાત રહેવાના મનસુબાથી તેમ કરીને મેં મારી કામના પુરી કરી. પછી જેમ લાલચે કરીને ત્રગ પાસમાં બધાઈ જાય છે, તેમ હું પ્રીતીના આવેશથી ત્યાંહાં ફસાઈ પડ્યો, મારા પિતાએ આખા જન્મ પર્યંત મેળવેલું દ્રવ્ય, તે મેં વેશ્યાની સગતીથી એક મહીનામાં ઉઠાવી નાંખ્યું. એક દિવસે તે વેશ્યાએ મને કહ્યું કે, સિહોદર રાજાની સ્ત્રી શ્રીધરાના કાનના કુડલોના જેવા કુડલ માગ સારું લઈ આવ. તે વખતે મારી પાસે કાંઈપણ દ્રવ્ય રહ્યું નહોતું. પછી રાણીનાં કુડલ ચોરવી લઈ દેવાની મરજીથી તેજ રાતના ચોરી કરવા સારું હું રાજાના મહેલમાં પેઠો તે વખતે રાણી રાજાને કેહેતી હતી કે હે નાથ, ચિંતાતુર પુરૂષની પકે આજ તમને ઊઘ કેમ આવતી નથી? ત્યારે તે રાજા બોલ્યો કે, જ્યાં સુધી મને નમસ્કાર ન કરનારો વજ્રકર્ણને મેં માર્યો નથી ત્યાં સુધી મને ઊઘ ક્યાંથી? સવાર થતાંજ તેના પુત્ર બધું પરિવાર સહિત તેને મારીને પછી સુષે ઊઘ કરીશ એવું તેનું બોલણ મેં સાંભળી લીધું. તેજ વખતે હું મારું કામ સુકીને તું માગે સાધર્મી છે તેથી જલદી દોડીને તને કહેવા આવ્યો છું. એવો વૃતાંત સાંભળીને તેજ વખતે વજ્રકર્ણે પોતાનું સરજનમ તઈયાર કર્યું એટલામાં બહારથી આવેલા કોઈ ખીજ લશકરની ધુળ ઉડતી આકાશમાં તેણે દીઠી. તેને જુએ છે તેટલામાં જેમ અદનના ઝાડને સર્પ ઘેરો ઘાલે, તેમ સિહોદર રાજાના સૈન દશાંગપુર

નગરને ઘેરો ઘાલ્યો. પછી સીંહોદર રાજાએ વજરકરણની પાસે એક દુત મોકલ્યો. તે દુત તેની પાસે આવીને કહેવા લાગ્યો. હે વજરકરણ! અમારા રાજાએ એવી આજ્ઞા કરી છે કે. આજ દિવસ સુધી તે મારી કપડે કરી વદના કરી તે મેં જાણ્યું, પણ હવે તે વીંટી હાથમાં ન, ઘાલીને મને આવી નમસ્કાર કર. નીકર કુટખ સહિત તને આજે હું યમમે ઘેર મોકલાવીશ એવું તેનું બોલવું સાંભળીને વજરકરણ કહેવા લાગ્યો કે, અર્હત અથવા તેના સાધુ શિવાય કોઈને હું નમસ્કાર કરનાર નથી એવો મારો પણ છે, તે પરાક્રમનો અભિમાન નથી. પણ ધર્મનો અભિમાન છે. તે માટે એક નમસ્કાર શિવાય ખીન્નુ જે કાંઈ મારા ઘરમાં છે તેની તને ઇચ્છા હોય તો લઈ જા. મને માત્ર ધર્મનો દાર આપ. ધર્મ સારૂ અહીંથી હું ખીન્ન ઠેકાણે જઈ રહીશ. એ સર્વ વાત દુતે જઈને સીંહોદર રાજાને કહી. તે સાંભળીને તેના ભાણેણને માન દીધો નહી. કહ્યું છે કે, “માની પુરૂષો ધર્મ અથવા અધર્મને કદી પણ માનતા નથી.”

પછી સીંહોદર રાજા વજરકરણ સહિત નગરને રૂદી લઈને તથા બાહાર રહીને આખા દેશને લુટવાનું શરૂ કર્યું. તેના ભયે કરી આ દેશ ઉજડ થઈ ગયો. હું રાજાના ભયથી મારા કુટખ સહિત ત્યાંથી નાશી ગયો. આ નગરમાંના સર્વ ઘરો આજ ખાલી ગયાં. મારૂં ઘર ઘણું જીનું છે તે જઈને કુર બુદ્ધિ જે મારી સ્ત્રી તેણે મને બળેલા શાહુકારના ઘરમાંથી સામાન લઈ આવવાને મોકલ્યો છે. તેના તે દુષ્ટ વચનો વડે આ તમારા દરશનરૂપ શુભ ક્ષણ થયું. મોટા પ્રાલબ્ધના ચોગે દેવની પઠે મેં આજ તમને દીઠા એવી રીતે તે દરિદ્રી પુરૂષ દીનતાથી બોલ્યો ત્યારે રામચંદ્રને તેની ઉપર દયા આવી તેથી પોતાના સોનાનો કદારો તેને આપ્યો. પછી તે પુરૂષને જવાની આજ્ઞા કરી. પોતે ત્યાંથી ચાલ્યા દશાંગપુરમાં આવી શ્રી ચંદ્રમલ અર્હતના ચૈત્યને નમસ્કાર કરીને ત્યાંજ રહ્યા.

પછી રામની આજ્ઞા લઈને લક્ષ્મણ નગરમાં વજરકરણ પામે ગયો. તેને કોઈ ઉત્તમ પુરૂષ જાણીને વજરકરણ બોલવા લાગ્યો કે, હે મહાભાગ, તમે આજ મારે ઘર પહોંચી થઈને ભોજન કરો, ત્યારે તેને લક્ષ્મણ કહેવા લાગ્યો કે, પોતાની સ્ત્રી સહિત મારો સ્વામી બાહાર ઉદ્યાનમાં બેઠેલો છે. પ્રથમ તેને ભોજન કરાવીને પછી હું જમીશ, ત્યારે વજરકરણે સીતા સહિત રામને બોલાવીને વ્યજનો સહિત ભોજન પદાર્થ તેમની પાસે આવી

રાખ્યા. તેનું આનંદ સહિત ખંધાએ બોજન કર્યું. પછી રામની આજ્ઞાએ લક્ષ્મણ અવંતી નગરીમાં ત્યાંના રાજા પાસે જઈને મધુર ભાષણથી કહેવા લાગ્યો. કે, જેને સર્વ રાજા આધીન એવો ભરત છે તેની એવી આજ્ઞા છે કે, વજરકરણની સાથે વેર કર નહીં.

એવું સાંભળીને સિદ્ધોદર રાજા કહેવા લાગ્યો કે, હે લક્ષ્મણ, ભરત રાજા પણ પોતાના ભક્ત ઉપર અનુગ્રહ કરે છે, ખીજની ઉપર કરતો નથી. આ મારો સેવક વજરકરણ મોઠો દુષ્ટ છે. મને નમસ્કાર કરતો નથી. તેના ઉપર હું હેમ અનુગ્રહ કરું ? ત્યારે લક્ષ્મણ બોલવા લાગ્યો કે, એ તારો અભક્ત નથી. એને નમસ્કાર ન કરવાનો નિગ્રહ ધર્મના અનુરોધ કરી છે. માટે એના ઉપર ક્રોધ કરવો તને યોગ્ય નથી. સમુદ્ર સુધી પૃથ્વીના સ્વામી ભરત રાજા છે, તેની આજ્ઞા તું માન્ય કર. એવું સાંભળીને સિદ્ધોદર ક્રોધમાં આવી બોલવા લાગ્યો, અરે ! ભરત રાજા કોણ છે ? જે મારા આધીન છતાં વાયુવાળા માણસની પઠે અમસ્તી ખડખડ કરી રહ્યો છે ! ત્યારે ક્રોધ કરી ને ત્રે રાતાં કરીને તથા હોઠ ચાવીને લક્ષ્મણ બોલ્યો. અરે ! ભરતને તું જાણતો નથી કે ? હવે તેની તને જલદી જાણ કરૂ છું. ઉઠ મારી સામેજ યુદ્ધ કરવાને ઉભો રહે. આ મારી ભુજરૂપ વજરે કરી તું તાડિત થએથી ગોધાના જેવી તારી અવસ્થા થશે. ત્યારે જેમ બાલક રાખમાં ઢાંકેલી અગ્નિને અડકવા ને તથ્યાર થાય, તેમ પોતાનાં સૈન્ય સહિત સિદ્ધોદર રાજા લક્ષ્મણને મારવા ને તૈયાર થયો. તેની સામે લક્ષ્મણ પણ એક હાથીના સ્થભને ઉખાડીને યમની પઠે શતરૂને મારવા મડી ગયો. પછી કુદકો મારી હાથી ઉપર બેઠેલા સિદ્ધોદરનું ગળું પકડી તથા તેનાજ કપડાથી તેને બાંધીને સર્વ લોકોના દેખતાં ગાયની પઠે ખેંચીને લક્ષ્મણ તેને રામની પાસે લઈ આવ્યો, તે વખતે તેણે રામને જઈને તથા નમસ્કાર કરીને કહેવા લાગ્યો. હે રામ, તમે અહીં આવ્યા છો, તેની મને ખબર નથી, અથવા હે દેવ, આ મારી પરીક્ષા લેવાને તમે કર્યું છે ? અજ્ઞાને કરી મારાથી આ અપરાધ થયો તેની મને ક્ષમા કરો. તમારૂં જે કાંઈ કામ હોય તે કરવાને મને આજ્ઞા કરો. જેમ ગુરૂનો શિષ્ય ઉપર ક્રોધ થાય, તે પ્રમાણે આ સેવક ઉપર તમારો ક્રોધ થયો તેની આટલી શિક્ષા ખસ છે. એવું તેનું દીનતાનું બોલવું સાંભળીને રામ કહેવા લાગ્યો કે, હે સિદ્ધોદર, વજરકરણની સાથે તું સલાહ કર. એ બોલવું સિદ્ધોદરે પોતાના માથા ઉપર ચડાવ્યું. પછી વજરકરણને પણ ત્યાંજ બોલાવી

લીધો. તે આવી હાથ જોડી નમસ્કાર કરીને બોલવા લાગ્યો હું સ્વામિન, રૂપભ દેવ સ્વામીના વશમાં તમે જે રામ લક્ષ્મણ ઉત્પન્ન થયા તેની ઘણા દિવસથી મને ખબર હતી. પરંતુ આજ મોટા ભાગ્યથી મેં તમારાં દરશન કર્યાં. હું અને બીજા સર્વ રાજા તમારા ચાકરજ છે. આ સિંહોદર રાજા મારો સ્વામી છે. તેને તમે મુકી આપો. અને હવે પછી એને એવી આજ્ઞા કરો કે, આ તારો શેવક તને નમસ્કાર કરતો નથી, એ એના ધર્મના નિગ્રહને તું સહન કર કેમકે હું સાધુ તથા અર્હતની મુર્તિ શિવાય બીજા કોઈને નમસ્કાર કરતો નથી એવો મેં પ્રીતીવર્ધન નામના મુનિ પાસેથી નિગ્રહ લીધો છે. એવું સાંભળીને નેત્રે કરી શાન કર્યાથી સિંહોદર રાજાએ તે માન્ય કર્યાથી લક્ષ્મણે તેને છોડી મુક્યો, પછી વનરકરણને આલીંગન કરીને મોટી પ્રીતી વડે રામની સાક્ષીએ ભાઈની પકે વનરકરણને તેણે પોતાનું અડધું રાજ્ય દીધું તેમજ વનરકરણે સિંહોદરની સ્ત્રીનાં કુડલ તેની પાસેથી માગી લઈને વિદુદગ નામના વણિક પુત્રને આપ્યાં. પછી વનરકરણે લક્ષ્મણને પોતાની આઠ કન્યા આપી. તેમજ સુભટ સહિત સિંહોદર રાજાએ લક્ષ્મણને ત્રણસે કન્યા આપી. તે વખતે લક્ષ્મણ કેહેવા લાગ્યો કે, એ તમારી કન્યાઓ હમણાં તમારા ઘરમાંજ રહેવા દો, અમારા પિતાએ હાલ રાજા ઉપર ભરતને બેસાડો છે, અને અમને વનવાસ છે, સમય આવ્યાથી હું એમને અગીકાર કરીશ, હમણાં અમે મલયાચલ પર્વત ઉપર જવાના છીએ. એ વાત સરવે માન્ય કરીને તથા રામની આજ્ઞા લઈને સિંહોદર તથા વનરકરણ વગરે પોત પોતાના ઘેર ગયા.

રામ તે રાતના ત્યાં રહ્યા સવારના ઉઠી ચાલતા થયા ત્યાંથી કેટલેએક દુર એક વનમાં ગયા. ત્યાં પાણી ન મળવાને લીધે સીતાને તૃશ્ના લાગી તેથી તેને વિસામો ખવરાવવા સારૂ ત્રણે જણ એક ઝાડની નીચે બેઠા. રામની આજ્ઞા લઈને લક્ષ્મણ, અન્ન તથા પાણી લેવાને નીકળ્યો ફરતાં ફરતાં અનેક કમળે કરી શાભિત એવા એક શરોવરને તેણે દીઠો, તે વખતે જાણે મિત્રજ મળ્યા હોયની એવો આનંદ થયો. એ સમયે કબરપુરના સ્વામી કલ્યાણમાલ નામના રાજા વન ક્ષીડા કરવા સારૂ નીકળ્યો હતો. તે ફરતો ફરતો ત્યાં આવી પહોંતો તજાવ ઉપર લક્ષ્મણને જોઈને ક્રમવિકારે પીડાણો થકો તેની ઉપર મોહિત થયો. પછી નમસ્કાર કરીને લક્ષ્મણને કેહેવા લાગ્યો. હું લક્ષ્મણ તું આજ મારા ઘેર પસાણો છે, માટે ભોજન કરવાને ચાલ તેનાએ બોલવા ઉપરથી લક્ષ્મણે તેના સર્વ કામના ચિત્તું બાણી લીધાં. ન મ

નમાં વિચાર લાગ્યો કે, આ પુરૂષના વેશે કોઈ સ્ત્રી છે, આ વેશ લેવાનું કારણ કોઈ જીવંત હોવું જોઈએ. એવો વિચાર કરીને તેને કહેવા લાગ્યો કે, હે રાજા પોતાની સ્ત્રી સહિત મારો સ્વામી સાથે છે, તે આ પાસેજ એક ઝાડના તળે બેઠો છે તેણે ભોજન કર્યા વિના હું ભોજન કરતો નથી. ત્યારે તે રાજાએ પોતાના પ્રધાનોને મોકલીને સીતા સહિત રામને બોલાવી લીધો તેને નમસ્કાર કરીને ત્યાં રહેવા સારૂ ગામ બાહાર એક તણુ કરાવ્યો. તે દેહાણુ તે મને સ્નાન ભોજન વગેરે સારી રીતે આદરસત્કાર કર્યો.

પછી એકાંત સ્ત્રીના વેશ લઈને લજ્યાયમાન થઈ થકી પોતાના મંત્રીને સાથે લઈને રામની પાસે આવી ઉભી રહી. ત્યારે રામ તેને કહેવા લાગ્યો કે, હે ભદ્રે પુરૂષના વેશે કરી પોતાના સ્ત્રીપણને ઢાંકવાનું કારણ શું છે. ત્યારે તે કહેવા લાગી કે, આ કુબ્જ નગરના વાલીખિલ્ય રાજાની સ્ત્રી પૃથ્વી ગર્ભીણી છતાં કોઈ મહા શુરવીર મ્લેછ લોકો આવીને રાજાને હરાવું કરી ગયા. ત્યાર પછી કેટલાએક દિવસે રાણીને માસ પુરા થયેથી તે મને જન્મી. તે નો પ્રધાન મહાબુદ્ધિમાન હતો. તેણે મારા જનમના વખતે એવી થાળી પીટાવી કે રાણીને પુત્ર થયો. અને સિંહોદ્ધર રાજાને પણ પુત્ર થયાની ખબર આપી. ત્યારે તેણે કહ્યું કે, આ કુબ્જપુર નગરનું રાજા એ બાળક કરશે. પછી હું મોઢી થવા લાગી. કહેલા હેતુથી રાજા ચલાવવા સારૂ નહાનપણમાંજ મારી માતાએ તથા પ્રધાને મને એવો વેશ દીધાથી તે હજી સુધી કાયમ છે, તે જ્યારે વાલીખિલ્ય રાજા આવશે ત્યારે ઉતારી નાંખીશ. એ વેશની મારી માતા અને પ્રધાન શિવાય બીજા કોઈને ખબર નથી, મારૂ નામ કલ્યાણમાલા છે. જ્યારથી હું અવસ્થામાં આવી ત્યારથી આ રાજા કરવા લાગી છું. ચિતાને હરાવું કરી ગયેલા મ્લેછોને હું ઘણું દ્રવ્ય આપું છું તો પણ તે તેને મુક્તિ નથી. માટે હે રામ, મારી ઉપર કૃપા કરીને જેમ પુર્વે સિંહોદ્ધર રાજાના ભયથી વળગી રહ્યાને મુકાવ્યો તેમ મારા બાપને તે મ્લેછોના હાથથી મુકાવો. ત્યારે રામ બોલ્યો કે, જ્યાં લગણુ તારા બાપને હું મુકાવું નહીં, ત્યાં લગણુ તું આ પુરૂષના વેશને મુકાવે નહીં. અને પ્રથમની પહેરા જ ચલાવજે. જ્યારે તારો બાપ ઘેર આવે ત્યારે મુકી દેજે, ત્યારે તેણે કહ્યું કે તે મારે માન્ય છે. ને હું ધન્ય છું તમારી મારા ઉપર કૃપા થઈ. એટલામાં તેના મહાબુદ્ધિમાન મંત્રી વિનંતી કરવા લાગ્યો કે, હે મહાબાહો, આ કન્યાને ગ્રામ્ય વર લક્ષ્મણ છે ત્યારે રામ કહેવા લાગ્યો કે, અમારા પિતાની

આજ્ઞાથી પોતાનો દશ મુકીને અમે દશાંતરે નીકળ્યા છીએ. ત્યાંથી જ્યારે પાછા ફરશું ત્યારે લક્ષ્મણ જરૂર એને પરણશે. એવું સાંભળીને તે પ્રધાને કમ્બલ કર્યું. પછી ત્રણ દિવસ ત્યાં રહીને ચોથે દિવસે સવારના લક્ષ્મણ તથા સીતા સહિત રામ ત્યાંથી નીકળ્યો. તે જોઈને તે સ્ત્રીના મનમાં ઘણું માફુ લાગ્યું, પછી પ્રથમની પઠે રાજ ચલાવવા લાગી. અને રામ તથા લક્ષ્મણ સીતા સહિત વાલીખીલને છોડાવવા સારૂ ત્યાંહાં જઈને તે સ્વેચ્છ રાજની પાસેથી વાલીખીલ રાજને છોડાવી દુતોની સાથે તેની કુખરપુરી નામની નગરીમાં તેને પહોંચતો કર્યો. ત્યાં પુરૂષના વેશ ધારણ કરેલી પોતાની કન્યાને તેણે દીઠી, ને રામના સર્વ વૃતાંત તેને કહી સંભળાવ્યો. તેમજ તે કન્યાએ પણ ત્યાં આવેલા વખતની રામની સર્વ હકિકત કહી. સંભળાવી, પછી વાલીખિલ્ય રાજને પહોંચાડવા ગએલો કાકલિલ તેને મુકીને પાછો તેની પાંચ લઈને પોતાની વસ્તીમાં ગયો.

એ બધું થયા પછી ત્યાંથી રામ ચાલ્યા. કેટલાએક દિવસે તે વિંધ્યાટવી ને વટાવીને તથા તાપી નદી ઉતરીને એક અરૂણ નામના ગામમાં ગયા. ત્યાં સીતાને તૃષા લાગવાથી લક્ષ્મણ સતિ રામ એક મહા ક્રોધી કપિલ નામના કોઈ અગ્નિહોત્રી પ્રાણીને ઘેર આવ્યા. તેમને જોઈને તેની સુશર્મા નામની સ્ત્રીએ તેમને જુદાં જુદાં ખેસવાનાં આસનો કાઢી આપ્યાં. સ્વાદુ તથા શી તળ પાણી લાવી આપ્યું. એટલામાં પિશાચની પઠે મહા ભય કર તે કપિલ ઘરમાં આવીને તથા ત્યાંને આસન ઉપર ખેઠેલાં જોઈને પોતાની સ્ત્રીને કહેવા લાગ્યો કે, અરે, આ મહા મલીન પાપી મનુષ્યો મારા ઘરમાં કેમ આવ્યાં ? એમને ખેસવાને જગ્યા કોણે આપી ? હે પાપણી તે એને ઘરમાં ખેસાડીને મારા અગ્નિહોત્રને અશુદ્ધ કર્યો, એવો શોક કરતો. પ્રાણીની ગડબડ જોઈ, લક્ષ્મણ ક્રોધમાં આવીને જેમ કુતરાને હાથી પકડે તેમ તેને પકડીને ઉચકી લીધો. ને મનમાં વિચાર કરવા લાગ્યો કે, આને આકાશમાં ફેંકી દઉં ? એટલામાં રામ ખોલવા લાગ્યો કે, આ કીડી ઉપર આટલો બધો શોક કોપ ? એ બીચારો ભીખારી છે માટે એને તું મુકી દે. ત્યારે લક્ષ્મણે તેને મુકી દીધો.

પછી સીતા લક્ષ્મણ અને રામ ત્યાંથી નીકળ્યા. તે ચાલતાં ચાલતાં એક મોટા વનમાં ગયાં. તે સમયે કાજળ જેવા કાળા રંગવાળો વર્ષાકાલ આવ્યો. ત્યારે એક વડના ઝાડની નીચે વિચાર કરવા લાગ્યા કે આ ચાર મહીના

આપણે અહીંજ રહીએ. તે વડ ઉપર એક ઇલકરાણુ નામનો યક્ષ રહેતો હ તો. તેણે તે બોલવું સાંભળી લીધું. તેથી તે બચ પામીને પોતાના સ્વામી ગોકર્ણ નામના યક્ષ પાસે ગયો, તેને નમસ્કાર કરીને કહેવા લાગ્યો, હે સ્વા મીન મારા ઝાડની નીચે કોઈ એક તેજસ્વી પુરૂષ આવ્યો છે. તેણે ત્યાંથી મને કાઢાડી મુક્યો, હવે આ મારા બ્રાણુનું રક્ષણ તું કર. આ વર્ષાકાલ સુ- ધી ત્વે તે ઝાડની નીચે રહેશે. એવી રીતે તે યક્ષનું બોલવું સાંભળીને ગોકર્ણ અવધીજ્ઞાન વડે સર્વ જાણી લીધું. પછી તેને કહેવા લાગ્યો કે, એ આપણા ઘેર પરોણા આવ્યા છે. એ કોઈ સાધારણ મનુષ્ય નથી. આઠમા વાયુદેવ, બ્રહ્મદેવ, આપણને પુજ્ય છે. એમ કહીને તેજ રાતના તે યક્ષ ત્યાં આવી, એક નવ ચોજન લાંબી, બાર ચોજન પોહોળી, ધન ધાન્યે કરી પ રિપુર્ણ, મોટા ઘરો તથા કિલાએ કરી શોભિત. નાના પ્રકારની રત્નાદિક વ- સ્તુએ કરી ભરેલી, મોટી બજારોએ કરી દીપેલી. રામપુરી નામની એક ન- ગરીની રચના કરી. સવારના રામના ઉઠવાના વખતે તેને નાના પ્રકારના મગલકારક શબ્દ સાંભળવામાં આવ્યા. તે વખતે એક વીણા ધારણ કરેલા યક્ષને રામે દીઠો. તેથી તે મનમાં વિસ્મિત થયો. એમ જાણીને તે યક્ષ રામ ની પાસે આવીને કહેવા લાગ્યો કે, હે સ્વામિન, તમે મારા ઘેર પરોણા છો તેથી તમારો આદર સત્કાર કરવો એમારો ધર્મ છે. હું ગોકર્ણ નામે યક્ષ છું. તમારા સાડ આ રામપુરી રાતે મે બનાવી છે તેમાં તમે રહો, હું મારા પરિવાર સહિત નિત્ય તમારી ચાકરી કરીશ. જ્યાં સુધી તમારી મરણ માં આવે ત્યાં સુધી તમે અહીં સુખે રહો એ પ્રમાણે તે યક્ષે રામની પ્રાર્થ- ના કર્યા પછી રામચદ્ર ત્યાં સુખે કરી રહેવા લાગ્યા.

કાંઈ એક સમયે કપિલ બ્રાહ્મણુ લાકડાં કાપવા સાડ ખભા ઉપર કુવાડો લઈને તે વનમાં આવ્યો. ત્યાં નવીન નગરી જોઈને તે વિશ્મયને પામ્યો, પ છી મનમાં વિચાર કરવા લાગ્યો કે, આ માયા છે ? કે કોઈ ઇદ્રજન છે ? અથવા ગાંધર્વ નગર છે એવા આશ્ચર્ય વડે આમ તેમ જુએ છે, એટલામાં એક સુંદર યક્ષણી જેણે નાના પ્રકારનાં આંગ ઉપર ઘરેણાં પેહેરેલાં છે, તથા જેણે મનુષ્યનું રૂપ ધારણ કરેલું છે, એવી દીઠામાં આવી. તેને પુછવા લા- ગ્યો કે, આ નવીન નગરી કોની છે ? ત્યારે તે કહેવા લાગી કે, એ નગરી ગોકર્ણ નામના યક્ષની છે. તે લક્ષ્મણુ, સીતા, તથા રામને રહેવા સાડ ફેર- લી છે. તેથી એનું નામ પણ રામપુરી પાડ્યું છે. એ રામ મોટો દયાનીધી

છે. માગવા જનારા લોકોને ઘણું દાન આપે છે. દરિદ્રી લોકોની કામના પુરી કરે છે. એવું સાંભળીને તે પ્રાહ્મણુ માથા ઉપરનો લાઠડાનો ખોલો નીચે પટકચો. ને તે સ્ત્રીને પાસે આવી નમસ્કાર કરીને તેને કહેવા લાગ્યો. હે સીતા જ્ય વતી એ રામ મારી નજરે કેમ પડે ? ત્યારે તેણુ કહ્યું કે, આ નગરીના ચાર દરવાજા છે. ત્યાં મોટા પક્ષો પહેરો કરે છે. તેથી એ નગરીમાં પેસવું અતિ કઠિણ છે. જો તારે સંદેલી કોર જવું હોય તો હું કહું તે કુસ્તિ કર પુર્વ દિશા તરફ એક દરવાજો છે, તેમાં એક ચિત્ર છે. તેને વદના કઠીને જો તું શ્રાવક થઈશ તો તું એમાં પેસી શકીશ. એમ સાંભળીને તે લાલચુ પ્રાહ્મણુ તે દેવાલયમાં ગયો. ત્યાં ચિત્રની વદના વગેરે કરીને ત્યાંના સાધુ પાસે આવ્યો. તેને નમસ્કાર કરીને તેની પાસેથી ધર્મ સાંભળવા લાગ્યો. સાંભળતાં તેના અતઃકરણના પરિણામ ફરચાથી તે શુદ્ધ શ્રાવક થયો પછી ત્યાંથી ઉઠીને તે પોતાને ઘેર ગયો. ત્યાં પોતાની સ્ત્રીને ધર્મ કહીને તેને શ્રાવિકા કરી. તે પ્રાહ્મણુ જન્મથી દરિદ્રી હોવાથી રામની પાસેથી દ્રવ્ય લેવા સારૂ તે ખેડ સ્ત્રી પુરૂષ રામપુરી નામની નગરીમાં આવ્યાં. તે ચિત્રોને નમસ્કાર કરીને રાજગ્રહમાં ગયાં. ત્યાં સીતા, રામ, તથા લક્ષ્મણને જોઈ તે પ્રાહ્મણુને પ્રથમની વાત યાદ આવી. તેથી તે બધને ધામ્યો. પછી તે ત્યાંથી નાશી જવાનો વિચાર કરવા લાગ્યો. એટલામાં લક્ષ્મણુ તેને કહેવા લાગ્યો કે, હે પ્રાહ્મણુ તું બીક નહી રાખ. તને જો દ્રવ્યની ઈચ્છા હોય તો માગી લે. એવું સાંભળીને તે નિર્ભય થયો. ને રામને આશીરવાદ દેવા લાગ્યો. એટલામાં તે યક્ષ તેને એક આસન ઉપર બેસાડ્યો. ત્યારે રામ તે ને પુછે છે કે, હે માહારજ, આપ ક્યાંથી આવ્યા છો ? પ્રાહ્મણુ ખોલ્યો હું અરૂણ ગામમાં રહું છું. ને મારી અગ્નિહોત્રી પ્રાહ્મણુની જ્ઞાતી છે તે શું તમે નથી જાણતા ? તમે જ્યારે મારે ઘેર આવ્યા હતા. ત્યારે મેં તમને ઘણું ખેરાબ બાધણુ કહ્યું, તેનો દેષ ન રાખતાં તમે કૃપાપાત્ર હોવાથી આજે મને ઉલટો વિશેષ માન દેવા લાગ્યા છો, માટે તમે ધન્ય છો. અને તેની સ્ત્રી સુશર્મા સીતાની પાસે જઈ બેઠી. તેને પુર્વની વાત સર્વ કહી સંભળાવી ને આશીરવાદ આપ્યો. પછી રામે તેને અગ્નિહોત્ર દ્રવ્ય આપીને વિદાય કર્યો. ત્યો રામની આજ્ઞા લઈને પોતાને ઘેર ગયા. કર્મના યોગે તે પ્રાહ્મણુને સારૂ જ્ઞાન થયેથી ઈચ્છા માફકે દાન દઈને એક નદાવતંસ નામેના સુરી પાસે જઈ દિક્ષા લીધી.

વરપ્રાકાશ ગયા પછી રામચંદ્ર જનાર છે એમ જાણીને ગોકર્ણ તેની પાસે આવી હાથ જોડીને કહેવા લાગ્યો કે, હું દેવ, હું તમે અહીંથી જનાર છો. એમ જાણીને હું તમારી પામેથી માગી લઉ છું. કે જે મારાથી કાંઈ અપરાધ થયો હોય તે તમે ક્ષમા કરો. તેમજ મારા ઉપર કૃપા રાખજો તમારા યોગ્ય સત્કાર કરવાને કોણ સમર્થ છે ? જોગ કહીને એક સ્વયં પ્રભ નામનો હાર તેણે રામને આપ્યો. તેમજ લક્ષ્મણને દિવ્ય રત્નોનાં કુરેલાં જડાઉ બે કુડલાં આપ્યાં. તથા એક મુકુટ આપ્યું અને સીતાને ઇચ્છા એ કરી વાજન.રી એક વીણા આપી. ત્યારે રામ તેના ઘણા ઉપકાર માનીને પોતાની ઇચ્છાથી ત્યાંથી નીકળ્યા. રામ ગયા પછી ચંદ્રે તે પુરી સમાવી મુદી.

રામ ત્યાંથી ચાલતાં વાટમાં મહા ભયંકર વનો આવ્યાં ત્યારે વટાવી ને સાંજના એક વિજયપુર નામના નગર પાસે આવ્યા. તેની વાયવ્ય દિશા તરફ એક વડના ઝાડની નીચે ત્યાં બેઠા. તે નગરના મહીધર નામે રાજા હતો. તેની સ્ત્રી ઇદ્રાણીને પુત્રે એક વનમાલા નામની કન્યા જન્મી હતી તે કન્યાએ બાલ્યાવસ્થામાં લક્ષ્મણના ગુણ તથા રૂપ સાંભળીને તેને વરવાં વિશે પણ કર્યો. હતો, કોઈ એક વખતે દશરથ રાજાએ દિક્ષા લેવાનું સાંભળીને તથા રામ લક્ષ્મણ વનમાં ગયા એવી ખબર પડ્યાથી મહીધર રાજા મનમાં કચવાડને એક ચંદ્રનગરમાં રૂપલ સ્વામીના કુલમાં ઉત્પન્ન થયેલા સુરેન્દ્રરૂપ નામના રાજાને પોતાની કન્યા વનમાલા આપવાને ધાર્યું. તેની વનમાલાને ખબર પડતાજ તેણે મરવાનો નિશ્ચય કર્યો. તે એજ રાતના ઘેર થી બાહાર નીકળીને દેવના યોગે એકલીજ વનમાં આવી. ત્યાં વન દેવતાની પુજા કરીને કહેવા લાગી કે, આ જન્મમાં તો મારે પણ પુરો થયો નહીં. પણ આવતા જન્મમાં મને લક્ષ્મણજી વર મળજો. એમ કહીને ફાંશી ખાવા સારૂ તેજ વડના ઝાડની નીચે આવી. તે વખતે રામ અને જનકી સુતાં હતાં તેનો ખેડોરો કરવા સારૂ લક્ષ્મણ જાગતો હતો, તે તેને જોઈને આશ્ચર્ય પામવા લાગ્યો, કે આ શું વનદેવતા છે ? અથવા આ ઝાડ ઉપર રહેલાવાળી કોઈ યક્ષણી છે ? એમ વિચાર કરે છે, એટલામાં તે વડના ઝાડની ઉપર તે ચઢ્યા લાગી. તે જોઈને એ ઝાડ ઉપર શા સારૂ ચડે છે ? તે જોના સારૂ લક્ષ્મણ પાણું તેની પાંકજા ઉપર ચોડ્યો. વનમાલા ઉપર જઈને પોતાના બે હાથ જોડીને કહેવા લાગી કે, હું માતા, વન દેવતા, હું દિગ્દેવી

હે વ્યોમ દેવી, તમે સર્વ માણે બોલણું સાંભળો. આ જન્મમાં મને લક્ષ્મણ પતિ મળ્યો નહીં. પરંતુ જન્માંતરમાં એ મારો પતિ થાય, એવી કૃપા કરો મારી તેનામાં ઘણી પ્રીતી છે, એમ કહી ગંગામાં વસ્ર ઘાલીને તે તેને તે વડની ડાળ સાથે બાંધ્યો. પોતે ઉપરથી પડીને અંધર લટકાવા લાગી. ત્યારે લક્ષ્મણ બોલ્યો કે હે ભદ્રે, આ અઘટિત કર્મ તું કર નહીં આ હું લક્ષ્મણ તારી સામેજ ઉભો છું. તેમ છતાં મરવાનું કારણ શું છે? એમ કહી તે ના ગળાંમાંથી કાંશી કાઢાડીને તેને લઈ આડથી નીચે ઉતર્યો એટલામાં પાછલી રાતે સીતા તથા રામ ઊંઘ કરીને ઉઠ્યા, લક્ષ્મણે તેમને વનમાલાનો સર્વ વૃતાંત સંભળાવ્યો. વનમાલા લજ્જા પામી, માથા ઉપર વસ્ર લઈને પછી રામ સીતાના ચરણોને નમસ્કાર કર્યો.

અહીં મહીધર રાજાની સ્ત્રી ઇંદ્રાણીને વનમાલા ન દેખાયાથી મોટા કરુણાસ્વરે કરી રડવા લાગી તેની શોધ કરવા સારૂ મહીધર રાજા ગામથી બહાર નિકળ્યો. તે વડના આડની નજીક આવીને આમ તેમ જુએ છે તો તે આડના નીચેજ પોતાની કન્યા દીકામાં આવી, તેની પાસે બેઠેલા માણસોને જોઈને આ માહારી કન્યાને ચોરનારા લોકો છે, એમને મારો એમ બોલવા લાગ્યો. એટલામાં લક્ષ્મણ દ્વેષાયમાન થઈને તથા ધનુષ્ય સજ્જ કરીને પોતાના શત્રુનો અહંકાર ફૂર કરવા સારૂ પોતાના ધનુષ્યનો ટકાર કર્યો. તે અવાજના ચોગે કેટલાએક લોકો જમીન ઉપર પડી ગયા, તેમજ કેટલાએક નાશી ગયા. ત્યારે મહીધર રાજા પાસે આવી લક્ષ્મણને જોઈને તેને કહેવા લાગ્યો; હવે તું ધનુષ્યની પ્રત્યક્ષ ઉતાર. દૈવચોગે મારી કન્યાના પુન્ય વડે અકસ્માત તું અહીં આવી પોહોત્યો છે, અને માહારા મોહોટા ભાગ્યે તું આજ માહારી નજરે પડ્યો એવું સાંભળીને લક્ષ્મણે કમાન ઉતારી. ત્યારે મહીધર રાજા પાસે આવીને રામને નમસ્કાર કરીને કહેવા લાગ્યો. આ માહારી કન્યા તમારા ભાઈ લક્ષ્મણને મેં આપ્યાનો નિશ્ચય કર્યો હતો, તેમાં કાંઈ વિઘન નેવું જણાયાથી મારી પુત્રીને ઘણું દુઃખ થતું હતું. તે બેઠેલા અકસ્માત સમાગમ થઈ ગયો તેથી હું માહારૂ મોહોટું ભાગ્ય સમજું છું. લક્ષ્મણ જેવા જમાઈ ન રામ જેવા વેત્તાઈ કયાથી મળે? પછી મોટી ધામધુમથી તેઓને પોતાને ઘર તેડી લાગ્યો, અને તેમના ઘણા આદર સન્ધાર કર્યો. કેટલાએક દિવસ રાયા પછી એક દિવસ રાજા સભામાં બેઠો છે, રામ લક્ષ્મણ પણ બેઠા છે. એટલામાં નદાવર્ત નામના નગરના અતિવીર્ય

નામના રાજની તરફથી એક દુત આવીને કહેવા લાગ્યો કે હે રાજ મા-
હારા સ્વામી અને ભરતની વચ્ચે યુદ્ધ ચાલે છે, તેમાં ભરત રાજની તરફ
ધાણા રાજ આવ્યા છે, અને અતિવીર્યની તરફ થોડા છે, તમને મહા પરા-
ક્રમી જીતીને પોતાની સહાયતા સારૂ રાજએ ખોલાવ્યા છે. એટલામાં તે
દુતને લક્ષ્મણ પુછવા લાગીયો કે એ બેઉમાં દેષ થવાનું કારણ શું? દુત બો-
લ્યો. મારો સ્વામી ભરતને પોતાના હુકમમાં રાખવા માગે છે, તેમજ ભરત એને
પોતાના હુકમમાં રાખવા માગે છે. તેથી એ બેઉમાં દેષ થયો છે. એવું સાં-
ભળીને રામ કહેવા લાગીયા કે ભરત શા સારૂ તેની આજ્ઞા માનતો નથી?
અતિવીર્ય રાજની સાથે લડવાને ભરત સમર્થ છે કે શું? ત્યારે તે દુત બો-
લ્યો, માહારો સ્વામી મહા પરાક્રમી છે, તેમજ બળવાન પણ છે; અને ભ-
રત રાજ પણ તેવોજ છે, સામાન્ય નથી. એ બેઉમાં કોણ કોને જીતશે,
એવું ધાર્યામાં આવતું નથી ત્યારે રાજ તે દુતને કહેવા લાગ્યો કે, તું જ
હું પાછળથી આવું છું. પછી તે રામને કહેવા લાગ્યો કે, આ રાજ કેટલો
મુરખ છે? અમારી સહાયતા લઈને ભરતની સામે યુદ્ધ કરવા માગે છે?
હવે માહારા સેન્ય સહિત હું ત્યાં જઈને તેને શતરૂભાવ ન ખતાવતાં તેની
જ હાર કરાવું ! અને તમે અહીંજ રહો. ત્યારે તેને રામ કહેવા લાગ્યો કે. ત-
ને જવાનું કામ નથી. હુંજ ત્યાં જાઉં છું. મારી સાથે તારો પુત્ર તથા સે-
ન્ય આવ. જે કાંઈ કરવું હશે તે હું કરીશ. તે વાત રાજએ કબુલ કરી.
ત્યારે તેનો પુત્ર, તથા તેનું સેન્ય, સાથે લઈને લક્ષ્મણ તથા સીતા સહિત
રામ ત્યાંથી નીકળ્યા. કેટલાએક દિવસ પછી નંદાવર્તપુર પાસે આવી પહોં-
તા ત્યાં ખાહાર ઉપવનમાં રહ્યા. રામને જોઈને ત્યાનો ક્ષેત્રદેવતા કહેવા લા-
ગ્યો કે, હે મહાભાગ, તમારા ઉપર હું શું ઉપકાર કરું? ત્યારે તેને રામે ક-
હ્યું કે, મારા ઉપર આ વખતે ઉપકાર કરવાની કાંઈ જરૂર નથી. તથાપિ
તે દેવ કહેવા લાગ્યો કે, મારે ઉપકાર કરવાની લાયકી છે. માટે હું આ પ્ર-
માણું કરું છું.—

હવે આ અતિવીર્ય રાજને સ્ત્રીઓએ જીત્યો એવી અપકીર્તિ થવા સા-
રૂ આ સેન્ય સહિત તમારૂ કામિક સ્ત્રીનું રૂપ કરું છું, એમ કહીને સ્ત્રી રા-
જની પાસે રામનું સેન્ય તેજ વખતે સ્ત્રીરૂપ થયું. તેમજ રામ તથા લક્ષ્મ-
ણ પણ સ્ત્રી રૂપે થયા. પછી રામચંદ્રે પોતાના દુતની સાથે તે રાજને ક-
હેવરાવી મોકલ્યું કે, તારી સહાયતા કરવા સારૂ મહીધર રાજએ પોતાનું સે

ન્ય મોકલ્યું છે. એવું કૃતના મુખથી સાંભળીને તેને પુછ્યું કે, રાજા પોતે શા સારૂ ન આવ્યો ? તેના સેન્યને મને શું કરવાનું છે ? હું એકલોજ ભરતને જીતવાને સમર્થ છું. મને બીજાની શાહાપતા શા સારૂ જોઈએ ? એ અચરકર સેન્યને મારા નગર પાસેથી કાઢાડી મુકો. એટલામાં બીજા કોઈ પાસે જઈ લો બોલ્યો કે, મહીધર રાજા પોતે નહીં આવ્યો તે તો રહ્યું પણ ઉલટું તારી મશકી કરવા સારૂ તેણે સ્ત્રીઓનું સેન્ય મોકલ્યું છે એવું સાંભળીને રાજા અતિ ક્રોધાયમાન થયો, ને તે સ્ત્રી રૂપ સેન્યને તેણે પોતાની નજરે જોયું. ત્યારે કૃતને કહેવા લાગો કે, આ દાસી જેવી સ્ત્રીઓના ગળામાં પકડી ને બાહાર કાઢાડી મુકો. એવો રાજાનો હુકમ થતાંજ તેના સુભટ્ટો તે સેન્ય ને દુઃખ દેવા લાગ્યા. તે જોઈને રામે એક હાથીના સ્થભને પોતાના હાથથી બીમનમાંથી ઉઠેડીને સર્વને મારી હાલવ્યા. એ વૃતાંત સાંભળીને રાજા ક્રોધાયમાન થયો થકો હાથમાં ખડગ લઈને દાડ્યો. તેને જોઈને લક્ષ્મણે તેના હાથમાંથી ખડગ છીનવી લીધું અને તેના કેશ પકડી ખેંચીને તેને વસ્ત્રથી બાંધ્યા પછી વાઘ જેમ હુરણુને લઈ જાય તે પ્રમાણે તે નૃવ્યધર 'લક્ષ્મણ' તે રાજાને લઈને ચાલ્યો. તે જોઈને 'સીતાને તેની' દયા આવી, તેથી 'લક્ષ્મણ'ને કહી તેને મુકી દીધો. પછી લક્ષ્મણે તેને 'કહ્યું કે, આજથી તું ભરતની શેવા કરજે એટલામાં ક્ષેત્રદેવતાએ ત્યાંના સ્ત્રી વેશ હરણું કર્યો. તે જોઈને રાજાએ જાણી લીધું કે આ રામ લક્ષ્મણ છે પછી તેમના યથાચોગ આદરસત્કાર કર્યો ને માનભગ થયો તેથી પૈરાગ ધારણ કરીને 'કહેવા લાગો કે હું હવે બીજાની સેવા કરૂં કે ? એવા અહંકારે કરી દિક્ષા લેવા સારૂ પોતાના પુત્ર જે વિજયરથ તેને રાજા ઉપર બેસાડ્યો ત્યારે રામ તેને કહેવા લાગો કે તું બીજા ભરત છે પ્રથમની પહેલ રાજા કર, એવા અભિપ્રાયથી દિક્ષા લેવાની કાંઈ ગરજ નથી. તથાપિ તે ન માનતા તેણે દિક્ષા લીધી, તેના પુત્રે પોતાની બેન રતિમાલા લક્ષ્મણને આપી. પછી સેન્ય સહિત રામ વિજયપુર નગરમાં આવ્યો. પાછળ વિજયરથ ભરતની સેવા કરવા સારૂ ગયો. ને થયેલો સર્વ વ્રતાત ભરતને કહી સંભળાવ્યો. ભરતે તેના મોઠો આદરસત્કાર કર્યો કહ્યું છે કે, 'સત્યુરૂપો જે છે તે. મોનાને નમેલા પુરૂષો વિષે મોટા દયાળુ હોય છે' પછી 'રતિમાલાની' નાની બેન 'વિજયસુદરી'ને તેણે ભરતને પરણાવી. એવા સંભયે અતિવીર્ય મુનિ કરતાં કરતાં ત્યાં આવી પોહોતો તેને ભરતે નમસ્કાર કરીને તેની પાસે સ્ત્રી કરાવી. પછી તે મુનિએ

વિહાર કર્યો. તેમજ વિનયરથ પણ ખુશી થઈને પોતાના નંદાવર્ત પુરમા ગયો.

પણે મહીધર, રાજની રજા લઈને રામ ત્યાંથી જવાને નીકળ્યો, ત્યારે લક્ષ્મણે વનમાલા પાસેથી જવાની રજા માગી ત્યારે તે મહાચિતાતુર થઈ થકી કહેવા લાગી કે, હે સ્વામી, પ્રાણત્યાગના વખતે તમે જે મારી રક્ષા કરી તે પરિશ્રમ વ્યર્થ થયો, હે પ્રાણવલ્લભ, તારે જો હું મરી જાઉં તો આ વિરહનું દુઃખ દીકું ન હોત. માટે એ સારાને ખઠ્ઠે નરસુ થયું. હે પ્રતિ, તારા વિયોગની સઘી જોઈને મને કોઈ બાજે જ લઈ જશે. માટે હમાણાં મારી સાથે લગન કરીને મને પોતાની સાથે રાખ, તારે લક્ષ્મણ બોલ્યો કે, હું ભાઈના સેવક છું. જો તું મારી સાથે ચાલીશ તો તેની સેવામાં વિઘન થશે. માટે આ વખતે તને જ્યાં રહેવાનું હોય, તાંહાં રહે. હું તને એક ઘડી પણ ભુલનાર નથી. ફરી જ્યારે પાછો હું ફરીશ તારે અહીં આવીને તને મારી સાથે હું લઈ જઈશ, એને માટે જે તું સોગન આપે તે હું લેવા તઈયાર છું હું જો ફરી પાછો અહીં ન આવું તો જેટલો રાત્ર બોજન કરનારને પાપ લાગે છે, તે ગને લાગે. એમ કહી તેને રાજ કરીને તથા તે રાત્ર તાંહાં રહીને સવારના તાંહાંથી નીકળ્યા. ચાલતાં ચાલતાં તે વન વટાવીને એક ક્ષેત્રમાં જઈ નામની નગરી પાસે આવ્યા. તાંહાં બહાર ભાગોળમાં રહ્યા. ભુખ લાગ્યાથી લક્ષ્મણ જઈને વનમાંથી ફળ લઈ આવ્યા. તેને તઈયાર કરીને જનકીએ રામને આપ્યાં, તથા પછી પોતે પણ ખાધાં. એમ કરતાં કેટલાએક દિવસ ગયા પછી રામની રજા લઈને લક્ષ્મણ તે નગરને જોતા સારૂ વસ્તીમાં ગયો. તાંહાં રસ્તામાં ચાલતાં એક થાળી પીટાતી હતી તે તેણે જોઈ પાસે જઈ સાંભળવા લાગો, “જે કોઈ પુરૂષ આ રાજનો શક્તિ મહાર સહન કરશે તો તેને રાજ પોતાની કન્યા પરાણાવશે ” એવું સાંભળીને કોઈ પાસે ઉભેલા પુરૂષને તેણે પૂછ્યું કે, આ થાળી શાની પીટાઈ? ત્યારે તે કહેવા લાગો કે, શતરૂદ્રમન નામનો અહીં રાજ છે. તેની સ્ત્રી કનકા વતીના પેટે જન્મેલી કવ્ય કમળ જેવાં જેનાં નેત્રો છે, અને જાણે લક્ષ્મણ જ રહેવાની જગા હોયની? એવી જન્મી તેનું નામ છત્રપદમા છે. તે ઉપર થઈ છતાં તેને વર કરી આપવાની આગમજ તેનું સામર્થ્ય જોતા સારૂ રાજ નિત્ય આ પ્રમાણે થાળી પીટાવે છે. પરંતુ આજ સુધી કોઈ પણ એવો પુરૂષ મળ્યો નથી. જે રાજનો મુદ્દી મહાર સહન કરે.

એવું સાંભળીને લક્ષ્મણ તેજ વખતે રાજ સભામાં ગયો. ત્યારે તેને રા-

જા પુછવા લાગો કે, તું કોણ છે? તથા ક્યાંથી આવ્યો છે? ત્યારે લક્ષ્મણે કહ્યું કે, હું ભરત રાજાનો દુત છું. તેના કોઈએક કામ સારૂ જતાં તારા નગર માં આ થાળી પીટાતી હતી તે એ સાંભળી, તેથી તારી કન્યાની સાથે હું પરાણવા સારૂ આહી આવ્યો છું. ત્યારે રાજાએ પુછ્યું કે, તુ મારો માર સહન કરીશ? લક્ષ્મણે કહ્યું, એક તો શુ પાણ પાંચ માર હું સહન કરીશ. એટલામાં રાજાની કન્યા નિતપદ્મના લક્ષ્મણને જોઈને તેની ઉપર આશક્ત થઈ થકી તથા કામે કરી પીટાતી થકી બોલવા લાગી કે, હે પિતા, તુ એ પુરુષને માર નહી. તથાપિ તે ન માનતાં પોતાનો પાણ સાચો કરવા સારૂ તથા તેની પરિક્ષા કરવા સારૂ રાજાએ લક્ષ્મણને પાંચ શક્તિ પ્રહાર કર્યા. લક્ષ્મણે બે હાથમાં લીધા, બે કાપમાં, તથા એક દાંતોમાં લીધો, ત્યારે નિતપદ્મનાએ તેના ગળામાં સ્વયંવર માળા આવી ઘાલી, તે સમયે પોતાની પુત્રીને રાજા કહેવા લાગ્યો કે, આ તને ચોખ્ખ વર મળ્યો છે. એની સાથે મુખે કરી તું લગ્ન કર. એણે તેનું બોલવું સાંભળીને તેને લક્ષ્મણ કહેવા લાગ્યો કે, મારો મોટો ભાઈ પોતાની સ્ત્રી સહિત બાહાર ઉપવનમાં બેઠેલો છે, હું હમણાં તેના તાબામાં છું. જેમ તે કહેશે તેમ કરીશ. એણે બોલવા ઉપરથી રાજાએ બાણી લીધું કે, એ રામ લક્ષ્મણ છે, પછી બાહાર જઈને રામને ઘણા આદરસતકારે તે રાજાએ નમસ્કાર કર્યો. ન પોતાને ઘેર તેડી લાવ્યો. તાંહાં મોટા આડખરથી રામની પુજા કરી. કહ્યું છે કે, સસારી મોટા પુરુષો પુજા કરવા લાયક છે, તો પછી પુરુષોત્તમાની પુજા કરવા વિષે શું પુછવું છે? યથા ઈચ્છા રામ તાંહાં રહીને ત્યાંથી નીકળતી વખતે લક્ષ્મણ રાજાને કહેવા લાગો કે હું પાછો આવતી વખતે તારી કન્યાને પરાણીશ તે તેણે કબુલ કર્યું પછી રાતના સમયે તાંહાંથી તે ચાલતા થયા. કેટલુએક દુર ગયાથી એક દિવસ સાંજના એક વંશસ્થળ નામનું નગર આવ્યું. તેના ઉપવનમાં જઈ વિશ્રમ કર્યો, એમ તેમ ફરતાં તાંહાંના લોકોને જોતાં તેના ચેરા નિસ્તેજ દીઠામાં આવ્યા. તથા તે સર્વ ભયને પામેલા દીઠામાં આવ્યા, તારે તે નગરના કોઈ લોકને રામ લક્ષ્મણ પુછવા લાગ્યા કે, આ તમારી આવી દશા થવાનું કારણ શું? તારે તે કહેવા લાગ્યા કે, આ પરવત ઉપર એક રાતના ભયંકર શબ્દ થાય છે. તેને આને ત્રણ દિવસ થયા, તેના ભયથી આહીના સર્વ લોક રાતના બીજા ઠેકાણે જઈ રહે છે કરી સવાર થતાંજ આહી આવે છે. એવી નિત સ્થિતિ છે.

એણે સાંભળી રામહી આજી લઈને લક્ષ્મણ પર્વત ઉપર ચડ્યો. ત્યાં

જઈ જુએ છે તો કાચોત્સર્ગ કરી રહેલા એ સાધુ તેના દીકામાં આવ્યા. તે મને વદનાદિક કરીને તેને નમસ્કાર કરે છે એટલામાં રામ સીતા પણ ત્યાં આવ્યાં. પછી રામ તે સાધુઓની સામે પ્રથમ ગોકર્ણે આપેલી વીણા વગાડવા લાગ્યો. લક્ષ્મણ ગ્રાંમ. રાગ સહિત મનોહર ગાયન કરવા લાગ્યો. તેમજ સીતા હાવભાવ સહિત ત્યાં નાચવા લાગી એટલામાં સુર્ય અસ્તને પામ્યો. રાત્ર થતાંજ કોઈ એક અગ્નિ જેવી કાંતિવાળો વેનાલ ત્યાં આવીને તે મુનિઓને ઉપદ્રવ કરવા લાગ્યો. તેને જોઈને તથા સીતાને તે મુનિઓની પાસે બેસાડીને રામ તથા લક્ષ્મણ તેને મારવા સારૂ જવાને તૈયાર થયા તેવારે એમના તેજ તે દેવથી સહન ન થયો તેથી ભયને પારખીને ત્યાંથી નાશી ગયો. તેજ વખતે સાધુઓને કેવળજ્ઞાન ઉપન્યુ. તેમને રામે નમસ્કાર કરીને પુછ્યું કે, એ ઉપદ્રવ થવાનું કારણ શું છે? ત્યારે તેમાંના એક મુનિ ઉત્તર દેવા લાગ્યો. તેવોએ કેવળજ્ઞાનના પ્રભાવથી પોતાના પાછલા ભવનો વૃતાંત કહી સભલાવ્યો, એવે સમે ત્યાંહાં આવેલો માહા લોચન નામનો દેવતા રામ લક્ષ્મણની ઉપર પ્રસન્ન થયો પછી રામને વચન આપી પોતાના સ્થાનકે ગયો. એટલામાં વશસ્થળ નગરનો રાજા સુરપ્રભ ત્યાં આવીને તથા રામને નમસ્કાર કરીને તેની ચથાચોગ પુજા કરી અને રામની આજ્ઞાથી તે પર્વત ઉપર તેણે એક અર્હત ચૈત્ય કર્યું. તે દિવસથી તે પર્વતનું નામ રામગિરી પડ્યું છે, પછી સુરપ્રભ રાજાની રજા લઈને રામચદ્ર દડક નામના વનમાં ગયા ત્યાં જઈને એક ગુફામાં ઘરની પઠે રહ્યા.

કોઈએક દિવસે જમવાના વખતે આકાશ માર્ગથી કોઈ ત્રિગુપ્ત તથા સુગુપ્ત એ નામના બે ચારણ મુનિઓ માસના અપોષણના પારણાં કરવા સારૂ આવીને દરવાજા ઉપર ઉભા રહ્યા. તેમને જોઈને ત્રણે જણે નમસ્કાર કર્યો. પછી સીતાએ યથોચિત અન્ન દાનાદિક તેમને આપીને પારણાં કરાવ્યાં. તે વખતે દેવોએ ત્યાં રત્નોની તથા સુગંધીવાળા પાણીની વ્રદ્ધી કરી એટલામાં કંબુદ્વીપનો સ્વામી રત્નજટી વિદ્યાધર રાજા. તથા બીજા બે દેવ એ ત્રણ જણ આવી પ્રસન્ન થઈને રામને ઘોડા સહિત રથ આવ્યો. પ્રથમ દેવે કરેલી સુગંધી જળની વ્રદ્ધિને જોઈને એક ગધાભિધ નામનો રોગી પક્ષી એક ઝાડ ઉપરથી ઉતરીને ત્યાં આવી ઉભો રહ્યો. તેને મુનિના દરશન થોગે જ્ઞતિસ્મરણ જ્ઞાન ઉપન્યુ. તેથી મુરછા ખાઈને તે પૃથ્વી ઉપર પડ્યો. તેને જોઈને તેની ઉપર શીતળ જળ રેડ્યાથી તે સાવધ થઈને મુનિઓના

ચરણોમાં આવી પડ્યો. તેના સ્પર્શ થતાંજ તે રોગ રહિત થઈ ગયો. પાંખ સોનાના થયાં. ચાંચ પરવાળાની થઈ. લાલ માણીના પગ થયા રત્ન જેવી કાંતિ થઈ. રત્નાંકુર જેવી જટા થઈ. તે દિવસથી તે પક્ષીનું નામ જટાકુર પડ્યું. એવો ચમત્કાર જોઈને રામચંદ્ર તે મુનિને પુછવા લાગ્યો. કે આ મા હોદ્દોધી, તથા માંસ ખાનારો ગીધ પક્ષી તમારા ચરણો પાસે આવીને કેમ શાંત થયો, પ્રથમ એના અગતા અવયવ વિરૂપ હતા તે ઘડીકમાં સુરૂપ થયા. એના શરીરની કાંતી રત્નો જેવી કેમ થઈ ? ત્યારે રામ પ્રત્યે સુગુપ્ત મુનિ કહેવા લાગ્યો.

હંમણાં અમારાં દરશન થયાં તેનું પૂર્વ જન્મનું વ્રતાંત સાંભળીને અ ને જાતિસ્મરણ જ્ઞાન ઉપન્યુ. અને અમારા ચરણ સ્પર્શરૂપ ઔષધી મળ્યા થી એના રોગ જતો રહ્યો. એ બધો વ્રતાંત સાંભળીને પક્ષી ઘણો રાજી થયો પછી તે મુનિઓને નમસ્કાર કરી ધર્મ સાંભળીને શ્રાવક થયો. પછી તેને મુનિએ જીવદાત, માંસ ભક્ષણ, રાત્ર ભોજન વગેરે ખરાબ કર્મનો પચખાણ કરાવ્યો. અને તે બેઠ મુનિ રામને કહેવા લાગ્યા કે, આ તમારો સાધર્મિક છે. માટે એના પ્રતિપાલન કરો. “સાધર્મવાત્સલ્ય શુભકારક છે,” એવું શ્રી જીનેદ્ર વચન છે. ત્યારે રામે કહ્યું કે, એ અમારો ભાઈ છે. એમ અમે જાણું. એમ કહીને તે બેઠ મુનિઓને ઘણી પ્રીતી વડે વદના કરી. પછી તે મુનિઓ અસકાશ માર્ગે ગયા. અને રામાદિક ત્રણ જાણ તે દિવ્ય રથમાં બેશીને જટાકુર સહિત ક્રીડા કરવા લાગ્યા.

પાતાલ લોકમાં ખર અને ચંદ્રનખાના પુત્ર શયુક અને સુદ્ધ એ બેઠ યૌવન અવસ્થામાં આવ્યા. તેમાંનો શયુક સુર્યહાસ નામનો ખડગ સાધવા સારૂ જન્મ નીકળ્યો. તે વખતેના પિતાએ તેને ઘણું સમજાવ્યું. તથાપિ તે નુ ન માનતાં તે દડક નામના વનમાં ગયો. ત્યાં એક કોત્તરવા નામની ન દીના તીરે એક વાંસનું વન જોઈને તેમાં પેશીને કહેવા લાગ્યો કે, જો કોઈ મને અહીંથી કાઢાડશે તેને હું મારી નાંખીશ. એમ કહીને તે ખડગની સાધના કરવા સારૂ તે અન્ન ન ખાનારો, અતઃકરણ થયાંછે. જેના નિરમલ ઇંદ્રિયો જે જીતી છે, ખસ્યર્થ વ્રતનો પાળનારો. શયુક એક વડની ડાળીને પગમાં ધીને ખાર વર્ષ અને છ દિવસે. સિદ્ધ થવાવાળી વિદ્યા સુર્યહાસ ખડગ મળવા સારૂ સાધવાના આરંભ કરવા લાગ્યો. તે સમયે તેને વહવાગરાણ નામના પક્ષીની ઉપમા દેવાય. એવી રીતે ખાર વર્ષ અને ચાર દિવસ થયા સુર્યહાસ

ખડગ સિદ્ધ હોવાના સમયે એક મ્યાનસહિત સુર્યના જેવી કાંતીવાળો, અને જેની ચારે તરફ સુગંધી વ્યાપી રહી છે. એવો તે દિવ્ય ખડગ ત્યાં આવ્યો. એટલામાં લક્ષ્મણ ત્યાં ક્રીડાકરતો કરતો તે વશના વનમાં આવ્યો. ત્યાં સુર્યના જેવા તેજવાળો તે સુર્યહાસ નામનો ખડગ જોઈને તેને લક્ષ્મણે લઈ લીધો. પછી તેને મ્યાનમાંથી કાઢાડીને જોવા લાગ્યો. તો તે અતિ અપુર્વ દીક્ષામાં આવ્યો. તેથી ક્રોધક લાગ્યું કહ્યું છે કે, “અપુર્વ વસ્તુ જોઈને ક્ષત્રી-આને મોટો આશ્ચર્ય થાય છે.” તેની ધારની પરીક્ષા કરવા સારૂ તે ખડગે કરી પાસેની વાંસની ઝાડીને કમલની નાલની પકે કાપી નાંખી. તેમાં ઊંધે માંચે લટકેલો જે શબ્દક તેનું માથું પાણુ તેની સાથે કપાઈને જમીન ઉપર પડ્યું. તે લક્ષ્મણે જોયું, ત્યારે પાસે આવીને જુએ છે તો તેના ધડ ઉપર વડની શાખામાં લટકતો દેખાયો. ત્યારે આ નીરપરાધી તથા હૃથીયાર રહિત જિના કોઈ પુરૂષને નાહક મે માર્દો, એવો શોક કરવા લાગ્યો. એ કર્મનાથો જો મને ધીકાર છે. એવી પોતાની નિદા કરી રામની પાસે જઈને, થયેલો સર્વ વ્રતાંત કહી સભળાવ્યો. અને તે ખડગ પાણુ તેને ખતાવ્યો. ત્યારે રામ તેને કહેવા લાગ્યો. આ સુર્યહાસ ખડગ છે. એની સાધના કરનારાને તે માર્દો જણાય છે. પાણુ એના ઉત્તર સાધક કોઈ આટલામાંજ હોવો જોઈએ.

પણે રાવણની બેન ચંદ્રનખાએ જાણ્યું કે મારા પુત્રને આજે સુર્યહાસ ખડગ મળશે, એવા હેતુથી મોટા ઉમંગે કરી પુજા વગરેની સામગ્રી લઈને ઉતાવળી દોડી તે વનમાં આવી જુએ છે તો કડવો કરી શોભાયમન પોતાના પુત્રનું માથું કાપેલું જમીન ઉપર પડ્યું છે. તે જોઈને વિલાપ કરવા લાગી. હે વત્સ શબ્દક તું ક્યાં છે ? અને તને હું ક્યાં જોઉં ? એવી રીતે વાર વાર બોલતી થકી રડવા લાગી.

હાલ..

ખડગારીગાળો કાન માળા ચોરીરે. એ દરશી

તાની માવડી રોવેરે પુત્ર શબ્દક બોલોને;

કેણે છેદ્યું મમ્તકે તુજ શબ્દક બોલોને. એ ટેક.

મે જાણ્યું જે પુત્ર તું મારા, કૃપા મનોરથ આજરે;

એમ જાણી હરખે અહીં આવી, દીકું વિપરીત કાજ, શબ્દક બોલોને,

તારી માવડી રોવેરે પુત્ર. શબ્દક બોલોને.

ખાર વરશ લગી સાધન સાધી, લુખ તરશ ખડુ વેઠીરે;
 શીળવ્રત પાળ્યુ સુખ કારણ, પાણુ સીધી નવ દેખી. શબ્દક૦ ॥ ૨. ॥
 કોણુ પાપી એવોં ઇહાં આવ્યો, જોણુ છેદ્યુ તુજ શીશરે;
 જાણુતુ તુજ ખાંધવ પિતાને, આવે ઇહાં કરી રીશ. શબ્દક૦ ॥ ૩ ॥
 તુજને મારી તે કીહાં જશે, શોધ કર ત્રણ લોકરે;
 જો તે કદી પેરો પાતાળે, જવે કહી દવલોક, શબ્દક૦ બોલોને ॥ ૪ ॥
 સલગાવુ જઈ મુજ બધવને, ચહુડી આવે સસનુરરે;
 જોગ કરાવી તે પાપીને, મારે તુજ હંબુર. શબ્દક૦ બોલોને ॥ ૫ ॥
 ચંદ્રનખા એમ અતિ ઢળવળતી, મૃતકે પુત્રની પાસરે;
 હે વછ એકવાર મુજ સામુ, જોવો અતિ ઉલાસ, શબ્દક૦ બોલોને. ॥ ૬ ॥
 વિદ્યા સાધી ચંદ્ર હાશ્યની, ખડગ ગ્રહો નીજ હાથરે,
 મસ્તક છેદા શતરૂં કેરૂં, પોચાડો યમ પાસ શબ્દક૦ બોલોને. ॥ ૭ ॥
 કેમ તુ મૌન કરીને બેઠો, ઉતર કેમ નવી વાળેરે,
 કે તુ રીસાણો મુજ સાથે, સનમુખ કેમ નહી ભાળે. શબ્દક૦ ॥ ૮ ॥
 એમ વિલખંતી સ્વછ થઈને, શતરૂં ગવેખાણુ કાજરે,
 પગલે પગલે જોની ચાલી, જેમ ઉડે પખી ખાજ્ય શબ્દક૦ ॥ ૯ ॥

એવી રી અત્યંત વિલાપ કરતી થકી ત્યાં જમીન ઉપર લક્ષ્મણનાં
 પડેલાં પગલાં જોઈને કહેવા લાગી કે, જોણુ મારા પુત્રને માર્યો તેના આ પગ
 છે એમ જાણીને તે પગલે પગલે ચાલવા લાગી કેટલુંએક દુર ગઈ ત્યાં
 એક કાંડના તળે સીતા, રામ, તથા લક્ષ્મણ બેઠેલા તેણુ જોયા, તેમાં રામ
 નુ સ્વરૂપ જોઈને તેને કામવિકાર ઉપન્યો, કહ્યુ છે કે, “ કામિ સ્ત્રીઓને
 શોકના સમયમાં પણ કામનો આવેશ થાય છે ” પછી તે એક તરૂણ નાગ
 કન્યાનુ રૂપ ધારણ કરીને કાચે કરી પીડાની છતાં કાંપતી થકી રામની પાસે
 આવી. તેને જોઈને રામ પ્રુછવા લાગ્યો કે, હે ભદ્રે, યમસદન (કાલના ઘર
 જેવા આ દંડક નામના મહા ભયંકર વનરાં તું શા સારુ આવી છે ? ત્યારે
 તે કહેવા લાગી કે, હુ અવતીના રાજની પુત્રી છુ એક સમયે રાતના હુ
 સુતી છતાં એક વિદ્યાધર આવીને મને હરણુ કરી લઈ ગયો, તે
 આ વનમાં લાવ્યો, તેને કીધી બીજી પુરૂષ જોયો. તેના હાથમાં એક મોટો
 ખડગ હતો, પછી તે તેને પ્રુછવા લાગ્યો કે ત્રિલ પક્ષી જેમ હાર લતાનુહ
 રણ કરે છે તેમ આ સ્ત્રી રત્ન હરણુ કરીને હે પાપી તુ કયાં લઈ જાયછે

તારો મોત આ હું સામે ઉભો છું તેમ છતાં તું આગળ કેમ જઈ શકીશ?

એવું તેનું બોલવું સાંભળી મને અહીં મુકીને તે બેઠ પરસ્પર લડાઈ કરવા લાગ્યા. જેમ વનના હાથીઓ પોતપોતામાં લડીને અતે પ્રાણ ગમાવે તેમ તે બેઠ મરી ગયા. અને હું આ જંગલમાં ફરતાં ફરતાં કોઈ પુન્યચોગે તડકામાં વૃક્ષની છાયા પડે તમારા આશ્રયે આવી છું. હું મોટા કુલમાં ઉપની છું. માટે આપ મને અગીકાર કરો. એવી મારી ઇચ્છા છે. કહ્યું છે કે, “મહા પુરૂષો પાસે અર્થો જનોની પ્રાર્થના વ્યર્થ જતી નથી.” એવું તેનું બોલવું સાંભળીને રામે વિચાર કર્યો કે. આ કોઈ માયાવી નટના જેવો વેશ ધારણ કરનારી કુટનાટક ઉત્પન્ન કરીને અમને ઠગવા સારૂ અહીં આવી છે. એમ જાણીને રામ તથા લક્ષ્મણે એક ખીજની સામે જોયું. પછી રામચંદ્ર તેને કહેવા લાગ્યો કે, ‘મારી સ્ત્રી તો છે. આ લક્ષ્મણેને સ્ત્રી નથી, તેની પાસે તું જ. પછી તે લક્ષ્મણની પ્રાર્થના કરવા લાગી. ત્યારે તેણે કહ્યું કે, તું પ્રથમ મારા વડીલ રામની પાસે ગઈ, તેથી તેથી તું પણ અમારે પુન્ય ઠરી. અગીકાર કરવાની વાત મારી પાસે બોલ નહી. એવી રીતે બેઠ ઠેકાણે આશા પુરી થઈ નહી. ત્યારે પોતાના પુત્રને યાદ કરી ક્રોધમાં આવીને ખરાદિક વિદ્યાધરો પાસે ગઈ. તેમની પાસે લક્ષ્મણે પોતાના પુત્રને મારવાનો સર્વ વ્રતાંત સભળાવ્યો. તે સાંભળીને ચાંદ હજાર વિદ્યાધરો સહિત ખરાદિક ત્યાં આવ્યા. અને જેમ હાથી પર્વતને ઉપદ્રવ કરે, તેમ તે રામને દુઃખ દેવા લાગ્યા. ત્યારે લક્ષ્મણ રામને કહેવા લાગ્યો કે, હું પાસે છતાં તમારે ચુક કરવાનું કાંઈ કારણ નથી. હું એકલો દુશ્મનોને મારીશ. ત્યારે રામે કહ્યું કે, જા તું એમની સાથે ચુક કર. જે વખતે સંકટ પડે તે વખતે મને બોલાવવા સારૂ એક મોટો સીંહનાદ કરજે. એવું બોલવું શ્રાવ્ય કરી. તથા તેની આજ્ઞા લઈને, ધનુષ્ય બાણ સજ્જ કરી, ગરૂડ જેમ સર્પાદિકોને મારે તે પ્રમાણે લક્ષ્મણે ખરાદિકોને મારવાનો આરંભ કર્યો.

પરસ્પર ચુક ચાલતાં ચંદ્રબા પોતાના પતિની રક્ષા કરવા સારૂ જલદી સવાણ પાસે જઈને થએલી સર્વ ખીના તેને કહેવા લાગી, હું ભાઈ દંડક વનમાં કોઈ રામ લક્ષ્મણ નામના બે પુરૂષો આવ્યા છે. તેમણે અજાણ્યથી તારા શંખુક ભાણેજને મારી નાંખ્યો. એ વાતની ખબર પડતાંજ તારો અનેવી તથાભાણેજ શેન્ય સહિત ત્યાં જઈને લક્ષ્મણની સાથે ચુક કરે છે. તે વનમાં કેટલાએક દિવસથી રામ પોતાના નાના ભાઈના ખજે. તથા પોતાના

ખજે કરી ગર્વીત થયો થકો વિલાસ કરે છે. તેની સ્ત્રી સીતા રૂપ લાવણ્યની કેવળ સીમાજ છે, એના જેવી કોઈ દેવી પણ હશે નહીં! નાગ કન્યા એની પાસે શા હિસાબમાં! પછી મનુષ્યમાં તે ક્યાંથી? એનું રૂપ જાણું સુરા સુરની સ્ત્રીઓના રૂપને તિરસ્કાર કરતો હોયની ! વાણીથી તો કહેવાઈ શકાયજ નહીં. આ જગતમાં એ કોઈ અપુર્વ રત્ન છે. તે તને ચોગ્ય છે. તારા ઘેર કોઈ એવું સ્ત્રી રત્ન નથી. તેથી તું એને હરાણુ કરી લઈ આવ.

એવું સાંભળીને તત્કાલ રાવણુ પોતાના પુષ્પક નામના વિમાનમાં બેસી ને દડક વનમાં આવ્યો. તીહાં રામના આશ્રમ પાસે આવી જુવે છે તો જેમ અગ્નિના તેજથી વ્રાધ દુર રહે, તેમ ને રામના તેજથી નજીક આવી શક્યો નહીં. રામનો ભય અને સીતાનું હરાણુ, એ કાર્ય જેમ એક કોરે તટ અને બીજી કોરે સિંહ, તેની પકે રાવણુને થયું પછી અવલોકની, નામની વિદ્યાનું તેણે સ્મરણુ કર્યું. ત્યારે તે રાવણુની સામે હાથ જોડી આવી ઉભી રહી. રાવણુ તેને કહ્યું કે, આ સીતાના હરાણુ કરવામાં તું સહાયતા કર. ત્યારે તે કહેવા લાગી કે, મોટા નાગના માથામાંનું રત્ન લેવાને સમર્થ થવાય. પણ રામની સામે સીતાનું હરાણુ કરવાને દેવતા પણ અસમર્થ છે માટે એક ઉપાય છે જે કર્યાલી તારો મનોરથ પુરો થશે. લક્ષ્મણની સાથે રામનો સિંહનાદનો સંકેત છે. તેથી તું ત્યાં જઈ સિંહનાદ કર્યાથી રામ ત્યાં આવશે. પછી તું સીતાને લઈને ચાલતો થજે. એવું સાંભળીને રાવણુ ત્યાં જઈને બરાબર લક્ષ્મણના જેવો સિંહનાદ કર્યો. તે સાંભળીને રામ પોતાના મનમાં વિચાર કરવા લાગ્યો કે, આ જગમાં હાથીમલની પકે લક્ષ્મણ જેવો બીજો કોઈ પ્રતિમલ નથી જેથી એને એટલો બધો સંકટ થાય ! સિંહનાથતો સંકેત પ્રમાણે થાય છે ! એવી રીતે રામ તર્ક વિતર્ક કરે છે, એટલામાં સીત લક્ષ્મણ ઉપર દયા કરીને કહેવા લાગી કે, હે આર્ય, વત્સ લક્ષ્મણ હમાણાં સંકટમાં પડ્યો જણાય છે તેમ છતાં તમે કેમ હજી વિલપ્ત કરી રહ્યા છો? હવે જલદી જઈને તેનું રક્ષણ કરો, ઇત્યાદિક સીતાનું બોલું સાંભળીને અપશકુનાદિકને ન માનતાં, રામ ઉતાવળો દોડીને ગયો.

પછી રાવણુ વિમાનમાથી ઉતરીને રોદન કરનારી સીતાને વિમાનમાં બેસાડવાની યુક્તી કરવા લાગ્યો, તે વખતે સીતાના વિલાપ સાંભળીને પાસેથી એક શબ્દ થયો કે, હે સ્વામીની. હે જનકી, તમે ભય પામો નહીં એ મ કહી હે નિશાચર ઉભો રહે, ઉભો રહે, એવી રીતે ક્રોધે કંગી બોલીને

દુરથી જટાયુ રાવણ ઉપર દોડ્યો. તે જેમં એકુન હજે કરી જમીનને ખ-
ણી નાખે તેમ પોતાની ચાંચ વડે રાવણની છાતી વીખી નાંખી. ત્યારે રા-
વણ રીસમાં આવીને પોતા ખડગે કરીને તેની પાંખો કાપી નાંખી. પછી તે પૃ-
થ્વી ઉપર પડી ગયો. ત્યારે રાવણ નિશક થઈ સીતાને પોતાના પુષ્પક વિમાન
માં બેસાડીને તથા પોતાના મનરથ પુરણ થયો એમ જાણીને આકાશ માર્ગે
ચાલ્યો. ત્યારે સીતા કહેવા લાગી કે હે રામ, હે રામ, હે વત્સ લક્ષ્મણ, હે
તાત, હે ભ્રાત, હે ભામડળ, જેમ કાગડો ખસીપિડને હરાણ કરે, તેમ તમારી
સીતા આજે હરાણ કરી છે. એમ કહીને અતિ દીનતાથી રડવા લાગી. તેનું
રડવું સાંભળીને અર્કજટી નામના વિદ્યાધરનો પુત્ર રત્નજટી, મનમાં વિચાર
કરવા લાગો કે, આ સ્વર રામની સ્ત્રી સીતાનો છે, એ શબ્દ સમુદ્ર ઉપર સં-
ભળાય છે. એ ઉપરથી એવું સંભવ્ય છે કે, રામ લક્ષ્મણને ઠગીને રાવણે
એનું હરાણ કર્યું છે એમ જાણીને મારે ભામડલ રાજ ઉપર ઉપકાર કરવો
જોઈએ. એવા હેતુથી હાથમાં ખડગ લઈને તે રાવણ ઉપર દોડ્યો તેને જોઈ
રાવણ હસ્યો. ને પોતાની વિદ્યાના શામર્યે કરી તેની સર્વ વિદ્યા હરાણ કરી
લીધી. ત્યારે પાંખો કપાયાથી જેમ પક્ષી નીચે પડી જાય તેમ તેની વિદ્યા
ગયા પછી તે જમીન ઉપર પડ્યો. પછી તે કબુદીપના કબુ નામના પર્વત
ઉપર જઈ રહ્યો.

રાવણ વિમાનમાં બેસી જતાં રસ્તામાં સમુદ્ર ઉપર આવ્યો ત્યારે કા-
મે કરી પીડણા થકો સીતાને કહેવા લાગો કે, સર્વ વિદ્યાધરોનો રાજ જ હું,
તેની તું સ્ત્રી થઈ. તેમ છતાં શા સારૂ રડે છે ! આ આનંદના દેહાણે શોક
કેવો ! તે યોગ્ય નહીં. તારી ચોજના તો માહારી સાથે કરવાની હતી તે દેવ
ના યોગે રામ સાથે થયેથી હે દેવી તું હવે મને પતિ માન અને તેમ ક
રવાથી હું તારો દાસ થયો એમ સમજ, હું તને આધીન થયેથી સર્વ વિદ્યા
ધર તારા દાસ થશે ને તેમની સ્ત્રીઓ તારી દાસી થશે ત્યારે સીતા નીચે
મુખ ફરીને અતિ ભક્તીથી રામનું નામ જપવા બેઠી. એટલામાં કામે કરી
અધ થયેલા રાવણે સીતાના પગ ઉપર માથું રાખ્યું તારે પરપુરૂષનો અર્ધ
થાય છે એ હેતુથી સીતાએ તેને દુર કર્યો. અને કહેવા લાગી કે, હે રાવણ; તું
મહા નિર્લજ છે આ પરસીની કામનાએ કરી તને જલદીજ મૃત્યુ થશે. એવો
ક્રોધે કરી શ્રાપ દીધો. એટલામાં સારણાદિ મંત્રીઓ તથા ખીજ રાક્ષસો રાવ-
ણની સામે આવ્યા પેમની સાથે મોટા ઉત્સાહે રાવણ લકામાં ગયો. અને સ

તાએ એવો નિયમ લીધો કે, જ્યાં સુધી રામ લક્ષ્મણનો કશો વ્રતાંત મેં સાંભળ્યો નથી તાંહાં સુધી હું જન્મનાર નથી. એમ જાણીને લંકાની પુર્વ દિશામાં દેવરમાણુ નામના ઉદ્યાનમાં એક રંજતઅશોક નામના ઝાડની નીચે ચિત્રજટા અને બીજા રાક્ષસો સહિત સીતાને બેસાડી પોતે રાજ્ય થઈને પોતાના ઘેર ગયો પણ કામ વિકારે કરીને સીતા વિષે પોતાના માઠા અદ્ય વસચમાં ગુન્થાચો થકો એક સીતા માંહેજ ધ્યાન કરી રહ્યો છે.

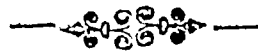
ઈત્યાચાર્ય શ્રી હેમચંદ્ર વિરચિતે શ્રી રામ

લક્ષ્મણ ચરીત્રે સીતા હરણ ઇત્યાદી,

અથ શ્રી છ ઠો ખંડ પ્રારભત

જે જગાએ લક્ષ્મણ દુશ્મનોની સાથે યુદ્ધ કરે છે ત્યાં રામચંદ્ર ગયા. તેને જોઈને લક્ષ્મણ કહેવા લાગ્યો કે, હે બધું સીતાને એકલી વનમાં મુકી ને તમને અહીં આવવાનું કારણ શું હતું? તેવારે રામ બોલ્યો કે, તારો સિ હનાદ સાંભળીને હું અહીં આવ્યો છું લક્ષ્મણે કહ્યું મેં સિ હનાદ કર્યો નથી. તેમ છતાં તમે સાંભળ્યો. એથી કોઈએ આપણને ઠગા જણાય છે. અને સીતાને હરણ કરવા સારું આ ઉપાય કર્યો જણાય છે. માટે હે રામ સીતાનું રક્ષણ કરવા સારું તમે અહીંયાંથી જલદી જાઓ, પાછળથી આ શતરૂંઘોને મારીને હું પણ જલદીજ આવું છું એમ સાંભળીને રામ પાછો આવીને જુએ છે તો સીતા દીકી નહીં તેથી મુર્છીત થઈને પૃથ્વી ઉપર પડ્યો, કેટલોક વખત ગયા પછી સાવધ થઈ જુવે છે તો મરણ તુલ્ય થયેલો જટાયુ દેખાયો. તેને જોઈને મનમાં વિચાર કરવા લાગ્યો કે, કોઈ પુરૂષે છલે કરી મારી સીતાનું હરણ કર્યું, તેના અપહાર કરવા સારું ક્રોધમાં આવીને તેને આ આડો આવ્યાથી તેણે આને માર્યો જણાય છે ત્યારે હવે એની ઉપર મારે પ્રતી ઉપકાર કરવો જોઈએ. એવો વિચાર કરીને તે શ્રાવક પક્ષીને પરલોક જવા સારું ભાતાની પકે નમસ્કાર (નવકાર) મત્ર કહ્યું તે જટાયુ મુવા પછી માહેદ્ર દેવલોકમાં એક દેવ થયો. પછી રામચંદ્ર પોતાની સ્ત્રી સીતાને શોધવા સારું વનમાં ફરવા લાગ્યો.

પણે મહા શુરવીર લક્ષ્મણ ખરે વિદ્યાધરની સાથે યુદ્ધ કરતો છતાં ખરનો નહાનો ભાઈ ત્રિશીરા આગળ થઈને પોતાના મોટા ભાઈને પાછળ કર્યો. પોતે રથમાં બેસીને લક્ષ્મણની સામે આવ્યો. તે જોઈને એક ક્ષણમાં લક્ષ્મણે મારી નાંખ્યો. એટલામાં પાતાલ લકાના રાજા ચંદ્રોદરનો પુત્ર વિરાધ પોતાના સેન્ય સંહિત ત્યાં આવી લક્ષ્મણને નમસ્કાર કરી હાથ જોડીને કહેવા લાગ્યો કે, તમારા શતરૂંઘે હું શતરૂં છું. અને તમારો ભક્ત છું. મારા પિતા ચંદ્રોદરને કહાડીને રાવણે આ પોતાના સેનાનીને પાતાલ લકાનું રા-

ન્ય આપ્તું. તે કારણથી અમારા એ શતરૂ છે યદ્યાપિ આ શતરૂઓના ના શ વિષે જેમ અંધકારનો નાશ કરવામાં એકલો સુર્યજ સમર્થ છે, તેમ તમે એકલાજ સમર્થ છો. તથાપિ તમારો હું દાસ હોવાથી મને એમની સાથે યુદ્ધ કરવાની આજ્ઞા આપો. ત્યારે લક્ષ્મણ હશીને તેને કહેવા લાગ્યો કે, હે વિરાધ, આ સર્વ શતરૂઓને હુમણાંજ મેં માર્યા એમ તું જાણુ. કહ્યું છે કે, “પરાક્રમી પુરૂષને બીજની સહાયતા લેવી એ લજ્જા ભરેલું કહેવાય છે.” માટે આજથી મારો મોટો ભાઈ રામ તારો સ્વામી છે. અને આજથી તું પાતાલ લંકાના રાજ ઉપર બેઠો એમ સમજ.

પોતાનો શતરૂ વિરાધ લક્ષ્મણની પાસે આવ્યો છે, એમ જાણી અતી ક્રોધમાં આવીને પોતાનું ધનુશ સજ્જ કરી, આગળ આવીને ખર વિદ્યાધર બોલવા લાગ્યો. હે વિસ્વાસઘાતક, મારા શત્રુક નામના પુત્રને મારનારો તું-જકે? હવે તારૂ રક્ષણ આ બાપડો વિરાધ કરનાર છે કે? ત્યારે તેને લક્ષ્મણ કહેવા લાગ્યો કે, હે ખર, તારા પુત્રની ઉત્ક્રાંતિ કરી તારા ભાઈ ત્રિશીરને મેં તેની પાછળ મોકલી દીધો. તેની પકે તને પણ જો ઘણી ઈચ્છા હોય તો તેની પાસે પહોંચાડવાને હું તઈયાર છું. જેમ કથુમ્બુખ બારીક જીવ સહજ પગથી કચરાઈ જાય, તેમ તારો પુત્ર મારાથી મરાયો ખરો; એથી મોટો અપરાધ કર્યો કહેવાય નહીં, હવે જો તું પોતાને શુરવીર માનતો હો, તો કાંઈ ચમત્કાર ખતાવ જોઈ જો પણ હુમણા હું વનવાશમાં છું. તો પણ તારો ભક્ષ આપીને હું ચમરાજને રાજ કરીશ.

એવાં લક્ષ્મણનાં વાક્યો સાંભળીને જેમ હાથી પર્વતની શિખર ઉપર પ્રહાર કરે તેમ ખર રાક્ષસ લક્ષ્મણને મારવા મડી ગયો. તેની સામે લક્ષ્મણે પણ જેમ સુર્ય પોતાના કિર્ણોએકરી આકાશને ભરી નાંખે છે, તેમ બા-હ્યાવડે તે વનાકાશ ભરી મુક્યો. એવી રીતે લક્ષ્મણ અને ખર રાક્ષસનું મહાભયકર યુદ્ધ થયું. અને ચમત્કાર ઘરમાં લીલા લેહેર થઈ. એટલામાં એ ક આકાશ વાણી થઈ કે, વિષ્ણુની શક્તિ સહન કરવાને પ્રતિવિબળ પણ મ મર્મ થાય નહીં, તેમ છતાં આ ખર હજી સુધી કેમ સહન કરે છે? એવું જાં ભળીને હવે એને ઘણો વખત રહેવા દેવો નહીં. એમ જાણી એક હથીયારે કરી કાણુ વારમાં ખરનું માથું કાપી નાંખ્યું. એટલામાં કુષણ સેન્ય સહિત યુદ્ધ કરવાને આવ્યો. તે જેમ વનની અગ્નિમાં હાથી પોતાના પરિવાર સ-હિત બળી જાય તેમ તે પોતાના સેન્ય સહિત નાશને પામ્યો. એવી રીતે

બધા ખલાસ થઈ ગયા. પછી લક્ષ્મણ વિરાધને સાથે લઈને પાછો ફર્યો, દુરથી એક ઝાડની નીચે બેઠેલા રામને સીતા વિના એકલો જોઈને મોટો શોક કરવા લાગ્યો. જો પણ રામની પાસે લક્ષ્મણ આવ્યો તો પણ સીતા ના વિરહથી પીડીત થઈને તેની સામે ન જોતાં આકાશમાં નજર કરી બોલવા લાગ્યો.

આ આખું વન હું ફર્યો તો પણ સીતા દીઠી નહીં. હે વન દેવતા ક્યાંય પણ જોઈ હોય તો કહો! ભુતો તથા ભયંકર જનવરે કરી ભરેલા વનમાં હું જનકીને એકલી મુકીને લક્ષ્મણની પાસે ગયો ત્યાં હજારો રાક્ષસો ચોક્કાઓની સામે તેને લડતો મુકીને ફરી પાછો આવી જોઈ છું તો સીતા દેખાઈ નહીં! એ વખતે મારી ખુદ્દિને શું થયું! હા સીતા! આ નિર્જન વનમાં તને મેં એકલી કેમ મુકી? હા વત્સ લક્ષ્મણ! તને વનના સંકટમાં મેં કેમ નાંખ્યો? એવી રીતે કહેતાં છતાં મુરછા આવી તેથી જમીન ઉપર પડ્યો. એવો રામનો શોક જોઈને જાણે પક્ષીઓ પણ મોટા શબ્દો વડે રડતા હોયની! અને એ બધા રામની તરફ જોતા હોયની! એટલામા લક્ષ્મણ પાસે આવીને કહેવા લાગ્યો કે, હે આર્ય, હે આર્ય, આ શું! આ હું તમારો લક્ષ્મણ ભાઈ શતરૂઓને છતીને તમારી સામે ઉભો છું. એવી અમૃત જેવી વાણી સાંભળીને રામે જરા સાવધ થઈ લક્ષ્મણને આલિંગ કર્યું ત્યારે લક્ષ્મણ આંખોમાં પાણી આણીને બોલવા લાગ્યો કે, થએલા સિંહનાદનું કારણ કોઈ કપટી પુરુષનું કૃત્ય છે. અને તેણેજ સીતા હરણ કરી છે. હવે તેના પ્રાણ સહિત તેના ઘાણ કાઢાડીને જલદીથી સીતાને પાછી તેડી લાવું છું. તમે લગારે ચિંતા કરો નહીં. હવે તો તેને શોધવાના ઉપાયો કરવા જોઈએ. આ વિરાધને એના પિતાની પાતાલ લકાના રાજ ઉપર બેસાડ્યો છે. એવી ખરના સંત્રામમાં મેં પ્રતિજ્ઞા કરી છે. એવા સમયે સીતાને શોધવા સારૂ વિરાટે પોતાના વિદ્યાધર સુભટોને રવાને કર્યા. અને મહા શોકમાં ગરકાબ થએલા રામ તથા લક્ષ્મણ ક્રોધે કરી પોતાના ફોડને આવીને મોટા મોટા સ્વાસોછ્વાસ લેતા થકા ત્યાંજ રહ્યા. વિરાટે મોકલેલા વિદ્યાધરે જનકીના ઘણા શોધ કરીને ક્યાંય પત્તો ન મળ્યાથી પાછા આવી નીચું મોં કરી નમસ્કાર કરીને બેઠા. રામ તેમને રામભાવના જોઈને કહેવા લાગ્યો કે, સ્વામીના કાર્યે સારૂ પોતાની શક્તિ પ્રમાણે મહેનત કરતાં તે કામની સિદ્ધિ ન થયાથી સેવક ઉપર કંઈ પણ દોષ નથી. હે સુભટો! તમે

હાણી મેલેનત કરી પાણુ સીતાના શોધ મળ્યા નહી તેમાં તમારો શું દાષ છે કેવ રૂચાથી કોઈનું કાંઈ ચાલતુ નથી. તમે શું ને બીજા શુ !

એવુ રામનુ બોલવું સાંભળીને વિરાધ આવી નમસ્કાર કરી કેહેવા લાગ્યા કે, હે રામ તમે ખેદ કરો નહી, કહ્યુ છે કે, ચિતા થકી સહિત રહેવુ તે લક્ષ્મી મળવાનુ કારણ છે. હું તમારો દાસ છુ. મારી પાતાલ લકામાં રહેવા સાર તમે આવો. ત્યાં આવેથી સીતાના શોધ સહજ મળી શકશે. એ વું વિરાધનુ બોલવુ કબુલ કરીને તેની સાથે સેન્ય સહિત રામ તથા લક્ષ્મણ પાતાલ લકા પાસે આવ્યા. ત્યારે ખેરના પુત્ર સુદ યુદ્ધ કરવા સાર સેન્ય સહિત તેમની સામે આવ્યા, પુર્વેનો શતરૂજ વિરાધ તેની સામે તે આવી ઉભો રહ્યો. યુદ્ધ ચાલ્યા પછી ચદ્રનખાએ કહ્યાથી સુદ ત્યાંથી નાશીને રાવાણને શરણુ રહેવા સાર લકામાં ગયો. પછી રામ તથા લક્ષ્મણ વગરે પાતાલ લકામાં જઈને વિરાધને રાજ ઉપર બેસાડ્યો. પોતે ખર રાજાના મહેલમાં રહેવા લાગ્યા. અને વિરાધ યુવરાજની પદે સુદના ઘરમ રહ્યો.

કીસ્કીયા નગરીના રાજા સુગ્રીવની તારા નામની અતી મનોહર રૂપવાળી સ્ત્રી છે તે જ્યારે સુગ્રીવ તારાને પરણ્યો તેવરિ તે કન્યા સાહસગતી નામ ના વિદ્યાધરને પરણવાની ઇચ્છા હતી અને તેના ઉપર તે સાહસગતી ઘણાજ મોહીત થયો હતો તેથી તારાનાં બાપ પાસે તેની મોગણી કરી પાણુ તે કન્યા તેને નહી આપતાં સુગ્રીવને પરણાવી પછી તે સાહસગતીને તારાનાં મોગનાં અભિલાષે કરી રાત દીવશ બ્રધ આવે નહી તેથી કરી તેણે હિમવાન પર્વતની શુક્રમાં જઈને પ્રતારણી વિદ્યાને સાધીને, તે વિદ્યાના ચાર્ગે સુગ્રીવનુ રૂપ લઈને મેહા દીપવા લાગ્યો, તે જાણુ બીજાં સુર્ય હોયની ! કોઈ એક વખતે સુગ્રીવ ક્રીડા કરવા સાર ઉદ્યાનમાં ગયો તે લાંગ જઈને તે કિસ્કીયા નગરીમાં જઈ તેનાં અંતઃપુરમાં જવા લાગ્યો. એટલામાં સાચો સુગ્રીવ બાહાર દરવાજા પાસે આવ્યો. તેને જઈને દારપાલિ પાછો ફરવ્યો. અને કેહેવા લાગ્યો કે, સુગ્રીવ રાજા હેમણાંજ અદર ગયો. તુ કોણુ છે એ ઉપર થી સુગ્રીવે જાણુયુ કે, કોઈ બીજા કપટી સુગ્રીવ છે. એ સંશયથી અંતઃપુરનુ રણુ કરવા સાર તે દરવાજા ઉપરજ ઉભો રહ્યો. એ વાતની વાલીના ધુતને ખર ખડતીજ અંતઃપુરમાં જઈને જમ નહીના વેગને પર્વત અટકાવે તેમ તેણે તે જાર સુગ્રીવને રોક્યો. પછી કિસ્કીયા નગરીમાં ચાલે અંદોહિણી સેન્ય મળ્યુ. તે બેઠમાં ખરો કયો? ને ખોટો કયો? તેના ભેદ ન જાણતાં અંકધુ

સેન્ય એક તરફ, ને અડધુ ખીજી તરફ થયુ. પછી બેઉનુ માંહો માંહે દારૂણુ યુદ્ધ થયુ. ઘોડેસ્વારની સામે ઘોડેરવાર, હાથીના સામે હાથી, રથની સામે રથ, અને પાળાની સામે પાળો, એમ ચતુરંગ સેન્યમાં પરસ્પર લડાઈ ચાલી તે વખતે ત્રાહપ્રિય સમાગમે કરી જેમ મુઘ્ધા નાયકા કપાયમાન થાય, તે પ્ર માણે પૃથ્વી કપાવા લાગી. સુગ્રીવ ક્રોધમાં આવીને કેહેવા લાગ્યો કે, હે પારકા ઘરમાં ચોરની પઠે પેશનારા, આવ મારી સામે, એમ કહીને તેને પોતાની સાથે લડાઈ કરવા સારૂ પાસે બોલાવ્યો ત્યારે તે જર સુગ્રીવ માતેલા હાથીની પઠે ગર્જના કરીને સામે આવ્યો. પછી તે બેઉ માંહો માંહે લડવા લાગ્યા. તેથી યમના ભાઈની પઠે ત્રણે જગતને દુઃખ દેવા લાગ્યા. લડવામાં બેઉ કુશળ હતા તેથી એક બીજાના હથિયારો સુકા ઘાસની પઠે તોડવા લાગ્યા. પાડાની લડાઈમાં જેમ ઝાડના કટકે કટકા ઉડી જાય તેમ ત્યોની લડાઈમાં હથિયારોના કટકા થઈને ઉડ્યા તેથી વિદ્યાધરોની સ્ત્રીઓ અતિ ભય પામવા લાગી. જ્યારે તેમનાં બધાં હથિયારો ઢુટી ગયાં ત્યારે ક્રોધાયમાન થઈને ચાલનારા પર્વતની પઠે મલ્લયુદ્ધ કરવા લાગ્યા. ઘડીકમાં આકાશે ઉડે, તો ઘડીકમાં જમીન ઉપર લોટે, એવા તે બેઉ શુરવીરોના ચુકામણા કુકડાની પઠે માંહો માંહે જીતવા સારૂ એક બીજાથી દુર થઈને બેલની પઠે ઉભા રહે, ફરી બાથ ભીડીને લડવા મડી જાય, પણ કોઈ કોઈને જીતે નહી ત્યારે સાચા સુગ્રીવે પોતાની મદત કરવા સારૂ હનુમાનને બોલાવીને ફરી ખોટા સુગ્રીવની સાથે લડવા લાગ્યો. પણ સાચા જીકાનો ભેદ ન જાણતાં હનુમાન કોઈની મદતે આવ્યો નહી. અને બંધાની પઠે જતો ઉભો રહ્યો- એટલામાં ખોટા સુગ્રીવે સાચા સુગ્રીવને કુટી પાડ્યો. ત્યારે સાચો સુગ્રીવ લાચાર થઈને તથા મનમાં ચિતા કરતો થકો નગરીની બાહાર જઈ રહ્યો. અને જર સુગ્રીવ બીકનો માર્યો પોતાને ઠેકાણે ગયો. વાલીના પુત્રે તેને અટકાવ્યાથી તે અદર જઈ શક્યો નહી

પછી સાચો સુગ્રીવ લાગોળમાં બેઠો થકો વિચાર કરવા લાગ્યો કે, આ પરસી લપટ મારો વેરી કપટ કરવામાં કેવો ચતુર છે? કે તેની માયાએ કરી પ્રાણપ્રિય મિત્ર પણ મારા શતરૂ બની ગયા છે. માયાના પરાક્રમે કરી મારાથી બળવાન જે આ મારો દુશ્મન તેને હું કેમ મારી શકીશ? ફક્ત મારા બળ વડે આ જીતવાને કશું છે. મેં વાલીના નામને લજ્જ્યુ. મારા પરાક્રમને ધિકાર છે, અને અખડ પ્રાક્રમી જે મારો ભાઈ વાલી તે તણુશ-

લાની પઠે રાજ મુકીને પરપદને પામ્યો. તેને ધન્ય છે. આ મારો ચક્ર-
રમી નામનો પુત્ર આખા જગતથી ખગવાન છે; પણ ઝોળખ્યા વના તે મા
રે રક્ષણ કેમ કરી શકે? પણ એટલું માત્ર સારૂં કર્યું કે, તે પાપીને જના
નખાનામાં જવા દીધો નહીં. આ મહા ખગવાનને મારવાને હું ક્યા ખગ
વાનની શરણે જાઉં? ત્રણ ખંડ પૃથ્વીમાં ખગવાન, તથા શુરવીર, મરૂત રા-
જના યજ્ઞને તોડનારો એક રાવાણ દીઠામાં આવે છે ત્યારે હવે એની શર
ણે જાઉં તો મારૂં કામ થાય! પણ સ્વભાવે કરી એ પણ સ્ત્રી લપટ છે, તે
મજ ત્રણે લોકને દડ કરનાર છે, દેવના યોગે એને પણ ખુરી ખુદ્દિ આ-
વ્યાથી બેઠને મારીને પોતેજ તારાને લઈ ગયો તો પછી હું શું કરું? એવા
નાના તરેહના તરેહો કરવા લાગ્યો એટલામાં યાદ આવ્યું કે, સહાય કરવા લા
યક એક ખર વિદ્યાધર હતો તેને રામે મારી નાંખ્યો. તે વખતે આવેલા
વિદ્યાધરોને જોણે પાતાલ લોકાનું રાજ આપ્યું એવા રામ અને લક્ષ્મણ આ-
શ્રય લેવા યોગ્ય છે. એમની સાથે દાસ્તી કરૂં તો મારૂં કામ થાય તે મહા
પરાક્રમી છે. હમણાં વિરાધના આગ્રહે કરીને પાતાલ લોકામાં રહેલા છે. એ
વો વિચાર કરીને સુગ્રીવે, એકાંતમાં પોતાના એક દુતને સમજાવીને પાતાલ
લોકામાં વિરાધ પાસે મોકલ્યો.

તે દુત ત્યાંથી આવ્યો પાતાલ લોકામાં જઈ વિરાધને નમસ્કાર કરીને
પોતાના સ્વામીના દુઃખની સર્વ વાત કહી સભળાવવા લાગ્યો હમણાં સુગ્રીવ
મહા દુઃખમાં પડેલો છે. તમારા વડે તે રામની શરણ લેવાની ઇચ્છા કરેછે
એવું સાંભળીને વિરાધ કહેવા લાગ્યો કે; ત્યારે ઢીલ શાની છે? સુગ્રીવને અ
હી જલદી મોકલ. “કહ્યું છે કે; મોટા પુન્યથી ઉત્તમ પુરૂષોના સમાગમ થાય છે”
ત્યારે તે દુત ત્યાંથી ઉરીને સુગ્રીવ પાસે ગયો, ન વિરાધે કહેલી વાત કહી
સભળાવી ત્યારે સુગ્રીવ ઘોડાના શબ્દો સહિત અતિ ઉતાવળે પાતાલ લોકા
માં આવ્યો. ઘોડાજ વખતમાં વિરાધની નગરીમાં આવીને રામને મળ્યો
તેને જાણને વિરાધ અતિ રાજ થયો પછી વિરાધની સાથે રામચંદ્રની પા-
સે આવી તેને નમસ્કાર કરીને પોતાના દુઃખની વાત સર્વ કહી સભળાવીને
કહેવા લાગ્યો આવા મહા દુઃખના વખતે મને તમારો આશ્રય છે નીકે આ
વતી મુઝાયાથી સુર્યની શરણ છે, તેમ આ સમયે હું તમારો આશ્રય માનું
કે તેનું બોલવું સાંભળી રામ પોતે દુઃખમાં છતાં તેનું હૃદય
ખુલ કહ્યું, કહ્યું છે કે, “મોટા પુરૂષો છે તે પોતાના કબે

કાર્યે કરવા વિષે અધિક મહેનત લે છે.”

પછી સુગ્રીવને વિરાધે સીતાના હરણની સર્વ વાત કહી સંભળાવી. ત્યાં રે સુગ્રીવ હાથ જોડીને પ્રાર્થના કરવા લાગ્યો કે, તમે તો આખા જગતનું રક્ષણ કરનારા છો. જેમ અધિકારને નાશ કરવાને સુર્યને કોઈની પણ મદત જોઈતી નથી, તેમ શતરૂઓ મારવાને તમે કોઈની મદત લેવા યોગ્ય નથી. તથાપિ હે દેવ તમારી કૃપાથી મારા શતરૂનો નાશ થએથી હું મારા સેન્ય સહિત તમારી સીતાના ગમે તેમ શોધ કરી પતો લાવીશ. એવું સુગ્રવનું બોલું સાંભળીને સુગ્રીવને સાથે લઈને રામ કિસ્કિધા નગરી પ્રત્યે આવ્યો. તે મની પાછળ વિરાધ આવવા નીકળ્યો તેને રામે પાછો ફરવ્યો. પછી રામ ની મદતથી સાચા સુગ્રીવે ખોટા સુગ્રીવને લડાઈ કરવાને બોલાવ્યો. તેવોજ તે ગર્જના કરી બાહાર આવ્યો. કહ્યું છે કે “જેમ ભોજન કરવા સારૂ બોલાવ્યાથી બ્રાહ્મણ આળસ કરે નહી તેમ શુર પુરૂષો યુદ્ધ કરવામાં આળસી હોતા નથી-”, પછી બેઉ મદાનમત હાથીની પઠે યુદ્ધ કરવા લાગ્યા રામે તે બેઉનાં સરખાં રૂપ જોઈને સાચા સુગ્રીવને જાણ્યો નહી. તેમજ ખોટો પણ જાણ્યો નહી. એવા સંશયથી લગાર ઉઠાસીને થઈ રહ્યા એટલામાં યુક્તિ યાદ આવ્યાથી પોતાની પાસેના વજ્રાવર્ત ધનુષ્યનો મોટેથી એક ટણકાર કર્યો. તેના યોગે રૂપાંતર કરનારી સહ શગતીની વિદ્યા હરણીની પઠે નાશી ગઈ. ત્યારે તેનું કપટ દેખાઈ રહ્યું. ત્યારે તેને રામ કેહેવા લાગ્યો કે, માયા વડે સર્વને મોહિત કરીને પરસ્ત્રીની સાથે સુખ ભોગ ભોગવવાની ઇચ્છા કરે છે; માટે તને ધિકાર છે. હે પાપી હવે મારી સામે ધનુષ્ય સજ્જ કર. એવું સાંભળીને તે ગાભરો બની ગયો. એટલામાં રામે એક બાણથી તેના બ્રાણ લીધા જેમ હરણને મારવાને સિહના હાથને બીજવાર મેહેનત પડતી નથી. તેમજ રામને બીજા બાણની ગરજ રહી નહી પછી વિરાધની પઠે સુગ્રીવને કિસ્કિધાના રાજ ઉપર રામે બેસાડ્યો ત્યારથી ત્યાંની સર્વ પ્રજા સુગ્રીવને રાજ માનવા લાગી. સુગ્રીવ પ્રસન્ન થઈને પોતાની તોર કન્યા રામને દેવાની પ્રાર્થના કરવા લાગ્યો. ત્યારે તેને રામે કહ્યું કે, હે સુગ્રીવ, એ કન્યાઓ અને બીજા હરેક વસ્તુ લઈને મારે શું કરવું છે! મારી સીતાના શોધ કર્યાથીજ તારો પ્રત્યુપકાર માની લઈશ. એમ કહી રામ ગામથી બાહાર આવવાને રહ્યો. સુગ્રીવ પોતાની નગરીમાં ગયો.

લકા નગરીમાં ખરાદિક મરી ગયાનું સાંભળીને મંદોદરી આદિક સ્ત્રી

ઓ અને સુંદર સહિત ચંદ્રનખા વગેરે રકતી રકતી તથા છાતી કુટતી રા
 વણને ઘેર ગઈ ચંદ્રનખા રાવણના ગળામાં ખાઝીને મોટા સ્વરે રકતી થકી
 બોલવા લાગી. હે ભાઈ, દૈવે કરી હું હણાઈ છું. મારો પુત્ર મરી ગયો, પ-
 તિ પણ મુવો. જે દેવરોની પણ તેવી ગતિ થઈ. ચાંદ હજાર સેન્યનો પતો
 પણ મળ્યો નહીં. તે દીધેલી પાતાલ લકાની રાજધાની પણ રહી નહીં. તું
 જીવતો છતાં ગર્વે કરી માતેલા વેરીઓએ અમારી એવી અવરથા કરી. હું
 તથા આ મારો પુત્ર એ જે જણ જ્યારે પોતાનો જીવ લઈને નાહા ત્યારે આ
 તારી પાસે આવી પહોંતા છીએ. હવે મારૂં રહેવાનું ઠેકાણું કયું? તે અને
 કહે. એવું તેનું બોલવું સાંભળીને રાવણે તેને ધૈર્ય આપ્યું, ને કહ્યું કે તારા
 પતિ તથા પુત્રને મારવાવાળાને હું થોડાજ દિવસમાં મારીશ. એમ કહીને
 રાવણ ખરાદિક પોતાના સબધીનો શોક. તથા સીતા સાથે ભોગ ભોગવવાની
 સપુર્ણ ઇચ્છાની પીડાની વેદનાથી બેશુદ્ધ થઈને એકાએકી પલગ ઉપર પ-
 ડ્યો ત્યારે મદોદરી રાણી તેની પાસે આવીને કહેવા લાગી કે, હે સ્વામી;
 સામાન્ય જીવોની પકે કેમ તમે ચિતાતુર થયા છો? ત્યારે રાવણ કાંઈક શુ-
 દ્ધિમાં આવીને કહેવા લાગ્યો કે; હે પ્રાણમિત્ર સ્ત્રી, જનકીના વિરહરૂપ તાપે
 કરી બુદ્ધિ મુઝાઈ ગઈ છે, હાલ ચાલ કરવાને શક્તી રહી નથી. બોલવાની
 સમર્થ નથી. ખાવા પીવાનું ગમતું નથી. કાંઈ જોવાની ઇચ્છા થતી નથી. હવે
 થોડા દિવસમાં પ્રાણ પણ ચાલતા રહી જવા જેવું દેખાય છે, તેથી જો મા-
 રા જીવવાની તને આશા હોય તો પોતાનો માન મુકી સીતાની પાસે જઈને
 તેની મારા વિષે પ્રીતિ કરાવ. ઇચ્છા ન કરનારી સ્ત્રીની સાથે હું કદી પણ
 ભોગ કરનાર નથી. એવો મેં ગુરૂની સાક્ષીથી નિયમ કર્યો છે. માટે તે
 મારી ઇચ્છા કરે તેવું કર. એવાં રાવણનાં વચનો સાંભળીને પતિની પીડાએ
 પીડાતી થકી તે કુલીન મદોદરી તેજ વખતે દેવરણોદ્યાનમાં સીતાની પા-
 સે જઈને તેને કહેવા લાગી કે, હું રાવણની સ્ત્રી મદોદરી છું. આજથી તા-
 રી દાસી થવાની ઇચ્છા કરૂં છું, હમણાં તને બોલાવવા આવી છું. મારી
 સાથે ચાલીને તું રાવણની શેવા કર. હે સોતા, તું ધન્ય છે. કેમકે મારો પ-
 તિ રાત દિવસ તારી સેવા કરવાની ઇચ્છા કરે છે. આ રાવણ તારો પતિ થ-
 એથી, બુચર, તપસ્વી, તથા પગે ચાલનારો રામ તને ગમશેજ નહીં. અને
 તેને તું શું કરીશ. એવું મદોદરીનું બોલવું સાંભળીને સીતા ક્રોધે ક-
 રી કહેવા લાગી અરે! નિહ ક્યાં! ને કોલો ક્યાં! ગરૂડ ક્યાં!

ને કાગડો ક્યાં! તેમજ તારો પતિ રાવણ ક્યાં! ને મારો પતિ રામ ક્યાં! હે મદોદરી તારો પતિ પાપિષ્ઠ જે રાવણ, અને તું દુષ્ટ જે તેની સ્ત્રી એ બેડેનું દપતિત્વ. (સ્ત્રી પુરુષપણ) ચોગ્ય છે. કેમકે તારો પતિ પરસ્ત્રી લપટ છતાં તું તેનું કુટણપણ કરવા નીકળી છું. માટે તારું મુખ પણ જોવા ચોગ્ય નથી. તો પછી મગ્ધ તો દુરજ રહ્યું, તો હવે મારી નજરની સામે ઉભી રહેવું તને ચોગ્ય નથી. હવે અહીંથી જલદી જતી રહે. એટલામાં રાવણ પણ ત્યાં આવીને બોલવા લાગ્યો. હે સીતા તું શા સારું કોપાયમાન થઈ છું. આ મદોદરી તારી દાસી છે. અને હું પણ તારો દાસ છું. હે દેવી, હવે મારા ઉપર કૃપાદ્રષ્ટી કર. હે જનકી, મારી સામે તું નજરથી પણ જોતી નથી કે? એવું રાવણનું બોલવું સાંભળીને સીતા પોતાનું મુખ ફેરાવી બેઠીને કહેવા લાગી કે, હે પાપી? રામની સ્ત્રી જે હું; તેની ઉપર તે કદષ્ટી કર્યાથી હું તારી ઉપર કાગદષ્ટીએ જોડો છું. અમાર્થીની પ્રાર્થના કરનારો જે તું; તેની આ નજર આશાને ધી:કાર છે અરે! વિચાર કર. કે શતરૂએને નાશ કરનારો જે મારો પતિ રામ, તે જીવતો છતાં તું કેમ જીવતો રહીશ? એ પ્રમાણે જનકીએ રાવણનું વારંવાર તિરસ્કાર કશું છતાં ફરી ફરી રાવણ તેમજ બોલવા લાગ્યો. માટે તેને ધી:કાર છે. કહ્યું કે; કામાવસ્થા મોટી બળવાન છે ”

એટલામાં દુ:ખ પામેલી સીતાની સામે જોવાઈ નહી શકવાને લીધેજ જાણે પશ્ચિમ ક્ષાર સમુદ્રમાં સુર્ય પેસી ગયો હોયની! અને મહા ઘોર રાત્રી આવો પડી. તે વખતે રાવણ સીતાને ઉપદ્રવ કરવા લાગ્યો. વેલુક પક્ષી મહા ભયકર શબ્દો કરવા લાગ્યા. જાણક પુકાર કરવા લાગ્યા. વૃક નામના જ નવર છુઓ કરવા લાગ્યા. મોટા મોટા વ્યાધર જમીન ઉપર પુછડાં પટકાવવા લાગ્યા. મહાન સર્પ કુકારો કરવા લાગ્યા. ભૂત, પ્રેત, પિશાચ, વેનાલ, વગેરે ના ચવા અને ઉડવા લાગ્યા. તે નિશાચરો પાસેથી રાવણે વિકરાલ રૂપો લેવાની સીતાની પાસે આજુબા ત્યારે સીતા પોતાના અતઃકરણમાં પચ પરમેષ્ઠી રૂપ (નવકાર) મંત્ર કરી નિર્ભય થઈને જેમની તેમ રહી પણ રાવણની મેળા કરી નહી. ખીજે દિવસે સવારના બિભીષણ રામનો વૃત્તાંત જાણાને રાવણની પાસે ગયા પછી સીતા પાસે જઈને તેને પુછવા લાગો. હે ભદ્રે, તું કોણ છે? ક્યાંથી આવી છે? ભય નહી રાખ જેવી વાત હોય તે મને કહે. એવું તેનું મીઠું બોલવું સાંભળીને; આ કોઈ નીપકપટી છે એમ જાણી સીતા નીચે મુખ

કરીને તેને કહેવા લાગી, હું જનક રાજની કન્યા છું. ભામંડલ રાજની બેન છું. સીતા મારૂં નામ છે. રામની સ્ત્રી છું. અને દશરથ મારો સસરો છે પતિ અને દેવર સહિત હું દહક વનમાં આવી. ત્યાં એક સમયે મારો દેવર ક્રીડા કરવા સારૂં આમ તેમ ફરતાં આકાશમાં એક મોટો ખડગ જોઈને કોતકે કરી તેણે લઈ લીધો, તે વતી તેણે એક પાસેની વશજાતી છેદન કરી. તેમાં ખડગને સાધનારાનું માથું અજાણે કપાઈ ગયું. ત્યારે તે પશ્ચાતાપ કરવા લાગ્યો કે, આ અયુધ્યમાન તથા નિરપરાધી છતાં તેને મેં અજ્ઞાને કરી મારી નાંખ્યો, પછી તે રામની પાસે આવ્યો. તે ખડગની ઉત્તર સાધક કોઈ એક સ્ત્રી પણ મારા દેવરની પાછળ આવી. તે મારા પતીને જોઈને કામાતુર થઈ. તેને રામે નિરાદર કર્યો. ત્યારે તે કોપાયમાન થઈને ગઈ ત્યાર પછી રાક્ષસોનું સેન્ય યુદ્ધ કરવા સારૂં આવ્યું. તે જોઈને રામની સાથે લક્ષ્મણ સિંહનાદનો સંકેત કરી ને યુદ્ધ કરવાને ગયો. ત્યાં એક રાક્ષસે કપડે કરી સિંહનાદ કરીને મારા પતિને દુર કાઢાડીને પોતાના મરવા સારૂં મારૂં, હરાવું કર્યું.

(એવું સીતાનું બોલવું સાંભળ્યા પછી રાવણને નમસ્કાર કરીને તેને બિલીષણ કહેવા લાગ્યો.)

હે સ્વામી, તે આ કામ કર્યાથી આપણા કુલને કલગ લાગ્યું. જ્યાં સુધી ભાઈ સહિત રામ આપણને મારવાને આંધ આવ્યો નથી; તેની આગમન સીતાને લઈ જઈને પાછી આપવાથી આપણું સારૂં થશે. તથા આ લોકનો અપજ્ઞ અને પરલોકે દુરગતી તે પણ મટશે એવું બિલીષણનું બોલવું સાંભળીને રાવણ (ક્રોધમાં આવીને) કહે છે હે બિલીષણ, તું આ શું બોલે છે? શું મારા પ્રાક્રમની તને ખબર નથી? અલબત્ત મેં સીતાનું હરાવું કર્યું છે. તે મારી સ્ત્રી થશે. બીજારા ગરીબ તે રામ લક્ષ્મણ આંધ આવ્યા તો ત્યાં તેજ વખતે મારી નાંખીશ. મારી પાસે તેમનું શું ચાલવાનું છે? એવું રાવણનું બોલવું સાંભળીને બિલીષણ કહે છે,

હે રાવણ, “રામની સ્ત્રી જે સીતા તેના થકી આપણા કુળનો ક્ષય થશે” એવાં જે તે જ્ઞાની પુરુષનાં વચનો છે. તે ખરા થવાનાં છે. થવાનું છે તે અવશ્ય થાય છે. તથાપિ હું તને પ્રાર્થના કરું છું કે, એ સીતાને તું પાછી આપ.

(એવી રીતે બિલીષણે શિખામણ આપી તે નહીં માનતાં તેના અનાદર કરીને તથા પુષ્પક વિમાનમાં સીતાને બેસાડીને ચાલતાં વાટમાં તેને

આવી રીતે દખાડે છે.)

(સીતાને પોતાની આંગળીથી ખતાવે છે) આ રત્નોની સિખરોનો ક્રીડા પર્વત છે. આ નદન ઉદ્યાન જેવા ઉપવન છે, આ પાણીના કુવારાના ઘરો છે. આ ક્રીડા કરવાની નદિયો છે, આ સ્વર્ગના જેવાં રતિભોગ કરવાનાં ઘરો છે. હે સ્ત્રી તુ આંઈ મારી સાથે રમાણુ થા.

(એવી રીતે સાંભળીને સિદ્ધીણી જેવી સીતા રામનું ધ્યાન કરીને તેના બોલવાથી કાંઈ પણ લલચાઈ નહીં. એ પ્રમાણે રાવણે સર્વ રમ્ય સ્થાનોમાં ફરી ફરી સીતાને ખતાવ્યાથી તેનું મન ન પીંગળવાને લીધે. ફરી તેને અશોક વનમાં જઈ મુકી. એવી ઉન્મત દશામાં રાવણને બિભીષણ બ્રહ્મન પોતાના પ્રધાનોની સાથે મસલોહત કરવા લાગો.)

હે અમાલ્યો! કામાદિક જે અતર શતરૂ છે તેમાંનો એક તો પ્રાણીઓ ને ભુતની પઠે ઉન્મત કરી નાંખે છે. તેથીજ આપણા રાજા રાવણ કામાતુર થઈ રહ્યા છે. એ એકલોજ અતિ દુરજય છે. તો પછી તેને સહાયતા મળેથી શુ કેહેવું ? આ રાવણ પરસ્ત્રીની અભિલાષાએ મોટા દુખમાં પડનાર છે. એ વુ તેનું બોલવું સાંભળીને તે મત્રીઓ કેહેવા લાગા.

ભાઈ અમે તો નામના મત્રીઓ છીએ. ખરો મત્રી તો તુ છે. જેની એવી દુર દૃષ્ટી છે! એવાં મત્રીઓનાં વચન સાંભળીને બીલીષણ કેહે છે જે મ મધ્યાદ્યથી જનોને જૈન ધર્મના ઉપદેશની પઠે કામાધીન જે આ રાવણ, તેને વિષે શુ ઉત્તમ વિચાર કરું! સુગ્રીવ હનુમાનાદિક જે સુભટો ત્યાં રામને જઈ મળેલા છે. કહ્યું છે કે, “ન્યાય વડે ચાલનારા પુરૂષોનો પક્ષ કોણુ અવલબન ન કરો!” સીતા થકી અમારા કુળનો નાશ થવાનું તો જ્ઞાનીએ કહ્યું છે. તથા પિ સમચોચિત કર્તવ્ય પુરૂષાધીન છે.

(એમ કહીને પ્રાકરો ઉપર યત્રાદિકોની ચોજના કરવા લાગો. અને મત્રીઓ આગળ થાવાના કાર્યતે જવા લાગા.)

આંઈ રામચદ્રના વિરહે કરી પીડિત લક્ષ્મણે કેટલોએક વખત કહાડયો પછી રામની આજ્ઞાએ કરી ધનુષ્ય ખાણ હાથમાં લઈને સુગ્રીવ તરફ ચાલ્યો તે વખતે પૃથ્વી ચુર્ણ થવા લાગા પર્વતો કપાયમાન થવા લાગા. ઉતા વળા વેગ વડે રસ્તાના આડો પડી વાત લાગા એવી રીતે લક્ષ્મણ પોતાની ભુકટી ચઢાવીને સુગ્રીવના ઘરમાં ભટકણુ ગયો. એ વાતની સુગ્રીવને ખબર પડીને તે અતઃપુરથી બાહાર આવીને વરે કરી કાંપનો થકો હે

લક્ષ્મણની સામે ઉભો રહ્યો, ત્યારે લક્ષ્મણ દ્વેષમાં આવીને તેને કહેવા લાગો કે, હે વાનર, તારૂં કામ થયું એટલે તું નિઃશક્ર અતઃપુરમાં રહેવા લાગો. અને રામ બાહાર ગાડની નીચે બેસીને પર્વતની પાછે દિવસ કાઢાડે છે. તું જે પ્રથમ બોલ્યો હતો તો શું બુઝી ગયો કે? હે સુગ્રીવ, હવે વિલખ ન કરતાં સીતાના શોધને વાસ્તે જલદી ઉઠ. નીકર સાહસગતિના રસ્તો જોવા પડશે. એવું લક્ષ્મણનું બોલવું સાંભળીને સુગ્રીવ તેને નમસ્કાર કરીને કહેવા લાગ્યો કે, હે લક્ષ્મણ તમે કોપ કરો નહીં. મારા આ પેટેલા અપરાધની ક્ષમા કરો, એવી રીતે રાજી કરીને લક્ષ્મણ સહિત સુગ્રીવ રામની પાસે આવીને ભક્તિથી તેને નમસ્કાર કર્યો. અને પોતાના સૈનિકોને આજ્ઞા કરવા લાગો. કે તમે સર્વત્ર અકુદિત ગતિ, છો. માટે હુમાંણાં સીતાનો શોધ કરો. વિલખ કરવાનું કામ નથી, એવી સુગ્રીવની આજ્ઞા થયેથી તે સર્વ વાનર જનકીના શોધને વાસ્તે સર્વ દ્વીપોમાં, પર્વતોમાં; ફરતાં ફરતાં જવા લાગ્યા.

સીતાના હરણની વાત ભામડળ રાજ સાંભળીને રામની પાસે આવ્યો, અને અતિ શોક કરવા લાગ્યો, વિરાધ પણ પોતાના સેન્ય સહિત આવીને રામની સેવા કરવા લાગો. અને પાસેજ રહેવા લાગ્યો.

સુગ્રીવ પોતે સીતાનો શોધ કરવા સારૂ ફરતો ફરતો કબુદ્વીપમાં આવ્યો તેને રત્નજટી વિદ્યાધર જોઈને મનમાં વિચાર કરવા લાગો કે, રાવણે મારા અપરાધનું સ્મરણ કરીને મને મરાવવા સારૂ સુગ્રીવને મોકલ્યો જણાય છે ! પૂર્વે રાવણે મારી વિદ્યા હરણ કરી, અને આ વખતે સુગ્રીવ મારા પ્રાણ હરણ કરશે. એવી ચિંતા કરે છે એટલામાં સુગ્રીવ પાસે આવીને કહેવા લાગો કે તું મને જોઈને કેમ ઉઠો નહીં! આકાશ મારગે જવાને તું આજણી થયો કે શું? ત્યારે તે બોલ્યો કે, રાવણે મારી સર્વ વિદ્યા હરણ કરી, તેથી હું અસમર્થ થયો છું, જે વખતે રાવણે જનકીનું હરણ થયું તે વખતે તેની સાથે હું યુદ્ધ કરવાને તેની સામે ગયો, તેથી મારી એવી અવસ્થા થઈ છે, એવું તેનું બોલવું સાંભળીને સુગ્રીવ તેને રામની પાસે લઈ આવ્યો. ત્યાં તેને સીતાની ખબર પુછવાથી તે કહેવા લાગો કે, હે દેવ, દુરાત્મા જે રાવણ, તેણે સીતાને અને મારી વિદ્યાને હરણ કરી, સીતાને વિમાનમાં બેસાડી લઈ જતાં, હા રામ, હા! વત્સ લક્ષ્મણ હા! ભામડળ બધું! એવો સીતાનો આદેશ સાંભળીને મને રાવણ ઉપર દ્વેષ ચડ્યો, ને તેની સાથે લડવા ગયો તેથી તેણે મારી આવી દશા કરી, એવો વ્રતાંત સાંભળીને રામ મનમાં રાજી થયો થકો રત્ન

જઠી વિદ્યાધરને આલિંગ કર્યું. ન ફરી ફરી સીતાનો વ્રતાંત રામે પુછ્યો, ન તેને રત્નજઠીએ કહેલો. પછી સુગ્રીવાદિક મહા શુર વીરોને રામે પુછ્યું કે, તે રાક્ષસની લકા નગરી આંધથી કેટલી દુર છે? ત્યારે તેઓ કહેવા લાગ્યા કે, લકા નગરી દુર અથવા પાસે હોવાથી શું કરવાનું છે? જગતને જીતવાવાળો જે રાવણ, તેની સામે અમે સર્વ તરખલાં જેવાં છીએ. ત્યારે તેઓને રામ કહેવા લાગ્યો કે, જય અથવા અજયનો વિચાર હું પુછતો નથી. પણ તે રાક્ષસ ક્યા છે? તે બતાવો. એક વખત મને બતાવ્યા પછી મારા સામર્થ્યની તમને ખબર પડશે. ત્યારે લક્ષ્મણ બોલ્યો કે, તે રાવણ કોણ છે? તેણે આ કામ કરવાથી કુત્રાની પેઠે નિર્ભય જણાય છે. કેમકે, કપટે કરી સીતાનું હરણ કર્યું. પણ મારા ક્ષત્રિય ધર્મે કરી હું તેનું માથું કાપ્યા વિના રહીશ નહીં. તમે સભ્ય થઈને માત્ર સત્રામનાટક જુવો. ત્યારે જાંબુવાન બોલ્યો:—તમે કહો છો તે ચોગ્યજ છે, પણ “જે કોટિશિલા નામક શિલાને ઉખેડશે. તે રાવણને મારશે” એવાં અનતવીર્ય સાધુનાં વચન છે. ત્યારે હવે અમને ધૈર્ય આવવા સારૂ તે શિલાનું ઉત્પાટણ કરો. ત્યારે લક્ષ્મણે કહ્યું કે, તે હું કબુલ કરૂ છું. ત્યારે જાંબુવાનાદિક સુભટો લક્ષ્મણને આકાશ માર્ગે લઈ જઈને જ્યાં તે કોટિશિલા હતી ત્યાં તે વિદ્યાધરોએ ઉતાર્યો. તેને જઈને પાસે જઈ લતાની પેઠે તે શિલાને લક્ષ્મણે ઉખેડી નાખી. તે સમયે દેવોએ તેની ઉપર કુલોની વ્રષ્ટિ કરી. ત્યારે વિદ્યાધરોને ધૈર્ય આવ્યાથી ફરી આકાશ માર્ગે ઉડીને કિસ્કિંધા નગરી પત્યે આવ્યા. ત્યાં રામની પાસે લક્ષ્મણ આવવા લાગ્યો ત્યારે ત્યાં આવેલા મોટા વાનર બોલવા લાગ્યા કે, તમારા હાથે રાવણનો નાશ થશે. માટે પ્રથમ શતરૂ પાસે દુતને મોકલો. એવી નીતી છે. દુતદ્વારા જે કાર્ય સિદ્ધિ થઈ તો યત્ન શા સારૂ કરવો? તેથી ત્યાં એક મહા પરાક્રમી દુતને મોકલો. કેમકે તે લકામાં જવા આવવાને ઘણું કઠણ કામ છે; એમ સભગાય છે. તે દુતે લકામાં જઈને સીતા પાછી દેવા વિષે બિભીષણને કહેવું. કેમકે તે રાક્ષસકુળમાં વજનદાર છે. સીતાને મુકી દેવાને તે રાવણને બોધકરશે. અને જે રાવણે તેનું નહીં માને તો તે તમારા તરફમાં થશે. એ વચનો રામે માન્ય કર્યાં. એટલામાં સુગ્રીવે હનુમાનને બોલાવવા સારૂ એક શ્રીભૂતિ નામના વાનરને મોકલ્યો. તેના કહ્યાથી હનુમાન ત્યાં આવીને સુગ્રીવાદિક સહિત બેઠેલા રામને નમસ્કાર કર્યો. ત્યારે સુગ્રીવ રામને કહેવા લાગ્યો કે આ મહા પરાક્રમી હ-

અંગારક નામનો વિદ્યાધર અમારા સારૂ અતિ ઉન્મત થયો. તેમાના કોઈને અમારા બાપે આપી નહી. કોઈએક દિવસે અમારા બાપે એક મુનિને પુછ્યું કે, આ મારી કન્યાઓનો પતિ કોણ થશે? ત્યારે તેણે કહ્યું કે, જે સા હસગતિ વિદ્યાધરનો નાશ કરશે તે એ કન્યાઓનો પતિ થશે. એવી રીતે તે મુનિના કહેવા ઉપરથી અમારા બાપે તેના ઘણા ધાધ કર્યો, પરંતુ તે ક્યાંય મળ્યો નહી. તે મળવા સારૂ અમે આંઈ આવીને વિદ્યાની સાધના કરવાનો આરંભ કર્યો. તેના નાશ કરવા સારૂ અંગારક વિદ્યાધરે આજે દાવાનલ સલગાવ્યું હતું, તેના તે નિષ્કારણ બાઈએ નાશ કર્યો. તેથી મનો ગામીની વિદ્યા જે છ મહિને સિદ્ધ થનાર તે અમને લગારવારમાં સિદ્ધ થઈ. એવું તેનું બોલવું સાંભળીને રામે સાહસગતિને મારવાનું ત્યોને હતુમાન ને કહ્યું. અને પોતાનું લકામાં જવાનું પણ કહ્યું એવું સાંભળીને તે કન્યાઓ પોતાના પિતા પાસે જઈ તેને સર્વ વાત કહી. ત્યારે તે પોતાનું સેન્ય તૈયાર કરીને તત્કાલ રામની પાસે આવ્યો.

હતુમાન ત્યાંથી ઉડીને લકા નગરીની પાસે આવ્યો, ત્યાં કાલરાત્રની પહે આશાલિકા વિદ્યા જોઈ. તેની પાસે આવ્યો ત્યારે તે વિદ્યા હતુમાનને કહેવા લાગી કે, હે કપી, તું ક્યાં આવ્યો? આજ મને તું ભક્ષણ મળ્યો. એમ કહીને તે વિદ્યાએ પોતાનું મોઢોડું પસાર્યું. ત્યારે હાથમાં ગદા ધારણ કરનારો હતુમાન તેમાં પેઠો. પછી જેમ સુર્ય વાદળાને દૂર કરીને નીકળે, તેમ તેના પેઠને ફાડીને હતુમાન બાહાર નીકળ્યો, તે વિદ્યાએ કરેલા લકાપુરીના કિલ્લાને હતુમાને પોતાની વિદ્યા વડે ઠીકરાને ફાડી નાખવાની પહે કટકે કટકા કરીને તોડી નાંખ્યો, તે કિલ્લાને રાખવાળો જે વજરમુખ નામનો રાક્ષસ, તેની સાથે લકાઈ કરીને તેને માર્યો. ત્યારે તેની લકાસુદરી નામની કન્યા ક્રોધમાં આવીને હતુમાનની સાથે લકવા તૈયાર થઈ, ને હતુમાનને બોલાવ્યો. પછી આકાશમાં વિજળીની પહે રણભૂમિમાં લકાસુદરી આવીને પર્વતને મારવાની પહે હતુમાનને મારવા લાગી, ત્યારે તેના સર્વ હથિયારોને હતુમાને પોતાના હથિયારોથી લીલા માત્ર તોડી નાંખ્યાં, તેથી પાંદડાં વિનાની લતાની પહે તે હથિયાર વિનાની લકા સુદરી દબાવા લાગી. પછી તે મનમાં વિચાર કરવા લાગી કે, આતે કોણ છે? એવા આશ્ચર્યને પામીને હતુમાનની સામે જવા લાગી, તેથી તેને કામવિકાર ઉપના, ત્યારે તેને કહેવા લાગી કે મારો બાપ ગુવાથી હું રીસમાં આવીને વિચાર ન કરતાં

તારી સાથે થુંક કરવા લાગી. પુર્વે એક સાધુએ મને કહ્યું હતું કે, જે તારા પિતાને મારશે તે તારો પતિ થશે. માટે હે નાથ, તમે મારી જોડે લગ્ન કરો. આ જગતમાં તારા જેવો શુરવીર કોણ છે? આપણા મેલાપ થએથી હું સર્વ સ્ત્રીઓમાં ગર્વીત રહીશ. એવું બોલવું સાંભળીને હનુમાને તેની સાથે ગાંધર્વ વિવાહ કર્યો. પછી તે રાત્રે લકાસુદરીની સાથે રચમાણ થયો તે રાત્ર નિશકપણે લકાસુદરીની સાથે રચમાણ થઈને હનુમાને કહાડી.

પછી સોનાના તતુ જેવી પોતાની કિરણો વડે પ્રકાશ કરતો થકો સુર્ય ઉદય થયો. વિકસિત કુમુદનીની ઉપર સુર્યનાં કિરણો પડ્યાથી તે સકોચાવા લાગી. સ્ત્રીઓએ માથામાંના ફુલો કાંઠાડી નાંખ્યાં; રાત્રના જાગ્રણથી નેત્રો જેનાં રાતાં થયાં છે. એવી જે ગણિકાઓ, તે કામી પુરુષોના ઘરોથી પાછી ફરી. જેમ મુખમાંથી શ્વાસ નિકળે છે. તેમ વિકસિત કમલના કોશમાંથી ભં મરા નીકળ્યા. સુર્યના તેજે કરી લતાતતુની પઠે કાંતિ રહિત ચંદ્રમા દેખાવા લાગ્યો. મોટા વાયુથી જેમ મેઘનો નાશ થાય છે, તેમ આખા બ્રહ્માંડ માંન સંમાવનારો અંધકાર સુર્યનાં કિરણો વડે નાશ થયો. રાત્રની પઠે નિન્દ્રા ગયા પછી સર્વ લોક પોત પોતાનું કામ કરવા લાગ્યા. તે સમયે લકાસુરીને હનુમાને પુછીને તે લકામાં બિભીષણને ધેર ગયો. બિભીષણે તેના સત્કાર કરીને તેને આવવાનું કારણ પુછ્યું. ત્યારે હનુમાને ગભીર વાણીથી બોલવા લાગ્યો. હે બિભીષણ તુ રાવણનો ભાઈ છે; માટે તેના કલ્યાણનો વિચાર કરીને રામની સ્ત્રી પતિવ્રતા જે સીતા, તેને રાવણના હાથથી મુકાવ સીતાનું હરણ કરનારો તારો ભાઈ ને પણ બચાવવા છે, તો પણ તેને આ લોકમાં અને પરલોકમાં દુઃખકારક છે. એવું સાંભળીને બિભીષણ કહેવા લાગ્યો કે, હે હનુમાન; તે ઘણું સારું કહ્યું, સીતાને મુકી દેવાને મેં પુર્વેજ કહ્યું હતું. અને ફરી રાવણની હું પ્રાર્થના કરીશ મારા ભાણેથી ને તે સીતાને મુકશે તો ઠીકજ છે. એવું બિભીષણનું બોલવું સાંભળીને હનુમાને ત્યાં થી ઉઠી દેવમાળ ઉદ્યાનમાં ગયો.

ત્યાં જઈ જુએ છે તો અશોક વ્રક્ષના નીચે સીતા બેઠી છે. તેના ભાલ ઉપર વાળ પસરેલા છે. નેત્રમાંથી પાણી વહે છે. જાણે તેના જોગેજ પૃથ્વી ઉપર નાના તળાવો થયાં હોયની? મહોડું જેવું ઉતરી ગયું છે શરીર સુંકાઈ ગયું છે. ઉનાંચાંસે કરીને જેનો હોઠ ફીકા થઈ ગયો છે. ચાગિનીની પઠે મુખથી રામ રામ જાપ કરી-રહી છે. આંગ ઉપરનાં વસ્ત્ર જેનાં મલીને

થયાં છે, રચમાત્ર પણ જેને દેહની અપેક્ષા નથી, એવી દશામાં સીતાને હુ
 નુમાન જોઈને મનમાં ચિંતન કરવા લાગ્યો કે, આ સીતા મહા પતિવ્રતા છે
 આના દરશનથી સર્વ જન પવિત્ર થાય છે. તેના વિરહ કરીને રામ ખિન્ન
 થાય છે. એ ચોગ્યજ છે. કેમકે રૂપમાં અને શીલમાં આના જેવી પવિત્ર
 કોની સ્ત્રી છે? આ રાવણ, રામના પ્રતાપે કરી, તથા પોતાના પાપથી અ-
 તિ કષ્ટ ભોગવશે. પછી હનુમાને અતદ્વિરત થઈને સીતાના ઝોળામાં રામના
 હાથની વીંટી નાંખી. તેને જોઈને સીતા રાજી થઈ. તે વખતે ત્રિજટાએ જ
 ઈને રાવણને કહ્યું કે. આટલા દિવસ સુધી જનકી મહા શોકમાં હતી. પ-
 ણુ આજ આનંદમાં આવેલી જણાય છે. એવું સાંભળીને રાવણ મનમાં કે
 હેવા લાગ્યો કે, એ રામને ભુલી ગઈ. હવે મારી સાથે રમાયણ થશે. એ-
 વો વિચાર કરીને મદાદરીને કહેવા લાગ્યો કે, તું જઈને સીતાને ઉપદેશ ક-
 ર. એવું સાંભળીને તથા પતિનું કૃતપણું કબુલ કરીને સીતાને રસાવવા સારૂ
 તેની પાસે આવીને કહેવા લાગી. 'ઐશ્વર્યે કરીને સૌંદર્યે કરી રાવણુ શ્રેષ્ઠ છે
 તેમજ તું પણ રૂપ લાવણ્ય સપતી વડે અપ્રતિરૂપ છે. તે બેઉના જો પણ
 અજ્ઞ વિધાતાએ સંયોગ કર્યો નહી, તથાપિ સંયોગ કર્યાની આ વેળા છે.
 ત્યારે હે સીતા હવે તું આંધથી ઉઠ. અને તે રાવણુની સેવા કર. હું અને
 તેની બીજી સ્ત્રીઓ તારી આજ્ઞામાં રહેશે, એવું સાંભળીને તેને સીતા કહે
 છે કે, હે દુષ્ટ, પતિની કુટણી, હે પાપ, તારા પતિની પઠે તારૂં મુખ જોવા
 થી પણ પાપ લાગે તું જરૂર સમજ કે હું રામની પાસેજ બેઠી છું. ખ-
 રાદિકોની પઠે ભાઈઓ સહિત તારા પતિને મારવા સારૂ લક્ષ્મણ આવ્યો એ
 મ સમજ. હે પાપિષ્ઠ, આંધથી ઉઠ તારી સાથે મને બોલવાના અધિકાર
 નથી. એવી રીતે સીતાએ તેના તિરસ્કાર કર્યાથી મદાદરી કોપાયમાન થ-
 ઈને ત્યાંથી જતી રહી.

એટલામાં હનુમાન પ્રગટ થઈ હાથ જોડી નમસ્કાર કરીને સીતાને કે
 હેવા લાગ્યો કે; હે દેવી લક્ષ્મણ સહિત રામ કુશલ છે. તમારા શોધ સારૂ
 રામની આજ્ઞાથી હું અહીં આવ્યો છું હું ગયા પછી શતરૂનો નાશ કરવા
 સારૂ રામચંદ્ર અહીં આવશે. એવું સાંભળી સીતા આંખમાં આંસુ આણીને
 તેને પૂછવા લાગી કે, તું કોણ છે? આ સમુદ્ર કેમ ઉર ધન કરી આવ્યો ?
 લક્ષ્મણ સહિત મારો પ્રાણુનાથ સુખી છે કે? તે તેમને ક્યાં જોયા? ત્યારે
 હનુમાન કહેવા લાગ્યો કે, મારૂં નામ હનુમાન છે. જવન અને અંજનાનો

પુત્ર છું. વિદ્યાના ખગધી આકાશ માર્ગે મે સમુદ્રનો ઉલ્લંઘન કર્યો, સર્વ વાનરનો અધાપતી જે સુગ્રીવ, તેના શતરૂને મારીને લક્ષ્મણ સહિત રામ કિસ્કિંધા નગરીમાં છે. દાવાનંદે કરી તાપેલા પર્વતની પડે તમારા વિચોગથી રામ તાપેલો છે. ગાય વિના વાછડાની પડે તમારા વીના લક્ષ્મણને પણ ર-ચમાન સુખ નથી. સર્વ દિશાઓ જેમને શુન્ય દીઠામાં આવે છે, એવા રામ અને લક્ષ્મણ ક્ષણમાં શોક પામે, તો ક્ષણમાં ક્રોધાયમાન થાય છે જો પ-ણ સુગ્રીવ તેમનું અશ્વાસન કરે છે, તથાપિ સુખ પામતા નથી. જેમ સર્વ દેવ ઇંદ્રની અને ઇશાનની સેવા કરે છે, તેમ ભામડલ રાજા, વિરાધ તથા ખીજા મહેદ્રાદિક વિદ્યાધરો રામ લક્ષ્મણની સેવા કરે છે તમારો શોધ કરવા સારૂ સુગ્રીવે ખતાવેલો જે હું. તેને પોતાની વીંટી આપીને રામે મોકલ્યો છે અને તમારી ચુડામણીની નીશાની લઈ આવવાનું કહ્યું છે. જેના દરશને હું આંધ આવ્યો, એવો જે મારો મલુ તેને એ નીશાની ખતાવેથી વિસ્વાસ આ વશે. પછી હનુમાને પારણું કરવા વિષે ઘણું કહેવાથી તથા રામનો વ્રતાંત સાંભળીને રાજ થવાથી એકવીસ દિવશના ઉપોષણ છોડ્યા. અને આનંદ કરી બોજન કર્યું. પછી સીતા કહેવા લાગી કે, હું હનુમાન; આ ચુડામણી લઈને તું જલદી જા. આંધ ઘણીવાર રહ્યાથી કાંઈ પણ ઉપદ્રવ થશે; આં-ધ તું આવ્યો છું એવી જો રાવણને ખબર પડશે તો તને મારવા સારૂ ચ-મની પડે તે આવશે. ત્યારે હનુમાન હશીને તથા હાથ જોડીને કહેવા લા-ગ્યો કે, મારી ઉપર કૃપા હોવાથી ભીતિએ કરી એમ ખોલો છો તે તમને યોગ્ય છે. પણ હું માતા. હું રામ લક્ષ્મણનો સેવક છું. એ તપસ્વી રાવણ અને તેનું સેન્ય મારી સામે શા હિંસાખમાં! હું સ્વામીની, તમને મારા ખ ખા ઉપર લઈને તથા સેન્ય સહિત રાવણનો પરાભવ કરીને તમને હમાણાંજ રામની પાસે લઈ જવાને સમર્થ છું. એવું સાંભળી સીતા હશીને કહેવા લાગી કે, રામ લક્ષ્મણનો સેવક જે તું, તેમાં સર્વ સંભવે છે. પરંતુ પુરૂષનો સ્પ-ર્શ થોડો પણ મને યોગ્ય નથી. માટે તું જલદી જા. તું ગયાથી સર્વ ક-રના જેવું થશે. રામ પણ ઉદ્વેગ કરશે. ત્યારે હનુમાન કહેવા લાગ્યો કે, આ હું આવ્યો. પણ રાક્ષસોને કાંઈક પરાક્રમ ખતાવું છું. આ રાવણ ખીજા કોઈના પરાક્રમને જાણતો નથી. પણ રામના સેવકનો પરાક્રમ ખતાવવો જોઈએ. એવું સાંભળી સીતાએ કહ્યું કે, ઠીક છે, પછી પોતાનો ચુડામણી હનુ માનને આપ્યો. હનુમાન સીતાને નમસ્કાર કરીને ચાલવા લાગ્યો. જેમ વન

ના હાથી ઉન્મત્ત થઈને અરણ્યમાં ફરે તે પ્રમાણે તે ઉદ્યાનમાં ફરવા લા-
 ગ્યો. રક્તશોક વ્રક્ષ વિષે દયા રહિત થયો, બકુલ વ્રક્ષ વિશે અનાકુલ. આ
 ખાના વ્રક્ષને વિશે કરુણા રહિત, અપક વ્રક્ષ વિશે કપ રહિત, મદાર વ્રક્ષ
 વિશે અગ્નિક ક્રોધી. કદલી વ્રક્ષ વિશે નિરદય, એ પ્રમાણે સર્વ વ્રક્ષોના લી
 લા માત્રે કરી ભગ કર્યો, તે ઉદ્યાનના ચારે દરવાજાની રક્ષા કરનારો જે
 રાક્ષસો, તે હાથમાં મુદ્ગરાદિ હથિયારો લઈને હનુમાનને મારવા સારૂ દો-
 ડ્યા. કિનારાના પર્વત ઉપર જેમ સમુદ્રના લાટ વ્યર્થ જાય છે તે પ્રમાણે
 હનુમાન ઉપર ત્યાંનાં હથિયારો વ્યર્થ થયાં. પછી હનુમાન કોપાયમાં ન થઈ
 ને ત્યાંનાં આડોને ઉખેડીને ત્યાંને મારવા મંડી ગયો. તેથી વ્રક્ષોની પહેલ
 રાક્ષસોના નાશ કર્યો. ત્યારે ખીજ રાક્ષસો રાવણ પાસે જઈને કહેવા લા-
 ગ્યા કે રાક્ષસોને હનુમાને મારી નાખ્યા. એવું સાંભળીને હનુમાનને મારવા
 સારૂ રાવણે અક્ષકુમાર પુત્રને આજ્ઞા કરી તે ત્યાં ગયો, ત્યારે હનુમાન તેને
 કહેવા લાગો કે; ભોજનમાં જેમ ફળ, તે પ્રમાણે આ રાણમાં તું પહેલો આ
 વ્યો છુ. ત્યારે તે કહેવા લાગો કે, તું વ્યર્થ ગરજના કરે છે, એમ કહીને
 તીક્ષ્ણ બાણે કરી હનુમાનને પ્રહાર કર્યો, હનુમાને પણ બાણોના વરસાદ
 કરીને રાવણના પુત્રને ઠાંકી લીધો, એમ કોટલાએક વખત અસ્ર શસ્ત્રે કરી
 લડીને પશુની પહે હનુમાને અક્ષકુમારને માર્યો, ત્યારે ભાઈ મુતાના ક્રોધે
 કરી ઈંદ્રજિત આવીને, હે મારૂતે, ઉભો રહે! ઉભો રહે! એમ કહેવા લા-
 ગો, પછી કદપાંતની પહે મહા ભયકર ખેડતુ યુદ્ધ થયું. તે ખેડ જળની ધારા
 પ્રમાણે હથિયારો નાખવા લાગ્યા, ત્યારે આકાશમાં પુષ્કરાવર્ત મેઘની પહે દ
 ખાવા લાગું. અને તેમનાં હથિયારો વડે કાણ માત્ર પણ આકાશ દખાયું ન
 હી ઈંદ્રજિતના હથિયારો મારૂતિ તોડવા લાગો, અને પોતાના હથીઆરોથી ઈંદ્ર
 જિતના અગ ચુર્ણ કરવા લાગો. ત્યારે ઈંદ્રજિતના સુભદ્રો લોઈની નદીઓ
 જોવા લાગ્યા. પછી મારૂ સેન્ય નષ્ટ થયું; હથીયારો વ્યર્થ ગયાં, એમ જાણી
 ને ઈંદ્રજિતે હનુમાન ઉપર નાગપાશ અસ્ર મુક્યું, તે વખતે જેમ ચંદનના
 આડને નાગ બાંધી લે, તેમ પગથી તે માથા સુધી નાગપાસે કરી હનુમાનને
 બાંધી લીધો, તે નાગપાસનું બંધન સહેન કરીને કૈતક જોવા સારૂ તે બંધનમાં
 પડ્યો, પછી મારૂતિને ઈંદ્રજિત રાવણની પાસે લઈ ગયો, ત્યારે રાવણ હનુમાનને
 કહે છે કે, હે કુષ્ઠ, આ તે શું કર્યું? જન્મથી મારો આશ્રય કરીને આવે ત-
 પસ્વીના આશ્રય કર્યો કે? તે વનવાસ કરનારા, ફળો ખાનારા, મલીન અને

વનના ભીલ જેવા પ્રસન્ન થઈને તને 'શુ' લક્ષ્મી દેશે ? જેના કલ્યાણી તું
આંધ આવતાંજ તને પ્રાણુ જવા જેવું થયું, તેના વિસ્વાસથી તું આંધ આ
વ્યા ? તે રામ અને લક્ષ્મણ પૃથ્વી ઉપર ફરનારા છે માટે મહા કુશળ
છે. તેણે આ તને દુઃખમાં નાંખવાનો ઉપાય કર્યો છે. ધુતારા લોકો જે છે
તે ખીજના હાથથી આંગ ગમાવે છે. પ્રથમ તું મારો શેવક હતો. તે ખીજ
ના થયો તેથી તું મારવા યોગ્ય નથી. પણ શિક્ષા કરવા સારૂ માન તને ની
શાની કરૂ છું. ત્યારે હનુમાન કેહેવા લાગ્યો કે હું તારો શેવક ક્યારે હતો ?
તેમજ તું મારો સ્વામી ક્યારે હતો ? એવું બોલતાં તને લાજ નથી થતી ? એ
ક વખતે તારો પ્રિય સામંત જે ખર શુરવીર તે બધાઈ ગયાથી તારા કલ્યા
ણી મારા બાપે તેને વરૂણ પાસેથી મુકાવ્યો હતો ? અને તારી સહાયતા કર-
વા સારૂ આવીને વરૂણના પુત્રોના હાથથી મે તારૂ રક્ષણ કર્યું હતું ? તેમ
છતાં અ. વખતે તું પાપ કરવાને તત્પર થયો છે, તેથી સહાયતા કરવાને
યોગ્ય નથી. પરસ્ત્રી હરણ કરનારો જે તું, તેની સાથે બોલ્યાથી પણ પાપ
લાગે, આ વખતે એકલા લક્ષ્મણ થકી તારૂ રક્ષણ કરનારો તારા સેન્યમાં
કોઈ દીઠામાં આવતો નથી. એવું સાંભળીને રાવણ દ્રોધાયમાન થયો. પછી
દાંતે કશી હોઠ આવીને તેને કેહેવા લાગ્યો કે, મારા વેરીના આશ્રય કરીને
તેં મને પોતાના શત્રૂ કર્યો. માટે તને મરવાની ઇચ્છા છે. પણ કોઠ વડે
ગળેલા આંગવાળા પુરૂષને મોતને હુકડો આવેલો જોઈને હત્યાના ભયે કરી
ને જમ કોઈ મારતો નથી, તેમ તું શત્રૂનો દુત છે; માટે તને કોણ મા-
રશે ? તોપણ ગધેડા ઉપર બેસાડીને માથામાં પાંચ પાટા કરી, સર્વ લોકના
દૃષ્ટતાં લકાના રસ્તે રસ્તે તને ફેરવીશ. એવું સાંભળીને હનુમાને દ્રોધમાં આ
વીને નાગપાસને તોડી નાંખ્યું. કમલિની નાળે હાથી બાંધેલો કેટલીવાર
રહે ? પછી વીજળીની પઠે કુદકો મારીને પોતાના પગે કરી રાવણના મુકુટ
ને તોડી નાંખ્યો. ત્યારે એને મારો, એવી રીતે રાવણ પુકારવા લાગ્યો. એ-
ઠલામાં હનુમાને તેની આખી નગરીને અનાજની પઠે ભગ કરી. એવી ફી
ડા કરીને હનુમાન ગરૂડની પઠે ઉડી મારીને રામની પાસે આવ્યો, તેને ન-
મસ્કાર કરીને સીતાના ચુડામણી આપ્યો. ત્યારે જાણે સાક્ષાત સીતાજી આ-
વી હોયની ! એવી રીતે રામ જાણવા લાગ્યો. અને તે ચુડામણીને તદ્દયની
સાથે દાખીને વારવાર તેનું આલિંગન કરીને ત્યોના વ્રતાંત પ્રહ્યાથી તેણે

रावणानां पराभव, तथा सीतानां शोध तथा भार्गवभां यथेष्टो सात्रात्म ॥ पञ्च
सर्वं उक्तीकृतं कृष्टी संलगावी.

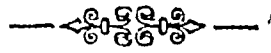
इत्याचार्य श्री हेमचंद्र विरचिते श्री राम

लक्ष्मण चरित्रे सीता हरण इत्यादी,

छठो खंड समाप्त

અથ શ્રી સાતમો ખંડ પ્રારંભતે

હનુમાનના મુખ થકી સીતાનો વૃતાંત તથા તેનું રાવણેજ હરણ કર્યું છે એ બધું સાંભળીને રામે રાવણની સાથે યુદ્ધ કરવા જવાની તૈયારી કરી તેવારે સુગ્રીવ સહિત ઘણા વિદ્યાધર રાજાઓ પોત પોતાના સેન્ય સહિત તથા તેમની સાથે ભામડળ, નલ, મહેદ્ર, હનુમાન, વિરાધ, શુષેણ, જમ્બવાન, અગદ ઇત્યાદિ અનેક રાજાઓ સહિત પ્રીયાણુ ભેરી વગડાવી લંકા તરફ રામ અને લક્ષ્મણની સાથે ચાલ્યા પછી વીમાન્ત તથા હાથી, ઘોડા, રથ પ્રમુખ વાહનો ઉપર બેસીને વિદ્યાધરોનું સેન્ય આકાશ માર્ગે ચાલ્યું. થોડીજ વારમાં એક વેલધર નામના પર્વત ઉપર વેલધર નામના નગર માં આવ્યા. તેવારે તે નગરના રાજા સમુદ્ર અને શેતુ રામની સાથે યુદ્ધ કરવાલાગ્યા તેમાં નલે સમુદ્રને તથા નીલ નામના વિદ્યાધરે શેતુને બાંધીને રામની સામે લાવ્યા. રામે તેમની ઉપર દયા કરીને તેનું રાજ પાછું આપ્યું, પછી સમુદ્ર રાજાએ પોતાની ત્રણ કન્યાઓ લક્ષ્મણને આપી. તે રાત્રીમાં રહીને તે બંને રાજાઓને સાથે લઈને સવારમાં ચાલતા થયા, રસ્તામાં ચાલતાં કંટલાએક રાજાઓને જીતીને છેવટ લંકા નગરીની પડોશના હ સદીપના રાજા હસરથને જીતીને સર્વ તીહારહ્યા. રામ તથા લક્ષ્મણ અત્યંત સેન્ય સહિત લંકા નગરીની નજીક આવ્યા, એ વાતની ત્યાં બખર થયાથી લોકો અતિ કોળાહળ કરવા લાગ્યા. તેમ ગણા સ્ત્રી પુરૂષો ભય પામવા લાગ્યા તે જોઈને ઘણાજ રાક્ષસ વીરો રાવણના ચોક્કા લડાઈ કરવાને તૈયાર થયા. તેવારે દુશ્મનને મારવાને મહા બળવાન રાવણે સુરી વાળાં વગડાવ્યાં. એ સર્વ હુકીકત જાણીને રાવણના ભાઈ ખીલીયણ હાથ જોડી ન મસ્કાર કરીને રાવણને કહેવા લાગ્યો.

હું બધું હું ભાઈ, હવે તું સતોષ કર. પ્રથમ વિચાર કીધા વિના તે સીતાનું હરણ કર્યું તેથી આપણા કુળને કલક લાગ્યું. હવે રામ સીતાને લેવા માટે તત્પર થયો છે. માટે લડાઈ કર્યા વિનાજ સીતાનો સત્કાર કરી ન તે રામને પાછી આપ. જેથી આપણી શોભા વધશે અને કોટીગમે જી.

વોના પ્રાણુ જતા બચશે. એ માહાર કહ્યું તું નહીં માને તો તારો કુળ
 સહિત નાશ કરીને રામ સીતાને લઈ જશે. હે ભાઈ તે નથી જોયું સાહા-
 સગતી અને ખરાદિક વિદ્યાધરોને તે રામ લક્ષ્મણે એક શીયાળીયાને સીંહ
 મારે તેમ મારી નાંખ્યા, તે તો દુર રહ્યા પણ તેના સેવક એક હનુમાન
 થુ તે નથી જોયો. જે આખી લકામાં ઉથલ પાથલ કરી ગયો હતો. આ
 જે તારી સપતી ઈંદ્રના જેવી છે તે તું પરસ્ત્રીને માટે જોવાને તત્પર ન થા
 એવું ખીલીપણુનું જોલવું સાંભળીને તેની પાસે યેડેજો રાવણનો પુત્ર જો-
 લ્યો હે કાકા તું જન્મનોજ ખીકણુ છે. તું આપણા કુળને કલંક લગાડે છે
 ઈંદ્રરાજ વિગરે બગવાનાને છતનારો જે માહારો પિતા તેને તું મરવો ત-
 કાસે છે. માટે તુંજ મરવા લાયક છે. પ્રથમ પણ તે પ્રતિજ્ઞા કરીને દશરથ
 રાજાને માર્યો નહીં ને જુદું જોલ્યો કે, હું મારી આવ્યો- એમ કહીને
 અમને ઠગ્યો. અને હવે ઈંહાં આવેલાં રામને માહારા પીતાના હાથથી ઉ-
 ગારવાનો વિચાર કરે છે. માટે તું રામનો પક્ષપાતી છે તેથી તું અમારી મ
 શલતમાં કામના નથી. એવું તે ઈંદ્રજીતનું જોલવું સાંભળીને ખીલીપણુ જો-
 લ્યો જે હું લગાર પણ રામનો પક્ષપાતી નથી. પણ તુતો કુળનો નાશ કર
 નાર પુત્ર શતરૂ રૂપે પેદા થયો છે, જે તારો બાપ અકાર્ય કરી આવ્યો છે તેનું
 નિવારણ કરવું તો દુર રહ્યું પણ ઉલટો કુળને કલંક લગાડવાં સામેલ થાય
 છે, એમ કહીને પછી રાવણને કહેવા લાગ્યો કે હે રાવણ આ પુત્રની સલા
 હથી તથા તારા કત્યો વડે તું થોડાજ વખતમાં નાશ પામીશ, તેથી માત્ર
 મને દુઃખ થવાનું સંભવે છે, એવું તેનું વચન સાંભળીને રાવણ હાથમાં ખે
 ડગ લઈને ખીલીપણુને મારવા ઉડ્યો. તેવારે ખીલીપણું ભુક્ટી-ચડાવીને એક
 મોટો સ્થંભ ઉખેડી હાથમાં લઈને રાવણની સામે થયો, તેવારે કુભકરણુ ના
 મનો રાવણનો નાહાનો ભાઈ વચમાં પડીને બનેને ભુદા પાડ્યા. પછી બં-
 ને જણ પોત પોતાના સ્થાનકે ગયા. પછી રાવણ ખીલીપણુ પ્રતે કહેવા લા-
 ગ્યો જે તું માહારી નગરીમાંથી નીકળી જા. એવું રાવણનું જોલવું સાંભળી
 ને તુરતજ ખીલીપણું ત્રણ અક્ષોહિણી રાક્ષસ વિદ્યાધરોનું સેન્ય લઈને રામ
 ની તરફ ગયો તેને આવતો જોઈને સુગ્રીવાદિકને શક ઉત્પન્ન થયો કહ્યું છે
 કે ઝેરી સર્પની માફક શતરૂનો વિસ્વાસ ન કરવો એવું સુગ્રીવનું ચિત્ત જોઈ
 ને ખીલીપણું એક દુત રામની પાસે મોકલીને કહેવરાવ્યું કે રાવણને અ-
 ન્યાયવત જાણી હું તમારી તરફ આવ્યો છું.

એવું બિભીષણનું બોલવું સાંભળીને રામે સુગ્રીવના સામું જોયું ત્યારે સુગ્રીવ કહેવા લાગ્યો જે સ્વભાવે કરીને રાક્ષસો એકચુદ્ર છે અને નર્મના કપટી છે. તોપણ એ બિભીષણને આવવા દેવો જોઈએ તેને અહીંયાં આવ્યા મછી ખાતરી કરીશુ કે તે કપટથી આવ્યો છે કે કાંઈ ખરો કારણથી શુદ્ધઅંતઃકરણથીજ આપણી તરફ આવ્યો છે, તેની ખાતરી કરીને પછી આપણને જેમ અનુકૂળ આવશે તેમ કરીશુ. એવી રીતે રામની સાથે સુગ્રીવ બોલે છે તેટલામાં એક નીષકપટી અને ધર્મના જાણવાવાળો રાક્ષસ કહેવા લાગ્યો કે એ બિભીષણ રાવણ પાસેથી સીતા રામને પાછી અપાવવા વિષે રાવણને ઘણો સમજાવ્યો તેનું નહીં માનતાં રાવણ તેને લકામાંથી જવાનું કહ્યું તેથી તે રાવણને અન્યાય જાણીને તથા તેની સાથે અણખતાવ કરી તમારી તરફ આવ્યો છે. અરથાત તમારે શરણ આપ્યો છે, એ વાતમાં કાંઈ પણ અંદેશો રાખશો નહીં. એવું તેનું બોલવું સાંભળીને પછી રામે બિભીષણને પોતાની પાસે બોલાવ્યો તેવારે તેણે આવીને રામને નમસ્કાર કર્યો, ત્યારે રામે તેને આલિંગન કર્યું. તેવારે બિભીષણ કહેવા લાગ્યો, હું રામ દુરન્ય જે રાવણ તેને મુકીને હું તમારી તરફ આવ્યો છું. હું તમારો સેવક છું માટે તમારા બીજા સામંતોની પહે મને પણ આજ્ઞા કરો, એવું તેનું વિનયપૂર્વક બોલવું સાંભળીને રામે પ્રતિજ્ઞા કરીને કહ્યું કે આ લકાનું રાજ હું તનેજ આપીશ, કહ્યું છે કે મોટા પુરુષોને નમસ્કાર કર્યાનું ફળ જનું નથી ઈહાં રામ હંસદ્વીપમાં આઠ દિવસ રહીને પોતાના સેન્ય સહિત લંકા નગરીની બહાર આવી પડાવ કીધો. તેવારે રામના સેન્ય વીસ જોડન પ્રથવી રોકી તે સેન્યના ધુધાટે કરીને આખી લંકા નગરી બેહરી થઈ, એવું જોઈને રાવણના ચોદાઓ હાથમાં હથીયાર લઈને રણભૂમિમાં આવ્યા, તેમાંના કેટલાએક ઘોડા ઉપર તથા કોઈ હાથી ઉપર કોઈ રથ ઉપર ઇત્યાદિક વાહનો ઉપર બેસીને તથા પગે ચાલીને એવી રીતે રાવણ પાસે આવ્યા, તેવારે રાવણ પણ અનેક પ્રકારના હથીયારોથી ભરેલા એક રથમાં બેસીને તથા થયા ત્રીહાં કુલકરણ એક હાથમાં ત્રીચુળ લઈને તથા ઈંદ્રજીત અને મેઘવાહન રાવણના બે પુત્ર બે આવડુ ઉપર આવીને ઉભા, બીજા પણ રાવણના અનેક પુત્ર તથા ચોદાઓ આદી કોટીગમે ચુરવીર યુદ્ધ કરવાને તથા થયા એવી રીતે અસખ્ય સેન્ય સહિત રાવણ લંકામાંથી બહાર નીકળ્યો. તે વખતે સુરવીરોએ હાથમાં હથીયારો તથા ધ્વજો ધારણ કરેલી તે ધ્વજોના ઉ

પર, કોઈને હાથી, કોઈને ઉટ, કોઈને મોર. કોઈને હરણુ, કોઈને નાગ, કોઈ
ને સીંહ ઇત્યાદિક ચિત્રો સહિત ધ્વજઓ હતી, તથા કોઈના હાથમાં તરવાર,
કોઈના હાથમાં ખદ્ગ. કોઈના હાથમાં કુહાડો, કોઈના હાથમાં ગદા, કોઈના
હાથમાં ભાલો ઇત્યાદિક નાના પ્રકારનાં હથિયારો હાથમાં લઈને રાવાણના ચો-
ક્કાઓ, રામના સેન્યને ઘેરો નાંખવાને તઈયાર થયા, તથા એક એકની સાથે
બોલવા લાગ્યા કે, તુ આને મારચ, હું આને મારુ છું, એવી રીતે બોલતા
થકા રણભૂમીમાં આવ્યા, એવું રાવાણનું સેન્ય પચાસ જોજન ભૂમીને રોકના
રૂ લગાઈ કરવાને તઈયાર થયું.

ઢાઢ

[દશી કંઠ્યાની.]

સુર રસ પુર જશ નુર વાધ્યો ઘણો, ભુરી રણ તુરીકો નાદ વાજે; એ
ટેક, રામ રાવાણ તણુ સેન્ય અતુળી મીલ્યુ, લકની સીમમાં યુદ્ધ સારે,
ચાક્ર નર ક્રોધ કરી, આયુદ્ધ કર ધરી, સામ સામી લડે જોમ પાડે, ॥ સુ. ॥
૧, કેઈ લડે કેઈ પડે, કેઈ ધડ તડકડે, કાયર નર ધરે હાથ આડા, નીર જો-
મ તીર વરસાવતા, કેઈ નર, કેઈ તણા તન વહે રૂદીર ધારા, ॥ સુ. ॥ ૨
તેણે સમે વાનર સુભટ ક્રોધે ભર્યા, લેઈ હથિયાર ત્યાં ખુબ મુજે. જીત કરી
ભીત દઈ રાક્ષસ સેનમાં, ભગ કીધો અતી નષ્ટ ત્રાસે, ॥ સુર ॥ ૩ ॥ આપણુ
સેન્ય અકળાઈ પાછુ ફર્યુ, સુભટ અતી માર લહી મરણ પામ્યા, તેહ દખી
કરી, આયુદ્ધ કર ધરી, હસ્ત પ્રહસ્ત રાક્ષસ આયા. ॥ સુર ॥ ૪ ॥ સુભટ
નીજ બોધતો શતરૂભટ સોધતો. ધનુષ્ય ટણકાર કરે અતીય વેગે; તેણે સમે
વાનરભટ તે સમા થયા, નલુ અને નીલ કરી રક્ત નયણાં; ॥ સુર ॥ ૫ ॥
વાલ વીકરાળ કર વાળ કર પ્રેતજ્યુ, હીકરવકીક કપીમૃતદતા, વાયુને વાં બુ-
દા હરણુ હરણી ધવ, સેન્યભટ સંકળ તવ દુર નાસે ॥ સુર ॥ ૫ ॥ સોપી રા-
ક્ષસભટ હસ્ત ભીષણ ગતી, મેઘ જ્યુ ગાજતો; નળની સામે, નીર જોમ તીર
વરસાવતો રસ ભરે, પ્રહસ્ત પાણુ મુજતો નીલ સામે, ॥ સુર ॥ ૬ ॥ સામ સા-
મી લડે કેસરી, સીંહ જ્યુ, યુદ્ધ ઉદ્યતપણુ કો ન થાકે, તેણે સમે નળ કપી બ-
ળ આણુહદ તપી, હસ્તને મસ્તકે ખડગ વાહે. ॥ સુર ॥ ૭ ॥ તીમ તીહાં નીલ
પાણુ; દીલ કીધા વિના. છેદતો શીશ પ્રહસ્ત કેરુ, તેણે સમે દેવ વૃષ્ટ કરે ક-
રપની નળ અને નીલ પર પ્રસન થાઈ, ॥ સુર ॥ ૮ ॥

એવી રીતે હસ્ત તથા પ્રહસ્ત મુવા પછી રાવણના સેન્યમાંથી ક્રોધેકરી મરીચ, સિહજંઘન, સ્વયંભુ, સારણુ, શુક, ચદ્રાર્ક, ઉદામ, ખીલત્સ, કામાક્ષ, મકરજંઘર, ગભીર, સિંહરથ, ઇત્યાદિક રાક્ષસો આગળ થયા. તેમજ વાનર સેન્યમાંથી મદનાકર, સતાપ, પ્રથિત, આક્રોશ, વદન, દુરિત, અનંધ, પુષ્પાક્ષ; વિઘન, પ્રીતિકર, ઇત્યાદિક વાનરો, રાક્ષસોની સાથે લડવા લાગ્યા, જેમ કુકડા કુકડાની ઉપર ઉડે, તે પ્રમાણે તે એકમેક ઉપર ઉડવા લાગ્યા. મારીચરાક્ષસની સામે સતાપ વાનર, નદન અને જંઘર, ઉદામ અને વિઘન, શુક અને દુરિત, સિહજંઘન અને પ્રથિત, એ પરસ્પર લડાઈ કરીને માંહોમાંહે માર કરવા લાગ્યા. એટલામાં સુર્ય આથમી ગયો. પછી બેઉ સેન્યો પોતપોતાના મુવેલા પુરૂષોના શોધ કરવા લાગ્યા. એમ કરતાં કરતાં રાત્ર ગયા પછી રાક્ષસોના ચોક્કા રામના સેન્યને યુદ્ધ કરવા સારૂ બોલાવવા લાગ્યા. મેરૂ પર્વતના જેવો અચલ રાવણ, હાથી અને ઘોડા સહિત રથ ઉપર બેસીને સેન્યમાં આવ્યો. યમથી પણ ભયકર, તે પોતાની દૃષ્ટિએ કરીને શતરૂને બાળતોજ હોયની? નાના પ્રકારનાં અક્ષ તથા શસ્ત્રોને ધારણ કરનારા પોતાના દરેક સેનાનીને જોતો જોતો શતરૂને તાણશાળાની પઠે માનનારો રાવણ સગ્રામમાં આવ્યો. તે સમયે રામના સેનાનીઓ સેન્ય સહિત સગ્રામ ભુમીમાં આવીને યુદ્ધ કરવા લાગ્યા. તે દેકાણે લોઈની મોટી નદીઓ વહી નીકળી. ક્યાંક પર્વતો જેવા પડેલા હાથી, દીડામાં આવ્યા, ક્યાંક મગરમચ્છ જેવા મોટા રથો ભાગેલા પડ્યા દેખાયા. કબઘે (માથા વનાના) નાચવા લાગ્યા. તે વખતે રાવણના સેન્યે મોટા બગ વડે યુદ્ધ કરીને વાનરાઓના સેન્યનો ભગ કર્યો. તે જોઈને ક્રોધાયમાન થયો થકો સુગ્રીવ ધનુષ્ય સજ્જ કરીને સેન્ય સહિત પોતે યુદ્ધ કરવા આવ્યો. ત્યારે તેને હનુમાન કેહેવા લાગ્યો કે, હે રાજા, તુ આંધજ ઉભો રહે, અને મારો પરાક્રમ જો, એવી રીતે સુગ્રીવને વારીને આગળ આવ્યો. મહાસમુદ્રમાં મદર પર્વતની પઠે હનુમાન રાક્ષસ સેન્યમાં જઈને યુદ્ધ કરવા લાગ્યો, તેની સામે મેઘના જેવી ગરજના કરીને માલી નામનો રાક્ષસ યુદ્ધ કરવા લાગ્યો. ત્યોના સંગ્રામમાં સિહના પુછાને દુષણ દનારા જેવા ધનુષ્યોના ટાણકાર કરનારા બેઉ શોભવા લાગ્યા પરસ્પરનાં હથિયારો તોડવા લાગ્યા. એવી રીતે ઘણા વખત યુદ્ધ કરીને જે મં ગ્રીભમરૂતુનો સુર્ય નાનો સરોવરને જળ રહિત કરે, તેમ હનુમાને, મહા પ્રાક્રમી માલી રાક્ષસ અક્ષ રહિત કર્યો. ત્યારે તેને કેહેવા લાગ્યો કે હે ન-

કામા રાક્ષસ હવે આંધથી 'તુ' જા. તેને મારીને હું શુ કરું? એવું હનુમાન
તું બોલવું સાંભળીને તેની પાસે ઉભેલા વનરોદર બોલ્યા. અરે, હું પાપ,
આવું તુચ્છ શું બોલું છું? તું હાંભળાજી મરીશ. આવ મારી સાથે યુદ્ધ કર
પાછો જા નહી. એવું સાંભળી સિંહની પહે ગર્જના કરીને હનુમાને તેને
બાણ કરી ઠોકી લીધો. તે સમયે આકાશમાં દેવવાણી થઈ કે, અહો આ
વનરોદર વીર હનુમાનની સાથે યુદ્ધ કરવા ચોજ્ય છે. તે સાંભળીને હનુમા
ને સહેવાયું નહી. તેથી એકજ વખતે ઉત્પાન મેઘની પહે અસ્ત્રોની
વરસાદ કરીને સર્પ રાક્ષસોને દર્પતાં વનરોદરને મારી નાંખ્યા. ત્યારે રાવણ
ના પુત્ર જંબુમાલી માર્ગીની સાથે યુદ્ધ કરવા લાગ્યા. પરસ્પર મારવાની
ધમ્મ છે જેમને એવા મહા પરિક્રમી તે બે સર્પ અને નાળીયાની પહે બા
ણ કરીને યુદ્ધ કરવા લાગ્યા, જંબુમાલી એક બાણ મારે તો તેને હનુમાન
એ મારે. એમ પરસ્પર બાણ ધ્રુવી કરીને લડવા લાગ્યા, પછી હનુમાને કો
ધમાં આવીને તેના રથ તોડી નાંખ્યા. અને મુદ્ગર વડે સારી પહે માર્યા
તેથી જંબુમાલી મુર્છિત થઈને મરી ગયા. પછી મહોદર નામના રાક્ષસે હ-
નુમાને ઉપર બાણ ધ્રુવી કરી. અને કુતરા જેમ ફુકરને ઘેરી લે તેમ રાક્ષસ
ભટોએ હનુમાનને ઘેરી લીધો, અને બાણ કરી મારવા મંડી ગયા. કોઈ
બાહુ ઉપર કોઈ મુખ ઉપર, કોઈ પગ ઉપર, કોઈ હૃદય ઉપર, કોઈ કુક્ષી
ઉપર, મારવા લાગ્યા. તે સમયે વનમાં અગ્નિની પહે, તથા સમુદ્રમાં વડવા
નલની પહે, તે રાક્ષસ સેન્યમાં માર્ગી શોભવા લાગ્યા, જેમ સુર્ય અધકાર
ના નાશ કરે, તે પ્રમાણે હનુમાને રાક્ષસોનો નાશ કર્યો. ત્યારે કુલકરાણ હા
થમાં ત્રિશુલ લઈને ઇશાન ઇંદ્રની પહે પોતે યુદ્ધ કરવા દાઢ્યો.

કોઈને પગના મારે, કોઈને મુઠના મહારે. કોઈને બાજુથી, કોઈને મુદ્-
ગર વડે, કોઈને ત્રિશુલથી, અને કોટલાએકને એક બીજા ઉપર લોટીને કુલ
કર્યું, પ્રાનરાઓને માર્યા. તે વખતે કક્ષપાંત સમુદ્રની પહે બેહાપરાક્રમી કુ-
લકરાણને જાઈને સુગ્રીવ, ભામંહલ, દધીમુખ, મહેદ્રા કુમુદ, અંગદ, ઇત્યાદિક
રામના ચાહ્યાએ પારધી જેમ સિંહને અટકાવે, તેમ ત્યાંએ કુલકરાણને
રૂક કર્યો, અને તેની ઉપર શસાસની વરસાત કરવા લાગ્યા ત્યારે કુલકર
ણ પ્રસ્થાપન નામના અસ્ત્ર સુકીને દિવસને કુમુદખંડની પહે આખા સેન્યને
ઉંધમાં તાંખી દીધું. એવું જાઈને સુગ્રીવે પ્રબોધીની વિદ્યાનુ સ્મરણ કરીને
સર્વ સેન્યને ઉઠાડ્યું. પછી બોલવા લાગ્યો કે, અરે કુલકરાણ તારી રાત કયાં બધું ?

એમ કહીને પછી પક્ષીઓની પઠે વાનરભટ દોડીને કુંભકરાણની સાથે યુદ્ધ કરવા લાગ્યા. તે વખતે વૈદ્ય જેમ રોગનો નાશ કરે તેમ સુગ્રીવે ગદાના મારથી કુંભકરાણના સારથી રથ ઘોડાનો નાશ કર્યો. તે જોઈને કુંભરાણ હાથમાં મુગદર લઈને એક શૃંગી પર્વતની પઠે સુગ્રીવ ઉપર દોડ્યો. તેના શરીરના વાયુ વડે જેમ હાથીના અડકાયાથી વ્રક્ષો પડી જાય તેમ કેટલાએક વાનર પડવા લાગ્યા. નદીના વેગની પઠે અશ્વ સહિત કુંભકરાણે મુગદરથી સુગ્રીવના રથને ચુરાણુ કરી નાંખ્યો. તે વખતે સુગ્રીવ આકાશમાં ઉડીને ઈંદ્ર જેમ પર્વત ઉપર વજર નાંખે તે પ્રમાણે એક મોટી શિલા કુંભકરાણ ઉપર નાંખી. ઔત્પાતિકી રજા વ્રણી વાનરાઓને ખનાવતો છતાં મુદ્ગરે કરી તે શિખાના કટકા કરી નાખ્યા સુગ્રીવે તડતડ શબ્દ કરનાર તડિતદડ નામનું અસ્ર કુંભકરાણ ઉપર નાંખ્યું. કુંભકરાણે તે અસ્રનો નાશ કરવા સારૂ ઘણાં અસ્ર નાંખ્યાં. પણ તે સર્વ વ્યથે થઈને તે અસ્રના પ્રહારે કરી પર્વતની પઠે પૃથ્વી ઉપર પડ્યો, કુંભકરાણ મુર્છીત થયો. એમ જોઈને સાક્ષાત કાલના જે વો રાવણ આવ્યો. તે વખતે ઇંદ્રજીત નમસ્કાર કરીને તેને કેહેવા લાગ્યો કે હું સ્વામિન તમારી આગળ, યમ વરૂણ કુબેર ઇંદ્ર એ ઉભા રહે નહીં તો આ વાનરાઓની શું બિશાદ છે? તમે આંહીજ ઉભા રહો. હું જોઈને મુર્કટની પઠે તેમને મારૂ છું. એવી રીતે રાવણને રોકીને વાનરાઓના સેન્યની સામે યુદ્ધ કરવા સારૂ ઇંદ્રજીત તથ્યાર થયો જેવી રીતે તળાવમાં સર્પ પેસે અને દેડકાં નાશી જાય; તેમ વાનરા નાશવા લાગ્યાં, ત્યારે ત્યોને ઇંદ્રજીત કહે છે કે, રે રે, ઉભા રહો યુદ્ધ ન કરનારાને હું મારનાર નથી, હું રાવણનો પુત્ર છું. તે હનુમાન અને સુગ્રીવ ક્યાં છે? તે રામ લક્ષ્મણ ક્યાં છે? એવું તેનું બોલવું સાંભળીને સુગ્રીવે રાવણને, તથા ભામડળે મેઘવાહન બોલાવીને પરસ્પર યુદ્ધ કરવા લાગ્યા.

ચાર દિગ્પાલની પઠે, તથા ચાર સમુદ્રની પઠે, ત્રણે લોકને ભયકર ધનુષ્યોનો માર કરનારા તે ચારે શોભવા લાગ્યા. રથોના જવા આવવાથી પૃથ્વી અને પર્વતોં કપાયમાન થયાં. સમુદ્ર ક્ષોભને પામ્યો બાણો નાખવામાં મહા કુશળ, ત્યોના બાણો ક્યારે જાય આવે છે? એવું જાણ્યામાં આવે નહીં એવી રીતે શસ્ત્ર વડે ત્યોએ ઘણો વખત યુદ્ધ કર્યું. પરંતુ કોઈએ કોઈને જીત્યો નહીં. પછી ઇંદ્રજીત અને મેઘવાહન યોગે નાગપાસ અસ્ર નાખીને ભામડલ અને સુગ્રીવને બાંધ્યાં. ત્યારે તે સ્વાસોછવાસ મુકવાને અસ-

મથે થયા, એટલામાં કુલકરાણુ સાવધ થઈને તેણે ગદાએ કરી હનુમાનને વાં સા ઉપર માર્યુ, તેથી તે મુર્છીત થઈને પડ્યો. ત્યારે કુલકરાણુ તેને કાખ માં ઘાલ્યો. એ જોઈને બિભીષણુ બોલ્યો કે, હે રામ. તમારા સૈન્યમાં મહા-પરાક્રમી, મુખને વિષે નેત્રોના જેવા સારભુત, ભામડલ અને સુગ્રીવ, ત્યોને રાવાણના પુત્રોએ જીત્યા. તે જ્યાં સુધી લકામાં લઈ ગયા નથી. ત્યાં સુધી હું તેમને મુકાવુ છું. કુલકરાણુ હનુમાનને બાહુ વડે બાંધ્યો છે, તે જ્યાં લ ગાણુ લકામાં ગયો નથી ત્યાં લગાણુ છોડાવવા યોગ્ય છે. હે સ્વામિનં, સુ-ગ્રીવ ભામડલ, તથા હનુમાન એ વિના આપણુ સૈન્ય નિર્વીર છે. માટે મ ને આજ્ઞા આપો હું જાઉં. એવી રીતે બિભીષણુ બોલે છે. એટલામાં વા-લીના છોકરો અગદ કુદકો મારી દોડી જઈને કુલકરાણુને બોલાવીને તેની સાથે યુદ્ધ કરવા લાગ્યો, ત્યારે ક્રોધે કરી આંધળો થએલો કુલકરાણુ પોતાની ભુજમાંથી હનુમાનને છોડ્યાથી પોંજરામાંના પક્ષીની પઠે ઉડી ગયો, ત્યારે ભામડલ અને સુગ્રીવને છોડાવવા સારૂ રાવાણના પુત્રની સાથે યુદ્ધ કરવા સારૂ બિભીષણુ દાડ્યો. તેને જોઈને ઇદ્રજીત મેઘવાહનને કેહેવા લાગ્યો કે, આ આપણા કાકો આપણી સાથે યુદ્ધ કરવા સારૂ આવે છે એ પિતાનો નાનો ભાઈ હોવાથી આપણા બાપ જેવો છે. માટે એની સાથે યુદ્ધ કેમ કરીએ ? હવે અહીંથી જવુ એ સારૂ છે. કહ્યું છે કે, “પુજા કરવા લાયક પુરુષથી ભય પામેલા પુરુષોને કાંઈ પણ લાજ નથી.” પાસથી બાંધેલા આ બે શતરૂ આ નિશ્ચય કરી મરશે. માટે ત્યોને આંહીજ રહેવા દેવા, એટલે બિભીષ-ણુ આપણી પાસે આવશે નહીં, એવો વિચાર કરીને તે બેઉ જાણુ રાણુમાંથી નાશી ગયા. ત્યારે ભામડલ તથા સુગ્રીવને જોઈને બિભીષણુ ત્યાંજ ઉભો રહ્યો. તેમજ હેમ પડવાની વખતે સુર્ય અને ચંદ્રમાની પઠે રામ તથા લ-ક્ષ્મણનાં મુખ સુકાઈ ગયાં, ને ચિતા કરતા થકા ત્યાંજ ઉભા રહ્યા. ત્યારે જોણુ પુર્વે વર દીધો હતો એવા મહા લોચન નામના દેવનુ રામે સ્મરણુ કર્યુ તેણે અવધી જ્ઞાન વડે જાણી. ત્યાં આવીને સિંહનનદા નામની વિદ્યા મુશલ, રથ, તથા શતરૂનો નાશ કરનારી વિદુદરના નામની ગદા લક્ષ્મણને દીધી. તથા વારૂણ્ય, આગ્નેય, વાયવ્ય પ્રમુખ અત્વો અને છત્રો બેઉને આ ધ્યાં. પછી ગરૂડ ઉપર બેઠેલા લક્ષ્મણને જોઈને ભામડલ અને સુગ્રીવનાં ના ગપાશ નાશી ગયા. તે સમયે રામના સૈન્યમાં જય જય શબ્દો થવા લાગ્યા અને રાક્ષસોના સૈન્યમાં અંધકાર કરી સુર્ય આથમી ગયો.

સવારના ફરી બેઠનાં સેન્ય તૈયાર થઈ રાણસંગ્રામાં આવ્યાં. ત્યારે ય-
મના દાંતો જેવાં દટ્ટીધ્યમાન સમયે તાપેલા કુકરોના ચોગે સરોવરની પકે,
રાક્ષસોના વીરોએ વાનરસેન્યને અકળાવ્યું. ત્યારે પોતાનું સેન્ય વીખરાઈ ગ-
એલું જોઈને બીજા શરીરમાં પેશનારા ચોગિઓની પકે સુગ્રીવાદિક ભટ રા-
ક્ષસોના સેન્યમાં પેઠા, ગરૂડને જોઈને જેમ સર્પો નાસે. તેમ વાનરાઓને જો-
ઈને રાક્ષસો નાઠા. ત્યારે રથમાં બેસીને તેના સચાર વડે પૃથ્વીને કપાવતો
થકો રાવણ પોતે દોડ્યો, દાવાનલ જેવા રાવણને જોઈને વાનરના સેન્યમાં
ના કોઈ ઉભો રહ્યો નહી. ત્યારે રામચંદ્ર પોતે યુદ્ધ કરવા સારૂ ચાલ્યો, તે
ને વારીને બિભીષણે રાવણને લગારવારમાં જોઈને અટકાવ્યો. ત્યારે તેને રા-
વણ કહેવા લાગ્યો કે, રે ! રે ! બિભીષણ, તે કોનો આશ્રય કરો? આ સ-
ગ્રામમાં ગ્રાસની પકે તું મારા મુખમાં પડ્યો, પારધી જેમ કુતરાઓને કુકર
ઉપર મોકલે તે પ્રમાણે મારી ઉપર તને મોકલવાનો રામે સારો વિચાર ક-
ર્યો પોતાને રક્ષણ કરનારા પુરૂષોને એ ચોગ્યજ છે. હે વત્સ, હજી મુઘી તા-
રા ઉપર મારી દયા છે, તું આહીથી જા. આજ હું સેન્ય સહિત રામ લ-
ક્ષ્મણને મારૂ છું- આ મરનારાનો સખ્યા પુર્ણ તું થા નહી. પાછો પોતાને
ઠેકાણે આવ, તારા વાંસા ઉપર મારૂ હાથ છે, ત્યારે તેને બિભીષણ કહેવા
લાગ્યો કે, કાલના જેવો રામ, પોતેજ તારા ઉપર આવતો હતો, તે
તું મેં નિવારણ કર્યું. હે રાવણ તને બોધ કરવા સારૂ યુદ્ધના મિથથી હું
આંહી આવ્યો છું. હજી સીતાને મુક, સતોષ કર; અને મારૂ વચન માન્ય
કર મેં મૃત્યુના ભય થકી અથવા રાજના લોભ થકી રામના આશ્રય કર્યો
નથી. ફક્ત અપવાદના ભયથી આશ્રય કર્યો છે. ત્યારે તું સીતા આપીને
અપવાદ દુર કર. એટલે હું રામને મુકીને તારા આશ્રયે આવું. ત્યારે રા-
વણ ક્રોધમાં આવીને બોલવા લાગ્યો. કે હે દુર્બુદ્ધિ બિભીષણ, હજી મને
ભય ખતાવે છે કે? મારૂ કહેલું કેવળ ભાઈની હત્યાના ભયથી છે શિવાય બી-
જું હેતુ તથી. એમ કહીને રાવણે ધનુષ્યનો ટણકાર કર્યો. તેની સામે
બિભીષણે પણ તેવોજ જવાબ દેવાને ધનુષ્યનો ટણકાર કર્યો.

પછી તે બેઠ ભાઈઓ યુદ્ધ કરવાને તદ્દયાર થયા. પરસ્પર એક બીજા
ઉપર શસ્ત્ર તથા અસત્રની વ્રષ્ટી કરવા લાગા, તે વખતે ઈદ્રજીત, કુંભકરણ,
તથા બીજા રાક્ષસો સ્વામીની ભક્તીએ કરી યમના ક્રિકરની પકે દોડ્યા.
રામ અને કુંભકરણ, લક્ષ્મણ અને ઈદ્રજીત, નીલ અને સિહજીત, દુરમુ-

ખ અને ઘટોદર, સ્વયંભુ વાનર, અને દુર્મતિ રાક્ષસ, નલ અને શંભુ, ગદ
 અને મય, સ્કંદ અને ચંદ્રનખ, ચંદ્રોદરાત્મજ અને વિઘ્ન. ભામડલ અને
 કેતુ. શ્રીદત્ત અને જણુપાલી; કુભકરણુનો પુત્ર કુભ અને હનુમાન; સુગ્રીવ
 અને સુમાલ, કદ અને ધુમ રાક્ષસ વાલીનો પુત્ર ચંદ્રરશ્મી અને સારણુ રા
 ક્ષસ એવી રીતે યોગતાથી પરસ્પર યુદ્ધ કરવા લાગા. તેમજ બીજા રાક્ષસો
 અને વાનરાઓ સુસર જાતિના મત્સની પઠે યુદ્ધ કરવા લાગા. એવી રીતે
 મહા ભયકર યુદ્ધ ચાલ્યું છતાં ઈંદ્રજીતે લક્ષ્મણ ઉપર તાપસ નામનું અસ્ત્ર
 નાંખ્યું ત્યારે લક્ષ્મણે નાગપાસ અસ્ત્ર નાંખીને જેમ જલમાંના તતુ જતા-
 વરથી હાથી બધાઈ જાય તેમ તેણે ઈંદ્રજીતને બાંધ્યા. નાગપાસે બધાએલો
 ઈંદ્રજીત વજરની પઠે પડ્યો. ત્યારે લક્ષ્મણની આજ્ઞાથી વિરાધે પોતાના ર-
 થમાં નાંખીને બદીવાનની પઠે તેને પોતાની જગા ઉપર લાવ્યો. તેમ રા-
 મે પણ નાગપાસથી કુભકરણુને બાંધ્યા તેને પણ રામની આજ્ઞાથી ભામડ
 લ લઈ ગયો બીજા રામના સૈનીકોએ મેઘવાહન પ્રમુખ રાક્ષસોને બાંધીને
 પોતાના રેહઠાણુ ઉપર લઈ ગયા. એ બધું જોઈ રાવણ ક્રોધમાં આવીને જ-
 યશ્રીનું મુલ જે ત્રિશુલ તે બિભીષણુ ઉપર નાંખ્યું લક્ષ્મણે બાણું કરી કે-
 લીની પઠે તે ત્રિશુલના આકાશમાંજ કટકા કરી નાખ્યા. ત્યારે ધરણુદ્રે આ
 પેલી અમોઘવિજયા નામની શક્તિ રાવણે લીધી. ધગ ધગ જાળવલ્યમાન,
 તથા તડતડ શબ્દ કરનારી વીજળી જેવી તે શક્તિ આકાશમાં ફરવા લાગી.
 તે શક્તિને જોઈને આકાશમાંના દેવ પાછા ફરવા લાગા. સૈન્યના નેત્ર મી-
 ચાઈ ગયાં. તેને જોઈને કોઈ પણ સ્થિર રહ્યો નહી. ત્યારે રામ કહેવા લા-
 ગ્યો કે. હે લક્ષ્મણુ આપણો પરાણો બિભીષણુ આજે માર્યો જાય છે. આ-
 શ્રીતને ઘાત કરનારા આપણને ધિકાર છે. એવું સાલગી, લક્ષ્મણે બિભી-
 ષણુની આગળ થઈને યુદ્ધ કરવાને રાવણને હાક મારી. રાવણે ગરૂડ ઉપ-
 ર બેઠેલા લક્ષ્મણને જોઈને તેને કહેવા લાગ્યો કે, મે તારા ઉપર શક્તિ
 નાખી નથી. માટે તું બીજાના મૃત્યુમાં મર નહી, તેમ છતાં મરજી હોય
 તો મર, હું તને મારનાર નથી. તારા આશ્રયે કરી આ બિચારો ગરીબ
 બિભીશાણુ તારી સામે ઉભો રહ્યો. એમ કહીને તથા તે શક્તિને ફરવીને લ-
 ક્ષ્મણુની ઉપર નાંખી તેને આવતી જોઈને લક્ષ્મણ, સુગ્રીવ, હનુમાન, ભા-
 મડલ. વિરાધ અને બીજા વાનરાઓએ પોતપોતાના અસ્ત્ર તેની ઉપર નાં-
 ખ્યાં. તે શસ્ત્ર તથા અસ્ત્રને નાંખનારો લક્ષ્મણના રૂદ્ધમાં લાગી. તેથી લ-

લક્ષ્મણ મુર્છિત થઈને પૃથ્વી ઉપર પડ્યો. તે વખતે રામના સેન્યમાં હાહા-કાર શબ્દ થયો. પછી રામે ક્રોધાયમાન થઈ. પંચાનન રથમાં બેસી, રાવણની સાથે યુદ્ધ કરીને ક્ષણભાત્રમાં તેને રથ રહિત કર્યો. ત્યારે રાવણ મોટા વેગથી બીજા રથ ઉપર ચડ્યો. તે રથના પાણુ રામે નાશ કર્યો, એ પ્રમાણે પાંચ વખત રામે રાવણને રથ રહિત કર્યો. ત્યારે રાવણ વિચાર કર્યો કે, આ પોતાના ભાઈના સ્નેહથી પોતાની મેળે મરશો. એની સાથે વ્યર્થ યુદ્ધ શા સારૂ કરવું! એમ જાણીને રાવણ લકામાં ગયો. તે વખતે રામના શોકેજ જાણે મુર્ય આથમી ગયો હોયની!

રાવણ ગયા પછી રામ પાછો ફર્યો, લક્ષ્મણની પાસે આવી મુરછા-વસ્થામાં જોઈને પોતે પાણુ મુરછા ખાઈ પૃથ્વી ઉપર પડ્યો. સુગ્રીવાદિક રામની ઉપર ચદનનુ પાણી છાંટીને, તેને સાવધ કરીને, તથા લક્ષ્મણની પાસે બેસાડ્યો. ત્યારે રામ રડતો રડતો બોલવા લાગ્યો હે વત્સ, તને શું પીડા થાય છે? બોલતો ખરો. મૈનતાને મુકી દે. ઇશ્વારથી તો બોલ. મને સંતુષ્ટ કર. આ સુગ્રીવાદિક તારા મુખની સામે જોઈ રહ્યા છે. એમની ઉપર વાણીએ કરી અથવા દ્રષ્ટીએ કરી અનુગ્રહ કર. રાવણ રણમાંથી જીવતો ગયો તેની લજ્જાથી તું બોલતો નથી કે શું કાંઈક તો બોલ. હું તારો મનારથ પૂર્ણ કરીશ. એની રીતે લક્ષ્મણની સાથે બોલીને ફરી કહે છે કે, રે રે, રાવણ, દુષ્ટાત્મન, ઉભો રહે ! ઉભો રહે ! તું ક્યાં ચાલ્યો? આ હું તને પરલોકમાં મોકલું છું. એવું બોલી ધનુષ્યના ટણકાર કરીને ઉભો રહ્યો. એ ટલામાં સુગ્રીવ આવીને કહેવા લાગ્યો કે, હે રામ, આ રાત્ર છે નિશાચરને રાવણ તે લકામાં જતો રહ્યો. આ વખત શક્તિ મહાર દુર કરવાનો છે. હે રામ! ધૈર્યને ધારણ કરો. અને રાવણ મુવો એમ સમજે અને લક્ષ્મણના ઉપાય કરો. ફરી રામ કહેવા લાગ્યો કે. સ્ત્રીનું હૃદય થયું, ભાઈ નષ્ટ થયો: તેમ છતાં હજી સુધી રામ જીવતો છે. આ શરીરના સો કટકા શા સારૂ થતા નથી? હે સખે સુગ્રીવ, હે હનુમાન, હે ભામડલ, હે નલ, હે અગદ. હે વિરાધાદિક, તમે પોતપોતાના ઘેર જાઓ, સીતાનું હૃદય થવા કરતાં આ લક્ષ્મણના વધનું ઘણું દુ:ખ થયું છે. હે સખે બિલીખણ, તું પાણુ હજી સુધી કૃતારથ થયો નથી. પાણુ કાલે સવારે તારા ભાઈને મારા ભાઈની પાસે મોકલીશ તે તું જાણે. તારૂં કામ કરીને હું લક્ષ્મણની પાછળ જઈશ. આ મા રામાણમિયં લક્ષ્મણ વિના સીતાને તથા આ જીવિતને શું કરવાનું છે? ત્યારે

એના સ્નાના પાણીથી ઘા મટી જાય, શુભનો નાશ થાય. વ્યાધી જતી રહે હવે પછી થનારો જે આનો પતિ લક્ષ્મણ તે પણ એના થકી જીવતો રહે શે. એવી તે મુનિની વાણીથી, સમ્યક જ્ઞાનીના અનુભવથી તથા તેના સ્નાનના પાણીના પ્રભાવથી બધાઓએ નિશ્ચય કર્યો. એમ કહીને દ્રોણમેધે વિશલ્યાના સ્નાનનું પાણી મને આપ્યું. તેના પ્રભાવથી મારો ભુખી રોગ રહિત થઈ. અને તેજ પાણી મે તારા આંગ ઉપર છાંટ્યું. તેથી તું લગભગ વારમાં શક્તિના દુઃખથી તથા બગવાથી મુકાયો. એવી રીતે ભરતની પઠે મને પણ તેનો અનુભવ થયો. ત્યારે જ્યાં લગણુ સવાર થઈ નથી ત્યાં લગણુ વિશલ્યાના સ્નાનનું પાણી લાવો. એ કામમાં ઢીલ કરવા જેવી નથી. જલદી કરો. સવાર થઈ ગઈ તો શું કરશો! કોઈ કામ બગડ્યા પછી સુધરવું નથી.

એવું તેનું બોલવું સાંભળીને ભરતની તરફ વિશલ્યાના સ્નાનનું પાણી લેવા સારૂ ભામડલ, હનુમાન, અને અગદ એ ત્રણે જણુ જવા નીકળ્યા, રામે ત્યોને જવાની રજા આપી ત્યારે વિમાનમાં બેસીને વાયુના વેગની પઠે અચોધ્યામાં ગયા. ત્યાં ભરતને પોતાના ઘરમાં સુતેલો જોઈ તેને જ ગાડવા-સારૂ ત્યો આકાશમાં ગાયન કરવા લાગ્યા. ભરત રાજા જાગીને તેમને પુછવા લાગ્યો. ત્યારે ભામડલ નમસ્કાર કરીને તેણે આવવાનું કારણ કહ્યું કહ્યું છે કે, “વિસ્વાશીને વિસ્વાશીના ભરોશો હોય છે” ત્યારે ભરત કહેવા લાગ્યો કે, હું ગયાથી એ કાર્ય થશે. પછી વિમાનમાં બેસીને કૈતકમંગલ ના મના નગરમાં ગયો. ત્યાં જઈ દ્રોણમેધની પાસે વિશલ્યા માગી. ત્યારે તેણે હજાર સ્ત્રીઓની સાથે લગ્ન કરીને વિશલ્યા આપી. પછી ભામડલ વિશલ્યાને, તથા ભરતને અચોધ્યામાં મુકીને તે પરિવાર સહિત લકામાં રામની પાસે આવ્યો, વિશલ્યા સહિત વિમાનમાં ભામડલને જોઈને સુર્યના ઉદયની બ્રાંતી થઈ, એટલામાં લક્ષ્મણની પાસે વિશલ્યા ગઈ પછી તેણે વાસુદેવને સ્પર્શ કરતાં વેતજ દ્રષ્ટિ વડે મહાસર્પીણીની પઠે તેના શરીરમાંથી તે શક્તિની કળીને ત્યાંથી ઉડી. તેને હનુમાને જોઈને જેમ સ્થેનપક્ષી ખીજ પક્ષીઓને પકડે-તે પ્રમાણે કુદકો મારીને પકડી. ત્યારે તે દેવતારૂપ શક્તિ કહેવા લાગી કે, મારો દાષ નથી, ધરણુદ્રે એને દીધી છે, ને પ્રજાપતી વિદ્યાની હું બેન છું. આ વિશલ્યાના તપનું તેજ મારાથી સહન થતું નથી. હું નિરપરાધી છું. માટે મને તું મુકી આપ. હવે હું જાઉં છું. એવું સાંભળીને મા

રૂતીએ તેને મુકી દીધી. ત્યારે તે શક્તિ લાબેલીની પહે અંતરધાન પામી. વિશલ્યાએ ફરી વામુદેવના આંગ ઉપર હાથ ફેરવ્યું. અને ગોશીર્ષ ચદન તેના આંગને લગાડ્યું શક્તિનો તાપ ગયા પછી લક્ષ્મણ સુતેલાની પહે ઉઠ્યો. તેને રામે આલિંગન દઈને તેને વિશલ્યાનો વ્રતાંત કહ્યો. તેના શ્નાન નુ પાણી પોતાના માણસોના આંગ ઉપર છાંટ્યું. તેથી તેવોના ઘા રૂઝઈ ગયા પછી રામની આજ્ઞાએ કરી તે હજાર સ્ત્રીઓ સહિત તેની સાથે લક્ષ્મણે વિવાહ કર્યો. ત્યાં વિદ્યાધર રાજાએ લક્ષ્મણના જીવન, વિવાહ, જન્મ. ઉત્સવ કર્યો.

આંહી દ્રુતના મુખથી લક્ષ્મણ જીવતો થયો એવું સાંભળીને રાવણ વિચાર કરવા લાગ્યો કે. શક્તિના મારથી લક્ષ્મણ તાડિત થયો. તે સવાર થતાંજ મરશે, અને તેના સ્નેહથી રામ પણ મરશે, કપી પણ નષ્ટ થશે, મારા કુલકરણાદિક તથા ઈંદ્રજીતાદિક સર્વ આંહી આવશે, એવો મારો મનોભાવ હતો. પણ દૈવ પ્રતિકુલ હોવાથી લક્ષ્મણ જીવ્યો. હવે કુલકરણાદિકોને કેમ મુકાવું? એ બધા વાત પોતાના પ્રધાનોને કહેવાથી ત્યો બોલ્યા કે, જનકીને મુક્યા શિવાય કુલકરણાદિકો છુટનારા નથી, હમણાં આપણો કલ્યાણ દેખાતો નથી. જે થયું તે સર્વ સારૂ થયું. તેના શોક કરવો નહી. હવે હે રાવણ, આપણા કુલની રક્ષા કર. રામને થડો કર્યા વિના બીજો ઉપાય નથી. એવું સાંભળીને રાવણે તેના તિરસ્કાર કર્યો. પછી એક દ્રુતને આજ્ઞા કરી કે, તું રામની પાસે જઈને તેને સામ, દામ, દડ વડે સમજાવ. ત્યારે તે દ્રુતે જઈને સુગ્રીવાદિકે કરી ઘેરાયલા રામને નમસ્કાર કર્યો. પછી રાવણની તરફથી બોલવા લાગ્યો. હે રામ, તું મારા પુત્રને અને ભાઈઓને મુકી આપ. એક જનકી શિવાય બીજું જે કંઈ માગે તે તને આપુ. મારું અર્ચન રાજ લે. બીજી ત્રણસે કન્યા તને આપુ તે લઈને સતોષ કર. એ વુ જો માન્ય કરીશ નહી તો પ્રાણનો નાશ કરી લઈશ. એવું રાવણનું કેહેણ સાંભળીને તે દ્રુતને રામ કહે લાગ્યો. તારી રાજ્ય સપતી, તથા બીજી સ્ત્રીઓના ઉપભોગની મને ઇચ્છા નથી. રાવણ જો જનકીનો સત્કાર કરીને તેને પાછી મોકલે, તો તેના ભાઈ તથા પુત્રને હું મુકી દઉ. તે શિવાય મુકનાર નથી. ત્યારે ફરી તે દ્રુત બોલવા લાગ્યો કે, હે રામ, સ્ત્રીને માટે પ્રાણ દેવા, એ તને યોગ્ય નથી. રાવણે મારેલો લક્ષ્મણ એકવાર જીવતો થયો પરંતુ આજ તું અને આ વાતર કેમ જીવતા રહેશે? રાવણ એકલો સર્વને મારવા સમર્થ છે. આ મારાં જરૂર માન્ય કરીને તું પોતે

વિચાર કર, ત્યારે લક્ષ્મણ ક્રોધમાં આવીને તેને કહે છે:— હે દુતાધમ; હ-
 જ સુધી રાવણ પોતાની શક્તિ તથા ખીજની શક્તિ જાણતો નથી, જેના
 પરિવારને ખંદીખાનામાં નાંખ્યો. હવે માત્ર સ્ત્રી લેવાનું કરવું બાકી રહ્યું છે
 તથાપિ હજી સુધી તે પોતાની બકાઈ કરી રહ્યો છે. અરે ! કેટલી એની હ
 લકાઈ! કાળી તુટેલા વ્રક્ષ મુશળની પહે એકલો રહે છે, તેમ આ રાવણ
 એકલો કેટલાએક દિવસ રહેશે? માટે હે દુત તુ જા અને રાવણને યુદ્ધ ક-
 રવા સારૂ મોકલ. તેને મારવાને અર્થે યમની પહે મારા હાથ તથ્યાર છે. એ
 વી રીતે લક્ષ્મણ બોલ્યા પછી વાનરાઓએ તેનું ગળું પકડીને તેને કાઢાડી
 મુક્યો. તે દુતે જઈને રાવણની પાસે સર્વ વાત કહી. ત્યારે રાવણ પોતાના
 પ્રધાનાને બોલાવીને ત્યાંને પુછવા લાગો કે, હવે કેમ કરવું? તે કહ્યો ત્યારે
 પ્રધાનો કેહેવા લાગ્યા કે, સીતા આપવી એ ચોગ છે. સીતા લાવીને વ્યતિરેક
 ફળ જોયું. હવે અન્વય ફલને જો અન્વય અને વ્યતિરેક વડે સર્વ કાર્યની
 પરિક્ષા થાય છે. હે દશાનન, તુ એકલો વ્યતિરેક પાણે રહ્યો. હજી તારા પુ-
 ત્ર બધું ઘણું જીવતા છે સીતા અર્પણ કર્યાથી તે બધા બાંધવ છુટશે. પ-
 છી તેમની સાથે મુખે કરી રાજ સંપતિના ઉપભોગ કર. એવું તેનું બોલવું
 સાંભળીને રાવણ મનમાં અતિ દુઃખી થયો. અને પોતે વિચાર કરવા લા-
 ગો કે, બહુરૂપા વિદ્યાનું સાધન કરવું. એમ મનમાં નિશ્ચય કરીને તથા ક-
 ષાય રહિત થઈને રાવણ શાંતિનાથ ચૈત્યના પ્રત્યે ગયો. ત્યાં ઇંદ્રની પહે ભ-
 ક્તિ વડે રાવણે શાંતિનાથ સ્વામીને જળના કળસથી સ્નાત્ર પુજા કરી ગો-
 રોચન ઇત્યાદિકે કરી અગને અર્ચન કર્યું. અને ફુલાદિકે પુજા કરીને તેમની
 સ્તુતિ કરી. હે દેવોના દેવ. જગતના રક્ષક, પરમાત્મા શ્રીમાન સોળમા તી
 રથકર શાંતિનાથ હું તમને નમસ્કાર કરું છું. હે શ્રી શાંતિનાથ, હે ભગવાન
 હે ભવ સમુદ્રતારક, સર્વાર્થસિદ્ધિમત્ર સ્વયંપ, તારા નામને નમસ્કાર હોજો હે
 પરમેશ્વર, હે પ્રભો, જે તારી અષ્ટવિધ પુજા કરે છે તેમના હાથોમાં અષ્ટ
 અણિમાદિ સિદ્ધિ છે. જે નેત્ર વડે નિત તને જુએ છે તેના નેત્ર ધન્ય છે.
 નેત્ર કરી જોયેલો જે તુ તેને રૂઢ્યમાં ધારણ કરે છે. તેના રૂઢ્ય નેત્રથી ધ-
 ન્ય છે. હે દેવ. તારા સ્પર્શે કરી જન પવિત્ર થાય છે. જેમ સ્પર્શવેધી ર-
 સના ચોગે લોખંડનું સુવર્ણ થાય છે. હે પ્રભો. તારા ચરણ કમળને નમ-
 સ્કાર કર્યાથી તથા તારી પાસે લોટ્યાથી મારા કપાળની ગાંઠ શૂગારતિલક
 થશે. પવિત્ર ચંદનાદિક પદાર્થ તને અર્પણ કર્યાથી મારી રાજ સંપત્તી રૂપ

વેલીને નિરતર ફળ આવો એ પ્રકારે વાર વાર પ્રાર્થના કરીને કહે છે કે, હે જગતવિભો. જન્મ જન્મમાં તારા વિષે મારી ભક્તિ હોજે. એવી શાંતિનાથ ની સ્તુતિ કરીને તેની સામે રત્નની શિળા ઉપર રાવણુ બેઠો. પછી અક્ષમાળા હાથમાં લઈને તે વિદ્યા સાધન કરવાનો આરંભ કર્યો. તે વખતે મદાદરીએ યમદહ નામના દ્વારપાલને આજ્ઞા કરી કે, આજ્ઞથી આઠ દિવસ સુધી લોકમાં બધાઓએ અષ્ટાદિક મહોત્સવ કરવો. જે નહીં કરશે તેનું માથું કાપી નાંખ્યામાં આવશે, એવી થાળી પીટાવ. એવું સાંભળીને દ્વારપાલે આજ્ઞા પ્રમાણે નગરમાં થાળી પીટાવી. તે સાંભળીને એક ખખર વાળાએ આવીને સુગ્રીવને કહ્યું તે સાંભળીને સુગ્રીવ રામને કહેવા લાગો કે, હે સ્વામીન જ્યાં સુધી બહુરૂપા વિદ્યા સિદ્ધ થઈ નથી ત્યાં સુધી દશાનન સાધ્ય છે. એવું સાંભળીને રામ હસીને કહે છે કે શાંતિનાથના ધ્યાનમાં બેઠેલા રાવણને કેમ પકડું ? હું તેના જેવો કપટી નથી. એવાં રામનાં વચનો સાંભળીને રામને ન સમજતાં અગદાદિક રાવણની વિદ્યાના નાશ કરવા સારૂ ગયા ત્યાં તેમણે ઘણા ઉપદ્રવ દીધો. તથાપિ રાવણુ ધ્યાનથી લગારે ડગો નહીં ત્યારે અગદ બોલ્યો કે, હે રાવણુ રામથી ડરીને તેની શરણે ન આવતાં આ શું પાખડ કરવા બેઠો છે ? મહાપતિવ્રતા માહા સ્વામીની સ્તી સોતાને તે હરાણુ કરી પરતું હાથમાં તારી સામે તારી મદાદરીનું હું હરાણુ કરું છું એમ કહીને હાથે કરી કેશ પકડીને તેને ખેંચવા લાગો ત્યારે તે અનાથની પઠે કર્ણાસવરે કરી રડવા લાગી તથાપિ ધ્યાનમાં બેઠેલા રાવણુ તેની સામે જોયું નહીં. તે વખતે તે વિદ્યા સિદ્ધ થઈ તેના ચોગે આકાશ પ્રકાશમાન થયું. તે વિદ્યા આવીને કહેવા લાગી કે, હે રાવણુ હું તને સિદ્ધ થઈ, તારું શું કામ છે ? તે કહે. આખું જગત તને સ્વાધીન કરી દઉં. પછી તારે લક્ષ્મણની તે શું કથા ? ત્યારે રાવણુ તેને કહેવા લાગો કે સર્વ તું કરશે પરતું જે વખતે તારું સ્મરણુ કરું ત્યારે તું આવજે. આ વખતે પોતાના ઠેકાણે જ. એવું સાંભળીને તેજ વખતે તે અતરધ્યાન થઈ. ત્યારે સર્વ વાનર ત્યાંથી પોત પોતાના સ્થાનકે ગયા.

પછી રાવણુ મદાદરી અને અગદની વાત સાંભળીને અહકારે કરીને મોટો હુકારો કર્યો પછી રાવણુ સ્નાન બોજન કરીને દેવરમણાધાનમાં ગયા ત્યાં સીંતાને કહેવા લાગો કે મેં ઘણા દિવસ વિનય વડે તારી પ્રાર્થના કરી હવે હું વિનય ન કરતાં તારો પતિ તથા દેવર મારીને બક્ષાત્કારે તારો

ઉપભોગ લઈશ. એવી વીષ જેવી તેની વાણી સાંભળીને તથા મુર્છીત થઈ ને નીર આશાની પકે જનકી પ્રથવી ઉપર પડી. કેટલાએક વખત પછી સાવધ થઈને આવો નિયમ કર્યો કે, રામ લક્ષ્મણ જે મુવા તો તે દિવસ થી હું અનશણ વ્રત લેઈશ. એવું સાંભળીને રાવણ મનમાં વિચાર કરવા લાગ્યો કે; રામના વિષે એના સ્વભાવિક સ્નેહ છે, એને મારા વિષે પ્રીતી સ્થલછેપથર ઉપર કમલને રોપવા જેવી છે, મેં બિભીષણની અવજ્ઞા કરી તે સારું કર્યું નહીં. તેમજ મેં પ્રધાનોનું પણ માન્યું નહીં. કુલને કલંક લગાડ્યું. હવે જે આવે હું મુક તો મને અવિચારપણું આવે, અને રામના પરાક્રમથી મુકાશે તો મારી અપકીરતી થશે. તેથી રામ લક્ષ્મણને ખાંધી ને આંઈ લાવ્યાથી તેમને સીતા સ્વાધીન કર્યાથી મારી કીરતી થશે. એવો નિશ્ચય કરીને તે રાત્ર ગયા પછી સવારના અપશુકન થયા. તેને ન માનતાં રાવણ યુદ્ધ કરવા નીકળ્યો. ત્યારે રામ અને રાવણના સેન્યમાં યુદ્ધ ચાલ્યું. તેમાં સુભદ્રાની ભુજાઓના શબ્દોથી દિગ્ગજ ત્રાસ પામવા લાગ્યા. તે વખતે લક્ષ્મણે રાક્ષસોના સેન્યનું નાશ કરીને બાણે કરી દશકધરને ખુબ્ય માર્યો.

“ એવો લક્ષ્મણનો પરાક્રમ જોઈને રાવણ શકા પામ્યો. ત્યારે તેણે બહુરૂપા વિદ્યાનું સ્મરણ કર્યું. તેવીજ તે રાવણની સામે ઉભી રહી. તેના ચાગે રાવણે પોતાના અનેક રૂપો કર્યા. તે વખતે પ્રથવી ઉપર, આકાશમાં પોતાની પાછળ, તથા આગળ. નાના પ્રકારે શક્તિનો વરશાત કરતા રાવણને લક્ષ્મણે જોયો, ત્યારે તેટલા સર્વ રૂપોને એકલા લક્ષ્મણે તીક્ષણ બાણો વડે માર્યો. તે બાણોથી રાવણ વિકલ થઈને અર્ચચક્રીપણાના ચિન્હરૂપ ચક્રનું તેણે સ્મરણ કર્યું. તે આવ્યાથી તેને આકાશમાં ફેરવીને રાવણે લક્ષ્મણ ઉપર નાંખ્યું. તે ચક્ર આવીને લક્ષ્મણને પ્રદક્ષિણા કરીને ઉધ્યાચળ પર્વતની શિખર ઉપર સુર્યની પકે લક્ષ્મણના હાથમાં આવી રહ્યું. ત્યારે રાવણ ખેદને પામીને વિચાર કરવા લાગ્યો કે, મુનિનાં વચન સાચાં થયાં. બિભીષણાદિકોનું બોલવું ખરું થયું. એવી રીતે રાવણ શોકાતુર થયો તેને જોઈને બિભીષણ કહેવા લાગ્યો કે, હે રાવણ, હજી તને જે છવતાં રહેવું હોય તો જનકીને મુક. ત્યારે રાવણ ક્રોધમાં આવીને કહેવા લાગ્યો કે, રે, આ ચક્ર મારું અસ્ત્ર છે કે, આ ચક્ર સહિત શતરૂને મુકથી હું મારી નાંખીશ, એમ બોલે છે એટલામાં તેજ ચક્રથી લક્ષ્મણે રાવણનું હૃદય કોહાની પકે કાપી

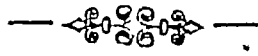
નાખ્યુ. જેઠ મહીનાના ક્ષણ પક્ષની એકાદશીના દિવસે ચોથા પ્રહરે રાવણ મરણ પામ્યો. ને તીહાંથી તે ચોથી નરકમાં ગયો. તે વખતે દેવોએ જય જય શબ્દ કરીને લક્ષ્મણની ઉપર કુલોની વ્રષ્ટી કરી. તે સમયે વિદ્યાધરો ઘણા ખુશી થવા લાગ્યા. અને રાક્ષસો શોક કરવા લાગ્યા. એ પ્રમાણે રાવણનું મૃત્યુ લક્ષ્મણને હાથે થયું.

ईत्याचार्य श्री हेमचंद्र विरचिते श्री राम लक्ष्मण चरित्रे

सातमो खंड समाप्त.

અથ શ્રી આઠમો ખંડ પ્રારંભતે

પોતાનો સ્વામી રાવણ મરણ પામ્યો. તે જ્ઞાન રાવણનું સેન્ય ભયભીત થઈ ગભરાવવા લાગ્યું તેવારે તેવોની પાસે જ્ઞાન બિલીષણ સમન્તવવા લાગ્યો કે, આ રામ લક્ષ્મણ આઠમા બળદેવ વાસુદેવ છે, તમે એથની શરણે જાઓ એવું સાંભળીને સર્વ રાક્ષસો રામ લક્ષ્મણની શરણે ગયા. તેમની ઉપર રામ લક્ષ્મણે કૃપા કરી કહ્યું છે કે, “ધીર પુરૂષોની પ્રજા ઉપર સમદ્રષ્ટિ હોય છે.” પછી બિલીષણે ભાઈ મુવો એમ જાણીને શોકના આવેશથી મરવા સારું એક છુરી હાથમાં લીધી. ને તે પેટમાં ખોસવાનો વિચાર કરે છે, એટલામાં રામે તેને પકડી લીધો પછી બિલીષણ મદાદરી સહિત રાવણની પાસે જ્ઞાન હા, ભાઈ, હા, ભાઈ! એવી રીતે કરૂણા સ્વરે કરી રડનારો જે બિલીષણ, તેને લક્ષ્મણે તથા રામે આગળ થવાના પ્રકારનો બોધ કર્યો. શત્રુમમાં જેની આ ગળ દેવ પણ ભયને પામ્યા. એવા પરાક્રમી રાવણનો શોક કરવો યોગ નથી આ શુરવીરપણાએ મુવો તેથી જગતમાં એની કીર્તી થઈ છે. માટે હવે એ ની પ્રેતક્રીયા કરો રડવાથી શુ થવાનું છે. એમ કહીને નાગપાશાદિકે બધા યલા જે કુલકરણાદિકે વીરો, તેમને મુકીને રામે સારી રીતે સમજાવ્યા.

પછી બિલીષણ, કુલકરણ, ઈંદ્રજીત, મેઘવાન, તથા મદાદરી આદિકે બીજા રાક્ષસો ગોરોચન, કપુર, અગર, ઈંદ્રાદિકે કરીને રાવણનો અગસ સ્કાર કર્યો. રામે પદ્મ સરોવર ઉપર આવીને સ્નાન કર્યું. તેમજ કુલકરણાદિકે કોએ પણ સ્નાન કરીને પછી લક્ષ્મણની સાથે રામ, કુલકરણાદિકેને કહેવા લાગ્યો કે, પ્રથમની પદે હવે પણ તમે પોત પોતાના રાજ કરો. તમારી રાજ લક્ષ્મી અમારે લેવી નથી તમારું કલ્યાણ થાઓ. એવું રામ બોલ્યા પછી એક વખતેજ શોક અને આશ્ચર્ય કરીને કુલકરણાદિકે બોલવા લાગ્યા હે મહાબુજ, આ મોટા રાજથી અમને કાંઈ પ્રયોજન નથી. અમે તો મોક્ષ આપ નારી દિક્ષા માર્ગ લઈએ છીએ, હમાણું કુસુમાયુધોદાનમાં અપ્રમેયબલ ના મના ચતુરજ્ઞાની એક મુનિ આવ્યા છે, ત્યાંજ તે રાત્રે તેમને કેવલજ્ઞાન ઉત્પન્ન થયું છે. તે વખતે દેવોએ કેવળજ્ઞાન મહોત્સવ કર્યો. એવું સાંભળીને સ-

વારના રામ, લક્ષ્મણે, તથા કુંભકરણાદિક ત્યાં આવીને તથા તેમને વદના કરીને, તેમની પાસે ધર્મ સાંભળ્યો. દશનાની સમાપ્તી થયા પછી ઈદ્રજીત અને મેઘવાહનને વરાગ ઉપનાથી. તેવો મુનિને પુર્વ જન્મની વાત પુછવા લાગ્યા. ત્યારે તે મુનિ તેમને કહેવા લાગ્યા.

ભરતક્ષેત્રમાની કૌશાંબી નામની નગરીમાં પ્રથમ તથા પશ્ચિમ નામના અતિ દરિદ્રી તમે બેઉ ભાઈ થયા એક વખતે ભવદત્ત નામના મહામુનિ પાસે ધર્મ સાંભળીને તેમણે દિક્ષા લીધી. પછી કષાયને તજીને મુનિવિહાર કરવા લાગ્યા. કોઈ એક સમયે તે બેઉ જણ કૌશાંબી નગરીમાં આવ્યા ત્યાંના નદીઘોષ નામના રાજાને પોતાની સ્ત્રી ઇદુમુખી સહિત ક્રીડા કરતાં જોઈને પશ્ચિમ નામના મુનિએ નિયાણા બાંધ્યો કે, આ તપના યોગે આવી ક્રીડા કરનારાનો હું પુત્ર થાઉં, તેને બીજા સાધુએ વારચો તથાપિ તે નિદાન તેનો પાકો બધાઈ ગયો તેથી મરણ પામ્યા પછી તે પશ્ચિમ તેજ રાજાનો રતિવર્ધન નામના પુત્ર થયો. ક્રમે હરી ચોવન અવસ્થા પામીને રાજા ઉપર બેઠો પછી તે પિતાની પઠે સ્ત્રીની સાથે ક્રીડા કરવા લાગ્યો અને બીજા મુનિ કાળ કરી ગયા પછી નિદાન તપના યોગે પચ્ચમકલ્પ દેવલોકમાં એક પરમ મહર્ષી કે દેવ થયો, તેણે અવધિજ્ઞાન વડે પોતાના પુર્વ જન્મના ભાઈની ઉત્પત્તિ જાણીને તેને બોધ કરવા સારૂ તે દેવ મુનિના વેષે ત્યાં આવ્યો તેને જોઈને રતિવર્ધન રાજાએ આસન ઉપર બેસાડ્યો પછી બધુના સ્નેહે કરીને મુનિએ પોતાના તથા તેનો પુર્વ ભવ કહી સંભળાવ્યો. ત્યારે રાજાને જાતિ સ્મરણ જ્ઞાન થયું. તેથી વૈરાગ્યને પામીને તેણે દિક્ષા લીધી. ત્યાંથી કાળ કરીને વિદહ ક્ષેત્રને વિષે, વિષ્ણુ નામના નગરમાં તમે બેઉ ભાઈ રાજા થયા તે રાજા મુકીને તમે દિક્ષા લીધી કાળે કરી દહત્યાગ કરીને અચ્યુત દેવલોકમાં ગયા ત્યાંથી આવીને આ પ્રતિવિષ્ણુ જે રાવણ, તેના ઘેર ઇદ્રજીત તથા મેઘવાહન એવા તમે બેઉ પુત્ર થયા. અને રતિવર્ધનની માતા ઇદુમુખી પણ ઘણા ભવ કરીને તમારી માતા મદોદરી થઈ, એ વાત કુંભકરણાદિક અને મદોદરી આદિકે સાંભળીને તેજ વખતે તે સાધુની પાસે દિક્ષા લીધી પછી રામ લક્ષ્મણ અને સુગ્રીવ તે મુનિને નમસ્કાર કરીને તથા ચોપદાર બિભીષણને આગ્રહ કરીને તેણે દખાડેલા મારગમાંથી લકામાં ગયા. ત્યાંથી પુષ્પગીરી પર્વત ઉપર ઉપવનમાં ગયા. ત્યાં હનુમાનના કહ્યા પ્રમાણે રામે સીતાને દીડી. તે વખતે પોતાના માણની પઠે સીતા પાસે જઈને હું હમણાંજ છ-

વ્યો એમ જાણ્યું. એટલામાં આકાશમાં સ્ફિદ અને ગંધર્વ સીતાનો જય થાઓ એમ જોલવા લાગ્યા. લક્ષ્મણે આંખોમાં પાણી આણીને સીતાના પગ ઉપર માથું રાખ્યું. ત્યારે ચીરંજીવો ઘણા કાલ આનંદ પામો, તારો ઘણા કાળ જય થાઓ, એવો સીતાએ તેને આશીરવાદ દીધો. અને તેના મસ્તકનું ચું ખત કર્યું. તેમજ ભામડલે પણ નમસ્કાર કર્યા પછી સીતાએ તેને આશીરવાદ દીધો. ત્યાર પછી સુગ્રીવ, બિભીષણ, હનુમાન; અગદ, અને બીજા વિદ્યાધરોએ પોત પોતાનાં નામ કહીને જનકીને નમસ્કાર કરવા લાગ્યા. સીતાએ તેમના સત્કાર કર્યો તે સમયે પુનિમના ચંદ્ર વડે, જેમ કુમુદની શોભે તેમ રામના દરશનથી સીતા શોભવા લાગી, પછી સીતા સહિત રામ, ભુવનલકાર નામના હાથી ઉપર બેસીને તથા સુગ્રીવાદિકોને સાથે લઈને, રાવાણના ઘેર ગયા, ત્યાંથી હજાર મણિસ્થભે કરી ચુકત શાંતિનાથના ચત્યની વદના કરવા સારૂ ગયા. તે વખતે બિભીષણે લાવી આપેલાં કુલો વડે સીતા લક્ષ્મણ સહિત રામે શાંતિનાથની પૂજા કરી. પછી બિભીષણે પ્રાર્થના કર્યાથી તેના ઘેર જઈને પરિવાર સહિત રામે સ્નાન તથા બોજનાદિક કર્યું. ત્યારે રામને સિંહાસનની ઉપર બેસાડીને બિભીષણે, જે વસ્ત્રો ઓડવાને આપ્યાં, પછી હાથ જોડીને કહેવા લાગ્યો કે, આ રત્નોના તથા સોનાના કોશો આ હાથીઓ તથા ઘોડાઓ આ રાક્ષસદ્વીપ એ સર્વ તમે લ્યો, હું તમારો શેવક છું, તમારી આજ્ઞાથીજ હું તમને રાજ ઉપર બેસાડુ છું. મારી ઉપર પ્રસન્ન થઈને આ લકાપુરીને અને મને તમે પવિત્ર કરો. એવું બિભીષણનું જોલવું સાંભળીને તેને રામ કહેવા લાગ્યો કે, આ લકાનું રાજ મેં પ્રથમજ તને આપ્યું છે, તું ભક્તિમાં મોહિત થઈને ભુલી ગયો કે શું? એમ કહીને રામે તેજ વખતે બિભીષણને લકાના રાજ ઉપર બેસાડ્યો, ત્યાર પછી સુધરમા સભામાં ઈંદ્રની પકે લક્ષ્મણાદિક સહિત રામ રાવાણના ઘેર આવ્યો. સિંહોદરાદિક રાજાઓની કન્યાઓને વિવાહ કરવા સારૂ રામની રજાથી લાવ્યા, તે કન્યાઓએ પોત પોતાની પ્રતિજ્ઞા પ્રમાણે યથાવિધી રામ તથા લક્ષ્મણની સાથે લગ્ન કર્યું, ત્યાં નિરવિધનપણે ઉપભોગ ભોગવીને રામ તથા લક્ષ્મણે છ વર્ષ કહાડ્યાં એવા સમયમાં વિંધ્યાચલ પર્વત ઉપર ઈંદ્રજીત અને મેઘવાહન સિદ્ધિને પામ્યા, ત્યાં મેઘરથ નામનું તીર્થ થયું. અને નર્મદામાં કુલકરણ સિદ્ધિ પામ્યો, પૃથ્વરક્ષિત તીર્થ થયું.

અયોધ્યામાં રામ તથા લક્ષ્મણની માતાઓને પોતાના પુત્રની વાત નહી

કળવાથી અતિ દુઃખને પામી. ત્યારે ધાતકીખડથી નારદ ત્યાં આવ્યો. તે જો તેમને પુછ્યું કે, તમે દુઃખી શા સારૂ છો? ત્યારે કૌશલ્યા કહેવા લાગી કે, સીતા સહિત રામ તથા લક્ષ્મણ પિતાની આજ્ઞાથી વનમાં ગયા. ત્યાં સીતાનું હરણ થયાથી લકામાં ગયા, પછી રાવણ સાથે યુદ્ધ થયું તેમાં રાવણે લક્ષ્મણ ઉપર શક્તિ નાખી. તેનું શલ્ય કાઢાડવા સારૂ વિશલ્યાને લઈ ગયા ત્યાર પછી શું થયું તેની ખબર નથી, અમારો પુત્ર લક્ષ્મણ જીવતો છે કે નહીં? એમ કહીને હે વત્સ, હે વત્સ, એવા કરુણાસ્વર વડે સુમિત્રા સહિત રડવા લાગી. ત્યારે ત્યાં નારદ કહેવા લાગ્યો કે, તમે ધીર ધરો. તમારા પુત્રોને હું જોઈને તેમને આંઈ લાવું છું એવી પ્રતિજ્ઞા કરીને નારદ આકાશ માર્ગે ઉડ્યો. લોકોના મુખ થકી સાંભળેલો સર્વ વ્રતાંત પોતાના મનમાં રાખ્યું. પછી રામની પાસે આવ્યાથી રામે તેનું આદર સત્કાર કર્યું અને ચોગ્ય આસન ઉપર બેસાડીને તેને પુછવા લાગ્યો કે, આંહી આવવાનું કારણ શું છે? એવું પુછ્યાથી નારદ રામની માતાઓનું દુઃખ કહી સંભળાવ્યું ત્યારે રામ બિભીષણને કહેવા લાગ્યો કે, હું મારી માતાઓનું દુઃખ ભુલી જઈને તારી ભક્તિથી ઘણા રિવશ આંહી રહ્યો અમારા વિરહના દુઃખથી ત્યો જ્યાંલગણું મરી ગયાં નથી ત્યાં લગણું અમને ત્યાંજવું જોઈએ માટે હવે અમને રજા આપ. ત્યારે બિભીષણ નમસ્કાર કરીને કહે છે કે, અયોધ્યા નગરીને શિલ્પિઓ પાસેથી સુધારવાને આજ્ઞાથી હું લાગુ છું તેને દિન સોળ લાગશે તે કામ થઈ રહ્યા પછી તમે સુખે પધારજો. ત્યારે રામે કહ્યું કે ઠીક છે, પછી બિભીષણે કારીગરો પાસેથી સોળ દીવશમાં અયોધ્યા નગરી લકાના જેવી કરાવી. ત્યારે નારદ રામની પાસેથી આદર સત્કાર પામીને ત્યાંથી ગયો. તે અયોધ્યામાં આવીને રામની માતાઓને તેમના પુત્ર આવવાનો મહોત્સવ નિવેદન કર્યો. સોળમા દિવશે સ્ત્રિયો સહિત ઇશાન ઇંદ્રની પદે રામ લક્ષ્મણ ઘણા વિમાનોમાં બેસીને નીકળ્યા. સાથે બિભીષણ, સુગ્રીવ, ભામડલ, તથા રાજદિક્ક લઈને ક્ષણ માત્રમાં અયોધ્યા નગરીમાં રામ લક્ષ્મણ આવ્યા. તેમને દુરથી પુષ્પક વિમાનમાં બેસીને આવે છે. એમ જોઈને શતરૂદ્રન સહિત ભરત હાથી ઉપર બેસીને તેમની સામે આવ્યો તેને જોઈને જેમ ઇંદ્રની આજ્ઞાથી પાલક વિમાન નીચે ઉતારે તેમ રામની આજ્ઞાથી પુષ્પક વિમાન પ્રથમ ઉપર ઉતર્યું ત્યારે પ્રથમ ભાઈ મહિષ ભરત હાથી ઉપરથી ઉતર્યો. પછી આનંદ સહિત રામ તથા

લક્ષ્મણ પુષ્પક વિમાનમાંથી ઉત્તર્યા. તેવારે ભરતે રામને નમસ્કાર કર્યો. તેને પગમાંથી ઉડાડીને વારવાર તેનું મસ્તક ચુબન કર્યું તેમજ શતરૂઢને પણ નમસ્કાર કર્યા પછી તેને ભરતની પઠે ઉડાડીને વસ વડે તેની આંખોમાંના આંસુ લુછીને આલિગન કર્યું. તેમજ લક્ષ્મણે પણ નમસ્કાર કરનારા જે ભરત અને શતરૂઢને તેમને આલિગન કર્યું. પછી તે ત્રણ ભાઈઓ સહિત રામ પુષ્પક વિમાનમાં બેસીને અયોધ્યામાં આવવા સારૂ વિમાનને આજ્ઞા કરી. તે વખતે આકાશમાં અને પૃથ્વી ઉપર વાળાં વાગી રહ્યાં હતાં, એવા નાટ્યરંગે કરીને રામ અયોધ્યા નગરીમાં ગયા. ત્યારે જે મ મેઘને મોર બુલે તેની પઠે નગરીના લોકો ઉપર માથું કરીને આંખોની પાપણા ન લવતાં એક સરખા રામની સામે જોવા લાગ્યા. રસ્તામાં ઠેકાણે ઠેકાણે લોકોએ ઋષિ પાદાદિક વડે તેમની પુજા કરી. પછી રામ લક્ષ્મણ પુષ્પકવિમાનમાંથી ઉતરીને માતાના ઘરમાં ગયા. ત્યાં કૌશલ્યા તથા સુમિત્રાદિકોને નમસ્કાર કર્યો. ત્યારે ત્યોએ આશીરવાદ દીધો. તેમજ શીતા તથા વિશલ્યાદિક સ્ત્રીઓએ પણ ઘણા ઉમંગે અપરાન્જિતાદિક સાસુઓને નમસ્કાર કર્યો. ત્યારે તેમણે એવો આશીરવાદ દીધો કે, અમારી પઠે વીર પુરૂષને જાણનારી તમે થાઓ. પછી કૌશલ્યા લક્ષ્મણના આંગ ઉપર હાથ ફેરવીને તથા મસ્તક ચુબન કરીને તેને કહેવા લાગી કે, હે વત્સ, મેં મોટાં ભાગ્યે કરી તને જોયો. નિદેશમાં જન્મને તથા ત્યાં પોતાનું વિનય કરીને પાછો આંહી આવ્યો તેથી હું એમ જાણુ છું કે, તારૂં ફરી જન્મ થયું. તારી સેવાથી રામ અને સીતાએ વનમાંના દુઃખને લોટ્યું એવું સાંભળીને લક્ષ્મણ બોલ્યો કે, હે માતા, રામ અને સીતાએ મારૂં તારી પઠેજ વનમાં પાલન કર્યું તેને લીધેજ હું વનમાં સુખે કરી રહી શક્યો. ત્યાં મારી વર્તણૂકથી રામની સાથે વેર બધાયું. તેથીજ સીતાને દુઃખ થયું. હે દેવી, ઘણું તો શું કહું ? પણ તમારા આશીરવાદે કરી વેરસાગર તરીકે પોતાના પરિવાર સહિત રામ ફરી આંહી આવ્યો, એ મોટો ભાગ્ય સમજવો ત્યાર પછી ભરતે અયોધ્યામાં મોટો ઉત્સાવ કરાવ્યો. અને પોતે રામની પાસે શેવક થઈને રહ્યા,

કોઈ એક સમયે રામને નમસ્કાર કરીને ભરતે કહ્યું કે, હે આર્ય, તારી આજ્ઞાથી આજ દિવસ સુધી આ રાજ મેં કર્યું. નીકર હું તો દશરથ રાજાની સાથેજ દિક્ષા લેતો હતો. પરંતુ વડીલની આજ્ઞા રાજનું પા-

લન કરવા વિશે થઈ તેથી આજ દિવસ સુધી રહ્યો. હવે મને દિક્ષા લેવા ને આજા આપો. આ સસારથી હું વિરક્ત થયો છું તેથી હવે હું આંહી રહેવાને સમર્થ થનાર નથી. એવું ભરતનું બોલવું સાંભળીને રામની આંખોમાં આંસુ આવ્યાં, ને તેને કહેવા લાગ્યો કે, હે વત્સ તું આમ કેમ બોલે છે ? આ રાજ તું કર. તારી ઉત્ક્રાંતિ હું આંહી રહીશ રાજ સહિત અમને મુકીને જવું તને યોગ્ય નથી. એવો રામનો આગ્રહ જાણીને ભરત રામને નમસ્કાર કરીને ત્યાંથી ઉઠ્યો. એટલામાં લક્ષ્મણે તેનું હાથ પકડી લીધું ભરતની દિક્ષા લેવાની સીતા તથા વિશલ્પાદિકે વાત સાંભળીને તેને દિક્ષાનો આગ્રહ મુકાવવા સારું વિચાર કરીને જલક્રીડા કરવાને ભરતની પ્રાર્થના કરી. તે સ્ત્રીઓના આગ્રહથી અતઃપુર સહિત ભરત ક્રીડા કરવા સારું ગયો ને પણ પોતે વિરક્ત હતો, તો પણ તેમની સાથે બે ઘડી મુઠ્ઠી જગક્રીડા કરી. પછી જલમાંથી બાહાર નીકળીને તીર ઉપર હસની પઠે ભરત રાજ ઉભો રહ્યો એટલામાં ભુવનાલકાર હાથી સ્થલ ઉખાડી ભરત પાસે ગયો તે મદ્દ કરી અધળો હતો તથાપિ ભરતને જોતાંજ મદ્દરહિત થઈ ગયો તેમજ તેના દરશન થકી ભરત પણ આનંદને પામ્યો. ત્યારે તે ઉપદ્રવ કરનારા હાથીને ખાંધવા સારું રામ લક્ષ્મણ તથા ખીજ સુભટો આવ્યા. રામની રામની આજ્ઞાથી માવતે પકડીને હાથીને સ્થલની પાસે આણ્યો. ત્યાં દશભુષણ અને કલભુષણ એ બે મુનિ આવ્યા. તેમને વદન કરવા સારું પરિવાર સહિત રામ, લક્ષ્મણ, અને ભરત એ ત્રણે જણ આવ્યા. તે વખતે તેમને નમસ્કાર કરીને રામ પુછવા લાગ્યો કે, મારો હાથી ભરતના દરશનથી મદ્દ રહિત કેમ થયો ? ત્યારે દશભુષણ કેવળ જ્ઞાનના પ્રભાવે કહેવા લાગ્યો.

પૂર્વે રૂપભસ્વામીની સાથે ચાર હજાર રાજાએ દીક્ષા લીધી. તેમાં રૂપભસ્વામી આહાર મુકીને તથા મૈત્ર ધારણ કરીને વિહાર કરવા લાગ્યો. તેથી તેમની સાથેના સર્વ તાપસ આહાર શિવાય દુઃખી થયા. ત્યાંમાં પ્રહ્લાદનસુપ્રભ રાજના, ચંદ્રોદય, તથા સુરોદય એ નામના બે તાપસ પુત્ર હતા. તે ઘણા કાળ ભવ કરીને તેમાંના ચંદ્રોદય ગન્ધપુરના હસ્મતિ રાજની સ્ત્રી ચંદ્રલેખાના ઉદરથી કુલદર નામના પુત્ર થયો. અને સુરોદય પણ ત્યાંજ વિસ્વલુતિ પ્રાણીની અગ્નિકુડા નામની સ્ત્રીના પેટે શુતિરતિ નામના પુત્ર થયો. પછી તે કુલકર રાજ્ય ઉપર બેસીને કોઈએક દિવસે તાપસના આશ્ર

મમાં ગયો. તેને અવધિજ્ઞાની અભીનદન સાધુ ફેલા લાગ્યા કે, આ આ શ્રમમાં પચાગ્નિ સાધન કરનારા એક તપસ્વીએ બાળવાને માટે લાકડા આણ્યાં છે તેમાં એક સર્પ છે. તે તારા પુર્વ જન્મમાંના ક્ષેમકર નામનો તારો પિતામહ (બાપનો બાપ) છે. માટે તે લાકડાં ચીરીને તે સર્પની તુ રક્ષા કર એવું તે મુનિનું બોલવું સાંભળીને તથા દુઃખીત થઈને કુલકરે તે લાકડાં ફેંડાવ્યાં. તેમાંથી તે સર્પ નીકળ્યો તેને જોઈને વિસ્મય થયો તે વખતે કુલકર રાજના મનમાં આવ્યું કે, દીક્ષા લેવી એટલામાં સુતિરતિ બ્રાહ્મણ તેને ફેલા લાગ્યો કે, હે રાજન એ ધર્મનું નામ શું? જો તારો આ ગ્રહ હોય તો મોટી અવસ્થામાં દીક્ષા લેજે હમણાં શા સારૂ દુઃખ ભોગવે છે? તેનું એવું બોલવું સાંભળીને દીક્ષા લેવાનો આગ્રહ મુક્યો અને વિચાર કરવા લાગ્યો કે, હવે શું કરું? તેની સ્ત્રી શ્રીદામા તેજ ઉપાધ્યાયની સાથે લાગેલી હતી, તેણે વિચાર કર્યો કે, આ કર્મ જો રાજા જાણશે, તો તે અમને મારી નાખશે એટલામાં હજી એને મારી નાંખ્યું તો પીડા જાય એવો વિચાર કરીને ઉપાધ્યાયની સલાહથી રાજાને વિષ દઈને માર્યો ત્યાર પછી કાલાંતરે તે સુતિરતિ નામનો બ્રાહ્મણ પણ મરી ગયો તે બેઠ ઘણા કાળ ભવ ભટકીને નાના ચોનીઓમાં ગયા.

કોઈએક સમયે રાજગૃહ નગરમાં કપિલ નામના બ્રાહ્મણની સ્ત્રી સાવિત્રીના પેટે તે જોડલા વિનાદ અને રમાણ એ બે પુત્ર થયા તેઓમાંના રમાણ વેદાધ્યયન કરવા સારૂ દશાંતરે ગયો, ત્યાં વેદ શીખીને કેટલાએક કાળ પછી રાજગૃહ નગરમાં રાત્રના સમયે આવ્યો તે વખતે નગરમાં જવાનો સમય ન હોવાથી તે બાહરેજ રહી ગયો. ત્યાં એક ચક્ષના મંદિરમાં તે સુતો; તે ઠેકાણે વિનાદની સ્ત્રી શાખાદત્ત નામના બ્રાહ્મણનો સાથે સંકેત કરીને રાતના આવી, તેની પાછળ વિનાદ પણ આવ્યો તે વખતે રમાણને શાખાદત્ત જાણી ભોગ ભોગવવા સારૂ તે રમાણ તરફ પછી વિનાદ ખસી જઈ કરીને તેને મારી નાંખ્યો. ત્યારે રમાણની ઈચ્છા કરનારી જે તે શાખા તેણે વિનાદને મારી નાંખ્યો. તે વિનાદ ઘણા કાળ ભવ ભટકીને એક ધન નામના વિશ્વશેઠનો પુત્ર થયો, રમાણ પણ કાળ કરીને તે ધનની સ્ત્રી લક્ષ્મીના પેટે ભુષણ નામના પુત્ર થયો. તેણે ધન શેઠની આજ્ઞાથી બત્રીસ કન્યાઓની સાથે વિવાહ કર્યો. એક વખતે તે સ્ત્રીઓની સાથે ક્રીડા કરતો છતાં રાત્રના ચોગડા ઉપર બેઠો; પાછલી રાત્રના એક શ્રીધર મુનીને કેવળ

જ્ઞાન ઉપન્યુ; તેના ઉત્સાહ દેવતાઓએ કર્યો. તે જાદુને તેને ધર્મના પરિણામ થયો, તેજ વખતે ત્યાંથી ઉડીને તે સાધુને વદના કરવા સારૂ ચાલ્યો. તે વખતે માર્ગમાં એક સર્પે તેને ડશ કર્યો, તે વખતે તેના પરિણામ સારા હોવાથી કાળ કરીને શુભ ગતિને પામ્યો. પછી માહાવિદ્દહ ક્ષેત્રના જાણુદિપમાં હનુપુર નગરમાં અચલ નામના ચક્રવર્તિ રાજાની સ્ત્રી હરિણીતા પેટે પ્રિયદર્શન નામનો ધર્મતત્પર પુત્ર થયો, તેણે દીક્ષા લીધાની ઇચ્છા કરી પરંતુ પિતાની આજ્ઞાથી તે ત્રણ હજાર કન્યાની સાથે પરણ્યો તો પણ અતઃકરણમાં વિરક્ત રહ્યો. ગ્રહવાસમાં પણ તેણે ચોસડ હજાર વરસ ઉત્તમ તપ કરીને તાંહાંથી ચવીને તે અન્ન દેવલોકમાં દેવ થયો.

અને તે ધનશેડ પણ ઘણા કાળ ભવમાં ફરીને એક પોતાનપુર નગરમાં શકુનાગ્નિસુખ બ્રાહ્મણની સ્ત્રી અન્નપત્નિના પેટે મૃદુમતિ નામનો પુત્ર થયો, તે અવિનયી હતો. તેથી તેના પિતાએ તેને કાહાડી મુક્યો. પછી તે સર્વ કળા શીખીને પાછો પોતાને ઘેર આવ્યો. ત્યાં રાત દિવસ રમે પણ તેને કોઈ જીતવાને સમર્થ થાય નહી. પછી હંમેશ જુગાર રમીને ખીજ લોકોને જીતીને ઘણું દ્રવ્ય મેળવ્યું. ત્યારે વસતસેના નામની વેશ્યાની સાથે પ્રીતિ બધાચાથી તેની સાથે ઘણા ઉપભોગ ભોગવ્યા. પછી વૈરાગ્ય ઉપન્યો, તેથી દીક્ષા લઈને તે અન્ન દેવલોકમાં દેવ થયો. ત્યાંથી આવીને પુર્વ જન્મના માયાના દાષથી વૈતાલ્ય પર્વત ઉપર આ ભુવનાલકાર નામનો હાથી થયો. અને પ્રિયદર્શનનો જીવ પણ ત્યાંથી આવીને આ મહાભુજ તારો ભાઈ ભરત થયો. એના દર્શનથી હાથીને જાતિસ્મરણ થઈને તે મદ થકી રહિત થયો. કહ્યું છે કે “વિચાર કર્યાથી રૌદ્ર ભય રહેતો નથી”

એવી રીતે પુર્વ ભવ સાંભળીને ભરતને વધારે વૈરાગ્ય ઉપન્યો, તેથી પોતે એક હજાર રાજા સહિત દીક્ષા લઈને અતે મોક્ષે ગયો, અને તે હજાર રાજા ઘણા કાળ દીક્ષા પાળીને નાના લખ્ધિ ભોંગ ભોગવતા થકા અક્ષય પદને પામ્યા. અને તે હાથી પણ વિવિધ તપ કરી અનમન વ્રત પાળીને મુવા પછી અન્ન દેવલોકમાં દેવ થયો ત્યાર પછી ભરતની માતા કેકઈ પણ દીક્ષા લઈને નિષ્કલક વ્રત પાળતી થકી મોક્ષને પામી. ભરતે દીક્ષા લીધા પછી ભુચર વિદ્યાધર રાજાઓએ રામને રાજ્ય ઉપર બેસાડવાની ભડિ સહિત માર્થના કરી. ત્યારે રામે કહ્યું કે આ મારો ભાઈ લક્ષ્મણ વામુદેવ છે, તેને રાજ્યનો અભિષેક કરો, એવી રામની આગ્રહથી આજા થતાંજ સર્વ લોકો

કોએ લક્ષ્મણને રાજ્ય ઉપર બેસાડ્યો. તેમજ રામ બલદેવતાનો અવતાર છે, તેથી રામને પણ રાજ્યનો અભિષેક કર્યો. એવી રીતે આઠમા બલદેવ તથા વાસુદેવ એ બેઉ રાજ્ય કરવા લાગ્યા. ત્યારે રામે બિબીલાણને કહ્યા પ્રમાણે રાક્ષસદ્વિપ આપ્યો. તેમજ સુગ્રીવને વાનરદ્વિપ આપ્યો, હનુમાનને શ્રીપુરે મોકલ્યો, વિરાધને પાતાળ લકાંએ રવાને કર્યો, નીલને રૂક્ષપુર, પ્રતિસુર્યને હનુપુર, રત્નજાટીને દેવોપગીત નગર, ભામંડલને રથનુપુર નગર, અને બીજાઓને પણ યથાચોગ્ય આપીને રામ શતરૂઢનને કહેછે કે, હે વત્સ તને કયો દશ ગમે છે? તે હો. ત્યારે શતરૂઢન કહેવા લાગ્યો કે મને મથુરાં નગરી જાઈએ. ત્યારે રામ બોલ્યો કે હે વત્સ-મથુરાં નગરી લેવી મહા કઠણ છે; ત્યાંના મધુ નામના રાજાને પુર્વે એક ચમરેદ્ર નામના દેવતાએ ત્રિશુળ આપ્યું છે. તે શતરૂઢના સેન્યને દુરથી નાશ કરીને ફરી પોતાના ધણીના હાથમાં જાય છે. ત્યારે શતરૂઢન બોલ્યો કે હે દેવ, હું તમારો ભાઈ છું, મારા યુદ્ધમાં તેનું રક્ષણ કરનારો કોણ છે? માટે મને મથુરાં નગરી આપો. એકલો હું જ નેમ વૈદ વ્યાધીનો પરિહાર કરે છે તેમ તેમ છતી લઈશ. એવી રીતે શતરૂઢનના આગ્રહથી તેને મથુરાં નગરી આપીને રામ કહેવા લાગ્યો. હે વત્સ તે મધુ રાજાના હાથમાં જે વખત ત્રિશુળ હોય નહીં તથા જે વખતે તે ઉન્મત થયો હોય તે વખતે તેની સાથે તું યુદ્ધ કરજે. એમ કહીને અક્ષયસાયક એવા બે ભાતા અને કૃતાંત વદન નામના સેનાની એ બે પદાર્થ સાથે દીધા. તેમજ લક્ષ્મણે અગનિમુખ ખાણ અને આર્ણવાર્વત ધનુષ્ય એ બે વસ્તુ આપી.

પછી શતરૂઢન પ્રયાણ કરીને એક સરખો ચાલતો છતાં મથુરાં નગરીની પાસે જઈ નદીના તીર ઉપર રહ્યો. પ્રથમ મધુ રાજાની પાસે ચાર કુત મોકલ્યા, તે ત્યાં જઈને પાછા આવ્યા, ને શતરૂઢનને કહેવા લાગ્યા કે મધુ રાજા પોતાની જયંતી નામની સ્ત્રી સહિત મથુરાંની પુર્વ દિશાએ કુબેર નામના ઉદ્યાનમાં ગયો છે; અને તે ત્રિશુળ અક્ષ પોતાના ઘેર પડ્યું છે. આ યુદ્ધનો વખત છે. એવું તે કુતનું બોલવું સાંભળીને શતરૂઢન રાતના મથુરાં નગરીમાં ગયો. મધુ રાજા પણ તેજ વખતે નગરીમાં પેસવા લાગ્યો. ત્યારે તેને શતરૂઢનના સેન્યે અટકાવ્યો, અને પ્રથમ રામના રણના આરંભે જ નેમ ખરને માર્યો હતો તેમ મધુના મુત્ર જે લવાણ તેને મારી નાંખ્યો. પુત્રના મુવાથી મધુ ક્રોધાયમાન થઈને તેણે પોતાના ધનુષ્યના ટણકાર કર્યો.

પછી શતરૂઘનની સામે યુદ્ધ કરવા લાગ્યો. તે સગ્રામમાં પરસ્પરનાં અસ્ત્રો કાપી નાંખીને દેવ અને અસુરની પેઠે તે બેઉ પરસ્પર શસ્ત્ર તથા અસુરનો વરસાત વરસાવવા લાગ્યા. તે વખતે શતરૂઘને, લક્ષ્મણે દીધેલા સમુદ્રાવર્ત ધનુષ્ય તથા અજ્ઞીમુખ બાણ એ બેઉનું સ્મરણ કર્યું તેવાંજ તે પ્રગટ થઈને સામે આવી ઉભાં રહ્યાં. પછી તે ધનુષ્ય સજ્જ કરીને તે અજ્ઞીમુખ બાણ વડે શતરૂઘને મધુ રાજને ઘાયલ કર્યો. તે બાણના મારથી વિકલ થયેલો મધુ વિચાર કરવા લાગીયો કે મારૂ ત્રિશુળ હાથમાં આવ્યું નહીં, અને આ શતરૂઘને પણ માર્યો નહીં, માટે મારો જન્મ વ્યર્થ ગયો, તેમજ શ્રી બિનેદ્રની પુજા પણ કરી નહીં; દેરાસરો પણ બાંધ્યાં નહીં, સત્ય વડે દાન પણ કર્યાં નહીં, એવો વિચાર કરીને તેણે દીક્ષા લીધી. પછી નવકાર મંત્રનો જાપ કરીને કાળ કરી ગયા પછી સનત્કુમાર દેવલોકમાં તે મધુ મહર્ષિદેવ થયો. તેના શરીર ઉપર દેવોએ કુલોનો વરસાત કરીને એના જય થાઓ એવી રીતે તેઓ બોલવા લાગીયા.

પછી તે દેવતારૂપ ત્રિશુળ ચમરેદ્ર પાસે આવીને તેણે શતરૂઘનના હાથે મધુના મૃત્યુની વાત કહી સંભળાવી. ત્યારે ચમરેદ્ર ક્રોધમાં આવીને પોતે ચાલ્યો. તે વખતે વેણુદારી નામનો તાર્ક્ષ્યનામી તેને પુછવા લાગીયો કે તું ક્યાં જાય છે? ત્યારે ચમરેદ્ર બોલ્યો કે મારા મિત્રને મારનારા શતરૂઘનને મારવા સારું હું જાઉં છું. એવું તેનું બોલવું સાંભળીને તેને તે વેણુદારી કેહેવા લાગીયો કે ધરણેદ્ર પાસેથી રાવણને મળેલી શક્તિને પણ મહા પુન્યવાન જે અર્ધ ચક્રી લક્ષ્મણ તેણે જીતી લીધી. અને તે લક્ષ્મણે રાવણને માર્યો. તેના શેવક મધુ તે બિચારો શા હિસાબમાં ! તે લક્ષ્મણની આજ્ઞાથીજ શતરૂઘને સગ્રામમાં મધુને માર્યો છે. એવું સાંભળીને ચમરેદ્ર તેને કેહેવા લાગ્યો કે, લક્ષ્મણ જે શક્તિને જીતી તે વિશલ્યા કન્યાના પ્રભાવથી હમણાં તેને વિવાહ કર્યાથી તેના પ્રભાવ જતો રહે છે. માટે મારા મિત્રને મારનારાનું મારવા સારું શું હું જાઉં નહીં ? એમ કહીને ક્રોધમાં આવ્યો થકો ચમરેદ્ર શતરૂઘનના દેશમાં આવ્યો. ત્યાં ન્યાયમાં રહેલા સર્વ લોકોને તેણે જાણ્યા. પછી પેહેલાં પ્રજાને ઉપદ્રવ દેવા લાગ્યો. અને શતરૂઘનને દુઃખ દેવા સારું નાના પ્રકારની વ્યાધીઓ ઉત્પન્ન કરી, શતરૂઘનને પોતાના કુલ દેવતા એ વ્યાધી થવાનું સર્વ કારણ કહ્યું ત્યારે ત્યાંથી નીકળીને તે અગ્રાધ્યામાં રામ લક્ષ્મણની પાસે આવ્યો. એવા પ્રસંગે દેરાણુપણ તથા કલણુપણ એ

બે મુનિઓ પણ ત્યાં આવ્યા, ત્યોને રામ, લક્ષ્મણ તથા શતરૂઢને નમસ્કાર કર્યો ત્યાર પછી તેમને રામ પુછવા લાગ્યો કે, આ શતરૂઢને મથુરા નગરીમાં આગ્રહ શા વાસ્તે થયો ત્યારે દશ ભુષણ કહેવા લાગ્યો કે, આ શતરૂઢને જીવ મથુરા નગરીમાં અનેક વાર ઉત્પન્ન થઈને તે એક સમયે સાધુની સેવા કરનારો શ્રીધર નામનો બ્રાહ્મણ રૂપવાન થયો. તે કોઈએક સમયે રસ્તામાં જતાં રાજની સ્ત્રી લલિતાએ તેને જોયો, તેણે કામ ભોગની ઇચ્છાથી પોતાની પાસે બોલાવી લીધો. એટલામાં ત્યાં રાજ પણ આવ્યો ત્યારે લલિતા ગાબરી થઈ ગઈ તે જોઈને રાજએ પુકાર કરી કે, આ ચોર છે માટે આને પકડો. તે સાંભળીને રાજના માણસો ત્યાં આવ્યાં, ત્યોને રાજએ હુકમ કર્યાથી ત્યો તે બ્રાહ્મણને શુભી ઉપર લઈ ગયા તે વખતે કોઈ એક કલ્યાણ નામના મુનિએ આ સાધુની સેવા કરનારો છે એમ જાણીને તથા રાજને સમજાવીને તેને મુકાવ્યો. ત્યાંથી છુટીને તેણે દિક્ષા લીધી પછી તપ કરીને તે સ્વાર્ગમાં ગયો ત્યાંથી આવીને મથુરા નગરીના ચંદ્રપ્રભ રાજને અતિ પ્રિય થયો તેના ભાનુપ્રભાદિક આરમાન ભાઈઓએ તેને રાજ ન મળવાની ઇર્ષ્યાથી મારવાના ઉપાયો કર્યા. તે વાતની પ્રધાનને ખબર પડ્યાથી તેણે એને કહી દીધી. તે જાણીને અચલ ત્યાંથી નાશી ગયો. તે વનમાં ફરતો ફરતો તેના પગમાં કાંટા લાગ્યાથી રડવા લાગ્યો તે રસ્તામાં એક શ્રાવસ્તી (સાવત્થી) નગરીમાં રહેવાવાળો તથા પિતાએ કાઢાડી મુકેલો, એક નામનો પુરુષ તેણે પોતાના માથા ઉપરનો લાકડાનો ભાર ઉતારીને તેના પગમાંથી કાંટો કાઢાડ્યો કાંટો નીકળ્યાથી તે રાજ તે એકને કહેવા લાગ્યો કે તે ઘણું સારું કર્યું. જે વખતે મથુરા નગરીમાં અચલ રાજ થયો એવું તું સાંભળે તે વખતે ત્યાં આવજે. તું મારો મોટો ઉપકારી છે. એમ કહીને અચલ કોશાંબી નગરીમાં ગયો. ત્યાં સિંહ ગુરૂ નામના આચાર્યની પાસે ધનુષ્યના અભ્યાસ કરનારો ઇદ્રદત્ત રાજને જોયો. અચલે પણ પોતાનું ધનુષ્યત્વ બતાવ્યું. તેથી રાજ થઈને ઇદ્રદત્ત રાજએ. પૃથ્વી સહિત પોતાની કન્યા તેને આપી, પછી તે અચલ બગવાન થઈને તેણે અગાદિક દેશો જીત્યા

કોઈ એક સમયે મથુરા નગરીમાં આવીને તથા પોતાના ભાઈઓની સાથે યુદ્ધ કરીને ભાનુપ્રભાદિક તે આઠે જણને ખાંડી લાવ્યો. ત્યારે તેના પિતા જે ચંદ્રપ્રભ, તેણે પુત્રોને મુકાવવાને અર્થે અચલની પાસે પોતાના મંત્રી આપ્યો તેને અચલે પોતાનો સર્વ વ્રતાંત કહી સંભળાવ્યો. મંત્રીએ જ-

ઇન્દ્ર ચંદ્રપ્રભ રાજાને કહ્યો. યદ્યપી તે પોતાનો નાલો પુત્ર હતો તથાપિ ન-
 ગરીમાં લાવીને ચંદ્રપ્રભ રાજાએ તેને રાજ ઉપર બેસાડો. અને બીજા આ
 ૪ પુત્રોને કાઢાડી મુક્યા. અચલે તેમને પાછા બોલાવીને આઠે ભાઈઓને અ-
 દષ્ટ સેવકો કર્યા. કોઈ એક સમયે નાટ્ય ઘરમાં તે અક નામના પુરુષને અ-
 ચલે જોયા. તેને દ્વારપાલના હાથે બોલાવી લીધો. તેની ઉપર રાજ થઈને
 અચલે તેની જન્મભુમિ સાવસ્તી નગરીનું રાજ્ય તેને આપ્યું પછી તે બે-
 ઉ મળીને રાજ કરવા લાગ્યા પછી તે બેઉએ એક સમુદ્રાચાર્યની પાસે દીક્ષા લી-
 ધી. કાળે કરી મરીને તે બેઉ બ્રહ્મદેવલોકમાં દેવ થયા અચલનો જીવ ત્યાં
 થી અવીને આ તારો નાનો ભાઈ શતરૂઢન થયો તે પુર્વ જન્મના મોહ વડે
 મથુરા નગરીના રાજની તેને ઇચ્છા થઈ. અને તે અકનો જીવ આવીને
 કૃતાંતવદન આ તારો સેનાની થયો એવા સમયે પ્રભાપુર નગરનો રાજા શ્રી
 નદ તેની સ્ત્રી ધારણીના પેટે સુરનદ, શ્રીનદ, શ્રીતિલક સર્વ સુદર, જ્યત
 ચમર અને જ્ય મિત્ર એ સાત પુત્રોનું ક્રમેકરી જન્મ થયું. કોઈ એક સમ-
 ચે શ્રીનદ એક મહિનાના પુત્રને રાજ્ય ઉપર બેસાડીને પોતે પ્રતિકર ગુ-
 રૂની પાસે બીજા પુત્રો સહિત દિક્ષા લીધી, કેટલાએક કાળ પછી શ્રીનદ મોક્ષે
 ગયો અને સુરનદનાદિક પુત્રો તપની શક્તિથી જઘાચારણ લખિંધ પામ્યા. તે
 મહર્ષી કોઈ એક સમયે મથુરા નગરીમાં ગયા. તે વખતે વરષાકાલ આવ્યા
 થી ત્યો પર્વતની ગુફામાં રહ્યા ત્યાં સર્વકાલ ષષ્ટાષ્ટમાદિ તપ કરવા લાગ્યા,
 પછી દુર દેશમાં જઈને તેમણે પારણાં કર્યા ફરી મથુરા નગરીની પાસે
 પર્વતની ગુફામાં આવી રહ્યા, તેમના સામર્થ્ય વડે ચમરેદ્રે ઉત્પન્ન કરેલી વ્યા-
 ધીઓનો નાશ થયો. કોઈ એક સમયે પારણા કરવા સારૂ આ અયોધ્યા ન
 ગરીમાં ત્યો આવ્યા અને વોરવા સારૂ અર્હુદત નામના શેઠના ઘેર ગયા.
 ત્યોની અવજ્ઞા પુર્વક વદન કરીને એ કોણ છે એવો તે વિચાર કરવા લા-
 ગ્યો આ સાધુનો વેષ ધારણ કરનારા વરષાકાલમાં આવ્યા તેથી એ આં-
 હીના નથી માટે એઓને પુછુ કે એ પાખડીઓની સાથે બોલુ નહી. એ
 વુ તે ચીંતન કરતો છતાં તેની સ્ત્રીએ ત્યોને અને વહોરાવ્યું નહી પછી
 તે મહર્ષી દુતિ નામના આચાર્યની વસ્તીમાં ગયા. દુતિએ અભ્યુત્થાન દ-
 ઇન્દ્ર ચોગ્યતા સહિત નમસ્કાર કર્યો, આ સમય વિના વિહાર કરનારા છે,
 તેથી ત્યાંનાં બીજા સાધુએ વદના કરી નહી. દુતિએ તેને આસન આપ્યા
 પછી ત્યોએ ત્યાં પારણાં કર્યા પછી મથુરા નગરીથી આવ્યા ને ફરી ત્યાં

રોપ કરેલો દોષ લોકોને કહેવા લાગી. તે વાત કોઈએક વખતે રામના કાને પડી. તે મનનાં ન લાવતાં સીતાને રામ કહેવા લાગ્યો કે હે પ્રિય સ્ત્રી આ ગર્ભના ચોગે તારૂં શરીર સુકાઈ ગયું છે, તેને આનંદ કરવા સારૂં હંમણું વસંતરિતુ રૂપ લક્ષ્મી આવીને ક્રિડા કરવાની સુચના કરે છે. અને ગર્ભવાળી સ્ત્રીના મનોરથે કરી ખકુલ નામના વ્રક્ષને ફુલો આવ્યાં છે, માટે આ સમયે ક્રિડા કરવા સારૂં આપણું મહેદ્ર ઉદ્યાનમાં જઈએ. ત્યારે સીતા બોલી કે મારો મનોરથ દેવતાની પુજા કરવાનો થયો છે. તેને ઉદ્યાનમાંના સુગંધી ફુલો વડે પુરો કરો. એવું સાંભળીને તેજ વખતે દેવોની પુજા કરાવીને તથા સીતાને સાથે લેઈને રામ મહેદ્રોદ્યાનમાં આવ્યો ત્યાં નગરના લોકો વસત, ના ઉત્સવ કરી રહ્યા છે તે જોના લાગ્યા. એટલામાં, સીતાની જમણી આંખ ફરકવા લાગી, તેથી તેના મનમાં શંકા આવી. ત્યારે તે વાત રામને કહી. રામે સાંભળીને કહ્યું કે એ ચિન્હ સારૂં નથી. સીતા બોલી મારા રાક્ષસદ્વીપના વાસથી શું વિધાતા રાજ થયો નથી કે? હે પ્રાણપતિ રામ, તારા વિચોગના દુઃખથી બીજી અધિક દુઃખ દેવાની વિધાતાને ઈચ્છા છે કે શું? આ નિમિત્ત અન્યથા થનાર નથી. ત્યારે રામ કહેછે કે હે દેવી તું ખેદ કરે નહી, જે થવાનું હશે તે થશે; સુખ અને દુઃખ એ કર્મોધીન છે, માટે જરૂર ભોગવવાં જોઈએ. હવે ઘેર જઈ દેવની પુજા કર, અને સુપાત્રને દાન આપ. કહ્યું છે કે “દુઃખના વખતે ધર્મની શરણ છે” પછી ઘેર જઈ મોટા ભાવથી અર્હુતની પુજા કરીને તેણે સારા પાત્રને ઉત્તમ પ્રકારનાં દાન દીધાં.

કોઈએક સમયે વિજય, સુરદેવ, મધુમાન, પિંગલ, શુલધર, કાલ, કૌમ અને કાશ્યપ એ આઠ અધિકારીઓ આવી રામને નમસ્કાર કરીને ઉભા રહ્યા, પરંતુ તેઓનાથી રામની સામે કંઈ પણ બોલાયું નહી, કેમકે તેઓનાથી રાજ તેજ સહન થયું નહી ત્યારે તેને રામ કહેવા લાગ્યો કે હે અધિકારી પુરૂષો તમે એકાંત હિન કહેનારા છો તેથી હું તમને અભય આપું જે તમારા મનમાં હોય તે આરાગી પામે કહો - એ રામનું બોલવું.

તો ડીકળ છે, નીકર તેના ત્યાગ કરવો. હે પ્રભો રાવણે જનકીને હરાણ કરીને તેને એકલીજ તે લઈ ગયા. તેના ઘેર તે ઘણા દિવસ રહી; રાજ્યુ-શીથી ધતિરાજીથી, અથવા ખગાત્કારે સ્ત્રી લપટ જે રાવણ તેણે નિશ્ચયે કરી સીતાને દુષિત કરી છે, અને સર્વ લોક પણ એમ કહે છે. તેમજ અમે પણ કહીએછીએ. હે રઘુદત્ત એવો યુક્તિ યુક્ત જે પ્રવાદ [અપવાદ] તે તમને સહન કરવા યોગ્ય નથી. હે દેવ એ પ્રવાદના સહનથી પોતાના કુળની પેઠે જન્મથી મેળવેલી જે કિરતિ તેને મલીન કરે નહી. એવું સાંભળીને તથા સીતાના અપવાદનો નિશ્ચય કરીને દુઃખે કરી પીડાણો થકો રામ મુગો ખેશી રહ્યો. કહ્યું છે કે “ એકાએકી પ્રેમનો ત્યાગ થતો નથી. ”

પછી ધૈર્ય ધારણ કરીને તેમને રામ કહેવા લાગ્યો કે; તમે સારી વિનતી કરી. કહ્યું છે કે, “ ભક્ત પુરૂષ ક્યાંએ ઉપેક્ષા કરનારા નથી. ” એ ક સ્ત્રીને માટે હું અપયશ સહન કરનારા નથી, એવી પ્રતિજ્ઞા કરીને રામે તેમને જવાની આજ્ઞા કરી. પછી રાત્રના સમયે છાની રીતે ઘેરથી બાહાર નીકળીને રામ ગામમાં ફરવા લાગ્યો. રસ્તામાં ઠેકાણે ઠેકાણે લોકોની વાણી સાંભળી. તે આવી રીતે — રાવણ સીતાને લઈ ગયા પછી સીતા તેના ઘેર ઘણા દહાડા રહી. તેને ફરી રામ લઈ આવ્યો, અને તેને તે હજી સુધી પ્રતિવ્રતા માની રહ્યો છે રાવણ સીતાની ઉપર આશક્ત થઈ તેને લઈ ગયો છતાં શું તેના તેણે ઉપભોગ લીધો નહી હોય ? તેના હજી રામને વિચાર થતો નહી હોય કહ્યું છે કે, “ અનુરાગી પુરૂષો દાષ જ્ઞાતા નથી. ” એવી રીતે લોકાપવાદ સાંભળીને રામ પાછો પોતાના ઘેર આવ્યો. ફરી લોકાપવાદ સાંભળવા સાર પોતાના સેવકોને છાની રીતે મોકલ્યા. પછી રામ પોતાના મનમાં વિચાર કરવા લાગ્યો કે, જેના સાર ભયકર રાક્ષસોના કુલનો મે નાશ કર્યો. તેની ઉપર આ કલક કેવો? સીતા મહાસતી છે, તે હું પાકી રીતે જાણુ છું; અને તે રાવણ સ્ત્રી લપટ હતો, તેથી આ અપવાદ થાય છે. મારું કુલ કલક રહિત છે, તેની ઉપર આ કલક ચહકયુ હવે રામ શું કરશે ? એટલામાં તે સેવકોએ લોકાપવાદ સાંભળીને રામ અને સુગ્રીવ આદિક ની પાસે જોડેલા લક્ષ્મણને આવી કહ્યું. ત્યારે લક્ષ્મણ દ્વેધાયમાન થઈને કહેવા લાગ્યો કે, આ પતિવ્રતા સીતાની જે કોઈ નિદા કરે છે, ત્યોના હું કાળ છું. એવું સાંભળીને તેને રામ કહેવા લાગ્યો કે, પ્રથમ મહત્ત્વેએ મને કહ્યું, આ સેવકોએ પણ કહ્યું, તથા મેં પોતે પણ લોકના મુખનું બોલવું

રોપ કરેલો દાષ લોકોને કહેવા લાગી. તે વાત કોઈએક વખતે રામના કાને પડી. તે મનનાં ન લાવતાં સીતાને રામ કહેવા લાગ્યો કે હે પ્રિય સ્ત્રી આ ગર્ભના યોગે તારૂં શરીર સુકાઈ ગયું છે, તેને આનંદ કરવા સારૂ હમાણું વસતરિતુ રૂપ લક્ષ્મી આવીને ક્રિડા કરવાની સુચના કરે છે. અને ગર્ભવાળી સ્ત્રીના મનોરથે કરી બકુલ નામના વ્રક્ષને ફુલો આવ્યાં છે, માટે આ સમયે ક્રિડા કરવા સારૂ આપણુ મહેદ્ર ઉદ્યાનમાં જઈએ. ત્યારે સીતા બોલી કે મારો મનોરથ દેવતાની પુજા કરવાનો થયો છે. તેને ઉદ્યાનમાંના સુગંધી ફુલો વડે પુરો કરો. એવું સાંભળીને તેજ વખતે દેવોની પુજા કરાવીને તથા સીતાને સાથે લેઈને રામ મહેદ્રોદ્યાનમાં આવ્યો. ત્યાં નગરના લોકો વસતના ઉત્સવ કરી રહ્યા છે તે જોવા લાગ્યા. એટલામાં, સીતાની જમાણી આંખ ફરકવા લાગી, તેથી તેના મનમાં શકા આવી. ત્યારે તે વાત રામને કહી. રામે સાંભળીને કહ્યું કે એ ચિન્હ સારૂ નથી સીતા બોલી મારા રાક્ષસદ્વીપના વાસથી શુ વિધાતા રાજ થયો નથી કે? હે પ્રાણપતિ રામ, તારા વિયોગના દુઃખથી બીજી અધિક દુઃખ દેવાની વિધાતાને ઈચ્છા છે કે શુ? આ નિમિત્ત અન્યથા થનાર નથી. ત્યારે રામ કહે છે કે હે દેવી તું ખેદ કર નહી, જે થવાનું હશે તે થશે, સુખ અને દુઃખ એ કર્મોદ્ધીન છે, માટે જરૂર ભોગવવાં જોઈએ. હવે ઘેર જઈ દેવની પુજા કર, અને સુપાત્રને દાન આપ. કહ્યું છે કે “દુઃખના વખતે ધર્મની શરણુ છે” પછી ઘેર જઈ મોટા ભાવથી અર્હતની પુજા કરીને તેણે સારા પાત્રને ઉત્તમ પ્રકારનાં દાન દીધાં.

કોઈએક સમયે વિજય, સુરદેવ, મધુમાન, પિંગલ, શુલવંર, કાલ, ક્ષેમ અને કાશ્યપ એ આઠ અધિકારીઓ આવી રામને નમસ્કાર કરીને ઉભા રહ્યા, પરંતુ તેઓનાથી રામની સામે કંઈ પણ બોલાયું નહી, કેમકે તેઓનાથી રાજ તેજ સહન થયું નહી. ત્યારે તેને રામ કહેવા લાગ્યો કે હે અધિકારી પુરૂષો તમે એકાંત હિત કહેનારા છો તેથી હું તમને અભય આપું છું જે તમારા મનમાં હોય તે માહારી પાસે કહો. એવું રામનું બોલવું સાંભળીને તથા સમય જાણીને તેઓમાંના વિજય નામનો અધિકારી હાથ જોડીને કહેવા લાગ્યો. આજે અમારે વિજ્ઞાપના કરવાની જરૂર પડી છે, તેમ ન કર્યાથી અમે તમારા અપરાધી ઠરીએ છીએ: માટે દુઃસહ છતાં કહેવું પડે છે, તમારી પ્રાણપ્રિય પત્નિ સીતાની ઉપર લોકો મોટો દુર્ઘટ અપવાદ રાખે છે. તેનો આપ બુદ્ધિમાન પુરૂષ વિચાર કરી લેવો. જો ગ્રહણ કરવા ચોગ્ય હોય

તો ડીકળ છે, નીકર તેના ત્યાગ કરવો. હે પ્રભો રાવણે જનકીને હરાણ કરીને તેને એકલીજ તે લઈ ગયા. તેના ઘેર તે ઘણા દિવસ રહી, રાજ્યુ-શીથી ધતિરાજીથી, અથવા બગાટકારે સ્ત્રી લપટ જે રાવણ તેણે નિશ્ચયે કરી સીતાને દુષિત કરી છે, અને સર્વ લોક પણ એમ કહે છે. તેમજ અમે પણ કહીએછીએ. હે રઘુદત્ત એવો યુક્તિ યુક્ત જે પ્રવાદ [અપવાદ] તે તમને સહન કરવા યોગ્ય નથી. હે દેવ એ પ્રવાદના સહનથી પોતાના કુળની પેઠે જનમથી મેળવેલી જે કિરતિ તેને મલીન કરો નહી. એવું સાંભળીને તથા સીતાના અપવાદના નિશ્ચય કરીને દુઃખે કરી પીડાણો થકો રામ મુગો ખેશી રહ્યો. કહ્યું છે કે “એકાએકી પ્રેમના ત્યાગ થતો નથી.”

પછી ધૈર્ય ધારણ કરીને તેમને રામ કહેવા લાગ્યો કે; તમે સારી વિનંતી કરી. કહ્યું છે કે, “ભક્ત પુરૂષ ક્યાંએ ઉપેક્ષા કરનારા નથી.” એ ક સ્ત્રીને માટે હું અપયશ સહન કરનાર નથી, એવી પ્રતિજ્ઞા કરીને રામે તેમને જવાની આજ્ઞા કરી. પછી રાત્રના સમયે છાની રીતે ઘેરથી બાહાર નીકળીને રામ ગામમાં ફરવા લાગ્યો. રસ્તામાં ઠેકાણે ઠેકાણે લોકોની વાણી સાંભળી. તે આવી રીતે:— રાવણ સીતાને લઈ ગયા પછી સીતા તેના ઘેર ઘણા દહાડા રહી. તેને ફરી રામ લઈ આવ્યો, અને તેને તે હજી સુધી પ્રતિવ્રતા માની રહ્યો છે રાવણ સીતાની ઉપર આશક્ત થઈ તેને લઈ ગયા છતાં શું તેના તેણે ઉપભોગ લીધો નહી હોય? તેના હજી રામને વિચાર થતો નહી હોય કહ્યું છે કે, “અનુરાગી પુરૂષ દાષ જ્ઞેતા નથી.” એવી રીતે લોકાપવાદ સાંભળીને રામ પાછો પોતાના ઘેર આવ્યો. ફરી લોકાપવાદ સાંભળવા માટે પોતાના સેવકોને છાની રીતે મોકલ્યા. પછી રામ પોતાના મનમાં વિચાર કરવા લાગ્યો કે, જેના સારૂ ભયકર રાક્ષસોના કુલના મે નાશ કર્યો. તેની ઉપર આ કલક કેવો? સીતા મહાસતી છે, તે હું પાકી રીતે બાણુ છું; અને તે રાવણ સ્ત્રી લપટ હતો, તેથી આ અપવાદ થાય છે. માટે કલ કલક રહિત છે, તેની ઉપર આ કલક ચહકયુ. હવે રામ શું કરશે? એટલામાં તે સેવકોએ લોકાપવાદ સાંભળીને રામ અને સુગ્રીવ આદિક ની પાસે બેઠેલા લક્ષ્મણને આવી કહ્યું. ત્યારે લક્ષ્મણ દ્વેધાયમાન થઈને કહેવા લાગ્યો કે, આ પ્રતિવ્રતા સીતાની જે કોઈ નિદા કરે છે, ત્યોના હું કાળ છું. એવું સાંભળીને તેને રામ કહેવા લાગો કે, પ્રથમ મહત્ત્વે મને કહ્યું, આ સેવકોએ પણ કહ્યું, તથા મે પોતે પણ લોકના મુખનું બોલવું

સાંભળ્યું તેને આ લોકો સાંભળીને તારી સાંજે આવી બોલ્યા. માટે મેં સીતાનો સ્વીકાર કર્યો, તેમજ તેના ત્યાગ કર્યાથી આપણા ઉપર લોકો અપવાદ રાખનાર નથી. એવું રામનું બોલવું સાંભળીને તેને લક્ષ્મણ કહેવા લાગ્યો કે, લોકોની વાણી ઉપર વિશ્વાસ રાખીને સીતાનો ત્યાગ કરવો યોગ્ય નથી. લોકો તો ગમે તેમ બોલનારા છે. લોકનું મુખ કોણ ખાંધી શકે જ ને પણ પોતાના રાજમાં રહે છે, તો પણ રાજના ઉપર દોષ રાખવાને પાછા હઠતા નથી. પરંતુ રાજ તેમને શિક્ષા દેતો નથી, અને તેમની અપેક્ષા કરે છે. ફરી રામ બોલ્યા:—એ સાચી વાત છે. લોકો હમેશાં એવાંજ છે. પણ યશસ્વી પુરૂષે લોક વિરોધ કર્મનું ત્યાગ કરવું કહ્યું છે. એમ કહીને રામે કૃતાંતવદન નામના સેનાનીને આજ્ઞા કરીને કહ્યું કે, જો પણ આ સીતા ગર્ભવતી છે, તથાપિ એને હરેક ઠેકાણે વનમાં જઈ મુકી આવ; એવું રામનું બોલવું થયા પછી તેના ચરણમાં લક્ષ્મણ માથું રાખીને તથા નેત્રોમાં પાણી આણીને કહેવા લાગ્યો— પતિવ્રતા જે આ સીતા તેના ત્યાગ કરવો યોગ્ય નથી. ત્યારે રામે કહ્યું કે, હવે તારે બોલવાનું કાંઈ કાર્ય નથી. ત્યારે લક્ષ્મણ નીચે મુખ કરીને રહ્યો થકો ઘેર ગયો. રામે કૃતાંત વદનને કહ્યું કે, સમેત શિખર ચાત્રાના મિષથી સીતાને વનમાં લઈ જા તેને એવોજ મનારથ થયો છે. ત્યારે કૃતાવદન સીતાની પાસે જઈ રામની આજ્ઞા કહીને તથા તેને રથમાં બેસાડી ચાલતો થયો જતાં વાટમાં અપશુકન થયા છતાં સીતા દુર ગઈ.

કૃતાંતવદન સીતાને લઈને, ગંગાસાગર ઉતરીને તથા મહાભયકર વનમાં જઈને, કાંઈ વિચાર કરતો બેઠો. તેના નેત્રમાં પાણી આવ્યું છે. એમ જોઈને સીતા બોલવા લાગી. તું શોકવાનની પઠે દુઃખી થઈ બેસવાનું કારણ શું છે ? ત્યારે કૃતાવદન મોટા સકટથી કહેવા લાગ્યો કે, જે બોલવાને યોગ્ય નહીં. તે હું કેમ બોલું ! હું રામના સેવક છું. તેની આજ્ઞા મને જરૂર સાંભળવી જોઈએ હું અનાથ સીતા, તમે રાક્ષસના ઘરમાં રહ્યાં, તેથી તે લોકાપવાદ આવ્યો. તેના ભયથી રામે તમને આ ભયકર વનમાં મુકી, જે વખતે સેવકોએ તમારા અપવાદનું રામને કહ્યું તે સાંભળીને તેને વખતે રામે તમારો ત્યાગ કરવાનો વિચાર કર્યો. ત્યારે લક્ષ્મણ લોકોના ઉપર ક્રોધાચ્છાન થઈને તેણે રામનું નિવારણ કર્યું. પરંતુ રામે તેનો નિષેધ કર્યો. તેથી તે રહ્યો રહ્યો ઘરમાં ગયો, પછી તમને આંહી મુકવાને મને મોકલ્યો. હવે

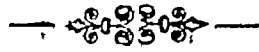
હું મોટો પાપી છું. જનવરોએ ફરી ભરેલું આ વન તે કેવળ મૃત્યુનું ગરજ છે. એમાં હું તમને મુકી ગયા. પછી પોતાના પ્રભાવથી તમે જીવતા રહેશો. એવું સાંભળતાં સીતા મુર્છિત થઈને રથમાંથી પ્રથવી ઉપર પડી. તેને મરી ગઈ એમ જાણીને તે સેનાની (નાયક) મનમાં કહેવા લાગ્યો. કે મને મોટું પાપ થયું. એમ કહીને તે રડવા લાગ્યો. એટલામાં વનવાયુના યોગે સીતા સાવચ થઈ. ફરી મુરછા ખાઈને પડી. એમ કરતાં કેટલાએક વખત પછી શુદ્ધીમાં આવીને કહેવા લાગી કે, આંહીથી અયોધ્યા કેટલે દુર છે? અથવા રામ ક્યાં છે? ત્યારે સેનાની બોલ્યા:—અયોધ્યા આંહીથી દુર છે? પણ હવે તમને પુછીને શું કરવું છે? તથા આ ભયકર આજ્ઞાવાળો જે રામ, તે તુ નામ લઈને પણ તમને શું કરવાનું છે? એવું તેનું બોલવું સાંભળીને રામ ભકત તે સીતા ફરી કહેવા લાગી કે, હે સેનાની મારી સર્વ ખખર રામને જઈ કેહે જે અને તેને મારા તરફની વિનતી કરજે કે, જ્યારે તમે લોકના અપવાદથી ભયને પામ્યા ત્યારે માહારી પરિક્ષા લેવાને શું હરકત હતી સશય આવે તાહારે લોકો દિવ્યાદિક (સોગન વગેરે) વડે ખાતરી કરી લે છે. મદભાગ્ય જે હું તે તો પોતાના કર્મના અનુસારે સુખ અથવા દુઃખને ભોગવીશ. પરંતુ હે નાથ, તે આ યોગ કરવું નહીં. તારા વિચારને અને કલને આ મોટો દુષણ છે હે સ્વામિન, તે દુરજનોની વાણીથી જેમ મને મુકી દીધી, તેમ મિથ્યાદષ્ટિ લોકોની વાણીથી જન ધર્મના વિચાર કર્યો નહીં એમ કહી મુરછા ખાઈને પ્રથવી ઉપર પડી. ફરી ઉઠીને કહેવા લાગી કે, મારા શિવાય રામ કેમ જીવશે? હા! હું નષ્ટ થઈ. રામને કલ્યાણ કહેજે. તેમજ લક્ષ્મણને મારા આશીર્વાદ કહેજે, તાહારે રમ્તો કલ્યાણકારક થાઓ, હે વત્સ, તુ રામની પાસે જ. તાહારે તે સેનાની મનમાં કહેવા લાગ્યો કે, આવો વિપરીત શુદ્ધિવાળો પતિ છતાં, સીતા આ પ્રકારની મહાપતિવ્રતા છે. એવો વિચાર કરીને તે સેનાનીએ ફરી સીતાને નમસ્કાર કર્યો. અને સીતા તે વનમાં મુકી દીધી. પછી તે મહા સકટથી પાછો ફર્યો.

इत्याचार्य श्री हेमचंद्रो विरचिते श्री राम

लक्ष्मण चरित्रे

ਆਠਮੋ-ਖੰਡ ਸਮਾਪਤ.

અથ શ્રી નવમો ખંડ પ્રારંભતે

પછી સીતા પુર્વ કર્મનાં દુઃખ વડે દુષિત થઈને પોતાના આત્માની નિ
દા કરતી થકી વનમાં ભયને પામીને આંખ તેમ ફરવા લાગી વારવાર રડે
ને પગલે પગલે પડે. એવી રીતે ભ્રમતાં તેને એક મોટું સેન્ય દીઠામાં આ
વ્યુ તેને જોઈને મનમાં કાંઈ પણ બીક ન રાખતાં નાકાર મન્નનાં જાપ ક
રતી તે ત્યાંજ ઉભી રહી મનમાં વિચાર કરે છે કે આ વનમાં ભય રાખીને
શું કરવાનું છે? આવા સમયે મરવું અને જીવવું એ બેઉ સરખાં છે એની
રીતે શોકમાં વિચાર કરતી તેને જોઈને સૈનીક ભયને પામીને કહેવા લા
ગ્યાં કે આ દિવ્યરૂપ ધારણ કરીને પૃથ્વી ઉપર કોણ ઉભી છે? (એટલામાં
તેનું રડવું સાંભળીને સેન્યનાં સ્વામી બોલ્યાં) એ કાંઈ ગર્ભિણી છે અને
મહા દુઃખરૂપ સમુદ્રમાં બુડેલી છે. (એમ બોલીને તે કપાળ રાજ સીતાની
પાસે આવ્યાં. તેને જોઈને સીતા બીની થકી પોતાના અંગ ઉપરના અલકા
રા કાઢાડીને તેની આંગળાં નાંખ્યાં, ત્યારે તેને રાજ કહેવા લાગ્યાં) કે બા
ઈ તું ભય નહીં રાખ, આ તારાં જે લુપ્ત છે, તે તારા અંગમાં ઘાલ
તું કોણ છું? અહીં તને કોણ નાંખી? તે અત્યંત નિર્દય જણાય છે, સર્વ
વ્રતાંત મને તું કહે, લગારે મનમાં શંકા કર નહી. તારાં દુઃખ જોઈને તા
રાથી મને વધારે દુઃખ થાય છે. એવું તે રાજ બોલે છે તેટલામાં રાજના
મન્ત્રી સીતાને કહેવા લાગ્યાં કે પુઠરીકપુરના રાજ ગજવાહનની સ્ત્રી બધુદે
વીના પેટે જન્મેલો આ વજ્રરજઘ નામનો રાજ મહા પરાક્રમી તથા અહ
તનો ભક્ત છે. પરનારીના સહોદર (ભાઈ) છે. હમણાં હાથીને પકડવા સાર
અહીં આવ્યા હતા, તે કામ કરીને ફરી ઘેર જાય છે. તે તારા દુખને જો
ઈને પોતે મહા દુખીત થયા થકી અહીં આવ્યા છે તેને તું પોતાનું દુખ ક
હ એવું તે મન્ત્રીનું બોલવું સાંભળીને તેણે પોતાના સમુદ્ધિ વ્રતાંત તેને ક
હ્યા અને રડવા લાગી. તેને જોઈને તે કપાળ રાજ તથા મન્ત્રી પણ રડવા
લાગ્યા. પછી તે રાજ સીતાને કહેવા લાગ્યાં કે તું મારી ધર્મની બેન છે.
એક ધર્મમાં રહેવાવાળા સર્વ લોક પરસ્પર બધું હોય છે. મારે મને ભામક-

લેના, જેવો ભાઈ જાણીને મારા ઘર ચાલ, માહારે ત્યાં સ્ત્રીઓને રહેવાને પ-
તિગ્રહ શિવાય ખીજ બધુગ્રહ નામની રહેવાની જગા છે. રામે તને લોકના
અપવાદથી મુકી તેથી તેના ઉપર કાંઈ દાષ નથી. તે પણ પશ્ચાતાપ કરીને
તારી પેઠે દુ.ખ ભોગવતો હશે, એવું મને જાણ્યામાં આવે છે. અને વિર-
હથી આતુર થયો થકો ચક્રવા પક્ષીની પેઠે તારો શેષ કરતો હશે.

એવી રીતે તે બોલી રહ્યા પછી સીતાએ તેના ભાષણનો સ્વીકાર ક-
ર્વો. ત્યારે રાજાએ તેને પાલખીમાં બેસાડીને મિથિલા નગરીની પેઠે તે પુ-
ઠરિક નગરીમાં તેડી આવ્યો. ત્યાં તેને રહેવાને એક મહેલ કાઢાડી આપ્યું
તેમાં સીતા રહીને રાત્ર દિવસ ધર્મ ધારણા કરવા લાગી.

અહીં રામનો સેનાની સીતાને વનમાં મુકીને પાછો અચોધ્યા નગરી
પ્રત્યે ગયો. રામની પાસે જઈ તેને નમસ્કાર કરીને બોલવા લાગ્યો કે જન-
નકીને મેં સિહનીનાદ નામના વનમાં જઈ મુકી, ત્યારે તે વારવાર મુર્છિ-
ત અને સાવધ થઈ. એવી રીતે ફરી ફરી રહીને મહા શોક કરવા લાગી.
ફરી મુર્છા ખાઈ સાવધ થઈને તમને આવી ખબર, કહી છે:—ત્રિશાસ્ત્રમાં
સ્મૃતિમાં, તથા દેશમાં એક પક્ષે કહેલો દાષ સાંભળીને ખીજ પક્ષને શિક્ષા
કરવાનું ક્યાંએ આચાર નથી. તુ સર્વ કાળ સર્વ કામ વિચાર કરીને કરના
રો છતાં આ કામ કરતાં તે કઈ પણ વિચાર કર્યો નહી, એમાં તારો દાષ
નથી પણ મારા ભાગ્યના દાષથી એમ થયું. તુ સદા નિર્દોષજ છે. હું નિ-
ર્દોષ છતાં દુષ્ટ લોકોના બોલવાથી જેમ તે મને મુકી દીધી, તેમ મિથ્યાદ્રષ્ટી
લોકોના બોલવાથી જૈનધર્મ મુક્યે નહી, એમ કહીને સીતા મુર્છિત થઈ. ફ-
રી ઉઠી સાવધ થઈને બોલી કે મારા વિના રામ કેમ જીવતો રહેશે? હું સ-
ર્વ રીતે ખરાબ થઈ, એવો વારવાર તેણે બેદ કર્યો.

એવાં તે સેનાનીનાં વચ્ચના સાંભળીને રામ મુર્છા ખાઈ પૃથ્વી ઉપર
પડ્યો, તેજાજ લક્ષ્મણે આવીને તેની ઉપર ચદનનું પાણી છાટ્યું. ત્યારે
કેટલાએક વખત પછી સાવધ થઈને આવી રીતે વિલાપ કરવા લાગ્યો કે તે
મહા સતી સીતા ક્યાં છે? દુષ્ટ લોકોના વચ્ચનાથી તેને મેં મુકી દીધી, તે-
રી મારી વજરે-કેમ પડશે? એવી રીતે રામને વિલાપ કરતો જોઈને લક્ષ્મ-
ણ બોલ્યો કે, હે સ્વામિન હજી મુકી તે સીતા પોતાના પ્રભાવથી વનમાં જી-
વતી, હશે. હું પ્રભો તમે પોતે ત્યાં જઈને તથા તેના શોધ કરીને જ્યાં લ-
ખાણુ તે તારા વિરહે કરી મરણ પામી નથી ત્યાં લગાણુ તેને પાછી અહીં

ઘર રાંખી લીધા; તેણે સીતાના પુત્રને સારા જાણીને તેઓને સર્વ કળાઓ શીખવી. પછી તે યુદ્ધમાં દેવોને પણ દુર્જય થયા, અને સર્વ કળામાં નિપુણ થયા. ક્રમે કરી યૌવન અવસ્થામાં આવીને નુતન કામ વસંતની પેઠે બેઠ સાથે સચાર (ફરવું) કરવા લાગ્યા. ત્યારે વજ્રજ્ઞ રાજાની સ્ત્રી લક્ષ્મીને પેટે થયેલી શશિચુડા નામની કન્યા અને બીજી ખત્રીસ કન્યાઓને તે રાજાએ લવણને પરણાવી દીધી; પછી અકુશને વાસ્તે પૃથિવપુર નગરના રાજા પૃથુની સ્ત્રી અમૃતવતીના પેટે થયેલી કનકમાલિકા નામની કન્યા તે રાજાની પાસે વજ્રજ્ઞે માગી ત્યારે પૃથુ રાજાએ કીધું કે જેના વશની ખબર નહીં તેને મારી કન્યા કેમ આપું ? તેનું જોવા બાલક સાંભળીને તેને વજ્રજ્ઞ રાજાએ કહ્યું કે ત્યારે મારી સામે યુદ્ધ કરવાને ઉભો રહે, એમ કહીને તેની સાથે યુદ્ધ કરવા લાગ્યો. તેના પક્ષપાતી જે વ્યાધરથ રાજા તેને યુદ્ધમાં ખાંધી લાવ્યો. ત્યારે પૃથુ રાજાએ પોતાની સહાયતા કરવા સારૂ પોતાના મિત્ર પોતનપતિને તેણે બોલાવ્યો. કહ્યું છે કે “આપત્તિના વખતે મિત્રનું સ્મરણ ચાગીય છે.” તેમજ વજ્રજ્ઞે પણ સેવકને મોકલીને પોતાના પુત્રને બોલાવ્યા. ત્યારે લવણ અને અકુશને પાછા વાર્યા તો પણ તેઓ સગ્રામમાં આવ્યા. બીજે દિવસે બેઠ સેન્યો વચ્ચે યુદ્ધ ચાલ્યું, તેમાં અતિપ્રબળ શતરૂના સેન્યે વજ્રજ્ઞના સેન્યનો ભગ કર્યો. ત્યારે પોતાના મામાના સેન્યનો નાશ થયો એમ જોઈને લવણાંકુશ દ્વેષમાં આવ્યા થકા નિરકુશ હાથીની પેઠે શતરૂના સેન્યનો નાશ કરવાને દોડ્યા તે વખતે જેમ વરષાકાલના નદી પ્રવાહનો વેગ તીરના વૃક્ષોથી સહન થતો નથી, તે પ્રમાણે મહાપ્રાક્રમી તે બેઠ ભાઈઓનો વેગ શતરૂથી સહન થયો નહીં. સેન્ય સહિત પૃથુરાજાનો ભગ થયો તે વખતે તે રામના પુત્ર તેને કેહેવા લાગ્યા કે) અમે અપરિજ્ઞાત (ન જાણેલા) વશના છીએ. અને તમે પરિજ્ઞાત (જાણેલા) વંશના છતાં યુદ્ધમાંથી કેમ નાશી ગયા?

એવાં ત્રણનાં વચનો સાંભળીને પૃથુરાજા બોલ્યો. તમારા આ પ્રાક્રમથી અમે વશ જાણ્યો. વજ્રજ્ઞ રાજાએ અકુશને માટે મારી કન્યા માગી, તે મારા હિતના અર્થે છે. કેમકે આવો વર બીજા કોણ મળનાર હતો.

(એમ વિનય સહિત બોલીને તેજ વખતે પ્રથમ માગેલી કનકમાલિકા કન્યા તેણે અકુશને દીધી. અને કન્યાને વર અકુશ જોઈએ એવી ધરથી સર્વ રાજાની સામે પૃથુએ વજ્રજ્ઞની સાથે મિત્રતા કરી. ત્યાર

લાવ. એવું લક્ષ્મણનું ખોલવું સાંભળીને તે સેનાની તથા ખીજા વિદ્યાધરેને આકાશ માર્ગે પેલા મહા ભયકર વનમાં રામ આવ્યો. દરેક ઠેકાણે, દરેક પાણીના સ્થાને દરેક પર્વત ઉપર, તથા દરેક ઝાડોમાં રામે જનકીના શોધ કર્યો, પરંતુ તેના ક્યાંઈ પત્તા મળ્યો નહીં. ત્યારે મનમાં વિચાર કરવા લાગ્યો કે કોઈ વાઘ, કે કોઈ સિંહે અથવા કોઈ જનાવરે સીતાને ભક્ષણ કરી- એમ જાણીને અત્યંત દુખી થયો થકો સીતાના મંગવાતી આશા મુકીને પાછો ફરી રામ પોતાના નગરમાં આવ્યો. ત્યાં ગામના લોકોએ સીતાના ગુણ ગ્રહણ કરીને વારંવાર રામની પુજા કરી. પછી રામે સીતાનાં મૃતકાર્ય કર્યાં અને જ્યાં ત્યાં સીતામય જોવા લાગ્યો, સીતા વિના સર્વ શુન્ય દેખાવા લાગ્યું રામના હૃદયમાં, નજરની સામે તથા વાણીમાં સર્વ કાળ સીતાજી આવવા લાગી, તથાપિ તેને ક્યારે પણ સીતાની ખબર મળી નહીં.

અહીં વનરજંઘ રાજાને ઘેર જનકીને અનગલવાળું અને મદનાંકુશ નામના જોડલા બે પુત્રો થયા. વનરજંઘે તેના જન્મનામ મહોત્સવ કર્યા, તેથી પોતાના પુત્રના લાભ કરતાં રાજાને વધારે આનંદ થયો. ઘાઘજોના હાથથી લાલન પાલન થઈને તે બેડ અગ્નિની કુમારની પેઠે ક્રમે કરી મોટા થયા. તે મહાબુજ હાથીના ખાળકની પેઠે શિક્ષા કરવા લાયક તથા રાજાના નેત્રને આનંદદાયક બેડ કળાઓ શીખવાને યોગ્ય થયા. એવા સમયે કોઈ એક આશુવ્રત ધારણ કરનારો, વિદ્યા, ખજ, તથા રિદ્ધિએ કરી સંપત્ત અને કળામાં કુશળ, આકાશમાં ફરનારો એક સિદ્ધાર્થ નામના મુનિ મેરૂ પર્વતની ઉપર ત્રિકાળ ચૈત્યોની યાત્રાઓ કરતો કરતો ભિક્ષાને અર્થે જનકીના ઘેર આવ્યો ત્યારે સીતાએ અન પાનાદિકે કરી તેને ભોજન કરાવ્યું. પછી તે મુનિને સીતાએ રસનાના વિહારની ખબર પુછી ત્યારે તેણે કહ્યું કે સુખે કરી વિહાર થયું મુનિએ પણ પુત્રના જન્મ સુધી સીતાને વ્રતાંત પુછ્યો. ત્યારે તેણે મુગ્ધી થયેલી સર્વ વાત તે મુનિને કહી સંભળાવી. તે સાંભળીને અષ્ટાંગનિમિત્તજ, સિદ્ધાર્થ અને કરુણાનિધિ એવા તે મુનિ તેને કહેવા લાગ્યો કે હે સીતા તું વ્યર્થ બેઠ શા સારૂ કરે છે? જોના આ લવાણ અને અકુશ એ બે પુત્ર છે, તે બેડ નિર્દોશ ભક્ષણવાળા સાક્ષાત રામ અને લક્ષ્મણ જેવાજ છે એ તારા મનોરથ થોડાજ દિવસમાં પૂર્ણ કરશે.

એવી રીતે તેણે સીતાનું આસ્વાસન કર્યું, ત્યારે સીતાએ તેની પ્રાર્થના કરીને પોતાના બેડ પુત્રને અધ્યાપન (શીખવવા) સારૂ તેને પોતાના

ઘેર રાંખી લીધા; તેણે સીતાના પુત્રને સારા જાણીને તેઓને સર્વ કળાઓ શીખવી. પછી તે યુદ્ધમાં દેવોને પણ દુર્જય થયા, અને સર્વ કળામાં નિપુણ થયા. ક્રમે કરી યૌવન અવસ્થામાં આવીને નુતન કામ વસંતની પેઠે બેઠ સાથે સચાર (ફરક) કરવા લાગ્યા. ત્યારે વનરજ ધ રાજાની સ્ત્રી લક્ષ્મીને પેટે થયેલી શશિચુડા નામની કન્યા અને બીજી ખત્રીસ કન્યાઓને તે રાજાએ લવણને પરણાવી દીધી; પછી અકુશને વાસ્તે પૃથ્વીપુર નગરના રાજા પૃથુની સ્ત્રી અમૃતવતીના પેટે થયેલી કનકમાલિકા નામની કન્યા તે રાજાની પાસે વનરજ ધે માગી ત્યારે પૃથુ રાજાએ કીધું કે જેના વશની ખબર નહી તેને મારી કન્યા કેમ આપું ? તેનું એવું બોલવું સાંભળીને તેને વનરજ ધ રાજાએ કહ્યું કે ત્યારે મારી સામે યુદ્ધ કરવાને ઉભો રહે, એમ કહીને તેની સાથે યુદ્ધ કરવા લાગ્યો. તેના પક્ષપાતી જે વ્યાધરથ રાજા તેને યુદ્ધમાં બાંધી લાવ્યો. ત્યારે પૃથુ રાજાએ પોતાની સહાયતા કરવા સારૂ પોતાના મિત્ર પોતનપતિને તેણે બોલાવ્યો. કહ્યું છે કે “આપત્તિના વખતે મિત્રનું સ્મરણ યોગીય છે.” તેમજ વનરજ ધે પણ સેવકને મોકલીને પોતાના પુત્રને બોલાવ્યા. ત્યારે લવણ અને અકુશને પાછા વાર્યા તો પણ તેઓ સગ્રામમાં આવ્યા. બીજે દિવસે બેઠ સેન્યો વચ્ચે યુદ્ધ ચાલ્યું, તેમાં અતિપ્રબળ શતરૂના સેન્યે વનરજ ધના સેન્યનો ભગ કર્યો. ત્યારે પોતાના મામાના સેન્યનો નાશ થયો એમ જોઈને લવણાંકુશ દ્વેષમાં આવ્યા થકા નિરકુશ હાથીની પેઠે શતરૂના સેન્યનો નાશ કરવાને દોડ્યા તે વખતે જેમ વરષાકાલના નદી પ્રવાહનો વેગ તીરના વ્રક્ષોથી સહન થતો નથી, તે પ્રમાણે મહાપ્રાક્રમી તે બેઠ ભાઈઓનો વેગ શતરૂથી સહન થયો નહી. સેન્ય સહિત પૃથુરાજાનો ભગ થયો તે વખતે તે રામના પુત્ર તેને કેહેવા લાગ્યા કે) અમે અપરિજ્ઞાત (ન જાણેલા) વશના છીએ. અને તમે પરિજ્ઞાત (જાણેલા) વશના છતાં યુદ્ધમાંથી કેમ નાશી ગયા?

એવાં ત્યોનાં વચનો સાંભળીને પૃથુરાજા બોલ્યો. તમારા આ પ્રાક્રમથી અમે વંશ જાણ્યો વનરજ ધ રાજાએ અકુશને માટે મારી કન્યા માગી, તે મારા હિતના અર્થે છે. કેમકે આવો વર બીજા કોણ મળનાર હતો.

(એમ વિનય સહિત બોલીને તેજ વખતે પ્રથમ માગેલી કનકમાલિકા કન્યા તેણે અકુશને દીધી. અને કન્યાને વર અકુશ જોઈએ એવી ઇચ્છાથી સર્વ રાજાની સામે પૃથુએ વનરજ ધની સાથે મિત્રતા કરી. ત્યાર

કેટલાએક દિવસ વજ્રજંઘ કેસ કરીને ત્યાંજ રહ્યા. કોઈએક સમયે નારદ મુનિ આવ્યો. તેના રાજ્યે સારી રીતે આદર સત્કાર કર્યો, નારદ આસન ઉપર બેસી પછી તેને સર્વ રાજ્યોની સામે વજ્રજંઘ કહેવા લાગ્યો, હે નારદ, આ પૃથુ રાજા પોતાની કન્યા અકુશને દેતાર છે, તેથી એ અમારો સખધી થયો, તેને લવાણાકુશનો વશ કહે. પોતાના જમાઈના વશની ખબર પડેથી એ ખુશી થશે. એવું સાંભળીને નારદ હસીને કહેવા લાગ્યો કે એના વશ કોણ બાળતો નથી ! મુળ પુરૂષ ભગવાન શ્રી રૂપભવજનો એ વંશ છે. એના વશમાં ભરતાદિક ચક્રવર્તી રાજા થયા છે. અને હાલ પણ રામ અને લક્ષ્મણ જે એમના માલીનો છે તેને કોણ નથી બાળખતો. એ બાળકો ગર્ભમાં છતાં લોકોના અપનાદના ભયથી રામે જનકીને વનમાં મુકી હતી એવું નારદના મુખથી સાંભળીને અકુશ હાસ કરીને બોલ્યો હે બ્રહ્મા રામે ભય કર વનમાં જનકીને મુકી એ સાર કર્યું નહીં. અપવાદ મટાડવાના બીજા ઘણા ઉપાયો હતા. પોતે વિદ્વાન છતાં આ તેણે શું કર્યું ? એવી રીતે અકુશ બોલે છે તેટલામાં લવાણ પણ બોલી ઉઠ્યો હે નારદ મારો પિતા પોતાના પરિવાર તથા લક્ષ્મણ સહિત જ્યાં રહે છે, તે નગરી આંધથી કેટલી દુર છે ? તે સાંભળી નારદ બોલ્યો મહા કીર્તીમાન તારા પિતાની રહેવાની નગરી આંધથી ૧૬૦ યોજન દુર છે. એવી રીતે નારદનાં વાક્યો સાંભળીને (વિનય સહિત વજ્રજંઘ રાજાને) ત્યાં જઈને લવાણ કહેવા લાગ્યો કે જે રામ તથા લક્ષ્મણ વગેરેને જોવાની અમારી ઇચ્છા છે.

(ત્યારે તે રાજાએ તે વચ્ચેનાં માન્ય કરીને મોટા આનંદથી કનક માલાની સાથે અકુશનું લગ્ન કર્યું. પછી વજ્રજંઘ તથા પૃથુરાજ સહિત ત્યાંથી પ્રયાણ કરીને અનેક દેશોનું ઉલ્લંઘન કરતા થકા એક લોક નામના નગર પ્રત્યે આવ્યા. ત્યાંના ધૈર્યવાન મહા પ્રાક્રમી તથા અભિમાની કુબેરકાંત નામના રાજાને જીત્યો. ત્યાંથી ચાલ્યા લપાક દેશમાં એક કર્ણુ નામના રાજાને જીત્યો. ત્યાંથી વિજય રથેને વિષે એક ભાતૃશિત નામના રાજાને જીત્યો. ત્યાર પછી ગમ્મ ઉતરીને કૈલાસ પર્વતની ઉત્તર દિશામાં આવ્યા. ત્યાં નદનચાર નામના દેસનો જય કર્યો. પછી ઝપ, કતલ, કાલાંધુ, નદિનંદન, સિંહલ, શલભ, અનલ, શુલ, અને બુતરવ, ઇત્યાદિક રાજાઓને જીતી ને સિંધુની ઉત્તર દિશા વરકે આવ્યા. ત્યાં આર્ય અનાર્યદિક અનેક રાજાઓને જીતીને તેમની સાથે પાછા ફરીને તે લવાણાકુશ પુઠરીકપુર નગર પ્ર-

ત્યે આવ્યા, તેને જોઈને લોકો કહેવા લાગ્યા કે, અહો આ વજ્રનંદ ધન્ય છે કે જેની ખેલના પુત્રો આવ્યા પ્રાક્રમી છો પ્રછી તે રાજસહિત ઘેર ગયા. ત્યાં તે જગતને પવિત્ર કરનારા બે ભાઈઓએ જનકીને નમસ્કાર કર્યો. ત્યારે સીતાએ તેમનું મસ્તક ચુપન કર્યું. અને પ્રેમનાં આંસુ આંશી બોલવા લાગી કે, 'તમે રામ તથા લક્ષ્મણના જેવા થાઓ' એવો સીતાએ તેમને આશીરવાદ આપ્યો. ત્યાર પછી ત્યો પોતાના મામા વજ્રનંદને જોઈને ભાઈ કહેવા લાગ્યા કે, પ્રથમ અયોધ્યા તરફ જવાનું અમે પુછ્યાથી ત્યાં જવાનું તમે કબુલ કર્યું હતું. માટે અમને ત્યાં જવાની રજા આપો. અને લપાક, કાંલાંપુ, કુતલ, શલભ, અનલ, અને ચુલ. ઇત્યાદિક રાજાઓને સાથે ચાલવાની આજ્ઞા કરો. પ્રયાણ ભેરી વગડાવો. ચારે દિશાએ સેન્યે કરી આ છાદન કરો. જેણે અમારી માતાને મુકી દીધી છે, તેજા પ્રાક્રમ જોઈએ. તો ખરા એવું પુત્રનું બોલવું સાંભળીને રોદન કરીને સીતા કહેવા લાગી હે આ બકો, હમણાં કરમે કરી તમને શી અનર્થની ઇચ્છા થઈ છે? જેણે ત્રીલોક કટક રાવણને માર્યો. તે તમારા વીર માવીત્ર દેવોથી પણ જીતાય નહીં. તો તમે શા હિસાબમાં તમને જોવાની ઇચ્છા હોય? તો નિપણથી સુખે ત્યાં જાઓ. તમે બાલક છો માટે પુન્ય પુરુષને કેકાણે વિનય કરવું ચોખ્ખું છે એવું સીતાનું બોલવું સાંભળીને બે ભાઈ ફરી સીતાને કહે છે, હે માતા, તને મુકીને શતરૂપદ પામનારા પિતા વિષે વિનય શો કરવો? ત્યાં જઈને અમે તારા પુત્ર છીએ, એમ કેમ બોલીએ? માટે પોતે જઈને તેને લજ્જા ન કરનારા અને જનકને આનંદ કરનારા વચનો બોલીશું. કેમકે તેવાને યુદ્ધમાં બોલાવ્યાથી બેઠ કુલને યશકારક છે.

એવી રીતે બોલીને તથા સીતાને રક્તી મુકીને ત્યો મોટા આનંદ કરી સેન્ય સહિત રામની નગરી પ્રત્યે જવા નીકળ્યા. મારગમાં ચાલતાં કુહાડા અને કોદાળીઓએ કરી દસ હજાર પુરુષો ઓડોને તોડી જમીન સરખી કરતા થકા ક્રમે કરી ત્યાં જઈ સેન્ય સહિત રામની નગરીની ચારે દિશા ઘેરી લીધી. એવા મહાપ્રાક્રમી બે ભાઈઓ યુદ્ધ કરવાના હેતુથી અયોધ્યા નગરીની પાસે જઈને રહ્યા. નગરી બહાર સેન્ય ઘણું આવ્યું, એવું સાંભળીને રામ અને લક્ષ્મણ વિસ્મય અને આનંદને પામ્યા.

લક્ષ્મણ બોલ્યો રામના પ્રાક્રમરૂપે જે એવી, તેમાં આ પતંગની પકે મરવાને કોણ આવ્યા છે?

પંખી તે ચાતરૂ રૂપ અધિકારને મુરંમત જેવા રામે, સુગ્રીવાદિક તથા લક્ષ્મણને સાથે લઈને યુદ્ધ કરવા આવ્યા. આંધ્ર મારદના મુખથી સીતાનું વર્તમાન સંભળીને મોટી ત્વરાથી ભામંડલ રાજા પુંડરીકપુરમાં સીતાની પાસે આવ્યો. તેને જોઈને સીતા રડતી થકી બોલી હે ભાઈ! રામે મને મુકી દીધી, તેવાદ કરીને મારો ત્યાગ સહન ન કરનારા તારા ભાણેજ રામની સાથે યુદ્ધ કરવાને ગયા છે. માટે રામે ઉતાવળો થઈને મારો ત્યાગ કર્યો, તેમજ પુત્ર નો વધ ન કરે તો સાડા માટે જ્યાં મુખી “એ પોતાના પુત્ર છે.” એમ ન બાણીને રામે તેમને માર્યા નથી તેટલામાં આપણ ત્યાં જઈએ તો સાડા એમ કહીને તે સેન્યમાં આવ્યા. ત્યારે ત્યાંએ સીતાને નમસ્કાર કર્યો. તેને સીતા કહે છે. હે પુત્રો, આ તમારો મામો છે. એને નમસ્કાર કરો. એવું સાંભળીને તેમણે ભામંડલ રાજાને પણ નમસ્કાર કર્યો. તેણે તેમનું મસ્તક મુખને કરીને તેમને પોતાના બોળામાં બેસાડ્યા. તેવારે ભામંડલ હરખીત થઈ કહેવા લાગ્યો મારી બેન પ્રથમ વીરપત્ની હતી, તે આ વખતે વીરા માતા થઈ તમે વીર પુત્ર પોતે મોટા માની છો. તથાપિ પિતા અને કાકાની સાથે યુદ્ધ કરવું ચોગ્ય નથી, જેના યુદ્ધમાં મહામલ્લ ને રાવાણ, તે પણ સમર્થ થયો નહી. તેમની સાથે માત્ર બુદ્ધતા બળવડે તમે કેમ યુદ્ધનો આરંભ કર્યો. ત્યારે તેણે કહેવા લાગ્યા કે હે મામા, સ્નેહના ચોગ્યથી આટલો ભય બસ છે. અમારી માતા ને તમારી બેન, તેણે પણ અમને કહ્યું કે, “તમારા પિતાની સામે કોઈ પણ મલ્લ નથી.” તે અમે બાણીએ છીએ. પણ યુદ્ધ મુકીને ત્યોતેજ લજ્જા કેમ ઉપજવીએ.

એમ ત્યાં બોલતા છતાં પરસ્પર સેન્યોનું યુદ્ધ ચાલુ થયું. તેવારે “સુગ્રીવાદિક વિદ્યાધરો એમતા સેન્યને મારશે” એવા હેતુથી ભામંડલ સગ્રામમાં આવ્યો. એટલામાં તે બે કુમારો પણ યુદ્ધ કરવાને ઉઠ્યા. તેમની મામે સુગ્રીવાદિક વિદ્યાધરો નિશંક યુદ્ધ કરતા છતાં ત્યાં ભામંડલને આવીને પુછવા લાગ્યા કે, આ કોણ છે? ત્યારે તેણે કહ્યું કે, એ રામના પુત્ર છે. એવું સાંભળીને સીતાની પાસે જઈ તેને નમસ્કાર કરીને તેની સામે બુદ્ધી ઉપર બેસા. આંધ્ર એક ઘડીમાં લવણાકુસે રામના સેન્યનો ધાણ કાઢાડી નાંખ્યો. વનમાંના સિંહની પઠે તે રણમાં જ્યાં જ્યાં ફરવા લાગ્યા, ત્યાં ત્યાં રથી, માદી, નિપાદી, હાથમાં આયુધો લઈને રહ્યા નહી. ત્યારે પોતાનું પેન્ય નારા થયું. એમ બાણીને રામ લક્ષ્મણ યુદ્ધમાં આવ્યા. ત્યાં તે બે પાકોને જોઈને

પરસ્પર બોલવા લાગ્યા.

આ બાળક, આવા શતરૂં કોણ છે? એમને જોઈને મન પાછું હકે છે. એમનાથી યુદ્ધ કરવું નહીં, અને એમને આલિંગન કરવું એવો ભાવ થાય છે. એવો રામ લક્ષ્મણ વિચાર કરે છે તેટલામાં તે બે ભાઈ (વિનય પૂર્વક) રામ લક્ષ્મણ મટે કહેવા લાગ્યા. આખા જગતે છતનારા રાવણને પણ છતનારા જે તમે, તેમની સાથે વીર યુદ્ધની શ્રદ્ધા કરનારા અમે તમને ઘણા કાળે જોયા. હે મહા ભાગ્યો, રાવણના યુદ્ધમાં તમારી રાણશ્રદ્ધા પૂર્ણ થઈ નથી. તે અમે પુરી કરવાને આવ્યા છીએ. તેમજ તમે અમારી ઈચ્છા પૂર્ણ કરવાની અમે આશા રાખીએ છીએ.

(એવું ભાષણ થયા પછી રામ લક્ષ્મણ અને લવણાંકુશ એમણે પોત પોતાના ધનુષ્યોના તાણકાર કર્યા પછી કૃતાંત સારથીએ રામનો રથ, અને વજ્રજ્વલ રાજાએ અનંગલવણનો રથ, એ બેઉ સામે કર્યા. તેમજ લક્ષ્મણનો સારથી વિરાધ તથા અંકુશનો સારથી પૃથુ, એ બેઉએ પોત પોતાના રથો સામે કર્યા પછી તે સારથીએ ચાર દિશા તરફ ફરવા લાગ્યા. તેમાં બેસનારા ચોદ્ધાઓ પરસ્પરની ઉપર શસ્ત્રો વરસાત કરવા લાગ્યા. લવણાંકુશ, જ્ઞાતી સંબંધ જાણીને સાપેક્ષ યુદ્ધ કરવા લાગ્યા. અને રામ લક્ષ્મણ અજ્ઞાને કરીને નિરપેક્ષ યુદ્ધ કરવા લાગ્યા. એવી રીતે નાના પ્રકારના આયુધોથી યુદ્ધ કરીને કૃતાંત વદનને રામ કહેવા લાગ્યા કે શતરૂંની સામે રથ લઈ જા. આટલામાં થુ ફરે છે? ત્યારે સારથી બોલ્યો કે એ ચોદ્ધાએ સર્વ આંગ ઉપર બાણો માર્યાથી આ ઘોડા ઘણા વ્યાકુળ થઈ ગયા છે, ચાખુકને પણ માનતા નથી. શસ્ત્ર તથા અસ્ત્રે કરી માર ખાધેલા મારા રથ જર જર થયા છે. આ મારી ભુજ શતરૂંના બાણોના મારથી થર થર કાંપવા લાગી છે. તેથી ચાખુક લેવાને સમર્થ થતી નથી. એવું સારથીનું ભાષણ સાંભળી રામ કહેવા લાગ્યા કે મારું ધનુષ પણ ચિત્રસ્થિતની પેઠે શિથિલ થઈ ગયું છે. આ વજ્રાવર્ત ધનુષ, કાર્ય કરવાને તત્પર થતું નથી. આ મુશળરત્ન શતરૂંનિર્દલન વિષે અક્ષમ થઈ ગયું છે. હમણાં એને ધાન્ય ખાંડવાની લાયકી થઈ છે. આ હજી કુદ ગળને અંકુશના જેવો હતો, તે આ સમયે ભુખી બોલવાને લાયક છે. સર્વ કાળ યક્ષ કરો રક્ષણ થયેલાં તથા શતરૂંને ક્ષય કરનારાં જે આ મારાં શસ્ત્રો અને અસ્ત્રો તેની આવી અવસ્થા કેમ થઈ

(એવી રીતે જેમ રામના શસ્ત્રો બર્ષ થઈ ગયા તેમજ મહાકૃષ્ણની

સામે યુદ્ધ કરનારા લક્ષ્મણનાં હથિયારો પણ નકામાં થયાં. એટલાંમાં અકુશે લક્ષ્મણનાં હૃદયમાં એક ખાણનાં પ્રહાર કર્યો. તેણે 'કરી તે' મુર્છિત થઈને રથની ઉપર પડ્યો. ત્યારે વિરાધે રથને અચોધ્યા તરફ ફેરવ્યો. એટલા સાવધ થઈ.) લક્ષ્મણે બોલ્યો કે 'હે વિરાધ, આ તે નવીન શું કામ કર્યું? રામનો ભાઈ અને દસરથનો પુત્ર જો હું, તેને એ અચોધ્ય છે. માટે જ્યાં આપણો શતરૂ છે ત્યાં જલદી રથને લઈ જા. આ ચક્ર વડે તેનું માથું હું કાપીશ.

(એવું સાંભળીને વિરાધે અકુશની પાસે રથ લઈ ગયો, ત્યારે ઉભો રહ્યો. ઉભો રહ્યો એમ બોલીને તથા ચક્રને ફેરાવીને મહા ઢોધે કરી લક્ષ્મણે તે અકુશ ઉપર નાખ્યું. ત્યારે અકુશે ખીજા અનેક શસ્ત્રો નાખ્યાં તેમજ લવણે પણ ચક્ર તોડવા સારૂ ઘણાં હથિયારો નાખ્યાં. પરંતુ તે કોઈને ન માનતાં મોટા વેગથી આવી અકુશને પ્રદક્ષિણા કરીને જેમ માળામાં પક્ષી આવી બેસે, તેમ તે પાછું લક્ષ્મણનાં હાથમાં આવ્યું. ત્યારે તેણે ફરી નાખ્યું. તે વખતે પણ જેમ હાથી પોતાની રહેવાની હસ્તિશાળામાં આવે તેમ તેને પ્રદક્ષિણા કરીને ફરી તેના હાથમાં આવ્યું. ત્યારે રામ તથા લક્ષ્મણ ચિતાતુર થઈને વિચાર કરવા લાગ્યા કે આ ભરતક્ષેત્રને વિશે બળદેવ વાસુદેવ એજ બે પુરૂષો છે, અમે નથી. એટલાંમાં સિદ્ધાર્થી સહિત નારદમુનિ ત્યાં આવીને ચિતામાં બેઠેલાં રામ લક્ષ્મણને કહેવા લાગ્યા.) જે હર્ષનાં કે કાણે આ મોક કેવો? પુત્રનાં હાથે પરાજય થએલો લોકોના વશને પ્રકાશ કરનારો થતો નથી કે? આ લવણાકુશ સીતાના ઉદરથી જન્મેલાછે, અને તારા પુત્ર છે. આ યુદ્ધના મિષ્ટે કરી તને મળવા આવ્યા છે. એ શતરૂઓ નથી. તેની નીશાની આ ચક્ર તેને મારવાને સમર્થ ન થતાં વ્યર્થ ગયું. એ જાણી લેવી.

(પછી સીતાનો ત્યાગથી પુત્રની સાથે યુદ્ધ થવા સુધી સર્વ વ્રતાંત તેને નારદે કહી સંભળાવ્યો, તે સાંભળીને રામ મહા શોકે કરી દુઃખિ થયો થકો મુર્છાને પામ્યો. તેની ઉપર ચંદનનું પાણી છાંટ્યા પછી સાવધ થઈને લક્ષ્મણ સહિત આંખોમાં આંસુ લાવીને પુત્રની વાત્સલ્ય કરવા સારૂ લવણાકુશની પાસે ગયો. ત્યારે તેઓએ રથમાંથી ઉતરીને રામ લક્ષ્મણના પગો ઉપર માથાં રાખ્યાં. રામ તેમને પોતાનાં બોળામાં લઈને તથા મસ્તક ચુબન કરીને શોકનાં મનહૂથી મોટાં રડવાં લાગ્યા. પછી લક્ષ્મણે તેઓને રામના બોળામાંથી પોતાનાં બોળામાં લઈ, મસ્તક ચુબન કરીને તેમનું આલિંગન કર્યું. ત્યારે

તેઓએ પિતાની પેઠે તેને નમસ્કાર કર્યો. પછી તેમને શતરૂઢને પણ આ-
લિંગન કચ્ચુ ત્યારે વિવાહમાં મળેલાની પેઠે બેઠ સેન્યોના રાજાઓ આનંદ
પામ્યા. પોતાના પુત્રોનું પરાક્રમ, અને તેમને પિતાનો સમાગમ જોઈને સીતા
મનમાં રાજી થઈ થકી વિમાનમાં બેસીને પુંડરીક પુરમાં ગઈ. રામ તથા લ-
ક્ષ્મણ પોતાના જેવા પરાક્રમવાળા લવણાંકુશને જોઈને, આનંદવાન થયા.
પોતાના સ્વામીના હર્ષથી સર્વ ભુચર અને બેચર લોકો રાજી થયા. ભામ-
ડલના કહેવાથી વનરજન્ય રાજાએ રામ લક્ષ્મણને સેવકની પેઠે નમસ્કાર ક-
ર્યો. ત્યારે તેને રામ કહેવા લાગ્યો, હે વનરજન્ય રાજા તુ પણ મને ભા-
મડલની પેઠે છે. આ પુત્રને તે મોટા કરીને ત્યોને અમારી પાસે લઈ આ-
વ્યો માટે તું ધન્ય છે.

એમ બોલીને રામ લક્ષ્મણ પુત્રો સહિત પુષ્પક વિમાનમાં બેસીને ન-
ગરીમાં આવ્યા. ત્યારે નગરના લોકો ઉચ્ચ માથું કરીને તેને જોવા લાગ્યા.
અને રામના પુત્રોની સ્તુતિ કરવા લાગ્યા, એવી રીતે રામ પોતાને ઘેર આ-
વ્યો. ત્યાં પુત્રો તથા લક્ષ્મણ સહિત વિમાનમાંથી ઉતરીને મોટા હર્ષે કરીને
રામે ઉત્સવ કરાવ્યો. પછી લક્ષ્મણ, સુગ્રીવ, બિભીષણ, હનુમાન અને અ-
ગદાદિક એક ઠેકાણે મળીને રામને વિનતી કરવા લાગ્યા.

હે રામ, તારા શિવાય અને આ પુત્રો શિવાય પરદેશમાં જનકી મો-
ટા દુઃખમાં રહી છે. જો આજ્ઞા આપો તો તેને આજ આંઈ બોલાવી લા-
વીએ. પતિ અને પુત્રો પાસે ન હોવાથી તે મરણ પામશે. તે સાંભળી રામ
(કિચ્ચીત વિચાર કરીને) બલવાન વિધન કરનારા બોટા અપવાદથી મેં જન-
કીને કેમ કાઢાડી મુકી ? સીતા સતી છે એ હું પાકુ જાણુ છું. અને તે
પણ પોતાને પવિત્ર માને છે. માટે દિવ્ય (સોગન વગેરે) દેવાને અગર ગ્રહણ
કરવાને અમે બેઠને ભય નથી. તેથી લોકોની સામે જનકીએ તેમ કરવું,
પછી હું તેની સાથે સુખથી ગ્રહવાશ કરીશ, એવું રામનું કહેવું સાંભળીને
લક્ષ્મણ બોલ્યો. આપ બોલ્યા તે ખરૂં છે. એમાં કોઈથી પણ કાંઈ કહેવાય
નહી. પછી નગરીની બાહાર મોટા મડપો તેણે કર્યા. ત્યાં મોટી મોટી બે
ડકો કરાવી તેના ઉપર રાજાઓ, પુરના લોકો, પ્રધાનો, બિભીષણ અને સુગ્રીવ
પ્રમુખ ઘણા બેચર બેઠા. પછી રામની આજ્ઞાથી સુગ્રીવ પોતે પુંડરીકપુરમાં
સીતાની પાસે ગયો, તેને નમસ્કાર કરીને કહેવા લાગ્યો હે જનકી તમારી
સારૂ રામે મને આંઈ મોકલ્યો છે માટે આ પુષ્પકવિમાનમાં બેસીને રામ

ની પાસે આવો ત્યારે સીતા બોલી હજી સુધી મને ત્યાગ કરીને વનમાં મુકી દેવાનું દુઃખ વિસર્યું નથી, એવો દુઃખ દેવાને કઠોર રૂઢ્યના જે રામ તેની પાસે ફરી હું કેમ આવું ? એવું સીતાનું બોલવું સાંભળીને સુગ્રીવ ન મંસ્કાર કરીને કહેવા લાગો. હે દેવી, તમે દ્રોધાચમાન થાઓ નહી. તમારી શિદ્ધી સારૂ પુરના લોકો તથા રાજાઓ વગેરે સહિત રામ બાહાર મચક ઉપર બેઠો છે.

એવું તેનું બોલવું સાંભળીને શુદ્ધિની ઇચ્છાવાળી તે સીતા, વિમાનમાં બેસીને અચોધ્યામાં આવી. ત્યાં મહેદ્રોધાનમાં આવીને વિમાનમાંથી ઉતરી ત્યારે લક્ષ્મણ પાસે આવી અર્ધાદિકથી પુજા કરીને રાજાઓ સહિત સીતાને તેણે નમસ્કાર કર્યો. પછી લક્ષ્મણ સામે બેસીને કહેવા લાગ્યા કે હે દેવી તમે નગરીમાં આવીને તેને (નગરીને) અને ઘરને પ્રવિત્ર કરો. ત્યારે સીતા કહે કે શુદ્ધિ થયા પછી આ નગરીમાં અથવા ઘરમાં પ્રવેશ કરીશ. તે શિવાય કરનાર નહી. એવી સીતાની પ્રતિજ્ઞા સાંભળીને તે સર્વ રાજાઓએ રામને કહ્યું કે, સીતાએ આવો જવાબ દીધો. ત્યારે રામ સીતાની પાસે આવીને, (નીતી સહિત બોલે છે) હે સીતા તું રાવણના ઘેર રહીને તેની સાથે ઉપભોગ ન કર્યા વિશે સર્વ લોકોની સામે શુદ્ધિ કરવાને અર્થે દિવ્ય કર. ત્યારે સીતા હશીને બોલી જે તમારા શિવાય બીજા કોઈ પણ વિદ્વાન નથી. કેમકે, માહારો દાષ પરાખર ન જાણીને મને વનમાં કાઢાડી મુકવારૂપ દડ પહેલાં કરીને પછી પરીક્ષા લો છો કે ? તમે મોટા નિપુણ છો તથાપિ જેમ તમે કહશો તેમ કરવાને હું તઈયાર છું. કહો તો હું દિવ્ય પચક કબુલ કરું છું. કહો તો ખુબ સળગેલી અગ્નીમાં હું પ્રવેશ કરું. લોખંડના ચાવલ ભક્ષણ કરું કાંટામાં બેસીને તોલાઉ, તાપેલો શીશો ખીઉ, અને કહો તો લોખંડની ખરછી જાળથી ઉપાડું, એ પાંચમાંથી જે તમને ગમે તે કરવાને કહો. (એટલામાં આકાશમાં સિદ્ધાર્થ નામનો નિમિત્તજ્ઞ, નારદ સહિત રૂપીઓ અને લોકો કોલાહલ શબ્દ કરીને કહેવા લાગ્યા.) બો બો રાઘવ આ સીતા નિશ્ચયે કરી સતી, સતી, મહાસતી છે. અને વિષે કોઈ વિકલ્પ કરવા યોગ નથી, એહવું સાંભળીને રામ બોલ્યો હે સર્વ લોક, તમને કાંઈપણ મર્યાદા નથી પ્રથમ તમે જ દાષ રાખીને સીતા દુષિત કરી. અને હમણાં કહો છો કે એનામાં કાંઈપણ દાષ નથી. હવે પછી ફરી બીજુજ કાંઈ બોલશો. પ્રથમ એ દાષવાળી કેમ થઈ હતી ? અને હમણાં આ દાષ રહિત સતી કેમ થઈ ? તેમજ ફરીથી દાષ

રાખવાને તમને લગારે વાર લાગનાર નથી, માટે તમેજ ખાતરી આવવા સારૂ સીતાએ દેહીપ્યામાન અગનીમાં પ્રવેશ કરવું યોગ્ય છે,

એમ કહીને ત્રણસે હાથ લાંબો તથા ત્રણ પુરૂષ ઉભા રહે એવો એક ખાડો રામે ખોદાવ્યો. તેમાં ચદનનાં લાકડાં ખડકયાં. એવા સમયે વૈતાલ્ય પર્વતની ઉત્તર દિશા તરફ રહેવાવાળો હરીવિક્રમ રાજાનો એક જ્યલુષાણ નામનો પુત્ર હતો. તેની આઠસે સ્ત્રીઓ હતી, કોઈએક સમયે તેની સ્ત્રી કિરમડલ મામાના પુત્રની સાથે રમમાણ થઈ. તેની ખબર પડતાં તેણે તેને ઘરમાંથી કાઢી મુકી. અને તેજ વખતે પોતે દિક્ષા લીધી. તેની તે સ્ત્રી કાળ કરી ગયા પછી વિદ્યુતદંષ્ટરા નામની રાક્ષસી થઈ. અને તે જ્યલુષાણ અયોધ્યાની ખાડા ર આવીને કાયોત્સવ ધ્યાને રહેા. તેને તે રાક્ષસીએ ઘણા ઉપદ્રવ કર્યો તે વખતે તેને કેવળજ્ઞાન ઉપન્યુ. તેના ઉત્સાહ કરવા સારૂ ત્યાં ઈદ્રાદિક દેવો આવ્યા. તે સીતાનું કર્મ જોઈને તે દેવો ઈદ્રને કહેવા લાગ્યા. લોકોના મિથ્યા પવાદ સીતા અગનીમાં પ્રવેશ કરે છે. એવું સાંભળીને સીતાની સહાયતા કરવા સારૂ પોતાના સેનાનીને તેણે આજ્ઞા કરી અને પોતે તે મુનિના કેવળજ્ઞાનને મહોત્સવ કર્યો. એટલામાં આંઈ રામની આજ્ઞાથી તે ચદનના લાકડાથી ભરેલા ખાડામાં ચાકર લોકોએ અગની સળગાવ્યો. તે જ્યારે ખુબ સળગો અને તેના તેજ આંખોથી જોવાય નહી એવો જાનવલ્ય થયો તાહારે તેને જોઈને રામ મનમાં ચિંતન કરવા લાગો કે, અહો? મારૂ નિર્દયપાણુ અત્યંત પ્રગટ થયું. આ સીતા નકી મહા સતી છે, અને જરૂર આ અગનીમાં પેસશે, દૈવની પદે દિવ્યની પાણુ અવળી ગતી છે મારી સાથે એ વનવાસમાં ચાલી, ત્યાં તેને રાવણે હરાણુ કરી. ફરી મારા કૃત્યથી એ વનમાં ગઈ. અને આ કૃત્ય પાણુ મારા હાથે થાય છે એવી રીતે રામ મનમાં વિચાર કરે છે, એટલામાં સીતા અગની ની પાસે આવી, અને સર્વજ્ઞ ભગવાનને નમસ્કાર કરીને પોતાના સૂચ કરી કહેવા લાગી. હે લોકપાલ સહિત લોકો તમે સર્વ સાંભળો, જે મે મારા પતિ રામ વિના ખીજા કોઈની અભિલાષા કરી હોય હોય તો આ અગની મને ખાળો અને જે તેમ ન હોય તો જલની પદે સુખે સ્પર્શ રૂપ થાઓ.

એમ કહીને નવકાર મંત્રનું સ્મરણ કરીને સીતાએ તે અગનીમાં કુદકો માર્યો, તેને અડકતાંજ અગની શાંત થઈ ગયો. અને તે ખાડો પાણી થી ભરાઈને કુવાના જેવો થઈ ગયો. તેની ઉપર કમલા વસિયત લક્ષ્મીની પદે પોતાના પતિવ્રતાના પ્રભાવથી તે જલમાં જેમની સ્ત્રી રહી. તે જળમાં

ક્યાંક હુંકાર શબ્દ, ક્યાંક ગુલ-ગુલ, ક્યાંક ભેરીના જેવો, ક્યાંક પટ પટ થાય, ક્યાંક દિલિ દિલિ. સાંભળ્યામાં આવે, ક્યાંક ખળ ખળ અવાજ, અને ક્યાંક આવર્ત. એવી રીતે થવા લાગ્યું. અને તે પાણી સમુદ્રના પાણી ના જેવું. દેખાવા લાગ્યું. સમુદ્રની ભરતીની પઠે કુવામાંથી પાણી વધીને તેણે મોટા મોટા મચક બુકાવવાનો આરભ કર્યો, તેના ભયથી વિદ્યાધરે આકાશમાં ઉડી ગયા. અને ભુચર લોક. “હે મહાસતી સીતા અમારૂં રક્ષણ કર. એવો આદેશ કરવા લાગ્યા. ત્યારે સીતા બાહાર આવીને તે પાણીને પોતાના હાથથી પાછું ફેરવ્યું. તેના પ્રભાવથી તે પાણી ફરી કુવામાં સમાઈ ગયું. પછી તે વાપી, ઉત્પલ, કુમુદ પદ્મ, અને પુડરીક, ઇત્યાદિકે કરી શોભવા લાગી સુગંધીના લોભથી જેની ઉપર ભરણ ગુબ્બર કરી રહ્યા છે, હસાદિકે પક્ષિઓ વડે આનંદ દાયકે લાગે છે; મોટા મોટા છે જેમાં તરંગો માણીનીજ જેને પાયરીઓ છે. રત્ન પાષણના જેના કિનારા. એવી તે મનારમા વાય થઈ. આકાશમાં સીતાના આચરણની સ્તુતિ કરીને નારદાદિ મુનિઓ નાચવા લાગ્યા. આ ચેશસ્કર રામની સ્ત્રી કેટલી શીળવાલી છે! શું એનું શીલ! એવા લોકના શબ્દોથી આકાશ સહિત પૃથ્વી ભરાઈ ગઈ. માતાના પ્રભાવ જોઈ, લવણાકુશ રાજ થઈને હસના જેવા તેની પાસે આવ્યા. જનકીએ તેમનાં મસ્તક ચુબન કર્યાં, નદીના બેઉ તટો ઉપર ઉભેલા હસોની પઠે સીતાની આસ પાસ તે શોભવા લાગ્યા. પછી લક્ષ્મણ શતરૂદ્ધન ભામંડલ બિભીષણ અને સુગ્રીવાદિકે આવીને તેને નમસ્કાર કર્યો. રામ પણ ત્યાં આવી પશ્ચાતાપ પામી, સીતાને કહેવા લાગ્યા.

હે દેવી, સ્વભાવે અસત્ય દોષનો આરોપ કરનારા જે આ પુરવાશી લોક, તેમના છંદના અનુરોધ (ખળ) થી તને મેં મુકી. તેની તું ક્ષમા કર. મેં ઘોર વનમાં નાખી પરંતુ ત્યાં પોતાના પ્રભાવે કરી તું જીવતી રહી તે પણ એક દિવ્યજ સમજવું. તથાપિ મેં તે જાણ્યું નહીં. ઇત્યાદિકે મારા અપરાધોની ક્ષમા કરી પોતાને ધેર ચાલ. અને પ્રથમની પઠે મારી સાચે સુખભોગ ભોગવ એવું સાંભળીને સીતા કહેવા લાગી હે પ્રાણનાથ, તમારો દોષ નથી. લોકોના દોષ નથી, અને ખીજ કારણોનો પ્રાણ નથી. દોષ ફક્ત મારા પુર્વ કર્મોનો છે. એવાં દુઃખ કરનારાં જે કર્મોએ કરી હું ખિન થઈ. ત્યારે કાર્પણ સારૂં હું દિક્ષા લેઉં છું, હવે મને સસારમાં રહીને મુખ ભોગાભોગવવાની ઇચ્છા નથી.

(એમ કહીને જનકીએ પોતાના હાથથી માથા ઉપરના કેશો ઉઘેડી નાખ્યા. તે જોમ જીનેશ્વર, ઇંદ્રને આપે તેમ તેણે રામને આપ્યા. એમ જોઈને રામ તત્કાળ યુરંધા ખાઈ પૃથ્વી ઉપર પડ્યો. તે સાવધ થવાની આગ મજ સીતા જયભુષણ મુનિની પાસે ગઈ. ત્યારે તે કેવળીએ જનકીને વિધીએ કરી દિક્ષા દઈને સુપ્રભા નામની સાધ્વીના પરિવારમાં તેને ભજાવી તેની સાથે વીચરતી થકી નીરતીચાર વ્રત પાળવા લાગી.

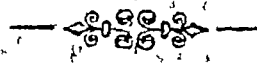
ईत्याचार्य श्री हेमचंद्र विरचिते श्री राम

लक्ष्मण चरित्रे

नवमो खंड समाप्त.

અથ શ્રી હસમો ખંડ પ્રારંભતે

પછી રામના અગ ઉપર ચઢનનુ પાણી છાંટ્યાથી તે સાવધ થઈને કહેવા લાગ્યો કે, તે સીતા દેવી ક્યાં છે ? હે ભુચર, હે ખેચર, તમે જો મરવા લાયક ન હોતો હુચિતકેશ (વાળ વૃનાની) જે મારી મિયા તે મને ખતાવો. હે વત્સ, હે લક્ષ્મણ, ભાતો ભાતો, ધનુષ્ય, ધનુષ્ય, હુ હુઃખિ છતાં આ સર્વ ઉદાશીન બેઠા. એમ કહીને રામે હાથમાં ધનુષ્ય લીધું. એટલામાં લક્ષ્મણ આવીને કહે છે, હે હે આર્ય, આ શું ! આ લોક તાહારા સેવક છે તુ ન્યાયવાન છતાં લોકના ભયથી તે સીતાનો ત્યાગ કર્યો. તેમ તે સીતા એ પાણુ સ્વાર્ધને અર્થે આ સસારના ભયથી તેણે સર્વ મુકી દીધું. તેણે આ પાણી સામે કેશલુચન કરીને જય ભુષણ મુનિની પાસે દીક્ષા લીધી. તે મુનીને આ વખતેજ કેવળજ્ઞાન ઉત્પન્ન થયું છે. તેના જ્ઞાનનો મહોત્સવ અવશ્ય કરતવ્ય છે. ત્યાં દિક્ષા ધારણ કરનારી સતી માર્ગની પદે મુકિત માર્ગ ખતાવનારી સ્વામિની સીતા પાણુ છે. એવું તેનું બોલવું સાંભળીને રામના ચિત્તને કાંઈક શાંતી થએથી કહે છે:— મારી સ્ત્રીએ તે કેવળી મુનિની પાસે દિક્ષા લીધી. તે ઘણું ઉત્તમ કચું. એમ કહીને પરિવાર સહિત રામ જયભુષણ મુનિ પાસે જઈને તથા વદના કરીને દેશના સાંભળવા લાગ્યો. હે પ્રભો, હું આત્માને જાણતો નથી. માટે ભવ્ય છું કે અભવ્ય છું તે મને કહો. ત્યારે તે કેવળી બોલ્યા.— હે રામ તું કેવળ ભવ્યજ છે, તે તો રહ્યું, પાણુ આજ જન્મમાં કેવળજ્ઞાનને પામીને તું મોક્ષને પામીશ ત્યાં તેને રામ કહેવા લાગ્યો કે, દીક્ષા લીધા પછી મોક્ષ મળવાને ખેટી નથી. અને સર્વ ત્યાગેથી દિક્ષા લેવાય છે. પાણુ આ લક્ષ્મણનો ત્યાગ થવું મુશકેલ છે. કેવળી કહે હજી તને બ્રહ્મદેવ સંપત્તી ભોગવવી જોઈએ છે. તે ભોગવી સર્વ સગ મુકી. દિક્ષા લઈને મોક્ષને પામીશ ત્યારે બિભીષણ નમસ્કાર કરીને તે મુનિને પુછે છે:— ક્યાં પુર્વ કરમે રાવણે સીતાનું હરણ કર્યું. અને ક્યાં કરમે લક્ષ્મણે વુઢમાં તેને માર્યો ! સુગ્રીવ ભામકલ લવાણાકુશ, અને હું એ બધા રામના અત્યંત ભક્ત કયા કરમે થયાં એવું

સાંભળીને તે ભગવાન મુની તેને કહે છે.

દક્ષિણાર્ધભરત ક્ષેત્રમાંના ક્ષેમપુર નામના નગરમાં એક નયદત નામને વાણીચો હતો. તેની મુનદા નામની સ્ત્રીના પેટે ધનદત્ત, અને વસુદત્ત નામના બે પુત્રો થયા. તેના મિત્ર એક યાજ્ઞવલ્કય નામનો બ્રાહ્મણ હતો. તેજ નગરમાં સાગરદત્ત નામનો બીજો એક વાણીચો હતો. તેને ગુણધર નામનો પુત્ર હતો. અને એક ગુણવતી નામની કન્યા હતી. તે કન્યા સાગરદત્તે નયદત્તના પુત્ર ધનદત્તને દીધી. અને તેની રત્નપ્રભા નામની માતાએ દ્રવ્યના લોભથી ત્યાંના એક શ્રીકાંત નામના શેઠને છાની રીતે દીધી. એ વાતની યાજ્ઞવલ્કયને ખબર પડી. તેણે જઈ પોતાના મિત્ર ધનદત્ત તથા વસુદત્તને કહ્યું. વસુદત્તે રાત્રે જઈને શ્રીકાંતને મ્હાગી નાખ્યો. તેમજ શ્રીકાંતે બહુજાડે તેને મારી નાખ્યો. પછી તે બેઉ વિધ્યાટવીમાં મૃગ થયા. અને ગુણવતી પણ પરણ્યા વિના મરીને ત્યાંજ મૃગી થઈ. તેને માટે ત્યો લડીને મરી ગયા. ત્યાર પછી પરસ્પર વૈરે કરી ત્યો અનેક ભવમાં ભટક્યા.

આંઈ ધનદત્ત, ભાઈના મરવાથી દુઃખી થઈને રાત્રના ફરતો છતાં તેને ભુખ લાગી. તેવામાં કોઈ સાધુઆને તેણે જોયા. તેની પાસે તેણે આવાનુ માગ્યું. ત્યારે તેમના એક મુનિએ તેને કહ્યું કે. સાધુઓ તો દ્વિવશના પણ અને પાનાદિક રાખતા નથી, તેમ છતાં તને રાત્રના બોજન કરવાની કેમ ઇચ્છા થઈ? આવા અધઃકારમાં અને કોણ જીવે છે! એ પ્રમાણે તેને બોધ કરીને તદ્રૂપી અમૃત તેના કાનમાં રેડ્યું કાળે કરી તે મરીને સૌધર્મ દેવલોકમાં જવ થયો. કેટલાએક કાળે ત્યાંથી આત્રીને એક મહાપુર નગરમાં ભરૂનદેવ નામના શ્રાવકની સ્ત્રી ધારિણીના પેટે પદ્મચંદ્ર નામનો પુત્ર થયો. કોઈએક સમયે તે ઘોડા ઉવર ચડીને પોતાની ઇચ્છાથી ગોમુલ પ્રત્યે ચાલ્યો ત્યો રસ્તામાં મરવાને પડેલા બેલોને તેણે જોયા. ત્યોની દયા આ બાધી નીચે ઉતરીને તેમની પાસે આવ્યો. અને તેમનો કાનમાં પચપરમેષ્ઠીના નમસ્કારરૂપે મંત્ર કહ્યો. તે મુત્ત પછી તે મંત્રના પ્રભાવે કરીને તેજ નગરમાં ઇતરોય નામના રાજાની સ્ત્રી શ્રીદેવતાને પેટે વૃષભવજ નામનો પુત્ર થયો. તે માટે થઈ પોતાની ઇચ્છાથી ફરતો છતાં કોઈ એક સમયે પિતા બેલોના ઠેકાણા પાસે આવ્યો. પુત્ર જન્મના દેશનથી તેને અતિસંમન આપી નિધિયું. ત્યારે ત્યો એક દેરાસરે કરોવીને તેની એક ભીંત ઉપર મેરવાટી

કેલા વૃદ્ધ બેલોનાં ચિત્ર કરાવ્યાં. તેમનો કોનમાં નવકાર મંત્ર કહેવાવાળો પુરુષ તેમની સામે જિનેદ્ર સહિત કહાડયું. ત્યાં પેહેરો રાખીને તેમને 'કહ્યું કે, આ ચિત્રને જે ચેતાર્યપણે જોશે તે પુરુષની વ્રાત આવીને તમે મને કહેજો. એમ કહીને તે પોતાના ઘર ગયો.

કોઈ એક સમયે ત્યાં ચૈત્ય વદન કિરવા સાડ પદમરૂચિ નામનો શેઠ આવ્યો. તેણે અર્હતને નમસ્કાર કરીને ભીત ઉપરનાં ચિત્ર જોયાં. ત્યારે આ સર્વ મારાંજ છે એમ તે વિસ્મય થયો. થકો બોલ્યો. તે જાણનાર કોઈએ તે વ્રાત રાજને જઈ કહી. ત્યારે તે વૃષભધ્વજ ત્યાં આવ્યો. અને તેને પુછવા લાગ્યો કે, આ ચિત્રોનો વ્રાંત તું શું જાણે છે? ત્યારે તેણે કહ્યું કે, પુર્વે મુવેલા જે આ બેલો તેમને મેં નવકાર મંત્ર આપ્યો છે, તે જાણનારા પુરુષે આંઈ માડ પાણ ચિત્ર કહાડયું છે. એવું તેનું બોલવું સાંભળીને તેને નમસ્કાર કરી વૃષભધ્વજ કહેવા લાગ્યો કે, જે આ વૃદ્ધ બેલો છે, તે હું છું. તે નમસ્કાર મંત્રનો પ્રભાવથી રાજપુત્ર થયો. તે તર્યક ચોનિમાં તે કૃપાલુ થઈને મને નવકાર મંત્ર આપ્યો, નીકર ફરી મને તેવીજ ચોની મળત. માટે તું સર્વથા મારો ગુરુ, સ્વામી, તથા દેવ છે. આ રાજ પાણ મને તારા પ્રભાવથી મળ્યું છે. માટે તું લે. અને તેનો ઉપભોગ ભોગવ એમ બોલીને પદમરૂચિ સહિત વૃષભધ્વજ શ્રાવક વ્રત પાલન કરી વિહાર કરવા લાગ્યો. એવી રીતે ઘણા કાળ ગયા પછી કાળ કરીને ઇશાન દેવલોકમાં તે બેઉ મરઘિક દેવ થયા તેમાંના પદમરૂચી ત્યાંથી આવીને મેરૂની પશ્ચાત દિશામાં પૈતાલ્ય પર્વત ઉપર નદાવર્ત નગરમાં નદીશ્વર રાજની સ્ત્રી કનકમાલીના પેટે નયનાનંદ નામનો પુત્ર થયો, તે ઘણા કાળ સુધી રાજ કરી દિક્ષા લઈને માહેદ્ર દેવલોકમાં દેવ થયો, ત્યાંથી આવીને પુર્વ મહાવિદહ ક્ષેત્રમાં ક્ષેમા નગરીના વિપુલાવાહન રાજની સ્ત્રી પદમાવતીને પેટે શ્રીચંદ નામનો પુત્ર થયો, તે ઘણા કાળ રાજ ભોગવીને એક સુમાધીગુપ્ત નામના મુનિની પાસે દિક્ષા લઈ કાળ કરી ગયા પછી પ્રભદેવલોકનો ઇંદ્ર થયો કાળે કરી ત્યાંથી આવીને આ તું પદમ નામનો રાજ રામ બળવાન થયો,

વૃષભધ્વજનો છવ આ સુગ્રીવ થયો. શ્રીકાંતનો છવ ભવ ભ્રમણ કરીને મૃણાલકંદ પત્તનમાં વજરજાત્રુ નામના રાજની સ્ત્રી હેમવતીના પેટે રાણુ નામનો પુત્ર થયો. વસુદત્તનો છવ ભમતાં ફરીને રાણુ રાજના ઉપાધ્યાય વિજયની સ્ત્રી રત્નચુડાના પેટે શ્રીભુતિ નામનો પુત્ર થયો. તે શુભવતી

પણ ભવભ્રમણ કરીને શ્રીલુતીની સ્ત્રી શાસ્વતીના પેટે વેગવતી નામની કન્યા થઈ. તે યોવન અવસ્થામાં આવ્યાથી કોઈ એક સમયે જન્મીએ કરીને વંદના કરવા યોગ એક પ્રતિમાસ્થ સુદરશન નામના સાધુને જોઈને તેની મશ્કરી કરતી બોલી કે, આહો આ સાધુ આજ નજરે પડ્યો. પ્રથમ તો સ્ત્રી એની સાથે ક્રીડા કરતો હતો તે સ્ત્રીએ એણે બીજે ઠેકાણે મોકલી દીધી. એવાને લોકો કેમ વંદન કરે છે ? એવું સાંભળીને તેની ઉપરથી લોકોના ભાવ ગયો. પછી તેના ઉપર દોષારોપ કરીને લોકોએ તેનું સાધુપણું નાશ કરવાનો આરંભ કર્યો, ત્યારે તે મુનિ કહેવા લાગ્યો કે, જ્યાં લગણુ મારો કલક ગયો નથી ત્યાં લગણુ હું પારણું કરનાર નથી, એવો તેણે નિયમ કર્યો. પછી દેવતાના ક્રોધે કરી વેગવતીના મુખ ઉપર સોજ ચહક્યા ત્યારે સાધુનો તિરસ્કાર કર્યો એમ જાણીને તેના પિતાએ તેના ઘણા અપમાન કર્યો પછી તે રોગે કરી તથા પિતાના ભયથી સુદરશન મુનિની સામે લોકોના દખતાં મોટા અવાજે બોલવા લાગી કે, તું સર્વથા નિરદોષ છે. મેં તારા ઉપર ખોટો આરોપ કર્યો હું ક્ષમાનિધી, મારા અપરાધની ક્ષમા કરો. એવું સાંભળીને લોકોએ ફરી તે મુનિની પુજા કરી. તે દ્વિતીયથી તે વેગવતી રોગ રહિત થઈ થકી શ્રાવીકા થઈ. તે મહારૂપવતી હતી તેથી શંભુ રાજાએ તેની માગણી કરી ત્યારે તેના પિતા શ્રીલુતી કહેવા લાગ્યો કે, મિથ્યાદૃષ્ટિ પુરૂષને હું મારી કન્યા દેનાર નથી પછી શંભુએ શ્રીલુતિને મારીને બળે કરી તેની કન્યાનો ઉપભોગ લીધો. ત્યારે તેણે તેને શ્રાપ દીધો કે, જન્મતરે તારા વધને અર્થે હું ઉત્પન્ન થઈશ. શંભુએ તેને મુક્યા પછી તેણે હરિકાંતા નામની સાધવીની પાસે દિક્ષા લીધી. પછી કાળે કરી મરીને પ્રદ્મ દેવલોકમાં ગઈ. ત્યાંથી આવીને શંભુના જીવ રાવણના મૃત્યુને માટે પુર્વાનિદાનના બળથી જનકની કન્યા આ સીતા થઈ. પુર્વ ભવમાં સુદરશન મુનિ ઉપર એણે મિથ્યાદોષ રાખ્યો હતો. તેથી આંધ એની ઉપર લોકોએ મુકેલા દોષરૂપ મિથ્યા કલક લાગ્યો, શંભુનો જીવ પણ ભવમાં ફરીને કુશંવજ પ્રાણીની સ્ત્રી સાવિત્રીના પેટે પ્રભાસ નામનો પુત્ર થયો. કોઈએક સમયે વિજયસેન મુનિની પાસે દિક્ષા લઈને તે ઉત્તમ તપ કરવા લાગ્યો, કોઈએક વખતે સમેતસ્ત્રીખરની યાત્રા કરવા સારૂ જતો વિદ્યાધરોનો ચામી કનકમ્બલ, તેને ઘટ્ટના જેવો શ્રીમાન જોઈને “આ તપે કરી આવો સપતીમાન હું થઈશ” એવો નિદાન કર્યો, પછી મરણ પામીને ત્રીજા દેવલોકમાં તે દેવ થયો, ત્યાં

થી આવીને કનકમલની ખરાખર સમ્રાજીના નિદાનથી તે તારો ભાઈ રાવાણ થયો. ધનદત વસુદતનો મિત્ર યાજ્ઞવલક્ય ખાહ્યાણ ઘણા કાળ ભવ ફરીને તુ ખિલીયાણ થયો.

તે શ્રીભુતિ કાલ કરી સ્વર્ગમાં જઈ. ત્યાંથી આવીને સુપ્રતિષ્ઠ નગરમાં પર્નાસુ નામનો વિદ્યાધર થયો. કોઈ એક સમયે તેણે કામે કરી પીડિત થઈને પુઠરીકવિજય નામના નગરમાં ત્રિભુવનાનદ ચક્રીની અનગસુદરી નામની કન્યાનું હરાણુ કર્યું. તેના શોધને તે ચક્રીએ મોકલેલા વિદ્યાધરોની સામે યુદ્ધ કરતો છતાં તે અનગસુદરી વિમાનમાંથી નીકળીને એક નિકુળમાં (જ્યાં ઝાડી ઘણી હોય તે ઠેકાણે) પડી. તે મળવાને પુનર્વસુ નિયાણો ખાંધીને દીક્ષા લઈ સ્વર્ગમાં ગયો. ત્યાંથી આવીને આ લક્ષ્મણ થયો. અને તે અનગસુદરીએ વનમાં રહીને ઉત્તમ પ્રકારનો તપ કર્યો. કોઈ એક સમયે તેને અજગર ગળી ગયો. તે સમાધિમાં મરણ પામ્યા પછી ત્રીજા દેવલોકમાં દેવી થઈ. ત્યાંથી આવીને આ લક્ષ્મણની સ્ત્રી વિશલ્યા થઈ. ગુણવતીનો ભાઈ જે ગુણધર તે ભવમાં ફરીને કુડલમડિત રાજપુત્ર થયો. તે શ્રાવકપાણુ પાળીને મુવા પછી સીતાનો ભાઈ આ ભામડળ થયો. કાલિદી નગરીમાં વામદેવ નામના ખાહ્યાણની સ્ત્રી શ્યામલાને પેટે વસુનદ અને સુનદન નામના બે પુત્રો થયા. કોઈ એક સમયે તેને ઘેર માસના ઉપવાસ કરનારા મુનિ પારાણા કરવા સાઝ આપ્યા. તેને ભક્તિએ કરી તેણે ભોજન કરાવ્યું તેથી મુવા પછી દાન ધર્મે કરી ઉત્તર કુરને વિષે તે કુગ્મી (જોડલા) થયા કાલ કરી ગયા પછી સાધર્મ દેવલોકમાં દેવ થયા. ત્યાંથી આવીને કાલિદી નગરીમાં રતિવદન રાજની સ્ત્રી સુદર્શનાના પેટે પ્રિયંકર શુભકર એ નામના બે પુત્ર થયા. ત્યાં ઘણા કાળ રાજ્ય કરીને દીક્ષા લઈ મરણ પામ્યા પછી પ્રિયેયક દેવલોકમાં દેવ થયા. ત્યાંથી આવીને આ લવાણકુશ થયા. તેમની પુર્વ જન્મની માતા સુદર્શના ઘણા કાળ ભવ ફરીને રામના પુત્રને વિદ્યા શીખવનારો આ સિદ્ધાર્થ થયો.

એવાં મુનિનાં વચનો સાંભળીને ઘણા લોકો સંવેગને પામ્યા તે વખતે રામના સેનાની કૃતાંતવદને તે સાધુની પાસે દીક્ષા લીધી. ત્યારે રામ ઉઠી જ યજુર્વાણને નમસ્કાર કરીને સીતાની પાસે જઈ મનમાં ચિંતન કરવા લાગ્યો આ કોમળ કુસોના જેવી કોમળ અગવાળી રાજપુત્રી મારી પ્રિયા સીતા શીતોષ્ણકુજેશ કેમ સહન કરશે! આ સંયમ રૂપી ભાર હૃદયે કરી ઉપાડવાને

મહા કઠણ છતાં તેને આ કેમ ઉપાડી સકશે? અથવા જેના શીલનો નાશ કરવાને રાવાણ પાણુ સમર્થ થયો નહીં, તે આ સયમ રૂપ પ્રતિજ્ઞા પાળવાને જરૂર સમર્થ થશે. એવો વિચાર કરીને રામે ગદગદ કંઠ થઈને સીતાની વંદના કરી. તેમજ લક્ષ્મણ વગેરે બીજા રાજાઓએ પાણુ વંદના કરી. પછી પરિવાર સહિત રામ પાછો અયોધ્યામાં આવ્યો. આંઈ સીતા અને કૃતાંતવદન એ બેઉ જાણુ ઉત્તમ તપ કરવા લાગ્યા. તેમાં કૃતાંતવદન ઘણા દિવસ તપ કરીને બ્રહ્મ દેવલોકમાં ગયો. અને સીતા સાઠ વર્ષ સુધી અનેક પ્રકારના તપ કરીને છેવટ બાવીસ દિવસ પાંદડાં અને વાયુનુ ભક્ષણ કરીને મુવા પછી તેના જીવ અચ્યુત દેવલોકનો ઈંદ્ર થયો.

વૈતાલેય પર્વત ઉપર કાંચનપુર નામના નગરમાં એક કનકરથ નામનો વિદ્યાધર રાજા થયો. તેની કન્યાઓ મદાકિની અને ચંદ્રમુખીના સ્વયંવરમાં પુત્રો સહિત રામ તથા લક્ષ્મણાદિક રાજાઓને તેણે બોલાવ્યા. તે સર્વ ત્યાં જઈ બેઠા છતાં મદાકિન્યાએ પોતાની ઈચ્છાથી અનગલવાણના ગણામાં વર-માળ ઘાલી. અને ચંદ્રમુખીએ અકુશના ગણામાં ઘાલી. તે જોઈને લક્ષ્મણના અડીશે પુત્રો શ્રીધરાદિક ક્રોધમાં આવીને ઉઠ્યા. તેમનો અભિપ્રાય જાણીને તેમને લવાણાંકુશ કહેવા લાગ્યા:—આમની સાથે કોણુ યુદ્ધ કરશે? એ ભાઈઓ હોવાથી મારવા ચોગ્ય નથી. જેમ રામ અને લક્ષ્મણમાં ભેદ નથી, તેમજ તેમના પુત્રોમાં ભેદ ન હોવો જોઈએ. એવી રીતે પોતાના દુતના મુખથી લવાણાંકુશ તેમને કહેવરાવ્યું. તે સાંભળી લજ્જાયમાન થઈને પોતાના ખોટાં કર્મની નિંદા કરવા લાગ્યા. અને તેના ચોગે તેજ વખતે સવેગને પામ્યા. ત્યારે પિતાની આજ્ઞા લઈ મહાબળ નામના મુનિની પાસે જઈને દીક્ષા લીધી, પછી લવાણાંકુશ વિહાર કરતા થકા લક્ષ્મણ અને રામ સહિત ફરી અયોધ્યામાં આવ્યા.

કોઈએક સમયે ભામડગ પોતાના નગરના મહેલના ચપ્પનરા ઉપર બેસીને મનમાં ચિંતન કરવા લાગ્યો કે, આ સર્વ પૃથ્વી પોતાને સ્વાધીન કરીને, અકુઠિત આજ્ઞાએ કરી એક છત્રી કરીને અને અતે દીક્ષા લઈને મારો મનારથ પુર્ણ કરીશ. એવા વિચારમાં બેઠો છે એટલામાં આર્યોત્તી આકાશમાંથી તેના ઉપર વીજળી પડી તેથી તે મરીને ઉત્તરકુરુ ક્ષેત્રમાં યુગલ્લી પાણુ થયો.

આંઈ હનુમાન કોઈએક વખતે ચિત્ર માસમાં ચિત્તવંદન કરવા સારૂ મેરૂપર્વત ઉપર જઈને પાછો આવતાં સુર્ય આથમી ગયો. તેને જોઈને કહેવા

લાગ્યો કે, જેવી રીતે એ આથમી ગયો તેમજ ફરી ઉગશે. એ દ્રષ્ટાંતે સર્વ પદાર્થોને ઉદય અને અસ્ત છે, માટે કોઈ વસ્તુ સ્થિર નથી તેથી એને ધિકાર છે. એવો વિચાર કરી પોતાના નગરમાં આવ્યો. પછી પોતાના પુત્રને રાજ્ય ઉપર બેસારી, અને પોતે એક ધર્મસ્તનાચાર્યની પાસે જઈ દીક્ષા લીધી. તેની પાછળ તેની સાતસોને પચાસ સ્ત્રીઓએ પણ એક લક્ષ્મીવતી નામની આર્યાની પાસે દીક્ષા લીધી. ત્યાર પછી તે શ્રીશલ, હનુમાન પ્રથમથીજ ધ્યાન રૂપ અગ્નિથી સર્વ કર્મોને બાળીને, રૈલેશી પામી અથવા (મોક્ષ) પદને પામ્યો.

હનુમાને દીક્ષા લીધી તે સાંભળીને રામ મનમાં વિચાર કરવા લાગ્યો કે, આ જગતના નાના પ્રકારના ભોગ સુખ મુકીને હનુમાને દુઃખકારક દીક્ષા કેમ લીધી? એવી રામની ચિંતા સૌંદર્ભ દેવલોકના ઈંદ્રે અવધિ જાનથી જાણીને તે પોતાની સભામાં આવ્યો. અને કહેવા લાગ્યો કે, અહો! કર્મની ગતિ વિષમ છે. આ રામ ચરમશરીરી છતાં તે ધરમને પોતે હશે છે. અને આ વિષય જનિત્ર સુખોની પ્રસસા કરે છે. પણ એનું કારણ આ છે કે, રામ લક્ષ્મણ વચ્ચે પરસ્પર પ્રીતિ વધારે હોવાથી તે ભવ સુખનું કારણ છે તે સાંભળીને ત્યાંથી કૌતુકે કરી બે દેવ તેમના સ્નેહની પરીક્ષા કરવા સારૂ અચોક્ષ્યામાં આવ્યો. તેઓએ અંતઃપુરમાં સર્વ રાજસ્ત્રીઓ કરુણાસ્વરે કરી બેઠે કરે છે, એવી રીતે માયા વડે લક્ષ્મણને બતાવ્યું. હા રામ, હા રામ! હા! પદમનયન, હા! પદમબંધુ! હે જગતને ભય દેખાડનારા, તને આ અવસર વિના ત્રત્યુ કેમ આવ્યો! એમ રહતી થકી છાતી કુટી રહી છે, માયાના કેશ જેના છુટી પડ્યા છે. એવી અવસ્થામાં પોતાની સ્ત્રીઓને જોઈને ખિન્ન થઈ લક્ષ્મણ કહેવા લાગ્યો કે, જીવિતનો પણ જીવિત, જે મારો ભાઈ રામ તે શુ મુઠો કો! અરેરે!! દુષ્ટ યમે આ શુ કર્યું! એમ બોલતો છતાં તે લક્ષ્મણના વાણી સહિત જીવ નીકળી ગયો. કહ્યું છે કે, “કર્મોના વિપાક દુરતિ ક્રમ છે.” લક્ષ્મણ સિંહાસન ઉપર સોનાના ચથબને ટેકીને બેઠો ત્યારે આખો ફાટીને ચિત્રના જેવી ક્રિયા વિનાની થઈ ગઈ. એમ જોઈને લક્ષ્મણ મુઠે એમ જાણી તે દેવતાઓ અતિ ચિતાતુર થઈને યગ્ગપર બોલવા લાગ્યા. આ આપણે શું કર્યું? આખા વિશ્વનો આધાર જે આ પુરૂષ તેને આ પણે માર્યો કે શું? એવી રીતે પોતાની નિંદા કરીને તે પોતાના લોક પ્રત્યે ગયા. લક્ષ્મણ મુઠો એમ જાણીને ત્યાં અંતઃપુરની સ્ત્રીઓ આવી. ત્યાં

પરિવાર સહિત રડવા લાગી. તે સાંભળીને ત્યાં રામ આવીને કહેવા લાગ્યો કે, આ અમંગલનો કેવો આરંભ કર્યો છે ? આ હું પણ જીવતો છું, અને આ મારો ભાઈ પણ જીવતો જ છે. કોઈ વ્યાધી એને પીડ કરે છે તેને દુર કરનારા ઘણા ઔષધ છે. એમ કહીને તેણે વૈદા અને જ્યોતિષીઓને બોલાવ્યા, તેમના હાથે ઘણા મંત્ર તથા તંત્ર વગરે કરાવ્યા પરંતુ તે સર્વ વ્યર્થ ગયા. એમ જાણીને રામ મુરછાને પામ્યો. ફરી સાવધ થઈને મોટા વિલાપ કરવા લાગ્યો. તેમજ બિભીષણ, સુગ્રીવ, અને શતરૂઢનાદિ આંખો માં પાણી આણીને હા ! અમે બધા ખરાબ થયા ! એમ કહીને રડવા લાગ્યા. કૌશલ્યાદિક માતાઓ અને સ્ત્રીઓ આંખોમાં આંસુ આણીને કરુણ સ્વર વડે રડવા લાગી. અને વારંવાર મુરછા ખાઈને જમીન ઉપર પડવા લાગી, નગરમાં દરેક રસ્તામાં ઘરોમાં તથા દરેક બજારમાં જ્યાં ત્યાં હાહાકાર થઈ રહ્યો. તે વખતે લવણકુશ, રામને નમસ્કાર કરીને કહેવા લાગ્યા કે, હે રામ, આ લક્ષ્મણનો અત્યુ જોઈને આજ અમે સસારથી ડરી ગયા. કેમ કે સર્વને અકસ્માત અત્યુ આવે છે. તે માટે સર્વ લોકોએ પ્રથમથીજ પરલોક ના સાધન વિષે તત્પર રહેવું તેથી હવે અમને દિક્ષા લેવાની આજ્ઞા આપ આ લક્ષ્મણ સુવેલા ઘરમાં હવે પછી અમને રહેવા ચોગ્ય નથી, એમ કહી રામને નમસ્કાર કરીને એક અત્રત ઘોષ નામના મુનિની પાસે તેમણે જઈ દિક્ષા લીધી. પછી તે ક્રમે કરીને મોક્ષ પામ્યા.

પછી રામ ભાઈના દુઃખથી અને પુત્રોના વિયોગથી વારંવાર મુરછા ખામીને આ પ્રમાણે બોલવા લાગ્યા:—હે ભાઈ, મે તારો કાઈ અપમાન કર્યોથી આ અકસ્માત તે માંન ધારણ કર્યું છે કે ? તું આવી રીતે થયો. પુત્રોએ મને મુકી દીધો. કહ્યું છે કે પુરુષોમાં શંકડો છિદ્રો. જોઈને જીવતો પ્રવેશ કરે છે. ” એવી રીતે ઉન્મતની પડે બોલનારો જે રામ તે જોઈને બિભીષણાદિકો પાસે આવીને ગદ્ ગદ્ વાણીથી બોલવા લાગ્યા. હે પ્રભો, તું ધીર પુરુષોમાં ધીર છે ? વીરોમાં વીર છે, તેમ છતાં આ લજ્જાકારક અર્થે ચિન્તા અગીકાર કેમ કરે છે ? આ સમયે તો લોક પ્રસિદ્ધ અગત્યસ્કાર સહિત લક્ષ્મણના ઔધર્વદહિક કર્તવ્ય છે. તે સાંભળીને રામ ક્રોધમાં આવીને બોલ્યા. મારો ભાઈ જીવતો છે હે દુષ્ટ આ તમે શું બોલો છો, બધું મહિત તમારુંજ અગ્નીમાં દાહપૂર્વક મૃત્યુકાર્ય કરો. મારો ભાઈ તો મોટા આયુષ્યવાળો છે. એમ કહીને હે બધા હે બધા ! જલદી બોલ ! જલદી બોલ ! હે

વત્સ લક્ષ્મણ ! આંઈ દુર્જનેનો પ્રવેશ છે. માટે શા સારૂ મને ઘણું દુઃખ દે છે. અથવા આ ખલોની સામે તને કોપ કરવું ચોખ્ખું નથી. એમ કહી લક્ષ્મણને ઉપાડી ખાંખા ઉપર લઈને બીજા ઠેકાણે ગયો. તેને સ્નાન કરવાના ઘરમાં લઈ જઈને ત્યાં લક્ષ્મણને સ્નાન કરાવ્યું. તેના શરીરને ચંદનાદિકે કરી લેપન કર્યું. કદાચિત્ ઉત્તમ અને પાત્રમાં ભરીને પોતે તેની આગળ આવી રાખ્યાં. કરી તેને પોતાના ખોળામાં લઈને તેનું મસ્તક ચુંબન કરવા લાગ્યો. ક્યારેક પલગ ઉપર સુવરાવીને આહુડાવી મુકે, ક્યારેક પોતે તેની સામે બોલીને પોતેજ પોતાને ઉત્તર વાળે. ક્યારેક પોતે ચાકર થઈને તેના પગ મશળે ઇત્યાદિક નાના પ્રેક્ષારની એટલા સ્નેહે કરી રામ કરવા લાગ્યો. બીજાં સર્વ કામ ભુલી ગયો. એવી રીતે છ મહીના નીકળી ગયા. ત્યારે રામને ઉન્મત થયેલો જોઈને ઈર્દ્રજીતના અને સુદના પુત્રો તથા બીજા શત્રુઓ તેને મારવા સારૂ આવ્યા. તે જેમ પર્વતની ગુફામાં સિંહ સુતેલો છતાં તેને પારધી ઘેરી લે, તેમ તેના સેન્યે જેમાં ઉન્મત રામ શોકમાં બેઠેલો છે એ અચોધ્યા નગરીને ઘેરી લીધી. રામે પણ લક્ષ્મણને ખોળામાં લઈને અકાલે સર્વત્રમેઘની પદ્મ વજરાવર્ત ધનુષ્યનો ટાણાર કર્યો. તે વખતે આસનના કપથી મહેદ્ર દેવલોકથી દેવો સહિત જટાયુ પુર્વભવના મિત્ર ભાવથી રામની પાસે આવ્યો. ત્યારે તેને જોઈને ઈર્દ્રજીતના પુત્ર કહેવા લાગ્યા કે, હજી સુધી રામના પક્ષમાં દેવ છે, અને આગળ અમને મારનારો બિભીષણ છે, તેથી ભય અને લાજના માર્યા સવેગને પામ્યા, પછી અતીવેગ મુનિની પાસે જઈને ત્યોએ દિક્ષા લીધી. પછી રામને બોધ કરવા સારૂ જટાયુએ એક સુકે-કેલાં ઝાડને વારવાર પાણી રેડ્યું. તથા પથ્થર ઉપર શુકેલું ખાતર નાખીને તેની ઉપર કમલનાં બીજ વાવ્યાં, સુવેલા બેલને નાગરમાં જોડીને અકાલે ધાન્ય પોખરા લાગ્યો. ઘાણીમાં રેતી નાંખીને તેમાંથી તેલ નીકળવા સારૂ તેને પીલવા લાગ્યો. ઇત્યાદિક તેણે ઘણા ઉલટા કાર્યો રામની સામે કર્યાં. તે જોઈને તેને રામ કહેવા લાગ્યો કે, આ સુકા ઝાડને ફાંગટ શા સારૂ પાણી રેડે છે? ફગ તો દુર રહ્યાં, પણ મુશળને કોઈ ઠેકાણે કુલો આવે છે કે? પથ્થર ઉપર કમળ રોપવાથી શું તે ઉગશે કે? જલ વિનાના ઠેકાણે સુવેલા થી બીજ પોખાય કે? તેમજ વેળમાં તેલ નીકળવાનો કાંઈ પણ સભવ ન છતાં તે વ્યર્થ શા સારૂ પીલે છે? હે મુગ્ધ, તને ઉપાયની ખબર નથી. માટે આ તારી સર્વ મેહેનત વ્યર્થ છે, ત્યારે જટાયુ હજીને બોલ્યો. એવી તને

ખખર છતાં હે પ્રભો, આ અજ્ઞાનના ચિન્હરૂપ મુડદાને ખખા ઉપર લઈને શા સારૂ ફેરે છે? એવું તેનું બોલવું સાંભળી લક્ષ્મણને આલિંગન કરીને ફરી કહેવા લાગ્યો, આ શું તું અમગલ બોલે છે? તું મારી સામેથી દુર જા. એવી રીતે જટાયુની સાથે રામ બોલતો છતાં અવધી જ્ઞાની કૃતાંતવદન દેવ રામને બોધ કરવા સારૂ ત્યાં આવ્યો. તે પોતાના ખખા ઉપર સ્ત્રીનું મુડદું લઈને રામની સામે ફેરવા લાગ્યો. તે જોઈને તેને રામ કહેવા લાગ્યો કે, તું કોઈ ગાંડો છે કે? આ મુવેલી સ્ત્રી ખખા ઉપર ઉપાડીને શા સારૂ ફેરે છે? કૃતાંત બોલ્યો તું આ શું અમગલ બોલે છે? આ મારી પ્રાણપ્રિય સ્ત્રી છે. તે પોતે આ મુડદાને કેમ ઉચકયું છે, મારા ખખા ઉપરની સ્ત્રીને તું મુવેલી જાણતો છતાં પોતાના ખખા ઉપરના મુડદાને શા સારૂ જાણતો નથી? એવી રીતે તેણે બતાવેલા હેતુથી રામ સાવધ થઈને મનમાં ચિંતન કરવા લાગ્યો કે, આ મારો ભાઈ ખચીત જીવતો નથી ત્યારે તે બેઉ દેવ રામને કહેવા લાગ્યા કે, અમે કૃતાંતવદન તથા જટાયુ એ બેઉ પુર્વ ભવના તમારા સેવકો છીએ. એમ કહીને પોતાને ઠેકાણે ગયા. તેવોજ રામે પોતાના ભાઈનું મૃતકાર્ય કર્યું, પછી પોતે દિક્ષા લેવાની ઇચ્છા કરીને શતરૂઢનને રાજ્ય ગ્રહણ કરવાની આજ્ઞા કરી ત્યારે તેણે કહ્યું કે, હું પણ તમારા ચરણોની પાસે રહીશ, એમ કહી ભવથી ઉપરામ થઈને શતરૂઢન રાજ મુકી દીધું. પછી લવાણના પુત્ર અનંગ દેવને રામે રાજ ઉપર બેસાડ્યો, પોતે ચોથા પુરૂષાર્થ (મોક્ષ) ને માટે અર્હુદાસ નામના શ્રાવકે કહેલા મુનિસુવ્રત સ્વામીના વશમાં થયેલા સુવ્રત નામના મહામુનિની પાસે ગયો. ત્યાં શતરૂઢન સુગ્રીવ, બિભીષણ, વિરાધ, વગેરે બીજા કેટલાએક રાજાઓ સહિત રામે દીક્ષા લીધી, એવી રીતે રામચંદ્ર નીકળ્યા પછી પોતાના વૈભવોના ત્યાગ કરી ને સોળ હજાર રાજાઓ તેની પાછળ નીકળ્યા. તેમજ સાડત્રીસ હજાર અતપુરની સ્ત્રીઓ દીક્ષા લઈને શ્રીમતી સાધવીની પાસે રહી, પછી સાઠ વર્ષ સુધી ગુરૂની પાસે રહી અનેક અભિગ્રહો વિષે તત્પર થઈ, પુર્યાંગ સુત ભાવિત થઈને તે રાજરૂપી અનેક તપાચરણ કરવા લાગ્યો પછી વિહાર કરવા સારૂ ગુરૂની આજ્ઞા લઈને એકાએકી રામ વનમાં ગયો. ત્યાં ધ્યાન કરવા બેઠો છતાં રામને રાતના અવધિ જ્ઞાન ઉત્પન્ન થયું. ત્યારે ચાંદ લોક હાથમાં છે એમ જાણવા લાગ્યો. અને કહેવા લાગ્યો કે, તે દેવો થકી હું ખરાબ થયો. કેમકે લક્ષ્મણ નરકમાં ગયો. પછી રામ મનમાં ચિંતન કરીને હું પુર્વ જ-

નમ્માં ધનદત્ત, હોતો અને લક્ષ્મણ વસુદત્ત, હોતો, તે ભવમાં તે કૃતકૃત્ય થઈને ન. મુવાથી આ જન્મમાં વસુદત્તના જીવ લક્ષ્મણ થયો તેમાં બાળપણમાં આ ના સેવક વર્ષ વ્યર્થ ગયાં. સાંડલીકપણમાં, ત્રણસે વર્ષો ગયાં. દિગવિન્ય કરવામાં આળીશ ગયાં, અગીયાર હજાર માંચશો, અને સાઠ વરષો રાજ્ય કરવાં ગયાં. એ પ્રમાણે આર હજાર વરસ બીતી ગયાં, તે માટે તે અવિરક્તનુ આશ્રય વ્યર્થ થયું. એમાં દેવોના દોષ નથી, પણ એ પુર્વ કર્મના વિપાક છે એવો વિચાર કરીને પોતાના કર્મને કાપવાને અધિક મહેનત કરતો થકો રામ સમાધીમાં ખેંચી ગયો, પછી છ દિવસ ઉપવાસ કરીને પારણુ કરવા સાડે સ્યદનસ્થિત નગરમાં ગયો, તે વખતે જેમ ચંદ્ર પૃથ્વી ઉપર આવે એવી રીતે તે નગરના લોકો રામને જોઈને તેની સામે ગયા, ત્યાની સ્ત્રીઓ પોતે પોતાના ઘરના દરવાજામાં તેને લિલા દેવા સાડે નાના પ્રકારના ભોજનોએ કરી ભરેલાં પાત્ર લઈને રાજ થઈ, તે લોકોના હર્ષથી આખા ગામમાં મોટી ભીડ થવા લાગી, હાથીઓએ થાંભલા ઉપેડી નાંખ્યા. ઘોડાઓ ઊંચા કાન કરીને ઊભા રહ્યા, ત્યાંના લોકો ધર્મવાળા ન હોવાથી ત્યાનો આહાર ન લેતાં રામ ત્યાંના રાજાને ઘેર ગયો, ત્યારે તે પ્રતિનંદી રાજાએ તેને દોષ રહિત ભીક્ષા દીધી. રામે વિધીએ કરી ભોજન કર્યું ત્યારે દેવોએ વસુધારાદિક પચ ધારાની પ્રણી કરી, પછી રામ ફરી વનમાં આવ્યો, ફરી રાજ્યના ક્ષોભ ન થાય અને એવી ગદ્દી ન થાય એવી બુદ્ધિથી તેણે નિગ્રહ કર્યો કે, આ વનમાંજ ભિક્ષાના વખતે ભોજન મળ્યું તોજ પારણુ કરવું, નીકર એમજ રહેવું. પછી પોતાના શરીરમાં નિરપેક્ષ થઈને તે સમાધીમાં ખેંચી ગયો.

કોઈ એક દિવસે પ્રતિનંદ રાજા અશ્વક્રીડા કરવા સાડે ઘોડા ઉપર ખેંચીને નગરથી બહાર નીકળ્યો. તે ઘોડો તેના હાથમાં ન રહીને રાજાને તે વનમાં લાવીને એક નદનપુણ્યજ્ય સરોવરમાંના ચીખલમાં જઈ પડ્યો. તેની પાછળ તેનું સેન્ય પણ ત્યાં આવીને તે ઘોડાને ચીખલમાંથી કાઢાડીને ત્યાંજ ડેરામાં બાંધ્યો. રાજાએ મ્તાન કરીને પરિવાર સહિત ત્યાં ભોજન કર્યું કર્યો. તે વખતે રામ ધ્યાન મુકીને પારણુ કરવાની ઇચ્છાથી ત્યાં આવ્યો. તેને જોઈને રાજા ઉઠ્યો. અને પાછળ ચોખ્ખું રહેલું જે અન પાતાદિક તે ગાજાએ રામને આપ્યું. ત્યાં રામે પારણુ કર્યા પછી આકાશમાંથી રત્નનોની વરસાત થઈ. પછી તે રામની દશના સાંભળીને પ્રતિનંદાદિક મર્વ દાદગ પ્રવ ધારી શ્રાવકો ધ્યાન તે દિવસથી વનદેવતાએ કરી પુનઃજા થકો રામ તેજ અ

રાણ્યમાં ઘણા દહાડા રહ્યો. પછી સંસારને તણસલાની પઠે સમજી રામ એક
 મહીને. એમહીને. ત્રણ મહીને, તથા ચાર મહીને પારણું કરવા લાગ્યો. ક્યા
 રેક પર્થક ઉપર એશીને ધ્યાન કરે, ને ક્યારેક ઉચ્ચા હાથો કરી રહે, ક્યારેક
 અંગુઠા ઉપર અને ક્યારેક પાસર્વ ભાગે એ પ્રકારે નાના પ્રકારના આસનો
 કરીને રામે અતિ કઠિણ તપ કર્યો. તે કોએક સમયે ફિરતો ફિરતો લક્ષ્મ
 ણુ વિદ્યાધરોની સામે ઉપાડેલી કોટીશીલા નામની શિલાની પાસે આવ્યો.
 તે ઉપર એશીને ક્ષપશ્રેણિનુ આશ્રયણુ કર્યુ. રાતના કાઉશગપણુ રહીને શુ
 કલધ્યાન કરવા લાગ્યો, તે વખતે સીતેદ્રે તે અવધી જ્ઞાન વડે બાણી લીધુ
 તેથી આ રામ સસારી થશે તો ફરી એની સાથે હુ રહીશ. માટે અનુકલ
 ઉપસર્ગ વડે અને જે હુ ઉપદ્રવ કરૂ તો આ મારો મુહુદય દેવ થાય. એવુ
 ચિતન કરીને, સીતેદ્ર રામની પાસે આવ્યો. તેણે એક વસત રતુએ કરી
 શોભાયમાન એવું ઉદ્યાન ત્યાં કશ્યુ. તેમાં કોકિલા શબ્દો કરવા લાગી. મ
 લ્યાનિલ નામનો પવન ચાલવા લાગ્યો. કુલોની મુગધીથી હૃદયીત ભમરાઓ
 ગુન્જરવ કરવા લાગ્યા. આત્ર, ચંપક, કિકિલ, પાટલ, અને બકુલાદિક વૃક્ષો
 ને કામના નવીન અસ્ત્રોરૂપ કુલો લાગ્યાં તેમાં સીતેદ્ર સીતાનુ રૂપ લેઈને
 તેમજ પોતાની સાથે ખીજી સ્ત્રીઓ ઉત્પન્ન કરીને રામને તે કહેવા લાગી.
 હે પ્રિય જે સીતા તે હુ પોતે આંઈ આવી છુ. તે વખતે તને અનુક્રમ મુ
 કીને મે દિક્ષા લીધા પછી મને પશ્ચાતાપ થયો, અને આ વિદ્યાધરી કુમારી
 આંએ પણ મારી પ્રાર્થના કરી કે, હે સીતા. તારો પતિ જે રામ, તે અમ
 ને પતિ કરી આપ. એટલી અમારી ઉપર ક્રપા કર. અને તું પણ દિક્ષા
 મુકીને રામની સ્ત્રી થા. તે માટે હે રામ, આ વિદ્યાધરી સ્ત્રીઓને અગીકાર
 કર. અને હુ પણ તારી સાથે રમમાણુ થઈશ. એવી રીતે તે સીતેદ્ર બોલે
 છે. એટલામાં તે ખેચર સ્ત્રીઓ કામને ઉત્પન્ન કરનારૂ ગાયન કરવા લાગી.
 તો પણ તે સીતેદ્રના વચનોથી, તેમજ તે ગાયનથી, તથા તે વસતથી રા-
 મ લગારે ધ્યાનથી ડગ્યો નહી. પછી માઘના શુકલ પક્ષની લાદશીની રાત્ર
 ના ચોથા પ્રહરે રામને કેવળજ્ઞાન થયું, ત્યારે તેના કેવળ જ્ઞાનનો મહોત્સવ
 સીતેદ્ર સહિત દેવોએ કર્યો. તે વખત દિવ્ય કમલ ઉપર બેઠેલા, તથા દિ-
 વ્ય આમર વડે વીજીત, દિવ્ય ધારણુ કરનારા રામર્ષીએ ત્યાં ધર્મ દેશના
 દીધી. તે દેશનામાં સીતેદ્રે સમાપના કરી નમસ્કાર કરીને લક્ષ્મણુ અને રા
 વણુની ગતી પુછી. ત્યારે તેને રામ મુનિ કહેવા લાગ્યા. આ વખતે ચોથા

નેરકમાં શંખુકે સહિત રાવણ અને લક્ષ્મણ છે. કહ્યું છે કે, "પ્રહ્લ્લધારીને
 ગતિ કૃપાધીન છે." તે નેરક ભોગીવીને રાવણ અને લક્ષ્મણ પુર્વ મહાવીર દેવને ભુવણ બધી
 વિજ્યાવતી માંમની નગરીમાં સુનંદની સ્ત્રી રોહિણીના જનદાસ અને સુદર
 શને નામની જે પુત્ર થશે. તે નિરતર જન ધર્મને પાળશે. ત્યાંથી મરીમ
 સૌધર્મ દેવલોકમાં દેવ થશે. ત્યાંથી આવીને વિજ્યા નગરીમાં ત્યાં ફરી શ્રા
 વક થશે. ત્યાંથી ખુવા પછી દેવલોકમાં જશે. ત્યાંથી આવીને વિજ્યા પુરીમાં
 કુમારવર્ત રાજની સ્ત્રી શ્રીલક્ષ્મીના પેટે અર્ચકાંત તથા અયપ્રભ અને નામના
 જે પુત્ર થશે તે ભવમાં જનભાષીત સંયમપાલન કરીને ખુવા પછી ક્રીતકે
 દેવલોકમાં દેવ થશે. તે વખતે તુ અચ્યુત દેવલોકથી નીકળીને આ ભરત
 દેવમાં સર્વ રત્નમતિ નામનો ચક્રવર્તી રાજ થઈશે. ત્યાંથી તે જોઈ અવિ
 ને ઇદ્રીયુધ અને મેઘરથ નામના તારા પુત્ર થશે એથી તુ દિક્ષા લઈને કલ
 ફરી વેળ્યત દેવલોકમાં જઈશે અને રાવણના જીવને ઇદ્રીયુધ તે ત્રણાભ
 વિલમીને સીરથ કરે ગોત્રકર્મ ઉત્પન્ન કરશે. નાતેના જીવ તીરથનાથ થશે
 ત્યારે તુ વિજ્યત દેવલોકથી આવીને તેના ગણધર થઈશે. પછી તુ જનને તે
 મૌક્ષ પ્રતે જશે, અને તારી પુત્ર મેઘરથ ને લક્ષ્મણની જીવી તે સુભગતિ
 આમશે ત્યારે પછી તે પુત્ર દ્વીપમાં વરનચિત્ર નગરીના વિષે ચક્રવર્તી રા
 જ થશે, તે સમયે ભોગવીને દિક્ષા લીધા પછી ક્રમેકરી તીરથ કરે થઈને
 મૌક્ષને પામશે. એવા રામ કેવળીનાં વચનો સાંભળીને પુર્વના રિનહથી બધા લક્ષ્મણ
 નેરકમાં દુઃખી પડ્યો હતો ત્યાં સીતે દ્ર ગયા ત્યાં શંખુકે અને રાવણે સિ
 હાદિકાનાં રૂપો કરીને લક્ષ્મણની સાથે યુદ્ધ કરતાં સીતે દ્ર દીઠા, ત્યારે તે
 ત્યાંના પરમારથિક લોકોએ તેમને કહ્યું કે, આ પ્રમાણે યુદ્ધ કરનારા જન
 એ તેને ફરી દુઃખ ન થાય માટે તેના ઉપાયે કરવા જઈએ. એમ કહીનાં તે
 મને એગેનીના કુડમાં નાખ્યા, તેમાં બ્યારે ત્યા બેગવા લાડ્યા, ત્યારે માટે
 થી પુકારે કરવા લાગ્યા, પછી તેમને ત્યાંથી કાઢીને તાપેલા તેલના કુડમાં
 નાખ્યા, ત્યાં તેમના શરીરો ગળી ગયા પછી તાપેલા નિળીઆ ઉપર નાખ્યા
 ત્યાં તડતડ શબ્દ કરી પુટવા લાગ્યા, ઇત્યાદિક ક્રમે જાણીને સીતે દ્ર તે અ
 સુરને કહેવા લાગો કે, તમે એમને બ્રહ્મતા નથી. એ એટલું પુરો છે
 તમે આઈથી દુર થાઓ. અને એમને મુકી ની રીતે ધમકાવીને શ-

બુક. અને રાવણને તે સીતેંદ્ર કહેવા લાગો પુર્વ કર્મ કર્યાથી આ નરકમાં
 તુમે આવ્યા, તથાપિ તે વેર મુક્તા નથી કે? એમ કહીને તેમને બાધ થ-
 વા સાંભળી રામ બુનિયત કહેલો પ્રતાપ સર્વ રાવણ અને લક્ષ્મણને તેણે કહ્યો.
 તે સાંભળીને ત્યાં કહેવા લાગ્યા કે, હે કપાનિધી તેં ઘણું સાડ કર્યું. તા-
 રા ઉપદેશથી અમને દુઃખોની વિસ્મૃતિ થઈ પુર્વ જન્માર્જીત કર્મે કરી, ઘણા
 દિવસ નરકવાસ થયો તે દુઃખ કોણ દુર કરનાર છે? એવાં તેમનાં વાક્યો
 સાંભળીને સીતેંદ્રને કહ્યું આવ્યાથી કહે છે:—આ નરકથી તમને હું દેવલોક
 માં લઈ જઈશ. એમ કહીને તે ત્રણેને હાથમાં પકડ્યા. ત્યારે પારાની પઠે હાથ
 માંથી તે નીચે પડી ગયા, ત્યારે ફરી હાથેથી ઉપાડ્યા, ફરી પડ્યા એ પ્રમાણે
 ત્રણ ચાર વખત થયા પછી ત્યાં સીતેંદ્રને કહેવા લાગ્યા કે, તારા ઉપાડવા
 થી અમને ઘણું દુઃખ થાય છે, માટે અમને આંધળ મુકીને તુ તારા સ્વ-
 ર્ગમાં જ, એવું તેમનું બોલવું સાંભળીને તેમને ત્યાંજ મુકીને તથા રામને
 નમસ્કાર કરીને તીર્થ યાત્રા કરતો કરતો તે નદીશ્વર દ્વીપમાં ગયો જતાં દેવ
 કુર પ્રદેશમાં ભામડલ રાજનો જીવ જઈને પ્રથમના સ્નેહ વડે તેને ઉત્તમ
 બાધ કરતો. થકો સીતેંદ્ર દેવલોક પ્રત્યે ગયો રામને કેવળજ્ઞાન ઉત્પન્ન થ
 યા પછી પચીસ વર્ષ પૃથ્વી ઉપર વિહાર કરી ભાવિક લોકોને બાધ કરી ત
 થા પચાસ હજાર વર્ષ આયુષને ઉલ્લઘન કરીને સૈલીષી વિધીયથી રામચંદ્ર
 રાજર્ષી સુખાનંદ સાસ્વત પ્રત્યે પ્રાપ્ત થયા રાવણ અને લક્ષ્મણ ચોથી નરકે
 ગયા, અને સીતા અચ્યુત ઇન્દ્ર થયો એવી રીતે શ્રી રામ લક્ષ્મણ તથા રાવણ
 વિગરેનું ચરીત્ર આચાર્ય શ્રી હેમચંદ્રસુરીએ વર્ણવ્યું,

(२१६)

ईत्याचार्य श्री हेमचंद्र विरचिते श्री राम

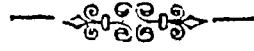
लक्ष्मण चरित्रे

श्री राम नीरवाण इत्यादौ,

दशमो खंड समाप्त.

મહા ઉપાધ્યાય શ્રી જસોવીનેજી.

* આ માહા પડીત શ્રી જસોવીનેજી ઉપાધ્યાયે સવત ૧૭૧૦ માં કાશી નગરમાં રહી ઘણા વિદ્યાભ્યાસ કરીને શ્રી જૈનમાર્ગમાં નીપુણ થયા હતા એઉના રચેજ્ઞા ઘણાકે ગ્રંથો ગાયનમાં તથા શ્લોકબંધ અને કાવ્ય સહિત છે આ મહા પડીતે કોઈ રીતે ખેચ તાણુ કીધા વિના શ્રી જીન વચનને અનુસારે ગ્રંથો રચેજ્ઞા છે એમની બુદ્ધિ એટલી તો સરસ હતી કે બસે શ્લોક દ્રષ્ટીએ ધારી લઈને જીભાગ્રે કરતા હતા તેમજ એમના રચેજ્ઞા ગ્રંથો આ દુઃસમકાળમાં બાળ જીવોને જનમાર્ગ ઓળખવા તથા પામવાને ઘણાજ ઉપયોગી થઈ પડ્યા છે એક સાહેબે જે જે ગ્રંથો રચ્યા છે તેમાં માત્ર સીદ્ધાંતને અનુસારેજ રચ્યા છે. વળી તે સાધારણ બુદ્ધીવાળાને પણ સમજણ પડે તેવા કેટલાક ગ્રંથો છે તેમાંના આ ગ્રંથમાં કિચીત એ મહા પડીતના નામસ્મરણરૂપ દાખલ કરીએ છીએ.

શ્રી મંધરસ્વામીની વિનંતિ રુપે ગાથા ૧૨૫ તું સ્તવન,

—*—

ઠાઠ ૧ લિ,

એક દીન દાશી દાડતી. એ દશી. સ્વામી શ્રી મંધર વિનતી, સાંભળો માહારી દવરે, તાહારી આણુ હુ શીર ધર, આદર તાહારી સેવરે, સ્વામીં ૧ કુચુરની વાસના પાસમા, હરિણ પરે જે પડ્યા લોકરે; તેહને શરણુ તુજ વીણુ નહી, ટળવળે બાપડા ફોકરે. સ્વામીં ૨ જ્ઞાન દરશન ચરણુ ગુણુ વિના, જે કરાવે કુળાચારરે; લુટીયા તે જન દખનાં, કીહાં કરે લોક પોકારરે. સ્વામીં ૩ જેહ નવી ભવ તરયા નીરગુણી, તારજો કેણી પરે તેહરે; ઇમ અજાણ્યા પડે દુદમાં, પાપ બધી રહ્યા તેહરે, સ્વામીં ૪ કામ કુલાદિક અધીકનુ, ધરમનુ કો નવી સુતરે; દોકડે કુચુર તે દાખ-

વે, શુ થયુ એહ જગ શુભરે, સ્વામીં ૫ અરથની દેશના ને દીએ, ઉલવે
 ધરમના અથરે; પરમપદનો પ્રગટ ચાર છે, તેહથી કીમ વહે પંથરે. સ્વામીં
 ૬ વીખય રસમા થહી માચીયા, નાચીયા કુગુર મદપુરરે; ધામ ધુમે ધમા
 ધમી ચલી, જ્ઞાન મારગ રહ્યો દુરરે. સ્વામીં ૭ કલહકારી કદાચહ ભર્યા,
 થાપતા આપણા ખોલરે; જન વચન અન્યથા દાખવે, આજતો વાજતો ઢોલ
 રે. સ્વામીં ૮ કેઈ નીજ દાષને ગોપવા, રોપવા કેઈ મતી કદરે; ધરમની
 દેશના પ્રાલટે, સત્ય ભાષે નહી મદરે. સ્વામીં ૯ બહુ મુખે ખોલ ઇમ
 સાંભળી, નવી ધરે લોક વિસ્વાસરે; ઢુઢતા ધરમને તે થયા. ભમર છમ કમ
 લની વાસરે. સ્વામીં ૧૦

ઢાળ ૨ છ.

ભાળીકા હંસારે વીખય ન રાચીએ. એ દેશી. ઇમ ઢુઢતારે
 ધરમ સોહામણો, મળીયો સદગુર એક; તેણે સાચારે મારગ દાખવ્યો, આ-
 ણી રૂઝવિ વલેક. શ્રી શ્રીમંધર સાહીબ સાંભળો. એ આંકણી ૧૧ પર ધર
 જ્ઞેતારે ધરમ તુમે કિરો, નીજ ધર ન લહોરે ધરમ; છમ નવી જાણેરે મૂગ
 કસ્તુરીએ, મૂગ મદ પરીમલ મરમ; શ્રીં ૧૨ છમ તે લુલોરે મૂગ દેશ
 દીશી ફીરે, લેવા મૂગ મદ ગધ, તીમ જગ ઢુઢેરે બાહીર ધરમને, મીથ્યા
 દ્રષ્ટીરે અધ. શ્રીં ૧૩ જતી અધનોરે દાષ ન આકરો, જે નવી દેખેરે અર્થ
 મીથ્યા દ્રષ્ટીરે તેહથી આકરો, માને અર્થ અનર્થ. શ્રીં ૧૪ આપ પ્રસસેરે
 પરગુણ આળવે, ન ધરે ગુણનોરે લેશ; તે જન વાણી નવી શ્રવણે મુણે,
 દીએ મીથ્યા ઉપદેશ. શ્રીં ૧૫ જ્ઞાન પ્રકાશેરે મોહ તીમર હરે, જેહને સદ
 ગુર સુર; તે જન દેખેરે સત્તા ધરમની, ચીદાનદ ભરપુર. શ્રીં ૧૬ છમ
 નીરમળતારે રત્ન ફટીક તાણી, તીમ જે જીવ સ્વભાવ; તે જન વીરેરે ધરમ
 પ્રકાશીયો, પ્રબળ કખાય અભાવ, શ્રીં ૧૭ છમ તે રાતેરે કુલે રાતકુ, શા
 મ કુલધીરે શામ; પાપ પુન્યથીરે તીમ જગ જીવને, રાગ દવેશ પરિણામ.
 શ્રીં ૧૮ ધરમ ન કહીએરે નિશ્ચય તેહને, જેહ વીભાવ વડ વ્યાધી; પહી
 લે અગેરે ઇણી પ્રેરે ભાખીયુ, કરમે હોય ઉપાધી. શ્રીં ૧૯ જે જે અસેરે
 નીરપાધીકપણુ, તે તે જાણેરે ધરમ; સમ્યગ દ્રષ્ટીરે ગુણધાણા થકી, જીવ
 લહે શીવ શરમ. શ્રીં ૨૦ ઇમ જાણીનેરે જ્ઞાન દેશા ભજ, રહીએ આપ
 સ્વરૂપ; પર પરણીતથીરે ધરમ ન છાંડીએ, નવી પડીએ ભવી કમ. શ્રીં ૨૧

ઢાળ ૩ છ.

હવે રાણી પદમાવતી એ દેશી, છતાં લગે આતમ દ્રવ્યનું, લક્ષણના વી જાણ્યું, તીહાં લગે ગુણકાણું લલુ, કિમ આવે તાણ્યું, આતમ તત્ત્વ વિચારીએ, ૨૨ એ આંકણી. આતમ અજ્ઞાને કરી, જે ભવ દુખ લહીએ; આતમ જ્ઞાને તેટલે, એમ મન સદહીએ આં ૨૩ જ્ઞાનદેશી જે આકરી, તે ચરણ વિચારો નિરવિકલ્પ ઉપયોગમાં, નહી કરમનો ચારો આં ૨૪ ભગવાઈ અગે લાખીયાં. સામાઈક અર્થ, સામાઈક પણ આતમા. ધરો સુધા અર્થ આં ૨૫ લોકસાર અધ્યયનમાં, સમકીત મુનિ ભાવે, મુનિ ભાવજ સમકીત કહ્યો, નિજ શુદ્ધ સ્વભાવે આં ૨૬ કષ્ટ કરો સજ્જમ ધરો, ગાલો નીજ દેહ, જ્ઞાન દેશી વીણુ જીવને, નહી દુખનો છેહ આં ૨૭ બાહિર યતના બાપડા, કરતા દુહવાએ; અતર યતના જ્ઞાનની, નવિ તેણે થાએ, આં ૨૮ રાગ દ્વેશ મલ ગાલવા, ઉપસમ જળ જીલો, આતમ પરણતી આદરી, પર પરિણતી પીલો આં ૨૯ હુ એહનો એ માહરો, એ હુ ઇણિ બુદ્ધિ; ચેતન જડતા અનુભવે, નવી માસો શુદ્ધિ, આં ૩૦ બાહિર દ્રષ્ટી દેખતાં, બાહિર મન ધ્યાવે; અતર દ્રષ્ટી દેખતાં; અક્ષય પદ પાવે આં ૩૧ ચરણ હોઈ લજ્જાદિકે, નવિ મનને ભગે; બીજે અધ્યયને કહ્યો, ઇમ પહિલે અગે આં ૩૨ અધ્યાતમ વિણુ જે ક્રિયા, તે તનુમળ તોજે. મમકારાદિક યોગથી ઇમ જ્ઞાની ખોલે આં ૩૩ હુ કરતા પરભાવનો, ઇમ જીમ જીમ જાણો, તીમ તીમ અજ્ઞાને પડે, નિજ કર્મને ઘાણુ આં ૩૪ પ્રદગલ કર્માદિક તણો, કરતા વ્યવહાર; કરતા ચેતન કરમનો, નિશ્ચય સુવિચાર આં ૩૫ કરતા શુદ્ધ સ્વભાવનો, નય શુદ્ધિ કહીએ; કરતા પર પરિણામનો, એ કરિયા શ્રદ્ધીએ આં ૩૬

ઢાળ ૪ થી.

શિષ્ય કહે પરભાવનો, અકરતા કહિઉં ખાણી; દાન હરણાદિક કિમ ઘટે કહે સદગુરુ વાણી, શુદ્ધ નય અર્થ ધારીએ. ૩૭ ધરમ નવિ દીએ નવા સુખ દિએ, પર જતુને દેતો. આપ સતા રહે આપમાં, ઇમ રદ્યમાં એ તો શું ૩૮ જોગવશે જે પ્રદગલ ગ્રહ્યાં, નવિ જીવનાં તેહ, તેહથી જીવ છે જીવવા, વળી જીવવા દેહ. શું ૩૯ ભક્ત પાનાદિ પ્રદગળ પ્રતે, નદીયે છતી વીના પોતે, દાન હરણાદિ પર જતુને, ઇમ નવી ઘટે જીતે શું ૪૦ દાન હરણાદિક અવસરે, શુભ અસુભ સકલે; દીયે હોં તુ નિજ રૂપને, મુખે

અન્યથા જલપે શું ૪૧ અન્યથા વચન અભિમાનથી, ફરી કરમ તું બાંધે
જ્ઞાત્રક, ભાવ જે એકસો, ગ્રહી તે સુખ સાધે શું ૪૨ શુભ અંશુલ પસ્તુ સ
કદપથી; ધરે જે નટ માય; તેટલે સહજા સુખ અનુભવે, પ્રભુ આતમ રાયા
શું ૪૩ પર તાણી આશ વિખ વેલડી, ફજે કરમ બહુ ભાતી; જ્ઞાન દેહને
કરી તે દહે, હોઈ એક જે જાની શું ૪૪ રાગ દાષે રહિત એક જે, દયા
શુદ્ધ તે પાળે, પ્રથમ અગે ઇમ ભાખિયુ, નિજ શક્તી અનુઆળે શું ૪૫
એકતા જ્ઞાન નિશ્ચય દયા, સુગુરુ તેહને ભાળે; જેહ અવિકલ્પ ઉપચોગમાં,
નીજ પ્રાણને રાખે શું ૪૬ જેહ રાખે પર પ્રાણને, દયા તાસ વ્યવહારે;
નીજ દયા વિણ કહો પ્રદયા, હોએ કવાણ પ્રકારે શું ૪૭ લોક; વીણ જીમ
નગર મેહીની જીમ જીવ વીણ કાયા, ફેકે તીમ જ્ઞાન વીણ પરદયા, જેસી
નટ તાણી માયા શું ૪૮ સરવ આચાર મય પ્રત્યક્ષ, ભણ્યો અનુભવ યોગ
તેહથી સુનીવમે મોહને, વળી અરતી રતી સોગ શું ૪૯ સુત્ર અક્ષર પરા
વર્તના સરસ સેવડો દાખી; તાસ રસ અનુભવ ચાખીએ, જહાં એક છે સા
ખી શું ૫૦ આતમ રામ અનુભવ ભજે, તજે પર તાણી માયા, એ છે સાર
જીવ વચનનુ, વળી એહ શીવ છાયા શું ૫૧

ઢાળ પ મી

એમ નિશ્ચય નય સાંભળીજી બોલે એક અજ્ઞાણ; આદરશું હવે જ્ઞાન
નેજ, શું કીજે પચખાણ સોભાગી જીવ શ્રી મધર સુણા વાત આં પર
કીરીયા ઉગ્રાપી કરીજી, છાંડી તેણે લાજ; નવી જાણે તે ઉપજેજી, કારણ
વીણ નવી કાજ, સોં પ૩ નિશ્ચય મય અવલખતાંજી, નવી જાણ્યો તસ મ
રમ; છોડે જે વ્યવહારનેજી, લોપે તે જીવ ધરમ. સોં પ૪ નિશ્ચય દ્રષ્ટી
રૂઢ્ય ધરીજી, પાળે જે વ્યવહાર; પ્રણયવત તે પામશેજી, ભવ સમુદ્રનો પાર.
સોં પ૫ તુરગ ચઢી જીમ પામીએજી, વેગે પુરનો પથ; મારગ તીમ શીવ
ના લહેજી વ્યવહારે નિશ્ચય સોં પ૬ મેહેલ ચઢતાં જીમ નહીજી, તેહ તુ
રગતુ કાજ; સફળ નહી નિશ્ચય લહેજી; તીમ તતુ કીરીયા સાજ. સોં પ૭
નિશ્ચય નવી પામી શકેજી, પાળે નવી વ્યવહાર; પ્રણય રહિત જે એહવાજી
તેનો કવણ આધાર. સોં પ૮ હેમ પરિક્ષા જીમ હુવેજી, સહત હુતાસન તા
પ, જ્ઞાન દશા તીમ પરખીએજી, જહાં બહુ કીરીયા વ્યાપ. સોં પ૯ આ
લખન, વીણ જીમ પડેજી; પામી વસમી વાટ, મુગ્ધ પડે ભવ કપમાંજી, તી
મ વીણ કીરીયા ઘાટ. સોં ૬૦ ચરીત્ર ભણી બહુ લોકમાંજી; ભરતાદિક નર

જેહ; લોપે શુભ વ્યવહારનેજ યોધી હણાએ નીજ તેહ. સોં ૬૧ બહુ દલ દીસે જીવનાજ, વ્યવહારે શીવ જોગ; છંડી તાકે પાધરોજ, છોડી પથ અ-જોગ. સોં ૬૨ આવશક માહે ભાખીઆજ, એહજ અરથ વિચાર; રૂળ સં સય પાણુ જાણતાંજ, જાણીને સસાર. સોં ૬૩

ઢાળી ૬ ઠી.

મુની મન સરોવર હંસલો. એ દશી-અવર ઇસોનય સાંભળી, એક ગ્રંથ વ્યવહારોરે; મરમ દિવિધ તસ નવી લહે, શુદ્ધ અશુદ્ધ વિચારોરે. તુજ વીણુ ગતી નહી જંતુની. ૬૪ તુ જગ જંતુનો દીવોરે, જીવીએ તુજ આલંબને; તુ સાહીબ ચીરંજીવોરે, તું ૬૫ આંકણી. જેહને આગમ વારીચો, દીસે અસઠ આચારોરે તેહજ બુધ બહુ માનીચો, શુદ્ધ કહો વ્યવહારોરે; તું ૬૬ જેહમાં નીજ મતી કલ્પના, જેહથી નવી ભવ પારોરે; અધ પરપરા બાંધીને તે અશુધ આચારોરે. તું ૬૭ શીથલ વીહારીએ આચર્યા. આલંબન જે કહારે, નીયત વાસદિક સાધુને, તે નવી જાણીએ રૂકારે. તું ૬૮ આ જન ચરણ છે આકરૂ સહન નાદીકે દાધરે; એમ નીજ અવગુણુ ઝોળવી, કુમતી કદાગ્રહ પોખેરે, તું ૬૯ ઉતર ગુણુ માંહી હીણુડા; ગુરૂ કાલાદિક પાખેરે. મુજ ગુણુ નહી હીણુડા; એમ પંચાસક ભાખેરે. તું ૭૦ પરીગ્રહ ગ્રહ વશ લીંગીયા; લેઈ કુમતરજ માથેરે; નીજ ગુણુ પર અવગુણુ લવે; ઇદ્રિય વૃષભન નાથરે. તું ૭૧ નાણુ રહિત હીત પરિહરી, નીજ દસાણુ ગુણુ લુસેરે; મુ-નિ જનના ગુણુ સાંભળી; તેહ અનારજ રૂસેરે. તું ૭૨ આણુ સમ દાશ જે પરતણો; મેરૂ સમાન તે ખોલેરે; જેહથુ પાપની ગોઠડી, તેહથુ હીયકુ ખોલેરે. તું ૭૩ મુત્ર વિરૂદ્ધ જે આચરે, થાપે અવધીના ચાળારે; તે અતી નીવડ મીથ્યા મતી; ખોલે ઉપદેશ માળારે. તું ૭૪ પામર જાણુ પામુ નવી કહે; સહસા જુઠ સચુકેરે; જુઠ કહે મુની વેશજે; તે પરમારથ ચુકયોરે. તું ૭૫ નિરદય હૃદય છકાયમાં; જે મુની વેષે પ્રવરતેરે; ગૃહિયતિ ધરમથી બાહી રા; તે નીરમન ગતી વરતેરે. તું ૭૬ સાધુ ભગતી જીન પુજના; દાનાદિક શુભ કરમરે; શ્રાવક જનકહયો અતી ભલો; નહી મુની વેશ અધર મેરે તું ૭૭ કેવળ લીંગ ધારી તણો; જે વ્યવહાર અશુધોરે; આદરીએ તુવી સર્વથા જાણી એ ધરર વિરૂધોરે. તું ૭૮.

આગે પુરવ વાર નવાણું, એ દશી. જે મુની પેષ સકે નવી છડી, ચરાણ કરણ ગુણ હીણાણ; તે પણ મારંગ માંહે દાખ્યા, મુની ગુણ પક્ષે લીણાણ. મુખાવાદ ભવ કારણ બાણી, મારંગ સુધ પરપેણ; વદે નવી વદાવે મુનીને આપ થઈ નીજ રૂપેણ. ૭૯, મુની ગુણ રાગે પુરા સુરા જે જે જ્યાણા પાળેણ, તે તેહથી સુભ ભાવ લહીને, કર્મ આપણાં ટાળેણ, આપ હીનતા જે મુની ભાણે, માન સાંકડે લોકેણ, એ કુર્ધ્વર વ્રત એહનુ દાખ્યુ, જે નવી કુલે ફીકેણ. ૮૦, પ્રથમ સાધુ, ખીજે વર શ્રાવક, ત્રીજે સંવેગપક્ષીણ. એ ત્રણે શીવમારગ કહીએ, જહાં છે પ્રવચન સાખીણ, શેષ ત્રણ ભવ મારગ કહીએ, કમત કદાચહ ભરીયાણ, ગૃહીયતી લીંગ કલીંગે લખીએ, સકળ દાખના દરીયાણ. ૮૧, જે વ્યવહાર મુગતી મારગમાં, ગુણ પ્રાણાને લેખેણ; અનુક્રમે ગુણ શ્રેણીનુ ચક્રુ, તેહજ જનવર દેખેણ જે પ્રાણ દ્રવ્ય ક્રીયા પ્રતીપાળે, તે પાણ સતમુખ ભાવેણ; શુકલ ખીજની ચક્ર કળા જેમ, પુર્ણ ભાવમાં આવેણ. ૮૨, તે કારણ લજ્યાદિકથી પાણ શીલ ધરે જે માણીણ; ધન્ય તેહ કૃત્ય પુણ્ય કૃતારથ, માહાતિશીયે વાણીણ; એ વ્યવહાર નમે મન ધારો, નીશ્વય નય મત દાખ્યુણ; પ્રથમ અગમાં વિતી તીંગીછાએ, ભાવચરણ નવી ભાખ્યુણ. ૮૩

દાળ ૮મી

દશી ચોપાઈતી—અવર એકે ભાણે આચાર, દયા માત્રે શુધને વ્યવહાર; જે જોલે તેહજ ઉથપે, સુધ કરેહું મુખ એમ જપે. ૮૪, જીમ પુનઃ દીક સુભ વ્યાપાર, તે માને આરભ અપાર; નવી જાણે ઉતરતાં નિધ, મુનીને જીવદયા ક્યાં ગઈ. ૮૫, જે ઉતરતાં મુનીને નદી વિધી જોગે નવી હીસા વદી; તો વિધિ જોગે જીન પુનઃ શીવાં કારણ મંત લુલો નર્તી. ૮૬, વીષયારભે તણે જહાં સ્યાગ, તેહથી લહીએ ભવજન તાંગ; જીન પુન માં શુભ ભાવથી; વીશયારભે તણા ભય નથી. ૮૭, સામાયિક પ્રમુખે શુભ ભાવ; થયપિ લેહિએ ભવજન ભાવ; તોપણ જીન પુન એ સાર, જીનના વિનય કહો ઉપચાર. ૮૮; આરભાદિક શકા ધરી; જે જીનરાજ ભગતિ પરિહરી; દાન માન વદન આદશ; તો તુજ સખજો પડ્યો કળેશ. ૮૯; સ્વર-

થી, દીસે સાગ્રધ; અનુભધે પુન તિરવધ; ને કારણ નિન ગુણ બહુ માન; ને અવસરે વરતે, શુભ ધ્યાન. ૯૦; નિનવર પુન દખી કરી; ભવિયણ ભાવે, ભવજળ તરી; છકાયના રક્ષક હો વળી; એહ ભાવ જાણે કેવળી. ૯૧; જળ તરતાં જળ, ઉપર યથા; મુનિને દયા ન હોવે વૃથા; પુષ્પાદિક ઉપર તિમ જાણ; પુષ્પાદિક પુન એ આણ. ૯૨; તો મુનિને નહી કિમ પુજના; ઇમ તુ શુ શુભ મતા; રોગીને આપધ શમ એહ; નીરોગી છે મુનિવર દહ. ૯૩;

ઢાળ ૯ મી.

સાળભદ્ર ભોગીરે હોય—એ દશી. ભાવસ્તવ મુનિને ભણાઈ, બિહુ ભદ્ર ગૃહી ધાર; ત્રીજે અધ્યયન કહોઈ; મહાનિસીય મંજાર; શુભા નિન તુજ વિણ કેવણ આધાર. એ આંકણી. ૯૪; વળી તિહી ફળ દાખીયોઈ; દ્રવ્યે સતવનુરે સાર; સ્વર્ગ ખોરમું ગ્રહિનેઈ; ઇમે દાનાદિક ચાર; સું ૯૫; છઠે અગે દપતીઈ; નિન પ્રતિમા પુજેય; સુરિયાલ પર ભાવથીઈ; ઇમા નિન વીર કહેય. સું ૯૬; નારદ આવ્યે નવિથઈ; ઉભી તેહ સુજાણ; તે કારણ તે શ્રાવિકાઈ; ભાષે આળ અજાણ. સું ૯૭; નિન પ્રતિમા આગળ કહોઈ; શક સ્તવ તેણે નાર; જાણે કણ વિણ શ્રાવિકાઈ; એહ વિધ રૂઢ્ય વિચાર. સું ૯૮; પુજે નિન પ્રતિમા પ્રતેઈ; સુરિયાલ સુરરાય; વાંચી પુસ્તક રતનાઈ; લેઈ ઇમે વ્યવસાય. સું ૯૯; રાયપ્રસેણી સુત્રમાં; મોટો એહ પ્રબધ; એહ વચન આણ માનતાઈ; કરે કર્મનો બધ. સું ૧૦૦; વિન્યદેવ વ્યક્તવ્યતાઈ; જ્વાલિગમેરે એમ; ને થિતિ છે એ સુર તાણીઈ; તો નિન ગુણ થુતિ કેમ. ૧૦૧; સિદ્ધારથરાય ક્રિયાઈ; યાગ અનેક પ્રકાર; કદપસુને ઇમે ભાખીયોઈ; તે નિન પુન સાર. સું ૧૦૨; સમણાપાસક તે કહ્યાઈ; પહિલા અગ મંજાર; યાગ અનેક નવિ કરેઈ; તે જાણો નિરધાર. સું ૧૦૩; ઇમ અનેક સુત્રે ભણ્યુઈ; નિન પુન ગૃહિ કૃત્ય; તે નવિ માને તે સહીઈ; કરશે બહુ ભવ નૃત્ય. સું ૧૦;

ઢાળ ૧૦ મી

જસુર સઘાસા સુર સઘા—એ દશી. અવર કહે પુનદિક ઇમે; પુણ્ય બધ છે સુભ પરિણામે; ધરમ ઇહાં નવિ કોઈ દીસે; નિમ વ્રત પરિણામે ચિત હીસે. ૧૦૫; નિશ્ચય ધર્મ ન તેણે જાણ્યો; ને સેલેસી અત વખાણ્યો; ધર્મ અધર્મ તણો ઇયકારી; સિવ મુખ દને ભવજળ તારી. ૧૦૬ તસ સાધન

તું જે જે દષ્ટિ; નિજ નિજ ગુણગણાણને લેખે; તેહ ધરમ વ્યવહારે જાણે; કારણ કારણ એક પ્રમાણે. ૧૦૭; એવંભુત તણે મત ભાખ્યો; સુદ્ધ દ્રવ્ય નય ઇમ વળી દાખ્યો; નિજ સ્વભાવ પરણતિ તે ધર્મ; જે વિભાવ તે ભાવજ કર્મ. ૧૦૮; ધર્મ સુદ્ધ ઉપયોગ સ્વભાવે; પુણ્ય પાપ શુભ અશુભ વિભાવે; ધર્મ હેતુ વ્યવહારજ ધર્મ; નિજ સ્વભાવ પરણતિનો મર્મ. ૧૦૯; શુભ યોગે દ્રવ્યાશ્રવ થાય; નિજ પરિણામ ન ધર્મ હણાય; યાવત યોગ ક્રિયા નહીં થંભી; તાવત જીવ છે યોગારભી. ૧૧૦ મળિ નારંભ કરે જે કિરિયા; અસદારંભ તજ તે તરિયા; વિષય કષાયાદિકને ત્યાગે; ધર્મ મતે રહિવે સુભ માગે. ૧૧૧ સ્વર્ગ હેતુ જે પુણ્ય કહિને; તો સરાગ સસય પણ લીને; બહુ રાગે જે જિનવર પુને; તસ મુનિની પરે પાતક ધુને. ૧૧૨; ભાવસ્તવ એહથી પામીને; દ્રવ્ય સ્તવ એ તેણે કહીને; દ્રવ્ય શબ્દ છે કારણ વાચી; ભર્મમ ભુલો કર્મની કાચી. ૧૧૩.

કાળ ૧૨ મી

દાન ઉલટ ધરી દિજીએ—એ દેશી. કુમત ઇમ સકળ કુરે કરી; ધારિયે ધર્મની રીતરે; હારિયે નવિ પ્રભુ બળ થકી; પામીયે જગતમાં જીતરે; સ્વામી શ્રી મધિર તુ જ્યો. આંકણી. ૧૧૪ ભાવ જાણે સકળ જંતુના; ભવ થકી દાસને રાખરે; બોલે આ બોલે જે તે ઘણું; સકળ જે છે તુજ સાખરે. સ્વાં ૧૧૫ એક છે રાગ તુજ ઉપરે; તેહ મુજ શિવતર કંદરે; નવિ ગણુ તુજ પરે અવરને; જે મિલે સુરનર વૃંદરે સ્વાં ૧૧૬; તુજ વિના મે બહુ કુખ લલો; તુજ મિલે તે કિમ હોયરે; મેહ વિણ મોર માયે નહીં; મેહ દખી માયે સોયરે સ્વાં ૧૨૭ મન થકી મીલનમે તુજ કિયો; ચરણ તુજ ભેટવા સાધરે કીજીએ જતન જીવ એ વીના; અવર ન વાંખીયે કાંધરે. સ્વામીં ૧૨૮ તુજ વચન સુખ આગલે; નવી ગણુ સુરનર શર્મરે; કોખીજે કપટ કોઈ દાખવે; નવી તજી તોઈ તુજ ધર્મરે સ્વાં ૧૨૯, તુજ મુજ રૂઢ્યાગીરીમાં વસે; સિદ્ધ જે પરમનીરી હરે; કુમતમાતંગના જીવથી; તો કિસી પ્રભુ મુજ બીહરે. સ્વાં ૧૩૦ કોમિકે દાસ પ્રભુ તાહરે; માહરે દવ તુ એકરે; કીજીયો સાર સેવક તણી; એ તુજ ઉચિત વિવેકરે. સ્વાં ૧૩૧ ભગતી ભાવે ઇમુભાષિયો; રાખિએ એહ મ મ માંહીરે; દાસનાં ભવ કુખ વારીયે; તારીએ એ ત્રહી બાંહીરે. સ્વાં ૧૨૨. બા લ જીમ તાત આગલ કહે; વીનવુ કું તિમ તુજરે; ઉચિત બાણા તિમ આચરે.

નવી રહો તુજ કિસ્યુ ગુજરે; સ્વાં ૧૨૩ મુજ હુવો ચિત શુભ ભાવથી; ભવ ભવ તાહારી સેવરે; યાચિએ કોટિચતને કરી; એહ તુજ આગળ દેવરે. સ્વાં ૧૨૪

કળસ *

ઇમ સકલ સુખકર દુરિત ભય હર વિમલ લક્ષણ ગુણ ધરો; પ્રભુ અ-
જર અમર નરિદ વાંદિત વિનવ્યો શ્રી મધરો, નિજ નાદતરજીત મેઘ ગરજ
ધૈર્ય નિરજીત મદરો; શ્રી નય વિનય પ્રુધ ચરાણ સેવક; જસવિનય પ્રુધ જ
ચકરો; ૧૨૫ ઇતિ શ્રી મંદીર સ્વામી વિનતી સપુણ. ॥ છ ॥ ॥ છ ॥

૫૬.

રાગ ધન્યાશીરી—જૈન કહો કયુ હોવે પરમગુરુ જૈન કહો કયુ હોવે,
ગુરુ ઉપદેશ વિના જન મુઠા દરશન જૈન વિગોવે. ૧ કહેત કપાનીધી શમ
જળ ઝીલે, કર્મ મેલ જો ધોવે, બહીર પાપ મલ અગ ન ધારે, શુધ રૂપ
નીજ જોવે. ૫૦. ૨ સ્યાદ વાદ પુરન જો જાણે, નય ગરભીત જસ વાચા,
ગુણ પરજય દ્રવ્ય જો પ્રુજે; સોઈ જઈન હે સાચા, ૫૦. ૩; કીરીયા મુઠ
મતી જો અજ્ઞાની ચાલે ચાલ અપુઠી, જઈન દશા ઉનમાંહી નાહી, કહેસો
સખહી જુઠી. ૫૦ ૪ પર પરણતી અપની કરી માને, કિરીયા ગર્વે ઘેલો;
ઉનકુ જઈન કહો કયુ કહીએ, સો મુરખમાં પેહેલો ૫૦ ૫. જઈન ભાવ જ્ઞા
ની સખ માંહી, શિવ સાધન સદહિએ; નામ ભેખથુ કામ ન શીજે, ભાવ
ઉદાસે રહીએ. ૫૦ ૬, જ્ઞાન સકળ નય સાધન સાધો, ક્રિયા જ્ઞાનકી દા-
શી, કિરીયા કરતુહે ધરતહે મમતા, આહી ગલેમે ફાંસી. ૫. ૭ કીરીયા વિ-
ના જ્ઞાન નહી કબહુ, કિરીયા જ્ઞાન વિના યાહી; જ્ઞાન ક્રિયા દોઉ મિ-
લત રહેતહે જ્યુ જળ રસ જળ માંહી. ૫૦ ૮ કિરીયા મગનતા બાહીર દી
સે, જ્ઞાન શક્તી જસ લાજે, સદગુરુ શીખ સુણે નહી કબહુ, સો જન જન
તો લાજે ૫૦ ૯ તત્ત્વ પ્રુધી છત્રકી પરણતીહે; સકળ સુત્રકી કુચી, જગ જ
સ વાદ વદે ઉનહીકો; જઈન દશા જસ ઊંચી ૫૦ ૧૦

૫૬.

રાગ ધન્યાશીરી—પરમ પ્રભુ સખ જન શબ્દ ધ્યાવે, જખ લગે અંતર
ભરમ ન લાજે; તખ લગે કોઉ ન પાવે પરં. ૧ સકળ અંશ દેખે જમ
જોગી. જો ખીનુ સમતા આવે; મમતા અધ ન દેખે યાકો, ચીત ચહુરે ધ્યા
વે પર. ૨, સેહેજ શક્તી આર ભક્તી સુગુરુકી જો ચીત જોમ જમાવે, ગુણ

મરજનય દ્રવ્યમુ અપ્રમે, સૌ લય કોઉ લગાવે. પર. ૩ પદત પુરાણ વેદ ઓર
ગીતા, મુરખ અરથ નવી પાવે, ઉત ઈત કરત ગૃહત રસ નાહી, જ્યુ પમુ
ચરખીત ચાવે. પર. ૩ પુદગળ શુ ન્યારો પ્રભુ મેરો, પુદગળ આપ છિપાવે
ઉનસે અંતર નાહી હમારો, અખ કિહાં ભાગો જાવે પર, ૪ અકલ અલ-
ખ અર અજર નીરજન, તાહારી ગતી તુહી જાણે, અગમ અરૂપી આગ
મ અનુસારે, સેવક જસ ગુણ ગાવે. પર. ૫.

૫૬.

રાગ ઉપરનો—ચેતન જો તુ જ્ઞાન અલ્યાસી, આપહી બધે આપહી
છોડે, શકતી ખુદી વિમાસી. ચેં ૧ જો તું આપ સ્વભાવમે ખેલે, આશા
છોડ ઉદાશી, સુરનર કીનર નાયક સપતી, સૌ તુંજ ધરકી દાસી. ચેં ૨.
મોહ ચોર જન ગુણ ધન લુસે, દેત આશ ગલે ફાંશી. આશા છોડ ઉદાશ
રહે જો સૌ ઉતમ સંન્યાશી ચેં ૩ જો લઈ પરઆસ ધરતહે, ચાહી જુ
ગમે હાંશી; તું જાણે મે ગુનક સચુ, પાણુ ગુણ જાણે નાશી. ચેં ૪ પુ-
દગળકી તુ આશ ધરતહે, સૌતો સખહી વિમાસી; તુંતો ભીનરૂપહે ઉનતો
ચીદાનંદ અવિનાશી. ચેં ૫ ધન ખરચે નર ખોહીત ગુમાને, કરવત લેવે
કાશી, તોખી દુખનો અત ન આવે જો આશા નહુ ઘાશી. ચેં ૬ સુખ
જળ વિખય વીખય મૃગ ત્રશના, હોત મુઠ મતી પાસી; વિભ્રમ ભુમી ભઈ
પર આશી, તુંતો સહેજ વિલાશી ચેં ૭ યાકો પીતા મોહદુખ બ્રાતા, હોય
વીખય રતીમાસી, ભવસુત ભરતા અવીરતી પ્રાની મીથ્યા મતી હે વાશી
૮ આશા છોડ રહે જો જોગી; સોહે શિવ વિલાશી, ઉનક મુજસ વખાણે
જ્ઞાતા, અતર દ્રષ્ટી પ્રકાશી. ચેં ૮

૫૬.

રાગ કનહો—અજબ ગતી ચિદાનંદ ધનકી; ભવ જજનળ શકિત શુ હાવે
ઉલટ પુલટ જનકી; અં ૧ ભેદી પરણતી સમકીત પાથો. કર્મ વજર ઘ-
નકી. સહેજ અખડ ચડતા ચાકી; ખીમા વિમળ ગુણકી, અં ૨, પાપકે
લી સખ જ્ઞાન દહનસુ, જાલી ભવ વનકી; શીતળતા પ્રગટી ઘટ અતર; ઉ-
તમે લઈમકી અં ૩ ઠકરાઈ જગ જમ તો અધીકી, ચરમ કરમ ધનકી,
વૃદ્ધી રૂઢી પ્રગટે નીજ નામે, જ્યાંતી અકિચનકી, અનુભવ વિના ગતી કોઈ
ન જાણે અલખ મિરજનકી, જસ ગુન ગાવત પ્રીતી નીવાહો ઉનકો સ-
મરનકી; અં ૫

૫૬.

રાગ ધન્યાશીરી—ચેતન જ્ઞાનકી દ્રષ્ટ નીહાળો; મોહ દ્રષ્ટી 'દષ્ટ' સો ખોહારા, હોત મોહા મતવાળો ચેં ૧ મોહ દ્રષ્ટી અતી ચપળ કરતેહ; ભવ વન વાનર ચાળો; યોગ વિન્નગ દાવાનળ લાગત. પાવત માહી વિચાળોચેં ૨, મોહ દ્રષ્ટી કાયર નર હરપે; કરે આકારણ ટાળો; રાણ મેદાન લરે નહી અરીસુ, સુર લરે જ્યુ પાળો. ચેં ૩ મોહ દ્રષ્ટી જન જનકે પરવશ, દીન અનાથ દુખાળો, માગે ભીખ શીરે ઘર ઘરશુ; કહે સુજક કોઈ પાળો. ચેં ૪ મોહ દ્રષ્ટી મદ મદીરા માતી; તાકો હોત હોત ઉછાળો; પેર અવગુણ રાચેસો અહનીશ; કાગ અસુચી જ્યુ કાળો ચેં ૫ જ્ઞાન દ્રષ્ટીમાં દાષ ન એતે, કરે જ્ઞાન અનુવાળો, ચીદાનદધન સુજસ વચન રસ સંજન રૂઢ્ય પ ખાળો. ચેં ૬

૫૬.

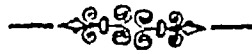
રાગ નાયકી કનકો—ચેતન મમતા છોર પરીરી દુર પરીરી. ચેં ૧ રમણીસ્યુ મૈમ ન કીજે, આદર સમતો આપ વરીરી. ચેં ૨ મમતા મોહ ચંડાળકી ખેટી. સમજ નૃપ કુમરીરી, મમતા મુખ દુરગધ અસતે, સમતા સંત્ય સુગધ ભરીરી ચેં ૩ મમતાસે લરતે દિન જાવે સમતા નહી કોઈ સાથ લરીરી. મમતા 'હેતુ' ખોહોત હે દુશમન, સમતા કોઈ ન હોય અરી રી ચેં ૪ મમતાકી દુરમતીહે આલી, દાકેણુ જગત અનરથ કરીરી; સુમતાકી સુભ મતીહે આલી, પંર ઉપગાર ગુણુ સંભરીરી ચેં ૫ મમતા પુત ભયે કલ ખંપાણુ, સોગ વિન્નગ મહા મંસ્તરીરી; સુમતા સુત હોવેગા કેવળ, રહે દિવ્ય નીશાન ધુરીરી ચેં ૬ સમતા મગન રહેજો ચેતન, જો એ ધારે શીખ ખરીરી સુજસ વિલાસ લહેજો તો તું ચીદાનદ ધન પદવી વરીરી ચેં ૭

૫૬

રાગ ધન્યાશીરી—આવે નહી મન ઠામ જખ લગે આવે નહી ઠામ, તખ લગે કબ્ઠ કિરિયા સખ નિષ્કળ, જ્યુ ગગન ચીત્રામ જં ૧ કરણી વિના તું કરે મોટાઈ, શ્રદ્ધ વ્રતી તુજ નામ, આખર રૂળ ન લહેગો જ્યુ જગ, વેપારી વિષ્ણુદામ, જં ૨ મુક મુકાવ સખહી ગાંડરીયાં હરણ રોઝ ખન ધામ; ઝટા ધરાવત ભસ્મ લગાવત, રાસે ભચેવસંતુગામ, જં ૪ એતે પર નહી જોગકી રચના, જો નહી મન વિસરામ; ચીત અતર પરમાતમ ક્રમે કહા જપત મુખ રામ. જં ૫ વચન કાય ગોપે દહ ન ધરે; ચીત તુરંગ લ-

ગામ. તામે તુ ન લેહે શીવ સાધન, જ્યુ કણસુ ને ગામ જાં પ. ધ્યાન ધરો કરો સંજમ કિરીયા, ન ફીરાવો મન ઠામ, ચીદાનદ ધન સુજસવિલાશી. મગદે આતમ રામ.

ચઢતા પડતાનો સઝાય.

શ્રી શ્રી મધર સાહેબ આગે, વીનતડી એક કીને, એ દશી.

ચઢ્યા પડ્યાનો અંતર સમજ, સમ પરીણામે રહીએ; થોડો પાણુ જહાં ગુણુ દખીને, તીહાં અતીહી ગહ ગહીએ; લેગા બોલવીયા મત ભુલો. ટેક. ૧; અતર મહુરત છે ગુણુ વુઠી, અત મહુતહ હાણી; ચઢવુ પડવુ તીહાંથી મુનીને, તે ગતી કીણહી ન જાણીરે. લોગાં ૨; બાજ્ય કષ્ઠથી ઊચુ ચઢવુ, તેતો જડના ભામા; સજમ શ્રેણી સીખર ચહડાવે, અતરંગ પરીણામારે. લોગાં ૩ તુહાં નિમિત છે બાહીર કિરિયા, તે જો સુને સાચી; નહીતો દુખદાયક પગ સામુ, મોર જુવે જમ નાચીરે. લોગાં ૪; પાસથા દિક સરખે વેશે, જુઠાં કારણ દાખે; એકવીસ પાણી ખપ નવી કરતા, મીઠાં પાણી ચાખેરે. લોગાં ૫; પરીચીત ઘરની ભીક્ષા લેવે, ન કરે તે સમુદાણી; વસ્તી દાખ ન તને કૃત્યાદિક, જન આણા મન આણીરે. લોગાં ૬ વસ પાત્ર દુખાણુ નવી ઠાળે, કરે પતીતનો સગો; કલહ વધરની વાત ઉઘરે, મન માન્ય તિહાં રગોરે. લોગાં ૭ હીણાં નીજ પરીવાર વદાવે, આપ કષ્ઠ બહુ દાખી; ચઢ્યો તેહને કોણી પેરે કહીએ, સુત્ર નહી તીહાં સાખીરે. લોગાં ૮ ન ગણે ઉત્તરગુણની હાણી, સુત્ર ક્રિયામાં પગ; દુખ સહસ્યે જમ ઉપદશમાળા, બોલ્યો મથુરા મંગુરે. લોગાં ૯ એકનુ મુજ કારણ ચિતવતાં, આવે મોહોદ્દ હાંસુ; પચમાહાવરત કીહાં ઉચરીયા, સેવ્યુ કણનુ પાસુરે. લોગાં ૧૦; પેહલાં વરત જે જુઠાં ઉચરીયાં, તેતો નાવ્યાં લેખે; ફરીને હવે તે ઉચરીએ, પંચ લોક જમ દખેરે. લોગાં ૧૧; મુનીને તો સઘણ સાચવવુ, વાત ઘટે નવી કુડી; શુધ પરપકને તો જે જે, ચતના તે તે રહીરે. લોગાં ૧૨; પેહલા મુજ ગુણુ જે હીણાં, ફરી દિક્ષા તે લેવે; ચરાણુ આસ હાય તે તપ છેદ, ઉદ્યમ મારગ શેવેરે. લોગાં ૧૩; એહવુ ભાખ્ય કહ્યું વ્યવહારે, તેતો મર્મ ન જાણે; અધીકાઈ બાહર દખાડી, મતવાળો મત તા-

જોરે. લોગાં ૧૪; કહે તે શુધ કથક અજ્ઞાની, ઉપધી ધણુરી ધારી; દ્વિધ
ખાજ તે માર્ગ લોખી, ભાખ્યુ અગ આચારે. લોગાં ૧૫; પાસથાદિક જતી
ને તજીએ, તો કીમ ઊંચા ચઢીએ; જ્ઞાનાદિક આણાએ રહીએ, તે સાથે નવી
વઢીએ. લોગાં ૧૬; પાસથો પાણુ તેહને કહીએ, જે વ્રત લેઈ વિરાધે;
ધુરથી જેણે વરત નવી લીધાં, તે શો મારગ સાધે. લોગાં ૧૭; શરવ સુ-
ધી વીણુ પાણુ ચતના, સુધ કથકને છાજે; ઇછા જોગી આપ હીનતા, કહેતો
તે નવી લાજે. લોાં ૧૮; કુસુમપુરે એક શેઠ તણે ઘર, હેઠે રહ્યો સવેગી;
ઉપર એક સંવર ગુણુ હીણો, પાણુ ગુણુ નીધી ગુણુ રગીરે. લોાં ૧૯; સં-
વેગી કહે ઉપર છે, તે માહા મોકળો પાપી; ગુણુ રગી કહે વરત પાળે, તસ
કીરતી જગ વ્યાપીરે. લોાં ૨૦; સવેગીના ખાખ્ય કષ્ટથી, થયા લોક ખહુ
રાગી; કોઈક શુધ કથકના પાણુ મતી, જેહની જ્ઞાને લાગીરે. લોાં ૨૧. ચો-
માસુ પુરી ખેહુ વિચરીયા, તીહાં આવ્યા એક નાણી; ખેહુમાં અદ્ય અધિક
ભવ કુણુના, પુછે એમ ખહુ પ્રાણીરે. લોાં ૨૨. જ્ઞાની કહે સવેગી નીધા,
કરી ઘણા ભવ રૂલસે; શુધ કથક વેહેલો શીવ સુખમાં, પાપ પખાળી ભજ-
શે. લોાં ૨૩. સુણી એહવુ ખહુ જન સમજ્યા, ભાવ મારગ રૂચી જગી;
એ ઉપદેશ પદે સબી જોજે, તુમે હોજ્યો ગુણુના રાગીરે. લોાં ૨૪. શુધા-
ચારી કળીમાં વીરલા, સુધ કથક પાણુ ચોડા; ઇચ્છાચારી ખહુલા દીસે, જાણે
વાંકા ઘોડારે. લોાં ૨૫. પાસથાદીકમાં પાણુ સજમ, થાન કહ્યુ કોઈ હીણુ;
શુધ પરપક વયણે સાસન, કહીએ ન હોય ખીણુરે. લોાં ૨૬. જન વિણુ
અછતુ ચરાણુ પાણુ કહીએ, હોએ તેતો ઉધરીએ; નવો મારગ જન આગે
ભાખી, કહો કોણી પેરે નીસ્તરીએ. લોાં ૨૭. સજમ ઠાણુ વિચારી જોતાં,
જો ન લહે નીજ સાજે; તો જુહુ ખોલીને દુરમતી, શું સાધે ગુણુ પાખેરે.
લોાં ૨૮. સજમ વીણુ સજતતા થાપે, પાપ શ્રમણુ તેદાખ્યો; ઉતરાધ્યેને સરળ
સ્વભાવે, સુધ પરપક દાખ્યારે. લોાં ૨૯. સુવીહીત ગછ કીરીયાના ધોરી, શ્રી
હરીભદ્ર કહાવે; એહ ભાવ ધરતો તે કારણુ. મુજ મન તેહ સુહાયરે. લોાં
૩૦. સુધ દ્રવ્ય સજત તે એણી પરે. ભાવ ચરાણુ પાણુ પાવે પ્રવચન વ-
ચન પ્રભાવક તેહના. સુરપતી પાણુ ગુણુ ગાવેરે. લોાં ૩૧. સુધ કથક વચને
જે ચાલે. મુજ ઉત્તરગુણુ ધારી; વચન ક્ષમાદિક રંગે લીલા. તે મુનીની ખ-
લીહારીરે લોાં ૩૨. પુજનીક જ્ઞાને જ્ઞાનાદિક. સજત ચરાણુ વીલાસે, એકે
નહી જેહને ખેહુમાં. કીમ જઈએ તસ પાસેરે. લોાં ૩૩ જમ જમ પ્રવચન

જાને જીલો. તીમ સંવેગ તરંગી. એ આવશ્યક વચન વિચારી. હોએ જ્ઞાન ના રંગીરે. લો ૦ ૩૪. જ્ઞાની જ્ઞાન અભેદાપચારે તીમ તીમ જ્ઞાનીના સંગીરે. જ્ઞાનાદિકના ગુણ જે હુએ. કષ્ટ કરે અભીમાને. પ્રાપ્ત ગંધી લગે તવી આવ્યા. તે ખુલ્યા અજાનેરે. લો ૦ ૩૫ તેહની કષ્ટ ક્રીયા અનુમોદે, ઉત્તમારગ થીર થાએ. તેહથી દુરગતીનાં દુખ લહીએ. પંચાશક કહેવાયરે. લો ૦ ૩૬. કલગણ સંધ તણી જે લખ્યા. આપ છંદતા ટાળે. પાપ ભીરુ ગુરુ આણુ કારી. જનમારગ અનુવાણેરે. લો ૦ ૩૭ જ્ઞાન અધીકની દિક્ષા લેએ. કરે તસ વચણે પરખી. ખીજની ખોડ શકે ભાખી. હોળી નુપ રીધી સરખીરે. લો ૦ ૩૮, જ્ઞાન અધીકનો વીનય ન કરે. શ્રી જનવર દુહવાએ. વીનય બેદ સમજે તે કીકર. જ્ઞાનવંતસો થાએરે. લો ૦ ૩૯. તે માટે જ્ઞાની અધીક વચણે. સહી ક્રીયા જે કરશે. અધ્યાતમ મરણતી પરીપાકે. તે ભવ સાયર તરશેરે. લો ૦ ૪૦. વાચક જયવીજય એમ દાખી. શીખ સરવને સાચી. માણુ પરીણમશે તેહ તણે મન. જેહની મતી ભવી કારીરે. લો ૦ ૪૧.

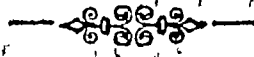
જતી ધરમ અતીશી.

—*—
દુહા.

ભાવ જતી તેને કહો. જહાં દસ વ્રીધ જતી ધર્મ. કપટ ક્રીયામાં માહાલતા. નહીયાં બાંધે કર્મ. ૧ લોકીક લોકોતર ખીમા. કુવીધ કહી ભગવંત. તેહમાં લોકોતર ખીમા. પ્રથમ ધરમ છે તંત. ૨. વચન ધરમ નામે કહો. તેના પણ બેહુ બેદ. આગમ વચણે જે ખીમા. તેહ પ્રથમ અપબેદ. ૩ ધરમ ખીમા નીજ સહજથી. ચંદન ગંધ પ્રકાર. નીરતીચાર એ જાણીએ. પ્રથમ સુક્ષ્મ અતીમાર. ૪. ઉપકારે અપકારથી. લોકીક વળી વીવાગ. બહુ અતીચાર ભરી ખીમા. નહી સજમને લાગ. ૫. ખાર કખાય ખય કરી. જે મુની ધરમ લહાય. વચન ધરમ નામે ખીમા. જે બહુ તીહાં કહાય. ૬. મદ્યવ અજવ મુત્તી તવ; પચ બેદ એમ જાણ; તીહાં પણ ભાવ નીગંથને; ચરમ બેદ પ્રમાણ. ૭. ઇહ લોકાદિક કામના; વીણ આણસણ મુખ નેગ. સુધ નીરઝરા ફળ કહો. તપ સીવ સુખ સંનેગ; ૮. આશ્રવ દારને રૂધીએ; ઇન્દ્રિય દંડ કહાય, સતર બેદ સંજમ કહો. એહનં મોક્ષ ઉપાય; ૯, સત્ય

મુત્ર અવીરૂધ જે, વચન વીવેક વીમુધ, આલોષણ જળ મુમુતા, સોચ કરમ
 અવીરૂધ, ૧૦, ખગ ઉપાય મનમે ધરે, ધરમે પીગરાણ જેહ. વરજીત ઉપધી
 ન આદરે, ભાવ અકીચન તેહ. ૧૧ કીલ વીખય મન વરતીજે, ખજ તેહ
 સુપવીત; હોય અનુતર દવને, વીખે ત્યાગનો ચીત. ૧૨ એ દશ વીધ જતી
 ધરમ જે, આરાધે નીત મેવ; મુળ ઉત્તર ગુણ ચતનથી, તેહની કીજે શેવ.
 ૧૩ અંતર જતના વીણ કીશો, વામ કીયાનો લાગ; કેવળ કેચુક પરીહરે
 નીર વીખ હોય ન નાગ; દાશ રહીત આહારજ લીએ, મનમાં ગારવ રા-
 ખ; તે કેવળ આજીવીકા, સુચ ગડાની સાખ. ૧૫ નામ ધરાવે ચરણનુ,
 વીગર ચરણ ગુણ ખાણ; પાપ શ્રમાણ તે જાણીએ. ઉતરાધ્યેન પ્રમાણ. ૧૬
 શુદ્ધ કીયા ન કરી શકે, તો તું મુધી ભાખ; શુદ્ધ પરૂપક હુઈ કરી; જન
 સાસન થિતી રાખ. ૧૭ ઉસનો પાણ કરમ રજ; ઠાળે ખાળે ઓધ; ચરણ
 કરણ અનુમોદતાં; ગજ વરતાવે શોધ. ૧૮ હીણો મણ જ્ઞાને અધીક; સુંદ-
 ર સુરચી વિશાળ; અલ્પાગમ મુની નહી ભલો, ખોલે ઉપદેશ માળ. ૧૯
 જ્ઞાનવત્તે કેવલી, દ્રવ્યાદીક અહી નાણ; વીરહત કદપ ભાષે વળી, સરસા
 ભાષ્યા જ્ઞાણ. ૨૦ જ્ઞાનાદીક ગુણ મહરી, કષ્ટ કરે તે કીક; અથી ભેદ પ્રણ
 તસ નહી, ભલે ભુલા લોક. ૨૧ જ્યુ જોહાર જવેહરી; જ્ઞાની જ્ઞાને તેમ; હી-
 શાધીક જાણે ચતુર; મુરખ જાણે કેમ. ૨૨ આદર કીધે તેહને; જીન મા
 રગ સ્પીર હોય; ખાન્ય કીયા પ્રતી રાચજે; પંચાસક અવીલોચ. ૨૩ જેહ
 થી મારગ પામીએ; તેહને સામે થાય; પ્રતીતીક તે પાપીઓ; નિશ્ચય તરકે
 જાય. ૨૪ સુંદર પ્રહિપણે કરચો; સુંદર શ્રવન ન થાય; જ્ઞાનીદિક વચન
 કરી; સાર્ગ ચાલ્યો જાય. ૨૫ જ્ઞાનાદીક વચને રહ્યો, સાધે જે શિવ પથ;
 આતમ જ્ઞાને ઉજળો; તેતો ભાવ નીઅથ. ૨૬ તિલક નિશ્ચે નારકી; ખાન્ય
 રચી મતી અધ; આતસ જ્ઞાને જે રમે; તેહને તો નહી બધ. ૨૭ આતમ
 સાષે ધર્મ જે, તીહાં જનનુ શુ કામ; જન મન રજન ધરમનુ, મુલ ન એક
 પ્રદામ. ૨૭ જગમાં જન છે બહુ સુખી, રચી નહી કો એક; નીજ હીત હો
 ચે તીસ કીજીએ, ગ્રહી પ્રતિજ્ઞા દેક, ૨૯ દુર રહીજે વિખયથી, કીજે મુત
 અલ્યાગ; સંગત કીજે સતની; હુઈ તેહના દાસ. ૩૦ સમતા સેલવ લાઇએ
 ધરી અધ્યાતમ રગ; તીદા તજીએ પર તણી, ભજીએ સંજમ ચગ. ૩૧ વા
 સક જસવીજ્યે કહી, જે મુનીને હીત વાત; એહ ભાવ જે મુની ધરે. તે
 પ્રામે હીવ સાથ. ૩૨.

ઉપાધ્યા શ્રી વીનયવીનયજી.

આ માહા પડીત સંવત ૧૭૧૦ માં હતા એકના રચેલા ગ્રંથો પણ ઘણા છે એમણે પણ શ્રી જસોવીનયજીની પેઠે ઘણા ગ્રંથો ગાયનમાં તથા શ્લોકમાં અને કાવ્યો સહિત રચેલા છે વીનેવીનેજી અને જસવીનેજી ખંને એક ગુરૂના વશના હતા વીનેવીનેજી જસવીનેજી પેહેલા દેવગત થયા હતા. અને પ્રથમ તેવાએ પણ જસોવીનેજી સાથે કાશીમાં વીલાલ્યાસ કીધા હતો તેમના રચેલા ગ્રંથો માહેથી લખ્ય હોવાને સમજવા જોગ નીચે દાખલ કીધા છે.

શ્રી ધર્મનાથજનિં સ્તવન આતમ ઉપર,

કુહા—ચિદાનંદ ચિત ચીતવુ, તીર્થંકર ચોવીસ, જગ ઉપકારી જગત ગુરૂ, જ્યોતિ રૂપ જગદિશ, ૧ આપે આપ વિચારતાં, લહીએ આપ સ્વરૂપ, મગટે મમતા તૃણછપે; સમતા અત્રત કુપ. ૨ જખલગ જગ ભુલો ભમે, તખલગ શિવપુર ફર, જખલગ રૂદયન ઉમગે. આતમ અનુભવ સુર, ૩ મન બધવ વિનતી કર, છોજ ચપલ સ્વભાવ, સંજ થઈ સભાલીએ, આ વીએ આતમ ભાવ. ૪ કેવલ ચિન્મય ચતુર તુ, તુ હોસી તુહંસ, અલખ અરૂપી અકલ ગતી; અવીનાશી અવતસ. ૫ લખધી સિધી લહરી જલધી, મહિમાનીધી માહારાજ, મોહાદિકવયરી વીકટ, તીણે લોપી તુજ લાજ. ૬ રા જ રૂઢી તુજ સવી હરી, દાખ્યાં દુઃખ અનેક, અખ આતમ આલસ તજ ચેત ચેત ધરી ટેક. ૭ નામ કામ તસ દાખવે, ઉપગારી અરીહત. આપ ખ લે અરીહતીએ, સાહેજ દે ભગવત. ૮ આરાધો આદર કરી; અકવડીયાં આધાર, વિનય કરીને વિનવો, શરાણાંગત સાધાર. ૯

ચોપઈ—પાટણ એક અનોપમ વસે; ભવ ચક્રનામે ઉલ્હસે, નગર તણે મોટો વિસ્તાર, આદિ નહી જસ અતન પાગ. ૧૦ ચોવીસ મારગ પાઠીયો લ, લાખ ચોરાશી ચોટાં એલ, ચોટે ચોટે હોટે અનેક; વાણીગ વ્યવહારી નહી છેક. ૧૧ બહોરે વાણને વસ્તુ અનંત, વસે ઘણા ત્યાં સત અસત. બ હુ ધનપતિ નીરધન પણ ઘણા; નાટીક કૌતીકની નહી મણા, ૧૨ કોઈ ઉ પરાને કોઈ નીગમે; ભલા ચતુર ત્યાં ભુલા ભમે. શેરી શેરી નવ નવ સાથ વિછડ્યાં સાજન નાવે હાથ. ૧૩ ચોક ચોક જન જોઈ નાટ; જોઈ જોઈ ન

૭૭ જુથ જુથ વાટ, ઉપજે વિણસે વસ્તુ અસંખ્ય; તેહ તાણી કુંજુ જાણે સં-
 ખ; ૧૪ ચાર નયર તે માંહે રહે; માર એક એકના કુંજુ લહે, માખી પજર
 પશુ સસ્થાન; માનવ વાસને ખુધ નિધાન. ૧૫ રાયા રાય કરમ પરિણામ;
 રાજ કરે ત્યાં અતિ ઉદામ; જગમાં જશ પરતાપ પ્રચંડ; સખલ નિખલ શિર
 પાવે દડ. ૧૬ સેવા કરે જસ રાણા રાણુ. ત્રિભુવન કોઈ ન લોપે આણુ; સુ
 રજ શશી કરે ચાકરી. આશ આશક જેની આકરી. ૧૭ જે કીડીમે કુંજર
 કરે, કીડી કુંજર થઈને ફરે, કરે રાંક રાજને ધસી, રાજ દીએ નીરધનને
 હશી, ૧૮ જન પરમેશ્વર એને કહે, જન વિધાતા કરી સદહે; ભાયગ દેવ
 ખુદાએ હોય, અવર ન કરતા હરતા કોય. ૧૯ આઠ બંધવે છે ભુપાલ; તે-
 માં ચાર મહા વિકરાલ. નાણુ દસણુ આ વરણુ અનંત, વિધન મોહની અ-
 તિ બળવત. ૨૦ એ ચારે ધન ધાતી કહ્યા; આતમ રૂપ રોકીને રહ્યા. વાદ-
 લ વિટયો દિનકર અસ્યો; રોહે જીમ શશિ અસ્યો, ૨૧ જલ માંહે કાદવ
 જીમ મીલ્યો. લોહ માંહે વિસ્વાન ભલ્યો, માણી વૈકુર્ણ મેલો થયો; ગઈ
 જ્યોતી દરપણુ કાઢ્યો, ૨૨ ઈણુ પર રોકી આતમ રૂપ; ઉપાડી નાખ્યો ભવ
 કુપ; નાણુ દસણુ વરણુ આવર્યો; આતમ અજ્ઞાની થઈ ફર્યો; ૨૩ જે અ-
 નંત બલ તે બલહીન, વિધનરાય કીચો જીવ આધીન મોહનીય તો છે દુર
 દંત તે આગળ કહીયું વીરતત. ૨૪ નામ ગોત્ર આયુષ વેદની, એહ વાત સ
 મજે બેદની; પુણ્ય પાપ સુખ દુખ થઈ મલે; પંજરમાં પ્રભુને સાંકલે; ૨૫,
 ત્રસ થાવર અતિ સુક્રમ થુલ, પૃથ્વી પાણીવન તરે મુલ. અગ્ની વાય કીડી
 કંથુવો, નામ કર્મથી ચેતન હુઓ. ૨૬ માખી મધુકર કાછ ભમીન. ગોહ ભુ
 જગમ ઊંદર દીન; ગાય તુરગમ ઊટ ગયદ હરણુ રોઝ શીયાલ મયદ. ૨૭
 આતકે ચકવા ચાસ ચકોર, નામ નરેસર અતીહી કકોર; પશુ સસ્થાન નયર
 માંહી ભર્યા; એમ પ્રાણી બહુ રૂપે કર્યા; ૨૮ નિખ રૂપ કીધા નારકી. ના
 મ કરમ આજ્ઞા મારકી, વિખુધ નિધાન નયર જન ઘણા; કીધા સુંદર સો-
 હામાણા; ૨૯ માનવ વાસ વસે માનવી તેહની પેર કીધી નવ નવી; કોઈ
 સુંદર કોઈ કુત્સિત અગ; કોઈ ગોરા કોઈ કાજલ રંગ; ૩૦ કોઈ ઊંચા કોઈ
 અતિ વામાણા કોઈ સુખીયા કોઈ દુખી દુમાણા, કોઈ સુસર કોઈ દુસર હુઆ
 સકલ લોક ગુણુ ઇમ જુજુઆ; ૩૧ ગોત્ર કરમનો જુઓ વિશેક; નિરમલ
 વેશ કીયા નરે એક; એક શ્રીધા માણસ કલ હીન; નિરખલ નિરધન નિર
 ગુણુ દીના; ૩૨ આયુ રાયનો એ અધીકાર હડી બધન બાંધ્યો સંસાર; તેના

હુકમ થયા વીણુ ચરે; કોઈ ભવાંતર નજ સંચરે; ઉડે લાય વેદમી-રમે-રમે
 સુખ અસુખ થઈને પરણમે; એ ચારે ભવના થીસે ચોભિ; હમ ભદીરના મ-
 કમ મેભિ; ૪૪. હવે કહીશું મોહનીય નરેશ; જાણુ જાણુ સર્વ દેશ વિદેશ
 જાણુ જાણુ સર્વ સુરનર રાય; મુનિ કેતાઈ લગાવ્યા પોચા; 'ઉપ' એહ તણો
 મોહો પરીવાર; નાના મોટા સર્વ કુશર; એહનુ મન અટવીમાં વાસ; ઇંડાદિક
 સેવે હમ દાસ; ૩૬ નદી પ્રેમતા દુરંમત નીર; ચિત વિદેષ મંડપ તસ વીર;
 ખેસે ચતુર તૃષ્ણા ચોતરે; વિપર્યાસ આસન ઉપરે; 'ઉડ' જખ સાતે અંધવજ્ર
 એહ; મુષ્ટ કરે આણી મન નેહ; એહથી રાય કરે પરિણામ; રાજ કરે અ-
 વિચલ અભિરામ; ૩૮ મોહ તણી પઠણી સાર; મહા મુઢતા નામે ના-
 ર; કથ કામની સગલ સનેહ; એક જુવ દીસે દુહા દેહ; ૩૯ મિ-
 થ્યા દરશન મેતો તાત; સદા રહે નરપતિને પાસ; સ્વામિ ભક્તિ સખજો
 પ્રુહિવત; રાજ કાજ સવિ ચલવે તંત ૪૦. ત્રણ જગ વરતે જોહની
 આણુ, વશ કીધા સવિ જાણુ અજાણુ; મોહરાયની સવિ આરંભ યોભાવણુ
 જાણુ ચિરથભ. ૪૧. જે અધોગી રાખે નાર; કરિ નજમાળા કર હથિયાર;
 હસે રૂવે તુ ખેદ શ્રાપ, તેવા દેવ મનાવ્યા આપ. ૪૨. જે આરભી જે
 પરિગ્રહી, જસ બહુ તૃષ્ણા તૃપ્તી નહીં; ઘરખારી જે ગુરૂ પુજય, એ સવિ
 મેતા તણો ઉપાય. ૪૩. હોમ હમન હિસા જ્યાં ધણી; દયા દાન મુક્યાં
 અવગુણી; જિમ જગ એવે ધર્મે ધસે, તિમ મિથ્યામતિ મેતો હસે. ૪૪.
 વીતરાગ જે નિર્મળ દેવ, તેની ન કરે ભાવે સેવ; પ્રહચારી વિરતે જાણવતે
 તે જાની ગુરૂ નાવે ચત. ૪૫. દયા મુજ જિન ભાષિત ધર્મ; તેને જાણો એ
 સવિ ભર્મ; મિથ્યા દર્શણ મેતા તણા; એ કરતુક અછે અતિ ધણા. ૪૬. કે
 દષ્ટિ નામે તરણી તાસ; સદા રહે જે પિયુની પાસ; સકળ ચલાવે ઘરના
 ભાર, રમે નિચંતો તસ ભરથાર. ૪૭. કોટોઈક જિનશાસન લહી, મેતાની
 આજ્ઞા શિર વહી; સુત તજ ઉતસુને પડ્યા, મત વાહ્યા તે મોહ નડ્યા. ૪૮
 કોઈ જટાળા, કોઈ શિરુ મુક, કોઈ રક્તાંખર કોઈ કર દહ; છાર લગાવે માગે
 ભીખ, એ સવિ મેતા-કેરી શીખ. ૪૯. મોહરાયના કુંવર વડો, રાગ કેશરી
 અતિ વાંકડો; સખજ પ્રતાપી શક્તિ અનંત; રાણી મુઢતાનો જે કંત. ૫૦.
 ત્રણ રૂપ છે એ નરપતિ તણા; એક એકથી બીહામણા; કામ રનેહ રાજ એ
 દાય, ત્રિજો રાગદષ્ટિ તિમ હોમ. ૫૧. વિષય તણા રસ જે વિષજસ્ટી, તે
 મહેલ રૂપે મન વસ્યા; બીજે રૂપે ધન પરિવાર; તે ઉપર પ્રતિબંધ અમાર.

૫૨. ત્રીજે રૂપે આપ આપણાં, મહેલ સહુમી સોદામીણાં; એ ત્રિણ રૂપે રાજ
 કમાર, નેર કરી મુક્યો સંસાર. ૫૩. મોહસીયના ખાંજો મુત, દેષ ગયદ છે
 લાંગડ ભુત; વાંક મુખ દોર્યમે વિકરાળ, જગહંતી જાણે દેવે જાણે. ૫૪.
 નિર્વિવેકતા એની માર, ધરે અગ ગુણ પિયુ અનુસાર; ઇણે રૂઢ્યો જ્યેષ્ઠ રૂ-
 દ્ય દુવાર, તવ નવ આવે વિનય વિચાર. ૫૫. રાગ કેશરીના વિસ્તાર,
 ચાર મુતા વળિ નંદન ચાર; અનંતાનુબંધી અપરચખાણુ, પરચખાણુ સ-
 જલ પરમાણુ. ૫૬. પહેલી દઢ ધનવંશી નંસી, મીઠ સંગ સંમે ખીલે ક-
 શી; ત્રિજિ ગોમુત્રીકા સમ હોય; ચોથી છોઈ સરખી જોય. ૫૭. એ ચાર
 વહે નર બળવત, જાણે ખાંધ્યા છવ અનંત; કુક કપટ બહુપર કેળવે, નરય
 તિરંચ ગતિયુ મેળવે. ૫૮. માયા ચારે એ દીકરી, નેસો કુંભ તેસી દીકરી;
 પુત્ર લોભના એનાં નામ, પિતા સરીખા મુન પરણામ. ૫૯. પેલો પુત્ર રગ
 કરમજી, ખીજે કાદવ સંમ ગત ભજી; ત્રીજે દીપ મર્જી સમ કહો, ચોથો
 હજારે રંગ સમ લહો. ૬૦. દેષ ગેજદ્ર તણા મુત આંક, જેવો તરૂંઅર તેવો
 કાંક; ક્રોધ માન એ દેા ચાર ચાર, અનંતાનુબંધાદિક ચાર. ૬૧. અનંતાનુ-
 બંધી જે ક્રોધ, મોહરાયના સખજો જોય; જવ છવ સધિ સંગ્રામ, ગિરિ રેખા
 નિમ નાવે ઠામ. ૬૨. ખીજે વરસ લગે નવિ મજે, રજ રેખા વરસાળે ભજે;
 ત્રીજે રજ રેખા સમ હોય, ચોથો જળ રેખા સમે જોય. ૬૩. શેલ થંભ
 સમ પહેલો માણુ, અસ્થિ થંભ સમે ખીજે જાણે; ત્રીજે કાંક સરિખો ધીક,
 ચોથો નેત્ર લતા નિમ ઇક, ૬૪. મોહરાયના એ પુતરા, સોળે નીચ નિસ્સા
 કુતરા; સંમકિત દશ વિરત ચોરીત્ર, વીતરાગ પદવીના સંત્ર. ૬૫. રોજદાર
 મોહરાયના, કોઈ ને કળે જેનો માયનો; મદનરાય મોટો મુજાળે, જિણે નિ-
 સ્થા સુરનર ભુપાળ. ૬૬. રાણે પંચ કુસુમનાં ખાણુ, કપાવે તિહુઆણના
 મોણુ; ચોધ જીવાન વડો જંગ જેક, દાનવ દેવે કરાવ્યા વેક. ૬૭. રતી મિતી
 ઘરણી દુઈ તાસ, જે સાથે અવિહક ઘરવાસ; અંદ રિતુ સેવે જેના પાય,
 વિધુ વસંત સુરિજન સુખદાય. ૬૮. ખાંજાં નિજ પુત્રીયું રમ્યો, ઇંદ્ર અહ
 લ્યા ચરણે નમ્યો; કૃષ્ણ થયા ગોપીના દાસ, એ સંવિ મન્મથ તણા વિલાસ.
 ૬૯. ત્રિભુવન ભુપ ધરે ત્રણ રૂપ, પુરૂષ નેપુશક નારી અનુપ; ત્રિહુ રૂપે ત્રણ
 જગને દેમે, એ વશ લોક ઘણા દુખ ખમે. ૭૦. અરતિ હોશ ભય શોક દુ-
 ગંધ; રતિ છએ સુભટ મરોડિ મુજ; ઇણિપર કામ તણે પરિવાર; કરે સંગાંખણ
 રિપુ સહાર. ૭૧. રાગકવરની સખજો જગીશ, વિષયભિલાષ વડો મેઘીશ;

પાંચે ઇન્દ્રિય જાસ આધીન, સવિ જમ છવ કરયા છણે દીન. ૭૨. કૃષ્ણ
 નીલ કાપોતી લેશ, ત્રણ સાહેલી નવ નવ વેશ. સખ્યા રહિત અશુભ પરિ-
 જ્ઞામ, સખ્યા શિપાઈ કરે સંગ્રામ. ૭૩. હાંશ તણી નારી તુચ્છતા, ભય ભાર્યા
 હિણુ સત્વતા; ભવ આસ્થા છે ઘરણી સોક, એ ત્રિહુ નિર્લેજ કીધાલોક. ૭૪.
 હરખ વિષાદવત્માં જુઝાર, મોહરાયના ચામરધાર; વળિ ધન ગર્વ ધરે શિર
 છત્ર, મુખરખા વદ બીડી પત્ર. ૭૫. વિકથા વાપ સુણાવે ઘણી, ચારે ચતુરા
 ચિહુ દિશિ તણી; અવિરત રાંધણુ રાંધે અન્ન, નિદ્રા પોલાણુ કરે જતન. ૭૬;
 પર નિદ્રા ચંડાલણી નાર, સદા બ્રુહારે ભવ દરબાર; ખાસા સાતે વ્યસન
 ખવાસ, મોહરાયને સોહે પાસ. ૭૭; મૌઢા પાપસ્થાન અઢાર; અટલ ઉમરાવ
 વડા જુઝાર; ઇણિ પરે સુભટ તણી ખહુ કોડ, સેવે મોહ નૃપતિ કરજોડ. ૭૮;
 ઇણિપર અલપ કહ્યો અધિકાર, મોહનરેશ્વરના વિસ્તાર; હવે વર્ણવુ ધર્મ નિ
 રંદ, રાજ કરે જગ સુરતર કંદ. ૭૯, સાત્વિક માનસ નામે નગર, અતિ
 સુવાસ જિમ મહકે અગર; જ્યાં દાનાદિક ગુણનો વાસ, જ્યાં સહજ શુભ મતિ
 અભ્યાસ. ૮૦; ગિરિ વિવેક સોહે તસ પાસ, અતિ ઉત્તમ છસ્યો કૈલાસ; જ્યાં
 ચઢતાં લહિએ નિરધાર, જગત ત્રિણુ કરે વિસ્તાર. ૮૧; ગિરિ વિવેક ઉપર
 અતિ સખર, અપ્રમત્તતા નામે શિખર; નગર જૈનપુર ત્યાં ઉદ્ધસે; સદા સુખી
 ત્યાં ભવિજન વસે; ૮૨; તેહ નયર માંહે ઇક ચિત્ત, સમાધાન મહપ સુપવિત્ત;
 તેહ તળે રેતાં સતાપ, સવિ જાએ પ્રગટે સુખ વ્યાપ; ૮૩; નિસ્પૃહતા નામે
 વેદિકા, તિહાં વિરાજે સુખ ભેદિકા; જ્યાં બેઠા વિષયાદિક ભોમ, વસિ ન કરે
 ન હોએ દુખ ભોગ; ૮૩; છવ વિર્ય ત્યાં આસન ચંગ, જ્યાં ઉપજે સમ રગ
 અભંગ; જસ અનુભાવે એતન કળા, પ્રગટે ચિહુ દિશિ અતિ નિર્મળા; ૮૫;
 ચારિત્ર ધર્મ તહાં મહારાજ, રાજ્ય કરે અતિ સુદર સાજ; વદન અનોપમ
 જેના ચાર, દાન શીલ તપ ભાવ ઉદાર; પદ ઇણુ રૂપે એ જગ ઉદ્ધરે; સક
 લ જીવને આનદ કરે; ઉતારે ભવ સાયર પાર; પોચાડે શિવ નયર મઝાર;
 ૮૭ વિરતી નામ જસ નારી અનુપ; પિયુ સરખુ જસ સકલ સ્વરૂપ; મુકતી
 પંથ દખાડે હશી; તેને ધન જશ હઈડે વશી; ૮૮ વડો કુવર તેની યાતિ
 ધર્મ; જે સેહજે આપે શિવ શર્મ; લધુ નદન શ્રાવક આચાર; અગ તુગ સો
 હે જસ ખાર; ૮૯ શામાઈક છે ઉવગય. પરીહાર વસહી સુહાય; સુહમ સ-
 પરાય ૯૦ અવર રૂપ જળી દશ એહનાં; નામ સુણો કહીએ તેહનાં; ખતી
 અજવ મદવમુતી; સત્ય શૌચ તપ સંયમ યુતી. ૯૧. પ્રભચર્યને અકચન્ય; એ

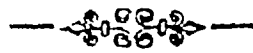
હ, રૂપ સેવે તે ધન્ય; રૂપ એક માટે પ્રતિરૂપ; તેહ અનેક ધરે વર રૂપ દર
 રૂપ ખાર સુણીએ તપ તણાં, સતર સયમના સોહામણા; ઇણીપર કેવાં નાવે
 પાર; ચારીત્ર ધર્મ તણાં વિસ્તાર, ૯૩ તિમ સમ્માન સરલતા નાર; મતી ધ-
 મ ઘરાણી મનુહાર; એક એક વિના નવી રહે; સ્ત્રી ભરતાર સખલ સુખ લ
 હ; ૯૫ શ્રાવક ધર્મ તણી પ્રતિમતા; છે નારી સદગુણ રક્તતા; સમ્યક દર્શન
 મેતો ધીર; ધર્મરાયના વડો વણર; ૯૫ સમ તત્ત્વ મદીરમાં રમે; સ્થમ સવે
 ગ ક્યા પરિણામે; શુભ આસ્થા વળી ભવનિર્વેદ; ઇષ્ટ મિત્ર જસ ઠાલે ખેદ,
 ૯૬ મૈત્રી મુદીતા કરુણાસાર; મધ્યસ્થતામહિયર પરીવાર; સુદ્રષ્ટી નામ ગુણ
 રચણે ભરી; મેતાને ઘર અંતે ઉરી; ૯૭ સારે સવી ભવી જનનાં કાજ; સ-
 દા સંભાલે નરપતી રાજ; દેખાડે શિવ મારગ જોગ; તેહથી રહીએ શુભ સ-
 યોગ; ૯૮ વિમલ યોધ મત્રી સરવીર; ચતુર વિચક્ષણ સાહ સધીર; જાણે સકલ
 લોકની વાત; પાર નહી જસ મતિ અવદાત ૯૯; અતિત અનાગતને વર્તમાન
 મત્રી જાણે સવી વિજ્ઞાન; કાલ સભા વસવી જાણે સોય; ઇચ્છો ચતુર નહી
 ખીન્ને કોય; ૧૦૦ પાંચ રૂપ ધરતો તે વલી; સુત મતી અવધી મનસ કેવલી
 પાંચે રૂપે પ્રગટ પ્રતાપ; ધર્મ કર્મ સવી દાણે આપ; ૧૦૧ અધીગતી નામે
 તસ કામની; શુભ પરીણામ તણી શામની; નીજ પીયુ તણી વધારે લાજ; સા
 રે ધરમરાયનાં કાજ; ૧૦૨ સેન્યાપતિ સાચો સતોષ; જેહ નિવારે સઘળા દાપ;
 ઇણી ચેરે ધરમરાયની ફોજ, કરે ભવિક મન માંહે સોજ; ૧૦૩ કમ્પહીક જોરે ક-
 રે મોહરાય, ધર્મરાયના ઠાળે ઠાય; ધર્મરાય જખ કરે સગ્રામ; મોહ તણાં તુવ
 ઠાલે ઠામ ૧૦૪ ઇણીપર દાય કટક કરે સુઝ, ભવીક લોક મન અહં નિશિ ગુ-
 ઝ; કોઈ હારે કોઈ જીતે કદા; એ રીતે વરતે છે ત્સદા, ૧૦૫ ઉત્કટ કર્મી કેરો
 ચિત; મોહરાય વ્યાપી રહ્યો ત્રીત, ધર્મરાય ત્યાંથી રહ્યો દુર; જીમ રજની સુ-
 ખ નાઠો સુર, ૧૦૬ હુએ અનુકલ કરમ પ્રરિણામ; ભવથીતિ કેરો હુએ વિ-
 રામ; નિયત કાલ જખ મિલે સ્વભાવ, ઉદય-ઉપજવે સદભાવ, ૧૦૭ એ પાં-
 ચે જન ઠાળે મળી આતમ શક્તી કરી નીરમલી, તખ ચેતન મન ચીંતા ધઈ
 હે હે એ ગતી સુજ શી ભઈ ૧૦૮ હુ પ્રરૂપોતમ પરમ સ્વરૂપ, નાય નિરજ
 ત ત્રિભુવન ભુપ-કીધો કરમે હુ સાંકડો; મોહ મહા કુશમન વાંકડો; ૧૦૯
 રાખ્યો કાલ અનંત નીગોદ, કુગતી ભમાડી કીધો ખોદ, રાંક તણી પરે જ
 ગરોલવ્યો, ભલે ધુતારે હું ખોલવ્યો, ૧૧૦ સમજ આવ્યો સદગુરુ પ્રાય,
 પ્રજ્યો શિવપુર તણાં ઉપાય, તખ સદગુરુ શિવ મારગ કહ્યો, જ્ઞાન દરદાન

ચારીત્ર સદેહા, ૧૧૧ દેખાડ્યા મોહાદિક દોષ; કરતા કર્મ ભરમના પોષ, તેહ તાણી દેખાડી રીત, લહે રાજ મોટા રીપુછત, ૧૧૨ ચારીત્ર ધર્મ કીચા અનુકલ; મોહ તાણુ ઉખેડયું મુલ, ધર્મ નરેશરનો પરિવાર, રમે રંગભર રૂ દય મંજાર; ૧૧૩.

કુહા—જન્મ દુશમન દુરે ગયા, વસમા વિશય કષાય, રાજ લહે તખ આ પાણુ. ઉતમ આતમરાય, ૧૧૪ સંતોશી સુખીચો રહે, સદા સુધારસ લીન, ઇંદ્રાદિક તે આગલે, દીસે દુખીયા દીન. ૧૧૫ તે સુખ નહી સુર રાયને તે નહી રાયા રાય. ૧૧૬ પરવશતા પાછી વળી, ગઈ દીનતા દુર; આશ પર ઇ જન્મ તણ, જાવો ઝીલે સુખપુર. ૧૧૭ ઝુરીને ઝખર થયા. મુખે મુકે નીશાસ. કામી કામીની પગ પડે, આશ કરે ઇમ દાસ. ૧૧૮ અગ્ની આપ થી ઉપજે, તૂળણા આપ જલાય, આપે આપ વિચારતાં, આપહી આપ છુઝાય ૧૧૯. આશા બધન બાંધીચો, જગ સઘજો મુઝાય. ૧૨૦ આશ કરો અ-રીહતની, જગ થઈ રહેા ઉદાશ, વિનય અનોપમ એહ સુખ; અનુભવ લી લ વિલાસ; ૧૨૧ આશા પારી ગોટકો, તાપે ફાટી જાય; તીમ આશા મન માનવી; ન લહે મુકતી ઉપાય, ૧૨૨ જેહ નિરાશી ગોટકો, હોયે સહજ અ ભગ, તરૂઆનો મલ અપ હરી, રૂપ કરે સુરગ. ૧૨૩ તેમ નિરાશી મન હ રે. સવી આતમ સતાપ, આતમ પરમાતમ હુએ; વિનય વિચારો આપ. ૧૨૪ વિનય વિચારી આદરો, સમતા શિવપુર વાટ; આરતી નાવે આશની, ઉપ-જે નહી ઉચાટ. ૧૨૫ વિરૂધ આશા વિષયની, ઉખેડો વિષવેલ; સેવો સમ-તા સુરલતા, વિનય રમો રસ ખેલ. ૧૨૬ કાટન લાગે કનકને છમ રહતાં રજ પાસ. તિમ કરમે નવી ભેદીએ; આતમ રામ ઉદાસ, ૧૨૭ ઇમ ઉદા-સ રસ આખતાં, શિથીલ હોય ભવબધ, મુકલ ધ્યાન તખ ઉપજે, પાવન પ-રમ સુગંધ. ૧૨૮ મુકલ ધ્યાન જન્મ ચીર કરી, ચંચલ મન કલોલ; કેવલ જ્ઞાન તરંગમાં, આતમ કરે ઝંકોલ, ૧૨૯ કર્મ ધનઘાતી ખય ગયા. તખ પ્ર-ગટી નીજ જ્યોત તિમ વાદલ વિઘટી ગયાં, ઉદ્યો રવી ઉદ્યોત, ૧૩૦ માં-ખાણથી જન્મ જલ ખેલ્યું. તખ પ્રગટયું ધૂત રૂપ, તિમ ધનઘાતી મલખલે; પ્રગટે જ્ઞાન સ્વરૂપ; ૧૩૧ મનવચ કાયા ચીર કરી, પરમ સંકલ ધરી ધ્યાન ચારે કર્મ દહી સુહે. પરમાનંદ નિધાન; ૧૩૨ સિદ્ધ સદા સુખ અનુભવે, અ નુપમ કોલ અનંત, અજરોમર અવિચલ રહે, પ્રાણમુ તે ભગવત. ૧૩૩ ધ-રમનાથ આરા નાં; એ સવી સીને કાળ. અંતરંગી રિપુછતીએ, લહીએ અ

વિચલ રાજ; ૧૩૪ ધરમનાથ અવધારીએ, શેવકની અસ્દાસ. દયા કરીને દીછએ, મુકતી મહોદય વાસ. ૧૩૫ વાસ ન દાજો મુકતીનો, તો દો સહજ ઉદાસ, તેહ લઇ અમે સાધથું, સહજે શિવ અભ્યાસ. ૧૩૬ સતરસે સો લોતરે, સુરત. રહી ચોમાસ, તવન રચ્યુ મે અદ્ય મતી; આતમ જ્ઞાન પ્રકાશ, ૧૩૭ શ્રી વિજય દેવ સુરી પટે શ્રી વિજય પ્રભસુરીસ, શ્રી કીર્તીવીજય વાચક તણા. વિનય વિનય રસ પુરી. ૧૩૮

અથ શ્રી પાંચ કારણનું સ્તવન લીખ્યતે,

સિદ્ધારથ મુત વંદીએ, જગદીપક જનરાજ. વસ્તુ તત્વ સર્વી જાણીએ જસ આગમથી આજ. ૧ સ્યાદ વાદથી સંપન્ને; સકલ વસ્તુ વિખ્યાત; સમ લંજ રચના વિના; બધ ન ખેસે વાત; ૨. વાદ વદે નય જુજુઆ, આપ આપણે કામ; પુરાણ વસ્તુ વિચારતાં. કોઈ ન આવે કામ. ૩ અધ પુરૂષે એ હ ચંજ. ગ્રહી અવયવ એકેક, દ્રષ્ટીવત લહે પુરાણ ગજ, અવયવ મીલી અ-નેક. ૪ સગતી સકલ નયે કરી, જુગતી યોગ સુધ ખોધ; ધન જન સાદન જગ જ્યો; જહાં નહી કીસો વિરોધ, ૫,

ઢાળ ૧ લી

રામ આંશાઉરી—શ્રી જન સાસન જગ જયકારી; સ્યાદ વાદ પેરે. નય એકાંત મિથ્યાત નિવારણ. અકલ અભગ અનુપરે. શ્રી ૧ કણી. કોઈ કહે એક કાલ તણે વસી. સકલ જગત ગતી હોયરે; કાલે વિણમે. અવર ન કારણ કોયરે; શ્રી ૨. કાલે ગરભ ધરે કાલે જનમે પુતરે, કાલે ખોલે કાલે ચાલે; કાલે ચાલે ધરમુતરે કુલ થકી દહી થાય. કાલે ફલ પરીપાકરે; વિવિધ પદારથ સહુ થાયે ખાકરે; શ્રી ૪ જન ચોવીસે ખારે ચક્રવર્તી, કાલ કવલિત કોઈ ન દીસે. જસુ કરતા સુર સેવરે, શ્રી ૫ સર્પણીઆરો; છે જુજુધ ભાતરે, ષટ રતુકાલ વિરોધ ન રાતરે, શ્રી ૬ કાલે ખાલે વિલાસ મનોહરે, વળી પલી અતી દુરખસ; શક્તિ નહી લવલેશરે;

ઢાળ ૨ છ

ગોરૂઆરે ગુણુ વીરુ છ એ દશી—તત્વ સ્વભાવ વાદી વદેછ, કલિ કરે કિસ્મુ રકે, વસ્તુ સ્વભાવે નીપનેછ; વીણસે તીમન નીસંક; સુવિદેક વિચો-
શી બુદે બુદે વસ્તુ સ્વભાવ. ૧ એ આંકણી; છતે યોગ ધોવનવતીછ. વા-
નણી ન જણે ખાલ; મુછ નહી મહિલા મુખીછ, કરતલ ઉડી ન વાલ; સું
૨, વિણ સ્વભાવ નવી નીપનેછ; કેમ પદારથ કોય, અમ ન લોગે લિખડે
છ; વાગ વસતો જાય. સું ૩ મોર પીછ કુણુ ચીતરેછ; કુણુ કરે સધ્યા
રંગ; અગ વિવિધ સવી છવનાછ; સુદર નયન કુરગ સું ૪ કાંટા બોર
બબુલનાછ; કોણે આણીઆણા કીધ; રૂપ રગ ગુણુ બુબુઆછ; તરે ફલ કુ-
લ પ્રસિદ્ધ સું ૫ વિષધર મસ્તક નિત પ્રસેછ; મણી હરે વિષ તતકાલ. પ-
રવતથી રચલવાયરોછ, ઉરધ અગ્નીની ઝાલ; સું ૬ મુછ તુખ જળમાં
તરેછ; બુડે કાગ પાહાણુ; પખી જત ગયણે ફીરેછ; ધણીપરે સ્વભાવ વિ-
નાણુ સું ૭ વાયુ સુકથી ઉપશમેછ, હરડે કરે વિરેક, સીને નહી કણુ કાં-
ગકુછ. શક્તિ સ્વભાવ અનંક. સું ૮ દશ વિદશે કાઠનુછ. બુધમાં થાય
પાહાણુ. સપયસ્થિનો નીપનેછ. ક્ષેત્ર સ્વભાવ પ્રમાણુ સું ૯ રવિતાતો શ-
શિ સિતલોછ. ભવ્યાદિક બહુ ભાવ. ષટ દ્રવ્ય આપ આપણીછ, ન તને કો
ય સ્વભાવ સું ૧૦

ઢાળ ૩ છ.

કપૂર હોએ અંતિ ઉજળારે—એ દશી. કાળ કરે શુ ખાપડોછ, વસ્તુ
સ્વભાવ અકાળ; જો ન હોય ભવિતવ્યતાછ, તો કિમ સીને કાનરે; સાણી
મ કરો મન જળજ. ભાવિ ભાવ નિહાળરે, માણી ૧. એ આંકણી. જળ
નિધિ તરે જગલ ફરેછ, કોઈ જતન કરે કોય; આણભાવી હોએ નહીછ,
ભાવિ હોય તે હોયરે. માં ૨. આંએ મોહોર વસતમાંછ, કાળે કાળે કેઈ
સાખ; કેઈ ખર્યા કેઈ ખાખડીછ, કેઈ આંખા કેઈ સાખરે. માં ૩. વા-
હલ નિમ ભવિતવ્યતાછ, નિણુ નિણુ દિસિ ઉભય; પરવશ મન માણુસ
તાણીછ, તુણુછ મ બુડે ધાયરે. માં ૪. નિયત વસે વિણુ ચિંતવ્યુછ,
આવિ મિલેતવકાળ; સરસા સોતું ચિંતવ્યુછ; નિયતી કરે વિસરાળરે. માં
૫. પ્રસદ્ધ ચક્રી તાણીછ, નયાણુ હણે ગેષાળ; દાય સહસ જમ દેવતાછ,
દહ તાણાં રખાળરે. માં ૬. કો કહો કોલ કહેછ, કિમ રાખસે આણુ; આ-

હડી સર તાકીચોછ, ઊપર ભમે સીંચાણરે. પ્રાં ૭. આંહડી નાગે કસ્યો-
છ, ખાણ લાગ્યો સીંચાણ; કોકુહો ઊડી ગયોછ, નુઓ નિયત પ્રમાણરે.
પ્રાં ૮ શસ્ત્ર હણ્યા સગ્રામમાંછ; રાન પડ્યા જવત; મદિરમાંથી માનવી-
છ, રાખ્યાહી ન રહતરે. પ્રાં ૯.

ઢાળ ૪ થી.

રાગ મારણી મનોહર હીરજીરે—એ દશી. કાળ સ્વભાવ નીયત મત
કુડી, કર્મ કરે તે થાય; કર્મે નિરય તિરય નર સુર ગતિ, જીવ ભવ તે જાય,
ચેતન ચેતચરે. ૧. કર્મ ન છુટે કેઈ ચેતન. એ આંકણી. કર્મે રામ વસ્યા
વનવાસે; સીતા પામે આણ; કર્મે લકાપતિ રાવણનુ રાજ થયુ વિસરાણ.
ચેં ૨. કર્મે કીડી કર્મે કુજર; કર્મે નર ગુણવતરે; કર્મે રોગ શોગ દુખ પીડિત;
જનમ જાય વિલવત, ચેં ૩. કર્મે વરસ લગે રિસહેસર; ઉદેક ન પામે એ
જ; કર્મે વીરને નુઓ ગમારે; ખીલા રોખ્યા કાન. ચેં ૪. કર્મે એક મુખ
પાલે બેસે; શેવકે શેવે પાય; એક હય ગય ચઢ્યા ચતુર નર; એક આજે
ઉજાય. ચેં ૫. ઉદમ માની અધ તણી પરે; જગ હીડેહા હુતોરે; કરમ બ
ળી તે લહે સકળ કળ; મુખ ભરી સેજ સુતોરે. ચેં ૬. ઊંદર એકે કીધાં
ઉદમ; કરડીચો કરકોલેરે; માંહિ ઘણા દિવશનો ભુખ્યો. નાગ રહ્યો દુખ
કોલેરે. ચેં ૭. વિવર કરી મુખકે તસ મુખમાં. દિઈ આપણું દહ. માગ
લહી વન નાગ પધાર્યા. કર્મે બળી નુઓ એહ. ચેં ૮.

ઢાળ ૫ થી.

હવે ઉદમવાદી ભણુએ. એ ચારે અસમથ્યતો. સકળ પદારથ સાધ-
વાએ. એક ઉદમ સમરથતો. ૧. ઉદમ કરતા માનવીએ. સ્યુ નવિ સીઝે
કાજતો. રામે રચણાયર તરીએ. લીધુ લકા રાજતો ૨. કરમ નિયત તે
અનુસરેએ, જેહમાં શક્તિ ન હોયતો. દઉલ વાઘ મુખે પખીયાએ. પિઉ
પેસતા જાયતો. ૩. વિણ ઉદમ કીમ નીકળેએ. તિલ માંહિથી તેલતો. ઉદમ
થી ઊંચી ચઢેએ. નુઓ એકેદ્રી વેલતો. ૪. ઉદમ કરતાં એક સમેએ જો
નવિ સીઝે કાજતો. તે ફિરિ ઉદમથી હુવેએ. જો નવિ આવે વાજતો ૫.
ઉદમ કરી આરથા વિનાએ. નવિ રધાએ અજતો આવી ન પડે કોળીએ
એ. મુખમાં પોખે જતનનતો. ૬ કર્મ પુત ઉદમ પિતાએ. ઉદમ કીધાં કર્મે
તો. ઉદમથી ફરે ટળેએ. નુઓ કર્મનો મર્મતો. ૭. દ્રઢ પ્રહારી હત્યા કરી-

એ. કીધાં પાપ અનંતતો. ઉદમથી ખટ માસમાંએ આપ થયો અરિહતતો.
૮. ટીપે ટીપે સર ભરેએ. કાંકરે કાંકરે પાળતો. ગિરી જેહવા ગઠ નીપનેએ.
ઉદમ શાકત નિહાળતો. ૯ ઉદમથી જળ ખિંદુએએ. પાહાણમાં કંરે દામતો.
ઉદમથી વિદ્યા ભણેએ. ઉદમ જોડે દામતો. ૧૦.

ઢાળી ૬ ઠી.

એ છીડી કિહાં રાખી—એ દશી. એ પાંચે નય વાદ કરતાં શ્રી
જિન ચરણે આવે. અમીય સરીસ જન વાણી સુણીને. આનદ અગ ન
માવેરે. પ્રાણીં સમકિત મતિ મન આણા. નય એકાંત મ તણોરે પ્રાણી-
તે મિથ્યામતિ જણોરે પ્રાણી. સં ૧. એ આંકણી. એ પાંચે સમુદાય મિ-
થ્યા વિનુ. કોઈ કાજ ન સીઝે. અગુલિ ચોગે કર તણા પૂરે. જે પુઝે તે
રીઝેરે. પ્રાણીં સં ૨. એહમાં દિયેરે વડાઈ. પણ સેના મિલિ સકળ ર-
ણાંગણ. જીતે સુભટ લડાઈરે; પ્રાણી સમં ૩. તતુ સ્વભાવે પટ ઉપજવે.
કાળ ક્રમેરે વણાએ. ભવિતવ્યતા હોય તો નીપને. નહીતો વિધન ઘણાએરે.
પ્રાણી સમં ૪ તતુવાય ઉદમ ભોક્તાદિક. ભાગ્ય સકળ સહકારી. ઇમ પાંચે
મિલી સકળ પદારથ. ઉતપતિ જુઓ વિચારીરે. પ્રાણી સમં ૫ નિય ત્રિવ
સેહલુ કરમો થઈને. નિગોદ થકી નીકળીયો. પુન્યે મનુજ ભવાદિક પામી.
સદગુરને જઈ મીલીયોરે. પ્રાણી સમં ૬ ભવથિતિનો પરીપાક થયો તવ
પંડીત વીર્ય ઉલ્લસિઉ. ભવ્ય સભાવે સિવ ગતી ગામી. સીવપુર જઈને વ-
સીએરે. પ્રાણી સમં ૭. વર્ધમાન જન ઇણી પરિ વીનયે. સાસન નાયક
ગાયો. સઘ સકળ સુખ હોયે જેહથી. સ્યાદવાદ રસ પાયોરે પ્રાણી સમં ૮.

કળસ *

કળસ—ઈય ધમ નાયક સુમતી દાયક વીર જનવર સથુણ્યો. સય
સત્તર સવત વન્હિ લોચન વર્ષ હર્ષ ધરી ઘણો. શ્રી વિજય દેવસુરિદ પટધર
શ્રી વિજયપ્રભ સુરિદએ. શ્રી કીર્તીવિજય વાયક સીસે ઇણી પરી વિનય
કહે આણુંદએ.

૫૬.

રાગ આસાવરી—સાધુભાઈ સોહે જૈનત્રા રાગી, જકી સુરતન સુલ ધુ
ન લાગી સાં ૧ સાધુ અષ્ટ કરમથુ ઝગડે, સુન બાંધે ધર્મશાળા, સાહ સ
ખકા ધાગા સાંધે. જપે અજપા માળા; સાં ૨ ગગારે જુમના મધ્ય સર-

સ્વતી, અંધર વહે જળ ધારા, કરી સ્નાન મગન હોય એકે, તોડે કર્મ દળ ભારા સાં ૩ આપ અલ્પતર જોતી ખીરાજે બક નાળ ગ્રહે મુલા; પછીમ દિશકી ખડકી ખોલે, તો બાજે અન હદ તુરા, સાં ૪ પચ ભુતકા ભિસ્મ મીટાયા. છઠે માંહી સમાયા. વિનય પ્રભુયુ જોત મીલે જાળ. ફીર સસાર ન આયા. સાં ૫.

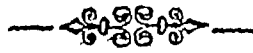
૫૬.

રાગ ભેરવ—જગો પ્યારે ભયો સુવીહાન. શ્રી તીરથંકર ઉદયો ભાણુ પાચે ભવીક મન કમળ વીકાસ; ઉઠ ગયે અવગુણ ભમર ઉદાશ જાં ૧ નયન ઉઘાડી વીલોકો કેત મોહ તીમર અખ આયો અત. પ્રગટી જ્ઞાન કળા એક જ્યોત મુગતી પંથ ભયો ઉદોત, જાં ૨ સ્વપનેમે મુઝી રહ્યો મેરે લાલ એણી વીધ ગયા અનતા કાળ; અખ સ્વપનેકા છોડો ખ્યાલ, આ સખ જુડે મીધ્યા જાળ. જાં ૩ યા પવન માયા સેજ પશર પેઉકા ઇનતા હે મુકળ ધ્યાન પખાળો અંગ. યુ પ્રગટે તુમ નીરંમળ રંગ. જાં ૪ પીઉ નીરખે જિન રા ઉદીનદ, કહે મતી ન્યારી મીટે આનીદ, આપ સભાળો ખોલી નેન, વિનય કરી ચીતવો પીઉ ચીત. જાં ૫

૫૬

રાગ હુશોની—કાય કામની ખેલાલ કહે સુણુ જીવડા મે હુ બદીલાલ તુમેરા. પેઉર પેઉરા મુનખે કરૂ વીનતી મકર ઉરસે નેહરે; દો દીવશ કીયા દામ એ દોલત; દેત છીનુમે છેહરે. ૧ તું ગુમાસ્તા ખે લાલ અપને સેઠકા, લે બચગા ખે લાલ હુકમ ઠેઠકા, ઠેઠકા આવે હુકમ જખ તુહી; પલક એક ન શકે રહી; તોકાહા મુરખ કરે ઘંઘા; અત તેરા કછુ નહી ર હોને ખુયા ખે લાલ અપને સાંઈ કસા નાહુ ચોરીએ ખેલાલ નાહક પાઈકા; નાહક ચોરી ઉ સકા જખ; નવી દેતજ પ્યારે; તખ તોહી કુદે દુરદો જખ; દોશ દખા અપરે સોદાહ ચુકા ખે લાલ એસા કીજએ, હોવે કાયદા ખે લાલ સાહખ રીજએ; રીજએ સાહેખ યુનિવાને, આ દુખયે ઉતરે, વિમતી ઇતની માન ખાલમ, ખે પરવાહી મત કરે. ૪ તું પરદેશકા ખે લાલ પથી પ્રાહુણા, મીતમ બધ ખે લાલકયું રહુતો વીના, તુ વિના કયુ કરી રહુ દુખ ભરી, સતીસ્યુ સગ ચલે, સાંઈકા કરી વિનય સજનયુ અબેદે તુ મીલે. ૫

અથ શ્રી પુન્ય પ્રકાશનું સ્તવન,

સકળ સિદ્ધી દાયક સદા ચોવીસે જીન રાય; સહગુરુ સામિની સરસ્વ
તી પ્રેમે પ્રણમુ પાય. ૧ ત્રીભુવનપતી ત્રીશલા તણો; નંદન ગુણ ગભીર. ૨
સાશન નાયક જગ જ્યો. વર્ધમાન વડવીર. ૨. એક દીન વીર જીણદને. ચ
રણે કરી પ્રણામ, ભવીક જીવના હીત ભણી, પુછે ગૌતમ સ્વામ. ૩ મુક્તી
મારગ આરાધીએ કહો કેઈ પરે અરીહંત, સુધા સરસ વચન રસ. ભાષે શ્રી
ભગવત, ૪ અતીચાર આલોઈએ, વ્રત ધરીએ ગુરુ શાખ, જીવ ખમાવો શ
યજ ને, ચોની ચોરાશી લાખ. ૫ વિધીશુ વળી વોશરાવીએ, પાપસ્થાન અ-
હાર. ચાર શરણ નીત્ય અનુસરો. નિદા દુરીત આચાર. ૬ શુભ કરણી
અનુમોદીએ ભાવ ભલો મન આણુ. આણસર અવસર આદરી, નવપદ જ્યો
સુખાણુ, ૭ શુભ ગતી આરાધન તણો. એ છે દસ અધીકાર; ચિત આણીને
આદરો; જેમ પામે ભવપાર. ૮

દાળ.

કુમતીએ છેડી કીહાં રાખી. એ દેશી—જ્ઞાન દરિસણ ચરિત્ર તપ વીર જી, એ
પાંચે આચાર, એહ તાણા ઇહ ભવ પર ભવના આલોઈએ અતિ ચારે, પ્રાણી
જ્ઞાન ભણો ગુણ ખાણી, વીર વદ એમ વાણીરે. પ્રાં ૧ એ આંકણી—ગુ-
રુ ઉલવીએ. નહી ગુરુ વિનએ; કાળે ધરી ખહુ માન, સુત્ર અરથ તદુ ભય
સુધ, ભણી ભણીએ વહી ઉપધાનરે. પ્રાં જ્ઞાં ૨ જ્ઞાનો પગરાણ પાટી પોથી;
કવણી નાકરવાળી. તેહ તાણી કીધી આસાતના; જ્ઞાન ભક્તી ન સભારીરે.
પ્રાં જ્ઞાં ૩ ઇત્યાદિક વીપરીતપણાથી, જ્ઞાન વીરાધ્યુ જેહ, આ ભવ પર
ભવ વળીરે; ભવો ભવ મીછામી દુકડ તેહરે. પ્રાં જ્ઞાં ૪ પ્રાણી સમકીત
દ્યો શુદ્ધ જાણી, વીર વદ એમ વાણીરે. પ્રાં સં ૫ જીન વચન શકા
નવી કીને; નવી પરત વસ્તુ ભિલાખ, સાધુ તાણી નીદા પર હજે, રૂળ સ-
દહ મા રાખરે. પ્રાં સં ૫ મુઠપણુ છંડો પર નીંધા ગુણવંતને આદરીએ
સામીને ધરમે કરી થીરતા, ભક્તી પરભાવના કરીએરે; પ્રાં સં ૬ સઘ ચિ-
તપરસાદ તણો ને; અવણિવાદમની લેખો; દ્રવ્ય દવ કોને વાણુ સાડ્યો, વિ
ણુ સંતો ઉવેખ્યારે. પ્રાં સં ૭ ઇત્યાદિક વીપરીતપણાથી, સમકીત ખ-

હયું નેહ, આ ભવ પર ભવ વળીરે ભવો ભવ મીછામી દુકડ તેહરે. પ્રાં-
સાં ૮ પ્રાણી ચરિત્ર દ્યો ચિત આણી, પચ સુમતી ત્રણ ગુમી વીરાધી
આઠે પ્રવચન માય; સાધુ તણે ધર્મે પરમાદે, અસુધ વચન મન કાયરે.
પ્રાં સાં ૯ શ્રાવકને ધર્મે શામાયકા પોસહ મામન વાળી, જે જ્યાણા પુ-
ર્વક એ આઠે, પ્રવચન માય ન પાળીરે, પ્રાં સાં ૧૦ ઇત્યાદિક વિપરીત
પાણાથી, ચારીત્ર ડોહોલુ નેહ; આ ભવ પરભવ વળીરે ભવો ભવ મીછામી
દુકડ તેહરે. પ્રાં સાં ૧૧ ખારે ભેદ તપ નવી કીધો; છતે જોગેનીજ સ-
કતે; ધર્મે મન વચ કાયા વીરજ નવી ફારવીઉ ભગતેરે. પ્રાં સાં ૧૨
તપ વીરજ આચાર એણીપરે, વિવિધ વિરાધ્યા નેહ, આ ભવ પર ભવ
વળીરે ભવો ભવ મીછામી દુકડ તેહરે. પ્રાં સાં ૧૩ વળી વિશેષે ચારીત્ર
કેર, અતિચાર આલોધમે; વીર જીજીસર વયાણ સુણીને, પાપ મેલશ વિધોધ
એરે. પ્રાં સાં ૧૪

ઢાળ ૨ જી

પામી સુગુરુ પસાય. એ દેશી—પૃથ્વી પાણી, તેઉ; વાયુ વનસ્પતી; એ
પાંચ થાવર કહ્યાએ. ૧ કરી કરસણ આરભ; ખેતદ ખેડીયાં, કવા તલાવ
ખાણાવીએ. ૨ ઘર આરભ અનેક ટાંકાં ભુઈરાં, મેડી માલ ચાણાવીઆએ.
૩ લીપણ ઘુપણ કાજ એણી પરેપરો પૃથ્વી કાય વીરાધીઆએ. ૪ ઘોયાણ
નાહણ પાણી ઝીલાણ અપકાયા છોતી ઘોતી કરી દુહવ્યાએ, ૫ ભાઠી ઘર
કભાર, લોહ સુવનગર ભાડભુજ લીહાગરાએ ૬ તાપણ સેકણ કાજ, વ-
સ નીખારણ રગણ રાંધણ રસ વતીએ. ૭ એણી પરે કરમાદાન, પરે પરે
કેલવી; તેઉ વાયુ વિરાધીયાએ. ૮ વાડી વન આરામ, વાવી વનસ્પતી, પા
ન કુલ ફલ ચુટીયાંએ. ૯ પુહક પાપડી સાક, સેક્યાં સુકવ્યાં છેદ્યાં છુદ્યાં
આથીયાંએ. ૧૦ એજશી ન એરડા ઘાણી ઘાલી રેઝ, ઘણ તીલાદીક પીલીયાં
એ. ૧૧ ઘાલી કોલુ માંહે, પીલી સેલડી; કદમુજ ફળ વેચીયાં એ. ૧૨ એમ
એકદ્રી જીવ હણ્યા હણાવીયા; હણતાં જે અનુમોદીયાંએ. ૧૩ આ ભવ પર
ભવ નેહ; વળી ભવો ભવો તે મુજ મીછામી દુકડ એ. ૧૪ કરમ સરમીયા
કીડા; ગાડર ગડોલા, ઇઅલીરાંને અલશીયાંએ. ૧૫ વાળા જળો ચુડેસા ચિ
ચલ તરસ તાણા, વળી અથાણાં પ્રમુખનાં એ ૧૬ એમ ખેર દ્રી જીવ નેહ મે
દુહવ્યા; તે મુજ મીછામી દુકડ એ. ૧૭ ઉઘેહી જીલીખ, માંકણ મંકોડ, ચાં-
ચડ કીડી કંથુયા એ. ૧૮ ઘંધીયાં ઘીમેલ કાનખજીયાં ગજોડા ઘનરીયાં

એ. ૧૯ એમ તેર દ્રી જીવા નેહ મે દુહવ્યા, તે મુજ મીછામી દુકડએ. ૨૦ માંખી મછર ડાંસે, મસા પતંગયાં કંસારી કોલીયા વડાએ. ૨૧ ઢિંકણ વીંછુ તીડા ભમરા ભમરીયો, કાંતા ખગ ખડ માંકડીએ, ૨૨ એમ ચૌર દ્રી જીવ નેહ મે દુહવ્યા, તે મુજ મી દુકડએ, ૨૩ જળમાં નાંખી જળ, જળચર દુહવ્યા, વ-વનમાં મૃગ સતાપીયાએ. ૨૪ પીડ્યા પંખી જીવ; પાડી પાસમાં, પોપટ ઘા-લ્યા પાંજરેએ; ૨૫ એમ જીવેદ્રી જીવ ને મે દુહવ્યા, તે મુજ મીછામી દુક-ડએ. ૨૬.

ઢાળ ૩ જી.

વાણી માણી હીતકારીજી એ દશી—ક્રોધ લોભ ભય હોંશયીજી, યો-લ્યા વચન અસત્ય; કુડ કરી વન પારકાંજી, લીધાં નેહ અદેતરે, જનજી મી મીછા દુકડ આજ, તુમ સાંખે મહારાજે જનજી દેઈ સાર કાંજે જનજી મીછામી દુકડ આજ, એ આંકણી, દેવ મનુવ્ય ત્રીચનાજી મૈથુન સેવ્યાં નેહ, વિષયારસ લપટપણેજી, ઘણુ વિટળ્યો દેહરે, જનજી. ૨ પરીગ્રહની મમતા કરીજી ભવે ભવે મેલીયા ને જીહા તેં તીહાં રહીજી; કોઈ ન આ વી સાથરે જનજી. ૩ રચણી બોજન ને કર્યાંજી, કીધાં ભક્ષ અ-ભક્ષ રસના રસની લાલચેજી. પાપ કર્યાં પ્રત્યક્ષરે જનજી ૪ વ્રત લેઈ વીસારીયાંજી વળી ભાગ્યાં પચખાણુ, કપટ હેત કીરીઆ કરીજી, કીધાં આપ વખાણુરે જનજી. ૫ ત્રણે ઢાળે આઠે દુહેજી, આલોયા અતીચાર શિવ ગતી આરાધન તણેજી; એ પેહેલો અધીકારે જનજી ૬.

ઢાળ ૪ થી.

સાહેલડીજી એ દશી—પચ મહાવ્રત આદરે સાહેલડીરે અથવા દ્યો વ્રત ખારતો, યથા શક્તી વ્રત આદરે; સાહેલડીરે; પાળો નિરતી ચારતો. ૧ વ્રત લીધાં સભારીએ સાં હુઈ ધરીએ વિચાર તો શિવ ગતી આરાધન ત જો સાં એ ખીન્ને અધીકાર તો. ૨ જીવ સવે ખમાવીએ સાં ચોની ચો રાશી લાખ તો, મન સંખે કરી ખામાણા, સાં કોઈથુ રોશ ન રાખતો; ૩ સર્વ મીત્ર કરી ચીંતવો, સાં કોઈ ન જાણે શતરૂ તો, રાગ દ્વેશ એમ પ-રહરી સાં કીને જન્મ પવીત્ર તો. ૪ સામી સગ ખમાવીએ સાં ને ઉ પની અપ્રીતતીતો; સજન કુટખ કરી ખામાણા; સાં એ જન સાશન રીતી તો, ૫ ખમીએને ખમાવીએ સાજ એહજ ધરમનુ સાર તો. શિવ ગતી

આરાધન તણા સાં એ ત્રીજો અધીકાર તો ૬; મૃખાવાદ હીંક્ષા ચોરી સાં
ધન મુરછા મેથુન તો, ક્રોધમાન માયા તૃષ્ણા સાં પ્રેમ દ્વેશ પૈશુન્ય તો. ૭
નિદા કલહ ન કીજ્યે સાં કુડો ન દીજે આળ તો, રતી અરતી મિથ્યાતન્ને
સાં માયા મોહ જાળ તો. ૮ ત્રિવિધ ત્રિવિધા વોસરાવીએ સાં પાપસ્થાન
અઢાર તો, શિવગતી આરાધન તણા સાં એ ચોથો અધીકાર તો ૯.

ઢાળ પમી ૧

હવે નિસુણા ઇહાં આવીયાએ એ દશી—જન્મ જરા મરણે કરીએ, એ
સસાર અસારતો, કર્યાં કરમ સહુ અનુભવેએ, કોઈ ન રાખાણ હારતો. ૧ શ
રાણ એક અરીહતનુએ; શરાણ સિધ લગવત તો, શરાણ ધરમ શ્રી જઈન
નાએ, સાધુ શરાણ ગુણવત તો, ૨ અવર મોહ સવી પરીહરીએ ચાર શરાણ
ચિત્ત ધાર તો, શિવ ગતી આરાધન તણાએ; એ પચમો અધીકાર તો ૩ આ
ભવ પરભવ જે કર્યાએ, પાપ કરમ કૈલાખ તો; આતમ સાખે તે નિદીએએ,
પડીકમીએ ગુરૂ શાખ તો, ૪ મિથ્યા મત વરતાવીનેએ; જે ભાખ્યાં ઉસુતો,
કુમત કદા ગ્રહને વશેએ, જે ઉથાપ્યા મુતતો. ઘડ્યાં ઘડાવ્યાં જે ઘણાં એ ધરત
હળ હથીયારતો ભવ ભવ મેલી મુક્યાએ કરતા જીવ સહાર તો. ૬ પાપ કરીને
પોશીયાએ, જનમ જનમ પરીવારતો જનમાંતર પોહોત્યા પછીએ, કોણે નકીધી
સારતો. ૭ આ ભવ પરભવ જે કર્યાએ, એમ અધી કરાણ અનકતો. તે ત્રિવિધ
વોસરાવીએ; એ આણી રૂઢ્ય વિવેક તો, ૮ દુક્કત નિદા એમ કરીએ. પાપ
કરો પરીહારતો, શિવગતી આરાધન તણાએ, એ છઠો અધીકાર તો. ૯.

ઢાળ. ૬ ડી

આ તું જને જીવડા એ દશી—ધન ધન તે દીન માહરો, જહાં કી-
ધો ધરમ દાન શીયળ તપ ભાવના; ઢાળ્યાં દુકત, કર્મ. ધન ૦ ૧ શેતરૂંજદિક
તીર્થની, જે કીધી જત્રા જુગતે જનવર પુજ્યા; વળી પોખ્યાં પાત્ર
ધન ૦ ૨ પુસ્તક જ્ઞાન લખાવીયાં; જીણહરજીવ ચિત્યા સઘ ચતુરવીધ સા-
ચવ્યા. એ સાતે ખેત્ર. ધન ૩ પડીકમણાં થું પરે કર્યાં; અનુકપા દાન,
સાધુ સુરી ઉપજાયને, દીધાં બહુ માન ધન ૪ ધર્મકાજ અનુમોદીએ. એમ
એમ વારો વાર, શિવગતી આરાધન તણા, સાતમો એ અધીકાર ધન ૦ ૫,
ભાવ બહો મન આણીએ ચિત આણી કામ, સમતા ભાવે ભાવીએ એ આ
તમારામ, ધન ૦ ૬ સુખ દુઃખ કારણ જીવને, કોઈ અવર ન હોય; કરમ

આપને આચર્યાં, ભોમવીએ સોય. ધન ૭ સમતા વીણ જે અનુસરે; પ્રાણી હન્ય કામ; છાર ઉપર તેલીપાણુ, ઝખર ચીત્રામ ધન ૮ ભાવ ભલી પરભાવીએ; એમ ધરમનુ સાર, શિવગતી આરાધન તેણા; આઠમે એ અધીકાર ધન ૯.

ઢાળ ૭ મી.

રેવતગીરી હુઆં મુળનાં ત્રિણ કલ્યાણ એ દશી— હવે અવસર જાણી કરી સલેખાણ સાર; આણસણ આદરીએ પંચખીચ્યારે આહારા લલુતા સવી મુકી. છાંડી મમતા અગએ આતમ ખેલે સમતા જ્ઞાન તુરગ. ૧ ગતી ચારે કીધ, આહાર અનંત નીશંક, પાણ ત્રસી ન પામ્યો, છવ લાલચીયો રક. ફલ હોયે વંળી વળી, આણસણના પરિણામ એહથી પામીએ. શિવપદ સુરપદ કામ, ૨ ધન ધનાશાલીભદ્ર, ખઘો મેઘ કુમાર. આણસણ આરાધી પામ્યા ભવનો પાર, શિવ સુંદરી જ્ઞેશે કરી એક અવતાર; આરાધન કરે; એ નવમે અધીકાર. ૩ દશમે અધીકારે, મહા મત્ર નવકાર મંત્રથી નવી મુકો, શિવ સુખ ફલ સહકાર. એહ જ્યતાં જાયે; દુરગતી દાષ વિકાર; શુપ રે એ સરસે, ચૈદ પુરવનુ સાર. ૪ જનમનંતર જતાં, જે પામે નવકાર, તે પાતીક ગાલી; પામે સુર અવતાર; એ નવ પદ સરીખો; મત્ર ન કો સસાર, એહ ભવ પરભવનો સુખ સંપતી દાતાર, પ જ્યુ ભીલ ભીલડી, રાજ રાણી થાય. નવપદ મહીમાથી, રાજસિંહ મહારાય, રાણી રતનવતી એહુ પામ્યાં છે સુરભોગ, એક ભવ પ્રછી લેશે, શિવ વધુ સજ્જેગ; ૬ શ્રીમતીને અવલી; મત્ર રૂપો તતકાલ; ફણીધર ફીટીને પ્રગટ થઈ ફલમાલ; શિવકુમરે જ્ઞેગી; સોવન પુરીસો કીધ, એમ એણુ મત્રે; કાજ ઘણાનાં સિધ; ૭ એ દસ અધીકારો વીર જાણેસર ભાંખ્યો; આરાધન કરો વિધી. જેણુ ચિત માંહી રાખ્યો, તેણુ પાપ પખાળી ભવ ભય દુરે નાંખ્યો; ૮.

ઢાળ ૮ મી.

નમો ભવી ભાવશુ, એ દશી—શીધારથ રાય ફલતિલો એ; ત્રિસલા માં ત મલારતો; અવનીત લતમે અવ તરચાએ; કરવા અમ ઉપકારતો; જ્યો છ નવીરજાએ. ૧ મે અપરાધ કર્યા ઘણાએ; કહેતાં નિ લહુ પારતો; તુમ ચં રણે આગ્યા ભોળીએ; જે તોરે તો તોરતો; જ્યો ૨ આશ કરીને આવીયો એ; તુમ ચરણે મહારાજલો; આવ્યાને ઉવેખશોએ; તો કેમ રહેશે લાજતો; જ્યો ૩ કરમ અલુજણ આકરીએ; જનમ મરણ જનનતો; હું છુ એહ

થી ઉભગોએ; છોડવો દેવ દયાળ; જ્યો ૦ ૪ આજ મનોરથ મુજ ફળ્યાએ.
નાઠાં દુઃખ દદાલતો; તુઠો છન ચોવીશમેએ; પ્રગટ્યા પુન્ય કલોલતો; જ-
યો ૦ ૫ ભવે ભવે વિનય તુમારડોએ; ભાવ ભકતી તુમ પાય. તો દેવ દયા
કરી દીછએએ; બોધ બીજશું પસાય; જ્યો ૬

કૃત્તિ *

એહ તરણ તારણ સુગતી કારણ; દુખ નિવારણ જગ જ્યો; શ્રી વીર
છનવર ચરણ થુણતાં. અધીક મન ઉલટ થયો, ૧ શ્રી વીજયદેવ સુરીદપ-
ધર તિરથ જગમ એણી જગે; તપ ગછ પતિ શ્રી વીજય પ્રભસુરી; સુરી
તેજે જગમગે; ૨ શ્રી હીરવીજયસુરી શીશ વાચક; શ્રી કીરતીવીજય સુર ગુ-
રૂ સમો; તસ શીશ વાચક વીનચે વીજય; થુણો છન ચોવીશમે ૩ સેશસ
તર સવત ઉગણત્રીશે રહી રાનેર ચોમાસુએ; વિજય દસમી વિજય કારણ;
કીચો ગુણ અભ્યાસએ, ૪ નરભવ આરાધન શિવ સાધન સુકત લીલ વિ-
લાસએ; નિરજરસ્ત હેતે વનરચીચો; નામે પુન્ય પ્રકાશએ. ૫

માહા પંડીત શ્રી આનંદધનજી મહારાજ.

—*—

શ્રી આનંદ ધનજી માહારાજ આ પંચમાકાળમાં આત્માર્થી પુરૂષ થ-
એલા છે, એમ સાંભળવાથી તેમજ તેવાના રચેલા ગ્રંથો ઉપરથી સ્પષ્ટ મા-
લુમ પડે છે કે તે પુરૂષ આત્માર્થી સપુર્ણ હતા એક સાહેબે એક પાંચ ગા-
થાનું અગર બે ગાથાનું પદ ને ને રચેલું છે તે જ્ઞતાં તદ્દન ધર્મથી છવો
ને આણુદ થાય છે એક સાહેબના વાક્યોમાં ફક્ત જૈન માર્ગનીજ વાત છે
તથા તદ્દન ક્યાવાદથીજ માર્ગની વ્યાખ્યા કરેલી છે એ પુરૂષ નીપમહીહતા
પ્રથમ માથુ મુઠાવી સાધુનો વેષ પહેર્યો હતો પણ પાછળથી જ્ઞાન માર્ગ
જાણીને પોતાના આત્મા સાથેતુલ્યતા કરતાં પોતાથી મુનીપણુ ને મેરૂપર્વતના
ભાર તે પળી સકંતુ નથી તથા મુની માર્ગની વાત મોહોટી છે, તેથી મને
મુનોનો વેષ પહેરેલો જાણીને લોકો સાધુ માને છે ને માહારામાં સાધુપણું

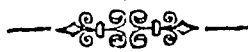
નથી દીસતુ વળી માથે ગીતાર્થ ગુરુ નથી તેથી ભુલ ચુક પાણુ કોને પુછુ
અને મુની માર્ગની વાત સિધાંત જોતાં તો માહારાથી કાંઈપણુ પળતી નથી
માટે વેષનો ભર્મ મુકી દેવો જોઈએ એમ ધારીને પોતે ચતી અચતીથી ન્યા
રો વેષ પેહેરીને જૈન માર્ગની શુધપરૂપણા કરતા તથા પોતાનુ આત્મ ધ્યાન
એકાંતમાં કરતા એમ ઘણા સત્યવક્તા જનો કહે છે તથા તેમના રચેલા સ્ત-
વનો વિગરેનો રહેસ તે જોતાં પાણુ તેઉ તદન આત્માર્થી હતા એમ સંભવે
છે તથાપી અતિશે જ્ઞાની કહે તે પ્રમાણુ અગર તેઉના આત્મા જાણે, પરંતુ
શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે કે આત્માર્થી વિના તદન નીરપેક્ષ તથા સ્વાદવાદ રહેસનાં
ભરેલાં અધ્યાત્મી વચન ખીજના મુખમાંથી નીકળે નહીં માટે તેઓ આ-
ત્માર્થી હતા એમ સંભવે છે તેઉ સાહેબજી સંવત ૧૭૦૩ ની સાલમાં હતા
તથા તે પછી સાંભળવા પ્રમાણુ તેઓ શ્રી જસવીજીજી ઉપાધ્યાને સંવત ૧૭૧૩
ની સાલમાં મળેલા કહે છે જોઉના રચેલાં સ્તવનો વિગરે ઘણાં છે તેમાંથી
આ ગ્રંથમાં થોડાં લખીએ છીએ.

અથ શ્રી ચોવીસ જીનના સ્તવન,

અથવા

આનંદધનજી કૃત્ય ચોવીશી,

શ્રી સ્વભદ્રવજીનું સ્તવન.

શ્રી મધર કરજે મયા એ દશી-રીખલ જીનેશ્વર પ્રીતમ માહરેરે;
જ્યાર ન ચાહુરે કત, રીજ્યો સાહીખ સગ ન પરીહરેરે; ભાગે સાદી અનત
રી૦ ૧ પ્રીત સગાઈરે જગમાં સહુ કરેરે, પ્રીત સગાઈ ન કોય; પ્રીત સગાઈરે
નિરૂપાધીક કહીરે, સો પાધીક ધન જોય. રી૦ ૨, કોઈ કત કારણ કાષ્ટ ભક્ષ-
ણુ કરેરે; મિલસુ કતને ધાય; એ મેલો નવી કહીએ સભવેરે; મેલો ઠામે
નકાય. રી૦ ૩ કોઈ પતી રજન અતિ ઘણુ તપ કરેરે, પતિ રજન તન
તાપ, એ પતિ રજનમે નવીચીત ધરેરે; રજન ધાતુ મિલાપ. રી ૪ કોઈ
કહે લિલારે લલખ અલખ તાણી, લખ પુરે મન આશ; દાખ રહીતને લીલા
કીમ ઘટેરે; લીલા દાખ વિલાશ. રી૦ ૫ ચિત પ્રશ્ન તે પુજન રૂળ કહુરે; પુજન
અખંડીત એહ, કપટ રહિત થઈ આતમ અરપણુરે; આનંદધન પદ એહ. રી૦ ૬

અજીત નાથજીનું રેતવન.

રાગ સિધુડો અસા ઉરી—પથડો નિહાલુરે ખીજી જીન તણોરે, અજીત અજીત ગુણ ધામ; જે તે જીત્યારે તિણે હુ જીતીયારે, પુરૂષ કિસુ મુજ નામ. ૫૦ ૧ ચરમ નયાણ કરી મારગ જોવતોરે, જુલો સયલ સસાર, જોણે નયાણે કરી માર્ગ જોઈએ, નયાણ તે દિવ્ય વિચાર. ૫ ૨ પુરૂષ પરપર અનુભવ જોવતોરે, અંધો અધ પીલાય, વસ્તુ વિચારેરે જો આગમ કરીરે ચરાણ ધરાણ નહી ઠાય. ૫ ૩ તરક વિચારેરે વાદ પરપારે; પાર ન પહુચેરે કોય, અભિમત વસ્તુ વસ્તુ ગતો કહેરે; તે વીરલા જગ જોય. ૫૦ ૪ વસ્તુ વિચારેરે દિવ્ય નયાણ તણોરે, વીરહ પડ્યો નિરધાર તરતમ ચોગેરે; તરતમ વાસનારે; વાસીત યોધ આધાર. ૫૦ ૫ કાળ લખ્ય લહી પથ નિહાલજીરે, એ આશા અવલખ એ જન જોવેરે; જીનજી જાણજોરે; આનંદ ધન મત અખ. ૫૦ ૬

શંભવ નાથજીનું રેતવન.

રાગ ધન્યસી—સભવ દેવતે ધુર સેવો સવેરે, લહી પ્રતુ સેવન ભેદ, સેવન કારણ પેહેલી જીમીકારે; અભય અદેખ અખેદ. સં ૧ ભય ચચળતા હોજે પરિણામનીરે, દેખ અરોચક ભાવ; ખેદ પ્રવૃત્તિ હો કરતા થાકીએ, દાખ અખોધ લખાવ. સં ૨, ચરમાવર્તેલો ચરમ કરણ તથારે; ભવ પિરિણતિ પરિ પાક, દાખ ટળે વળી દષ્ટી ખુલે ભલીરે; પ્રાપતિ પ્રવચન વાંકચ. સં ૩ પરીચય પાતક ઘાતક સાધુજીરે, અકુસળ અપચય એત, ગ્રથ અધ્યાતમ શ્રમણ મનન કરીરે, પરિસિલન નય હેત. સં ૪ કારણ ચોજે હોકારજ નિપજોરે, એહમાં કોઈ ન વાદ, પાણ કારણ વિન કારજ સાધીચેરે, તેનીજ મત ઉન માદ. સં ૫ મુગધ મુગમ કરી સેવન આદરેરે, સેવન અગમ અનુપ, દજો કંદાચિત સેવક યાચનારે, આનંદ ધન રસ રૂપ; સં ૬

અલીનંદનજીનું રેતવન.

રાગ કેદારો—અભિનંદનજીન દરિસન તરસિયે, દરસન દુર્લભ દેવ; મત મત ભેદરે જો જઈ પુછીએ, સહુ થાપે અહ મેવ. અં ૧ સામાન્યે કરી દર્શન દાહીલુ; નિરણય સંકલ વિશેષ; મદમે ઘેરચો હો અંધો કીમ કરે, રવી સસી રૂપ વિલેખ. અં ૨ હેતુ વિવાદ હોચીત ધરી જોઈએ, અતિ દુર્ગમનય વાદ, આગમ વાદ હો ગુરૂ ગમકો નહી; એ સખલો વિખવાદ. અં ૩ ઘાતી કુગર આઝા અતિ ઘણા, તુજ દરીસન જમનાથ, ધીકાઈ કરી મારગ સચરે;

સેણ કોઈન સાથ. અં ૪ દરસન દરસન રહતો ને ફીર; તો રણ રોઝ
સંમાન; જેહમે પિપાસિહો અમૃત પાનની, કીમ ભાળે વિષ પાન. અં ૫
તેરસન આવે હો મરણ એવને તણો, સીજે ને દરિસન કાળ, દરિસન ફ-
લેભ સુલેભ કૃપા થકી, આનંદ ધમે મોહારાજ. અં ૬

સુમતીનાથજીનું રતવન.

રાગ વસંત—સુમતી ચરણ કંજ આતમ અરપણો; દરપણજીમ અધિકા
ર; મતિતેર પાણ બહુ સમત બાણીએ; પરીસર પાણ સુવિચાર. સું ત્રિવીધ
સકલે તેનુ ધરગત આતમા; બહીરાતમ ધુરીમેદ બીજે અંતર આતમ તિસરો;
પરમાતમ અવીછેદ. સું ૨ આતમ જુધે કાયાદિક ગ્રહો; બહીરાતમ અધરૂપ
કાયાદીકને સાંખી ધર રહ્યો; અંતર રૂપ; આતમ સું ૩ જાના નંદે હો પુરણ
પાવનો; વરજીત સકલે ઉપાધી; અંતીએદ્રી ગુણ ગણમાણી આગર; ઇમ
પરમાતમ સાધ સું ૪ બહીરાતમ તજ અતર આતમા; રૂપ થઇ થીર ભાવ;
પરમાતમનુ હો અતમ ભાવિયુ; આતમ અરપણ દિવ. સું ૫ આતમ અરપણ
વસ્તુ વિચારતો; ભરમ ટળે મતિ દાષ; પરમ પદાર્થ; સપતી સંપને; આ
નંદધન રસ પોષ. સું ૬

પદમ પ્રભુજીનું રતવન.

રાગ માઝ—પદમ પ્રભુ જીન મુજ તુજ અંતરે; કિમ ભાળે ભગવંત; ક-
રમ વિપાકે કારણ નેઈમેર; કોઈ કહે મતીમંત; પં. ૧ પયાણુકીઈ અનુભાગ
પ્રદેશથીર; મુલઉતર બહુ ભેદ; ઘાતી અઘાતીહો અધ ઉદય ઉદીરણારે; સતા કે
મં વિછેદ પં ૨ કનકો પલવત પયડી પુરસ તાણીર; નેડી અનાદી સ્વભાવ;
અન્ય સચોગીહો જીહા લગે આતમર; સસારી કેહેવાયા પં, ૩ કારણ ચોગે
હો બાંધે બધનેર; કારણ મુગતી મુકાય; આશ્રવ સવર નામ અનુકમેર; હયા પા
દય સુણાય પં ૪ જુજન કરણે હો અતર તુજ પડ્યેર; ગુણ કરણે કરી
ભગ; ગ્રંથ ઉકતે કરી પંડીત જન કહ્યેર; અતર ભગસુ અગ; પં; ૫ તુજ
મુજ અતર અતર ભાજશેર; વાંજશે મંગળ તુર, જીવ સેરોવર અંતીશય વા-
ધશેર; આનંદધન રસ પુર. પં ૬

સુપાસજીનું રતવન.

લલનાની એ દશી—શ્રી સુપાસજીન વદીએ, સુખ સપતીને હેતુ લલના,
સાત સુધારસ જલનીધી, ભવસાગરમાંસેતુ લલના; ૧ શ્રીં સાતમ ભયા ટા-
ળતો, સાતમ જીનવર દેવ લં સાવધાન મનસા કરી, ધરિ જીનપદ સેવ લં શ્રીં ૨

શિવરાકર જમદીસ્વરૂ; ચિદાનંદભગવાન લ૦; જનઃ અસીહા તીરથકરૂ; જ્યોતી
સરૂપ સમાન, લ૦ શ્રી૦ ૩; અલખ નીરજન વછલુ, સકલ જંતુવીસરામ
લલિતા, અભયદાન દાતા સદા, પુરાણ આતમરામ લલના. શ્રી૦ ૪ વીતરાગ
મદ કલ્પના; રતિ અરતિ ભય સોગ લ. નિદ્રા તદ્રા દુરદશા, રાહિત અખાધિ
ત યોગી. લ૦ શ્રી૦ ૪. પરમ પુરૂષ પરમાત્મા, પરમેશ્વર પરધાન. લ૦ પરમ
પદાર્થ પરમેસ્તી; પરમ દેવ પ્ર. માન. લ૦ શ્રી૦ ૬. વિધી વિરચી વીસ્વંભરૂ,
રૂપી કેસી જગનાથ; લ૦ અઘહર અઘ. મોચન ધણી, મુક્તિ પરમ પદ સાથ.
લ૦ શ્રી૦ ૭. ઇમ અનેક અભીધા ધરો, અનુભવ ગમ્ય વિચાર. લ૦ જે જાણે
તેહને કરે, આનંદધન અવતાર. લ૦ શ્રી૦ ૮

શ્રી ચંદ્રપ્રભુ જન દેતવન.

રાગ કેદારો—ચંદ્ર પ્રભુ મુખ ચદ, સખિ મુને દખન દે; ઉપસમ
રસનો કદ; સં સેવે સુર નંર વંદ. સં ગત કલિમલ દુખ દદ. સં ૧.
મુહમ નીગોદન દખીચો, સં બાદર અતિહ વિશેખ; સં પુઠવી આહિ ન લે-
ખીહ. સં તેહ વાયુ ન લેશ- સં ૨. વનસ્પતી, અતિ ઘણ દીહા, સં દીઠો
નહી દીદાર; સં ખીતી ચઉરંદિ, જળ લીહા, સંગતિ સની પણ ધાર. સં
૩. સુર તીરી નીરય ત્રીવાસમાં, સં મનુજ અનારજ સાથ. સં અપજનતા
પ્રતિભાસમાં, સં ચતુર ન ચઢીચો હાથ. સં ૪, એમ અનેક થળ જાણી-
એ, દરસણ વિણ જિણ દેવ; સં આગમથી મત જાણીએ. સં કિને ની-
રમણ સેવ. સં પ્ર. નિરમણ સાધુ ભગતી લહી, સં જોગ અવચક હોય;
સં કીરીયા અવચક તિમ સહી, સં ફળ અવચક જોય. સં ૬. મેરક
અવસર જનવરૂ, સં મોહનીય ક્ષય જાય; સં કામીત પુરાણ સુરતરૂ, સં
આનંદધન પ્રભુ પાય. સં ૭.

શ્રીશુવીધી નાથજીનુ દેતવન.

રાગ કેદારો—સુવિધી જનસર પાય નમીને, મુલ કરાણી ઇમ કીજે;
અતી ઘણા ઉલટ અગ ધરીને, પ્રહ ઉઠી પુજેરે. સં ૧. દ્રવ્ય ભાવ
સુચી ભાવ ધરીને, હરેએ દહેરે જઈએરે, દહ તિગ પણ અહિગમ સાચવતાં.
એક મના ધુરી થઈએરે. સં ૨. કુમ્ભ અક્ષત વર વાસ મુગધો, ધુપ દીપ
મન સાખીરે, અગ પુજા પણ બેદ મુણી ઇમ, ગુરૂ મુખ આગમ ભાખીરે.
સં ૩. એહનુ ફળ દાયક બેદ મુણીને, અનંતરને પર પરરે; આણ
પ્રાણુ ચિત. પ્રસન્ની; મુગતી મુગતી સુરમદિરે. સં ૪. કુલ અક્ષત વર ધુપ

ધીર્ધર્મ, ગર્ધનધર્મદેશના જળભરીએ; અગમ્ય પુત્રી મિલી. અકવીધ, ભાવે
ભરીક સુભગતી રાવરિરે સુભગ પ. સિતરભેદ સેકવીસ પ્રકારે, અઠોતેર સો
ભેદે, ભાવ પુત્રી ખહુ વિચારધારી; દાહગ દુરીગતી છેદેરે સુભગ ૬. તુરીય
ભેદ પંકીવત્તી પુત્ર, ઉપસમ ખિણ સમ્મેગીરે; અહા પુત્ર ધર્મ ઉત્તરાધ્યયન
ભાખી કેવળ ભાગીરે. સુભગ ૭. ધર્મ પુત્ર ખહુ ભેદ સુણીને, સુખદાયક સુભ
કરણીરે, ભીકીક જીવ કરેશો તે લહસ્ય, આનંદધન પ્રદ ધરણીરે, સુભગ ૮.

શ્રીશીતલજનનુ સ્તવન.

રાગ ગોડી—સીતળ જન પતી, લલિત ત્રિભંગી, વિવિધ ભંગી મન
મોહરે, કરુણા કોમળતા તીક્ષણતા, ઉદાસીનતા સોહરે. સીં ૧. સર્વ જનુ
હિતકરણી કરુણા. કરમ વિદારણ તીક્ષણરે; હોના દાન રહિત પરિણામે, ઉ-
દાસીનતા તીક્ષણરે. સીં ૨. પર દુખ છેદન ઇચ્છા કરુણા; તીક્ષણ પર દુખ
રીઝેરે. ઉદાસીનતા ઉભય વિલક્ષણ એકામે કીમ સીનેરે. સીં ૩. અ-
ભયદાનતે મળ કાય કરુણા; તીક્ષણતા ગુણ ભાવેરે. પ્રેરણ વિનુદત ઉદાસી-
નતા; ધર્મ વિરોધ મતી નાવેરે. સીં ૪. શક્તી વ્યક્તી ત્રિભુવન પ્રભુતા.
નિગ્રથતા સંચરેરે; યોગી ભાગી વકતા મૈત્રી; અનુપયોગી ઉપયોગેરે. સીં ૫.
ધર્મ્યાદીક ખહુ ભગ ત્રિભંગી; ચમત્કાર ચીત્ત દેતીરે; અચરીજકારી ચી-
રીત્રે વિચીત્રા; આનંદધન પ્રદ લેતીરે. સીં ૬.

શ્રીશ્રીચાંસનાથજનનુ સ્તવન.

રાગ ગોડી—શ્રી શ્રેયસિ જન અતરન્તમી; આતમરામી નામીરે. અ-
ધ્યાતમ મત પુરાણ પામી; સહજ સુગતી ગતી ગામીરે. શ્રીં ૧. સંયળ સં-
સારી ઈંદ્રીયરામી. સુની ગુણ આતમરામીરે; સુખ્યપણે જે આતમરામી. તે
કેવળ નીકામીરે. શ્રીં ૨. નીજ સરૂપ જે કીરીયા સાધે; તે અધ્યાતમ લાહી-
એરે. જે કીરીયા કરી અહગતી સાધે; તેધ્યા અધ્યાતમ કહીએરે. શ્રીં ૩. નામ
અધ્યાતમ ઠવાણ અધ્યાતમ; દ્રેવ્ય અધ્યાતમ છડેરે. ભાવ અધ્યાતમ નિજ ગુણ
સાધે; તે તે સુરઠ માંડેરે. શ્રીં ૪. શબ્દ અધ્યાતમ અરથ સુણીને; નિ-
રવીકલ્પ આદરજેરે. સંબદ અધ્યાતમ ભજના જાણી; હાન ગ્રહણ મતી ધરજે
રે. શ્રીં ૫. અધ્યાતમ જે વસ્તુ વિચારે; ખીજ નજી લખાસીરે. વસ્તુ ગતે
જે વસ્તુ પ્રકાસે; આનંદધન મત વાસીરે. શ્રીં ૬.

વાયુપુજ્યજનનુ સ્તવન.

રાગ ગોડી—વાસપુજ્ય જન ત્રિભુવન સ્વામી; ધનનામી ખરીણામીરે,

નીરાકાર સોકાર સચેતન; કરમ કરમ ફળ કામીરે. વાં ૧. નીરાકાર અભેદ
સ ગ્રાહક. ભેદ ગ્રાહક સાકારોરો દરસની જ્ઞાન દુભેદ ચેતના; વસ્તુ ગ્રહણ વ્યાપા
રોરે. વાં ૨. કરતા પ્રીણામી પ્રીણામો; કરમ જે જીવે કરીએ. એક અ-
નેક રૂપ નયવાદે; નીયતે નય અનુસરીયે. વાં ૩. દુખ સુખ રૂપ કરમ
ફળ જાણે; નિશ્ચય એક આનંદરે; ચેતનતા પ્રણામ તન ચુકે, ચેતન કહે જન
અદારે. વાં ૪. પ્રીણામી ચેતન પ્રીણામો, જ્ઞાન કરમ ફળ ભાવીરે; જ્ઞાન
કરમ ફળ ચેતન કહીએ, લેખ્યા તેહ મનાવીરે. વાં ૫. આતમજ્ઞાની શ્રમાણ
કહાવે, ખીજ તો દ્રવ્ય લીગીરે; વસ્તુ ગતે જે વસ્તુ પ્રકાસે; આનંદધન મત
સગીરે. વાં ૬.

વીમળ નાથજીનું રતવન.

રાગ સામેરી—વિમલ જીનેસર આજ દીકા લોયણેરે, દુખ દોહંગે દુરે
દેખારે; સુખ સપદ સુખેટ, ધીગ ધણી માથે કીયારે, કુણ ગંજે જન ખેટે,
વિં ૧ ચરણ કમળ કમળા વસેરે, નીરમળ થીર પદ દેખ; સમલ અર્થીર
પદ પરીહરે; પકળ પાંખેર પેખ. વિં ૨. મનમધુકર તુજ પદ કનેરે, લીનો
ગુણ મકરંદ; રેક ગીણ મદીર ધરારે, ઇંદ્ર ચંદ્ર નાગિદ. વીં ૩. સાહિબ
સમરથ તુ ધણીરે, પાંખો પરમ ઉદાર; મન વીસરામી વાલહેરે, આતમ
ચોઆધાર. વીં ૪. દરશન દીકે જન તણીરે, સસરન રહે વેધ; દિનકર કર
ભર પસરતીરે, અધિકાર પ્રતીખે. વીં ૫. અમીય ભરી મુરતી રચીરે,
આપમા ન ઘટે કાય; સાંત સુધારસ ઝીલતીરે, નીરખતે ત્રપતી ન હોય. વીં
૬. એક અરજ સેવક તણીરે, અવધારો જન દેવ; કૃપા કરી મુજ દીજીએરે,
આનંદધન પદ સેવ. વીં ૭.

અનંત નાથજીનું રતવન.

રાગ રામગીરી—ધાર તરવારની, સોહિલી દોહલી, ચઉદમા જન તણી
ચરણ સેવા. ધારપર નાચતાં, દેખ બાજગરા; સેવના ધારપર રહે ન દેવા.
ધાં ૧. એક કહે સેવીએ, વિવિધ કીરીયા કરી; ફળ અનંકાંત લોચન દેખે,
ફળ અનંકાંત કીરીયા કરી, આપડા રડવડે; ચ્યાર ગતી માંહિ લેખે. ધાં ૨.
ગાંઠના બેદાખડુ, નયાણ નિહાળતા; તત્વની વાત કરતા ન લાજે. ઉદર ભર-
ણાદિ નિજ કાંઈ કરતાં થકા મોહનડીયા કમીકાગ રાજે. ધાં ૩. વચન

નીરપેશ વ્યવહાર જીકો કહ્યો; વચન સાંપેશ વ્યવહાર સાચો; વચન નિરપેશ વ્યવહાર સંસાર રૂળ; સાંભળી આદરી કાંઈ રાચો. ધાં ૪. દેવ ગુરુ ધરમની, સુધી કહો કીમ રહે; કીમ રહે સુધ સરવા ન આણો. સુધ સર-ધાન વિણ, સરવ કીરીયા કરી; છારપર લીપણો સરસ જાણો. ધાં ૫. પાપ નહી કોઈ; ઉસુત્ર ભાખાણુ જાચો; ધર્મ નહી કોઈ જગ સુત્ર સરીજો. સુત્ર અનુસાર જે, ભવીક કીરીયા કરે; તેહમા સુધ ચાશીત પરજો. ધાં ૬. એહ ઉપદેશનું; સાર સદેપથી; જે નરા ચીતમાં નીત ધીસાવે. તે નરા કિલ્ય ખહુ કાળ સુખ અનુભવી; નીચત આનંદધન રાજ પાવે. ધાં ૭.

ધરમનાથ જીનુ રેતવન.

દસી રસીયાની—ધરમ જીનેસરે ગાવુ રંગસ્યુ. ભંગમ પડજ્યો હો પ્રીત જીનેસર, ખીજે મન મંદીર આણો નહી; એ અમ કુળ વટ રિત. જાં ૧ ધાં. ધરમ ધરમ કરતો જગસહુરે; ધર્મન જાણો હો મરમજ; ધરમ જીનેસર ચરણ ગ્રહા પછી; કોઈ ન ખાંધે હો કર્મ. જાં ૨ ધાં. પ્રવચન અજનને સદગુરુ કરે; દણેપરમનીધાન. જાં ૩ રીદ્યનયાણુ નીહાજે. જગ ધણી; મહિમા મેરુ સમાત. જાં ૩ ધાં. દોડત દોડત દોડત દોડીયો; જે તીમનની દોડ. જાં ૪ ધાં. પેમપ્રતી ત વિચારો હું કહી; ગુરુગમ લેજે હો જોડ. જાં ૪ ધાં. એક પખી કીમ પ્રીત વરે પડે; ઉભય મીલેહોવે સંધી. જાં ૫ રાગી હુ મોહ રૂદીયો; તું નીરાખી નીરખધ જાં ૫. પરમ નિધી પ્રગટ મુખ આગળે; જગત આણગીહો જાય. જાં ૬ જોતી વીતા જોઉ જગદિસની; અધો અધ પ્રભાય. જાં ૬ નિરમળ ગુણ મણી રોહણુ ભુવરા, મુતી જન માણસ હસ; જાં ૭ ધન તે નગરી ધન વેળા ઘડી, માત પીતા કુળ વસ. જાં ૭. ધાં ૭. મન મધુકર વર કર જોડી કહે; પદ કજ નીકટ નીવાસ; જાં ૮ ધનનામી આનંદધન સાંભજો, એ શેવક અરદાસ. જાં ૮.

સાંતીનાથ જીનુ રેતવન

રાગ બગાળ—સાંતી જીન એક મુજ વીનતી, સુણો ત્રીભુવનમથરે; સાંતી સરૂપ કીમ જાણીએ, કહો મનકીમ પરખાયરે. સાં ૧. ધન્ય તુઆતમ જેહન એહવો; પ્રસન અવકાસરે; ધીરજ મન ધરી સાંભજો; કહુ સાંતીપ્રતી ભાસરે. સાં ૨. ભાવ અવીસુધ સુવીસુધ જે; કહ્યા જીનવર દેવરે. તે તીમ અતીત્ય સદે; પ્રથમ એ સાંતી પદ સેવરે. સાં ૩ આગમધર ગુરુ સમકેતી, કીરીયા

સંવર સારરે; સંપ્રદાઈ અવંચક સદા; શુચિઅનુભવા ધારરે. શાં ૪ શુદ્ધ આ
લખન આદરે, તજ અવર જનજરે; તામસી વૃતિ સવિ પરીહરી, ભજે સાત્વિ
કી સાલરે. શાં ૫ રૂણ વિશંવાદ જેહમાં નહીં જોઈ તે અર્થ સખધિરે; સકળ
નયવાદ વ્યાપી રહ્યો, તે શિવ સાધન સધિરે, શાં ૬ વિધિ પ્રતિષેધ કરી
આતમા, પદારથ અવિરોધરે ગ્રહણ વિધિ મહાજને પરિ ગ્રહ્યો; ઈશો આગમે
બોધરે, શાં ૭ દુષ્ટ જન સગતિ પરિહરી, ભજે સુસૂર સતાનરે; જોગ સામર્થ્ય
ચિત ભાવજે, ધરે મુગતિ નિદાનરે. શાં ૮ માન અદમાન ચિત સમગણે
સમ ગણે કનક પષાણરે; વદક નિદક સમ ગણે, ઈશો હોયતું જાણરે. શાં
૯ સર્વ જગ જંતુનેસમ ગણે, ગણે તૂણ મણિ ભાવરે; મુગતિ સસાર બિહુ
સમ ગણે, મુણે ભવજળ નિધિ નાવરે. શાં ૧૦ આપણો આતમા ભાવજે,
એક ચેતના ધારરે અવર સવિસાથ સંચોગથી, એહ નિજ પરિકર સારરે. શાં
૧૧ પ્રભુ મુખથી ઈમ સાંભળી, કહે આતમ રામરે; તાહરે દરિસણે નિસ્તરચો
મુજ સિધ્યા સવિ કામરે. શાં ૧૨ અહો અહો હુ મુઝને કહુ, નમો મુજ
નમો મુઝરે; અમિત રૂણ દાન દતારત્રી, જેહને બેટ થઈ તુઝરે. શાં ૧૩
શાંતિ સરૂપ સક્ષેપથી, કહ્યો નિજ પર રૂપરે; આગમ માંહિ વિસ્તાર ઘણો;
કહ્યો શાંતિનિજ ભુપરે. શાં ૧૪ શાંતિ સ્વરૂપ ઈમ ભાવસ્યે, ધરિ શુદ્ધ પ્રણિ
ધાનરે; આનદધન પદ પામસ્યે, તે લહિસ્યે બહુ માનરે. શાં ૧૫.

અથ શ્રી કુંથુનાથ જન સ્તવન.

રાગ રામકળી અંખર દેહો મુરારી એ ઘેશી—કુંથુ નિજ મનકુ કિમ
હીન બાજે, નિમ નિમ જતન ~~પ્રતિષેધ~~ ^{તિર્મતિમ} અજણે ભાજેહો. કું
૧ રજની વાસર વસતી ઊજડ, ગયણ પાયાલે જાયે; સાપ ખાયને મોહોકુ
થોથુ એહ ઉખાણો ન્યાચેહો. કું ૨ મુગતિ તણા અભિલાષી તપીયા, જ્ઞાન
ને ધ્યાન અલ્પાસે; વયરીકુ કાંઈ એહવુ ચિતે, નાંખે અવળે પાસેહો. કું
૩ આગમ આગમ ધરને હાયે; નાવે કિણ વિધિઆંક; કિહાં કિણજે હડ
કરીને હટકું; તોવ્યાલ તણી પરે વાંકેહો. કું ૪ જોડગ કહુ તો ડગતુ ન
દખુ, સાહુકાર પિણ નાંહિ, સર્વ માંહેને સર્વથી અગણું; એ અચરિજ મન
માંહિહો, કું ૫ જે જે કહુ તે કાન ન ધારે, આપ મતે રહે કાલો, મુરનર
પડિત જન સમગ્રાવે, સમજે ન માહરો સાજોહો, કું ૬ મ્હે જાણુએ લિ-
ગ નપુસક; સકલ મરદને ઠેલો; ખીજા વાતે સમરથ છે નર; એહને કોઈ નજે
લેહો કું ૭ મન સાધ્યું તિણે, સઘણ સાધ્યું એહ વાત નહિ ખોટી; ઈમ

કહે સાધ્યું તે નવિ માનું; એકહિ વાત છે મેઘીહો કું ૦ ૮ મનકું દુરા
રાધ્ય તે વસિ આણ્યુ; તે આગમથી મતી આણ્યુ; આનદધન પ્રભુ મહાર
આણ્યો; તે સાચું કરિ જાણ્યું કું ૦ ૯.

અથ શ્રી અરનાથ જીન સ્તવન.

રાગ પરજીઓમારૂ રૂપભનો વંશ રચણાયરૂ એ દેશી—ધરમ પરમ
અરનાથનો; કિમ જાણ્યું જગવતરે; સ્વપર સમય સમજાવીયે, મહિમા વંત
મહતરે ૧ ધ૦ શુદ્ધાતમ અનુભવ સદા; સ્વસમય એહ વિલાસરે; પરવંડિ છાં
હડી જિહાં પડે; તે પર સમય નિવાસરે. ૨ ધ૦ તારા નક્ષત્ર ગ્રહ ચઢની;
જ્યોતિ દિને સમજાયરે; દર્શન જ્ઞાન ચરણ થકી શક્તિ નિન્નતમ ધારરે. ૩
ધ૦ ભારી પીલો ચીકણો, કનક અનેક તરગરે, પર્યથ દષ્ટિ ન દીજ્યે; એ
કજ કનક, અભગરે. ૪ ધ૦ દર્શન જ્ઞાન ચરણ થકી અલખ સંરૂપ અનેકરે;
નિરવિકલપ રસ પિણ્યે; શુદ્ધ નિરજન એકરે. ૫ ધ૦ પરમારથ પથ જે
કહે તેરજે એક તરે; વ્યવહારે લખ જે રહે તેહના ભેદ અનતરે. ૬ ધ૦
વ્યવહારે લખે દાહિલા કાંઈ ન આવે હાથરે; શુદ્ધ નય થાપનાં સેવતાં નવિ
રહે દુવિધા સાથરે. ૭ ધ૦ એક પખી લખ પ્રીતની; તુમે સાથે જગનાથરે;
કૃપા કરીને રાખજ્યો, ચરણ તળે ગ્રહી હાથરે. ૮ ધ૦ ચક્રી ધરમ તીરથ
તાણો, તીરથ ફળ તત સારરે; તીરથ સેવે તે લહે આનદધન નિરધારરે. ૯ ધ૦

અથ શ્રી મહીનાથ જીન સ્તવન.

રાગ કાફી—સેવક કિમ અવગણિયેહો મદિલજિન, એ અખ સોભા
સારી; અવર જેહ આદર આતિ નિમગ્ન તેહને મુખ નિવારીહો ૧ મ૦
જ્ઞાન સુરૂપ અનાદિ તુમહાર તે લીધું તુમે તાંણી; જુઓ અજ્ઞાન દેશ
રીસાવી જાતાં કાંણુ ન આણીહો. ૨ મ૦ નિદ્રા સુપન જગર ઉત્તગરતા
તુરિય અવસ્થા આવી. નિદ્રા સુપન દેશ રીસાણી જાણીન નાથ મનાવીહો.
૩ મ૦ સમકીત સાથે સગાઈ કીધી સપરીવાર સુંગાઢી. મિથ્યા મતી અપ
રાધણુ જાણી, ધરથી બાહિર કાઢીહો. ૪ મ૦ હાસ્ય અરતિ રતિ સોગ દુગ
છા, ભય પામર કરસાળી, નોકષાય શ્રેણી ગજ ચઢતાં સ્વાન તાણી ગતિ
ઝાલીહો. ૫ મ૦ રાગ દેષ અવિરતિની પરણીત; એ ચરણ મોહનાં ચા
ધા, વીતરાગ પરિણતી પરણમતાં ઉઠી નાઠા બોધાહો. ૬ મ૦ વેદોદય કા
મા પરિણામાં કામ કરમ સહુ ત્યાગી, નિઃકામી કરણ રસ સાગર અનંત
ચતુબ્ય પદ પાગીહો, ૭ મ૦ દાન વિધન વારી, સહુ જનને, અભય દાન પદ

દાતા; લાભ વિધન જગ વિધન નિવારક પરમ લાભ રસે માતાહો. ૮ મં
વિર્ય વિધન પડિત વીર્યે હણી, પુરણ પદવી જોગી; ભોગો પભોગ દાય વી-
ધન નિવારો; પુરણ ભોગી સુભોગીહો. ૯ મં ઇમ અઢાર દુષણ વરજિત
તાણુ મુનિ જન વૃદ્ધ ગાયા; અપિરતિ રૂપક દાય નિરૂપણ; નિરૂપણ મન
ભાયાહો.. ૧૦ મં ઇણ વિધિ પરખી મન વિસરાંમી; જિનવર ગુણ જે
ગાવે દીન બધુની મહિર નિજરથી આનદધન પદ પાવેહો. ૧૧ મં

અથ શ્રી મુની સુવર્ત જન સેતવન.

રાગ કાંકરી—આઘા આમ પધારો પુજ. એ દેશી. મુનિસુવ્રત જિન
રાય એક મુઝ વીનતીનિ મુણો; આતમ તત્વ કયુ જાણું જગત ગુર, એહ
વિચાર મુઝ કહીયો; આતમ તત્વ જાણ્યા વિણ નિરમજ, ચિત સમાધિ નવિ
લહિયો. ૧ મું કેઈ અબધ આતમ તત માને, કિરિયા કરતો દીસે; ક્રિયા
તાણુ રૂળ કહો કુણ ભોગવે ઇમ પુછયુ ચિત રીસે. ૨ મું જડ ચેતન એ
આતમ એકજ, થાવર જગમ સરિજો; દુખ સુખ સકર દુષણ આવે, ચિત
વિચાર જો પરજો. ૩ મું એક કહે નિત્યજ આતમ તત, આતમ દરસણ
લીણો; કૃત વિનાશ અકૃતાગમ દુષણ, નવિ દખે મતિ હીણો. ૪ મું સુ-
ગત મત રાગી કહે વાદી, ક્ષિણુક એ આતમ જાણો; બંધ મોખ સુખ દુખ
નવ ઘટે, એહ વિચાર મન આણો. ૫ મું ભુત ચતુષ્ક વરજીત આતમ તત,
સત્તા અજગી નં ઘટે; અધ સકટ જો નિજર ન દખે, તો રચુ કીજે સકટે.
૬ મું ઇમ અનેક વાદી મતિ વિભ્રમે, સકટ પડિયો ન લહે; ચિત સમા-
ધિ તે માટે પુછુ, તુમં વિણ તન જોઈ ને કહેવ્યુ અકુ વળ તું જગ ગુર
ઇણ પરે ભાજે, પક્ષપાત સવિ છડી; રાગ દેષ મોહ પખ વરજિત, આતમ
શું રહિ મડી. ૮ મું આતમ ધ્યાન કરે જો કોહ, સો ફિરિ ઇણમાં નાવે,
વાગ જોળ ખીજુ સહુ જાણે, એહ તત્વ ચિત આવે. ૯ મું જિણે વિવેક
ધરિ એ પખ ગ્રહિએ, તે તત્વજ્ઞાની કહિયે; શ્રી મુનિસુવ્રત કૃપા કરોતો.
આનદધન પદ લહિયે. ૧૦ મું

અથ શ્રી નમીનાથ જન સેતવન.

રાગ આસાઉરી—ધન ધન સમ્રતી સાચો રાજ. એ દેશી. ખટ દર-
સણ જિન અગ ભણીજે, ન્યાસ ખડગ જો સાધેરે; નમિ જિનવરના ચરણ
ઉપાસક, ખટ દરસણ આરાધેરે. ૧ ખં જિન સુર પાદપ પામ વખાણું,
સાંખ્ય યોગ દાય ભેદેરે; આતમ સત્તા વિવરણ કરના, લહો દુગ અગ અખે.

દેરે. ૨ ખ૦ ભેદ અભેદ સુગત મીમાંસક, જિનવર દાય કર ભારીરે; લોકા
લોક અવલખન ભજિયે, ગુરુગમથી અવધારીરે. ૩ ખ૦ લોકાયતિક કુખ
જિનવરની, અસ વિચાર જોડીજેરે, તત્ત્વ વિચાર સુધારસ ધારા, ગુરુગમ
વિણ કિમ પીજેરે. ૪ ખ૦ જૈન જિનેશ્વર વર ઉત્તમ અગ, અતરગ બહિ
રજેરે; અક્ષર ન્યાસ ધરા અરુઘક આરુઘે ધરિ સજેરે. ૫ ખ૦ જિનવરમાં
સઘળા દરિસણ છે, દર્શન જિનવર ભજનારે; સાગરમાં સઘળી તટની સહી,
તટિની સાગર ધજનારે. ૬ ખ૦ જિન સરૂપ થઈ જિન આરુઘે, તે સહી જિ-
નવર હોવેરે; ભૂગી ધર્મકાને ચટકાવે, તે ભૂગી જગ જોવેરે. ૭ ખ૦ ચુરણિ
ભાબ્ય સુત નિરયુક્તિ, વૃત્તિ પરંપર અનુભવરે; સમય પુરૂષના અગ કહ્યાએ,
જે છેદ તે દુર ભવરે. ૮ ખ૦ મુદ્રા ખીજ ધારણા, અક્ષર, ન્યાસ અરથા
વિનિ યોજેરે; જે ક્યાવે તે નવિ વચીજે, ક્રિયા અવચક ભોગેરે. ૯ ખ૦
શુત અનુસાર વિચારી ખોલુ; સુગુર તથા વિધિ ન મિલેરે; ક્રિયા કરી નવી
સાધી સકીયે; એ વિખવાદ ચિત સઘજેરે. ૧૦ ખ૦ તે માટે ઉભા કર જોડી;
જિનવર આગળ કહિયેરે; સમય ચરણ શેવા શુચી દેજો; જિમ આનંદધન
લહિયેરે. ૧૧ ખ૦

અથ શ્રી નેમનાથ જીવ રતવન.

રાંગ માણી—ધણુરા હોલા. એ દશી. અષ્ટ ભવતર વાલહીરે; તુ
મુઝ આતમરામ; મનસ વાલા; સુગતિ નારીશું આપણેરે; સગપણ કોઈ ન
કામ. મ૦ ૧ ધરિ આવોહો વાલિમ ધરિ આવો; મારી આશાના વિસરામ;
મ૦ ૨થ ફેરોહો સાંભળે, માહારા મનોરથ સાથ; મ૦ આં-
કળી. નારી પખો સ્યો નેહલોરે વાલા; સાચ કહે જગનાથ; મ૦ ઇશ્વર અ-
રધગે ધરીરે વાલા; તુ મુજ ઝાલે ન હાથ. મ૦ ૨ પથુ જનને કરૂણા કરીરે
વાલા; આણી રીદ્ય વિચાર; મ૦ માણસની કરૂણા નહીરે વાલા; એ કુણ
ધર આચાર. મ૦ ૩ પ્રેમ કલપતરૂ છેદીયોરે વાલા; ધરિયો યોગ ધતુર; મ૦
અતુરાઈરો કુણ કહોરે વાલા; ગુરૂ મિલિયો જગ સુર. મ૦ ૪ માહરૂ તો
એમાં કયુ નહીરે વાલા; આપ વિચારે રાજ; મ૦ રાજસભામાં ખેસતારે
વાલા; કીસડી બધસી લાજ. મ૦ ૫ પ્રેમ કરે જગ જન સહુરે વાલા; નિર
વાહે તે આર; મ૦ પ્રીત કરીને છાંડિ દેરે વાલા; તેહયુ આલે ન જોર. મ૦
૬ જો મનમાં એહવુ હતુરે વાલા; નિસપતિ કરત ન જાણુ; મ૦ નિસપતિ
કરીને છાંડતારે વાલા; માણસ હુયે તુકશાણુ. મ૦ ૭ દત્તા દાન સંવત્સરીરે

વાલા; સહુ લહે વાંછિત પોખ; મં શેવક વાંછિત નવિ લહેરે વાલા; તે શે-
વકનો દાખ. મં ૮ સખી કહે એ સામજોરે વાલા; હુ કહું લક્ષણ સ્વેત.
મં ધણુ લક્ષણ સાચી સખીરે વાલા; આપ વિચારે હેત. મં ૯ રાગી મુ
રાગી સહુરે વાલા; વૈરાગી સ્યો રાગ; મં રાગ વિના કિમ દાખવોરે વાલા;
મુગતિ સુંદરી માગ. મં ૧૦ એક ગુણ ઘટતુ નહીરે વાલા; સઘજો જાણે
લોગ. મં અનેકાંતિક ભોગવેરે વાલા; પ્રહાર્યારી ગત સોગ. મં ૧૧ જાણ
જોગે તુજને જોડેરે વાલા; તિણુ જોગે જીવો રાજ, મં એક વાર મુજને
જીવોરે વાલા; તો સીઝે મુજ કાજ. મં ૧૨ મોહ દશા ધરિ ભાવતારે વા-
લા; ચિત લહે તત્વ વિચાર. મં વીતરાગતા આદરીરે વાલા; પ્રાણનાથ નિ-
રંધાર. મં ૧૩ શેવક પિણુ તે આદરેરે વાલા; તો રહે શેવક મામ. મં
આસય સાથે ચાલીયેરે વાલા. એહિજ રૂકુ કામ. મં ૧૪ ત્રિવિધ યોગ ધરિ
આદરયોરે વાલા. નેમનાથ ભરતાર. મં ધારણ પોષણ તારણોરે વાલા. ન-
વરસ મુગતાહાર. મં ૧૫. કારણ રૂપી પ્રભુ ભજ્યોરે વાલા; ગણ્યો ન કાજ
અકાજ; મં કૃપા કરી મુજ દીણ્યેરે વાલા; આનંદધન પદ રાજ. મં ૧૬.

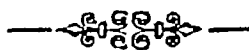
અથ શ્રી શ્રીપારસનાથ જીવ સેતવન.

રાગ સારંગ—દેશી રૂશીયાની. ધૃવપદ રામીહો સ્વોમી માહરા; નિઃકામી
ગુણરાય મુગ્યાની નિજ ગુણ કામીહો પામી તુ ધાણી, ધુવ આરામીહો થાય
સું ૧ ધું સર્વ વ્યાપીકહો સર્વ જાણગણે; પર પરણ મન સ્વરૂપ. સું
પર રૂપે કરી તત્વપણું નહી. સ્વસત્તા ચિદ રૂપ સું ૨ ધું જ્યેય અનેક
હો ગ્યાન અનેકતા; જળ ભાજનરવિ જેમ સું દ્રવ્ય એક તત્વપણે ગુણ એ-
કતા; નિજ પદ રમતાહો ખેમ. સું ૩ ધું પર ક્ષેત્રે ગત જ્યેય ને જાણવે,
પર ક્ષેત્રી થયુ ગ્યાન. સું અસ્તિપણું નિજ ક્ષેત્રે તુમે કહો નિર્મળતા ગુણ
માન. સું ૪ ધું જ્યેય વિનાસેહો રાન વિનસ્વરૂ. કાળ પ્રમાણેરે થાય, સું
સ્વકાળે કરી સ્વસત્તા સદા, તે પરકરીતે ન જોય. સું ૫ ધું પરભાવે કરી
પરતા પામતા; સ્વસત્તા ચિર માણ. સું આત્મ ચતુષ્ક મહં પરમાં નહી. તો
કિમ સહુનોરે જાણ. સું ૬ ધું એગુરૂ સધુ નિજ ગુણને દખના. દ્રવ્ય સકળ
દખત. સું સાધારણ ગુણની સાધર્મ્યતા. દર્પણ જળને દદ્યાંત. સું ૭
ધુ શ્રી પારસ નિજ પારસ રસ સમો, પિણુ ઇહાં પારસ નાંહિ સું પુરણ
રસીઓહો નિજ ગુણ પરસનો, આનંદધન મુજ માંહિ. સું ૮ ધું

અથ શ્રી મહાવીર જીન સ્તવન.

રાગ ધન્યાશી—વીરજીને ચરણે લાગું, વીરપણું તે માગુરે. મિથ્યા મો
હ તિમીર ભય ભાગુ. જીત નગારૂ વાગુરે. ૧ વીં છઉમથ વીરય લેસ્યા સંગે.
અભીસંધીજ મતી અગેરે. સુક્ષમ થુલ કીયાને રંગે. ચોગી થયો ઉમગેરે. ૨
વીં અસંખ્ય પ્રદેશ વીર્ય અસંખે. ચાલ અસખિત કંખેરે. પુદ્ધળ ઘણુ તીણુ
લ્યૈસુ વિશેષે યથા શક્તી મતી લેખેરે. ૩ વીં ઉતકૃષ્ટે વીરયને લેસે. ચોગ
કીયા નવી પેસેરે; ચોગ તાણી ધરૂવતાને લેસે. આતમ શગતી ન ખેસેરે, ૪
વીં કામ વીર્ય વશી જીમ ભોગી; તીમ આતમ થયો ભોગીરે. સુરપણુ આતમ
ઉપચોગી. થાયે તેહને અચોગીરે ૫ વીં વીરપણુ તે આતમ કાણુ. જગ્યુ
તુમચી વાણીરે. ધ્યાન વિનાણુ શક્તી પ્રમાણુ. નીજ ધરૂવ પદ પહીચાણીરે.
૬ આલંબન સાધન જે ત્યાગે પરપરિણીતિને ભાગેરે; અક્ષય દરશન જ્ઞાન
વિરાગે આનદધન પ્રમુ જાગેરે; ૭ વીં ઇતી શ્રી આનદધન કવી વીરચી
તા જીન સ્તવન ચતુર્વીશતી સમાપ્ત,

અથ શ્રી માનવિજય ઉપાધ્યાય કૃત ચોવીશી

અથ શ્રી રૂપભદ્રેવ જીન સ્તવન.

રાગ પ્રભાતિ—રૂપભ જીણુદા રૂપભ જીણુદા, તુમ દરીસણ હુએ પરમા
ણુદા, અહનીશિધ્યાઈ તુમ દીદારા, મહીર કરીને કરને પ્યારા, ૧ રૂં આપ
જીને પુઠે, જેવલગા કીમ સરેતેહને કરતા અલગા; અલગા કીધા પાણુ રહે, વલ-
ગા; મોર પીછ પરે નહી એ ઉભરા. ૨ રૂં તુમહ પાણુ અલગે થયે કિમ સ
રશે. ભગતી ભવી આકરશી લેશે. ગગને ઉડે દુર પડાઈ. દારી બલે હાથે, ર
હી આઈ રૂં મુજ મનકુ-છે ચપલ સ્વભાવે, તોહે અતરમુર્ત પ્રસ્તાવે, તુતો
સમય સમય બદલાયે, ઇમ કીમ પ્રીતનીવાહો થાએ. રૂં ૪, તે માટે તુ સ-
હીબ માહરો. હું છું સેવકાલવોલવ તહારો; એહ સખપ્રભાં મહારો. ખામી;
વાચક માન કહે શીર નામી. રૂં ૬

અથ શ્રી અણ્ણનાથ જીન રતવન.

આધા આમ પધારો રાજ એ દેશી—અણ્ણ જાણેસર ચંરણની સેવા હેવાયે હુ હલીયો; કહીયે આણ્યાખ્યો પણ અનુભવ રસનો ટાણો મળીયો. ૧ પ્રભુજી મહીર કરીને આજ કાજ અમારાં સારો; મુકાવ્યો પીણું હુ નવી મુ કું; ચુક એ નવી ટાણા. ભકતી ભાવ ઉઠ્યો જે અતર; તે કીમ રહે શરમાણા પ્રં ૨, લોચન શાંતિ સુધારસ સુભગા, મુખ મટકાલુસુ પ્રસન. યોગ મુદ્રાનો લટકો ચટકો; અતિશયનો અતી ધન પ્રં પીંક પદસ્થરૂપ રચેલીનો. ચરણ કમલ તુજ ગ્રહીયાં; ભમરપરે રસ સ્વાદ ચખાવો; વિરસો કાં કરો મહીયાં, પ્રં ૪ બાલ કાલમાં વાર અનંતી, સામગ્રીએ હું નવી જાણ્યો; પ્રં ૬ તુ અનુભવ રસ દેવા સમરથ હુ પણ અરથી તેહનો, ચિતવિતને પાત્ર સખધે; અતર રહ્યો હવે કેહનો પ્રં ૬ પ્રભુની મહીરે તે રસ ચાખ્યો, અતરગ મુખ પાખ્યો; માનવિજય વાચક ઈમ જપે હુજો મુજ મન કાખ્યો. પ્રં ૭

અથ શ્રી સાંભવનાથ જીન રતવન.

સુમતી સદા દીલમે ધરૂ એ દેશી—સાંભળ સાહીબ વિનતી, તુ છે ચતુર સુજાણ, સનેહી કીધી સુજાણને વિનતી; પ્રાચે ચડતે પ્રમાણ. સં ૧ સાંભવ જીન અવધારીએ. મહીર કરી મેહેરખાન, સં ભવ ભય ભાવટ ભજણો; ભગતી વછળ ભગવાન સં ૨ સં ૩ તું જાણે વિણુ વિનવે, તોએ મે ને રહાય સં અરથી હોયે ઉતાવળો. કાણવર સાંસો થાય સં ૩ સં ૪ તુતો મોટીમમાં રહે; વીનવીયે પણ વિલખાય સં એક ધીરો એક ઉતાવળો, ઈમ કીમ કારજ થાય સં ૪ સં ૫ મન માન્યાની વાતડી, સઘલે દીસે નેટ સં એક અંતર પધસી રહે, એક ન પામે ભેટ સં ૫ સં ૬ જોગ અજોગ્ય જે જો ઈવા, તે અપુરણુ કામ સં ખાઈના જળને પણ કરે ગગા જળ નીજ નામ સં ૬ સં ૭ કાલ ગયો બહુ વાયદે તે તો મે ન ખમાય. સં જોગવાઈએ ફીરી ફરી પામવી દુરલભ થાય સં ૭ સં ૮ ભેદ ભાવ મુકી પરો, મુજથુ રસો એકમેક સં માનવીજય વાચક તાણી, એ વીનતી છે છેકે. સં ૮ સં ૯

અથ શ્રી અભીનંદન જીન રતવન.

મોતીડાની એ દેશી—પ્રભુ મુજ દરીયાન મલીયો અલવે, મન ધ્યો હવે હલવે હલવે સાહિબા. અભીનંદ દેવા, મોહિતા અભીનંદ; પ્રણયોદય એ

હ મોટો માહરો. આગુચીત્યો થયો દરીશાણ તાહરો; ૧ સાં દખત ખેવ હરી
મન લીધુ. કામાણગારે કામાણ કીધુ સાં મનકુ જાએ નહી કોઈ પાસે, રાત
દિવશ રહે તુમ પાસે સાં ૨ પહીલુ તો જાણ્યુ હતુ સોહીલુ પણ મોટાશું
હિલવુ દોહિલુ સાં સોહીલુ જાણી મનકુ વલગ્યું; થાએ નહી હવે કીધું અ
લગ્યુ સાં ૩ રૂપ દખાડી હોએ અરૂપી. કીમ ગ્રહીવાયે અકલ સરૂપી સાં
તાહરી વાર્ત ન જાણી, જાએ. કહે મનડાની શી ગતી થાએ. સાં ૩ પહીલાં
જાણી પછે કરે કીરીયા, તે પરમારથ સુખના દરીયા સાં વસ્તુ અજાણે મન
દોડાવે. તેતો મુરખે બહુ પીછતાવે. સાં તે માટે તું રૂપી અરૂપી, તું સુધ
બુદ્ધીને સિદ્ધ સરૂપી સાં એહ સરૂપ ગ્રહીયુ જવ તાહર; તેવ જમરાહિત થ
યું મન માહર સાં ૬ તુજ ગુણ ગ્યાન ધ્યાનમાં રહીએ. ઇમ હિલવુ પણ
સુલભજ કહીએ સાં માનવિજય વાચક પ્રભુ ધ્યાને અનુભવ રસમાંહ હ્યોએ
ક તાને, સાં ૭.

અથ શ્રી સુમતીનાથ જીન સ્તવન.

થારા મોહલા ઉપર મેહં. એ દેશી. રૂપ અનુપ નિહાળી સુમતી જિન
તાહરેહો લાલ; સું છાંડી અપળ સ્વભાવ કરયુ મન માહરેહો લાલ; ૪૦ રૂપી
સરૂપ ન હોત એ જગ તુજ દીસતુહો લાલ; જો તો કણ ઉપર મન કહે
અમ હોંસતુહો લાલ. ૬૦ ૧ અહીંસ્યા વિણ કિમ શુદ્ધસ્વભાવને ઇછતાહો લાલ,
સ્વં ઇછા વિણ તુજ ભાવ પ્રગટ કિમ પ્રીછતાહો લાલ મં પ્રીછ્યા વિણ
કીમ ધ્યાન દશા માંહિ હ્યાવતાહો લાલ; ૬૦ લાવ્યા વિણ રસ સ્વાદ કહે
કિમ પામતાહો લાલ. ૬૦ ૨ ભક્તિ વિના નવી મુક્તિ હુચે કોઈ ભગતનેહો
લાલ; ૬૦ રૂપી વિના તો તેહ હુચે કિમ વ્યગતનેહો લાલ, ૬૦ નવાણ વિ
લેપને માળ, પ્રદીપને ધુપણહો લાલ, મં નવ નવ ભુષણ ભાળ તિલક સિર
ખુપણહો લાલ, તિં ૩ અમ સત પુન્યને યોગે તુમે રૂપી થયાહો લાલ, તું
અમૃત સમાણી વાણી ધરમની કહી ગયાહો લાવ; ૬૦ તેહ આલખીને જવ
ઘણા એ મુઝીયાહો લાલ, ૬૦ ભાવ વિભાવ ન ગ્યાને અમો પણ ર જ્યાહો
લાલ. અં ૪ તે માટે તુજ પિઠ ઘણા ગુણ કારણહો લાલ; ૬૦ સેવ્યા
ધ્યાયો હુચે મહા ભય વારણહો લાલ; મં શાંતિવિજય પ્રુથ સીસ કહે ભવિક
જનાહો લાલ, ૬૦ પ્રભુતું પંડેચ ધ્યાન કરો થઈ ઇક મનાહો લાલ. ૬૦ ૬.

અથ શ્રી પદમપ્રભુ જીન સ્તવન.

વારિ હું ગોડીપાસં, ભય ભજને ભવવંત; જિનજીં એ દેશી. શ્રી

પદમપ્રભુના નામને, હું જાગી ખલિહાર, ભવીજન નામ જપંતાં, દીહાગમુ, ભવ ભય ભજન હાર. ભ૦ ૧ શ્રી૦ આંકણી. નામ શુણ્ણતાં મન ઉદ્દહસે, લોચન વિકસીત હોય; ભ૦ રોમાંચિત હુચે દહહી, જાણે મિલીચો સોય ભ૦ ૨ શ્રી૦ પદ્મ કાળે પામણું, દુરલભ પ્રભુ દીદાર; ભ૦ તોહિ તેહના નામનો, છે મોટો આધાર. ભ૦ ૩ શ્રી૦ નામ ગ્રહે આવી મિલે, મન ભિતર ભગવાન; ભ૦ મંત્ર બળે જીમ દેવતા, વાહલો કીધે આહવાન. ભ૦ ૪ શ્રી૦ ધ્યાન પદ સ્થ પ્રભાવથી, ચાખ્યો અનુભવ સ્વાદ; ભ૦ માનવિન્ય વાચક કહે, મુકો બીજો વાદ. ભ૦ ૬ શ્રી૦

અથ શ્રી સુપારસ્વ જીન સ્તવન.

રંગીલે આતમા એ દશી. નિરખી નિરખી તુજ ખીંબને, હરખિત હુ ચે મુઝ મત્ત; સુપાસ સોહામણો. નિરવિકારતા નયનમાં; મુખકુ સદા સુખ-વાન. ૧ સુ૦ ભાવ અવસ્થા સાંભરે, પ્રાતિહારજની શોભ, સુ૦ કોડી ગમે કુદવા સેવા, કરતા મુકી લોભ. ૨ સુ૦ લોકા લોક તણા સવિ ભાવા, પ્રતીભાસે પરતક્ષ, સુ૦ તોહિ ન રાચે નવી દુસે. નવી અવીરતીનો પક્ષ. ૩ સુ૦ હાસ ન રતિ ન અરતી નહી, નહી ભય શોક દુગધ; સુ૦ નહી કદર્પ કદર્થના, નહી અંતરાયનો સચ. ૪ સુ૦ મોહ મીથ્યાત નિદ્રા ગધ, નાઠા દોષ અ-હાર; સુ૦ ત્રોત્રીસ અતિશય રાજતો, મુલાતિશય ચ્યાર. ૫ સુ૦ પાંત્રીસ વા-ણી ગુણે કરી, દતો ભવિ ઉપદેશ; સુ૦ ઇમ તુજ બીએ તાહરો, ભેદનો નહિ લવલેશ. ૬ સુ૦ રૂપથી પ્રભુ ગુણ સાંભરે, ધ્યાન રૂપસ્થ વિચાર સુ૦ માનવિન્ય વાચક વદે, જીન પ્રતિમા જયકાર. ૭ સુ૦

અથ શ્રી ચંદ્રપ્રભુ જીન સ્તવન.

દિન જ્યુના જ્યુના સાહુખારે એ દશી. તુહી સાહુખારે મન માન્યા, તુતો અકલ સ્વરૂપ જગતમાં; મનમાં કેણે ન પાચો, શખદ ખોલાવી જોળ-ખાચો, શખદાતીત ડરાચો. ૧ તુહી૦ રૂપ નિહાળી પરિચય કીનો, રૂપ માંહી નહી આચો; પ્રાતિહારજ અતિશય અહિનાણે. શાસનમાં ખુબે ન લખાચો. ૨ તુ૦ શખદ ન રૂપ ન ગંધ નરસ નહી, કરસન વરણન વેદ; નહી મગન્યા છેદન ભેદન, હાસ નહી નહી ખેદ, ૩ તુ૦ મુખ નહી દુખ નહી વળી વાંછા નહી; નહી રોગ ચોગન ભોગ; નહી ગતિ નહી થીતિ નહી રતિ અરતિ. ૪ તુ૦ તુજ હરખને શોગ, ૪ તુ૦ પુણ્ય ન પાપ ન અધન દહન, જનમ

મરન ન પ્રીડાં; રાગ ન દેષ ન કલહ ન લય નહી, નહિ સતાપ ન ક્રીડા.
 ૫ તું અલપ્ય અગોચર અજ અવિનાશી, અવિકારી નિરૂપાધી; પુરણ પ્રહ્લ
 ચિદાનંદ સાહિબ, ધ્યાયો સહજ સમાધી. ૬ તું જે જે પુજ તે તે અંગે,
 તુતો અંગથી ન્યારે; તે માટે પુજ ઉપચારીક, ન ઘટે ધ્યાનને પુરે. ૭ તું
 ચિદાનંદ ઘન કેરી પુજ. નિરવિકલ્પ ઉપયોગ; આતમ પરમાતમને અભેદ,
 નહી કોઈ જડનો જોગ. ૮ તું રૂપાતિત ધ્યાનમાં રહેતાં, ચદ્રમણુ જિન રા-
 ય; માનવિજય વાચક ઈમ જોલે, પ્રભુ સરીખાઈ થાય. ૯ તું

અથ શ્રી શુભીધી નાથજીનું સ્તવન.

રાગ સિધુડો—ચિત્રોડી રાજરે. એ દશી, તુજ સેવા સારીરે, શિવ સુ
 ખની ત્યારિરે; મુજ લાગે પ્યારીરે, પણ ન્યારી છે તાહરી પ્રકૃતી સુવિક્ષિન્ન-
 નારે. ૧ હજે નવિ જોલેરે, સ્તવીયો નવિ ડોલેરે; હીયડો નવિ જોલેરે, તુજ
 તોલે ત્રિણ જગમાં કોઈ નહી નીસગીચારે. ૨. ન જુએ જોતાનેરે. ન રીડે
 સોતાનેરે; રહે મેજે પોતાનેરે. શ્રીતાને જોતાને તોહે, વાલહચારે. ૩. નવિ તુ
 સેન, રસેરે, ન વખાણુ ન દુસેરે; નવિ આપે ન મુસેરે, નવિ ભુસે ન મડેરે
 કોઈને, કદારે. ૪. ન જાણાએ ઘાતરે. તેહચું શી વાતરે; એહ જાણુ કહે વા-
 તરે, રહિ વાત ન તોહે તુજ વિણ માનનેરે. ૫.

અથ શ્રી શીતલ જીનું સ્તવન.

મન રગધરી એ દશી—તુજ મુખ સનમુખ નિરખતા, મુઝ લોચન
 અમી કરતાહો. શીતળજીનજી. તેહની શીતળતા વ્યાપે; કિમ રહિવાયે કહે
 તાપેહો; ૧ શીં તુજ નામ સુણ્યુ જવ કાને; હૃદયકું આવે તવ સાનેહો
 શીં મુરછાચો માણસ વાટે; જિમ સજ હુએ અમૃત છાંટેહો. ૨ શીં શુભ
 ગંધને તરતમ ચોગે, આકુળતા હુઈ ભોગેહો; શીં તુજ અદ્ભુત દેહસુ વાસે
 તેહિ મિટી ગઈ રહત ઉદાસેહો ૩ શીં તુજ ગુણ સંસ્વતને રસના છાંડે અ-
 ન્ય લવની ત્રસનાહો શીં પુજયે તુજ તતુ ફરસે; ફરસન શીતલ થઈ ઉ-
 લ્હાસેહો. ૪ શીં મનની ચચળતા ભાગી, સવિ છડી થયો તુજ રાગીહો
 શીં કવિ માન કહે તુજ સજે શીતળતા થઈ અગો અગેહો, શીં ૫

અથ શ્રી શ્રીયાંસ નાથજીનું સ્તવન.

દશી વાંઠાણની રાગ મહાર— શ્રી શ્રેયાંસ નિષ્કંઠ ધના ધન ગંદ

અહોરે ધનાં વૃક્ષ અશોકની છાયા સુભરછાઈ રહ્યોરે. સું ભામડળની ઝ-
ળકે ઝબુકે વીજળીરે. ઝં ઉન્નત ગદ્ગતિગ ઈંદ્ર ધનુષ શોભા મિળીરે ધં ૧
દેવ દુંદુહિના નાદ ગુહિર ગાળે ઘાણુરે ગું ભાવિક જનનાં નાટિક મોર
ક્રીડા ભણુરે. મોં ચામર કેરી હાર ચલતી ખગતતીરે. ચં દેશના સરસ
શુદ્ધારસ વરસે જિનપતીરે. વં ૨ સમકિતિ ચાતકવૃદ્ધ વૃપતિ પામે તીહારે વૃ.
સકળ કષાય દાવાનળ શાંતિ હુઈ જિહારે શાંં જિન ચિત્ત વૃત્તિસુભિ ત્રે
હાળી થઈ રહીરે તેં તેણિ રોમાંચ અકુર વતી કાયા લહીરે વં ૩ શ્રમ-
ણુ કૃષીખળ રાજ હુયે તવ ઉજમારે; હું ગુણવત જન મનક્ષેત્ર સમારે સ
યમીરે સં કરતા ખીજ ધાન સુધાન નીપાવતારે. સુંજેણે જગના લોક રહે સર્વ
જીવતારે. ૨ં ૪ ગણધર ગિરિતટ સગી થઈ સુત્ર ગુથનારે. થં તેહ ન-
દી પર વાહે હુઈ ખહુ પાવનારે હું ચેહજ મોટો આધાર વિષમ કાળે લ-
હ્યોરે, વિં માનવિન્ય ઉવઝાય કહે મે સદ્યોરે. કં ૫.

અથ શ્રી વાસુપુન્ય જન રતવન.

સીતાતો રૂપે રૂડીં એ દેશી—વાસુપુન્ય તું સાહિબ સાચો, જેહવો હુ-
ચે હીરો જ્યોહો; સુદર સોભાગી જસ હોચે વિરોદ્ધી વાચો, તેહની કરે સેવા
કાચોહો સું ૧ અછતિઓ વાત ઉપાવે, વણિ ભવ છતાને છિપાવેહો સું
કાંઈતું કાંઈ બોલે, પરની નિદા કરી ડોલેહો સું ૨ ઈમ ચઉવિહ મિથ્યા
ભાખી, તે દેવની કુણ ભરે શાખીહો સું પ્રાણિના મર્મના ઘાતી; હઈયા-
માં મોટી કાતીહો. સું ૩ ગુણ વિણ રહ્યા ઉચે ઠાણે કિમ દેવ ઠહરાય પ્રમા
ણેહો સું પ્રાસાદ શિખર રહ્યો કાગ, કિમ પામે ગુરૂક જમ લાગેહો. સું
તુતો વીતરાગની રીહ, તુઝ વચન યથારથ લીહોહો, સું કહે માનવિન્ય
ઉવઝાય તુ સાચો દેવ ઠરાયહો. સું ૫.

અથ શ્રી વીમળનાથ જન રતવન

રાગ મહારની દેશી જિહો વિમળ જિનેસર સુદર, લાલા વિમળ વદ
ન તુઝ દિઠ. જિહો વિમળહુઓ મુઝ આતમા, લાલા તેણે તું અતર પઈઠ. ૧
ં જિનેસર તુ મુજ પ્રાણ આધાર. જિહો સકળ જતુ હિતકાર જિનેસર તું
મુજ પ્રાણ આધાર. આંકણી જિહો વીમળ રહે વિમળે થજે; લાલા સમસે
સમસરમેય, જિહો માનસરેરમે હસલો, લાલા વાય સખાઈ જલેય જિં ૨ જિહો
તિસ મીથ્યાત્વી મિત્તમાં લાલા તુજ કિમ હોચે આલાસ; જિહો તિહાં કુદવ

છ; તું સગે સુખીયો સદારે લાલ માનવીન્ય ઉપજયરે છ. ક. ૭

અથ શ્રી અરનાથ જી રતવન.

ઐધવ માધવને કહેને એદશી—શ્રી અરનાથ ઉપાસના; સુભ વાસના મુખ; હરી હર દેવ આસાસના; કુણુ આવે સુલ; શ્રી. ૧ દાસના ચીતેની ક-વાસના, ઉદવાસના કીધ; દેવા ભાસની ભાસના વીસારી દીધ શ્રી ૨ વલી મીથ્યા વાસન તણા; વસનારા જેહ તે કુગુરની સાસના; હૃદયે ન ધરેહ. શ્રી. ૩ સસારીક આસસના; તુજશુ ન કરાય; ચીતામાણી દણુ હારને કીમ કાચમગાય શ્રી ૪ તીમ કલપીત ગચ્છવાસના, વાસના પ્રતીબધ; માન કહે એ ક જન તણા; સાચો પ્રતીબધ શ્રી ૫

અથ શ્રી મહીનાથ જી રતવન.

સાસુ પુછે હે વહુ એ દેશી—મહીમા મલી જણુદનો; એકે જબે કહયો કીમ જાયે; યોગ ધરે ભિન યોગશુ; ચાલા પણુ યોગની દખાય મ. ૧ વય જો સમજવે સભા, મન સમજવે અનુતર દેવ; ઉદારિક કાયા પ્રતે; દેવ સમીપે કરાવે સેવ મ. ૨ ભાષા પણુ સવી આતાને નીજ નીજ ભાષાએ સમજાય હરથે નીજ નીજ રીજમાં; પ્રભુ તે નીર વીકાર કહાય મ. ૩ યોગ અવસ્થા જન તણી જાતા હુએ તીણુ સમજાય; ચતુરની વાત ચતુર લહે, મુઠ ખીચારા દખી મુજાય મ. ૪ મુરખ જન પામે નહી, પ્રભુ ગુણનો અનુભવ રસ સ્વાદ; માનવિન્ય ઉપજયને તે રસ સ્વાદ ગયો વીખવાદ મ. ૫

અથ શ્રી મુની સુવરત જી રતવન.

ઈકર આંખા આંખલીરે એ દેશી—મુની સુવ્રત કીજે મચારે; મન માંહી ધરી મહિર મહીર વિહુણા માનવીરે; કઠીણુ જાણાયે કહીર. ૧ જીણુ દેશર તુ જગ નાયક દેવ. તું જગંદીત કરવા દેવ; ખીજ જીએ કરતા સેવ, છ. અરહંતે ખેત્રની ભુમીકારે; સીચે કૃતારથ હોય ધારા ધર સંધલી ધરારે ઉધર વાસજ ન્ય. ૨ જીતે માટે અમ ઉપરેરે; આણી મનમાં મેહર, આપે આયા આજીરે, ઐધવા ભર્યચ સહેર; ૩ છ. આણુ પ્રારથતા ઉધરારે; આપે કરીય ઉપાંચ, પ્રારથતા રહે વિલવતારે એ કુણુ કહીએ ન્યાય. છ. ૪ સંબંધ પાણુ તું મુન વિચરે. સ્વામી સેવકભાવ; માન કહે હવે મહીરનાર ન રહયો અજર પ્રસ્તાવ. છ. ૫

અથ શ્રી નેમીનાથ જીન રેતવત.

કપુર હોવે અતી ઉજલોરે એ દશી—શ્રી નેમીનાથ જીજીદનેર ચરાણ
કમલ લયલાય; મુકી આપણી ચલપતારે: તુછ કસુમે મત જયરે; ૧ સુણી મ
ન પધુકર માહરી વાત, મકરો ફાકટ વલુપાત, સુ. વિષમ કાલ વરપારીતુરે, ક-
મી કમી હુઆ વ્યતીત; છેહલો પુગલ પરિયટોરે; આવ્યો શરદ પ્રતીતરે,
સુ. ૨ જ્યાનાવરાણ વાદલ રૂટેરે; જ્યાન સુરજ પ્રકાશ; ધ્યાન સરોવર વીકસીયાં
રે; કેવલ લક્ષમી વાસરે. સુ, ૩ નામે લલચાવે કોઈરે, કોઈક નવ નવ રાગ;
એહવી વાસના નહી બીજેરે; શુધ અનુભવ સુપરાંગરે; સુ. ૪ ભમત ભમત ક
હાવીએરે; મધુકરનો રસ સ્વાદ; માનવિજય મનને કહેરે, રસ ચાખો આ-
લહાદરે સુ. ૫.

અથ નેમનાથ જીન રેતવન.

અખ પ્રભુ સુધતની કહુ એ દશી—નેમી જીજીદ નીરજણો; જઈ મોહ
થલે જલ કેલરે, મોહના ઉદભટ ગોપી; એકલમલે નાંખ્યાં ઠેલરે. ૧ સામી
સલુણા સાહીબા, અતુલી ખલ તુ વડવીરે, સા. કોઈક તાકી મુકતી અતી
તીખાં કટાક્ષનાં ખાણરે; વેધક વયાણ બધુક ગોળી જે લાગે જય ખાણરે સા.
૨ અંગુલી કટારી ઘાચતી, ઉછાલતી વેણી કપાણરે સિથો ભાલા ઉગામતી,
સીંગી જલ ભરે કોક ખાણરે, સા. ૩ ફુલ દડા ગોળી નહાખે, જે સત્વ ગઢે
કરે ચોટરે, કુચ યુગ કરી ફલ સ્થલે. પ્રહરતી રૂદય કપાટરે સા; ૪ શીલ સ
નાહ બિનત સખે. અરી શસ્ત્રને ગોલા ન લાગ્યા સોર કરી મીથ્યા સવે. મો
હ સુભટ દહો દીસે લાગ્યા સા. ૫ તવ નવ ભવ ચોધો મંડયો, સજી વિવા
હ મંડપ કોટરે. પ્રભુ પાણ તસ સનમુખે ગયો, નીસાણે દેતો ચોટરે સા. ૬
ચાકરી મોહની છોડવી. રાજુલને શિવપુર દીધરે, આપે રેવત ગિર સજી. ભી-
તર સયમ ગઢ લીધરે. સા. ૭ શ્રમણ ધરમ ચોઢા લડે, સવેગ ખડગ ધૃતી
ઠાલરે. ભાલા કેસ ઉપાડતો. શુભ ભાવના ગડ ગડે નાલરે મા. ૮ ધ્યાન ધા
રાશર વરષતો હણી મોહ જગ નાથરે. માનવીજય વાચક વદે. મેં ગ્રહયો
તાહરે સાથરે. સા. ૯

અથ શ્રી શ્રીપારસ્વનાથ જીન રેતવન.

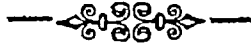
દહુ દહુ નણુદ હડીલી એ દશી—શ્રીપાસજી મગટ મલાવી. તુજ મુ-

રતી મુજ મન ભાવીરે મન મોહના છનરાયા. સુરનર કિનર ગુણ ગાયારે.
મ. જે દીનથી મુરતી દીઠી. તે દીનથી આપદ નીઠીરે મં ૧ મટકાલે મુ-
ખ્ય પ્રસન્ન. દખત રીજે ભવી મનરે મ. સમતા રસ કેરાં કચોલાં. નયણાં
દીઠે રગરોલાંરે મ. ૨, હાથે ન ધરે હથીયાર. નહી જપમોલાના પ્રચારે મ.
ઉત્સર્ગે ન ધરે વામા. તેહથી ઉપજે સવીકારારે મ. ૩ ન કરે ગીત નૃત્યના
ચાલા. એતો પરતક્ષ નટનાં ખ્યાલારે મ. ન વળવે આપે વાળ. ન ધરે વ
સ છરાણ શાળારે મ. ૪ ઇમ મુરતી તુજ નિરૂપાધી. વીતરાગપણુ કરી
સાધીરે મ. કહે માનવિન્ય ઉવળય મે અવલખ્યા તુજ પાયરે મ પ

અથ શ્રી મહાવીર જન સ્તવ -.

હમરાજ જગ જસ છતો એ દશી—સાસન નાયક સાહિબ સાચો;
અતુલીખલ અરીહત. કરમ અરીખલ સખલ નીવારી, મારીય મોહ મહત
૧ મહાવીર જગમાં હત્યોછ. હત્યો હત્યો આપ સહાય હાંછ હત્યો છ
ત્યો જ્યાન પસાય. હાંછ હત્યો હત્યો, ધ્યાન દશાય; હાંછ હત્યો હત્યો.
જગ મુખ દાય મં અનંતાનુ ખધી વડ્યોધા. હણીયાં પહિલીચોટ, મંત્રી
મિથ્યાતપછે તિગરૂપી. તવ કરી આગલ દોટ મં ૨ ભાછ હેડ આયુસ તિ-
ગ કેરી, ઇક વીગલેદી અજતી. એહ મેવાસ ભાંચો ચિરકાલે નરક યુગલે
સઘાતિ મં ૩ થાવર તિરીદુગ ઝાંસિકટાવિ, સાહારણ હણીધાડી. થીણુઢી
તિગ મંદિરાવયરી; આ તપ ઉઘોત ઉખાડી, મં ૪ અપચખાણા અને પ-
ચખાણા હણીયાં ચોઢો આઠ. વેદ નપુસક સ્ત્રી સેનાની પ્રતિખાંખિત ગયા-
નાઠ મં ૫ હાંચ રતિ અરતિ શોક દુગછા, ભયે મોહ ખ્યાસ હણી-
યા પુરૂષ વેદ ફાંજદાર; પછે સંજલના નાશ, મં ૬ નિંદ્રા દાય મોહ પ-
ટરાણી ઘરેમાંહીથી સહારી; અતંશય દરશણને જ્યાનાં, વરણીય લડતા મા-
રી મં ૭ જ્યજ્ય હુઓ મોહજ મુઓ, હુઓ તું જગનાંથ; લોકા લોક મ
કારા થયો તવ, મોક્ષ ચલાવે સાથ મં ૮ હત્યો તિમ ભગતને જનાવે, મુ-
કાયો મુકાવે. તરણ તારણ સમરથ છે મુહી; માનવિન્ય નિતુ ધ્યાવે મં ૯
ધતિ શ્રી માનવીન્ય ઉપાધ્યાય કૃત ચોવીશી સમાપ્ત.

અથ શ્રી જિનવિજય કૃત ચોવીસિ

અથ શ્રી રપલદેવ જીન રતવન.

હારોહીરો એ દશી—પ્રથમ જીજીસર પુજવા; સહીયર મહારી અગ ઉલટ ધરી આવીહો; કેસર ચદન મૃગમદે સં સુદર આંગી બનાવીહો. ૧ સહજ સલુણો માહરો, સમ સુખ લીનો મહારો, ગ્યાનમાં ભીનો માહરો સા હીખો, સહીયર મહારી જ્યો જ્યો પ્રથમ જીજીદહો આંકણી; ધન્ય મરુદેવી કુખને સંવારી જાઉ વાર હજારહો, સરગ શિરોમણીને તજ સં જહાં મ ભુ લીએ અવતારહો સહં ૨ દાયક નાયક જન્મથી સં લાજ્યો સુરતરૂ વૃંદહો, યુગલા ધરમ નિવારણો સં જે થયો પ્રથમ નરિદહો સહં ૩ લોક નીતી સહુ શીખવી સં દાખવા મુક્તીનો રાહહો; રાજ ભલાવી પુત્રને સં થાખ્યો ધર્મ પ્રવાહહો સહં ૪ સયમ લેઈ સચરયો સં વરસલ ગેવિણાહાર હો. સેલડી રસ સાંટે દીયા સં શ્રેયાંસને સુખ સારહો સહં ૫ મોટા મહતની આકરી સં નીકલ કદીયન થાયહો, મુનીપણે નમિ વિનમી કર્યા સં ખિણુમાં ખેચર રાયહો મહં ૬ જનનીને કીધો ભેટણો. સં કેવલ રતન અનુપહો, પહીલી માતા મોહલી સં જોવા શિવ વહુ રૂપહો સહં ૭ પુત્ર નેવાંણુ પરીવરયો. સં ભરતના નદન આઠહો, આઠ કરમ અષ્ટાપદે, યોગ નીરોધે નેહહો, સહં ૮ તેહનો ખીખ સીધાચલે સં પુજે પાવન અગહો, ક્ષમાવિજય જીન નિરખતાં સં ઉછલે હરખ તરગહો સહં ૯ સં ગ્યાં જં

અથ શ્રી અજીતનાથ જીન રતવન.

પ્રિયડા જીન ચરણારી સેવારી પ્યારી મુને લાગે એ દશી—જવડા વિષમ વિષયની હેવાતુજ કાંઈજ નગે હજી કાંઈ નગે જવડા અકલ સરૂપ: અજીત જીત જિન નિરખ્યો. પરખ્યો પુરાણ ભાગે; જં ૧ શરશ શકોમલ સુરતરૂ પામી કંઠક બાઉલ ભાગે; એરાવન સાંટે કુણુ મુરખ, રાસબ પુઠે લાગે જિં ૨ ઘાર પાહાડ ઉજડ ઉલગી આવ્યો સમકીત ભાગે વૃ-

બાએ સમતા રસ વિગડે; કુલ ઉદક નિમ કાગે નિં ૩ નિમ કોઈકે નર
જન લઈને, આબ્યા કન્યા રાગે, સરસ આહાર નિદ્રા ભર પોઢ્યો; કરડો વિ
પયા નાગે નિ ૪ વિજયાનદન વયાણુ સુધારસ; પીતાં શુભમતી જાગે. પાંચે
ઈદ્રીય ચપલ તુરગમ વશ કરી જ્ઞાન સુવાગે નિ ૫ ક્ષમાવિજય જિનગુણ
કુસુમાવલી; શોભીતે ભકતી પરાગે કઠ આરોપી વિરતી પીનતા. વરી કેસરીય
પાગે નિં ૬

અથ શ્રી સંભવનાથ જીન રત્નવન.

દેશી હંસલાની—સુખકારકહો શ્રી સંભવનાથકે; સાથ ગ્રહો મેં તાહરો.
સિદ્ધપુરનોહો મલુ સારથવાહકે; ભવ અટવીનો ભય હરો. ૧. હું ભમીચોહો
મોહ વશ મહારાજકે; ગહન અનાદિ નિગોદમાં, કીધાં પુદ્ગળહો પરાવર્તન
નતુકે; મહા મુઢતા નિંદમાં. ૨. તિરીગઢમાંહો; ૧. અસન્નિર એગીદીકે; વેદ ન
પુસક, ૪ને વનાં; ૫ આવળીનેહો; અસખ્યમેભાગકે. સમા પુગલ પરાવર્તના. ૩.
સુક્ષમમાંહો સામાન્યે સ્વામીકે; ભુ; ૨, જલ; ૩ જલણ; ૪. પત્રનપ વને; ૬ ઉત્સર્પિ-
ણીહો અસખ્યાતી લોગકે. નભ પરદેશ સમા મીણુ ૪. આધે ખાદરહો બા
દર વન માંહિકે. અંગુલ અસખ્ય ભાગે મિતા, અવસર્પિણીહો સુદુમઠ
તર અનતકે. અઢી પુગલ પરીઅત્તા. ૫. હવે ખાદરહો પુઢવીને નીરકે.
અવલ અનીલ પતેયર, નીગોદમાંહો મુણી તારક દવકે; સીતેર કોડા કોડી
સાગર. ૬. વીગલેદીહો માંહી સંખ્યાતકે, સહસ વરસ જીવન રૂઢ્યો. ૫ ચેદી
હો તીરી નર ભવ આઠકે. આઠ કરમ કચરે કળ્યો. ૭, નારક સુરહો એક
ભવ અરીહંતકે. વીણુ અંતર સાંભરપણુ; કહુ કેતકીહો જાણો જગદીશકે. કર્મ
કદર્થન જીવને. ૮. ચઉદ બેદેહો ચઉદ રાજ મઝારકે; ચોરાશી લખ જોની-
માં. ભ્રમ રશીચોહો વશીઆ ખહુ વેશકે. ભવ પરીણતીતતી ગહનમાં. ૯;
અશુદ્ધતાહો થઈ અશુદ્ધ નીમીત્તકે. શુદ્ધ નીમીતે તે ટળે; તે માટેહો સર્વસ
અમોહકે, તુમ્હ સગે ચેતન હીલે. ૧૦. નીજ સંતાહો ભાસન રૂચી ૨ ગકે;
ક્ષમાવીજય ગુરૂથી લહી; જીનવીજયેહો પારગ તુમ્હ સેવકે, સાધન ભાવે
સગ્રહી. ૧૧;

અથ શ્રી અભિનંદન જીન રત્નવન.

મહાવિદહુ ખેત્ર સોહામણુ—એ દેશી. અભિનંદન આણુંદમાં, અ-
તિશય હીલ અનંત લાલરે; સંવરચયના બેઠડો, સંવર સુખ વિલસત લાલરે.

૧. અભિર્નદન આણંદમાં. આંકણી. સિદ્ધારથના લાડલો, સિદ્ધારથ ભગવાન લાલરે; એ જગ તુ જગતી તણે, વિચરે મહિમ નિધાન લાલરે. ૨. અં ચાલે ગજ ગતિ ગેલસ્યું, કામ કેશરી કરે નાશ લાલરે; દીપે દીનકર તેજથી. સીતલ સહજ વિલાસ લાલરે. ૩ અં વરસે વાણી મેહ જ્યું, વૃસ્ના તટિની શોષ લાલરે; આતમ સપદ વેલડી, ક્ષાયિક ભાવે પોખ લાલરે. ૪ અં બાંધ્યુ ભાવના સાંકળે, મુજથી ચંચળ ચિત્ત લાલરે; લાંછન મિશ ચરણે રહો, વાનર કરે વિનત લાલરે. ૫. અં તિરીગઈ ચપળાઈપણુ, વારો આપ વિવેક લાલરે; ક્ષમાવિનય જિન ચાકરી, ન તજી ત્રીવિધે ટેક લાલરે. ૬ અં.

અથ શ્રી સુમતીનાથ જીન રેતવન.

રાગ રામકળી તથા સારંગ મલ્હાર—અખર દેશ મોરારી—એ દેશી. તુમ્હો પર ઉપગારી, સુમતિ જિન તુમ્હો જગ ઉપગારી; પંચમ જિન પંચમ ગતિ દાયક, પંચમહાવ્રત ધારી; પચ પ્રમાદ મતગજ ભેદન, પચાનન અનુકારી. ૧. સુમતિ જિન તુમ્હો જગ ઉપગારી. આંકણી. પચ વિષય વિષ ધરતનિ ખગપતિ, પચ સર મદન વિકારી; આશ્રવ પંચ તિમીર ભર દિનકર, કિરીયા પચ નિવારી. ૨. સું પચાચાર મુકાનન જળધર, પંચ મોહિ અધિકારી, આગમ પંચ અમૃત રસ વરશી, દુરિત દાવાનલ કારી. ૩. સું મેતારજ અપરાધિ વિહંગમ, ચરણે રાખ્યો શિર ધારી; પરખદ મોહે આપ વખાણો, કૈંચ સ્વરા સુરા નારી. ૪. સું મેઘ નૃપતિ કળ મુકટ નગીનો, મંગળા ઉર અવતારી; ક્ષમાવિનય બુધ શીશ કહે જિન, ગરભથી સુમતી વધારી. ૫. સું.

અથ શ્રી પદમપ્રભુ જીન રેતવન.

આછેલાલની દેશી—પદમ ચરણ જિનરાય, બાળ અરુણ સમ કાય; જિવનલાલ; ઉદ્યોધર નૃપ કુલટિલોજ. ૧ મોહાદિક અતરંગ, અરીયાણુ આંક અભંગ જિં મારવા મનુ રાતો થયોજ. ૨. ચઢી સયમ ગજરાય, ઉપસમ જુલ ખનાય; જિં તપસી દુરે અલકરયોજ. ૩. પાખર ભાવના ચ્યારે, સુમતિ ગુપતિ સીણગાર. જિં અધ્યાતમ અંબાડીયોજ. ૪. પડિત વીર્ય કુંબાન, ધર્મ ધ્યાન શુભ બાણુ; જિં ક્ષપકસેન સેના વળીજ. ૫. શુકલ ધ્યાન સમશેર કુર્મ કટક કીચો જર; જિં ક્ષમાવિનય જિન રાજવીજ. ૬.

અથ શ્રી સુપારસ્વ જીન રેતવન.

સુમખડાની દેશી—દેહ મેહ મોહાવીવીએ મન રહરામર ખાસ; મોહ

ભાગી સાજના; નિજ ગુણ રૂચિ સીંહાસને, થાપો દેવ સુપાસ. સોં ૧ સ-
મકીત ખારણે ખાંધીએ; તોરણ મેત્રી ભાવ; સોં ગુણીજન ગુણ અનુભવ-
ના, સરસ સુર્વાસ બનાવ. સોં કરૂણા શીતળ જળ ભરે, સંવર લુભી સમાર;
સોં મંથ્યસ્થ ભાવના મંડપે, રચના ભાવના ખાર. સોં ૩. ચદ્રોદય ધર્મ
ધ્યાનતો; પચાચાર ચિત્રામ; સોં ઉત્તર ગુણ આરાધના; ઝળકે મોતી દામ.
સોં ૪ ચારસીઓ અપ્રમત્તા; અનુભવ કેસર ઘોળ. સોં ક્ષપકશ્રેણી આ-
રોહણા; પુજના ભક્તિની ચોળ. સોં ૫. શુકલ ધ્યાનાનળ ધુપીએ; ચારિત્ર
મોહની ચુરી. સોં પ્રગટ અનત ચતુષ્ઠી, ખિમાવિજય જિન ચુરી સોં ૬.

અથ શ્રી ચંદ્રપ્રભુ જન રતબન.

રાગ રામગિરી—તુ ગીયાગીરી શિખર સોહ. એ દશી શ્રી ચંદ્રપ્રભુ
જગદ્દેશ દીપે; વિશ્વ પાવન નાથરે. નામ કવાણા દ્રવ્ય ભાવે; કરત લોક સના-
થરે. ૧. શ્રી ચંદ્રપ્રભુ જગદ્દેશ દીપે. એ આંકણી. નયરી ચંદ્રાનના નામે;
મહસેત મહી કતરે. રાણી લખમણા માત જયો; નામ ચંદ્રપ્રભુ ખ્યાતરે. ૨.
શ્રીં નામ જાંગુલી મત્ર જપે; પાપ વિષધર નાસરે; થાપના ત્રિહુ લોક માહિ;
પુજતાં સુખ વાસરે. ૩ શ્રીં પાછલે ભવે પદમરાજ, યુગધર સુખી પાસરે.
ગ્રહી સયમ યોગ સાધી; વીજયતિ નિવાસરે. ૪. શ્રીં ત્રીન અધિકો ત્રીસ
સાગર; પાળી પુરણ આયરે; પોસ માસે કૃત્તન ખારસ. જનમીયા, જિનરાયરે.
૫. શ્રીં ગેહ વાસી પણ ઉદાશી; ભોગવી વરરાજરે; દાન વરેશી દઈ છઠ
તમ, લહે વ્રત સાત્રાજયરે. ૬ શ્રીં ઘાતીયાં દળ ચ્યાર ચુરી; ચ્યાર મહા-
વ્રત સન્યરે; સમોસરણે ભાવ જિનવર, થયા સિદ્ધ વરેણ્યરે. ૭ શ્રીં સર્વ ક્ષેત્રે
સર્વ કાળે; જગત વછલ રૂપરે, ક્ષમાવિજય જિનરાજ મહિમા; પ્રગટ પુન્ય
સરૂપરે. ૮ શ્રીં

અથ શ્રી સુવિધી નાથજીનું રતબન.

વીરે વખાણી રાણી ચેલાણાજી—એ દશી. સુવિધીજન વળી વળી વી
નતીજી; મીનતી કેતી કરાય. જગગુર મોટીમમાં રહોજી; આતુર જન અ-
કળાય. સું ૧, નાયક નજર માંડે નહીજી; પાયક કરે અરદાસ, જેહની પુકે
જે સરયજાજી, તેહને તેહની આશ. સું ૨. આપ અનત સુખ ભોગવોજી;
તેહનો અસ ઘો મુજ. મિઠકુ મહુ જણે દીઠકુંજી; અવરથ ભાખીયે તુજ.
સું ૩, રયાણુ એક દત રથણ્યરેજી; ઉલ્લિમ કાંઈ ન થાય; હાથીના સુખથી

હાણા પકેછ; કીડીનું કુટેખે વરતાય. મુ. ૮૪. ચંદ્રમી ચંદ્રીકા વિસ્તરેછ; અમૃતમાં નહી હાણુ. ક્ષમાવિનય નિન લહરેચીછ; જગનિન લહત કલ્યાણ. મુ. ૮૫.

અથ શ્રી શીતલ છનનુ રતવન.

હીરછ ગુરૂ વદુ એ દેશી—શીતળ નિન સંહનનદી, થયા મોહની કર્મનિ કદી; પરબધિ બુદ્ધિ નિવારી, પરણામીક ભાવ સમારી. ૧ મનાહર મિન એ પ્રભુ શેવા; દુનિયા મોહિ દેવ ન એવા; મનાં આંકણી વર કે; વળ નીણ વિલાસી; અજાનિ તીમર ભર નાસી. જયો. લોકા લોક પ્રકાશી, ગુણ મનવ વસ્તુ વિલાસી રમં અક્ષય થીતિ આઘ્યાવાધ, દાનાદિકે લબ્ધિ અગાધ; નેહ સાસત મુખનો સ્વામી, જડ ઇદ્રોય ભોગ વિરામી; ૩ મં નેહ દેવના દેવ કહાવે; યોગીસર નેહને ધ્યાવે; જસુ આણા સુરતરૂ વેલી; મુ નિહંદય આરામે ફેલી. ૪ મં નેહની શીતળતા સગે; મુખ પ્રંગટે અંગો અંગે; ક્રોધાદિક તાપ સમાવે, નિન વિન્યાણદ સભાવે. ૫. મં

અથ શ્રી શ્રીયાંસ નાથછનુ રતવન.

નાનહો નાહલારે એ દેશી—શ્રીશ્રીયાંસ નિજુદનીરે, સુરતી સુંદર દખી લાગી મોહનીરે; મધુકર માંચો માલતીરે, બીજ રૂપ ઉવેખિ લા. ૧ આવ. લ કુલેજ્યું કુટકારે, નહી ગુણુ પરીમલ લેશ; લા. વેશ બનાવે દેવનારે, તિહોં સ્યો પ્રેમ નિવેશ. લા. ૨ એ પરવાહિ પદમાસનેરે, મુખ શશિ સહજ પ્રસન્ન. લા. ૩ નયન પીયુષ કચ્છાલકારે, વિષય વિકાર પ્રસન્ન. લા. ૪ રાગ દેષ વિણ એકલારે, ખણુડગી શરંગ ઉપમાન; લા. ૫ વિશ્નુ પિતા વિશ્નુ માવડીરે, વિશ્નુમાં વ્યાપી ગ્યાન. લા. ૬ સુતાં જગતાં ઉઠતારે, ચાલતાં કરતાં કામ; લા. ૭ બાલતાં ખેસતાં સોભરે; ક્ષમા વિનય નિન નામ. લા. ૮.

અથ શ્રી વાશુપુજ્ય છન રતવન.

શ્રી રૂપભાન ગુણનિહો એ દેશી—આવો મુજ મન મદિરે, સમગ્ર વુ સમકિત વાસહો મુણુદ પચા ચાર બિછાવણા, પચરંગી રચનાતામહો મુ. આ. ૧ સિન્યા મત્રિ ભાવના. ગુણુ મુદિતા તજાઈ ખાસહો મુ. ઉપસમ ઉત્તર હદખના, તિહોં કરુણા કસુમ સુવાસહો. મુ. આ. ૨ થીરતા આસન આપરચુ, તર્પ ટકિયા નિજ ગુણુ ભોગહો; મુ. ગુચિતા કેમર છાંટણા; અનુ

ભવ તબોળ સુરગહો મુ. આં ૩ ખાંતિ ચાંમર વિંસે; વિળી મૃદુતા ઢોળે
વાયહો. મુ. છત્ર ધરે રૂબુતા સખિ. નિરલોભ ઉલાસે પાયહો. મુ. આં ૪ સૂસ-
ત્ય સચિવને સોંપસ્યું, શેવામાં વિવેક સચુતહો, મુ. આતમ સંતા શુદ્ધ ચેત-
ના, પરાણાવુ આજ મુહુર્તહો. મુ. આં ૫ અરુણ સુણીને આવિયા, જ્યા
નંદન નિરૂપમ દહહો. મુ. આં ૬ રંગ વધામણા; થયા ક્ષમાવિજય જિન
ગેહહો, મુ. આં ૬.

અથ શ્રી વીમળનાથ જીન રેતવન.

ધુંયલી કરો ગુરુ આગળે એ દશી—વિમળ, વિમળ, ગુણ તાહર, કહે
વાયેહો કિમ એકણજીહ; જગ જ તુ સનિપણે, તસુ જીવીતહો અસ પ્રયાતા દિહ
વિં ૧ સાયર સ્યાહી સંભવે; સવિ વસુધાહો કાગદ ઉપમાન; તરે ગણ લે-
ખ ન કીજીએ, નલિખાએહો તુજ ભાસન માન વિં ૨ લિખન કથન
અભિલાષ છે; અનંત ગુણહો નલિલા ધ્યયથ. કેવળીમાણ અનંત ગુણો;
કહવાનેહો કુણ હોયસમથ. વિં ૩ રૂપી અરૂપી દ્રવ્યના; ત્રિહુકાળના હોપ
જવ સમુદાય; પરાણામિકતાએ પરિણમે. તુલ્ય આનંદાહો સમકાળ સમાય.
વીં ૪ કેવળ દસણ તિમવળી, ગુણ ખીજેહો ગ્રાહક સામાન્ય. કરતા એકપણા
થકી, ઉપીચોગેહો સમયાં તર માન્ય. વિં ૫ સુરગણ સુખ પડિત કરી,
કોય વરગિતહો કર વાર અનંત, તુમ્હ ગુણ આવ્યા બાંધને, અનંતમેહો ન-
વી ભાગ આવંત. વીં ૬ દ્રવ્ય સાધર્મે માહરી, સહુ સત્તાહો ભાસન પરતિ-
ત; કટક સચોગે સામજો નીજ રૂપેહો ઉજવળ સુપવીત, વીં ૭ ક્ષમાવિજય
જીન શેવના; નીતુ કીજેહો જીમ પ્રગટે તેહ; સહજનદી ચેતના ગુણી
ગુણમાંહો રમે સાદિ અછેહ. વિં ૮.

અથ શ્રી અનંતનાથ જીન રેતવન.

રાગ મહાર ત્રિભુવન તારણ તીરથ પાસ ચિતામણી એ દશી—
અનંત જીણુદ મુણિદ ઘના ઘન ઉન્હોરે; ઘના ઘન ઉં સદલ અસોકની
છાંહી સભર છાહિ રહોરે, સં છત્ર ત્રયો ચઉ પાસ ચલેતા વાદળારે. ચં
ચચળ ચોવીસ ચામર ખગ પરે ઉજળારે; ખં ૧ ભામંડળની જ્યોત ઝખુકે
વીજળીરે. ઝં ૨ રત્ન સિંહાસન ઈદ્ર ઘનુષ શોભા મીળીરે; ઘં ૩ ગુહિરો દુક-
હી નાદ આકાશે પુરતોરે. આં ચાવીહ દેવ નીકાય મંચર નમાવતોરે, મં
૨ ખહુ વીધી કુલ અમુલખ મુગધી વીસતોરે; સું ખાર પરખદ નયન સર

સીંચાકરે; સૌં સુન્યા નંદન વયાળુ સુધારસ વરસતોરે, સુ૦ લવીક હૃદય
 ભુર્પીઠ રોમાંચ અકરતોરે રો૦ ૩ ગાણેધર ગીરીવર શરૂગથી પસરી સુર
 શરીરે. પ૦ નયગમ લગ પ્રમાણુ તરંગે પરવરીરે. ત૦ ક્રોધ દાવાનળ શાંતીથી
 શીતલ બુણુ વહેરે શી૦ અશુભ કરમ ધન ધામ શમાધી સુખ લહેરે શ૦ ૪
 વીકસીત સેયમ શ્રેણીવીચીત્રના વલીરે વી૦ આશ્રવ પચન વાસકે મુલ સત-
 તી ખલીરે મુ૦ પસરચો સુથ સુગલ દુકાલ ગયો ટલીરે. કુ. ક્ષમાવીન્ય જી
 ન સપદ વરણ રેતુ ફલીરે વ૦ ૬

અથ શ્રી ધરમનાથ જીન રેતવન.

થાંપર વારી માહારા સાહીબા કાખીલ મત જાજે એ દશી—સુરતી ધ.
 મે જીણુદની. સમતા રસ પુરી; અતર દાષ અભાવથી; ખની કાંતીસુનુરી ૧
 હુ વારી ધરમ જીણુદની મુરતીરે મટકે; આંકણી; હાસ્ય અરતીરતી અગ્નતા
 ભય શોક દુગંછા; રાગ દેષ અવીરતી નહી કામની દ્રામીછા હુ૦ ૨
 દાનાદિક ગુણ અનુભવે અતરાય અભાવે; વસ્તુ સ્વભાવિક ધર્મને કુણ ઉ
 પમ આવે, હુ૦ ૩ પુરાણ પરમાનંદથી. પદમાસનવાલી. સાધ્ય સંપુરાણ ની
 પુને ન ધરે જપ માલી. હુ૦ ૪ અગના ઉછગે નહી, હાથે હથીયાર; ક્ષ-
 માવિન્ય જીનરાજની મુદ્રા અવીકાર. હુ૦ ૫.

અથ શ્રી શાંતીનાથ જીન રેતવન

તાહારી આંખડીએ ધરે ઘાલ્યું, ગહનં ગીરધારી એ દશી—તુ પારગત
 તુ પરમેશર, વાલા મારા તુ પરમારથ વેદી, તુ પરમાતમ તુ પુરપોતમ. તુ
 અછેદી અવેદીરે. ૧ મનના મોહનીયા તાહારી કીકી કામણુગારીરે જગના
 મોહનીયા આંકણી. ચોગી અચોગી ભોગી અભોગી વાં૦ તુહીજ કામી અ
 કાસી, તુહી અનાથ નાથ સહુ જગનો; આતમ સપદ રામીરે મ૦ ૨ એક
 અસંખ્ય અનત અનુચર વાં૦ અકલ સકલ અવીનાશી, અરસ અવાર્ણ અ
 ગધ અક્ષાસી; તુહી અપાસી અનાસીરે મ૦ ૩ મુખ પકળ ભમરી પરે અ
 મરી વાં૦ તુહી સદા પ્રહાર્યારી; સમોસનણ લીલા અધીકારી; તુહીજ સંયમ
 ધારીરે મ૦ ૪ અચરાનદન અચરીજ એહી વા. કહણી માંહી ન આવે;
 ક્ષમાવિન્ય જીન વયાળુ સુધારસ; પીવે તેહીજ પાવેરે મ૦ ૫

અથ શ્રી કુંથુનાથ જીન રેતવન.

કરુણા કુથુ નિહુદની ત્રિભુવન મડળ માંહિ લલના, પરમેસર પંચ

કલ્યાણકે; અગર ઉદ્યોતો ઉજાહા બલતો. ૧ કં સુરસુત તન અટકાયને;
 રામે અચરીત રૂપે લગભોમ અહિસક ગુણ તણો; એ વ્યવહાર અનુપ,
 લં ૨ કં દાધાદુષ્ટ વ્યતર યિકી; છાગ રહ્યો પગ આય; લં પરમ કૃપાળ
 મલુ મિલે, કહે કિમ અંગત્રા થો. મ લં ૩ કં શાંત અનુમત વય તણો
 લોકોતર આચાર, લં ઉદયિક પાણ અશિષ્ટ તનો; ના ધરે વિષય વિકાર, લં
 ૪ કં અશંખ મુદરો પ્રરિણમે, અવ્યા બાધ અનંત; લં વાનગી અવની
 મહજે, વિહારે ઇતિ સમ તત. લં ૫ કં જાગજાતુ જિનવર તણે; શરણો
 સિદ્ધિલહત; લં કમા વિક્રય જિન દેશનાં; જલધર પરે વરસત લં ૬ કં

અથ શ્રી અરનાથ જીન સ્તવન.

થારે માથે પંચરંગી પાધ સોનારો છોગંતો મારજી એ દેશી—અરનિ-
 નવર નમીએ નિજ ધર રમીએ, જવના સાહિબજી; પર પરણતી દમીએ;
 નવીલમીએ ભવ ગહનમાં સાહિબજી. ૧ સા. ગયો કાલ અનંતો, મલુ એ
 જી લહતો નિદમાં; સા. મીથ્યામતી નીડોડીના વિષયા લિદમાં, સાં ૨ વ.
 રમણિ રૂપેલીના દિનો મૈથુને સાં આશ્રવ ભરભારી પાપ અધારી પિયુને;
 સાં ૩ થયો લાખ ચોરાશી ચોનીવાસી મોહવસે. સાં વરચો તૂરના દાસી
 પુદગળ આસી બહુ ધસે; સાં ૪ વિશ્વાનર રાતો માને માતો કુકરો, સાં
 માયા વિષ વેલી કરતો ફેલી વાનરો. સાં ૫ લોભાનલ દાધો ખાધો મમતા
 સાપિણી. સાં ડાકિણ પરે વણગી નરહે અર્જગી પાપીણી; સાં ૬ લોકો
 દર દ્રેગે અરિયાણ સજે હેજોચો, સાં ભવિતવ્યતા અમરી સમરી નર ભ
 વ. મેજોચો, સાં ૭ નવી કીજે ખામી અવસર પામી પુણ્યથી, સાં જ્ઞાના
 વરણાદિકક અર્મમ અર્મ થિતિનુંતથી. સાં ૮ સમસ્ત સદાગણ ગુણ ગણ આગ
 મુખપામીને. સાં ૯ કહે ચેતના નારી અપાસી આતમ રામને. સાં ૯ કિમ
 તજીએ ભજીએ કમાવિનય જિન નામને; સાં, જો વાંછો અનાપમ અસય
 લીલા ધામને. સાં ૧૦.

અથ શ્રી મહીનાથ જીન સ્તવન.

સુણુ જોહેની પિઉડો પરદેશી એ દેશી—મલિનનિન સર ધર્મ મુમ્હ-
 રો, સાદિ અનત સ્વભાવજી; લોકો લોક વિશેષો ભાષણ; ગ્યાતાવરણી અભા
 વજી; ૧ મં એક નિલજને સધજે ઝાપી, અવયજણિ સમાન્યજી; ખીયા વરણ
 અભાવે દેખે, ઉપયોગાંતર માન્યજી. ૨ મં આવસુ એક અસખ મદેશી;

અવ્યા ખાધ અનતજી. વેદની વિનાસે માથે લોકે દ્રવ્ય મહંતજી. ૩ મં
મોહની ક્ષયથી ક્ષયક સમકિત, યથાખ્યાન ચારીત્રજી; વીતરાગતારમણો
આયુ; ક્ષય અક્ષય યિતિ નિત્યજી. ૪ મં પંચ દેહ અવગાહના આકૃતિ
નામ વિભાવ અનુપજી, વર્ણ ગંધરસ કાશે વરજિત; અતિદ્રિય સરૂપજી. ૫-
મં અગુરુ લઘુ ગુણ ગોત્ર અભાવે; નહી હજીવા નહી ભારજી; અતરાય વિ
જ્યથી દાનદિક લખિધ ભડારજી. ૬ મં ચેતન સમતાયે મુઝસતા; પરખી
પ્રભુ પદ પામીજી; આરીસો કાઠે અવરાણો મલ નાસે નિજ ધામજી. ૭
મં સગ્રહ નય જે આતમ સાત્તા, કરવા એવ ભુતજી, ક્ષમાવિનય જિન પદ
અવલખિ; સુરનર મુનિ પુહુતજી. ૮ મં

અથ શ્રી મુની સુવરત જીન રતવન.

જ્ય જ્ય મુનિસુવ્રત જગદીસ, વરસે વાણી ગુણ પાંત્રીસ; વારે ઘાતી
સકતાળીસ, જેહથી પ્રગટેરે જેહથી પ્રગટે ગુણ એકત્રીસરે. ૧ મુનિદા તુજ
દેશનાં સુખ ખાણી, સુખ ખાણીરે મેં જાણીરે મુણિદા; જેહથી લાજે સાકર
પાણીરે. મુ. એતો ધર્મરાય પટરાણીરે મું આંકણી. એહનાં અગ ઉપાંગ
અનુપ, એહનુ મુખકું મગળ રૂપ; એતો નવરસ રગ સરૂપ; એહનાં પગલારે
એહનાં પગલારે પ્રણમે ભુપરે. ૨ મું એતો એક અનેક સ્વભાવ; એતો ભા-
સે ભાવ વિભાવ; એતો ખોલે ખહુ પ્રસ્તાવ; એતો ભગીરે એતો ભગી સત્પ
ખનાયરે. ૩ મું એતો નય ગરભિત અવદાત, એહનો તીર્થકર પદ તાત; એ
ચઉ પુષારથની માત; એહનાં સકળારે એહનાં સકળાં અર્થછે જતરે. ૪ મું
એહનો ત્રિહુ જગમાં ઉદ્યોત; જીપે રવિ શશિ દિપક જ્યોતિ; ખીજ વાદી શુત
ખદ્યોત; એતો તારેરે એતો તારે જિમ જળ પોતરે, ૫ મું એહને ગણધર કરે
સિણગાર, એતો ધુરથી સદા ખલ્લચાર; એતો ત્રીપદીરે એતો ત્રીપદીના વીન્તા-
રે. ૬ મું એહથી જતીનાં વયર સમાય, ખયસે વાઘણી ભેળી ગમ્ય. આવે
સુર દેવી સમુદાય; એહને ગાવેરે એહને ગાવે પાપ પલાયરે. ૭ મું એહને
વાંછે નરને તાર; એહથી નાસે કામ વિકાર, એહથી ઘર એથી ઘર મંગળ
ચાર; એતો મુની જીનરે એતો મુનીજીન પ્રાણ આધારરે. ૮ મું

અથ શ્રી નમીનાથ જીન રતવન.

હભી ભાવલ દરાણી અરજ કરે છે એ દેશી—ખીજમતીગારો ખાસો
મુકું નપાસો; મુજને સમકીત વાસોહોવ પ્રારાણીના જયા, સુરનર નાગિંદ ગાયા

મોહન મહીર કરીને, આશી ધરીને આયા અહોનિશ સેવે; તેહને દીને દીલાસા. ૧ વપ્રારાણીનાં જાયા સુઠે સુઠે આંકણી; ઘર ઘર ભટકી લાજ ગમાવે, તે સેવક કુણ લેખેહો વ૦ પતીત પાવન જગ જીવને આપધી, સરિસા દરિસાણુ ઊવેખેહો વ૦ ૨ સુઠે મોઠાં કામ સનેહ હુષ્ટી રાગને છાંડી ગુણ રાગે ૨૯ મડીહો. વ૦ પ્રાણુ તજે પાણુ પ્રીત ન છડે; તેહની કીરતી અખડીહો વ૦ ૩ સુઠે મોઠાં ક્ષેત્ર કાલાદિક કારણ દાખી; મુજને શું બોલાવોહો વ૦ પ્રાણુત મહારી સાધ્ય તુમહારી; અવસર એહ બનાવોહો વ૦ ૪ સુઠે મોઠાં ભુજલ ચાગે અકર શક્તિ પ્રગટ એહ નહી છાનોહો વ૦ ક્ષમાવિનય જન કરણા લહરી અક્ષયલી લખ જનોહો વ૦ ૫ સુઠે મોઠાં

અથ નેમનાથ જન રતવન.

અતરથી અમ્હને આજ ગરવે ગીરધારી—એ દશી તોરણુ આવિ કત પાછા વળીયારે, મુજ કુરકે દાહિણુ અગ તિણુ અટકળીયારે. ૧. કુણ જ્ઞેશી જ્ઞેયા જ્ઞેસ, ચુગલ કુણ મિલીયારે, કુણ અવગુણ દીઠા આજ, જિણથી ટળીયારે. ૨. જાઓ જાઓ સહિરો દુર, સ્થાને છોડોરે; પાતળીઓ સા મળવા, વાલિમ તોડોરે. ૩. યાદવ કુળ તીલક સમાન, એમ ન કીજેરે, એક હાંસુ બીજી હાણી, કેમ ખમીજેરે ૪. ઇહાં વાચે ઝઝ સમીર, વીજળી ઝખકરે; બાપીઓ પીઉ પુકારા. હિયકુ ચમકરે. ૫ ડર પાવેદાદુર સોર, નદીઓ માતીરે; ઘન ગર્જાવરને જ્ઞેર, ફાટે છાતીરે. ૬. હરિતાં શુક પહિરચાં ભુમી, નવરસ રંગેરે; બાવળીયા નવસર હાર, પ્રીતમ સગેરે. ૭. મે પુરવ કીધાં પાપ, તાપે દાધીરે; પડે આંસુ ધાર સવિખાધ, વેલડી વાધીરે. ૮. મુને ચઢાવી મેરૂ શીશ. પાડી હેઠીરે; કિમ સહવાચે મહારાય, વીરહ અગીઠીરે ૯. મુને પરાણી પ્રાણુઆધાર, સેયમ લેજ્યોરે; હું પતિવ્રતા છુ સ્વામી, સાથી વહેજ્યોરે. ૧૦. એમ આઠ ભવાંરી પ્રીત, પ્રિઉડા પળશેરે; મુજ મનહ મનારથ નાથ, પુરણ ફળશેરે. ૧૧. હિવે ચ્યાર મહાવ્રત સાર, ચુદડી દીધીરે, રગીલી રાજુલ નારી, પ્રેમે લીધીરે. ૧૨ મૈત્રાદિક ભાવના ચ્યાર, ચોરી ખાંધીરે, દહી ધ્યાનાનળ સળગાયા, કર્મ ઉપાધીરે. ૧૩. થયો રતનત્રયી કસાર, એકા ભાવેરે, આરોગે વગને નારી, શુદ્ધ સ્વભાવેરે ૧૪. તજ અંચળતા ત્રિક ચોગ, દપતિ મિલિપારે; શ્રી ક્ષમાવિનય જન નેમ, અનુભવ કળિયારે. ૧૫.

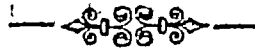
અથ શ્રી શ્રીપારસ્વનાથ જીન સ્તવન.

ઘાડીજી આઈ થારા દેશમાં માંડજી—એ દેશી. પરમ પુરૂષ પરમાત્મા સાહિબજી, પુરીસાદાણી પાસહો. શિવ સુખરા ભમર; થાશે વીનતી, સાહિબજી; અવસર પામી ઓળગુ; સાં સફળ કરો અરદાસહો. ૧. શિં દાય નંદન મોહ ભુપરા; સાં તિણે કરચો જગ ધધોલહો; શિં દેષ કરિ રાગ કેહરી, સાં તેહનાં રાણા સોળહો. ૨. શિં મિથ્યા મુહતો આગળે, સાંકામ કટક સિરદારહો; શિં ત્રણ રૂપ ધરી તેહ રમે. સાં હાસ્યાદિક પરિવારહો. ૩. શિં મોહ મહીપતી જરથી; સાં જગ સઘળો થયો જરહો; શિં હરી હર સુરનર સહુ નમ્યા. સાં જકડી કર્મની ઘેરહો. ૪. શિં ભવચિતિ યોગતી ઓકમાં, સાં લોક કરે પોકારહો. શિં આપ ઉદારથી થઈ રહ્યા, સાં ઈમ કીમ રહસ્યે કારહો. ૫. શિં ક્ષપકશ્રેણુરી ગજ ઘટા. સાં હલકારો અરિહતહો. શિં નાણ ખડગ મુજ કર દિઓ. સાં ક્ષણમાં કરૂ અરીહત. ૬. શિં કરૂણા નયણ કટાક્ષથી, સાં રિપુદળ હોએ વિસારાળહો. શિં ક્ષમા વિજય જિન સપદા; સાં પ્રગટે ઝાકઝમાળહો. ૭. શિં

અથ શ્રી મહાવીર જીન સ્તવન.

ઈમ ધન્નો ધણીને પરચાવે—એ દેશી વીર જિણદ જગત ઉપંગારી. મિથ્યા ધામ નિવારીજી; દેશના અમૃત ધારા વરશી. પર પરણતી સવી વારી જી. ૧. વીં પંચમે આરે જેહનો શાસન, દાય હજરને ચ્યારજી; યુગ પ્રધાન સુરીસર વહસે, સુવીહિત મુની આધારજી. ૨. વીં ઉત્તમ આચારજ મુની અજ્ઞન. શ્રાવક શ્રાવીકા અછજી; લવાણ જળધી માંહી મીઠો જળ, પીવે સી ગી મછજી. ૩. વીં દશ અછેરે દુખિત ભરતે, ખહુ મત ભેદ કરાલજી; જિન કેવળ પુરવધર વિરહે, ફણી સમ પચમ કાળજી. ૪. વીં તેહનો ઝહર નિવારણ માણી સમ, તુમ્હે આગમ તુજ ખીખજી; નિશિ દીપક પ્રવહણ જિમ દરીએ, મરૂમાં સુરતરૂ લુખજી. ૫. વીં જૈનાગમ વડતાને શ્રોતા, સ્યાદ વાદ શુચિ યોધજી; કળિ કાળે પાણુ પ્રભુ તુમ્હે શાસન, વરતે છે અવિરોધજી. ૬. વીં મ્હારે તો સુખમાંથી દુખમાં, અવસર પુણ્ય નિધાનજી; ક્ષમા વિજય જિન વીર સદાગમ, પામ્યો સિદ્ધી નીદાનજી. ૭ વીં ઈન્દ્રી શ્રી જીનવિજય કૃત ચોવીશી સમાપ્ત

અથ શ્રી પદમાવિજય કૃત ચોવીસિ,

અથ શ્રી રૂપભદ્રેવ જીન રતવન.

અરાણીક મુનીવર આદ્યા ગોચરી—એ દશી. રૂપભ જીનેસર રૂપભ લલ્હન ધરૂ, ઊંચા જે સાત રાજ્યોજી; નિર લલ્હન પથને પામીયા. શિવપુરનો સામ્રાજ્યોજી. ૧. ૩૦ અવ્યય અચળ અચિત અનત છે, અશરીરી આણુ હારીજી; અવિનાશી શાસત સુખનો, ધાણી, પર, પરણતી નીવારીજી. ૨. ૩૦ જ્ઞાન અનત અનત દર્શન મયી, લોક લોક સ્વભાવોજી; દેખે કર આલમ પરે પણ નહી. રમતા જે પર ભાવોજી, ૩. ૩૦ નિજ રૂપે રમાણુ કરતા સદા, સાદિ અનતહ ભાંગોજી; અવ્યાખાધ અનર અજ જે થયા; પુદ્ગળ ભાવ નિસગોજી. ૪. ૩૦ પુદ્ગળ રહિતપણે સુખ ઉપનુ, તે કીમ જીભે કહાયોજી; વર્ણાદિક નહી જનસ સ્વરૂપ છે, જોગાતીત જિન રાયોજી. ૫. ૩૦ કરતા ભોક્તારે નિજ ગુણનો પ્રભુ, અવગાહી નીજ ખેતોજી; અછે અનતા નિજ ઠામે રહ્યા, ભીડી ન કોયને દેતોજી; ૬. ૩૦ એ જીનવર ઉત્તર પદ રૂપ જે; પદ-મને અલખીજી; તો પરભાવ કરમ દુરે કરી, ઠાકર પદવી લીજી. ૭. ૩૦.

અથ શ્રી અજીતનાથ જીન રતવન.

સ્વામી શ્રી મધર વીનતી—એ દશી. અજીત જિન તુજ મુજ અતરો; જોવતાં દીસે ન કોયરે; તુજ મુજ આતમ સારિખો, હારે સત્તા ધર્મથી હોયરે. અં ૧. જ્ઞાન દર્શન ચરણ આદિ દેધ, ગુણઅ છે જેહ અનંતરે; અસખ્ય પરદેશ વળી સારિખા, અછે ધણિ પરે તતરે. અં ૨. એટલો અતર પણ થયા; હારે આવિર્ભાવતિરો ભાવરે; આવિર્ભાવે ગુણ નીપના; તીણે તુજ રમાણુ સ્વભાવરે, અં ૩. રાગ દેષાદિક વીભાવની; હારે પરણતિ પરભાવરે. ગ્રહણ કરતો કરે ગુણ તણા; હારે પ્રાણી એહ તિરો ભાવરે. અં ૪. એહ અતર પડ્યો તુજ થકી; હારે તેને મન ઘણુ કુખરે. ભીખ માગે કુણુ ધન છતે; હારે છતે આહાર કુણુ ભુખરે. અં ૬. તુજ અવલંબને આંતરો; હારે ટળે માઈરે સ્વામરે. અચળ અખડ અગુરૂ લહુ, હારે લહે નિરવધ કામરે. અં ૬. જે

અવેદી અખેદીપણે; અલેશીને અન્નેગીરે; ઉત્તમ પદવર પદમનો, હારે થાય ચેતન ભોગીરે. અં ૭.

અથ શ્રી સંભવનાથ જીન રેતવન.

આવો મુજ મન મદિર—એ દશી. ક્યું જનું ક્યું બની આબહી; શ્રી સભવજીન રાજહો મિત; તુજ મુજ અતર મોટકો, કિમ ભાજે તે આજહો મીત ક્યું ૧. મુજ મવર્તન જેહ છે, તે ભવ વૃદ્ધિનું હેત હો મીત; હું કર્તા કર્મજ તણો; કરિયે તે કર્મ એતહો, મીત. ક્યું ૨. જીવ ઘાતાદિક કરણે કરી; કરણ કારણ ઈમિ હોયહો મીત; અક્ષય પચ પોષક સદા, કારક સપશાણ જ્ઞેય હો મીત ક્યું ૩. ઇમ મનુજનો ભવ ભલો; હારીને મુણયે સ્વામીહો મીત; નરક નિગોદ વિષે ગયો, ખટકારક મુજ નામહો મીત. ક્યું ૪. તે વિપરીત એ સાધીઆ, તુ કરતા શિક્ષ ડાણહો મીત; કરીયે તે કારક કર્મ તે, શુભ સેવન કરણેણહો મીત. ક્યું ૫. દઈ ઉપદેશ ભવી લોકને, દીધો કર્મને ત્રાસહો મીત; કર્મ થકી અળગો થયો, સીદ્ધી વીધે ગયો ખાસહો મીત. ક્યું ૬. ઇમ તુજ મુજ અતર પડ્યો, કિમ ભાજે ભગવંતહો મીત; ક્યું ૭. પાણ જાણું તાહરી પરે, સાધતાં ભાજેસે તંતહો મીત. કહિં ૭. તવ કર્તા નિજ આયિના; ભોક્તા પાણ તસ થાયહો મિત, તુજ મુજ અતર સવિ ટળે, સવિ મગણિક બની આયહો મિત. ક્યું ૮. અન્નરામર તસ મુખ હોયે, વિલસે અનતી રીદ્ધી હો મીત; ઉત્તમ ગુરૂ સેવા લહે, પદમવિજય ઇમ સિદ્ધિહો મીત. ક્યું ૯.

અથ શ્રી અભિનંદન જીન રેતવન.

તુમ્હે જ્ઞેજ્યો જ્ઞેજ્યોરે જતને બળવે તુમ્હે—એ દશી. તુમ્હે જ્ઞેજ્યો જ્ઞેજ્યોરે વાણીને પ્રકાશે તુમ્હે. એ આંકણી. ઉઠે છે અખડ ધ્વની, જ્ઞેજને સભળાય; નર તિરિય દેવ આપણી, સહુ ભાષા સમજ નાય. ૧. તું દ્રવ્યા દિક દેખી કરીને, નય નીજેપે જુત્ત; ભંગ તણી રચના ઘણી, કંઈ જાણે સહુ અદ્યુત. તું ૨. પય સુધાને ઇશુ વારિ, હારી જાયે સર્વ; પાખડી જન સાંભળીને, મુકી દીયે ગર્વ. તું ૩. ગુણ પાંત્રીસ અલકરી, અભિનંદન જીન વાણી; સસય છેદ મન તણા, પ્રભુ કેવળજ્ઞાને જાણી. તું ૪. વાણી જે નર સાંભળે તે. જાણે દ્રવ્યને ભાવ; નિશ્ચય ન વીવહાર જાણે, જાણે નિજ પરભાવ. તું ૫. સાધ્ય સાધન ભેદ જાણે. જ્ઞાનને આચાર; હેય જ્ઞેય ઉપાદય જાણે, તત્વા તત્વ વિચાર. તું ૬. નરક સરગ અપવર્ગ જાણે, ધિગ વ્યવતે ઉતપાદ; રાગ દ્વેષ અનુબાંધ જાણે, ઉછરંગને અપવાદ. તું ૭. નિજ

સ્વરૂપને ઓળખીને, અવલખે સ્વરૂપ; સિદ્ધાન્ત ધન આત્મા તે થાયે જિન
ગુણ બુધ. તુ ૮. વિણીથી જન ઉત્તમ કેરા, અવલખે, પદ, પદમ; ની
તે પરભાવ તજને; પ્રાપ્તિ શિવધર સદમ. તુ ૯. મ.

અથ શ્રી સુમતીનાથ જન સેતવન.

સાહેલડીની દેશી—પંચમ જગપ્રતિ વાંદિયે, સાહેલડીયાં; સુમતિ જ-
નેસર દેવ; ગુણ વેલડીયાં; સુમતી તણો દાયક પ્રભુ, સાં એહ શેવો નીત
મેવ. ગુ ૧. જહને જનમ મરણ નહી; સાં આર્તધ્યાન નવિ હોય; ગુ
દુરગતિ સનમુખ તવિ હોયે, સાં ભવ દુખ સામુ ન જ્ઞેય. ગુ ૨. રોગ
શોગ નવિ એહને. સાં તહિ એહને સતાપ; ગુ એહની કરો ઉપાસના.
સાં જયે જેહથી પાપ. ગુ ૩. અષ્ટકરમ દળ છેદીને. સાં પામ્યા અ-
વિચળ રાજ્ય; ગુ રત્ન ત્રીપરગટ કરી; સાં સુખ વિલસે પ્રાચુર્ય, ગુ
૪. જન ઉત્તમ પદ પદમને. સાં શેવો સુખી નિરધાર; ગુ જેહથી અક્ષય
પદ લહે, સાં અવ્યાપાધ ઉદાર. ગુ ૫. પા.

અથ શ્રી પદમપ્રભુ જન સેતવન.

દેશી રસીયાની—પદમ જિનેસર પદમ લછતુ ભલુ, પદમની આપમ
દેવાય; જિનેસર. ઉદકને પંકજ માંહિ જે ઉપનુ, ઉદક પકે ન લેપાય. જિ
૧. તિમે પ્રભુ કર્મ પકથી ઉપના, ભોગ જળે વધ્યા સ્વામી; જિ કર્મ ભોગ
એલી અળગા રહ્યા, તેહને નમુ શિર નામી. જિ ૨. ૫૦. ખારે પરખદ
આગળ તું દીયે, મધુર સ્વરે ઉપદેશ; જિ સર દષ્ટાંતે દક્ષતા સાંભળે. નર
તિશિ દેવ અસેસ જિ ૩. ૫૦ રક્ત પદમ, સમ દહ તે તગતગે, જગ લગે
રૂપ નિહાળ. જિ ૪. જગમગે સમવસરાણ માંહિ રહ્યા, પગ પગે, રીઢી રસાળ.
જિ ૪. ૫૦ સુશીમા માતારે પ્રભુને ઉર ધર્યા, પદમ સુપન ગુણ હામ;
જિ ઉત્તમપિન્ધ ગુર સાહે ગહ્યા, પદમપિન્ધ પદમ નામ. જિ ૫. ૫૦,

અથ શ્રી સુપારસેવ જન સેતવન.

તુ ગિયાગિરી શિખર સાહે—એ દેશી. શ્રી સુપાસ નિર્ગુદ તાહરે. અ-
કળ રૂપ જણાયરે; રૂપાતીત સ્વરૂપવંતો. ગુણાતીત ગુણ ગાયરે ૧. ક્યુહિ ક્યુ-
હિ ક્યુહિ ક્યુહિ, તારનારો તુહિ કિમ પ્રભુ; રીદ્યમાં ધરી લોકરે; ભવ સ-
મુદ્રમાં તુજ તારે, તુજ અભિન્ના ફાકરે. ક્યુ ૨. તીરમાં ધૃતિ દખી તરતી,
જાણીચો એ સ્વામરે, તે અનિલ અનુભાવ જિમ તિમ, ભવિક ત્રાહરે ના-
મરે. ક્યુ ૩. યુહિ યુહિ યુહિ યુહિ, આજેહ તતુમાં ધ્યાન ધ્યાયે; તા-

હરે તસ નાશરે; થાય તનુનો તેહ કિમ પ્રભુ, એહ અચિરજ પાસરે. કયું ૪. વિગ્રહને ઉપસમ કરે તે, મધ્ય વરતી હોયરે, તિમ પ્રભુ તુમ્હે મધ્ય વરતી, કલહ તનુ શમ જાયરે. કયું ૫. તુમ પ્રમાણ અનલપ દીસે, તે ધરી હૃદી ભવ્યરે; ભાર વિનુ નિમ શીઘ્ર તરિયે; એહ અચિરજ નવ્યરે. કયું ૬. મા હા પુરૂષ તણો જે મહિમા, ચિતવ્યો નવિ જાયરે, ધ્યાન ઉત્તમ નિન રાજ કરો, પદમવિજય તિણે ધ્યાયરે. કયું ૭.

અથ શ્રી ચંદ્રપ્રભુ જન રતવન.

ધાણરા ઢોલા—એ દશી. ચંદ્રપ્રભુ નિન આઠમારે, પામ્યા પુર્ણ સ્વભાવ, નિનવર ધ્યાવો; પુર્ણતા મુજ પ્રગટ થવારે, છો નિમીત નિઃપાવ. ૧. નિં ૦ ધ્યાવો ધ્યાવોરે ભવીક જન ધ્યાવો; પ્રભુ ધ્યાતાં ધ્યાન પલાય; નિં ૦ પર ઉપાધીની પર્ણતારે, જીતીત મડન તેહ; નિં ૦ જાત્ય રત્ન સમ પુર્ણતારે, પુર્ણતા મુલ રેહ; નિં ૦ ૨. કલ્પનાથી જે અતાત્વિકીરે; પુર્ણતા ઉદ્ધિ કલ્લોલ; નિં ૦ ચિદાનંદ ઘન પુર્ણતારે; સ્તિમિત સમુદ્રને તોલ. નિં ૦ ૩. પુર્ય માન હાનિ લહેરે, અસંપુર્ણ પુરાય; નિં ૦ પુર્ણાનંદ સ્વભાવ છેરે; જગદ્દભુતનો દાય. નિં ૦ ૦. પુર્ણાનંદ નિર્ગુદનેરે, અવલખે ધરી નેહ; નિં ૦ ઉત્તમ પુર્ણતા તે લહેરે; પદમવિજય કહે એહ, નિં ૦ ૫.

અથ શ્રી સુવીધી નાથજનુ રતવન.

મન મોહનારે લાલ—એ દશી. સુવીધી જનસર સાહીબારે; મત મોહનારે લાલ, સેવા થઈ થીર થોભરે; જગ મોહનારે લાલ; સેવા નવી હોય અન્યથારે. મં હોયે અચિરતાયે ક્ષોભરે. જં ૦ ૧; પ્રભુ સેવા અંબુદ ઘટારે, મં ચઢી આવી ચિત્ત માંહીરે; જં ૦ અથીર પવન જખ ઉલટેરે; મં તખ જયે વિલઈ ત્યાહીરે. જં ૦ ૨. પુશ્વલા શ્રેય કરી નહીરે. મં જમ સીદ્ધાંત મઝારે; જં ૦ અથીરતા તીમ ચીતથીરે; મં ચીત્ર વચન આકારે જં ૦ ૩. અતઃકરણે અચિરપણુરે, મં જે ન ઉધર્ય મહા સલ્યરે જં ૦ તો શ્યો દોષ સેવા તણોરે મં નવી આપે ગુણ દિલરે. જં ૦ ૪. તીણે સીદ્ધમાં પણ વાંછાંછીયારે; મં થીરતા રૂપ ચરિતરે. જં ૦ જ્ઞાનદર્શન અબેદ્યરે; મં રત્ન ત્રયી ઇમ ઉત્તરે. જં ૦ ૫. સુવધી જન સીદ્ધી વરચારે; મં ઉત્તમ ગુણ અનુપરે; જં ૦ પદ્મવીજય તસ સેવથીરે; મં શાયે નીજ ગુણ ભુપરે જં ૦ ૬.

અથ શ્રી શીતલજનુ રતવન.

અલ ધર માંડવ સીઆલોએ—એ દશી, શીતલ જન પતી સેવીચએ;

શીતળતાનો કંદ; સાહિબ શિવ સુખ કર્યે; પ્રતી પ્રદેશ અનંત ગુણાએ, પર-
ગટ પુરાણાનંદ. સાં ૧; એક પ્રદેશે નલ તણાએ, દેવ સમુહ સુખ વ્યાપી;
સાં ત્રણ કાળ ભેળુ કરીએ. અસન કલપનાયે થાપિ. સાં ૨. ઇમ આ-
કાશ પ્રદેશ જેએ, લોકા લોકનાં તેહ. સાં થાપતાં સંપુર્ણ હોઈએ, અનંત
ગુણ એમ એહ. સાં ૩. તે સુખ સમુહ તણા વળીએ, કીજે વર્ગ ઉદાર;
સાં તેહનો વર્ગ વળી કરે;એ, એમ વર્ગ કરો વારવાર. સાં ૪. અનંત
વર્ગ વર્ગે કરીએ; વર્ગીત સુખ સમુદાય; સાં અવ્યાખ્યાય સુખ આગલેએ,
પણ અતી ઉણમ થાય સાં ૫. સ્લેષ નગર ગુણ કિમ કહેએ; અન્ય મ-
લેષ પુર તેહ; સાં તિમં આપમ વિણ કિમ કહુએ, શીતળ છન સુખ જેહ-
સાં ૬. આવશ્યક નિરચુકિતયએ, ભાખ્યો એ અધીકાર; સાં કરતાં સિદ્ધી
ભણી તિહાંએ, ઉત્તમ અતિ નમસ્કાર. સાં ૭. એમ અનાપમ સુખ ભોગવો-
એ, છન ઉત્તમ મહારાજ; સાં તે શીતળ સુખ જાચીએએ, પદ્મમવીજ્ય કહે
આજ, સાં ૮.

અથ શ્રી શ્રીયાંસ નાથજીનું રતવન.

વારી હું ગોડી પાસેએ એ દર્શી—શ્રીશ્રીયાંસ નિણુંદની, અદ્ભુત તા
ન કહાય; મોહન સજમ ગ્રહિ કેવળ લહિ; શેલેશીયે સુહાય મોહન. ૧ શ્રીં
શુષિ પુરાણથી હીનતા, યોગ નિરોધને કાળ. મોં હોય ત્રિભાગ અવગાહના
વિછંડી કર્મ જળજળ. મોં ૨ શ્રીં વાચ્ય નહી સંઠાણથી, તેણે અનિશ્ચિ-
ત સંઠાણ; મોં પ્રદેશાંતર ફરસ્યા વિના, પાખ્યા લોઅગ ઠાણ. મો ૩ શ્રીં.
પ્રથમ સમય અનંતર કહ્યા; પછે પરપર સિદ્ધ; મોં વેતાસવિજગ ભાવનો
પણ કોઈ પયથ્યે નગિદ્ધ; મોં ૪ શ્રીં ચિદાનંદ નીત ભોગવો; સાદિ અ-
નંત સ્વરૂપ, મોં જન્મ જરા મરણે કરી; નવિ પડવુ ભવ કુપ; મો ૫
શ્રીં મોહક્ષીયી પણ તાહરા; ગુણવાન સમથ્ય; મોં પણ જ્યુશિ શુ સા
ગર મવે, વિતરાણ કરી નિજ હૃથ. મોં ૬ શ્રીં તિણે જિનવર ઉત્તમ
પ્રીતે, વીનતી કરીએ એહ. મોં જિન પદ પદમ સેવક ભણી; દીને શિવ
સુખ જેહ. મોં ૭ શ્રીં

અથ શ્રી વાશુપુજ્ય જીન રતવન.

પ્રથમ ગોવાળા તણે ભવેએ એ દર્શી—વાસવ વદિત વદિયેએ; વાસુ-
પુજ્ય જિન રાય માનુ અરણુ વિગ્રહ કરચોએ, અંતત રિપુ જયકાર. ૧ ગુ-
ણા કર અદ્ભુત તત્હારીરે વાત, સુણતાં હોય સુખ સાત. ગું અંતર રીપુ ક્રમ

જય કર્યોજી. પામ્યો કેવળજ્ઞાન; શૈલે શીકરણે દહ્યાંજી; શેષ કરમ મુહઝાણુ, જી. ગું ૨ ખધન છેદા દિક થકીજી; જઈ કરસ્યો લોક અત, નિહાં નિજ એક અવગાહના; તિહાં ભવ મુક્ત અનત. ગું ૩ અવગાહના જે મુળછે જી; તેહમાં સિદ્ધ અનત; તેહથી અસખ ગુણા હોયજી; ફરસિત જન ભગવંત. ગું ૪ અસખ પ્રદેદે અવગાહનાજી, અસખ્ય ગુણા તિણે હોયે; જ્યોતિમા જ્યોતિ મિલ્યા પરેજી, પાણુ સકીણુ ન કોય. ગું ૫ સિદ્ધ બુદ્ધ પર માતમાજી, આધિ વ્યાધિ કરી દુર; અચલ અમલની કલક તુજી, ચિદાનંદ ભરપુર. ગું ૬ નીજ સ્વરૂપ માંહિ રમેજી, ભેગા રહત અનત પદમવિજય તે સિદ્ધનુજી, ઉત્તમ ધ્યાન ધરત. મું ૭

અથ શ્રી વીમળનાથ જીન સ્તવન

ગુણ હવિલા મગલીકે માળા એ દશી—વિમળ જીનેસર વયાણુ સુણી ને; વિમળતા નિજ ઓળખાણીરે, પુદ્ગલ તત્વાદિક ભિન્ન સત્તા; સિદ્ધ સમાન, પીછાણીરે વાં ૧ પુદ્ગલ સગથી પુદ્ગલ મયનીજ ખીર નીર પરે અપ્પારે એતા દિન લગે એહીજ આંતિ, પુદ્ગલ અપ્પા થપ્પારે, વીં ૨ માનુ, અખ મે વાણી સુણીને, નીજ આતમ રીઢી પાઈએ. ગૃહ અતર ગત નીધી ખત લાવત; લહે આણુદ સવાઈરે વીં ૩ અપ્પા લહો ત્યુ દહને અતર ગુણુ અનત નિધાનરે, આવારક આચાર્ય આવરાણુ, જાણ્યા બેઅ અમાનરે વીં ૪ સીદ્ધ સમાન વીમળતા નીજતે, કરવા પ્રગટ સ્વભાવરે, વીમળ જીન ઉત્તમ આલખત, પદમવીજય કરે દાવરે વીં ૫

અથ શ્રી અનંતનાથ જીન સ્તવન.

વીમળજીન વીમળતા તાહરીજી એ દશી—અનત જીન જ્ઞાન અનતા જી; મુજથી કેમ કહેવાય; અનત આગમ માહી તોળીઓજી, એ ખટ પચથ જીન રાય. અં ૧ જીવ૧ પુદ્ગલ, ૨ સમય, ૩ એ ત્રીહુજી, દ્રવ્ય; ૪ પરદેશ પચથ, ૬ થોડલા જીવ પુદ્ગલ તીહાંજી; અનત ગુણાહ કરાય. અં ૨ અનત ગુણુ તે જરા એકછેજી, અનત ગુણુ કમગતાસ, ખધને મુક્ત બેગા વળીજી, તીણે અનત ગુણી રાશ. અં ૩ અનત ગુણુ સમય તેહથી કહ્યા જી, સાપ્રત સમય સહુ માંહી; વ્યાપીઓ તીણે તેહથી વળીજી. દ્રવ્ય અધીકા કહ્યા ત્યાંહી અં ૪ જીવ પુદ્ગલાદી પ્રસેપથીજી; થાય અધીકા એન તેહ; છે પરદેશ અનત ગુણાજી, નુભ પરદેશ કરી એહ. અં ૫ શ્રેણી અનાદી અનંતમોજી; થાય ધન નુભ પરદેશ, કાળનો ધન નવી હોયજી; તીણે અનં-

રેલો સાંજાનાદિક યુગપદ ભાવીપણે સગ્રહારેલો સાં નવ જીરણાદિક થાય
 તે ક્રમ ભાવી સુણેરેલો સાં શબ્દ અરથથી તે પણ દ્વીવીધપરે મુણેરેલો
 સાં ઈંદ્ર હરી ઈત્યાદિક શબ્દ તાણા ભલારેલો સાં જે અભીલાખ નહી
 તે પૂર્વ પૂર્વ કલારેલો સાં તે પણ દ્વીવીધ કહીને સ્વપરભેદ કરીરેલો સાં
 તે પણ સ્વભાવીકે આપેક્ષીકથી વરીરેલો સાં ૩ સર્વ અતીત અનાગત સાં-
 નત કાલથીરેલો સાં ઈત્યાદીક નીજ ખુદે કરે સભાજથીરેલો, સાં સમ
 કાલે ઈમ ધરમ અનતા પામીચેરેલો. સાં તે સઘી પરગટ ભાવથી તુમ્હ
 શીર નામીચેરેલો. ૪ સાં અંપટ દરવ્યના જે ધરમ અનતા તે સવેરેલો. સાં
 નહી પરછત સ્વભાવ અભાવ મુજ સભવેરેલો. સાં પ્રુષ્ટા લખત તુહી મ-
 ગટપણે પામીચેરેલો. સાં હું પણ હવે તુજ રીતે થવાને કામીચેરેલો. ૫
 સાં મલ્લીનાથપરે હસ્તી મલ થઈ જીજીશુરેલો સાં તસપરે ઉતમ સીસને
 મહેરથી નીરખીએરેલો સાં પદ્મવીજય કહેતો અમહેચીતમાં હરખીએરેલોશાં ૬

અથ શ્રી મુની સુવરત જીન રતવન.

સાખરમતીએ આવીલા ભરપુરને ચારેને કાંઠે માતા રમી વલ્લ્યારે એ
 દેસી—ગરખાની છે, પરમાનદન વદન કરીએ નીત્યને, સ્યાદ વાદ શૈલીજ
 સઅભીધા સુચવેરે, લોકાલોકને જાણે તીણે મુની હોયને એ ગુણથી મુજ
 મનમાં હઠથી રૂચવેરે ૧ મત્યાદીક અઉનાણ અભાવથી જસજે. કેવલજ્ઞાન
 તે સુરજ ઉગ્યો જેહનેરે કટવી વરે કરી સુરજ કીરણે પ્રકાશજે. મંદાતરથી
 આવ્યો જન કહે તેહનેરે. ૨; વાતાયન પરમુખનો કહે ઈણી પરકાશજે, પણ સુ-
 રજનો નવી કહે ઈણીપરે જાણીએરે. કેવલજ્ઞાન પ્રકાસે ક્ષયોપશમ નામજે
 મત્યાદીકથી લવીજન મનમાં આણીએરે. ૩ વાતાયન પરમુખ કીધા શવી દુ-
 રજે; તવ કહેવાય સુરજનો પરકાશ છેરે તીમ આવરણ ગયાથી ઈમ કહેવાય
 જે કેવલજ્ઞાને ત્રણ ભુવન આભાશછેરે, ૪ અથવા સુરજ ઉગે પણ નવી જા
 યજે, ગ્રહણ તારા પણ પરવર્તન તશ નથીરે તીણીપરે સતા મત્યાદીકની જાણ
 જે; પણ પરવર્તન નહી તસ કેવલજ્ઞાનથીરેપ ઉતમ વ્રત પાલ્યાથી સુવ્રત ના-
 મજે, જ્ઞાન ક્રીયા ઈમ નામે જેહને પામીએરે, જ્ઞાન ક્રીયાથી ભાક્ષ હોએ ની
 રધારજે તે શાધી શીવ પામ્યા તુમ્હ શીર નામીએરે ૬ જ્ઞાન માંહી દરશન
 તે અતર ભુતજે; શાધન રૂપ ટળીને સાધ્યપણે થઈરે રતનત્રયી જીનવર ઉતમ
 ન નીત્યજે, પદ્મવીજય કહે ભજતાં આપદ શવી ગઈરે ૭.

અથ શ્રી નમીનાથ જીનં સ્તવનં.

મુગટ અન્યો માહાવીરનાજે એ દેશી—નિત નમિયે નમિ જિનવરજે; જે એકા અનેક સ્વરૂપજે; નિત્ય અનિત્યપણે વલીજે, જેહના ગુણ અતિ અદ્ભુતજે. નિં ૧ અવયવી અવયવ રૂપજે, જે અસ્તિ નાસ્તિ સ્વભાવજે; વલી ગુણાતીતને જે ગુણીજે, રૂપા તીત સ્વરૂપી ભાવજે. નિં ૨ વ્યથ ઊન-પતિ ધરૂવ જેહજે જે, જે વેદી અવેદી વિચારજે; ભિન અભિનપણે કરીજે, નિત્ય ભોગવે સુખ શ્રીકારજે. નિં ૩ કરતા અકરતા જેહજે, વલી ભોક્તા અભોક્તા જેહજે; સક્રિય અને અક્રિય વલીજે પરિણામ ઇતર ગુણ ગેહજે નિં ૪. ચોગાતીત ચોગીસરૂજે, વર્ણાતીતને તદ વંતજે; સ્યાદવાદ એણિપરે કરીજે, તું સિદ્ધ સ્વરૂપ ભગવતજે. નિં ૫. ઇમ જિનવરન આજખીજે, જેથીર મન કરી સેવેજે; ઉત્તમ ભવિ જન તે હોવેજે, કહે પદ્મવિનય પોતે દેવજે. નિં ૬.

અથ નેમનાથ જીનં સ્તવનં.

સુણ ગોવાલાણી ગોરસઠાવાળીરે ઉભી રહેને—એ દેશી. સામળીયાલાલ તોરણથી રથે ફર્યો કારણ કહેને, ગુણ ગિર્યા લાલ મુજને મુકી આલ્યા દરિસેણ દોને. આંકણી. હુ છુ નારી તે તમારી, તુમ્હેસે પ્રિતી મુકી અમ્હારી; તુમ્હે સેયમ સીં મનમાં ધારી. સાં ૧. તુમ્હે પસુ ઉપર કિરપા આણી, તુમ્હે માહરી વાત ન કો બાણી, તુમ્હ વિણ પરણુ નહી કો પ્રાણી. સાં ૨. આઠ ભવાની પ્રીતલડી, મુકીને આલ્યા રોતલડી; નહી સજ્જનની એ રી-તલડી. સાં ૩. નવી કીધો હાથ ઉપર હાથે, તો કર મુકાણુ હુ માથે, પણ જલુ પ્રભુજીની સાથે. સાં ૪. ઇમ કહી પ્રભુ હાથે વ્રત લીધો, પોતાનો કારજ સવિ કીધો; પકડ્યો મારગ એણે શિવ સીધો. સાં ૫. ચોપન દિન પ્રભુજી તપ કરીઓ, પણ પન્ને કેવળ વર ધરીઓ; પણ સત છતિસમુ સીવ વરિઓ. સાં ૬. ઇમ ત્રણ કલ્યાણક ગિરનારે, પામ્યો તે જિન ઉત્તમતારે, જે પાદ પદ્મ તસ શિર ધારે સાં ૭.

અથ શ્રી શ્રીપારસ્વનાથ જીનં સ્તવનં.

આઘા આમ પધારો પુન્ય. અમ ઘર વોહોરણ વેળા—એ દેશી. પર-વાદી ઉણકો પરિહરી સમ; હરિ શેવે જસ પાયા; હરીતવાને પ્રભુની ગતિ ગજ સમ, હરી સેવે જસ પાયા, ૧. પ્રભુજી મહેર કરી મહારાજ કાજ આ જ મુજ સારે. ૧ જિમ ઉષધીપતી દેખી મનમાં, કૈસીક આણુંદ પામે,

તિમ પ્રભુ વક્ર તે દિવજપતિ દેખી, કૌસિક આર્ણવ પામે. પ્ર૦ ૨. જિમ
ઓષધીપતી દેખી મનમાં, સચ્ચ કોર પ્રીતી પામે; તિમ પ્રભુ વક્ર તે દિવ
પતિ દેખી, સચ્ચકોર પ્રીતી પામે. પ્ર૦ ૩. જિમ રોહીણીપતિ જગમાં જા
ણા, શિવને તીલક સમાન; પ્રભુ મોક્ષ ખેત્ર શોભાકારી, વળી શિવને તિલક
સમાન. પ્ર૦ ૪. જિમ રાજા ઝળઝળતો ઉગે; નિજ ગોથીતમ ટાળે; તિમ પ્ર
ભુ સમવસરાણુ ખેશીને, નિજ ગોથીતમ ટાળે. પ્ર૦ ૫. જિમ સિત રૂચી ન
ભમાં ઉગીને, કુવલય કરે ઉલ્લાસ; તિમ જિનવર જગમાં પ્રગટીને, કુવલય
કરે ઉલ્લાસ. પ્ર૦ ૬. નિસા પતિ જખ ઉગે હોયે, પુણ્ય સમુદ્ર વૃદ્ધિકારી;
થભાણુ પાસ પદ પદ્મની શેવા પુણ્ય સમુદ્ર વૃદ્ધિકારી. પ્ર૦ ૭.

અથ શ્રી મહાવીર જીવ રતવન.

ગિર્યારે ગુણુ તુમ તાણા—એ દેશી. વીર જિજ્ઞેસર પ્રણમુ પાયા, ત્રિ
શલાદેવી માયારે; સિદ્ધારથ રાજા તસ તાયા. નદીવરદન ભાયારે. ૧. વીં
લેઈ દીક્ષા પરિસહ બહુ આયા, ખમ દમ સમાણુ તે જાયારે; ખાર વર્ષ પ્રભુ
ભુમિ ન ઠાયા, નિદ્રા અલપ કહાયારે વીં ૨. ચક્રોશિક પ્રતિષ્ઠાધન આયાં,
ભય મનમાં નવિ લાયારે; ત્રણ પ્રકારે વીર કહાયા, સુરનર જસ ગુણુ ગાયારે.
વીં ૩. જગત જીવ હિતકારી કાયા, હરિ લલન જસ પાયારે; માન ન લોભ
વળીઅ કસાયા. વિહાર કરે નિરમાયારે. વીં ૪. કેવળજ્ઞાન અનંત ઉપાયા,
ધ્યાન શુકલ પ્રભુ ધ્યાયારે; સમોસરણુ ખેશી જિનરાયા, ચઉવિહુ સઘ થપા
યારે. વીં ૫. કનક કમળ ઉપર ઠવે પાયા, ચઉવિહુ દશન દાયારે; પાંત્રીસ
ગુણુ વાણી ચઉરાયા, ચોત્રીસ અતિસય પાયારે. વીં ૬. રીલેશીમાં કર્મ જ
લાયા, જ્યત નિશાણુ વળયારે; પડિત ઉત્તમવિનય પસાયા, પદ્મવિનય ગુણુ
ગાયારે. વીં ૭. ઇતી શ્રી પદ્મવિનયજી કૃત ચોવીશી સમાપ્ત.

અથ શ્રી જ્ઞાનવિમલજિ કૃત ચોવીશી,

અથ શ્રી રૂપમદેવ જીવ રતવન.

ઠાગ લલનાની—આદિ કરણ અરીહંતજી, ઓગગડી અવધાર લલના;

પ્રથમ જિનેસર પ્રાણુમીએ, વહિત ફળ દાતાર. લં ૧. આં ઉપગારી અ-
વની તળે, ગુણુ અનત ભગવાન; લં અવિનાશી અક્ષય કળા, વરતે અ-
તિશય નીધાન. લં ૨. આં ગૃહવાસે પાણુ જેહને, અમૃત ફળ આહાર લં
તે અમૃત ફળને લહે, એ યુગતુ નિરધાર. લં ૩. અં વશ ઇક્ષાંગ છે જે-
હનો, ચઢતો રસ સુવિસેષ; લં ભરતાદિક થયા કેવળી, અનુભવ રસ ફળ દખ.
લં ૪. આં નાભીરાયા કુળ મહણો, મરૂદેવી સર હસ; લં રૂપભદ્રવ
નિતુ વંદીયે, જ્ઞાનવિમળ અવતસ. લં ૫. આં

અથ શ્રી અજીતનાથ જીન રતવન.

પુણ્ય પ્રસસીયે—એ દશી. અજીત જિણુદ દયા કરો; આણી અધીક
પ્રમોદ; જાણી શેવક આપણો, સુણીયે વચન વિનોદરે, જિનજી શેવના. ૧.
ભવ ભવ તાહરી હોજરે, એ મન કામના. આંકણી. કર્મ શત્રુ તુમે જીતીઆ,
તિમ મુજને જીતાડ; અજિત થાઉ દુશમન થકી; એ મુજ પુરો રૂહાડરે જિં
૨. જિતશત્રુ નૃપ નદનો. જીતે વચરી એહ; અચિરજ ઇહાં કણી કો નહી,
પરીણામે ગુણુ ગેહરે. જિં ૩. સકળ પદારથ પામીયે, દીકે તુમ દીદાર;
સોભાગી મહિમા નીલો, વિજયામાત મદહારરે. જિં ૪. જ્ઞાનવીમળ સુખ.
કાશથી, ભાસીત લોકા લોક; શિવસુદરીના વાલહા. પ્રાણુમે ભવિજન થો.
કરે. જિં ૫.

અથ શ્રી સંભવનાથ જીન રતવન

કપુર હોવે અતિ ઉજળારે એ દશી—સભવ જીનવર ખુબ ખન્યોરે;
અવિહડ ધર્મ સનેહ, દિન દિન વધતો અછેરે; કબ હીન હોવે છેહ, ૧ સો
ભાગી જિન સુખ તુહી સુહાય; એતો ખીજના વેદાય, હુતો લલિ લલિ લાગુ
પાયસોં આંચલી, દુધ માંહી જિમ ઘૂત વસ્યુરે; વસ્તુ માંહી સામર્થ તનુમાંહી
જીમ પટવસ્યોરે, સુત્રમાંહીજીમ અર્થ ૨ સોં કચન પારસ પાહણુમારે, ચદનમાં
જિમવાસ પૃથ્વી માંહી. જિમ ઉષીધીરે, કાર્યે કારણ વાસ; ૩ સોં જિમ અ્યાદ
વાદે નય મીલેરે; જિમ ગુણુમાં પર્યાય; અરૂણીમાં પાવક વચ્યોરે, જિમ લોકે
ખટકાય. ૪ સોં તિણે પરે તુ મુજ ચિત વસ્યોરે; સેના માત મલહાર, જે
અબેદ બુદ્ધિ મિલેરે, શ્રી જ્ઞાનવિમળ સુખકાર. ૬ સોં

અથ શ્રી અભીનંદન જીન રતવન.

રામચંદ્ર કે બાગ ચાંપો મોરી રહ્યોરી એ દશી—અભિજીન જીન
રાજ; આણી ભાવ ઘણોરી; પ્રાણુ તુમચા પાય; શેવક કરી અપણોરી;

ભવ ભય સાગર તાર સાહીબ સુહામણોરી; સુરેતર, જસ પ્રસન્ન કીમ હોયે
તે હુમણોરી; ૧ ભગત વધળ જનરાજ શ્રવણે જેહ સુણ્યોરી; તેહરુ ધર્મ
સનેહ; સહજ સુભાવ ખન્યોરી; ઉપસમવત અથાહ; તોહી મોહ હણ્યોરી;
રતિ પતિ દુર્ધર, જેહ દુસમન તે ન ગણ્યોરી. ૨ સવર નૃપનો જાત; સ-
વર જેહ ધરેરી; અચરિજ સુ તેહ માંહિ, કુળ અચાર કરેરી; કીરતી કન્યા
જસ ત્રિભુવન માંહિ ફિરેરી, પરવાદી મત માન તાસુ તેહ હરેરી. ૩ અખય
લહે કળ તેહ, જેહ સુહે જવ હેરી; દાહગ દુરગતિ દુખ; દુસમન ભીતિ દ
હેરિ. ભવ ભવ સચિત પાપ, ખિણમાં તેહ હરેરી. ધમ મહિમા મહિ માંહિ
સર્વથી કીમ કહેરી. ૪ સાયર ભજિઉ ખિદુ, હોયે અખય પણેરી; તિમ વી-
નતીસુ પ્રમાણુ; સાહખિ જેહ સુણેરી, અનુભવ ભવને નિવાસ આપો હેજ ઘ
ણેરી; જ્ઞાનવિરળ સુ પ્રકાસ, પ્રભુ ગુણ રાશ થુણેરી. ૬

અથ શ્રી સુમતીનાથ જન સ્તવન.

દેશી ખીદલીની સીતા અતી રૂડી—સાહિબા સુમતી જિણુદા; ટાળો
ભવ ભવ મુજ ફદા; શ્રી જન સેવો ખે, તુજ દરિસણુ અતિ આનંદા, તુ સ-
મતા રસમાં કદા શ્રીં સુમતી સુમતી જવ આવે, તવ કુમતીનો દાવ ન
ફાવે, શ્રીં તુજ સ્વરૂપજવ ધ્યાવે; તવ આતમ અનુભવ પાવે; ૨ શ્રીં તુહી
જ છે આપ અરૂપી; ધ્યાયક ખહુ બેદ રૂપી. શ્રીં સહજે વળી સિદ્ધી સ્વરૂ-
પી. ધમ જોતાં તુખહુ રૂપી, ૩ શ્રીં ધમ અગગો વિગગો હોવે; કિમ મુઠમતિ
તુ જ્ઞેવે. શ્રીં જ અનુભવ રૂપે જ્ઞેવે. તો મોહ તિમિરને ખોવે. ૪ શ્રીં
સુમગળા જેહની માતા; તુ પચમ ગતીનો દાતા. શ્રીં જ્ઞાનવિમળ પ્રભુ
જ્ઞાતા તુ માંતા ત્રાતા બ્રાતા. ૬ શ્રીં

અથ શ્રી પદમપ્રભુ જન સ્તવન.

વાલ્હેસરની દેશી—પદમપ્રભુ જિન રાયજરે લાલ; ગુણ અનંત ભગવા
નરે; વાલ્હેસર મોરા, અતિશય વત છે તાહરીરે લાલ રકત કમમળ સમવાનરે
વાં ૧ ૫૦ ગગન મવે કુણ અગુલેરે લાલ; ફણુ તોલે કરી મે-
રે; વાં સર્વ નદિ સિકતાઝુરે લાલ; કુણ ગ્રહે મુઠિ સમીરે. વાં ૨ ૫૦
૫૦ કુણ તરર ખાંહિ કરીરે લાલ, ચરમ જળધી લહે તીરે. વાં સવિ જળ
ઠામના ખિદુઆરે લાલ, તારા ગણીત ગલીરે. વાં ૩ ૫૦ એહ અસખ
માંહી રઘારે લાલ, પ્રભુ નુમ ગુણુ છે અનંતરે. વાં સમરથ કીમ આગુવા
દોધરે લાલ, યદ્યપી મોહનો અતરે. વાં ૪ ૫૦ તેજ પ્રતાપે આમળારે લાલ.

ગીરેઆને ગુણવતરે; વાં શ્રી જ્ઞાનવિમળ લાવે કરીરે લાલ, તુ શિવ મુંદ-
રી કરીરે. વાં ૫. ૫૦.

અથ શ્રી સુપારસ્વ જન રતવન.

સુણુ બેહેની પીઉડો પરધેશી—એ દશી. સાહિબ આમી સુપાસ જ-
ણુદા, સુનજર કરિને નીરખારે, હીત હીમડેહે જલુ હરખે, સેવક સુપરે પર-
ખારે, ૧. સાં એ કાયા જાયા પરી ભવમાં, વાર અનતી વીલસીરે. તુજ
ભગતી જોડી નહી લાવે; તો થઈ અવ કર સરસીરે. ૨. સાં ભડિત તણા
અનુબધ પ્રભાવે. જેહ થઈ ઉજમાળીરે; અખય થયે અવગાહના રૂપે, તેહજ
તુજ ગુણુ ભાળીરે, ૩. સાં તિણુ હેતે કરી આપ સમાની એહ સખધે જ-
ણુરે; એહના ગુણુ ખહુ લેખે લાગ્યો, જો તુમ ધ્યાને આણુરે. ૪, સાં જો-
ડ્યા નેહ ન તોડે કખહી—એહ ઉત્તમની વાતોરે; જ્ઞાનવીમળ પ્રભુ ધ્યાન ૫.
સાયે. કાળ ન જાણ્યો જાતોરે. ૫ સાં.

અથ શ્રી ચંદ્રપ્રભુ જન રતવન.

ધણુરા ઢોલા—એ દશી, શ્રી ચંદ્ર પ્રભુ સાહીખારે. ચંદ્ર કિરણ સમ
દેહ; મનરા માન્યા; નિત્ય ઉદય નિકલક તુરે; અનોપમ અચરીજ એહ;
મં ૧, આવો આવોહો. સુજણુ. કેતાં કીજેહો વખાણુ. તુતો ત્રીભોવન ભા-
જાણુ જાણુ. મં આંકણી. તુજ સમ ગણુના કારણુરે; જે રેખા પ્રથમ સુચ-
ગ; સર તે આકાશે નીપતીરે, ત્રિભુવન પાવન ગગ, મં ૨. અવર ન કો
તુમ સારિખારે. છોડચોખ્ખટીકા ખડ, મં તે કૈલાસ રૂપા સમોરે. મહિયલ
માહે અખડ, મં ૩ તાહરા ગુણુ તુમમાં રહ્યારે એહ ગુણુ નહી પરપાસ
મં તેણુ હેતે કરી જાણીએરે; ત્રિભુવન તાહરા દાસ મં ૪ દાપકર તુમ
પદ રહ્યારે. સેવા સારે આસ મં દાખુ રહિત તનુ તાહરે; જ્ઞાન વિમલ
સુપ્રકાશ મં ૫.

અથ શ્રી સુવીધી નાથજીનું રતવન.

રાય કહે રાણી પ્રતે એ દશી—સુવીધી જાણુ સોહામણારે અરીહ-
તાજી સુવીધી તોણા ભડાર. ભગવતાજી પ્રેમ ધરીએ પ્રાહુણા; અં મન મં
દીર પાઉધાર મં જ્ઞાન દીપક તે જલહલે અં સમકીત તોરણુ માલ,
મં ચારીત્ર ચદ્રોદય લલો અં ગુણુ મુકતા જતકજમાલ મં ૨ નૈત્રી ભાગ
સીહાસને અં તકીયા પરખુણુ પક્ષ મં મુદીતા પરમ વિજાવાણા અં ધ-
ર્મદિક ગુણુ લક્ષ મં ૩ મહાં આવીને બેશીએ અં તુમ ચરીત્ર નાગીત

દેવાની નીચે દીસોછો મન મેઠાહો લાલ; દી૦ ૧. આજ સગે કોઈ કામ ક-
રચો હોયે દાસનોહો લાલ; ક૦ તે દાખો લેઈ નામ હોયે ને આસનોહો લા-
લ. ક૦ તે દાખો લેઈ નામ હોયે ને આસનોહો લાલ; હો૦ નીરાગી શું
પ્રિત ધરે તે થોડિલા હો લાલ, ધ૦ મોજ ન પામે કાંઈ લાનુ નૃપ લાડિલા
હો લાલ. લો૦ ૨. ઇમ કરતાં કહો સ્વામી કેતા દિન ચાલસ્યે હો લાલ, ક૦
મોટાં કરે પ્રમાણુ કહી કણ પાલસ્યેહો લાલ; ક૦ પડીય પટોજે ભાત તે ક-
હી નવી ટળેહો લાલ; તે૦ ને તુમસ્યુ ખન્યુ તાન તે અવર સ્યુ નવી
મેળેહો લાલ. અ૦ ૩. તાહરો ગુણુનો પાર ન પામે કોઈ ગુણીહો લાલ, ન૦
કીરતી ત્રિલુવન મોહી તુમારી મે સુણીહો લાલ, તુ૦ ખડુ કહતાં આસંગ
હોયે આસાતનાં હો લાલ; હો૦ ઇમ ખીડાવ્યા નવી જાય હોયે ને આપના
હો લાલ, હો૦ ૪. આપ પીયાર કોઈ ન દીસે તાહરેહો લાલ, ન૦ એ કહે-
વાની રીત ભગત ન થાહરેહો લાલ; ભ૦ જાનવીમળ પ્રભુ આણુ વહે ને
તુમ્હે તણીહો લાલ, ૫૦ ત્રિલુવન તિલક સમાન હોયે ત્રિલુવન ઘણીહો લા-
લ. હો૦ ૫.

અથ શ્રી શાંતીનાથ જીન રતવન

વીજીયાની દશી—સુણો શાંતી જિનેસર સાહીબા, સુખકારક કરણા સિ
ધુરે; પ્રભુ તુમ સમ કો દાતા નહી. નિષ્કારણ ત્રિલુવન ખધુરે. ૧. સુ૦ જસ
નામે અખંધ સંપદ હોએ, વળી વ્યાધી તણી હોયે શાંતિરે, કુખ ફરિત ઉ-
પદ્રવ સવી મીટે, ભાંજે મીથ્યાત મતી બ્રાંતીરે. ૨. સુ૦ તુ રાગ રહીત પણ
રીઝવે, સરી સજ્જન કરાં ચીતરે, નીર દ્રવ્ય અને પરમેશ્વર, વીણુ નહે તુ
જંગ મીતરે. ૩. સુ૦ તુ ચક્રી પણ ભવ ચક્રના; સખધ ન કોઈ કીધરે; તુ-
તો ભોગી ચોગી દાખીચો, સહજે સમતા રસ સિદ્ધરે. ૪. સુ૦ વીણુ તેડચો
નીત સહાય છે; તુજ લોકોતર આચારરે; કહે જાનવીમળ ગુણુ તાહરા, લહીચ
ગણવે કીમ પારરે. સુ૦ ૫.

અથ શ્રી કુંથુનાથ જીન રતવન.

મોતીડાની દશી—કુંથુ જીજુદ સદા મન વશીચો; તુતો દુર જઈ પ્રભુ
વશીચો; સાહીબા રંગીણા હેમોરા, મોહના શીવ સગી, છઠા ચક્રી ખટ ખંડ
સાધે, અલેખંતર જીમ ખટ વીણુ ખાંધે. ૧. મો૦ ત્રિપદી ત્રિપદ મંગા ઉપકરે,
નવ નીધી નીધી સીધી કીતકરે; સાં કોઈ અજેય રહ્યા નહી દશ; સીમ કો
નરદા કર્મ નીવેશ ન જાં પ્રધે અકેવલી પદવી પામી, એ પ્રભુ તાહરો

અતરબની; સાં સત્તર બેદશુ. સયમ પાળી, સત્તરમે જન મુગતી સભાળી.
૩. સાં તેહને ધ્યાને ને નિતુ રહીએ, ને તેહની આણ નિરવહીએ; સાં
તો ખાઈક, ભાવે ગુણ આવે, સાહીબ શેવક બેદ ન આવે. ૪ સાં વાર વાર
સુપુરીસમે કહવું; તેતો ભરીયા ઉપર વહવું; સાં જ્ઞાનવીમળ ભાવે કરી ને
વે, તો શેવક મન વાંછીત હોવે. ૫. સાં

અથ શ્રી અરનાથ જીન રતવન.

કીસકે ચેલે કીસકે પુત—એ દશી. શ્રી અર જીનવર દીન દયાળ.
સેવા જેહની છે સુરસાળ; સાહીબ શેવીચે, દુસસા સમય મહા વિષ આળ, તે-
હમાં સેવકને સભાળ, સાં ૧. મેરૂ થકી મરૂ, ભુમી મુહાય; જહાં પ્રગટી સુર
તરૂવર છાય; સાં જહાં તુમ સાસનની પરતીત, તેહજ નજી સમકીત રીત.
સાં ૨, અગની થકી જમ અગરનો ગંધ, પ્રગટે દહ દીશી પરીમળ બધ;
સાં કષ પાષાણે કનક સભાવ. પરખીજે પરિક્ષકને ભાવ. ૩. સાં તીમ ક-
ળીયુગ છે ગુણુ હેત; ને તુજ સાસન શુદ્ધ સકેત. સાં જિમ નીશી દીપક
જળધીમાં દીપ; જમ મરૂમારે વાળજ નીપ સાં ૪. તીમ કળીમાં તુમ
પદકજ શેવ; ફુલેલ પામી પુણ્યે હેવ. સાં જ્ઞાનવીમળ તેજે કરી નેય; ગજ
ન શકે ફુર્જન કોય, સાં ૫,

અથ શ્રી મહીનાથ જીન રતવન.

ઇકર આંખા આંખલીરે—એ દશી. મહલી જીનેસર વંદીચેરે; પ્રહ ઉ-
ગમતે સુર; મહલી કુસુમ પરે વિસ્તરચેરે; મહિમા અતી મહમુર. ૧. ચતુર,
નર શેવો શ્રી જિનરાય; કુમરી રૂપે થાય. ચં આંકણી. કુંજ થકી ને ઉપ-
ન્યેરે; ને મુનીવર કહવાય; તે ભવજી નીચી શોખવેરે; અચરીજ એહ ક-
હાય; ૨. ચં લછત મીસી સેવે સદારે; પુર્ણ કળસ તુમ પાય; તે તારક ગુણ
કલમરે, આજ લગે કહવાય, ૩, ચં મગધીકમાં તે ભણીરે; થામે કળશ
મહાણુ; શ્રી જીન સેવાથી હોચેરે; આયતિ કાડી કમ્યાણુ, ૪, ચં પરમાતમ
સુખ સાગરે; આગર ગુણુને એહ; જગ જ્યવંતા જાણીચે; જ્ઞાનવિમળ
કહે તેહ. ૫ ચં

અથ શ્રી મુની સુવરત જીન રતવન.

આજ મહેજે—એ દશી. શ્રી મુનીસુવરત જિન વીસમા; વીશમીયા મ
ન માંહીજી; કોઈક શુભ મહુરત આવી વચ્યા; વીસ વસા ઉજાહીજી. ૧ શ્રી
અનુભવ જાઓ જ્ઞાન દિશા તણી, પર પશિણત ગઈ દુરજી; વીસ સમ વિપય

તાણાં, રૂપ બાણીયાં; શ્રદ્ધા પરિમળ પુરણ. ૨, શ્રીં ઇત્યાદીક ગુણ, મગટે પ્રભુ થકી; અવર ન આવે દાયણ; ચંપક તર તળે જે રતી પામ્યા; આઉલ તસ ન સુહાયણ. ૩, શ્રીં જે સુગુણશું મનકું વેધ્યું; તે ન કરે વિગુણ સ-ગણ; હસા છીલર સર, નવી આદરે. છોડી ગગા તરગણ. ૪, શ્રીં જાણુ સાથે પ્રીત કરે ઘણી; તે કોઈ નાવે દાયણ; જ્ઞાનવિમળ પ્રભુ પામ્યાથી હોવે, સેવક વહીત થાયણ. ૫, શ્રીં

અથ શ્રી નેમીનાથ જીન રતવન.

રગીએ આતમા એ દેશી—નેહ કરો નેમીનાથસ્ય જે છે ચતુર મુજાણ; સુરંગી સાહિબા અર્થ સરે સ્થો તેહથી; નિગુણ નહિ ગુણ જાણું. સું ૧ રાગી દોષી દેવતા, તે કિમ આવે નેહ, સું એતો દેવનો દેવ છે, વીતરાગ ગુણ કોહ. સું ૨ કિહા સાયર કિહાં છીલર; કિહાં દિનકર ખોલત; સું કિહાં ઘૂત પુરને કસકા; કીહાં મૃગપતિ પ્રગપોત. સું ૩ કિહાં તારાપતિ તારીકા કિહાં ચિંતામણી કાચ; સું કિહાં ચંદન કિહાં આકડો; કિહાં કકર કીહાં પાચ. સું ૪ જ્ઞાનવિમળ ગુણ સપદા, સચુત એ ભગવાન; સું અવર કહો કિમ દેવતા; આવે એહ ઉપમાન. સું ૬

અથ નેમનાથ જીન રતવન.

આઘા આમ પધારો પુજ્ય એ દેશી—નેમિ નિરજન નાથ હમારો; અજન વણુ શરીર, પણ અજ્ઞાન તિમીરને ઠાળે; જીત્યો મન મથવીર. ૧ પ્રણમેાં પ્રેમ ધરીને પાય; પામો પરમાનદા, યદુ કુળચદા રાય; માત શિવા દ નદા. આંકેણી. રાજમંત્રી સ્યુ પુરવ ભવની. પ્રીત ભડી પરે પાળી; પાણાગ્રહણ સંકેતે આવી, તોરણથી રથ વાળી. ૨ પ્રં અખળા સાથે નેહ ન જોડ્યો, તે પણ ધન્ય કહાણી; એક રસે બિહુ પ્રીત થઈતો, કિરતી કોહ ગવાણી. ૩ પ્રં ચંદન પરિમળ જિમ જિમ ખીરે; ઘૂત એક રૂપ નવી અળગાં, ઈમ જે પ્રીત નિવાસહિ અહનિસ, તે ધન ગુણસુ વિલગાં, ૪ પ્રં ઈમ એકગી જે નર કરસ્યે; તે ભવસાયર તરસ્યે, જ્ઞાનવિમળ લીલા તે ધરસ્યે, શિવમુદરી તે વરસ્યે. ૫

અથ શ્રી શ્રીમારત્વનાથ જીન રતવન.

ત્રીભોવન તારણ તીરથ પાસ ચિતામણી રેકે એ દેશી—પુરીસાદાણી પાસકે આસ સદગ કરોકે, આં દાસ તાણી અરદાસ દિલમે ધરોરેકે. સાં બપધઆ જિમ જળધર વિચુ જામે નહિરેકે વિં નિમિત્ત મુમ વિણુ હું આર

ન જાન્યુ એ સહિરકે જા. ૧ તુમ ઉપર એક તારી કરીને હું રહ્યોરેકે ક૦
સાહિબ તુમ સુઝ એકમે અવર ન સંગ્રહોરેકે. અ. ૦ સેવાનીપણ ચુક કદા ૫
કતી નથીરેકે ક૦- શીદ્દી અનંત ખજાને જોઈ પણ કો નથીરેકે જો. ૨
ભવિ તત્વતા પણ ભવ્ય અછે પ્રભુ માહરીરેકે અ. ૦ તે જાણુ નિરધાર કૃપા
લહી તાહરિરેકે ક૦ ભવ થીતીના પરીપાક વિલખ વિચે કરેરેકે વિ. ૦ સધયણા
દિક દાષ તણો. અંતર ધરેરેકે ત. ૦ ૩ પણ તે ભાવે કામ એ વાતનિ વાત
છેરેકે વા. ૦ શિવક કિમ હોયે કુર જે ખાના જાતિ છેરેકે ખા. ૦ બોળવીયા નવિ
જા. ૫ કે જે તુમ્હે શીખંયારેકે જસ પહિલા હેજ દખાડી જેહને હેળવ્યારે જે. ૦
૪ તે અજાણાં કિમ જા. ૫ નજર ધરો નેહનીરેકે ન. ૦ પછિત આપી આસ
સદગ કરો તેહનીરેકે. ૦ સ. ૦ જ્ઞાનવિમળ પ્રભુ ચરણ શેવા નિતુ થીજયેરેકે સ. ૦
સહજે ઉદય ખહુ માન અધિક હવે કિજયેરે અ. ૦ ૫

અથ શ્રી મહાવીર જીન રતવન.

આદર જીવ ખિમા ગુણ આદર એ દશી—વર્ધમાન જીનવરને ધ્યાને;
વર્ધમાન સમ થાવેજી; વર્ધમાન વિદ્યા સુપાયે; વર્ધમાન સુખ પાવેજી ૧ વ. ૦
તુ ગતિ મતિછછતી થીતી છે માહરો. જીવન પ્રાણુ આધારજી, જયવતુ જગ
માં જસ સાસન કરતુ ખહુ ઉપગારજી. ૨ વ. ૦ જે અજ્ઞાની તુમ મત સરિખો
પરમતને કરી જાણેજી. ૩ વ. ૦ જે તુમ આગમ સરસ સુધારસે; સીચો
શીતળ થાયજી; તાસ જનમ સુકૃતારથ જાણો, સુરનર તસ ગુણ ગાયજી. ૪
વ. ૦ સાહિબ તુમ પદ પકજ સેવા; નિતુ નિતુ એહજ જાણુજી; શ્રી જ્ઞાનવિમળ
સુરિસર ભાજે, પ્રભુને ધ્યાને માણુજી. ૫ વ. ૦ ઇતિ શ્રી જ્ઞાનવિમલજી કૃત
ચોવીશી સમાપ્ત.

પ્રમોદ સાગર કૃત ચોવીશી

અથ શ્રી રવભદ્રજી જીન રતવન

શ્રીપ્રાંસ જિનવર વદીએરેલો—એ દશી પ્રથમ જિનેશ્વર પુછએરેલો;
પુજ્યે પાપ પુણ્યરે રંમીલા; વૃષભ લજન પદ શોભતુરેલો; કચન વરણી કા-
યરે, રંગી. ૧. પ્ર. ૦ આંચળી, શુભ વનીતા નગરી પતીરેલો; નાભી નૃપતી
જસ તાતરે; ૨. ૦ પાંચસે કર્કુ દહતુરેલો; માત કહ્યુ વિખ્યાતરે. ૨. ૦ ૨, પ્ર. ૦
પાંચુ પુરાણ આઉપુરેલો, પુરવ ચોરશી લાખરે. ૨. ૦ ચતુર ચોરશી ગણુધ-

રારેલો; એહ સીધાંતની સાખરે: ૨૦૦૩, ૫૦ સોહે ત્રીણ લખ સાધવીરેલો.
સહસ ચોરશી મુણિંદરે. ૨૦: ગોમુખ નક્ષ ચક્રેશ્વરીરેલો. છનસાસન આણંદરે;
૨૦૦૪, ૫૦ વસ: ઇક્ષાંગ વખાણીચેરેલો. મરુદેવી જસે માયરે: ૨૦ રૂપભ
જિનેશ્વર-સેવતારેલો; પ્રમોદસાગર મુખ થાયરે: ૨૦૦૫, ૫,

અથ શ્રી અજીતનાથ જીન દેતવન.

રામચ દ્રકે ખાગ આંખો. મોરી રહ્યોરી—એ દશી. વદુ અજીત જાણંદ
મુરતી અવલ: ખનીરી. આંખો. છુ. પ્રભુ પાસ તારક ખીરક: મુનીરી. જિતશત
નૃપ જાત વીજ્યા માત લક્ષીરી. ગજ લછન અભીરામ દેખીઆસ ફલીરી.
૧. નગરી અચોધ્યા સ્વામી કાયા કનક હસીરી. શેષકને એક વાર દેખો
નયન હસીરી. પુરવ ખહોંતેર લાખ જીવીત જસ મુણેરી, સાહચારસે ચાપ
દહનુ માન ભણુરી; ૨. પંચાણુ: ગાણધાર: દીપે દેવ જસારી. વાયજમ
એક લાખ માહરે હૂફ્ય વસ્યારી; મહા જક્ષ મહિમાવંતે અજીતનામે શુરીરી, ૩
સાહુણી ત્રીણી લાખ સાચી સીલવતીરી, ઉપર વીસ હજાર હોળો તાસનતીરી.
વળગ્યો છુ. પ્રભુ પાય કીને સોહચડેરી. ખાંહુ ગ્રાહાની લાજ એ છે રીત વડેરી,
૪ પચમ કાલે નાથ પામ્યો પુન્ય ભલેરી. પસમી ગતી દાતાર. પચમ-જ્ઞાન
ધરેરી પ્રમોદ સાગર નમે પાય વારંવાર લલરીરી. નિરમલ સમકીત મુધિ તુળ
થી થાય ભલરીરી. ૫

અથ શ્રી સંભવનાથ જીન દેતવન.

કીસકે ચેલે બે કીસકે પુત. એ દશી. સભવ જિનવર ત્રીજે દેવ, ત્રિવ
ધે પ્રણમુ હુ નીત મેવ સાહિબ સુદર. સાવથી નગરી મુલતાન, ચલકે દહી
ચપકવાન. સાં ૧ ભુપ જીતારી કે તનુ જાત. શેતા રાણી છે જસ. મા
ત સ. હય લછન લાગત જીન પાય નામે દાહગ દાહિલ જાય. સ. ૨ આયુ
પુર ષષ્ટી લક્ષ. સેવે પદ: યુગ ત્રિમુખ. યક્ષ: દુરિતારી દેવી ગુણ વામ. દુર કરી
સવી દુકૃત નામ. સાં ઊચ પણે ધનુષ શત ચ્યાર. એક શત ઉપર દા ગાણધાર.
સા. મુનિવર બે લખ જસ ઉદાર. સાધવી લખત્રિ છત્રીસ હજાર સાં ૪ અક
લ સરૂપી એહ અનંત, વદા ભવીકા એ ભગવત સાં પ્રમોદ સાગર પ્રભુ ચ
રણે લીન, જિમ જલની રતિ પામી મીમ: સાં ૩

શ્રી અભીનંદન જીન દેતવન.

મુમતી સદા દીધમાં ધરેએ દશી. અભિનંદન અવધારીયે; વીનતડી એક
વાર સહુણે; ભાવ્ય દશાચ એટીયો, તું ત્રિભાવન આધાર સં ૧ રીધિ ભરી વ-

નીતાપુરી સોદે સાવર ભુપ; સં ૨; રમણી ભસ સીધારથા; રાને રંભા રૂપ સં
સારધ ત્રીણ સત જેહનુ ડિયુ તનુ ધનુમાન સં-પલ્લવ લલન ચરણે. ભલુ
દેહી કુંદન વાન સં ૩ પુરવ પચાસ લાખનુ. છવીત નિન પ્રમાણ સં એક
શતષાડેશગણધરે ત્રણ લાખ સાધુ મુનિ ગુ. સં ૪ જક્ષનાયક નામે કાલીકા સા-
ધવી ખટ લખ સાર, સં ત્રીમસહસ ઉપર વળી પ્રમોદસાગર મુખકાર સં ૬

અથ શ્રી મુમતીનાથ જીન રેતવન.

માહારી સહીરે સમાણી એ દેશી, મુમતી જીનર સેવા સારી મુરનર. લાગે
પ્યારીરે નિન મોહનગારો મુરતિ જસકી મોહનગારી મુરતિ શીવમુખ કારીરે
જી ૧ કૌસલકારી કૌસલા નગરી દુર કરવા સખ વયરીરે નિં ૦ સિલવતી તસે
મગળા માતા મેઘનરેસર તાતારે નિં ૦ ૨ કૌચ લલન કરે ચરણની સેવા. સેવે
તખર દેવારે નિં ૦ મહાકાલિ મનવછીત પુરે શાસન સકટ મુરે નિં ૦ છવીત
ચાળીસ લાખ પુરવનુ. ત્રીણસે ધનુ તનુ માનુરે નિં ૦ મુનિ ત્રણ લાખ ને વિશ
હજર. એક શત જશ ગણધારે. નિં ૦ ૪ અર્ધા પંચ લખ ત્રીશ હજર પામી
ભવ જળ પારે જી ૦ ફીરફીર વદન પ્રભુકો નીરખે પ્રમોદસાગર મન હરખે
જી ૦ ૫

અથ શ્રી પદમપ્રભુ જીન રેતવન.

ચતુર સનેહી મોહના એ દેશી શ્રી જીનરાજ જયકર શ્રી પદમ પ્રભુ રાજેરે
દીનકર વાને દીપતો, જ્ઞાન ગુણકરી ગાજેરે; ૧ બલહાજી જીનરૂપકી કૌસખી નગરી
ધણી ધરરાજ જસતાતોરે. કુખેમુશીમા માતની અવતરીયા ભગવતોરે; ૨ ખં ૦ ત્રીસ
પુરવ લાખનુ આઉખુ અભીરામરે; ધનુષ અઢીશત દેહડી કમળ લલન મુખઠા
ઠામરે; ખં ૦ ૩ કુસુમ જક્ષ અને જક્ષાણી. સ્યાંમાકરે પ્રભુ સેવરે; સાત અધીક
શત ગણધરા, હુ વડુ તતખેરે. ખં ૦ ૪ ત્રીસ સહસ ત્રીણ લખપતી, માહુ
ણી ચઉ લાખરે વીસ સહસ અધકી સહી. પ્રમોદસાગર ઇમ લાખેરે ખં ૦ ૫

અથ શ્રી સુપારેત્વ જીન રેતવન.

દાન કહી જગ હુ વડો એ દેશી—મુજગે માનો સુપામજી. તુ મુજ
આતમરામ લલના દીન દયાલ કૃપા કરી, આપો ઠામ મુઠામ લં ૧ મું
મુરપુર સરસી વણારસી, મુમતીજી નામે નરેશ લં પ્રથવી જનની જેહની
સ્વસ્તીક અક નીવેશ લં ૨ મું વીશ લાખ પુરવ આઉખુ કમન વાન
ઉદાર લં દેહી દાય શત ધનુષની; નવ રાણ શિરપર સાર લં ૩ મું ૫
આજુ જસમણધરા ત્રિણ લખ મુનીવર સાર લં ચઉલખ સાધવી અની ભ

લી; ઉપર ત્રીસ હજાર લં ૪ મું માતગ યક્ષ શાંતાસુરી શાશન સાનીધ
કાર લં પ્રમોદ સાગરની વીનતી ધરજે રૂઢ્ય મળર લં ૫ મું

અથ શ્રી ચંદ્રપ્રભુ જન રેતવન.

નંદનકું ત્રિશલા હુલરાવે એ દશી—શ્રી ચંદ્રપ્રભુ સાહિબ ગમેરા, શશી
કર ઉજલ દેહરે, ચંદ્ર લંછન નિજ ચરણે શોભે. અઠમા શીધી ગેહરે શ્રી
૧ ચંદ્રાનના નગરીના નીચક મહસેન રાજનો તનરે; દશ લખ પુરવ આયુ
અનોપમે લખમાણા માત વિખ્યાતરે શ્રી ૨ કાયા સારથ શત ધનુ માને; ત્રા
હુ ગાણધર જસરે, વીજયાસુર ભૂકુંટી તસ દેવી નવી છડે પ્રભુ પાંસરે શ્રી
૩ સારથ દો લખ મુની જન કહીએ; ગણ મણી ગણ ભિકારરે, ત્રીણ લ
ખ સહસ અયસી જાજેરી; સાહુણી પરીવારે શ્રી ૪ અષ્ટ દશ ગુર દાષ
નીવારેણ; તારણ એ જન રાજરે; પ્રમોદસાગર પ્રભુ ચરણ પ્રશાદે દુશમન દુરે
ભાજે શ્રી ૫

અથ શ્રી સુવીધી નાથજી રેતવન.

ચંદન ખાલા ખારણેરેલોલ એ દશી—વીધીયું સુવીધી જાણુદનીરે લોલ
સેવ કરે નીસ દિસ મન મોહીઉરે, આઠ કરમ દુરે કરચારેલોલ નામે સુર
નર સીશ મં ૧ વિં મુગ્રીધ વંશ દિવાકરેલો. રામા માત મલહાર મં
પુરવ દાય લખ આઉપુરેલોલ પુષ્પદત જ્યકાર મં ૨ વિં કાકંદીપુરી જહ
નીરેલો લંછન મગર અનુપ મં શત ધનુમાન દહડીરેલોલ. શોભે એક સુ
રૂપ મં ૨ વિં સોહ દાય લખ સજતીરેલોલ અઠ્યાસી ગાણનાથ મં પ્રી
સં સહસ એક લાખછેરેલોલ સાહુણી પ્રભુ સાથ મં ૪ વિં અજતા યક્ષ
સુંતારીકરેલોલ પુજે જન પતિ પાય મં પ્રમોદસાગર પ્રભુ ધ્યાનથીરેલોલ
સમકીત નીરમલ થાય મં ૫ વિં

અથ શ્રી શીતલજી રેતવન

ઝોડી મન લાગુ એ દશી—શીતલનાથ સુખાકર શીતલ વચન રસાકરે, જ
નથુ દીલ લાગ્યુ; શીતલતા નયણે થઈ; જન પતી વદન નીહાલરે, જ ૧ ભદ્રી
લપુરી નામે નગરી; દ્રઢરથ રાજા ધીરે નદા રાણી જનમીએ શ્રીવજ લંછન
વીરે; જ ૨ જીવિત પુરવ લાખનુ; નેઉ ધનુષ તનુમાને જ ૩ એકાદી ગાણધર મુની
ચાંમીક રસમ પાને જ ૩ વાય જમલખજેહને વ્રજેશ્વર જસ યસરે જ ૪ દેવી
અશોકા દીપતી, મહીમા જસ પ્રતકારે, જ ૪ એક લખ ખટ સહસ સાહુણી
સાધે નીજવર કાજરે જ ૫ પ્રમોદસાગર ભક્તી ભણે દેને અવીચસ રાજરે જ ૬

અર્થ શ્રી શ્રીયાંસ નાથજીનું રતવન.

દહી દહી નાણુદ હઠીલી એ દશી—વ દા વ દા એહ છાણુદા, પદ મ-
ણુમે સુરજન વૃદારી વં ૦ શ્રી શ્રેયાંસ બુણુદા વિરનુ કલ કવલય ચદારી વં
૧ માતા વિરનુ રાણી જન લછન ધમડગી ઉપસાંતરી વં આઉ પરશ ચો
રાશી લાખ એહવી પ્રવચન સાચી સાંખરી વં ૨ સુલ સીહપુરી પતી જ
ણ અયશી ધનુષનુ દહ પ્રમાણુરી વં જસ સહસ ચારાંશી આણુદા, છીહો
તર જસ ગણધીરરી વં ૩ જસ એક લખ તીસ હજાર વરસાહુણી મિર-
ધોરરી વં શ્રી માનવી દેવી જખેસ સુર-સાસન મંગલ કારીરી વં ૪
જસ અષ્ટાપદ સનરે ધન મોહ તિમિર કે દુરીરી વં પ્રભુ પ્રમોદસાગર સુ-
ખપુર પ્રગટયો એનુંલવ ગુણુ સુરીરી વં ૫

અર્થ શ્રી વાશુપુન્ય જીનું રતવન.

મુને ખારેરે લાગે વીંછુઓ એ દશી—સખી વાસુપુન્ય પ્રભુ ખારમા;
મન મોહન સાહિબ દવરે સખી દહી દીપે સુરસી સુરકિનેર કેરતી સેવરે.
સં ૧ સખી સીતેરે ધનુ તનુ માન છે. લખ બહોતર વરસેનુ આયરે, સ-
ખી વસુપુન્ય નામે નરપતી જસ રાણી જ્યાદેવી માયરે સં ૨ સખી મ-
હિષ લછન ચંપા ધણી, જસ છાસઠ ગણધર સામીરે સરવી કામોરે ચડા
જસાણી, પ્રભુ આણુ ધરે સીર નામીરે સં ૩ સખી સહસ બહોતર સયતી
સુખ કર શ્રી જનરાજરે, સખી એક લખ સુંદર સાધવી, એતી સધિ આ-
તમ કાજરે સં ૪ સખી રૂદય કમલમાં એહને ધ્યાધન હોયે સિધીરે, સ-
ખી પ્રમોદસાગર પ્રભુ સેવથી, ધરે પ્રગટે નવ નીધી રીધીરે સં ૫

અર્થ શ્રી વીમળનાથ જીનું રતવન.

દશી રશીયાંની વીમલ વીમલ ભાવે ભવી પ્રણમીએ, વીમલ થયાં મુજ નયન
કૃપાનીધી શ્રવણ યુગલ મોહારા પાવન થયાં નીસાણી પ્રભુજીનાં પયણુ કું ૧
વિં કોડી કલ્યાણુ કરી કપીલપુરી લુપ ભગ્નો કૃતવર્મ કું શામારાણી જન
ની પ્રભુ કેરી, કરતી ધરમનાં કર્મ કું ૨ વીં સાઠ ધનુષ સરલી જશ દ
હી સાઠ લાખ વરસાનુ આય કું સુયરે લછન ચરણુ વીરાજનુ, પ્રગટતર
વીસમ કાય કું ૩ વિં સુત ધર શતોપન ગણધર ભલા; મુનીવર અડસ
ઠ સહસ કું અજ એક લખ ઉપર આડસે પામી સદ ગતી પાસ કું ૪
વિં પાણુમુખ યક્ષ અને વિજયાસુરી; પુજે જનનાં પાધ કું અહનીસ ધ્યાન
ધરે પ્રભુ તાહર, પ્રમોદસાગર ગુણુ ગાય, કું ૫ વિં

અથ શ્રી અનંતનાથ જીન સ્તવન.

પાલેશ્વર મુનિ વિનતી ગોડીચારાય એ દેશી—નગરી અયોધ્યા રા-
જ્યો, જાણ દશાસન સત્ અનતી ભગવતરે જી ૦ સોહમેન મુચમા માતનો જી ૦
નદન શુભળાગુરુતરે જી ૦ ૧ નં ત્રીસ લાખ વરશનુ આઉપુ જી ૦ તાપી
ત સોવન વાનરે જી ૦ સોચાણો સેના કરે જી ૦ પચાશ ધનુશનુ માનરે જી ૦
૨ નં ૦ પોતાન બક્ષને અકુશા જી ૦ જન સાસન નયકારરે જી ૦ પચાશ જ
ગણ નાયકા જી ૦ આગલ જલ આધારરે જી ૦ ૩ નં સહસ્ર ખાસઃ સજ-
મી જી ૦ ધરન ધુર ધર સાધરે જી ૦ સહસ્ર ખાસઃ સાધવી જી ૦ તપ જપ
કરે નીરાખાધરે જી ૦ ૪ નં શક્તિ અનતી નાથની જી ૦ પામ્યો ઠામ અ-
નતરે જી ૦ પ્રમોદસાગર ઇમ વીનવે જી ૦ આપો ઠામ અનતરે જી ૦ ૫ નં

અથ શ્રી ધરમનાથ જીન સ્તવન.

હે સખી અમીયર સાલકે ચદાવાખડરે એ દેશી—પ્રણમુ ધરમ જીને
શર ધરમ કુરુધરે ધં ધરીએ ધર્મ સનેહ અનેહી જખરે અં રતનપુગી
નો નાયક લાયક સોહતોરે લાં કચન કાંતિ સુકાંતિ સદા મન મોહતોરે સં
૧ તેજે ભાનુ સમાન ભાનુ વમુદા પતીરે લાં સુવ્રતા માતા વિખ્યાત સદા
વ્રત ધારતીરે સં વજ લછન સુભ લછન અગિ વીરાજતારે અં ત્રેતાલીસ
ગણધાર ગુણકર જાનતારે ગું ૨ દશ લાખ વરશનુ જીવત સુર ધણીરે જી ૦
પ્રણયાલીસ ધનુમાને કાયા જીન તણીરે કાં કેનર નામે ચક્ષુ પુરે મન
કામનારે પું કદર્બ મુરી પુજે પદકજ સ્વામીનારે પં ૩ મોહ સખલા ચો-
સઃ સહસ્ર તપોધનારે સં સહસ્ર ખાસઃ ચારસે સાધવી ભવીજનારે સાં તુ
જ સરીખો નહી અમામી અવર કીમ આદરે અં મધુરી સાકર આખી
કકર થુ કરે કં ૪ ગુણવત સાયે ગોઠડી જે હોય નીપલીરે જેં ત્રીખો
વન નાથ અનાથકે મોપણી નેભલીરે મોં જે સફલી હોવે પ્રીતતો નીચ
ન સેવીયેરે તીં પ્રમોદસાગર ત્રિવલ્લેસુ ભવીજન સેવીયેરે લં ૫

અથ શ્રી શાંતીનાથ જીન સ્તવન

ઇડર આંખા આંખતીરે એ દેશી—શાંતી જનાધીપ સોલમોરે પુન્ય તણો
અકર; ધ્યાનાનક મલયાલીનેરે પ્રગટયો આતમ તુર ૧ ચતુર જીન પ્રગટયો
અનુભવ પુર મોહ તિમીર કુર કરીરે ઉગ્યો સમકિત સુર ચ, એ આંચલી ગ
જપર નગર મોહામણોરે વીરવ સેન નરપતિ તાત અચી રાજનની દેવનીરે હ
ચીએ લછન અતી કાંતિચ. ૨ જીવત વરશ એકે લાખતુર ત્રણીસ ધનુપતુ

માન છત્રીસ ગાણધર ગુણ નીલારે; ધરતા પ્રભુકો ધ્યાન ચં ૩ ખાસઠ સહસ જસ સાધુવારે, ત્રીન રયાણ આધાર એકસઠ સહસ સાધવીરે, અધકી ખટ અવધાર ચં ૪ સેવે ગુરુ યક્ષ ખરે, નિરવાણી તસ નાર; શાંતિ કરણ જગ શાંતિજરે પ્રમોદસાગર જયકાર ચં ૫.

અથ શ્રી કુંથુનાથ જીન રતવન

મમકરો માયા કાયા કારમી એ દશી—૨૦ લાગ્યો પ્રભુ રૂપથું તુજ્યો કુંથુ જિનરાયરે; દહની કાંતિ કચન સમી; ગજપુરેસુર નૃપતાયરે ૨૦ ૧ રાણી શિરી જેહની માતૃકા; પાંત્રીસ ચાપની દહરે સેવતો છાગ લછન મીસે કીમ દીચ પ્રભુ તસ છેહરે ૨૦ ૨ જેહને પાંત્રીસ ગાણધરા, મુનીજન સાઠ હજરરે, સાઠી સહસ પ્રભુ સાહુણી; ખટ શત અતી મનોહારરે ૨૦ ૩ યક્ષ ગધર્વ ખલા જક્ષાણી; દાય કરે સાસન સેવરે; વરસ પંચાણુ સહસ આઉખુ તુહી તુહી સહી દવરે ૨૦ ૪ જ્ઞાન ગુણ કુસુમતનુ વાશિત; ભાશિત લોક અલોકરે; પ્રમોદસાગર પ્રભુ ચિતે ધરે; જિમ ધરે દિનકર કોકરે ૨૦ ૫

અથ શ્રી અજીતનાથ જીન રતવન.

વાહાણ પાંચસે પુરીયાં એ દશી—આશ પુરો અરનાથજી; સાતમો ચક્ર ધર સ્વામીરે, ભવીક પકજ પ્રતિબોધતો સોધતો આતમ રામીરે ૧ મોહન મુરતી જીન તાણી, આંકણી. ગજપુર નગર અતી સુદર; નામ સુદરશણ ભુપરે, દેવી રાણી જસ માત છે; ગાતિલ હેમતનુ રૂપરે મો. ૧ લેછન નદા વરતનુ; ધનુષ જસ ત્રીસનુ માનરે; વરસ ચોરાશી હજરનુ; જીવીત જસ પ્રધાનરે મો. ૩ ગાણધર તેત્રીસ જાણીએ; સાધુ ગાણ સહસ પંચાશરે, સાહુણી સાઠ સહસ ભલી; છાકવે મોહ ભવ પાસરે મો. ૪ યક્ષ રાજ સુર યક્ષાણી; ધારણી નામે કહાયરે, પ્રભુ તાણી આગના શીર ધરે, પ્રમોદસાગર ગુણ ગાયરે, ૫;

અથ શ્રી મહીનાથ જીન રતવન.

આદિ જીનેશર વિનતી એ દશી—મહી જીનેશર વંદીએ; નીલ કમલ દલ અગ લાલરે; તીરથકર પદ ભોગવ્યું; કમરી રૂપે ચગ લાલરે મં. ૧ મીથીલા નગરીના રાજ્યો; કુભ પીતા યશવત લાલરે; દેવી નામે પ્રભાવતી કુંખે રયાણ ગુણવત લાલરે મં. ૨ સહસ પંચાવન વરશનુ; જીવીત જગમાં સાર-લાલરે; પાણુ વીસ ધનુષની દહડી; કલસ લછન શિવકાર લાલરે મં. ૩ સહસ ચાલીશ મુની જેહને; ગાણધર અઢાવીશ સાર લાલરે; સહસ પંચાવન,

સાધવી, નામે પ્રભુ પદ શિસ લાલરે મં ૪ યક્ષ કુખેર ધરણ પ્રીયા, છન
સાશન રખવાલ લાલરે; પ્રમોદસાગર જપેઈસ્યુ, આપો વાણી રસાલ લાલરે પ

અથ શ્રી મુની સુવરત છન રેતવન.

વીસમે છનવર સુકૃતકારી; મન મથ વૈરી માન નીવારી, મોહના મુ
ની સુવ્રત સાંમી જીવના મુની સુવ્રત મોં ૧ કન્નલવાને દહિ દીપે નીરપમ
રૂપે ત્રીભોવન જીપે મોં ૨ કછપ લંછન પદકન ભાસે, વિશ ધનુશ તનુ
ધર્મ પ્રકાસે મોં ૩ જીવિત વરશ ત્રીસ હજાર, ગાણધર મોહ જસ
અઢાર મોં ૪ વીસ સહસ મુનીવર પ્રભુ પાસ, સાહુણી કહી સહસ
પચાસ, મોં ૫ રાજગ્રહી નગરીના રાજ; સુમીત્ર નરપતિ કલ દિ-
વાળ મોં ૬ પદમાવતી દેવી તનુ જાત, હરીવંશમાં જનમ વિખ્યાત મોં
૭ વરણ સુરનર દતાદેવી; આન અધીકે સાસન સેવી મોં ૮ પ્ર-
મોદસાગર પ્રભુ ચરણે લાગે, વીસ વશાનુ સમકીત માગે મોં ૯

અથ શ્રી નમીનાથ છન રેતવન.

સેવા સેવોહો લાલ પુરસાદાણી તુમને એ દેશી— વદા વદાને લાલ
છન જીવન જયકારી, પુજે પુજે બેલાલ છન સાશન સુખકારી; એકવીસમા
નમીનાથ જીણદા; મીથીલપુર અધીકારી વં ૧ લંછન નીલ કમલ અતી
સુદર; પનર ધનુષ તનુ ધારી વં ૨ સહસ જસ દસવરણાનુ આયુ; કાયા કંચન
સારી વં ૩ વિજય નૃપતી ને વિજયા રાણી નંદન આનદકારી વં ૪ ભુ-
કૃટી મુર ગંધારી દેવી; સાશનને હિતકારી વં ૫ સતર ગાણધર વરણાણ ખા-
ણી, વીસ સહસ વ્રતધારી વં ૬ અજ એકતાલીસ હજાર કુમતી કુગતી ભવ
વારી વં ૭ હીયડે હરખી નંથણે નીરખી, મોહન મુરતી તાહારી વં ૮ પ્ર-
મોદસાગર જપે પ્રભુજના; દરશનકી ખલીહારી વં ૯

અથ નેમનાથ છન રેતવન.

મકર જીવ પરતીતી દીનરાતિ તુ એ દેશી—નેમ છન સાંભળો વિનતી
મુજ તણી, આશ નીજ દાસની સફલ કીને. પ્રજાચારી શિર સેહંગે તુ પ્રભો
તાત મુજ વાત ચિતે ધરીને ને ૧ નગર સૌરીપુર નામ રલીઆમણુ, સમુદ્ર
વિજયા ભીદાભુપેદીપે, શ્રી સીવા દેવી નંદન કર વંદના, અજન વાનરતિ
નાથજીપે ને ૨ શંખ ઉજલ ગુણાશખ લાંછનસુ, સાર ઇચાર ગાણધર સો-
હાંવે, આયુ એક સહસ વરખ માને કહ્યુ, અગ દસ ધનુષ માને કહાવે, ને
૩ યક્ષ ગોમેધને અખીકા યક્ષાણી; છન શાસન સદા સુખકારી, અઢાર હજ

૨ આણુગાર, સુત સાગરા, સહસ ચાલીસ અન્ન વિચારી નેં ૪ કાંચનાદિક
ખડુ વસ્તુ જગ કારમી સાર સસારમાં તુહી દીઠો. પ્રમોદસાગર પ્રભુ હરખથી
નીરખતાં, પાતીકપુર સર્વી દુર નીઠો નેં ૫

અથ શ્રી શ્રીપારતેવનાથ જીન રેતવન.

થારા મોહલાં ઉપર મેહ જરૂએ વીજલી એ દેશી—પુરશાદાણી પાસ
જીનેશ્વર પુજ્યે હો લાલ જીં ત્રેવીસમે જીનરાય દખી મન રજ્યેહો
લાલ દેં ચરણ સરો રૂઢયમલ પ્રણમીયે સ્વામીનાહો લાલ પ્રં કમઠાસુર હઠ
ચુરતપુરી મન કામનાહો લાલ પું ૧ અશ્વસેન નરપતિ વંશ કુમુદ ચંદલોહો
લાલ કું વામા માતા કુખે શરોવર હશલોહો લાલ શં નીલ વરણ તનુ કાંતી
સુભાતિ રાજતીહો લાલ સું નવકર માને કાયા અનોપમ જાનતીહો લાલ
અં ૨ નગરી વણારશી જેહની ધનદ પુરીજસી હોલાલ ધં સરપ લંછન
શિવ કારણ ચરણે સેવે હશીહો લાલ ચં દશ ગણધર મનોહાર મનોભવ
ઠાલતોહો લાલ મં શોળ સહસ મુની આણુ જીણુદની પાલતા હોલાલ જીં
૩ ધરણે દ્ર પદમાવતી કરે જીન ચાકરીહોલાલ ફં સાધવી અઝનીસ સહસ
અતીવ કૃપા કરીહો લાં અં એકશત વરશનુ જીવીત જેહનુ જાણીચેહોલા
જેં જગ જીવન જીનરાજ સેવા ચિત આણીચેહોલાલ ચિં ૪ સંસાર સા
ગર તીરથી ભવીજન તારીચે હોલાલ ભં અધર્મ અકીરતી અનીતી અસન-
વારીચેહો લાલ અં ઉતમ સરસી પ્રીત કરે તે સુખ લહેહો લાલ કં પ્ર-
મોદસાયર પ્રભુ નીસદીન આજ્ઞા શિર વહેહો લાં અં ૫

અથ શ્રી મહાવીર જીન રેતવન.

મુજરો છે જીર એ દેશી—મુજરો લ્યોજી સીધારથ દારક મુજરો લ્યો
જી, સેવક સુખકારક મું ત્રીભોવન જીન તારક મું જીન શાશન ધારક મું
આં વદો ભવીકા વીર જીણેશર, ચોવીસમે જીન તાતા, કેસરી લંછન કે
સરી સરખો ત્રીસલા રાણી માતા મું ૧ જીવીત વરશ ખહોતર અનોપમ
શોવન કાંતિ ઉદાર, સત્રીય કુંડ નગર અતી શોભે. એકાદશ ગણધાર મું ૨
માતંગ સુરસી ધાઈ દેવી પુજે જીનવર પાયા, સાત હાથ તુજ દેહ પ્રમાણ,
ચઉદ સહસ મુનીરાયા. મું ૩ સાધવી સહસ છત્રીશ વીરાને ચર્મ જીનેવ
૨ દેવા, તેર પદ મે જીનવર ગાયા, સુરપતી કરતા શેવા મું ૪ ભાણુ
ગણુશે જે જન સુણુશે; તસ ઘર રીધી વીશાલા, પ્રમોદસાગર જંપે પ્રભુ જી-
ન હોજે મંગલ મોલા મું. ૫ ઈતી શ્રી પ્રમોદસાગરજી કૃત ચોવીશી સંકીર્ણ

અથ શ્રી વિજયલક્ષમિ સુરિજિ કૃત ચોવીશિ,

અથ શ્રી રૂપલદેવ જીન સ્તવન.

અરજ અરજ સુણાને રૂડા રાજ્યાહોજ એ દશી—રૂપલ રૂપલ જ
 જુદ નિરખી લોચણહોજ; અભીનવ ઉદયો આજુદ, જીનવર જીનવર સુખ
 કર સાહીબોહોજ, પરમેશ્વર યુનીચદ ૩૦ ૧ અનોપમ અનોપમ રમણતા
 તાહરેહોજ, જ્ઞાન વિલાસી સમાજ, અવિચલ અવિચલ સ્થાનક પામીનેહોજ
 અનુભવ શિવપુર રાજ ૩૦ ૨ અનેક અનેક સુગુણ મય સુંદરહોજ, નિસ-
 ગીત નીરાખાધ, આતમ આતમ અસંખ્ય પ્રદેશમાંહોજ, અક્ષય ધર્મ અગાધ
 ૩૦ ૩ સ્વરૂપ સ્વરૂપ સ્થાનથી એકતાહોજ, સુકૃતાઅવધરૂપ. યોગ યોગ રહી
 ત અકપતાહોજ, અનેક ત્રીલગી અનુપ ૩૦ ૪ અશરણ અશરણ શરણ
 હરણ ભવ ભય તણોહોજ; અવિસવાદીતમીત; અતીશય અતીશય ધારી ગુ
 જાવલીહોજ, તત્ત્વ વીલાસી જગમીત, ૩૦ ૫ પ્રભુ ગુણ પ્રભુ ગુણ રગી થ
 ઇ ચેતનાહોજ, અવિલખે જીન દેવ, કારણ કારણ કરતાપણે આરોપીનેહો
 જ વિઘટે અનાદી કુદેવ ૩૦ ૬ ઇણ વિધ ઇણ વિધ પરખી સ્વામીનેહોજ
 આદરે સુભ પ્રણિધાન, સોભાગ્ય સોભાગ્ય લક્ષ્મીસુરીજીન થકી હોજ, પામે
 દરશન ગુણ જ્ઞાન ૩૦ ૭

અથ શ્રી અજીત જીન સ્તવન

ધન દિન ધન વેળા તેહ એ દશી—વિજયા નદન ચરણ સુરતરૂ ધાં
 હ; સમી હિત પુરે ચુરે દુરીતનેજ, સુરપ્રતિ નરપતી યુનીવર ભૂગ ચરણ
 વિલાસી લહે સુખ સરીતનેજ ૧ સુહુમ ખાચર પુઢવિજલાણ સમીર, જલવ
 જીન સઘ વિગલેદ્રીમાં સહીજ, નરયતિરય સુરનર કર્મ સન્નેગ, ભુવન પાવન
 જીન સેવા નવી લહીજ, ૨ અહગઈ ભૂમતાં સુકૃત નૃપતી પસાય, આરજ દ
 શ નિરમલ કુલ લહ્યાજ દાશ ત્રીલાશી આસીભાવ નીવારી માન સહસ
 પરે તુમ પદ ગ્રધ્યાજ ૩ વીતરાગ સુખ દુખ ગતસસ, તેહથી અસગત કીમ
 ફલ કામીએજ, ઇમ મન ચોતુ જીમ સુરમાણી સાર; અચોત્યપણે પણ ચો
 તીત પામીએજ ૪ પોંડ પદસ્થ રૂપસ્થ ધ્યાનેહો લીન જીનજનાં ચરણ સ
 રાજ જીણે ગ્રધ્યાંજ, આતમ તત્ત્વ રમણતા પ્રગટેહો તાસ; ધ્યાન અનલથી

કર્મ ક્ષીણ દયાંજી પ અજીત અમીત ગુણ ચરણની વાસ, સમકીત સોધ
કરોધક કરમનેજ, સોભાજી લક્ષ્મી સુરીજી ભાણ, ધ્યાન પ્રભાવે વહે શિવ
શર્મનેજ. ૬

અથ શ્રી સંભવનાથ જીન રતવન.

અજીત જીન તારજ્યોરે, એ દશી—નિરૂપાધીકતા તાહરેરે, પ્રભુ રમણ
તા તાહરે અનંત વ્યાપ વ્યાપકતા શુદ્ધતારે સદા શુભ ગુણ વિલસંત ૧ સં-
ભવ જીન તારજ્યેરે તારજ્યે દીન દયાળ સં સેવક કરો નીહાલ સં તાહરો
છે વીરુવાશ સં તુ મોટો મહારાજ સં તુ જીવ જીવન આધાર, પરમ ગુ-
રૂ તારજ્યેરે, ઉતારો ભવપાર સં આંકણી, દ્રવ્ય રહીત રૂઢીવતછેરે પ્રભુ વિક-
સીત વીરજ અક્ષોભ, વિગત કષાય વયરી હણ્યોરે, અભિરામી જ્યોતી અ-
લોભ સં ૨ ગુરૂ ત્રીહી ત્રીભુવન ગુરૂરે; તારક દેવાધી દેવ, કરતો ભોક્તા સે-
વનારે, શાહજ આણુદ નીત મેવ શં ૩ અનંત અક્ષય અધ્યાતમીરે, પ્રભુ
અશરીરી અનાહાર સર્વ શક્તિ નિરાવણીતારે અતુલ-કૃતિ અનાકાર સં ૫
રૂચીર આરૂ ગુણસંભળીરે, રૂચી ઉપની સુખકદ; પુષ્ટ કારણ જીન તું લ-
હીરે; શાધક શાધ્ય અમદ સં ૭ પુષ્ટા લખન આદરીરે; ચેતન કરો ગુણ
ગ્રામ, પરમાનંદ સ્વરૂપથીરે, લહસ્યો શમાધી સુઠામ સં ૮ સુખ સાગર સ
તારશીરે, ત્રીભુવન ગુરૂ અધીરાજ; સેવક નીજ પદ અરથીઓરે; ધ્યાવો એહ
મહારાજ સં ૯ આરોપી સુખ ભ્રમ ટળેરે; પુજ્યને ધ્યાન પ્રભાવ; અષ્ટ ક
રમ દલ છડીનેરે; ભોગવે શુદ્ધ સ્વગાવ સં ૧૦ અધ્યાતમ રૂપી લજ્યોરે,
ગોણ્યો નહી કાજ અકાજ; કૃપા કરી પ્રભુ દીછ્યેરે સોભાજી લક્ષ્મી પદ
રાજ. સં ૧૧.

અથ શ્રી અભીનંદન જીન રતવન

ગીરૂઆરે ગુણ તમ તાણા એ દશી—ત્રીભુવન નાયક લાયકો; અભીનંદ
ન જીન રાયોરે, ખલીહારી તુજ નામની જીણે મારગ શુદ્ધ ખનાયોરે ખં
૧ તેતો આતમ નેમ નભાયોરે ખં નિવૃત્તી નયરીયે છાજતા; રાજતા અક્ષય
ચિત્તેરે, અતીશય તિરમલ વર રૂચી, મહારા પરમેશ્વરને દિવાજેરે ખં ૨ સ્વ
પર પ્રકાશક, દીન મણી શુદ્ધ સ્વરૂપી અપ્રયાસીરે; શકલ દાનાદિ ગુણ ત-
ણી, વ્યક્તતા શક્તિ અનાશીરે ખં ૩ શહજ આનંદ વીતરાગતા, પ્રદેશ પ્ર-
દેશ અનુપરે, શાદી અનંત ભાગે કરી, પુણી નયે તથા ભુપરે ખં ૪ અવી
શિવાદી ત્રીમીતપણે; શવી તુજ શક્તિ માહરેરે; શત્ય હેતુ ખહુ આદરો હોય

ભવ બેદ પ્રશારે બં ૫ ભવ વાંશી જે આત્મા; તે પ્રભુ પ્રભુતા અવેલંબેરે;
બેદ છેદ કરી જન હોય; પણ ન હોય તે વિલંબેરે બં ૬ પરમ શિવકર
ગોપને જે નર ચિતમાં ધ્યાવેરે; દીવ્ય બહુ સુખ શાસ્વતા; સોભાગ્ય લક્ષ્મી
સુરી પાવેરે બં ૭

અથ શ્રી સુમતીનાથ જીન સ્તવન.

મોતીકાની દશી—સુમતી જીજ્ઞેશર પ્રભુ પરમાત્મ; તુ પરમાત્મ તુ
સુધાતમ, શાહીખા વિનતી અવધારે; મોહના પ્રભુ પાર ઉતારે; તુમે જ્ઞાના
દિક ગુણના દરીયા; અનંત અક્ષય નિજ ભાવમાં ભરીયા શાં ૧ તુમે શ-
બ્દાદિક ગુણ નિઃશંગી, અમ્હે સ્વપ્ને પીણુ તેહના શંગી; તુમે ઉત્તમ ગુણ
ઠાણે ચડીયા; અમ્હે કોહાદિકષાયે નડીયા શાં ૨ અમ્હે મતિ ઇંદ્રી વિષયે
રાચી; તુમે અનુભવ રશમાં રહ્યા માચી, અમે મદ માતંગિ વશ પડીયા;
નવી તુમે તે તલ માત્ર આભડીયા શાં ૩ તુમે જગ શરણુ વિનીત સુજ
ણુ; તુમે જગ ગગન-વિકાસન ભાણુ; તમે અકલંક અખિહ અકોહી; તમે
જડ સગીન રાગી મોહી શાં ૪ અત્યેદ્રિય સ્યાદાદવાગીશ સહજનંત ગુ
ણ પજવ ઇશ; અલખ અગોચર જન જગદિશ; અશરણુનાથ નાયક અ-
મીસ શાં ૫ તે મોટે તમ ચરણે વિલગ્યા; એક પલક નહી રહીશુ અખ,
ગા; સોભાગ્યલક્ષ્મીસુરી ગુણ વાધે, જન સેવે તે જન સાધ્યતા સાધે; શાં ૬

અથ શ્રી પદમપ્રભુ જીન સ્તવન.

ધમિ ધના ધણીને પરચાવે એ દશી—પદમ પ્રભુ પદ પકજ સેવના; વિણ
નવી તત્વને જાણેરે; મત અનેક વિભ્રમમાં પડિયો, નિજ મત માને પ્રમાણ
રે. પં ૧ ક્ષણીક ભાવ સુગત પ્રકાશે; સૃષ્ટી સહારનો કરતારે; ઇશ્વર દેવ વિ
ભુ વ્યાપક એક; નિયાયિક અનુસરતારે; પં ૨ આતમરૂપ એક દહ દહે;
ભિન્નરૂપ પ્રતી ભાસેરે; જલ ભોજન જમ ચંદ્ર અનેકતા, યુક્તી સાંખ્ય વિકા
શરે પં ૩ પુન્યેતર જીવાદિક ભાવા, ધુમાકારી છે સર્મરે; જલ થલ ગિરી
પાદપસવી આતમ, અચેત વાદીનો મર્મરે પં ૪ નિત્ય અનીત્ય એકાતે કો-
ઈક, એમ અનેક મત જાણેરે, પડીયો તત્વ અજહતો પેખી જગ ગુરૂ તત્વને
આલેરે પં ૫ ક્ષણીકતો ત્રીણ કાલ સ્વરૂપને જાણે નહી કદાપિ, શુભા શુ
ભનો જો કરતા ઇશ્વરે, ફેલ બોગતા તમુ વ્યાપીરે પં ૬ એક આતમ તો
ત્રણ ભુવનમાં, સુખ લહે સમકાલે, શુન્ય વસ્તુ દ્રષ્ટી ઉત્તવતાં, મતામે બંધ્યા
માહણેરે પં ૭ અચેત વાદી જડ ચેતન એકજ, નિત્ય અનીત્ય એકતે

પ્રથમ દ્રવ્યપર્યાય નીત્ય અનીત્યએ એક અનેક ઉપયોગીરે, પક્ષપાત સર્વી દુર કરી કહે. બગ ગુરુ ગુણ ભોગીરે ૫૦ ૯ સમભાવે એ પક્ષ ગ્રહે તે; ફરી સસાર તન કામેરે, સોભાગ્યલક્ષ્મીસુરી જન કરણાથી, પરમાનન્દ પદ જામેરે ૫૦ ૧૦.

અથ શ્રી સુપારસ્વ જન રતવન

દેશી રશીયાનો—શ્રી સુપાસ જાણેશર સાહિબો, અવી સંવાદી જસ પથ; સુગુણ નર અહનિશી સેવે મન પરમોદય, જે હસ્યાદાદીનીગ્રંથ, સું ૧ શ્રીં માને ને ગમનય વસ્તુ પ્રતે, સામાન્ય વિશેષ બિભેષ સું સંગ્રહ નય કહે સર્વ પદાર્થે, સામાન્ય એક સ્વરૂપ સું ૨ શ્રીં વ્યવહાર નય પ્રવૃત્તિ વિશેષ વિના નહી; વ્યામ કમલપરે અન્ય સું અતીત અનાગત પરકિય પરીત્યજ, રૂબુ સુત્ર ગ્રહે વર્તમાન સું ૩ શ્રીં એકા રથ વાચક સર્વી શબ્દ તે, કુલ કલશ વસ્તુ એક સું પર્યાય કલ બેદથી ભીન વસ્તુ કહે, સમભિરૂઠ એહ એક ટેક સું ૪ શ્રીં ઘટ શાદિક નિજ નિજ અર્થમાં વરતે એવલુત વસ્ત; સું વિશુદ્ધ યથોતર પિણુ એકાંતથી, નવી લહે સ્યાદાદ દસ્ત સું ૫ શ્રીં જાતી અધ નરે ગજ પ્રતિ અવયવે; ગજપાણુ સકલ કહેત સું દિવ્ય નયનથી યથારથ ગજ ગ્રહે; તિન તુજ શાસન કંત સું ૬ શ્રીં મુક્તિ વિરાધી જન સમય ગ્રહેયદા, સે વક્ર જમ અક્રવરતી સું સિધ્યા કચવર આપદ નાશથી, હોય અને કાંત પ્રવૃત્તિ સું ૭ શ્રીં ત્રીકાલવેદી જન મત અવિલખતાં; હોયે અવિકલ મતી અંત સું, સોભાગ્યલક્ષ્મીસુરી આતમ સ પદા પ્રગટે શક્તિ અનંત સું ૮ શ્રીં

અથ શ્રી ચંદ્રપ્રભુ જન રતવન.

માલા કીહાં છેરે એ દેશી—ચંદ્ર પ્રભુ જન ત્રીભુવન દીપક; જપક અમરીગણુ ભવીદારે, આઠ કરમ વીનુ ગુણ જસ પ્રગટયા, આતમ ાણે સુખ કદારે ૧ ભવિક જન વદારે; ચંદ્ર પ્રભુ જન ચંદ્ર ભં જ્ઞાનાવરણી કર્મ ક્ષયે તુજ; કેવળજ્ઞાન અંતરુરે, વિશ્વરૂપ વિલાસન સમર્થ; વિશેષ પ્રકારે સતુરે; ભં ૨ દશાણાવરણી કર્મ ઉછેદ સામાન્ય સ્વરૂપ વિલાસેરે; દુરીક વેદની મુક્ત વીત્તાસે અવ્યખાધ સુખ થાશેરે ભં ૩ ત્રીભુવન જેતા મોહ પણુકે, ક્ષાયિક દુગાત્રીશકરે; પચમ કરમ ભરમ નીવારી; સાદી અનંત સ્થિતી અકરે ભં ૪ વિગત નામ કરમથી પુનરપી; રૂપાદીક ન લહતરે; ઓત કરમ દહનથી સિહગુણ; અગુરુ લઘુ ઉત્તમંતરે ભં ૫ દાનાદિક જસ લાખી અગાધ, વીધન

કરમને વીનાસેરે; ઈમ સુખ ગુણ પ્રગટયા સીદ્ધિપે; એકજ આતમ આવાસેરે
ભોં ૬ પ્રભુ ગુણ રાગે જે કીપતા; છદે તે ભવ સયોગરે; સોભાવ્યલક્ષ્મીસુરી
ગુણ રસીકતા, દીનમણી સમ ઉદ્યોગરે ભોં ૭

અથ શ્રી સુવીધી નાથજીનું સ્તવન.

સુમતીનાથ ગુણશુ મલીજ એ દેશી—સુવીધી જીણદ શુભ ધ્યાનથીજ
સદહણા શુચીભોગ; તેહથી નાણ ચરણ ગુણજી; વીકસેથીર ત્રીક જોગ; ગુણ
વતા સુમનજન ધ્યાવો જન જમદીશ, ૧ ભમતાં ભવ કંતારમાંજ; ગીરીશીરો
પલપરેજીય, અનાભોગે લહુકમ કરીજ ભેદ ગ્રંથી ભવખીય ગું ૨ ક્ષીણ ક્ષી
ણ શુદ્ધ થતો થકોજ; અતર કરણ પછઃ; કર્મ સુભટ અરીજીતીનેજ વીધટેરે
મીધ્યા અનીઠ ગું ૩ ઉપશમાદી સમકીત લહેજ; તુજ સુપશાયરે નાથ,
તવ સ્તવના વીધે જોગ્યતાજ; હોયે તે જીવ શનાથ ગું ૪ અમલ અખડ અ
લીમતાજ; સ્વરૂપમાણ અવીનાશી; વાશ વસુર નર સુવીવરજ આ જીવીત
સુપ્રયાશી ગું ૫ ગુણ સ્તવના પ્રતીદીન કરેજ; તદપીન પામેરે પાર; દ્રવ્ય
સ્તવના વચનાદીકેજ; ભાલથી તનમય શાર; ગું ૬ શાધકા શીધતા હે તુને
જ; અવલખેરે મતીવંત; ભેદ મીટે પ્રગટે મહાજ; સોભાવ્ય લક્ષ્મી અનંત. ૭

અથ શ્રી શીતલજીનું સ્તવન.

આઠા આમ પિંધારો પુન્ય અમધર વેહીસંજી વેલા એ દેશી— શીતલ
જન વીલુ આતમ સુધનો શકલ દ્રવ્યથી અચરો જશ ગુણ ધ્યાન તણે અનુ
શરે શર્વ પદાર્થ અચરો; ધારો વીનતી શીતલ દેવ; નહ મનરો નીહાલો; ૧
ધર્મ અધર્મ આકાશ શમય વંસી પુગદલ ચેતન એહ; પંચ અચેતન એકજ ચેત
ન; જશ નહી આદીન છેહ; ધાં ૨ ગતી થીતી હેતુ ધર્મ અધરમા; જીવ
પુદગલને હોવે શર્વ દ્રવ્ય અવકાશન કારણે તેહ આકાશ કહાવે ધાં ૩ શ
મવાદીક તે કોલ વખાણ્યા; પુરણ ગલન સ્વભાવે; ક્ષીર નીર મરે ચેતન મ
લી રહે, તેહ પુદગલ કહાવે ધાં ૪ જીવ અરૂપી કર્મકી આટમે ઘટાકાશ
ઘટમાંહે કરતા ભોક્તા રમતો વીભવે; ગ્રહે ઉપાધી મહેછાહે, ધાં ૫ અટ દ્રવ્ય
ગુણ પંચાયથી ભીનતા; પ્રતી પ્રદેશ અનંતી પ્રભુને પ્રતક્ષ પ્રમાણે પ્રગટી
આતમ ગુણ ધીકસતી ધાં ૬ એહવી શુદ્ધતાને અવસર, કુખ રાહમ રા
વી ભોલે સોભાવ્યે લક્ષ્મીસુરી જનવંશી, રૂપ પુદલીરવ જાને ધાં ૭

અથ શ્રી શ્રીયાંશ નાથજીનનુ રતવન.

છકર આંખા આંખીરે એ દશી—શ્રી શ્રીયાંશ જીનેરાજીરે. ચીદાનંદ ભગવાન. ત્રીણ કાલનાસયનેરે જાણી અનંતે જ્ઞાન ૧ જીનેશરે તુ પ્રભુ જગદાધાર; તુંહી જગ હીતકાર જીં ધરમાદિક સહુ દ્રવ્યનેરે ગુણ પરનાય સમેત; નિત્યા નીતિય તસુ ધરમનેરે; જ્ઞાયકતા નિજ ખેત જીં ૧ છતી પંચરયાય જે જ્ઞાનનારે; તેતો નવી ખલ્લાય, વર્તના નવ નવ જ્ઞેયનીરે સમયમાં તે સર્વી જણાય. જીં ૨ સામાન્ય સ્વભાવ જે જ્ઞેયનારે, સામાન્યે સર્વી દેખાંત, સમયાંતર દરશન મુખ્યતારે; પ્રગટે તાહરે અનંત; જીં ૩ ગુણ પચાય નિજ ધર્મમેરે, સદા પ્રવર્તનતંત પર પરીરમાણુ તે નવી બ્રહ્મેરે, તે માટે ચરણ અનંત જીં ૪ જ્ઞાનાદિક નિજ ગુણ તણીરે, ભોગ શક્તી અસમાસ તેહજ વીર્ય અનંતતારે; અનંત ચઉ કઈમ ખાસ; જીં ૫ માહરી પણ એ હવી અનંતતારે, પર વિભાવે સંસકત આવીરભાવ પણ હોવેરે, શ્રી શ્રીયાંશ પ્રસકત જીં ૬ પ્રભુ ગુણ રગી ચેતનારે પરમેદ્ય સુનિદાન, સોભાગ્યલક્ષમી સુરી સપનેરે; સુયસ સમાધી અશમાન જીં ૭,

અથ શ્રી વાસુપુજ્ય જીન રતવન.

ખંચારે કુઅરજીના સોહરો એ દશી—શ્રી વાસુપુજ્ય તનુ દેખીને; સુરનર હરખે સ્વાંતહો જાણુદ નિજ વિગ્રહ કાંતે કરી, અધર કૃત રવી કાંત હો મુર્ણીદ તુજ દરિશણ મુજ વાલહુ સામાન્ય જનથી અધીક હોવે મહલ કિતી પતી રૂપહો જીં તેહથી હલધર હરી તનુ ચક્રીરૂપ અનુપહો મું ૨ તું તેહથી ભુવનપતી વ્યતરા જોઈશ ચઢતે વાનહો જીં અનુક્રમે કલ્પગ્રિવે ચક્ર સુરા અનુતર રૂપ નિધાનહો મું ૩ તું અધીકા તેહથી સુનીવરા; ચઉદ પુરવ ધર વૃદ્ધીહો જીં આહરકતનુ છવી તેહથી; ગણપતી રૂપ સમરૂદ્ધીહો મું ૪ તું સહુથી લક્ષણ લક્ષિત; જ્યા સર્વી ઉપમાનહો જીં રૂપ અનંત ગુણ દ્વિહમાં શાંત રૂપી અસમાનહો મું ૫ તું તિલક સમાને ત્રિભોવન વિષે નિપજાઓ ગુણ ગેહહો જીં જગમાં પુદ્ગલ નેતણા; જોરો નહી તુજ સમદેહહો મું ૬ તું પાદ પાદપ સુર સારીખા, શશી મુખ અતી સુખ હેતુહો જીં કરમ ભરમ હરકર કહયાં, લોચન ભવો દેધી મેતુહો મું ૭ તું ઇમ પ્રભુ રૂપ નિજ સ્વરૂપને પ્રાપ્તી ભણી સુત દાનહો, જીં અવલંખી લક્ષમીસુરી અનુભવે અનુતર સુખ અવીગાનહો મું ૮ તું

અથ શ્રી વીરજનાથ જીન રેતવન.

અરણીક મુનીવર ચાહ્યા મોચરી એ દેશી—વિમળ જનશર નિજ કારણ કરો, છાંડીને સોપાધી ભાવોજી; એકપણ સર્વ ગુણમાં મહી રહ્યો, પરમાનંદ સ્વભાવોજી વિં ૧ સુમન સકાંતારે વિભ્રમરોચિતા જસુમાન સન કોભાવોજી, મંદાર ખાયરે સર્વ સુર જીત્યા તુતો જીતેદ્રી સ્વભાવોજી વિં ૨ ત્રીભોવન બધુરે અતિશય પુરણો, દાષ અભાવે ગત તાંતીજી. દિરણાગજ અરિહા મિદે ભવ ઇહા; અતુલ દાયક મુજ શાંતીરે વિં ૩ નિઃપ્રતિબધ અમધક મે સ્તંભો; અપવર્ગ પદવીનો ભુપોજી નિકટ કરે જનને મન સુંદર, દખે તે સહજ સ્વરૂપોજી વિં ૪ વિમલ જાણુંદથીરે ધરૂવ પદ રાગીયા નિરમલ કરે નિજ શક્તીજી સોભાવ્યલક્ષ્મીસુરી અવધ બેદી લહે પુરણાનંદ પદ વ્યક્તીજી વિં ૫

અથ શ્રી અનંતનાથ જીન રેતવન.

દેશના દેઈ તારે એ દેશી—અનંત જીન સહજ વિલાશી, પ્રભુ લોકલોક પ્રકાશી, કેવલ જીન નાણ વિકાશી ૧ જાણુદરાય દેશના દેઈતારે ભવ જલ નીધી પાર ઉતારે જીં આંકણી ગુણ માણી ખાણી સત્યવતી; નય ગ્રામ ધારક ધનવતી, ભવી ચીત પંકજ વિલસંતી જીં ૨ ત્રિભુવનપતી ત્રીગડે સો હે, ત્રીભુવન જનનાં મન મોહે; તરણી પરે જન પડીમોહે જીં ૩ નવી મત એકાંત ભાણતી; જેહ ચ્યાર નીક્ષેપાવતી, ખટ ભાષામાં પ્રણમતી જીં ૪ ઉપને વ્યથિર ત્રિકરૂપ સર્વ ભાવમાં વરતન સ્વરૂપ તે કહેવા વચ ન અનુપ જીં ૫ પાણ તીશ ગુણે ગુણવંતી સમકાલે સશચ હરંતી મુની શુભ ચેતના વિકસતી જીં ૬ કેવલકા સારથી નિકશી, નિશ્ચય વ્યવહાર મ સસી મીથ્યા કલીમલ વિધ્વશી જીં ૭ સુણતાં જીન વાણી શી વાંછા, ખટ માસ નભો જન ઇછા; દુરે નીગમે ભવ વીછા જીં ૮ સર્વ દાષ હરણ જીન વાણી, સોભાવ્ય લક્ષ્મીસુરી જાણી; એતો સમકીત સુખની નીશાણી જીં ૯

અથ શ્રી ધરમનાથ જીન રેતવન.

જોહો જાણુ અવધી પ્રયુજ્ય એ દેશી—જોહો ધરમ તીરથકર જગ ગુરૂ લાલા નીરજીત મોહ નરેદ જોહો ધાતી કરમ ઉછેદીને લાલા કેવલ પ્રગટ્યું અમદ, જોહોશર ધરમ પરમ કહે ધીર જીં ૧ જોહો સેવ જ્ઞાન છંદ મરથનાં, લાલા અંતર ભાવે તે જોય જોહો જીમ અંશુ માલીની કાંતીમાં લા લા ઉડુ ગણુતપ લીન જોયજી. ૨ જોહો જ્ઞાન સુખે મરી મુરૂ તીહી, લાલા

ત્રીગુ રચે મનોહાર જો, પુરવાળી મુખે પ્રભુ સ્થીતી કરે, લાલા ભાસુર આ
 સને સાર જી ૩ જો શેષ ત્રીદીશી, ત્રીદશ કરે લાલા તદનુ રૂપ મતીખી
 ખ, જો નીરખી હરખે મુરતરા લાલા પામી જીમ પીકઅખ જી ૪ જ
 હો સચત કલ્પ નારી અજા લાલા થીતી અગની કોણે કરત જો જોઈ
 શલ્પન વ્યંતરસુરી લાલા થીતી નેરતો વીરચત જી ૫ જો એ સુર ત્રી
 ક જીન વદીને લાલા વાયુ દીસે સોહંત જો કપીદ નર પતી કમની લા
 લા ઇશાન કુણે વીલસત જી ૬ જો તે ઉપગારી જીન ધર્મને લાલા ક
 હે પડીઓહેરે જી ૭ જો હીંશાદીક કુષણ વીના લાલા દુષ્ટીધ પ્રકારે અતીવ
 જી ૭ જો એકાંત વાદી મત સવે લાલા વીહચે ધર્મ પ્રકાર જો પીણ
 મૌનીદ્ર દરશન વીનુ; લાલા જાણે ન ધરમ ઉદાર જી ૮ જો દુરગતી
 પડતા જીન લાલા ધારક કહેરે ધરમ જો યોગ વાંચક ક્રીયા કરી લાલા
 ચઉગઈ સાથે અધરમ જી ૯ જો આતમ ગુણ સર્વી ઉલખ્યાં લાલા
 પર ગ્રાહક કરી દુર જો નીત્યાનંદ વીલસતાં લાલા ધરમ જી ૧૦ જો વડનુર
 જી ૧૦ જો ભાવ ધરમ દાયક વિભુ; લાલા નિરધારી થિર બુદ્ધ જો
 સોભાલ્યલક્ષ્મીસુરી આદરે લાલા પ્રગટે ધરમ વિશુદ્ધ જી ૧૧,

અથ શ્રી શાંતીનાથ જીન રતવત

જરેજ એ દેસી—જરે શ્રી શાંતિ નિરૂપમ ચક્રી; સર્વી જનપદ પ્રભુ
 સદગુણી જી ૧ જરે વિગત વિકાર કિરતાર, અનરામર નિરગુણ ગુણી જી ૨
 જરે પ્રલ વિધાતા મહેસ, ચેતના અવલ સુતાપતી જી ૩ જરે શબ્દથી સભુ
 જનમાંહ, ગુણથી નૈત વેદી ક્રતી જી ૪ જરે હરીહર શક નાગેશ, તેહના
 ને તારતી પતી સુણ્યો જી ૫ જરે અચીત્ય ખલે કરી નાથિ કાણમાં તે મ
 દણ દહન સુણ્યો જી ૬ જરે સદાશિવ વિધી વિનુ, જરે પુરુષોત્તમ સ્વ
 ય પ્રભુ; જી ૭ જરે દમીક્ષમી નિરદલ અંતરજસી નામી વિભુ જી ૮ જ
 રે અનુક કલ્પના જાલ, વરજત ક્ષેય અવીનય સ્વરૂપ જી ૯ જરે શુધબુદ્ધ
 નિર્લેપ અલખ અજેગી વિસ્તભર જી ૧૦ જરે અગમ અરૂન મહાગોપ સ
 નાતને અણુર લધુ જી ૧૧ જરે તિરથાધીપ ભગવાન પામી તુરીય દશાનધુ
 જી ૧૨ જરે માધવ વરુણ ખીડોલ, નીલકંઠ સુરગુર ગુણી જી ૧૩ જરે ત્રિવી
 ધ જોગે પ્રણમંત, તેહજ ધામ તું જગ ધણી જી ૧૪ જરે નાસ્તીક સહુ
 ગત સાંખ્ય; ચાગાચાર વૈશિક જી ૧૫ જરે એકાંતે કરી તેહ તુજ કલના નવી
 કરી શક્યા જી ૧૬ જરે ઇત્યાદિક શુભ નામ; યથાર્થ પ્રગટ્યા સદા જી ૧૭

છરે તસુ ધાન વીકસત, સોભાગ્યલક્ષ્મીસુરી સંપદા ૭૦ ૬

અથ શ્રી કુચુનાથ જન રેતવન

સાંતી હમચેએક મુજ વીનતી એ દેશી—કુચુ જન આગમ વચાણથી
જાણીએ હેતુ સ્વરૂપરે; સ્યાદાદ રચનાયે હઠવીના સરાહે જે જાની અનુપરે
૧ માહરે આલેગ ચીત ધારીએ મો; કાલ સ્વભાવ ભાવીમતી; કર્મોદયમ એહ
પચરે; સમવાયે સમકીત ગુણ લહે, મીથ્યા એકાંત પરપચરે માં ૨ સમય
વાદી કહે જગતમાં કાલ કૃત સકલ વીભુતીરે ખટ રૂતુ જન ચક્રી હરીબલા,
અંબ ગરભાદી પ્રસુતીરે માં ૩ સ્વભાવ વાદી વદે વસ્તુમાં અનેક પરીણામ
ન સ્વભાવેરે, તંતુ ગણપટપણે સંભવે પાંડ ઘટલ કુટથી નાવરે માં ૪ ભાવી
કહે વચન ધણી પર કીજીએ કોટી ઉપાયરે; તદપી પ્રમાણ નીચતી હોવે સુભુમ
ચરીતથી મનાયરે માં ૫ કાલ સ્વભાવ નીચતવીના, કરમ હેતુ સતરૂપરે માં
કહે ઉદયમ પ્રતીવાદીને ઉદયમાધીન સંવીકામરે, નવી હોયે તૃપતી અન દેખીને
એક પ્રયાસ ગુણ ધામરે માં ૬ પચ નય નિજ મત થાપતા; લહી તુજ
પદ તર છાયરે; મિથ્યા મતિ દુરે કરી ધારીયે, મન વિષે પચ સમવાયરે
માં ૮ નિયત વસે કર્મ ખંપાવીને, ભવ ચિતી તણે પરી પાકેરે, વીચ પં-
ડીત ભવ્ય ભાવથી મિટે ભવ દોહળ છાકેરે માં ૯ કુચુ જન ચરાણ સેવન
થકી; પામી શુભ કારણ જોગરે, સોભાગ્યલક્ષ્મીસુરી સુખ લહે; પરમ સમા-
ધી સચોગરે માં ૧૦

અથ શ્રી અરનાથ જન રેતવન.

પંથડો નિહાણરે ખીજ જન તણા એ દેશી—અરજન દરશન નિજ
દરશન તણરે; નિમીત છ ગુણ ગેહ; જમ દરપણની નીરમલતા વિષેરે, નિ
જ પ્રતિખાંખની રેહ ૧ દરિશણ કીજેરે અરજન રાજનુરે દરશન દરશન જ
ગેમાં સહુ વદરે, દરશન ભેદ ન લહત; તર્ક સીધુ કલોલે ચપલતારે, ચિત
ચિતન વરતત દે ૨ શામાન્ય દરશન તે ગુણ તાહરેરે, તિમ કાયક ગુણ
દષ્ટ, સ્યાદાદ દરશન પ્રગટકારકે ક્ષમીરે, ઇમ ત્રીક દરશણ પ્રુષ્ટ દે ૩ તે
માટે પ્રીય દરશન નાથનુરે, નિરધારે રૂચી શુદ્ધ, રચણ ત્રયી દિપક ભવી જ
વનેરે, વિતી મિરક રણ અવીરૂપ દે ૪ દરશન કારક પ્રતિ વાંછો નહીરે,
પીણ પ્રુણશાલી જે દર્ય. અવલંબનથી ખીટાવે કદદીમરે, આતમ દરશન
હોય વરૂ દે ૫ સહજ દરશન તુજ અલખ અગ્રોચરે, મહા ચોખીશર
ગન્ય; તે પીણ જગજગુધી નીચનચેરે; જમ સુખધારથી શુભ હર્મ્ય દે ૬

તુજ દરશણથી જોઈસોપતારે; વિધી હરીહરથી તે નાહી; લખી શશી કાં
તિ હર્ષ અંકારને તારકે ગણથી તે નાહી; ૬૦-૭ દ્રવ્યભાવે અવલોકન આદ
રે, દશ્ય દરશક મિટે બેઠ; લક્ષ્મીસુરી જન દરશન મુરતરે; સફલે અનેક
ઉમેદ ૬૦-૮

અથ શ્રી મહીનાથ જન રતવન.

પાંડવ પાંચે વાંદતા એ દેશી—મલી જન ત્રીભોવતપતી; પ્રભુ સકલ
પદારથ રૂપરે; ચાર નિકેષે વરણવે; અનેકાંત ભુમીના જે ભુપરે; અને ૦ અ
નુપ સ્વરૂપ. અનંત ગુણ આગરો સમકપરે ૧ જીવ અજીવ ઉભય તણા, સં
કેત ન માન જે શબ્દરે, તદરથ વિણુ વરતે સદા; મતી નામ નિકેષે એ
લક્ષરે; મતી ૦ ૨ અનુપસ્ત્ર ૦ સદરથ વિરહીત આકૃતી; સાકાર નિરાકાર બેઠ
રે; ચીત્ર અક્ષાદિકમાં સહી; થાપના નિકેષ અછેદરે થા ૦ ૩ ભુત ભાવી જે
ભાવના, હેતુ તે દ્રવ્ય નિકેષરે; નિકેષયોગ અથ વાસહી; હોવે તીહાં દ્રવ્ય
આપેક્ષરે હો ૦ ૪ મુલ અરથમાં પરીણમ્યો; અનુભવન ક્રીયાના તે ભાવરે,
પરમ અરથ અથ ગુણ વદે એહ તુરીય નિકેષાના દાવરે એ ૦ ૪ નામાકાર
દ્રવ્ય ત્રીણ કહ્યા; એક ભાવના સાધન હોયરે; ભાવે તે કારુણ શુધ છે તેહ
શુ ગુણીને ૨૬ હોયરે; તે ૦ ૫ સર્વ પદારથ વિસ્વમાં હોય ચાર પર્યાયાય સ-
ચુકતરે; પુરાણ બ્રાહ્મકેતે જન મતી જીહાં નહી એકાંતમતી ચુકતરે જ ૦ ૭
નામથી મલીજન પ્રભુ સ્થાપનાથી તુજ પ્રતિર્ષાખરે, છઉમથ ભાવે દ્રવ્યથી;
ત્રીગટે સ્થાવી ભાવા લખરે ત્રી ૦ ૮ તુજ આગમ થકી મતી લહી; ગ્રહો
ચઉવીધ આતમ રામરે; સોભાગ્ય લક્ષ્મીસુરી પ્રતે પ્રગટે શુભ યશ સુખ ધા-
મરે પ્ર ૦ ૯

અથ શ્રી મુની સુવરત જન રતવન.

અજીવ જીવદ્યુષ્ક્રીતડી એ દેશી—શ્રી મુની સુવરત જન ગુણ ની
લેખ ચરણાદિકહો અનંત ગુણ કદકે, કેવલી યાણ એક સમયના ગુણ જાણે
હોતહી કેહવા અમદકે શ્રી ૦ ૧ વચન અગોચર ગુણ થકી ભાંગે અનંત
હોહોવે અણ વાચકે સુતધર કેવલી સારીખા; તેહમાં પાણુહો કાંઈક કહેવાય
કે શ્રી ૦ ૨ ત્રીભોવમ જીવ ગણુવા વિણુ સમયાસીહો વરતે સમકાલકે અન
ત ભાવે પિણ ક્ષાણિકમાં કહેવા અસમયહો ગુણ દીન દવાલકે શ્રી ૦ ૩ અ-
સંખ્ય પ્રદેશ આતમ તણા, તેહમાં પાણુહો કોઈક પ્રદેશકે; અતી નાસ્તી નિ
ત્યાદિકે ધર્મ પર્યવહો ગુણ અનંત આવેશકે, શ્રી ૦ ૪ સખ્યાતિત નીજ દગ

માં ગુણ અનતતાહો સમાણી કેમકે લોક પ્રદેશ, અસંખ્યા વિષે, દ્રવ્ય પર્યવદો
સમાયે જોએકે શ્રી ૦ ૫ ૭ મઝ્યક્તી પ્રણે ગુણ તીહરે, તિમ શક્તીથીહો આહરે
છે, નાથકે, ઉપદાન સમરે શહી; શુભ હેતુથીહો અગટે નિર્મી આથકે શ્રી ૦ ૬
લોહ મીટે પારસ ફરસથી; અખોધતાહો તિમ મનથી જયકે, સોભાગ્યલક્ષ્મી
સુરી ગુણ નીધી, અવલંબતાહો તનમય પદે થાયકે શ્રી ૦ ૭

અથ શ્રી નમીનાથ જીન રતવન.

દશી આછેલાલની—શ્રી નમી જીણુદ દયાલે; એનુભવ ભોળે રસાલે;
આછેલાલ જગવદન જીન ભેટીએજી ૧ અણુજ દેલ પરે નયણ દુરનય જી-
ત્યો મયાણ આં પયાણ સયાણ પરે સુખ કરેજી; ૨ લક્ષણે શાભીતે અંગ;
અઠહીય સહસ ઉતગ આં અભ્યંતર અંગણીત સંદાજી; ૩ લીન્યો શંશિ
સુખ જોય; તપ નખ દુતસમહોય આં અધર અંજણોદય સેમ પ્રભાજી ૪
અષ્ટમી શંશિ સમભાલ, ઇંદ્ર નાગેંદ્ર નિહાલ આં ચકીત ચકીત નયણ જી
એજી ૫ સહજ અંદલુતરૂપ કાંતિ નીરખી હરષે જીન ખાંતિ આં કાંતિ એ
કાંત નહી તુમ સમોજી ૬ ઇંદ્ર ચંદ્ર નંદ્રિદ્ર, કિનર અંતગદિણુદ આં ઉ
પમ સર્વી તુજ પદ નમેજી ૭ મિટે નિરૂપમ જીનરીજી; ચીકાનેદ ઘન સોજ
આં સોક રહિત થીતી નીત રહેજી ૮ વિધન નિવારક દેહ; ધ્યય સ્વરૂપી
ગુણ ગેહ આં શીવગામી નામી શાહીએજી ૯ અનુક્રમે ગ્રહી ગુણ કાણ
પામ્યા કેવલ ગુણ ખાણ આં તે મુજ સીહિખ નમી જીમાજી ૧૦ એહ
વિનતી ચીત ધાર; આપવો સમકીત સારે આં સેવક ભાવ નીવારીએજી
૧૧ ગિરવા ગરખની વાજ, મહીર કરી મહારાજ આં સોભાગ્યલક્ષ્મીસુરી
સુખ દીએજી ૧૨

અથ નેમનાથ જીન રતવન.

થારા મોહલા ઉપર મેહ જણુકે વીજલી સાહીખજી એ દશી—શ્રી ને
મી જીનવર અભયકર પદ સેવના સાહીખજી પ્રભુ મહોદય કારણ વારણ, ભ
વ ભય વાસના સાં જીનવર સેવન તેહીજી નિજ સેવન જાણીયે સાં પ્રભુ
શશી અવલોકન નયન કાંતી જીમ માનીયે સાં ૧ પ્રભુ પરકૃત સેવન વાંછા
દુગછા તુજ નહી સાં છે દોષ વિલાશી વાંછા અભ્યાસી ભવમહી સાં
પ્રભુ પુજ્ય સ્વભાવ વિભાવ અભાવે નીપનો સાં તેહ પુરગાનદ મય પુરણ
નય સુખ દીપનો સાં ૨ પ્રભુ વંદન ચંદન સુમનાદિકે ક્રય પુજના સાં
તુજ ગુણ એકતાને ભાવે બહુ માને મુજના સાં સ્વરૂપથી દીસે સાવથ નિર

વધુ અનુભવીરે સાં. વિધી યોગે હિંસા ખીંસા; વિષુ શિવ સધીરે સાં.
 ૩ પ્રભુ સમયમાં પુજત દ્રવ્ય ભાવ ભેદે લેહો સાં. જન આણા નેગે આ-
 ગાર આણાગારે તે નીરવહો સાં. સુખ દ્રવ્યથી સ્વર્ગ લહે અપવર્ગ તે ભાવ-
 થી સાં ઇમ ફલ દો દાખ્યાં ભાખ્યાં સમયાનુભાવથી. સાં ૪. અગાદિક-
 ત્રીવીધ અડવીધ અક્ષતાદિક ભેદરે સાં. ઇમ સગ દસ ઈગિ વિશ કીજે પુભ
 અમેદરે સાં જનવર અનુસગ રગી સગી કરી ચેતના સાં. શુભ કરણી-
 કીજે લીજે અનુભવની કેતના સાં. ૫ ઇમ પુન્ય પુજત પુજક ત્રીક યોગ સ-
 યોગરે સાં મીઠે સેવક ભાવ અનાદીનો પ્રગટે સભોગરે સાં ઇમ વીનતી
 પ્રકાસે અલ્યાસે દોભાગ્ય સુરી શીસરે સાં પ્રભુ સર્વી દુખ ચુરો પુરો સયલ
 જગીશરે સાં.

અથ શ્રી શ્રીયારસ્વનાથ જન રેતવન.

વીરે વખાણી રાણી ચેલણાજી એ દશી—પારસ્વ જન પુરણતા તાહ
 રીજી; શુભ થીરતામાં સમીય પરમ ઇશ્વર વિભુ જનવરુદ્ધ સહજ આનંદ
 વિચરાય. પાં. ૧. શુદ્ધ શુદ્ધાતમે રાજતાજી, કર્મ રહિત મહારાય; પ્રામીને અ
 શુભને વામતાજી નીરીહપણે સુખદાય. પાં. ૨. વિશ્વનાયક તુહી, સારહીજી,
 ત્યાગી ભોગી જનરાય; સહ પ્રધને પ્રભુ છડીજી; થયો માહારો જશીરતાય.
 પાં. ૩. ભવગીરી ભજન પરીસમોજી તારક મિરકાધરાય; અમર પતી નિત્ય
 નમે તુજ પદેજી ભાવ ધરી નિરમાય. પાં. ૪. અમ સરીખા જે મોહે અ-
 ઘ્યાજી તેહને તુહી સહાય; સોભાગ્યલક્ષ્મી સુરી પદવરેજી જેહ તુજને નીતુ-
 ધ્યાય. પાં. ૬.

અથ શ્રી મહાવીર જન રેતવન.

રાગ ધન્યાશી—આજ માહારા પ્રભુજી સાહસુરે-જુવો, સેવક કહીને બો-
 લાવો; એ દશી—આજ માહારા પ્રભુજી મહિર કરીને, સેવક સાહસુ નિહાલો
 કરણા શાયર મહિર કરીને, અતિશય સુખ ભુપાલો, આં ૧ ભગત વછત્ત શ-
 રણોગત પંજર, ત્રીભુવન નાથ દયાલો, મિત્રી ભાવ અનંત વહે અહનીશ, જ
 વ સચક્ષ પ્રતિપાલો. માં ૨ આં ત્રીભુવન દીપક જ્વલક અરિગણ; અવિ
 ઘટુજ્યોતી પ્રકાશી, મહાગોપ નિર્ધીમક કહીયે, અનુભવ રસ મુવિલાશી માં
 ૩ આં માહા માહણ મહાસારથી અવિતથ, અપનાં મિરદ સભાળો માં ૪
 આં વાદી તમહર તરણી સરીખા. અનેક બીરદના ધારી; જ્યા પ્રતીખાદી
 નીજ મતથી સકલ જાયક યશકારી માં ૫ આં યજ કારક ચહ વેદના-વા

૨૬ 'હવા દિસતા ને ધારે' તે 'તુને' મુખ દિનકર નિરખાણથી; મિથ્યાતી મિર
પરજલે 'મોં ૬' આં ઇલીકી ભમરી ન્યાચે 'હનશર, આંપ' સંમાન તે 'કી-
ધા; ઇમ અનેક ચશત્રીસલા નદન; ત્રીભુવન માહે' પ્રસીધા; 'મોં ૭' આં
મુને 'મન' ગીરી કદરમાં વશીઆ, 'વિર પરમ હન સિંહ, હવે' કુમત માંતર
નાંગાણથી, ત્રિવીધ ચોમે મિટિબીહ માં ૮ આં અતિ 'મન રાગે' શુભ ઉપચો
ગે, 'ગોતા' હન 'નગદીશ' સોભાગ્યસુરી 'શિવ્ય' લક્ષ્મીસુરી લહે, મતીદીન સિય
લ 'નગીશ' માં ૯ ઇતી શ્રી 'સોભાગ્યલક્ષ્મીસુરી' કૃતે 'ચોવીશી' સપુણી.

અથ શ્રી માળવિજયજિ કૃત ચોવીશી,

અથ શ્રી રૂપલદ્વૈત હન રતવન

૧. શ્રી સ્વામીહો શ્રી પ્રથમ હણદેકે રીપભિ નિનશ્વર સીભજો. મુને મે
નનીહો ને હુ કહુ વાંતકે, છોડી મનનો આંખજો મોં ૧ ગુણ ગિર્યાહો એ
વશર લીહી આંખકે, 'તુને' ચરણ આંખો વહી સેવકનેહો કર્ણાની લહરકે, નુ
આંજી 'મનમાં' ઉમહી 'માહે' ૨ 'તો' હાવેહો અંગોઅંગ અદિહોદકે, ને કહી
જાએ 'તે' વાંતકે, 'દયા' સિંધુહો સેવકને સાથકે અવિહક રાખો પ્રીતકી 'મોં ૩'
હવે અતરહો નવી ધરવો ચિતકે; નિર્ન સેવક કરી લેખવો; સેવો ચરણનીહો
દેજે વળી મુનકે, નહભર નિજરે પેખજે, 'મોં ૪' ઘણુ તુમનેહો શું કહું ભ
ગવાનકે; દુખ દાકુગ સહુ ચુરજે, 'એમ' વિષુધનોહો ભાણુ વિનયના સ્વામીકે
મન વંછીત તુમે પુરજે 'મોં ૫'

અથ શ્રી અણુત હન રતવન

૬. દશી કસારાની-અનિત નિત આલગ માહારી; એતો સુંદર સુરતી તા
હારી; હુતો જીવાને ઘણુ ઉમહયો પુરવ પુન્યે તુજને મેં લહયો, 'અં ૧' આ
હારી, ભાગ્ય દશા જાગી હવે, હવે માહાર-ભાગ્ય મમે ગંગાજલ નાહયો હુ
સહી; મુન સમ પુન્યવંત ખીજે કો નહી, 'અં ૨' મુખ માળ્યા પાસા મુન
હલ્યા; ઇછતાં સનન આવી મીલ્યા; એતો સુરતર ફલીઆ; આંગણુ કુમે મેહ
પુઠા મુન ખારણુ. 'અં ૩' હવે સહુ થકી અધીકો હુ થયો; જવ મે તુમ

સમ ઠાકુર લહયો. સેવકને નિરવ હજ્યો. તુમ્હે; એતલી વિનતી કરે છુ અ
મ્હે આં ૪ સકલસુરીશ્વરમાં સોભતા શ્રી વિજય પ્રભુસુરી-દિપતા, પડીતો તમ
પ્રેમ વિજય તણો; તુમ દરિશણે ભાણુને સુખ ધણો. ૫

અથ શ્રી સંભવનાથ જીન રેતવન.

આસાણરા યોગી એ દશી—ત્રીજા સભવ-જિનની સુખદાઈ, પુરવ પુ
ન્યે સેવા પાઠે, સાહિબ સોભાગી ક્ષણ ઉતમને પરસગે, લહતાં સુખ હોએ
અગેરે સાં ૧ તો તુમ્હે જેવહવાની જે સેવા; તેહતુ, શુ કહવુ દવારે સાં
ત્રીજીવન તારક તુજને મે દીઠો, અમૃતથી લાગ્યો મીઠેરે સાં ૨ તુમ ચરણે
મુજ મનકુ ખાંધ્યુ, વળી ભક્તિ ગુણે કરી સાધ્યુરે સાં હરિહરાદીશુ ચિત ન
રાખ્યુ; એક તુમ્હે સેવા મૃત વ્યાખુરે સાં ૩ હેજ ધરીને શેવક સાહમુ, જી-
આ એ ખગસીશ પામુરે સાં આલગડી એ સાહિબ માહારી; ચિત ધરજ્યો,
જગ હિતકારીરે સાં ૪ ઘણુ ઘણુ તુમને શુ કહીએ; સેવકને સગે વહિએ
રે સાં પડીત પ્રેમવિજય સુપસાચા, ભાણુવિજય નમે તુમ્હે પાયારે સાં ૫

અથ શ્રી અલીનંદન જીન રેતવન

સાહિબા માહારા મોહીરે, મટકતી ચાલરે જાવા નહી દઉરે એ દશી—
સાહિબા માહારા અલીનંદન જિનરાયરે સાહિબ સાંભજોરે સાં મુરસેવી તુમ
પાયરે સાં સાં સેવક મનડાની વાતરે શાં સાં કહુ તે સુણો અવદાતરે
શાં ૧ સાં મોટા જનશુ જે પ્રીતરે શાં સાં કરવી તે જોટી રીતરે શાં
સાં અમ મનમાં તુ એકરે શાં સાં અમ સમ તુમને અનેકરે શાં ૨
સાં નિરાગીશુ નેહરે શાં સાં છટકી દેવે છેહરે શાં સાં શી ધરવી પ્રી
ત તે સાથરે શાં સાં તે નિફલ ગગને ખાયરે શાં ૩ સાં પાણુ મોટા
ની જે સેવરે શાં સાં નિફલ ન હોવે કદેવરે શાં સાં મુજ ઉપર ભગવા-
નરે શાં સાં તુમ્હે હજે મહિરખાનરે શાં ૪ સાંતપ ગછમાં શિર તાજ
રે શાં સાં શ્રી વિજય પ્રભુસુરી રાજરે શાં સાં પ્રેમ વિષ્ણુ પમાયરે
શાં સાં ભાણુ નમે તુમ પાયરે શાં સાં

અથ શ્રી સુમતીનાથ જીન રેતવન.

માહરૂ મન પાત્યુરે માધવ દખતારે એ દશી—ધન ઇન દિવસ આનિ
ના માહરોરે; ધન ધન વસી ઘડી એહ; ધન ધન સમય વસી જે તાહરે,
દરિશણ દિકુ નયણેહ ૧ માહરૂ મન માન્યુરે સુમતી નિમંદ્યુરે, આંકડી
સુદર મુરતી મે દીઠી તાહરી; કેતલે દિવસે આજ નવન આવન થયાં પ્રભુજી

માહારારે, પાપ તિમીર ગયાં ભાજ માં ૨ ખાસો ખજમતગાર તે બાણીનેરે
કરેણા ધરો મન માંડ, સેવક ઉપક હીતંબુધ આણીનેરે, ધરી વલી રૂઢ્ય ઉ-
માહ માં ૩ નિરમલ સેવા મૃત મુજ આપીએરે, જમ યુજે ભવનારે તાપ;
હવે દરિશણના વિરંહ તે મત કરોરે, વલી મેટજે મનનો સતાપ માં ૪
ઘણુ ઘણુ શું કહીએ તુમનેરે, છો તુમે ચતુર સુજાણ, મુજ મન વછીત પુ-
રજ્યો ઇમ ભણેરે; પંડિત પ્રમનો ભાણ માં ૫

અથ શ્રી પદમપ્રભુ જન સ્તવન.

લાછલદે માત મહાર એ દશી—શ્રી પદ્મ પ્રભ સ્વામી અરજ સુણો
અભિરામી આજહો શિર નામીરે, બહુ વિધપરે વિનવુજ ૧ તુમ્હો છો જ-
ગદાધાર, મુજ સેવકમે તાર, આજહો ધારીરે. મુજ સ્વામીજી નિજ ચિતમાં
જી ૨ ભગતી વછલ ભગવાન, મુજ પેહજ્યો મહિરખાન, આજહો મુજ ઉપ-
રેરે ખિમાણી સ્નેહલતા ધરીજી ૩ તુજ સમ માહરે સ્વામી, હવે ન રહી કાં
ઇ ખામી આજહો કામિતરે, માહારાં હવે પુરાણ થાય સેજી, ૪ પ્રેમ વિષ્ણુ સુ-
પસાય; ભાણ નમે તુમ પાય; આજહો દેજ્યોરે; ભવ ભવ તુમ પદ સેવનાજી ૫

અથ શ્રી સુપારસ્વ જન સ્તવન

થારા મારા કરહલા એ દશી—પાસે સુપાસજી રાખીએ, સેવક ચિત
માં આણી, સલાણા જમ હુ અંતર ચિતની વાત કહુ ગુણ ખાણી, સં ૧
પાં કરણા વિલાસી તુમહે અછો, કરણાગાર કૃપાલ સં કરણા સરસ સરો-
વરે; પ્રભુજી તુછે મરાલ સં ૨ પાં અપરાધી જે સેવક ઘણુ, તો પાણુ
નવી છંડાય; સં નિમ્મ વિદુત અગ્ની સમી, નવી છંડે મેઘરાય સં ૩ પાં
તે માટે છોડતાં થકાં સોભશે કીમ મહારાય સં જાંલ ગ્રહાની લાજ છે,
ઘણુ શું તુમને કહાય સં ૪ પાં તુ છંડે પાણુ નવી છંડુ, હુ તુજને મહા-
રાય સં તુમ ચરણે ભાણ આવહો; પ્રેમ વિષ્ણુ સુપસાય સં ૫ પાં

અથ શ્રી ચંદ્રપ્રભુ જન સ્તવન.

ઝાંઝરીયાની દશી—શ્રી ચંદ્ર પ્રભ મહારાજ તુમ્હે છો દિન દયાલ
મહિર ધરી મુજ ઉપરેજી; વિનતી માંનો કૃપાલ ૧ સક્ષનેહા પ્રભુયુ લાગ્યો.
અવિહક નેહ; જમ આતુક મન મેહ આંકણી સજનશુ જે નેહલોજી, કરતાં
ખમણા રંગ, ફરજન જનશુ ત્રીતડીજી, કાણ કાણમાં મન ભંગ સં ૨ ઉ-
તમ જન રૂપાંજી; તેહ પાણુ બસાં નીરધાર, મુરખ જનશુ ઝાંડીજી, કરતાં
રસ નિલગાર સં ૩ મનમાં ઇમ ખાણી કરીજી; આવ્યો તુમ્હારે પાસ; નિ

રવહી એહવે મુજનેજ નિમ પોચે મનની આર્ગ સં ૪ એહલપણુ શુ દા
ખીએજ તુમે છો ખુદિ નિધાન; પ્રેમવિપ્રધના ભોણુજી; રાખો પ્રીત પ્ર
ધાન સં ૫

અથ શ્રી શુભીધી નાથજીનુ રતવન.

અખકો ચોમાસો માકા ખુખ્યજીથે રહેને એ દશી— સુવિધી જીણુદ
માને દરિશણુ દાને, દિલભર દિલથી મારે સામુ ધે જીવોને; હસી થારા ચી
તની વાત માને થે કહોને, પ્રીતનીરે રીતમાં શુ થે વહોને આંકણી. અતર
ચિતની વારતારે પ્રભુ કહુ તે ચીત ધરોને, પ્રીત પ્રતીત જીમ ઉપજેરે; તિમ
અવીહડ પ્રીત કરોને સું ૨ સુંદર તુમ મુખ મટકડેરે; પ્રભુ લોભાવ્યા તે અ
મને મુજ મન મળવા અતી ઘણુરે; આહે કાણુ કાણુ માંહે માંહે તુમને સું
૩ પ્રીં લલચાવશો દિન કેતલારે, ઈમ મુજને દિલાસા દેઈને; હાના મુખથી
ભાખાએરે, ખેસીશુ રઘા મોન લેઈને સું ૪ પ્રીં હસિત વદને બોલાવીને
રે; આજ મુજને રાજ કરોને; વછીત દઈ અમને, તુમ્હે જગમાં મુજસવરો
ને; સું ૫ પ્રં

અથ શ્રી શીતલજીનુ રતવન.

માયા મોસન કોજે એ દશી—એતો શ્રી શીતલ જીન મેરા; મેતો ચ
રણુ ગ્રધા પ્રભુ તેરા; અખ દુર કરો ભવ ફેરાહો લાલ ૧ પ્રભુ માહારે મન
માન્યા; આંકણી એતો શીતલ મુદ્રા એહની; વલી શીતલ વાણી જોહની એ
સમ મુરતી, નહી કોહનીહો લાલ પ્રં ૨ તુમ વાણી ઘણી ઘણી મીષ; સાકર
દ્રાખથી એવી સીષ; એતો લાગે છે મુજ ઈછોહો લાલ પ્રં ૩ તુમ શીતલ ના
મ પ્રધાન; મુજ તનમન કરી એક તાન; તુમ નામ કેરુ ખુરખાનહોલાલ પ્રં
૪ નીજ ચરણની સેવા દેજ્યો; નિજ ખાલકપરે મુને ગણજ્યો; ખાંહ ગ્રહીને
તુમ્હે નિરવહજ્યોહો લાલ પ્રં ૫ એતો પ્રેમવિપ્રધ મુપસાય ભાણુ વિનય નમે
તુમ પાય; તુમ દરીશણુ આનદ થાયહોલાલ પ્રં ૬

અથ શ્રી શ્રીયાંસ નાથજીનુ રતવન.

ઘણુ પ્યારો ઘણુ પ્યારો પ્રાણથી તુ પ્રણુજી, એ દશી—શ્રી શ્રીયાંસ-
જી શ્રી શ્રીયાંસજી વિનતી અમ તણીજી, માનો તુમે માનો તુમે પ્રાણુ આ
ધારહો. અમ મનની અમ મનની વાત છે ઘણીજી; એક વચનેસે એક વચ
નેસે દાખુ પ્રકારહો. શ્રીં ૧ મોઠાને મોઠાને થોકુન દાખીએજી. ઘોડા માંડી
ઘણોરે સવાદહો મુજ મનમાં મુજ મનમાં ચિતા એ મેલકીજી; ઉપજતં ૩

પજતે હૃદય આહ્વાદો શ્રી૦ ૨ હવે જાણ્યુ હવે જાણ્યુ ચિતમાં વિચારતાં
છ, સ્વામી છે તુમ્હે સ્વામી છે તુમ્હે; મનના જાણો તેહ માટે તેહ મા
ટે થોડે વિનવુછ; ઘણુ તુમ્હને ઘણુ તુમ્હને કેહેવુ અપ્રમાણુ શ્રી૦ ૩ સે-
વકને સેવકને કૃપા કરી દીજીએછ, અતિ અદ્ભુત અતિ અદ્ભુત વાંછિત દાન
હો, તુમ્હ પાસે તુમ્હ પાસે ચ્યાર અનત છેછ, અસતે દો અસતે દો ભમ
વાનહો શ્રી૦ ૪ ઓલગ એ ઓલગ એ ચિતમાં ધારજોછ, મુજપે તુમ્હે મુ
જપે તુમ્હે હજ્યો મહિરખાનહો; પંડિતા તમ પંડિતા તમ પ્રેમવિનય તણોછ
ભાણવિનય તે ભાણવિનય તે ધરે તુમં ધ્યાનહો શ્રી૦ ૫

અથ શ્રી વાશુપુજ્ય જીવ રતવન.

મોતીડાની દશી—શ્રી વાસકુજ્યજી સાહિબ માહરા, પ્રભુ લાગો છે
તુમ્હે પ્રેમ પીયારા; સાહિબા જિનરાયા હમારા, મોહના જિં તન મન ચિત
વધ્યુ તુમ્હસ્થુ, હવે અંતર રાખો કહો કિમ અમસ્થુ. ૧. સાં દાસની
આશા પુરીએ પ્યારા, જો તુમ્હે નામ ધરાવો છો જગદાધારા; સાં અકળ
લીલા તુમ પાશે જે સ્વામી, હિત આણી દીજીએ અતર જર્મી. ૨. સાં
એતલી વિમાસણુ શી છે તુજને, એતો વંછિત દેતા સ્વામી મુજને; સાં ખોટ
ખજને નહી પડે તાહરે, પણ અખય ખજનો હોશે માહરે- ૩. સાં ભલો
ભુડો પણ પોતાનો જાણી, વળી કર્ણાની લહર તે મનમાં આણી, સાં અ-
મ્હે મનોગત વંછિત દેજ્યો, મલુ હેજ ધરીને સાહયુ જોજ્યો- ૪. સાં વા-
રવાર કહુ સ્યુ તુમને, શેવા ક્રોધ દેજ્યો સ્વામી હમને; સાં પ્રેમ વિભુધતા
ભાણુની પ્રભુજી, તુમ નામે દોલત ચઢતી વિભુજી, ૫. સાં

અથ શ્રી વીમળનાથ જીવ રતવન.

વીંછીયાની દશી—હારે લાલા વિમળ જિનેશ્વર શેવીએ, એતો વિમળ
અછે તસ નામરે લાલા; વિમળ વાણી સુણ નેહતા, જસ વિમળ અછે પરી-
ણામરે લાલા. વિં ૧. એતો વિમળ કમળ દળ પાંખડી, સમ નયન મુગલ
છે ખાસરે લાલા; અખ પકજ ઘણુ વિમળ છે; વળી વિમળ છે મુદ્રા જસરે
લાલા. ૨. વિં દર્શણ ચારિત્ર વિમળ છે, એતો વિમળ છે કેવળજ્ઞાનરે લાલા;
સ્તુતી સ્તવના જસ વિમળ છે, વળી વિમળ છે શુક્લ ધ્યાનરે લાલા. ૩ વિં
સત્તર ભેદ સંજમ કહો, તેહજ પણ વિમળ છે તાસરે લાળા; યશ કિર્તિ ધ-
ણુ વિમળ છે; ગાણુ વિમળ જે ગુણુનો આવામરે લાલા. ૪. વિં પ્રેમ વિ-
ભુવ પસાયથી; ભાણવિનયને બધજય કારરે લાલા; નિત નિત અરાણુ કમળ

મતે; મણમે એ મણના હિદારે લાલા, ૫. વિ.

અથ શ્રી અનંતનાથ જીન રતવન.

માલિ કરે, આગમે એ દેશી—સુદર સુરતી તમ તણી; પ્યારી લાગે જિ-
ણદા લોઅ હો, પ્યારીં કાણ એક સગ ન પૂરીહર; તુમ દીઠા આણદા લોઅ
હો. તુમં ૧. અહો મણ મોહનગારા, લો આંકણી, કોમુદ ચદ્ર સમાન છે;
મણજી તુમ્હે મુખકુ લો, અં લગન જગી જોવા તણી; એહમાં નહી કુકુ
લો. અં ૨. વિકસીત પદ્મ સમાન છે, સાહિબ તુમ નયણાંલો, અં સાકર
દ્રાપ્ત થકી ઘણું; મીઠાં તુમ વયણાંલો. અં ૩. આણદ પામ્યો દેખીને; અ
નત જિન તુમનેરેલો, અં હૃદયે ઉલટ આણીને; વછીત દેખ્યો અમનેરેલો.
અં ૪. શ્રી વિજય, મલસુરી ગછ ધણી; તપ ગછમાં દિણદાલો. અં ૫.
હિત પ્રેમના લાણને; તુમ નામે આણદાલો. અં ૫.

અથ શ્રી કુરુમનાથ જીન રતવન.

છાંજી છાંજી છાંજી અદા છાંજી—એ દેશી. લ્યોને લ્યોને લ્યોને મુજરો
લ્યોને, ધર્મ જિણેશ્વર પ્યારા; મુજરો લ્યોને, જીવન પ્રાણ આધારા. મું આં
કણી, તુમ ગુણ રંગે અમે મણ રાખ્યા; માય્યા નામ સુણીને, અમે દરિ-
સણના અરથી તુમ કને; આવ્યા દાયક જાણીને. મું ૧. અજર ન કીજે
ધડી એકની હવે; દીજે દરિસણ અમને. દરિસણ દેઈ પરસન કીજે; એ
શોભા છે તુમને. મું ૨. મુજ ઘટ પ્રગટ્યો આણદ, અતહુ; નવલી સુરત
પેખી. વિકસીત કમળ પ્રે મુજ હિયકુ; થાએ છે તુમ મુખ દેખી મું ૩.
મુજ ભક્તિએ તુમ્હે આકર્ષ્યા; આવ્યા છો મુજ ઘટમાં; ન્યુનતી ન રહી હવે
કશી માહરે. મુજ સમ કો નહી જગમાં. મું ૪. સુવ્રતા નદન સુરતર
સેવિત; પુરણ પુન્ય પાચો. પહિત પ્રેમવિજય સુપસાચે; લાણવિજય મન
લાચે. મું ૫.

અથ શ્રી શાંતીનાથ જીન રતવન

દીઠીહો મણ દીઠી જગગુરુ તુજ—એ દેશી. સાહિબહો તુમ્હે સાહિબ
શાંતી જિણુંદ; સાંભજોહો મણ સાંભજો વિનતી માહરીજી; મનકુહો મણ મ-
નકું. રહ્યુ લપટાય. સુરતિહો મણ સુરતિ દેખી તાહરીજી. ૧. આશ્યાહો મણ
આશ્યા મેરુ સમાન; મનમાંહો મણ મનમાં હુતિ મુજ અતિ ધણીજી; પુરણ
હો મણ પુરણ થઈ અમ આશ. સુરતિહો મણ સુરતિ દીકે તુમ તાણીજી. ૨.
સેવકહો મણ સેવક જાણી રવામી; મુજશ્યુહો મણ મુજશ્યુ અતર નવી રા

લલિતો, દેવ, કુદેવ, દુર દુર ધ્યાન થમોરી, ૩ લગન લગી તોહ સાથ. અબ કયુ
સરત જુરી, તુમ ચરણે લમટાય, રહીતો નામ ભજુરી-૪; પરશન હોને
મોય; એહ હુ અરજ કરી; પ્રેમ વિષુધ ભાણ એમ કહે તમ આન ધરી ૫

અથ શ્રી મુની સુવ્રત જન સ્તવન.

હારે મારા ધર્મ જાણુદય પુરણ પ્રીતને એ દશી—હારે મુજ માણા
ધાર તુ મુની સુવ્રતજન રાયને, મલિઓ હેનેહરીઓ પ્રીત પ્રસંગથીરેલો, હા
રે મુજ સુંદર, લાગી માયા તાહારી જોરને અલગોરે ન રહુ હુ પ્રભુ તુ
જ શગથીરેલો; ૧ હારે માનુ અમીઅક ચોલાંહે જલાં તુમ નેનજો, મનોહર
રે હશીત વદન પ્રભુ તાહરેલો, હારે કોઈની નહી તિન જુવનમાં તુમસમ મુ
રતીને; એહવી સુરતી દેખી ઉલસ્યુ મન માહરેલો, ૨ હારે પ્રભુ અતર પ
ડદા ખોલી કીજો વાતને, હેજ હિઆથી આણી મુજને ખોલાવીએલો હારે
પ્રભુ નયન સહજો સનમુખ જોઈ એક વારજો; સેવકના ચિત માહિ આણુદ
ઉપજવીએલો ૩ હારે પ્રભુ કરુણાસાગર દીન દયાલ કૃપાલજો, મહિર ધરી
મુજ ઉપર પ્રીત ધરી હોચેરેલો, હારે પ્રભુ નિજ ખાલકપરે મુજ લેખજો જા
ણુદજો, પ્રીત સુરગી અવિહક મુજસ્યુ નિવાહીએરેલો ૪ હારે પ્રભુ ખાંહ ગ્ર
હ્યાની લાજ છે તુજને સ્વામીજો, ચરણે સેવા મુજને દેજો હેજો હસીરેલો;
હારે પ્રભુ પડિત પ્રેમવિનયના કવિ એમ ભાણુજો; પભણેરે જન સુરતી મુજ
દીલમાં પસીરેલો- ૫

અથ શ્રી નમીનાથ જન સ્તવન.

અગુણીક મુનિપર આલ્યા ગોચરી એ દશી—શ્રી નમીનાથ સાહિબ
સાલલો, તમ ચરણા ખુઝ લિનોજ; મુજ મન મધુકર અતિહે રૂઆડો, તમ
ગુણ વાસે ભીનોજ શ્રીં ૧ હરીહરાદિક ધતુર ઉવેખીને; અખુજ પ્રત્યય આ
ણીજ, દુરમતિ વાસે તેહ સરચાય છે બહુ ધમ અતર જાણીજ શ્રીં ૨ તે
દેવ છડી તુજને આશ્રયો, કરવા ભજન તમારોજ, સ્નેહ દિશા નિજ દિલ
માં આદરી, પ્રભુજ મુજને તારોજ શ્રીં ૩ ભવ ભવ તુમ પદ કમલની સે
વના; દેજો શ્રી જન રાજ્યોજ, એ મુજ વિનતી ચિતમાં ધારવ્યો. ગિરુઆ
મરેખ ન વાનેજ, શ્રીં ૪ તપ ગજ નંદન અમર દરમ મમો; શ્રી વિજ
ય ખલસુરી રાયજ, પ્રેમવિષુધ પય સેવક ઈણપરે; ભાણુ નમે તુમ પાયજ.
શ્રીં ૫

અથ નેમનાથ જન સ્તવન.

જઠણી દેશી—નયન સહુણાહો વાલહા, સસનેહા પ્રભુ નેમ તોરણ
આવીને તુમ્હે, પાછા વલી ગચા કેમ નં ૧ આસો વાદલ નીપરે, એવડો
કખર કીધ; જનન લઈને આવ્યા વહી, પિણુ થયા અપ્રસીદ્ધ, નં ૨ નેહ
નિવાહી નવી શકયા. કાણુમાં દીધો છેહ. એસી ગવદવ રીત છે, જે પુરણ પા
લો ન નેહ નં ૩ લાલચ દઈને તુમ્હે, કરી નિજ નારી નિરાશ. વચન
સહુનાં અવગણિ, ગીરનાર કીધો વાસ નં ૪ સિદ્ધ અનેકે વિલસિને, તેહથી
કીધો જવા પેમ, ભવ ભવની નાર જે મુકો, રીતી સીછે તુમ એમ નં ૫
ધણપરે વિલપતી બહુપરે, પહુતી ગઢ ગિરનાર, કેવલ દરિસણ અનુભવે, પ.
હોતી મુગત આગાર નં ૬ ધન ધન નેમ રાજુલ જેણે; પાલી પુરવ પ્રીત,
ભાણુ ભણે બુધ પ્રમનો, સાચી એ ઉતમ રીત. નં ૭

અથ શ્રી શ્રીપારસ્વનાથ જીન રતવન.

ધન ધન ધનની દેખી એ દેશી—વામાનંદન શ્રીપાસ, મહારી સાંભલો
તુમે અરદાસહો સાહિબ સસનેહા, અમે સેવક તમારા તુમ્હે છે સાહિબજી
હમારાહો સાં ૧ સુદર પ્રભુ તુમ રૂપ, જસ દિઠે હારયા રતી ભુપહો સાં
પ્રભુ મુખ વિદ્યુ સમ દિસે દખી ભવીયાણુ નામન હીસેહો સાં ૨ કમલ દ-
લ સમ તુમ નયાણાં, અબ્રમથી મીઠાં વચણાહો, સાં તમ અર્ધ ચંદ્ર સમ-
ભાલ; માનુ અધર જસ્યા પરવાલહો સાં ૩ શાંતિ દાંતિ ગુણુ ભરીચો, એ
તો અગણિત ગુણુના દરિયોહો સાં સાચો શિવપુર સાથ પ્રભુ તું છે અના-
થનો નાથહો સાં ૪ એતો ભજન કરેવા તાહરે, પ્રભુ ઉલથું છે મન માહરે
હો. સાં એતો પ્રમવિબુધનો શિષ, ભાણુવિજય તમે નિસં દિસહો સાં ૫.

અથ શ્રી મહાવીર જીન રતવન.

આણુંદ મયનિરૂપમ ચોવીશમે, પરમેશ્વર પદ નીરખ્યોરે, પરમેશ્વર
પદ જેહને છાને, અતર ચિતથી મે પરખ્યોરે આં ૧ ધારક છે દેવ શબ્દ
ઘણેરા, પિણુ દેવ તત્વતે ન ધરેરે, જેમ કનક કહીએ ધંતુરને, હેમની ગત
તે ન સરેરે; આં ૨ જે નર તમ ગુણુ ગુણુથી રશીઆ; તે ક્રીમ અવરને
સેવેરે; માલતી કમમે લીના જે મધુકર; અવર સુરભી લેવેરે આં ૩ ચિત
પ્રસતે જીનજીની ભજના; સજન કહો કિમ ચુકેરે; ઘર આંગણુ ગંગા પામીને
કુણુ ઉવેખીને મુકેરે આં ૪ ધ્યેય સ્વરૂપે ધ્યાય તમને જે; મન વચ કાયા
આરાધેરે; પ્રેમવિબુધભાણુ પબણે; તે નર વર્ધમાન સુખ સાધેરે આં ૫ ધી-
તિ શ્રી ભાણુવિજય કૃત ચોવીશી. સપુર્ણ.

અથ શ્રી દેવચંદ્રજિ કૃત ચોવિંશિ,

અથ શ્રી રૂપભદ્રજી જીન રતન.

રીષભ જાણુદશુ પ્રીતડી કિમ કીજેહો કહો ચતુર વિચાર; પ્રભુજી જઈ અલગા વશ્યા; તિહાં કિણુ નવીહો કો વચન ઉચાર; રીં ૧ કાગલ પાણુ પહુચે નહી; નવી પહુચેહો તિહાં કો પરધાન, જે પહુચે તે તુમ્હ સમો, નવી ભા જોહો કોના વ્યવધાન, રીં ૨ પ્રીત કરે તે રાગીયા. જીનવર જોહો તુમ્હે તો વિતરાગ, પ્રીતડી જેહ અરાગીથી; ભેલવવીહો લોકોતર માગ રીં ૩ પ્રીતી અનાદીની વિષ ભરી; તે રીતેહો કરવા મુજ ભાવ, કરવી નરવીષ પ્રીતડી, કિણુ ભાંતેહો કહો બને બનાવ રીં ૪ પ્રીતી અનતી પરથકી; જે તોડેહો તે જોડે એહ; પરમ પુરૂષથી રાગતા એકત્વતાહો દાખી ગુણુ ગેહ. ૫. રીં પ્રભુજીને અવલબતા, નિજ પ્રભુતાહો પ્રગટે ગુણુ રાશ, દેવચંદ્રની શેતના, આપે મુજહો અવિચળ શુખવાસ ૬. રીં

અથ શ્રી અજીત જીન રતન

જ્ઞાનાદીક ગુણુ સપદારે, તુજ અનત અપાગ; તે સાંભળતાં ઉપનીરે; રૂચિ તેણે પાર ઉતાર, ૧. અનિતજીન તારજ્યોરે, તારજ્યો દિન દયાળ. અજીં આંકણી. જે જે કારણુ જેહનોરે, સામગ્રી સયોગ, મિલતા કારજ નિપજેરે, કર્તા તેણે પ્રયોગ, ૧. અં કાર્ય સિદ્ધ કર્તા વસુરે, લહિ કારણુ સયોગ, નિજ પદ કારક પ્રભુ મિદ્યારે, હોય નિમીત્તહ ભોગ ૩ અં અજ કુળ ગત કેસરી લહેરે, નિજ પદ સિધ નિહાગ; તિમ પ્રભુ ભકતે ભવિ લહેરે. આતમ શક્તિ સભાળ. ૪ અં કારક પદ કર્તાપણુરે, કરી આરોપ અમેદ, નીજ પદ અરથી પ્રભુ થકીરે, કરે અનેક ઉમેદ. ૫. અં અહવા પરમાતમ પ્રભુરે, પરમાનંદ સ્વરૂપ; સ્યાદાદ સંતારશીરે, અમલ અખડ અનુપ. ૬. અં આગેપિત મુખ ભ્રમ ટળ્યોરે, ભાર્યો અવ્યાભાધ, સમર્યો અભિલાખીખણુરે, કર્તા માધન સાધ્ય. ૭. અં ગ્રાહિકતા સ્વામીત્વતારે, વ્યાપક ભોક્તા ભાવ; કારણુતા કારજ દશારે, સંકળ ગ્રંથુ નિજ ભાવ ૮. અં શ્રદ્ધા ભાસન રમાણુતારે, દાનાદિક પરીણામ; સંકળ ધયા સતારસીરે, જિનવર દરસણુ પામી. ૯. અં

તિણે નિર્ધામક માહણોરે, વૈદ્ય ગોપ આધાર; દેવચંદ્ર સુખ સાગરે, ભાવ ધ-
રમ દાતાર. ૧૦ અ૦

અથ શ્રી સંભવનાથ જીન રતવન.

શ્રી સભવજીન રાજજીરે, તાહરૂ અકળ સ્વરૂપ; જિનવર પુજે સ્વપર,
પ્રકાશક દિનમાણીરે, સમતારસનો ભુપ. જિં ૧. પુજે પુજેરે ભવિક જિન
પુજે, પ્રભુ પુજે પરમાનંદ; જિં ૨. આંકણી. અવિસંવાદ નિમીત્ત છોરે, જગત
જતુ સુખ કાજ. જિં ૩. હેતુ સત્ય બહુ માનથીરે, જીન સેવ્યા શિવરાજ. જિં
૪. ઉપાદાન આતમ સહીરે, પુષ્ટાલબન દેવ; જિં ૫. ઉપાદાન કારણપણેરે, પ્રગટ
કરે પ્રભુ શેવ જિં ૬. કાર્ય ગુણ કારણપણેરે, કારણ કાર્ય અનુપ; જિં ૭. સકળ
સીદ્ધતા તાહરીરે, માહરે સાધન રૂપ. જિં ૮, એક વાર પ્રભુ વદનારે; આ-
ગમ રીતે થાય. જિં ૯. કારણ સત્યે કાર્યનીરે, સિદ્ધ પ્રતીત કરાય. જિં ૧૦.
પ્રભુપણે પ્રભુ ઝોળખીરે; અમલ વિમલ ગુણ ગેહ; જિં ૧૧. સાધ્ય દષ્ટી સાધક
પણેરે; વદે ધન નર તેહ. જિં ૧૨. જન્મ કૃતારથ તેહનારે. દિવસ સંજ
પણ તાસ. જિં ૧૩. જગત સરણ જિન ચરણનેરે; વદે ધરીય ઉલ્લાસ. જિં ૧૪.
નીજ સત્તા નીજ ભાવથીરે, ગુણ અનતનો ઠાણ; જિં ૧૫. દેવચંદ્ર જીન રાજજી
રે, સુદ્ધ સિદ્ધ સુખ ખાણ. જિં ૧૬

અથ શ્રી અભીનંદન જીન રતવન

કયુ જાણુ કયુ બનીઆવહી, અભીનંદન રસ રીતીહો મીત; પુદગળ
અનુભવ ત્યાગથી, કરવી જસ પરતીતહો મીત. કયુ ૦ ૧, પરમાતમ પરમે-
શ્વર, વસ્તુ ગતે તે અલીપ્તહો મીત; દ્રવ્યે દ્રવ્ય મીલે નહી; ભાવ તે અન્ય
અવ્યાપ્તહો મીત. કયુ ૦ ૨. શુદ્ધ સ્વરૂપ સનાતણો, નીર્મળ જે નીસસગહો
મીત; આતમ વિભુતે પતાણમ્યો ન કરેતે પરસગહો મીત. કયુ ૦ ૩. પાણુ જાણુ
આગમ બજે; મીલવો તુમ્હ પ્રભુ સાથહો મીત; પ્રભુ તો સ્વસપતી મઈ, શુદ્ધ
સ્વરૂપનો નાથહો મીત. કયુ ૦ ૪ પર પરીણામીકતાઅ છે, તે તુજ પુદગળ
જોગહો મીત; જડચલ જગની એકનો; ન ઘટે તુજને ભોગહો મીત. કયુ ૦ ૫.
શુદ્ધ નીમીત્ત પ્રભુ ગ્રહો; કરી અશુદ્ધ પરીહેયહો મીત; આત્માલખી ગુણ લ-
ઈ, સહુ સાધકનો ધ્યેયહો મીત. કયુ ૦ ૬. જીમ જીનવર આલબને, વધે સુધે
એક તાનહો મીત; તિમ તિમ આત્માલબની; અહે સ્વરૂપ નિદાનહો મીત.
કયુ ૦ ૭. સ્વસ્વરૂપ એકત્વતા, સાધે પુર્ણાનદહો મીત; રમે ભોગવે આતમા;
રતનથી ગુણ વૃદ્ધો મીત. કયુ ૦ ૮. અભીનંદન અવલબને, પરમાનંદ વિ

લાસહો મીત; દેવચદ્ર પ્રભુ શેવના, કરી અનુભવ અલ્યાસહો મીત. કયુ ૦ ૮.

અથ શ્રી સુમતીનાથ જીન સ્તવન.

અહો શ્રી સુમતી જીન શુદ્ધતા તાહરી; સ્વગુણ પર્યાય પરીણામ રામી, નિત્યતા એકતા અસ્તિતા ઈતર યુત; ભોગ્ય ભોગી થકો પ્રભુ અકામી. ૧ અં ઉપને વ્યય લહે તહવી તેહવો રહે, ગુણ પ્રમુખ બહુસતા તહવી પીડી; આત્મ ભાવે રહે અપરતા નવી ગ્રહે, લોક પરદેશ મિત પિણ અખડી, ૨. અં કાર્ય કારણપણે; પરણમે તહવી ધરૂવ, કાર્ય ભેદ કરે પિણ અભેદી. કર્તૃતા પરણમે નવ્યતા નવી રમે; શકળ વેત્તા થકો પિણ અવેદી. ૩. અં શુદ્ધતા બુદ્ધતા દેવ પરમાત્મા; સહજ નીજ ભાવ ભોગી અયોગી; સ્વપર ઉપયોગિતા દાત્મ્ય સત્તારસી; શક્તિપર બુદ્ધતો, ન પ્રયોગી. ૪ અં વસ્તુ નીજ પરણતે સર્વ પરણામકી, એતલે કોઈ પ્રભુતા ન પામે; કરે બાણે રમે અનુભવે તે પ્રભુ; તત્ત્વ સ્વામીત્વ શુચી તત્ત્વ ધામે. ૫. અં જીવ નવી પુદ્ગલી નૈવ પુગ્ગલ કદા, પુગ્ગલા ધાર નહી તાસ રગી; પર તણો ઈસ નહી અપર એશ્વર્યતા; વસ્તુ ધર્મે કદા ન પરસગી, ૬, અં સગ્રહે નહી આપે નહી પર ભણી; ન વી કરે આદરે ન પર રાખે; શુદ્ધ સ્થાદાદ નિજ ભાવ ભોગી જીકે, તેહ પર ભાવને કેમ આપે ૩. અં તાહરી શુદ્ધતા ભાસ' આશ્ચર્યથી, ઉપને રૂચી તીણે તત્ત્વ ઈહે; તત્ત્વરગી થયો દોષથી ઉભગો; દોષ ત્યાગી ટળે તત્ત્વ લીહે. ૮. અં શુદ્ધ માર્ગે વધ્યો સાધ્ય સાધન સધ્યો, આમી પ્રતીછદ સત્તા આગધે; આત્મ નિષ્પત્તી તીમ સાધના નવી ટીકે, વસ્તુ ઉત્સર્ગ આત્મ સમાધે ૯. અં માહરી શુદ્ધ સત્તા તણો પુર્ણતા, તેહનો દેતુ પ્રભુ તુહી સાચો; દેવચદ્રે સ્તવ્યો મુની ગણે અનુભવ્યો, તત્ત્વ ભકતે ભરીક સકળ રાચો. ૧૦. અં

અથ શ્રી પદ્મપ્રભુ જીન સ્તવન.

શ્રી પદ્મ પ્રભુ જીન ગુણનીધીરે લાલ; જગતારક જગદીસરે વાલ્હેસર; જીન ઉપગાર થકી લહેરે લાલ, ભરીજન સીદ્ધી જગીસરે. વાં ૧. તુજ દરિસણ મુજ વાલહેરે લાલ; દરસણ શુદ્ધ પવીતરે; વાં દર્શન શબ્દ નચે કરેરે લાલ, સગ્રહ એમણતરે વાં ૨. ખીને વૃક્ષ અનતતારે લાલ; પમરે જી જગ ચોગરે, વાં તિમ મુજ આત્મ અપદારે લાલ, પ્રગટે પ્રભુ સચોગરે. વાં ૩. ૩. તું જગત જતુ કારન રૂચરે લાલ. સાધે ઉધે ભાણે; વાં ચિદાનંદ્યુ વિલાસતારે લાલ; વાધે જીનવર આણે વાં ૪. તું લખિં મિદ્ધી મંત્રાસરે લાલ; ઉપને સાધક સગરે. વાં સહેજ અધ્યાતમ તત્ત્વતારે લાલ; પ્રગટે ત-

ત્વી રંગરે, વાં ૫. તું લોહ ધાતુ કચન હુવેરે લાલ. પારસ ફરસન પામીરે.
વાં પ્રગટે અધ્યાતમ દશારે લાલ વ્યક્ત ગુણી ગુણી ગ્રામરે. વાં ૬. તું
આત્મ સિદ્ધિ કારણ ભણીરે લાલ, સહજ નિર્ધામક હેતુરે. વાં નામાદિક
જિનરાજનારે લાલ, ભવસાગર મહા સેતુરે વાં ૭. તું થભન ઇદ્રિય યો-
ગનારે લાલ. રક્ત વરણ ગુણ રાયરે. વાં દેવચદ્રે વૃદ્ધ સ્તવ્યારે લાલ. આપે
અવણ અકાયરે. વાં ૮ તું

અથ શ્રી સુધારેન્દ્ર જીન સતવન

શ્રી સુપાસ આણદમે ગુણ અનતનો કદહો જનજી, જ્યાનાન દે પુરણો
પવિત્ર ચારીત્રા નદહોજી શ્રીં ૧ સરક્ષણ વિણ નાયછો; દ્રવ્ય વિના ધન-
વતહો જીં કરતાં પદ કિરીયા વિના; સતઅજ્ઞેઅ અનતહો જીં ૨ શ્રીં
અગમ અગોચર અમરતુ. અન્વચ રીઠી સમુહહો જીં વેરાણ ગધરસ ફરેસ
વિણ નિજ ભોક્તા ગુણ વ્યુહહો જીં ૩ શ્રીં અક્ષય દાન અચીતના લા
લ અયત્ને ભોગહો જીં વીર્ય શક્તિ અપ્રયાસતા. સુદ્ધ સ્વગુણ ઉપભોગહો,
જીં ૪ શ્રીં એકાંતિક આત્ય તિકો. સહજ અકૃત સ્વાધીનહો જીં નિરૂપ
ચરિત્રનિરદ્વશુખ. અન્યઅહેતકે પીનહો જીં ૫ શ્રીં એક પ્રદેશ તાહરે, અ
વ્યાખાધ સમાયહો જીં તસુ પર્યય અવિભાગતા. સર્વાકાશન માયહો જીં ૬
શ્રીં ઈમ અનંત ગુણનો ધણી. ગુણ ગુણનો આનંદહો જીં ભોગ રમાણ
આસ્વાદ્યુત, પ્રભુ તું પરમાનંદહો જીં ૭ શ્રીં અવ્યાખાધ રૂચી થઈ;
સાથે અવ્યાખાધહો જીં દેવચદ્ર પદ તે લહે, પરમાનંદ સંમાધહો જીં ૮ શ્રીં

અથ શ્રી ચંદ્રપ્રભુ જીન સતવન.

શ્રી ચંદ્ર પ્રભુ જીન પદ સેવા. હેવાચે જોહિ લિયાજી. આતંભ ગુણ અ
નુભવથી મલીયા તે ભવ ભયથી ઠલીયાજી શ્રીં ૧ દ્રવ્ય સેવ વદન નમ-
નાદિક. અર્ચન વલી ગુણ ગ્રામોજી શ્રીં ૨ ભાવ સેવ અપવાદ નૈગમ, પ્ર-
ભુ ગુણને સંકલ્પેજી. સંગ્રહ સિતા તુલ્યા રોપે. ભદ્રભદ્ર વિકલ્પેજી શ્રીં ૩
વ્યવહારે ખડું મોન જ્યાન નિજ. ચરણે ખડુ ગુણ રમણોજી. પ્રભુ ગુણ આ
લખી પરિણામે, રજુ પદે ધ્યાને સમરણોજી શ્રીં ૪ શંખદે શુકળ ધ્યાનારો-
હણ સમુ ભિરૂં ગુણ દર્શમેજી. ખીઅશુકલ અવિકલ્પ એકદંવે. એવંભુતતે અ
મેમેજી શ્રીં ૫ ઉત્સર્ગ સંમીકીત ગુણ પ્રગટે નૈર્ગમ પ્રભુતો અસેજી. સંગ્રહ
આતંભ સતીલીખી મુની પદે ભાવ પ્રસસેજી શ્રીં ૬ રજુ સુમે છે શાણીપદ
રથ આતંભ શંકીતી પ્રકાસેજી. ચર્યાખ્યાત પદ શંખદે સ્વરૂપે શુદ્ધ ધર્મે ઉભાસે

છે શ્રી૦૭ ભાવ સચોગી અચોગી સેલેસે. અંત દુર્ગનય જાણાજી સાધનતા એ નીજ ગુણ વ્યક્તી તે સેવના વખાણાજી. શ્રી૦ ૮ કારણ ભાવ તેહ અપવાદ કાર્યરૂપ ઉત્સર્ગોજી. આતમ ભાવ તે ભાવ દ્રવ્યપદ, બાન્ય પ્રવૃત્તિ નિસર્ગોજી શ્રી૦ ૯ કારણ ભાવ પરંપર સેવન પ્રગટે કારણ ભાવોજી. કારણ સિદ્ધે કારણતા વ્યય શુચી પરિણામિક ભાવોજી શ્રી૦ ૧૦ પરમ ગુણી સેવન તનમયતા. નિશ્ચય ધ્યાને ધ્યાવેજી, શુદ્ધાતમ અનુભવ અસ્વાદી. દેવચંદ્રપદ પાવેજી શ્રી૦ ૧૧

અથ શ્રી સુવીધી નાથજીનુ રેતવન.

દીઠો સુવીધી જાણુદ સમાધી રસે ભર્યોહો લાલ સમા૦ ભાસ્યો આતમ સ્વરૂપ અનાદિનો વિસર્યોહો લાલ અ૦ સકલ વિભાવ ઉપાધી થકી મન આસર્યોહો લાલ થ૦ સતા સાધન મારગ ભાણી એ સચર્યોહો લાલ ભ૦ ૧ તુમ પ્રભુ જાણુગ રીતિ સરવ જગ દેખતાહો લાલ સ૦ નિજ સતાએ શુદ્ધ સહુને લેખતાહો લાલ સ૦ પરપરાણુતી અદેષપણે ઉવેખતાહો લાલ. બોવ્યપણે નિજ શક્તી અનંત ગવેખતાહો લાલ અ૦ ૨ દાનાદિક નિજ ભાવ હતા છે પરવશ્યાહો લાલ હ૦ તે નિજ સનમુખ ભાવ ગ્રહે લહી તુજ દશા હો લાલ ગ્ર૦ પ્રભુનો અદ્ભુત યોગ સ્વરૂપ તાણીરસાહો લાલ સ્વ૦ ભાસે વાસે તાસ જસ ગુણુ તુજ જસાહો લાલ જ૦ ૩ મોહાદિક નીધુમ અનાદિની ઉતરેહો લાલ અ૦ અમલ અખંડ અલિપ્ત સ્વભાવજ સાંભરેહો લાલ સ્વ૦ તત્ત્વ રમાણું શુચી ધાન ભાણીને આદરેહો લાલ ભ૦ તે સમતા રસ ધામ સ્વામી મુદ્રાવ વરેહો લાલ સ્વ૦ ૪ પ્રભુ છો ત્રીભુવનનાથ દાસ હુ તાહરોહો લાલ દા૦ કર્ણાનિધી અભિલાખ અછે મુજ એખરોહો લાલ અ૦ આતમ વસ્તુ સ્વભાવ સદા મુજ સાંભરોહો લાલ સા૦ ભાસન વાશન એહ ચરણુ ધ્યાને ધરોહો લાલ ચ૦ ૫ પ્રભુ મુદ્રાનો યોગ પ્રભુ પ્રભુતા લખેહો લાલ પ્ર૦ દ્રવ્ય તણે સાધર્મ સ્વ સપતી આલખેહો લાલ સ્વ૦ આલખતાં ખહુ માન સહિત રૂચી પાણુ વધેહો લાલ સ૦ રૂચી અનુનંદ વિર્ય ચરણુધરા દા ધેહો લાલ ચ૦ ૬ ક્ષયોપશમિક ગુણુ શર્વ થયા તુજ ગુણુ રસીહો લાલ થ૦ શતા શાધન શક્તી વ્યક્તા ઉલ્લશીહો લાલ વ્ય૦ હવે શંખુરણાશિદ્ધ તાણી રી વાર છેહો લાલ ત૦ દેવચંદ્ર જનરાજ જગત્ર આધાર છેહો લાલ જ૦ ૭

અથ શ્રી શીતલજીનુ રેતવન.

શીતલ જન પતિ પ્રભુતા પ્રભુની; મુજથી કહી ન વાયજી. અનંતતા નિર્મલતા પુરુષોત્તમ, જ્ઞાન વિના ન જાણાયજી શી૦ ૧ ચરમ જસધી જલમિહો અં

જલી. ગતિ જપે, અતિવાયજી. શર્વ આકાશ ઉલ્લેખ ચરણે. પિણુ પ્રભુતાં ન
ગિણાયજી શાં ૨ શર્વ દ્રવ્ય પ્રદેશ અનતા. તેહથી ગુણુ પર્યાયજી. તાશ વ
ર્ગથી અનંત ગુણો પ્રભુ. કેવલજ્ઞાન કહાયજી શીં ૩ કેવલ દરશન એમ અ
નતો; ગ્રહે સામાન્ય સ્વભાવજી. સ્વપર અનતાથી ચરણ અનતો; સ્વરમાણ
સવર ભાવજી શીં ૪ દ્રવ્ય ક્ષેત્રને કાલ ભાવ ગુણુ રાજનિતી એ ચારજી
ત્રાસ વિના જડ ચેતન પ્રભુતી; કોઈ ન લોખે કારજી શીં ૫ શુદ્ધાશયથિર
પ્રભુ ઉપયોગે જે શમરે પ્રભુ નામજી અવ્યાબાધ અનતો પામે. પરમ અત્રત
સુખધામજી શીં ૬ આણુ ઇશ્વરતા નિરભયતા નિર વાંછકતા રૂપજી ભાવે
સ્વાધીન તે અવ્ય રીતે ઇમ અનત ગુણુ ભુપજી શીં ૭ અવ્યાબાધ સુખ
નિરમલતે તો; કરણ જ્ઞાન ન જાણાયજી, તેહજ એહના જાણુજ ભોક્તા,
જે તુમ્હે સમગુણુ રાયજી શીં ૮ ઇમ અનત દાનાદિક નિજ ગુણુ; વચ-
નાતીત પકુરજી, વાસન ભાસન ભાવે દુર્લભ, પ્રાપ્તી તો અતિ દુરજી શીં
૯ સકલ પ્રત્યક્ષપણે ત્રીભુવન ગુરે; જાણુ તુજ ગુણુ ગ્રામજી; ખીન્નુ કાંઈ ન
માગુ સ્વામી, એહ છે મુજ કામજી શીં ૧૦ ઇમ અનંત પ્રભુતા સરહદતાં
અરચે જે પ્રભુ રૂપજી; દેવચદ્ર પ્રભુતા તે પામે, પરમાનંદ સ્વરૂપજી શીં ૧૧

અથ શ્રી શ્રીયાંસ નાથજીનનુ રતવન.

પાંચે પ્રાંડવ વાંદતાં મન મેલ્લોરે એ દશી—શ્રી શ્રીયાંસ પ્રભુ તણો
અતિ અદ્ભુત સહજાનંદરે, ગુણુ ઇકવીધ ત્રિક પરણચ્ચો, ઇમ અનંત ગુણુ
ના પંદરે, ૧ મુતી ચંદ્ર જાણુદ, અમદ દિણુદપરે નિત દીપ્તો સુખકદરે;
નિજ જ્ઞાને કરી સેયનો, જ્ઞાયક જ્ઞાતા પદ ઇસરે, દષ્ટે નિજ દરશન કરી,
નિજ દશા સામાન્ય જગીશરે, મું ૨ નિજ રમે રમાણ કરો પ્રભુ; ચારીત્રે
રસતા રામરે, ભોગ અનતને ભોગવો, ભોગે વિણુ ભોગતા સ્વામીરે મું ૩ દેવ
દાન નિજ દિનતે, અતિ દાતા પ્રભુ સ્વચંમેવરે, પાત્ર તુમ્હે નિજ શક્તીના;
ગ્રાહક વ્યાપક મય દેવરે; મું ૪ પરણામિક કારજ તણો, કરતા ગુણુ કરણે
નાથરે; અક્રિય અક્ષય રથીતી મયી; નિકલક અનતી આથરે મું ૫ પરિ-
ણામિક સતા તણો. આ વિરભાવ વિલાસ નિવાસરે; સહજ અક્રત્રમ અપરા
શ્રમી. નિર વીકલ્પને નિમર્યાસરે મું ૬ પ્રભુ પ્રભુતા સભારતા. ગાતાં કરતાં
ગુણુ ગ્રામરે, સેવક સાધન તાવરે, નિજ સંવર પરણુતિ પામરે, મું ૭ પ્રગટ
તત્ત્વતા ક્યાવતાં; નિજ તત્ત્વનો ક્યાતા થાયરે. તત્ત્વ રમાણ એકાગ્રતા; પુરાણ
તત્ત્વે એહ સમાપરે, મું ૮ પ્રભુ દીઠે મુજ સાંભરે, પરમાત્મ પુરાણાનંદરે;

દેવચદ્ર જનરાજના- નિત વંદા પય અરવંદરે મું ૯

અથ શ્રી વાશુપુજ્ય જન સ્તવન.

પુજના તો કીજેરે ખારમા જન તાણીરે, જસું પ્રગટયો પુજ્ય સ્વભાવ,
પરકૃત પુજરે જે ઇંછે નહીરે; સાધક કારજ દાવ, પું ૧ દ્રવ્યથી પુજરે કા
રાણ ભાવનેરે, ભાવ પ્રશસ્તને શુદ્ધ; પરમ ઇષ્ટ વલભ ત્રીભુવન ધણીરે, વાસુ
પુજ્ય શ્વયંબુધ પું ૨ અતિશય મહિમારે અતી ઉમગારતારે મિરમલ પ્રભુ
ગુણ રાગ; સુરમાણી સુરઘટ સુરતરુ તુ છેતેરે, જનરાજી માહાભાગ પું ૩
દરશન જ્ઞાનાદિક ગુણ આતમારે, પ્રભુ પ્રભુતા લય લીમ; શુદ્ધ શ્વરૂપી રૂપે
તન્મયીરે તસુ આશ્વાદન પીત પું ૪ શુદ્ધ તત્ત્વ રસ રંગી ચેતનારે; પામે
આતમ શ્વભાવ, આતમાલખી નિજ ગુણ સાધિતોરે, પામે પુજ્ય શ્વભાવ.
પું ૫ આપ અકરતા સેવાથી હવેરે સેવક પુરાણ સીધી. નિજ ધન ન દીયે
પિણ આશ્રીત લહેરે. અક્ષય અક્ષર રિધી પું ૬ જનવર પુજા તે જન પુ
જનારે. પ્રગટે અન્વય શકતી. પરમાનંદ પિલાસી અનુભવેરે. દેવચદ્ર પદ
વ્યકી પું ૭

અથ શ્રી વીમળનાથ જન સ્તવન.

દાસ અરદાસ સીપર કર કહેજ એ દેશી—વિમલ જન વીમલતા
તાહારીજ અવર ખીજે ન કહાય લઘુ નદી જમતિમ લધીએજ પણ સ્વયંભુર
માણ ન તરાય. ૧ વિં સયલ પુઠવીગીરી જલતરુજ, કોઈ તોલે એક
હાથ તેહ પણ તુઝગુણ ગણ ભણીજ. ભાખવા નહી સમરથ ૨ વિં સર-
વ પુકગલ નભ ધરમનાજ., તેમ અધરમ પ્રદેશ તાસ ગુણ ધરમ પજ્જવ
સહુજ, તુજ ગુણ ઇક તણો લેશ ૩ વિં એમ નીજ ભાવ અનતનીજ,
અસ્તીતા કેટલી થાય. નાસ્તીતા સ્વપર પદ અસ્તીતાજ, તુજ સમ કાલ
સમાય. ૪ વિં તાહરા શુદ્ધ શ્વભાવનેજ આદરે ધરી પાહુ માન, તેહને તે-
હિજ નીપજેજ. અહો કોઈ અદ્યુતતાન ૬ વિં તુમ્હ પ્રભુ તુમ્હ તારક વિ-
ભુજ, તુમ્હ સમો અવર ન કોય. તુમ્હ દરશન થકી હું તરયોજ. શુદ્ધ આ-
લભ ન હોય ૬ વિં પ્રભુ તણી વીમલતા એળખી જ. જે કરે ધિર મન
સેવ દેવચદ્ર પદ તે લહે જ. વિમલ આનંદ શ્વયંભેવ.

અથ શ્રી અનંતનાથ જન સ્તવન.

કુંતીહો પ્રેમુ કુરતી અનન જણુદ. તાહારીહો પ્રભુ તાહરી મુજ ન

ચણે વશીજ સમતાહો પ્રભુ સમતા રસનો કદ; શહજેહો પ્રભુ શહજે અનુભવ
 રસ લસીજ ૧ ભવદ્વહો પ્રભુ ભવદ્વ તાપિત જીવ તેહનેહો પ્રભુ તેહને અમૃતધન
 સમીજ મિથ્યા વિષહો પ્રભુ મિથ્યાવિષની ખીવ હરવાહો પ્રભુ હરવા જાંગુલમ
 જી રમીજ ૨. ભાવહો પ્રભુ ભાવ ચિતામાણી એહ. આતમહો પ્રભુ આતમ
 સંપત્તી આપવાજ. એહીજેહો પ્રભુ એહિજ શીવસુખ જેહ, તત્વીહો પ્રભુ તત્વા
 લખન થાપવાજ, ૩ જયેહો પ્રભુ જયે આશ્રવ ચાલી. દીઠેહો પ્રભુ દીઠે સંવર
 વધેજ. રતનહો પ્રભુ રતન ત્રી ગુણ માલ અધ્યાતમહો પ્રભુ અધ્યાતમ શાધન
 શધેજ ૪ મીઠીહો પ્રભુ મીઠી સુરતી તુજ દીઠીહો પ્રભુ દીઠી રૂચી ખડુ મા-
 નથીજ. તુજ ગુણહો પ્રભુ તુજ ગુણ ભાશન ચુકત. સેવેહો પ્રભુ સેવે તસુ ભવ
 ભય નથીજ. ૫ નામેહો પ્રભુ નામે અદ્ભુત રગ. ઠવાણાહો પ્રભુ ઠવાણા દીઠાં
 ઉલસેજ. ગુણ આશ્વાદહો પ્રભુ ગુણ આશ્વાદ અભંગ. તનમય હો પ્રભુ તનમય
 તા એ જે ધેસેજ ૬ ગુણ અનતહો પ્રભુ ગુણ અનતનો વૃંદ, નાથહો પ્રભુ
 નાથ અનતને આદરેજ. દેવચંદહો પ્રભુ દેવચંદને આણુદ પરમહો પ્રભુ ૫
 રમ મહોદય તે વરેજ, ૭

અથ શ્રી ધરમનાથ જીનસ્તવન.

ધરમ જગ નાથનો ધર્મ શુ ચીગાઈયે. આપણા આતમા તેહવો ભા-
 વિયે જાતિજસુ એકતા તેહ પલટે નહિ શુધ ગુણ પજ્જવા વશતુ સતા સહી.
 ૧ નિત્ય નિરવયવ વલિ એક આક્રિય પણે સર્વ ગત તે સામાન્ય ભાવે ભ-
 જી તેહથી ઇતરસા વયવ વિશેષતા વિડિત; ભેદ પડે જેહની ભેદતા ૨ એ-
 કતા પિડને નિત્ય અવી નાશતા અશતી નીજ રીધીથી કાર્ય ગત ભેદતા.
 ભાવ શુત ગમ્ય અભિ લાખ અનતતા ભવ્ય પયોયની જે પરાવર્તીતા ૩
 ક્ષેત્ર ગુણ ભાવ અવિભાગ અનકતા નાસ ઉત્પાદ અનિત્ય પરનાશિતતા ક્ષેત્ર
 વ્યાપત્વ અભેદ અવકત વ્યતા. વશતુ તે રૂપથી નિયત અભવ્યતા ૪ ધર્મ
 પ્રાગ ભાવતા સકલ ગુણ સુધતા ભોગ્યતા કર્તૃતા રમણ પરિણામતા શુધસ પ્રદેશ-
 તા તત્ત્વ ચૈત ન્યતા વ્યાખ્ય વ્યાપક તથા ગ્રાહ્ય ગ્રહીક ગતા ૫ સંગ પરિહારથી
 રશીમી નીજ પદ લહુ શુધ આત્મીક આનંદ પદ સગ્રહુ જઈ વિપર ભા-
 વથી હુ ભવો દધી વશો પરવશણો સંગ સંસારતાએ ગ્રશ્યો ૬; તહવિ-
 સતા ગુણ જીવ છિ નીરમલો અન્ય સપ જીમ ક્રિટક ન બિસાયલો જે પરા
 પાધીથી કુષ્ટ પરણુતિ ગ્રહી ભાવતા દાત્ત્યમાં માહાડ તે નહી ૭ તિણે ૫-

પરમાત્મ પ્રભુ ભક્તી રંગી થઈ, શુદ્ધ કારણ રસે તત્વ પરબ્રહ્મચી આત્મ
આત્મ ગ્રાહક થયે તને પરબ્રહ્મણતા. તત્વ ભોગી થયે ઠલે પરભોગીતા ૮
શુદ્ધ નિપ્રયાસ નિજ ભાવ ભોગીયદા. આત્મ ક્ષેત્રે નહી અન્ય રક્ષણ તદા.
એક અસહાય નિસંગ નિરદ્વંદતા. શક્તી ઉત્સર્ગ નીહાય સહુ વ્યક્તતા
૯ તિણે મુજ આત્મા તુજ થકી નિપજે માહારી સપદા સકલ મુજ સપજે
તિણે મન મદિરે ધર્મ પ્રભુ ધ્યાઈએ. પરમ દેવચંદ્ર નિજ સીધ સુખ પાઘયે ૧૦

અથ શ્રી શાંતીનાથ જીન સ્તવન

માલા કિહાં છેરે એ દશી—જગત દિવાકર જગત કૃપાનિધી, વાહલા
મારા સમવસરણમે બેઠા. ચોમુખ ત્રૌવિહ ધર્મે પ્રકાસે, તે મેં નયણે દીઠારે
૧ ભવિકજન હરખોરે, નિરખી શાંતિ જાણુદ, ભં ઉપસમ રસનો કદ, ન
હી ધને સરીખોરે, આકળી. પ્રાતિહાર્ય અતિશય શોભા, વાં તે તો કહીય
ન જવે. ધુક ખાલકથી રવિ કર ભરનો; વરણન કિપરે થાવેરે ભં ૨ વા
ણી ગુણ પાંત્રીસ અનોપમ. વાં અવિ સવાદ સરૂપે, ભવ દુખ વારણ શિ
વ, સુખ કારણ, સુધ ધર્મ પ્રરૂપેરે ભં ૩ દક્ષિણ પશ્ચિમ ઉત્તર દિશી મુખ,
વાં ઠવાણ જીન ઉપગારી. તસુ આલબન લહીય અનોપમ. તિહાં થયા
સમકીત ધારી. ભં ૪ ખટનય કારયરૂપે ઠવાણા. વાં સંગ નય કારણ ઠાણી
નિમત સમાન થાપના જીનજી, એ આગમની વાણી ભં ૫ સાધક તિન નિ
ક્ષેપા મુખ્યે. વાં જે વિણ ભાવન લહીએ. ઉપગારી દુગ ભાખ્યે ભાખ્યા;
ભાવ વદકનો ગહીએરે ભં ૬ ઠવાણા સમવસરણ જીન સેતી. વાં જે અ
ભેદતા વાધી. એ આત્માના શ્વસ્વભાવ ગુણ; વ્યક્ત ચોગ્યતા સાધી. ભં ૮
ભદ્ર થયુ મે પ્રભુ ગુણ ગાયા વાં રસનાનો ફલ લીધો. દેવચંદ્ર કહે માહા
રા મનનો. સકલ મનરથ સીધો ભં ૮

અથ શ્રી કુંથુનાથ જીન સ્તવન

સમવસરણ ખેશી કરીએ ખારહ પરખદ માંહિ. વસ્તુ સ્વરૂપ પ્રકાશતારે
કરૂણા કર જગનાહોરે. ૧ કુંથુ જીનેશર નિરમલ તુજ મુખ વાણીરે. જે શ્ર
વણે સુણે. તેહિજ ગુણ માણી ખાણીએ કું ૨ ગુણ પદીય અનંતતાએ. વળી
સ્વભાવ અગાહ. નયગમ ભગ નિક્ષેપનારે. હોય દેવ પ્રવાહરે કું ૩ કુંથુનાથ
પ્રભુ દેશનારે. સાધન સાધક સિધ; ગાણ મુખ્યતા વચનમે. જ્ઞાન તે સકલ
સમૂહરે કું ૪ વશતુ અનંત સ્વભાવ છેએ અનંત કંઈક તસુ નામ ગ્રાહક અ
વશર બોધથીરે. કહવે અર્પીત કામેરે કું ૫ શેષ અનર્પીત ધર્મનેરે. સાપેક્ષ

શ્રધાબોધ. ઉભય રહિત ભાસન હવેરે પ્રગટે, કેવલ બોધરે કું ૬ છતિ પરણ
તિ ગુણ વર્ણનારે. ભાસન ભોગ આણદ, સમકાલે પ્રભુ તાહરેરે રમ્પ રમણ
વૃંદારે. કું ૭ નિજ ભાવે શી અસ્તીતારે, પ્રનાસ્તીત્વ સ્વભાવ. અસ્તિપણે
તે નાસ્તીતારે સીઅતે ઉભય સ્વભાવેરે કું ૮ અસ્તિ સ્વભાવ ને આપણેરે
રૂચિ વૈરાગ્ય સમેત. પ્રભુ સનમુખ વદન કરીરે માગીશ આતમ હેતોરે કું ૯
અસ્તી સ્વભાવ ને રૂચી થઈરે, ધ્યાતો અસ્તિસ્વભાવ; દેવચ દ્ર પદ તે લહેરે
પરમાનંદ જમાવેરે કું ૧૦

અથ શ્રી અરનાથ જીન સેતવન.

રામચ દ્રકે બાગ એ દશી—પ્રણમો શ્રી અરનાથ શિવપુર સાથ ખરેરી
ત્રીભુવન જન આધાર; ભવ નિસ્તાર કરેરી ૧ કરતા કારણ યોગ. કાર્ય સી
ધી લહેરી કારણ ચાર અનુપ કાર્યથી તે ગ્રહેરી ૨. ને કારણ તે કાર્ય. થાય
પુર્ણ પદરી, ઉપાદાન તે હેતુ, માટી ઘટ નેમ વદરી ૩ 'ઉપાદાનથી' ભીન.
ને વીણુ કાર્ય ન થાય. ન હુવે કાર્યરૂપ કરતાને વ્યવસાયે ૪; કારણ તેહ
નિમીત. ચક્રાદિક ઘટ ભાવે. કાર્ય તથા સમવાય. કારણ નિયતને દોવે ૫, ૫-
૧૨ અભેદ સરૂપ, કાર્ય પાણુ ન ગ્રહેરી. તે આધારણ હેતુ કુલેશ્યાસિ લહેરી
૬ જેહનો નવી વ્યાર ભિન નિયત બહુ ભાવી. ભુમીકા કાલ આકાશ ઘટ
કારણ સદભાવી ૭ એહ અપેક્ષા હેતુ આગમ માંહી કહ્યોરી. કારણ પદ ઉ-
ત્પન કાર્ય થયે ન લહેરી ૮ કરતા આતમ દ્રવ્ય કાર્ય સિધ પંજોરી. નિજ
સતાગત ધર્મ તે ઉપાદાન ગણોરી ૯ યોગ સમાધી વિધાન અસાધારણ તેહ
વદરી વિધી આચરણા ભકતી જણે નિજ કાર્ય સધેરી ૧૦ નર ગતી પઠમ
સઘણુ તેહ અપેક્ષા જણો. નિમીતા શ્રીન ઉપાદાન તેહની લેખે આણુ ૧૧
નિમીત હેતુ જીનરાજ સમતા અમૃત આણી. ૧૨ પુષ્ટ હેતુ અરનાથ તેહના
ગુણથી હીલીયે, રીજ ભકતી બહુ માન ભોગ ધ્યાનથી મીલીયે ૧૩ મોટાને
ઉગ બેઠાને શી ચીંતા. તિમ પ્રભુ ચરણ પસાય સેવક થયા નિર્ચીતા ૧૪
અર પ્રભુ પ્રભુતા રંગ. અતર શકતી વિકાશી દેવચ દ્ર આણુદ. અક્ષય ભો-
ગ વિલાશી ૧૬

અથ શ્રી મહીનાથ જીન સેતવન.

કરતાં સેંતી પ્રીતી તિ સહુ હુંસી કરેરે સં એ દશી—મહીનાથ જગ
નાથ ચગણ યુગ ધ્યાઈયેરે. ચં શુદ્ધાતમ પ્રાગભાવ પરમ પદ પાઈયેરે. સાધક
કારક ખટ કરે ગુણ સાધનારે કું તેહિજ શુદ્ધ સરૂપ થાયે નિરા બાધનારે.

થાં ૧ કર્તા આતમ દ્રવ્ય કાર્ય નિશ્ચિતારે. કાં ૭ ઉપાદાન પરણામ પ્રચુ-
 ક્ત તે કરણતારે. પ્રં આતમ સપદદાન તેહ સપદ દાનતારે. તેં ૧ દાતા
 પાત્રને દેય ત્રિભાવ અભેદતારે. ત્રિં ૨ સ્વપર વિવેચન કરણ તેહ અપાદા
 નથીરે. તેં સકલ પર્યાય આધાર સબંધ આ સ્થાનથીરે. સં બાધક કારક
 ભાવ અનાદિનિ વારવોરે અં સાધકતા અવલખિ તેહ સમારવોરે તેં ૩, શુદ્ધ
 પણે પર્યાય પ્રવર્તન કાર્યનેરે. પ્રં કર્તાદીક પરિણામ તે આતમ ધર્મનેરે, તેં
 ચેતન ચેતન ભાવ કરે સમવે તમેરે સાદી અનતો કાળ રહે નિજ ખેતમેરે;
 રં ૪ પરક દૃત્વ સ્વભાવ કરે તાં લગી કરેરે, કં શુદ્ધ કાર્ય રૂચિ ભાસ થ
 ચે નત્રી આદરેરે, શુદ્ધાતમ નીજ કાર્ય રૂચીરકરીરે રં તેહિજ મુલસ્વભાવ વગ્રહ્યે
 નિજપદ વરેરે ગ્રં ૫ કારણ કારણ રૂપ અછે કારક દસારે, અં વસ્તુ પ્રગટ
 પર્યાય એહ મનમાં વસ્યારે એં પિએ શુદ્ધ સરૂપ ધ્યાન ચેતનતા ગ્રહેરે એં
 તખનિજ સાધક ભાવ સકલ કારક લહેરે સં ૬ માહરૂ પુર્ણાનદ પ્રગટ કર-
 વા ભણીરે પ્રં પુષ્ટા લખન રૂપ સેવ પ્રભુજી તણીરે દેવચદ્ર જન ભગતિ
 મન મેવરોરે, ભં અવ્યા બાધ અનત અખય પદ આદરેરે અં ૭

અથ શ્રી મુની સુવ્રત જન સ્તવન.

અથ શ્રી મુની સુવ્રત જન સ્તવન ઓલગડી તો કીજે શ્રી મુની
 સુવ્રત સ્વામીનીરે જોહથી નીજ પદ સિદ્ધ, કેવલ ગ્યાનાદીક ગુણ ઉલસેરે લહીએ
 સહજ સમૃદ્ધ ૧ ઓં ઉપાદાન નિજ પરણાતી વસ્તુનીરે, પિણ કારણ નીમીત્ત
 આગ્રિન પુષ્ટ અપુષ્ટ દુવિધ તે ઉપદિસ્યોરે ગ્રાહક વિધિઆ ધીન, ૨ ઓં સા-
 ધ્ય સાધ્ય ધર્મ જે માહિ હવેરે તે નિમિત્ત અતિ પુષ્ટ પુષ્પમાંહિ તિલવાસ
 કવાસનારે નહિ પ્રધ્વસ કદુષ્ટ ૩ ઓં દડ નિમિત્ત અપુષ્ટ ઘડા તણોરે નવી
 ઘટતા તમુ માહિ સાધક, સાધક પ્રધ્વસકતાખેઅ છેરે તિણે નહિ નિયત પ્રવાહ
 ૪ ઓ. ખટકારક ખટકારક તે કારણ કાર્યનેરે જે કારણ સ્વાધીન તે કર્તા કર્તા
 સહુ કારક તે વમુરે કર્મ તે કારણ પીન ૬ ઓસ્વ કારણ સકલ્યે કારક દસારે
 છતિ સત્તા સદભાવ અચવા તુલ્ય ધર્મને જોઈ વેરે સાધ્યા ગેપણ દાવ ૬
 ઓં અતિશય અતિશય કારણ કારક કરણતારે નિમિત્ત અને ઉપાદાન સ-
 પ્રદાન કારણ પદ ભવનથીરે કારણ વ્યય અપાદાન ૭ ઓં ભવ નવ્યય
 વિણુ કાર્ય નવિ હવેરે જન દય દેન ઘટત્વ મુત ત્વાધ રન્વ ગુણને દ્રવ્યછેરે
 સતાધાર મુતત્વ ૮ ઓં આતમ કર્તા કાર્ય સિદ્ધતારે, તમુ સાધન જન રાજ
 પ્રચુ દીક કારણ રૂચિ ઉપજેરે પ્રગટે આતમ સમાજ ૯ ઓં વદન સેવન

નમન વલિ પુનનારે સમરણ સ્તવન વલિ ધ્યાન દેવચંદ્ર દેવચંદ્ર કીને
ન રાજમારે પ્રગટે પુણ્નીધાન ૧૦ ઓં

અથ શ્રી નમીનાથ જીન સ્તવન.

પીછોલારી પાલિ ઉભી દાય રાજવીરે એ દેશી શ્રી નમિ જીનવર
સેવધનોધને ઉનચારે ધ૦ દીઠાં મીધ્યારિરે ભવિક્ષીતથી ગિચાર ભ૦
સુચી આચરણા રિતી તે અબ્ર વધે વકારે ચિં વાંજે વાઉં સુવાવ્ય તે પાવન
ભાવનારે પાઠ ઇંદ્ર ધનુષ ત્રિકચોગ તે ભક્તી ઇકમનરે ભ૦ નિરમલ પ્રભુ
સ્તવધોષ જીની ધન ગેજનારે જીં તૃસના ગ્રીષ્મ કાલે તાપની તર્જનારે તાં
રે શુભ લેશ્યાની આલિ તે બગ પકતી પ્રતીરે બ૦ શ્રેણી સરોવર હસ વસે
શુચિ ગુણ સુધારે વ૦ ઐગત્રી મારગ બધે ભવિક્ષન ધર રહ્યારે લ૦ એ
તન સમતા સંગ રગચે ઉમદ્યારે ર૦ ૩ સમ્યક દષ્ટી મારે તિહાં હરખે ઘણું
રે તિં દેખી અદ્યુતરૂપે પરમ જીનવર તણુરે પ૦ પ્રભુ ગુણનો ઉપદેશ તે
ઝેલા ધારા ઘડીરેજી ધરમ રૂચી ચિત્તિ ભી માંહી નિશ્ચલ રહીરે માં ૪
ચાતક શ્રમણ સમુહ કરે તબ પારણે ક૦ અનુભવ રસ આશવાદ સિકલ કુંખ
વારણે સ૦ અશુભાચાર નિવારણ ત્રીણ અકરતારે તૂં વિરતી તણા પર-
ણીમે તે બિજની પુરતીરે બીં ૫ પચમહાવ્રત ધ્યાન તિણાં કરણ વધ્યારે
ત૦ સૌધ્ય ભાવ નિજ થાપી સાધનતાએ સધ્યારે સાં કાચક દરશન જ્યાંત
ચરણ ગુણે ઉપન્યારે ચ૦ આદિકે બહુ ગુણ સરપ આતમ ધર નિપનારે
આં ૬ પ્રભુ દરશીણ મહા મેહ તણે પરમે સમેરે ત૦ પરમાનંદ સુભિક્ષી થ
ચા મુજ દેશીમે થ૦ દેવચંદ્ર જીન ચંદ્રે તણા અનુભવ કરેરે ત૦ સાદિ અ-
નંતો કાલે આતમ સુખ અનુસરેરે આં ૭

અથ શ્રી નેમનાથ જીન સ્તવન.

પદમ પ્રભુ જીન કઈ અલગા રહ્યા એ દેશી—નેમ જીણશર નિજ કારણ
કર્યાં છાંચ્યા સર્વ વિભાજ આતમ શકતી સકલ પ્રગટ કરી આશવાદા નિજ
ભાવોજ નેમ રામુલનારી સોરી મતી ધરી અવલખ્યા અંરીહંતતોજ;
ઉર્મસગરે ઉત્તમતા વધે સધે આનંદ અનતોજ ન૦ રે ધર્મ અધર્મ આ
કશ અચેતના તેવી મતી અગ્રાહ્યોજ પુદગલ ગ્રહવેરે કર્મ કલકતા વાધે બા
બધિક બોહોજ ન૦ ૩ રાગી સગરે રાગ દશા વધે થાય તિણે સસારોજ
નીરાગીથીરે રાગના જીહ્વા લહીએ ભવના પારોજ ન૦ ૪ અપ્રશસ્તતા
રૂઠાલી પ્રશસ્તતા કર્તી આશ્રવ નાસેજ સવર વાધે શાધે નીર્જરા આ

તમ ભાવ પ્રકાશોજી નં ૫ નેમી પ્રભુ ધ્યાન એકત્વતા નિજ તત્વે ઇકતાને
જી શુકલધ્યાનેરે સાધી સુસિક્ષતા. લહિયે મુક્તી નિદાનોજી નં ૬ અગમ અ
રૂપીરે અલખ અગોચર, પરમાતમ પરમીશોજી. દેવચદ્ર જનવરની શેવના,
કરતાં વાઘે જગીશોજી નં ૭.

અથ શ્રી શ્રીચારત્વનાથ જીન સ્તવન.

કઠખાની દેશી—સહજ ગુણ આગરો સ્વામી સુખ સાગરો; જ્ઞાન વધ
રાગર પ્રભુ સવાયો. શુદ્ધતા એકતા તિક્ષણતા ભાવથી; મોહરીપુજીતી જય પડ
હ વળયો. સં ૧ વસ્તુ નિજ ભાવ અવભાસ નિકલકતા પરણતી વૃત્તિતા કે
રી અભેદ, ભાવતા દાત્મ્યતા શક્તી ઉદાસથી; સતતી યોગને તુ ઉછેદે સં
દાષ ગુણ વસ્તુની લખીય યથાર્થતા લહી ઉદાશીનતા અપર ભાવે, ધ્વસિત
જનન્યતા ભાવ કરતાપણો. પરમ પ્રભુ તુ રમ્યો નિજ સ્વભાવે સં ૩ શુભ
અશુભ ભાવ અવભાસ તહકીકથી; શુભ અશુભ ભાવ તિહા પ્રભુ ન કીધો. શુ
ધ પરણામતા વીર્ય કરતા થઈ; પરમ અકીયતા અમૃત પીધો સં ૪ શુધ-
તા પ્રભુ તાણી આતમ ભાવે રમે; પરમ પરમાત્મતા તાસુ થાયે, મિશ્ર ભાવે
અછેત્રી ગુણની લિનતા, ત્રિગુણ એકત્વ તુજ ચરણે આયે, સં ૫ ઉપસમ
રસ ભરી સર્વ જન સકરી, મુરતી જનરોજની આજ ભેટી, કારણે કાર્ય નિ
બપતિ શ્રદ્ધાન છે, તિણે ભવ ભ્રમણની સીડી મેટી સં ૬ નયર ખભાયતે
પારશ્વ પ્રભુ દરશને, વિકસતે હર્ષ ઉત્સાહ વાધ્યો. હેતુ એકત્વતા રમણ પરણા
મથી. સીધી સાધકપણો આજ સાધ્યો. સં ૭ આજ કૃત પુણ્ય ધન દીહ
માહરો થયો, આજ નર જનમ મે સફલ લાવ્યો, દેવચદ્ર સ્વામી ત્રેવીમ
મો; વદીચો, ભકતી ભરચિત તુજ ગુણ રમાવ્યો સં ૮

અથ શ્રી મહાવીર જીન સ્તવન.

કઠખાની દેશી—તારહો તાર પ્રભુ મુજ સેવક બહી; જગતમે એત-
લો સુયશ લીજે દાસ અવગુણ ભર્યો બહી પોતા તણો. દયાનીચી દીનપ
રિ દયા કીજે તાં ૧ રાગ દેષે ભર્યો મોહ વેરી નકરો. લોકની ચીતીને
ઘણુ રાતો; ક્રોધ વસ ધમ ધમ્યો શુધ ગુણ નવી ગમ્યો ભમ્યો ભવ માંહી
હુ વિષય માતો તાં ૨ આદર્યો આચરણુ લોક ઉપચારથી. શાસ અભ્યામ
પિણ કોઈ કીધો, શુદ્ધ શરદ્ધાન વલી આતમ અવલંબીનુ, તેહવો કાર્ય નિ-
ણ કો ન સીધો તાં ૩ સ્વામી દરશણુ સમે નિમીન લહી નિરમલો; જો
ઉપાદાન એ શુચીન થાશે, દાષ કો વસ્તુનો અહવ ધમ તણો. સ્વામી

સેવા સહી નિકટ લાશે તાં ૪ સ્વામી ગુણ આલેખી સ્વામીને જે ભને; ૬
રિશણુ શુધતા તેહ પામે, જ્ઞાન ચારીત્ર તપ વિચ્છે ઉલાસથી, કર્મ છપી વસે
મુક્તી ધામે તાં ૫ જગત વછલ મહાવીર જનવર સુણી, ચિત્ત પ્રભુ ચરણ
ને શરણુ વાસ્યો; તારજ્યો ખાપજી બિરુદ નિજ રાખવા દાસની સેવના રખે
જોસ્યો. તાં ૬ વિનતી માનજો શક્તિ આપજો ભાવ સ્યાદંદતા શુદ્ધ ભાસે; સા
ધી સાધક દશા સિદ્ધતા અનુભવી, દેવચદ્ર વિમલ પ્રભુતા પ્રકાસે તાં ૭

કબીર,

ચઉવીસે જીન ગાઈએ ધ્યાઈએ તત્વ સરૂપોજી, પરમાનંદ પદ પાઈએ
અક્ષય જ્ઞાન અનુષોજી ચૌં ૧ ચવદહસે ખાવન ભલા, ગણધર ગુણ ભ-
કારોજી; સમતા મયી શાહુ શાહુણી. સાવય સાવઈ સારોજી ચૌં ૨ વર્ધમાન
જીનવર તણો; સાશન અતી સુખકારોજી; ચઉવીહ સઘ વિરાજતા; દુશમકાલ
આધારોજી ચૌં ૩ જીન સેવનથી જ્ઞાનતા; તિણે હિતા હિત યોધોજી, અહિ
ત ત્યાગ હિત આદરે સયમ તપની સોધોજી ચૌં ૪ અભિનવ કર્મ અગ્રહણ
તા; જીણું કર્મ અભાવોજી, નિકરમીને અખાધતા, અવેદન અનાકુલ ભાવોજી.
ચૌં ૫ ભાવ ભાગના વિગમથી; અચલ અક્ષયનિરાખાધોજી; પુરણાનંદ દશા લ
હિ વિલસે સિધી સમાધોજી ચૌં ૬ શ્રી જીનચદ્રનિ સેવના; પ્રગટે પુણ્ય પ્ર
ધાનોજી, સુમતિસાગર અતિ ઉલસે, સાધુ રગ પ્રભુ ધ્યાનોજી ચૌં ૭ સુવિહિ
ત ગછ ખરતસ્વરૂ; રાજસાગર ઉવળયોજી, જ્ઞાન ધર્મ પાઠક તણો. શિશ્ય સુ
જન સુખ દાયોજી ચૌં ૮ દિપચદ્ર પાઠક તણો. શિસસ્તવે જીનરાજોજી. દે
વચદ્ર પદ સેવતાં, પુણાનંદ સમાજોજી ચૌં ૯ ઇતિ શ્રી દેવચદ્ર કૃત ચૌ-
વિશિ સપુણ.

અથ શ્રી રામવિજયજિ કૃત ચોવિંશિ,

અથ શ્રી રૂપલદેવ જીન રતવન.

હારે મારે ચાવનીઆનો લટકો દાહાડા ચ્યારને એ દશી-હારે આજ
મલિઓ મુજને તિન ભુવનનો નાથને; ઉગ્યો સુખ સુરતર મુજ ઘટ ઘર આં
ગણેરેને. હારે આજ અષ્ટ મહાસિદ્ધી આવી માહરે હાથને. નાઠા માઠા દા-
હડા દરિશણ પ્રભુ તણેરેને ૧ હારે માહરે હિયડે ઉલટી ઉલટ રસ નીરા-
શીને; નેહ સહુણી નજર નિહાલી તાહરીરેને. હારે હુતો જાણુ નિશ દિન
એસી રહુ તુજ પાસને. તાહરે નેહ બેદી મીજ માહરીરેને ૨ હારે મહારી
પુગી પુરાણ રીતે મનની હુશને. દુરજનીઆ તોફાનરી આવટસ્યે પડ્યારેને
હારે પ્રભુ તુ તો સુરતર ખીજ જાણ્યા. તુસને તુજ ગુણ હીરો મુજ હિય
ડા ઘાટે જડ્યારેને ૩ હારે પ્રભુ તુજસ્યુ મહારે ચોલ મજઠો રગને. લાગ્યો
એહવો તે છે કણ ટાલી શકેરેને હારે પ્રભુ પલટે તે તો કાચો રગ પતંગ
ને લાગ ન લાગે દુરજનનો કો મુજ થકેરેને ૪ હારે પ્રભુ તાહરી મુદ્રા સા
ચી મોહન વેલને. મોહ્યા તીન ભુવન જન દાસ થઈ રહ્યારેને હારે પ્રભુ
ને નવિ રંબ્યા તે સુરતરને ઠેલિને; દુખ વિષ વેલી આદર કરવા ઉમહ્યા
રેને; ૫. હારે પ્રભુ તાહરી ભડિત ભિનુ માહર ચિતને. તલ જીમ તેલે તેલે
જમ સુવાસનારેને. હારે પ્રભુ તાહરી દીઠી જગમે મોટી રીતને, સુદસ દે-
લ્યા અરદાસ વચન મુજ દાસનારેને ૬ હારે મહારે પ્રથમ પ્રભુજ પુરાણ ગુ
ણનો ઇસને, ગાતાં રૂપભ જીણેશર હુસે મન તણીરેને હારે માહરે વિમલ
વિનય વરવાચકને સુભસીસને રામે પામી દિન દિન દાસત આની ઘણીને. ૭

અથ શ્રી અજીત જીન રતવન

યશોદાજી કાનો તુમારો રોકી રહે યમુનાનો આરો એ દશી— દીઠો
નંદન વિજયાનો નહી લેખો હરપ થયાનો. પ્રભુ કીધો મન મયાનો. ખોલ પા
જ્યો ખાંધ્ય ગ્રહ્યાનો ૧ મુજને પ્રભુ પદ સેવાનો. લાગ્યો છે અવિડનાનો. મુજ
વાહલો તે હિયડાનો; ને રમિયો નાથ ક્યાનો ૨; ન ગમે સગ મુજ ખીજ
નો; ને કેલવે કોહિક વાનો; જીણુ આખ્યો સ્વાદ સીતાનો; તેહને બાવે ધતુગે

સ્થાનો. ૩ પ્રભુ સાથે લાડ કર્યાનો. માહારે આ સંગ સદાનો; પ્રભુનો ગુણ ચિત્ત હર્યાનો. કહિયે, મુજ નહીં વિસર્યાનો; ૪; નહીં છે, માહારે વિનવ્યા ના. પ્રભુજીથી શું છે છાનો, શિષ વાચક વિમલ વિનયનો; લહે રામ મુખો લવિનયનો ૫.

અથ શ્રી સંભવનાથ જીન રતવન.

મુજરો લેને જલિમ જાટડી એ દશી—મુજરો લ્યોને માહારો સાહિબા ગિર્યા ગરીબ નિવાજ અવસર પ્રામીજ એહવો. અનર ન કરશેજી આજ મું ૧ તરૂં આપે ફલ ફુલડાં. જલ આપે જલધાર. આપ સવારથ કો નહીં; કેવલપર ઉપગાર, મું ૨ તિમ પ્રમુ જગ જન તારવા; તે લીધો અવતાર. માહારી વેલાજી એવડો. એ છેક વણ વિચાર, મું ૩ ખિન્નમર્તગાર હુ તાહરો. ખામી ન કરૂંજી કોઈ. ખિરદ સબાલી આપણો, હિતની નજરેજી જોઈ મું ૪ સંભવ સાહિબ માહરા તું મુજ મલીખોજી ઇશ, વાચક વિમલ વિનય તણો. રામ કહે શુભ સીશ મું ૫.

અથ શ્રી અલીનંદન જીન રતવન.

નંદનદ સહુણા નંદનારેલો એ દશી—સંવર રાયનો નંદનારેલો. ત્રીભુવન જન આનંદનારેલો, મુરતી માહનગારીયેરેલો, તન ધન જીવન વારીયેરેલો સં ૧ મુજરો લિને માહરેરેલો; હુ છુ સેવક તાહરેરેલો; જગ તારક નહીં ખીસ રેરેલો; તો મુજને કિમ વિસરેરેલો, સં ૨ જે જેહના તે તેહનારેલો, સેક પાસાં કેહનારેલો, અપજસ જગ જે દવનારેલો, ન કરૂં તેહની સેવનારેલો. સં ૩ જે ફલ આખ્યાં કાગડેરેલો; તે હસો કિમ આભડેરેલો; આપ વિચારી દખસેરેલો; તો મુજ કેમ ઉવેખશેરેલો સં ૪ અમિનંદન જીન ભેટીયેરેલો ભવસાયર ભવ મેટીયેરેલો. વાચક વિમલવિનય તણેરેલો, રામ લહે આણુ દેવેણુરેલો સં ૫.

અથ શ્રી સુમતીનાથ જીન રતવન.

અરજ અરજ સુણોને રૂડા રાજ્યાહોજી એ દશી—સુમતી સુમતી સહુણા માહારા સાહિબાહોજી. જગજીવન જીનચદ; ધનધન ધનધન માતા મ ગણાહોજી જીવે તું જાઓરે નંદ સું ૧. ગિર્યા ગિર્યાઈ પ્રભુ તાહરીદો જી. દીકી જોતારે જોર. તુમણુણુ તુમ ગુણ જે નવી રજાહોજી. તે માણસ પાણુ દોર. મું ૨ અમને અમમે તુમારો આયજોજી. ને પાણુ દાખો ન વેણુ. અધીક અધીક ખાલી દાખવેહોજી. તેતો ઉછારે સોણુ સું ૩.

ખી દેખી તુમ મુખ ચદ્રમાહોલ, જે સુખ પામેરે નાણ. તે મન તે મન
જાણિ માહરહોલ, પણ ન કહાયરે વેણ સું ૪ એકણ એકણ તુમ મેલાવ
કેહોલ. સફલ હુઓ અવતાર, વિમલ વિમલ વિનય ઉવજાયનોહોલ. રામ
લહે જયકાર. સું ૫

અથ શ્રી પદ્મપ્રભુ જીન રેતવન.

નથગઈરે મેરી નથગઈ એ દેશી—અજખ ખનીરે મેરે અજખ ખની.
આંચલી; અજખ ખની પ્રભુ સાથે પ્રીતિ; તો મુજ દુરગતીની શી ભિતી.
મેરે અજખ ખની. દેખી પ્રભુની મોઢી રિતી. પામી પુરાણ રીતિ પ્રતિતિ
મેં ૧ જે દુનિયાંમાં દુરલભ નેહી; તે મે પામી પ્રભુની ભેટી મેં આલ-
મુને ઘેર આવી ગગ. પામ્યો પથી સરવ તુરગ મેં ૨ તિરસે પાચો માન
સતીર; વાદ કરતાં વાધી ભીર મેં ચિત ચોરચા સાજનનો સગ; આણચિ-
ત્યો મલ્યો ચડતે રગ મેં ૩ જમ જમ નિરખુ પ્રભુ મુખ તુર. તિમ તિ-
મ પાઉ આનદ પુર. મેં સુણતાં જન મુખ પ્રભુની વાત. હરખે માહારા
સાતે ધાતમેં ૪ પદ્મ પ્રભુ જીનને ગુણ જ્ઞાન. લહીયે શિવપદવી અસમાન
મેં વિમલવિનય વાચકનો સીસ રામે પાચો પરમ જગદીસ. મેં ૫

અથ શ્રી સુપારસેવ જીન રેતવન

માહારે જઈ સહિયરના સાથ કાંબલી મેલોને કાનજીરે એદેશી—દીસે
અકલ સરૂપ સ્વામી સુપાસજી તાહરેરે, લોક વદીતી વાત, રાગ ન રોસ હિ
યે ધરેરે. દીં ૧ જેહને વસ મહાદેવ, ઉમયા નારી નચાવીયારે; દુદ્રાવન
માં કાન્હ, ગોપી રાસ રમાવીયારે દીં ૨ ખજા પાકયો કદ; સાવીત્રી નીજ
દીકરીરે, તે તે મદના પિશાચ, હણતાં કણેણા કશી કરીરે દીં ૩ ક્રોધ સ
રીખા ચોદ તે-તો ખીણ માંહિ મારીયારે. જે વલી જાડ્યા ખાંહી. તે-તો
હેજથ તારીયારે. દીં ૪ કહીયે કેતો એમ, તુજ અવદાત અછે ઘણોરે, રા-
મ કહે શુભ સીશ; વાચક વિમલવિનય તણોરે દીં ૫

અથ શ્રી ચંદ્રપ્રભુ જીન રેતવન.

યા પરિવારી મારા શાહિખા, કાખિલ મત ચાલો એ દેશી—ચંદ્ર પ્ર-
ભુની ચાકરી મુને લાગે મીઠી, જગમાં નેહી જેહની. કિહાં દીસે ન દીઠી.
ચં ૧ પ્રભુને ચરણ માહર મનકુ લલચાણુ કુણ છે ખીન્ને જગે, જણે
જેગે પલટાણું ચં ૨ કોડિ કરે પણ અવરકો. મુજ હિયડે નાવે. સુરતર કુ
લે મોહિયા. કિમ આકા સોહાવે. ચં ૩ મુજ પ્રભુ મોહન વેલડી, કણેણા

શુ, ભરીઓ; પ્રમુતા પુરી ત્રીલુવને. ગુણમણીના દરીઓ. ૪ ચં ૭મ ૭મ
નિરખુ નયણુડે, તિમ હિયકું ઉત્તસે. એક ઘડીને અતરે. મુજ મનકુ તરસેચં
૫. સહજ સલુણો સાહિઓ, મિલ્યો શિવનો સાથી, સહજે જાત્યો જગતમે,
પ્રભુની સેવાથિ ચં ૬ વિમલવિજય ગુર શિસનો. શિસ કહે કરનેડી રામ
વિજય પ્રભુ નામથી લહે સપદ કોડી. ચં ૭

અથ શ્રી સુવિધી નાથજીનુ સ્તવન.

મુરલી વાદ્યેરે રસાલ મુરલી સાંભળવા જઈએ એ દશી-પ્રભુની વાણી
જેર રસાળ. મનકુ સાંભલવા તરસે આંકણી. સજલ જલદ જમ ગાજતી જ
જી વરસે અમૃત ધાર મનં સાંભલતાં લાગે નહી. ખિણુ લુખને તરસ લ-
ગાર મં ૧ તિરજંચ મનુષને દેવતા સહુ, સમજે નિજ નિજવાણ. મં
જેજનખેત્રે વિસ્તરે. નય ઉપનય રતનની ખાણ મં ૨ યેસે હરિમૃગ એ
કઠા. ઊંદર માંજરના ખાલ મં મોહ્યા પ્રભુની વાણીએ, કો ન કરે કેહની
આલ. મં ૩ સહસ વરસ જે નીગમે, તોહે તૃપતિ ન પામે મન. મં
સાતાયે સહુ જીવના, રોમાંચિત હુવે તન મં ૪ વાણી સુવિધી જીણદની
સિવ રમણીની દાતાર મં વિમલવિજય ઉવજયનો; સિસ રામ લહે જય
કાર મનં ૫.

અથ શ્રી શીતલજીનુ સ્તવન.

અખકો ચોમાસો માહારા પુજી રહોને એ દશી-ભગતીના ભિના મા
રો મુજરો થે લ્યાને; નેહલે સલુણો થારો દરસાણુ દ્યોને. મોરા દિલમેરે આ
વી રહોને; આંખલી. શિતલ જી ત્રીલુવન ધણીરે, પ્રભુ સેવકનચિત લહોને
દાસ કહાયો આપણોરે; પ્રભુ તેહની લાજ વહોને ભગં ૧ જાણપાણુ મેં તાહ
રે, પ્રમુ તે નવી દિકુ ક્યાહીને. મોહન મુદ્રા દખીનેરે. પ્રભુ વસી મુજ હ
યડા માંહિને ભં ૨ રાત દિવશ તુજ ગુણુ જપુરે, પ્રભુ ખીજી કાંઈ નસુહાય
ને જમ જાણો તિમ રાખજેરે, પ્રભુ હુ વલગો તુમ પાયને ભં ૩ નરગની
ગોદ તાણા ધણીરે. પ્રભુ તે જાલ્યા બાહીને. તેહ થયા તુજ સારીખારે; પ્રભુ
સેવક કે મન ચાહિને. ભં ૪ તુમ દીઠે દુખ વિસરચારે. પ્રભુ વાધ્યો વધતે
વાનને વિમલવિજય ઉવજયનોરે. પ્રભુ રામ કહે ગુનજ્ઞાનને ભં ૫

અથ શ્રી શ્રીયાંસ નાથજીનુ સ્તવન.

પ્રમુતી ચાંકરીરે એ દશી-શ્રી ત્રેયાંસની સેવનારે. સાહિબા મુજને વાઢી
જેર પ્રમુને સેરીએરે. પ્રમુ દખી હગજી હિચેરે. સાહિબા જમ ધન દખી

મોર પ્રં ૧ અણિયાલી પ્રભુ આંખડીરે સાં મુખ પુનિમનો ચદ પ્રં અ
હનિસે ઉભા ઓલગેરે સાં જોહને ચોસઠ ઇંદ્ર પ્રં ૨ કુલ પગર ઢીંચાણુ સ
મારે સાં લહકે વૃક્ષ અસોઠ પ્રં દિવ્યધ્વનિ પ્રભુ દેશનારે સાં મોહે ત્રા-
ભુવન લોક પ્રં ૩ ચામર છત્ર સોહામણારે સાં ભામડલ મનોહાર પ્રં વા
જે દેવની કુંકુલીરે સાં સીંહાસન સુખકાર પ્રં ૪ આપે શિવ સુખ સપદારે
સાં પ્રભુથુ પુરાણુ પ્રેમ. પ્રં વિમલવિજય ઉવળયનોરે સાં રામવિજય ક-
હે એમ પ્રં ૫

અથ શ્રી વાસુપુજ્ય જીન રતવન.

ઉચો ગઠ ગિરનારીકોરે. મનમોહના નેમ એ દશી— શ્રી વાસુપુજ્ય
જીણુદજીરે દિલ રજનાહો લાલ મુજ મન વાધ્યો ર ગોહો. કુખ ભજનાહો
લાલ, ચાહુના હુ નિસ દિનેરે દિં તુજ ગુણુ ગગ તરંગોહા કું ૧ જે સગિ
જગ સગનારે દિં તેહથુ કેહો સંગોહો કું ત્રિભુવન હેમની મુદ્રડીરે દિં તુ
તો અમુલખ નગોહો કું ખાંહ ગ્રહી મુજ ખાલનેરે દિં રાખો નિજ ઉછગ
હો કું મોહ સરીખા રાજવીરે દિં જેમન મંડે જગોહા કું ૩ વાતડીઆં સ
મળવિચોરે દિં સમજે કિમ એ કગહો કું અટક્યા તે નવી ઉલગેરે
દિં માન સધવલ વિહગહો કું ૪ ભકતી વસે લેથુ અમેરે દિં પ્રભુ તુમ
પદવી ચંગહો કું વાચક વિમલના રામનેરે દિં પ્રભુથુ પ્રેમ અભંગહો કું ૫

અથ શ્રી વીમળનાથ જીન રતવન

નિત નવિ નિત નવિ નિત નવિરે, કાજલ વાળી ગોરી નિત નવીરે,
એ દશી—મન વસી મન વસી મન વસીરે પ્રભુજીની મુરતી માહારે મન
વશીરે; આંચલી; જમ હસા મન વાહજ ગગ. જેમ ચતુર મન ચતુરનો
સગ, માહારે મન વસીરે- પ્રભુજીની મુરતી માહારે મન વશીરે; જમ ખાલક
ને માત ઊછગ, તિમ મુજને પ્રભુ સાથે ર ગરે માં ૧ મુખ મોહે પુનિમ
નો ચદ, નેણુ કમલ દલ મોહે ઇદ માં અધર જરયા પરવાલી લાલ, અ
રધ સસી સમ દિપે લાલ માં ૨ ખાંહડી જાણુ નાલ મૃણાલ, પ્રભુજી મેંગે
પરમ કૃપાલ માં જોતાં કો નહી પ્રમુતી જોડ; પુરે ત્રિમુન કેરા કોડ માં
૩ સાયરથી અંબીકો ગભિર, સેવ્યો આપે ભવનો તીર માં મેવે સુરનર કો
ડા કોડ, કરમ તણા મદ નાખે મોડ માં ૪ બેટયો ભાવે વિમલ જીણુદ
મુજ મન વાધ્યો પરમ આણુંદ માં વિમલવિજય વાચકનો સીસ. રામ ક
હે મુજ પુરો જગીશ, માં ૫.

અથ શ્રી અનંતનાથ જીન દેતવન.

૧ પીંડા વાણેરેલો એ દશી—અરદાસ અમારી દિલમે, ધારી-સાંભળો રેલો. પ્રભુજી પ્રાણુ પિયારાલો હિત નજરે નિહાલો ટાળો મનનો આંમલો રેલો પ્ર૦ જે પાલવ વલગ્યા અલગા તે તો કિમ હુસેરેલો પ્ર૦ આ સગે હ-લિયા મલિયા તેતો ચાહસ્યેરેલો પ્ર૦ ૧ મોટી ઠકુરાઈ વળી ચતુરાઈ તાહરી રેલો પ્ર૦ દખી સવિ શેખી વાધી દિલસા માહરીરેલો તુમ પાપે ખીજથુ તો દિલ જોઠે નહીરેલો, પ્ર૦ સુરતરને છોડી ખાવલ સેવે કુણુ કહીરેલો પ્ર૦ ૨ જોવા તુજ દરિશણુ ખિણુ ખિણુ તરશે આંખડીરેલો પ્ર૦ હુ ધ્યાઉ ઉડી આઉ પાઉ પાંખડીરેલો પ્ર૦ શેવક ગુણુ જોસ્યો પરસન હોસ્યો તો સહિરેલો, પ્ર૦ પામીને અવસર મુજને વિસરસ્યો નહીરેલો પ્ર૦ જગ જનને તારો ખિરુ દ તુમારો એ ખોરેલો પ્ર૦ તો માહારી વેગા આનાકાની કિમ કરોરેલો પ્ર૦ સેવક સંભાલો વાચા પાળો આપણીરેલો. પ્ર૦ તુ જગનો નાયક પાચો મે ધણીરેલો. પ્ર૦ ૪ શિવનારી સારી મેલો તસ મેલાવડોરેલોરે પ્ર૦ અવિગત પ રમેસર અનંત જીનેશર તુ વડોરેલો. પ્ર૦ વિમલવિનય વાચકનો ખાલક ઇ-મ ભણેરેલો પ્ર૦ રામવિનય ખહુ દોલત નામે તુમ તણેરેલો પ્ર૦ ૫

અથ શ્રી ધરમનાથ જીન દેતવન.

દશી મોતીડાની— ધરમ જીજીદ તુમે લાયક સ્વામી. મુજ સેવકમાં પ જી નહી ખામી. સાહિબા રંગીલા હમારા; મોહના રંગીલા. જુગતી જોડી મળી છે સારી, જોજો હિયડે આપ વિચારી. શાં ૧ ભગત વછલ એ ખિરુ દ તુમારો, ભગતી તણો ગુણુ અચલ અમારો સાં તેહમાં કો વિવરો કરી કલસ્યે, તો મુજ ગુણુ અવરયમાં ભલશે સાં ૨ મુલ ગુણુ તું નિરાગ ક-હાવે; તે કિમ રાગ ભુવનમાં આવે સાં વળી છોટો ઘટ મોટો નમાવે, તમે આણ્યો સહજ-સભાવે શાં ૪ અનુપમ અનુભવ રચના કીધી ઇમ સાખા શી જગમાં લીધી શાં અધીક ઓછુ અતિ આ સગે યોદ્યુ પ્રમન્યો પ્રેમ પ્રસંગે શાં ૪ અમથી હોડી હુયો કીમ ભારી, આશ ધર અમનેડી તુમારી શાં હુ સેવક તુ જગ વીશરામ; વાચક-વીમલ તણો કહે રામ શાં ૫

અથ શ્રી શાંતીનાથ જીન દેતવન

એડલો ભાર ઘણો છે રાજ વાતાં કેમ કરો છો એ દશી—મહારો મુજરો લ્યોને રાજ શાહીખ શાંતી શબુણા આંચલી અચીરાજના નદન તોરે દરશ જી હેતે આવ્યો શમકીત રીફીકરોને સ્વામી. ભકતી બેઠણુ લાવ્યો સાં ૧

દુખભંજન છે ખિરદ તુમારો, અમને આશ તુમારી; તુમે નિરાગી થઈને છુટો, શી ગતિ હુએ અમારી. માં ૨. કહસ્યે લોક ન તાણી કહણ, એવડુ સ્વામી આગે; પણ બાળક ને ખોલી ન જાણે; તો કિમ વાહલો લાગે. માં ૩. માહરે તો તુ સમરથ સાહિબ, તો કીમ ઓછું માનુ; ચિંતામણી છાણે ગાંઠે બાંધ્યુ, તેહને કામ કિસ્યાનુ. માં ૪. અધ્યાતમ રવી ઉગ્યો મુજ ઘટ, મોહ તિમીર હરયા જુગતી; વિમળવિજય વાચકના શેવક, રામ કહે શુભ ભગતી. માં ૫.

અથ શ્રી કુંથુનાથ જીન રતવન

થારે કેસીરીયે કેસ વીરે વાધે હુ મોહીરે મારજી—એ દશી. તુજ મુંદ્રા સુદર રૂપ પુરદર મોહિયા સાહિબજી, તુજ અગે કોડી ગમે ગુણ ગિરઆ સોહિયા; સાં તુજ અમીય થકી પણ લાગે મીઠી વાણીરે, સાં વિણ દારી સાંકળ લીધુ મનકુ તાણીરે સાં ૧. ખિણ ખિણ ગુણ ગાંઠે પાઉતો આરામરે, સાં તુજ દરિસાણ પાપે ન ગમે ખીજ કામરે; સાં મુજ રિદય કમળ વિચિ વશીયુ તાહરે નામરે, સાં તુજ સુરતી ઉપર વાર તન મન દામરે. સાં ૨. કર જોડી નિસ દીન ઉમો રહુ તુજ આગેરે, સાં તુજ મુખકુ જોતાં ભુખને તરસ ન લાગેરે, સાં મે કયાંહિ ન દીઠી જગમાં તાહરી જોડરે; સાં તુજ દીઠે પુરણ પહુતા મનના કોડરે. સાં ૩. મુજ ન ગમે નયણે દીઠા ખીજ દવરે, સાં હવે ભવ ભવ હોજ્યો મુજને તાહરી શેવરે; સાં તુ પરમ પુરૂષ પરમેસર અકળ સરેપરે, સાં તુજ ચરણે પ્રણમે સુરનર કેરા ભુપરે. સાં ૪. તુ કાપે ભવ દુખ આપે પરમાનદરે, સાં ખલીહારી તાહરી પ્રભુ કંથુ જાણદરે; સાં મન વંછીત ફજીયો મળીયો તુ મુજ જામરે સાં ઈમ પભણે વાચક વિમળવિજયના રામરે. સાં ૫.

અથ શ્રી અરનાથ જીન રતવન.

સરોવરીયે ઝીલાણુ જાસ્યાંજી—એ દશી. ગાસ્યાંજી ગાંસ્યાંજી અમે ગાસ્યાંજી. મન રજે જીન ગુણ ગાસ્યાંજી; અરનાથ તણા ગુણ ગામ્યાંજી, દિલ રજે જીન ગુણ ગાસ્યાંજી. આંચળી. પ્રભુ મુખ પુરણ ચંદ સમોવડ, નિરખી નિરમળ થાસ્યાંજી, મં જીન ગુણ સમરણ પાન સોપારી, સમકીત મુડી ખાસ્યાંજી. ૧. મં સમતા સુદરી સાથે સુરગી, ગોઠડી અજબ ખનાસ્યાંજી; જે ધુતારીતૃસ્તા નારી, તેહમું દિલ ન મિલાસ્યાંજી. ૨. મં ફુતી કમતી જે માયા ફેરી, તેહને તો સમજાસ્યાંજી; મં લોભ ઠગારાને દિલ ચોરી, વાતડી-

એ ભરમાયાં. ૩. મં. મોહ મહિપતી જે મુજ પેરી, તેહમુ જગ જી-
હાસ્યાં; મં. જ્યાન સરીખા ચોધ સખાઈ, કરીને દૂર કહાસ્યાં. ૪. મં.
શીવ રાણીને વરવા હેતે, જોત નિશાન ખજૂર્યાં. મં. વિમળવીજ્ય ઉમ
આય પસાએ. રામ કહે સુખ પાસ્યાં. મં.

અથ શ્રી અરજન સતવન ખીજી.
દેશી સુખખઠાની. અનુપમ શ્રી અરનાથનારે, પાચો મે દીદાર; સા-
હિખ મનમાં વસ્યો; ચંદ્ર જસ્યો સુખ ઉજારે, ઉજળ ગુણ નહી પાર, સાં
જગ જનનાં દિલ રીઝવે, તારે આણી હેત; સાં કો કહસ્યે વીતરાગનરે,
રાગ તાણાં એ હેત ૨. સાં તેતો તત્વ મતી નહીરે, કોકટ પામે ખેદ, સાં
ગિરઆ સહજે ગુણ કરેરેતે નથી જાણે ભેદ. ૩. સાં તાપ હરે નિમ ચ
દ્રમારે, શીત હરે જમ સુર; સાં ચિંતામાણી દાણીક હરે, આષે વાસ ક-
પુર. ૪. સાં તિમ પ્રભુનો ગુણ સહજનારે, જાણે જે ગુણ ગેહ; સાં વિમળ
વિજ્ય ઉવઆયનારે, રામ કહે ધરે નેહ. ૫. સાં

અથ શ્રી મહીનાથ જન સતવન.
મે જાણી તુમારી ખીત પરપંચ ગાળારે, એ દેશી હવે જાણી મહિલ
જિણહ મે, માયા તુમારીરે; તુમે કહવાયો નીરાગ જીઆને વિચારીરે, ૧.
પ્રભુ તેહસ્યુ તાહરી વાત, જે રહે તુજ વગગ્યારે; તે સુગ ને પામે ધાત, જે
હોવે અજગારે. ૨. તુમે કહવાયો નિગ્રથ તો, ત્રિભુવન કરીરે; પ્રભુ કેમ ધરો
કાકરત, કહસ્યો સ્યુ કરીરે, ૩. તુમે વરો ચોરી નામ, જગત ચીત ચોરેરે,
તુમે તારો જગના લોક, કરાવ્યો નિહોરે. ૪. પ્રભુ મોટા કરી વાત, કહે
કર્ણ જાણેરે; તુમે ખોલો થોડો ખોલ ન ચુકો ઠાણેરે. ૫. પ્રભુ તુજસ્યુ માહરે
મિતી, અમેઠક જગીરે, મહારા ભવ ભવ કરી આજ ભાવઠ સહુ ભાગીરે.
૬. ગુર વાચક વિમળના શીશ કહે ગુણ રાગે, ધમ પરમ જગદીશ; મિલ્યો
તુ ભાગ્યે. ૭.

અથ શ્રી મુની સુવ્રત જન સતવન.
ઘોડી તો આઈ થારા દેશમે મારજી, એ દેશી. મુનીસુવ્રતસ્યુ મોહનિ
સાહિબજી, લાગી મુજ મન જોરહો. સામલડી. સુરતિ મન મોહિઓ સાં
વાહીપણ પ્રભુની નહી, સાં કહે જનની કોરહો. ૧. સાં અમને પ્રગણ
પાગ્યે, સાં એ પ્રભુ અંગીકારહો; સામં દેખી દીલ ખડકે નહી, સાં
અમયા દોષ હોજરહો. ૨. સાં નિરગુણ પણ બાહિ ગણા, સાં ગિરઆ

છંડે કેમહો; સામં વિષધર કાળા કંઠમે; સાં રાજે ઇશ્વર જેમહો. ૩. સામં
ગિરિઆસાથેગોઠડી; સાં સેતો ગુણનો હેતહો સામંકરે ચંદ્રમ નિજ
સોરણો; સાં જિમંતરૂઅરના ખેતહો, ૪. સામં સાનંદશાં પદંગટ થઈ;
મુજ ઘેટાં ભીલીયો ઇસહો; સામં વિમળવિનય ઉવઝાયનાં; સાં રામ કહે
મુખ શીશહો. ૫. સામં

અથ શ્રી નમીનાથ જન સ્તવન.

લંકાના રાજ, એ દેશી; શ્રી નમીનાથ મુજ મન વસ્યોરે; ગીરુઓ
ગુણની ખાણિરે; ત્રિભુવનના રાજ; દીપેરે જસ અક્ષત દિવાજ; આંચળી; અ
ઉદે રાજને છેહડેરે; ઊંચા નેહનો ઠાણેરે; ૧; ત્રીં મુજરો કો પાવે નહીરે
ઇંદ અદ નાગીંદરે; ત્રીં રાગે નજર ન મેળવેરે; ૨; તો કુણ જાણે છેદરે,
ત્રીં તેહસ્યુ મે કરતાં કરીરે; અચરજવાળી વાતરે; ત્રીં ભગતિ અપુરવ દા-
રીયેરે; આકરબો ઇણ ભાતરે; ૩; ત્રીં ઉર મદીર આવી કરયોરે; અવિચળ
વાસો તેણરે; ત્રીં મેમ મેલુ કીધો ખેરોરે ને નવિ હોવે કેણરે; ૪; ત્રીં ભવ
જળના ભયભેટીયોરે; પ્રાધ્યા અધીક ઉર્થગરે; ત્રીં વિમળવિનય ઉવઝાયના
રે; રામ કહે મને રગરે; ૫; ત્રીં

અથ શ્રી નેમનાથ જન સ્તવન.

પરણ્યાથી માંહેરે પાડોશી મુજાણે; જાતાં વળતાં મનકુ રીઝવેજે; એ દેશી
સેહિયાં મોરી સાહિબો નેમ મનાવોજે; દિલકુને દાઝે પીઉ વીણ દીઠડેજે;
દિલ મેલીને કીધો દુશમન દાવોજે; અખજાને ખાળી યાદવ મીઠડેજે; ૧,
કેરતાંસ્યુ જાણી પ્રીતી સોહલીજે; દાહિલીને નિરખહતાં દીઠી નયાણડેજે
સામંજીઓ સાભરતાં હિયંડે સાલેજે, દુખ તે કહેતાં નાવે વયાણડેજે ૨. રહ
શે દુનીયા માંહી વાત વદીતીજે, વહલેછ કીધી છે એહવી રીતડીજે, શું
જાણ્યું વિસરશે કિયુ અવતારજે, તોડી ને યદુનાથે કાચી પ્રીતડીજે. ૩
મત કોઇને છાના વેરી નેહજે, લાગીને દુખ દતો કહીયે એહવોજે; નહ ત
ણાં દુખ જાણે તેહજ છાતીજે. ને માંહિ વિચરે અવગન તેહવોજે ૪ ને-
મીસરને ધ્યાને ગળુલ નાનીજે મેલો મન ગમતો લહે શિવ મદીરેજે
વિમલવિનય ઉવજાય તણે શુભ સીમેજે રામવિનય મુખ સપતી પામી શુ-
ભ પોરેજે ૫.

અથ શ્રી શ્રીચારત્વનાથ જીવ રતવન.

ગાયેરે સિધાચલ મહાણુ ધણીરે એ દશી—પ્રભુજી પાસ જીણુંદ તાહા રીરે. સુદ્રા અભિનવ મોહનીરે, એહવી દુનીયાં માંહિ ખીજરે. દીઠી મે નાહી કોઈનીરે, ૧ કામણગારી તુજ કીકીરે. જોવા ખીણુ ખીણુ ઉલસીરે ૨. તુજ દીકે સુખ હોય. તે કણુ જાણુ કહેા વિણુ કેવલીરે એહજ મુજ અર-દાસ. ચરણેરે રાખો શુ કહીચે વળીરે ૩ શરણે રાખી નાગ. તે તેરે કી ઘો નાગ તણો ધણીરે કમઠ તણા અપરાધ બહુલારે તુ રૂઝો નહી તે ભ-ણીરે ૪ દઈ વરસીદાન, જગના જન સઘળા સુખીયા કરચારે, એહવા બહુ અવદાત તાહરે ત્રિભોવન માંહિ વિસ્તરચારે ૫ તો મુજને પરવાહ સ્થાનીરે. જે પોતે ખાંહિ ગ્રહેરે, તુજ ભકિત લયલીન એહજરે, શિવ મારગ મે સદ-હેરે, ૬ ધનધન વામામાત જેહનીરે; કુખે તુ પ્રભુ અવતરચારે. વિમલિનય ઉવળય સીસેરે રામે જનમ સફલ કરચારે. ૭

અથ શ્રી મહાવીર જીવ રતવન.

ભરત નૃપ ભાવશ્યુએ એ દશી—આજ સફલ દિન માહરેએ બેઠયો વીર જીણુંદકે; ત્રિભોવનનો ધણીએ. ત્રીસલા રાણીનો નંદકે, જગ ચીંતાણુ-એ કુખ દોહગ દુરે ટલ્યાંએ; પેખી પ્રભુ મુખ ચંદકે ત્રીં ૧ રિધી વૃક્ષિ સુખ સંપદાએ ઉલટ અગે ન માયકે ત્રિં ચિતામણી મુજ કર ચઢયુએ, પા ચો પિભુવન રાજકે ત્રિં મુહ માગ્યા પાસા ઢલ્યાએ. સિધ્યાં વંછિત કાનકે ત્રિં ૩ ચિત ચાહ્યા સાજન મિલ્યાએ. દુરજન ઉડ્યા વાયકે. ત્રિં સોમ નજર પ્રભુની લહીએ, જેહવી સુરતર ધાંયકે ત્રિં ૪ તેજ અલામલ દીપતો એ ઉગ્યો સમકીત સુરકે ત્રિં વિમલવિનય ઉવળયનાએ રામ લહે સુખ ૫ રકે ત્રિં ૫ ઇતિ શ્રી રામવિનયજી કૃત ચોવીશરે સપ્તર્ણ.

અથ શ્રી ભાવવિજયજિ કૃત ચોવિશિ,

અથ શ્રી રૂપભદ્રેવ જીન રેતવન

રાગ આશાઉરી, અવસર આજ હૃદયે એ દેશી—સકલ સમીહિત પુરણ સુરતરૂ; ઇંદ્રાણીએ ગાંધેરે નાભિ નરેસર નદન સુદર મરૂદેવીએ જાઓ. ૧ ત્રિભુવન રાજ્યેરે શ્રી રૂપભ જીજ્ઞેશર રાયા, સુર નર જસ સેવ પાયા, જસ લજ્જન વૃષભ મુહાયા ત્રિં આંચલી, પ્રથમ રાય મુનીવર ભિખ્યાચર પ્રથમ કેવલી વંદેરે અવસર પણિ માંહિ પ્રથમ તિરથકર એ જીનવર ચિર ન દા ત્રિં ૨ ધનુષ પચ સયમાન મનોહર કેચન વરાણી કાયારે પુરવ લાખ ચહરાસી જીવીત નયરી વિનીતા રાયા ત્રિં ૩ વંશ ઇક્ષાંગ ગોત્ર કાર્યપનો આદિ હેતુ વિખ્યાતેરે, નારિ સુનદા સુમગલા વલભ; ભરતાદિક સુત તાતો ત્રિં ૪ ગોમુખ ચક્ષ ચકેશરી દેવી. જસ શાસન સુર સોહરે ભાવ કહે તે પ્રભુને સેવે કામ ધેનુ સોદાહે ત્રિં ૫.

અથ શ્રી અજીત જીન રેતવન.

મહા મુનિવર રાગી એ દેશી—શ્રી અજીત જીનેશર રાય, ભવિઆણ સેવેરે. જસ નામે મગલ થાય ભં દુખ દોહગ દુરે પલાય ભં આંચલી. શ્રી જીત શતરૂ નરીદનોરે. નદન જગદાનંદ; વિજયા કુખે અવતરચેરે; કમલા વેલી કંદ ભં ૧ લાખ ખહોતર પુર્વનુરે. જીવિત જસ ઉતગ; દેહ કાંતિ જસ દિપતીરે. જીપતી સુરગતિ મૃગ; ભં ૨ નયરી અચોધ્યા રાજ્યેરે; વશ ઇક્ષાંગ શરૂગાર, પંચા સાધીક ચારસેરે; ધનુશ માન તનુસાર ભં ૩ અજીત ખલાદેવી વડીરે; મહા યક્ષ વલિ દેવ, એ જસ શાશન દેવતાગે; સેવા કરે નિય મેવ; ભં ૪ ગજ ગતિ ગજ લજ્જન ધરૂરે; ખીજે એ જગદીશ મુગતિ મુગતિ દાયક ભણીરે; ભાવ નમે નિશ દિશ ભં ૫

અથ શ્રી સંભવનાથ જીન રેતવન.

રાગ પરજીઓ તુગિઆગીરી શિખર સોહે એ દેશી—જ્યો સભવ મે. ભુત્રીજે. જનિત ભુવના નદરે; શ્રી જીતારી નરિદ સુદર; માત સેના નદરે; જં ૧ વંશવર ઇક્ષાંગ દિનકર તુરંગ લંજન સારૂ; ચારસે ધનુમાન સોવત

વાન દહ ઉદારે-જાં ૨ નયરી સાવથી નકસર, દુખ દાવાનુલ મેહરે. સાઠ
પુરવ લાખ છવિત. ભોગવે જીન જેહરે જાં ૪ ત્રિમુખ સુરદુરિતારી દેવી.
જાસ સાશન દેવરે. વિધન ટાલે સંઘ કરા. કરે પ્રભુની સેવરે જાં ૪ ભવ મ
હો દધિ તરણુ તારણુ સખલ વાહણુ શમાનરે. ભાવ મુની શુભ ભાવ આણી
કરે તસ ગુણ જ્ઞાનરે જાં ૫

અથ શ્રી અભિનંદન જીન રતવન

રાગ પરજયો—મનોહર હીરજી. એ દશી. શ્રી અભિનંદનરે, ચોથે
જિનવર નમીયે. સિદ્ધારથાનો નદન થુણુતા, સકળ દુખ નીગમીયે; હાંદો
સિદ્ધિપુરીમાં રમીયે. ૧. શ્રીં વશ ઇક્ષાંગ પચોનિધિ સસધર, નયરી વિ-
નીતા ભુપો; સવર સુત વર સવર દાઈ, પ્રભુજી અદ્ભુત રૂપો. ૨. શ્રીં ધ-
નુષ અઠઠ સત ઉન્નત મનોહર, કચનવાન શરીરો; કપિ ભક્ષિત મનુષ્યવક્ષિત
પુરણ, દુરમત રેણુ સમીરો. ૩. શ્રીં સાસન સુર યક્ષ નાયક નામે, કાળી
દેવી રાને; પુરવ લાખ પચાસ આવખુ, ભોગવ્યુ જે જીનરાને. ૪. શ્રીં
પરમ પુરુષ પુરુષોત્તમ તે પ્રભુ, કરમ બધ સવિ છોડો; ભાવવિનય મુની પ.
ભણે મુજને, શિવ ચુખ સાથે જોડો. ૫. શ્રીં

અથ શ્રી સુમતીનાથ જીન રતવન.

રાગ રામગીરી—મહા જાસ જોહ વિચાર કરીને, એ દશી. સુહાકર સુ
મતી જિણેસર સેવો, જહનુ દરિશન સુરનર ચાહે, જિમ અમૃત રસ મેવો.
૧. સું મેઘરાય સુત મેઘ સરીખો, પાપ સતાપ નિવારે; માત મગજા ક-
યર બહુલી, મંગજા વેલિ વધારે. ૨. સું કૌચ લછન ત્રણસે ધનુ ઉન્નત,
કાયા કચન સમ વાને, ત્રશ ઇક્ષાંગ દિવાકર ધ્યાઓ, રાગ તિમીર સમ વાને.
૩. સું કૌસલપુર નાયકને સેવે, પાયક પરિસુર વૃંદા; આયુ પુરવ લાખ
ચાળીસ પાળી. પાચો પરમ આનંદા. ૪ સું શાસનદેવી મહાકાળી જાસ,
સુરવર તુખર નામે, તે પંચમજિન થુણુતો ભાવે, ભાવ પરમ પદ કામે. ૫. સું

અથ શ્રી પદમપ્રભુ જીન રતવન.

રાગ રામગીરી—ચ દ્રિકા ચોપઠ ઉચિત કરે.—એ દશી. શ્રી પદમ
પ્રભ પ્રાણમિયે છહો જિનવર ચદરે, રિષભ કુળ કમળકલ હસલો સેવે સુરનર
વૃંદરે. ૧. શ્રીં પુત્ર વર ધર ધરાધર તણો, મહા ધરાણીધર ધીરરે. કમળ
લછન સુસીમા સુતો, મુની મન તર ફીરરે. ૨. શ્રીં પ્રાણ રવી પ્રીખને છ
પતો, જાસ અંગનો વાનરે, ધનુષ શત અઢીય ઉન્નતપણે, જાસ દહ પ્રધાનરે.

૩. શ્રીં જીવીત જેહ જિનજી તણુ ત્રીસ પુરવ લાખરે; નયરી કોસખીના નરવર, નમુ નિજ મન સાખરે. ૪. શ્રીં કથુમ સુર દેવી સ્યામા લિધા, શેવે શાશન જસરે, ભાવ મન કમળ માંહિ સદા. કરો ને પ્રભુ વાસરે. ૬. શ્રીં

અથ શ્રી સુપારસ્વ જીન રતવન

રાગ માળવી ગોડીઓ—મેરે મન તુ અભીનદન દેવ. એ દશી. રમે મન શ્રી સુપાસને પાસે, સ્વસ્તિક લછન સાતમે જીનવર, સુરવર વૃંદ ઉપાસે. ૧. ૨૦ વાણારસી નયરીયે ઉદ્યો, જિમ દિનકર આકાશે; પછં નરેસર પુહ-વી નદન, દીપે જ્ઞાન પ્રકાસે. ૨. ૨૦ જસ તનુ કાંતિ કનક મદ ગાળે, ભ-વિયાણુ કમળ વિકાસે; રિષભ વશ રચણાયર સુરમણિ, સેવંતાં દુખ નાસે. ૩. ૨૦ ધનુષ દાય શત તુગ અગ જસ, દખત દુરિત પાણાસે; વીસ પુરવ લાખ આયુ ભોગવી, પુહતો શિવપુર વાસે. ૪. ૨૦ માતગ સુરવર શાંતા દેવી શાસન સુર જસ ભાસે, ચરણ કમળ તસ અનુદિન ધ્યાયે, ભાવમુની ઉદ્ધાસે. ૫. ૨૦

અથ શ્રી ચંદ્રપ્રભુ જીન રતવન.

રાગ માળવી ગોડીઓ—તુલને પ્રભુ તારક કિમ કહીયે એ દશી. શ્રી ચંદ્રપ્રભુ પ્રમુ જયકારી, આઠમે જીનવર પર ઉપગારી, જેણે કરમ તણો ભય વારી, ભવિક શ્રેણી ભવ પાર ઉતારી. ૧. શ્રીં મહસેન નરપતિ પુત્ર સુજાતો માત લક્ષ્મણાનો અગ જાતો; કરે મોહ સૈનાનો ઘાતો; દયાવંતા હે વિખ્યાતો. ૨. શ્રીં ચંદ્રાનના પુરી પતિ રાજે, ચંદ્રાનન ચંદ્ર લછન છાજે, તનુ વાને જસ સસંધર લાજે, રિષભ વંશ રવિ ભાંવઠ ભાજે, ૩ શ્રીં પચા-શાત્રિક શત ધનુ તુગ, નિરૂપમ રૂપ રૂચિ જસ અંગ; આયુ પુરવ દસ લા-ખ સુચગ, ભોગવી જે પામ્યો શિવ સગ, ૪. શ્રીં ભૂકુટી દેવી વિજય વર દેવા, શાસન સુર જસ સારે શેવા, ભાવ કહે મુજ દોજ્યો હેવા. તો જિનજી નીઆણુ વહેવા. ૫ શ્રીં

અથ શ્રી શુવીધી નાથજીન રતવન.

રાગ મારણી જગત ગુર હીર તુ, એ દશી. શેવો ધર્મી નિરમળ ભા-વ, સુવિધી જીન રાજ્યોરે; નવમે જીન પ્રબળ પ્રભાવ, મું ભવ સત્યર તાગણુ નાવ; સું આંકણી. કાકંદી નયરી ધણીરે; જસ તાત સુગ્રીવ નર્ગદ, રામા અભીરામા ગુણેરે, જસ જનની સુખ કદ. ૧ સું વંશ ઇક્ષાંગ સુરા અજે, સુરતર સમ સુખકાર; કિરતી કથુમે મહમદેરે, વહિત રૂક્ષ દાતાર. ૨. સું નિજ વાને કરી છપતીરે; નિરમલ ગગ તરગ, સુદર કાયા જેહનીરે, એક

શત ધનુષ ઉતંગ; સુ. ૩ અન્નિત, યક્ષ જગે દિપતોરે; દેવી સુતારા સાર. એ પ્રભુ સાસન દેવતારે; ટાળે વિઘ્ન વિકાર. સુ. ૪ દાઘ લાખ પુરવ આવ-પુરે; લછન મગર ઉદાર. તે જનજી મુજ આપજોરે, ભાવ કહે ભવપાર. સુ. ૫

અથ શ્રી શીતલજીનું રતવન.

રાગ મારણી ચેતન ચેતોરેચે એ દેશી—દ્વરથ નરપતિ કુલ પુરવ-ગિરી, દિનકર જનવર વદારે, નેદાનંદન પ્રભુ ચિરનંદા, સમતાવેલી કદા ૧ શીતલનાથોરે, ભવજા પડનાં દિએ હાથો શી. ૦ મેલે શિવપુરનો સાથો શી. ૦ આંચલી. દહવાન જેહનો અની મનોહર, કનક દોલને જોપેરે, એક લાખ પુરવ જસ જીવિત; શ્રીવજ્ર લછન દીપે શી. ૦ ૨ નેહ ધનુષમાન તનુ સોહે, જે હનુ નિરૂપ રૂપોરે, જે દખીને રૂપ તણા મદ, છડે સુરના ભુપો; શી. ૦ ૩ ભદ્રિલપુરનો રાજા રાજે, આદિ વશ અષ્ટસોરે, મન માન સમાન સંસરે હસો. સુરનર રચિત પ્રશસો, શી. ૦ ૪ પ્રભા સુરવર દેવી અશોકા, જસ શાસનસુર રાજેરે, ભાવ કહે એ દસમો જિનવર, સેવક વૃદ્ધ નિવાજે, શી. ૦ ૫

અથ શ્રી શ્રીયાંસ નાથજીનું રતવન.

રાગ કેદારો હીર ઉતારેહો ભવપાર એ દેશી—શ્રી શ્રીયાંસ જિન ગુણ ગાન, કરો ભવિયણ ધ્યાન શુભ-ધરી, મન કરી એક તાન. શ્રી. ૦ ૧ વિશ્વ ભુપતિ તાત માતા વિશ્વ દેવી પ્રધાન, સિહપુરનો નાથ સત્વે સખલ સિહ સરાન, શ્રી. ૦ ૨ લછન ખડગી જીવ અરૂંસી; ધનુષ સતનુ માન, રિષભ કુલ માનસ સરોવર, હસ પુન્ય નિધાન શ્રી. ૦ ૩ યક્ષ યક્ષેસર સુરીવલી, માનવી અભિધાન જસ શાસન દેવ સોહે, સકલ સિધી નિદાન શ્રી. ૦ ૪ લાખ અઠરાશી વરસ જીવિત. દેહ અપક વાન, ભાવ કહે ઇચ્છારમો. જન દિ-ઓ મુજ વરદાન શ્રી. ૦ ૫

અથ શ્રી વાસુપુજ્ય જીન રતવન.

રાગ કેદારો વધરાગી લાલ લાલહો એ દેશી—મન મદીર માંહિ વસો શ્રી વાસુપુજ્ય જીન સુર. દુરે જાએ તિહાં થકી, જમ મોહ તિમીરનુ પુર ૧ મનોહર લાલ લાલહો. જેહનુ જગ અધીક નુર મં જેણ મોહ કર્યો અકચુર મં આંચલી, વશ ઇક્ષાંગ સિરોમણી વસુપુજ્ય નરેસર ધન, ધન ધન રાણી નયા. જસ ઉદરે પ્રભુ ઉતપન મં ૨ અપા નયરીએ અવતર્યો. વરવિદરૂમ સુંદર. અગ લછન મહિષ મનોહર. પ્રભુ સતરી ધનુષ ઉતમ મં ૩ લાખ

ખહોતર પરસનુ, જસ છવિત જસ ભડાર. ચંડા શાસન દેવતા- જસ સેવે
અક્ષ કુમાર મં ૪ સેવક જનને દાખતો; ભવસાયર કેરો પાર. ભાવ કહે
છન ખારમો દેખાડે શિવપુર ખાર. મં ૫

અથ શ્રી વીમળનાથ છન રેતવન.

રાગ વેલાઉલ જયો ધરી હીરછ ધરી આવે એ દશી—વિમલ છનેશર
રાયા. તેર સમા સ્વામી સુહાયા વિં વક્ષ ઇક્ષાંગ રોહણગિરી સુરમણી નર
મણી પ્રણમે પાયા. વિં ૧ કપિલપુર કૃત પ્રજ્ઞ નરેસર સ્વામા રાણી જયા
સાઠ ધનુષ તનુ માને વાને; કચન સેલ લખયા. વિં ૨ લછન મિસીઅહ
નિસી જસ શેવે, આદિ વરાહ સુહાયા, માનુ ભુમી ભારથી ભાગા, છનવર
શરણે આયા વિં ૩ સાઠ લાખ સવજર છીત, છપે મજર માયા, છમ્મુહ
સુરવર વિદીતા દેવી; શાસન સુર સુહ દાયા વિં ૪ ગુણ મણી મહિત દ-
ડીત દુરમતી. ખડિત પાપ ઉપાયા. ભાવ કહે ભવ માંહી એ પ્રભુ ભમતાં.
પુન્ને પાયા; વિં ૫

અથ શ્રી અનંતનાથ છન રેતવન.

રાગ વેલાઉલ હીરછકો દરિશણ દેખ્યો મે ભોર એ દશી—સેવો ભ-
વિયણ નાથ અનંત. ચઉદશમો છન અનંત સુહાકાર. અ
નંત ગુણાકર કિરતી અનંત સેં ૧ વશ ઇક્ષાંગ નદન વન સુરતર, સીહસે
નરાય નદન સત; સુજસા જસવતી હુઈ જગમાં જે છનને જનમી ગુણવત
સેં ૨ નયરી અયોધ્યા પ્રભુનો મહીમા; મહિમાએ વ્યાપે સુમહત, કચન કા
તિ દેહ જસ સોહે, સુર ગુર કેરોરગરવ હરત સેં ૩ ત્રીસ લાખ વજર જ
સ છવીત સૌંચાણો લછન સોહત. ધનુષ પચારા ઉનત તનુ ઝોપે, રૂપે ત્રી
ભોવન મન મોહત સેં ૪ સુર પાતાલ અકુશા દેવી, ચરણ કમલ જમ
રમલી કરત. ભાવ મુની મન માંહિ ધ્યાયે; તે છનનુ અભિધાન મુનતમેં ૫

અથ શ્રી ધરમનાથ છન રેતવન.

રાગ સારંગ—ઉદ્ધવી સુત સુદર વદન સુહાયા એ દશી—ધરમ છન
ધરમ તણો દાતાર; પનરમો છન મન રમો મોરે; મંગલ તરે જલ ધાર ધં
રિષભ વશ મુકતા મણી મનોહર; દીપે તેને સાર; માત સુવ્રતા ભાનુ નચેગ
નદન પ્રાણુ આધાર ધં ૨ પાણુ તાલીશ ધનુષ તનુ ઉનત, રથણપુરી અવ
તાર, વાસુદેવ ચીવરને છપે, જસ તનુ વરણ ઉદાર. ધં ૩ લછન વજ્ર ધર
ત રહતો. પાતક વેરી વિકાર. જસે દસ લાખ વરસવર છવીત, સુદૃત તણો

હાંતર ધ૦ ૪ કિનર સુરપણ્ણી દેવી, જસ સેવે સુખકાર ભાવ કહે તે પ્રભુ સુ
જ દ્યો; ભવસાયરનો પાર ધ૦ પાણી, કિનર નદી ૨ જાણી જાણી

અથ શ્રી શાંતીનાથ જન સ્તવન

રાગ સામેરી વીરા તેરી ગતિયું નંધ એ દશી—શાંતિ પ્રભુ સોહે પર
મ દયાલા, સોલ સમો જન પચિમ ચક્રી, ગુણ ગાવે સુરખાલા. શાં ૧
વંશ ઇક્ષાંગ સંદન વર દીપક, તેજ તપે અસરોલા; દેહ તેણે વાને કરી છ
પે, જાચી ચંપક માલા; શાં ૨ વિશ્વસેન નરવર કુલ મંડણ, ખિડે જોહ
જબલા, અચિરાનો નંદન ચિર પ્રતપો. સંચરાચલેર પ્રતિપાલ શાં ૩ ચા
લીસ ધનુષ માન તનુ રાજે, હથિણા ઉર ભુપાલો જીવિત લોખ વરસ જસ
સુદર, મૃગ લંછન સુકમાલો શાં ૪ ગરુડ યક્ષ નિરવાણી દેવી; સેવીત ચર
ણ મયાલા; ભાવ મુની જનને સેવતો પામે લજી વિશાલા. શાં ૫ પી

અથ શ્રી કૃત્યુનાથ જન સ્તવન

રાગ કાફી—સેવો ભાવે શ્રી કૃત્યુ જણેસર સામી. રિષભ વંશ ભુપણે જ
ત દુષણ; નિત પ્રણમ શીર નામી; સે ૧ નિજ તેજે જતસુર સુરનૃપ; અ
ગજ સુર ગજ ગામી. નંદન શ્રી નંદન જણે જણે; જીવો કામ હરોમી સે ૨
અજ લંછન ગજપુરનો નાયક; ત્રીલુવન વન આરોમી; દેહ તેણે વાને ક
રી જી; અભિરામી અલીગમી સે ૩ અગ તુગપણ ત્રીસ ધનુષ જસે.
દખન દુરમતિ વામી, વરસ સહસ પચાણે જીવિત; ભોગવે શીવ ગતી ગા
મી. સે ૪ સુર ગંધર્વ અચ્યુ ૥ દેવી, જસ સેવે જશ કામી; સતરમો જન
સત મન મતા; ભાવે શુભ મતી પામી સે ૫

અથ શ્રી અરનાથ જન સ્તવન.

રાગ કાફી પ્રભુનેક નજરી કરી જાણે એ દશી—શ્રી અરજનવર
જગદીસર; મધુકોપ દાવાનલ મેહર, નદાવર્ત સુલછન શોભીત, ગુણ માણી
મહિત દહરે શ્રી ૦ ૧ રાય સુદરશન કયર; મુજ દરિશણ દો ગુણવતરે, દ
ખી નંદન રૂપ નિહાલી, દેવી પણ મોહતરે શ્રી ૦ ૨ રિષભ વંશ મલ યા
ચલે, પ્રભુ ચંદન વૃક્ષ સમાનરે. કમલ ગર્ભપરી ગોરસ ગારવ, ત્રીશ ધનુષ
તનુ માનરે. શ્રી ૦ ૩ દાણે દેવ અઢારમો, શીલાગ સહસ અઢાર વરસ સ
હસ ચઉગસી જીવિત. હથિણા ઉર અવતારરે શ્રી ૦ ૪ સુરજ પ્રીદા ધારી
ણી. દેવી સેવે જસ પાયરે ભાવ કહે તે જનવર તામે મૃગલ માલા થાયરે.

અથ શ્રી મહીનાથ જીન રેતવન.

રાગ નટ મહાવીર, મેરો લાલન એ દશી—શ્રી મલી જીજીશર ઉપગારી
આગાણીસમો, તીરથ કર મોહ જનમ થકી જે પ્રલયારી. શ્રીં ૧ મીથીલા ન
મરી કુલ નરેસર- પ્રભાગતી, તસવર નારી, તસ કુખે અવતાર હુઆ જસ. સ
યજ, જતુ, કુખ અપહારી શ્રીં ૨ અગને રજો ગધ તરંગે. નિલ કમલ વન
જયકારી. પચવીસ ધનુ ઉનત નિરૂપમ. રૂપ વિરાજત તનુ ધારી શ્રીં ૩
સહસ-પચાવન વરશ મુજવિત, વશ ઈક્ષાંગ અવતારી. કુખર મુર વૈરોટયા દ
વી. જશ સેવા શારે શારી શ્રીં ૪ લછન રૂપે નેહન શેષ. કામ કુલ શુભ
અનુશારી, ભાવ કહે શેવકને તે જીન. કરજે શિવ મુખ અધીકારી. શ્રીં ૫

અથ શ્રી મુની સુવરત જીન રેતવન.

રાગ દેવગધા મેરે મન અઈસી આય ખની એ દશી—શ્રી મુની સુ
વરત નાથ ગુણી, શ્રી હરિવંશ મહેસર મસ્તક; મંડન રયાણી માણી શ્રીં ૧
ત્રીભુવન મિત્ર સુમિત્ર રાયસુત; કામિત દેવ માણી; પદમા રાણી પુત્ર તાણા
ગુણ. ગાયે મુર રમણી શ્રીં ૨ વીસ ધનુષ માને જસ કાયા. નવ જલ ધ
રવરણી કછપ લંછન કછપ નીપરે, ગોપિત કરણ મુણી શ્રીં ૩ રાજ ગૃહ
નો રાજ રાજે, ગોતમ ગોત્ર માણી. ત્રીસ સહસ સંવહર જીવીત, ભવિક
કમલ તરણી શ્રીં ૪ વરુણ યજ્ઞ નરદતા દેવી, સેવે ભકતી ભણી, ભાવ
કહે વીસમો જીનેશર આપે લછી ઘણી શ્રીં ૫.

અથ શ્રી નમીનાથ જીન રેતવન.

રાગ ગોડી મન મોહન પ્યારે નેમજી એ દશી—નમીનાથ નમુ એક
વીસમો, જીનવર જોડી દાય હાથરે. ઈક્ષાંગ વશ ચુકામાણી, પ્રભુ મુક્તીપુરી
નો સાથરે, નં ૧ નદન વર વિનય નર્મદનો, મોહારિ વિનય વરકારે,
ત્રિભુવલ લછન મનોહર, માત વપ્રાદેવી મહારરે નં ૨ મિથીલા નયરીનો
રાજ્યો; પત્ર ધનુ ઉનત અગરે. નિજ તનુ વાને કરી છપતો, અપકના
કુલ સુરગરે, નં ૩ સુરરાય ભ્રુકટી અતી દીપતો, ગધારી દેવી ઉદાગરે,
જસ ચરણ કમલ સેવે સદા, મન આણી ભકતી અપારરે નં ૪ દશ મ-
હસ વરમનુ આઉપુ; પાલી પ્રામ્યા પદ નિરવાણરે. મુની ભાવ ભણે તે જ
નવર, મુજને દો કેવલ નાણરે નં ૫

અથ શ્રી નેમનાથ જીન રેતવન.

રાગ ગોડી નેમીસર વિનતી માનીચકુ. એ દશી—નેમીસર જીન ખા

વીશમોહ. વીસમો મુજ મન માંડી, વાલ્હો જીવત પાંડી નેં આંચલી, શ્રી હરીવશ મેર ગિરી મડન, નદન વનય દુવશ હાંતિ જે જનવર સુરતર ઉદયો; સુરનર રચિત પ્રશસ નેં ૧ સમુદ્રવિજય નૃપ સિવાદેવી સુત, સોરી પુર અવતાર, અગ તુગ દશ ધનુષ મનોહર; અંજન વરણ ઉદાર નેં ૨ એક સહસ સવજર જીત, લછન શખ સુહાય, સુરગોમેધ અંબીકા દેવી. સેવતી જસ નિતે પાય નેં ૩ કેશવનો બલમદ જેણે ગાલ્યો; જમ હિમ ગાલે ભાણ જેણે પ્રતિબોધી ભવિંયાણ કોડી, મોડી મનમથ બાણ નેં ૪ રાજમતિ મન કમલ દિવાકર; કરેણી રસ ભૂગાર; તે જીનજી મન વંછીત દયો, ભાવ કહે આણગાર નેં ૫

અથ શ્રી શ્રીપારદેવનાથ જીન રતવન.

રાગ ધન્યાસી હીર ગુરુ તુમ તોયા ભલી કીની એ દશી—પાસ જ ન સેવક જન સાધારે. ત્રેવીસમો પ્રભુ પુરષાદાની, ભવ સાયર ઉતારે પાં ૧ અશ્વસેન ભુપ વામાદેવી, કુચર કુલ સિણગારે વશ ઇક્ષાંગ ઉદયગીરી દિન કર અવગુણ તિમીર નિકારે પાં ૨ ત્રીલ વરણ નવકર ઉનત વનુ, કુણધર લછન ધારે; એકસો વરસ સુજીવિત પાળી મુગતી નયરી પાંઉ ધારે પાં ૩ વાણારસી નયરીએ જનમ્યો. જનમ મરણ ભયવારે, પાસે યક્ષ પદમાવતી દેવી, જેહની સેવા શારે પાં ૪ કમલ દર્પ દાવાનલ જલધર; મગલ વેલી વ ધારે, સેવક ભાષ મચુર ભાણી પ્રભુ, નેક નજર અવધારે. પાં ૫

અથ શ્રી મહાવીર જીન રતવન.

રાગ ધન્યાસી મેવાડો. આજ રહોરે જનિચલે જનિચલે એ દશી—વર્ધમાન પ્રભુ વદીએ, ચોવીસમો જીનરાજ. ભવિજન ક્ષત્રીય કુડે અવતરયો આપે ત્રીભુવન રાજ ભં ૧ વં વંશ ઇક્ષાંગ સરોવરે, જે પ્રભુ હસ સમાન ભં કનક કમલને જીપતો, જેહ તણો તનુવાન ભં ૨ સુત સિધારથ રાયના; ત્રીસલી જાન પ્રધાન ભં વરસ ખેહાતર આઢિખુ, સાત હોથ તનુ માન ભં ૩ વર્તમાન શાસન તણો; નાયક અકલ અંબીહ; ભં લછન મિસી સે વે સદા, જસ સત્વે જીત્યો સીહ ભં ૪ માતંગ યક્ષ સિદ્ધાંકા, નિવુ સેવે જસ પાય ભં મહાવીર જીન રાયના; ભાવવિજય ગુણ માય ભં ૫ પ્રતિ ભાવવિજય જ કંત ચોવીશી સપુણ.

અથ શ્રી ઉદયરત્નજિ કૃત ત્રોવિશિ,

અથ શ્રી રૂપભદ્રેવ જીન રતવન

વાર વારે વીઠલ વંશ મુને તો ન ગમેરે એ દશી—મરુદવીના નદ માહારે; સ્વામી સાચેરે સિંધ વધુની ચાહ ધરે તો; એહને યાચેરે મં ૧ કેવલ કાચના કુપા જોહવા; પીંઠ કાચેરે; સત્ય સરૂપી સાહિબો એહને; ૨ જો રાચેરે મં ૨ ચમ રાજના સુખકા ઉપર, દેઈ તમાચેરે, અમર થઈ ઉદય રત્ન પ્રભુસ્યુ; મળી માચેરે; મં ૩.

અથ શ્રી અજીત જીન રતવન.

વિષયને વિસારી વિજય નદ વંદારે, આનંદ પદનો એ અધીકારી, સુ ખનો કદારે વિં ૧ નામ લેતાં જે નિશ્ચય ફેડે, ભવનો કદારે, જનમ મ- રણ જરાને ટાળી. દુખનો દદારે વિં ૨ જગ જીવન જે જગ જયકારી; જગતી ચદારે. ઉદયરત્ન પ્રભુપર ઉપગારી. પરમાનદારે. વિં ૩.

અથ શ્રી સંભવનાથ જીન રતવન.

દીન દયા કર દેવ સંભવનાથ દીઠારે, સાકરને સુધા થકી પણ લાગે મી ઠારે દીં ૧ ક્રોધ રહ્યો ચકાલ નીપરે, દુર ધીઠારે અજ્ઞાનરૂપ અધિકારના હવે, વેગ નીઠારે દીં ૨ ભલીપરે ભગવત મુને, ભગતે તુઠારે, ઉદય કહે માહરે આજ દુધે મેહ વુઠારે દીં ૩,

અથ શ્રી અભીનંદન જીન રતવન

સિદ્ધારથાના સુતના પેમે; પાય પુજેરે દુનીયાં માહી એહ શગીષો; દ વ ન દુજેરે સિં ૧ મોહરાયની ફેજ દખી, કા તુમે ધુજેરે અભિનંદને ઉઠે રહીને, જોરે ઝુઝોરે સિં ૨ સરણાગતનો એ અધીકારી. બુઝો બુઝો ઉદય પ્રભુસ્યુ મળી મનની, કરીયે ગુજેરે સિં ૩

અથ શ્રી સુમતીનાથ જીન રતવન.

સુમતિકારી સુમતિવાર. સુમતિ સેવોરે, કુમતિનુ જે મુગ કાપે દવદવોરે મું ૧ ભવ જજીરના બધ દ લાગી. દખતાં ખેવોરે; દરશન તોહનુ દખ વા મુહને. લાગી ટેવોરે, મું ૨ કોડી સુમગલકારી સુમગલા, સુત એહવોરે ઉદય પ્રભુ એ મુજો માહરો, માની લેવોરે મું ૩

અથ શ્રી પદમપ્રભુ જન સ્તવન.

લાલ જસુના ફુલ સોવાડ, વાન દહનોરે ૧ ભુવન મોહન પદ્મ પ્રભુ
નામ જોહનોરે લાં ૧ બોધ ખીજ વધારવા જેમ; ગુણ મોહનોરે મન વચન
કાયા કરી હુ, દાસ તોહનોરે લાં ૨ ચંદ ચકોરપરે તુજને ચાહુ, બધો ને
હનોરે. ઉદ્ય કહે પ્રભુ તુ વિણ નહી, આધીન કોહનોરે લાં ૩

અથ શ્રી સુપારસ્તવ જન સ્તવન

સુપાસજ તાહરે સુખકુ, જોતાં રગભીનારે જાણે પકજની પાખડી ઉ
પર, ભમર લીનારે સું ૧ હેત ધરી મેં તાહરે હાથે, દીલ દીનારે, મનડા
માહી આવતુ મોહન, મેહલી કીનારે સું ૨ દેવ ખીજે હુ કોઈ ન દેખુ,
તુજ સમીનારે ઉદ્ય રત્ન કહે મુજ પ્રભુ એ છે નગીનારે સું ૩

અથ ચંદ્રપ્રભુ જન સ્તવ.

ચંદ્ર પ્રભુના સુખની સોહે, કાતિ સારીરે કોડી ચંદ્રમા નાખુ વારી.
હુ ખલિહારીરે ચં ૧ સ્વેત રજત સીન્ધો તિવીરાજે, તનની તાહરીરે. આ
શક થઈ તે ઉપર, ભમે આખડી માહરીરે ચં ૨ ભાવ ધરી તુજને જે
લેટે નરનારીરે, ઉદ્ય રત્ન પ્રભુ પાર ઉતારે. ભવજલ તારીરે ચં ૩

અથ શ્રી સુવીધી નાથજનુ સ્તવન.

સુવિધ સાહિબુ સુમન માહરે, થયુ મગનરે; જહાં જોઉં તિહાં તુજને
દેખુ લાગી લગનરે સું ૧ મનડામાં જીમ મોર ઈછે ગાજે ગગનરે. ચિ
તડામાં જીમ કોયલ ચાહે માસ ફગનરે સું ૨ એહવી તુજમ્યુ આસકી મુ
જને ભરે ડગનરે, જોર જસ ફોજનો તુ, એક ડગનરે, પચ ઈદ્રરૂપ રચુનો
જે કરીય નગનરે ઉદ્યરત્ન પ્રભુ મિલી તેસુ ખાય સોગનરે સું ૩

અથ શ્રી શીતલજનુ સ્તવન

શીતલ શીતલનાથ સેવો. ગુપ્ત ગાલીરે. ભવ દાવાનલ ભજવાને; મેઘ મા
લીફ શીં ૧ આશ્રવ રૂઢી એક ખુદી. આશન વાલીરે ધ્યાન એહનુ મન
સાપરો, લેઈ તાલીરે શીં ૨ કામને ખાંજી કોધને ટાળી, રાગને રાલી ઉદ્ય
પ્રભુનુ ધ્યાન ધરતાં. નિત દીવાલીરે શીં ૩

અથ શ્રી શ્રીયાંસ નાથજનુ સ્તવન.

મુરતી જોતાં શ્રીયાંસની માહરે. મનકુ મોહુરે; ભાવે બેઠતાં ભવના હૈ
ખનુ ખાપણ ખોચુરે, સું ૧ નાથજી માહારી તેહની નિજરે સાહમુ જો
યુરે, મહિર લહિ માહારાજની મેનો પાપ ધોચુરે સું ૨ સુદ સમકીતરૂપ

શિવનું ખીજ બોલુરે; ઉદયરત્ન પ્રભુ પામતાં ભાગ્ય. અધીક સોહુરે મું ૩

અથ શ્રી વાસુપુજ્ય જીવ રતવન

જુઓ જુઓરે જ્યાનદ જોતાં હર્ષ થયોરે; સુર ગુરુ પાણ પાર ન પા
મે; ન જાય કહોરે જુમ ૧ ભવ અટવીમાં ભમેતા ખડુ કાલ ગયોરે કોઈ
પુણ્ય કલોલથી અવસરમે, આજ લહોરે, જુમ ૨ શ્રી વાસુપુજ્યને વાંદતા.
સધજો દુખ દહોરે ઉદય રત્ન પ્રભુ અગી કરીને; ખાંહી ગ્રહયોરે જુમ ૩

અથ શ્રી વીમળનાથ જીવ રતવન

વિમલ તાહરે રૂપ જોતાં. રહી લાગીરે દુખડાં રેયાં વિલ્લરીને ભુખડી
ભાગીરે વિં ૧ કમતિ માહારી કેડા તણ, સુમતી ભાગીરે, દોધ-માન માયા
લોભે. સીખ ભાગીરે વિં ૨ પચ વીપચ વિકારનો હવે, થયો ત્યાગીરે, ઉદય
રત્ન કહે આજથી; હુતો તાહરો રાગીરે વિં ૩

અથ શ્રી અનંતનાથ જીવ રતવન

અનંત તાહરો મુખડા, ઉપર વારી જાઉરે, મુગતની જોને મોજા દી
ને, ગુણ ગાઉરે, અં ૧ એક રૂસો હુ તલમુ તુહને, ધ્યાન ધ્યાઉરે તુજ
મિલવાને કામણ તાહરો; દાસ થાઉરે અં ૨ ભજન તાહરો ભવો ભવે,
ચિતમાં ચાહુરે. ઉદયરત્ન પ્રભુ જો મિલે, તો, છેહડો સાહુરે અં ૩

અથ શ્રી ધરમનાથ જીવ રતવન

વારે વાહજા વારે હુતો, મે દીલ વાહીરે મુજને મોહ લગાડયો પોતે
મે પરવાહીરે વાં ૧ હવે હુ હાલે છે, ચરણ સાહીરે કેળપે મેલાવચો;
કહોને દોવતાહીરે વાં ૨ કોડ ગમેજો તુજસ્થુ કરે, ગહિ લાઈરે, તો પાણ
તુ પ્રભુ સર્વ ધારી, લગો નિરવહીરે વાં ૩ તુ તાહરો અધીકાર સાહમુ જોને
ચાહીરે ઉદય ગુન હીનને તાગતા છે વડાઉરે વાં ૩

અથ શ્રી શાંતીનાથ જીવ રતવન

પોસહમાં પારેવડો રાખ્યો સરણ લેધરે; તન આટે જવાયો અમથ,
દાન દેધરે પોં ૧ અનાથ જીવનો નાથ કહાવે, ગુણનો મોહીને તો મુજ
ને પ્રભુ તારતા કહો એ વાત કોહીરે પોં ૨ ગરીબ નિવાજ તુ મરેયો ના
હિખ, શાંતિ સનેહીરે, ઉદયરત્ન પ્રભુ તુજસ્થુ જાંચી. મીત અકેહીરે પોં ૩

અથ શ્રી કુંથુનાથ જીવ રતવન

વાઈ વાઈરે અમરી વીણ વાજે મુદગ મુદકેરે. હમક હમક પાવો વો
હુવા હમકે. ભરીને ભણકેરે. ધમ ધમ ધુધરી, ધમકી, ઝાંઝરી ઝમકીરે; તુ

ત્ય કરતી દેવગના જાણે, દામની દમકીરે વાં દૈદૈકીંદૈદુદભી વાળે; ચુડી ખલકેરે કુદડી લેતાં કુમતી ફરકે. ઝાલ ઝલકેરે વાં ૨ કુથુ આગે ઇમ નામ નાચે. ચાલને ચમકેરે ઉદય પ્રભુ બોધ બીજ આપે; ઢોલને ઢમકેરે વાં ૩

અથ શ્રી અરનાથ જીન રતવન.

અરનાથ તાહરી આંખડીએ મુજ્ઞ કામણ કીધોરે. એક લેહેનમાં મ નકુ માહર. હી લીધોરે અં ૧ તુજ નયણે વયણે માહરે અમૃત પીધોરે જન્મ જરાનો જોરો ભાગો. કાજ સીધોરે અં ૨ દુરગત નાસે દુખનો હ વે દુવાર દીધોરે. ઉદય રત્ન પ્રભુ સીવ પથનાએ; સખલ સીધોરે અં ૩

અથ શ્રી મદ્વીનાથ જીન રતવન.

તુજ સરીખો પ્રભુ તુજ દીસે; જોતાં ઘરમારે અવર દણ એહવો બલિયો. હરીહરમારે તું ૧ તાહરા અગનો લટકો મટકો; નારી નરમારે; મ હિ મહલમાં કોઈ નાવે માહરા હરમારે તું ૨ મલી જીન આવીને માહરા મન મદ્વીરમારે ઉદયરત્ન પ્રભુ આવી વસો. તુ નિજરમારે તું ૩

અથ શ્રી મુની સુવરત જીન રતવન.

મુની સુવ્રત માહારાજ માહારા, મનનો વાશીરે આશા દાસી કરીને થયો; તુ ઉદાશીરે મું ૧ મુક્તી વિલાસી તુ અવીનાસી ભવની ફાંસીરે. ભજીને ભગવત થયો તુ. સહજ વિલાસીરે મું ૨ ચૌદરાજ પ્રમાણ લોકલોક પ્રકાશીરે; ઉદયરત્ન પ્રભુ અંતર જામી; જોતી વિકાસીરે મું ૩

અથ શ્રી નંમીનાથ જીન રતવન.

નમિ નિરજન નાથ નિરમલ; ધર ધ્યાનેરે; સુંદર જોહનો રૂપ સોહ; સોવન વાનેરે નં ૧ વેણુ તાહરા હુ સુણવા રશીચો; એક તાનેરે; નણ મા હરા રહ્યાં છે તરસી; નિરખવાનેરે નં ૨ એક પલક જો રહસ પામુ. કોઈક થાનેરે, હુ તું અંતર મેહલી મણુ અબેદ ગ્યાનેરે નં ૩ આઠ પહુર હુ તુ જ આરાધુ ગાવુ ગાનેરે ઉદયરત્ન પ્રભુ નિહાલ કીજે. બોધ દાનેરે નં ૪

અથ શ્રી નેમનાથ જીન રતવન.

બોલ બોલરે પ્રીતમ તુ મુજ્ઞથુ. મેહલ આંટોરે. પગલે પગલે પીડે મુ જને. પ્રેમના કાંટોરે બોં ૧ રાજેમતી કહે છોડ છખીલા. મનનો ગાંઠોરે; છહાં ગાંઠો તિહાં રસ નહી જમ. શેલડી સાંટોરે બોં ૨ નવ ભવનો મુહને આપને નેમજી, નહનો આંટોરે, ઘોચો કિમ ઘેવાય જાદવજી, પ્રીતનો છાંટો રે બોં ૩ નેમ રાજુજી જ મુગતી પોહતા; વિરહ નાંઠોરે; ઉદયરત્ન કહે

આપને સ્વામી ભવનો કાંઠેરે યો ૪

અથ શ્રી શ્રીયારસ્વનાથ જીને સ્તવન.

ચાલ ચાલેરે કુમર તાહરી, ચાલ ગમેરે, તુજ દીઠડા વિણા મીઠડા મા
હર પ્રાણુ ભમેરે આં ૧, ખોળા માંહિ પડતુ, મેહલે, રીશ દમેરે; આવડી વિના
આવડુ ખુદુ, કુણુ ખમેરે આં ૨, માત વામા કહી સુખકુ જ્ઞેતાં; દુખ સ-
મેરે; લજી લજી ઉદયરત્ન પ્રભુ; તુજને નમેરે; આં ૩

અથ શ્રી મહાવીર જીને સ્તવન.

આવ આવરે માહરા મનડા માંહિ તુ છે પ્યારોરે હરિહરાદિક દેવ હુ
તી, હુ છુ ન્યારોરે આં ૧ અહો મહાવીર ગભીર તુ તો, નાર્થ મહારોરે;
હુ નમુ તુહને ગમે મુહને; સાથ તાહરોરે આં ૨ સાહી સાહીરે મીઠડા હાથ
માહરા; વૈરી વારોરે દધ દધરે દરશન દેવ મુને; દધને લારોરે આં ૩
તું વિના ત્રીલોક મે કેહનો, નથી ચારોરે, સસાર પારાવારનો સ્વામી; આપ
ને આરોરે આં ૪ ઉદયરત્ન પ્રભુ જગમે જ્ઞેતાં. તુ છે તારોરે, તાર તારે
મુને તાર તુ સસારોરે આં ૫. ઇતિ શ્રી ઉદયરત્ન કૃત ચોવીશી સપ્રણે.

અથ શ્રી દેવચંદ્રજિ કૃત શ્રી આગમસાર

ભવ્ય જીવોને પ્રતીષ્ઠાધવા નીમીત્તે શ્રી મોક્ષ માર્ગની વચનીકા કહેછે, તીહાં પ્રથમ જીવ અનાદી કાળના મીથ્યાત્વી હતો તે કાળ લબ્ધી પામીને, ત્રણ કરણ કરે છે, તેહનાં નામ, પેહેલુ યથાપ્રવૃત્તી કરણ, બીજુ અપુર્વ કરણ, ત્રીજુ અનીવૃત્તી કરણ,

હવે પેહેલુ યથાપ્રવૃત્તી કરણ કહે છે, ૧ જ્ઞાનાવરણી, ૨ દર્શનાવરણી, ૩ વેદની, ૪ અંતરાય, એ ચાર કર્મની ત્રીસ કોડા કોડી સાગરોપની સ્થિતી છે, તેમાંથી આગણત્રીસ કોડા કોડી ખપાવે અને એક કોડા કોડી બાકી રાખે, ૧ નામકર્મ, ૨ ઝોત્રકર્મ, એ બે કર્મની વીસ કોડા કોડી સાગરોપમની સ્થિતી છે, તેમાંથી આગણીસ કોડા કોડી ખપાવે, અને એક કોડા કોડી રાખે, અને મોહનીય કર્મની સીતેર કોડા કોડી સાગરોપમની સ્થિતી છે, તેમાંથી અગણાતેર કોડા કોડી ખપાવીને, બાકી એક કોડા કોડી રાખે, એવી રીતે એક આયુકર્મ વરજીને, બાકી સાતે કર્મની એક પલ્લોપમના અસંખ્યાતમા ભાગે ન્યૂન, એક કોડા કોડી સાગરોપમની સ્થિતિ રાખે, એહવું ને વધરાગ રૂપ ઉદાશી પરીણામ તે, યથાપ્રવૃત્તી કરણ કહીએ, એ પેહેલુ કરણ સર્વ સજી પચેદ્રી જીવ અનંતી વાર કરે છે.

હવે બીજુ અપુર્વ કરણ કહે છે, ઉપર કહેલી એક કોડા કોડી સાગરોપમની સ્થિતિમાંથી, એક મહુરત અને અનાદી મિથ્યાત્વ, ને અનુતાનુબંધીયાની ચોકડી તે ખપાવવાને, અજ્ઞાન હેય તે છાંડવું અને જ્ઞાન ઉપાદેય, એટલે જ્ઞાન આદરવું એ વાંછા રૂપ, અપુર્વ કહેતાં ને કોઈ વારે પણ પેહેલાં એહવો પરિણામ, જીવને આવ્યો ન હોય તે આવે તેને અપુર્વ કરણ કહીએ, એ બીજુ કરણ તે સમ્યક્ત્વ જોગ જીવને થાય,

હવે ત્રીજુ અનીવૃત્તી કરણ કહે છે, - ઉપર કહેલી મહુરત રૂપ સ્થિતિને ખપાવીને, નિરમળ સુદ્ધ સમકીત પામે; મિથ્યાત્વનો ઉદય મીઠે, તેવારે જીવ ઉપસમ સમકીત પામે, એહવો ને પરીણામ તે અનીવૃત્તી કરણ કહીએ, એ કરણ કીધાથી ગઠી ભેદ થયો કહીએ, એમ મિથ્યાત્વનો ઉદય મિટ્યાથી જીવ સમકીત પામે, તે સમકીતની સદહણના બે ભેદ છે, એક વ્યવહાર

સમકીત સદહણા, બીજી નિશ્ચે સમકીત સદહણા,

દેવ શ્રી અરીહત દેવાધી દેવ, અને ગુરુસુસાધુ જે સુધે અર્થ કહેતે, તથા ધર્મ કેવળીના પર્યે જે આગમમાં સાત નય તથા એક પ્રતક્ષ, બીજી પ-રક્ષ, એ જે પ્રમાણ અને ચાર નિર્દેષે કરી સદહે એહવી સદહણા તે વ્યવહાર સમકીત કહીયે, એ પુન્યનુ કારણ તથા ધર્મ પ્રગટ કરવાનુ કારણ છે, એહવી રૂચી જ્ઞાન વિના પણ ઘણા જીવોને ઉપજે,

બીજી નિશ્ચે સમકીત, તે કહે છે. નિશ્ચે દેવ તે આપણા આત્મા, જીવ નીષ્પન્ન સ્વરૂપી શીઠ તે સગ્રહ નયની સતાં ગવેખતાં તથા નિશ્ચે ગુરુ તે પણ આપણા આત્માજ, તત્ત્વ રમણી અને નિશ્ચે ધર્મ તે આપણા જીવના સ્વભાવજ છે, એહવી સદહણા તે મોક્ષનુ કારણ છે, કેમકે જીવસ્વરૂપ જો જીવ્યા વીના કર્મ ખપે નહી, એહવી સુધ સદહણા તે નિશ્ચે સમકીત,

હવે જ્ઞાનનુ સ્વરૂપ કહે છે, “તે જ્ઞાનના જે ભેદ છે, એક વ્યવહાર જ્ઞાન બીજી નિશ્ચે જ્ઞાન, તેમાં જે અન્ય મતીનાં સર્વ શાસ્ત્ર જાણવા અથવા જૈન આગમમાં કહ્યા જે એક ગણીતાનુ યોગ તે ક્ષેત્ર માન, બીજે ચરણ કણાનુયોગ, તે ક્રિયા વિધી, ત્રીજે ધર્મ કથાનુયોગ; તે ત્રણ અનુયોગનુ જાણવાપણુ તે સર્વ વ્યવહાર જ્ઞાન છે, અથવા અતર ઉપયોગ વીના જે સુત્રના અર્થ કરવા તે પણ વ્યવહાર જ્ઞાન કહીએ,

છ દ્રવ્ય તથા તેના ગુણ અને પર્યાય સર્જને જાણે. તેમાં પાંચ અજીવ દ્રવ્ય છે, તે હેય કહેતાં છાંડવા યોગ જાણી છાંડવા, અને એક જીવ દ્રવ્ય તે નિશ્ચે નયે કરી સીધ સમાન મોક્ષમઈ મોક્ષનો જાણનાર મોક્ષનુ કારણ મોક્ષનો જવાવાળો મોક્ષમાંજ રહેછે, એહવો આપણા જીવ અનત ગુણી અરૂપી છે તેહનેજ ધ્યાવે તે નિશ્ચે જ્ઞાન કહીએ;

હવે એક ધર્માસ્તીકાય; બીજે અધર્માસ્તીકાય; ત્રીજે આકાસ્મીકાય; ચોથો પુદ્ગલાસ્તીકાય. પાંચમો જીવાસ્તીકાય, છઠા કાળ, એ છ દ્રવ્ય સામ્યતા છે, તેનુ જ્ઞાન કહે છે. એ છ દ્રવ્ય મધે પાંચ અજીવ દ્રવ્ય છે અને એક જીવ દ્રવ્ય તે ચેતના લક્ષણવંત છે ઉપાદેય છે.

હવે એ છ દ્રવ્યના ગુણ કહે છે, પેદેડો ધર્માસ્તીકાયના ચાર ગુણ. એક અરૂપી, બીજે અચેતન, ત્રીજે અકીય; ચોથો ગત્રીસહાય ગુણ. અને બીજે અધર્માસ્તીકાયના પણ ચાર ગુણ છે, એક અરૂપી, બીજે અચેતન, ત્રીજે અકીય; ચોથો સ્થીતીસહાય ગુણ, અને ત્રીજે આકાસ્તીકાય દ્રવ્યના ચાર ગુણ

છે, એક અરૂપી, બીજા અચેતન; ત્રીજા સક્રીય, ચોથા અવગાહના દાન ગુણ, હવે કાળ દ્રવ્યના ચાર ગુણ કહે છે; એક અરૂપી; બીજા અચેતન, ત્રીજા સક્રીય, ચોથા નવા પુરાણ વર્તનાં લક્ષણ, હવે પુદ્ગળ દ્રવ્યના ચાર ગુણ કહે છે. પહેલાં રૂપી; બીજા અચેતન, ત્રીજા સક્રીય, ચોથા મીલણ વીખરણ રૂપ પુરાણ ગલન ગુણ; હવે જીવ દ્રવ્યના ચાર ગુણ કહે છે, એક અનંત જ્ઞાન; બીજા અનંત દર્શન. ત્રીજા અનંત ચારીત્ર, ચોથા અનંત વીર્ય એ છ દ્રવ્યના ગુણ કહ્યા તે નિત્ય ધ્રુવ છે.

હવે છ દ્રવ્યના પર્યાય કહે છે, તેમાં ધર્માસ્તીકાયના ચાર પર્યાય છે; એક ખંધ, બીજા દેશ; ત્રીજા પ્રદેશ, ચોથા અગુરુ લઘુ. અને અધર્માસ્તીકાયના ચાર પર્યાય છે, એક ખંધ, બીજા દેશ, ત્રીજા પ્રદેશ, ચોથા અગુરુ લઘુ; વળી પુદ્ગળ દ્રવ્યના ચાર પર્યાય છે એક હરણ, બીજા ગ્રાધ, ત્રીજા રસ; ચોથા સ્પર્શ અગુરુ લઘુ સહીત, તથા આકાસ્તીકાયના ચાર પર્યાય; એક ખંધ; બીજા દેશ, ત્રીજા પ્રદેશ; ચોથા અગુરુ લઘુ, તથા કાળ દ્રવ્યના ચાર પર્યાય. તેમાં એક અતીત કાળ, બીજા અનાગત કાળ, ત્રીજા વર્તમાન કાળ, ચોથા અગુરુ લઘુ; અને જીવ દ્રવ્યના ચાર પર્યાય; તેમાં એક અવ્યાખાધ, બીજા અનવગાહ. ત્રીજા અમુર્તીક; ચોથા અગુરુ લઘુ; એ છ દ્રવ્યના પર્યાય કહ્યા.

હવે છ દ્રવ્યના ગુણ પર્યાય સાધર્મપણું કહે છે, અગુરુ લઘુ પર્યાય સર્વ દ્રવ્યમાં સરીખા છે, અને અરૂપી ગુણ પાંચ દ્રવ્યમાં છે, એક પુદ્ગળ દ્રવ્યમાં નથી, તથા અચેતન ગુણ પાંચ દ્રવ્યમાં છે. એક જીવ દ્રવ્યમાં નથી, અને સક્રીય ગુણ જીવ તથા પુદ્ગળ એ દ્રવ્યમાં છે. બાકી ચાર દ્રવ્યમાં નથી, તથા ચલણ સહાય ગુણ એક ધર્માસ્તીકાયમાં છે, બીજા પાંચ દ્રવ્યમાં નથી. તથા અવગાહના ગુણ તે એક આકાશ દ્રવ્યમાં છે, બીજા પાંચમાં નથી, અને વર્તના ગુણ તે એક કાળ દ્રવ્યમાં છે. બીજા પાંચ દ્રવ્યમાં નથી. તેમ જ મીલન વીખરણ ગુણ તે પુદ્ગળમાં છે, બીજા દ્રવ્યમાં નથી, તથા જ્ઞાન ચેતના ગુણ તે એક જીવ દ્રવ્યમાં છે; પણ બીજા દ્રવ્યમાં નથી, એ મુળ ગુણ કોઈ દ્રવ્યના કોઈ દ્રવ્યમાં મીલે નહી; એક ધર્મ; બીજા અધર્મ; ત્રીજા આકાશ; એ ત્રણ દ્રવ્યના ત્રણ ગુણ તથા ચાર પર્યાય સરીખા છે, અને ત્રણ ગુણ કરી તો કાળ દ્રવ્ય પણ એ સમાન છે.

હવે વળી અગીયાર બોલે કરી છ દ્રવ્યના ગુણ જાણવા ને ગાથા કહે છે 'પરિણામ જીવ સુત્તા, અપરિણામ અતીત કિરીઆય; નિચ્ચ કારણ,

ક્રતો; સવગદર્થયર અપ્પવેસા. ॥ ૧ ॥ અર્થ—નિશ્ચય નયથી આપ આપ-ણા સ્વભાવે છ દ્રવ્ય પરિણામી છે; અને વ્યવહાર નયે જીવ તથા પુદ્ગલ એ બે દ્રવ્ય પરિણામી છે; તથા એક ધરમ બીજા અધરમ; ત્રીજા આકાશ અને ચોથો કાળ; એ ચાર દ્રવ્ય અપરિણામી છે.

છ દ્રવ્યમાં એક જીવ દ્રવ્ય તે જીવ છે બીજા પાંચ દ્રવ્ય અજીવ છે તથા છ તેમાં એક પુદ્ગલ મુરતીવત રૂપી છે, અને પાંચ અમુરતી વત અરૂપી છે; છ દ્રવ્યમાં પાંચ પ્રદેશી છે અને એક કાળ અપ્રદેશી છે; છ દ્રવ્યમાં એક ધરમાસ્તીકાય; બીજા અધરમાસ્તીકાય એ બે અસખ્યાત પ્રદેશી છે અને એક આકાશ દ્રવ્ય અનંત પ્રદેશી છે. જીવ દ્રવ્ય અસખ્યાત પ્રદેશી છે અને પુદ્ગલ પરમાણુ અનંત પ્રદેશી છે પરમાણુઆ અનંતા છે; એમ પાંચ દ્રવ્ય સપ્રદેશી છે. અને છઠો કાળ અપ્રદેશી છે.

છ દ્રવ્યમાં, એક ધરમાસ્તીકાય; બીજા અધરમાસ્તીકાય ત્રીજા આકાશી કાય; એ ત્રણ તે એક દ્રવ્ય છે. તથા એક જીવ દ્રવ્ય, બીજા પુદ્ગલ દ્રવ્ય, ત્રીજા કાળ દ્રવ્ય, એ ત્રણ અનેક અનેક છે, છ દ્રવ્યમાં એક આકાશ દ્રવ્ય ક્ષેત્ર છે, અને બીજા પાંચ ક્ષેત્રી છે, નિશ્ચય નયથી છ દ્રવ્ય પોત પોતાના કાર્યે સદા પ્રવર્તે છે માટે સક્રીય છે, અને વ્યવહાર નયથી જીવ તથા પુદ્ગલ એ બે સક્રીય છે. તેમાં પણ પુદ્ગલ સદા સક્રીય છે અને જીવ તો સસારી થકો સક્રીય છે, પણ સીધા અવસ્થાએ થકો સસારી ક્રીયા કરવાને અક્રીય છે, તથા બાકીના ચાર દ્રવ્ય તો અક્રીય છે નિશ્ચય નયથી છ દ્રવ્ય નીત્ય છે. ધ્રુવ છે, અને ઉત્પાદ વ્યયે કરી અનીત્યપણે પણ છે. તથા વ્યવહાર નયે જીવ અને પુદ્ગલ એ બે અનીત્ય છે બાકીના ચાર દ્રવ્ય નીત્ય છે. યદ્યપી ઉત્પાદ વ્યય ધ્રુવપણે મર્વ પદાર્થ પરીણમે છે. તો પણ એક ધરમ બીજા અધરમ ત્રીજા આકાશ ચોથો કાળ એ ચાર દ્રવ્ય સદા અવસ્થિત છે તે માટે નિત્ય કહ્યા.

છ દ્રવ્યમાં એક જીવ અકારણ છે, અને પાંચ દ્રવ્ય કારણ છે કેમકે પાંચ દ્રવ્ય જીવને ભોગમાં આવે છે માટે કારણ કહીએ; કેમકે ધરમાસ્તીકાય ચાલવાનો સહાન્ય આપે છે. અધરમાસ્તીકાય ગ્રીર રહેવાને સાહાન્ય આપે છે. આકાશીકાય અવકાશ આપે છે. તથા પુદ્ગલાસ્તીકાય જીવને મધુ રાદી સુરભીગંધાદીક તથા સકોમલ સર્પશાદીક ભોગપણે આપે છે, તથા કાળ

દ્રવ્ય તે જીવને જરા ખાળ અને તરૂણ્ય અવસ્થા દીધે છે; તથા અનાદી સસારી જીવ, ભવસ્થીતી પરીપાક છતાં એક અતર મહુર્તકાળમાં સકળ કર્મ નીરજરી મોક્ષમાં પોચે તીહાં શીઘ્ર અવસ્થાએ અનંતો કાળ પર્યંત જીવ અનંતા સુખને વિલસે; માટે કાળ દરવ્યપણુ જીવને ભોગ થાય છે. પણ એ ક જીવ કોઈને ભોગ આવતો નથી. માટે, અકારણ કહ્યું. અને પાંચ દરવ્ય ભોગ આવે માટે કારણ કહ્યા. તથા ઘણી પ્રતોમાં તો સક્ષેપે એટલું જ છે જે, છ દ્રવ્યમાં એક જીવ દ્રવ્ય કારણ છે, ને પાંચ અકારણ છે એ વાત પણ ઘણી રીતે મલતી છે. માટે જે બહુ સૂત કહે તે ખરૂં માહારી ધારણા પ્રમાણે જીવ કારણ અને પાંચ દ્રવ્ય અકારણ એમ સંભવે છે, નીશ્ચય નયથી છએ દ્રવ્ય કરતા છે, અને વ્યવહાર નયે એક જીવ દ્રવ્ય કરતા છે. બાકી પાંચ દ્રવ્ય અકરતા છે. છ દ્રવ્યમાં એક આકાશ દરવ્ય સર્વ વ્યાપીછે; અને પાંચ દ્રવ્ય લોક વ્યાપી છે. એ છદરવ્ય એક ક્ષેત્રમાં એકઠા રહ્યા છે, પણ એક બીજા સાથે મીલી જાય નહીં એ છ દરવ્યનો વિચાર કહ્યો.

હવે એકેક દરવ્યમાં એક નીત્ય. બીજા અનીત્ય, ત્રીજા એક; ચોથા અનેક. પાંચમો સત. છઠો અસત; સાતમો વ્યક્ત. આઠમો અવ્યક્ત. એ આઠ આઠ પક્ષ કહે છે.

ધરમાસ્તીકાયના ચાર ગુણ નીત્ય છે; તથા પર્યાયમાં ધરમાસ્તીકાયના એક ખંધ નીત્ય છે, બાકીના દેશ પ્રદેશ તથા અગુરૂ લઘુ પર્યાય અનીત્ય છે. અધરમાસ્તીકાયના ચાર ગુણ તથા એક લોક પ્રમાણ ખંધ નીત્ય છે, અને એક દેશ બીજા પ્રદેશ ત્રીજા અગુરૂ લઘુ એ ત્રણ પર્યાય અનીત્ય છે. તથા આકાસ્તીકાયના ચાર ગુણ તેમાં લોકલોક પ્રમાણ ખંધ નીત્ય છે. અને એક દેશ બીજા પ્રદેશ. ત્રીજા અગુરૂ લઘુ એ ત્રણ પર્યાય અનીત્ય છે. તથા કાળ દરવ્યના ચાર ગુણ નીત્ય છે. અને ચાર પર્યાય અનીત્ય છે. પ્રદગળ દરવ્યના ચાર ગુણ નીત્ય છે અને ચાર પર્યાય અનીત્ય છે જીવ દરવ્યના ચાર ગુણ તથા ત્રણ પર્યાય નીત્ય છે. અને એક અગુરૂ લઘુ પર્યાય અનીત્ય છે એ રીતે નીત્યા નીત પક્ષ કહ્યો.

હવે એક અનેક પક્ષ કહે છે. એક ધરમાસ્તીકાય બીજા અધરમાસ્તીકાય એ બે દરવ્યના ખંધ લોકલોક પ્રમાણ એક છે અને ગુણ અનંતા છે; પર્યાય અનંતા છે, પ્રદેશ અસંખ્યાતા છે, તેણે કરી અનેક છે. આકાશ દરવ્ય

ના લોકલોક પ્રમાણુ ખધ એક છે અને ગુણુ અનંતા છે પર્યાય અનતા છે પ્રદેશ અનતા છે. માટે અનેક છે કાળ દ્રવ્યનો વર્તનારૂપ ગુણુ એક છે, અને ગુણુ અનતા છે પર્યાય અનતા છે સમય અનતા છે કેમકે અતીત કાળે અનંતા સમય ગયા અને અનાગત કાળે અનતા સમય આવશે. તથા વર્તમાન કાળે સમય એક છે માટે અનેક પક્ષ છે. પુદ્ગલ દ્રવ્યના પ્રમાણુ અનતા છે. તે એકેકે પરમાણુમાં અનતા ગુણુ પર્યાય છે. તે અનેકપણુ છે અને સર્વ પરમાણુમાં પુદ્ગલપણુ તે એકજ છે માટે એક છે જીવ દ્રવ્ય અનતા છે એકેકા જીવમાં પ્રદેશ અસખ્યાતા છે તથા ગુણુ અનતા છે પર્યાય અનતા છે તે અનેકપણુ છે પણુ જીવિતવ્યપણુ સર્વ જીવોના એક સરીખો છે માટે એકપણુ છે ઇહાં શીઘ્ર પુછે છે ને સર્વ જીવ એક સરીખા છે તો મોક્ષના જીવ શીઘ્ર પરમાનંદ મઈ દેખાય છે. અને સસારી જીવ કરમ વશ પડ્યા દુઃખી દેખાય છે અને તે સર્વ જુદા જુદા દેખાય છે તે કેમ ? તેના ગુરૂ ઉત્તર કહે છે કે નીશ્ચય નયે તો સર્વ જીવ શીઘ્ર સમાન છે માટે જ સર્વ જીવ કરમ ખપાવીને શીઘ્ર થાય છે, માટે સર્વ જીવની સતતા એક છે એવું સાબળી શીઘ્રે ફરી પુછ્યું કે જો સર્વ જીવ શીઘ્ર સમાન કહો છો તો અભવ્ય જીવ પણુ શીઘ્ર સમાન છે એમ ઠરયું. અને તે તો મોક્ષે જતા નથી, તેહના ઉત્તર કહે છે, જે અભવ્યને કરમ ચીકણાં છે અને અભવ્યમાં પરાવર્ત ધરમ નથી તેથી શીઘ્ર થતા નથી. તેહના એહવો સ્વભાવજ છે જે મોક્ષ જીવુજ નથી, અને ભવ્ય જીવમાં પરાવર્ત ધરમ છે માટે કારણુ સામગ્રી મીલે પલટણુ પામે ગુણુ શ્રેણી ચઢી મોક્ષ કરી શીઘ્ર થાય પણુ જીવના મુખ્ય આઠ રચક પ્રદેશ ને છે તે નીશ્ચય નયથી ભવ્ય તથા અભવ્ય સર્વના શીઘ્ર સમાન છે માટે સર્વ જીવની સતતા એક સરીખી છે કેમકે જો આઠ પ્રદેશને ખીલકુલ કરમ લાગતાં નથી તે શ્રી આચારગ મુત્રની શ્રી શીર્લીંગાચાર્ય કૃત ટીકાના લોક વીજ્યાધ્યયને પ્રથમોદેસકે શાખ છે તીહાંથી સ્વવીસ્તરપણુ જોવું.

હવે સત તથા અસતપક્ષ કહે છે એ છ દ્રવ્ય તે સ્વદ્રવ્ય. સ્વક્ષેત્ર. સ્વકાળ. અને સ્વભાવપણુ સત એટલે છતા છે અને પરદ્રવ્ય પરક્ષેત્ર પરકાળ તથા પરભાવપણુ અસત એટલે અછતા છે તેની રીત ખતાવવાને અરથે છ દ્રવ્યનો દ્રવ્ય ક્ષેત્રકાળ ભાવ કહીયે છીએ.

ધરમાસ્તીકાયનો ચલાણુ સહાયપણુ તે સ્વદ્રવ્ય અધરમાસ્તીકાયનો મુખ

ગુણ સ્થીતી સહાયપણા તે સ્વદ્રવ્ય. આકાસ્તીકાયનો મુળ ગુણ અવગાહપણા તે સ્વદરવ્ય કાજદરવ્યનો મુળગુણ વર્તના લક્ષણપણા તે સ્વદ્રવ્ય તથા પુદ્ગલનો મુળ ગુણ પુરણ ગલનપણા તે સ્વદરવ્ય અને જીવ દરવ્યનો મુળ ગુણ જ્ઞાનાદીક ચેતના લક્ષણપણા તે સ્વદરવ્ય એછદ્રવ્યનો સ્વદરવ્યપણા કહેા

શ્વક્ષેત્ર તે દરવ્યનો પ્રદેશપણા છે તે દેખાડે છે તીહાં એક ધરમાશ્તી કાય ખીન્ને અધરમાશ્તીકાય એ બે શ્વક્ષેત્ર અસંખ્યાત પ્રદેશ છે. અને આકાશનો શ્વક્ષેત્ર અનંત પ્રદેશ છે કાળનો શ્વક્ષેત્ર સમય છે પુદ્ગલનો શ્વક્ષેત્ર એક પરમાણુ છે તે પરમાણુ અનંતા છે જીવનો શ્વક્ષેત્ર એક જીવના અસંખ્યાતા પ્રદેશ છે,

શ્વકાળ તે છ દ્રવ્યમાં અગુરુ લઘુનાજ છે અને છદરવ્યના પોતપોતા ના ગુણ પર્યાય તે સર્વદરવ્યનો સ્વભાવ જાણવો એટલે ધરમાશ્તીકાયમાં પોતાનાજ દરવ્યક્ષેત્ર કાળ ભાવ છે પણ ખીન્ને પાંચના નથી તથા અધરમાશ્તીકાય મધે પણ સ્વદરવ્યાદીક ચાર છે પણ ખીન્ને પાંચના નથી એમજ આકાશીકાયને વિશે આકાશનાજ સ્વદરવ્યાદિક ચાર છે પણ ખીન્ને પાંચ દરવ્યના નથી, કાળ દરવ્યમાં કાળનાદરવ્યાદીક ચાર છે; ખીન્ને પાંચ દરવ્યના નથી અને પુદ્ગલનાદરવ્યાદીક ચાર છે તે પુદ્ગલમાંજ છે પણ ખીન્ને પાંચ દરવ્યના નથી, તથા જીવ દરવ્યના સ્વ દરવ્યાદીક ચાર છે, તે જીવમાં છે પણ પણ ખીન્ને પાંચ દરવ્યના નથી, જે દરવ્ય તે ગુણ પર્યાય વત, દરવ્યથી અભેદ પર્યાય હોય તે તથા દરવ્ય કહીયે, સ્વ ધર્મનો આધાર વત પણા તે ક્ષેત્ર કહીયે, અને ઉત્પાદ દરવ્યની વર્તના તે કાળ કહીયે; તથા વિશેષ ગુણ પરણતી સવભાવ પરણીતી પર્યાય પ્રમુખ તે સ્વભાવ કહીયે.

ઈહાં ૬ ભેદ સ્વભાવ, ૨ અભેદ સ્વભાવ, ૩ ભવ્ય સ્વભાવ; ૪ અભવ્ય સ્વભાવ, ૫ પરમસ્વભાવ; એ પાંચ સ્વભાવ કહેવા તેમાં દરવ્યના સર્વ ધર્મને પોત પોતાના સ્વ સ્વ કાર્યને કરવે કરી ભેદ સ્વભાવ છે, અને અવસ્થાન પણા અભેદ સ્વભાવ છે; આણ પલટણ સ્વભાવે અભવ્ય સ્વભાવ છે, તથા પલટણ સ્વભાવે ભવ્ય સ્વભાવ છે, અને દરવ્યના સર્વ ધર્મ તે વીવેશ ધર્મને અનુ જાયેજ પરીણમે; તે માટે તે પરમ સ્વભાવ કહીયે; એ સામાન્ય સ્વભાવ જાણવા. એ રીતે છ દરવ્ય સ્વગુણે સત છે. અને પરગુણે અગત છે.

હવે વ્યક્ત તથા અવ્યક્ત પક્ષ કહે છે, એ છ દરવ્યમાં અનંતા ગુણ પર્યાય તે વ્યક્તવ્ય એટલે વ્યક્ત કહેવા ચોખ્ય છે; અને અનંતા ગુણ પર્યાય તે

અવસ્તવ્ય એટલે વચન કહ્યા બંધ નહીં એવા છે. તીહાં કેવળી ભગવતે સમસ્તે ભાવ દીઠાં તેમ અનંતમે ભાગે જે વસ્તવ્ય એટલે કહેવા ચોગ્ય હતા તે કહ્યા. વળી તેના પાણુ અનંતમે ભાગ શ્રી ગણધર દેવે સુત્રમાં ગુણ્યા અને તે સુત્રમાં ગુણ્યા તેમ અસખ્યાતમે ભાગે હમણાં આગમ રહ્યા છે એ છ દરવ્યમાં આઠ પક્ષ કહ્યા.

હવે નીત્ય તથા અનીત્ય પક્ષથી ચોલગી ઉપની તે કહે છે. એક જેની આદી નથી અને અંત પાણુ નથી, તે અનાદી અનંત પેહલો ભાંગો. અને જેની આદી નથી પણ અંત છે તે અનાદી સાંત બીજા ભાંગો તથા જેની આદી પણ છે અને અંત એટલે છેડડો પણ છે. તે સાદી સાંત બીજા ભાંગો. વળી જેની આદી છે પણ અંત નથી તે સાદી અનંત નામે ચોથો ભાંગો બાણવો.

હવે એ ચાર ભાંગા છ દરવ્યમાં ફળાવી દેખાડે છે. જીવ દરવ્યમાં જાનાદી ગુણુ તે અનાદી અનંત છે નીત્ય છે. અને લવ્ય જીવને કરમ સાથે સંબધ તથા સંસારીપણાની આદી નથી પણ શીઘ થાય તેવારે અંત આવે તેથી એ અનાદી સાંત ભાંગો છે. અને દેવતા તથા નારકી પ્રમુખના જીવ કરવા તે સાદી સાંત ભાંગો છે અને જે જીવ કરમ ખપાવી મોક્ષ ગયા તેની શીઘપણુ આદી છે અને પાછો સંસારમાં કોઈ કાળે આવવુ નથી માટે અંત નથી તેથી એ સાદી અનંત ભાંગો છે. એ જીવ દરવ્યમાં ચોલગી કહી. જીવ દરવ્યના ચાર ગુણુ અનાદી અનંત છે. જીવને કરમ સાથે સંબધ તે અનાદી સાંત છે. કેમકે કોઈ વારે પણ કરમ છુટે છે.

ધરમાસ્તીકાયમાં ચારે ગુણુ તથા ખધપણુ તે અનાદી અનંત છે અને અનાદી સાંત ભાંગો નથી, તથા ૧ દશ, ૨ પ્રદશ, ૩ અગુરુ લઘુ એ સાદી સાંત ભાંગો છે. તથા શીઘના જીવમાં જે ધરમાસ્તીકાયના પ્રદશ રહ્યા છે તે પ્રદશ આશ્રીને સાદી અનંત ભાંગો છે. એવીજ રીતે અધરમાસ્તીકાયમાં પણ ચોલગી બાણવી અને આકાશદરવ્યમાં ગુણુ તથા ખધ અનાદી અનંત છે. બીજા ભાંગો નથી અને ૧ દશ, ૨ પ્રદશ, ૩ અગુરુ લઘુ સાદી સાંત છે તથા શીઘના જીવની સાથે સંબધ તે સાદી અનંત છે.

પુદગળ દરવ્યમાં ગુણુ અનાદી અનંત છે જીવ પુદગળના સંબધ અલવ્યને અનાદી અનંત છે અને લવ્ય જીવને અનાદી સાંત છે પુદગળના ખધે સર્વ સાદી સાંત છે જે ખધ ખાધ્યા તે શ્વેતી પ્રમાણે રહીને ખરે છે

વળી બનવા બાંધાય છે, માટે સાદી અનંત ભાંગે. પુદ્ગળમાં નથી.

કાળાદરેક્યમાં ચાર ગુણ અનાદી અનંત છે અને પર્યાયમાં અતી કાળ અનાદી સાંત છે અને વર્તમાન કાળ સાદી સાંત છે, અનાગત કાળ સાદી અનંત છે; એ કાળનું શ્વરપાતે સર્વ ઉપચારથી છે એ રીતે કાળ દરબંધમાં ચોભંગી કહી.

હવે દરબંધકેત્રકાળ તથા ભાવમાં ચોભંગી કહે છે એ દરબંધમાં શ્વદરબંધ થી જ્ઞાનાદી ગુણ તે અનાદી અનંત છે, શ્વક્ષેત્રે જીવના પ્રદેશ અસંખ્યાતા છે તે સાદી સાંત છે. તતોદર્શનાપણે ફીરે છે તે માટે અથવા અવગાહના માટે સાદી સાંત છે, પણ છતીપણે તે અનાદી અનંત છે શ્વકાળ અગુરુ લઘુને ગુણે અનાદી અનંત છે અને અગુરુ લઘુ ગુણને ઉપજવો તથા વિણસવો તે સાદી સાંત છે તથા શ્વભાવ ગુણ પર્યાય તે અનાદી અનંત છે અને તે બેદાંતરે અગુરુ લઘુ તે સાદી સાંત છે.

ધરમાશ્તીકાયમાં શ્વદરબંધને ચલાણ સહાય ગુણ તે અનાદી અનંત છે, અને શ્વખેત્ર અસંખ્યાત પ્રદેશ લોક પ્રમાણ છે. તે અવગાહનાપણે સાદી સાંત છે શ્વકાળ તે અગુરુ લઘુ ગુણે કરી અનાદી અનંત છે, અને ઉત્પાદ વ્યયતે સાદી સાંત છે. સવભાવ તે ચાર ગુણ અગુરુ લઘુ અનાદી અનંત છે. ૧. ખંધ. ૨. દેશ, ૩. પ્રદેશ તે અવગાહનાને પ્રમાણે સાદી સાંત છે. એમ અધરમાશ્તીકાયના પણ દરબંધાદી ચાર ભાંગા બાણવા તથા આકાશીકાયમાં શ્વદરબંધ અવગાહના દાન ગુણ તે અનાદી અનંત છે અને શ્વક્ષેત્ર લોકલોક પ્રમાણ અનંત પ્રદેશ તે અનાદી અનંત છે અને શ્વકાળ તે અગુરુ લઘુ ગુણ સર્વથાપણે અનાદી અનંત છે અને ઉપજવે તથા વીણસવે સાદી સાંત છે શ્વભાવ તે ચાર ગુણ તથા ખંધ અને અગુરુ લઘુ તે અનાદી અનંત છે તથા દેશ પ્રદેશ તે સાદી સાંત છે. તે આકાશ દરબંધના બે બેદ છે એક ચઉદરાજ લોકનો ખંધ લોકાકાસ તે સાદી સાંત છે બીજો અલોકાકાસનો ખંધ તે સાદી અનંત છે કાળદરબંધમાં શ્વદરબંધ ને નવ પુરાણ વર્તના ગુણ તે અનાદી અનંત છે શ્વક્ષેત્ર સમય કાળ તે સાદી સાંત છે કેમકે વર્તમાન સમય એક છે તે માટે તથા શ્વકાળ તે અનાદી અનંત છે શ્વભાવે તે ચાર ગુણ અને અગુરુ લઘુ અનાદી અનંત છે અતીત કાળ અનાદી સાંત છે અને વર્તમાનકાળ સાદી સાંત છે અનાગતકાળ સાદી અનંત છે પુદ્ગળ દરબંધમાં શ્વદરબંધ તે દરબંધપણે ને પુરણ ગલન ધરમ તે અનાદી અનંત

ત છે અને શ્વક્ષેત્ર પરમાણુ તે સાદી સાંત છે શ્વકાળ સ્થિતી અગુરુ લઘુ ગુણ તે અનાદી અનંત છે અગુરુ લઘુનો ઉપજવો વીણસવો તે સાદી સાંત છે શ્વભાવે તે ચાર ગુણ અનાદી અનંત છે અને વર્ણદી પર્યાય ચાર એટલે વર્ણ, ગંધરસ, સ્પર્શ તે સાદી સાંત છે એ દ્રવ્યોદી ચારમાં ચોભગી કહી.

હવે છ દ્રવ્યના સખધ આશ્રી ચોભગી કહે છે તીહાં પ્રથમ આકાશદ્રવ્ય છે તેમાં અલોકાકાસમાં કોઈ દરવ્ય નથી અને લોકાકાસમાં છ દ્રવ્ય છે તીહાં લોકાકાસ દ્રવ્ય તથા ખીજુ ધરમાસ્તીકાય દરવ્ય અને ત્રીજુ અધરમાસ્તીકાય દ્રવ્ય તે અનાદી અનંત સખધી છે, જે લોકાકાસના એકેક પ્રદેશમાં ધરમદ્રવ્ય તથા અધરમ દ્રવ્યનો એકેક પ્રદેશકરહ્યો છે તે કીવારે પણ વીંછડ શે નહીં માટે અનાદી અનંત સખધી છે આકાશ ખેત્ર લોક સર્વ અને જીવ દ્રવ્યનો અનાદી અનંત સખધ છે અને સસારી કરમ સહીત તથા લોકના પ્રદેશનો સાદી સાંત સખધ છે. લોકાંત શીઘ ખેત્રના શીઘ જીવોનો આકાશ પ્રદેશ સાથે સાદી અનંત સખધ છે લોકાકાસ અને પુદ્ગળ દ્રવ્યનો અનાદી અનંત સખધ છે આકાશ પ્રદેશની સાથે પુદ્ગળ પરમાણુનો સાદી સાંત સખધ છે એક આકાશ દ્રવ્યનીપરે ધરમાસ્તીકાય તથા અધરમાસ્તીકાયનો પણ સર્વ સખધ જાણવો જીવ અને પુદ્ગળના સખધમાં અભવ્ય જીવને પુદ્ગળના અનાદી અનંત સખધ છે કેમકે અભવ્ય જીવનાં કરમ કીવારે ખપશે નહીં માટે અને ભવ્ય જીવને કરમનુ લાગવું અનાદી કાળનુ છે પણ તે કોઈવારે છુટશે માટે ભવ્ય જીવને પુદ્ગળ સખધ અનાદી સાંત છે તથા નીશ્ચય નયે કરી છ દ્રવ્ય સ્વભાવ પરીણામ પરીણામ્યા છે તે પરીણામીપણા સાદાય સાસ્વતો છે તે માટે અનાદી અનંત છે અને જીવ તથા પુદ્ગળ બેહુ દ્રવ્ય મીલી સખધ ભાવ પામે છે તે પરપરીણામીપણા છે તે પરપરીણામી પણા અભવ્ય જીવને અનાદી અનંત છે અને ભવ્ય જીવને અનાદી સાંત સાંત છે અને પુદ્ગળના પરીણામીપણા તે મતાએ અનાદી અનંત છે અને પુદ્ગળના મીલવો વીંછડવો તે સાદી સાંત છે એટલે જીવદરવ્ય પુદ્ગળ સાથે મીલ્યો સક્રીય છે અને પુદ્ગળ કરમથી રહીત થાય તેવારે જીવ અક્રીય છે અને પુદ્ગળ સાદી સક્રીય છે.

હવે એક અનેક પક્ષથી નીશ્ચય જ્ઞાન કહેવાને નય કહે છે મર્વ દરવ્યનાં અનેક સ્વભાવ છે. તે એક વચનથી કહ્યા જાય નહીં. માટે નાહો માંહે નય કરી સક્ષેપપણુ કહે છે તીહાં મુળ નયના બે ભેદ છે. એક દ્રવ્યાર્થક ખીજો પ-

પ્રાથમિક તેમાં ઉત્પાદ વ્યય પર્યાય ગણપણ અને પ્રધાનપણ દ્રવ્યના ગુણ સત્તન ગ્રહે તે દ્રવ્યાર્થિક નય કહીએ તેહના દસ ભેદ છે ૧ સર્વ દ્રવ્ય નીત્ય છે તે નીત્ય દ્રવ્યાર્થિક. ૨ અગુરુ લઘુ અને ખેત્રની અપેક્ષા ન કરે મુળ ગુણ ન પીડપણ ગ્રહે તે એક દ્રવ્યાર્થિક ૩ જ્ઞાનાદીક ગુણ સર્વ જીવ એક સરીખા છે માટે સર્વને એક જીવ કહે સ્વદ્રવ્યાર્થિકને ગ્રહે તે સત દ્રવ્યાર્થિક જેમ સત લક્ષણ દ્રવ્ય ૪ દ્રવ્ય માટે કહેવા યોગ્ય ગુણ અંગીકાર કરે તે વસ્તવ્ય દ્રવ્યાર્થિક. ૫ આત્માને અજ્ઞાની કહેવું તે અશુદ્ધ દ્રવ્યાર્થિક. ૬ સર્વ દ્રવ્ય ગુણ પર્યાય સહિત છે એમ કહેવું તે અન્વય દ્રવ્યાર્થિક. ૭ સર્વ જીવ દ્રવ્યની મુળ સત્તા એક છે તે પરમ દ્રવ્યાર્થિક નય; ૮ સર્વ જીવના આઠ પ્રદેશ નીરમળ છે તે શુદ્ધ દ્રવ્યાર્થિક નય. ૯. સર્વ જીવના અસંખ્યાત પ્રદેશ એક સરીખા છે તે સત્તા દ્રવ્યાર્થિક નય. ૧૦ ગુણ ગુણી દ્રવ્ય તે એક છે તે પરમ ભાવ ગ્રાહક દ્રવ્યાર્થિક જેમ આત્મા જ્ઞાનરૂપ છે ઇત્યાદી એ દ્રવ્યાર્થિક નયના દશ ભેદ કહ્યા.

હવે પર્યાયાર્થિક નયના છ ભેદ કહે છે જે પર્યાયને ગ્રહે તે પર્યાયાર્થિક નય કહીએ તેના છ ભેદ છે. એક દરવ્ય પર્યાય તે જીવને ભવ્યપાણુ તથા શીધપાણુ કહેવું ૨ દરવ્ય વ્યંજન પર્યાય તે દરવ્ય પ્રદેશમાન ૩ ગુણ પરીયાય જે એક ગુણથી અનેકતા થાય; જેમ ધરમા ધરમી દરવ્ય પોતાના ચલણ સહકારાદી ગુણથી અનેક જીવ તથા પુદ્ગળને સહાય કરે. ૪ ગુણ વ્યંજન પરીજન્ય જે એક ગુણના ઘણા ભેદ છે. ૫ સ્વભાવ પરીજન્ય તે અગુરુ લઘુ પરીજન્યથી જાણવું, એ પાંચ પરીજન્ય સર્વ દરવ્યમાં છે અને છઠો વીભાવ પરીજન્ય તે જીવ પુદ્ગળ એ એ દરવ્યમાં છે તીહાં જીવ જે ચાર ગતીના નવા નવા ભવ કરે તે જીવમાં વિભાવ પરીજન્ય તથા પુદ્ગળમાં ખધ પાણુ તે વિભાવ પરીજન્ય જાણવો.

હવે પરીજન્યના બીજા છ ભેદ કહે છે ૧ અનાદી નીત્ય પરીજન્ય તે જેમ પુદ્ગળ દરવ્યના મેરુ પ્રમુખ, ૨ સાદી નીત્ય પરીજન્ય તે જીવ દરવ્ય નો શીધપાણુ, ૩ અનીત્ય પરીજન્ય તે સમય સમયમાં દરવ્ય ઉપજે વીણશે છે. ૪ અશુદ્ધ અનીત્ય પરીયાય તે જન્મ મરણ થાય છે તેણે કરી કેવું; ૫ ઉપાધી પરીજન્ય તે કરમ સખધ. ૬ શુદ્ધ પરીયાય જે મુળ પરીજન્ય સર્વ દરવ્યના એક સરીખા છે એ પરીયાયાર્થિકનું સ્વરૂપ કહ્યું.

હવે સાત નય કહે છે: ૧ નૈગમ, ૨ સંગ્રહ, ૩ વ્યવહાર, ૪ રૂઢ

સુત્ર; ૫ શબ્દ, ૬ સમભીરૂઠ, ૭ એવભુત; એ સાત નયનાં નામ જાણેવાં. તેમાં પહેલો નૈગમ નય કહે છે નથી એક ગમે તે નૈગમ કહીચે ગુણનો એક અશ ઉપનો હોય તો નૈગમ કહીએ. | દ્રષ્ટાંત—જેમ કોઈક મનુષ્યને પાંચલી લાવવાનો મન થયો તેવારે જગલમાં લાકડું લેવા ચાલ્યો રસતામાં કોઈક મનુષ્ય મીલ્યો તેણે પુછ્યું કીહાં જાય છે તેવારે તેણે કહ્યું જે પાંચલી લેવા જાઉ છું તે પાંચલી તો હજી ઘડી નથી પણ મનમાં ચીંતવી તે થઈ એમ ગણ્યું તેમ નૈગમ નય સર્વ જીવને શીઘ્ર સમાન કહે કેમકે સર્વ જીવ ના આઠ રૂચક પ્રદેશ નીરમળ શીઘ્રરૂપ છે તેથી એક અંશે સીધ છે તે માટે શીઘ્ર સમાન સર્વ જીવ કહ્યા તે નૈગમ નયના ત્રણ ભેદ છે. ૧ અતીત નૈગમ. ૨ અનાગત નૈગમ. ૩ વર્તમાન નૈગમ એ નૈગમ નય કહ્યો.

હવે સંગ્રહ નય કહે છે સત્તા ગ્રંથે તે સંગ્રહ જે એક નામ લીધાથી સર્વ ગુણ પરીચાય પરીવાર સહીત આવે તે સંગ્રહ નય જાણવો તેનો દ્રષ્ટાંત—જે કોઈક મનુષ્ય પ્રભાતે દાતાણ કરવાને અર્થે પોતાના ઘરના ખારણે ખેતીને ચાકર પુરખને કહ્યું જે દાતાણ લઈ આવે તેવારે તે ચાકર મનુષ્ય પાણીનો લોટો તથા રૂમાલ અને દાતાણ એમ સર્વ ચીજ લઈ આવ્યો હવે શેઠે તો એક દાતાણ નામ લઈને મગાવ્યું હતું પણ ચાકર સર્વનો સંગ્રહ રરી લઈ આવ્યો. તેમજ દરવ્ય એહણુ નામ કહ્યું, તો દરવ્યના ગુણ પરજાય સર્વ આવ્યા એ સંગ્રહ નયના બે ભેદ છે. એક જે દરવ્યપણા સામાન્યપણા બોલતા જીવ તથા અજીવ દરવ્યનો ભેદ પડ્યો નહી તે પહેલો સામાન્ય સંગ્રહ તથા બીજો વિશેષતાનાને અગીકાર કરે છે જે જીવ દરવ્ય એમ કહ્યું તો અજીવ સર્વ ઠલ્યા તે વિશેષ સંગ્રહ.

હવે વ્યવહાર નય કહે છે, જે બાહ્ય સ્વરૂપ દેખીને ભેદની વેચરણ કરે, અને જે બાહર દેખાતા ગુણનેજ માને પણ અતરગ સત્તા ન માને એ ઠલે એ નયમાં આ ચાર ક્રીયા મુખ્ય છે; અતરગ પરીણામનો ઉપચાર નથી, કેમકે નૈગમ તથા સંગ્રહ નય તે જ્ઞાન રૂપ ધ્યાન પરીણામ વીના અસ તથા સત્તા ગ્રાહી છે, તેમ ઈહાં કરણી મુખ્ય છે. તે વ્યવહાર નયપણે જીવની વ્યવસ્થા અનેક પ્રકારેછે, તીહાં નૈગમ તથા સંગ્રહ નયે કરી મરં જીવ સત્તાએ એક રૂપ છે, પણ વ્યવહાર નયથી જીવના બે ભેદ છે, એક શીઘ્ર બીજા સસારી, તે વળી સસારી જીવના બે ભેદ છે, એક અન્નેગી ચરદેમા ગુણહાણવાળા, તથા બીજા સન્નેગી, તે સન્નેગીના બે ભેદ છે, એક કે-

ઈહાં; ૧ ઉદારીક; ૨ વૈક્રીય, ૩ આહારક, ૪ તેજસ. એ ચાર વરગણા ખાદ્ય છે, તેમાં પાંચ વરગણા, બે ગધ, પાંચ રસ, આઠ સ્પર્શ, એ વીસ ગુણ છે; તથા ૧ ભાષા, ૨ ઉસાસ; ૩ મન, ૪ કાર્મણ, એ ચાર વરગણા સુક્ષ્મ છે. એમાં પાંચ વર્ણ, બે ગધ, એક રસ, બે સ્પર્શ, એ પાંચ ગુણ છે, એમ પુદ્ગળ ખધના અનેક ભેદ છે,

વ્યવહાર નયના છ ભેદ છે; ૧ સુધ વ્યવહાર તે આગળ ગુણધાણના છોડવો અને ઉપરના ગુણધાણાનું ગ્રહણ કરવું અથવા જ્ઞાન દર્શન ચારીત્ર ગુણ તે નિશ્ચય નયે એક રૂપ છે, પણ તે શીઘ્રને સમજાવવાને જુદા જુદા ભેદ કહેવા, તે શુધ વ્યવહાર છે, ૨. જીવમાં અજ્ઞાન રાગ દ્વેષ લાગ્યા છે- તે અશુધપણું છે; માટે અશુધ વ્યવહાર. ૩ જે પુણ્યની ક્રીયા કરવી તે સુખ વ્યવહાર. ૪ જે થકી જીવ પાપ રૂપ અસુખ કર્મ કરે તે અસુખ વ્યવહાર. ૫ ધન્ય, ધર, કુટુંબ પ્રત્યક્ષ સર્વ આપણાં નથી જુદા જુદા છે, પણ જીવે અજ્ઞાનપણે આપણા કરી જાણ્યા છે, તે ઉપચરીત વ્યવહાર. ૬ સરીરાદીક વસ્તુ અધપી જીવથી જુદી છે, તોપણ પરીણામીક ભાવ લોલીપણે એકઠા મીલી રહ્યા છે, તેને જીવ આપણા કરી જાણે છે, તે અનુચરીત વ્યવહાર જાણવો, એ વ્યવહાર નય કહ્યો.

હવે રજ્જુ સુત્ર નય કહે છે, જે અનીત કાળ અને અનાગત કાળની અપેક્ષા ન કરે, પણ વર્તમાનકાળે જે વસ્તુ ગુણે પરીણામે, વરતે તે વસ્તુ ને તેવેજ પરીણામે માને, માટે એ નય પરીણામ ગ્રાહી છે, જેમ કોઈક જીવ ગ્રહસ્થ છે, પણ અતરંગ સાધુ સમાન પરીણામ છે, તો તે જીવને સાધુ કહે અને કોઈ જીવ સાધુને વેષે છે પણ મનના પરીણામ વિષયાભીલાષ સહીત છે તો તે જીવ અવ્રતી છે એમ રજ્જુ સુત્ર નયનો માનવો છે, તે રજ્જુ સુત્ર નયના બે ભેદ છે, એક સુક્ષ્મ રજ્જુ સુત્ર તે એમ કહે જે સદા કાળ સર્વ વસ્તુમાં એક વર્તમાન સમય વરતે છે, એટલે જે જીવ ગયા કાળે અજ્ઞા હોતો અને અનાગતકાળે અજ્ઞાની ભાવે અજ્ઞાની થશે એમ બેહુ કાળની અપેક્ષા ન કરે પણ એક વરતમાન સમયે જે જેવો તેને તેવો કહે, તે સુક્ષ્મ રજ્જુ સુત્ર કહીયે; અને મોહોટા બાજ્ય પરીણામ ગ્રહે તે મધુક્ષ રજ્જુ સુત્ર નય જાણવો એ રજ્જુ સુત્ર નય કહ્યો.

હવે શબ્દ નય કહે છે, જે વસ્તુ ગુણવત્ અથવા નીરગુણ તે વસ્તુને નામ કહી બોલાવીયે જે ભાષા વર્ગણાથી શબ્દપણે વચન ગોચર થાય તે

વળી બીજાં છદમસ્થ, છદમસ્થના પણુ બે ભેદ છે, એક ક્ષીણ મોહી બારમા ગુણુઠાણુ વર્તતા મોહની કર્મ ખપાવ્યુ તે, બીજા ઉપશાંત મોહ, તે ઉપશાંત મોહના વળી બે ભેદ છે, એક અકષાઈ, અગીયારમા ગુણુઠાણુના જીવ, બીજા સકષાઈ, તે સકષાઈના બે ભેદ છે, એક સુક્ષમ, કષાઈ દસમા ગુણુઠાણુના જીવ, બીજા બાદર કષાઈ, તે બાદર કષાઈના બે ભેદ છે, એક શ્રેણી પતી પત્ન, બીજા શ્રેણી રહીત, તે શ્રેણી રહીતના બે ભેદ છે, એક અપ્રમાદી; બીજા પ્રમાદી તે પ્રમાદીના બે ભેદ છે, એક સર્વ વીરતી બીજા દશવીરતી, દશવીરતીના બે ભેદ છે, એક વ્રતી પરીણામી બીજા અવ્રતી પરીણામી, અવ્રતીના બે ભેદ છે, એક અવ્રતી સમકીતી બીજા અવ્રતી મિથ્યાત્વી, તે મિથ્યાત્વીના બે ભેદ છે, એક ભવ્ય બીજા અભવ્ય; તે ભવ્યના બે ભેદ છે; એક ગ્રંથી ભેદી, બીજા ગ્રંથી અભેદી, એવી રીતે જે જે જીવ જોવા દેખાય તેને તેવો માને, એ વ્યવહાર નય છે, એમજ પુદ્ગળના ભેદ કરવા તે કહેછે, પુદ્ગળ દરવ્યના બે ભેદ છે, એક પરમાણુ બીજા અધ. અધના બે ભેદ છે, એક જીવને લાગ્યા તે જીવ સહીત; બીજા જીવ રહીત તે, ઘડો પ્રમુખ અજીવનો અધ, જીવ સહીત અધના બે ભેદ છે, એક સુક્ષમ અધ બીજા બાદર અધ;

ઇહાં વર્ગણાનો વિચાર લખીએ છીએ. તિહાં પુદ્ગળની વર્ગણા આડછે, ૧ ઉદારીક વર્ગણા, ૨ વૈક્રીય વર્ગણા, ૩ આહારક વર્ગણા; ૪ તેજશ વર્ગણા, ૫ ભાષા વર્ગણા; ૬ ઉસાસ વર્ગણા, ૭ મનો વર્ગણા, ૮ કર્મ વર્ગણા; એ આ ૮ વર્ગણાનાં નામ કહ્યાં, બે પરમાણુ ભેગા થાય દ્વાણુક અધ કહેવાય; ત્રણ પરમાણુ ભેગા થાય તેવારે ત્રણુક અધ કહેવાય, એમ સખ્યાતા પરમાણુ મીલે; સખ્યાતાણુક અધ થાય, તેમજ અસખ્યાતે અસખ્યાતાણુક અધ થાય, તથા અનતા પરમાણુ મીલે અનતાણુક અધ થાય, એ અધ તે સર્વ જીવને અગ્રહણુ ભેગ છે, અને જેવારે અભવ્યથી અનત ગુણુ અધીક પરમાણુ ભેગા થાય; તેવારે ઉદારીક શરીરને લેવા ચોગ્ય વર્ગણા થાય; એમજ ઉદારીકથી અનત ગુણુ અધીક વર્ગણામાં; દસ ભેગા થાય, તેવારે વૈક્રીય વર્ગણા થાય, વૈક્રીય થકી અનત ગુણુ પરમાણુ મીલે તેવારે આહારક વર્ગણા થાય; એમ સર્વ વર્ગણાના એકેકથી અનત ગુણુ અધીક પરમાણુ મીલે તે વારે તે વર્ગણા થાય; એટલે પેહેલીથી બીજી વર્ગણા બીજીથી ત્રીજી એમ સાતમી મનો વર્ગણાથી આઠમી કર્મ વર્ગણામાં, અનત ગુણુ પરમાણુ અધીક છે,

ઈહાં; ૧ ઉદારીક; ૨ વૈક્રીય, ૩ આહારક, ૪ તેજસ. એ ચાર વરગણા બાદર છે, તેમાં પાંચ વરગણા, બે ગધ, પાંચ રસ, આઠ સ્પર્શ, એ વીસ ગુણ છે; તથા ૧ ભાષા, ૨ ઉસાસ; ૩ મન, ૪ કાર્મણ, એ ચાર વરગણા સુક્ષ્મ છે. એમાં પાંચ વર્ણ, બે ગધ, એક રસ, બે સ્પર્શ, એ પાંચ ગુણ છે, એમ પુદ્ગળ બધના અનેક ભેદ છે,

વ્યવહાર નયના છ ભેદ છે; ૧ સુધ વ્યવહાર તે આગળ ગુણકાણાનો છોકવો અને ઉપરના ગુણકાણાનું ગ્રહણ કરવું અથવા જ્ઞાન દર્શન ચારીત્ર ગુણ તે નિશ્ચય નયે એક રૂપ છે, પણ તે શીબ્યને સમજાવવાને જુદા જુદા ભેદ કહેવા, તે શુધ વ્યવહાર છે, ૨. જીવમાં અજ્ઞાન રાગ દ્વેષ લાગ્યા છે- તે અશુધપણો છે, માટે અશુધ વ્યવહાર. ૩ જે પુણ્યની ક્રીયા કરવી તે સુભ વ્યવહાર. ૪ જે થકી જીવ પાપ રૂપ અસુભ કર્મ કરે તે અસુભ વ્યવહાર. ૫ ધન્ય, ધર, કુટબ પ્રત્યક્ષ સર્વ આપણાં નથી જુદા જુદા છે, પણ જીવે અજ્ઞાનપણે આપણા કરી જાણ્યા છે, તે ઉપચરીત વ્યવહાર. ૬ સરીરાદીક વસ્તુ અથપી જીવથી જુદી છે, તોપણ પરીણામીક ભાવ લોલીપણે એકઠા મીલી રહ્યા છે, તેને જીવ આપણા કરી જાણે છે, તે અનુચરીત વ્યવહાર જાણવો, એ વ્યવહાર નય કહ્યો.

હવે રૂબુ સુત્ર નય કહે છે, જે અતીત કાળ અને અનાગત કાળની અપેક્ષા ન કરે, પણ વર્તમાનકાળે જે વસ્તુ ગુણે પરીણમે, વરતે તે વસ્તુ ન તેવેજ પરીણામે માને, માટે એ નય પરીણામ ગ્રાહી છે, જેમ કોઈક જીવ ગ્રહસ્થ છે, પણ અતરંગ સાધુ સમાન પરીણામ છે, તો તે જીવને સાધુ કહે અને કોઈ જીવ સાધુને વેષે છે પણ મનના પરીણામ વિષયાભીલાષ સહીત છે તો તે જીવ અવ્રતી છે એમ રૂબુ સુત્ર નયનો માનવો છે, તે રૂબુ સુત્ર નયના બે ભેદ છે, એક સુક્ષ્મ રૂબુ સુત્ર તે એમ કહે જે સદા કાળ સર્વ વસ્તુમાં એક વર્તમાન સમય વરતે છે, એટલે જે જીવ ગયા કાળે અજ્ઞા-હતો અને અનાગતકાળે અજ્ઞાની ભાવે અજ્ઞાની થશે એમ બેહુ કાળની અપેક્ષા ન કરે પણ એક વર્તમાન સમયે જે જેવો તેને તેવો કહે, તે સુક્ષ્મ રૂબુ સુત્ર કહીયે; અને મોહિટા બાજ્ય પરીણામ ગ્રહે તે સ્થુલ રૂબુ સુત્ર નય જાણવો એ રૂબુ સુત્ર નય કહ્યો.

હવે શબ્દ નય કહે છે, જે વસ્તુ ગુણવત્ અથવા નીરગુણ તે વસ્તુને નામ કહી બોલાવીયે જે ભાષા વર્ગણાદી શબ્દપણે વચન ગોચર ધાત્ર તે

શબ્દ નય, જે કારણે અરૂપી દ્રવ્ય વચનથી ગ્રહ્યા જાય નહીં પણ વચનથી કહેવા તે શબ્દ નય કહીયે, ઇહાં જે શબ્દના અર્થ હોય તે પણ જે વસ્તુમાં વસ્તુપણો પામીયે, તેવારે તે વસ્તુ શબ્દ નય કહીયે, જેમ ઘટની ચેષ્ટાને કરતો હોય તે ઘટ એ શબ્દ નયમાં વ્યાકરણથી નોપના અને ખીજ પણ સર્વ શબ્દ લીધા, તે શબ્દ નયના ચાર ભેદ છે. ૧ નામ. ૨ સ્થાપના. ૩ દ્રવ્ય. ૪ લાભ. અને ચાર નીક્ષેપો પણ એહીજ નામ છે.

૧. પેહેલો નામ નીક્ષેપો તે આકાર તથા ગુણ રહીત વસ્તુને નામ કરી બોલાવો, જેમ એક લાકડીના કડકો લઈને કોઈક તેહને જીવ એવું નામ કહ્યો તે નામ જીવ જાણવું, જેમ કાળી દારીને સાપની છુદ્ધીયે કરી ધાવ હણે તેને સાપની હોંસા લાગે એ નામ સર્પ થયો એવીજ રીતે નામ, તપ, અથવા નામ શીધ, જેમ વડ પ્રમુખને શીધવડ એમ કહે છે, તે નામ નીક્ષેપો કહીએ, અરથાત જે વસ્તુમાં નામ પ્રમાણે ગુણ ન હોય ને તેને હરેક નામ કહે છે તે નામ નીક્ષેપો જાણવો એ સુત્ર સાખે છે.

૨. ખીજે સ્થાપના નીક્ષેપો કહે છે, જે કોઈ વસ્તુના આકાર દેખીને તેને વસ્તુ કહે જેમ ચીત્રામણ અથવા કાષ્ઠ અથવા પાષાણના ઘોડા હાથી રમકડાં પ્રમુખ હોય છે તેના આકાર દેખી તેને ઘોડા હાથી ગાય બળદ પ્રમુખ કહે છે જેના જેવો આકાર હોય છે તેનું તેવું નામ સ્થાપે છે તે સ્થાપના જાણવી, એ સ્થાપના નીક્ષેપો નામ નીક્ષેપો સહીત હોય, જેમ સ્થાપના શીધ જીવ પ્રતીમા પ્રમુખ તે સદ્ભાવ સ્થાપનાપણે હોય અને અસદ્ભાવ સ્થાપના પણ હોય અકૃત્રીમ જીવ પ્રતીમા તે નદીશ્વર દ્વીપ પ્રમુખને વિષે, અને જે ઇહાં જીવ પ્રતીમા તે કૃત્રીમ તે સર્વ સ્થાપના જાણવી, જેમ ચીત્રામણની સ્ત્રી જીહાં માંડી હોય તિહાં સાધુ રહે નહીં કારણ કે સ્થાપના સ્ત્રી છે, તે સ્ત્રી તુલ્ય જાણવી તેમજ જીવ પ્રતીમા જીવ સમાન જાણવી, ઇહાં કોઈક અજ્ઞાની જીવ કહે છે જે સ્થાપનામાં જ્ઞાનાદી ગુણ નથી તેથી સ્થાપનાને માનવી પુજવી નહીં, તેહને ઉતર કહે છે જે, સ્થાપના રૂપ સ્ત્રીમાં સ્ત્રીપણાના ગુણ નથી તોપણ તે વીકારનું કારણ થાય છે તેમજ જીવ પ્રતીમા પણ ધ્યાનનું કારણ છે, અને જે એમ પુછે કે હોંસા થાય છે અને ભગવતે તો દયાને ધર્મ કહ્યો છે, એવું બોલનારને કહેવું જે, પરદેશી રાજા કેશી ગુરૂને વાંદવાને બીજે દીવશે મોહોટા આડબરથી આવ્યો તે વંદનામાં હોંસા થઈ પણ વંદના ગાગમ ગાણતાં ટોટા ન થયા, બીજું મલીનાથજીએ છ મીત્રને પ્રતીબોધ

વાને પુલ્કનીના દૃષ્ટાંત કહ્યો, તે હીસા તો ઘણી થઈ પણ તે લાભના કારણ માં ગણી છે, એમ ભાવ શુદ્ધ હોય તીહાં સમ્યગ દ્રશ્ટીને હીંસા લાગતી નથી, અથવા કોઈ એમ કહે છે જે અમે પોતાને સ્થાનકે ખેડા નમોથુણ કહીયુ તેથી અમને લાભ થાશે તે ખરો, પણ ભગવતી સુત્રમાં ભગવાનને વાંદવાને અધીકારે તો તીહાં જઈ વાંદવાનુ ફળ મોહોદુ કહ્યું છે, તથા નીક્ષેપાને અધીકારે એમ કહ્યું જે ભાવ નીક્ષેપો એકલો થાય નહી પણ નામ સ્થાપના તથા દ્રવ્ય એ ત્રણ મીલેથી ભાવ નીક્ષેપો થાય માટે સ્થાપના અવશ્ય માનવી, હવે જે સ્થાપના ન માને તેહને કહીયે જે અત્રામણની ચુરતી ને હીંસાના પરીણામથી ફાડે તેહને હીંસા લાગે છે તેમજ જીવરના ધ્યાને જીવ પ્રતીમા પુજતાં, અરથાત જીવરાજ્યનુ સ્વરૂપ જાણી જીવ પ્રતીમાનુ પુજન વદન કરવુ તેથી લાભ થાય છે, એમ યુક્તિથી અગર શીઘાંતની સાથે જીવ પ્રતીમાને જીવરાજ્ય સદ્રસ માને તે આરાધક કહેવાય. અને જે જીવ પ્રતીમાને ન માને તેણે સ્થાપના નીક્ષેપો ઉથાપ્યા અને સ્થાપના ઉથાપી તેણે ત્રણ નીક્ષેપો ઉથાપ્યા તેવારે શીઘાંત પણ ઉથાપ્યાં માટે જે જીવ પ્રતીમાને નહી માને તે વિરાધક જાણુવા તે સ્થાપના ઇતર અને યાવતક થીક બે છે.

૩. હવે ત્રીજે દ્રવ્ય નીક્ષેપો કહે છે, જેના નામ પણ હોય તથા આકાર સ્થાપના ગુણ પણ હોય અને લક્ષણ હોય, પણ આત્મ ઉપયોગ ન હોય, તે દ્રવ્ય નીક્ષેપો જાણુવો; એટલે અજ્ઞાની જીવ તે જીવ સ્વરૂપના ઉપયોગ વીના દ્રવ્ય જીવ છે—આણુવ ઉગો દવ્વ—ઈતિ અનુજ્ઞેગ દાર વચનાત, અરથાત એમ અનુજ્ઞેગ દાર નામના સુત્રમાં કહ્યું છે, વળીકહ્યું છે જે શીઘાંત વાંચતા પુછતાં પદ અક્ષર માત્રા સુધ અર્થ કરે છે, અને વળી ગુરુ મુખે સદે છે તે પણ શુદ્ધ નીચે પોતાની સત્તા ઝાળખ્યા વીના સર્વ દ્રવ્ય નીક્ષેપો માંજ છે, જે ભાવ વીના દ્રવ્યપણો છે તે પુન્યનુ કારણ છે; પણ નીઝરાનુ; મોક્ષનુ કારણ નથી, એટલે જે કરણી રૂપ કષ્ટ તપશ્ચા કરે છે તથા સુત્ર વાચે છે સભગાવે છે; તથા તેને જીવ અજીવ પદાર્થની સત્તાની ઝાળખાણુ નથી; તેને ભગવતી સુત્રમાં અવ્રતી અપચખાણી કહ્યા છે; તથા જે એકલી બાન્ય કરણી કરે છે, અને પોતે સાધુ કહેવાય છે તે મૃખાવાદી (ભુડા) છે એમ ઉત્તરાધ્યત સુત્રમાં કહ્યું છે.

નમુર્ણી રનવાસેળં, એ વચને, નાળેળયમુર્ણી હોઈ,

એ વચનથી જે જ્ઞાનવત છે તે મુની છે અને જે અજ્ઞાની તે મી
થ્યાત્વી છે તથા કોઈક ગાળીતાનુ ચોગના નરકના તથા દેવતાના ખોલ અથ
વા સાધુ શ્રાવકનો આચાર જાણીને કહે જે અમે જ્ઞાની છીએ તે પણ જ્ઞા-
ની નથી અને જે દ્રવ્ય ગુણ પરબધ જાણે તેને જ્ઞાની કહીએ એમ શ્રી ઉ-
તરાધ્યેન મોક્ષ માર્ગે કહ્યું છે કે વસ્તુ સત્તા જાણ્યા વિના જ્ઞાની સમજવો ન
હી, અને નવ તત્વ જોળખી સદ્ હેતે સમકેતિ અને એહવા જ્ઞાન દર્શન
વીના જે કહે કે અમે ચારીત્રીયા છીએ, તે પણ મૂખાવાદી છે કારણ કે શ્રી
ઉતરાધ્યેનજી સુત્ર માર્હે કહ્યું છે જે નાણુ દસણુ નાણુ, નાણુણુ વીણાં ન હુતી
ચરાણુ ગુણા એ વચન છે માટે આજ દેટલાક જ્ઞાન હીન ક્રીયાના આકબર
દુખાકે છે તે ઠગ છે તેહનો સગ કરવો નહી. એ બાજ્ય કરણી અભવ્ય
જીવને પણ આવે માટે બાજ્ય કરણી ઉપર રાચવું નહી અને આત્માનું
સ્વરૂપ જોળખ્યા વીના સામાયક પડીકમણાં પચખાણુ કરવાં તે સર્વ દ્રવ્ય ની
ક્ષેપામાં પુણ્ય આશ્રય છે, પણ સવર નથી, શ્રી ભગવતીજી સુત્રમાં કહ્યું છે
“આયા ખલુ સામાધય” એ આલાવાથી જાણુને, તથા જીવ સ્વરૂપ જાણ્યા
વિના તપ સજમ પુણ્ય પ્રકૃતી તે દેવતાના ભવનું કારણ છે,— પુવ્વતવેણુ
પુવ્વસંચમેણુ દેવલોએ ઉવવજ્ઞતીના ચેવણુ* આયત્તા ભાવ વત્તપયાએ એ આ
લાવો ભગવતીજી સુત્રમાં કહ્યો છે તથા જે ક્રીયા લોપી આચાર હીન છે તથા
જ્ઞાન પણ હીન છે માત્ર ગછની લાને શીઘ્રાંત જાણે વાંચે છે વ્રત પચખાણુ
કરે છે તે પણ દ્રવ્ય નીક્ષેપો જાણુવો એમ શ્રી અનુજ્ઞેગ દ્વાર સુત્રમાં કહ્યું
છે ઇમે સમાણુ ગુણ મુક્ક, ચોગી છકાય નિરાણુ કંપા હયાઈવ દુદામા. ગયા
ઈવ નીરકુસાં ધઠામઠા તુખ્ખોઠાં પંકુરયા ઉરાણા જાણાણું આણાએસઠ
દાં વીહરીઉઓણુ ઉભા ઉકાલ આવસસગસસ ઉવઠતીતં લોગુતરિય દ્વવાવં
સસયં અર્થ—જેને છકાયની દયા નથી ઘોડાનીપેરે ઉન્મદ છે હાથીનીપેરે
નીરકુસ છે પોતાના શરીરને ઘોવતા મસળતા ઉજળે કપડે સીણુગાર કરી ગ
છતા મત્વ ભાવે માચતા સ્વેછાચારી વીતરાગની આજ્ઞા ભાંજતા જે તપ ક્રી
યા કરે છે તે પણ દ્રવ્ય નીક્ષેપામાં છે, અથવા જ્યોતીષ વૈદક કરે છે અને પો-
તાને આચાર્ય ઉપાધયાય કેહેવરાવીને લોક પાસે મહીમા કરાવે છે તે તાંબાના
ખોટા રૂપિયા જેવા છે, તથા ઘણા ભવ ભમરો માટે અવદનીક છે એ શાખ

શ્રી ઉત્તરાધ્યયન સુત્ર મહિ શ્રી અનાથી મુનીના અધ્યેનથી જાણવી અને સુત્રના અર્થ ગુરુ મુખે શીખ્યા વીના નીશ્ચય આત્માનુ સ્વરૂપ જોણખ્યા વિના નીર્યુક્તિ વિના ઉપદેશ આપે છે, તે પોતે તો સસારમાં ખુડ્યા છે પણ તેમની પાસે ખસે છે તથા તેમનું સાંભળે છે તેવાને પણ સસારરૂપી સમુદ્રમાં ખુડાવે છે, એમ પ્રશ્ન વ્યાકરણ સુત્ર તથા શ્રી અનુજ્ઞેગદ્વાર સુત્રમાં કહ્યું છે, તથા ભગવતીજ સુત્રમાં પણ કહ્યું છે અને કેટલાક એમ કહે છે જે અમે સુત્ર ઉપર અર્થ કરીએ છીએ તો નીર્યુક્તિ તથા ટીકા પ્રમુખનો સ્વોકામ છે એમ બોલનારા પણ મૃખાવાદી છે કેમકે શ્રી પ્રશ્ન વ્યાકરણમાં કહ્યું છે “વચણ તિયર્ણગતિય” ઇત્યાદીક જાણ્યા વીના અને નય નીક્ષેપ જાણ્યા વિના જે ઉપદેશ આપે તે મૃખાવાદ છે એમ અનેક સુત્રમાં કહ્યું છે, માટે બહુ શુભ પાસે ઉપદેશ સાંભળવો, શ્રી ઉત્તરાધ્યયન સુત્ર મધે બહુ શુભને મેરૂની તથા સમુદ્રની અને કલ્પવૃક્ષાદી સોળ જોપમા દીધી છે, એ દ્રવ્ય ની ક્ષેપો કહ્યો.

૪ હવે ચોથો ભાવ નીક્ષેપો કહે છે જે નામ, સ્થાપના, અને દ્રવ્ય એ ત્રણ નીક્ષેપો તે, એક ભાવ નીક્ષેપો વિના અશુદ્ધ છે, જે નામ તથા આકાર લક્ષણ ગુણ સહીત વસ્તુ તે ભાવ નીક્ષેપો જાણવો, ઉવઉગો ભાવ ઇતી વચનાત, એટલે પુખ્ત, દાન, શીલ, તપ, ક્રીયા, જ્ઞાન, એ સર્વ ભાવ નીક્ષેપે સહીત લાભનું કારણ છે, ઇહાં કોઈકહેશે જે મનના પરીણામ દ્રઢ કરીને જે કરીએ તેને ભાવ કહીએ એમ કહે છે તે જુઠા છે, એવું તો સુખની વાંછાયે મીથ્યાત્વી પણ ઘણા કરે છે તે ગણવું નહી ઇહાં સુત્રની સામે વીતરાગની આજ્ઞા હેય ઉપાદેયની પરીક્ષા કરી અજીવ તત્ત્વ તથા આશ્રવ તત્ત્વ અને બધ તત્ત્વ ઉપર હેય કહેતાં ત્યાગ ભાવ તથા જીવના અવગુણ જે સવર નીઝરા તથા મોક્ષ તત્ત્વ ઉપર ઉપાદેય પરીણામ તે ભાવ કહીએ એટલે રૂપી ગુણ તે દ્રવ્ય નીક્ષેપ છે અને અરૂપી ગુણ તે ભાવ નીક્ષેપ છે, એટલે મન વચન કાયા લેસ્યાદીક સર્વ દ્રવ્ય નીક્ષેપમાં છે અને જ્ઞાન દર્શન ચારીત્ર વીર્ય ધ્યાન પ્રમુખ સર્વ ગુણ ભાવ નીક્ષેપમાં છે એ ભાવ નીક્ષેપો તે નામ સ્થાપના દ્રવ્ય સહીત હોય એ ચાર નીક્ષેપો કહ્યા.

હવે ચાર નીક્ષેપો પદાર્થ ઉપર લગાડી દેખાડે છે નામ જીવ તે ચેતના અથવા માયાને એક વાણને જીવ કહી બોલાવે છે તે નામ નીક્ષેપે જીવ મુરતી પ્રમુખ સ્થાપીએ તે સ્થાપના જીવ એકેદ્રીથી પચેદ્રી પર્યંત સર્વ જીવ છે

પાણ ઉપયોગ મીલે નહીં તે દ્રવ્ય જીવ અને મુરતીમાં જીવ સ્વરૂપ જોણખી સમકીતના ઉપયોગમાં છે તે ભાવ જીવ એમ ધર્માસ્તીકાયાદીક દ્રવ્યમાં પાણ જાણવો નામથી ધર્માસ્તીકાય કહી જોલાવવો તે નામ ધર્માસ્તીકાય અને ધર્માસ્તીકાય એહવા અક્ષર લખવા અથવા દ્રષ્ટાંત કારણે કાંઈક વસ્તુ સ્થાપવી તે સ્થાપના ધર્માસ્તીકાય તથા ધર્માસ્તીકાય ને અસખ્યાત પ્રદેશી ધર્મ દ્રવ્ય છે તે દ્રવ્ય ધર્માસ્તીકાય એમ ધર્માસ્તીકાયને જેવારે ચલાણ સહાય ગુણની અપેક્ષા સહીત જોણખીએ તે ભાવ ધર્માસ્તીકાય.

કોઈના સાધુ એહવો નામ છે તે નામ સાધુ અને સ્થાપના કરીએ તે સ્થાપના સાધુ તથા જે પંચમહાવ્રત પાળે ક્રીયા અનુષ્ઠાન કરે સુજતો આહાર લીધે પાણ જ્ઞાન ધ્યાનનો જેવો ઉપયોગ જાણે તેવો ઉપયોગ ન હોય તે દ્રવ્ય સાધુ તથા જે ભાવ સવર મોક્ષનો સાધક થઈ ભાવ સાધુની કરણી કરે તે ભાવ નીક્ષેપે સાધુ કહીયે.

કોઈકનો અરીહત એહવો નામ છે તે નામ અરીહત અને અરીહત ની સ્થાપના તે સ્થાપના અરીહત અને જેટલે સુધી છદ્મસ્થ અવસ્થા તે દ્રવ્ય અરીહત અને કેવળજ્ઞાન પામ્યા પછે લોકાલોકના ભાવ જાણે (દષ્ટે) તે ભાવ અરીહત એમ શીઘ્રમાં પાણ કહેવા.

કોઈ જીવનો જ્ઞાન એહવુ નામ અથવા ભાવે અજીવનો નામ તે નામ જ્ઞાન તથા જે જ્ઞાન પ્રસ્તકમાં લખ્યું છે તે સ્થાપના જ્ઞાન અને જે ઉપયોગ વીના શીઘ્રાંતનો જાણવો તથા અન્ય મતીનાં સર્વ શાસ્ત્ર જાણવાં તથા જસરીરાદીક તે સર્વ દ્રવ્ય જ્ઞાન અને જે નવ તત્ત્વનુ સમ્યક સહીત જાણવુ તે ભાવ જ્ઞાન.

તથા કોઈકનો તપ એહવુ નામ તે નામ તપ, તથા પ્રસ્તકમાં તપની વીધીનુ લખન તે સ્થાપન તપ, અને પુન્યરૂપ માસ ખમણદીક કરવુ તે દ્રવ્ય તપ, તથા જે પરવસ્તુ ઉપર ત્યાગનો પરીણામ તે ભાવ તપ, એ સવરાદી-સર્વમાં ચાર ચાર નીક્ષેપા જાણવા, તથા શ્રી અનુજ્ઞેગદારમાં કહયો છે. જ-છયજ જાણીજ નીખેવ નીખેવે નિરવસેસ; જછવીયન જાણીજ, ચોક્ય નિખેવેતછ, ॥ ૧ ॥ એ ચાર નીક્ષેપા કહ્યા. એટલે શબ્દ નય કહયો.

હવે જહો સમલીરૂઠ નય કહે “જે વસ્તુના કેટલાક ગુણ પ્રગટયા છે અને કેટલાક ગુણ પ્રગટયા નથી પાણ અવસ્ય પ્રગટશે એહવી વસ્તુને વસ્તુ કહે તે વસ્તુનાં ત્રામૂતરે એક કરી જાણે જેમ જીવ, ચેતન તથા અતમા એ ના એક અર્થ કહે તે સમલીરૂઠ નય કહીએ. એ જ એક નય ઉપા ન-

સ્તુને પુરેપુરી કહે જેમ તેરમા ગુણઠાણિ કેવળી હોય તેને સીધ કહે, એ નયના ભેદ ખીલકુલ નથી એ સભીરૂઠ નય કહ્યો.

૭ હવે સાતમો એવલુત નય કહે છે "જે વસ્તુ પોતાના ગુણે સંપૂર્ણ છે, અને પોતાની ક્રીયા કરે છે, તેને તે વસ્તુ કહી ખોલાવે; જેમ મોક્ષ સ્થાનકે જે જીવ પહોંતો તેને સીધ કહે જેમ પાણીથી ભરેલો સીના માથા ઉપર આવતો જળ ધરાણ ક્રીયા કરતો તેને ઘડો કહે એ એવલુત નય કહ્યો.

હવે સાત નયના દ્રષ્ટાંત શ્રી અનુન્નેગદાર સુત્રથી લખીએ છીએ જેમ કોઈ પુરૂષે કોઈક ખીજ પુરૂષને પુછ્યુ જે તમે કીહાં વસો છો; તેવારે તે પુરૂષે કહ્યુ હુ લોકમાં વસુ છુ, તેવારે અશુધ નૈગમવાળે પુછ્યુ જે લોકના ત્રણ ભેદ છે ૧ અધો લોક, ૨ ત્રીછા લોક, ૩ ઉર્ધ્વ લોક તેમાં તુ કીહાં રહે છે. તેવારે શુધ નૈગમે કહ્યુ જે ત્રીછા લોકમાં રહુ છુ વળી પુછ્યુ જે ત્રીછા લોક માં અસખ્યાતા ધ્વીપ સમુદ્ર છે તેમાં તુ કીયા ધ્વીપમાં રહે છે તેવારે વી-શુધ નૈગમે કહ્યુ જે જપ્તધ્વીપમાં રહુ છુ, તે જપ્તધ્વીપમાં ખેત્ર ઘણાં છે તેમાં તુ કીયા ખેત્રમાં રહે છે તેવારે અતી શુધ નૈગમ ખોલ્યો જે ભરત ખેત્રમાં રહુ છુ તે ભરત ખેત્રના છ ખડ છે તે માંહેલા કીયા ખડમાં રહે છે, તેવારે કહ્યુ જે મધ્ય ખડમાં રહુ છુ એમ ક્રમે પુછતાં છેલે કહ્યુ જે આપણા દશમાં રહુ છુ. તેવારે ફરી પુછ્યુ જે દશમાં તો નગર ગામ ઘણાં છે તો તુ કીહાં રહે છે, તેવારે કહ્યુ જે હુ અમુક ગામમાં રહુ છુ તે ગામમાં અમુક પાડો તથા અમુક ઘર ખનાવ્યો તીહાં સુધી નૈગમ નય જણવો.

અને સંગ્રહ નયવાળો ખોલ્યો જે માહારા પોતાના શરીરમાં વમુ છુ, તથા વ્યવહાર નયવાળો ખોલ્યો જે સથારે ખેઠો છુ તેટલાજ ખીજાનામાં રહુ છુ, અને રજ્જુ સુત્ર નયવાળો કહે જે માહારા આતમાના અસખ્યાત પ્રદેશ માં રહુ છુ, વળી શબ્દ નયવાળો કહે જે માહારા સ્વભાવમાં રહુ છુ તેમજ સમભીરૂઠ નયવાળો કહે જે હુ માહારા ગુણમાં રહુ છુ અને એવલુત નય વાદી કહે જે જ્ઞાન દરશન ગુણમાં વસુ છુ એ દ્રષ્ટાંત કહ્યો તેમ સર્વ વસ્તુમાં કહેવું.

તથા કોઈકે પ્રદેશ માત્ર ખેત્ર અગીકાર કરી પુછ્યુ જે એ પ્રદેશ કીયા દ્રવ્યના છે તેવારે નૈગમ નય ખોલ્યો જે છ દ્રવ્યના પ્રદેશ છે કેમકે એક આકાશ પ્રદેશ. મધ્યે છ દ્રવ્ય બેળા છે, તેવારે સંગ્રહ નય ખોલ્યો જે કાળ દ્રવ્યતો અપ્રદેશી છે તે માટે સર્વ લોકમાં એક સમય સરીખાં છે પણ તે એ

ક આકાશ દરવ્યના પ્રદેશમાં જુદા નથી માટે કાળ વીના પાંચ દરવ્યના પ્રદેશ છે તેવારે વ્યવહાર નય બોલ્યો કે જે દરવ્ય મુખ્ય દખાય છે તેહનો પ્રદેશ છે તેવારે રજુ સુત્ર નય બોલ્યો કે જે દરવ્યનો ઉપયોગ દઈ પુછીએ, તે દરવ્યના પ્રદેશ છે જે ધર્માસ્તીકાયના ઉપયોગ દઈ પુછીએ તો ધર્માસ્તી કાયના પ્રદેશ છે જે અધર્માસ્તીકાયના ઉપયોગ દઈને પુછીએ તો અધર્માસ્તી કાયના પ્રદેશ છે તેવારે સખદ નય બોલ્યો જે દરવ્યના નામ લઈ પુછીએ તે દરવ્યના પ્રદેશ છે; હવે સભીરૂઠ નય બોલ્યો જે એક આકાશ પ્રદેશ મ ઘે ધર્માસ્તીકાયના એક પ્રદેશ છે, અને જીવના અનુતા પ્રદેશ છે, પુદ્ગળના પણ અનતા પ્રદેશ છે; તેવારે અવલુત નય બોલ્યો કે પ્રદેશને જે દરવ્યની ક્રીયા ગુણ પરબાય અગીકાર કરી દખીએ તે સમય તે પ્રદેશ દરવ્યનો ગણીએ, એ પ્રદેશમાં સાત નય કહ્યા.

હવે જીવમાં સાત નય કહે છે પ્રથમ નૈગમ નય નીમીતે જે ગુણ પ ચાયવત શરીર સહીત તે જીવ એટલે શરીરમાં જે બીજા પુદ્ગળ તથા ધર્માસ્તીકાયાદીક દરવ્ય છે તે સર્વ જીવમાંજ ગણ્યા, તેવારે સગ્રહ નય બોલ્યો જે અસખ્યાત પ્રદેશી તે જીવ એટલે એક આકાશના પ્રદેશ ટળ્યા બીજા સર્વ જીવમાં ગણાણા, તેવારે વ્યવહાર નય બોલ્યો જે વીષય લેઈ કામ પાત સંભારે તે જીવ ઇહાં ધર્માસ્તી અધર્માસ્તીકાય આકાશ તથા બીજા પુદ્ગળ સર્વ ટળ્યા પણ પંચેદ્રી તથા મન અને લેશ્યા એ પુદ્ગળ છે તે જીવમાં ગણાણા કારણ કે વીષયાદીક તો ઇદરીયો છે તે જીવથી ન્યારા છે પણ ઇહાં વ્યવહાર નય મતે જીવ ભેળા લીધા છે તેવારે રજુ સુત્ર નય બોલ્યો જે ઉપયોગવત તે જીવ ઇહાં ઇદ્રીયાદીક સર્વ ટળ્યા પણ જ્ઞાન તથા જ્ઞાનના ભેદ ટળ્યા નહી હવે શખદ નય બોલ્યો જે નામ જીવ સ્થાપના જીવ દરવ્ય જીવ ભાવ જીવ ઇહાં જીવમાં ગુણ નીરગુણના ભેદ પડ્યો નહી તેવારે સમભીરૂઠ નય બોલ્યો જે જ્ઞાનાદી ગુણવંત તે જીવ તેવારે મતી જ્ઞાન સુત જ્ઞાન ઇત્યાદીક સાધક અવસ્થાના ગુણ તે સર્વ જીવ સ્વરૂપમાં આંચા એહવે એહવે અવલુત નય બોલ્યો, જે અનત જ્ઞાન દર્શન ચારીત્ર સુધ સતાવત તે જીવ એ નય જે શીધ અવસ્થામાં ગુણ હતા તેજ ગ્રહ્યા, એ સાત નય જીવ દરવ્ય કહ્યા.

હવે સાત નય ધર્મ કહે છે નૈગમ નય બોલ્યો જે સર્વ ધર્મ છે કેમકે સર્વ માણી ધરમને ચાહાય છે એ નય અશરૂપ ધર્મને ધર્મ એહવુ નામ

કહે, હેવે સગ્રહ નય યોલયો ને વડેરાએ આદરયો તે ધર્મ એણે અના-
ચાર છોડયો પણ કુળાચારને ધર્મ કહ્યું હવે વ્યવહાર નય યોલયો ને સુખનુ
કારણ તે ધર્મ. એણે પુત્ર્ય કરણીને ધર્મ કરી માન્યો તથા રૂબુ સુત્ર નયમતે
ને ઉપયોગ સહીત વૈરાગરૂપ-પરીણામ તે ધર્મ કહીએ, એ નયમાં યથા પ્ર-
વૃત્તી કરણના પરીણામ પ્રમુખ સર્વ ધરમમાં ગણ્યા તે મીથ્યાત્વીને પણ હો
ય હવે શબ્દ નય યોલયો ને ધરમનુ મુળ સમકીત છે, માટે સમકીત તેજ
ધરમ, તેવારે સભીરૂઠ નય યોલયો ને જીવ અજીવ નવ તત્ત્વ તથા છ દ્ર-
વ્યને ઝાળખીને જીવ સતધ્યાવે અજીવનો ત્યાગ કરે એહવો જ્ઞાન દર્શન
ચારીત્રનો શુદ્ધ નીશ્ચય પરીણામ તે ધરમ, એ નયે સાધક સીધના પરીણામ
તે ધરમપણે લીધા; હેવે એવજીવ નય યોલયો ને શુકલધ્યાન રૂપાતીતના પ-
રીણામ ક્ષયક ઝાણી કરમ ક્ષયનાં કારણ તે ધરમ, ને જીવનો મુગ સ્વભાવ તે
વસ્તુ ધરમ ને મોક્ષરૂપ કાર્ય ને કરે તે ધરમ, એ સાત નયે ધરમ કહ્યો.

હવે સાત નયે શીઘ્રપણો કહે છે, નૈગમ નયને મતે સર્વ જીવ શીધ
છે કેમકે સર્વ જીવના આઠ રચક પ્રદેશ શીધ સમાન નીરમ્બ છે, માટે સ-
ગ્રહ નય કહે ને સર્વ જીવની સત્તા શીધ સમાન છે એણે પર્ચાયાર્થીક નય
કરી કરમ સહીત અવસ્થા-તેટાળીને દરવ્યાર્થીક નયે કરી અવસ્થા અગી
કાર કરી; તેવારે વ્યવહાર નય યોલયો ને વિદ્યા લબ્ધી પ્રમુખ ગુણે કરી
શીધ થયો તે શીધ, એ નયે બાબ્ય તપ પ્રમુખ અગીકાર કરયો; હવે રૂબુ
સુત્ર નય યોલયો કે જેણે પોતાના આત્માની શીધપણાની સત્તા ઝાળખી
અને ધ્યાનનો ઉપયોગ પણ તેજ વરતે છે તે સમયે તે જીવ શીધ જાણવો,
એ નયે સમકીતી જીવ શીધ સમાન છે એમ કહ્યું. હવે શબ્દ નય યોલયો
ને, શુદ્ધ સુકળધ્યાન પરીણામ નામાદીક નીક્ષેપે તે શીધ, તેવારે સભીરૂઠ
નય યોલયો ને કેવળજ્ઞાન કેવળ દર્શન યથાખ્યાત ચારીત્ર એ ગુણે સહીત
તે શીધ જાણવા, એ નયે તેરમા ચઉદમા ગુણઘાણના કેવળીને શીધ કહ્યા
અને એવજીવ નય કહે છે કે જેનાં સકળ કરમ ક્ષય થયાં હોદાલોકને વિષે
બીરાજમાન અષ્ટ ગુણ સપન તે શીધ જાણવા. એ રીતે શીધખંદ સાત ન-
ય કહ્યા. એ સાત નય મીલ્યા સમકીતી છે અને ને એક નયને ગ્રહણ કરે
તે મીથ્યાત્વી છે એ સાત નય શીધ તે વચન પ્રમાણ છે, અને એ સાત ન-
યમાં કોઈ પણ નયને ઉધાપે તેનું વચન અપ્રમાણ છે.

હવે પ્રમાણનો વિચાર કહે છે પ્રમાણના બે ભેદ છે એ એક પ્ર-

માણુ ખીન્નુ પરોક્ષ પ્રમાણુ તેમાં જે છવ પોતાના ઉપયોગથી દરબ્યને જાણુ તે પ્રત્યક્ષ પ્રમાણુ કહીચે જેમ કેવળી છ દરબ્ય પ્રતક્ષ પ્રમાણુ જાણુ તથા દષ્ટિ તે માટે કેવળજ્ઞાન તે સર્વથી પ્રત્યક્ષ જ્ઞાન છે, અને મન પરબ્ધ જ્ઞાન તે મનોવર્જણા પ્રત્યક્ષ જાણુ તથા અવધીજ્ઞાન, તે પુદ્ગલ દરબ્યને પ્રત્યક્ષ જાણુ માટે એ બે જ્ઞાન દેશ પ્રત્યક્ષ છે, ખીન્નુ હ્રસ્વસ્થ જ્ઞાન તે સર્વ પરોક્ષ પ્રમાણુ છે.

હવે પરોક્ષ પ્રમાણુ કહે છે મતી જ્ઞાન અને સુત જ્ઞાનના ઉપયોગ પરોક્ષ પ્રમાણુ છે કેમકે જે શાસ્ત્રના બગથી જાણુ તે પરોક્ષ પ્રમાણુ કહીએ. તે પરોક્ષ પ્રમાણુના ત્રણ ભેદ છે. ૧ અનુમાન પ્રમાણુ, ૨ આગમ પ્રમાણુ, ૩ ઉપમાન પ્રમાણુ, તેમાં અનુમાન એટલે કોઈ સહી નાણુ. દષ્ટીને જે જ્ઞાન થાય જેમ દુમાડો દષ્ટીને અગ્નીનુ અનુમાન થાય અને આગમ એટલે સાક્ષની સાખથી જે વાત જાણીચે જેમ દેવલોક તથા નારકી નીગોદ વિગરેનો વિચાર આગમથી જાણીચે છીએ તે આગમ પ્રમાણુ અને કોઈક વસ્તુનો દષ્ટાંત આપીને વસ્તુ જાણખાવવી તે ઉપમાન પ્રમાણુ જાણવો. એ પ્રમાણુ કહ્યા, હવે સત અસત પક્ષથી સપ્ત ભંગી કહે છે.

૧ સ્યાત કહેતાં અને કાંતપણુ સર્વ અપેક્ષા લેઈ છવ દરબ્યમાં આપણો દરબ્ય આપણો ખેત્ર આપણો કાળ આપણો ભાવ એમ આપણુ ગુણ પર્યાયે છવ છે તેમ સર્વ દરબ્ય આપણુ ગુણ પર્યાયે છે તે સ્યાત અસ્તી નામા પેહેલો ભાંગો થયો.

૨ છવમાં ખીજ પાંચ દરબ્યના ૧ દરબ્ય, ૨ ખેત્ર, ૩ કાળ, ૪ ભાવ, તે પર દરબ્યના ગુણ પરબ્ધ છવમાં નથી; એટલે પરદરબ્યના ગુણનો નાસ્તીપણો સર્વ દરબ્યમાં છે એ સ્યાદ નાસ્તી ખીજે ભાંગો;

૩ દરબ્ય સ્વગુણુ અસ્તી અને પરગુણુ નાસ્તી એ બે ભાંગા એક સમયે દરબ્યમાં છે જેમ સમય શુદ્ધ સ્વગુણુની અસ્તી છે તેજ સમયે પરગુણુની પણ નાસ્તી છે માટે અસ્તી નાસ્તી એ બેહુ ભાંગા બેળા છે તે સ્યાત અસ્તી નાસ્તી ત્રીજે ભાંગો થયો.

૪ અસ્તી અને નાસ્તી એ બેહુ ભાંગા એક સમયમાં છે તો વચન કરી અસ્તી એટલો ખોલતાં અસંખ્યાતા સમય ભાંગો તેથી નાસ્તી ભાંગો તેજ વખતે કહેવાણુ નહી. અને જો નાસ્તી ભાંગો કહ્યા છે અસ્તીપણુ નાસ્તી માટે એકજ અસ્તી કહેતાં થકાં નાસ્તીપણુ તેજ સમયે દરબ્યમાં છે તે નહી

કહેવાણા માટે મુખાવાદ લાગે તેમજ નાસ્તી કહેતાં અસ્તીના મુખાવાદ લાગે માટે વચને અગોચર છે, એક સમયમાં બેહુ વચન બાહ્યા જાય નહીં કેમકે એક અક્ષર બોલતાં અસખ્યાતા સમય લાગે છે માટે વચનથી અગોચર છે, તે સ્વાત અવ્યક્ત વ્ય એ ચોથો ભાગો કહ્યો.

૫ તે અવ્યક્તવ્ય પણો વસ્તુમાં અસ્તી ધર્મના પણ છે માટે સ્વાત અસ્તી અવ્યક્ત વ્ય પાંચમો ભાગો કહ્યો; તેમજ નાસ્તી ધર્મના પણ અવ્યક્ત વ્ય પણો વસ્તુ મધ્યે છે માટે સ્વાત નાસ્તી અવ્યક્તવ્ય છઠો ભાગો જાણવો તે અસ્તી પણો તથા નાસ્તી પણો બેહુ ધર્મ એક સમયે વસ્તુ મધ્યે છે. પણ વચથી અવ્યક્ત વ્ય છે માટે સ્વાત અસ્તીના રીતિયુગ પત અવ્યક્તવ્ય એ સાતમો ભાગો કહ્યો.

હવે એ શાત ભાગો નીત્ય તથા અનીત્ય પણોમાં લગાડે છે, ૧ સ્વાત નીત્ય, ૨ સ્વાત અનીત્ય, ૩ સ્વાત નીત્યા નીત્ય, ૪ સ્વાત અવ્યક્ત વ્ય, ૫ સ્વાત નીત્ય અવ્યક્તવ્ય, ૬ સ્વાત અનીત્ય વ્યક્તવ્ય, ૭ નીત્યાનીત્ય યુગપત અવ્યક્તવ્ય, એમજ એક અનૈકના શાત ભાગો કહેવા, તથા ગુણ પર્યાયમાં પણ કહેવા કેમકે શીધ મધ્યે નય નથી તે! પણ સપ્ત ભગી તે શીધમાં છે.

હવે સતા, આજખવાને ત્રીભગીયો કહે છે ૧ મીથ્યાત્વ દશા તે બાધક દશા, ૨ સમકેત ગુણહાણથી માંડીને અચોગી કેવળી ગુણહાણા સુધી સાધક દશા જાણવી, ૩ સર્વ કરમથી રહીત તે શીદ દશા, ૧ જ્ઞાનનો જાણણો તે જીવનો ગુણ, ૨ તેનો જ્ઞાતા તે જીવ, ૩ જ્ઞેય તે સર્વ દ્રવ્ય, ૧ ધ્યાન તે જીવના શ્વરૂપનો, ૨ તે ધ્યાનનો ધ્યાતા જીવ, ૩ ધ્યેય આત્માનો શ્વરૂપ. ૧ કર્તા તે જીવ, ૨ કરમ તે એક મોક્ષ બીજો બંધ, ૩ ક્રીયા તે એક સવર બીજો આશ્રવ. ૧ કરમ તે ચેતનાને કરમ બધના પરીણામ, ૨ કરમનુ રૂણ તે ચેતનાને જે કરમ ઉદયના પરીણામ ૩ જ્ઞાન ચેતના તે જીવનો સ્વગુણ તે આત્માના ત્રણ ભેદ છે. ૧ અજ્ઞાનાની જીવ, શરીરાદીક પરવસ્તુને આત્મા પ્રુધીએ કરી માને તે પેહેલો બહીર આત્મા, ૨ જે દહ સહીત જીવ છે તે પણ નીશ્વે સતા ગુણ શીધ સમાન છે એટલે મોતાના જીવને સીધ સમાન કરી ધ્યાવે તે બીજો અતર આત્મા જાણવો; ૩ કરમ બપાવી કેવળ જ્ઞાન પામ્યા તે અરીહત તથા શીદ સર્વ પરમાત્મા જાણવા એ ત્રીભગીનો વિચાર કહેલો એટલે આઠ પક્ષનો વિચાર કહ્યો,

હવે એક દ્રવ્ય મધે છ સામાન્ય ગુણ છે તે કહે છે પેહેલો અસ્તીત્વ તે જે છ દ્રવ્ય આપણા ગુણ પરબધ પ્રદેશ કરી અસ્તી છે તેમાં ધરમ અધરમ આકાશ અને જીવ એ ચાર દ્રવ્યનો અસંખ્યાતા પ્રદેશ મીલ્યા બધ થાય છે અને પુદ્ગળમાં બધ થવાની શક્તિ છે માટે એ પાંચ દ્રવ્ય અસ્તીકાય છે અને છઠો કાળ દ્રવ્યનો સમય કોઈ કોઈથી મીલતો નથી કે મકે એક સમય વીણસ્યા પછે બીજો સમય આવે છે માટે કાળ અસ્તીકાય નથી, એ દ્રવ્યમાં અસ્તીત્વપણું કહ્યો.

૨ વસ્તુત્વ કહેતાં વસ્તુપણું કહે છે તે દ્રવ્ય છએ એકઠા એક ખેત્ર મધ્યે રહ્યા છે એક આકાશ પ્રદેશમાં ધર્માસ્તીકાયનો એક પ્રદેશ રહ્યો છે તથા અધરમાસ્તીકાયનો પણ એક પ્રદેશ રહ્યો છે અને જીવ અનતાના અનતા પ્રદેશ રહ્યા છે પુદ્ગળ પરમાણુ અનંતા રહ્યા છે તે સર્વ પોત પોતાની સત્તા લીધા થકા રહ્યા છે પણ કોઈ દ્રવ્ય કોઈ સાથે મીલી જતો નથી તે વસ્તુપણું;

૩ દ્રવ્ય તત્વ કહેતાં દ્રવ્યપણું તે સર્વ દ્રવ્ય પોત પોતાની ક્રીયા કરે એટલે ધર્માસ્તીકાયમાં ચલાણુ ગુણ તે સર્વ પ્રદેશ મધ્યે છે સદાકાળે પુદ્ગળ તથા જીવને ચલાવવા રૂપ ક્રીયા કરે છે ઇહાં કોઈ પુછે જે લોકાંતીક શીઘ્ર ખેત્રમાં ધર્માસ્તીકાય છે તે શીધના જીવને ચલાવપણું કરતી નથી તે કેમ, તે હને ઉતર કહે છે જે શીધના જીવ અક્રીય છે માટે ચાલતા નથી પણ તે ખેત્રમાં જે સુક્ષ્મ નીજોદના જીવ તથા પુદ્ગળ છે તેહને ધર્માસ્તીકાય ચલાવે છે માટે પોતાની ક્રીયા કરે છે તેમજ અધર્માસ્તીકાય જીવ તથા પુદ્ગળને સ્થી ૨ રાખવાની ક્રીયા કરે છે તથા આકાશ દ્રવ્ય તે સર્વ દ્રવ્યને અવગાહના રૂપ કાર્ય કરે છે ઇહાં કોઈ પુછે જે અલોકાકાશ સમો તો બીજુ કોઈ દ્રવ્ય નથી તો અલોકાકાશ કીહા દ્રવ્યને અવગાહ દાન આપે છે તેને ઉતર કહે છે. જે અલોકાકાશમાં અવગાહ કરવાની શક્તિ તો લોકાકાશ જેવીજ છે પરંતુ તીહાં અવગાહનો દાન લેનાર કોઈ દ્રવ્ય નથી માટે અવગાહ દાન કરતો નથી અને પુદ્ગળ દ્રવ્ય મીલવા વીખરવા રૂપ ક્રીયા કરે છે, તથા કાળ દ્રવ્ય વર્તનારૂપ ક્રીયા કરે છે અને જીવ દ્રવ્ય જ્ઞાન લક્ષણ ઉપયોગરૂપ ક્રીયા કરે છે એમ સર્વ દ્રવ્ય પોત પોતાને પરીણામી સ્વસતાની ક્રીયા કરે છે એ દ્રવ્યત્વપણું કહ્યો.

૪ પ્રમેયત્વ કહેતાં પ્રમેયપણું જે છ દ્રવ્યમાં પ્રમેયપણું છે તેના પ્રમાણ

કેવળી પોતાના જ્ઞાનથી કહે છે જે ધર્માસ્તીકાય તથા અધર્માસ્તીકાય અને આ કાસ્તીકાય એકેક દ્રવ્ય છે અને જીવ દ્રવ્ય અનંતા છે તેહની ગણતી કહે છે સર્ગી મનુષ્ય સંજ્યાતા છે અસર્ગી મનુષ્ય અસંજ્યાતા છે, નારકી અસંજ્યાત છે, દેવતા અસંજ્યાતા છે તીર્થંચ પંચેદ્રી અસંજ્યાતા છે; ઘેરદ્રી અસંજ્યાતા છે, તેરદ્રી અસંજ્યાતા છે; ચોરદ્રી અસંજ્યાતા છે, તેથી પૃથ્વીકાય અસંજ્યાત છે અપકાય અસંજ્યાતા, તેડકાય અસંજ્યાતા, વાડકાય અસંજ્યાતા પ્રત્યેક વનસ્પતી જીવ અસંજ્યાત, તે થકી શીધના જીવ અનંતા તે થકી બાદર નીગોદના જીવ અનંત ગુણ એટલે બાદર નીગોદ તે કદમુળ, આદુ સુરણ રતાળ પ્રમુખ એહને સુધના અગ્ર લાગે અનંતા જીવ છે તે શીધના જીવથી અનંત ગુણ છે, અને સુક્ષ્મ નીગોદ સર્વથી અનંત ગુણ છે તે સુક્ષ્મ નીગોદના વિચાર કહે છે, જેટલા લોકાકાશના પ્રદેશ છે તેટલા ગોળા છે તે એક એક ગોળામાં અસંજ્યાતા નીગોદ છે, નીગોદ શબ્દનો અર્થ એ છે જે અનંતા જીવનો પીઠ ભુત એક શરીર એટલે એક શરીરમાં અનંતા જીવ એવો એક પીઠ તે નીગોદ કહીએ તે અકેકી નીગોદ મધે અનંતા જીવ છે તે અતીતકાળના સર્વ સમય તથા અનાગત કાળના સર્વ સમય અને વર્તમાન કાળના એક સમય તેને ભેગા કરી અનંત ગુણ કરી એ એટલા એક નીગોદમાં જીવ છે એટલે અનંતા જીવ છે એ સસારી જીવ એકેકાના અસંજ્યાત પ્રદેશ છે અને અકેકા પ્રદેશે અનંતી કર્મ વર્ગણા લાગી છે તે એકેક વર્ગણા મધ્યે અનંતા પુદ્ગલ પરમાણુ છે એમ અનંતા પરમાણુ જીવ સાથે લાગ્યા છે તે થકી અનંતા પુદ્ગલ પરમાણુ જીવથી રહીત છુટા છે.

ગાથા.

ગોલાય અસંખિજાઅ સંખનિગોચ ઉહવદ્ગોલો ॥

ઇકિકમિનિગોએ અનંત જીવામુણેયવા ॥ ૧ ॥

અર્થ—લોક માહે અસંજ્યાતા ગોળા છે એકેકા ગોળા મધ્યે અસંજ્યાતી નીગોદ છે એકેક નીગોદમાં અનંતા જીવ છે.

ગાથા ॥ સતરસ સમહિયા ॥ કિરદ્ગાણુ પાણમીહંતિ

સ્વુદભવા ॥ સગતિસ સયતિહુતર ॥ પાણુ પુણદ્ગ

મુહુતંમિ ॥ ૨ ॥

અર્થ—નીગોદીયા જીવ તે મનુષ્યના એક સાસો સાસમાં સતરભવ જ નેરા કરે છે અને સડત્રીસ સો તિહુતેર સ્વાસો સાસ એક મહુર્તમાં થાય અને નીગોદના જીવ એક મહુર્તમાં ૬૫૫૩૬ ભવ કરે અને નીગોદના એક ભવ ૨૫૬ આવલીના છે કુલક ભવનો એ પ્રમાણ છે.

નીગોદમાં અનંતા જીવ જીહવા છે જે જીવત્રસપણા પેહેલા કીવારે પા મ્યા નથી અનંતો કાળ પુર્વે ગયો અને અનંતો કાળ જશો પાણુ તે જીવ વા રવાર તીહાંજ ઉપજે છે અને તીહાંજ ચલે છે એમ એક નીગોદમાં અનંતા જીવ છે. તે નીગોદના બે બેદ છે એક વ્યવહાર રાશી નીગોદ અને બીજો અવ્યવહાર રાશી નીગોદ તેમાં જે બાદર એક દ્રીયપણુ ભાવે ત્રશપણુ પામી ને પાછો નીગોદમાં જઈ પડ્યા છે તે નીગોદીયા જીવને વ્યવહાર રાશીયા કહીયે, અને જે જીવ કોઈ પણ કાળે નીગોદમાંથી નીકળ્યા નથી તે જીવ અવ્યવહાર રાશીયા કહીએ અને ઇહાં મનુષ્યપણાથી જટલા જીવ કરમ ખ પાવીને એક સમયમાં સોક્ષ જાય છે તેટલા જીવ તેજ સમયે અવ્યવહાર રાશી સુક્ષ્મ નીગોદમાંથી નીકળીને ઉચ્ચ આવે છે જે દસ જીવ મોક્ષ જાય તો દસ જીવ નીકળે કોઈક વેળાએ ભવ્ય જીવ આજી નીકળે તો તે ઠેકાણુ એક બે અભવ્ય નીકળે પણ વ્યવહાર રાશીમાં જીવ કોઈ વધે ઘટે નહીં એ વા નીગોદના અસંખ્યાતા લોક માંહેલાં ગોળા તે છ દીશીના આંચા પુદ્ગળને આહારાદીકપણુ લે છે તે સકળ ગોળા કહેવાય અને લોક અતના પ્રદેશ જે નીગોદના ગોળા રહ્યા છે તેને ત્રણ દીશીના આહારની ફરસના છે માટે વીકલ ગોળા કહીએ એ સુક્ષ્મ નીગોદમાં પાંચ સ્થાવરના સુક્ષ્મ જીવ તે સર્વ લોકમાં કાજળની કપલીનીપેરે ભર્યા થકા વ્યાપી રહ્યા છે અને સાધારણપણુ તે માત્ર એક વનસ્પતીમાંજ છે પણ ચાર થાવરમાં નથી એ સુક્ષ્મ નીગોદમાં અનંતો દુઃખ છે તેનું ઉદાહરણ કહે છે—સાતમી નરકનો તેત્રીસ સાગરોપમનો આઉઓ છે તે તેત્રીસ સાગરોપમના જેટલા સમય થાય તેટલા વખત સાતમી નરકમાં ઉતકછે તેત્રીસ સાગરોપમને આયુષે કોઈ જીવ ઉપજે તેટલા ભવમાં જેટલો છેદન ભેદન દુઃખ થાય તે સર્વ એકઠો કરીયે તેથી અનંત ગુણુ દુઃખ નીગોદના જીવ એક સમયમાં ભોગવે છે—દ્રઘાત—જેમ કોઈ એક મનુષ્યને સાડાત્રણ કોઠ લોહની સુઈને અગ્નીથી તપાવીને કોઈક દેવતા સમકાળે ભોચે અરથાત છે સુઈઓ તપાવીને શરીરમાં આગ તેને જે વેદના થાય તેથી અનંત ગુણુ વેદના નીગોદ મધે છે અને ભવ જીવને

નીગોદનુ કારણ તે અજ્ઞાન દીશા છે માટે તેહનો ત્યાગ કરવો એ નીગોદ નો વિચાર કહ્યો એ સર્વ પ્રમેયનો પ્રમાતા આત્મા પોતાના જ્ઞાન, ગુણ ક- રીને પ્રમેયનો પ્રમાણ કહે એ પ્રમેયત્વપણા કહ્યો,

૫ સત્ત્વપણા તે છ દ્રવ્ય એક સમયમાં ઉપજે વીણુસે છે અને સ્થીર પાણુ છે ઉત્પાદવ્યય ધ્રુવપણા તેહીજ સત્ત્વપણા ઉત્પાદ વ્યય ધ્રુવ યુક્ત સ ત, ઇતીતત્ત્વાર્થ વચનાત, તે વીસ્તારથી કહી દેખાડે છે જે ધર્માસ્તીકાયના અ સખ્યાતા પ્રદેશ છે તીહાં એક પ્રદેશમાં અગુરુ લઘુ અસખ્યાતો છે અ- ને બીજા પ્રદેશમાં અનંતો અગુરુ લઘુ છે અને ત્રીજા પ્રદેશમાં અસખ્યાતો અગુરુ લઘુ છે એમ અસખ્યાતા પ્રદેશમાં અગુરુ લઘુ પર્યાય ઘટતો વધતો રહે છે અગુરુ લઘુ પર્યાય ચલ છે તે જે પ્રદેશમાં અસખ્યાતો છે તે પ્રદેશ માં અનંતો થાય છે અને અનંતાને ઠેકાણે અસખ્યાતો થાય છે એમ લોક પ્રમાણુ અસખ્યાતા પ્રદેશમાં સરીખો સમકાળે અગુરુ લઘુ પરીજન્ય ક્રીરે છે તે જે પ્રદેશમાં અસખ્યાતો ક્રીટીને અનંતો થાય છે તે પ્રદેશમાં અસખ્યાત પાણુનો વીનાશ છે અને અનંતપાણુનો ઉપજવો છે અને અગુરુ લઘુપણુ ગુ ણુ ધ્રુવ છે એમ ઉપજવો વીણુસવો અને ધ્રુવ એ ત્રણે પરીણામ છે.

અધર્મીસ્તીકાયમાં પાણુ એ ત્રણે પરીણામ અસખ્યાત પ્રદેશે સદા સમય સમયમાં પરીણમી રહ્યા છે તેમાં પાણુ ઉપજે વીણુશે અને થીર રહે છે એ મ આકાશના અનંતા પ્રદેશમાં પાણુ એક સમયે ત્રણ પરીણામ પરીણામે છે અને જીવના અસખ્યાતા પ્રદેશ છે તે મધ્યે પાણુ ઉપજે વીણુશે થીર રહે તથા પુદ્ગળ પરમાણુમાં પાણુ સમય સમય થાય છે અને કાળનો વર્તમાન મ મય ક્રીટીને અતીત કાળ થાય છે તો તે સમયમા વર્તમાનપાણુનો વીનાશ છે અને અતીતપાણુનો ઉપજવો છે કાળપણા ધ્રુવ છે એ થુલ યક્રી ઉત્પાદ વ્ય ય ધ્રુવપણા કહ્યો અને વસ્તુગતે મુળપણા જ્ઞેયને પલટવે જ્ઞાનપણા તે ભામ નપણુ પરીણમવો થાયે તે પુર્વ પરીજન્યના ભાસનનો વ્યય અને અભીનવ જ્ઞેયના પરીજન્ય ભાસનનો ઉત્પાદ તર્થ જ્ઞાનપણુનો ધ્રુવ એરીતે સર્વ ગુણના ધર્મની પ્રવૃત્તીરૂપ પરીજન્યનો ઉત્પાદ વ્યય શ્રી શીઘ્ર ભગવતમાં પાણુ થઈ ર હ્યો છે એમજ ધર્માસ્તીકાયની પ્રદેશે જે ખેત્રગત અસખ્યાતા પુદ્ગળ તથા જીવને પેહેલો સમય ચલાણુ સહાયપણા પરીણમતો હતો અને બીજે સમય અનંત પરમાણુ તથા અનંતા જીવ પ્રદેશને ચલાણુ સહાય થયો તેવારે અ- સખ્યાતા ચલાણુ સહાયનો વ્યય અનંતા ચલાણુ સહાયનો ઉપજવો અને ગુણ

પણે ધૃવ એમ ધર્મ દ્રવ્ય મધ્યે ઉત્પાદ વ્યય થઈ રહ્યો છે તેમજ અધર્માદીક દરવ્યને વિષે પણ ભાવણ તથા વળી કાર્ય કારણપણે ઉત્પાદ વ્યય તથા અગુરુ લઘુના અલણનો ઉત્પાદ વ્યય પચાસ્તીકાર્યને વિષે કહેવું તથા કાળ દરવ્ય તે ઉપચાર છે તેનું સ્વરૂપ સર્વ ઉપચારથીજ કહેવું એ રીતે સર્વ દરવ્યમાં સતપણો છે જો અગુરુ લઘુના ભેદ ન થાય તો પછે પ્રદેશના માંહે માંહે ભેદ કહેવો થાય તે માટે અગુરુ લઘુના ભેદ સર્વમાં છે અને જેના ઉત્પાદ વ્યયરૂપ સતપણો એક છે તે દરવ્ય એક છે તથા જેના ઉત્પાદ વ્યયસતપણો જુદા તે દરવ્ય પણ જુદા છે એટલે સતપણો કહેવા.

૬ અગુરુ લઘુત્વપણો કહે છે જે દરવ્યનો અગુરુ લઘુ પરીજન્ય છે તે છ પ્રકારની હાની વૃદ્ધી કરે તેમાં છ પ્રકારની વૃદ્ધી છે. ૧ અનંત ભાગ વૃદ્ધી, ૨ અસખ્યા ગુણ વૃદ્ધી, ૩ સખ્યાત ભાગ વૃદ્ધી, ૪ સખ્યાતા ગુણ વૃદ્ધી, ૫ અસખ્યાતા ગુણ વૃદ્ધી, ૬ અનંત ગુણ વૃદ્ધી, હવે છ પ્રકારની હાની કહે છે, ૧ અનંત ભાગ હાની, ૨ અસખ્યાત ભાગ હાની, ૩ સખ્યાત ભાગ હાની, ૪ સખ્યાત ગુણ હાની, ૫ અસખ્યા ગુણ હાની, ૬ અનંત ગુણ હાની, એ રીતે છ પ્રકારની વૃદ્ધી તથા છ પ્રકારની હાની, તે સર્વ દરવ્યમાં સદા સમય સમય થઈ રહી છે, વૃદ્ધી તે ઉપજવો અને હાની તે વ્યય કહીએ, એ અગુરુ લઘુ ગુણ પણો કહ્યો. નહી ગુરુ તથા નહી લઘુ તે અગુરુ લઘુ સ્વભાવ કહીએ એ સર્વ દ્રવ્ય મધ્યે છે તે શ્રી ભગવતીજ સુત્ર મધ્યે—સવદ્વા સવગુણા સવપણેસા સવપજ્વા સવધ્વા અગુરુ લઘુ આએ, અગુરુ લઘુ સ્વભાવને આ વરાણ નથી તથા આત્મા મધ્યે જે અગુરુ લઘુ ગુણ તે આત્માના સર્વ પ્રદેશે કાયક ભાવ થયે સર્વ ગુણ સામાન્ય પણે પરીણમે પણ અધીકા ઓછા પરીણમે નહી તે અગુરુ લઘુ ગુણનું પ્રવર્તન જાણવું તે અગુરુ લઘુ ગુણને ગોત્ર કર્મ રોકે છે એ અગુરુ લઘુ સ્વભાવ તે સર્વ દ્રવ્યમાં છે.

હવે ગુણની ભાવના કહે છે તીર્હા જેટલા છ દ્રવ્યમાં સરીખા ગુણ છે તે સામાન્ય ગુણ કહીએ અને જે ગુણ એક દ્રવ્યમાં છે અને બીજા દ્રવ્યમાં નથી તે વીષેશ ગુણ કહીએ. જે ગુણ કોઈક દ્રવ્યમાં છે અને કોઈકમાં નથી તે સાધારણ અસાધારણ ગુણ કહીએ એમ એ છ દ્રવ્યમાં અનંત ગુણ અનંત પર્યાય અનંત સ્વભાવ શાદા ચાસ્વતા છે, જેમ શ્રીકેવળી ભગવતે પરખ્યા તે સર્વ જે રીતે છે તે રીતે સદહણા પુર્વક યથાર્થ ઉપયોગથી શુત

જ્ઞાના દીકથી યથાર્થ પાણે જાણવા સદહવા એ નીશ્ચે જ્ઞાન તે મોક્ષનું કારણ છે જે જીવ જ્ઞાન પામ્યો તે જીવ વરતી કરે છે;

તે ચારીત્ર કહીએ જ્ઞાનનું રૂપ વીરતી પાણું છે તે મોક્ષનું તતકાળ કારણ છે.

હવે નીશ્ચે ચારીત્ર અને વ્યવહાર ચારીત્રનો વીચાર કહે છે, તેમાં પ્રથમ વ્યવહાર ચારીત્ર તે “જે પ્રાણાતીપાત વિરમણ પ્રમુખ પચ્ચમાહાવરત રૂપ તે સરવ વીરતી કહીએ, અને સ્થુલ પ્રાણાતીપાત વિરેમણ વરતાદીક શ્રાવકનાં ખાર વરત તે દશવિરતી ચારીત્ર જાણવું, એ વ્યવહાર ચારીત્ર સુખનું કારણ છે, એવી કરણી રૂપ શ્રાવકનાં ખાર વરત અને યતીનાં પચ્ચ માહાવરત તે અભવ્ય જીવને આવે તેથી દેવતાની ગતી પામે પણ સકામ નીઝરાનું કારણ ન થાય. ઇહાં કોઈ પુછે કે એવી કરણી પણ મોક્ષનું કારણ નથી તો એટલું કષ્ટ શા વાસ્તે કરીએ. તેને ઊતર એટલોજ છે જે ત્યાગ બુદ્ધી નીશ્ચે જ્ઞાન સહીત ચારીત્ર તે મોક્ષનું કારણ છે, માટે નીશ્ચે ચારીત્ર સહીત વેવ્યહાર ચારીત્ર પાળવું. તે નીશ્ચે ચારીત્ર કહે છે, શરીર ઇન્દ્રીય વીષય કસાય યોગ એ સરવ પર વસ્તુ જાણી છાંડવા, તથા અહાર તે પુદ્ગલ વસ્તુ જાણી છાંડવો આત્મા આણહારી છે તે માટે મુજને આહાર કરવો ઘટે નહીં અને અહાર પણ પુદ્ગલ છે આત્મા અપુદ્ગલની છે તે માટે અહારનો ત્યાગ કરવો તદરૂપ જે તપ તે નીશ્ચય ચારીત્રમાં જાણવું, ચારીત્ર ફેહેતાં ચચળતા રહીત પણુ અને સ્થીરતા પરીણામ તથા આત્મ સ્વરૂપને વીષે એકત્વપણે રમણ્ય તન્મયતા સ્વરૂપ વિશ્રાંતિ તત્વનો અનુભવ તે ચારીત્ર કહીએ તે ચારીત્રના બે ભેદ છે, “એક દશ વિરતી, બીજું સરવ વરતી, શ્રાવકનાં ખાર વરત, તે ખાર વરત નીશ્ચય તથા વ્યવહારથી કહે છે.

૧ પાણાતીપાત વિરમણ વગત તે પર જીવને આપણા જીવ સરીજો જાણી સરવ જીવની રક્ષા કરે તો તે વેવ્યહાર દયા થઈ, તે વેવ્યહાર પાણાતી પાત વિરમણ વરત જાણવું અને જે આપણો જીવ કર્મને વગ પડ્યો થકો દુખી થાય છે તે આપણા જીવને કર્મ બધનથી મુકાવવું અને આત્મ ગુણ રક્ષા કરી ગુણની વૃદ્ધી કરવી [તે સ્વદયા] અરથાત પોતાના આત્મા ઉપર દયા; બધ દેતુ પરણતી નીવારી સ્વરૂપ ગુણને પ્રગટ પાણે કરવા જે ગુણ પ્રગટ થયો તે રાખવો, એટલે જ્ઞાન કરી મીથ્યાત્વ ટાળી આપણા જીવને નીરમલ કરે તે નીશ્ચયી પ્રાણાતીપાત એ પેહેલું વ્રત કહીએ.

૨ મરખાવાદ વિરમણ વરત કહે છે ખીલકુલ જુકુ વચન ખોલજી નહી તે વેળ્યવહાર મરખાવાદ વિરમણ વરત કહીએ. અને જે પુદ્ગળાદીક વસ્તુ જે જ્ઞાન દરસનને ચારીત્ર શિવાય સઘળી પર વસ્તુને ખોતાની કહેવી તે અખાવાદ વચન છે, અને જીવને અજીવ કહે તથા અજીવને જીવ કહે ઇત્યાદી અજ્ઞાન ભાવ; અરથાંત અજ્ઞાણ પણ તે નીશ્ચય અખાવાદ છે; અથવા સીધાંતના અરથ ખોટા કહે અગર કાળદોષ અગર ઉલટ પાલટ કરે તે સઘળું મૂખાવાદ જેણે છાંડ્યો તે નીશ્ચય અખાવાદ વિરમણ વરત કહીએ. એટલે ખીજાં અદ્વતા દાનાદિક ત્રત ભાગે તો તેના માત્ર ચારીત્રભંગ થાય પણ જ્ઞાન દરસનનો ભગ ન થાય. અને જેણે નીશ્ચય અખાવાદનો ભગ કર્યો તેણે જ્ઞાન દરશન ને ચારીત્ર ત્રણેનો નાશ થાય છે એ વિષે આગમમાં કહ્યો છે જે એક સાધુએ ચોથા વ્રતનો ભગ કર્યો અને એક સાધુએ ખીજા અખાવાદ વરતનો ભગ કર્યો તો જેણે ચોથા વ્રતનો ભગ કર્યો તેતો અલોવાણ લેઈને સુધ થાય પણ જેણે નીશ્ચય અખાવાદને ભગ કર્યો તેતો અલોવાણ લીધે પણ સુધ ન થાય અને ચાર ગતીમાં ભમ્યા કરે.

૩. અદ્વતાદાન વીરમણ વ્રત કહે છે પારકુ ધન ચોરી લીચે, ઠગ ખાજી કરી લીચે, છુપાવી લીચે, કપટ છગભેદ કરી લીચે, થાપણ મુકેલી આજીવે, ઇત્યાદીક ચોરી જાણવી એટલે પારકી વસ્તુ ધણીના દીધા વીના લેવી નહી એ વ્યવહારથી અદ્વતાદાન વિરમણ વ્રત જાણવું.

અને જે પાંચ ઇંદ્રીઓના તેવીસ વિષય; આઠ કર્મ વર્ગણા ઇત્યાદીક વસ્તુઓ લેવી નહી તથા તેની વાંછા કરવી નહી, તે આત્માને અગ્રાહ છે, માટે નીશયથી અદ્વતાદાન વિરમણ વ્રત કહીએ, ઇહાં કોઈ પુછે જે વિષયની અને કર્મની વાંછા કોણ કરે છે, તેહને ઉતર જે, પુન્યને ભેજો લેવા ચોગ્ય છે, તે જીવ કર્મની વાંછા કરે છે, જે પુન્યના ખેતાણીસ ભેદ છે, તે ચાર કર્મની સુભ પ્રાકૃતી છે, એટલે જે વ્યવહાર અદ્વતાદાન તો નથી લેતા પણ અંતરગ પુન્યાદીકની વાંછા છે તેહને નીશય અદ્વતાદાન લાગે છે; વળી જે કોઈ વેષધારી પારકા છોકરા છોકરીઓ તેના મા ખાપની સ્ત્રી ભરતારની રજા વીના છાતાં છુપાવીને અજ્ઞાન જીવોને મુકે છે એ પણ મોહોટી ચોરી છે.

૪. મૈથુન વ્રત કહે છે, જે પુરુષ સ્ત્રીના પરીહાર કરે, તથા સ્ત્રી પુરુષના પરીહાર કરે, ઇહાં સાધુને સ્ત્રીના સર્વથા ત્યાગ છે, અને ગ્રહસ્થતે પરજીવી સ્ત્રી મોકળી છે, ને પરસ્ત્રીનાં પચખાણ છે, ને વ્યવહારથી મૈથુન

વિરમાણ કહીએ.

અને જે વિષયના અભીલાષનો તથા મમતા ત્રસ્તાનો ત્યાગ પરલાવ વરણાદીક, પર દ્રવ્યના સ્વામીત્વાદીક, તેના અભોગીપણા, આત્મા સ્વગુણ જ્ઞાનાદીકનો ભોગી છે, અને જે પુદ્ગલ ખધ તે અનંતા છવની એકછેતેને કેમ ભોગવે, એવી રીતના ત્યાગ તે નીચેથી મૈથુન વિરમાણ કહીએ, જેને ખાન્ય વિષય છાંડ્યા છે ને અંતરંગ લાલચ છુટી નથી તો તેને મૈથુનના કર્મ લાગી રહ્યાં છે.

૫. પરીગ્રહ પરીમાણ વ્રત કહે છે. પરીગ્રહ, ધન્ય, ધાન, દાસ, દાસી, શિપદજમીન, વસ, આબ્રણનો ત્યાગ તેમાં સાધુને તો સર્વથા પરીગ્રહનો ત્યાગ છે તથા શ્રાવકને ઈચ્છા પરીમાણ છે, જેટલી ઈચ્છા હોય તેટલો પરીગ્રહ ભોક્ષો રાખે ખીજની વ્રતી કરે, એ વ્યવહાર પરીગ્રહ પરીમાણ વ્રત કહેવાય, અને જે કર્મ રાગ દેષ અજ્ઞાન દ્રવ્ય જ્ઞાનાવરણાદી પ્રમુખ આઠ આઠ કર્મ, અને સરીર ઈદ્રીયના પરીહાર એટલે કર્મના પર જાણી છાંડવો, તથા સાધુ જે ધાના પુસ્તક પ્રમુખ માહારૂ કરી માને તે તથા ચઉદ ઉપગરણાથી વધારે રાખે તે તથા ચઉદ ઉપર પણ મોહ મમત્વ રાખે, તે પણ પરીગ્રહ જાણુ માટે સાધુ તેના મમત્વ ન કરે, એટલે પરવસ્તુની મુરજા છાંડવી, જેણે મુરજા છાંડી તેણે પરીગ્રહ છોડ્યોજ છે એમ જાણુવું. અને જેણે મુરજા છાંડી નથી ને ઉપરથી તમામ પરીગ્રહ છાંડ્યો છે તોપણ તેને પરીગ્રહ લાગી રહ્યા છે.

૬ દીસી પરીમાણ વ્રત કહે છે ત્યાંહાં તીરથી ચાર દીસી પાંચમી અઘો, છઠી ઉર્ધ્વ એ ૭ દીસીના માન કરી મોકલો રાખે તે વ્યવહારથી દીસી પરીમાણ કહીએ અને ચાર ગતીમાં ભટકવું તે કરમતુ ક્ષણ છે એમ જાણી તેથી ઉદાસીપણે વરતે અને સ્ત્રીધ અવસ્થાથી ઉપદ્રવપણા તે નિશ્ચય દીસી પરીમાણ વરત કહીએ.

૭ ભોગ ઉપભોગ પરીમાણ વ્રત કહે છે જે એકવાર ભોગવવું તે ભોગ અને જે વારંવાર ભોગવવું તે ઉપભોગ તેના પરીમાણ કરે તે વહેવાર ભોગ ઉપભોગ પરીમાણ વ્રત કહીએ.

અને જે વહેવાર નય કરમનો કરતા ભોક્તા છવ છે અને નિશ્ચે નય તો કર્મનો કરતા કર્મ છે આત્મા અનાદીનો પરલાવ ભોગી થયો છે તેથી પરલાવ ગ્રાહક અને પરલાવ રક્ષક થયો, એટલે આત્માની જાયકતા ગ્રાહકતા ભોગ્યતા; રક્ષકતા ખીમડે કરતાપણા ખીમડયો તેવારે પરલાવ કરતા થયો.

તે પણ પરભાવ રગીપણે આઠ કર્મનો કરતા થયો છે પણ સંતાએ તો સ્વ-
ભાવનો કરતા છે પણ ઉપગરણે અવેરાણાં 'તેથી' સ્વકાર્ય કરી શકતા નથી,
વિભાવને કરે છે આજ્ઞાનપણે જીવનો ઉપયોગ ભીડ્યો છે, પણ અચારો છે પો-
તાના જ્ઞાનાદી ગુણનો કરતા ભાંકતા છે, અહિંસા સ્વરૂપના ભિન્ન પરીણામ તે
નીશ્ચયે ભોગોપભોગ વ્રત ત્યાગ બિણ્ણવો

૮ અનર્થ ડંડ વિરંભણ વ્રત કહે છે જેમ કામ વિના જીવનો વધ કર
વો પારકા વાસ્તે આરભ પ્રમુખ કરવાની આજ્ઞા આપવી તે વેહેવાર અનર્થ
ડંડ અને જે શુભા શુભ કર્મ તે મીઠ્યાત અવિરતી કરાય નિયોગથી બધાય
છે તેને જીવ આપણો કરી બિણ્ણ તે નિશ્ચયથી અનર્થ-ડંડ,

૯ સંમોયક વ્રત કહે છે જે મિત્ર વચેના કાયાના આરંભ ધાળીને તેને ની
રૂપણે વરતાવે તે વ્યવહાર સંમોયક બાણવો અને જે જીવનો જ્ઞાન દર્શન
ચારીને ગુણ વિચારે સર્વ જીવના ગુણની સત્તા અધિક સમાન બૈણી સર્વજ
વ સાથે સમતા પરીણામે વરતે તે નિશ્ચયથી સમીતારૂપ સંમોયક કહીએ,
૧૦ દશાવગા સીકે વરત કહે છે જેમ મિત્ર વચેના કાયાના ચોગદ અકકો
કરી એક સ્થાનિકે એકો ધર્મ ધ્યાન કરવું તે વેહેવાર દસાવગાસીક કહીએ,
અર્થ ને સુતજાને કરીને છ દિવ્ય ઝોળખીને પાંચ દ્રવ્યનો ત્યાગ કરે અને
જ્ઞાનવિત જીવને ધ્યવિ તે નીશય દશાવગાસીક વ્રત કહીએ.

૧૧ પોસહુ શ્રવ કહે છે ચાર પોહોર અથવા આઠ પોહોર સુધી સ
મતા પરીણામે સાધધન છહો ખીરા રૂપણે સીકાય, ધ્યાનમાં વરતે એટલે
પોસો સંધને ધર્મ ધ્યમિ શિવાય બીજા કાંઈ પણ માત્ર ન કરે તે વેહેવારથી
પોસો કહીએ અને પોતાના જીવને જ્ઞાન ધ્યાનથી પોશીને પ્રુષ્ટ કરે તથા જીવને
પોતાના સ્વગુણે કરીને પોશીને તે નીશય થકી પોસહુ વ્રત કહીએ.

૧૨ અતીથીસ વીભાગ વ્રત કહે છે જે પોસાને મારણે અથવા સદા
કાંઈ સુધા સાધુને તથા સુધ જ્ઞેનધર્મી શ્રાવકને, પોતાની શક્તિ અમાણે દાન
કરવું તે વ્યવહાર અતીથી, સતીભાગ કહીએ અને પોતાના જીવને અથવા
શીષ્યને જ્ઞાનનુ દાન તે બાણવો બાણાવવો મુણુને સુણાવવો તે નીશયથી અ-

તીથીસે વીભાગ કહીએ. ૧૩ અતીથીસ વ્રત કહે છે જે પોસાને મારણે અથવા સદા
કાંઈ સુધા સાધુને તથા સુધ જ્ઞેનધર્મી શ્રાવકને, પોતાની શક્તિ અમાણે દાન
કરવું તે વ્યવહાર અતીથી, સતીભાગ કહીએ અને પોતાના જીવને અથવા
શીષ્યને જ્ઞાનનુ દાન તે બાણવો બાણાવવો મુણુને સુણાવવો તે નીશયથી અ-

થી વ્રતપણા છે માટે પણ માહાવ્રતજ છે સાધુને પણ માહાવ્રતમાં સર્વ વ્રત
આવ્યાં એ નીશય ત્યાગ રૂપ જ્ઞાન ધ્યાન સપરમાનીગરમાં પ્રીરતાતા સ્પરી-
ણામતે નીશય ચારીત્ર કહીએ તેના એ માર્ગ છે એક ઉત્સર્ગ બીજો અપવાદ
તેમાં જે ઉત્કૃષ્ટ તીક્ષણ પરીણામ તે ઉત્સર્ગ અને જે ઉત્સર્ગ રાખવાને કાર
ણ રૂપ તે અપવાદ એટલે જ્યાંહાં સુધી સાધક લાવને આધક નાખડે ત્યાંહાં
સુધી જેની ના કહી તે આદર્યો નહી અને જે સાધક પરીણામ રહેતા ન
હીંદાં તે જેની ના તે આદરે તે અપવાદ મારગ કહીએ જે આત્મ ગુણ
રાખવાને કરવું તે અપવાદ અને ગુણીને રાગ ભક્તિએ કરવા તે મુસન્ન એ
ખેતો સાધન છે અને જે ઉદ્ધકને અખમવાથી કરવું તે અતીચાર છે તથા
સખલો અને ઉદ્ધેક સાટે અશક્તપણે કરવું તે પંડીવાઈ છે તેમજ અપવાદ
માર્ગ તે પરીણામ દ્રઢ રહે તેમ આજ્ઞાએ કરવો તે માર્ગ છે
જે હવે ચાર ધ્યાન કહે છે. ૧ આર્ત ધ્યાન, ૨ રોગ ધ્યાન, ૩ ઉદ્ધર્મ ધ્યાન
૪ શુક્લ ધ્યાન, ૫ તીર્થ પેહલાં એ ધ્યાન તે અત્યુલ કહીએ અને પાછલાં એ
ધ્યાન તે શુદ્ધ છે સનમાં આહટ દાહટના પરીણામ તે આર્ત ધ્યાન કહીએ
તેના ચાર પાયા છે. ૧ ભાઈ બીત્રે સજન માતા પીતા સ્ત્રી પુત્ર ધન પ્રમુખ
ઈષ્ટ વસ્તુના વીજગ ધ્યાનથી વીલાપ કરે તે પેહલો ઈષ્ટ વીચાગ નામા આર્ત
ધ્યાન તથા બીજો દુઃખ સ્વીતા ઉપજે તે અનીષ્ટ સજગ નામા આર્ત ધ્યાન
તથા શરીરમાં રોગ ઉપજા થકી દુઃખ કરે સ્વીતા ઘણી કરે તે રોગ સ્વીતા
નામા આર્ત ધ્યાન ત્રીજો અને મનમાં આગગતા વખતના સોચ કરે જે
ક્યાં વર્ષમાં આ કામ કરશું આવતા વર્ષમાં અમુક કામ કરીશું તે અમુક લા
ભ થશે અથવા દાન શીલ તપનું ફળ મળે એ આ લેખમાં તપ કીધો છે
માટે આવતે ભવે ઈંદ્ર ચક્રવર્તીની પદવી મળે એહવી આગસા ભવની વાંછા
છે તે અગ્ર સોચ આર્ત ધ્યાન ચોથો જાણવો એ આર્ત ધ્યાનના ચાર ભેદ
કહ્યાં એ તીર્થ ગતીનાં કારણ છે એ ધ્યાન પરીણામ તે પાંચમા અથવા
છઠા ગુણુકાણા સુધી હોય.

૧ જે કઠોર પરીણામનું ચીતવન તે રોગ ધ્યાન તેના ચાર ભેદ છે
૧ હિંમ હીંસા કરીને હરખ પામે અથવા બીજો કોઈ હીંસા કરનો હેતુ તેને
દુખી સુખી થાય અથવા શુદ્ધતી અનુભવતા કરે તે હીંસાનું બધી રોગ ધ્યાન
૨ બુદ્ધિ ખોલીને મનમાં હરખ પામે કે બુદ્ધિ મે કેવો ક્રમ ક્રમવ્યા માહા-
રા બુદ્ધિપણની અખર કાંઈને પંડી નહી એહવો મુખાવાદરૂપ પરીણામ તે

મૃખાનુ બંધી રોદ્ર ધ્યાન, ૩ ચોરી કરી અથવા ઠગાઈ કરી મનમાં ખુશી થાય જે માહારા જેવો જોરાવર કોણુ છે હું પારકો માલ ખાઉ છું એહવો જે પરીણામ તે ચોરાનુ બંધી રોદ્ર ધ્યાન, ૪ પરીશ્રદ્ધ ધન્ય ધ્યાન 'પરીવાર ઘણો વધવાની લાલચ હોય તે ધન અથવા કુટુંબને માટે ગમે તેણુ પાપ કરે અથવા ઘણો પરીશ્રદ્ધ મીઠ્યાથી અહંકાર કરે તે પરીશ્રદ્ધ રક્ષણુનુ બંધી રોદ્ર ધ્યાન એ રોદ્ર ધ્યાનના ચાર બેદ કહ્યા એ નરક ગતી પમાડવા ને કારણુ છે માહા અશુભ કર્મનુ કારણુ છે. એ પાંચમા ગુણુઠાણુ સુધી છે અને છઠે ગુણુઠાણુ પાણુ એક હીસાનુ બંધી રોદ્ર ધ્યાનના પરીણામ કોઈક જીવને હોય.

હવે ધર્મ ધ્યાન કહે છે જે વ્યવહાર ક્રીયા રૂપ કારણુ તે ધરમ તથા શુત જ્ઞાન અને ચારીત્ર એ ઉપાદાનપણે સાધન ધરમ તથા રત્નત્રય બેદપણે તે ઉપાદાન શુધ વ્યવહાર ઉત્સર્ગનુ જાઈ તે અપવાદ ધરમ જાણવો અને અ બેદ રત્નત્રય તે સાધન શુધ નીશ્ચય નયે ઉત્સર્ગ ધરમ અને 'ધર્મોવત્સુ સહાવો જે વસ્તુનો સત્તાગત શુધ પરીણામીક સ્વગુણુ પ્રવ્રતી કર્ત્વીદીક અન-તાનંદરૂપ સિધાવસ્થાયે રહ્યા તે એવંજીત ઉત્સર્ગ ઉપાદાન શુધ ધરમ તે ધર મનુ ભાસન રમણુ એકા વ્રતાપણે ચીંતન તન્મયતાનો ઉપયોગ એકત્વનો ચી-ત્વવો તે ધરમ ધ્યાન કહીયે તેના ચાર પાયા છે તે કહે છે.

૧ આજ્ઞા વિચય ધરમ ધ્યાન તે જે વીતરાગ દેવની આજ્ઞા સાચી કરી સદેહે એટલે ભગવંતે છ દરવ્યનુ સ્વરૂપ નય પ્રમાણે નીક્ષેપા સહીત શી ધ ત્વરૂપ નીગોદ સ્વરૂપ જેમ કહ્યા તેમ સદેહે વીતરાગની આજ્ઞા નીત્ય અ નીત્ય સ્યાવાદપણે નીશ્ચય વ્યવહારપણે માને સદેહે તે આજ્ઞા પ્રમાણે જ્યા-રથ ઉપયોગ માફે નિરધાર ભાસન રમણુ અનુભવતા એકતા તન્મયપણા તે અજ્ઞા વીચય ધરમ ધ્યાન કહીયે,

૨ અપાય વીચય ધરમ ધ્યાન તે જીવમાં અશુધપણે કરમના જોગથી સંસારી અવસ્થામાં અનેક અપાય કહેતાં કુણુ છે તે અજ્ઞાન રાગદ્વેષ કષાય આશ્રવ એ માહારાં નથી હું એ થકી ન્યારો છું હું અનંત જ્ઞાન દર્શન ચારીત્ર વીર્ય મહં શુધ બુધ અવીનાશી છું અજ્ઞા અનાદી અનંત અક્ષય અ ક્ષર અનક્ષર અચળ અકલ અમલ અમર અમર અનમી અરૂપી અકર્મી અખં-ધક અનુદય અનુદીરક અધ્યાત્મી સુખોત્તમી અરોગી અબેદી અવેદી અછેદી અ મિતી અકાલ અસમાઈ અલેશી અસરીરી અણુહારી અવ્યાખાધ અનવમાહી

અગુરુ લઘુ પરીણામી અતેદ્રી અપ્રાણી અચોની અસંસારી અમર અપર અપર પર અવ્યાપી અનાશ્રીત અકંપ અવિરૂઢ અનાશ્રવ અલપ્ત અસોડી અસંગી અનારક લોકાલોક જ્ઞાયક એહવો શુદ્ધ ચીદાનંદ માહારો જીવ છે, એહવો એકાગ્રતા રૂપ ધ્યાન તે અપાય વીચય ધર્મ ધ્યાન જાણવો.

૩ હવે વીપાક વીચય ધર્મ ધ્યાન કહે છે ને એહવો જીવ છે તોપણ કર્મ વશે કુઃખી છે તે કર્મના વીપાક ચીતવે ને જીવનો જ્ઞાન ગુણ તે જ્ઞાના વરાણી કર્મ દાખ્યો છે અને દર્શનાવરાણી કરમે દર્શનાવરાણી ગુણ દાખ્યો છે એટલે આ સસારમાં ભમતા થકા જીવને ને કુ.ખ છે તે સર્વ કરમનાં કી-ધાં છે માટે સુખ ઉપને રાચવું નહીં અને કુખ ઊપને દીલગીર થવું નહીં કરમ સ્વરૂપની પ્રકૃતી સ્થિતી રસ અને પ્રદેશના બધ ઉદય ઉદરણા તથા સતા ચીતવવાનું એકાગ્રતા પરીણામ તે વીપાક વીચય ધરમ ધ્યાન કહીયે.

૪ હવે સસ્થાનવીચય ધરમ ધ્યાન કહે છે તે ચઉદરાજમાન લોકનુ સ્વરૂપ વીચારે ને એ લોક તે ચઉદરાજ ઉચો છે તે મધેસાતરાજ અધો લોક છે વીચમાં અઢારસોજોજન મનુષ્ય ખેત્ર ત્રીજા લોક છે તે ઉપર કાંઈક ઉગ્રેશાતરાજ ઉર્ધ્વ લોક છે તેમાં સર્વ વૈમાનીક દેવતા વસે છે અને ઉપર શીઠ શીલા શીઠ ખેત્ર છે એ રીતે લોકનું પ્રમાણ છે, એ લોકનું સસ્થાન વૈશાખ છે અને તો કાળ આ પાણા જીવે સસારમાં ભમતાં સર્વ લોકને જન્મ મરણ કરી ફરસ્યો છે એહ વુ ને લોક સ્વરૂપ તથા લોકને વિશે પચાસ્તિકાયનું અવસ્થાન તથા પરીણામનું દ્રવ્ય મધે ગુણ પરબળનું અવસ્થાન તેના ને તન્મય ચીતવન પરીણામ એહવુ ને ધ્યાન તે સસ્થાન વિચય ધરમ ધ્યાન કહીયે, એ ધરમ ધ્યાનના ચાર માયા કહ્યા. એ ધરમ ધ્યાન ચોથા ગુણુઠાણાથી માંડીને સાતમા ગુણુઠાણા સુધી છે,

હવે શુકલ ધ્યાન કહે છે શુકલ કહેતાં નીરમળ સુધ પરઆલબન વીના આત્માના સ્વરૂપને તન્મયપણે ધ્યાવે એહવુ ધ્યાન તેને શુકલ ધ્યાન કહીએ તેહના ચાર પાયા છે,

૧ પૃથક્ત્વ વિતર્ક સપ્રવિચાર તે પૃથક્ત્વ કહેતાં જીવથી અજીવ જુદા કરવા સ્વભાવ વિભાવ તેને જુદા પૃથક્પણે વેચણ કરવી સ્વરૂપને વિષે પાણુ દ્રવ્ય તથા પરબળનો પૃથક્પણે ધ્યાન કરી પરબળ તે ગુણમાં સંક્રમાવે અને ગુણ તે પરબળમાં સંક્રમાણ કરે એ રીતે સ્વધરમને વીશે ધરમાંતર ભેદ તે પૃથક્ત્વ કહીએ, અને તેના વીતર્ક તે ને શુદ્ધ જ્ઞાન સ્થિત ઉપયોગ અને

સમવિચાર તે સર્વીકલ્પો પયોગ એટલે એક ચીંતવ્યા પછી બીજે ચીંતવે તેને વિચાર કહીએ; એટલે નીરવીકલ્પ સહીત પોતાની સત્તાને ધ્યાવે તે પૃથક્ત્વ વિતર્ક સમ વિચાર પેહેલો પાચો આઠમા ગુણુઠાણાથી માંડી અગ્યાર મા ગુણુઠાણા સુધી છે.

૨ એકત્વ વિતર્ક અમવિચાર નામા બીજે પાચો કહે છે જે જીવ આપણા ગુણુ પરજન્યની એકતા કરી ધ્યાવે તે આવી રીતે કે, જીવના ગુણુ પરજન્યને જીવ તે એકજ છે ને માહારો જીવ શીઘ સ્વરૂપ એકજ છે એહવો એકત્વ સ્વરૂપ તન્મયપણે અનંતા આત્મ ધરમનો એકત્વપણે ધ્યાન વિતર્ક કહેતાં સુત જ્ઞાનાવલંબીપણે અને અમ વિચાર કહેતાં વીકલ્પ રહીત દર્શન જ્ઞાનનો સમયાંતરે કારણતા વીનાં રત્નત્રયનો એક સમર્થ કારણ કાર્યતાપણે જે ધ્યાનવીર્ય ઉપયોગની એકાગ્રતા તે એકત્વ વિતર્ક અમવિચાર જાણવો એ પાચો બારમા ગુણુઠાણે ધ્યાવે એ બેડુ પાચામાં શુત જ્ઞાનાવલંબનીપણે છે પણ અવધી મન પરજવ જ્ઞાન ઉપયોગ વરતે તો જીવ કોઈ ધ્યાન કરી શકે ન હી એ બે જ્ઞાન પરનુ જઈ છે માટે એ ધ્યાનથી ઘનઘાતીયા ચાર કર્મ ખપાવે નિરમળ કેવળ જ્ઞાન પ્રાપ્તિ પછે તેરમે ગુણુઠાણે ધ્યાનંતરીકાપણે છે તે રમાના અતે અને ચઉદમે ગુણુઠાણે એ બે પાચા ધ્યાવે.

૩ હવે સુક્ષ્મ ક્રીયા અમતીપાતી પાચો કહે છે તે સુક્ષ્મ મન વચન કાયા ના જોગ રૂપે શૈલેશી કરણ કરી અચોગી થાય તે જે અમતીપાતી નીરમળ વીર્ય અચળતારૂપ પરીણામ તે સુક્ષ્મ ક્રીયા અમતીપાતી ધીયાન જાણુ ઇહાં સતાએ પચાશી પ્રકૃતી રહી હતી તેમાંથી બાહ્યોતેર ખપાવે.

૪ ઉચ્ચિન ક્રીયાનુ વૃત્તિ પાચો કહે છે જે ચોગ નીરૂઢ ક્રીયા પછે તેરમ કૃતિ ખપાવે અકર્મી થાય સર્વ ક્રીયાથી રહીત થાય તે સમુચ્ચિન ક્રીયા નિવૃત્તિ સુકલ ધીયાન કહીએ એ ધીયાન ધ્યાવતાં શેષદલ ખરાણુ રૂપ ક્રીયા ઉછેદ અવગાહના દહમાનમાંથી ત્રીજે ભાગ ઘટાડે શરીર મુકી ઇહાંથી શાતરાજ ઉપર લોકને અતે જય શિદ્ધ થાય ઇહાં શીબ્ય પુછે જે ચઉદમે ગુણુઠાણે તો અક્રીય છે તો શાતરાજ ઉચો ગયો એ ક્રીયા કેમ કરે છે તેને ઉતર જે સી ઘતો અક્રીય છે પરંતુ પુર્વ પ્રેરણાએ તુબીને દ્રષ્ટાંતે જીવમાં ચાલવાનો ગુણુ છે ધરમાસ્તીકાય મધે પ્રેરણા ગુણુ છે તેથી કરમ રહીત જીવ માફે જતા લોકને અતે જય રહે ઇહાં કોઈ પુછે જે આગળ ઉચો અલોક છે તીહાં ક્રીમ જાતો નથી તેને ઉતર જે આગળ ધરમાસ્તીકાય નથી. માટે ન જય વળી.

કોઈ પુછે ને શીઘ્રને કરમ કેમ લાગતાં નથી તેહને કહે છે. ને કરમ તો જીવને અજ્ઞાનથી તથા ચાગથી લાગે છે, ન શીઘ્રના જીવને તો અજ્ઞાન તથા ચાગ નથી માટે કરમ લાગે નહીં એ ચાર ધીયાનનો અધીકાર કહ્યો,

હવે વળી બીજા ચાર ધીયાન કહે છે ૧ પદસ્થ ૨ પિડસ્થ ૩ રૂપસ્થ ૪ રૂપાતીત તેમાં પહેલું પદસ્થ ધીયાન કહે છે ને અરીહંતાદીક પાંચ પરમેષ્ઠીના ગુણ સભારે તેના ચીતમાં ધીયાન કરે તે પદસ્થ ધીયાન. પીડ કહેતાં શરીરમાં રહ્યો ને આપણો જીવ તેમાં અરીહંત શીઘ્ર આચાર્ય ઉપાધ્યાય અને સાધુપણના ગુણ સર્વ છે એહવો ને ધીયાન તે પીડસ્થ ધીયાન અથવા ગુણીના ગુણ મધે એકત્વતા ઉપયોગ કરવો તે પીડસ્થ ધીયાન, રૂપમાં રહ્યો, થકો પણ એ માહારો જીવ અરૂપી અનંત ગુણી છે ને વસ્તુનો સ્વરૂપ અતી સચાવણી થયા પછે આત્માનુ રૂપ એકતાપણો એહવો ને ધીયાન એ રૂપસ્થ ધીયાન એ ત્રણ ધીયાન ધર્મ ધીયાનમાં ગણવા નીરંજન નીરમળ સકલ્પ વિ કલ્પ રહીત અભેદ એકશુદ્ધ સતારૂપ ચીદાનંદ તત્વામૃત અસંગ અખડ અનંત ગુણપન્થરૂપ આત્મ સ્વરૂપનું ધીયાન તે રૂપાતીત ધીયાન જાણવું ઈહાં માર્ગાણા ગુણકાણ નય પ્રમાણ મતિઆદીક જ્ઞાન ક્ષયોપસમ ભાવ સર્વ છાંડવા જોગ થયા એક શીઘ્રના મુળ ગુણને ધ્યાવે તે રૂપાતીત ધીયાન જાણવો એટલે મોક્ષનું કારણ ને ધીયાન તે કહ્યું-

હવે ભાવના કહે છે ધર્મ ધીયાનની ચાર ભાવના કહે છે ૧ મૈત્રી ભાવના તે સર્વ જીવ સાથે મીત્રતાનો ભાવ ચીતવવો સર્વનું ભલું ઇચ્છવું પણ કોઈનું માફ ચીતવવું નહીં સર્વ જીવ ઉપર હીત બુદ્ધી રાખવી તે મૈત્રી ભાવના, ૨ ગુણવત અને જ્ઞાનાદીક ગુણ ઉપર રાગ તે બીજી પ્રમોદ ભાવના, ૩ ધર્મવંત ઉપર રાગ અને મીથ્યાત્વ ઉપર રાગ નહીં તેમ દેશ પણ નહીં કારણ કે હોંસક ઉપર પણ ઉતમ જીવને કરૂણા ઉપને જો ઉપદેશ થકી સારા માર્ગ આવે તો તેને શુદ્ધ માર્ગ આણવો કદાચીત માર્ગ ન આવે તો પણ દેશ ન રાખવો કેમકે તે અજ્ઞાન છે એમ સમજવું એહવા ને પરીણામ તે મધસ ભાવના ૪ સર્વ જીવને પોતાને તુલ્ય જાણી દયા પાળે કોઈને હજી નહીં તથા ને દુખી અથવા ધરમ હીન હોય તેના ઉપર કરૂણા તેનું કષ્ટ ટાળવાનો પરીણામ તથા ધરમ હીન જીવ દુખીને એહવો ચીતવે ને એ જીવ કીવારે ધરમ પોમરો યથાર્થ આત્મ સાધન પામી સ્વપ્રધરમને પ્રીવારે અવલંબરો એહવો પરીણામ તે મોક્ષી કરૂણા કહેતાં (દયા) ભાવના એ

આર ભાવના કહી,

હવે બાર ભાવના કહે છે શરીર કુટંબ ધન પરીવાર સર્વ વીનાશી છે જીવના મુળ ધરમ અવીનાશી છે એમ ચીંતવવું તે પહેલી અનીત્ય ભાવના સંસારમાં મરણ સમે જીવને શરણ રાખનાર કોઈ નથી, એક ધરમના શરણ છે એહવું ચીંતવવું તે બીજી અશરણ ભાવના, માહારા જીવે સંસારમાં ભ્રમતાં સર્વ ભવ કીધા છે એ સંસારથી હું કેવારે છુટીશ એ સંસાર મારો નથી હું મોક્ષ મઘ છું એમ વિચારવું તે ત્રીજી સંસાર ભાવના માહારો જીવ એકલો છે એકલો આવ્યો એકલો જશે પોતાનું કરેલું કરમ એકલો ભોગવશે એમ ચીંતવવું તે ચોથી એકત્વ ભાવના આ સંસારમાં કોઈ કોઈના નથી એમ ચીંતવવું તે પાંચમી અન્યત્વ ભાવના આ શરીર અપવિત્ર મળ મુત્રની ખાણ છે રોગ જરાથી ભર્યો છે એ સરીરથી હું ન્યારો છું એમ ચીંતવવું તે છઠી અશુચી ભાવના, રાગદ્વેશ અજ્ઞાન મીથ્યાત્વ પ્રમુખ સર્વ આશ્રવ છે એમ ચીંતવવું તે સાતમી આશ્રવ ભાવના, જ્ઞાન ધ્યાનમાં વર્તેલો જીવ નવાં કરમ બાંધે નહી તે આઠમી સંવર ભાવના, જ્ઞાન સહીત ક્રીયા તે નીઝરા નું કારણ છે તે નવમી નીઝરા ભાવના, ચઉદરાજ લોકનું સ્વરૂપ વીચારવું તે દશમીલોક સ્વરૂપ ભાવના; સંસારમાં ભ્રમતાં જીવને સમકીત જ્ઞાનની પ્રાપ્તિ પામવી દુર્લભ છે અથવા સમકીત પામ્યો પણ ચારીત્ર સર્વ વીરતી પરીણામ રૂપ ધરમ પામવો દુર્લભ છે તે અગીયારમી બોધ દુર્લભ ભાવના, ધરમ ના કેળહાર ગુરૂ તથા શુદ્ધ આગમનું સાંભળવું એહવી જોગવાઈ મીલવી દાહીલી છે તે બારમી ધરમ દુર્લભ ભાવના એટલે બાર ભાવના કહીએ ચારીત્ર નું સ્વરૂપ સપુર્ણ કહ્યું.

એહવો સમકીત સહીત જ્ઞાન ચારીત્ર તે મોક્ષનું કારણ છે તેના ઉપર ભવ્ય શ્રાણીએ વિશેષ ઉદ્યમ કરવો અને જે તેણે જ્ઞાન ચારીત્ર નહી પાળે તો પણ શ્રાણીક રાજની પેઠે સદહણ શુદ્ધ રાખજો જે સમકીત શુદ્ધ છે તો મોક્ષ નજીક છે સમકીત વીના જ્ઞાન ધ્યાન ક્રીયા સર્વ નીરૂપા છે એમ આગમમાં કહ્યો છે.

ગાથા.

જંસકેતાંકિરહ અહવા નસકેહતહ વસદહહ ॥

સદહમાણો જીવો પાવહ અધરામરંઠાણં ॥ ૧ ॥

અર્થ-રે જીવંતુ કરી શકે તો કર અને ને ન કરી શકે તો પ્રાણુ
જેવો વીતરાગે ધર્મ કહ્યો તે રીતે સદહજે સદહજા સુધ રાખનાર જીવમન-
રામર સ્થાનકને (મોક્ષ) પદવી પામે.

હવે સમકીર્તનો માર્ગ કહે છે, ૧ જીવ ૨ અજીવ ૩ પ્રાણુ ૪ પાપ ૫ આ-
શ્રવ ૬ સંવર ૭ નીઝરા ૮ બંધ, ૯ મોક્ષ એનવત્વ છે તેમાં મોક્ષતુ કાર-
ણ જીવ છે અને સંવર તથા નીઝરાએ બે ગુણ છે એટલે જીવ સવર ની-
ઝરા મોક્ષ એ ચાર ઉપાદય છે અને બીજા પાંચ તત્વ હેય એટલે છાંડવા
જાગ છે. એહવો પરીણામ તે સમકીર્ત જ્ઞાન કહીયે, તે સમકીર્ત જ્ઞાન ભ-
લોજ થાય તીહાં અનુજ્ઞેગદ્વારમાં કહ્યો છે જ્ઞાનથી છ દ્રવ્ય જાણીને લેવા,
ચોગ હોય તે લે અને છાંડવા ચોગ હોય તે છાંડે એહવો જે ઉપદેશ તે ન-
ય ઉપદેશ જાણવો હવે સમકીર્તની દસ રચી કહે છે, ૧ મોક્ષર્ગ રચી તે ની-
શ્રવ નયે કરી જીવાદીક નવ તત્વ જાણું આશ્રવ ત્યાગે સંવર આદરે વીતરા-
ગના કહ્યા ભાવ જે છ દ્રવ્ય તે દ્રવ્ય એત્રકાંબ ભાવે સંહીત જાણું નામાદી
ચાર નીક્ષેપા પોતાની બુદ્ધિથી જાણું સદહે વીતરાગનો ભાવ ભાવ તે સં-
ત્ય છે એહવી સદહજા હોય; ૨ ઉપદેશ રચી તે નવ તત્વ તથા છ દ્રવ્યને
ગુરુ ઉપદેશ થકી જાણી સદહે તે ઉપદેશ રચી. ૩ આજ્ઞા રચી તે રાગ
દ્વેશ મોહ જેમના ગયા છે અજ્ઞાન મીટયુ છે એહવાં અરીહંત દેવ તે જ-
ણું આજ્ઞા કહી તેને માને સદહે તે આજ્ઞા રચી, ૪ સુત્ર રચી તે. ૧ આ-
ચારગ ૨ સુગહંગ ૩ ઠાણાંગ ૪ સમવાયગ ૫ ભગવંતી ૬ જ્ઞાતા ધર્મ
કથા ૭ ઉપાસકે દસાંગ ૮ અત ગડ દસાંગ ૯ અનુતરેવાઇ દ-
સાંગ, ૧૦ પશન વ્યાકરણ ૧૧ વિપાક એ અંગીયાર અંગ તથા બારતુ
અંગ દ્રષ્ટીવાદ જેમાં ચઉદ પુરવ હતાં તે હમણાં વીછેદ ગયાં છે તથા ૧
ઉવાઈ ૨ રાય પશોણી ૩ જીવા ભીગમ ૪ પત્રવણા ૫ જાણીય,
પત્રતી ૬ ચદ પત્રતિ ૭ સુર પત્રતિ ૮ કપ્પીયા ૯ કપવિહરીયા
૧૦ પુક્કીયા ૧૧ પુક્કીયીયા ૧૨ વન્હી દસા એ બાર ઉપાંગ જાણવા
અને ૧ વ્યવહાર સુત્ર ૨ વૃહત કલ્પ ૩ દશામૃત મ્કધ ૪ નિશીથ ૫
મહાનિશીથ ૬ જીત કલ્પ એ છ છેદ ગ્રંથ તથા ૧ ચૌશરણ ૨ ન-
થારપયનો ૩ તદ્દલ વયાલી ૪ ચદા વીન્ય ૫ ગણિ વીન્ય
૬ દેવિદ થુઓ ૭ વીર થુઓ ૮ ગચ્છાર ૯ જોતી કરડ ૧૦ આયુ
પચખાણુ એ દસ પયનાનાં નામ તથા ૧ આપચ્યક ૨ દસ વેકાળીક ૩

ઉત્તરાધ્યેન ૪ ઉધનિરયુક્તિ એ ચાર મુળ મુત્ર તથા એક નંદી ખીન્નુ અનુ
જેગદાર એ પીસતાળીસ આગમ તે મુળ મુત્ર તથા નિરયુક્તિ ભાષ ચુરણી
ટીકા એ પચાગીનાં વચન જે જીવ માને તથા આગમ સાંભળવાની તથા ભ
ણવાની જે ચાહના ઘણી રાખે તે મુત્ર રચી જાણવી.

૫ જે જીવ ગુરુ મુખ થકી એક પદનો અર્થ સાંભળીને અનેક પદ સદે
તે ખીજ રચી,

૬ અભીગમ રચી તે જે મુત્ર શીઘ્રાંત અર્થ સહીત જાણે અને અર્થ વિ
ચાર સાંભળવાની ઘણી ચાહના હોય તે અભીગમ રચી

૭ જે છ દ્રવ્યના ગુણ પરબંધને ચાર પ્રમાણ તથા સાત નયે કરી જાણે
તે વીસ્તાર રચી,

૮ ક્રીયા રચી તે દર્શન જ્ઞાન ચારીત્ર તપ વિનય સુમતી ગુપ્તી ખાન્ય
ક્રીયા સહીત આત્મ ધર્મ સાથે જેને ઘણી રચી હોય તે ક્રીયા રચી.

૯ સંક્ષેપ રચી તે જે અર્થને જ્ઞાનમાં થોડો કહે થકે ઘણો જાણીને ક
મતીમાં પડે નહી જીન મતમાં પ્રતીતમાને તે સંક્ષેપ રચી,

૧૦ જે પાંચ આસ્તીકાયનું સ્વરૂપ જાણે સૂત સાનનો સ્વભાવ અતરંગ
સત્તા સદે તે ધર્મ રચી,

હવે સમકીતના આઠ ગુણ કહે છે ૧ નિસંકા તે જીનાગમ મધે સુ
ક્ષ્મ અર્થ કહ્યા તે સાચા સદે તેમાં સંદેહ આણે નહી, તથા સાત ભયથી
પણુ ડરે નહી, ૨ નિકંશા ગુણ તે પુણ્ય રૂપ ફળની ચાહના ન રાખે કે
મકે જહાં ઇચ્છા તીહાં કર્મના બંધ છે માટે, ૩ નિવિતીમીષા ગુણ તે સુ
ભ અશુભ પુદ્ગલ એક સરીખા છે તેમાં પુણ્યના ઉદયથી સુભ ભોગ મીલ્યા થ
કી ખુશી થઈ અહંકાર ન કરવો તથા પાપના ઉદયથી દુઃખજેગ મીલ્યા દી
લગીર થવું નહી, ૪ અમુદ દ્રષ્ટી ગુણ તે જે આગમમાં સુક્ષ્મ નીજોદના
તથા છ દ્રવ્યના સુક્ષ્મ વિચાર કહ્યા છે તે સાંભળતો થકો મુઝાય નહી જે
પોતાની ધારણામાં આવે તે ધારી રાખે અને જે ધારણામાં ન આવે તેને
સદે. ૫ અવબુહગુણ જે આપણા જીવમાં અનંત જ્ઞાનાદી ગુણ છે તે છ
પાવવા નહી સુધ સત્તા જેવી તેવી કહેવી રાગદ્વેષ અજ્ઞાન તે કર્મની ઉપા
ધી છે જીવ એ ઉપાધીથી ન્યારો છે ૬ સ્થિરી કરણ ગુણ તે આપણા પરી
ણામ જ્ઞાનમાં સ્થિર કરવા ડગાવવા નહી અથવા કોઈ ભવ્ય પ્રાણી ધર્મથી
પડતો હોય તેને સાહજ્ય દેઈ ઉપદેશ આપી સ્થિર કરવો. ૭ વાત્સલ્યતા

ગુણ તે જેની સાથે જ્ઞાન ધ્યાન તપ પરીક્રમણો બ્રેજો કરતા હોય અને સદ્ગુણ પાણુ એકજ હોય તે આપણો સાધર્મી ભાઈ છે તેની ભક્તિ કરવી અથવા સર્વ જીવના જ્ઞાનાદી ગુણ આપણુ સમાન છે માટે સર્વ જીવ ઉપર દયા કરવી અથવા બીજા જીવના પાણુ આપણા તુલ્ય જ્ઞાનાદી ગુણ છે તે જીવને પોષવા ચોગ્ય જ્ઞાન ધ્યાનનો ઘણો અભ્યાસ કરાવે- પ્રભાવક ગુણ તે ભગવંતના ધર્મ પ્રભાવના મહીમા કરવા એ સમકીતના આઠ ગુણ કહ્યા.

હવે સમકીતના પાંચ ભુષણ કહે છે ૧ ઉપસમ ભાવ ભુષણ તે વિવેકી પ્રાણી પ્રયે કષાય ન કરે અને જો કદાચીત કષાય કરે તોપણ તરત મન ને પાછો વાળે, ૨ આસ્તા ભુષણ તે ભગવંતના વચન ઉપર શુદ્ધ પ્રતીત રાખે ભગવંતે જેમ આગમમાં આજ્ઞા કરી તેમ સદેહે, ૩ દયા ભાવ ભુષણ તે સર્વ જીવ પોતાના સરીખા જાણી દયા પાળવી. ૪ સવેગ ભુષણ તે સારથી તથા ધન્યથી શરીરથી ઉદાશીપણો રાખવો, ૫ નિરવેશ ભુષણ તે ઇંદ્રીયના સુખ જીવે અનતીવાર ભોગવ્યા પાણુ તે દુખનાં કારણ છે એક ચીદાનંદ મોક્ષ મધ અતીંદ્રીય સુખને આપણાં કરી જાણુ એ સમકીતનાં પાંચ ભુષણ કહ્યાં.

હવે છ આયતન કહે છે નીશ્ચય કુગુરૂ તે ભગવંતના વચનના ખોટા અર્થ કરે ખોટી પ્રજાણા કરેતે, ૨ વ્યવહાર કુગુરૂ તે જોગી શન્યાશી પ્રાણુ અને આચાર હીન વેષધારી યતિ તે પાણુ છોડવા- ૩ નીશ્ચય કુદેવ તે જોણુ શ્રી વીતરાગ દેવનુ સ્વરૂપ નથી જાણ્યુ. ૪ વ્યવહાર કુદેવ તે જે સરાગી દેવ કૃશ્ન માહે દેવ ખેત્રપાળ દેવી ખીતર પ્રમુખ તે પાણુ છોડવા. ૫ નીશ્ચે કુધર્મ જે એકાંત માર્ગ બાજ્ય કરાણી ઉપર રાખ્યા છે અતરંગ જ્ઞાન નથી જોળખ્યા તે ૬ વ્યવહાર કુધર્મ તે પારકા અન્યમતીના સર્વ દર્શની નામત છાંડવા એટલે કુદેવ કુગુરૂ તથા કુધર્મને છાંડી શુદ્ધ દેવ ગુરૂ તથા ધરમ સદેહે તે સમકીતીની સદ્ગુણો જાણવી સમકીતનાં લક્ષણ પન્તવણા સુત્રથી કહે છે તેનો માત્ર અર્થ લખીએ છીએ.

પરમાર્થ છ દ્રવ્ય નવ તત્વના ગુણ પરબળ મોક્ષનુ સ્વરૂપ એટલે જે પરમાર્થ સુક્ષ્મ અર્થ છે તે જાણવાનો ઘણો પરચો કરે અથવા જાણવાની ઘણી ચાહના રાખે અને ભક્તી રીતે દીઠા છે તથા જાણ્યા છે પરમાર્થ છ દ્રવ્ય મોક્ષ માર્ગ જોણુ એહવા ગુરૂની શેવા કરે એટલે જ્ઞાની ગુરૂ ધારવા અને સમકીત વિના જે વેષધારી એહવા ગુરૂનો સગ વરને અનેકદર્શની જે અન્ય

મતી તેના સંગ ન કરે એવા જે પરીણામ તે સમકીતની સદૃશતા બાજુથી.
જે સાવધ આરભથી વીરમ્યા છે ક્રોધાદી ચાર ક્રોધાય જત્યા છે અને
શુદ્ધ પંચમાહાવ્રત પાળે છે પણ સમકીત વીના છે તે જીવ મોક્ષ પામે નહી

હવે સમકીત તે શી વસ્તુ છે તે કહે છે, નય તથા ભજે કરી તથા
પ્રમાણ કરી જે પોતાના આત્માને જાણે આજીવે સ્યાદવાદ આઠ પક્ષે જા
ણે જીવ ગુણ ઉપાદય જાણે તેને સમકીતી બાજુવો. વળી જ્ઞાની જીવ એક
બુધ્ધિ કરે કે હું એક છું પર પ્રદગળથી ન્યારો છું નીશ્ચય નયે કરી શુદ્ધ
છું અજ્ઞાન મળથી ન્યારો છું નીરમળ છું મમતાથી રહીત છું જ્ઞાન દર્શન
થી ભર્યો છું હું માહારા આત્મ ત્વરૂપને ધ્યાવતો સર્વ કર્મ ક્ષય કરૂં છું, વ-
ળી કર્મે અજનથી રહીત નિરજન છું કલંક રહીત છું પોતાના સ્વરૂપથી
કોઈવારે ચળાયમાન થાઉં નહીં પરમદેવ છું જેની આદી નથી તથા જેનો
અંત નથી ચેતના લક્ષણ છું શીઠ સમાન છું સંત સતમંઈ છું.

જીવાદીક છ દ્રવ્ય જેવા છે તેવા સદૃશવા તે સમકેત અને છ દ્રવ્ય
જેવા છે તેવા ગુણ પરબ્રહ્મ સહીત જાણે તે જ્ઞાન બાજુવું તે છ દ્રવ્ય જા-
ણીને અજીવને છાંડે અને જીવના સ્વગુણમાં સ્થીર થઈને રમે તે ચારીત્ર ક
હીયે એ જ્ઞાન દર્શન ચારીત્ર શુદ્ધ રત્ન ત્રઈ તે મોક્ષનો મારગ છે માટે એ
જ્ઞાન દર્શન ચારીત્રનો ઘણો ચિંતન કરવો એ રત્ન ત્રઈ પામીને પ્રમાદ કરવો
નહી, તીહાં નીશ્ચય વ્યવહાર કહે છે

નીશ્ચય નયનો માર્ગ જ્ઞાન સત્તા રૂપ તે મોક્ષનું કારણ છે એટલે મોક્ષ
છે અને વ્યવહાર ક્રીયા નય તે પ્રાણનું કારણ કહ્યો પ્રેરેલો નીશ્ચય નય સંવ-
ર છે અને નીશ્ચય સંવર નીશ્ચય નય તે એકજ છે જુદા નથી. બીજો વ્ય-
વહાર નય તે આશ્રવ નવાં કર્મ લેવાનો હેતુ છે એટલે શુભ પ્રાણ કર્મના આ-
શ્રવ થાય છે અને અશુભ વ્યવહારે અશુભ કર્મના આશ્રવ થાય છે, કોઈ પ્રજે
જે વ્યવહાર નય આશ્રવનું કારણ છે તો અમે વ્યવહાર નહીં આદરશું એક
નીશ્ચય માર્ગ આદરશું તેહને ઉતર કહે છે.

એહવો ભવ્ય પ્રાણી જે તુમને જીવ મતની આહના છે અને જીવ
મતને ઇચ્છો છો મોક્ષને આહો છે તો નીશ્ચય નય અને વ્યવહાર નય છાં-
ડશો નહીં એટલે એહું નય માનજે વ્યવહાર નય આલજે અને નીશ્ચય ન
સદૃશજે જે તુમે વ્યવહાર નય ઉપાપશો તો જીવ સાશનના તીરથનો ઉછેદ

થાશે જેણે વ્યવહાર નય ન માન્યો તેણે ગુરૂ વંદ છન ભક્તિ તપ જપ સર્વ ન માન્યા એમ જેણે આચાર ઉઘાડ્યો અને નિર્મીત કારણ વિના એકલો ઉપાદાન કારણ તે શીઠ ન થાય માટે નિર્મીત કારણ રૂપ વ્યવહાર નય માનવો અને જો એકલો વ્યવહાર નય માનીએ તો નીશ્ચય નય ઓળખ્યા વિના તત્ત્વ સ્વરૂપ જાણ્યું જાય નહીં માટે તત્ત્વ મારગ અને મોક્ષ માર્ગ તે નિશ્ચય નય વિના પામીએ નહીં અને તત્ત્વ જ્ઞાન વિના મોક્ષ નથી એટલે નિશ્ચય વિના વ્યવહાર નિઃક્રમ છે અને નિશ્ચય સહીત વ્યવહાર તે પ્રમાણ છે તેના દ્રષ્ટાંત—જેમ સોનાનાં આભુષણમાં ઉપધાતુ અથવા કીણુને મીઠ્ઠો રોય તે પણ સોનાને ભાવે લેઈ રાખીએ છીએ. અને જો તે ઉપધાતુ તથા સોનું બંને જુદા કરીએ તો સોનાને સહુ કોઈ લીંચે અને ઉપધાતુ જે તાંબુ વિગરે તે કોઈ ન લીંચે તેમ નીશ્ચય નય તે સોના સમાન છે અને વ્યવહાર નય તેક ધાતુ સમાન છે, માટે નીશ્ચય સહીત સર્વ ભલા છે અને નીશ્ચય વ્યવહાર રૂપ મોક્ષ માર્ગ છે તે કહ્યો.

ભવ્ય પ્રાણી એમ ચીંતવે જે એ શરીર છીન જાઓ ક્ષય થઈ જાઓ વિણ શી જાઓ એ શરીર માહાર પુદ્ગલીક છે પર વસ્તુ છે એક દીવશે ચુકવું છે માટે હે પ્રાણી તુ આપણા આત્માને નીરમળ પણ ધ્યાવતો સંસારથી તરીને કઠિા પામીશ, અહો ભવ્ય જીવ એહીજ આપણા આત્મા છે તે સુદ પ્રભ છે પણ કર્મને વશ પડ્યો જન્મ મરણ કરે છે પણ એ શરીરમાં જે જીવ છે તે દેવ પરમાત્મા છે માટે તુમે આપણે આત્મા ધ્યાવો તરણ તારણ જાહાજ એ આપણા આત્મા છે એમ શ્રી હેમાચાર્યે શ્રી વીતરાગ સ્તોત્રમાં કહ્યો છે. જે પરમાત્મા છે પરમ જ્યોતિ છે પંચ પરમેષ્ઠીથી પણ અધીક પુણ્ય છે કેમકે પંચ પરમેષ્ઠી તો મોક્ષ માર્ગના ખતાવનાર છે પણ મોક્ષમાં જવાવાળો તો આપણા જીવ છે. અજ્ઞાનનો મીઠાવનાર સર્વ કર્મ કળેશનો ખ પાવનાર એહવો આત્મા ધ્યાવો એહીજ પરમ શ્રેયનું કારણ છે શુદ્ધ છે પરમ નિરમળ છે એહવો આત્મા ઉપાદય જાણીને સદે અને જેવો પોતાથી નીરવાહ થાય તેવો ત્યાગ વેરાગમાં પ્રવર્તે એટલે ધન તે પવસ્તુ છે એમ જાણી સુપાત્રે દાન આપે અને ઇંદ્રીયના વિપાક તે કર્મ બંધન જાણી પરિહાર શીળ પાળે જે અહાર છે તે પુદ્ગલીક પરવસ્તુ છે શરીર પુષ્ટીનું કારણ છે અને શરીર પુષ્ટી કીધા થકી ઇંદ્રીયાના વિષયનો પ્રેમ થાય માટે તે પર સ્વભાવ છે અજ્ઞાન સંસારનું કારણ છે માટે અહારનો ત્યાગ કરવો તેને તપ

કેહીએ તથા પુણ્યે તે શ્રી અરીહત દેવે મોક્ષ મારગ ઉપદેશ્યો તે આપણે જાણ્યો માટે આપણા ઉપગારી છે તે ઉપગારીની બહુમાન સહીત ભક્તિ કરવી એમ દાન શીળ તપ પુણ્ય સર્વ જીવ અજીવનુ સ્વરૂપ આગળ્યા વિના જે કરેલું તે પુણ્ય રૂપ ઇંદ્રીય સુખનું કારણ છે અને જે જીવને ઉપાદેય કરી પાંછા વિના કરાણી કરે છે તે નીઝરાનું કારણ છે એમ દયા પાણુ શ્રી ભગવતી સુત્રમાં સાતાવેદનીનું કારણ કહ્યું છે એટલે સમ્યક જ્ઞાનીને સર્વ કરાણી તે નીઝરા રૂપ છે અને જ્ઞાન વિના સર્વ કરાણી બધનું કારણ છે માટે જ્ઞાનનો ઘણો અભ્યાસ કરવો એ ભગવતે શીખામણુ દીધી છે તથા જ્ઞાનનું કારણ સૂત જ્ઞાન છે તેનો ઘણો ભાવ રાખવો શ્રી ઠાણુગજ સુત્રમાં તથા શ્રી ઉતરાધ્યેનજ સુત્રમાં તથા શ્રી ભગવતીજ સુત્રમાં ૧ વાચના ૨ પૃછના ૩ પરાવર્તના ૪ અનુપ્રેક્ષા ૫ ધરમ કથા એ સીઝાય ભણુવા ગાણુવાનું ફળ મોક્ષ કહ્યું છે સીઝાય કરવાથી જ્ઞાનાવરણી કર્મ ખપાવે કેમકે વાચનાથી તીર્થધરમ પ્રવર્તે માહા નીઝરા થાય તથા પુછવાથી સુત્ર અને અર્થ શુદ્ધ થાય મીથ્યાત્વ મોહનીય ખપાવે તેમ જેમ જેમ અર્થ વિચાર પુછે તેમ સમકીત નીરમળ થાય અને અનુપ્રેક્ષા તે અર્થ વિચારતાં સાત કરમની સ્થીતીના રસ પાતળા કરે અને તે સંસાર ખપાવી પાતળો કરે તથા સૂત જ્ઞાનની આરાધનાથી અજ્ઞાન મીટે એવાં ફળ ભગવતે કહ્યાં છે.

માટે વાંચવા તથા ભણુવાનો ઘણો ઉદ્યમ કરવો કેમકે આજ પચમાં કાળમાં કોઈ કેવળી નથી તથા મનપરજવ જ્ઞાની અને અવધી જ્ઞાની પાણુ નથી એક માત્ર સૂત જ્ઞાન એહીજ આગમનો આધાર છે કહ્યું છે કે હે ભગવત અમ સરીખાં પ્રાણીની શી ગતી થાતે જે અમે આ દુશમ કાળમાં જન્મ લીધા હા ઇતી જોદ અમે અનાથ છું જે જીનરાજના કહેલા આગમ ન હોત તો આજ શુ થાતે એટલે આજ આગમનો આધાર છે માટે આગમ અને આગમધર જે બહુસૂત તેનો ઘણો વિનય કરવો આગમમાં વિનયનું ફળ તે સાંભળવું અને સાંભળવાનું ફળ જ્ઞાન છે જ્ઞાનનું ફળ મોક્ષ છે એમ આગમ સાંભળી લેવા યોગ્ય લેને અયોગ્ય છાંડને સદહણુ શુધ રાખને સદહણુ તે મોક્ષનું મુળ છે ઇંદ્રીય સુખ તો આ જીવે અનતીવાર પામ્યાં છે એહવી જીતી જન્મ જોની કોઈ રહી નથી જે આપણા જીવે નહી કરી હોય એ જીવે સંસારમાં ભમતાં અનંતો પુદ્ગળ પરાવર્ત માન થાયા પણુ ધરમની જોગવાઈ મીલી નહી તો હવે મનુષ્ય ભવ પ્રામી શ્રાવક કુળ નિરોગી શરીર પચેદ્રી

મગ્ધ બુદ્ધી નિરમળ એટલા સન્નેગ મીલ્યા વળી શ્રી વીતરાગની વાણીના કહેનારા શુદ્ધ ગુરૂની જોગવાઈ પામીને એહો લવ્ય લોકો તુમે ધરમને વિષે વી-
 પેશ ઉદ્યમ કરજો ફરીથી એહવી જોગવાઈ મીલવી દુર્લભ છે માટે પ્રમાદ ક-
 રવો નહી એ શરીર ધન કુટબ આઉંઓ સર્વ ચચળ છે ક્ષીણ ક્ષીણ છીને
 છે માટે પાંચ સમવાય કારણ મીલ્યા મોક્ષ રૂપ કાર્ય શીઘ્ર કરવું તે પચ સમ-
 વાયનાં નામ કહે છે. ૧ કાળ ૨ સ્વભાવ ૩ નીયત ૪ પુર કૃત ૫ પુર-
 પાકાર એ પાંચ સમવાય માને તે સમકેતી છે એમાં એક સમવાય ઉથાપે તેહને
 મીથ્યાત્વી કહીયે, એમ સમતિ સુત્રમાં કહ્યું છે કે કાળ લેખિય વિના મોક્ષરૂપ
 કાર્ય શીઘ્ર થાય નહી એટલે કાળ સર્વતુ કારણ છે જે કાળે જે કાર્ય થવાના
 હોય તે કાર્ય તે કાળે થાય એ કાળ સમવાય અગીકાર કરી કહ્યો, ઇહાં કોઈ
 પુછે જે અભવ્ય જીવ મોક્ષ કેમ જતા નથી તેને ઉતર જે અભવ્યને કાળ મ
 જે પાણુ અભવ્યમાં સ્વભાવ નથી તેથી મોક્ષ જાય નહી કેમકે કાળ સ્વભાવ એ
 બે કારણ જોઈએ તેવારે ફરી પુછ્યું જે લવ્ય જીવમાં તો મોક્ષ જવાનાં સ્વભા-
 વ છે તો સર્વ લવ્ય જીવ મોક્ષ કેમ જતા નથી તેહને ઉતર જે નીયત કહેતાં
 નીશ્ચય સમકીત ગુણ જાગે તેવારે મોક્ષ પામે એટલે કાળ સ્વભાવ નીયત એ
 ત્રણ કારણ માન્યા તેવારે ફરી પુછ્યું જે સમકીત આદી કારણ તો શ્રેણીક
 રાજને હતાં તો મોક્ષ કેમ ન થયો તેને ઉતર જે પુર્વ કૃત કર્મ ઘણાં હતાં અ
 થવા પુરષકાર તે ઉદ્યમ કર્યો નહી, ફરી પુછ્યું જે સાળીભદ્ર પ્રમુખે તો ઉ
 દ્યમ ઘણો કીધો તેને ઉતર જે તેમનાં પુર્વ કૃત શુભ કરમ ખપ્યાં ન હતાં.
 માટે પાંચ સમવાય મીલ્યાં કાર્યની શીઘ્રી થાય તેવારે ફરી પુછ્યું જે મરૂદવા
 માતાને તો ચાર કારણ મીલ્યાં પાણુ પાંચમો પુરષકાર ઉદ્યમ કાંઈ કીધો ન-
 હી તેને ઉતર જે ક્ષપ શ્રેણી ચઢવાને શુકળ ધ્યાન રૂપ ઉદ્યમ કીધો છે માટે
 પાંચ સમવાય મીલ્યા મોક્ષરૂપ કાર્ય શીઘ્ર થાય.

જેવારે કેવળ જ્ઞાને સર્વ દ્રવ્ય જેમ રહ્યા છે તેમ દેખે એટલે આકાશ
 દ્રવ્ય લોકલોક પ્રમાણ છે તેમાં અલોકમાં બીજું દ્રવ્ય કોઈ નથી લોકાકાશના
 અકેકા પ્રદેશે ધર્માસ્તીકાય અધરમાસ્તીકાયનો અકેક પ્રદેશ રહ્યો છે તથા અન-
 તા જીવના અનતા પ્રદેશ રહ્યા છે અનતા પુદ્ગલ પરમાણુ રહ્યા છે કાળને
 સમય સર્વત્ર વરતે છે.

હવે છ દ્રવ્યની ફરશના કહે છે ધરમાસ્તીકાયના એક પ્રદેશ ધરમા-
 સ્તીકાયના છે પ્રદેશ ફરસ્યા છે તે આવી રીતે કે ચાર દીશીના ચાર અને પાં

અમો નીચે છઠો ઉપર એ છ પ્રદેશ ફરસ્યા છે તથા એક મુળ પોતે પ્રદેશ એમ સાત પ્રદેશનો સંબંધ છે અને ધરમાસ્તીકાયના અઢેક પ્રદેશને આકાશ દ્રવ્ય તથા અધરમાસ્તીકાયના સાત પ્રદેશ ફરસે છે તે એક મુળના પ્રદેશને બીજા દ્રવ્યનો મુળનો પ્રદેશ ફરસે માટે સાત પ્રદેશની ફરસના છે અને અધરમાસ્તીકાયના એક પ્રદેશે જીવ પુદ્ગળના અનતા પ્રદેશની ફરસના છે અને લોકને અંતે જે ધરમાસ્તીકાયના પ્રદેશ છે તેને આકાશની ફરસના તો છએ દી-શીની છે અને એક મુળ પ્રદેશ સુધાં સાત પ્રદેશની ફરસના છે અને બીજા દ્રવ્યની ત્રણ દીશીની ફરસના છે એમ સર્વ દ્રવ્યની ફરસના છે અને આકાશ થી ધરમ અધરમની અવગાહના સુક્ષ્મ છે ધરમ અધરમ દ્રવ્યથી જીવની અવગાહના સુક્ષ્મ છે જીવથી પુદ્ગળની અવગાહના સુક્ષ્મ છે.

એમ છ દ્રવ્યના ગુણ પરબળ સામાન્ય સ્વભાવ અગ્યાર છે અને વિશેષ સ્વભાવ દસ તે શ્રી કેવળી ભગવત જ્ઞાનથી જાણે દરશનથી દેખે તે અગ્યાર સામાન્ય સ્વભાવ કહે છે. ૧ આસ્તી સ્વભાવ ૨ નાસ્તી સ્વભાવ ૩ નીત્ય સ્વભાવ ૪ અનીત્ય સ્વભાવ ૫ એક સ્વભાવ ૬ અનેક સ્વભાવ ૭ ભેદ સ્વભાવ ૮ અભેદ સ્વભાવ ૯ ભવ્ય સ્વભાવ ૧૦ અભવ્ય સ્વભાવ ૧૧ પરમ સ્વભાવ એ અગ્યાર સામાન્ય સ્વભાવ સર્વ દ્રવ્યમાં છે એ સામાન્ય ઉપયોગ દર્શન ગુણથી દેખે હવે દશ વિશેષ સ્વભાવ કહે છે ૧ ચેતન સ્વભાવ ૨ અચેતન સ્વભાવ ૩ મુર્તી સ્વભાવ ૪ અમુર્તી સ્વભાવ ૫ એક પ્રદેશ સ્વભાવ ૬ અને પ્રદેશ સ્વભાવ ૭ શુદ્ધ સ્વભાવ ૮ અશુદ્ધ સ્વભાવ ૯ વિભાવ સ્વભાવ ૧૦ ઉપચરીત સ્વભાવ એ દસ વિશેષ સ્વભાવ તે કોઈ દ્રવ્ય માં કોઈક સ્વભાવ છે કોઈક દરવ્યમાં કોઈક સ્વભાવ નથી એ જ્ઞાનથી જાણે એટલે શીઠ ભગવાન લોકાલોક સર્વ જ્ઞાનો પયોગથી જાણી રહ્યા છે દર્શનો પયોગથી દેખી રહ્યા છે એહવા અનંત ગુણી અરૂપી શીઠ ભગવાન છે તે સમાન પોતાના આત્માને જાણે ઉપાદય કરી ધ્યાવે તે સમકેતી - જાણવો.

દાહડા.

અષ્ટ કરમ વદન દાહડે, ભયે શીધ જીવ અંદ, તા સમજે અપ્યાગણી, વદે તા કોઈદ. ૥ ૧ ૥ કરમ રોગ આપધ સમી, જ્ઞાન સુધારસ વૃંદી, શિવ સુખા મેત સરોવરી, જ્ય જ્ય સમ્યક દષ્ટી, ૥ ૨ ૥ એહીજ સદગુર શીખ છે, એહીજ શિવપુર માગ, લેજ્યો નિજ જ્ઞાનાદી ગુણ, કરજ્યો પરગુણ

ત્યાગ; ૩ જ્ઞાન વૃક્ષ શેવો ભવીક, ચારીત્ર સમકીત મુળ; અમર અગમ
 પદ ફળ લહે, જન વર પદવી ફલ; ૪ સંવત સતર છિહુંતરે, મન શુદ્ધ ફાગુણ
 માસ; મોટે કોટ મરોટમે, વસ્ત્રોં સુખ ચોમાસ; ૫ સુવિહીત ખરતર ગચ્છ
 મુથીર, યુગવર જન ચદ મુર; પુણ્ય પ્રધાન પ્રધાન ગુણ, પાઠક ગુણે પડું-
 ર; ૬ તાસ શીલ્ય પાઠક પ્રવર, સુમતિ સાર ગુણવત; સકળ શાસ્ત્ર જ્ઞાયક
 ગુણી, સાધુ રગ જસવત; ૭ તાસ શીલ્ય પાઠક વિપ્રુધ, જન મત પરમત
 બાણ; ભવિક કમળ પ્રતી ખોધવા, રાજ સાગર ગુરે ભાણ; ૮ જ્ઞાન ધર્મ
 પાઠક પ્રવર, સમ દમ ગુણે અગાહ; રાજ હસ ગુરે ગુરે શક્તિ, સહુ જગ
 કરે સરાહ; ૯ તાસ શીલ્ય આગમ રૂચી, નૈધર્મકો દાસ; દેવચંદ આનંદમે,
 કીના ગ્રંથ પ્રકાશ; ૧૦ આગમ સારો દાર એહ, પ્રકૃત સંસ્કૃત રૂપ; ગ્રંથ
 કીઓ દેવચંદમુની, જ્ઞાના મૃત રસ કુંપ; ૧૧ કરચો ધહાં સદાય અતિ, દુર્ગ
 દાસ સુભ સમન્તવાણ નિજ મીત્રક; કીના ગ્રંથ પવિત; ૧૨ ધર્મ મીત્ર
 જન ધર્મ રતન, ભવિજ ન સમકિત વત; શુદ્ધ અમર પદ આલખાણ, ગ્રંથ
 કીચો ગુણવત; ૧૩ તત્ત્વ જ્ઞાન મયે ગ્રંથ ચહ, જોવે ખાળા ખોધ; નિજ પર
 સત્તા સખ લીખે, શ્રાતા લહે પ્રખોધ; ૧૪ તાકારણ દેવચંદ મુની કીના આ-
 ગમ ગ્રંથ; ભાણશે ગુણશે જે ભવિક, લહેશે તે શીવ પંથ; કથક શુદ્ધ શ્રાતા
 રૂચી, મીલને એહ સજોગ; તત્ત્વ જ્ઞાન શ્રધા સહીત, વળી કાય નિરોગ;
 ૧૬ પરમાગમસું રાચને, લેહેશો પરમાણુદ, ધથમરાગ ગુરે ધરમ સો ધરને
 એ સુખ કંદ; ૧૭ ગ્રંથ કીચો મન રગ સો, સિત પખ ફાગુન માસ; ભોમ
 વાર અરૂ તિજ તીથી, સકળ ફળી મન આસ; ૧૮.

ઈતિ શ્રી પંડીત શ્રી દેવચંદજી કૃત

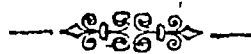
શ્રી આગમસારોધ્વાર ગ્રંથ

શમાસ,

શ્રી શાંતિજીનાય નમઃ

શ્રી જગોવિજયજી ઉપાધ્યાય કૃત,

શ્રી અધ્યાત્મસાર નામા ગ્રંથનો આખાખોધ પ્રારંભ.

આ ગ્રંથ સ્લોક બંધ કરતા પુરૂષે રચેલો છે પણ અહીંયાં તો ફક્ત
તેનો અર્થ માત્રજ લખીએ છીએ.

પ્રથમ ગ્રંથ કરતા મંગળા અરણ્ય નીમીતે

ભગવંતની સ્તુતી કરે છે.

ઈદ્ર સખંધી જે શ્રાણી તેણે નમસ્કાર કર્યો છે અને અષ્ટમાહા પ્રાતીહાર્ય
રૂપ લક્ષ્મીએ કરી યુક્ત તથા યુગને આદ્ય જગતને અંજાન રૂપ કાદવમાંથી ઉ
દારના કરનાર એહવા જે શ્રી રમભદ્ર ભગવાન તે જ્યવંતા વરતો. ॥ ૧ ॥
શ્રી શાંતિનાથ ભગવત તે ભવ્ય પ્રાણીએ પ્રતે સંતાપના બેદનારા થાએ મુગ
તુ લાંછન છે જેને જેમ ચદ્ર કીરણ નીરમળ થકા કુસુદનીને વિકસીત કરે છે
તેમ જેની વાણી તે પૃથ્વીને વિષે ઉલાસ કરે છે. ॥ ૨ ॥

શિવા શાણીના પુત્ર શ્રી નેમનાથજી તેમને સંતવુ છું જે ભગવતે પોતા
ના યશ કરીને જેને જગતને ભરતું છે તેમજ પોતાના મુખથી પ્રગટ્યા જે
વાયુ તેણે કરીને પાંચ જન્ય સામે શખને પુરીને તેના નાક કીધો. ॥ ૩ ॥
શેષ નાગ તેની કણનાખાંત જે મણી તેને વિષે સક્રમ્બુ જે શરીર તેણે કરી
ને મણુ જગતને દારજ જાણે કરતા હોયની એહવા જે શ્રી પારશ્વનાથ બ્ર
હ્મસ્વરૂપના કરતા તે જ્યવંતા વરતો. ॥ ૪ ॥

જગતને આનંદના કરનાર વળી જેની અમૃત સરીખી વાણીને હજી
મુઠી પડીત લોકો સેવે છે અંગીકાર કરે છે એહવા સાત નંદ જે શ્રી વી
રજીવ તે જ્યવંતા વરતો. ॥ ૫ ॥ એ પાંચ પરમેશ્વરને તથા ખીજા પણ છના
ને તથા પોતાના ગુરુને નમસ્કાર કરીને અધ્યાત્મના સાર જે રહસ્ય તે પ્રમદ
કરવાને હવે ઉઘાડુ કરે છું. ॥ ૬ ॥

હવે અધ્યાત્મ શાસ્ત્રનું સાહાત્મ કહે છે.
ઘણા શાસ્ત્રથી ભલી રીતે પરીચીતન કરીને, વળી પડીત લોકોના સે-
મદાય થકી જે અધ્યાત્મ શાસ્ત્રને વિષે અનુભવ, ચાચ્ય થયું તે થકી હું કાંઈક
સંક્ષેપ માત્ર પ્રસ્તાવના કરૂં છું. ॥ ૭ ॥

જે રીતે ભોગી પુરૂષને સ્ત્રીના ગીત સગીત પ્રીયકારી લાગે છે તે રીતે
ચોગીશ્વર પુરૂષને પ્રીતીના અર્થે આ અધ્યાત્મ રસે કરીને, મનોહરકારી એહ
વો પદ્યખંડતાએ કરૂં છું. ॥ ૮ ॥

સ્ત્રીના અધરરૂપ અમૃતના સ્વાદી જે જીવાન પુરૂષને સુખ ઉપજે છે તે
સુખનો સ્વાદ તો અધ્યાત્મ શાસ્ત્રના સ્વાદનો જે સમુદ્ર છે તેનો એક ખીંદુ
માત્ર સ્વાદ છે. ॥ ૯ ॥ જે પ્રાણીને અધ્યાત્મ શાસ્ત્રથી મનોહર સતોષ રૂપ
સુખ પ્રગટ થયું તે પ્રાણી રાજનને તથા ધનદને અને ઈંદ્ર સરીખાને પણ
લેખામાં ગણતા નથી. ॥ ૧૦ ॥

જેમ કલ્પ વૃક્ષના ફળને લેવાની ઈચ્છાએ પાંગળો, પુરૂષ આંગળી ઉચી
કરે છે તે જેમ વ્યર્થ છે તેમ જે પ્રાણી નીશ્ચય અધ્યાત્મ શાસ્ત્રને પ્રાપ્ત્ય ન
થી અને આચાર્ય પ્રંડીતપણું ઈચ્છે છે તે પણ વ્યર્થ છે. ॥ ૧૧ ॥ કપટ
રૂપ પર્વતને ભેદવા વજ્ર સમાન મૈત્રતા ભાવરૂપ સમુદ્રની વૃધી કરવાને ચક્રમા
સમાન એહવું અધ્યાત્મ શાસ્ત્ર વૃધી પ્રાપ્તિ એહવું જે મોહ રાજનનું વન તે-
હને બાળવાને અરથે દાવાનલ સમાન છે. ॥ ૧૨ ॥

અધ્યાત્મ શાસ્ત્રનો ભલો રાજ્ય ભવર્તે થકે કાંઈ પ્રાણુ ઉપદ્રવ થાય નહી
ધર્મનો માર્ગ સુગમ થાય અને પાપરૂપ ચોરટા નાશી અએ ॥ ૧૨ ॥ જે
પ્રાણીના હૃદયને વિષે અધ્યાત્મ શાસ્ત્રના અર્થનું તત્વત ક્ષત થયું છે તેને ક
પાય રૂપ વીષના વેગનો કળેશ તે કદીએ થાય નહી. ॥ ૧૪ ॥

જે અધ્યાત્મ શાસ્ત્રના અર્થના બોધની કૃપા પડીત જેવાને પણ ન હોય
તો નીરદય એહવો જે કામ રૂપ ચકાળ તે પંડીતને પણ પીડ્યા કર્યા વી-
ના રહે નહી, ૧૫ જે પર્મ રૂપીશ્વર છે તે અધ્યાત્મ શાસ્ત્ર રૂપ દાતરડે
કરીને મન રૂપી વનને વીશે વૃધી પોમંતી એહવી તૃષ્ણના ઝેરની વેલી તેને
છેદી નાખે છે; ૧૬

જેમ વિમને લીધે ઘર, ફળીદને ધન, અંધારામાં સિંધોત વધા મર-
જશને વીરજ જે પ્રાણી તે કુખે પોમવા જિગ છે તેમ જે અધ્યાત્મ
પ્રાણી હોય છે તેમજ અધ્યાત્મ શાસ્ત્ર હૃદયગુણે વીરે મરિત રૂપ

છે; ૧૭ વેદના જાણ તથા બીજા શાસ્ત્રના જાણનારા તે કલેશના ભોક્તા છે અને રસના ભોક્તા છે તે અધ્યાત્મ શાસ્ત્રના જાણનારા છે તે એ રસના ભોગ્યવત હોય તેજ પામે અને જે ગધેડો હોય તેતો માત્ર ચીદનના ભારનેજ ઉપાડે એટલુજ પાણચદનની સુગંધીના ભોગતો તેના કીમતીજ લી-
એ છે. ૧૮

ભુજના આસ્કૃત કરવે કરીને વળી હાથને તથા મુખને વીકારે કરીને ઇન્ધાદીક નાટીકના અભીનયે કરવે કરીને ભોગી પુરુષ સુખ કરો માને છે, અને અધ્યાત્મ શાસ્ત્રના જાણ જે પુરુષ છે તે તો અવીકારી નવના ધણી ઇદ્રીયના વીકાર રહીત છે; ૧૯ અધ્યાત્મ શાસ્ત્ર રૂપ જે હૃદયમાં પવત તેણે મધ્યા જે આગમ રૂપ સમુદ્ર તે થકી નીકળ્યા ધણાં ગુણ રૂપીયાં જે રત્ન તે તો વીશુદ્ધ જે પડીત લોક તે પામે છે. ૨૦

કામના જે રસતે ભોગવતાં શુધી મધુર છે, ભલાં ભોજનના રસ તે જમવાની વખતે શુધી મધુર પણ વર્તે છે પણ અધ્યાત્મ શાસ્ત્રની સેવાના જે રસ તે તો નીરવધી છે કેમકે પ્રારભ કાળથી માંડીને સદાએ વધતોજ રસ છે પણ કીવારે વીરસ ન થાય; ૨૧ કેતકે શાસ્ત્રના રહસ્યના જે અંહકાર તે રૂપી તાવ તેહના વીકાર વાળી થઈ એહવી જે દ્રષ્ટી તે અધ્યાત્મ શાસ્ત્ર રૂપ આપધના ચાગ્યથી નીરમળ પણાને પામે છે. ૨૨

ધનવત જનને જેમ પુત્ર અને સ્ત્રી તે સંસારની વૃદ્ધીનાં કારણ છે તેમ અભીમાને ભરાએલા પડીત લોકને અધ્યાત્મ શાસ્ત્ર વીનાં માત્ર સંસારની વૃદ્ધી છે; ૨૩ તે માટે અધ્યાત્મ શાસ્ત્રને જાણવું વળી વારંવાર હૃદયને વીષે ભાવવું એના અર્થનું વારંવાર ચીંત ન કરવું અને જે પુરુષ ચાંગ હોય તે નજ શીખવવું પુસ્તક આપવું.

શ્રી અધ્યાત્મ શાસ્ત્રના માહિત્તમના પહેલા અધીકારનો અર્થ પુરા થયા.

હવે શ્રી અધ્યાત્મના સ્વરૂપના બીજા અધીકાર લખીએ છીએ.

હવે શિષ્ય પ્રશ્ન કરે છે ભગવંત અધ્યાત્મનો શું છે કે જેનું નામ આ-
વું જણાવ કીધું ત્યારે બુદ્ધિ કહે છે કેજે શિષ્યા શાસત્રીયાદિને જનને
કહું છું તે સંભળ; ૧ જે બુદ્ધીશનના માહિત્તમ અધીકાર નાશ પામ્યો છે

અને જે આત્માને આશ્રીને યુધ્ધ ક્રીયાએ અંતરે આત્માને વીધે પ્રવર્તે તેનું નામ પરમેશ્વર અધ્યાત્મ કહે છે. ૨

સામાર્થ્ય ચારીત્ર જેમ સર્વ ચારીત્રને વીધે અનુગત કારણ પછાં વરતે છે તેમ સર્વજ્ઞને વીધે અધ્યાત્મ પણ સહ ચારી પછાં વરતે છે. ૩ અપુન બંધી જે ચોરો ગુણુઠાણા ત્યાંથી માંડીને અઘડમા ગુણુઠાણા લગે અનુક્રમે જે આત્માની વિશુદ્ધતા પ્રગટ થાય તે સર્વ અધ્યાત્મ ક્રીયા જાણવી. ૪

અને જે આહારો પંધીને અરથે તથા પુનઃ પામવાની રીધી તેની ગૌરવતાએ બંધાણા થકાં ભવાભીનંદી જે ક્રીયા કરે તે સર્વ અધ્યાત્મ ક્રીયાની વૈરાણી જાણવી. ૫ ૧ કુદ્રતા ૨ લોભ ૩ રતિ ૪ દીનતા ૫ મત્સરીપણુ ૬ ભય ૭ શઠતા ૮ અજ્ઞાનતા. એ ભવાભીનંદી પાણાના સગ થકી જે ક્રીયા કરે તે ક્રીયાના આરભ નિઃક્રણ થાય છે. ૬

૧ શાંતગુણ ૨ દાંત ગુણ ૩ સદા ગુપ્તીય ઇદ્રીયપણુ ૪ મોક્ષાર્થીપણુ ૫ વીશ્વનુ વાત્સલ્યતા પણુ ઇત્યાદીક નીરંદભી પછાં જે ક્રીયા કરે અધ્યાત્મ ગુણુની વૃદ્ધી કરતા થાય ૭ તે માટે જેને તત્વ પુછવાની સજ્ઞા ઉપની છે તથા તત્ત્વ પ્રતે હવે પુછવાને સન્મુખ થયો છે સાધુને પાશે તત્ત્વ પ્રતે સાંભળવાને અરથે જાવાનુ શીલ છે એમ ક્રીય યોગને વીધે રહ્યો થકો ધર્મતા તત્ત્વને પુછે છે. ૮

એમ તત્ત્વને અગીકાર કરતો થકો જેને પુરવે પ્રતીપન થયો છે સમ્યક્ત દર્શન એવા શ્રાવક તથા ચતી તે ત્રણ પ્રકારના ૧ ઉપસમ સમકેતિ, ૨ ક્ષયો પસમ સમકેતી, ૩ ક્ષાયક સમકેતિ તે અનુતાનુ બંધીના અશ ખપાંચુ છે જેણુ ૯ વળી જેણુ દર્શન મોહનીય ખપાવી છે અથવા મોહનીયને ઉપ સમાવી છે એહવા જે ઉપાશાંત મોહા ક્ષયક શ્રેણીને વીધે વરતે છે તથા જેણુ મોહનો ક્ષય કર્યો છે તે સન્નેગી કે વળી તથા અન્નેગી કે વળી ભગવંત જાણવા. ૧૦

એ અનુક્રમે જે કક્ષા તે સધળા એક એક થકી અસંખ્યાત ગુણી નીઝરાના કરતા છે, એક કલાએ કરીને પણુ અધ્યાત્મની વૃદ્ધીને અરથે ઉદ્યમ કરવો એહીન હેતુ છે. ૧૧ જેમ રથના બે ચક્ક તેરથની સાથે સલગ્ન છે તથા પક્ષીની બે પાંખો તે પક્ષીની સાથે સલગ્ન છે તેમ એક સુદ્ધ જ્ઞાન અને બીજી સુદ્ધ ક્રીયા એ બે અશ તે અધ્યાત્મની સાથે સલગ્ન છે. ૧૨

પુરે તો નીશ્ચય નય અને વ્યવહાર નયનો આરોપણુ માત્ર ઉપચાર થીન છે પણુ પાંચમા ગુણુઠાણાથી માંડીને એ નય ઇરછે છે ॥ ૧૩ ॥ અને ચોથે ગુણુઠાણુ પણુ યુ મૃખાદીક ક્રીયા તે ઉચિત છે જેમ કોઈને સોનાના ઘ

રેણાં ન મીલતાં હોય તો તેને રૂપાનાં મીલે તે પણ રૂઠાં મનાય. ॥ ૧૪ ॥

સભાવે કરીને સહીત વીચીત્ર પ્રકારનાં દર્શન બેદ કરીને અપુનઝંધી ને ચોથો ગુણુઠાણો તેહની જે કીયા તે જે પણ ધરમના વધનને કરનારી છે ॥ ૧૫ ॥ તોપણ ભલા આશય થકી અપુદ્ધ કીયા કરે તે પણ શુદ્ધ કહેવાય ત્રાંબુ જે છે તેને ગાળી તેમાં રસાયનુ વેધ કરયાથી રસાયન મેળવવાથી સોનુ થઈ જાય છે. ॥ ૧૬ ॥

એહીજ કારણ માટે ધીર બુધીના ધણી રત્નવર્ધના મારગને વીધે પ્રવેશ કરવાને મીથ્યા દ્રષ્ટીવાળાજાને પણ દ્રવ્ય સમકીતનો આરોપ કરીને ચારીત્ર આપે છે ॥ ૧૭ ॥ જે પ્રાણી સસારનુ નીરગુણપણુ જાણીને વ્રત પાળવાને ધીર થાય તે પ્રાણી ધર્મને જોગ જાણુવો અને અતરંગ ભાવનો બેદતો દુઃખીકરીને સમજાય છે માટે તે ઉપયોગમાં ન કરવો. ॥ ૧૮ ॥

કદાપી કોઈ એમ કહેશે જે ભાવ જાણુયા વીના ચાગીત્ર દેવાથી શીધી અશીધી સર્વ હાણાઈ જાય તેવારે ભગ્યને પણ દીક્ષા ન આપવી કેમકે તેને અતરંગની ખબર નથી અને એ રીતે દીક્ષા ન આપવાથી સમ્યગ માર્ગનો ઉછેદ થાય ॥ ૧૯ ॥ એમ અશુદ્ધનો અનાદર કરે અને શુદ્ધ જોગનો અલ્યાસ ન કરે ત્યારે દર્શન જે સમકીત તે પણ શુદ્ધ ન થાય કેમકે એક નિર્સર્ગ સમકીત ઠાળીને શુદ્ધ કરવુ તે પણ અલ્યાસથીજ થઈ શકે ॥ ૨૦ ॥

શુદ્ધ મારગને અનુરાગે કરીને અસહતા ભાવે જે આત્માની નિરમળતાયે ગુણુવત પ્રાણીને આધીન થઈને વરતે તો તે પ્રવૃત્તિ કોઈ ઠેકાણે હાણાય નહી ॥ ૨૧ ॥ વિષયે કરીને આત્માયે કરીને અને અનુબધે કરીને એ ત્રણ પ્રકારની વિશુદ્ધિ છે તે એકેકથી નીરમળ છે એ ત્રણે કરમ છે તેમાં જે દુઃખથી પોતાના આત્માને છોડાવવાને અપાપાત પ્રમુખ કરે તેને વિષય શુદ્ધિ કહીએ. ॥ ૨૨ ॥

અજ્ઞાનીને આત્મ શુદ્ધ નામે બીજી શુદ્ધિ થાય તે લોક દ્રષ્ટીએ પચિયમ ત્રણ નિયમ પ્રમુખ પાળે છે એ બીજો બેદ ત્રીજો આત્માનુ બધ તે કહીએ જે શાંત વૃત્તિય તત્વનુ સવેદન કરે ચીંતન કરે ॥ ૨૩ ॥ પેહેલી શુદ્ધિમાં અજ્ઞાનની બોહોળતા ધણી છે તેણે કરીને મોક્ષના સાધનને બાધ કરે અને તેના સદ્ભાવ થકી શુભ આશયનો લેશ માત્ર હોય તો તેથી જન્મ મરણની પરપરા કાંઈ દુર નહી એહવો જોગાલ્યાથી પુરૂષ કહે છે ॥ ૨૪ ॥

આત્મ શુદ્ધિ નામે બીજી જોગ થકી કાંઈક લેશ માત્ર દારાની હાની તે

થાય પણ પરપરાયે ઘણા દોશ થએલા તે ડોકાના ચુરખુની પેઠે એક ડોકાનો નારા થાય પણ તેથી બીજા ઘણાં ડોકાં ઉત્પન્ન થાય ત્રીજી શુદ્ધી આત્મતી ક છે તેથી કરમની હાની થાય કેમકે તે ગુરૂતા ભાવ અને લઘુતા ભાવની વિચારણ કરવાથી મગટે એહવી છે ॥ ૨૫ ॥ ૧૧૩૫ થકી જે ક્રીયા શુદ્ધ છે તે જ નિશ્ચયપણે આત્માને વિશુદ્ધતાની કરનારી છે માટે શુદ્ધ ક્રીયા કરવી મુની દ્ર જે પરશ્વર તેમણે ખતાવ્યા જે વ્યવહાર તેનું સેવન કરવે કરીને ઘણા આદર સહિત ક્રીયા કરે તો મારગ રત્નત્રય તેનું બીજા મગટ થાય છે, ॥ ૨૬ ॥

ગુરૂની આજ્ઞાને આધીન રહેવાથી દ્રવ્ય દીક્ષા લીધી હોય તો પણ વિચાર ઉલાસની-અનુક્રમે વૃદ્ધી કરીને ઘણા છવ પર્મ પદને પામ્યા છે ॥ ૨૭ ॥ એ રીતે અધ્યાત્મના અભ્યાસકાળને વિષે પણ ક્રીયા કોઈક લેશ માત્ર નીશ્ચયે વરતેજ છે અને શુભકારી આઘ સંજ્ઞાને સહચારીપણે તીહાં જ્ઞાન પણ કાંઈ વરતે છે. ॥ ૨૮ ॥

એજ કારણ માટે જ્ઞાનને ક્રીયારૂપ તે અધ્યાત્મપણું વરતે છે જે જ્ઞાન ક્રીયારૂપ તે અધ્યાત્મ છે એજ જ્ઞાન ક્રીયા નિર્દભાચારે કરીને મનોહર એહવો જે પ્રાણી તેને વિષે ઉત્તરોત્તર વૃદ્ધીને પામે છે. ॥ ૨૯ ॥

અથ શ્રી અધ્યાત્મ સ્વરૂપ નામે બીજા અધીકાર સમાપ્ત.

હવે દંભ ત્યાગ નામા ત્રીજા અધીકાર કહ્યું છે.

મક્તિરૂપી વેલીને દહન કરવામાં કપટ તે અગ્ની સમાન છે ને ક્રીયા રૂપ ચંદ્રને આસ કરવાને કપટ તે રાહુ છે અને કપટજ દુર્ભાગ્યનું કારણ છે અધ્યાત્મ સુખને ગળી જનાર ભુગળી તે પણ કપટજ છે ॥ ૧ ॥ જ્ઞાન રૂપ પર્વતને તોડવાને કપટ તે વજ્ર સમાન છે કામરૂપી અગ્નીની વૃદ્ધી કરવાને ધૂત જ્ઞેષ્ઠ્યે તો કપટજ છે વ્યસનના મીત્ર તે કપટ છે અને વ્રતરૂપ લક્ષ્મી ના ચોર પણ દંભજ છે ॥ ૨ ॥ કપટ રાખી વ્રતને વિષે રહી જે પ્રાણી હો ઠાની નાવમાં બેસીને સમુદ્ર તરવાની ઇચ્છા રાખે છે તેવો જાણુવો, ॥ ૩ ॥

તે તથે પણ શુ ને વ્રતે પણ શુ જે કપટ દીશાને નહી તદ્દ તો સર્વ ની બંધ છે, તે આરણ્યે પણ શુ અને દીવે પણ શુ જે દ્રષ્ટીએ અધ છે તો તેહને સર્વ ઠકાણે અધકારજ રહેશે ॥ ૪ ॥ કેશનો હોય કરવો ભુમી ઉપર સચન કરવું ભીક્ષા માગવી શીજ વ્રતાદીક પાળવાં એ મર્મ ધર્મ કરાણી માત્ર કપટે કરીને દુઃખાઈ જાય છે; જેમ સુંદર મણી હોય તેને ઉપર થકે હામ લાગવાથી તેની કાંતી મદ થાય છે તેહની પેઠે જાણુવું ॥ ૫ ॥

રસનું લોલ પીપાણુ સુખેથી તળય દહની શોભા પણ સુખેથી તળય કીમ જોગાદીકને પણ સુખેથી તળય પણ કપટના ત્યાગ કરવો ઘણું વિકટ છે ॥ ૯ ॥ પોતાનો દષિને ઢાકી રાખે તેથી લોકમાં પુનઃના થાય તથા મોટાઈ થાય એટલીને પુનઃપ્રમુખની લાલચ માટે મુરખ પ્રાણી પોતાના આત્મા ને કલ્પના ઉપજાવે છે. ॥ ૭ ॥

જેમ કલકા નારીનું શીળ જે આચાર તે કુશીળની વૃદ્ધિને અરથેજ હોય તેમ કપટ વર્ષના ધરનાર વ્રતવ્રતાને લવની વૃદ્ધિ થાય તે અવ્રતની વૃદ્ધિને અરથેજ થાય ॥ ૮ ॥ કપટના વિપાકને જાણતા થકા પણ મુખ્ય અજ્ઞાની પ્રાણી તેજ કપટને વિષે વિસ્વાસ કરતા થકા પગલે પગલે ખલના પામે છે ॥ ૯ ॥

અહો ઇતી ખેદ જુઓ મોહ રાજનો મહીમા જે લગવત સમઘી દીક્ષા તે પણ જેમ કાળજે કરીને ચીત્રમણનું લોપ થાય છે તેની પરે કપટ કરીને લોપી નાંખે છે. ॥ ૧૦ ॥ જેમ કમળને વિષે હેમ શરીરને વિષે રોગ વન ને વિષે અગ્ની દીવશને રાત ગ્રંથને વિષે મુખ્યતા સુખને વિષે કળેશ તે ઉદ્ધવના કરતા છે તેમ ધર્મને વિષે કપટ તે દુઃખ કરતા છે. ॥ ૧૧ ॥

એટલીજ હેતુ માટે મુળ ગુણ પચ માહાવ્રત અને ઉતર ગુણ કરણ સી તરી પ્રમુખ ધરવાને જે પ્રાણી સમર્થ ન હોય તેણે આવકનાં વ્રત પાળવાં તે યુક્ત છે પણ કપટ ચારીને જીવવું તે રૂઝ નથી ॥ ૧૨ ॥ હવે જે પ્રાણી વ્રતને મુકવાને સમર્થ નથી કેમકે જેને વ્રત ઉપર દ્રઢ રાગ લાગ્યો હોય તે મુકી શકે નહીં તો તેને સવીજ પક્ષ અગીકાર કરવો શક્ય છે કેમકે નિરદંભી સાધુની શેવના કરવાથી ઘણા ગુણ થાય છે ॥ ૧૩ ॥

નિઃકપટી હોય શુદ્ધ શીઘ્રાતના ભાષક હોય તે ગુણ કરીને તે ઉસન્ના પ્રમુખ સાધુ જે થોડી પણ જતના કરે છે તેપણ તે ગુણના રાગીપણથી વસ્તતા થકા તેને નીઝરા થાય છે ॥ ૧૪ ॥ પોતાથી વ્રતનો ભાર નથી ઉપડતો એવું જાણ્યા છતાં પણ જે પોતાના આત્માને પ્રગટ રીતે કપટ કરીને યતિપણુ ઠરાવે છે સંજમીપણુ સ્થાપે છે તે લીંગીનું નામ લેતાં પણ પાપ થાય છે તો તેની શેવના તો પાપકારી થાયજ એમાં સ્થુ કહેવું ॥ ૧૫ ॥

જે લીંગી ભલી રીતે દ્રવ્ય ક્ષેત્રકાળ ભાવ જીવને યતન નથી કરતા તે લીંગીયતી એવે નામે કરીને કપટી થઈ લોકને ઠગતા કરે છે ॥ ૧૬ ॥ જે હીણાચારી થકા કપટના ધરનારો લિંગી હોય અને તે યતિ ધર્મ છે એકવી પ્રશીદી થઈ હોય તેના લોભ કરીને તેણે પોતાના આશ્રવને ઢાંક્યા હોય

એહવા જે યતિ તે સમગ્ર જગત તે તૃણ તુલ્ય જાણે છે. ॥ ૧૭ ॥

પોતાના આત્માની વકાઈ કરે ઘણુકપટ ધરે અને પારકા અવરણવાદ જો લે તેણે કરીને કઠીણ કર્મ બાંધે છે તે પુરૂષો તે ચોગીના જન્મને બાંધ કર નારાં છે તે શુદ્ધ ચારીત્રને પામી શકે નહીં ॥ ૧૮ ॥ માટે અનર્થનુ કારણ જે કપટ તેને ધર્માર્થી પ્રાણીય તજવુ કેમકે આત્માની શુદ્ધી તો સરળતા ભાવે થાય છે એહવુ આગમને વિષે કહ્યું છે ॥ ૧૯ ॥

શ્રી તીર્થંકર દેવે એકાંતને આજ્ઞા પણ નથી કીધી તેમ નિષેધ પણ નથી કીધો તો પણ જે કાર્ય કરવુ તે કપટ રહીત કરવુ એહીજ પરમેશ્વરની આજ્ઞા છે ॥ ૨૦ ॥ જેમ વાહાણમાં છીદ્રનો લેશ હોય તે પણ સમુદ્ર તરવામાં ચોગ્ય નહીં તેમ અધ્યાત્મને વિષે જેનું મન રંગાણુ છે તેને જરા પણ કપટ કરવુ તે ચોગ્ય નથી. ॥ ૨૧ ॥

જેમ મહીનાથજીને કપટનો લેશ પણ સ્ત્રી વેદનો કારણ થયો માટે મહાન મુશુષે કપટ તજવાને ઘણો યત્ન કરવો. ॥ ૨૨ ॥

ઇતી શ્રી દલ ત્યાગ નામા ત્રીજે અધીકાર સમાપ્ત થયો.

હવે ભવ રૂપરૂપ ચીત્તવન નામો ચોથો અધીકાર કહે છે.

એટલા માટે નીરદંભ આચારણા કરવાને માટે જે ચેતન તુ સાવધાન થા આત્મ સ્વરૂપનુ ચીત્તવન કર કેમકે ક્ષણ માત્ર પણ સદ બુદ્ધી હૃદયમાં ધરીને આત્મ રસુરૂપની ચીંતા કરવી તેહીજ આત્મ દીશારૂપ સરોવરની લહરી છે તે શીતળતા કરે એહવી છે એહીજ સજ્જન લોકને વૈરાગ દીશારૂપ પવન ધુણું પુષ્ટતાકારી છે માટે તે આત્મીક સુખને અરથે સાધવી ॥ ૧ ॥

એક તરફ કામરૂપ વકવાનલનો અગ્નિ બળી રહ્યા છે તે દુઃખે સહન થાય એહવો છે અને એક તરફ પંચ પ્રકારના વિષય રૂપ પર્વત તેહથી પડ્યા જે ઉન્મદ રૂપ પથરા તેણે કરીને ભયકર એક તરફ વિકારી દિશા રૂપ નદીના સગમ થકી ક્રોધના આવર્ત પડ્યા છે એહવો જે આ સંસાર સમુદ્ર તે ને વિષે કહો કયા ઠેકાણે પ્રાણીને ભય નથી સર્વત્ર ભયજ વર્તે છે. ॥ ૨ ॥

જે સંસારને વિષે રતીના સતેષે કરીને ચપળા એહવી જે બાંધાતે કટક જવાળા વરતે છે વળી નીળ કમળ દળના સરીખી જેની કાંતિ છે એહવા નેત્રના કાણામાંથી જે જોવુ તેવું નામ કટાક્ષ તે રૂપ ધૃમતા મમુહુ બાલે છે તથા સ્ત્રીના અંગ તે અગારા સમાન છે જે અંગ વડે ઘણા પ્રકારના વિકાર પ્રગટ થાય છે તે માટે સંસાર રૂપ અગ્નિમાં બળી રહ્યા જે પ્રાણી

શું કહીએ. ॥ ૧૫ ॥

સૌની દ્રષ્ટીના ખુણા તે મનોહર છે માટે તેના જોવાથી હરખ ઉપજે છે અને સૌની કોપ યુક્ત દ્રષ્ટી ખરાબ છે માટે તે દેખીને ખેદ ઉપજે છે તથા ઘણા ધનવાળા પુરૂષને ગુણીજનો સ્તુતીયાદી કરીને રીઝવે છે કષ્ટ સહીને તેમના રોષ ઉતારે છે એ સઘળું મોહ થકી થાય છે માટે જીવે મોહ રૂપી રાંજનું કેવું વિષમતાપાણું છે કે જે તજવા ચોગ્ય છે તેના આદર કરાવે છે અને જેના આદર કરવો જોઈએ તેના ત્યાગ કરાવે છે ॥ ૧૬ ॥

જીવને તત્ત્વ વિચારણા કરવી તે સૌ છે વિનય કરવું તે પુત્ર છે ગુણને વિષે જે રતી કરવી તે પુત્રી છે ને સ્યાદાદપણે વિવેચન કરવું તે પિતા છે જે પારકી નીંધા તજવી તે આત્માની માતા છે એવું જે અંતરગ કુટુંબ છે તેતો જેવારે આત્મા શુદ્ધ થાય તે વારે પ્રગટ રીતે પેદા થાય પણ તેને જે પુરૂષ સંજોગી સુખમાં મગ્ન થઈ રહ્યા છે તેતો ક્યારે પણ દેખતો નથી ॥ ૧૭ ॥

પ્રથમ પ્રેમ કરતાં દુઃખ છે તે પછી તેને નીશ્ચલપણે રાખવાને પણ ઘણું દુઃખ છે વળી તે પ્રેમપાત્રના વીછેદ થાય તો મરણ થાય અથવા પ્રેમ દુટે ત્યારે સહુથી વધારે દુઃખ ઉપજે અને તે સહન કરવાને છાતી ઘણી કઠણ રાખવી પડે નીમાડાના પાકને વિષે આરોપણ કર્યો એહવે જે ઘડો તેના સરીખી તાપની ઓહોળતા છે જ્યાં તો એહવો જે આ સંસાર રૂપ નીમાડો ત્યાંહાં સુખ તો કાંઈજ નથી સમગ્ર દુઃખમયજ છે ॥ ૧૮ ॥

આ સંસારને વિષે ધર્મરાજના કટકને તો મૃગનયનીના દ્રષ્ટી રૂપ બાણે હણી નાખ્યું છે રાગ દ્વીશા રૂપ રૂઢીર વડે લોપાઈ ગયા છે રૂઢ્ય પ્રદશ તે જેના તેના ઉપર અનેક પ્રકારના મન તન સખધી કપટ રૂપી ગીધ પક્ષીચો ભમી રહ્યાં છે એહવો મોહ મોહ રૂપ કોણી રમણ રાજ તેની રણસુખી સમાન આ સંસાર છે. ॥ ૧૯ ॥

ક્ષણમાં હસે ક્ષણમાં ક્રીડા કરે (રમે) ક્ષણમાં ખેલ કરે ક્ષણમાં ખડું પ્રકારે રહે ક્ષણમાં વિલાપ કરે ક્ષણમાં અનેક પ્રકારના વિવાદ કરે ક્ષણમાં નાશી જાય ક્ષણમાં હરખીત થાય નાશવા માંડિ ઇત્યાદીક ઉન્માદ સંસારને વિષે દહ ધારી માણીચો કરે છે તે સર્વ મોહરાજને આધીન થકા કરે છે ॥ ૨૦ ॥

અસપુણ વિદ્યા જેમ પંડીતને તેમજ ખજ માણસની મીત્રાઈ વળી રાજ્ય સભામાં અન્યાયની પ્રનાલીકા એટલે અન્યાયના માર્ગ તથા વિધવા સ્ત્રીનું જીવન વળી સુખે ભરતારના આગળ સૌના કનેહની લેહેરી તે જેમ ખેડના પાત્ર

થાય છે તેમજ સંસારની ક્રીડા તે સજ્જન છે તેથી તત્વદર્શી પ્રાણી દુઃખ પામે છે ॥ ૨૧ ॥

જેમ પ્રભતના સમય સપ્તની રચના નિષ્કુળ થઈ જાય છે જેમ કોઈની આખમાં ઝાકળ આવી હોય તેને આકાશમાં બે ચંદ્રમા ભાશે પણ નિરમળ દ્રષ્ટી થતાં બે ચંદ્રમાનુ ભ્રાંતી જ્ઞાન મીટી જાય છે તેમ સંસારથી ન્યારા રહ્યા એહવા જે સ્થીર બુદ્ધી વાળા તત્વ જ્ઞાન સમજેલા સાધુ તેને આ સંસાર તે મીઠ્યા રૂપ ભાસે છે. ॥ ૨૨ ॥

સ્રીની વાણીએ કરીને તથા વીણા નાદ કરીને સુખ સંજ્યાએ કરીને વળી મસજણ સરીરને ચાપણુ તેણે કરીને જે સુખ ઉપજે છે તે અમૃતે કરીને ઘુટે લુ હોય તેણે છે, એહવુ પુર્વે બાળ અવસ્થામાં એટલે અજ્ઞાન દીસામાં એહવુ હતુ પણ હવે સહસાત્કારે અમને તત્વ દીશાના રહસ્યની પરિ કલના થઈ જાણુ પણુ થયુ તેથી સંસારને વીધે તત્વ રૂચી વર્તતી નથી પણુ આત્મ તત્વમાં રૂચી થઈ છે. ॥ ૨૩ ॥

સંસારના સમસ્ત પ્રપંચ તે અતી કઠીણતા ધરતા થકા છે માટે મુજને કાષ્ટ અને પાપાણીની પુતળીના સ્તનની પેઠે પ્રીય નથી લાગતા કેમકે અજ્ઞાનનુ વાદળ ગળી ગયું છે અને આત્મીક જ્ઞાન રૂપ ચંદ્રોદય થયો તેથી સહજ ચીદાનંદરસની શીતળતા પ્રગટી તેણે કરી વીધય વાયુની અરતી મટી ગઈ, ॥ ૨૪ ॥

સંસારને વીધે હાથી ઘોડા બળદ પ્રમુખ જે રાજ્ય લક્ષ્મી છે તે સ્યુઅંત રમ આત્માને નથી, અર્થાત છે જ્ઞાન હાથી ધ્યાન ઘોડા સમતા તે બળદ એ લક્ષ્મી આત્માની છે અને તુજ મન વડે બાળ્ય સાથે પ્રેમ કરે છે તો પોતાના આત્મા સાથે રતી કેમ કરતો નથી આત્મીક સુખ તજીને પુદ્ગલીક સુખને ઇચ્છે એહવા મુખ્ય કોણ હોય, ॥ ૨૫ ॥

પુદ્ગલીક સુખ કેવુ છે એક તો પરાધીન છે સ્વભાવે ક્ષય થવા લાયક છે વીધયની પંછના વડે મલીન છે એમ સંસારને વિષે ભયનાં સ્થાનક ઘણાં છે તે છતાં કમતીના ઘણે સંસારમાં રમે છે અને પંડીત લોકને છે તે સ્વાધીન સુખમાં રમે છે તે સુખ કે સંજો કોઈ કાળે ક્ષય પામે નહીં ઇદ્રીચોની ઉત્કૃષ્ટ તાચે રહીત છે પ્રાણી આત્મામાં ક્ષય પામ્યા છે તે પ્રાણી સકળ ભય દીગા રહીત થકા પરમાનંદ વિષે વિવન રહે છે ॥ ૨૬ ॥

આ જગતી રાજા પંડીત લોક એમ કહે છે જે પોતાના આત્મભાવના સ્વરૂપનુ ચીતન તેને વિષય મનુકારણ છે અને જન્મતને અભય દાનનો દેવા વાળો છે

જેણે કીરકતા ભાવે ખુદી કરી છે તેને આત્મ સ્વરૂપે જ્ઞાન સ્વીકૃતિ થઈ ચક્ર ચક્ર કીરણ કર્યું સર્વોખી ઉજ્જવળ યશ લક્ષ્મી તે પોઠપણે વીસ્તાર મામે જિવાંત સ્વ જ્ઞાની તે જીવશ્વર પ્રણીત શીઘ્રાંતના તત્વની મર્યાદાએ વર્તે ॥ ૨૭ ॥

ઈતિ શ્રી માહા ઉપાધ્યાય શ્રી જ્ઞાન

વિજયજી કૃત ભવ સ્વરૂપ ચીત્તવન

નામા ચોથો અધીકાર શરમાસ

હવે વર્ષરાગ્ય સંભાવ નામે પાંચમો અધીકાર કહે છે.

ભવનુ સ્વરૂપ જાણ્યા થકી સંસાર ઉપર દેશ થયા થકી સંસારનો નિરગુણપણે દેખવા થકી સીત્ર પણે સંસારના વિદેહનો વૈરાગ્ય આત્માને વિષે પ્રગટ થાય ॥ ૧ ॥ વિષય સુખની નિબત્તી પ્રાપ્તિપદે જે વૈરાગ્યનુ વર્ણન કરે છે તેનું મન ઘટમાન નથી જ્યાં સુધી દ્રવ્ય છે ત્યાં સુધી વીષય છે એહવી પ્રશીધી છે અર્થ સત્ત્વે વિષય સત્ત્વ હતી ॥ ૨ ॥

જે એમ જાણે છે કે હું કોઈ કાળે સંસારને વિષે આવ્યોજ નથી જે અનતીવાર વિષય સેવ્યા છે તે છતાં આ વિષય નવા પાચ્યો એવો જમ જેને ઉપજે છે એવા જે કામ બોગને વિષે મુગ્ધાઈ રહ્યા છે તેની અભીલાષાનો નાશ થતોજ નથી ॥ ૩ ॥ જેમ ઇંધને અગ્ની ઘટે નહીં પણ ઉલટી વૃદ્ધી પામે તેમ વિષય શેવતા કામ બોગ પણ કદાપી ક્ષય પામે નહીં ઉલટી શક્તિ ઉલાસ પામતી જાય વારંવાર વધતીજ નાય ॥ ૪ ॥

જેમ સિંહને સોપાણ નથી સર્પને જેમ સમતા નથી પર્વો છે તેમને વૈરાગ્ય દાહીલો છે પણ સુગમ નથી ॥ ૫ ॥ કર્યા વિના ચીતમાં વૈરાગ્યની ધારણા કરે છે તે કપ ટાળવાની ઇચ્છા કરે તેવું છે ॥ ૬ ॥

જેમ લોકાનો માણ તપો દોષ તે પાણીના ખીંડ

૧ વિષયમાં જે મુ-
૨ વિષયનો ત્યાગ
૩ આ વિના રામ
૪ નીકળે તેમ જે

વા નીકળે તેમ જે
૫ નીકળે તેમ જે

તુ ચીત વિષયા સંક્રિષ્ટ છે તેના રૂઢ્યમાં વૈરાગ્ય રહી શકતુ નથી ॥ ૭ ॥ આને
અમાસની રાત્રીએ અદ્રઃ ઉજોઅને જે વાંઝીયા વૃક્ષને રૂઢ આવે તો વિષય
અવના રૂઢ્યમાં વૈરાગ્ય સંક્રમે ॥ ૮ ॥

૧૦ ભવની વૃદ્ધીના હેતુ ઉપર જેને દેષ હોય વિષયને વિષે જેની પ્રવૃત્તિ
ન હોય તે પ્રાણીને સંસારની નિરગુતાના ચીતન થકી નિરાખાધપણે વૈરા-
ગ્ય ઉપજે ॥ ૯ ॥ એથા ગુણઠાણને વિષે પણ સમકીતવત જ્ઞાતા પુરુષ
તીશ્વરપણે સંસારની નિરગુતાને જુએ છે તો તેને વૈરાગ્યની પ્રાપ્તિ થાય છે
તે યુક્ત છે ॥ ૧૦ ॥

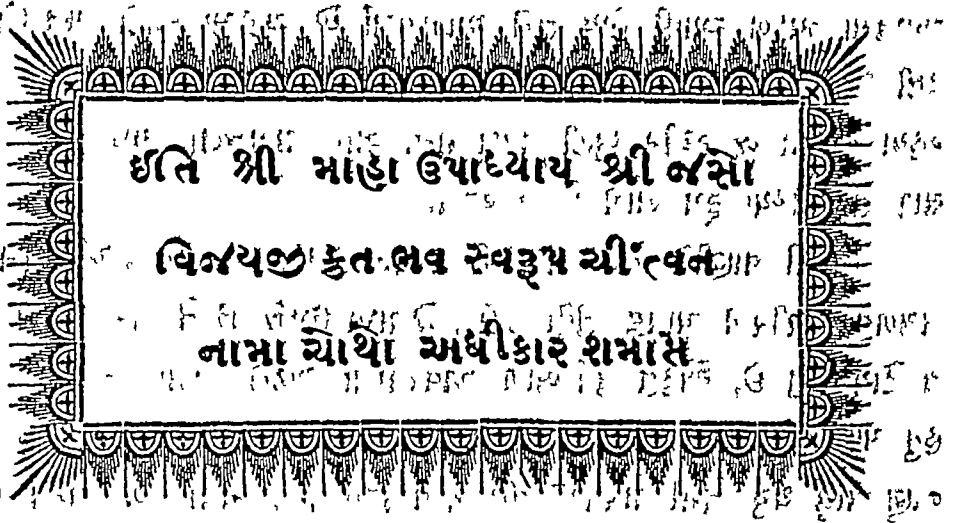
ચારીત્ર મોહનીના મહીમા સાચોજ છે કેમકે નીશ્ચે થકી અન્ય જગ હે-
તુએ પણ રૂઢનુ અચોગ્યપણુ તે થકી જોવામાં આવે છે ॥ ૧૧ ॥ શમકેતની
દીશા વિશેષે કરીને તે એથા ગુણઠાણે પણ સર્વથા વૈરાગ્ય નજ હોય એમ ન
જાણવુ તીહાં પણ પોતાના આત્મીક શ્વભાવની રમણતાએ કુસંગપણુ હણા
ય છે એ અર્થ વીતરાગ સ્તોત્રને વિષે શ્રી હોમાચાર્યજીએ કહેલો છે માટે ચો-
થે ગુણઠાણે વૈરાગ્યપણુ હોય ॥ ૧૨ ॥

જે કાળે દેવતાના રાજની લક્ષ્મી હે નાથ તમે ભોગવી તિહાં પણ
જહાં જહાં રતિ મોહની ઉપજે તે તમે કરી નથી ત્યાં પણ તમે વિરક્ત
પણુજ કરયુ છે પણ રગાયા નથી ॥ ૧૩ ॥ માટે ભવની ઇચ્છા જેને વિ
છેદ થાય છે તેને જે અવશ વેદવા ચોગ્ય ભાવ કરમની પ્રતિ પ્રમુખ જે વિ
રક્ત આત્માને રતિપણુ છે તે સર્વત્ર શુભ વેદનીજ વર્તે છે ॥ ૧૪ ॥

એહીજ કારણ માટે સ્વરૂપ જ્ઞાનના અભ્યાસે કરી અથવા અન્ય વ
સ્તુએ કરી અન્ય વસ્તુનુ પુરવુ તે ક્ષપ કહેવાય તે ક્ષપપણુ જેને નથી તે-
નુ નામ અક્ષેપક કહીચે એહવો અક્ષેપક જ્ઞાનવત નીશ્ચે ભાવનો ગ્રહણ કર
નારો તે પુરુષ જે કાંતાને સ્ત્રી તે તેના ભોગને સન્મુખ પ્રવર્તતો હોય તો
પણ તેહની શુધીના પ્રકર્ષ રીતે ક્ષય ન થાય એટલે જ્ઞાન શુધી તે કર્મ ક્ષ
યનુ કારણ છે એહવુ હરીભદ્રમુરીજ નુ વચન છે ॥ ૧૫ ॥ પરમાર્થ દી
શા થકી સર્વ સંસારને ઇદ્ર જળ સમાન દખતો થકો અનુદેગ દીશા વર્તે
જેને કામ ભોગમાં ઉદેગ નથી રાગ પણ નથી તેણે કરી તેમાં વનમયપણુ
ન કરે તે નિરવિબન પણે યથા ચોગે મોક્ષજ જાય છે ॥ ૧૬ ॥

જે પ્રાણી રાખદાદીક ભોગને પરમાર્થ દિશાએ જતો થકો ઇદ્રજળ સ
માન જાણે તે વિષયાદીકને ભોગવતો પણ તેમાં દોષાતો નથી તે નિશ્ચય

જેણે કારકતા ભાવે છુટ્ટી કરી છે તેને આત્મ સ્વરૂપ જ્ઞાન સ્થિર થયે ચક્ર ચક્ર કીરાણુ કર્ણુ સરીખી ઉન્નવળ યશ લક્ષ્મી તે પોઠપણે વીસ્તાર મામે ઈવાં ત સ્વે જ્ઞાની તે જીવેશ્વર પ્રણીત શીઘ્રાંતના તત્વની મર્યાદાયે વર્તેમા રહે ॥

હવે વર્ધરાગ્ય સંભાવ નામે પાંચમો અધીકાર કહે છે.

ભવનુ સ્વરૂપ જાણ્યા થકી સસાર ઉપર દેશ થયા થકી સસારનો નિ રગુણપણે દખવા થકી સીત્ર પણે સસારના વિછેદનો વૈરાગ્ય આત્માને વિષે પ્રગટ થાય ॥ ૧ ॥ વિષય સુખની નિબપતી પ્રાપ્તિવડે જે વૈરાગ્યનુ વર્ણન કરે છે તેનુ મત ઘટમાન નથી જહાં સુધી દ્રવ્ય છે તીહાં સુધી વિષય છે એહવી પ્રશીધી છે અર્થ સત્ત્વે વિષય સત્ત્વ છતી ॥ ૨ ॥

જે એમ જાણે છે કે હુ કોઈ કાળે સસારને વિષે આવ્યોજ નથી જે અ નતીવાર વિષય સેવ્યા છે તે છતાં આ વિષય નવા પ્રાપ્ત્યે એવો ભ્રમ જેને ઉ પજે છે એવા જે કામ ભોગને વિષે મુઝાઈ રહ્યા છે તેની અભીલાષાનો નાશ થતોજ નથી ॥ ૩ ॥ જેમ ઈંધને અગ્ની ઘટે નહી પણ ઉલટી વૃદ્ધી પ્રાપ્તે તેમ વિષય શેવતા કામ ભોગ પણ કદાપી ક્ષય પ્રાપ્તે નહી ઉલટી શક્તિ ઉભાસ પ્રા પ્તી જાય વાર વાર વધતીજ જાય ॥ ૪ ॥

જેમ સિંહને સોપાણુ નથી સર્પને જેમ સમતા નથી મુ વિષયમાં જે મ વર્તે છે તેમને વૈરાગ્ય દાહીલો છે પણ સુગમ નથી ॥ ૫ ॥ વિષયનો ત્યાગ કર્યા વિના ચીતમાં વૈરાગ્યની ધારણા કરે છે તે કપલ્ય કરેલા વિના રોગ દાણવાની ઈચ્છા કરે તેવુ છે ॥ ૬ ॥

જેમ લોહાનો ધાણુ તથા દોય તે પાણીના ખીંકને વિધવ જાય છે તેમ જે ને

નુ ચીતાવિષયા સક્તિ છે તેના રૂઢ્યમાં વૈરાગ્ય રહી શકતુ નથી ॥ ૭ ॥ જો
અમાસની રાત્રીએ ચંદ્ર ઉગે, અને જો વાંઝીયા વૃક્ષને ફળ આવે તો વિષય
જીવના રૂઢ્યમાં વૈરાગ્ય સક્તિ ॥ ૮ ॥

૧૦ ॥ ભવની વૃદ્ધીના હેતુ ઉપર જેને દેખ હોય વિષયને વિષે જેની પ્રવૃત્તિ
ન હોય તે પ્રાણીને સંસારની નિરગુતાના ચીતન થકી નિરાખાધપણે વૈરા-
ગ્ય ઉપજે ॥ ૯ ॥ એથા ગુણઠાણને વિષે પણ સમકીતવત જ્ઞાતા પુરુષ
નીશ્વયપણે સંસારની નિરગુતા જાણે છે તે તેને વૈરાગ્યની પ્રાપ્તિ થાય છે
તે યુક્ત છે ॥ ૧૦ ॥

ચારીત્ર મોહનીનો મહીમા સાચો જ છે કેમકે નીચે થકી અન્ય જગ હે-
તુએ પણ રૂઢ્યનુ અચોગ્યપણુ તે થકી જ્ઞવામાં આવે છે ॥ ૧૧ ॥ શમકેતની
દીશા વિશેષે કરીને તે એથા ગુણઠાણે પણ સર્વથા વૈરાગ્ય નજ હોય એમ ન
જાણવું તીહાં પણ મોતાના આત્મીક શ્વભાવની રમણતાએ કસગપણુ હણા
ય છે એ અર્થ વીતરાગ સ્તોત્રને વિષે શ્રી હોમાચાર્યજીએ કહેલો છે માટે એ-
થે ગુણઠાણે વૈરાગ્યપણુ હોય ॥ ૧૨ ॥

જે કાળે દેવતાના રાજની લક્ષ્મી હે નાથ તમે ભોગવી તિહાં પણ
જહાં જહાં રતિ મોહની ઉપજે તે તમે કરી નથી ત્યાં પણ તમે વિરક્ત
પણુ કરચુ છે પણ રગાયા નથી ॥ ૧૩ ॥ માટે ભવની ઇચ્છા જેને વિ
છેદ થાય છે તેને જે અવશ વેદવા ચોગ્ય ભાવ કરમની પ્રવૃત્તિ પ્રમુખ જે વિ
રક્ત આત્માને રતિપણુ છે તે સર્વત્ર શુભ વેદની જ વર્તે છે ॥ ૧૪ ॥

એહીજ કારણ માટે સ્વરૂપ જ્ઞાનના અભ્યાસે કરી અથવા અન્ય વ
સ્તુએ કરી અન્ય વસ્તુનુ પુરવું તે ક્ષપ કહેવાય તે ક્ષપપણુ જેને નથી તે-
નુ નામ અક્ષેપક કહીયે એહવો અક્ષેપક જ્ઞાનવત નીચે ભાવનો ગ્રહણ કર
નારો તે પુરુષ જો કાંતાને સ્ત્રી તે તેના ભોગને સન્મુખ પ્રવર્તે તો હોય તો
પણુ તેહની શુધીના પ્રકર્ષ રીતે ક્ષય ન થાય એટલે જ્ઞાન શુધી તે કર્મ ક્ષ
યનુ કારણુ છે એહવુ હરીભદ્રમુરિજી નુ વચન છે ॥ ૧૫ ॥ પરમાર્થ દી
શા થકી સર્વ સંસારને ઇદ્ર જાળ સમાન દખતો થકો અનુદેગ દીશા વર્તે
જેને કામ ભોગમાં ઉદ્વેગ નથી રાગ પણ નથી તેણે કરી તેમાં ધન્યપણુ
ન કરે તે નિરવિબ્ધ પણે યથા યોગે મોક્ષ જાય છે ॥ ૧૬ ॥

જે પ્રાણી શબ્દાદીક ભોગને પરમાર્થ દિશાએ જતો થકો ઇદ્રજાળ સ
માન જાણે તે વિષયાદીકને ભોગવતો પણ તેમાં જોપાતો નથી તે નિશ્ચય

પર્મપદ જે મોક્ષ તેને પામે છે ॥ ૧૭ ॥ અને જે ભવાભિનેદી બ્રાહ્મી તે સંસારના ભોગનેજ તત્વ કરી માને છે તે બ્રાહ્મી સંસાર સમુદ્રને ઝાલંધી ન શકે કેમકે માયારૂપ ઉદ્ધકના આવેશ તે બ્રાહ્મી કુપથને વિષે જાય છે. ૧૮

તે બ્રાહ્મી ભોગનોજ કલીમત તેણે મોહીત થયા થકો મોક્ષ માર્ગના સાધનને વિશે પણ ભવો ભવો દવીગ્નતાપણે નીશ્ચય થકી રહે છે ॥ ૧૯ ॥ ધર્મની સામર્થ્યતાને કામ ભોગનો સંજોગ હણી શકતો નથી કેમકે ધર્મની સામર્થ્યતા ઘણી બગવત્તર છે દીપક સમાન અલ્પ ધરમને તો કદાપી વાયુ સમાન વિષય ઝાલવી નાખે પણ જન્યુલમાન દાવાનલ સમાન જે મોહા ધરમની વાસના તેને વાયુ નહી શકતો નથી ॥ ૨૦ ॥

જેમ સ્લેષ્મને વિષે માંખી લેપાઈ ફસાઈ જાય છે તેમ વિષયને વિષે ગાઢપણે આશક્ત થતાં બ્રાહ્મી બધાઈ જાય છે. સુકી મૃતીકાના ઝોળામાં જેમ માંખી ફસાતી નથી તેમ આશક્તિ રહીત ઉદાશીન એહવા જે જીવ તે વિષયને વિષે બધાતા નથી ॥ ૨૧ ॥ જેમ રોગને કાઢવાને ઔષધની જ રૂર છે તેમ ઘણા દુષણનો રોધ કરવાને અરથે કચિત 'અનીવૃત્તિપણે' પણ દુષ્ટ નથી જેમ કામ ભોગની ત્યાગ છુટ્ટી દુષ્ટ નથી તેમ અનુભવ જોગે કરીને સહીત જે વરતે તેને કચિત માત્ર અનિવૃત્તિ છે તે પણ નિવૃત્તિ છે તે પણ નિવરત્તિની પઠે દુષ્ટ નથી. ॥ ૨૨ ॥

જેમ શતરૂની શેવના કરનારો પુરૂષ દુઃખીયો થઈને કાલાંતરે સુખી થાય તેમ કદાપી વિષયને શેવનારો કર્મે કરીને તેહીજ વિષયાદીકથી શુદ્ધ થાય એહવી પણ કોઈની મૃતી છે ॥ ૨૩ ॥ જે વિષય તે એકાંતે કર્મે બંધનનુજ કારણ છે એહવો એકાંત નીયમ નથી પણ જે અજ્ઞાની છે તેનેજ કર્મે બંધનનુ કારણ છે પણ જે તત્વ જ્ઞાની સમતા રસમાં મગ્ન છે તેને નથી. ॥ ૨૪ ॥

કેટલાક બ્રાહ્મી વિષયને દ્રવ્યથી નહી શેવતા થકા પણ ભાવથી વિષયને શેવે છે અને કેટલાક બ્રાહ્મી દ્રવ્યથી શેવે છે પણ ભાવથી નથી શેવતા પારકી શેવના કરતો થકો પણ તેહના પરમાર્થ પર મતે ન દતો થકો એહવો જે જ્ઞાની તે કરમમય નથીજ થતો ॥ ૨૫ ॥ એ માટે ઉત્તમ પુરૂષ મોહા પ્રુણ્ય વિપાકના ચોગે કરી પ્રાપ્ત કરી એહવી જે તીર્થકરાદીકની લક્ષ્મી તેને ગર્ભ થકી માંડીને પણ વૈરાગ્યધારા ટુટતી નથી ॥ ૨૬ ॥

જેને વિષય થકી પ્રશાંત થયો છે અને વિશ્રમ રહિત ઇંદ્રીયાના વિષય ન વિમુખ કરવો તેણે કરીને મનાહર વૈરાગ્યમાર્ગ શેવવાનું અને અને વિષયનો પણ ત્યાગ થાય તેતો નિશ્ચય થકી વૈરાગ્ય દિશાનો રાજમાર્ગ છે ॥ ૨૭ ॥ અને જે ઇચ્છા વિના સેહેજે કોઈ કારણ યોગે પોતે ઇંદ્રીય વિકાર થકી નિવર્ત્યો છે પણ પ્રશાંતને આણું ઉદીરવે કરીને અનિયંત્રણાએ કરીને એટલે ઇંદ્રીયનો નિરોધ હજી કર્યો નથી પણ સેહેજ આરીત્ર પ્રમુખના યોગે ઇંદ્રીય નિરોધ થયો છે એહવા તૃપ્તિવંત જ્ઞાની પુરુષ તેનું વૈરાગ્ય તે પુર્વોક્ત રાજ્ય મારગના વૈરાગ્યની એકપદી છે એટલે એક ઠડી છે જેમ ગાડાં ચાલવાના માર્ગને તો મોહોટો માર્ગ કહીએ પણ માણસને પગે ચાલવાના રસ્તો નહાનો થાય છે તેણે તે વૈરાગ્ય પણ નહાનો કહીયે. ॥ ૨૮ ॥

ખળાત્કારે પ્રેર્યા થકા વનના હાથીની પેઠે ઇંદ્રીયો કદાપી વશ થતી નથી ઉલટી અનર્થની વૃદ્ધી કરનારી થાય છે ॥ ૨૯ ॥ લાજે કરી નીચું બુવે છે અને મનમાં દુષ્ટ ધ્યાન ધરે છે એહવા ધર્મ ધુતારા બ્રાણી તે પોતાના આત્માને નરકના કુપમાં નાખે છે. ॥ ૩૦ ॥

શુભ ભાવને અર્પણ કરીને સદા સ્વપર વીવેચન જ્ઞાન યુક્ત ભાવનાવાળા જ્ઞાતા વિરક્ત બ્રાણી ઇંદ્રીયોને ઠગવાને સમર્થ થાય છે પણ ખીજ નથી થતા. ॥ ૩૧ ॥ પ્રવૃત્તિને વિષે અથવા નિવૃત્તિને વિષે જેને સંકલ્પ નથી અને થાક પણ નથી એહવા સભાવે વર્તનારના સર્વ વિકાર દુર થાય છે અને એનું જ નામ અદ્ભુત વૈરાગ્ય પણ છે. ॥ ૩૨ ॥

જેમ કાષ્ટનીપ્રતળીને દારીના સચારે કરી નાચનારીના માફક નાચતી જાઈએ છીએ પણ તેને કર્મબંધન નથી તેમ લૌકિક વ્યવહારને વિષે વર્તતા જ્ઞાની યોગીશ્વર પુરુષ તેહને સંસારની પ્રવૃત્તિ પીડા કરતી નથી ॥ ૩૩ ॥ એ વૈરાગ્ય દિશાને પરદર્શની જગમાયાને નામે પ્રગટપણે બોલાવે છે એ પણ લોકને ઉપકાર કરતા છે એને વિષે દુષણ નથી. ॥ ૩૪ ॥

શીઘ્રાંતમાં પણ સાંભળીએ છીએ કે અપવાદને વિષે પણ મૃગલા મ રીખી પરખદાને પણ નિરાસ કરવી એ વૃષભ તુલ્ય ગીતાર્થની શુદ્ધ જ્ઞાન દીશા બ્રાણવી ॥ ૩૫ ॥ અપરીપક થઈ થકી એવી જે જ્ઞાન દીશા અને જેનું રૂપ ઉદ્દેશીનતા છે તે થકી ચોથે ગુણ સ્થાનકે પણ વૈરાગ્યદીશા પ્રાપ્ત થાય છે ઇતિ શ્રી વૈરાગ્ય સભાવા નામે પાંચમો અધીકાર સમાપ્ત.

પર્મપદ ને ત્રાક્ષ તેને પામે છે ॥ ૧૭ ॥ અને જે ભવાભિનેદી બ્રાહ્મી તે સંસારના ભોમનેજ તત્વ કરી માને છે તે બ્રાહ્મી સંસાર સમુદ્રને ઓલધી ન શકે કેમકે માયારૂપ ઉદ્ધકના આવેશ તે બ્રાહ્મી કુપંથને વિષે જાય છે. ૧૮

તે બ્રાહ્મી ભોગનોજ કલીમત તેણે મોહીત થયા થકો ત્રાક્ષ માર્ગના સાધનને વિશે પણ ભવો ભવો દવીગ્નતાપણે નીશ્ચય થકી રહે છે ॥ ૧૯ ॥ ધર્મની સામર્થ્યતાને કામ ભોગના સંજોગ હણી શકતો નથી કેમકે ધરમની સામર્થ્યતા ઘણી બગવત્તર છે દીપક સમાન અલ્પ ધરમને લો કદાપી વાયુ સમાન વિષય ઓલવી નાખે પણ જનજુલમાન દાવાનલ સમાન જે માહા ધરમની વાસના તેને વાયુ નહી શકતો નથી ॥ ૨૦ ॥

જેમ સ્લેષમને વિષે માંખી લેપાઈ ફસાઈ જાય છે તેમ વિષયને વિષે ગાઢપણે આશક્ત થતાં બ્રાહ્મી બધાઈ જાય છે. સુકી મૃત્તીકાના ગ્રોળામાં જેમ માંખી ફસાતી નથી તેમ આશક્તિ રહીત ઉદાશીન એહવા જે ભવ તે વિષયને વિષે બધાતા નથી ॥ ૨૧ ॥ જેમ રોગને કાઢવાને ઔષધની જ રૂર છે તેમ ઘણા દુષણનો રોધ કરવાને અરથે કચિત અનીવૃત્તિપણો પણ દુષ્ટ નથી જેમ કામ ભોગની ત્યાગ બુદ્ધી દુષ્ટ નથી તેમ અનુભવ જોગે કરીને સહીત જે વરતે તેને કચિત માત્ર અનિવૃત્તિ છે તે પણ નિવૃત્તિ છે તે પણ નિવરત્તિની પકે દુષ્ટ નથી. ॥ ૨૨ ॥

જેમ શતરૂની શેવના કરનારો પુરૂષ દુઃખીયા થઈને કાલાંતરે સુખી થાય તેમ કદાપી વિષાને શેવનારો કર્મે કરીને તેહીજ વિષયાદીકથી શુદ્ધ થાય એહવી પણ કોઈની મૃત્તી છે ॥ ૨૩ ॥ જે વિષય તે એકાંતે કર્મે બંધનનુજ કારણ છે એહવો એકાંત નીયમ નથી પણ જે અજ્ઞાની છે તેનેજ કર્મે બંધનનુ કારણ છે પણ જે તત્વ જ્ઞાની સમતા રસમાં મગ્ન છે તેને નથી. ॥ ૨૪ ॥

કેટલાક બ્રાહ્મી વિષયને દ્રવ્યથી નહી શેવતા થકા પણ ભાવથી વિષય ને શેવે છે અને કેટલાક બ્રાહ્મી દ્રવ્યથી શેવે છે પણ ભાવથી નથી શેવતા પારકી શેવના કરતો થકો પણ તેહનો પરમાર્થ પર પ્રતે ન દેતો થકો એ હવો જે જ્ઞાની તે કરમમઈ નથીજ થતો ॥ ૨૫ ॥ એ માટે ઉત્તમ પુરૂષ માહા પ્રણય વિપાકના ચોગે કરી પ્રાપ્ત કરી એહવી જે તીર્થકરોદીકની લક્ષ્મી તેને ગર્ભ થકી માંડીને પણ વૈરાગ્યધારા દુટ્ટી નથી ॥ ૨૬ ॥

જેને વિષય થકી પ્રશાંત થયો છે અને વિશ્રમ રહિત ઇંદ્રીચોના વિષય ન વિમુખ કરવો તેણે કરીને મનાહર વૈરાગ્યમાર્ગ શેવવાનું અને અને વિષયના પણ ત્યાગ થાય તેતો નિશ્ચય થકી વૈરાગ્ય દિશાનો રાજમાર્ગ છે ॥ ૨૭ ॥ અને જે ઇચ્છા વિના સેહેજે કોઈ કારણ ચોગે પોતે ઇંદ્રીય વિકાર થકી નિવર્ત્યો છે પણ પ્રશાંતને આણું ઉદીરવે કરીને અનિયંત્રણાએ કરીને એટલે ઇંદ્રીયના નિરોધ હજી કર્યો નથી પણ સેહેજ ચારીત્ર પ્રમુખના ચોગે ઇંદ્રીય નિરોધ થયો છે એહવા તૃપ્તીવંત જ્ઞાની પુરૂષ તેનું વૈરાગ્ય તે પુર્વોક્ત રાજ્ય મારગના વૈરાગ્યની એકપદી છે એટલે એક કડી છે જેમ ગાડાં ચાલવાના માર્ગને તો મોહોટો માર્ગ કહીએ પણ માણસને પગે ચાલવાનો રસ્તો નહાનો થાય છે તેવું તે વૈરાગ્ય પણ નહાનો કહીયે. ॥ ૨૮ ॥

બળાત્કારે પ્રેર્યા થકા વનના હાથીની પેઠે ઇંદ્રીચો કદાપી વશ થતી નથી ઉલટી અનર્થની વૃદ્ધી કરનારી થાય છે ॥ ૨૯ ॥ લાજે કરી નીચું જીવે છે અને મનમાં દુષ્ટ ધ્યાન ધરે છે એહવા ધર્મ ધુતારા પ્રાણી તે પોતાના આત્માને નરકના કુપમાં નાખે છે. ॥ ૩૦ ॥

શુભ ભાવને અર્પણ કરીને સદા સ્વપર વીવેચન જ્ઞાન યુક્ત ભાવનાવાળા જ્ઞાતા વિરક્ત પ્રાણી ઇંદ્રીચોને કગવાને સમર્થ થાય છે પણ બીજા નથી થતા ॥ ૩૧ ॥ પ્રવૃત્તિને વિષે અથવા નિવૃત્તિને વિષે જેને સકલ્પ નથી અને થાક પણ નથી એહવા સભાવે વર્તનારના સર્વ વિકાર દુર થાય છે અને એનું જ નામ અદ્ભુત વૈરાગ્ય પણ છે. ॥ ૩૨ ॥

જેમ કાષ્ટનીપ્રતળીને દારીના સચારે કરી નાચનારીના માફક નાચતી જોઈએ છીએ પણ તેને કર્મબંધન નથી તેમ લોકીક વ્યવહારને વિષે વર્તતા જ્ઞાની ચોગીશ્વર પુરૂષ તેહને સસારની પ્રવૃત્તિ પીડા કરતી નથી ॥ ૩૩ ॥ એ વૈરાગ્ય દિશાને પરદર્શીની જોગમાયાને નામે મગટપણે બોલાવે છે એ પણ લોકને ઉપકાર કરતા છે એને વિષે દુષણ નથી. ॥ ૩૪ ॥

શીઘ્રાંતમાં પણ સાંભળીએ છીએ કે અપવાદને વિષે પણ મૃગલા મરીખી પરખદને પણ નિરાસ કરવી એ વૃષભ તુલ્ય ગીતાર્થની શુદ્ધ જ્ઞાન દીશા બાણવી ॥ ૩૫ ॥ પરીપક થઈ થકી એવી જે જ્ઞાન દીશા અને જેનું કૃણ ઉદ્દેશીનતા છે તે થકી ચોથે ગુણ સ્થાનકે પણ વૈરાગ્યદીશા પ્રાપ્ત થાય છે

ઇતિ શ્રી વૈરાગ્ય સભાવા નામે પાંચમે અધીકાર સમાપ્ત.

હવે છઠો વર્ણનય ભેદાધીકાર કહે છે.

તે વૈરાગ્ય ત્રણ પ્રકારનો છે. ૧. દુઃખગર્ભીત. ૨. મોહ ગરભીત. ૩. જ્ઞાન ગરભીત તેમાં પહેલો દુઃખગરભીત તે વિષયાદીકને જાત પામવા થકી સંસારથી ઉદ્દેગ પામવાનું લક્ષણ છે, એટલે સંસારમાં રહ્યા થકો જે પ્રાણી તેની પાસે ધન્ય દાલત ન હોય અને વિષયાદિકે ભોગ પ્રાણ ન મીલ્યા હોય તેથી વેરાગ પામીને માથું મુકાવે તેને દુઃખગરભીત વેરાગ કહીએ, તેહ સખધી મન સખધી જે ખેદ તેથી ઉપજ્યાને જ્ઞાન તે અવ્યાસક કહેતાં, જ્ઞાનીકાદી ન થાય આત્મની પુષ્ટી કરતા ન થાય કેમકે તે પ્રાણી, સોતાને અભીલાષ કરવા ચો ચ ધનાદીકની વસ્તુને પામીને કોખને છોડીને પાછું ગ્રહસ્થ પાછું અગીકાર કરે. ॥ ૨ ॥

દુઃખ થકી જે વૈરાગ પામે છે તે તો પ્રથમથીજ પાછા ગ્રહસ્થવાસની ઇચ્છા કરે છે જે દુઃખ ટળે તો ઘર જઈએ અને સખધીરુપરૂપ જે કાયરા તે સગ્રામને વિશે જતો થકો વનની ગલીમાં ભરાઈ બેસવા ઇચ્છા કરે છે તેહની પેઠે ॥ ૩ ॥ પ્રાણીચો વાદ વિવાદ કરવાને શુતક ગ્રંથ ભણી છે આજીવીકાને અરથે વૈદક પ્રમુખનાં ગ્રંથો ભણે છે પિણું સમતા રસની નહી એવી શીઘાંતની જે પદ્ધતી તે ભણતા નથી ॥ ૪ ॥

જે સમતા અમૃતના ઇરાણને પામ્યો નથી તે ગ્રંથના પિલિયા માત્ર કહેતાં ખડ ખડ માત્રે કરી ગર્વની ગરમીને ધરીનેજ વરતે છે અણી તત્વના રહસને પામતા નથી ॥ ૫ ॥ જે સાધુના વેષ માત્રે કરીને પોતાનું જીવિતવ્ય પાછું રાખે છે તે પણ ગ્રહસ્થ તુલ્યજ છે પણ ગ્રહસ્થથી ન્યારા મર્થો કેમ જે જોણે આગળ ઉછાહ ધર્યો નથી જે ગુણ પામીને ખિડખાઈ પોણું થયા નથી એવા જે છે તે તો ગુણને પામ્યાજ નથી ॥ ૬ ॥

અહો ઘરમાં ખાવા તો પુરૂ અન્ન પણ મળતું નથી ને દીક્ષા લીધા થકી લાડવા મળે છે તે માટે દીક્ષા લેવામાં શું દુઃખ છે એવું જાણીને જે દીક્ષા લીધે છે તેનું નામ દુઃખ ગર્ભીત વૈરાગ ભણીવું ॥ ૭ ॥ જે જીતે પ્રથમ દુઃખ ગર્ભીત વૈરાગપણું દેખાડ્યું હવે મોહ ગર્ભીત વૈરાગ કહે છે કુશસ્કિના અવ્યાસથી પ્રગટ્યું જે સંસારનું નિરંજણપણું તેથી મોહ ગર્ભીત વૈરાગ થાય છે તે બાળ તપસ્વી પ્રમુખના ભણવા એટલે જે અજાની અત્મ ઉપચાર વિના ભોગ ધારણ કરે તે સમજવા ॥ ૮ ॥

જે શીઘાંતનું ઉપજવન કરીને પણ સુત્ર વિરોધી અર્થ કહે છે તે પ્રા-

ણી ને દુઃખરાણી કરે છે તોપણ તેને એહિવેજ જાણવો ॥ ૯ ॥ સંસારના દુઃખ થકી મુકાવવાના હેતુથી જે મુશલમાન વિગરે લોકો ઘોડા પ્રમુખને દુઃખી દેખી તે દુઃખ થકી છોડાવવાને દયા લાવ કરી તેને મારી નાંખે છે એટલે એમ ધારે છે કે આ ઘોડો દુઃખ કરી રીખાય છે તેને મારી નાખવાથી તે દુઃખથી મુક્ત થશે એમ ધારી દયા લાવી મારી નાંખે છે તે પણ શુભ પરીણામની ખુદી રાખે છે તે છતાં પામર્થે તો પાપજ છે તેમ મોહ ગર્ભિતને પામર્થ જડે નહીં એ એના પરીણામ શુભ હોય તો પણ પરમાર્થે જ્ઞાનની રેતી થાય નહીં ॥ ૧૦ ॥

જે અંતરગનાં લીન થઈ રહ્યા છે એહિવે હાડ વેદ જ્વર (તાવ) દુઃખ દાઈ થાય છે તેમ એને પણ જે પ્રશમાદી ગુણ થાય તે પણ ઘણું કરીને કેવળ દુઃખણ ભાણીજ થાય પણ ગુણી ભાણી ન થાય કેમકે અંતરગ મીથ્યા ત્વ ગયા વીના વૈરાગ્ય તે દુઃખદાઈ છે ॥ ૧૧ ॥ કુશાસનના અર્થને વિષે ડાહ્યા થાય ને શાસ્ત્રના વિપરીત અર્થ કરે સ્વછદપણે વરતે કોઈ સાથે ક્ષમા રાખે નહીં. અને ગુણીની પ્રસસાન કરે ॥ ૧૨ ॥

જે પોતાની મોટાઈ કરે પારકા અંતરણ વાદ બોલે દ્રોહ કરે કપટ રાખે પોતાના પાપ ઢાંકે પોતાનો સામર્થ એલધીને ક્રીયા કરે તે આર્ત ધ્યાની કહેવાય ॥ ૧૩ ॥ વળી જે ગુણી પુરુષોના રંગી ન હોસ ખીજના કરેલા ઉપકારને વિસરી જાય તીવ્ર કર્મ બધની ચીંતા સહીત વરતે અને શુભ અધ્યાત્મના અધ્યવસાય રહીત વરતે ॥ ૧૪ ॥

શ્રદ્ધામૃદુતા ઉધ્વતતા મધુરતા અવિવેકતાપણુ એ મોહ ગર્ભિત વૈરાગ્યની પરપરા જાણવી ॥ ૧૫ ॥ એ રીતે મોહ ગર્ભિત વૈરાગ્યનું સ્વરૂપ કહ્યું હવે જ્ઞાન ગર્ભિત વૈરાગ્યનું સ્વરૂપ કહે છે જે સમ્યક રીતે તત્ત્વની ઓગખાણ કરે સ્યાદવાદ દ્રષ્ટીએ વરતે મોક્ષનું ચીંતન કરે મોક્ષના ઉપાયને ક્રશ્ન અને તત્ત્વ દ્વિશા દેખવાનો અર્થ થાય તે જ્ઞાન ગર્ભિત વૈરાગ્ય જાણવું ॥ ૧૬ ॥

જેહનો વિચાર પુષ્ટકારી હોય સ્વશીઘાંત તથા પરશીઘાંત સબધી ખુદી હોય તેને વૈરાગ્યની વાત કહીએ અને એહવાનેજ જ્ઞાન ગર્ભિત વૈરાગ્ય થાય જેને સ્વશાસ્ટ્ર પરશાસ્ટ્રના વ્યાપારનું મધ્યાનપણું નથી તેમજ ક્રીયાને વિષે પણ ધ્યાનતા નથી તે નીશ્ચય થકી ક્રીયાના નિરમળ સારણુત જે રૂંધ તેને ક્યારે પણ માને નહીં ॥ ૧૮ ॥

જે સમકીત તે જ્ઞાન આસીન કહીએ અને આસીન તે જ્ઞાન સમકીત કહી

ચે એહવુ શ્રી આચારગણ સુત્ર માંહે ગત પ્રત્યાગતે કરીને કહ્યુ છે, જ સમંતિ પાસહા તમોણુતિ પાસહાજમ્મો; તે માટે નિયામકતાપણુ જાણુવુ સિઝતિચરણ રહીયા; દસણુ રહિયાન સીઝતી, ઇતિ વચનાત તે માટે સમકીત તે સાર ભુત જાણુવુ ॥ ૧૯ ॥ આશ્રવનો ત્યાગ તે જ્ઞાનુ કુળ છે અને અનાશ્રવનુ કુળ તે વિષયમાં ઉજમાળ થાય ને વિષયનો ત્યાગી હોય એનુ નામ નિશ્ચય સમકીત કહીચે કારક સમકેતીની એવી દ્રષ્ટી હોય એટલા માટે નિશ્ચય નય પ્રીતીત તે શુધ ચારીત્રવંતનેજ હોય ॥ ૨૦ ॥

બાજ્યથી ધનકણ કંચન કામની પ્રમુખ બાજ્ય વસ્તુનોજ ત્યાગી થાય એ વ્યવહાર ચારીત્રના પાળવાથી તે પ્રાણી વ્યવહાર દ્રષ્ટીએજ ચાલે છે અને જેને સમકીત સહીત જ્ઞાનની પ્રવૃત્તિ હોય તેહનેજ અતરંગ પ્રવૃત્તિનુ સાર કહીચે ॥ ૨૧ ॥ સમસ્ત નયની વાસના રહિત થકા એકાંતે છકાયની રક્ષાની શ્રદ્ધા કરતા થકા સમકીતની શુદ્ધતા ન કહેવાય પણ સપુણુ નયની અપેક્ષાયે દ્રવ્યાર્થીક પ્રયાયાર્થીક નયના યાથાર્થ પાણુનો લાભ નહીજ થાય માટે શુધ નયની અપેક્ષાએ વર્તવુ. ॥ ૨૨ ॥

જે જગતમાં વર્તમાન અનાગત તથા અતિકાળના જેટલા શબ્દ પરબજ વચનના છે તથા પદાર્થને જેટલા અર્થ પરબજ છે તે સર્વ પરબજ નીશ્ચેથી એક જ દ્રવ્ય છે ॥ ૨૩ ॥ પદાર્થ તે સર્વ સ્વપર પરબજમધ હોય તે આવી રીતે જે અનુત્તિ સહચારી સ્વપણુ જાણુવુ અને પરમાણુ તે વ્યતીરેકપણુ કરી જાણુવુ. ॥ ૨૪ ॥

જેટલા પર પરબજ છે તે સર્વ પોતાની આસ્તીકયતાના અજ્ઞેગથી જાણુવા તે અધપી પોતાના છે તોપણુ ગત ભાવે છે અને પોતાના પરબજ તો સામાન્યતાપ્રણે છે ॥ ૨૫ ॥ પર પરબજ જો પણ તાદાત્મ્ય ભાવે નથી તોપણુ વ્યવહાર નયના જ્ઞેગથી તેહનો સખધ છે જેમ ધનનો ઘણી અને ધન તે જુદા જુદા છે તોપણુ શુદ્ધ પ્રુધીચે વિચારતાં તેમનો સખધ જણાય છે ૨૬

તેમ અભીનપણુ જ્ઞાનના તથા ચારીત્ર સખધી પરબજ મુનીને પણ હોય જો પણ તે અભીન છે તો પણ ઉપયોગપણુ વિચારતાં નિશ્ચય નય પોત પોતાનાજ છે પણ વ્યવહારે એક આત્માના છે, એમ કહેવાય ॥ ૨૭ ॥ જો એમ ન કહીચે અને અભાવના સખધથી ગવેષણા કરીએ તો કેવી ગતી થાય આધારાંતર નિરૂપકતાને ભાવે વિચારતાં દિષ્ટે વિનષ્ટે દયાતં એટલે પૃથક ભાવતા ના દેષા કરવાથી વિણશે અને તે એહુથી આત્મા ભીજ નથી ॥ ૨૮ ॥

સ્વપરબળ અને પરપરબળ સખધથી મુત્રને વિષે પણ એમ દખાડ્યું છે કે સઘળું એકતા ભાવે જાણતાં એગેઆયા ઇત્યાદીક સઘળું જ્ઞાન તે સગ્રહ નયે કરી એકજ છે ॥ ૨૯ ॥ માટે ચીતની આશક્તિએ અને બુધિની પાટવતાએ અભ્યાસ કરવાથી પોતાના કાર્યપ્રણાદિકને આશ્રય આપતો થકો પરબળતા એક અર્થને જાણીને પણ બુધ જે પાંડીત તે સર્વ ભાવને જાણે, જે એગ જાણુઇમે સખ જાણુ ઇ-ઇતિ વચનાત ॥ ૩૦ ॥

યદયી કેવળજ્ઞાનને વિષે તો કાંઈ પણ પ્રતીવ્યક્તિ નથી તોપણ કોઈ ઠેકાણે એક અસતુજ ગ્રહણ કર્યું છે ને કોઈ ઠેકાણે સરવસ ગ્રહણ કીધો છે ॥ ૩૧ ॥ તોપણ અનેકાંત આગમની શ્રદ્ધા તે અસખલીતપણે સદા પ્રવર્તે છે માટે અનેકાંતતાપણે અંગીકાર કરતાંજ સમકીતપણુ છે તથા ઉત્સર્ગ અપવાદ નિશ્ચય વ્યવહાર તેના સંપુર્ણ અર્થના નિશ્ચય થાય છે ॥ ૩૨ ॥

આગમના અર્થનુ ઉપનય જે થાપવું તે થકી પ્રાણ જે બુદ્ધિવત તેનું સર્વ વ્યાપકપણે વર્તે કાર્યાદિક જે વ્યવહાર છે તેતો નિશ્ચયપણે ચીત્રામણની રેખા સરિખો છે શ્રેષ્ઠ રૂપ કરવાને જેમ આજેખ કરે તે સરીખો વ્યવહાર છે અને સમગ્ર રૂપ કરવાને સમાન તે નિશ્ચય નય છે ॥ ૩૩ ॥ તે માટે એકાંત નય અંગીકાર કરીને પ્રવર્તનારા વૈરાગ્યવતને પણ કુચ્છોકહીયે તો બીજા માત્ર નામ ધરાવનારા હોય તેની તો શી વાર્તા એક નયવાળો શાસ્ત્રના અર્થના બાધ કરતો જાણવો તે જ પણ જૈન ભાસ છે તોપણ પાપકારી જાણવો, ॥ ૩૪ ॥

ઉત્સર્ગ માર્ગમાં અપવાદ માર્ગમાં વ્યવહાર માર્ગમાં નિશ્ચય માર્ગમાં જ્ઞાનને વિષે અને કીયા નયને વિશે જો કદા ગ્રહ નથી તો તેને જ્ઞાન ગર્ભિપણુ છે અને તે જ્ઞાની પણ છે ॥ ૩૫ ॥ સ્વશિધાંતના જાણવાથી અન્ય શાસ્ત્રનું જાણવું તેમાંજ સમાઈ જાય છે જેમ પરાર્થ નામે ઉત્કૃષ્ટ ગણીત છે તેમાં સોનું પણ સમાઈ જાય છે અને તેટલો જ્ઞાન પામીને પણ જો અજ્ઞાનપણુ રહે તો તેને જ્ઞાન ગર્ભિતા બીલકલ નથી એમ જાણવું. ॥ ૩૬ ॥

પોતાના સ્વાર્થને વિષે સઘળા નય સત્ય છે ને તે પરમાર્થની ચાલનાને વિષે નિર્બંધ છે અને તે નયના વિવાદમાં જો મધ્યસ્તતા ન આવી તો તેને જ્ઞાન ગર્ભિતા છેજ નહી ॥ ૩૭ ॥ જે આજ્ઞા બ્રાહ્મ અર્થને આજ્ઞાએ ગ્રહે નહી આગમ પ્રમાણે ગ્રહવા ચોગ્યને આગમે ગ્રહે નહી અને યુક્તિ ગ્રહને યુક્તિ વડે ગ્રહે નહી એમ સહુને પોત પોતાને ઠેકાણે જોડી જાણે નહી તો

તેને જ્ઞાન ગર્ભિતી મુળથીજ નથી એમ જાણવું ॥ ૩૮ ॥

ઉપર કહ્યા મુજબ તે જીતાર્થનેજ જ્ઞાન ગર્ભિત વૈરાગ્ય છે પણ અગીર્તાર્થને નથી એમ કંઈયું સોપાણ તેના ઉપચાર થકી અગીર્તાર્થને પણ જીતાર્થની ની છાંયે જ્ઞાન ગર્ભિત વૈરાગ્ય છે ॥ ૩૯ ॥ તે માટે સુક્ષ્મ દ્રષ્ટીએ મધ્યસ્તપાણ અગીર્તાર કરીને અને પરદુષણ તણને વર્તણુ સર્વ જગતનાં છપનું હીત ચીતવણુ મૈત્રી ભાવ ધરવો શુદ્ધ ક્રીયાને વિષે ધણી આદર કરવો ઉપયોગ ધરવો અને ધર્મ મારંગમાં લોકને જોડવા એહીજ શોષ છે ॥ ૪૦ ॥

મુગાને તથા આંધળાને અને બેહેરાને બોલવામાં દખવામાં અને સાંભળવામાં ઇત્યાદીક પારકા વૃત્તાંતને વિષે જોણુ ચેષ્ટા તણ છે અને પોતાના ગુણના અભ્યાસ કરવામાં જે ઉત્સાહવત છે જેમ દરીદ્રી ધના કમાવાને ઉજમાળ હોય તેની પેઠે ઉજમાળ થકો વરતે છે ॥ ૪૧ ॥ કામના ઉન્માદનુવમન કરનારા મદમા સમુહને ટાળનારા ઈરષ્યા રૂપ તતુના લોકનારા અને સમતા રૂપ અમૃત કુંડમાં મજન કરનારા ॥ ૪૨ ॥

તથા ચીદાનંદમયપણના સ્વભાવથી સર્વદા ચળાયમાન નહીં એહવા વર્તનુકવત જે હોય એ ત્રીજા જ્ઞાન ગર્ભિત વૈરાગ્યના ગુણની લક્ષણાવળી કહી ॥ ૪૩ ॥ ઈહાં જ્ઞાન ગર્ભિત વૈરાગ્ય તે ગ્રહવાં ચોગ્ય છે અને મોહ ગર્ભિત વૈરાગ્ય તથા દુઃખ ગર્ભિત વૈરાગ્યનું ઉપમર્દન કરીને પોતાના અધ્યાત્મ ભાવના પ્રસાદ થકી કદાચીત જ્ઞાન ગરભીત વૈરાગ્યનો ઉપયોગ થાય ॥ ૪૪ ॥

ઇતિ શ્રી વૈરાગ્ય બેદા નામે છઠો અધીકાર સમાપ્ત

હવે સાતમો વર્ધરાગ્ય વિષયાધીકાર કહે છે

પ્રથવીને વિષે વિષયમાં અને ગુણમાં એ બેહુ પ્રકારે વૈરાગ્ય પ્રવરતે છે તેમાં વિષય વૈરાગ્ય તો અમુખ્યપણું કહ્યું છે બીજું અધ્યાત્મ ભાવ યુક્ત ગુણ વૈરાગ્ય તે મુખ્યપણું જાણવું ॥ ૧ ॥

જે વિષય વૈરાગ્ય છે તે પ્રમીગ્રાચરૂપણું વરતે છે પણ નીશ્ચયથી જ્ઞાતા પુરૂષને રૂપ રસાદિકને વિષે આશક્તિ કરે નહીં જે વિરક્ત ચીતવાળા તે અવિકારી થકાજ હોય કેમકે જે અધ્યાત્મ રૂપ અમૃતધારુને વિષે મજન કરતા હોય તેહને વિષયની ધારા શુદ્ધ કરનાર છે અરથાત તેને કાંઈ વિષયની ધારા ખીડા કરતી નથી ॥ ૨ ॥

જોગીશ્વર અનહદ નાદ સહીત છે તેને ચોગ્ય મારગે કરીને સર્વ રહસ્ય પ્રકારને હર્ષપદ અથવા સોહર્ષપદ અક્ષવા આકાર ધ્વની મનુમાં ધરે છે તેને

પ્રજ્ઞ દ્વારે જે નાદ ઉઠે છે તેનું નામ અનહદ નાદ કહીયે તેણે કરી જે યુક્ત છે તે 'તેવી' ચોગીશ્વરનું મન ભલી વિસ્તારવતી આંખાની મજરીને વિશે વિચરતી જે ઊંડીલા તેના મનોહર શબ્દ સાંભળીને શું મગ્ન થશે અરથાત નહીજ થાય ॥ ૩ ॥

સીના સુકોમળ હાથમાં રહ્યાં જે કકણુ તેના શબ્દ સાંભળીને પુણ્યપણે ધુમ્યાં છે લોચન તેની અનુભવન દિશા રૂપ, નાટક કરનારી સ્ત્રીયે પ્રીયકારી સંગીત બધ કીધા તો તેમાં ચોગીશ્વરનું મન રગાય નહી એટલે લોભાય નહી ॥ ૪ ॥

સ્ત્રીની પચમ રાગની ઘોળતાને સમતા પદની શ્રેણીના મધુર આલાપની રતીવાળા શુદ્ધ ચેતનાવત જોગીને રૂચે નહી એટલે શુદ્ધ ચેતનાવતને ખલના કરી ન થાય. ॥ ૫ ॥

અવિનાશી સંહજ નિરમળ અને વિસ્તાર પામતુ એહવુ જે પોતાનું સ્વરૂપ લેહના જોનારા ચોગીશ્વર તેને તો જેનું નિરતર સીળ કાય છે અને વીર્ય રૂધીરથી ઉપન્યુ એહવુ જે સ્ત્રીઆદીકનુ રૂપ તે પ્રિયકારી લાગતુ નથી. ॥ ૬ ॥

જેહનો નાશ નથી એહવો અનુભવ દિશાને જોવાનો રસ છે તેવો રૂપ તે બીજાને જોવા ચોગ્ય છે તથા નાશ વરતે છે અને ચર્મ ચક્ષુનો વિષય છે એહવો જે રૂપ તે જોવા થકી તેના જે રસ તે નિશ્ચય નય થકી હર્ષકારી ન થાય. ॥ ૬ ॥

રતિ સુખને દખીને તથા સ્ત્રીના નેત્ર વિભ્રમની ચેષ્ટાએ કરીને અબુધ જે અજ્ઞાની પ્રાણી તે ઘણા હર્ષ પામે છે પણ એ વિભ્રમ વિલાસાદિક તો સુકૃત રૂપ પર્વતને વજ્ર થઈ બેદ એવાં છે માટે ચોગીશ્વરની દ્રષ્ટી તેમાં રમતી નથી ॥ ૮ ॥

કસ્તુરી-માલતિનાં પુષ્પ એલચી ચદન તથા કપુરની સુગંધી તે પંડીત લોકોને મગ્ન કરતી નથી તેમને તો નિરૂપાધિક અનુભવ ગોચર સ્વરૂપ ચીદાનંદને વિષે મગ્નપણુ વરતે છે પણ રૂપાદિકને વિષે મગ્નતાપણુ નથી. ॥ ૯ ॥

જે ઘણા કાળ સુધી ઉપયોગમાં આવે જેની સુગંધીને વિભાવદીશા રૂપ વાયુ હરી શકતો નથી એહવી જે સીળ સુગંધી તેહને મુકી ચોગીશ્વરનું ચીત અન્ય સુગંધીમાં લોભાતુ નથી. ૧૦.

જેમ વિક્ષર થતાં જે કમળ તેના આદ સુગંધ યુક્ત રસે મગ્ન થયા એહવા જે ભ્રમર તે નીરસ કસમ ઉપર રતી પામે નહી તેમ અધ્યાત્મ રૂપ અમૃત રસના જોગી જે પ્રાણી તેને બીજા શર્કરાદીક મધુર રસની અધી

રજતા ઉપજતી નથી ગૃધતાપણુ કરે નહીં; ૧૧.

જે આગળ કડવા વિપાક આવે એવા મધુર રસે થું સાડ વળી પ્રગટ પાણે રીજ્યરીથી સ્ત્રી વિષયાદીક સુખ પામ્યા અને તે પાછાં જતા રહે તેથી વિક્રીયા પ્રગટે તો તેવા સુખથી થું સાડ જે સદાય અવિકારી એવા પુર્ણ નવમો જે શાંત રસ તેને વીષે મન મગ્ન છે તો પુરવે કહ્યા એહવા રસે થું ફાયદા થાય અરથાંત કાંઈજ નહીં; ૧૨.

એક અચરતે જીવો કે રસના લાલચી તે મધુર રસને જોઈને અથવા ખાધાની વાત સાંભળીને કહે છે કે માહારા મુખમાં પાણી ભરાય છે એટલે જીભથી પાણી પડે છે અને સર્પ વિરતી જે મુનીરાજ તે માસાદીક મધુર રસ ખાધે આગળ માઠા વિપક આવશે તેના ભયને વીચારી બેઠે આંખે પાણી આણે છે એટલે આંખમાંથી આંશુ પાડે છે; ॥ ૧૩ ॥

ઈહાં ચરણકરણાદીક જે ગુણ તે રૂપ કુલે પુરી એહવી નીરમળ જે સુવી કદંપ કેહેતાં મનકસળતા રૂપ સંજ્યા તેહને વીષે સંતોષ રૂપ સ્ત્રીને આ લીંગન દઈને સુવે છે તેવા મુનીરાજ તે બાળ્ય સ્ત્રીના સ્પર્ષ વિશે મન કેમ કરે અરથાંત નજ કરે. ॥ ૧૪ ॥

રૂઢ્યને વીષે નીવતી સુખને ધરનારા જે પ્રાણી તેને ખાવનાચંદનના લેપની વિધી તે હર્ષ આપતી નથી તથા સદૈવ નિરમળ ભાવને ધરતા જે પ્રાણી તેને જળ સ્નાન વિધી તે નિઃશ્વસ જાણવી. ॥ ૧૫ ॥

ભોગી પ્રાણી સ્ત્રી સાથે વિલાસેસભોગનાં સુખે કરી જન્મમારો સફળ માન છે અને જોગીશ્વર પુરૂષ મદન જે કામ તેની એછાને સર્પનાં વિષની આકરી મુરછા તુલ્ય માને છે. ॥ ૧૬ ॥

વૈરાગી જીવને આ ભવમાં ક્ષણિક સુખ આપે એવા જે વિષય તે નીશ્ચય થકી કાંઈપણ હર્ષકારી નથી કેમકે ત્યાગી પ્રાણી તો પરલોકે સ્વરગાદીકનાં સુખ તેને વીષે પણ નિષ્પ્રહી છે અને તે તો માત્ર મોક્ષ સુખનાજ અભીલાષી છે. ॥ ૧૭ ॥

ગર્વ અજ્ઞાન વિખવાદ અને મત્સરતે રૂપ ભાવની પીડાયે રહીત એહવા જે દેવતા તેના જે લિષયાદીક સુખ તે પણ વિષમીશ્રીત દુઃખપાકેના ભોજનની પેઠે સારા નથી અરથાંત દેવતાનાં વિષય સુખ તે પણ ઝૂર સમાન છે. ॥ ૧૮ ॥

કેમકે સ્ત્રીના વીચોગ રૂપ અગ્ની તે આસુ રૂપ વાયરે કરી દેહીપમાન થયો એહવા જે શોક રૂપ અગ્ની પ્રગટયો તેથી સ્વરમના દેવતાને પણ પીડ

થાય છે તે વારે સ્વરગમાં પણ દેવતાને સુખની સ્થિતી છે એહુ કેમ કહેવાય. ॥ ૧૯ ॥

જેને વીમાન સપદા મોટી છે એવા દેવતાને પણ અવન વેળાએ જ દુઃખ પ્રગટે છે તે દુઃખથી દેવતાનું રૂદ્ધ માત્ર ફાટતું નથી તેનું કારણ જે રૂદ્ધ તે વજના પરમાણુએ કરીને ઉત્પન્ન કરેલું છે તેથી ઘણું કઠણ છે માટે ફાટતું નથી. ॥ ૨૦ ॥

જેમ નિખીક નદન વનના ચદનના વિલેપનવાળાને પરવતની લુભીએ અથવા ખીજ કોઈ પણ વૃક્ષે રતી થાતી નથી તેમ મોક્ષના અર્થાને વિષય ઉપર પ્રતી થતી નથી તેમજ મનુષ્ય તથા સ્વર્ગ પ્રમુખ સમગ્ર ગતીને વિષે પણ પ્રતી થતી નથી. ॥ ૨૧ ॥

એમ વિચારી શુભ બુદ્ધી સ્થિર કરીને જેને ખીજ વૈરાગ્યના ગુણ પ્રગટ્યો છે તેવા યોગાને આત્મગુણને વધારે એવી તૃષ્ણાનું આગમ રૂપ વૈરાગ્ય પ્રગટ થાય ૨૨

વિષુળ લબ્ધિ ચારણુ લબ્ધિ મોહોટી આશી વિષ લબ્ધિ પ્રગુપ્ત અનેક લબ્ધિઓ જે પણ ઉપજે તોપણ તે વૈરાગી મુનીને અહંકાર ભણી થાય નહીં માત્ર એક મુક્તિ સુખ વિના પલાલના પુજ રૂપ તે માને છે. ૨૩

પડીને કોઈ મોહોટા અતિશ યાદીક ગુણના સમુદ્ધે સહીત હોય તો પણ મદ નકરે અને તેથી કાંઈ અધીકતા પણ ન ગણે માત્ર યોતાના શુદ્ધ સ્વભાવમાં આનંદ પામે ॥ ૨૪ ॥

યોતાના રૂદ્ધ્યને વિશે મુક્તિ સુખ ઉપર પણ લુબ્ધતા નથી એક સદ અનુષ્ઠાન રૂપ સહેજ નદતા કલોલને મળતી અસંગ નુષ્ઠાન રૂપ પુરુષની જે દશા તેને વાંછે છે પામે છે ॥ ૨૫ ॥

વૈરાગ્ય વિલાસી પુરુષને એવી બુદ્ધી ઉપજે છે અને તેવા ઉદાર પ્રકૃતી વાળાને યશ રૂપ જે લક્ષ્મી તે હર્ષ ધરીને વરવાને ઇચ્છે છે ॥ ૨૬ ॥

ઈતી શ્રી સાતમો વૈરાગ્ય વિષયા ધીકાર સમાપ્ત,

હવે આઠમો મમતા ત્યાગા ધીકાર કહે છે,

મમતા રહીત પ્રાણીને જ વૈરાગ્ય સ્થિર પણે રહે છે તે માટે બુદ્ધીવત પ્રાણીએ અનર્થ દાયક જે મમતા તેને તનવી ॥ ૧ ॥ જેમ સર્પ કાંચળી કાઠવાથી વિષ રહીત થતો નથી તેમ જેને મમતા જાગે છે તે વિષયને ત્યાગ કરે તોપણ ત્યાગી થતો નથી ॥ ૨ ॥

જે ગુણ સમુહને મુની રાજ્ય ઘણા કહે કરી પ્રગટ કરે છે તેને મમતા રૂપ રાક્ષસી એક કોળીએ ખાઈ જાય છે ॥ ૩ ॥ કેવું આશ્ચર્ય છે કે સ્ત્રીયા રાજ્યની પેઠે મમતા રૂપ સ્ત્રી તે જીવ રૂપ ભરતારને પણ રૂપ જે મરકે તે રૂપે કરીને સગ્ર પાણી અજ્ઞાન રૂપ જડી બુટીના બળ થકી ઘણું પ્રકારે, નચાવીને રમાડે છે. ॥ ૪ ॥

એકલો એવન પરભવે જાય છે અને એકલોજ આ ભવે આવે છે પણ મમતાને વશ થઈને રતના દેવીની પેઠે મીથ્યા સગ પાણી ન્યાત જત વીગરેની કલ્પના કરે છે ॥ ૫ ॥ જેમ એકવડા ખીજ થકી ઘણી ધરતીયે વડ વ્યાપીને વીસ્તાર પામે છે તેમ એક મમતાના ખીજ થકી ઘણું પ્રપંચની કલ્પના ઉઠે છે ॥ ૬ ॥

માતા પીતા ભાઈ બેન સ્ત્રી એ સર્વ મારાં છે પુત્ર પુત્રી મીત્ર પણ માહારાં છે ન્યાતી પરીચીત એ માહારાં છે ॥ ૭ ॥ એ પ્રકારે મમતા રૂપ રોગ દીવશે દીવશે વધતી જાય છે તેને મટાડવાને કોઈ પણ જ્ઞાન રૂપ ઔષધ વિના સમર્થ થતો નથી ॥ ૮ ॥

જેમ વેળા કવેળા ઉઠીને વિષ બે માસ સોનું લેવા ગયો તેની પેઠે એક મમતાએ કરીને નિઃસકપણે આરભમાં પ્રવરતે છે મમાણુ શેઠની પેઠે ધનને લોભે કરી દાડે છે ॥ ૯ ॥ પરભવમાં ઈહાંનું કુટુંબ સરાણુ આધાર નથી તોપણુ કુટુંબને પોષવાની મમતામાં એક પામે છે ॥ ૧૦ ॥

પોતે એકલો ધનને મેળવીને મમત્વે કરીને ઘણા લોકને પુષ્ટ કરે છે પણ પરભવમાં આકરાં નારકીનાં દુઃખ આવશે તેવારે એકલોજ ભેગવશે ॥ ૧૧ ॥ જીવતો આંધળો નથી પણ મમતાયે કરી નારતીક પદાર્થને ખરૂં કરી માને છે તેહને મીથ્યા દ્રષ્ટી અધ કહીયે કેમકે તેની ચર્મ ચક્ષુ છે તોપણુ તે ચક્ષુએ કરી આત્મીક અર્થને નથી દખતો માટે એને દખતો પણ આંધળો સમજે વા અને જે જતી અધતો છે પણ જ્ઞાનીને સન્નેગે અત્માર્થને જુવે છે માટે એ બે પ્રકારના અંધમાં ઘણા અતર છે ॥ ૧૨ ॥

રાગ દીશાએ કરીને પ્રાણને અનિત્ય માને પણ પ્રાણની લેનારી ને સ્ત્રી તેને મમતાને વશ થઈને વલભ જાણીને હર્ષ પામે છે ॥ ૧૩ ॥ તે સ્ત્રી ના દાતયધર્મી હાડકાના છે તોપણુ તેને કદકુલ જેવા જાણે શ્લેષ્મ જે લાળ તેણે કરી ભરેલુ મુખ હોય તેને ચદ્ર તુલ્ય વખાણે અને સ્તનમાં માંસના ગાંઠા છે તેને સોનાના કળસ સમાન લેખે છે એવાતો સર્વ મમત્વને સીધા થાય છે. ॥ ૧૪ ॥

વળી સ્ત્રી કેવી છે જેના મનમાં કોઈક હોય અને વચનમાં વળી બીજા કોઈક હોય અને ભોગ તો વળી કોઈ ત્રીજાની સાથે કરે એવી છે તેને વૈરાગી પુરૂષ કહે છે એ સ્ત્રી થકી સર્વ સરસુ એટલે સ્ત્રી સર્વથી ભુડી ગણુ છે પણ જે બ્રાણી મમતાવંત છે તેતો એવી ચચળ નેત્રવાળી સ્ત્રીને સતી માને છે ॥ ૧૫ ॥ સ્ત્રી પોતાના રાગી ધણીને મરણ થાય એવાં કામ ભગાવે અને તે પણ મમત્વે આંધળો પુરૂષ તે કાર્ય કુટાઈ પીટાઈને કરે વળી સ્ત્રી વ્યભિચારણી હોય તોપણ તેને બોળી કરી માને તે ઉપર એક દ્રષ્ટાંત છે દુહા-લાલી કહેતી ખાપડી, અવળા ખ્યાલ ન ખેલ; જ્યાંથી લાવ્યો લાકડી ત્યાંની ત્યાં જઈ મેલ. ॥ ૧૬ ॥

જેમ મમત્વની એટલા તે કુલ લીલા સરીખી છે તેને વશ થઈ રહે. એહવો જે પુરૂષ તે હાડ માંસ વીણા મુત્ર તથા ચર્મથી મઢેલી હાંસી જેવી સ્ત્રી ઉપર પ્રેમ કરે છે મમત્વ ધરે છે ॥ ૧૭ ॥ વળી મમત્વે કરીને પોતાના પુત્રને રમોડે તે વખત તેને ખાપ ખાપ-કરી કહે અને તે ખાળકના હાથની આંગળીયો રંગેમથી ભરી હોય તેને અમૃત સમાન જણે ॥ ૧૮ ॥

મોહ થકી ખાળકની માતા પોપાના ખાળકને કાઢવે ભર્યો હોય તોપણ નિઃસકપણે ખોળામાંથી મુક્તી નથી વળી વિષ્ણુએ અશુચી હોય તોપણ તે ખાળકને તેની માતા મોહના વશ થકી તેને પવીત્ર ગણે છે ॥ ૧૯ ॥ જેમ ધરતી શાસ્વત દહ છે પણ ધતુરાના ફળ ભક્ષ કરનાર બ્રાણીને ફર આવે છે ત્યારે તેને ધરતી ફરતી જણાય છે તેમ માત પીતાદીકના સબધ સંસારમાં આ નાદીનો સામ્યત છે પણ મોહ વડે મુઝાણા બ્રાણી એમ કહે છે જે માતા મરી ગઈ હવે કેમ થશે શી રીતે ચાલશે ॥ ૨૦ ॥

તેમ પ્રત્યેકે જીવ પણ જુદા છે અને તે કઈ ગતિથી આઠ્યા અને કઈ ગતિએજશે તેમજ પુદ્ગળ પણ જુદા છે તથા શરીરનો સમ પણ સુન્ધ છે એ રીતે જે દષ્ટે છે તેને દખતો જણાવો ॥ ૨૧ ॥ જેમ દારકાનુ જ્ઞાન થયે સર્પની ભીતી નાશ પામે છે તેમ હું અને સ્ત્રીઆદીક માહારી છે એહવો મમત્વ થાય છે તે પ્રમ હેતુ છે તે પ્રમ બેદ 'જ્ઞાન નજરે નેવાથી નાશ પામે. ॥ ૨૨ ॥

એ સંસારનો સબંધ શુ છે એમ આત્મ વત્તવને સન્નુખ ઓળખવાની ઇચ્છા થઈ એટલે મમતા તરત નાશપામે આત્મ જ્ઞાનની આમમ મમતા કી હા ઠેકણે રહે, નજ રહે ॥ ૨૩ ॥ જેમ કામ પુરૂષ સ્ત્રીનો અર્થ થયો તે

સ્ત્રી પામ્યાં વીના કોઈ પણ ઠેકાણે રતિ પામે નહીં તેમ તત્વના જાણુ પુ-
રુષ પણ તત્વ પામ્યાં વીના ક્યારે રતિ ન પામે ॥ ૨૪ ॥

એ કારણ માટે તત્વ જાણવાની ઇચ્છાએ કરી મમતાની બુદ્ધી જોણું ફે-
ખાવી છે તે પ્રાણી વિચીત્ર પ્રકારની નયગમ ભગ રચનાએ વ્યાખ્યા થકો
સંસારના સર્વ પદાર્થને સંપ્રાંત જાણુ એટલે ઇદ્રજળ જોવા જાણુ ॥ ૨૫ ॥
જાણુ જાગ પણ ધરચો નહીં અને મમતા પણ હોણી નહીં તથા સમતા પણ
આદરી નહીં વળી શાસ્ત્ર જાણવાની ઇચ્છા પણ કરી નહીં તેના નર જન્મે
નિઃકર્મ ગયા એમ જાણુ ॥ ૨૬ ॥ એક જાણવાની ઇચ્છા અને બીજે
વિવેક એ બે મમતાને નાશ કરનારાં છે તે માટે એ બે બહુ થકી મમતાનાની
ગ્રહ કરવો કારણ કે મમતા તે અધ્યાત્મની દુશમન છે ॥ ૨૭ ॥

ઇતિ શ્રી મમતા ત્યાગો નામે આઠમો અધિકાર સમાપ્ત

હવે નવમો સમતા અધિકાર કહે છે.

હવે સમતા આવવાનો અધિકાર કહે છે જેમ ફેટકને વિષે ઉપાધીપણું
ઠજે તેવારે મિરમળતાપણું વધે છે તેમ જોવારે મમતાના ત્યાગ થાય તેવારે
પોતાની મેજેજ સમતા વિસ્તરે ॥ ૧ ॥ સંસારને વિષે પોતાને અર્થ કોઈ
કામ પડે તેવારે એમ જાણુ જો આ આહારો વાહાલો છે અને આ દુશ્મને
છે પણ એ સર્વ વ્યવહાર કલ્પના છે નીશ્ચય થકી તે વ્યવહાર નાશ કરી
મધ્યસ્થપણુ પામે તેવારેજ તે સમતાવંત કહેવાય ॥ ૨ ॥

વ્યવહાર કલ્પનાવાળો તો જન વિષે દેષ લાવે તેનેજ વિષે પોતાના અર્થ
સાધને કરી રાજ પણ નિશ્ચય થકી વિચારિ તે એમાં કોઈ ઇદ્ર-ન-
થી તેમ અનીષ્ટ પણ નથી વા ૩ ॥ એક વિષય જે એક કાર્ય છે તે એક
જાણુને પોતાની રૂચીએ બુદ્ધી ફિરે છે અને બીજાને તેથીજ દેષ ઉપજે
છે એ મતિ કલ્પનાના ભેદ છે એમ જાણુ ॥ ૪ ॥

ઇદ્ર અનીષ્ટ એ વિકલ્પનિ કલ્પના થકી છે એ બેનેજ રાગ દેષ જા-
ણુવા પણ એમાં કોઈ તત્વ નથી જે અનર્થ થી કલ્પનેય તો રાગદેષ એ
બહુ દુર થાય ॥ ૫ ॥ પોતાના પ્રીયાંજનની સિદ્ધિ બ્યારે પોતાને સ્વાધીન
થાય તેવારે ખાહારના અર્થ સકલ્પનો ઉઠાવ નાશ પામે ॥ ૬ ॥
જેમ કઠ ડિપર રહેલું સુવણું સાક્ષાત દિખાય છે તેમ સ્વભાવિક ગુણ
પામે થકે વિભાવિક પ્રભાસા દુર જાય તેવારે રાગદેષ હઠી દુર થાય અને સ-
મતા વિષે મધ્ય ૭ ॥ જગતના જીવને વિષે કર્મનું બીજીત્રપણું છે માટે

તે વિભાવપાણી સારૂ નરતુ કહેવાની રીતે જોવારે ન ભાસે તેવારે શુદ્ધ નયમાં રહેા થકો પ્રખળ સમતાને પામે ॥ ૮ ॥

પોતાના ગુણ થકી પોતાના આત્મા સાક્ષી કરીને પોતાના એક શુદ્ધ અધ્યવસાય થકી અત્માને વિષે જેનું મન રમે છે તેની સમતા અનુતર કહીયે ॥ ૯ ॥ એમ જેને પાકી સમતા થઈ તેનું વિષયરૂપ ઘર સુનું થયું એ મ જે મુનીને નિરમળ સમતા યોગ પ્રગટ્યો તે મુનીને વાંસલે કરી કોઈ છે દ અથવા અંદને કરી કોઈ પુણે તે બેહુ તુલ્ય છે. ॥ ૧૦ ॥

એહવા સાકુની સમતાની શી વખાણુ કરીએ જેણે પોતાના આત્માની સિદ્ધી કરવાને સમતા આદરી એહવા મુનીને સમતારૂપ ઘરમાં રહેતા થકા આ ભવના તથા પરભવના એટલે સર્વ ભવના વૈરભાવને ટાળી નાખે છે જેમ ની ત્ય પાસે વસતાં થકાં કુતરાં અને બીલાડી તેમના વૈર પાણુ સમી જાય છે તેની પેઠે જાણુ ॥ ૧૧ ॥ કપટી વેષધારણુ કરવાથી શુ થાય અને વ્રત ધારણુ કરે પાણુ શું થાય વળી મૈત્રધારી અતીતની પેઠે ઇદ્રીયા દમન કીધે પાણુ શું થાય તથા ઘણી તપસ્યાયે પાણુ શું થાય માત્ર એક સમતા જે સ-સારરૂપ સચુદ્ર દરવામાં નોકા જેવી (નાવ] જેવી છે તેનું જ શોધન કરવું તેહીજ શેષ છે ॥ ૧૨ ॥

દેવ લોકનાં સુખ તો દુર છે વળી મોક્ષ પદ્ધતિ તે તો મોહાટી છે અ ને ભવસ્થિતીને હાથ છે તેવારે મનની પાસે પ્રગટપણુ દેખીયે એવી સમતા નુ સુખ તે શું ઝોટું છે અર્થાત ઘણું જ રૂકું છે ॥ ૧૩ ॥ સમતારૂપ અમૃત કુડમાં સ્નાન કરવાના પ્રભાવથી આખી થકી કાંદર્પરૂપ દર્પનું વિષ સોસાઈ જાય છે ક્રોધરૂપ તાપ તે નાશ પામે છે અને ઉદ્ધતા રૂપીયા મેલ તે પાણુ દુર થાય છે ॥ ૧૪ ॥

જન્મ જરા મરણ રૂપ દાવાનળે કરી બળતું એવું સંસાર રૂપ વન ખંડ તેમાં સમતાનું જે સુખ છે તે અમૃતના વરસાદ સરીખું જાણુ ॥ ૧૫ ॥ ચી-ત્ર સાળી મધ્યે એકજ સમતાને અવલંબતાં ભરત રાજ આદી આઠ પાટ કેવળ જ્ઞાન પામીને સિદ્ધ થયા પાણુ તેમને કષ્ટ ક્રીયા કાંઈ કરવી પડી નહીં એહવી સમતા છે. ॥ ૧૬ ॥

વળી સમતા તે નરકને ખારણું બોગળ જેવી છે અને મોક્ષ માર્ગની દીવી છે વળી ગુણ રૂપ રત્નનો સંગ્રહ કરવા રોહણાચળ પર્વતની ભુમી સંરખી છે ॥ ૧૭ ॥ જેનાં નેત્ર મોહ વડે ઢકાયા છે અને જે પોતાના સ્વરૂ-

પને નેઈ સકતા નથી તેને દીવ્ય અંજન આંજવાને સમતા તે શલાકા રૂપ છે અને અજ્ઞાનના પડળને છેદનારી છે. ॥ ૧૯ ॥

જે પ્રાણી એક ક્ષણમાં મનને ખેંચીને સમતાને શેવે તો તે પ્રાણીને એહવુ સુખ પ્રગટે કે જેહવુ મુખે કહેતાં થકાં પાર આવે નહીં ૧૯ જેમ કુમારીકા ભરતારના સુખને જાણતી નથી તેમ લોકો પણ મુની રાજ્યની સમતાના સુખને જાણતા નથી ॥ ૨૦ ॥

જેણુ સમતાનુ પ્રકર પેહરયુ છે તેને નમસ્કાર સ્તુતી પુજા લાભ પર દ્રવ્યની ઇચ્છાદી રૂપ જે પોતાનાજ મર્મને લાગનારા એહવાં જે તીક્ષણ બા-
બાણો તે પીડ્યા કરી સકતા નથી ॥ ૨૧ ॥ જેમ સુર્ય કોરણ પ્રકાશથી અ-
ધકાર નાશ પામે છે તેમ કોટી-કોટી ભવનાં નિવડ સચીત પાપ કર્મ તે સ-
મતા વડે એક ક્ષણમાં નાશ પામે છે ॥ ૨૨ ॥

જે અન્ય લીંગી શીઘ્ર થયા તે પણ દ્રવ્યથી મોક્ષ ફળ સાધતા થકા
રત્ન ત્રયના ફળની પ્રતી વડે ભાવથી જૈન પણ પામ્યા માટે તે અન્ય લી-
ંગીયોને પણ સમતા તે આધાર બુત હતી ॥ ૨૩ ॥ જે નય સ્થાનકે ઉતારી
નેઈએ તોએ સમતા રૂપચ દને કરી ભવ તાપ સમી જાય છે પણ કદા ગ્રહ અ-
જ્ઞાનરૂપ અગ્ની વડે તો સમતા રૂપ ચદન બળીને ભસ્મ થાય છે ॥ ૨૪ ॥

આ સંસાર રૂપ ગામને વિષે સર્વ લોક કંથ વિક્રય કરતાં દાડાદાડ કરે
છે તે શુ છે તે કહે છે “જેવારે ચારીત્ર રૂપ પુરૂષ મરણ પામ્યા તેવારે સ-
મતા રૂપી પ્રાણુ પણ જતા રહ્યા પછી તેના મૃત કાર્યના ઊત્સવ પાથરાણાં
સ્નાન સુતક વગેરે કરવાને જાણુ એ મોકો દાડાદાડ કરે છે એમ સમજવુ
॥ ૨૫ ॥ જેમ ઉખર ખેતમાં બીજ વાવ્યુ હોય તે કષ્ટ ફળે નહીં તેમ એક
સમતાને છોડીને જે પ્રાણી કષ્ટ ક્રીયા કરે છે તેથી તેને રૂકુ ફળ આગળ મળ-
વુ નથી ॥ ૨૬ ॥

મુક્તિનો ઉપાય તો એક સમતા છે બાકી ક્રીયા કષ્ટ સર્વ આડખર છે
તે પુરૂષને ભેદ કરી એટલે તપ જપ સર્વ સમતાની પ્રતીક છે પુરૂષ ભેદ તે
ગ્રહસ્થને અને મુનીને સીજે છે એટલે ક્રીયા કરવામાં ગ્રહસ્થ અને મુનીનો
વ્યવહાર જુદો છે પણ તે બે ક્રીયા સમતાએ વંખાણવી એવી શાસ્ત્રની
આજ્ઞા છે ॥ ૨૭ ॥ શાસ્ત્રના ઉપદેશ તો જેમ કોઈ આગળી વડે માર્ગ બ-
તાવે એવો છે પણ જે શાસ્ત્રમાં સાંભળીને પોતાના અનુભવમાં લાવી પોતાને
સામયે કરી પથ અવગાહે તોજ ભવાટવીના પાર પામે ॥ ૨૮ ॥

પર પુદ્ગળાદિક વસ્તુ તે આત્માની નથી અને દખવાંથી આત્મા પવિત્ર છે આત્માને વિષે આત્મા તત્વ ગુણ છે માટે અધ્યાત્મને પ્રસાદ કરી સમતાને વિષે હર્ષ ઉદ્ઘાસ કરવો. રહે ॥

ઇતિ શ્રી સમતા નામે નવમો અધિકાર સમાપ્ત

હવે સદ્ અનુષ્ઠાન નામે દસમો અધિકાર કહે છે

જેમ કતક ફળના ચુણને ચોગે ડોહોજી પાણી નિરર્મળ થાય તેમ સમતાના ચોગથી શુદ્ધ અનુષ્ઠાન પ્રગટ થાય છે ॥ ૧ ॥ વિષયાનુષ્ઠાન ગરજાનુષ્ઠાન અન્યોનાનુષ્ઠાન તહેતુ અનુષ્ઠાન એ પાંચ અનુષ્ઠાન ગુરુ શેવાદિક કરણી માં કહ્યાં છે. ॥ ૨ ॥

મીષ્ટાન ભોજનની લાલચે વસ્ત્રની લાલચે પુજનની લાલચે દાસતની ઇચ્છાએ જે તપ જપ કષ્ટ ક્રિયા કરે તે ક્રિયા પ્રાણીના શુભ ચીત્તની હણનારી છે એનું નામ વિષ અનુષ્ઠન જાણવું ॥ ૩ ॥ સ્થાવર વિષ તે સોમલ જાણવું અને જગમ વિષ સર્પાદિકનું જાણવું એ બેહુમાંથી એક વિષ ખાધાથી તરત મરે છે તેમ ભોગના અભીલાષે કરીને જે ક્રિયા કરવી તે શુભ ચીત્તને હણે છે અને વળી પ્રાચે અનતો કાળ શુદ્ધ માર્ગની પ્રાપ્તિ થવી પણ ન સંભવે એવું વિષ અનુષ્ઠાન છે. ॥ ૪ ॥

જે દેવતાં ઇંદ્રનાં સુખ પામવાની ઇચ્છાએ કરીને તપગ્યા પ્રમુખ ક્રિયા કરે તે પ્રાણી કાલાંતરે નરક ગતી પામે કષ્ટ કરીને આણદીકા ફળની વાંચ્છા કરે તેને ગરજ અનુષ્ઠાન કહીએ ॥ ૫ ॥ જેમ બગડી ચુર્ણ પ્રમુખ નિષ્પજ દ્રવ્યને સજ્જે પ્રગટ થતું વિષ તે ગરજ નામા વિષ કહીએ તે ઘણા દિવસ કષ્ટ ને પમાડે ન મારે છે તેમ એ પણ તત્વથી નરક ફળની પ્રાપ્તિ કરે છે. ॥ ૬ ॥

અનેક પ્રકારે મહા અનર્થ નીપજવે એહવા ઉપર કહ્યાં તે બે અનુષ્ઠાનો નિષેધ કરવાને સમસ્ત તીર્થકરે નિયાણું વર્જવાનું કહ્યું છે ॥ ૭ ॥ પ્રાણી ક્યાનાદીકના અભાવે કર્મ જે ક્રિયા તેમાં અધ્યવસાય રહીત શુન્યપણે સમુરછિમની પેઠે સુન્ય મનની પ્રવૃત્તિએ અથવા જાણપણા વિના બીજાના દખા દખી જે ક્રિયા અનુષ્ઠાન કરે તે અન્યોઅન્ય અનુષ્ઠાન કહીએ

ઇહાં સામાન્ય પ્રકારે જ્ઞાનના રૂપનું કારણ નહી ગવેએ તે ઉપ મંજા લોકપ્રવાહ રૂપ કહીએ તેથી નીરદારી સુત્રના માર્ગની અપેક્ષા વિના લોકના દખા દખી ક્રિયા કરે તે અન્યોઅન્ય અનુષ્ઠાન કહીએ ॥ ૮ ॥ એટલે લોકની રીત વીના અને સુત્રની તથા ગુરુના વચનની અપેક્ષા વિના ઉપયોગ સુન્યપણે

જે કોઈ કરવું તેનું નામ ઉઘ સંજ્ઞાના છે. ॥ ૧૦ ॥

અજ્ઞાન લોકો એમ કહે છે કે જે અત્યંત શુદ્ધ માર્ગ યોગવા નબળાં તો તીર્થના ઉછેદ થાય માટે લોકના આચાર ઉપર આદર શ્રદ્ધા કરવી જેમ ચાલે તેમ ચલવા દઈએ એહવાં વચન યોલતા થકા જે લૌકીક આચારે પ્રવરતે તેનું નામ લોક સંજ્ઞા છે. ॥ ૧૧ ॥ અને શીક્ષા ગ્રંથણુ આ સેવન તથા પદ સંપદાયે સહીત ભાવ સુન્યપણે જે આવસ્યક કરે તે પણ દ્રવ્ય આવસ્યક કહ્યું છે તો જે અશુદ્ધ કરે તેની તો વાતજ શી કહીયે તેને તો માત્ર કાય કળેષ અને વિરાધના થાય છે. ॥ ૧૨ ॥

તીર્થના ઉછેદ થાય તેના ભયથી અશુદ્ધ ક્રીયાને વિષે ગાડેરીયા પ્રવાહની પેઠે ગતાનુગતીકપણે આદરકરતા કાંઈ પ્રમારથ જાણે નહીં અને જ્ઞાન ક્રીયાના નાશ કરે. ॥ ૧૩ ॥ જે ધર્મના અર્થો થઈને એમ કહેશો કે જે ઘણા લોકો કરે તે આપણે પણ કરવું તો મીથ્યાત્વ ધર્મના પણ ઘણા રોવનારછે માટે તે પણ કોઈ કાળે છડાશે નહીં એમ કરવું. ॥ ૧૪ ॥

માટે સુત્રની શૈલી રહીતપણે ગતાનુગતિક પણે ઉઘ સંજ્ઞાયે અથવા લોક સંજ્ઞાયે જે કરવું તેને અન્યોઅન્ય અનુષ્ઠાન કહેવું. ॥ ૧૫ ॥ જે અજ્ઞાનપણે કાય કળેષ કરે તેને અકામ નિઝરા કહેવી અને ઉપયોગ સહીત જ્ઞાન ક્રીયા કરવી તેનું નામ સકામ નિઝરા છે. ॥ ૧૬ ॥

માર્ગાનુસારી પુરૂષ શુદ્ધ ક્રીયાનુષ્ઠાન રાગે કરી જે કરે તે તદ્દેતુ અનુષ્ઠાન કહેવાય જે વારે છેલું પુદ્ગળ પરાવર્ત રહે તેવારે જે ક્રીયા કરે તે અનાઉપયોગે ન કરે માટે એ અનુષ્ઠાન પણ તેવારેજ દોાય. ॥ ૧૭ ॥ છેલ્લે પુદ્ગળ પરાવર્તે જે વારે તદ્દેતુ અનુષ્ઠાન પ્રગટે તેવારે એ ધર્મના ચોવન કાળ પ્રગટયો અને સસારમાં બાળ દિશા હતી તે મટી ગઈ એમ જાણવું એ અનુષ્ઠાને શુદ્ધ ક્રિયાનો રાગ ઉપજે છે અને પૂર્વનાં ત્રણ અનુષ્ઠાને અશુદ્ધ ક્રીયાનો આદર ઉપજે છે. ॥ ૧૮ ॥

જેમ યુવાન પુરૂષ બોગનો વિલાશી થાય છે અને બાળકીડાથી લગ્નય છે તેમ ધર્મ ચોવન કાળવત પુરૂષ ધર્મના રાગે કરીને અશુદ્ધ ક્રીયાથી લગ્નવાય છે. ॥ ૧૯ ॥ તે માટે તે ધર્મના અનુરાગથી ચરમ પુદ્ગળ પરાવર્તેજ વળી તદ્દેતુ નામે ચોથું અનુષ્ઠાન કહ્યું છે પણ બીજાકિક જે સમકીત તેતો અપ્રાપ્ત છે. ॥ ૨૦ ॥

હહાં સમકીત રૂપ બીજા તો તેવારે થાય કે જેવારે શુદ્ધ ક્રિયા કરતાં માણીને દુખીને બહુ માન પ્રસસા કરે, અને આગમ વિધી રાગે પ્રોતે પણ જ્ઞાને શુદ્ધ

વિધિ ગ્રાચર હોય તેવારે સમકીત ઉપજે છે ॥ ૨૧ ॥ એ તથ્ય હેતુ અનુષ્ઠાનનો અનુબંધ ને શુદ્ધ પ્રાણમનતે કલક રહીત અકર કહિયે અને તથ્ય હેતુ અનુષ્ઠાનની ઓળ કરવી તે નાના પ્રકારનો સંઘ કહીયે. ॥ ૨૨ ॥

તે મધ્યે પ્રવૃત્તિ તે રૂપ વિચીત્ર પ્રકારના પાનડાં જાણવાં અને સદગુરુના જોગ વડે સ્વર્ગમાં સુખ સપાદા પામવી તે રૂપ રૂળ જાણવા ॥ ૨૩ ॥ જે વારે ગુરુ પાસે દશના સાંભળીને ભાવ ધર્મ રૂપ સપાદા પામે તે રૂળ કહીયે તે રૂળ મોક્ષ સાધન રૂપ છે એમ જાણવું. ॥ ૨૪ ॥

સહજ સ્વભાવીક જે ભાવ ધર્મ છે તે તો ચદનની સુગંધ સમાન છે. તે સહીત જે અનુષ્ઠાન કરવું તેનું નામ અમૃત અનુષ્ઠાન છે ॥ ૨૫ ॥ પ્રાણની આજ્ઞા વડે મન સુધીયે પ્રવરતે અને અત્યંતપણે સવેગ ગુણસહીત હોય તેને ગ્રાણધરાદીક અમૃત અનુષ્ઠાન કહે છે ॥ ૨૬ ॥

ભલી રીતે શાસનના અર્થને વિચારે ક્રીયા મધ્યે વીર્ય ઉલાસ ધરે પચ મ કાળના દોષ ન ગણે અથવા જે કાળે જે ઉચીત હોય તે ક્રીયા કરે એ લક્ષણ અમૃત અનુષ્ઠાનનાં જાણવા ॥ ૨૭ ॥ એ પાંચ અનુષ્ઠાનમાં જેલાં જે અનુષ્ઠાન તે રૂડાં છે અને પ્રથમનાં ત્રણ અનુષ્ઠાન તે ભુડાં છે રૂડાં નથી તે માં પણ સર્વથા શ્રેષ્ઠ તો અમૃત અનુષ્ઠાન જાણવું કેમકે અજ્ઞાન તેનું આકર જે વિષ તે એ અનુષ્ઠાન વડે નાશ પામે છે ॥ ૨૮ ॥

ક્રીયા એ આદર કરતાં રાગ ધરે તથા આગમને અતી મોટી સંપદાનું માને વળી જાણવાની ઇચ્છા કરે જાણના સગ કરે એ શુદ્ધ ક્રીયાનાં લક્ષણ છે ॥ ૨૯ ॥ તેનાં પણ જુદા જુદા બેદ છે. ૧ ઇચ્છા ૨ પ્રવૃત્તિ ૩ સ્થીરતા ૪ શિધી યોગ એ ચાર યોગ મોક્ષને જોડે માટે યોગ કહીયે ॥ ૩૦ ॥

જે ગુરુના ઉપદેશ સાંભળી ગુરુ ઉપર અને કથા ઉપર પરમ પ્રીતી ધરે ગુણ પંચગુણે તેહને ધેહેલો ઇચ્છા યોગ કહીયે પછે ગુરુના કલ્યા પ્રમાણે સમતાયે સહીત વ્રત પાળે ક્રીયાએ સહીત પ્રવરતે તે બીજા પ્રવૃત્તિયોગ કહીયે ॥ ૩૧ ॥ જે રૂડા ક્ષયોપસમના ઉત્કર્ષથી અતિચાર ન લગાડે અને મન સ્થીરપણે પ્રવરતે એ ત્રીજા સ્થીર યોગ કહીયે અને નિરતીચાર શુદ્ધ ક્રીયા માં બીજા પ્રાણીને બેળવીને તેનાં પણ અર્થ સધાવે તે ચોથો સિદ્ધી યોગ જાણવો ॥ ૩૨ ॥

એ ઇચ્છાદીક યોગના વળી વિચીત્ર બેદ છે તે ક્ષયોપસમાવના બેદ-શી છે તે શ્રદ્ધા પ્રીતી પ્રમુખ યોગે કરીને સુક્તિ માર્ગ પામનાર ભવ્ય જીવન

હોય ॥ ૩૩ ॥ ૧ કરુણા ૨. વૈરાગ્ય ૩ સર્વેંગ ૪ ઉપસમ એ અનુક્રમે ઇચ્છાદીકના ચાર પ્રકાર છે ॥ ૩૪ ॥

કાચોત્સર્ગાદીક આપસ્યક સુત્રનુ શ્રદ્ધાપાણુ ને ભાવથી થાય તો શ્રાવક તથા સાધુને ઇચ્છાદીક યોગ સંકળ થાય ॥ ૩૫ ॥ કોઈને ગોળ મીઠો લાગે છે અને કોઈને ખાંડ મીઠી લાગે છે એ રીતે મીઠાસના સ્વાદમાં જેમ ભીનતા છે તેમ પુરુષોની પ્રકૃતી ભીન્ન ભીન્ન છે માટે ઇચ્છાદીક યોગના જે ભાવ તેના પાણુ ભેદ છે તો પાણુ તેમાં કાંઈ દુષ્ણણ નથી કેમકે જે પ્રશર્કરાદીકના મીઠા સપાણાના અર્થ એકજ છે મીઠાસ ગમે તેની હોય પણ તેથી મીઠાસપાણાના અરથ સરે છે તેમજ ઇચ્છાદીક યોગના જે પાણુ ભેદ છે તેપાણુ તે થકી અરથ જે કળ તે એકજ મળે છે માટે દુષ્ણણ નથી એમ જાણવું ॥ ૩૬ ॥

પાણુ જેને શુદ્ધ અનુષ્ઠાનને વીષે ઇચ્છાદીક યોગના લેશ પાણુ નથી તેવા અયોગ્યનેરને જે ઇચ્છાદી યોગ આપે તેને પ્રગટ પ્રખ્યાવાદનુ પાપ લાગે છે એહવુ પુર્વાચાર્ય કહે છે ॥ ૩૭ ॥ જે અતી અસંમજસ કરાણુ છે તેને વીષે ઉન્માર્ગ સ્થાપન થાય છે માટે યોગ વિશીકા ગ્રંથના જાણુ પુરુષ એ તત્વ ચીત્વીને સદ્અનુષ્ઠાન કરવુ એટલે જેમ તેમ કરીએ તો ઉન્માર્ગનુ સ્થાપન થઈ જાય ॥ ૩૮ ॥ માટે શુદ્ધ ચેતનાએ મનવચન કાયાએ કરીને સદ્અનુષ્ઠાન સેવવાં સિદ્ધાંતના સદ્ભાવ જાણી લોક સંસાર તણને શુદ્ધ ક્રીયા કરવી ॥ ૩૯ ॥

ઇતી શ્રી સદ્ અનુષ્ઠાન નામા દસમો અધિકાર સંમાપ્ત.

હવે અગ્યારમો મન શુદ્ધી નામા અધીકાર કહે છે.

અદ્વાત્મની શુદ્ધી કરવા માટે પ્રથમથી તો ઉચીત પણુ, શુભ આચરાણુની ઇચ્છા કરવાને શુદ્ધતા કરવી જેમ રોગવત માણી મળ સાધન કરવાને રમ્ય લીધા વિના રસાયન ખાય તો તેથી તેને કાંઈ ગુણુ થાય નહીં કેમકે પેટમાં થી રોગ જાય ખીગાડ નીકળે તો રસાયન ગુણુ કરે તેમ પ્રથમ મન શુદ્ધી થઈ હોય તોજ અધ્યાત્મની શુદ્ધી થાય ॥ ૧ ॥

હુ ચેતન ને તાહાર મન નિરમળ છે તો લોક તાહાર ઉપર રાગ, ધરશે અથવા દ્વેષ કરશે તે થકી તાહારે શુ ખીગાડ થવાને છે જેમ મદ્રમા નિરમળ છે પણ તેના ઉદયથી વિરહીલવો અથવા ચોર લોકોને અરતિ ઉપજે છે અને જગતના ખીજ લોકોને તેથી આશુંદ થાય છે પણ તેથી ચંદ્રમાને ગુણુ અથવા અવગુણુ કાંઈજ થવુ નથી ॥ ૨ ॥

રૂડી વસ્તુ મનમાં ચીંતવી મનર્થ કીધા અને તે મનર્થ નીપતો નહી તેવારે તે પ્રાણી પોતાના મનમાં શોક કરે છે અને જેવારે તે ધારેલી વસ્તુ મળે તો ખુશી થાય છે એ હર્ષ-સોકનો કરતા આત્માને એક મનજ છે તો બીજાએ માહાર સાર મરસુ કીધુ એમ શુ કહેવુ ॥ ૩ ॥

જે મન તે માંકડા જેવુ છે કેમકે ચારિત્રતા યોગ રૂપ દૃતતા ઘડાને ઊંઘાવાળે છે તથા સમતારૂપી અત્રત રસના ઘડાને ઢોળી નાંખે છે એવુ એ અપજ મન તે ખરેખર વાંદર છે તેની આગળ મુનીરૂપ રસ વાણીજનુ કરનાર વાણીચો બીચારો શુ કરે ॥ ૪ ॥

વળી મુનીએ ચારીત્રે કરી કર્મરૂપી ધુળને દાબી નાંખી હતી પણ મનરૂપી ઘોડાએ નીત્ય કુદી કુંદીને સંભરૂપ ભુમીનુ તળીયુ ઉખેડ્યુ તેથી કલુષતારૂપ રંજ ઉઠી તેહના સમુદે કરી અજ્ઞાનરૂપ અધકાર થયા એહવો અતી આકરો એ મનરૂપી ઘોડો છે તે મૃતરૂપી દારકે બધાચો છતો તોડાન કરે છે પણ સમો રહેતો નથી ॥ ૫ ॥

એક કૌતક ભુવો કે મનરૂપી વોયુ માહા બળવાન છે કેમકે રૂડી ખુધી રૂપી વૃક્ષતે ભાગી નાંખે છે તથા જીવ વચન રૂપ બરાસનો ચોર છે વળી કાં દર્પ રૂપે અગ્નીનો દીપવનાર છે ॥ ૬ ॥

વળી મનરૂપ હાથી છે તે ચારીત્રરૂપ નગગતા દરવાજા ભાગતો થકો પસરે છે શીઘ્રાંતના બાધરૂપી વૃક્ષને પણ પાડતો થકો ભમે છે એહવો મદાન્મત મનરૂપી હાથી દોડા દોડ કરે છે તેવારે સાધુને મોક્ષ માર્ગ જતા કુશળ તો તે ક્યાંથી હોય ॥ ૭ ॥

જે સાધુ છે તે વ્રતરૂપી વૃક્ષે રૂળી વાડીને ચેતન જ્ઞાન અત્રત રમ વડે શીચીને નવ પલવ કરે છે પણ દુષ્ટ મન રૂપ જે અગ્ની તે વેલી વાડી ને બાળી નાંખે છે તો રૂડા ગુણ રૂપ વાડીમાં ગુણરૂપ વાયરાનો ઉદયે મુની ની મેહેનત કીમ કરીને સફળ થાય ॥ ૮ ॥

એમ મનનો નીગ્રહ કર્યા વિના વચન તથા કાયાએ જેટલી શુભ કીયા કરે તે ઉપચોગ શુન્યતાએ અવિધીએ કરે અને તે અવિધીનો કરનારો તે વિરોધક છે માટે શુન્ય કીયા કરતો વિરોધકપણે સસારને વિષે ઘણા ભવ ભંભરો ॥ ૯ ॥

મન વશ કીધા વિના જે તપ જપ કરે વળી મનમાં કુવિકલ્પ ઘણા થાય તેથી તે તંકુલ મંચળી પેઠે નરકે પડે એ કુવિકલ્પ કરતો ઘડો જ ઉપ-

પવાસ કરે તપ કરે તેથી તેને માત્ર અછરણુ થાય કેમકે આણુ પામ્યા અર્થનો વિકલ્પ કરે તેની કરદશના અછરણુનું કારણ છે. ॥ ૧૦ ॥

જે મન ચપગ છે તો વચન ગુમી કરે નત્રને ગોપવે ઈંગીત આકાર એટલા વિના કાઉશગ કરે તે સર્વ વિપરીત જાણુ તે સર્વ ધૃતતા પાણને પામે અને એવી રીતે ધુર્તપણુ કપટ ક્રીયાના કરનારા તે મોહિતા ચાર છે તે જગતને લુટનારા છે ॥ ૧૧ ॥

તે માટે મનને ભલી રીતે નીશ્ચય થકી સોધન કરે તેજ પંડીતને મનાશુધીરૂપ ચુરુ છે અને પર્મ પ્રપાર્થને વિષે રાતા જે યુની તેને મુક્તિ સ્ત્રીને વશ કરવાનું ઔઘધ છે ॥ ૧૨ ॥

શિષ્યાંતરૂપ કમળને વિકર્ણીત કરવાને મનશુધી તે સુર્યકાંતીરૂપ છે ઉપસમરૂપ જળ કલ્લોલ વધારવાને મન શુધી તે પરમ સુદર જડી પુટી ઔપધ છે ॥ ૧૩ ॥

વળી મન શુધી તે અનુભવના મોહિટો અત્રત કુંડ છે તથા ચારીત્રરૂપ હંસને રમવાને કમળની છે અને સર્વ કલક હરવાને અગ્ની સમાન મન શુધીને કહી છે ॥ ૧૪ ॥

પ્રથમથી વ્યવહાર નચે રહ્યો એહવો જે પુરૂષ તે અશુભ વિકલ્પની ની વૃત્તી જે નાશ કરવું તેને વીધે તત્પર થઈને શુભ વિકલ્પ મળે જે વ્રત તેની સેવા કરે તેથી અશુભપાણુ ટળી જાય જેમ કાંદો વડે કાંદો નીકળી જાય છે તેની પેઠે ॥ ૧૫ ॥

જેમ મત્રવાદી પુરૂષ મંત્ર પદ સમાસી સુધી મંત્રના શબ્દ ધીમે ધીમે મનમાં ભણુ પાણુ સર્પના વિષને ટાળે તેમ જે દશધી નીવૃત્તી કરે તે પાણુ પ્રગટપણુ પ્રથમ મનને ગુણકારી થાય. ॥ ૧૬ ॥

જે દેખી તોજ નખજો અને ભુડો એહવું જે વિષય તેના વ્યાપારથી નરનુ ચીત ઘણી અતુરાર્થથી જે વસ્તુને વિષે લાગે તે વસ્તુ આત્માને સામે જોડીએ તેવારે તેનું પ્રતીર્ષીખ ભાસે પાણુ તે આત્મ ધરમ નહીં તોપણુ અધ્યાત્મ રીતે તેનું અવલંબન રહુ કહ્યું છે ॥ ૧૭ ॥

પછી કાંઈ નીશ્ચય કલ્પના થઈ અને વ્યવહાર પદની મર્યાદા ગણીત થઈ એ ગોહંનચિન્ને કોઈ એવી વેચાણને એતના સત્પુખ થઈ તેવારે સર્વ નીવૃત્તી રૂપ સમાધી થાય ॥ ૧૮ ॥

જેવારે સર્વ બાહ્ય વિષયથી રૂદ્ધ પ્રસ્તુ તેવારે પોતાના આત્માને વિષે

કેવળ એકજ જ્ઞાન દર્શન ચારીત્રના બોધની પરંપરા ને આત્મ-કુટુંબ છે તેના મેલાંપ તે નિરવીકલ્પપણે પસંદ આજખાણુ થાય એમ જાણવું ॥ ૧૯ ॥

નિશ્ચય નય થકી આત્મા તે ખરી શુદ્ધ વસ્તુના વિલાસી છે તે માટે હમણાં અન્ય ને રાગદ્વેષથી ભાવ તેને ન પામે વળી કાણુ માત્ર પણ ને પ રુદ્ધગાદીકનો સંગ ન કરે એવી સ્વભાવીક પ્રુધી જેને થઈ તેથી બાન્ય ભાવ હણ્યો અને અંતરંગ ઉત્કૃષ્ટ ભાવને પામ્યો ॥ ૨૦ ॥

એહવો ને ગંભીર સ્વભાવવાળો જેણે કષાયનો જય મેળવ્યો છે અને જેની પ્રુધી મોહોટી છે અને સ્વભાવે શાંત છે તે ને સમ્યક પ્રકારે મનના નિગ્રહ કરે તો તેથી મોહ અધિકારને ગાળીને પર્મ માહા તેજસ્વીપણાને તે પ્રાણી જરૂર અનુભવ પામે ॥ ૨૧ ॥

જેણે માઠા વિકલ્પની શ્રેણી ટાળી છે અને જેણે વિશુદ્ધતાનું ગ્રહણ કીક છે તે મનાસુધીને પામે અને વળી સંતોશીપણાને પામીને તે પડીત પ્રરૂપ ઉન્નવળ યશસ્વ સદમી અથવા યશ શોભાને પામે ॥ ૨૨ ॥

ઇતિ શ્રી માહા ઉપાધ્યાય શ્રી જસોવિજયજી કૃત શ્રી અધ્યાત્મસાર
નામા પ્રકરણે ત્રીજા સખધમાં અગ્યારમો મન સુધી
નામે અધીકાર સમાપ્ત,

હવે આરમો સમ્યકતાધીકાર કહ્યું છે.

પૂર્વે ને મન સુધી કહી તે ને સમકીત ગુણુ હોય તો નીશ્ચ મન સુ હી કહેવાય પણ સમકીત વિના ને મન સુદી માને તે મોહ ગરભીત હોય એટલે અજ્ઞાન સહીત હોય તે તો ઉલટી કષ્ટ બંધન કરનારી છે માટે હવે સમકીતનો અધીકાર કહે છે ॥ ૧ ॥ દાનાદીક ક્રીયા પણ સમકીત સહીત હોય તોજ સુદ છે તે ક્રીયા મોક્ષ ફળ સેવાને સાખ્ય કારક છે ॥ ૨ ॥

જેમ આંધળો વૈરીને છતી રાકતો મથી તેમ ક્રીયા કરે છે ન્યાતીના ધનનો ઇત્યાદીક બોગને તજે છે કુઃખ સહે છે ક્રાયાને કષ્ટ આપે છે પણ સર્વ સમકીત વિનો વ્યર્થ જાય છે ॥ ૩ ॥ ને જ્ઞાતોષ ધરે કામ બોગ છોડે ક્રાયાને કષ્ટ આપે પણ મીઠ્યા દ્રષ્ટી થકો મોક્ષ પામે નહી. ॥ ૪ ॥

જેમ આંખમાં કીકી સારણુત છે ફૂલમાં મુગધ સારણુત છે તેમ સર્વ ક્રીયામાં સમકીત તે સારણુત છે ॥ ૫ ॥ જન સાસનને વિષે ને તત્વની શ્રધ્ધા કરવી તેને સમકીત કહ્યું છે અને કોઈ પણ જીવને હણવો નહી તેને સુત્રમાં તત્વ કહ્યું છે ॥ ૬ ॥

છે તેજ સુદ્ધ ધર્મ તે એ ધર્મ રચી નામ આ સમકીતને જ કહીએ અને એ મ
ધ્યે ઉપ લક્ષણથી બીજી માણ સુદ્ધ મદાર્થની રચીયો મારે છે ૥ ૭ ॥ અ
થવા એ સમકીત તે એમ અણુ આના રૂપ તત્ત્વ મારે છે તે તત્ત્વ તે જ
વાદીક નવ પ્રકારે છે તેની જોડાવા તે સમકીત જાણવું ૥ ૮ ॥ આ
જોડાવણી ઘી હાંત તત્ત્વ તે અહિસાના સુદ્ધ તત્ત્વ છે તે તત્ત્વ સુધાચાર મમાણ
વિચારીયે તેવારે આત્માને અભિજ્ઞ સ્વરૂપે સમકીત દેખાડ્યું છે ૥ ૯ ॥ અ
ન સુધી અહીં સા કહી તે સુધ અમાણ છે એ એકું ની માત્ર વચને જોડુદાઈ
છે તે માટે એક અહીં સાન્તર્થ બીજી તત્ત્વ સુધી એ એકું ની માટે માટે મેળ
વતાં દુષ્ટાણ મિથ્યા એક સ્વરૂપ છે ૥ ૧૦ ॥

કેમકે અહિસાને વિષે સર્વની એક વાક્યતા નથી તે માણ ત્રિસારીને
તાં સુધ અપ્રોધાઈ જાણવું છે ૥ ૧૧ ॥ જે મા અહિસા દીક ત્યાં ચાવત તે ધર્મ
છે તેમ સર્વ પિતિપ્રતાના દર્શન નિષિષે કિશળ કથકા ધિરમ આદ્ય દર્શન માદિક
પદ કરીને વ્રત કહે છે ૥ ૧૨ ॥

તેમાં આપ વ્રતવાળા એ સુએલો છે કે પ્રાચી વ્રત અને પ્રાચી ઉપવ્રત મ
ળીને દશ છે એમ માનુપત્ત મતવાળા દસ એકરોધર મૂલકીશા માને છે તે ય
મ નિમાદિક દસ કહી બનાવે છે ૥ ૧૩ ॥ દસ મા સત્ય વચન અચોરી બા
બ્ય કલ્પના અને પ્રહાર્ય એ પ્રાચી સમતત્ત્વ એકે સરળતા સૌચ સતોષ
ગુરુ શેષા એ પ્રાચી નિયમ જાણવા ૥ ૧૪ ॥

એક સ ધરમ દીશા કહેવાય હવે વેદ વ્યાસના મતાવસારી સાંપ્રત મત
વાળા માણ યમ નિયમ એક કહે છે ૥ ૧૫ ॥ દ્યો સત્ય અચોરી અભય
વ્યવહાર એ પ્રાચી સમ જાણવા ૥ ૧૬ ॥ અક્રોધ ગુરુ શેષા સૌચ અલ્પ અહાર
અપ્રમાદ એ પ્રાચી નિયમ કહ્યા છે ૥ ૧૭ ॥ અને આદ્ય દર્શનમાં જે કિશળ
છે તે ધરમવાળા માણ દસ એકરોધર છે તેમ કહી કોઈ એ અહિસા ચોરી ક
ર્પણાદી કંકર વચન સમો જોડુ એલવું ૥ ૧૮ ॥

હવે જેમ તેમ પ્રકરુ પ્રારંભ પ્રસારે વધુ વિવર્યાસ દસ પ્રકારે આપ ક
ર્મ તે મન વચન અને ક્રિયા એ ત્રણે જોડ કરી સર્વવા ૥ ૧૯ ॥ અને વેદી
કાદિક મતવાળા જે છે તે માણ પ્રવાદિ પદ બોલે છે જે સર્વના અલ્પ છે એ
થી એ સર્વ ધરમવાળાના એક વચન છે માટે સાર્યક પ્રણે સર્જને ધિરમ આદ્ય
કહીયે ૥ ૨૦ ॥

તે માટે એ સર્વ દરશનના સંભવ કીહા ક્રોધ છે એ સ એકાદ્ય પ્રકરે

ચીત્રવર્ણ તે શાસની પરીક્ષાપાળાયે વિચારવું તે વળી અવ્યાકુળપણે અતરા-
ત્મ વડે વિચારવું નાર ॥ ૨૨ ॥ ઇહાં પ્રમાણ લક્ષણાદીક થકી કશાયે ઉપયોગ કા-
ર્યકારી નથી જહાં અન્યથા અર્થ ઉપજે એટલે તે કરમ બુદ્ધિ થઈ જાય અને
ધરમ તો એક સ્વભાવ રૂપ છે ॥ ૨૨ ॥

અને ચાર પ્રમાણ તો પ્રસીદ્ધ છે વ્યવહાર પાણ તેજ કર્યો છે માટે પ્ર-
માણ તથા લક્ષણની યુક્તિ વિષે પ્રીયોજન જણાવું નથી ॥ ૨૩ ॥ તે મધ્યે એ-
નર્યે કરી આત્મા નીત્યજ છે એહવુ એકાંત મુલત્રાણાનુકૂલ છે તેને મતે તો
હીસાદીક નથી કેમકે આત્મા અવિનાશી છે તે કોઈ વારે મરે નહી તો હીસા-
પણ શાની ॥ ૨૪ ॥

સઘળે મરણે મનોયોગ નાશ પામે છે તેવારે લોક કહે છે કે જીવ
મુલે પણ આત્મા તો મરતો નથી માટે તત્ત્વ થકી આત્માની હીસા નથી એ
અર્થ ઘટમાન છે એમ કહે છે ॥ ૨૫ ॥ કોઈ જાણશે જે આગળ દુઃખ ઉપ-
જવવાની બુદ્ધી તેને હીસા કહીએ પણ એ વાત ચોખ્ખી નથી કેમકે તમે બુ-
ધીને તો પુરૂષ ભેદ આંગ્રહ થકી આત્માથી ભીન્ન માને છે તેથી પણ આ-
ત્માની હીસા ન થઈ કેમકે પ્રમાણે બુદ્ધીને આત્મા સાથે વ્યવસ્થા નથી ॥ ૨૬ ॥

એકાંતે નીત્યપણે જીવના નાશ થવાના જે પરજાય તે હીસામદ કહેવાય
તેહને અહો ઇતિ આશ્ચર્ય અનુભવ અખાધકપણે ન હોય શુ હોયજ ઇતિ કાકો
ક્તિ ॥ ૨૭ ॥ નીત્યપણે શરીરે કરીને પણ સખ્ય નથી કેમકે તેના જોગની વે-
હચરણ નથી માટે સસય રહીતપણે ઇશ્વરવડે કરીનેજ ઇશ્વર કર્તા ઇત્યાદીક સં-
સારકલ્પો છે ॥ ૨૮ ॥

એક આત્મ કીયા વિના એટલે આત્માના વ્યાપાર વિના પરિમિત પ્ર-
માણનું ગ્રહણ કેમ થાય વળી સજ્જગ વિજ્ઞેગાદિકની કલ્પના પણ કેમ ઘટે
॥ ૨૯ ॥ એમ સાંભળીને કોઈ બોલ્યો કે હરકોઈ કરમથી પુર્વ સંસ્કાર દીઠા
વિના શરીરને સજ્જગ થાય છે તેના ઉતર આવે છે એમ જન્મની ઉત્પત્તિ તે
જીવના વ્યાપાર વિના વેચાણ વિના થાય નહી ॥ ઇતિ ભાવાર્થ ॥ ૩૦ ॥

શરીરને સજ્જગે તો જીવ કાંઈક રૂપીપણ પામે છે જે શરીરને સંક્રમન
હોય તો જે કાંઈ છે તે ઇહાં કહે છે ॥ ૩૧ ॥ જેણે આત્મા ત્રાગી કીધો તે તે
એમ કહે છે કે આત્મા કીરીયા રહીત છે માટે કોઈને હણતો નથી તેમ કોઈ
કાળે કોઈથી હણાતો પણ નથી એક જન્મ ઓતમાં છે તે હીસા નહી મા-
ને ॥ ૩૨ ॥

એમ એકાંતે અનિત્ય વાદીને પક્ષે હીસા નથી મનાતી કેમકે તે સર્વ પદાર્થ કાણુરૂપ માને છે માટે આત્મા કાણુમાં નાશરૂપ છે તે પોતાની મેજેજ મરે છે તેવારે મારનાર હેતુ કોઈ નથી માટે હીસા નથીજ ॥ ૩૩ ॥ પુત્ર પુત્રી પ્રમુખના કોઈ ખાપ નથી તેમ કોઈ મારનાર પણ નથી એ જગત સર્વ કાણુક ભાવના નિયમ છે અનિત્ય છે માટે કોઈ પ્રગટ કરનાર નથી તેવારે પોતા કોનો અને પુત્ર કોનો ॥ ૩૪ ॥

મનુષ્ય કાણુ માત્ર છે અને પછે સુઅરના મરણને અંતકાળના કાણુમાં તે મનુષ્ય નથી માટે સુઅરને મારનાર કાણુ છે એહવા બોલનારને પણ પ્રસંગથી વ્યભીચાર આવે છે ॥ ૩૫ ॥ તથા સુઅરને મારયું અને મરણને બીજે સમયે જ્ઞાની તથા આદેહી એ બે સરીખા છે સુઅર મરણ પામ્યું તે એ બે જાણુ જાણું માટે હવે એ બેમાંથી કોને મારવાની મતી નથી તે માટે મારનાર સર્વની કાણુ કાણુ ઉત્પત્તી તથા મરણ છે પણ કોઈ કાણુ કાંઈ વિરતી નથી એ મ કહે છે એ મતવાળાનાં શાસ્ત્ર પણ જુઠાં છે ॥ ૩૬ ॥

કેમકે અહીસા વિના સત્યાદીક ધર્મ પણ ઘટે નહીં અને સત્યાદી જે ધર્મ છે તે જીવ દયા રૂપ ક્ષેત્રની વાડી છે એવું કેવળી કહે છે ॥ ૩૭ ॥ જીવ ન સાસને વિશે તો એ સર્વ ઘટ માને છે શરીરથી પ્રગટપણુ નિત્ય છે વળી અનિત્યપણુ છે તેમજ ભિન્ના ભિન્નપણુ છે તથા એકપણુ છે અને અનેકપણુ પણ છે વળી આત્માને વિષે પણ તેમજ કહેવું.

આત્મા દ્રવ્યાર્થિક નયે નિત્ય છે અને પર્યાર્થિક નયે અનિત્ય છે એ જીવ કોઈને હણુ છે અથવા કોઈ એજીવને હણુ છે તેનાં ફળ પરભવમાં આત્મા ભોગવે છે ॥ ૩૮ ॥ એ જૈનશીલે અન્વય અને વ્યતિરેક એ બે ગુણુ સહિત એહવા જે અનુભવ તે સાક્ષી કરતાં થકાં એકાંત મતવાળાની ઝુક્તિ થા માંહે માંહે હણાઈ જાય છે ॥ ૪૦ ॥

પીડા કરવાથી દહ પીડાથી કુબ લાવથી એવી ત્રણ પ્રકારની હીસા સીધાંતમાં કહી છે તે કોઈ જુઠી નથી ॥ ૪૧ ॥ જે બ્રાણીના સ્વકૃત કરમના ઉદય થયે થકે મૃત્યુ થયું તો તેના હણનારને શો દાષ છે એટલે હીસા ન થઈ અને જે હણાણા તે તો તેના કરમ ઉદય આવ્યાં તે તેણુ ભોગવ્યાં તે તેમાં શી હીસા છે કેમકે જે જીવને મરણનો ઉદય હાલ નથી તેને મારીએ તો પણ તે કાંઈ મરતો નથી માટે હીસા કોઈની મતી નથી એવું જે માને છે તે મીથ્યા છે અને તે મત જુઠું છે ॥ ૪૨ ॥

કેમકે ને પ્રાણીના મનમાં કુષ્ઠ આશયનો નીમીત છે તેને એ હીસા છે અને હીસા નામ કર્મ વિપાક પણ તેનેજ છે જો વૈદને ઔષધ કરતાં કુષ્ઠ ચીત હોય તો તે ઔષધ કુશમન સરખું થાય અને તે વૈદને પણ હીસા કપણે લાગે અનેજો વૈદનું મન નિરમળ છે તો તેને હીસાપણુ ન લાગે ॥ ૪૩ ॥ એકવા સદ્ગુરના ઉપદેશ સાંભળવાથી હીસાની નિવૃત્તિ પ્રગટપણુ થાય નિરમળ ચીતના આશયની વૃદ્ધિ થકી સોપકમી ને નિકાચિત ખાંધેલાં પાપ તે નો નાશ થાય છે ॥ ૪૫ ॥

જે અહીંસા તે મોક્ષરૂપ વૃક્ષનું ખીજ કહીયે અને સત્યાદીક ને વ્રત છે તે મોક્ષરૂપ વૃક્ષના નવ પક્ષવ અકુરા છે ॥ ૪૫ ॥ તે આ છત સાસનમાં છવ દયાનું અહીંસકપણાનું સભવ જોવામાં આવે છે અને વળી અનુબંધ હીંસા તથા હેતુ હીંસા અને સ્વરૂપ હીંસા એ ત્રણ જાતીની ને હીંસા તેની શુદ્ધિ તે પણ આ છત સાસનમાંજ વર્ણી રહી છે. ॥ ૪૬ ॥

મોટા પ્રાણી ને સમ્યક દ્રષ્ટી તેને જ્ઞાન યોગે કરી વરતે છે પણ અવિરતે હીંસા લાગે છે તે કેવી છે જેમ તપાવ્યુ એકલુ ને લોક તે ઉપર પગ મુકી કોઈ ચાલે પણ બળવાને નિસકપણુ ખગડાવે નહી તેમ સમકેતી પણ નિસકપણુ હીંસા ન કરે અને તે માટેજ નરકનો બંધ પણ કરે નહી ॥ ૪૭ ॥

તેમ રૂઢા જ્યાણાવત છવને જ્ઞાન યોગે કરી છત પુજા કરતાં અહીંસા ને દયા તેના અનુબંધ છે કેમકે એ પુજા તે રૂઢા રૂળની આપનારી છે ॥ ૪૮ ॥

પણુ નરક ગતીનો બંધ પડે એવી ને હીંસા તે મીથ્યાત્વી દુરમતીને હોય અજ્ઞાનને યોગે કરી તે મીથ્યાત્વી છવો છવ દયા પાળે તો તે પણ હીંસા જેવી જાણુવી ॥ ૪૯ ॥ જે કારણુ માટે નિન્હવાદીક જમાણી પ્રમુખે પણ છવ દયા પ્રાણી છે તેમ પણ અજ્ઞાનોદયના જોગે સ્વર્ગમાં પણ નીચ ગતી પામ્યા છે અને ઢેહરૂપ છે માટે નિન્હવની ને અહીંસા તે પણ પરમારયે હી સારાજ રૂળ આપે કેમકે ભવાતરે તેમને ત્રીજય નરકાદીકની ગતી પ્રગટે છે

અપ્રમત સાધુ ને સાતમા ગુણુઠાણાવાળા તેને ને હીંસા છે તે અહીંસાનું બધી છે કેમકે હીંસાના અનુબંધ વિષેદ થયા થકી છહાં તીહાં થકી ગુણુનો ઉત્કર્ષ થાય છે ॥ ૫૧ ॥ પણ એ હીંસા તે અજ્ઞાનપણુ બોળા પ્રાણીને કદાપીકાણે સુખદાયક નથી એટલે એ અનુબંધ સહીત ન થાય પણ અપ્રમત સાધુને જ્ઞાન સહીત ને અહીંસા અથવા હીંસા તે અનુબંધે અહીંસા ન કહીયે કેમકે એ પરંપરાએ મોક્ષ સુખનું કારણુ છે માટે ॥ ૫૨ ॥

એકલી હોંસાને વિષે પણ જેમ મોહાટો અતર દેખાડયો છે તેમ ભાવ
વીર્યના વચીત્ર પણા થકી અહીંસાને વિષે પણ તેમજ બાણુ ॥ ૫૩ ॥ મ
તીપક્ષપણું અતરાલે કરી અથવા તે શક્તિને ચોગે કરી તત્કાળ અથવા કાળાં
તરે એ વિપાકે કરીને પણ ભીન્નતા છે ॥ ૫૪ ॥

જે હોંસા છે તે પણ જો ઉતરકાળે વિશેષ ગુણ પ્રગટે તથા અવિધી
ના અનુબંધ તન્યાથી એ હતું મોટે અત્યંત લક્ષિત થકી પ્રાણીને અહીંસા
રૂપ રૂળ દાયક થાય છે ॥ ૫૫ ॥ એ રીતે શોકડા ગમે ભગ જાળ સહીત છે
હાં અહીંસાને વર્ણવીયે તે તો સર્વાંશ શુદ્ધ એવું જે જન સંસાર તેમાંજ પ્ર
માણુ છે ॥ ૫૬ ॥

એ હોંસા તેજ અર્થ છે અને બીજા સર્વ અર્થ છે એ પ્રકારે જેના મ
નમાં ધારણા છે એહવી પરમ આસ્તા પ્રગટે તે આસ્તા શ્રદ્ધારૂપ સમકીર્તનું
ચીન્હ છે એવું પ્રભુએ કહ્યું છે ॥ ૫૭ ॥ સમેતા સવેગ નીવેધ અનુકંપાએ
લક્ષણા રૂકી રીતે અવિછીનપણું ધરતાં થકાં સમકીર્ત જે છે તે સ્થીરતા પ
ણાને પામે ॥ ૫૮ ॥

ઈતિ શ્રી આરમો સમકીર્ત અધીકાર સમાપ્ત
હવે મીથ્યાત્વ ત્યાગ નામે તોરમો અધીકાર કહે છે

જેવારે મીથ્યાત્વના ત્યાગ થાય તેવારે જીવને સમકીર્ત પ્રગટે મોટે મીથ્યાત્વ
ટાળવાનો રૂકા પ્રાણીએ ઉદ્યમ કરવો ॥ ૧ ॥ આત્મા નથી આત્મા નીત્ય
નથી કરતા નથી બોક્ષા નથી સિદ્ધ નથી સિદ્ધતા પ્રગટે કરવાનો ઉપોય ન
થી એ છ પદ મીથ્યાત્વના છે ॥ ૨ ॥

એ પદ વડે કરી શુદ્ધિચાર્યના વ્યવહાર આલંધાય છે લોપાય છે અર્થ
મીથ્યાત્વ છે અને તે સદગુરના ઉપદેશ થકી નાશ પામે છે ॥ ૩ ॥ એ છ
પદરૂપી કુચ્છ નડ્યા થકા જે ઉપદેશ આપે તે ઉપદેશ ન કહીયે તેથી કોને
ઉપકાર ન થાય મીથ્યાત્વીના ઉપદેશ સદહુટજે નહી ॥ ૪ ॥

જેમ પ્રાણાણને મલેચ્છ ભાષા બોલવાની મનાઈ છે મોટે ચાતાના સ્વા
દ્ય જેટલીજ બોલે તેમજ જેહને એક નીશ્ચય નયજ ઇષ્ટ છે તેને વ્યવહાર
નયતો પ્રાણાણને મલેચ્છની ભાષાના ઉપદેશની પેઠે સ્વાચ્છ વાસ્તે સમર્થ મા
ત્ર છે ॥ ૫ ॥ જેમ સૂત કેવળી વ્યવહારથી સૂત બાણુ અને સ્વાચ્છ નીશ્ચય
નય વડે સત્ જ્ઞાને કરી સૂત કેવળી કેવળ આત્માને બાણુ ॥ ૬ ॥

ઇહાં નિશ્ચય અર્થ પ્રગટે પણ કહેવાને કોઈ સામર્થ નથી દેખીતો એવું

પ્રગટે તે રૂપદારે નિશ્ચય અર્થની પ્રાપ્તિ ક્ષયરૂપ વ્યવહાર કહેવાય ॥ ૭ ॥ જે ન કેવળ વ્યવહારને વિષે જ પ્રધાનપણુ છે તો તેહને નીશ્ચય નયમાં કેમ હોય વળી શબ્દ નય અને જ્ઞાન નય રૂપ પ્રાણીને સ્વ અર્થને પર અર્થને તુલ્ય છે જે શબ્દ તે વ્યવહાર છે અને જ્ઞાન તે નીશ્ચય છે ॥ ૮ ॥ જે વ્યવહારના પ્રધાનપણુ થકી સર્વની ઉછેદ થાય તેવા પ્રાણીને મીથ્યાત્વરૂપ છે પદમાં મીથ્યાત્વ ભાવ થયો એમ જાણવું ॥ ૯ ॥ ચાર્વાક દર્શનવાળા કહે છે જે આત્મા નથી કેમકે જો આ આત્મા હોય તો પ્રતક્ષ જાણાય તેતો કાંઈ જાણાતો નથી અને અહકાર એટલે આ કાર્ય હું કરું છું તે ના જે વ્યવદશ તેતો શરીરે કરીને જાણાય છે ॥ ૧૦ ॥

જેમ મહુડા તેથી પાણી પ્રમુખ મદીરનાં અંગ છે પણ તે પ્રત્યેકમાં મદીરના શક્તિ નથી જેવારે ભેગાં મળે તેવારે જ શક્તિ પ્રગટે તેમ પચ ભુત ભેગાં મળે તેવારે જ્ઞાન શક્તિ પ્રગટે થાય છે ॥ ૧૧ ॥ જેમ એક સંદ્યા અથવા એક કાંકરો એ સર્વ પથરાનાં ભેદ છે તેમ આ રાત્ર છે આ રાત્રિ છે અહુતુ વિચીત્રપણુ તે આત્મા નથી એતો સ્વભાવે ભેદ પડે છે.

વળી સર્વ મતવાળાના મોહો મોહ વિરોધી વચન હોવાથી આત્માની પ્રતિત નથી થતી કેમકે કાંઈએ આત્મા દીકો નથી કે જે થકી એકેતુ વચન પ્રમાણુ થાય ॥ ૧૩ ॥ આત્માને પરલોકને અર્થે એમ વિચીત્ર પ્રકારની ક્રીયા કરાવે છે અહુતુ કહેનારા બીચારા લોકને સુખ ભોગથી ભ્રષ્ટ કરે છે એમ જે લોકોની ચીત્તને ફરવે છે તે ધુર્ત ગુર જાણવા ॥ ૧૪ ॥

મોટે આ ભવમાં પામ્યા જે સુખ ભોગ તે તજવા નહી અને આવતા ભવમાં સુખ પામવું એવી વાંછના કરવી કેમકે પચ ભુતનુ પુતળ બગીને રાખે થશે એટલે પરભવની ધર્યા સર્વ ફગટ જશે ॥ ૧૫ ॥ એ રીતે ચાર્વાક દર્શનનુ મુગ કહ્યું પણ એ દર્શન યોડુ છે કેમકે પ્રત્યક્ષપણુ અશયાદિક જે ગુણ તે જીવને છે મોટે જીવ પ્રત્યક્ષ અભેદપણુ છે. ॥ ૧૬ ॥

જેમ કાંઈ આદર આપે તે પણ આત્મા છે તેમ અહકારાદી પ્રત્યય ન છે તે કાંઈ શરીરના ધર્મ નથી અહકારાદી નેત્રમાં જાણાય છે તે દખવા રૂપ છે ॥ ૧૭ ॥ શરીરને જો આત્મા કહીયે તો આત્મા જક થયો તેવારે પૂર્વની અનુભવેલી વાત આત્મા વિના કોને સાંભરે છે શરીરને તો સાંભરતુ નથી અને બાળ ચાવન તથા વૃદ્ધ ઇત્યાદિક જે શરીરની દશાના ભેદ છે તેથી આત્મા પણ અજતવાદી દસાવંત માય છે પણ નિશ્ચય નયથી આત્માની

એક દશા છે અને શરીરની અવસ્થા એક નથી કેમકે અનવસ્થીત દાવનો મ-
સગ છે. ॥ ૧૮ ॥

શરીરના તો નાશ થાય અને આત્મા પરભવમાં જાય પણ જાતીસ્મરણ
કરી પુર્વ જન્માદિકનું સ્મરણ છે જેમ ઘરના ગોખમાં બેસીને નગરના મુદાર્થ
દેખીએ અને પછી તે ગોખ પડી ગયો તોપણ જોયાનું સ્મરણ જતું નથી
॥ ૧૯ ॥ કારણ થકી બાહ્ય અવસ્થાની વાસનાના સંક્રમાણ થકી જે કાર્ય આ-
ત્મા કરે છે તે કાર્યની જ સમૃત્તી ન રહી તોપણ તેને દુષણ નથી જેમ મા-
તાએ પોતાના અનુભવના સંક્રમાણ થકી બાળકને બોલવું ચાલવું શીખવું હોય
તેની બાળકને સમૃત્તી ન હોય તેહની પેઠે જાણવું ॥ ૨૦ ॥

ઉપાદાનના ચોગે કરી સ્થીરતાના દર્શનને વિષે ઉપાદાન વાસના હોય જેમ
હસ્તાદીક જે છે તે ઉપાદય છે અને તેનું ઉપાદાન તે હસ્તાદીકનું પરમાણુ
છે માટે પરમાણુ રૂપ સુક્ષ્મ સ્થીતીમાં સ્થીર દર્શન ન સંભવે ॥ ૨૧ ॥ જેમ
મદીરાના અંગ થકી મદ શક્તિ પ્રગટપાણે નથી જોએ મળવે થાય છે અથવા
પીધા પછે આત્માને સજ્જે થાય છે તેમ જ્ઞાનની પ્રગટતા પણ આત્માને ચોગે
થાય છે નહીં તો સદાય એકલું જ્ઞાન રહ્યું જોઈએ ॥ ૨૨ ॥

આ રાજ છે અને આ રાંક છે એવો છવને વિચીત્ર ભાવ ઉપજે છે એ
વી લોક વાણી છે તે સર્વ પોતાનાં કીર્તિલાં કર્મ થકી જાણવી સુખ દુઃખ સર્વ
કર્મ થકી પ્રગટ થાય છે અન્યથા બીજી વિશેષ કારણ કાંઈજ નથી ॥ ૨૩ ॥
જે દ્રષ્ટીએ દીકું તે પ્રત્યક્ષ પ્રમાણ અને ઈષ્ટાર્થ તે અનુમાન પ્રમાણ તથા ઉપ-
માન પ્રમાણ તે અનુમાનમાં ભજે છે માટે એ ત્રણ પ્રમાણને અવિરોધી એ-
કલું જે આગમ પ્રમાણ તેણે કરી આત્માને જાણ્યો જાય છે તે આગમ તો
જેનાં સર્વ પ્રાપ્ત ગયાં છે એવા સર્વજ્ઞ દેવે દેખાડ્યું છે. ॥ ૨૪ ॥

અબ્રાત જે જ્ઞાની પુરૂષ તેને હમણાંની પ્રવૃત્તિ તે નિરૂપતા ન હોય
માટે પર બધનતા હેતુએ કરી પોતાના આત્માને કાણ બેદમાં નાંખે ॥ ૨૫ ॥
આત્માની પ્રગટ પ્રણે સંસયથી સિદ્ધી છે એવી વાત તો વગડામાં ઝાડના ક-
ડા જેવી દેખાય પણ સસય કરતા થકી જે ખરૂં વૃક્ષ તે ન જાણાય તેમજ
સસય વડે આત્માને ન જાણીએ અને જે વીમીત અર્થ આત્માને માને તેને
ગણેહાને સંગડા માનનારના જેવો સમજવો ॥ ૨૬ ॥

જે છવ શબ્દની સત્તા વળગેલી છે પણ નીવેધ આછતો છે નથી ના-
સ્તીક મતવાળા સજ્જે સમવાય અને સામાન્ય તથા વિવેચનને નિવેધ છે તે

પણ સર્વથા પણ વસ્તુ સ્વરૂપને નિષેધી શકતા નથી કેમકે સન્નેગ સમવાય સા માન્ય નહી માનવાથી પણ અણ્વ-શબ્દ બોલવું તે ચદ્યપી અણ્વ પદાર્થ સત છે તથાપી શબ્દ અસત માનીએ તો તે અસત પદાર્થનો નિષેધ દેખાતો નથી ॥ ૨૭ ॥ માટે સન્નેગ સમવાય સામાન્ય ઇત્યાદીક પદાર્થનું વિશેષપણ તે નાસ્તીક મતવાળા નિષેધકરે છે પણ તે સર્વથા નિષેધ થાય નહી ॥ ૨૮ ॥

સા માટે શુદ્ધ નિરમળ એવી વ્યુત્પત્તી તે છવ પ્રાણા ધારણે એવે અર્થે યુક્ત એવું છવ પદ સાચુ છે ઘટાદીકની પેઠે છતુ છે પણ નવા નવા પ-ર્યાયના બેદ્યકી છવનેમુળઅરથ શરીર નથી ॥ ૨૯ ॥ એ રીતે આત્માનું સ્થા-પ્ત કરીને ચાર્વાક દરશન છોડવું એ દર્શનની સાથે આલાપ કરવો તે પણ પા-પ રૂપ છે કેમકે એ સત્યવાદી સાથે વિરોધ કારક છે તેથી તજવું ॥ ૩૦ ॥

હવે બૌદ્ધ મતવાળા બોલ્યા કે આત્મા જ્ઞાન રૂપ છે પણ ક્ષણ આવલિકા ત્રમાણુ સ્થીતી છે માટે આત્મા નિત્ય નથી એટલે છવ તે ક્ષણેકમાં ક્રોધ ક રે ક્ષણેકમાં માન કરે એમ ભિન્ન અવસ્થા થાય છે એક અવસ્થા નીત્ય રહેતી નથી પરંપરાએ કમ અકમ-પણે જ નિત્ય આત્મા કોઈ વેળાએ હોય તો અ-ર્થ ક્રીયા કલાપ ઘટે નહી માટે નિત્ય આત્મા નથી ॥ ૩૧ ॥ એના સ્વભાવ હણાય તેવારે ધ્રુવપણુ પામે અનુક્રમે અર્થ ક્રીયા આકૃતીને વિષે અક્રમે કરીને તે ભાવને વીધે સમકાળે વિચારતાં સર્વ સભવ હોય માટે અમારો ક્ષણીક મત સાચો કરાવ્યો ॥ ૩૨ ॥

વળી આ ક્ષણીક મતમાં દોષ નથી કેમકે નવ નવા રૂપ કરે છે પણ જે સમુચેજે રૂપ હોય તે સમચે તે રૂપના લક્ષણે કરી દૃવ છે તેમાં તુગ્નાનો અને નિવૃત્તીના મોહોટો ગુણ છે જેથી ધ્રુવતા રૂપ મહા ગુણ પામીએ એમ બૌદ્ધ કહે છે ॥ ૩૩ ॥ એ ઉપરથી ખરેખર દર્શન મીથ્યાત્વની વરધી કરનાર છે કેમકે આ-ત્માને ક્ષણીક માનનારાના સુકૃતી હાણી થાય છે જો કદી પાપ ન કરે તો જુ-હુ બોલવાનું પાપ તો પરભવે બોગવવું પડે માટે અકૃતાગમ કહીએ ॥ ૩૪ ॥

જેમ એક દ્રવ્યનું સાપેક્ષપણે એક ભાવ નથી માટે વાસનાનું સક્રમાણ થાય અને ભાવનું પુર્વાપરપણુ સર્વત્ર શકિત રૂપે પરીણમે છે ॥ ૩૫ ॥ રૂપ વિ શોષ કરતાં છતાં પ્રવૃત્તી કરવી અથવા વારવી તેતો નહી પણ ક્ષણીક મતવાળા જે તો અનીશ્વય થકી આત્માને ઉદ્યયથી ક્ષણીકપણુ કહુ છે ॥ ૩૬ ॥

વિજાતી વીના તે ન હોય એમાં કાંઈ અનુમાન ઘટતું નથી કેમકે તે વિના તેની સીદ્ધી પણ નથી નિશ્ચય વિનાં પ્રત્યક્ષ જ્ઞાન પણ નથી થતું ॥ ૩૭ ॥

તથા હું આ અનુભવ છું તે હું સંભારું છું એ અવધારણ થકી ત્રિકાળીક એ
કતા જ્ઞાન તે કાળીકપણે બાધકારી થાય છે. ૥ ૩૮ ૥

એ નીત્યાત્માના મત વડે વિષય બાધકપણે ન હોય કાળીક મતને વિષે
પણ એમજ જેમ જ્ઞાનાન્વયે એકત્વતાપણું છે તેમ સ્થીર આત્માને વિષે નોંખા
કાળ સન્નેગે એકતા જાણવી ॥ ૩૯ ॥ બહુ કાર્યના એકી કરણ સ્વભાવને અ-
ગીકાર કરે છતે વિરોધ પડે છે અને સ્થાવાદે શૈલી થાયના કરવાથી નિત્યાપેક્ષ
પણે અર્થ ક્રિયા વિરોધ પામતી નથી કેમકે બેહુ મેય પ્રકૃતી અર્થ અનુસરે
છે માટે. ॥ ૪૦ ॥

નીલાદી વર્ણને વિષે ભેદશક્તિ ન હોય એમ સુખે કેમ કહેવાય પર પુદ્-
ગળ વડે કરીને પણ એક સ્વભાવને ટાળ્યા વિના નાનાવિધપણું સંભવ નહીં ॥
૪૧ ॥ ધૃવતાપણાને વિષે ઇક્ષણને વિષે પણ એટલે લોચનને વિષે પણ ઉપલ-
વ માટે નિવૃત્તપણે પ્રેમ ન જોઈએ જેમ ગ્રાહકાર જ્ઞાનને વિષે ગુણ છે તેમ
અ ૧ દર્શનમાં ગુણ નથી. ॥ ૪૨ ॥

ઉલટો અનિત્ય ભાવને વિષે પણ પાતાથી કાળની બુદ્ધિયે કરી હેતુનો
અનાદર થકી સઘળી ક્રિયા નિઃશૂન થાય ॥ ૪૩ ॥ તે માટે એ અનિત્યદર્શ-
ન પણ છોડવું સદૈવ નીત્ય સત્યપણે મુક્તિપદના સંસર્ગને ઇચ્છતા પ્રાણીય જ-
ર તજવું. ૪૪ ॥

હવે કપીલદર્શનવાળા બોલ્યા કે આત્મા કરતા મથી તેમ ભોક્તા પણ ન-
થી આત્મા પ્રગટ ધર્માશ્રયવાળો નથી માર્યા પરીણામ વર્તે છે ॥ ૪૫ ॥ એ
માયાના પ્રથમ પરીણામ શુશ્રવા શ્રવણ ચૈવ ગ્રહણે ઇત્યાદી આઠ પ્રકારની બુદ્ધી
રૂપ ધર્મે કરી સહીત છે અથવા તેહથી અહકાર તન્માન ઈદ્રીય ચાંચ ભુતોદય
એ અનુક્રમે જાણવું ॥ ૪૬ ॥

બુદ્ધીની સિદ્ધિને અરથે આત્મા ચીદૃષ્ય છે યજ્ઞી ચૈતન્ય છે તે પણ
નિશ્ચય સહીત અવિછેદપણે તે બુદ્ધીની જ સિદ્ધિ તે અવિષદ છે ॥ ૪૭ ॥
હેતુત્વે કરી આત્માને પ્રકૃતિ અર્થને વિષે ઇદ્રીયાનાં નિદેશપણાનાં દોઢા અ
ણદીકાના વિભાગથી પ્રસંગ ઘટેતો નથી ॥ ૪૮ ॥

જેમ સ્વંપને વિષે વ્યવહારીકનાં સંકલ્પથી અને પુરુષાર્થનાં નિર્ભીમન
થી અહકાર નીચે વ્યાપારરૂપે કલ્પાએ ઊભે ॥ ૪૯ ॥ તે પ્રપંચની ઉત્પત્તિ
ના હેતુને અરથે તન્માત્રાદીકનો કેમ છે એ રીતે અર્જનની કિરમીરી બુદ્ધી ૬
૩ છે માટે વિકારના બંજમાર આત્મા મથી નો પામ ॥ ૫૦ ॥

સર્વ પ્રવૃત્તિ વ્યાપારને વીધે એક પુરુષાર્થ અને બીજા ઉપરાગ એ એ વ્યાપાર ભલે છે તે વ્યારે હું અશક્ત જાણુ છું હું વસ્તુ કરે છું એવી કદાચી ખુદી થાય છે ॥ ૫૩ ॥ હું ચેતન છું હું કરે છું એવો ગર્વ ખુદીના હેતુ થી પ્રગટે છે એવા ગર્વના નાશ કરી સ્વભાવે રહું ચેતન્ય પણ સુક્ષ્મને પામે છે ॥ ૫૨ ॥

આત્માને વિષે દુઃખ સુખ પામશું એવી કર્તા પાણાની ખુદી ને થાય છે તે ઉપચારથી છે જેમ સેવકનો જય અથવા પરાજય તે રાજા હોવાથી જાણાય છે ॥ ૫૩ ॥ ઇત્યાદીક માટે આત્મા કર્તા ભોક્તા નથી પણ નીત્ય નીરજન છે અને જે ખુદી છે તે તો અધ્યાત્મથી જુદી છે એવું માહાત્મા કપીલ મુનીએ કહેલું છે ॥ ૫૪ ॥

પ્રકૃતીના ગુણે કરી ક્રીય માણુ જે કર્મ તેનું હું કરતા છું એમ સર્વ પ્રકારે અહંકારે મુઠ આત્મા માને છે ॥ ૫૫ ॥ એવો વીચાર કરેથી એર્ધન પણ રહે નથી કેમકે પ્રગટ ખુદી પ્રકૃતી અને ચેતન્યના સામાના ઘિકરણે વિચાર કરતાં રહે નથી જાણાતું ॥ ૫૬ ॥

વળી તમે જે કર્તા ભોક્તા ખુદી માનસો તો પણ જે તે ખુદી નીત્ય છે તો મોક્ષ નથી એટલે મોક્ષ ઠેરશે નહીં અને જે ખુદીને અનિત્ય માનશે તો પુર્વ ધર્મના અચોચ થકી સસાર ઠેરશે નહીં ॥ ૫૭ ॥ પ્રકૃતીને વીધે ધર્માદીકને અગીકાર કીધાથી ખુદીને શું કહેવી જોઈએ અને ઘટાદીકને વીધે એવા ધર્મના અન્યથ તે સુખે કહેવો ઘટી તર્કવાદ ॥ ૫૮ ॥

જે કરવું ભોગવવું ખુદીને છે તો ખધ મોક્ષ આત્માને નથી તે પણ ખુદીને જ જોઈએ માટે આત્માને ઉદ્દેશીને નહીં સમજવામાં આવે એ રીતે કટ કરી કહે છે ॥ ૫૯ ॥ ૫૯ વિષ તત્વનો જાણુ જે પુરુષ છે તે કોઈ પણ આશ્રમમાં રત હોય એટલે જટા ધર હોય અથવા મુકાવે અથવા ચોટી રખાવે તોપણ તે સદેહ વિના સસારથી મુકાય એવું કપીલ મત વાળા કહે છે ॥ ૬૦ ॥

એ રીતે આત્માને વિષે મોક્ષને ઉપ ચરીત્વ પણે અગીકાર કરસે તે નુ સકળ મોક્ષ શાસ્ત્ર ફીકટ થાય છે કેમકે કોઈને મોક્ષ આપવા કોઈ બીજા પ્રવૃત્તિ થાય નહીં ॥ ૬૧ ॥ જ્યાં અનુભવ શીધ આત્માનું કરતા પશુ તથા ભોક્તા પણે જોઈ છે એટલે માનતા નથી તે માટે એવા કપીલના મતમાં મીતી કરવી તે ફીક નથી ॥ ૬૨ ॥

કેટલાક અખંધ મત વાળા છે તે એમ કહે છે કે આત્માને મોક્ષનીરવાણી નથી કેમકે પ્રથમ કે અથવા પછી સ્મ કાળે આત્મના કર્મ, ભવન નથી તો મુક્તિ શેની હોય ॥ ૬૩ ॥ જો જીવને તથા કર્મને અનાદી સંબંધ માનીએ તો આદી નહીં તીર્હાં અંત પણ કેમ થાય માટે અનંત પાણાના પ્રસંગથી કોઈ કાળે મોક્ષ ન થાય જેમ આત્મા થકે આકાશ યોગ કદાપી ભીન્ન ન થાય ॥ ૬૪ ॥

એવું બિલે છે એ વચન પણ જુલુ છે કેમકે કારણ કાર્યની માટે માટે સંબંધ જેમણી પૌત્રાદીકનો અનાદી સંબંધ થાય છે તો બીજના અકુરાની પેઠે છે તેમજ શરીરને તથા કર્મના પણ અનાદી સંબંધ છે ॥ ૬૫ ॥ કર્મ સહીત જીવ કર્તા પણ દહમાં રહેા છે એવું જો કહે છે તે પણ જુલુ છે જેમ ૩૩ સહીત કુભારની પેઠે ક્રીયાના ફળ ભોગવે તે પણ અસંબંધ છે તેની પેઠે. ॥ ૬૬ ॥

તેમ કહેા છે કે અનાદી સતતિ નાશ ન થાય તેનાં તો નાશ થતો દખીએ છીએ જેમ બી વણુશે અકુરાન થાય અને અકુરા નાશ થયે બીજ નહીં થાય કુકડી નાશ થયે ઇંડાં નાશ પામે અને ઇંડાંના નાશ થયે કુકડી નાશ પામે વળી અનાદીના સુવર્ણથી મેલ જુદા થાય છે તેમ આત્મા થકી કર્મ જુદાં થાય છે ॥ ૬૭ ॥ એ રીતે અનાદી સતતી જીવ કર્મના જે સંબંધ તે નાશ થાય છે તે ભવ્ય જીવો આશ્રી છે અને જેને અનાદી સતતી ટળતી નથી તે અભવ્ય જીવો આશ્રી છે આત્મા તો આકાશના યોગની પેઠે છે. ॥ ૬૮ ॥

જેમ દ્રવ્યની રીતે તો સર્વ દ્રવ્ય એક દ્રવ્ય પણ તુલ્ય છે પણ તે તે દ્રવ્યમાં ભેદ કરીએ તો જીવ અજીવ એ બે થાય તેમજ જીવ પણ તો સર્વ જીવ સરીખા છે પણ ભેદ કરતાં ભવ્ય તથા અભવ્ય એ બે ભેદ થાય છે ॥ ૬૯ ॥ જેમ ઘટ ઉત્પત્તી પહેલા માટી દ્રવ્ય સ્વભાવીક પણ છે અને માટીના નાશથી ઘટ પ્રગટે છે તે વીરુધ નથી તેમ સ્વભાવીક ભવ્ય પણ કર્મની અનાદી સતતીના નાશ રૂપ કારણના સામર્થ્યથી પરમાત્મા પણ પ્રગટે તે પણ વિરુધ નથી. ॥ ૭૦ ॥

એ રીતે ભવ્ય પાણાનાં ઉછેદ ન થાય મોહોટા અનંત પાણા થકી આકાશનાં અંશની પેઠે ઘટ આખે આકાશ પણ આખું અને ઘટ ભાગે આકાશ ખંડ થયો પણ આકાશ કાંઈ વધુ નહીં તેમ કર્મ નાશ થકી આત્મા અધિક

થતો નથી જેમ કોઈ ઠેકાણે પ્રતીમાના દલની પેઠે પ્રતીમા દલ પ્રાપ્તિથી
ખિખરૂં ફળ ઉપજે તેમ મોક્ષનું ઉપજવું થાય ॥ ૭૧ ॥ એમ એમ કહેતા
નથી કે સધળા ભવ્ય જીવો સિધ્ધિ પામે પણ જે સિધ્ધિ વરે તેનેજ નીશ્ચલવ્ય
કહીએ એમ અમારો મત છે. ॥ ૭૨ ॥

મોક્ષને વિષે પ્રગટ થવા પાછું નથી માટે ભવ્ય સ્થિતિ નાશ પતી છે
પણ મોક્ષમાં અનંત પણાની સ્થિતિ છે માટે મુક્તિનો નાશ નથી ॥ ૭૩ ॥
જેમ મોઢરે કરીને ઘડો ભાગ્યો અને ઘડાને કષયે આકાશ જુદું થયું પણ વ-
ધુ નહી તેમ જ્ઞાનથી કર્મનો નાશ થાય પણ આત્મા અધીક થાય નહી ॥ ૭૩ ॥

જીહાં મુળથીજ કર્મ પરમાણુનો સમ્બંધ નથી અને જે મુકાણા તેને મુકા-
વવા પાછું નથી મીથ્યાત્વ અવિરત કષાય યોગ એ ચાર બંધ હેતુના યોગ
છે તેનું ફરી થવા પાછું નથી તેને સિધ્ધિ કહીએ ॥ ૭૫ ॥ સુખનું તારતમ્ય
તથા જ્ઞાનની ઊત્કૃષ્ટતા પ્રગટ થયેથી એટલે અનંત સુખ જાણવાથી નીરભય
પણુ જે સિધ્ધિ વરે તેનું નામ મોક્ષ કહીએ. ॥ ૭૬ ॥

માટે નાસ્તીક મત વાળાનાં વચન આત્મ સત્તાના નિષેધક છે તે ભ્રમ
ચીત વાળાએ આદરવા નહી અથવા નાસ્તીક મત વાળાના ભયનાં વચન છે
એમ જાણી આદરવાં નહી જે પરમાર્થનો ગવેષક હોય તેણે નાસ્તીક મત છાંડ-
વા ॥ ૭૭ ॥ હવે વળી ખીજા નાસ્તીક મત વાળા છે તેનું કહેવું એમ છે કે
મોક્ષનો ઉપાય નથી એટલે કાર્ય જે મોક્ષ તે તો છે પણ તેનું કારણ જે ઉ-
પાય તે નથી એમ માને છે તેમને પણ વિરખના છે ॥ ૭૮ ॥

કોઈકે તો આજી ચીતવ્યા અકસ્માત મોક્ષ થાય છે એમ કહે છે એ પણ જુદું
છે નિયત અવધિ મર્યાદાજ છે તે માટીના પીંડથી ઘટ નીપજે છે તે કદા-
ચીત દીકું છે એમ તાર્કિક શાસ્ત્ર વાળા કહે છે જે અમુક વખતમાં પુર થાયો
એવું કાંઈ નીયમ નથી ॥ ૭૯ ॥ હેતુ ભુત મોક્ષનો નિષેધ નથી પોતાના અ-
નુપ કથનીય એટલે પોતાને જાણવું નહી એહવી જે વિધી તે પણ નથી અને
સ્વભાવ વર્ણન કરવું સ્તુતી કરવી તે નથી કેમકે એ સર્વની અવધિ છે એ-
ટલે અવધિયેજ મોક્ષ થાયે તે માટે મોક્ષનું કરવું તે જુદું છે એમ કહે છે. ॥ ૮૦ ॥

સર્વત્ર મોક્ષ નથી કેમકે જે હુમણા નથી તેની પ્રગટતા પણ નથી અને
સસારનો પ્રત્યક્ષ દેખાય છે માટે જોડના જે હેતુ છે તેજ પ્રગટ નથી તો તેના
શાય છે ॥ ૮૧ ॥ મોક્ષનો ઉપાય છે કીંવા નથી એ વાતના નીશ્ચય નથી
માટે એ મત પણ જુદો છે મોક્ષનો હેતુ તો રત્ન ત્રણની પેરે તેમજ ભાવે

નિશ્ચયથી જાણીય ॥ ૮૨ ॥

રૂત્ન ત્રણ જે છે તે સંસારનાં કારણુ જે રંગાદી તેહનાં પ્રશસ્તરૂં અને સંસાર રૂપ કાર્યના શતરૂં મોક્ષ છે માટે મોક્ષનું કારણુ જે ઉપાય તે ઘટે છે ॥ ૮૩ ॥ કેમકે રૂત્ન ત્રણની પ્રાપ્તિ થયાથી પુર્વ ભવનાં કર્મની જેવી લલુપ્તા થાય તો બીજા થકી પણ તેમજ થાય એ અપેક્ષાએ અને અવધિનથી તો પણ શું થયું ॥ ૮૪ ॥

જે પુર્વ સેવા થકી તે ધન્યનાં ઘોલનાં રૂપથી રૂઝીતીથી સાધન ક્રીયા મંદ રૂપ તેવી ન હોય માટે સમકેતા દીક ક્રીયા તે મોક્ષ સાધનમાં દ્રઢ છે ॥ ૮૫ ॥ અથવા કર્મના લુપ્તતા પણ થકી મોટા જે ગુણુ તે પ્રગટ થાય છે તે પ્રકારે તેની ભવ્યતા પણ કરીને મોક્ષ છે પણ મોક્ષની અપેક્ષા વારી નથી ઇતી સંધય ॥ ૮૬ ॥

તેમ ભવ્ય પાણાના તીરસ્કાર થકી પુન હેતુ ભુત ગુણુ ન હોય કેમકે પરસ્પર સહકારી છે માટે ૭૭ ચક્રભ્રમણની પરે ભવ્યતા પણુ સૌનીદીક ગુણુ પ્રગટ થાય તે ગુણુ મોક્ષના હેતુ છે એ ઉતર કહેયો ॥ ૮૭ ॥ માટે સંસારના ક્ષય રૂપ જે ઉપાય તે જ્ઞાન દર્શન અને ચારીત્ર છે તેનાં જે નિશ્ચય કરે અને મીથ્યાત્વની વૃધી કરે તેનું વચન ત્યાગ કરવું ॥ ૮૮ ॥

પુર્વ કહ્યા જે સર્વ શાસનનો મત વાદ તે મીથ્યાત્વના ઠકોણા છે તેને છાંડીને બુધી રૂપ ધનનું ગ્રહણ કરીને મીથ્યાત્વને પ્રતીકુળ પણુ જે સમકેતના છે પદ છે તેને ભોવવાં ॥ ૮૯ ॥

ઇતિ મીથ્યાત્વ ત્યાગ નામે તેરમો અધિક સમીપ્ત.

હવે ચઢીદમો કદાગ્રહ ત્યાગ નામો અધિકાર કહે છે.

મીથ્યાત્વ રૂપ જે દાવાનળ તેને સમાવવાને મેઘ સમાન એહવો મીથ્યાત્વ કદા ગ્રહ રૂપ સંસારના ત્યાગ પડીતે કહેયો છે તે કદાગ્રહના ત્યાગને વીસારતી ક રવી તે તો પડીત હોય વળી શુદ્ધતા ભાવ વાળો હોય અને શીઘ્રાંતિના સારના જાણુ હોય તેમણે કદા ગ્રહને છાંડવો એટલે સર્વ મોક્ષના અભીલાષી પ્રાણીએ કદા ગ્રહનો ત્યાગ કરવો ॥ ૧ ॥

જેનું અતઃકરણ અછંતા પદાર્થના કદાગ્રહ રૂપ અંતનીયે બબ્બું છે તેના રૂદ્ધમાં તત્ત્વ વ્યાપાર રૂપ વેલી કેમ ઉગે? અને સમતા રૂપ ફુલ કેમ ફુટે તથા હીત ઉપદેશ રૂપ કયાંથી હોય તે માટે કદાગ્રહને તજીને બીજે કદાગ્રહ તત્ત્વની જોળ કરવી ॥ ૨ ॥

કઈક ભાણીને તથા કાંઈક શાસ્ત્ર સાંભળીને આત્માને પંડીત માનતા એહવાં મુખે કદાગ્રહના ધરનારા તે પોતાનું મુખ ચુખીત જે વાચા તેને મુખ માને પાણી તે મુખે કરી લીલા રૂપ રહસ્ય જે જ્ઞાન તે અવ ગાહે નહીં ॥ ૩ ॥

જેને કદા ગ્રહ થકી ઘણો ગર્વ વધ્યા છે અને સ્વ કલ્પીત જ્ઞાનને અંશે કરી ભદ્રક જીવેને જેણે આંધળા કીધા છે એહવાં જુડ પ્રાણીએ પંડીતાઈની ખરજે કરીને હંત ઇતી ખેદ પાડુ પ્રહારે કરી ત્રણ લોકને ડાકે ડામાળે વીટખતા કરી છે. ॥ ૪ ॥

જેના રૂઢ્યમાં વિવેક રૂપ ચદ્રની ક્ષી નથી તેથી ઘણો અધકાર છે અને તત્ત્વ રૂપ સુર્ય અસ્ત પામ્યા છે તેથી તે કૃષ્ણ પક્ષની નિશાવત સ્થિતિમાં છે કેમકે તેને કદા ગ્રહે ઇલ્યા છે.

જે કદા ગ્રહી છે તે કુવિચાર રૂપ દાતરડે કરી તત્ત્વ રૂપ વેલીને છેદે છે અને પાપ રૂપ વૃક્ષને પાણી પાય છે તથા સામતા રૂપ અમૃત રૂપને હેકુ ધુળમાં નાખે છે એહવાં કોય કદાગ્રહ રૂપ અમાવાસ્યાની રાત્રીનો વિલાસ છે ॥ ૬ ॥

તે કદાગ્રહી માણસનું ચીત પથર જેવું છે જેમ પથરમાં પાણી ભરે નહી તેમ જીવ વાણી રૂપ રસ તે કદાગ્રહી માણસમાં પ્રવેશ કરે નહી તેથી તેના ચીત રૂપ વૃક્ષમાં શુષ્કોદર રૂપ અકરા પ્રગટે નહી ॥ ૭ ॥

જે મુખ માહાત્મ્ય પાલ્યાં ઊગ્ર તપ કીધાં ઉદ્યમે કરી બેતાળીસ દોષ રહીત અહાર લીધા તેમ છતાં પણ નીન્હવાદીક મુકતી રૂપ રૂળ ન પામ્યા તે અપરાધ સર્વ કદાગ્રહનું છે. ॥ ૮ ॥

પોતાની બુદ્ધી રૂપ થાળમાં કાંઈક શુધ્ધ જ્ઞાન રૂપ મોદકને ગુરૂ પીરસવા ઉઠ્યા પણ કદાગ્રહે આવી ગળુ પકડ્યું તેથી જમાયું નહી એહવાં કદાગ્રહ હુષ્ટ છે. ॥ ૯ ॥

જે ગુરૂ પ્રસન્ન થઈને અર્થ ઉપદેશ આપે છે તોપણ કદાગ્રહી પુરૂષ તે ઉપદેશને ગ્રહતો નથી તેથી શું થયું ઉપદેશ તો કાંઈ ખોટો નથી એતો જેમ પ્રગટ પણે મીઠી દ્રાક્ષ ઊંટ આગળ મુકીએ તો પણ તેને તણને ઊંટ કાંટા ખાય છે. ॥ ૧૦ ॥

જે પ્રાણી કદાગ્રહે કરી મુખની સંગત કરે છે તેને પંડીતની સોખત ગમતી નથી જેમ કામડા વિષ્ણના ભોગી છે તેને મધુર આહારની ઇચ્છા થ-

તી નથી તેની પેઠે ॥ ૧ ॥

જેમ કોઈ મુખ નહીંના જળ ઉપર ઘડો ભરીને મુકે તેને જોઈને કોણ હસે નહીં કેમકે અગાધ નીરમળ જળના વીસ્તાર આગળ એક તુલ્ય માત્ર જળે ભરેલો ઘડો તે શી ગણતરીમાં છે તેમ ગુરૂના મુખથી શાસ્ત્ર યુક્તિ સાંભળીને તેમાં પોતાની મતી જોડે નહીં અને પોતાની યુક્તિ વડે ઉલટું બોલે જે તમારી યુક્તિને નમસ્કાર હોજે એવા કદાચહીને દેખીને કોણ હાંસી ન કરે ઇહાં ગુરૂના ઉપદેશ જળ તુલ્ય છે તેના આગળ કદા ચહી રૂપી ઘટ કેમ નભે. ॥ ૧૨ ॥

જેમ કોઈ ઘેલા આદમીને મોટી રાજ પદવી આપવી ઘટે નહીં તેમ જોને કદાચહ ગયો નથી તેવા પ્રાણીને ધર્મી પ્રદેશ આપવો યોગ્ય નથી. ॥ ૧૩ ॥

જેમ કાચા ઘડામાં પાણી ભરવાથી ઘડાનો તેમજ પાણીનો નાશ થાય છે તેમજ કદાચહી માણસને શાસ્ત્ર શીખવતાં શાસ્ત્રનો તેમજ પોતાનો ખનના વિનાશ થાય છે. ॥ ૧૪ ॥

જેમ વિદ્યાએ ભરચુ મુખ દેખી કુતરીને ઉપકાર કરવા તેના મુખમાં કસ્તુરી ભરે તેને મુખ જાણવો તેમ કદાચહી પ્રાણીને ઉપકાર કરવાને હીત ઉપદેશ આપો તે પાણુ મુખ જાણવો ॥ ૧૫ ॥

જેમ ઘણી મહેનતે અનાજનાં બીજ બેગાં કરી પછી તે ઉપર ભુમીમાં વાવે તે આગળ જતાં સદાય ખેદ પામે તેમ પડીત પ્રાણી ગુરૂના વિનય કરી કષ્ટે કરી નીરમળ આગમ સિદ્ધાંતના અર્થને પામ્યો હોય તે જ કદાચહે કરી દુશીત પ્રાણીને તેના અર્થ શીખવવાનો ઉદ્દેશ કરે તો તેથી અતે ખેદ પામે છે. ॥ ૧૬ ॥

ગુરૂ પાસેથી શાસ્ત્ર સાંભળે પાણુ જે કદાચહી માણસ હોય તે ન માને તે પોતાની મેળે પોતાને એહવુ માને જે હુજ સર્વ પદાર્થની ભરાખર વહેવાળુ કરે છુ પાણુ તે તો જેમ પૃથ્વીમાં ચાલણીમાંથી ચારીને શાર વસ્તુ કાઢાડી લીચે છે તે અસાર ધાન કીતરા રહે છે તેના તે ગ્રાહી છે ॥ ૧૭ ॥

માટે એહો ઇતિ આશ્ચર્ય વિધાનાએ કદાચહી માણસમાં વીખીત ગુણ સૂચ્યાછે જેવા દેવ તેવી પાત્રી અને મેઘ જળ સર્પના મુખમાં જેમ વિષ તુલ્ય થઈ જાય છે એકદેવતને વિધાનીએ ખરી પાડી છે કેમકે જે કદાચહીની ચતુરાઈ તે કપટને અરથે થાય અને શાસ્ત્ર ભણવુ તે મદને અર્થે થયુ તથા ખુદી કાઢાપણુ અને ઉપદેશ તે સોડોને કમવાના સાધનને અર્થે

થયુ અને ધૈર્ય પાણુ તે ગર્વ કરવાને અર્થે થયું. ॥ ૧૮ ॥

જેમ કેળવુ વૃક્ષ કંથેરા દીક વૃક્ષને સન્નેગે કાઠાએ કરી કોરાય છે તેમ જે પ્રાણી કદાગ્રહી સાથે મીત્રાઈ કરે તે અતે દુઃખ વિપાક પામે છે ॥ ૧૯ ॥

જેમ અગ્નીથી ઘાસના સમુહ બળીને ભસ્મ ભુત થાય તેમ વિદ્યા વીનય વિવેક શુદ્ધી અને શીઘ્રાંત ઉપર વલભતા પાણુ ગંભીરતા એ સર્વ કદાગ્રહીથી નાસ પામે છે. ॥ ૨૦ ॥

જે કદાગ્રહીની સોબતે રહ્યા તેને સ્વાર્થ પ્રીય નહી તે પ્રાણી અવગુણવત મુખ સાથે મીત્રાઈ કરે અને પડીત સાથે મીત્રાઈ કરે નહી એવા કદાગ્રહીની સોબતે રહ્યાને અધમાધમ નિચ પ્રાણી તેહની એ સ્થીતી છે તે કહી. ॥ ૨૧ ॥

એમ જાણીને તત્વને ઓળખનાર મોહોટી બુધીના પ્રાણી કદાગ્રહને તાણશલાની પેઠે છાંડે તેને જેમ કુળવતી સ્ત્રી ભરથારને તજતી નથી તેમ ગુણ રાગી એહવી જે મુક્તિ રૂપ લક્ષ્મી તે રૂપી સ્ત્રીઓ છાંડતી નથી. ॥ ૨૨ ॥

ઇતી કદાગ્રહ ત્યાગ નામા ચઉદમો અધીકાર સમાપ્ત.

હવે પંદરમો યોગાધિકાર કહે છે.

હવે કદાગ્રહના નાશથી મીથ્યાત્વ રૂપ અધિકારના વિષય ગયો છે જેમાંથી એહવા સમકેતે કરી ઉજવળ થયાં છે અતઃકરણ જેનાં એહવા પ્રાણી તેમને અધ્યાત્મની શુદ્ધી થકી યોગ પ્રસિદ્ધ રીતે પ્રગટે ॥ ૧ ॥ તે યોગના બે બેદ છે એક કર્મયોગ અને બીજો જ્ઞાનયોગ તેમાં કર્મયોગ તે આવસ્યકાદીક જે ક્રીયા કરવી તે રૂપ કહયો છે ॥ ૨ ॥

શરીર એટલા રૂપ તે કર્માત્મા કહીયે એ યોગ પુણ્ય રૂપ છે તે રૂઠા ભાગ થકી કર્મને વીંસારે છે તે માટે એવ કર્મ યોગ કહીએ ॥ ૩ ॥ આવસ્યકાદીક ક્રીયાને રાગે તથા છત્ર વાંણીને વિલાસે કરીને સ્વર્ગના મુખને પામે પણ એયોગે મુક્તિ પ્રદાને ન પામે. ॥ ૪ ॥

બીજો અજ્ઞાન યોગ તેને કહીયે જે તપ શુદ્ધી પાણુ આત્માને વિષે રતી પામે તે એક લક્ષણ અને ઈદ્રીઓના વિષયથી દુર રહેણુ તે બીજુ એહવા લક્ષણુ મુક્ત જે યોગ તેને પ્રામેલો પુરૂષ તે મોક્ષ મુખને સાધે ॥ ૫ ॥ એક આત્મ જ્ઞાન યોગના જ્ઞાનમાં બીજો પ્રતી બધ નથી અને જે કર્મથી મોક્ષમાં જતા વાર લાગે તે શુભ કર્મ પણ નથી. ॥ ૬ ॥

અપ્રમત સાધુને આવસ્યક પ્રમુખ જે ક્રીયા તેના પાણ કરવાને વિષે પ્રતિબદ્ધ નથી કેમકે તેને ધ્યાન્ય રૂપ શુદ્ધી છે માટે ૭ ॥ વળી અન્ય દર્શનમાં પાણ શ્રી કૃષ્ણ કહે છે કે હે અરજુન જે આત્મ સુખમાં તૃપ્ત છે તેને આત્મા-નેજ વીષેજ રતી છે અને સંતોષ છે જે આત્મ સુખમાં સતુષ્ટ છે એહવા જે જીવ તેહને કોઈ પાણ કરેતવ્ય નથી ૮ ॥

તે પ્રાણીને કાર્ય કરવે અર્થ નથી તેમજ ને કરવાથી જોડ પાણ નથી તેહને સર્વ ભુતને વિશે કાંઈ પ્રીયોજન નથી ૯ ॥ એ ઠેકાણે અરતીના અને આંનદનો અવકાશ નથી કેમકે ધ્યાનની સ્થિરતાથી તે ક્રીયાનો વિકલ્પ પણ કેમ હોય. ૧૦ ॥

દેહ નિરવાહ રૂપે મુનીને જોયરી પ્રમુખ જે ક્રીયા જ્ઞાનીની અસંગા મુ-ષ્ટનથી ધ્યાનમાં વિધન કરે નહી ૧૧ ॥ રત્ન માણીક પરીક્ષાના ગ્રંથ બુદ્ધ અને નજર પરીક્ષાના પાણ બુદ્ધી ગ્રંથ ભણીને જેમ નજર પરીક્ષામાં રૂણ ભેદથી પ્રવર્તે છે તેમ આચાર ક્રીયા પાણ રૂણ ભેદ કરી ભીન્ન ભીન્ન છે એટલે ભેદવંતી છે. ૧૨ ॥

જે પોતાના મનને પાણ વાળીને જન્મ સંકલ્પથી માંડીને આત્મ જ્ઞાન ભણી કલ્પીએ તે ક્રીયા ધ્યાન રૂપ છે ૧૩ ॥ સ્થિર થએલુ જે મન તે પાણ રજે ગુણુ કરી અચળતાને પામે તેહને પાણ વાળી તેના નીગ્રહ કરે તેને જ્ઞાની ક-હેવા. ૧૪ ॥

હે અરજુન મનને ધીરે ધીરે ધીરજ વડે અને બુદ્ધી વડે સ્થિર કરવુ પછે તે મન જેવારે આત્માના સ્વરૂપને વીષે જય તેવારે કાંઈ બીજે ચીતન ક-રવીની જરૂર નથી ૧૫ ॥ મન અચળને અસ્થિર છે તેને જ્યાં જ્યાં જય ત્યાં ત્યાંથી પાણ વાળી આત્માને સાથે વશ કરી રાખવુ. ૧૬ ॥

એમ પર દર્શનમાં પાણ કહું છે માટે જ્ય મુધી મન સ્થિર ન હોય ત્યાં મુધી શાસ્ત્રા ક્ત ક્રીયા જેટલી કરીએ તેટલી સર્વ સંજ્ઞ ન થાય જેવારે વિષયે ત્યાગ થાય તેવારેજ સંજ્ઞ થાય માટે જે પ્રાણી મનને વિષયથી વાળવાને ઉજમાળ રહે તે મ-હા મતિ વાળા જાણવા ૧૭ ॥ જેમ એક શેઠનો પુત્ર દેશાંતર ગયો તેના ઘર-ની સામેના એક વૃક્ષ ઉપર એક ભુત રહેતો હતો તે છળ પામી પુત્રનો રૂપ ધા-રણ કરી તેની ઘરની પાડી સાથે સાગુ થયા એમ કરતાં તે શેઠના દીકરો પો-તાને ઘેર આવ્યો તેવારે ઘરમાં લડાઈ ચાલવા લાગી પછે રાજ દરબારે ધનસાહેને માટે ગયા તીહાં ભુતને ઘરમાંથી કાઢવાનો ઠરાવ થયો પણ તે ભુત નીકળો નહી

ને કહેવા લાગ્યો કે હું જેવાનો નથી હું પણ પુત્ર છું એવાત સાંભળી વહુને લાજ લાગી છેલ્લે શેઠ ભુતને વૈરી સાથે યુદ્ધ કરવાને કામ ભળાવ્યો અને વહુને ઘરનો ધધો ભળાવ્યો એ રીતે અમાચાર ઠાળ્યો અને વહુને રાખી તેમ સંજમના ચોગે આત્માને રાખેવો. ॥ ૧૮ ॥

જેનું મન નિશ્ચયમાં લીન છે તેને ક્રીયાનું પ્રીયોજન નથી વ્યવહાર દશા વાળાને ક્રીયા તે ગુણુ કારી છે ॥ ૧૯ ॥ શુભ કર્મથી અને શ્રદ્ધા-પ્રુહીતા ચોગથી અખડ પણું જ્ઞાન ચોગને આલધે નહીં તો તેહને ભુક્તિનો હેતુ પ્રગટ થાય. ॥ ૨૦ ॥

જે રૂડી ક્રીયાની અપેક્ષાએ અભ્યાસ કરે છે તે ચોગીચરને ચીત શુદ્ધિને અર્થે જ્ઞાન પરી પક કરવાને ઉપશમ કહ્યું છે એમ અન્ય દર્શનીયો પણ કહે છે ॥ ૨૧ ॥ હે અરબુનચોગ પામવાને ઇચ્છતા તે ચોગી છે તેહને કર્મ તો એક કારણ છે જે વારે સરવે સકલ્પ સમી જાય તેવારે તેને જ્ઞાન ચોગી કહીયે તે માટે જ્ઞાનારૂઢને સમતા તેજ કારણ છે. ॥ ૨૨ ॥

જે વારે વિષયથી વિરમે કર્મને વિષે સલગ્ન થાય જે વારે સર્વ સકલ્પ સમી જાય તેવારે તેહને ચોગા રૂઢ કહીયે ॥ ૨૩ ॥ ક્રીયા વિના જ્ઞાન નથી અને જ્ઞાન વિના ક્રીયા નથી એ બેમાં ક્રીયા તો ગૌણ છે અને જ્ઞાન તે મુખ્ય છે એહવો એ બેના દીશી ભેદ કહ્યો છે. ॥ ૨૪ ॥

કર્મ ચોગે કરીને મન શુદ્ધી પામેલા અને અને નીરદાષ વિહારી એહવા જે જ્ઞાની તેને જ્ઞાન ચોગ મુખ્ય પણું સેવવો ઉચીત છે એ માટે રૂડી શ્રદ્ધાએ દશ વિરતી રૂપ ચારીત્રનો સ્પર્શ ક્રીયા પછે દુષ્ટિ પાળી સકીયે એવા મુનીના જે સરવ વીરતી પાછું છે તે લેવો એટલે પ્રભુએ પછે સંજમ લેવું કહ્યું છે. ॥ ૨૬ ॥

કોઈ એક દશ આશ્રીને પુર્વ ભુમી તે પુર્વ ભવ રૂપ સવૃત પણું ઉપદેશીને એટલે દશ થકી જે પહેલાં વૃત આદર્યાં એવી જે ક્રીયા તે પણ દુષ્ટિને ઠાળનારી છે વળી જ્ઞાન ચોગની વૃધી કરતા થાય છે ॥ ૨૭ ॥ અને અજ્ઞાનની જે ક્રીયા તે ચીત શુદ્ધી કરવાને અરથે નહીં થાય કેમકે તેહને અજ્ઞાન ચોગનો ભાવ છે માટે મલેચ્છના કરેલા કાર્ય સરખી તેને જાણવી. ॥ ૨૮ ॥

તો તેવા કર્મ ચોગે પણ રૂળ નથી રૂળ તો સકલ્પ વરને તેવારેજ થાય છે આત્મ જ્ઞાન વિના ત્યાગ પણ નથી અને એનુસ્વરૂપ સાવધ છે માટે બ્રહ્મ જે જ્ઞાન તેના બોધ થકી રૂળ પ્રગટે ॥ ૨૯ ॥ જ્ઞે કદાપી એમ પ્રુહી ન હોય તેવારે તો ગોહીસાદીક થકી મલેચ્છાદીકને પણ પ્રગટ શુદ્ધી હોય તથા સાંચાણના વધથી વેદમાં પ્રથુ યોગ કહ્યા તે થકી હોંસક કર્મના ચોગે વે-

દીધાના અને મલેચના એક સરખાજ સક્ષણ છે કાંઈ વિશેષ નથી. ॥ ૩૦ ॥
એટલા માટે બુદ્ધીના વિપર જનસ પાણાથી સાવધ કર્મ આદરવું નહીં અને
જે દેવચોગે તેવાં કર્મ કરવાનું ઉદ્ય આબુ તે વારે તે કરમ કરવાનું ને સ-
કલ્પનથી તોતેકર્મનું બધ પાણુ નથી ॥ ૩૧ ॥ સસાર કીયાના ને આચાર
છે તોપણ જ્ઞાનીને મુક્તિ ભાવની હાણુ નથી કેમકે સકલ્પથી બધન છે એહવુ
અન્ય દર્શન વાળાનું પાણુ કેહવુ છે તે જુઓ આગળ કહે છે. ॥ ૩૨ ॥

જેમ કરમને વીસરજે અકરમ પાણુ દખે છે અને કરમ નથી કરતો
અને જાણે છે જે હુ કરુ છુ તેને માણસમાં બુદ્ધીવત કહીએ તે કરવા પાણુ
ના કરમને અકરવા પાણુ દખે છે તે પોતે પોતાના સ્વરૂપે છે એમ ઘણી
ભંગજળ પ્રગટે છે ॥ ૩૩ ॥ નિઃકરમ માર્ગને વિષે નહીં માન્યુ તે અક-
રવુ થયુ અને અ કરવા પાણુ જે કરે છે તેના બે ભાંગા છે એમ કરવાના વિ-
ચીત્ર ભાંગા છે. ॥ ૩૪ ॥

ઉદાશી ભાવ વાળો વીચીત્ર પાણુ કરમનું વિષમ પાણુ ચીતવે જેમ કમળ
પત્ર જળમાં લેપાતુ નથી તેમ જ્ઞાની પુરૂષ ભોગમાં લેપાતો નથી ॥ ૩૫ ॥
પાપ ન કરવાથી કાંઈ મુની પાણુ આવતુ નથી સંશય રહીત પાણુ પોતેજ
જ્ઞાન ચોગમય પરમાત્મા થાય તેહનેજ મુની કહીએ. ॥ ૩૬ ॥

વિષયને વિષે જેને રાગ પાણુ નથી તેમ દ્વેષ પાણુ નથી તેને મુની ક-
હીએ મધ્યસ પાણુ રૂપાદીકને જાણતો જે જ્ઞાની ચોગી તેને લેપ લાગતો નથી
॥ ૩૭ ॥ જેણુ તત્વની આજખ વડે સમતાને ધારણુ કીધી તેનેજ આત્માની
આજખાણુ થઈ અને તેજ જ્ઞાની તથા ધરમ મય તથા પ્રભ મય કહેવાય ॥ ૩૮ ॥

સસારનું વિષમ બીજ જે અજ્ઞાન છે તે બીજને જ્ઞાન ચોગી બાળી
નાખે છે તથા વિષયા દીકને આજખીને તત્વથી લોઠના સ્વરૂપને જાણે ॥ ૩૯ ॥
તે અપુર્વ અનુભવથી અને જ્ઞાનના આનંદ મય વિનાદથી માહા જ્યોતીવત
થાય અને તેનાં પાપ જ્ઞાને કરી બળી જાય. ॥ ૪૦ ॥

દીક્ષા પર જાયની વૃદ્ધીથી જ્ઞાન મુખની વૃદ્ધી થાય છે એમ ભગવતી
આદે દધને મુત્રોમાં કહ્યુ છે તે એવા પ્રાણીને પ્રગટ થાય ॥ ૪૧ ॥ વિષમને
વિષે જે સંભાવે જુવે તેવા જ્ઞાનીને પડીત કહીએ. ॥ ૪૨ ॥

તેમજ પર દર્શનીય પાણુ કહ્યુ છે કે હે અરજુન વિદ્યા વિનય સહી
તને પ્રાંક્ષણુ જે ગાય હાથી કતર ચંડાળ એ સર્વને સમ દ્રષ્ટીએ જુએ
છે તેને પંડીત કહીયે ॥ ૪૩ ॥ એહવા જુવે ઇહાં બેઠે થકેજ જગત મુદીને

જીતી ક્ષયને તેનું મન સમતા પામ્યું તે નિરદોષિ પણે સમ્યક જે આત્મ
સ્વરૂપ તે નિરદોષ છે તેહને પામ્યો તે બ્રહ્મ જ્ઞાને રહ્યો એમ બાણુવું. ॥ ૪૪ ॥
જો જે રૂઢ મળે હર્ષ તન કરે અને ભુકુ પ્રસ થયે સોકન કરે તે સ્થીર બુદ્ધી
વાળો ચતુર પ્રાણી બ્રહ્મનો બાણુ તે બ્રહ્મ જ્ઞાને રહ્યો છે એમ બાણુવું ॥ ૪૫ ॥
હેડલી દશા વાળાને તો જે વિષમને વિષે સમ પણે જોવું તે દોષનું કારણ
છે અને જે નિરાપક્ષી મુની તેને તો વિષમ ન સમ પણે જોવું તે રાગ
દેશનો ક્ષય કરનાર થાય છે. ॥ ૪૬ ॥

રસ દ્વેષના ક્ષયથી જ્ઞાની મુની વિષયની મુન્યતાપણાને પામે છે તેને
કોઈ બેદી શકે નહીં કોઈ હણી શકે નહીં કેમકે આત્મા આત્મ સ્વરૂપે માને
છે ॥ ૪૭ ॥ કેમકે તે જ્ઞાની પુરુષ ગઈ વસ્તુને સભારે નહીં અને અનાગત
વસ્તુને ઈચ્છે નહીં શીત અને ઉત્ત તથા સુખ અને દુઃખ વળી માને અને
આપમાત્મ સર્વને સમ પણે માને છે. ॥ ૪૮ ॥

જે ક્ષોધ રહીત તથા માત્ર માયાના ઉપદ્રવે રહીત અને લોભના સ્પર્શે ર-
હીત વેદાદ્ય રહિત અને ખેદ રહીત જે હોય તેને જીતેદ્રીય કહીએ
॥ ૪૯ ॥ તે આત્માએ કરી આત્માને રોધી રહ્યા. પોતાનાં કાર્ય કર્મને બે-
દ્વેષ કદાચહથી વિરમ્યો સ્વભાવીક આચારને શેવતો. ॥ ૫૦ ॥

લોક સજ્જાથી મુકાણો મીશ્યાત્વ આચારનો ટાળનાર યોગ ધ્યાનકે
ઉલ્લ રહીત થયો છે એહવો જે ઉત્કૃષ્ટ ભાવે આત્માનો આશ્રીત થયો છે
॥ ૫૧ ॥ તથા શ્રદ્ધાવત છે અને અજ્ઞાન યુક્ત માઠા અધ્યવસાય રૂપ જે
શક્તિ તેથી વેગજો રહેલો અને બાજ્ય શક્તિથી રહીત દેખીતા પદાર્થને વિષે વે-
રાગ્ય વાન જાણી બળ વીર્યને આણુ જોપવનાર. ॥ ૫૨ ॥

અને ત્રણ ડંડ રહીત જેણે ધ્યાન રૂપ અગ્નીએ કરી પાપ રૂપ કાષ્ઠ-
ના સંમુહને ખાળ્યો છે જે સામે પ્રવાહે ચાલવે કરીને લોકોતર ચરીત્રનો
ધરનાર ॥ ૫૩ ॥ તથા વિષય સુખ પામીને તે સુખ દુર કરનાર તથા માયા
કપટ અને દ્વેષ દીકને આણુ કરતો થકો તે જ્ઞાન ચક્ષુને વિકસ્વર કરતો
અજ્ઞાન રૂપ ચક્ષુને બંધ કરતો થકો. ॥ ૫૪ ॥

જો વળી જે અધ્યાત્મ ભાવને દ્રખતો થકો પુર્વ ભાવને પામેલો અધ્યાત્મની
કુસાઈને ભોગવતો થકો અન્ય પદાર્થને નથી જોતો ॥ ૫૫ ॥ એ ઉપર
કહ્યો તે ઉત્કૃષ્ટ જ્ઞાન યોગ છે એ અધ્યાત્મ ગરથને વિષે બધા મોક્ષ પણ
ભગવતે નિશ્ચે આચારગત લોકસાર અધ્યેને કહ્યું છે. ॥ ૫૬ ॥

મોક્ષ પ્રતીન વિષે ઉપર કહેલા જ્ઞાન યોગ થટે છે કેમકે શીઝ પણ જ્ઞાન જાગૃત, એહવો ઉપયોગજ માત્ર એક સારછે અને અન્ય દર્શનીએ પણ એમ કહ્યું છે ॥ ૫૭ ॥ તપશીથી યોગી અધીક છે જ્ઞાનીથી અને રાજથી પણ યોગીને મોહટો કહ્યો છે તે માટે શ્રી કૃષ્ણે અરજીનને કહ્યું કે હે અરજીન તુમે પણ યોગી થાવો. ॥ ૫૮ ॥

માટે ઇહાં આત્માની સમાપ્તી પ્રગટે છે આત્મા તથા પરમાત્મા એ બેહુને અભેદ પણ શેવન રૂપ ને યોગ તે ઘણું શેષ છે ॥ ૫૯ ॥ માટે સર્વથી મોહટો અને મોહટો પાપને ટાળે એહવી પ્રભુની શેવા છે અને પર દર્શનીએ પણ એવું કહ્યું છે ॥ ૬૦ ॥

સર્વ યોગીમાં પણ અંતર આત્મા એ બેહવો શ્રદ્ધાવંત પ્રાણી તેહને કહીયે ને સુજને સેવે તે સુજ સંસારીઓ પુરુષોત્તમ થાય એમ શ્રી કૃષ્ણે અરજીનને કહે છે ॥ ૬૧ ॥ જ્ઞાન વત નિરર્જન અને અવિમાંસી દેવ જાણીને ને પુરુષ મને શેવે છે તે તન્મય પણ થાય છે અને જેણે મારા ધ્યાનથી પાપ બાળી માખ્યા હે અરજીન તે પુરુષ માહરા રૂપે થાય છે. ॥ ૬૨ ॥

જે વિશેષને આણ જાણતો છે તે પણ ને કદાચહે સહીત છે અને ને સર્વજને સેવે છે તે પણ સામાન્ય યોગે આશ્રીત છે ॥ ૬૩ ॥ સર્વ પ્રમાણ માં એક સર્વ જ્ઞાતો મુખ્ય છે તેહની આજ્ઞાના સહીત સેવા કરનાર નેટલા છે તે સર્વ તેહીને સર્વ જ્ઞાના ભાવને પામે પણ સર્વ જ્ઞાનુ મુખ્ય પણ પડીતો સામાન્ય થકી કહે છે. ॥ ૬૪ ॥

તે સર્વથી પ્રકારે સર્વજ સર્વ દર્શી તે વડે પણ વિશેષ તો જાણતો નથી તેથી તે કોઈ વીશેષ ભુમીકાને પમ્યા નથી એટલે પૃથ્વીમાં કોઈ વિશેષ આણ પણ સર્વજપણું પામ્યા નથી ॥ ૬૫ ॥ સર્વજ પણાને ને પ્રત્યેક અંશ છે તે સર્વ યોગીને સંસારી છે માટે દુકર્ષા અને વેગળા પેણાના લિધી તેહનું સેવક પણ કોઈ હણાતું નથી. ॥ ૬૬ ॥

મધ્યસ્થ પણ અવલંબન કરીને એટલે દેવતાની આતીશયનું મધ્યસ પણ ધારીને સર્વ પડીતે શેવા માની છે કોઈથી આતીશ છે તે પણ એમ કહે છે ॥ ૬૭ ॥ બીજા પણ સુક્ત મોદીનો અને અવિધા દીક વાદી ને પર દર્શની તેનો પણ આ મોદી છે એટલે કુર્વ કહી તે આમ છે ને પણ નામા દીક મોદે કરી કદાપી સુદા છે તે પણ તર્ક શીતે નેતાં એક અવલંબન પસ્યા છે. ॥ ૬૮ ॥

તે વ્યવસ્થા કહી દેખાડે છે. કોઈ દર્શનીયુક્તિ કહે છે ને કોઈ પુદ્ગલ કહે છે કોઈક અશ્રેય, યુક્તિ ઇશ્વર કહે છે એ સર્વ સર્વજ્ઞની સજ્ઞાના બેદ છે પુણુ કાંઈ નથી. ॥ ૬૯ ॥ તેમજ વળી બીજાની શુદ્ધ ઇશ્વર છે ઇત્યાદીક બેદ ને પર દર્શનીયો કહે છે તે બેદ શીઘ્રાંતને અનુસારે વીચારીયે તો માનવા પણ નિર્થક છે ઇતી ભાવ ॥ ૭૦ ॥

કેમકે જે વિશેષને મહી જાણ્યાથી ઊક્તિ યુક્તિના જાતી વચનથી અને પ્રાયે વિરોધ થકી ભાવથી રૂખના અબેદ છે એ હેતુ માટે ॥ ૭૧ ॥ જે અવિદ્યા કલેશ અને કર્મ ઇત્યાદીક જે સસારના કારણ પ્રગટે તે કેટલા એક દર્શની આ જુદા જુદા કહે છે એટલે કોઈ અવિદ્યા ને કોઈ કુળેશ કોઈ કર્મ એમ સંજ્ઞાએ કરી બેદ કહે છે પણ ત્રણ પ્રધાન પાણે એકજ છે. ॥ ૭૨ ॥

એ અવિદ્યા દીક ત્રણના વળી બીજા બેદ કલ્પનાએ અનેક થાય છે તેથી અનેક પ્રકારની ઉપાધી ત્રીપજે તેમ જાણીએ જે હેતુનો અભાવ થાય છે પણ તે ઉપાધી બેદ પડીતને નિર્થક છે એમ જાણવું ॥ ૭૩ ॥ તેથી આ સ્થાનનો જે પ્રયાસ તે બેદનું નિરૂપણ કરવાને અનુમાનનો વિષય તે સામાન્ય જાણવો કેમકે જ્યાં અનુમાન પ્રમાણ કરીયે ત્યાં સામાન્ય પણે ઉપયોગી હોય તેવારે અનુમાન વિષયનો અભાવ થાય. ॥ ૭૪ ॥

જેમ સંજ્ઞાવાંની નામો (ચારો) જે ઘાસ બુટી તેને જાળખનારી એક માટી સ્ત્રીએ તે બુટીને યોગે બીજી નાની સ્ત્રીના ભરતારને યશુ વ્યવસ્થા માંથી પુરૂષ જાતાવ્યા તેમ સક્ષેમ રૂમી વાળો વિશેષ જગવાન કીવારે કહેવાય જે વારે તેમ પ્રીતી સાચી સાચી હોય તેવારે કહેવાય પણ સાચી પ્રીતી વિના નુ વિશેષ જગ તે જગમાં ન જાણાય ॥ ૭૫ ॥ માટે ત્રણ જે કામાદીક યોગ તેમ વિશે સત્ય પુરૂષ જાણ પાછુ રાખવું ઊચિત છે પર દર્શનીનું કહેવું પણ એવું છે હે અરજુન જે પુરૂષ જ્ઞાન યોગને જાણવા ઇચ્છે તે પુરૂષ પરમાત્માની દીશાને પામે છે. ॥ ૭૬ ॥

એક દુઃખી બીજે જાણવાની ઇચ્છા વાળો વ્રીજે ધનનો અર્થ અને ચોથો જ્ઞાની એ ચાર પ્રકારના માહારા સેવકો છે પણ તે મધ્યે એક ધનાર્થ વિના જે બીજા ત્રણ જાતના શેવક તે વસ્તુતત્વના જાણ છે માટે ધન્ય છે વખાણવા યોગી છે ॥ ૭૭ ॥ એ ત્રણને ધન્ય કહ્યા તેમાં પણ જેના વિદ્વેષ સમ્યો છે અને નીત્ય ભક્તિવંત એહવો જ્ઞાની પુરૂષ ને ચોથો તે માટે જાણવો તે જ્ઞાની અમારી પાસે અત્યંત મિલક વહે છે માટે શ્રેષ્ઠ છે કેમકે

અંતર આત્માએ વરતે છે એનાં તેના આશય નિરમેળ છે ॥ ૭૮ ॥
 હો અરજીન કર્મ યોગે વિશુદ્ધ થકો તે પ્રાણી જ્ઞાનમાં અપાતાનું બિન્
 નેડે છે એને હો અરજીન એક મુખી બીજા અધારહીત ॥ અમે વનીને સુસય
 બરેલો માણસ એ પ્રણી વિનિસાપામે છે ॥ ૭૯ ॥ નિર્ભિશીકાના અંત્ર
 ભાગને વિષે દ્રષ્ટી રાખીને સ્થીર રહેનારા તથા નિરસર ઉત્તરમાં રહેનારા એ
 હવો સુખ આસના બેઠો વળી પ્રસન્ન મુખ છે ॥ નહુનાં એનો એક દેહી રાખ
 નાર આહુ અવૃણુ મહી નેનાર ॥ ૮૦ ॥

કેઠ મસ્તક કોટ તેના માંસરો એટલી શરીરની ચપળાઈ વાંકાઈ રહીતે એ
 હવો કાલો દાંતે કરી દાંતને આણુ ફરસતો એટલે સ્પર્શ કરતો બિધી એને ને
 ના હોય પેલવ બહુ ફેરી શીતિ મળેલા હોય ॥ ૮૧ ॥ તથા આર્ત શેદ્રધ્યાન
 છાંડીને ધર્મ શુકળ ધ્યાનમાં ખુદી દીધી છે ॥ એના ભાવે અપ્રમતે પણુ ધ્યાનમાં
 રત થકો ॥ એહવો ને મુની તેહને જ્ઞાને ચોળી કહેવા ॥ ૮૨ ॥

તે મુની કર્મ યોગના અભ્યાસ કરી ચઢવાને બિન્ભાળે યદ જ્ઞાન યોગ
 ગ રૂપ દારડું ઝીલી સમાધી પણુ ધ્યાન યોગ નિસરણીયે અડીને મુક્તિ યોગ
 રૂપ મંદીરને પામી ॥ ૮૩ ॥

ઇતિ પંદરમા યોગાધિકાર સમાપ્ત ॥

હવે સોળમે ધ્યાનાધિકાર કહે છે ॥

ને ચીત ચપળ છે પણ તે ચીતને સ્થીર પણુ ચીતના અધ્યવસાય ન
 પ્રગટ કરે તે દ્વારે ધ્યાન ચોળે કહીએ એક ભાવના બીજી અમુપેક્ષા અને
 ત્રીજી ચીતોનું ધ્યાન એ ત્રણ પ્રકારે ચીત ચપળ થાય છે ॥ ૧ ॥ એક અંતર
 તર મુહુર્તે ધ્યાન હોય પણ જહાં એક ઠામે એક અર્થને વિષે ઘણા અર્થનું
 સક્રમણ થાય ॥ એવી મેનની સ્થીતી હોય તીહાં ધ્યાનની અવીછીન્ન દીર્ઘ
 પણુ પરપરા થાય તીહાં કાંઈ અંતર મુહુર્તના નિયમ મથી ॥ ૨ ॥

આર્ત શેદ્ર ધર્મ અને શુકળ એ ચાર ધ્યાનના બિદ છે તે મધે પ્રથમ
 મના એ ધ્યાન તે સસોરના કારણીક છે અને પાછલો બે ધ્યાન તે મુક્તિ
 ના કારણ થાય છે ॥ ૩ ॥ તેમાં પ્રથમ આર્ત ધ્યાનના આર ભેદ કહે છે
 પ્રથમ અનીષ્ટ ને શાષ્ટાદીક તેના વિચોગવાં છે કે જે અનીષ્ટનો સંજોગ
 બને તેમ અનિષ્ટ મળે એ પીડા માંય તેનું ચીત નર કરે તેથી ધ્યાનના પ્ર
 થાર ॥ ૪ ॥ ૨ ॥ ૩ ॥ ૪ ॥ ૫ ॥ ૬ ॥ ૭ ॥ ૮ ॥ ૯ ॥ ૧૦ ॥ ૧૧ ॥ ૧૨ ॥ ૧૩ ॥ ૧૪ ॥ ૧૫ ॥ ૧૬ ॥ ૧૭ ॥ ૧૮ ॥ ૧૯ ॥ ૨૦ ॥ ૨૧ ॥ ૨૨ ॥ ૨૩ ॥ ૨૪ ॥ ૨૫ ॥ ૨૬ ॥ ૨૭ ॥ ૨૮ ॥ ૨૯ ॥ ૩૦ ॥ ૩૧ ॥ ૩૨ ॥ ૩૩ ॥ ૩૪ ॥ ૩૫ ॥ ૩૬ ॥ ૩૭ ॥ ૩૮ ॥ ૩૯ ॥ ૪૦ ॥ ૪૧ ॥ ૪૨ ॥ ૪૩ ॥ ૪૪ ॥ ૪૫ ॥ ૪૬ ॥ ૪૭ ॥ ૪૮ ॥ ૪૯ ॥ ૫૦ ॥ ૫૧ ॥ ૫૨ ॥ ૫૩ ॥ ૫૪ ॥ ૫૫ ॥ ૫૬ ॥ ૫૭ ॥ ૫૮ ॥ ૫૯ ॥ ૬૦ ॥ ૬૧ ॥ ૬૨ ॥ ૬૩ ॥ ૬૪ ॥ ૬૫ ॥ ૬૬ ॥ ૬૭ ॥ ૬૮ ॥ ૬૯ ॥ ૭૦ ॥ ૭૧ ॥ ૭૨ ॥ ૭૩ ॥ ૭૪ ॥ ૭૫ ॥ ૭૬ ॥ ૭૭ ॥ ૭૮ ॥ ૭૯ ॥ ૮૦ ॥ ૮૧ ॥ ૮૨ ॥ ૮૩ ॥ ૮૪ ॥ ૮૫ ॥ ૮૬ ॥ ૮૭ ॥ ૮૮ ॥ ૮૯ ॥ ૯૦ ॥ ૯૧ ॥ ૯૨ ॥ ૯૩ ॥ ૯૪ ॥ ૯૫ ॥ ૯૬ ॥ ૯૭ ॥ ૯૮ ॥ ૯૯ ॥ ૧૦૦ ॥

ગાંધર્થ જન્ય ત્રીજો નિયાણા કરે ચોથો રોગના ઔષધની ચીંતા કરે એ ચાર આર્તધ્યાનના પ્રકાર છે ॥ ૫ ॥ એમઘે કાપોત નીલ અને કૃષ્ણ એ ત્રણ લેશ્યાનો સંભવ છે કેમકે જેમાં અની કલીષ્ટ ભાવના નથી કોઈક મેની પરણતીના પરણામે કરી એ ત્રણ લેશ્યાનો સંભવ છે. ॥ ૬ ॥

બકોર કરવો ઊચેસ્વરે રહ્યું સોચના કરવી નામ દ્ધને રહ્યું મારવું માથાના વાળ તોડવા ઇત્યાદીકને પડીત આર્ત ધ્યાનનાં લક્ષણ કહે છે. ॥ ૭ ॥ અમે મંદ બુદ્ધી છેએ એમ કહીને પોતાનું કાર્ય નિદે અમે શું પાળશું મુકિત માર્ગ તો મોહોટો છે એમ પ્રસસા કરે એ રીતે વિસ્મીત થકો લોક પ્રાપ્તે માંગે તો કરે ઇત્યાદીક દુર્જનની રીતી છે. ॥ ૮ ॥

જે પ્રમાદી હોય વિષયમાં લીન હોય ધર્મથી ઉલટો હોય જન વાણીને જોપવે તેવો પુરૂષ આર્ત ધ્યાનમાં પ્રવર્તે ॥ ૯ ॥ માટે એ ધ્યાન ઉપલાં ગુણ-કાંણાં પ્રાપ્તતાં થકાં પ્રમાદમાં પાડે અને એ ધ્યાન છોડી ગુણાઠાણા લગે રહે માટે મોટા મુનીએ સર્વ પ્રમાદનું મુળ તથા તીર્થચગ તીમાં પાડે એવું જાણી-ને એ ધ્યાનને છોડવું ॥ ૧૦ ॥

નિરદય હોય જીવનો વધ બધનાદીક ચીંતવે આક્રોશોદ્ધી હોય ચાડીચો હોય જીવું જોલી મીથ્યાત્વનું વચન બોલે માયા કપટ ધરે ॥ ૧૧ ॥ ચોરીનો કર-નાર પ્રમાર્થ રહિત ક્રોધ રૂપ અગ્નીયે ધમધમતો ધનનો સચય કરનાર ધનને ઠાટી રાએ પાણુ શંકાએ મેલુ મન રાખનાર એટલે રાએને કોઈ માહાર ધન જીએ અને લેઈ જાય. ॥ ૧૨ ॥

એ રીતે ધ્યાનને કરવે કરાવવે અને અનુ મોદવાની સ્થિતીએકરી એ ધ્યાન દોષનું કારણ છે એ ધ્યાન ચોથા અવિરતિ ગુણાઠાણા શુદ્ધી હોય એ રીતે શૈદ્ર ધ્યાનના ચાર બેદ કહ્યા ॥ ૧૩ ॥ કાપોત નીલ અને કૃષ્ણ એ ત્રણ લેશ્યાનો ઇહાં સંભવ છે એ અતી સકલીષ્ટ રૂપ જે કર્મ તેના પરીણામથી હોય છે. ॥ ૧૪ ॥

આચે ઘણા દોષનું કારણ છે નાનાં પ્રકારના જીવને મારવાના દોષે કરી હોંસાદીકમાં પ્રવરતી થાય પાપ કરીને જે ખુશી થાય ॥ ૧૫ ॥ નિરદય પાણુ પશ્ચાતાપ પાણુ પર આપદાએ રાંછ પાણુ અને મહા વિષઈ પાણુ એ ચીન્દે ક-રી એ ધ્યાન નરકના દુઃખને આપનાર છે માટે એ ધ્યાનને છોડવો. ॥ ૧૬ ॥

એવાં એ બે ધ્યાનતેમાહા નિરખજ છે એહનો ઘણો પરીચય કરીયે તો તેહથી કડવા વિપાક મગદે માટે ડાહ્યા પુરૂષે અલ્યાસ કરતાં ઊજ્જવળ ધ્યાન

ચડવુ ચોગ્ય છે ॥ ૧૭ ॥ હવે ધરમ ધ્યાન કહે છે દેશ કાળ જોઈને શુભ ભાવ-
ના કરવી પોતાની સત્તાની આલેખનની ક્રમથી ધ્યેય ધ્યાતા અને ધ્યાનની અ-
નુપેક્ષા તે શુભ લેસ્યાના ચીન્હનું ફળ છે ॥ ૧૮ ॥

ધરમને જાણી પછી જ્ઞાન ભાવના દર્શન ભાવના ચારીત્ર ભાવના અને વૈ-
રાજ્ય ભાવનાં એ ચાર ભાવનાને ધરમ જાણી ધ્યાવવી ॥ ૧૯ ॥ તેમાં જ્ઞાન ભા-
વનાથી નિશ્ચય પાણુ થાય અને દર્શન ભાવનાથી મુઠ પાણુ જોય વળી ચારીત્ર
ભાવનાથી પુર્વ ક્રમની નીઝરા થાય અને વૈરાજ્ય ભાવનાથી સ્ત્રીયા દીકનો સ-
ગ તથા પુદ્ગળની ઈહા અને ભય તેના ઉછેદ થાય એ રીતે ચાર ભાવનાનાં
ફળ જાણવાં ॥ ૨૦ ॥

એ ભાવનામાં જેનું ચીત સ્થીર હોય તેને ધ્યાનમાં સ્થીરતા રહે માટે
તે પ્રાણી ધ્યાનની ચોગતા પામે પણ ખીજે કોઈ ન પામે તેમજ પર દર્શનમાં પ-
ણુ કહ્યું છે તે કહે છે ॥ ૨૧ ॥ અરજીન પુછે છે હે કૃષ્ણ મન તો ચચળ છે
અને દુશમનના સૈન્ય સરખું દ્રઢ છે તે મનનો નિગ્રહ હું શી રીતે કર-
ૂ કેમકે પવનની પેઠે મન દુબકર અગ્રાહ છે ॥ ૨૨ ॥

શ્રી કૃષ્ણ કહે છે હે માહા બાહો અરજીન પરંપર મન ચપળ છે તેનો
નીગ્રહ કરવો તો કઠણ છે તો પણુ હે કૃતિના પુત્ર હે અરજીન અભ્યાસ અને
વૈરાગ્ય કરીને મન વશ થાય એવું છે ॥ ૨૩ ॥ હે અરજીન જેને પો-
તાનો આત્મા વશ નથી એહવો જે પુરુષ તેને ધ્યાન યોગ પામવો કુકર છે એ
વિ મારી મતી છે પણ જેણે આત્માને વશ કીધો છે તેને ઉદ્યમે કરી અને
અભ્યાસે કરી ધ્યાન યોગ પામવો શુભભ છે ॥ ૨૪ ॥

સરખો પ્રત્ય જે વિશ્વસ તેણે સહિત અને બાજ્ય પદાર્થની તૃષ્ણાએ ર-
હીત તથા શુદ્ધ ભાવનાએ ભાવીત પુરુષને એ આત્મા વશ કરવું સર્વ પ્રકાર
ર ઘટે છે ॥ ૨૫ ॥ સ્ત્રી પશુ નપુસક દુઃશીલાઈ રહિત એહવી વસ્તુ મુની-
એ સેવવી એમ આગમમાં સદાય પ્રમુખે આજ્ઞા કરી છે તેમાં પણુ ધ્યાન વે
ળાયે તો વિશેષ પણુ કહીએ એમ જાણવું ॥ ૨૬ ॥

સ્થીર યોગ વાળાએ ગાંધમાં અને વિશેષે કરી વગડામાં તથા વનમાં
છહાં ચીત સમાધાનીમાં રહે તે સ્થાનકે ધ્યાન કરવું ॥ ૨૭ ॥ જે વખત
યોગ સ્થીર રહે તે કાળ રૂડો સમજવો પણ ધ્યાન વાળાને દીવસ અથવા રા-
ત્રીનો નીયમ નથી ॥ ૨૮ ॥

ધ્યાનવત મુનીને જે અવસ્થાએ જે ઠેકાણે તે વેળાએ ધ્યાનને વિવધા-

તે ને લાગે તે ઠકાણે તે વેળાએ તે રીતે ખેડા ઉભા અથવા સુતા ધ્યાન કરવું ॥ ૨૯ ॥ સર્વ દેશ કાળ અવસ્થાને વિષે રહ્યા ને મુની તેને કાંઈ નિયમ નથી કેમકે તે નિયત પણે યોગમાં સ્થીર રહ્યા છે. ॥ ૩૦ ॥

વાચના પૃછના પરાવર્તના અને અનુપેક્ષા એ ધર્મનો અવલંબન ઇહાં કહ્યા તે અવસ્ય કરાણી છે ॥ ૩૧ ॥ ને પ્રાણી ખરી વસ્તુનો અલંબક છે તે પ્રાણી કઠણ ઠકાણે પણ નેમ ચડે તેમ ને જૈને મુત્રાદીકનો અવલંબક છે તે પ્રાણી રૂડે ધ્યાને પણ ચઢે. ॥ ૩૨ ॥

અલંબનના આદરથી પ્રગટ્યો ને વિઘ્નનો ક્ષય તેના યોગથી ધ્યાન રૂપ પર્વત ઉપર ચઢતાં યોગીશ્વરને ભ્રષ્ટ પણુ થતુ નથી ॥ ૩૩ ॥ યોગ નિરોધ ધ્યાનતો કેવળીને છે મન રોધ કરણ ઇત્યાદીક અનુક્રમ છત મતમાં છે ખાકી ખીજ દર્શનમાં તો નેમ નજરમાં આવે તેમ યોગનુ સામાધાન કહ્યું છે. ॥ ૩૪ ॥

અજ્ઞા અપાય વિપાક અને સંસ્થાન એ ચાર બેદના ચીંતન થકી ધરમ ધ્યાન કરવું ॥ ૩૫ ॥ સાત નય સંસ લગી ચાર પ્રમાણ સહિત તથા હેતુ ઊદાહરણે સહીત અને અ પ્રમાણ રૂપ કૃષણે રહિત એવીજન શ્વરની આજ્ઞા ધ્યાવવી એ પ્રથમ બેદ. ॥ ૩૬ ॥

ને જીવ રાગ દ્વેષ કષાય વડે પીડાય છે તેને આ લોકને પર લોક સંબંધી કષ્ટ તે ખીજે પાચે ચીતવે ॥ ૩૭ ॥ ને યોગ ના અનુભવથી અને પ્રકૃતી સ્થીતી રસ પ્રદેશના બધથી નિપના એહવો ને કરમનો વિપાક તેહને શુભા શુભ વેહેચણથી ધીયાવે ॥ ૩૮ ॥

ઉત્પાદ વ્યય અને ધ્રુવ કાળ તથા ભગાદી પરબંધ લક્ષણે કરી બુદ્ધ બુદ્ધ બેદ નામા સ્થાપનાં દ્રવ્ય ભાવ બેદ કરીને ચઉદ રાજ લોકનુ સંસ્થાન ધારીને ચીંતવે ॥ ૩૯ ॥ તીહાં પોતાનાં કર્મના કર્તા બોક્તા આત્મા છે એમ ચીંતવે એ જીવ અરૂપી અવિના શી અને ઉપયોગ લક્ષણે યુક્ત છે એમ ચીંતવે. ॥ ૪૦ ॥

હવે કર્મ છનિત રૂપ સમુદ્ર વખાણે છે તે જન્મ જરા અને મરણ રૂપ જળે પુણિ ભર્યો છે તથા મોહ રૂપ મોહિટા આવર્ત તદ્રૂપ ભમરી અ- અને કામ રૂપ વડવાનજો કરી ભયકર ॥ ૪૧ ॥ આશા રૂપ પ્રચડ વાયુએ ભરપુર કષાય રૂપ ચાર કળસાયે યુક્ત અને માઠા વિકલ્પ રૂપ માહા ઉદ્વત કલ્તોલ છહાં ઊછળે છે એહવો ભવ સમુદ્ર ભયકર છે ॥ ૪૨ ॥

વળી તે ભવ સમુદ્રમાં હરખ તથા શોકનું ભરાવણુ તે રૂપેલા એટલે ભરતી કહીયે માટેને એમાં પડ્યો તો પછી નીકળવું ઘણું કઠણ છે અને યાચના રૂપ સેવાળના સમુદ્ર છે જેને વિષે તથા દુષ્ટે પુણ્ય થાય એહવો વિષય રૂપ મધ્ય ભાગ છે જેનો ॥ ૪૩ ॥ જ્યાં અધકારે વ્યાપ્ય એહવું અજ્ઞાન રૂપ વાદળ છે તથા જેમાં આપદા રૂપ વીજળી પડવાનો ભય છે અને કદાચ રૂપ પવન ઉદભવ થયો છે તેણે કરીને દુખતા જ્ઞાન નજર વાળાનું તો હૃદય ધ્રુવે એહવો કર્મ જનીત સમુદ્ર ખીહામણો છે. ॥ ૪૪ ॥

જે સમુદ્ર વિવિધ જાતીના જે રોગ તેહનો જે સખધ તે રૂપીમચ્છ અને કાચખાચે કરી આકુળ છે તથા જેમાં ચચળતા સુન્યતા અને ગર્વ તે રૂપ જે દાષ તે મોહોટા પર્વત છે એવો ભવ રૂપ સમુદ્રને ચીતવે ॥ ૪૫ ॥ હવે એવા સમુદ્રથી તરવાનો ઉપાય તો સમકેત રૂપ દ્રઢ બંધન છે જ્યાં અને જેને અઠાર હજાર સીલાંગ રથ રૂપ પાટીયાં જડ્યાં છે તથા તે જ્યાં જ્ઞાન રૂપ ચલાવનાર નિર્ધામક જે પાખવા તેણે સહિત છે. ॥ ૪૬ ॥

વળી તે જ્યાં જાના પાટીયાને વિષે રહ્યા જે છીદ્રો તેહને સવર રૂપી કીચક તદ રૂપ તેલ વડે પુર્યાં છે તથા મનો ગુપ્તી રૂપ ગુપ્ત સુકાન તે માર્ગ ખતાવે છે તેણે કરી તે વાહણ સમો ચાલે છે તથા શુદ્ધ આચાર રૂપ મહાપે સોભતો થકો વળી તે વાહણમાં ઊત્સર્ગ અને અપવાદ રૂપ એ બે જાતનો માલ ભર્યો છે ॥ ૪૭ ॥ જે વાહણમાં શુદ્ધ અદ્ય વસાય રૂપ ઘણા બળવંત શુભેટો તે રાગ દેષાદી-સતરને હણવા વાળા છે તથા ભલો જે ચોગ તે રૂપ જે થલ તેના ઉપર અધ્યાત્મ રૂપ ઊજવળ સડ ખેચ્યો છે જ્યાં ॥ ૪૮ ॥

તે સહથી તપસ્યા રૂપ અનુકુળ પવન જે પ્રગટ્યો છે અને તે પવને કરી સવેગ ગુણ રૂપ વેગ પ્રગટ્યો છે તેણે કરી વૈરાગ્ય માર્ગમાં તે વાહન ચાલતું જાય છે એહવું ચારીત્ર રૂપ જે વાહણ તેમાં બેઠા થકા મુનીરાજે તે ॥ ૪૯ ॥ રૂડીભાવના રૂપ મજ્જુસામાં ગુપ્ત પાણે શુભ ચીત રૂપ રત્ન સ્થાપ્યું છે જેણે એહવા મુની નિરવીઘન પાણે મુક્તિ રૂપ નગરને પામે છે. ॥ ૫૦ ॥

એ વાતની ખખર ચોરના રાજા જે મોહ રૂપીયો પક્ષીપતી તેને પંડી તેવારે તે મોહ નામે ચોરના રાજા છે તેણે વિચાર્યું જે રખેને સસાર રૂપ નાટકના ઉછેદ થઈ જાય એવી શકા રૂપ જે કચરો તેમાં સેપાણું થકો ॥ ૫૧ ॥ તે મોહ રાજા પોતાના સુભટોને સજ કરીને દૂર બુધી નામે જે નાવા તેમાં પોતે બેઠા થકો હુણચાર રૂપ ખીજા જે નાવ છે તેમાં વળી ખીજ

ઘણા શુભદોને બેસારીને પોતે ભવ સમુદ્રમાં આવ્યો ॥ ૫૨ ॥

તે વારે ધર્મ રાજના સુભદોના જે એક મોહના સૈન્યને જોઈને રણ મંડપ ભૂમીમાં આવી તત્વ ચીંતા પ્રમુખાને વાહાણુ તે સ્થળને સજ થયા ॥ ૫૩ ॥ તે બેહુ સૈન્યને માંહે માંહે યુદ્ધ ચાલવા વાળું તેમાં સમ્યક દૃષ્ટી જે પ્રધાન તેણે મીઠ્યાત્વ પ્રધાનને વિષમ મરણ દશા પમાડી એટલે મૃત્યુ પ્રાપ્ત કીધો ॥ ૫૪ ॥

અને ઉપસમાદીક માહા સુભદે લીલાચે કરીને કષાય રૂપ ચોરટાને રોક્યા તથા શીળ સુભદે કાંદર્પ રૂપ ચોરને જીત્યો ॥ ૫૫ ॥ વૈરાગ્યની સૈન્યાચે કરીને હાસ્યાદીક જે જ્યોર તેણે જીત્યા અને જ્ઞાન યોગાદીક જે સુભદો તેણે નિદ્રાદીકને મારી કાઢ્યા ॥ ૫૬ ॥

ધર્મ ધ્યાન અને સુકળ ધ્યાન એ બે સુભદે આર્ત શૈદ્ર એ સુભદને હણ્યા તથા પાંચ ઇંદ્રીયના નિગ્રહ સુભદે ઉનાવળે કરી અસંજમ રૂપ સુભદને જીત્યો ॥ ૫૭ ॥ દર્શના વરણીના ક્ષય ઉપસમ સુભદે ચક્ષુ દર્શના વરણા દીક ચોક્કાએને માર્યા વળી પુન્યો દયના પ્રાક્રમથી અશાતા રૂપ સૈન્ય નાસી ગયું ॥ ૫૮ ॥

હવે છેવટે દેવ રૂપ હાથીએ બેઠો તથા રાગ રૂપ સિંહે સહીત એહવો મોહ રાજ તેને પાણુ ધર્મ રાજએ હણ્યો ॥ ૫૯ ॥ તે વારે પછી સાધુ રૂપી વ્યવહારીયા ધર્મ રાજનો પ્રસાદ જે પસાય તેથી કૃતાર્થ થઈ આનંદ પામી સુખે પોતાનો વ્યાપર કરતા થયા ॥ ૬૦ ॥

એ રીતે સર્વ ધારી લેવું તે ધરમ ધ્યાનમાં જે મુનીની બુદ્ધી પેઠી છે તેણે અને તથા એના જેવા આગમ સિદ્ધાંતમાં પર્યદાના સમુહ સ્થાપ્યા છે તેનું ચીંતન કરવું ॥ ૬૧ ॥ જે મનનો અને ઇંદ્રીયનો નય કરીને નિરવિકાર બુદ્ધી વાળો થયો તે તેને ધરમ ધ્યાનનો ધ્યાતા કહ્યો છે વળી શાંત દાંત પાણુ તેને જ હોય ॥ ૬૨ ॥

પર દર્શની પાણુ સ્થીત પ્રજાનું લક્ષણ એમ કહે છે અને સરવ ઇહાં ઘટે છે તેમજ ઇહાં અવ સ્થીત હોય તે જાણવું ॥ ૬૩ ॥ હે અરજુન જેવા રે કાંદર્પને છોડે અને મનના સર્વ કામને ત્યાગી આત્મ સતોષી થઈને આત્માને વિષે રહે તે પ્રાણીને તેવારે સ્થીત પ્રજાવત કહીયે ॥ ૬૪ ॥

જેને દુઃખમાં બિદેગ નથી અને સુખની ઇચ્છા નથી તથા જેના રાગ ભય અને ક્રોધ ગયા છે તે મુનીને સ્થીત બુદ્ધી વાળો કહીએ ॥ ૬૫ ॥ જેને

વળી તે ભવ સમુદ્રમાં હરખ તથા શોકનું ભરાવણુ તે રૂપેલા ઐટલે ભરતી કહીયે માટેને એમાં પડયો તે પછી નીકળણુ ઘણું કઠણુ છે અને યાચના રૂપ સેવાળનો સમુદ્ર છે જેને વિષે તથા દુષ્ટિ પુણ્ય તથા એહવો વિષય રૂપ મધ્ય ભાગ છે જેનો ॥ ૪૩ ॥ જ્યાં અધકારે વ્યાપ્યુ એહવુ અજ્ઞાન રૂપ વાદળ છે તથા જેમાં આપદા રૂપ વીજળી પડવાનો ભય છે અને કદાચહ રૂપ પવન ઉદભવ થયો છે તેણે કરીને દુષ્ટતા જ્ઞાન નજર વાળાનું તો હૃયુ ધુને એહવો કર્મ જનીત સમુદ્ર ખીહામણુ છે ॥ ૪૪ ॥

જે સમુદ્ર વિવિધ જાતીના જે રોગ તેહનો જે સમય તે રૂપી મચ્છ અને કાચખાચે કરી આકુળ છે તથા જેમાં ચચળતા સુન્યતા અને ગર્વ તે રૂપ જે દાષ તે મોહોટા પર્વત છે એવો ભવ રૂપ સમુદ્રને ચીતવે ॥ ૪૫ ॥ હવે એવા સમુદ્રથી તરવાનો ઉપાય તે સમકેત રૂપ દ્રઢ બંધન છે જ્યાં અને જેને અઠાર હજાર સીલાંગ રથ રૂપ પાટીયાં જડ્યાં છે તથા તે જ્યાં જ્ઞાન રૂપ ચક્ષાવનાર નિર્યામક જે પાખવા તેણે સહિત છે ॥ ૪૬ ॥

વળી તે જ્યાં જાના પાટીયાને વિષે રહ્યા જે છીદ્રો તેહને સવર રૂપી કીચક તદ રૂપ તેલ વડે પુર્યાં છે તથા મનો ગુપ્તી રૂપ ગુપ્ત સુકાન તે માર્ગ બતાવે છે તેણે કરી તે વાહણુ સમો ચાલે છે તથા શુદ્ધ આચાર રૂપ મંડપે સોભતો થકો વળી તે વાહણુમાં ઊત્સર્ગ અને અપવાદ રૂપ એ બે જાતનો માલ ભર્યો છે ॥ ૪૭ ॥ જે વાહણુમાં શુદ્ધ અધ્યય વસાય રૂપ ઘણા પ્રજાવત શુભેટો તે રાગ દેષાદી સતરૂને હણવા વાળા છે તથા ભલો જે ચોગ તે રૂપ જે થલ તેના ઉપર અધ્યાત્મ રૂપ ઊજવળ સડ ખેચ્યો છે જ્યાં ॥ ૪૮ ॥

તે સઠથી તપસ્યા રૂપ અનુકુળ પવન જે પ્રગટ્યો છે અને તે પવન કરી સંવેગ ગુણ રૂપ વેગ પ્રગટ્યો છે તેણે કરી વૈરાગ્ય માર્ગમાં તે વાહન ચાલતું જાય છે એહવુ ચારીત્ર રૂપ જે વાહણુ તેમાં ખેડા થકા મુનીરાજે તે ॥ ૪૯ ॥ રૂડી ભાવના રૂપ મનુસામાં ગુમ પાણુ શુભ ચીત રૂપ રત્ન સ્થાપ્યુ છે જેણે એહવા મુની નિરબીધન પાણુ મુક્તિ રૂપ નગરને પામે છે ॥ ૫૦ ॥

એ વાતની ખખર ચોરનો રાજા જે મોહ રૂપીયો પલીપતી તેને પડી તેવારે તે મોહ નામે ચોરનો રાજા છે તેણે વિચાર્યુ જે રખેને સંસાર રૂપ નાટકના ઉછેદ થઈ જાય એવી શકા રૂપ જે કચરો તેમાં સ્પાણુ થકો ॥ ૫૧ ॥ તે મોહ રાજા પાતાના સુભેટને સજ કરીને દુર બુધી નામે જે નાવા તેમાં પોતે ખેડા થકો દુષ્ટાચાર રૂપ ખીજ જે નાવ છે તેમાં વળી ખીજ

ઘણા સુભટોને બેસારીને ખોતે ભવ સમુદ્રમાં આવ્યા ॥ ૫૨ ॥

તે વારે ધર્મ રાજના સુભટોના જે થોક મોહના સૈન્યને જીતીને રાણ મહાપ બુધીમાં આવી તત્ત્વ ચીંતા પ્રમુખાને વાહાણ તેલઈને સજ થયા ॥ ૫૩ ॥ તે બેહુ સૈન્યને માંહે માંહે ચુકા ચાલવા વાળું તેમાં સમ્યક દષ્ટી જે પ્રધાન તેણે મીથ્યાત્વ પ્રધાનને વિષમ મરણ દશા પમાડી એટલે મૃત્યુ પ્રાપ્ત કીધા ॥ ૫૪ ॥

અને ઉપસમાદીક માહા સુભટે લીલાચે કરીને કષાય રૂપ ચોરટાને રોક્યા તથા શીળ સુભટે કાંદર્પ રૂપ ચોરને છત્યો ॥ ૫૫ ॥ વૈરાગ્યની સૈન્યાચે કરીને હાસ્યાદીક જે છચોર તેણે છત્યા અને જ્ઞાન ચોગાદીક જે સુભટો તેણે નિદ્રા દીકને મારી કાઢ્યા ॥ ૫૬ ॥

ધર્મ ધ્યાન અને સુકળ ધ્યાન એ બે સુભટે આર્ત શેદ્ર એ સુભટને હણ્યા તથા પાંચ ઇંદ્રીયના નિગ્રહ સુભટે ઉનાવળે કરી અસંજમ રૂપ સુભટને છત્યો ॥ ૫૭ ॥ દર્શના વરાણીના ક્ષય ઉપસમ સુભટે ચક્ષુ દર્શના વરાણા દીક ચોક્કાએને માર્યા વળી પુન્યો દયના પ્રાક્રમથી અશાતા રૂપ સૈન્ય નાસી ગયું ॥ ૫૮ ॥

હવે છેવટે દેષ રૂપ હાથીએ બેઠો તથા રાગ રૂપ સિંહે સહીત એહવો મોહ રાજ તેને પાણુ ધર્મ રાજએ હણ્યો ॥ ૫૯ ॥ તે વાર પછી સાધુ રૂપી વ્યવહારીયા ધર્મ રાજનો પ્રસાદ જે પસાય તેથી કૃતાર્થ થઈ આનંદ પામી મુખે ખોતાનો વ્યાપર કરતા થયા ॥ ૬૦ ॥

એ રીતે સર્વ ધારી લેવું તે ધરમ ધ્યાનમાં જે મુનીની ખુદી પેઠી છે તેણે અને તથા એના જેવા આગમ સિદ્ધાંતમાં પર્યવસાના સમુદ્ધ સ્થાપ્યા છે તેનું ચીંતન કરવું ॥ ૬૧ ॥ જે મનનો અને ઇંદ્રીયનો જય કરીને નિર વિકાર ખુદી વાળો થયો તે તેને ધરમ ધ્યાનનો ધ્યાતા કહ્યો છે વળી શાંત દાંત પાણુ પાણુ તેને જ હોય ॥ ૬૨ ॥

પર દર્શની પાણુ સ્થીત પ્રજનુ લક્ષણ એમ કહે છે અને સરવ ઇહાં ઘટે છે તેમજ ઇહાં અવ સ્થીત હોય તે જાણવું ॥ ૬૩ ॥ હે અરજુન જે વારે કાંદર્પને છોડે અને મનના સર્વ કામને ત્યાગી આત્મ સતોષી થઈને આત્માને વિષે રહે તે પ્રાણીને તેવારે સ્થીત અજ્ઞાવત કહીએ ॥ ૬૪ ॥

જેનું કુખમાં ઉદેગતથી અને સુખની ઇચ્છા નથી તથા જેના રાગ ભય અને ક્રોધ ગયા છે તે મુનીને સ્થીત ખુદી વાળો કહીએ ॥ ૬૫ ॥ જેને

વિષય ઉપર સેનેહ નથી જેવું તેવું શુભ અશુભ મેળે તોપણ રાગ દ્વેષ નથી
 હે અરજુન તેની બુદ્ધી રૂઢી છે એમ જાણવું ॥ ૬૨ ॥
 હે અરજુન જેમ કાચળો અગન સહરી સંકોચી રાખે તેમ ધીંદ્રીઓ નવિ
 વિષયથી પાછી વાળે તેની બુદ્ધી મોહાટી છે ॥ ૬૩ ॥ તે શાંત શુણિ અને શાંત
 શુણિ હોય તેને આત્મા રામ વડે આત્મામાં રહ્યા કહીયે સિધીના સ્વભાવ
 પણ એવોજ છે અને એહવા જે હોય તેનજ સાધકતા પણાની ચર્ચિતા ક
 હીયે ॥ ૬૪ ॥

એ ધણી સુકળ ધ્યાનના એ પાયાને અપ્રમતથકો ધ્યાવનાર થાય પુર્વ
 ધર પણ ચોગી હોય અથવા અચોગી હોય પણ કેવળી પણ હોય એ છે શેષ
 એ પાયાને ધ્યાવે ॥ ૬૫ ॥ ધ્યાનને વિરામ કાળે અનિર્વ્યત્વાદી ભાવના
 છાંડે નહીં વિભ્રમણ હીત પણ નિત્ય ભાવના ભાવે તે ધ્યાનમાં પ્રાણ જાણ
 વા ॥ ૭૨ ॥
 ઘડાં ઉતર જે પાછલી ત્રણ લેશ્યાઓ ઓઠલે તેજા પદ્મ અને શુકળ
 એ ત્રણ લેશ્યા જે છે તે ત્રીવ્ર ત્રીવ્રતર અને ત્રીવ્રતમ એ ત્રણ બેદની ભજ
 નારી છે તેના એ ચીન્હ છે જે આગમની શ્રદ્ધા વિનય રૂડા રૂડા ગુણની
 સ્તવના કરવી ॥ ૭૧ ॥ શીળ અને સર્જમ યુક્ત પ્રાણીને ઉત્તમ ધર્મ ધ્યાન
 ધ્યાતે થકે તેને સ્વર્ગ પ્રાપ્તી રૂળ કહ્યું છે માટે પુણ્યાનું બંધી પુન્યને પા
 મે ॥ ૭૨ ॥

જે સમતા પણ તથા નિષકપટ પણ અને જીવન મુક્ત પણ એ
 હવી સ્થીતિ રાખીને સુકળ ધ્યાનને ધ્યાવે અને છદ મરથ પણ આત્મામા
 મન ધરીને રહે તેવારે રાગ દ્વેષને છતે ॥ ૭૩ ॥ સપૃથકત્વ સવિતર્ક સંવિ
 ચાર તેમાં આદનો જે સવિતર્ક એ નામે શુકળ ધ્યાનના પેહેલો પાયો તેન ના
 ના વિધનયે સહિત વિચાર પુર્વક સૂતે કરી ધ્યાવવું ॥ ૭૪ ॥

અક્ષર અને ચોગ એના જે વિચાર તેનું માંહો માંહો સંક્રમાણ તેનું
 નામ પૃથકત્વ કહીયે તે કેવું છે કે દ્રવ્ય ગુણ અને પરબ્રહ્મ તેમાં ગતિ છે
 જેની એવું છે એ પેહેલો ભેદ ॥ ૭૫ ॥ ત્રણ ચોગે ઉપરચ્યા જ્ઞેજી તે સાધુને
 વિતર્ક દિક થોડા ચચળ તરંગ છે જેમાં એહવા જે સંબુદ્ર તે ક્ષોભના જે
 અભાવ તેવી દશા સરખું છે ॥ ૭૬ ॥

એકત્વ વિતર્ક વિચાર નામે જે બીજા પાયો તે પદ્મ રહિત જે દીવો
 તે સરખો છે એ બીજા પાયો તે એકે પર્યાય રૂપ છે ॥ ૭૭ ॥ અર્ધમ ક્રીયા

ની વૃત્તિ નામે ત્રીજે પાયા તે કિવળીને હોય તેમાં પ્રાદર તે કાય ચોગ તેને
અદ્વૈત રૂપો છે અને મન તથા વૃત્તિ એ બે યોગને સમસ્ત રૂપે તે વારે ત્રી-
જે પાયા દેખાવે. ॥ ૭૮ ॥

હવે ચોથા પાયામાં ક્રીયા ઉછેદી છે અને ચોતે પર્વતની એક અપ્રતિ-
પાતી થયો છે. એહવો વિશ્વ વેદી તે જગતના સર્વ ભાવના બાણ ને કે વળી
તે નિઃપ્રકંપ પર્વતની માફક ઘની ભુતા થયા તે શૈલેશી કરાણુ કરે ॥ ૭૯ ॥

એ ચાર પ્રકારનું સુકલ ધ્યાન છે તેનું કિણ કહે છે. ઇહાં પ્રથમ બે પાયામાં
જે કાળ કરો તે સ્વર્ગ ગતી પામે અને ઉપરના બે પાયામાં કાળ કરવાથી મો-
ક્ષ પામે. ॥ ૮૦ ॥

શુકળ ધ્યાનને વીશ્રામિ આશ્રવમો ત્યાગ દેખે સસારના સ્વરૂપને ભવ-
ની પર પરા દેખે અને અન્ય પદાર્થ આત્માનું વિપરીણામ પ્રાપ્તુ બુદ્ધિ
॥ ૮૧ ॥ એ શુકળ ધ્યાનના પ્રથમ બે પાયામાં બે લેસ્યા તથા ત્રીજે પાયા
તો પ્રમે, ઊત્કૃષ્ટ શુકળ લેશ્યા કહી છે અને ચોથા પાયા ને છે તે તો લેશ્યાય
રહીત કહ્યો છે. ॥ ૮૨ ॥

શુકળ ધ્યાન વાળાને નિરમળ ચોગ હોય તેનાં લક્ષણ કહે છે એહિ સક હોય
મોહ રહિત વિવેકી હોય અને ત્યાગ બુદ્ધિ અચુક્ત હોય ॥ ૮૩ ॥ વળી અ-
બધી થયો માટે ઉપસર્ગ અને પરીસહ નિથી કંપે નહી તથા બીહે પાણુ ન-
હી એ અહીં સક લક્ષણ હોય તથા સુક્ષ્મ અર્થમાં છે વળી માયામાં મુઝાય
નહી એ અસમોહ એટલે મોહ રહીતનું લક્ષણ કહ્યું. ॥ ૮૪ ॥

સર્વ સંજ્ઞાગથી આત્માને બુદ્ધ દેખે એ વિવેકનું લક્ષણ છે. દહ તથા
ઉપગરણની ત્યાગ બુદ્ધિ અસંગા નુષ્ટાન વેત છે. એવ્યુત્સર્ગનું લક્ષણ છે
એ ચાર લક્ષણ ઇસકમા શ્લોકમાં કહ્યાં છે તેના એ અર્થ વિવરીને કહ્યો
એ લક્ષણ ને સુતી હોય તે જ્ઞાન પ્રાપ્તુ પામે ॥ ૮૫ ॥ એ રીતે ધ્યાનના
ચાર ॥ ૮૬ ॥ ને અનુક્રમતે શુદ્ધ રીતે જાણીને પ્રભુની આજ્ઞા પ્રમાણે એ
નો અભ્યાસ ને કરે તે સપુણ અધ્યામ જ્ઞાની

ઇતિ સોળમાં ધ્યાના ધિકાર સમપ્ત

હવે સતરમો ધ્યાનસ્તુત્ય ધિકાર કહે છે.

માટે ઊત્કૃષ્ટ પરીપક ધ્યાન પામે થકે મુતીરાજ તે ઇંદ્રની પદ્મીને
પ્રાપ્તુ તણસલા બરોબર ગણે માટે ને થકી આત્માને પ્રકાશ કરી જ્ઞાન પ્ર-
ગટે એવું સસરિનું નાશ કરનાર ધ્યાન સેવવું. ૧

કર્માતુર જે પ્રાણી તથા જડ જે પ્રાણી તે પણ પ્રગટ પાણે વિષય સુખને સુખિ છાંડે પણ રંગ દીર્ઘા છોડવી દુર્ઘટ છે અને ધ્યાન વર્ત સુનીતો માત્ર પરમાત્માનુ દર્શની છે તે તો ધ્યાનમાં તૃપ્તિ પામીને ફરીથી રાગ દેષ ન વાંછે નહીં ગો રે ॥ ૩ ॥

સર્વ પ્રાણીને નિદ્રામાં જે રાત્રી જાય છે તે રાત્રી ધ્યાન દીર્ઘા વાળાને જગૃત મોહોત્સવના દીવસ છે અને સંસારીજી વિષયમાં લીન થકા જે વેળાએ જગૃતે તો વેળા ધ્યાન વાળા સુનીરાજને શયન રૂપ છે ॥ ૩ ॥

જેમ અવલકુવાડ કુવાનુ પ્રાણી ડોહોલુ રહે છે તેમ જેમાં સર્વ થકી કમૈના ફળની સિદ્ધી એહવો જે ધ્યાન રૂપ ઘટ જે જળમાં રેમતો હોય ત્યાં જળે નિરમળ હોય માટે સકળ ક્રીયા ફળની સિદ્ધી ધ્યાનથી છે ધ્યાન તે પરમ અર્થનુ કારણ છે ॥ ૪ ॥

જે ધ્યાનવાન પુરુષ તે કષાય જનિત મને કરી બધાતો નથી તેને જ રાજની શ્રેણી આવી નમસ્કાર કરે તોપણ ચીત ડોહલાય નહીં અને અનિષ્ટ વિષયની પ્રાપ્તિના દુઃખે કરી નિશ્ચલ પણ છોડે નહીં તેને આત્માને વિષે લીન કહીયે ॥ ૫ ॥

જેને પ્રગટ દીકુ અને મોક્ષ સુખે ભર્યુ એહવુ જે ધ્યાને તે ઇષ્ટ છે એટલે મોક્ષ સુખથી પણ ધ્યાન મોહોદુ છે પણ જહાં સુધી શાસનમાં ૩૩ થકી નાસ્તીક ભાવને અતીશય પણ હણ્યો નથી ત્યાં સુધી નથી પણ નાસ્તીક ભાવને હિત જે જ્ઞાન તે મોદુ છે ॥ ૬ ॥

જેની આગળ સ્વર્ગનુ, તેજ તથા ચદ્રમા અને તારાનુ તેજ વળી દીપક ના તેજનો પ્રકાશ અદ્ય છે એવું જે ધ્યાન તેને કરીને બેઠાણુ છે અજ્ઞાન રૂપ અધકાર જે પ્રાણીના એહવા મુદીત આત્મા વાળાનુ તેજ તે ગુપ્ત પણ પાણુ આત્માને વિશે સોબે છે ॥ ૭ ॥

સમતા રતી રૂપ સ્ત્રીની સાથે પ્રાણીને ઘણા કાળથી વિયોગ હતો તે કાળમાં વિયોગ ભાગીને સન્નેગ મીલાવે એહવો ધ્યાન રૂપ પરમ મિત્ર છે તે ધ્યાન મિત્ર અમારે પ્રમાણુ છે એમ ધ્યાન કરનાર પ્રાણી બોલે છે માટે સંસારમાં કૃતીમ પરમ મિત્રથી શું થાય તેના કરતાં તો ધ્યાન મિત્ર ઘણુ શ્રેષ્ઠ છે ॥ ૮ ॥

હવે ધ્યાનને રંગ મદીરની ઉપમા આપે છે જહાં કામ રૂપ તાપને ટાળ્યો છે અને શીલ રૂપ શીતળ સુમધી પસરી રહી છે તેવી એકને વિષે

સમતા રૂપ મોટી તળાઈ છે તે ઉપર આત્મા બેઠો થકો પુર્ણ આનંદ પામે છે એવું ધ્યાન રૂપ મદીર છે ॥ ૯ ॥

ધ્યાન મદીરમાં શીલ રૂપ સિંહાસને ઇંદ્રીઆને દમવા રૂપ જળનો બાજી છે અને સમતા રૂપ પોળીયો છે તે એવા ધ્યાનમાં પવિત્ર પણે આ-આત્માને તેડી જઈને તેની પરોણાગત કરે છે. ॥ ૧૦ ॥

આત્મા અને પરમાત્માને વિષે જે બેદ બુદ્ધીનો વિવાદ હતો એટલે તેમાં પડીતના વિવાદ રૂપ ઝગડા હતા તેને ધ્યાન રૂપ સધીપાળે એટલે ધ્યાની પુરૂષે તે વિવાદને ઠાળ્યો અને જલદીથી એ બેહુનુ અબેદ પાણુ કરી આપ્યું ॥ ૧૧ ॥

વિષ થકી ભરેલો જે નાગ લોક તીર્હા અમૃત કીહાંથી હોય તેમ દીન દીન ક્ષય પામતો જે ચંદ્રમાતેમાં અમૃત કીહાંથી હોય અને દેવ લોકમાં અપસરાના ચોગે રાતા જે દેવતા તેમાં પાણુ અમૃત ક્યાંથી હોય માટે એ માત્ર ધ્યાન રૂપ અમૃત સત્ય છે તેનેજ પડીતે સેવવું. ॥ ૧૨ ॥

ગાયના સ્તનમાં જે રસ નથી સાકરમાં પાણુ તે રસ નથી અને જે રસ અમૃતમાં પાણુ નથી તેમજ સીના અધર જે હોઠ તેમાં પાણુ જે રસ નથી કે તે રસ ધ્યાનથી પગટયો અને સંતોષથી વિસ્તરયો એહવો જે કોઈ અપુર્વ રસ તેને તો કોઈક પડીતજ જાણે. ॥ ૧૩ ॥

એ પ્રકારે મને કરીને પરીપક્ક જે ધ્યાન તેથી પ્રગટયું જે ફળ તેને મોટાઈ પણે જાણીને તેમાં જે રતિ પામે તે માહા તેજવંત કાંતિવાન પુરૂષ છે અને તેનેજ યશ લક્ષ્મી વરશે ॥ ૧૪ ॥

ધૃતિ સતરમો ધ્યાન સ્તુત્ય ચિકાર સમાપ્ત.

હવે અઢારમો આત્મ નિશ્ચયા ચિકાર કહ્યું છે.

આત્માને ધ્યાનતુ ફળ તે ધ્યાન છે પણ આત્મ જ્ઞાન હોય તેવારેજ તેને મુક્તિ આપે માટે અજ્ઞાન તે મોટું છે તો મોટા પુરૂષે આત્મ જ્ઞાન જાણી ઊધમ કરવો ॥ ૧ ॥ જેણે આત્માને જાણ્યો તેને ફરી બુદ્ધ કાંઈ જા-

જીવાનું રહ્યું નથી અને છતાં સુધી આત્મને જાણ્યો નથી તોહાં સુધી બીજું સર્વ જાણ્યું તે નિર્થક છે ॥ ૨ ॥

નવે તત્ત્વનું જે જાણું પણ કરવું તે પણ આત્મ જ્ઞાન પ્રગટ વરવાને અર્થ છે કારણ કે અણવા દીક જે ભાવ તે પણ આત્મ જ્ઞાન વડે સમાય છે ॥ ૩ ॥ પોતાના અને પારકો જે બેદ તેહને બેદ રૂપે સોભળ્યાં અનુભવ્યાં પરીચય થયા થકો સેહેને અથવા ઉપદેશ થકી કોઈક બેદને જાણ્યો ॥ ૪ ॥

તે માટે એકત્વ પૃથક્ત્વે કરી આત્મ જ્ઞાન હીત કરી થાય નહીં તો કોકટ પણ કરી મીથ્યાત્વની છુટી વીટખતા છે ॥ ૫ ॥ તોહાં એકજ આત્મા સ્વભાવ પણ રહ્યો છે તે આત્મા તો જ્ઞાન દર્શન અને ચારિત્ર રૂપ લક્ષણે કહ્યો છે ॥ ૬ ॥

જેમ રત્નની કાંતી અને નિરમળતા એ બેઊંઝિ શક્તિ કાંઈ જુદી નથી તેમ જ્ઞાન દર્શન અને ચારિત્ર લક્ષણે જે આત્મા તે કાંઈ જુદો નથી ॥ ૭ ॥ આત્મા અને આત્માનું લક્ષણ એ બે વ્યવહારે જુદા છે તે પછી આદે દષ્ટિ વિભક્તિને વ્યવહારે કરી માનિયે પણ નિશ્ચયથી નહીં ॥ ૮ ॥

જેમ ઘટનું રૂપ તેનો બેદ તે કદપ્રના માત્ર છે તેમ આત્માને અને જીવને પરમાર્થે બેદ નથી ॥ ૯ ॥ જે આત્મ રૂપ શુદ્ધ છે તે નિશ્ચય નયે કરી અનુભવાય છે અને વ્યવહાર વડે કાયા તે પણ ઓળખાય છે ॥ ૧૦ ॥

વસ્તુ સ્વભાવે તો જીવનું અને આત્માનું રૂપ જુદું નથી જે જુદું કહીયે તો આત્મા છે તે અનાસ્મા થાય જ્ઞાના દીકે જડ થાય ॥ ૧૧ ॥ ચૈતન્ય પર સામાન્ય પણ સર્વ આત્માની એકતા છે અને નિશ્ચયથી તો કરમે પ્રગટ્યા જે બેદ તે તો વિટખતા રૂપ છે ॥ ૧૨ ॥

જીવ સમુહના બેદથી તથા બાજી જીવાન મૂઠ્ઠા એ અવસ્થા વડે માલો માલો વિચીત્ર પણ જણાય છે એમ વ્યવહાર નય વાળો માને છે ॥ ૧૩ ॥ પણ એ વાત નિશ્ચય નય વાળો માનતો નથી તે એમ કહે છે કે એ જીવને સર્વ અવસ્થા નામ કર્મના સ્વભાવથી પ્રગટે છે પણ આત્માનો એ મુગ સ્વભાવ નથી ॥ ૧૪ ॥

જન્મ જરાદીક પરીણામ કર્મને વશ છે અને આત્મા તો અવિકારી છે તેથી કર્મના બેદ આત્માને સંભવે નહીં કેમકે એ આત્મ સ્વભાવ નહીં ॥ ૧૫ ॥ જન્મ જરાદીક કર્મ પ્રકૃતી છે અને કર્મ જનિત ભાવને કેવળ આત્માને વિષે આરોપીને બ્રહ્મ જ્ઞાની ભયકર સસાર સમુદ્રમાં ભમશે ॥ ૧૬ ॥

સ્ફટીકમાં જેમ મુર્ખ પ્રાણી બેદ માને છે તેમ ઊપાધી બેદ આત્માને વિષે પ્રગટ્યો જે કર્મ કૃત બેદ તે એ માને છે ॥ ૧૭ ॥ પોતાના વ્યવહાર થીકર્મ જનિત જે ઊપાધી તે નથી; એમ માનતા આત્મ રૂપવાદી આગમનુ વચન લોપે છે ॥ ૧૮ ॥

ધર્માસ્તી કાયની પેઠે એક ક્ષેત્રમાં રહેા છે તોપણ કર્મ ગુણના સંનેગ ન પામતો નથી એવો આત્મા રૂઝા સ્વભાવથી શુદ્ધ છે ॥ ૧૯ ॥ જેમ ગ્રહ-ણ ઘેરેલો એક ચંદ્રમાને બે ચંદ્રમા માને છે તેમ નિશ્ચય નયની વાત વીનાના જે પ્રાણી તે ઊન્માદ મમત્વે કરીને આત્માને અનેક પ્રકારે માને છે ॥ ૨૦ ॥

જેમ અન્યવથી એક સ્વરૂપાસ્તી પણાને અનુભવીએ છીએ તેમ સરખા પણુ જે વિદમાન પણુ છે તે થકી આત્માને એક કહીએ ॥ ૨૧ ॥ વ્યવહાર નયથી સદ અસદ વાદ રૂપ જે ચાડીયો તેને છુપાવીને શુદ્ધ નય રૂપ જે મીત્ર છે તે એકતા રૂપ રત્નને દુખાડે છે. ॥ ૨૨ ॥

નર નારકાદી પરન્તય જે ઉપજે છે અને વિલુપ્ત છે તે ભીન્ન પર્યાય કાંઈ રમ્યા નથી માટે તે પરન્તયે કરી સદા અન્વય જે શુદ્ધ વશી આત્મા તત્ત્વ પણાને છાંડતુ નથી ॥ ૨૩ ॥ જેમ સુવર્ણ એક છે પણુ બાહ્યબધ કઠીક-ડગાદીક પર્યંતે વરતે છે તેમ આત્મા એક છે પણુ નર નારકાદીકના ભવે કરી ભીન્ન છે પણુ આત્મા તો એક નિરજન છે. ॥ ૨૪ ॥

જે નરનાર કાદીક ભવ તે તો સર્વ કર્મના પ્રરન્તય છે પણુ શુદ્ધ સાક્ષી નીશ્ચય નયે અત્મ પરન્તય છે અને કર્મ ક્રીયા રૂપ જે સ્વભાવ તે કાંઈ આત્માનો મુગ સ્વભાવ નથી આત્મા તો અજ અવીનાશી સ્વભાવી છે ॥ ૨૫ ॥ કર્મના જે પ્રમાણુ આ તો આ સસાર સ્વર્ગ સ્વભાવીક નથી એકેક ઊન્મગ્નતાને વિષે ભાવ થકી નવ તત્ત્વમાં રહ્યું છે. ॥ ૨૬ ॥

જેમ એત દ્રવ્ય કીધેલુ જે ચીજમાલુ તે બે ભીતના ભાગમાં સોબો

તેમ અનંત ભવ સત્યતાયે એ પ્રપચને જાણુ છું ॥ ૨૭ ॥ જેમ સ્વપનામાં દીકલો અર્થ જાગ્યા પછે દખાય નહીં તેમ વ્યવહારે સ્વર્ગાદી માર્ગ શોધ છે પણ નિયત પ્રમાણે જ્ઞાની પુરૂષને સસાર નજાણાય. ॥ ૨૮ ॥

જેમ મધ્યાને મૃગતૃશ્નાવડે પ્રથવી ઉપર જળ પુર દખાય છે તેમ સન્નેગે ઉપની સૃષ્ટી તે વિવેકની ખ્યાતીએ નાશ દખાય છે ॥ ૨૯ ॥ જેમ ગાંધર્વ નગર વડે આકાશે આકાશર નજાણાય તેમ સન્નેગે પ્રગટ્યા જે સર્વ વિલાસ તે જુઠા છે. ॥ ૩૦ ॥

એ રીતે શુદ્ધ નયે જે એકત્વ પાણુ શ્રદ્ધા તે આત્માને વિષે પામ્યુ અને અશા દીકની જે કલ્પના તે પુર્ણવાદીને વાહાલી નથી ॥ ૩૧ ॥ સુત્રમાં એગે આયા એહવો જે પાઠ છે તે એજ અશયે કહ્યો તે એક પ્રગટ જ્યોતી રૂપ જે આત્મા તેજ રૂપ છે એમ શુદ્ધ નય વાળો કહે છે. ॥ ૩૨ ॥

નિશ્ચય નયે કહે છે કે પ્રપચ સચય વડે સંકલીષ્ટ એટલે દુઃખ રૂપ એહવુ જે એ માયા રૂપ છે તે થકી હે ભગવાન હે આત્મા હુ ખીહુ છુ માટે પ્રસન્ન થાઓ અને શુદ્ધ રૂપ પ્રકાશ કરો ॥ ૩૩ ॥ કોઈક પ્રકારે રૂપી પાણુ પામ્યો જે આત્મા તેને વેદનાદીક ઉપજે છે માટે વ્યવહાર નય વાળો શરીર સાથે આત્માનુ એકત્વ પાણુ માને છે. ॥ ૩૪ ॥

પણુ તે વાત નિશ્ચય નય વાળો સહી સકતો નથી જેમ અગ્ની શીતળતા પામતો નથી તેમ જે અરૂપી આત્મા છે તે અશે કરીને પણ રૂપી પાણુને પામતો નથી ॥ ૩૫ ॥ જેમ બળતા અગ્નીને સન્નેગે ધૂત ઉશ્ર થયુ એહવો ભ્રમ તે રૂપી શરીરને સન્નેગે આત્મા પણ રૂપી દીશે છે એ પણ ભ્રમણુજ દખાય છે. ॥ ૩૬ ॥

કેમકે રૂપ રસ ગંધ સ્પર્શ અને સંસ્થાન એટલા વાતા આત્માને નથી એતો પુદ્ગળને છે તેમજ બાહ્ય ધર્મ પણ નથી શબ્દ નથી તે વારે આત્માને શી રીતે રૂપી કહેવાય ॥ ૩૭ ॥ વળી આત્મા નજરે દખાય એહવો પણ નથી મનથી ગ્રહેવાય એહવો પણ નથી તથા વચને પણ અજોયર છે જેનુ રૂપ પોતાને પ્રકાશે છે પણ ખીજને પ્રકાશતો નથી તેને રૂપી કેમ કહેવાય. ॥ ૩૮ ॥

આત્માસત્ય છે સીદ્ધિનિદાન મધ છે શુદ્ધમયી પણ શુદ્ધ છે ને બિલ્કુલ છે તે મુરતી પણ કેમ કરશે ॥ ૩૯ ॥ તેમજ પરદર્શનમાં શ્રી કૃષ્ણ કહે છે હે અરજ્યુન શરીરમાં ઈંદ્રીયા મોહાટી છે અને ઈંદ્રીયાથી મન મોહુ છે મન કરતાં બુદ્ધી મોટી છે અને તેથી આત્મા મોટો છે. ॥ ૪૦ ॥

હત ઇતી એટ આ વિકલ લોકને વિષે અમુરતી આત્માને વિષે મુરતી પાણાના ભ્રમ થકી જે જ્ઞાની પુરૂષ છે તે અચળો દેખે છે અને વચન પણ અચળાનાં બોલે છે ॥ ૪૧ ॥ માટે જીવાત્માને મુર્તિની મીતે વેદના પ્રગટ પણ છે એમ જ માનીયે તો પુદ્ગળને વેદના થઇ જાય તે માટે એ વેદના તો આત્માને અશુદ્ધ શક્તિથી અનુભવ થાય છે. ॥ ૪૨ ॥

ઈંદ્રીય દ્વારે કરી આત્મ જ્ઞાન દીશ પોતાની મેળે પરીણમે છે તેમ ઇષ્ટ અનિષ્ટ વિષય સ્પર્શ દ્વારે કરી વેદના પરીણમે છે ॥ ૪૩ ॥ વિપાક કાળ પામીને આ વેદના પરીણામને જેમ આત્મા ભજે છે તેથી અમારે મતે મુરતી પણ તે નીમીત માત્ર થયું સહચારી થયું જેમ ઘટને વિષે ડડું સહચારી છે તેની ટેકે જાણવું. ॥ ૪૪ ॥

જ્ઞાન નામે ચેતના તે બોધ છે અને કરમ નામે ધીષ્ટ રક્તતા છે તે વડે જીવને કરમ ફળ નામે વેદના વ્યપદશ પામે છે ॥ ૪૫ ॥ તે માટે અમુરતી આત્મા તે ચેતન્ય પણાને આલધે નહીં અને મુરતી માત્ર દેહ સાથે આત્માને કોઈ પ્રકારે એકત્વ પાણુ છેજ નહીં. ॥ ૪૬ ॥

એ રીતે કરમ વર્જણાના મનો વર્જણાના જે આત્માને સમીપ પવરતી એકત્વ સંગત વર્તી એવા તન ધનાદી જે પુદ્ગળ તે તો સર્વ આત્માથી દુર છે ॥ ૪૭ ॥ કેમકે પુદ્ગળનો ગુણ તો મુરતીમાત્ર છે અને આત્મા તો જ્ઞાન ગુણમય છે માટે પુદ્ગળથી આત્મ દ્રવ્ય જુદું છે એમ પ્રભુએ કહ્યું છે ॥ ૪૮ ॥

ધર્માસ્તીકાયનો ગુણગતી હેતુ છે અને આત્માનો ગુણ જ્ઞાન છે માટે ધર્માસ્તીકાયથી આત્મા જુદો છે એમ પ્રભુ કહે છે ॥ ૪૯ ॥ અધર્માસ્તીકાય નો ગુણ સ્થીતી હેતુ છે અને આત્માનો જ્ઞાન ગુણ છે માટે અધર્માસ્તીકાય થી આત્મ દ્રવ્ય જુદું છે ॥ ૫૦ ॥

આકાશનો ગુણ અવગાહ છે ને આત્માનો ગુણ જ્ઞાન છે માટે આકા-
સ્તીકાયથી આત્મ દ્રવ્ય જુદું છે ॥ ૫૧ ॥ આત્મા જ્ઞાન ગુણ સિદ્ધ છે કા
ળ વર્તના રૂપ છે માટે કાળથી આત્મ દ્રવ્ય જુદું છે એ રીતે સર્વજ્ઞ પુરૂષો
કહે છે. ॥ ૫૨ ॥

એ પ્રમાણે અણ્વથી આત્માનું જુદાપણું સત્ય કર્યું પણ બેદ કરી
દેશ થકી અણ્વપણું પણ વહીએ છીએ ॥ ૫૩ ॥ જેમ નિરમળ જ્ઞાનવત
સિધને દ્રવ્ય પ્રાણની અપેક્ષા રહીતપણે અણ્વપણું કહીએ તેમ શુદ્ધ ભાવ
પ્રાણની અપેક્ષા રહીત જીવને અણ્વ કહીએ છીએ ॥ ૫૪ ॥

ઇદ્રીય બળ સ્વાસ અને આયુ એ રીતે દ્રવ્ય પ્રાણ ચાર બેદ છે એના
પરબળ તો પુદ્ગળને આશ્રી રહ્યા છે ॥ ૫૫ ॥ તે આત્માથી અત્યંત જુદા
છે માટે એ વડે આત્માને કાંઈ જીવવું નથી એ પર્યાય તો જ્ઞાન ધૈર્ય તેના સ્વ
શક્તિ ને કાંઈ નિત્ય સ્થિતી તેણે કરી વરજીત છે. ॥ ૫૬ ॥

એ પ્રકૃતિરૂપ શારવતી શક્તિ તેણે કરીને આત્મા સદૈવ જીવે છે એ શુદ્ધ
દ્રવ્ય નયની સ્થિતી બાણવી ॥ ૫૭ ॥ જીવે કાંઈ પ્રાણે કરીને જીવતો નથી
એ જીવતો પ્રાણ વિના જીવે છે એ અચંબાની વાત વિચીત્ર પ્રકરે ચરીને
સાંભળી કોણ ન હરખે અને એ વાત શુદ્ધ નયે કોણ ન જોડે ॥ ૫૮ ॥

આત્મા પુણ્ય નહી તેમ પાપ પણ નહી કેમકે પુણ્યને પાપ તો પુદ-
ગળ રૂપ છે પ્રથમ બાળકાળે ને શરીર તેને ઉપાદાન ભાવે કલ્પે છે ॥ ૫૯ ॥
ને શુભ કર્મ તે પુણ્ય કહીએ અને અશુભ કર્મ તે પાપ કહીએ તેવારે તે શુ-
ભ કર્મ ને છે તે જીવને સંસારમાં કેમ પાડે છે ॥ ૬૦ ॥

એક લોહની યેડી અને એક સોનાની યેડી તે પણ પરવશ પાછું છે
માટે વિચારીએ તો ફળ બેદ કાંઈ નથી તેમ અશુભ કર્મ તે લોહની યેડી
અને શુભ કર્મ તે સોનાની યેડી થકી ॥ ૬૧ ॥ સુખનાં ફળ અને દુઃખનાં
ને ફળ પ્રગટે છે તે પુણ્ય પાપ મધ્યે કાંઈ બેદ નથી ને થકી પુણ્ય સુખ વિ-
લસે એ પુણ્યનું ફળ છે તે દુઃખ રૂપજ છે ॥ ૬૨ ॥

માટે સર્વ પુણ્યનુ ક્ષણ તે દુઃખરૂપ છે કેમકે એ કર્મના ઉદયથી થાય છે માટે દુઃખના પ્રતીકારને વિષે મુખ્યને સુખ-ખુદી ઉપને છે ॥ ૬ ॥ પ-ડીત કહે છે-કે પરીણામથી તથા તાપથી અને સસ્કારથી ગુણ વૃત્તિ વિરોધી એહુ ને પુણ્ય તેથી નીપત્તુ ને સુખ તે દુઃખ પ્રાય છે. ॥ ૬૪ ॥

નરને રાજાને તથા ઇંદ્રાદીકને પણ ને સુખમાં શરીરની પુષ્ટી થાય છે તે મોટા બોલકાની પેઠે છે એ કથા ઉત્તરાર્ધ્યનજી સુત્રમાં કહી છે તીહાંથી જાણવી નેવારે વહ્ન થયો તેવારે પરીણામે અતી દુઃખ છે ॥ ૬૫ ॥ જેમ જળો લોહી પતી વાળાએ સુખ માને છે પણ પછી નીચોવતાં ઘણુ દુઃખ પામે છે તેમ વિષય ભોગવતાં થકાં પ્રાણી સુખ માને છે પણ તેથી અતે માઠી દશાને પામે છે એ પુન્યનુ ક્ષણ છે બીજી કાંઈ નથી ॥ ૬૬ ॥

આકરી અગ્નીમાં બળતરાયે કરી લોહ પાણી પીચે છે તેમ જ્યાં સદા ઇંદ્રીઓની ઉત્કંઠાથી ઘણીજ બળતર રહે છે ત્યાં શુ સુખ છે ॥ ૬૭ ॥ પે-હેલાં અથવા પછે પણ ને થકી અરતી ઉપને તેને અડકવાથી વિપાક પામે થકે ઇંદ્રીઓના સમુહમાં તાપ વ્યાપે પણ સુખ ન થાય એટલે પેહેલાં ખાં-ધ્યાં ને કર્મ તે નેવારે ભોગવવામાં આવે તેવારે પણ અરતી લેઈનેજ આવે અને પછે તે કર્મો વિપાકે પણ દુઃખ આપે ॥ ૬૮ ॥

જેને સદૈવ શતરૂ ઉપર દ્વેષ રહેા છે તે પ્રાણી ને ઘરમાં સુખે બેઠો હોય તો પણ તેને સુખ ન હોય તેમ વિષય સુખમાં અનુભવકાળે પણ નેહ ના વિષયના તાપે કરી મન હણાણા છે તેને સુખ ક્યાંથી હોય ॥ ૬૯ ॥ જેમ એક ખભા ઉપરથી બીજા ખભા ઉપર ભાર લીધો પણ તત્વથી ભાર ઉતર્યો નહી એમ ઇંદ્રીઓને આનંદ દુઃખનો સસ્કાર મટતો નથી ॥ ૭૦ ॥

સુખ દુઃખ અને મોહ ત્રણે ને પણ વિરુદ્ધ છે તો પણ ગુણવૃત્તિ ચે વરતે છે કેમકે દુઃખની જાતીને બોલધન કરી શકતા નથી માટે ગુણવર તી રૂપ છે ॥ ૭૧ ॥ ક્રોધી નાગની રૂણના વિસ્તાર સરખો સર્વ ભોગ વિલાસ છે વળી તે ભોગ વિલાસ-અધપી વિચીત્ર રૂપ છે તથા વિવેકી જનને તે ભયના હેતુ છે ॥ ૭૨ ॥

એ રીતે ફળની અપેક્ષાએ પુન્ય-પાપનું એકત્વપાણું પાણું ને મુખ ન માનશે તે સસારમાં ભટકશે અને ને માનશે તે ભવસાગર તરી નજશે ॥૭૩॥ પુન્યઅનેપાપ એ બેહું એકજ સરખાં હુઃખરૂપને છે તેથી આત્મા ભીન છે શુદ્ધ નિશ્ચય નયથી સદા શત ચીદાનંદ મય છે ॥ ૭૪ ॥

એ વાત તે ચોથી દીશાયે જાણવા ચોગ્ય છે જેમ વર્ષાકાળમાં મેઘ વ રશી રહ્યા પછી વાદળ નાશ થાય છે અને સૂર્ય પ્રભા સોભે છે તેમ વ્યગરૂપ વિચીત્ર એહવો આચરણ વિશેષ કરી ચોથી દીશામાં સોભે છે ॥ ૭૫ ॥ જગતા જીવને ઇંદ્રીયોની સુખ વૃત્તિઓ નાના પ્રકારની થાય છે પણ સામાન્ય ને ચીદાનંદ સ્વરૂપ તેને તો સર્વ દીશામાં સરખું સુખ છે ॥ ૭૬ ॥

તણાવે કરીને જેમ અગ્ની દીપે નહી તપાય નહી તેમ અનુભવ પરા ભવાદીકે કરીને આત્માને કાંઈ નથી ॥ ૭૭ ॥ નિદ્રાવસ્થામાં જેમ સુખરૂપનો સાખી ને આત્મા તેને અહકારે રહીત સુખનો ભાષન થાય છે તેમ શુદ્ધ વિવેકને વિષે તો પ્રગટપણે સુખ ભાસે છે ॥ ૭૮ ॥

માટે શુદ્ધ નિશ્ચય નય થકી આત્મા ચીદાનંદ ભાવનો ભોક્તા છે અને શુદ્ધ નિશ્ચય નય થકી કર્મો કરનાં ને સુખ દુઃખ તેનો ભોક્ષા આત્મા છે ॥ ૭૯ ॥ કુલની સજ્યા તથા કુલનાં લુપણ પ્રમુખને વિષે ભોગ કર્મની વ્યવહારથી પ્રવૃત્તી છે તેમ નૈગમાદીક નયની વ્યવસ્થા પણ આવી રીતે ભાળીયે તે નીચે લખ્યા પ્રમાણે છે ॥ ૮૦ ॥

શુદ્ધ ભાવનો કર્તા આત્મા શુદ્ધ નયથી સામર્થ્ય છે જેવારે શુદ્ધ પરીણામી છે તે સામર્થ્ય વીર્ય વૃત્તિને આશ્રીને શુદ્ધ ભાવનો કર્તા છે એમ શુદ્ધ નયવાળો માને છે ॥ ૮૧ ॥ ઉપદ્રવ્ય અતરોદીકે રહીત સાત્રજ્યપાણને વિષે દુષ્ટ ભાવનો નાશ થયે છે તે આત્મા શુદ્ધ સ્વભાવ પ્રગટ કરવાને પ્રવર્તે છે ॥ ૮૨ ॥

જે રાગાદીક કળેષ વડે ચિત્ત વાશીત હોય તે સસાર કહેવાય અને રાગ દ્વેષથી મુકાવણુ તેનું નામ મુક્તિ છે એમ જાણવું ॥ ૮૩ ॥ રાગદ્વેષ વ્યાપ્ત ને મનનો કલીષ્ટ પરીણામ છે તે કાંઈ આત્માનો નથી આત્માનું રૂપ તો સત્યાર્થપણે અવીકારી છે ॥ ૮૪ ॥

જેમ આત્માનુ ઉપયોગ સૂતવત છે એ જોડું છે તેમ શબ્દ નયવાળા કહે છે કે આત્મા શુદ્ધ રૂપ નથી એ પણ જોડું છે ॥ ૮૫ ॥ શુદ્ધ પર્યાયરૂપ આત્મા પુર્વ પ્રસ્થાપણના ને બેદ તે પણ શુદ્ધ સ્વભાવનો કરતા છે એમ તાત્પર્ય છે ॥ ૮૬ ॥

દિગ્બર એમ કહે છે કે શુદ્ધ દ્રવ્યાર્થે વળી જેમ ઉપયોગ વિના સૂત લાલ્યો તેનું પણ શુદ્ધ સ્વભાવનું કરતાપણુ જતુ નથી કેમકે તે તેને સ્વભાવેજ પરીણમે છે એમ પુર્વ બુદ્ધીનું કહેવું છે ॥ ૮૭ ॥ દ્રવ્યાસ્તીક નયની ને શુદ્ધ પ્રકૃતિ છે તે સગ્રહ નય ઉપર ચાલે કેમકે સમતિ ત્રયમાં સિદ્ધસેનસુરીય કહ્યું છે ॥ ૮૮ ॥

તેને મતે કરતાપણુ નથી કેમકે સદૈવ્ય ભાવનો અન્વય છે માટે કુટસ્થ કેવળ નિર્વીક્રીય ને આત્મા તે સાક્ષીપણાને આશ્રીને રહ્યા છે ॥ ૮૯ ॥ કરવા નો વ્યાપાર કરતો નથી ઉદાશીની પેઠે રહ્યો છે જેમ કચરે આકાશ લેપાતુ નથી તેમ કર્મે આત્મા લેપાતો નથી ॥ ૯૦ ॥

પોતાના રૂપને નવીન કરવું નથી માત્ર પોતાના રૂપને પોતા થકી કેવળ જાણી લેવું છે જેમ દીવેથી જ્યોતી દીપે છે તેમ નિત્ય શાશ્વત આત્મા સ્વ પ્રકાશ હોવાથી પોતે પોતાને પ્રકાશે છે ॥ ૯૧ ॥ એમ આત્માને સ્વપ્રકાશ અને સાસ્વત અંગીકાર નહીં અને પરપ્રકાશકર્તૃત્વ સિદ્ધ માનીયે તો પુર્વ અનાત્મ પાણુ અંગીકાર કરેવું પડશે કેમકે ક્રીયા વડે ઉત્પન્ન થએલા પદાર્થનું પુર્વનું રૂપ જુદુંજ હોય છે એવો નિયમ છે એવી રીતે આત્માની ઉત્પત્તીની પુર્વ આત્માને અનાત્મ માનવું પડશે અને ક્રીયા વડે આત્માનું રૂપાંતર થાય છે એમ માનીએ તો આત્માની આત્રતી અંગીકાર કરવી પડશે આત્રતી અંગીકાર કરીએ તો સંસાર વિષયક હજારો કૃતરૂપ હેતુ વડે હજારો રૂપ બદલાસે તારે પુર્વનું રૂપ અનાત્મ અને ઉત્તર ક્રિયા જન્યરૂપ આત્મા માનવું પડશે અને એ મુ કલ્યાથી છેવટે અનવસ્થા દ્વાપ પ્રાપ્ત થશે ॥ ૯૨ ॥

તે માટે આ નયને વિષે કર્તા પણુ નથી કેમકે આત્મા શુદ્ધ ભાવનો ધરનાર છે અને લોકમાં ઊપચારથી તેનું કર્તા પણુ કહે છે ॥ ૯૩ ॥ વિશેષ જાણી

જે સોની પુરષો છે તે પુર્વે યુક્ત રીતે આત્માને કીયા સિધી માનતા નથી કીતું આત્માના ધર્મોની ઉત્પત્તી માને છે એહી કોઈને સકા થશે છે જેમ આત્મા અવ્યક્ત છે તેમ આત્માના ધર્મ પણ અવ્યક્ત છે તો જ્યારે આત્માની ઉત્પત્તી માનતા નથી ત્યારે તેના ધરમની ઉત્પત્તી પણ કેમ મનાય તેનો સમાધાન જે, કેટલીએક અવ્યક્ત વસ્તુઓ આકાશની પેઠે જેમની તેમ રહે છે અને કેટલીએક રૂપાંતરને પામે છે આત્માસાશ્વતા વ્યક્ત છે અને તેના ધરમ આશ્વતા વ્યક્ત છે માટે તેઓની અવૃત્તી થાય છે કેમકે જેમ આત્માની અનાવૃત્તીમાં ઘણા પ્રમાણ છે તેમ આત્માના ધર્મ અવૃત્તીન થવામાં કોઈ પ્રમાણ નથી તેથી આત્માની પુનરાવૃત્તી થતી નથી પણ આત્માના ધરમની પુનરાવૃત્તી થાય છે એવું સીધું થયું. ॥ ૯૪ ॥

આત્માનું ઉત્પત્તી રહી પણ દ્રષ્ટાંત વડે દ્રઢ કરે છે જેમ પીતા પુત્ર રૂપ પરીવારની ઉત્પત્તીમાં પુર્વ પુર્વે પીતા રૂપ કારણ નથી ઉતર ઉતર પુત્ર રૂપ કાર્યની ઉત્પત્તી થયાથી પીતા પણાનો અભાવ અને પુત્ર પણાનો ભાવ થાય છે શુભલા ચાલતાં જેમ પીતાનો નાશ તેમ પુત્રનો પણ નાશ થાય છે તેમ આત્માથી આત્માની ઉત્પત્તી રૂપ પ્રવાહથી પુર્વનો અભાવ અને ઉતરનો ભાવ થતાં પુર્વની પેઠે ઉતરના નાશનો પણ સંભવ સીધું થાય છે એથી આત્મા અસાશ્વત અને નાશ રૂપ કરશે. ॥ ૯૫ ॥ આકાશના દ્રષ્ટાંત વડે આત્માનું અચળ પણું અને આત્માના ધરમનું અચળ માન પણું સિદ્ધ કરે છે જેમ આકાશ ઉત્પત્તી રહીત છે તેથી તેનું રૂપાંતર થતું નથી તેમજ આત્મા પણ ઉત્પત્તી રહીત હોવાથી તેના રૂપાંતર થતું નથી અને આત્માના ધરમ ઉત્પત્તી વાન છે તેથી તેનું રૂપાંતર થાય છે એહી પણ આકાશનું વ્યતીરેક પણે દ્રષ્ટાંત લેવું ને વસ્તુ આકાશની પેઠે ઉત્પત્તી રહીત નથી હોતી તેનું રૂપાંતર થાય છે ॥ ૯૬ ॥

જ્યારે આત્માનું રૂપાંતર થતું નથી ત્યારે પરીણામ વાદનો ઉદ્દેશ થશે એવી આસક્કારીને તેના ઉતર કહે છે યદ્યપી રમ્યુ પુત્ર નય વાળો જ્યારે જ્યારે ને ને ભાવના પરીણામને આત્મા પામે છે ત્યારે ત્યારે જો તે ભાવ રૂપ કરમ વડે પરીણામ રૂપ ઉત્પત્તી માને છે ॥ ૯૭ ॥ તથાપી આત્માને કર્તૃત્વ પણે બીજા ભાવની પ્રાપ્તિ થતી નથી કેમકે એક દ્રવ્યમાં બે કીયા સંભવ નહીં એવું હંતનું અભીમત છે ॥ ૯૮ ॥

ભુતીએ એટલે ભાવ અને ક્રીયા એ બનેના એક અર્થ છે એક દ્રવ્ય સંતતિને વિષે સામાન્ય વિના ન થાય અને દ્રવ્યના ગુણને વિષે પણ ન થાય. કેમકે કોઈ પણ દ્રવ્ય અપર ભાવનો કર્તા હોતો નથી ॥ ૯૯ ॥ એમજ આત્માને વિષે અન્ય ભાવનું કર્તૃત્વ પણ નથી ત્યારે શીશ્ય પુછે છે કે હિ સાધા દાન વગેરેની વ્યવસ્થા કેમ રહેશે ॥ ૧૦૦ ॥

ત્યારે ગુરુ કહે છે, યદ્યપીએ તારે બોલવું સાચું છે કેમકે કોઈને પણ પરાશ્રયે રૂળ થતું નથી તથાપી પોતાને વિષે રહેલું જે કરમ તે પોતાના રૂળને વિષે પ્રવર્તતું નથી ॥ ૧૦૧ ॥ બીજા કોઈને કોઈ મારતો નથી તેમ કોઈને કોઈ રક્ષણ કરતો નથી આયુ કરમનો નાશ થાય નહીં અને અત્યુ જીવન અન્ય થાય નહીં ॥ ૧૦૨ ॥

હીંસા અને દયાની પણ માન કલ્પના કરવી છે પોતાના મતે કરી લેો પરંતી અપેક્ષાથી પુરૂષ કેવળ વિચીત્ર રૂળને પામે છે ॥ ૧૦૩ ॥ જીવના ધાતુ થાય અથવા ન થાય તે પણ જે બ્રહ્મદી જીવ છે તેને નિશ્ચયે હીંસા થાય અને જો દયાવાન પ્રાણી છે તેના હૃદયે કદાચ કોઈ જીવની ધાતુ થઈ જાય તે પણ તેને હીંસા લાગતી નથી ॥ ૧૦૪ ॥

કોઈ બીજાને દાન દેતો નથી અને બીજાની પાસેથી કોઈ કંઈ હરણ કરી લેતો નથી ધરમ અને સુખને વિષે દાન તથા હરણના સંભવ નથી કેમકે તે નાશ અને અતંતનો પ્રસંગ ઇત્યાદી દોષ પ્રપ્ત થશે જેમ દાન કર તેના નાશ થાય તેને કૃત નાશ કહે છે અને જે બીજાને આપુ નથી તેનું હરણ કરવું તે અકૃતા ગ્રમ પ્રસંગ કહેવાય એવા દોષ આત્મા તે વીણે પ્રાપ્ત થશે ॥ ૧૦૫ ॥ કેમકે બીજા તથા ધનાદીક જે પુરુષાણ હોતો આત્માથી ભીન્ન છે તેનાં કયાંથી પોતા પ્રાણ આપ્યું માટે દાન અને હરણ તે પોતા ધીન્ન ભાશ છે ॥ ૧૦૬ ॥

વળી તે દાન અને હરણ પ્રાણીને કરમના ઉદય થકી છે ત્યાં પુરૂષ ન શોભે એ છે તે તો પોતાની મેળે ઉદય પામે છે ॥ ૧૦૭ ॥ પોતાની રહ્યા એહવા જે દાન અને હરણના ભાવ તેણે કરીને એકથી ઉપમાર થાય

ત્યાં પરની અપેક્ષા પરને નહીં ॥ ૧૦૮ ॥

પર આશ્રીત ને ભાવ તેના હું કર્તા છું એમ અભીમાનથી કહેવું
ઐહવા કરમે અજ્ઞાની અંધાય છે પણ જ્ઞાની તેવાં કરમે લેખાતા નથી ॥ ૧૦૯ ॥
માટે આત્મા તે પુન્ય પાપ રૂપ કરમના કર્તા છે રાગ દેષ આશયનો કર્તા છે
અને ઇષ્ટ અનિષ્ટ વસ્તુને વિષે પણ આત્મા કર્તા છે. ॥ ૧૧૦ ॥

જે વારે તે તે કરમના વિકલ્પથી આત્માને કોઈ પરદાર્થ ઉપર રાગ દી-
શા અથવા દેષ ઉપજે છે તે વારે આત્મામાં કરમના ભ્રમ જોડાય છે ॥ ૧૧૧ ॥
તેલ લગાડેલા શરીરે જેમ રજનાં લેપ વળગે છે તેમ રાગી અને દેવશી આત્માને
કરમના અંધ વીલમે છે. ॥ ૧૧૨ ॥

તીહાં આત્મા પોતે કાંઈ ક્રીયા કરતો નથી પણ રાગ દેષ કરતો થકો તેની
મીતિ પામ્યાં ને કરમ તેના નીમીત્તે કરતાં પણ કરમ છે પણ તીહાં આ-
ત્મા તો રાગ દેષ રૂપ કરમના મુકનોરો છે ઐહલે આત્મા ભાવ કરમના વ્યા-
પારવત છે પણ દ્રવ્ય કરમના વ્યાપાર વત નથી ॥ ૧૧૩ ॥ જેમ ચમક પા-
પાણુ તે લોહને આકર્ષે તેણે કરી લોહ પોતાની ક્રીયાયે ચમક પાશે આવી
મળે તેમ રાગ દેષી આત્માની પાશે કરમ આકર્ષણે આવી મીલે છે. ॥ ૧૧૪ ॥

જેમ પાણી વરસે છે તે લોક વ્યવહાર ધાન વરશે છે એમ કહીયે
તેમ ભાવ કરમ કરતો થકો આત્માનું પુદ્ગળ કરમના કર્તા કહીયે ॥ ૧૧૫ ॥
નૈગમ વ્યવહાર નય વાળા તો કરમાદીકનો કરતા આત્માને માને છે ને આ-
આત્માને વ્યાપાર તે રૂળ પર્યંત દખાય છે. ॥ ૧૧૬ ॥

પરસ્પર મીલ્યા ઐહવા ને નય તેમ ઐહવા નીરાણુય યાવત અરમખ-
ધાય છે પરતુ જાતી બેદરેકેમ જાણાય જેમ દુધ અને પાણીના સંમિગની
પેઠે સંઘ્ર માને નિગમને અને નિગમ માને સંઘ્રને એ એ મય માંદા માંદે
ભળે છે એમ વ્યવહાર પણ ભળે છે ॥ ૧૧૭ ॥ વળી શુદ્ધ નય વાળો બિલે છે
ને આત્માને વિકાર તથા આપતો એવી નિગમ તથા વ્યવહાર નયની કલ્પના
છે કદેની પરે તે કહે છે જેમ શુદ્ધ રૂપાને છીપનો ધરમ કલ્પે છે તેની પેઠે
જાણવું. ॥ ૧૧૮ ॥

જેમ પંથી જનને લુટતાં લોક કહેશે જે મોરગ લુટાણા
એ લોક વ્યાકય છે તેમ મુરખ પ્રાણી પ્રદગળ કરમમાં રહી જેવી ક્રીયા કરે
તે આત્માને વિષે માને છે ॥ ૧૧૯ ॥ જેમ કાળા અથવા રાતો સ્ફટીક છે
તે ઉપાધીથી છે માટે તેથી તેને અથુધ ન કહીયે તેમ પુન્ય પાપના સંજ્ઞ-
ગથી આત્મા રાગી ધ્વેશી કહેવાય છે. ॥ ૧૨૦ ॥

જહાં શુદ્ધી વિવિધ પ્રકારની કલ્પના હોય તહાં મુધી એ સર્વ નટ ક-
ળા રૂપ છે પણ કલ્પનાએ અતીત જે રૂપ તેને તો જે અકલ્પક હોય તે દષ્ટે
॥ ૧૨૧ ॥ પણ કલ્પનાએમુઝાણા જે જીવ તે તો ઘોળાને કાણુ દષ્ટે અને
અને તે કલ્પના જેવારે જાય તે વારે તો કાળાને કાણુજ દષ્ટે અને ઘોળાને
ઘોણુજ દષ્ટે. ॥ ૧૨૨ ॥

પુન્ય પાપ રહીત એહવા જે પરમાત્મા પ્રભુ તેના સ્વ રૂપનુ ચી-
તવણુ તેને ધ્યાન કહીયે અને સ્તુતી પણ તેજ તથા ભક્તિ પણ તેજ કહીયે
॥ ૧૨૩ ॥ પણ શરીરના વરણુ રૂપે કરી લાવણુય તાયે કરી સમો સરણુ અને
છત્રે કરી તથા ઇંદ્ર દળ દીકે કરી જે પરમાત્માને વખાણુવા એહવી વસ્તુને
વસ્તુ તત્વે કરી સાચી ન કહીએ. ॥ ૧૨૪ ॥

કેમકે એ વસ્તુ તો વ્યવહારે છે પણ જેમાં પ્રીતરાગના જ્ઞાનાદીક ગુણ
પ્રસસવા તેને નીશ્ચય સ્તુતી કહીયે ॥ ૧૨૫ ॥ જેમ દેશ નગરાદીકે કરી રાજ
વખાણુવો એ ઉપચાર સ્તુતી જાણુવી પણ રાજનુ બળ ગાંભીર્યતા ધૈર્યતાનુ વર્ણ-
વણુ તે નીશ્ચય સ્તુતી કહીએ. ॥ ૧૨૬ ॥

જેમ કોઈક શાસ્ત્રના કવીની કવીતાઈથી પડીત રીઝ નહી તેમ બાન્ય ઉ-
પચાર દેખી વેહેચણુ વિનાની જે સ્તુતી કરીયે તે થકી ચીત પ્રસન્ન થાય નહી
॥ ૧૨૭ ॥ જે પોતાને હુક કદાગ્રહે કરી મુખ ઉપચારે સ્તુતી કરી ગુણ માને છે
પણ તે ઉલટી અનર્થ કરી છે જેમ પ્રમાદ કરીને હાથમાં ઝલેલી તરવારની
ધાર તે જો કદામ્ પડે તો ઉલટી વિધાત કરે છે તેની પેઠે તે સ્તુતી પણ અન્યથા
જાણુવી. ॥ ૧૨૮ ॥

માણી રત્નની કાંતી દેખીને જેમ માણીનું ઝાળખાણ થાય છે એ દ્રષ્ટાંતે શુદ્ધ કલ્પનાએ કરી આત્માનું જ્ઞાન હોય છે પણે વસ્તુ સ્પર્શક વડે કરી ચા-
ચતા થાય છે પણે જ્યાં શુદ્ધી નિરજન પ્રથા નથી થઈ ત્યાં સુધી કરમ છે
॥ ૧૨૯ ॥ માટે પુન્ય પ્રાપ્ત રહીત પણે તત્વથી નિર વીકલ્પ એહવો શાશ્વતો
જે આત્મા તે સદાય ધ્યાવો એવી શુદ્ધ નયની સ્થિતી છે. ॥ ૧૩૦ ॥

આત્મા જ્ઞાન રૂપ છે માટે આત્માને આશ્રવ સંવર કાંઈ ન કહીયે
પણે કરમ પ્રદગળનું ગ્રહેણુ તથા રોધણુ તે આશ્રવ સંવર છે ॥ ૧૩૧ ॥ જે
ભાવે કરી સ્વાધીન પણે કરમ પ્રદગળને આત્મા ગ્રહે છે તે મીથ્યાત્વ અ-
વીરતી કષ્ટાય અને યોગ જે આશ્રવ તેણે કરી જાણવું ॥ ૧૩૨ ॥

અને ભાવના ધરમ જે ચારીત્ર છે જે થકી પરિસહનો જથ્થા થાય તે
એ આશ્રવનો ઊછેદ કરમ છે એ આત્માને ભાવ સંવર કહીયે જે આશ્રવતે
તે સંવર ન થાય અને જે સંવર તે આશ્રવ ન થાય હેતુ શાકર એ જે
જે કદાપી એક રૂપ થાય તે સંસાર અને મોક્ષ એ બેના
ફળ પણે એક થાય પણે તેમાં બેક રહે નહીં એટલે જ્યાં આશ્રવે કરી સા-
વરનું સંક્રમાણ થાય ત્યાં સંસાર ફળ જાણવું અને જ્યાં સંવરે કરી આશ્રવનું
સંક્રમાણ થાય ત્યાં સંસાર ફળ જાણવું ૧૩૪ ॥

આશ્રવ ભાવને સંવર કરતો થકો જે પોતાના આત્માથી જુદાં નથી એ-
વા જે પોતાના આશ્રવ તેણે કરી પર અપેક્ષાન કરે કેમકે તે પોતાથી સદાય
સમર્થ છે ॥ ૧૩૫ ॥ જે હોંસા અહીંસાદીક સઘળા પર પ્રાણીના પરબળ તે
આત્માને નિમીત્ત ભુત છે પણે પોતાને ફળ હેતુ નથી ॥ ૧૩૬ ॥

વ્યવહાર મુઠ જે આત્મા તે પર પરબળને પોતાના ફળ હેતુ માને છે
માટે જેનું મન બાજ્ય કીયામાં રક્ત છે તેવા પ્રાણી ગુમ તત્વને દેખતા નથી
॥ ૧૩૭ ॥ જે હોંસાદીક તથા અહીંસાદીક પર બળ હેતુ પણે છે તેને મહી
વળે અથવા નથી પડી વર્જતા એહવા નિયમ તે તો નિશ્ચયના નોકરસમારા
જે તેને નેટલા આશ્રવ છે તેટલા સંવર રૂપ થાય ॥ ૧૩૮ ॥

તે માટે સદાય પ્રજ્ઞ હેતુને વિષે અનિયત રૂપ છે નિયતિને વિષે ભાવ-

વના-વિચીત્ર પાણી થકી આત્મા તેજ સંવર આશ્રવ રૂપ છે ॥ ૧૩૯ ॥ ને
અજ્ઞાની છે અને વિષયા સક્ત છે તેહીજ વિષયમાં અંધાય છે તે વિષય તે
આત્માને આતમ જ્ઞાન થકી મુક્તિ પાણશાસ્ત્રદીક પુદ્ગળ થકી ન મુકાય ॥ ૧૪૦ ॥

શાસ્ત્ર ભાણુ ગુરુનો વિનય કરવો તથા આવશ્યકાદીક ક્રીયા કરવી એ-
ને વ્યવહારમાં વિચક્ષણ પુરૂષોએ સવરનાં અગ કલ્યાં છે ॥ ૧૪૧ ॥ ને રૂ-
ઠા મન વચન કાયાએ કરી પ્રવર્તવું તેહના ને પુદ્ગળ તે ક્ષણદાઇ છે પણ
ને જ્ઞાનાદીક ભાવ છે તે સવર પાણાને પામે છે ॥ ૧૪૨ ॥

જ્ઞાનાદીક ભાવે યુક્ત એવા ને શુભ યોગ તેને વિષે તદગત ને સવર
ત્વ તેને આરોપીને વ્યવહારે પ્રવર્તક ને જીવ તે હર્ષ પામે છે ॥ ૧૪૩ ॥
રૂઠા રાજે યુક્ત એવા ને ચારીત્રાદીક ગુણો તેને વિષે પણ શુભ આશ્રવપણુ
આરોપીને ક્ષણ બેદ કહે છે ॥ ૧૪૪ ॥

સસાર તથા મોક્ષનો હેતુ તેને વસ્તુ તત્ત્વે કાંઈ વિપર જાસ નથી પણ
અજ્ઞાનના યોગ થકી તે જગાએ વિપર્યાસ પણ થાય છે પણ તીહાં જ્ઞાની પુ-
રૂષ કાંઈ મુઝાતા નથી ॥ ૧૪૫ ॥ જીન નામ કર્મનો હેતુ ને સમકીતને
વેરણવીએ છીએ તે પણ ઉપચારે કહેવાય છે અને અહારક શરીરનો હેતુ તે
અતિષય લબધી વત સંયમી મુની તે પણ ઉપચારે કહેવાય છે ॥ ૧૪૬ ॥

ને પુર્યે કહેલા તપ અને સંજમ સ્વર્ગ હેતુ છે તે પણ ઉપચારે કહીને
સર્વ પરીણામે છે પણ જેમ ધી બળે છે એ ઉપચારે છે પણ અગ્ની બળે
છે એ ખરૂ છે ॥ ૧૪૭ ॥ ને અશે કરી આત્મા યોગ વરતી થયો તે અ-
શે આશ્રવ કહીએ અને ને અશે આત્મા ઉપયોગી તે અશે સવર કહી-
યે ॥ ૧૪૮ ॥

આ અંશ વિશ્રાંતીને વિષે આશ્રવ સવર ધરે છે તેમાં એક મલીન છે
ને એક નિરમળ છે જેમ આરશીના પાછળનો ભાગ મલીન છે અને આગ-
ળનો ભાગ નિરમળ છે તેની પેઠે સદાય નિરમળ મલીન એ બે ભાંત્રે કરી
આત્મા જ્ઞાને છે ॥ ૧૪૯ ॥ સમકીત પામ્યા પછી ને શુદ્ધ જ્ઞાનની ધારા
પ્રગટે તે હેતુ બેદ થકી વિવેશે કરી યોગ ધારા પ્રવર્તે છે ॥ ૧૫૦ ॥

સમકેતીને સર્વ દશામાં શુદ્ધ પાણુ છે એ માટે લઘુ મધ્યમ ઉત્તમ એભા-
વ ને છે તે ક્રીયા વિચિત્રતાથી છે ॥ ૧૫૧ ॥ જે વારે સર્વથી મન વચન
કાયાના યોગ તથા ઉપયોગ એ એ ધારાની શુદ્ધી થાય તે વારે શૈલેશી નામે
સ્થીરતાથી સર્વ સવર હોય ॥ ૧૫૨ ॥

અને તેથી પેઢલાં હેઠલે ગુણુઠાણુ તો જીહાં સુધી આત્માને સ્થીરતા
પાણુ છે તીહાં સુધી આત્માને સવર વરતે છે અને જીહાં સુધી યોગની ચં-
ચલતા છે તાંહાં સુધી નિશ્ચેથી જાણીએ જે આત્માને આશ્રવ પાણુ વરતે છે
એમ યાવત શૈલેશી કરણુ શુદ્ધી સમજવું ॥ ૧૫૩ ॥ કરમનુ જે છાંડવું તે-
ન નિઝરા કહીએ પણ આત્મા પોતે કરમ પરજન્ય રૂપ નથી તે માટે કરમ
નિર્જરીય એહવો જે સ્વભાવ તે આત્માનુ લક્ષણુ છે ॥ ૧૫૫ ॥ જીહાં પ્રભુ-
ના દયાન યુક્ત કષાયનો રોધ છે પ્રભુ ચર્યનુ ધરવુ છે તે શુદ્ધ તપ જાણવો
એ શીવાય બીજે તપ તે માત્ર લાંઘણુ કરવા નેવો છે, ॥ ૧૫૬ ॥

ભુજિ મરવુ શરીરને કુબળુ કરવુ એ તપનુ લક્ષણુ નથી જીહાં જ્ઞાન યુ-
ક્ત પાણુ પ્રભુ ચર્યની ગુમી તથા શાંતી હોય એ તપનુ સ્વરૂપ છે
॥ ૧૫૭ ॥ જે જ્ઞાન સાથે એકતા ભાવને પામ્યો એહવો જે તપ તેને તપ
હીએ જેમ ચંદન સાથે ગંધ એકતા ભાવને પામ્યો છે તેની પેઠે એ તપને
જ્ઞાને યુક્ત થકો આત્માને નિર્જરાકુળ આપે પણ બીજી રીતે ન આપે, ॥ ૧૫૮ ॥

તે નિરાશી ભાવે તપનો કરનારો તપસ્વી જન તે જ્ઞાન ભક્તિએ કરી
શાસનને દીપાવવે કરી ઘણુ પુન્ય બાંધે કરમથી મુકાય ॥ ૧૫૯ ॥ કરમને
ખંપાવે એવું જ્ઞાન છે અને તે જ્ઞાનમાં જે ઘણી તપને ન જાણે તે તપસ્વી
નિર બુધીનો ઘણી વિપ્રજન નિઝરા કેમ પામે, ॥ ૧૬૦ ॥

જ્ઞાન વીના એક કોટી ભવ શુદ્ધી નેટલા તપ કરે તે તપમાં નેટલાં ક-
ર્મ કાય ન થાય તેટલા કર્મને એક ક્ષણમાં જ્ઞાન ચહીત તપે કરી ખંપાવે
॥ ૧૬૧ ॥ માટે જ્ઞાન ચોજે જે તપ કરવો તે શુદ્ધ છે એ રીતે પ્રભુ કહે છે
કેમકે તેતપથી નિકાચીત કર્મના કાય થાય છે ॥ ૧૬૨ ॥

તે તપથી ઇહાં અપુર્વ કરણુ શ્રેણી શુદ્ધ થાય વળી એથી પુર્વ કર્મની

રહી જે કર્મની સ્થિતિયા તે સ્થિતિયા નિશ્ચયી કાય થાય ॥ ૧૬૩ ॥ તે માટે
જાનિમિઈ જે શુદ્ધ તપસ્વી તેને મીશ્વરથી શુદ્ધ ભાવ નિજરા થાય પણ અ-
ભાણું તપસ્વીને કાંઈ ને થીય નાહા ૧૬૪ ॥

કર્મની સાથે આત્માનું જે મળવું તેને બંધ કહીયે તે બંધ ચાર ભેદ
છે તે છેવું અધ્યવસાયે આત્મ ભાવથી કહ્યો છે ॥ ૧૬૫ ॥ જેમ સપે
પોતાની મેળે પોતે વીટાય છે તેમ આત્મા પણ તે તે ભાવે પરિણમ્યો થકો
પોતે પોતાની મેળેજ કરમ સાથે બંધાય છે ॥ ૧૬૬ ॥

જેમ 'રસમેના' કીડો પોતાની દ્વાજે કરી પોતેજ બંધાય છે તેમ આ-
ત્મા પોતાના રોગાદી પરીણામે કરી પોતેજ બંધાય છે એ ઉપમા કહી
॥ ૧૬૭ ॥ પણ જે ઈશ્વર કર્તા કહે છે તે વીત નિષેધ છે અપરાધી જીવને કાંઈ
ઈશ્વર બંધ કરતા નથી તે ઈશ્વર બંધ કરતા પાણોના નિષેધવા થકી અબંધ
નીયે આત્માને વિષે અપ્રવૃત્તિ છે એટલે સ્વભાવેજ બંધની વૃત્તિ આત્માને છે
પણ ઈશ્વર કર્તા નથી ॥ ૧૬૮ ॥

જ્ઞાન વતની જે પ્રેરણા છે તે તત્ત્વ જ્ઞાનની વૃત્તિને અર્થે ધ્રુવ છે કે-
મકે સ્વપ્નાદીક જે અબુઢી પૂર્વક કાર્ય છે તેને વિષે એ જ્ઞાનની પ્રેરણા કાંઈ
કાંઈ દેખાતી નથી તે માટે ॥ ૧૬૯ ॥ તેમજ પ્રાણી ભવ્યતાયે પ્રેરચો થકો પ-
રીણામને અનુસારે કરી પુન્ય પાપને બાંધતો થકો પ્રવરતો છે ॥ ૧૭૦ ॥

શુદ્ધ નિશ્ચય નય થકી આત્મા બંધક છે પાણુભય કપાદીકે બંધની
સંકા રહે છે જેમ દારકું દંખી સર્પની સંકા ઉપજે છે તેની પેઠે જાણુ
॥ ૧૭૧ ॥ રોગની સ્થિતિને અનુસારે રોગ છે એટલે જે દીવચે શરીર
ઉપનુ તેજ દીવસથી સર્વ રોગની સ્થિતિઆ શરીરમાં ઉત્પન્ન થયેલી છે અ-
દ્યોત શરીર કેવળ રોગનીજ સ્થિતિ રૂપ છે પણ તે રોગ જેવારે રોગીને
કુપથ્ય રોગે તે વારે પ્રગટ થાય છે તે વારે રોગી પુરૂષ જેમ રોગની પ્રવૃત્તિ
ગણે છે તેમજ ભવસ્થિતિને અનુસારે આત્માને બંધ પણ કહીએ છીએ ॥ ૧૭૨ ॥

દ્રઢ અજ્ઞાન મય એહવી જે સંકા તેને ટાળવાને ઇચ્છતો વેરાગ્યને
અભીલાષી થકો અધ્યાત્મ શાસ્ત્ર સાંભળવાને ઇચ્છે છે ॥ ૧૭૩ ॥ જેમ નિ

ર્મભંગીયકુચંતી અહણુ ઘેહલો ને પી નક્કરો થઈ જાય તેને તેણે કરી એક
 ચંદ્રની પાસે બીજા ચંદ્રાદિએ એવાયે કરીને અધ્યાત્મ શાસ્ત્ર છે તે પદ
 ણ દીશીનુ દખાડનાર છે પણ પરીક્ષ બુદ્ધી કાંઈ પ્રત્યક્ષ વિષયની આસક્તિ
 ટાળી ન શકે એટલે અધ્યાત્મના વિષય પ્રત્યક્ષપણે નથી પરીક્ષ પણ છે માટે
 સ્વભાવે જ અધ્યાત્મ શાસ્ત્ર છે તે પરીક્ષ બુદ્ધી છે પણ અનુભવ તે સાક્ષાત
 પ્રત્યક્ષપણાને હણી ન શકે એટલે આત્મનું ભવો પુરેપો પોતાની અનુભવે કરી
 આત્માનો પ્રત્યક્ષ અનુભવ કરે છે ॥ ૧૭૪ ॥

૧. જેમ મધુરામાં [કમળના] શેણવતી હરખ તે, યદ્યપી સખતે ઉજળો તો જ
 જી છે પણ શેણ કરી તેને ખીજા વર્ણની બુધી થાય છે, તેમ શાસ્ત્રે કરી આ
 હમાને નિરમળ તો જાણે છે પણ સ્ત્રી વ્યવસ્થા બુધીના સંસ્કાર થકી બધ રૂપ બુ
 ધી છે એટલે આત્માની રાગી દ્વેષી બધ રૂપને દેખે છે તે અનુભવ વિના દેખે
 છે એ ભાવાર્થ છે ॥ ૧૭૫ ॥ ગુરના સુખથી અધ્યાત્મ શાસ્ત્ર સાંભળુ તેને
 શ્રવાણ કહે છે તે સાંભળેલા વિષયના અનુક્રમે પુત્ર પુત્ર અતઃકરણમાં વિચા
 ર કરવો તેને મન ન કહે છે અને સાંભળીને વિચાર કરી સશય તથા વીપર
 જનસભાવ રહીત થઈને ઉક્ત અધ્યાત્મીક વિષય રૂપ સ્વાત્મ સત્ત્વ અશ
 વૃત્તી કરીને જે સાક્ષાત અનુભવ કરે તો તેને નિદ્ધિ આસન કહે છે એવા
 સ્વ આત્મ સાત્ત્વ પુરુષને બધે બુદ્ધી હોતી હોતી કેમકે બધને પ્રકોશ
 કરનારી આત્મી પોતોજ છે તે અનુભવ થયા પછી અજ્ઞાન રૂપ બધ
 ની આશ્રય હિંસા કરે જ્યાં સુધી આત્મા અનુભવ અથવા જ્ઞાન વડે પ્રકાસને
 પામ્યા હોતો તો સીધા સુધીગતમ રૂપ જ્ઞાન અને બધવાન થયો હોતો પણ
 અનુભવ થયા પછી આત્માને વિષે બધ બુધી ॥ ૧૭૬ ॥

નથી માત્ર દ્રવ્ય કર્મનો કાય તે મોક્ષનું હેતુ થાય છે પણ આત્મા તો રત્ન ત્રય-પરાણતી રૂપ છે તેને દ્રવ્ય કર્મનો કાય તો ઉપચારથી મોક્ષ હેતુ કહીએ પણ વસ્તુથી તત્વ પુખ્તીએ કહેવાયતહી ॥૧૭૭॥ તે જ્ઞાન દર્શન મારી-તરત્ત નથ વડે કરીને જે મારે આત્મા એક ભાવ પાણાને પાત્રે તે વારે જે

કર્મ હતાં તે કોઈ સસારી જન જેમ સીસાધને ધરમાંથી જુદા તીકજે તેમ
કર્મ પણ અવધી જુદાં તીકળી જાય. ॥ ૧૭૮ ॥

માટે જે રત્ન તથા સેથીજ મોક્ષ છે પણ તે રત્ન તથા સેથીજ અભાવે ખાં-
ખડી સાધુના સમુદને તથા પાખડી ગ્રહીલીંગીને કૃતાર્થ પણ કાંઈ નથી ॥ ૧૭૯ ॥

માટે પાખડી સાધુ પાખડી ગ્રહી લીંગીમાં જે પ્રાણી રૂકત છે તેને ખાળ મ-
તી વાળી સમજવા પણ તે સિદ્ધાંતના સાર એટલે રહસ્યના જાણ નથી.. ॥ ૧૮૦ ॥

અને જે પ્રાણી ભાવી લીંગે રાતા છે તેહને સર્વ સારના જાણ કહીયે
તે વેષ ધારી સાધુ લીંગે હોય અથવા ગ્રહસ્થ લીંગે હોય તો પણ પાપ કર્મ
ધોઈને મોક્ષ પામે ॥ ૧૮૧ ॥ કેમકે જે ભાવ લીંગ તે મોક્ષનું અંગ છે અ-
ને દ્રવ્ય લીંગ તો કાંઈ આત્યંતિક નથી માટે જે ભાવ લીંગી છે તે દ્રવ્ય
લીંગને એકાંતે નથી ધરજતા. ॥ ૧૮૨ ॥

કોઈ કોઈને જે નગન પ્રણે મોક્ષ છે તેને ઉતર કહે છે જો અર્થ-
થી વાત ખરી છે તો આત્માને મોહ બાધક છે તે મોહને અભાવ થાશે
અને જો નગન પ્રણે મોક્ષ હોય તો મોહ ટાળવાનું શુભ પ્રમાણ તે પ્રારે તો
મોહ ટાળવાની કાંઈ જરૂર નિરૂદ્ધતા ૧૮૪ વસ્ત્ર લક્ષણ એટલે ઇચ્છા વિના
પણ વસ્ત્ર રાખતાં મોક્ષની બાધકતા છે તે ઇચ્છા વિના જે કરાદીક જે હા-
થ પ્રમુખ અંગ ધર્યાં છે તે પણ મોક્ષના બાધક થાશે એટલે દીગખર લોક
કહે છે કે વસ્ત્ર રાખવાથી મોક્ષની બાધકતા છે તેહને નિશ્ચય કર્યાં. ॥ ૧૮૪ ॥

જો પરમાર્થથી જો વસ્ત્ર છે તેહીજ કેવળ જ્ઞાન ને બાધક પ્રણે હો-
ય તે દીગખરીની રીતે કેવળ જ્ઞાન વરણીને ઠેકાણે વસ્ત્ર વરણી એમ
થયું જોઈએ તે વસ્ત્ર વરણી કરમ દીગખરીયો કહેતા નથી એટલો એની ચુ-
ક છે ॥ ૧૮૫ ॥ એ રીતે તો કેવળીને માથે કોઈક વસ્ત્ર આઢાડે તે વારે કેવળ
જ્ઞાનને નાશી જવું જોઈએ પણ કેવળીને વસ્ત્ર આઢાડતાં કેવળ જ્ઞાન નાશી
જાય છે એમ તો થતું નથી માટે અહીં ધર્મ આશ્ચર્ય થું જુદું અસમજસ
બાલ છે. ॥ ૧૮૬ ॥

તે માટે ભાવ લીંગથી મોક્ષ છે વેષનો કાંઈ નિયમ નથી કદાપી દ્રવ્યથી

અન્ય લીંગીના વેષ હોય તોપણ નીશ્ચે મોક્ષ છે માટે કદાચરું છાંડીને બુદ્ધિ-
વત પુરૂષે એ રીતે વિચારવું ॥ ૧૮૭ ॥ અશુદ્ધ નયથી આત્મા બંધાય છે
અને મુઝાય પાણુ છે, પાણુ શુદ્ધ નયે તો એ આત્મા બધાતો પાણુ નથી અ-
ને મુઝાતો પાણુ નથી ॥ ૧૮૮ ॥

અન્યથા વ્યતીરેક કરીને જે છેતે તે છતુ તેહને અન્યથા કહીયે અને
જે અછતે અછતુ તેહને વ્યતીરેક કહીએ તદ ભાવે તદ ભાવે અન્યથા તદ ભાવે
તદ ભાવે વ્યતીરેક દડ ઘટ દ્રષ્ટાંતે ન ભવ્ય વિચક્ષણ પુરૂષે એ રીતે આ-
ત્મ તત્ત્વના નિશ્ચય નવ તત્ત્વે કરીને કરવો ॥ ૧૮૯ ॥ એહીજ ઉત્કૃષ્ટ અ-
ધ્યાત્મ છે એહીજ અમૃતો પમ છે વળી એહીજ પર્મ જ્ઞાન છે અને એહી
જ પર્મ યોગ કહ્યો છે. ॥ ૧૯૦ ॥

છાના માનુ એ તત્ત્વ છે માટે સુક્ષ્મ નય આશ્રીને એ તત્ત્વ અલ્પ બુદ્ધીને
ન સંભળાવવું શા માટે કે જે અલ્પ મતી વાળા તે, એ તત્ત્વના વીડખક છે
॥ ૧૯૧ ॥ માટે અલ્પ બુદ્ધિવત બ્રાણીને એ તત્ત્વ હીત કરે નહી જેમ ચ-
ક્રવરતીની ખીરતુ બોજન તે નિરખજ જે સુગ્રામે પીકાયા બ્રાણી હોય તેને
પચે નહી તેની પેઠે જાણવું. ॥ ૧૯૨ ॥

તેમ ખડ ખડ પંડીતાઈએ કરીને અધ બળ્યા એહવા જે બ્રાણી તેને
એત્વ અનર્થ કારી છે જેમ અણુક મત્રના પાઠ વાળો પુરૂષ સર્પની મણી લેવા
જાય તે તેને અનર્થ કારી થાય તેની પેઠે સમજવું ॥ ૧૯૩ ॥ જે બ્રાણી વ્ય-
વહાર નયમાં કુસજ નથી અને નીશ્ચે નયને સમજવા જાય તે બ્રાણી તજાવને
તરવાને અસમર્થ છતાં સમુદ્રને તરવા વાંછે છે.

વ્યવહાર અને નિશ્ચય કરી શુદ્ધ નયને આશ્રીને આત્મ જ્ઞાને રત થઈ
જે પ્રવર તો તે બ્રાણી પર્મ પદને પામે ॥ ૧૯૪ ॥

ઈતિ આત્મ નિશ્ચયા ધિકાર અદારમે સમાપ્ત.

હવે આગાણીસમો જર્થન મત સ્તુત્યધિકાર કહે છે.

હવે જન સાસન રૂપ રત્ના કરની સ્તુતી કરે છે તેમાં પ્રથમ જન સાસ-
નને સમુદ્રની ઉપમા આપે છે તે જન સાસન રૂપ સમુદ્ર કહે છે તે
કહે છે “પશરતી એહવી વ્યવહાર તથા નિશ્ચય નયની જે કથા તે રૂપ જે
કલાલ તેનાજે કોલાહલ તેણે કરીને દુષ્ટ જન નયવાદી રૂપીયા કાચખાનો કુળ
જેને વિશે ત્રાસ પામે છે એવો છે વળી જેમાંથી કુમતી રૂપીયા પર્વત દુટી
ગયા છે ભાગ્યા છે વળી જેમાં મોહોટી ઉક્તિ ચુક્તિ રૂપીણી નદીઓનો પ્રવેશ
છે તેણે કરી શુભમઝેટલે મનોહર છે વળી સ્યાદ વાદ શૈલીરૂપ મર્યાદાએ ચુ
ક્ત એહવો જન સાસન રૂપ રત્નાકર જે સમુદ્ર તેને તજને પરદર્શી ન કો
ણ શેવે ॥ ૧ ॥

હવે એ જન મતને કલ્પ વૃક્ષ કરી દેખાડે છે જેમાં પુણે પવિત્ર જે સા
ત નય અને ચાર પ્રમાણ તેહની જે રચના તે રૂપીઆ કુલ માંહેથી સદૈવ
શ્રદ્ધારૂપ રશે કરીને તત્ત્વ જ્ઞાન રૂપ રૂળ નીપના છે જેમાં એવો સ્યાદવાદ નામે
જે કલ્પ વૃક્ષ તે સાદાય જયવતો વરતો એ કલ્પ વૃક્ષથી ખરી પડ્યા જે પ્ર
વાહ રૂપીયા કુલ તેણે કરીને ખટ દર્શનરૂપ વાહીની જે ધરતી નવ નવી અ
ધ્યાત્મની જે વારતાઓ તેના જે લવ તેણે કરીને ભુયઃ કહેતાં કરીને સુગંધપ-
ણાને પ્રગટ કરે છે ॥ ૨ ॥

હવે જન સાસનને મેરૂ પર્વતની ઉપમા આપે છે નાના પ્રકારનો ઉત્સ-
ર્ગ અને રૂડો જે અપવાદ માર્ગ તેની રચનાવત રૂપ શિખર તેની શોભાએ
શોભીત છે વળી શ્રદ્ધારૂપ નદન વનમાં ચંદનના વૃક્ષ તે રૂપી જે બુદ્ધી તે
થકી પ્રગટી છે સુગંધી જહાં એહવો મેરૂ તુલ્ય છે વળી એ મેરૂ પર્વતની પ
છવાડે ભમતા જે પરદર્શન રૂપીઆ ગ્રહના સમુહ તેણે કરીને સદાય શોભીત છે
તથા તર્ક જે શુધ વિચાર તે રૂપીણી સુવર્ણ શિલા તેણે કરીને ઉચો છે એ
હવો જૈનાગમ રૂપ જે મેરૂ તે જયવતો વરતો ॥ ૩ ॥

હવે જન સાસનને સુર્યની ઉપમા આપી વખાણે છે જૈનાગમરૂપ સુર્યના
ઉદય થકી ચોરી જારી ઇત્યાદીક દાખ ટળે વળી જે થકી કણિકમાં જગતને

વિષે અમાનરૂપ અંધારિ કાય થાય ને થકી મારગ નિરમળ થાય છે. વળી ચક્ર માંથી પ્રમાદરૂપ નિદ્રા જાય છે. તથા જેમ સૂર્યોદયથી દીવશ ઉગ્યો એમ શિ હ થાય છે તેમ જૈનાગમના ઉદયથી પ્રમાણની સિધ્ધતારૂપ દીવશની સિદ્ધતા થાય છે તે જાણીયે દીવશને મારજે લોક પ્રમા તે મગળીક બોલે છે જેમ સુર્ય ઉદયે લોક ન્યાય માર્ગે ચાલે ન્યાયના વચન બોલે તેમ જૈન સુર્ય ઉદયે નય તથા ગમાની વાણી તે રૂડી રીતે પ્રોઠતા પામે છે એવો એ જન સાસન રૂપીયા સુર્ય તે જ્યવતો વર્તો, ॥ ૪ ॥

હવે જન સાસનને ચંદ્રની ઉપમા આપી વખાણુ છે અધ્યાત્મરૂપ અમૃતનો જે સ્વાદ તેણે કરીને કુવલય જે પૃથ્વીરૂપ કમળ તેને વિકેસ્વર કરે છે. વળી વાણીરૂપ કીરણ તેના વિલાશે કરીને સસારના તાપનો જે સંસુહ તેના નાશ કરે છે એહવો છે વળી એ ચંદ્રમા કેવો છે જે તર્ક વિચાર રૂપીયા માહાદેવ તેના મસ્તકે રહ્યો થકો ઉદય પામ્યો છે વળી દીપતા જે નય તે રૂપને તારામણ તેણે પરીવર્યો થકો રીરે છે એવો તે જનાગમ ચંદ્ર તે આ જન સાસન તે કોને રૂપીપ્રણાને ન ઉપજાવે આપીતુ સર્વને ઉપજાવે ॥ ૫ ॥

જેના અનેક નયમાંથી એકેકા નય ગ્રહણ કરીને એટલે રૂઢુ સુત્ર નયથી બોધના મત પ્રગટ્યો અને સગ્રહ નયથી વેદાંતીકના મત પ્રગટ્યો તથા સાંખ્ય મત પણ સગ્રહ નયથીજ પ્રગટ્યો અને નૈગમ નયથી યોગ મત પ્રગટ્યો અને વૈષેષીક મત પ્રગટ્યો શબ્દ નય થકી મીમાંસક દર્શન ઉપજુ અને જૈન સાસનતો સર્વ નયે કરીને ગુહીત છે તે માટે આ જન સાસનમાં સારમાં સારપણુ પ્રત્યક્ષપણુ રૂડી રીતે દખીએ છીએ. ॥ ૬ ॥

ઉકલાટ જે બાફ તેના જે તાપ તે સુર્યને જીતી શકે નહી અને અગ્નીનાં કણીયા તે દાવાનજને જીતી ન શકે તથા સીધું નદીનું જળ તેના જે વેગ તે લવણ સમુદ્રને ઠેલી ન શકે પથરના જે ખડ તે મેરૂ પર્વતને દાબી ન શકે એમ સર્વ નયના એકતા ભાવની મોટાઇનું આક એહવો તીરથકરનું જે આગમ તેને તે પરદર્શનીયા હણવાને સમર્થ નહી શા માટે જે એ જૈન તે સર્વ દર્શની છે અને તે દર્શનીયા જૈનના એકેક અંશી છે ॥ ૭ ॥

પરદર્શની જોડલા છે તે એક એકના મતને ખંડ્યા વિના પોતાના મતને સ્થાપી શકતી નથી એ મત મતને જો કદાચ તેના પ્રક્ષેપ કરતાં ક-
પાયરૂપ કોદવે કરીને મન મલીન થાય છે એકદાચ તેના વ્યાપાર તેતો દરી-
દ્રનો ઘરનો નિધાન હરવાને વેતાલ ગયા તે પ્રાય જાણવો ઉપક્રમ સર્વ જ-
ન મતને વિષે હિતકારી નથી માટે અરથી જીવન એ જન મત તે તત્વ-
રૂપે પ્રસિદ્ધ છે ॥ ૯ ॥

જેહના અનુક્રમ જ્ઞાનને માત્ર અંશે કરીને ખંધાયા છે એહવી પરદર્શ-
નીઓની વારિતા છે તેમાં મત મમત્વ હજારો ગમે વર્તે છે પણ તે વાતોને
વિષે માહારૂ ચીત જાતુ નથી શા માટે જે સિધાંતોને વિષે માહારૂ મન લી-
ન છે માટે ચિત્ર માસે દીર્ઘ દીર્ઘ જે કુલ તેણે કરીને પવિત્ર એહવી જે
લતા તે કેટલીક વિકસ્વર થાય કુલે પણ જે કાયલ તે આંખાની મંજરી શુ-
રકત થકી તે લિતાઓને વિષે રતીનપામે તેની પંઠ માહારૂ ચીત પણ સિધાં-
તરૂપ આંખાની મંજરીએ રકત થયો થકો અન્ય દર્શન રૂપ લતાઓમાં જાતુ
નથી ॥ ૯ ॥

આ શબ્દ છે કીવા મતી છે કે અર્થ છે કે ગુણ છે કે દ્રવ્ય છે કે જ-
તી છે કે ક્રીયા છે જાણી એના શબ્દાર્થ કેમ હશે એહવો સંદેહ રૂપીયો ખી-
લો તે મત મત પ્રતે રહ્યો છે પણ જન મતમાં નથી તે પદ પદ પ્રતે જ-
ત્યતર અર્થની સ્થિતી છે માટે સામાન્ય અને વિશેષ જોવા પદાર્થનુ યથાર્થ
નીશ્ચય તાત્પર્ય અર્થ તેને જોવે છે માટે જન મતમાં સંદેહ રૂપ ખીલો
નથી ॥ ૧૦ ॥

જે સ્યાદવાદ રૂપ જોનો સુદ્રા તેમાં કેવો ગુણ છે જેમાં વસ્તુને અન-
ર્પણ કરી છતાં પણ તેવસ્તુ ગુણતાને પ્રાપ્ત થાય છે અને વસ્તુ અર્પણ કરી
છતાં તે સુખ્યતા ભાવને પ્રાપ્ત છે અને જેના તાત્પર્ય અર્થને અવલંબને કરીને
તો પ્રગટપણે લોકીક બોધ થાય છે અને સપુર્ણ બોધતો સમગ્ર વિવક્ષના અ-
નુક્રમ થકી માહા નિપુણ બુદ્ધિવાળાને પ્રકાશ થાય છે તે માટે એ લોકોતર ભ-
ગ જાણનુ ઠેકાણુ એહવી જે સ્યાદવાદ શીલી રૂપ સુદ્રા તેને અમે સ્તવીએ
છીએ ॥ ૧૧ ॥

તે જૈનાગમ કેવુ છે જેમાં પોતાના આત્માનો અનુભવ કરવાના આશ્રયના વિષય છે એહવો ઉચ્ચપણે કરીને જેના ક્રમ છે એટલે પરી-પાટી છે અને સ્વેચ્છને જેમ સંસ્કૃત ભાષા આશ્ચર્ય કરનારી અને મોહ ઉપજાવનારી છે તેની પેઠે અલ્પ છુદ્ધીવાળાને અચ્ચો પામી મુઝાવવાનું સ્થાનક છે માટે જૈનાગમ તો વ્યુત્પત્તીનું નિરૂપણ કરનાર જે હેતુ તેણે કરી વિસ્તરણ એહવો જે સ્યાદવાદ માર્ગ તેણે કરી રચેલુ એહવુ જૈનાગમ છે તેને પામી ને માહરા ચીતમાં બીજને કોઈ પણ વ્યાક્ષેપપણુ કીવારે પણ થતુ નથી ૧૨

માટે સર્વ વચન ગત સમુહનું જે મુળ એહવુ એ જન સાસન કહ્યું છે એ જન સાસન થકીજ પગઠયા એહવા જે નય નયના મત તેવા મતે કરીનેજ દુષ્ટ પ્રાણી તેજ જન આગમનું ખડણુ કરે છે તે પાપીષ્ઠ આત્મા જ્ઞાનો આત્મા પાપ રૂપ મેલે કરી ઢકાણો છે એવા દુષ્ટોનું જે કાંઈ કોંચી તમાત્ર ડાહ્યાપણુપણુ છે તે જેમ કોઈક મુરખ જે વૃક્ષની ડાળે બેઠો થકો તે જ ડાળ કાપવાને ઉજમાળ થાય તેથી કડવા વિપાક પામે તેમ તે કુવિચાર વાળાને આગળ કડવા ફળ પ્રગટ થશે. ॥ ૧૩ ॥

ઉન્માદ કરીને વિવેચના લક્ષણ જે નયના વાદ તેહની જે રચના તેણે તજ્યો છે એહવો થકો વળી માંહોમાંહે ઝગડો તજ્યો વળી કામે અમૃત રૂપ વાણી સાંભળીને સિધાંના અર્થ રહસ્યના જે જાણુ પુરૂષ તે બીજા શાક્ષને વિષે રતિ કેમ પામે અર્થાત નજ પામે જે જૈન વાણીને વિષે સઘળા એ નય પ્રવેશ કરે છે પણ તે જુદા જુદા મતવાળાના મતમાં સર્વ નય નથી તે જૈન વાણી કાંઈ તેમાં રહેતી નથી શા માટે જે તે સર્વ વ્યગ્રહ ચીત વાળા છે માટે જૈનમાં સર્વ નય છે જેમ માળાને વિષે સર્વ મણકા રમે છે પણ છુટા મણકા પડ્યા હોયતેને માળા ન કહીયે અને એક મણકે સર્વ મણકા સમાણા એમ પણ ન કહીયે માટે તે માળા સરખુ જૈન મત છે. ॥ ૧૪ ॥

એમ એક બીજના વૈરભાવે કરી જુદા જુદા જે પોતપોતાના અર્થ તેને સાચા કરતા એહવા મતવાળા જે દરશની તે પોતાના નયના વિષય ગ્રહણ કરી મધ્યસ્થપણાને સ્વીકારી સારા માઠાના વિભાગ કરાવીને જે સ્યાદવાદ રૂપ ઉત્તમ માર્ગને વિષે લોકોનું ચીત સ્થાપન કરાવીને જે મધ્યસ્થપણુ ગ્રહણ

કરીતેમની દીગ મુઠતાનો નાશ કરે તે વિનયવંત પ્રાણી કુંદનુ ફૂલ તથા ચંદ્રમાં સરખો ઉજળો જે જશ તેણે કરી વૃહીવતો થાશે અહીં કવીએ પોતીનું નામ પાણું સુચવ્યું છે ॥ ૧૫ ॥

ઈતિ ઝોગાગીસમો જૈન મત સ્તુત્ય અધીકાર સમાપ્ત.

હવે વીસમો અનુભવાધિકાર કહે છે.

શાસ્ત્રે ખતાવી જે દશા તેણે કરીને ગંગી ગઈ છે સારી નરસી અસદ્ગ્રહ રૂપકપાયની કલુષતા જેની તેને પ્રીય એહવા જે એક અનુભવ તેથી એવું જે રહસ્ય તે કાંઈ પ્રગટ થાય છે ॥ ૧ ॥ પ્રથમ અભ્યાસ રૂપી વીલાસનાસન્નેજે કરીને જે પ્રાણી પુરો ચુકત કાંઈક રહસ્યમાં લીન થાય છે અને કરી ચચળ પાણું રહે છે જેમ ચચળ સ્ત્રી પોતાના વિલાસના ચાગે કરી કાંઈક સુખમાં લીન થાય છે અને પછે જેવીને તેવી ચચળ રહે છે તથા જેમ કીડાને ભમરી જ્યારે ચટકો ભરે છે ત્યારે તેને ધ્યાન કરીને તે ત લીન થઈ જાય છે અને પછે ભમરી જેવારે પોતાના ચટકાનો ઉદયોગ મુકી આપે છે તેવારે તે સર્વ ભુલી જઈ પોતાનો મુગનો સ્વભાવ ધારણ કરે છે તેની પઠે જાણી લેવું ॥ ૨ ॥

ચોગ જ્ઞાતીયે પાંચ ભેદ મન કહ્યું છે ૧ ક્ષીમન ૨ મુઠમન ૩ તે મ વિશ્લિષ્ઠ મન ૪ એકાગ્રમન ૫ નિરુદ્ધમન એ પાંચ પ્રકાર મનતા છે. ॥ ૩ ॥ તેમાં ક્ષિપ્તનું લક્ષણ કહે છે પોતાના ચીતને સન્મુખ કહ્યા જે વિષય તેને વિષે રમે ગુણે કરીને થાપ્યું જે મન અને સુખ તથા દુઃખ ચુક્ત તેણે કરી ચુક્ત એહવું જે બહીર મુખ થએલું જે ચીત તેને ક્ષિપ્ત એ વુ મન કહ્યું છે ॥ ૪ ॥

જેમાં બહુલતાયે તમો ગુણ હોય એટલે ક્રોધ સહિત વિરૂધ કામને વિષે તત્પર હોય અને વિવેક રહીતપણે કૃત્યાકૃત્યની વેદચાણ વિના જે મન તેને મુઠ મન કહીયે ॥ ૫ ॥ જે ધૈર્યના બળથી દુઃખનાં કારણ મારતો ન થી. શબ્દાદીક વિષયમાં રૂપરસાદીકનાં કારણ જાણી કકારપણે પ્રવર્તે એહવું જે ચીત તેને વિશ્લિષ્ઠ મન કહીએ ॥ ૬ ॥

રાગ દેખાદીકે રહીતે જે ગુણવંત પુરુષ છે અને સદાય બેદાદીકનું પરીહાસ કરેમારું જે પુરુષ તે સદૈવ રાગ દ્વેષ ટાળવાથી જેનું મન સર્વ કાર્ય માં સરખું મીલ્યુ છે તેને એકાગ્ર મન કહીયે ॥ ૭ ॥ જેની ઉપકલ્પ વ્રતી શાંત થઈ છે વળી અવગ્રહાદી ક્રમનથી પ્રાપ્ત આસરણ છે કષ્ટથી એહવુ શુ ધ મન તે આત્મારામ મુનીનું જે અતઃકરાણ હોય તેને નિરુધ મન કહીયે

ચીતની ત્રણ દશા તે આ સમાધીમાં કંઈ ઉપયોગ પામતી નથી તે વારે પણ તેમાં જે દીશા તો સત્વોલ્કર્ષ થકી, રજા સ્થીરતા થકી અને સમાધી સુખના અતીશયથી ઉપયોગ પામે છે ॥ ૮ ॥ કદચીત વિશિષ્ટ ચીતને વિષે યોગ સમાધીમાં આનંદીત હોય તો યોગરૂપ સુખને ક્ષિપ્ત મુદને તો યોગને વિશેષ વિષયરૂપ ઉદ્ય હોય ॥ ૯ ॥

વિવિધ પ્રકારના યોગને વિષે ફરતું અને વિવિધ ક્રિયાએ ભરવું એવું ધરમાં રમેતા બાળની પેઠે અર્પણ જે મન તે અલ્યાસ કરી રૂકું બાળવું ॥ ૧૧ ॥ વચનાનુષ્ઠાનમાં રહ્યું એહવું બનતું આવતું અતિચાર સહિત મન હોય તો પણ જે મન અલ્યાસ દશામાં વરતતો થકો હોય તો જેમ હસ્તીને અકશે રૂકું થાય તે દ્રષ્ટી તે મન પણ રૂકું થાય ॥ ૧૨ ॥

જ્ઞાન વિચારણના સુખથી જેમ કંઈક આનંદ થાય એહવે બાળ્ય અર્થે કરી લોભાવીને તેમાં ચીતને ચોભાવી રાખીને જ્ઞાનના વિચારને સન્મુખ કરીએ ॥ ૧૩ ॥ રૂડી છતાં પ્રતીમાં રૂડી સિદ્ધાંતના પદ વચન અક્ષર તે પુરૂષ વિશેષ જે બહુ સૂત ગીતાઈ મુની હોય તેહને ત્રણ આલબન પ્રભુએ કહ્યાં છે ॥ ૧૪ ॥

રૂડે આલબન કરીને પ્રયે રૂડે ભાવ હોય માટે સાલબન યોગી જે રૂડા છવ હોય તેણે શુદ્ધ આલબન ધરવું ॥ ૧૫ ॥ અને કાણેકમાં સાલબન નત કરે અને કાણેકમાં નિરાલબન મન કરે એ રીતે અનુભવના પરીપાકથી તે પ્રાણી સદાય નિરાલબન થાય ॥ ૧૬ ॥

પહે એક પદાર્થને અવલમ્બીને જેવારે ખીજ કંઈ સતિવે નહી તેવારે જેમ કાષ્ટ વિનાની અગ્ની ઉપસમે છે તેની પેઠે ઉપસાંતપણુ પામે ॥ ૧૭ ॥

માટે શોક અર્વાચીન મત્સર કળેષ હઠ વિષાદ અને વૈર એટલાં વાનાં સમ
વાપતુ બ્રાણીને ન હોય એ વાતનો સાક્ષી છતાં અનુભવ છે. ૧૮ ॥

જ્યાં શાંત મનને વિષે રહેતા થકા આત્માનો શાંત સ્વભાવીક સહેજનદરમ
તેજ છે તે પ્રગટ થાય તેવારે જે કવિધા છે તે રાખ થઈ જાય અને મોહાં
ધકારનાશ પામે ॥ ૧૯ ॥ બાળ્ય થકી મનનો જે અધીકાર તે શાંત પરી
ણાસી અંતર આત્માવાળા બ્રાણીને ન હોય કેમકે તેને દેવચરમી જે પર-
માત્મા તે દેવાનથી હુકડો છે તે માટે ॥ ૨૦ ॥

જો કોયો અધીષ્ઠીત જે બહીરાત્મા તેના અધીષ્ઠીત જે અંતર આત્મા છે
તે પ્રતે પામે અને ગઈ છે સમસ્ત ઉપાધી જેને તેને જ્ઞાનીએ પરમાત્મા
કહે છે ॥ ૨૧ ॥ જેને વિષય કષાયના પ્રવેશ હોય તથા તત્ત્વની અશ્રદ્ધા
હોય અને ગુણી ઉપર દ્વેષ ધરે અને જેને આત્માત્મ આજબાણ નથી તેને
પ્રગટપણે બહીરાત્મા કહીએ ॥ ૨૨ ॥

જેને તત્ત્વની શ્રદ્ધા હોય જ્ઞાનપણું હોય માહાવ્રતીપણું હોય તથા અંતર
માદીપણું હોય એમ કરતાં જેવારે મોહને છોડે તેવારે તેને પ્રગટપણે અંતર
આત્મા કહીએ ॥ ૨૩ ॥ છતાં કેવળ જ્ઞાન હોય અને મન વચન કાર્યા
ની જગ નીરોધી આઠ કેમ કાય કરી સિદ્ધિમાં વસે તેવારે તેને પ્રગટપણે
પરમાત્મા કહીએ ॥ ૨૪ ॥

જે બ્રાણી આત્માને અને ગુણ વૃત્તીને માહિ માહે વેદચણુ કરીને ઠ-
કાણુ જોડે તે બ્રાણી કશળાનુ બુદ્ધી પુન્ય સહીત મોક્ષ પદને પામે ॥ ૨૫ ॥
જે પ્રભાવી રહ્યો પ્રભાનો બાણ તે પ્રભાને પામે એમા શા અચળા છે મા-
ટે પ્રભાવેતાશ્રુષ્ટિ જે જ્ઞાની તેના વચન કરી પ્રભ જે મોક્ષ વિલાસી સુખ
તેને અમે અનુભવીએ છીએ ॥ ૨૬ ॥

પ્રભ અધ્યનને વિષે કહ્યું છે કે અઢાર હજાર સીલાંગ રૂપે કરી જે
પ્રભચર્યને પામ્યું તેને પુણ્ય ચોગા અને પરમ પ્રભ કહીએ ॥ ૨૭ ॥ માટે
એને ધ્યાવો એહનીજ પુણ્યવતે ભક્તિ કરવી અને એને વિષે મોટાઈ પાડા
નીપુધી ધરીએ તો સંસાર સંસાર સંસાર સંસાર છે ॥ ૨૮ ॥

ઈચ્છા યોગ તો અમારે નિરખે છે પુરો આચાર 'પણુ' અમે પાળી શકતા નથી પણ મોટા સુનીની લક્ષિત્યે કરીને તેહની પદ્ધતિને પામણુ ॥ ૨૯ ॥ થોડી પણ જ્યાણા કપટ રહીત થશે તો તે શુભ બધકારી છે પણ આત્મ ભાવની જે વેહેચાણુ તે અજ્ઞાનને ટાળનાર છે ॥ ૩૦ ॥

સિધાંતના અમે પક્ષી છું તેના અંગ જે શાસ્ત્ર તેના શક્તિ પ્રમાણુ અમારે પરીચય છે માટે પરમ આલબન ભુત એવો જે સમકીત પક્ષ તે અમારે રૂડો છે ॥ ૩૧ ॥ શુધ ભાખવુ વિધી શાસ્ત્રના રાગ કરવો શુધ માર્ગનુ સ્થાપન કરવુ વિધી માર્ગની ઈચ્છા રાખવી અવીધી ટાળવી અને સિધાંતની લક્ષિત કરવી એ અમારો સિધાંત છે. ॥ ૩૨ ॥

અધ્યાત્મની ભાવનાયે કરીને ઉજવણ એહવી જે ચીત વૃત્તી તેણુ કરી ને ઉચીત કાર્ય કરવુ તથા હીતકારી કરણી કરવી પુણુ ક્રીયાના વિલાસનો અભીલાષ ધરવો એ અમારે આત્માની શુધીકારક છે એક અતઃકરણની ઉજવણ તો જે શુધી કરવી તે અને બીજો આદ્યથી માંડી અત પર્યંત પુણુ શુભ ક્રીયા કરવાની અભીલાષ એ જે વાના આત્માની શુધી કરનાર છે. ॥ ૩૩ ॥ તથા એક કરવા ચોગ્ય આરભતે શાક્ય આરભ અને બીજો શુદ્ધ પક્ષ એ જે વાનાં શુભાનુ બધી છે એ જે જેને પ્રારભ કાળે સમર્થ છે એમાં જેની શક્તિ ઉદ્યમ અને શુદ્ધ પરપકપણુ છે તેને તો હીતકારી માને અને એથી વિપરજસ જે છે તેને અહીતકારી માને એવી રીતે અનુભવ જ્ઞાનને મળવા ના એ પંથ છે એથી મીથ્યાત્વ ટળે ॥ ૩૪ ॥

જેને અનુભવનો નિશ્ચય નથી અને નિશ્ચે માર્ગનો જે ચારીત્રતેથી ભ્રષ્ટ છે તથા બાજ્ય ક્રીયાની આચરણુ છે તેથી લોકમાં ઉગ્ર વિહારી થઈ આસારનો ગર્વ ધરે છે તેને જ્ઞાની ન કહીયે ॥ ૩૫ ॥ બાજ્ય દ્રષ્ટીવાળા જે મુરખ લોક તે તેને બાજ્ય ક્રીયાવત દખી પ્રીતી ધરે તે તો જેમ કોઈક વાણીયો બાજ્ય ક્રીયાણોનો વ્યાપાર કરતો દખીયે તેની પેઠે જાણુવી માટે શ્રદ્ધા વીના વુ કાંઈએ પ્રમાણુ નથી. ॥ ૩૬ ॥

માટે જે બાળ છવ દોષ તે વેચ જોઈને પરીક્ષા કરે તથા મધ્યમ છવ

તે આચાર્ય જોઈને પરીક્ષા કરે અને પડીત તો જ્ઞાન તત્વ દર્શી પરીક્ષા કરે ॥ ૩૭ ॥ લોકને વિષે કોઈની નીંધા કરીએ નહીં પ્રાપ્તિને વિષે માટી સંસારની સ્થિતિ, ચીંતવીએ જે ગુણ યુક્ત પુરુષ હોય તેની પૂજા કરીએ તથા જે અલ્પ મુણી હોય તેના ઉપર રાગ ધરીએ ॥ ૩૮ ॥

તથા આગમને નિશ્ચય કરી, લોક સજ્જા છોડીને વિવેકનુસાર જે શ્રદ્ધા તેને વિષે યોગીશ્વરે સદાય ઉદય કરવો ॥ ૩૯ ॥ બાળ કાળ થકી પણ આલાપે કરીને હીતની પ્રાપ્તિ લેવી દુરજન ઉપર દેષ ન કરવો નસત્ય બોલવું પારકી આસાને પ્રાપ્તિ સરીખી જાણવી ॥ ૪૦ ॥

કોઈ વખાણે તો ગર્વ ન કરવો કોઈ નિંદા તો કોપ ન કરવો ધર્માચાર્યની સેવા કરવી તત્વને જાણવાની ઈચ્છા રાખવી ॥ ૪૧ ॥ પવિત્રપણું સ્થિર તાપણું અને નિષ્કપટપણું આદરવું તથા વિરાગ્ય ધરવું અને મનને વશ કરી રાખવું તથા સંસારના દોષ દોષવા વળી દેહને વીનાશીપણે ચીંતવવું ॥ ૪૨ ॥

પ્રભુ ઉપર ભક્તિ ધરવી પણ પડકારી દાશ રહીત દેશ જે સ્થાનક તે સેવવું સમકીત દીશામાં સ્થિર રહેવું પ્રમાદરૂપ દુશ્મનના વિશ્વાસ ન કરવો ॥ ૪૩ ॥ દ્યેય રૂપ જે આત્મખોદ તેમાં રહેવું સઘળે સ્થળે આગમ સિદ્ધાંતને આગળ કરવું કવિકલ્પ છાંડવા જે મારગે વૃદ્ધ ચાલે તે મારગે ચાલવું ॥ ૪૪ ॥

તત્વને પ્રગટ કરવું જ્ઞાનરૂપ આનંદ બેર રહેવું જ્ઞાનવતને હીતકારી થઈને રહેવું એ અનુભવવત જીવોના પ્રકાર છે.

છતિ વીસમો અનુભવ અધિકાર સમાપ્ત.

હવે એકવીસમો સજ્જન સ્તુતિ અધિકાર કહે છે.

અદ્ર વીકાશી કમળના ફુલના સમુદ્ધ અદ્રમાં કપુર એ સરખા ઉજવળ જેના ગુણ છે તથા જે મનુષ્યના ચિત્તને વિષે મલીનતા પાણીની નિરમળતા ઉજવળતા પાણીને વિસ્તારે છે એવા જે સજ્જન પુરુષો તે મારા ઉપર પ્રસન્ન મને સદૈવ રહે જો જોણે પોતાના અર્થ જાણ કર્યો છે અને જેની મુખ્ય યોગ પર ઉપગારની બુદ્ધિ છે એહવા સજ્જનને મારા ઉપર

મસન છે તો ઊનમત એહવા ખળ ને દુરજન લોક તેના અમસન તાયે શુ
થવાનુ છે. ॥૧૥॥

૧૬૦ રૂકા ને કવી છે તે અર્થનુપતિ એનવા અર્થ ને ચે પાણુ કૃષ્ણા નિબર
ની લેહરી તેનુ ઘર એવા ને સંજન તે અર્થને વખાણીને વિસ્તાર કરે છે
તે ઉપર દ્રષ્ટાંત કહે છે ॥ જો મં વસત દલકમી એ છે તે સ્માંખાની મનરની
મનહર પાણને પ્રગટ કરે છે. પાણુ પોતાના અમસન રાગના અમતકારે કરી એ
દલ રાગના રૂકા તેણુ કરીને કાયલને ઉછેરે તે મિશ્રીનુ સોભાગ્ય પાણુ
જગતમાં વિસ્તારે છે. ॥૧૬૦॥

૧૬૧ દાષની વિસ્તરે રૂપ વિષે સહીત એહવા ખલ પ્રાણીમાં સુખે રૂપ ને
સર્વેનુ ઘર તેથી ઉઠીને કોપે ખળતો થકો એહવા દુરજનની ॥૧૬૧॥ રૂપ ને
સર્વ ને ગુણીના ગુણને નિશ્ચય સય પાણને પમાડે શુ અપિતુ પમાડે તે
માટે માહી પ્રભાવનુ ઘર એહવા ને શાસના અર્થ તેની પ્રસીના જાણુ ને
સંજન તેની એ કરણા તે પુણ્ય વાર્તા રૂપની પુટી એટલે જડી તે દિવ્ય
એષધી કહીય તેને પાસે રહેતા થકા તેને એ અડે નહી. ॥૧૬૧॥

૧૬૨ દુરજન સુખની રીતીયો તો ને વાર પોતાની મેળે પદ વાચતાં અર્થ
સુખે એવા અલપાર્થને સુગમ પદ ને અર્થ નેડીયે તો ખલે મોણસ એમક
હરો ને કાંઈ આ ગ્રંથમાં સાર નથી એમ માને વળી ને અર્થે ગંભીર અર્થ
સહીત પદે બોધીએ તો ખલે મોણસ એમ કહેશે કે કહણુ પદ બોધ્યાં છે
એનુ શુ અર્થ કરીએ એતો સુગાની પાશી છે એને ગ્રાથે કોઈને ગુણ ન
થાય ને આગળ પુછી ત્રીસારે એહવા ને કોણુ રૂકા કવિ છે વળી સર્વને
ભાગ પડે એવાં ક્યાં કાવ્ય છે એવુ દુરજન બોલે માટે એ ગ્રંથ મર્યાદાની
સ્થીતીને ઉછેદ કરવાની મંતી છે તેને ને યોગે કવિના ગુણને જાણુ એવા
ને સંજન પુરુષ તેની વ્યવસ્થા રૂકી દીધી ॥૧૬૨॥

૧૬૩ અધ્યાત્મ રૂપ અમૃત વૃષ્ટી એવી વારતા તેના પાન કરીને સંજન ૫
રૂપ સુખ માને છે અને ને ખળ લોક છે તે એવી વાણીને વિષય પદ કહી
ને વિષ રૂપ પ્રગટ કરે છે એમો શુ આશ્ચર્ય છે તે ઉપર દ્રષ્ટાંત કહે છે ॥૧૬૩॥

આ ચંદ્ર કીરાણના દક્ષીણથી અમૃત પીને ચક્રાર ઘાણુ રીઝ પામે છે તેા શુ ચંદ્ર દેખીને ચક્રવો ચક્રવી ઘણા ખેદ નથી પામતા અપિતુ ખમેજ છે ॥ ૫ ॥

જેમ કાંઈક સરખાપણુ દેખીને કાચમાં અને ઇંદ્રની નીલમાણીમાં અભેદ રૂપ તે એકપણુ જાણે તેવા અલ્પ બુધીવાળાને મોટા કવીની ગુઠ અરથની રચના તે હરખ ભાણી ન થાય જે માણી અવિષમ વસ્તુને વિષે એક રેખા ઉપર અર્ધ રેખા ઇત્યાદીક અંશે થકી વસ્તુને વિશેષપણે જાણે છે એવા કુશળ બુધીવાળા સજ્જનને એ અંથના જે ભાવ છે તે માહા ભાત્સવરૂપ છે ॥ ૬ ॥

જેમાં પુણી અધ્યાત્મ પ્રદર્શ તે સહિત ઘટેના છે પણ તે જહની દશા અજ્ઞાને કરીને અવરાણી છે એવા અલ્પ બુધીવાળાના ચીતમાં તેા જે રીતે પડીત લોક આવા ગ્રથથી રીજ પામે તે રીતના અમલકાર ન ઉપજવે તેના દ્રષ્ટાંત "જેમ કામે વ્યાપી થકી અંતરંગમાં વિષય સુખને ઇચ્છતી થકી તથા બાજ્યથી ભય શોક ધરતી થકી પુરૂષને વલભ હુ રૂપવતી એમ ગર્વે ભરી થકી રૂડી વચનની ચતુરાઈ કરનાર એહવી જે ચતુર સ્ત્રી હોય તે પણ ગામ ડીયા સુખને રીઝાવી ન શકે પણ વિક્ષણ પુરૂષને આનંદ પમાડે તેની પાકે જાણુ ॥ ૭ ॥

સિદ્ધાંતરૂપ કુકમાં ચંદ્ર સરીખુ નિરમળ અધ્યાત્મરૂપ પાણીના પુરમાં સ્નાત કરીને ભવ દુઃખ રૂપ તાપ અને પાપરૂપ જે તાપ તથા લોભ તૃષ્ણાને પણ છાંડીને યથા શુદ્ધરૂપે કરી વળી સમતા રૂપ ઇદ્રીય દમન જે પવિત્ર તે રૂપ ચદને કરી શરીર વિલેપીત છે જેતુ વળી શીળરૂપ ઘરેણું કરી શોભતા સર્વ ગુણના નિધાન એહવા જે સજ્જ તેને હુ નમુ છુ ॥ ૮ ॥

જે અંથ કરતા મેઘ સરખા છે તે પદ્ય બધે કરીને બહુ રસ ભરે વર સતાં થકાં તેથી પ્રેમરૂપ પુર તે સજ્જનના ચીતરૂપ સરોવરમાં વેગે કરીને ભ રાય છે વળી અસાધારણ ગુણના દેખી જે દુરજન તેના તેા અંતઃકરણના બધ તુટે છે અને એવા વિચીત્ર પ્રકારી જે અંથ તેના ભાવના જાણુ જે પુરૂષ છે તે વિનયે માણીત રસે ઉજવળા છે તેના નિત્યી સ્નેહરૂપ આંસુ ઝરે છે ॥

રૂડા કવીની પ્રાદ એહવી જે અંથના ભાવની રચના તેણે કરીને ઉપનુ

ને યશના સમુદ તે રૂપી ક્ષીર સમુદ્ર તે સજ્જન પડીતે વણિવ રૂપી એ મે
રૂએ કરીને મધ્યા તેથી પ્રગટ્યુ ને રૂપી તેના ઉન્નવળના ચંદ્રમા થયા વળી
તેને વલોવતાં ને છાંટા ઉડ્યા તેના તારામડળ થયા તથા કેલાસાદીક પર્વત થ
યા એ રીતે ગ્રથનાજસ સલીલાયે કરીને પસરચો ॥ ૧૦ ॥

કવીના કાવ્ય દખીને અમૃત હાર્યુ એમ વિચારીને દેવતાઓ સદાય
અત્રત પીવાની શંકા ધરતા થકા ખેદ ધરે છે શા માટે શા મૃદુ સુકોમળ છે
હૃદય નેહનુ એહવા ને સજ્જન તેમસ્તક ધુણવી કરીને ને સર્વને ઉપભોગ્ય
પણા પસરતુ એવુ તે કવીની કિરતી રૂપ અમૃતનુ પુર તથા જેને નિરતર રક્ષારૂપ
ઠાંકણુ અત્યતપણે દીધુ છે તેને જાણીને દખીને હસીને હરખ પામે છે ॥ ૧૧ ॥

રૂડા નયે રૂપ માટી વડે કવીશ્વર રૂપીયા ને કુભાર તે શ્લોકરૂપ ઘડો નિ
પન્નવે પછે જેમ કુભાર તે ઘટને પરીચય તે હાથે ઝાલી ટપણે સમારી તડકે
મુકે તેમ શ્લોક ઘટને પરીચય વિચારીને પદ અક્ષર આઘા પોછા હોય તેને સ
મારે એવી રીતે તડકે મુકે પછે પડીતને દખાડી પરીપક કરે તે જાણુ નીમાડો
દખાડે હવે દુરજન જાણુ ને પડીત છે તેથી માહારા ગુણુ હરણુ થશે એમ બ
ળતો થકો પડીતની જોડેલી કળામાં દાષ કાઢવાની દ્રષ્ટી રૂપ આગમની જવાણા
ની શ્રાણી તેણુ કરી વિકરાળ એવી પોતાની નેજર રૂપ અગ્ની વળી તે દુરજન
નાં ને વચન તે જાણીએ નિર્દારૂપ અગ્નિની જવાણા તેણુ કરી ઘડેલી જા
તે ખેહુ અગ્નીના વચમાં ગ્રંથરૂપ ઘડો મુકીને પાકો કરે છે અને નીમાડાની
રાખ થાય તે ઘટ મુલ પોસાય છે ॥ ૧૨ ॥

શેલડી અને દ્રાખના રસના સમુદ સરખુ કવીનુ વચન છે પણ દુરજ
ન રૂપીયા અગ્નીના ને ચત્ર છે તે મધે તાના પ્રકારના દ્રવ્યના ચોગ થકી રૂ
ડી રીતે ગુણુ પ્રણીને પામતુ એહવુ કવીનુ ને વચન તે તાજી મદીરાપણાને
પામે છે તે મદીરાને હર્ષ કરી સજ્જન પુરૂષ પાન કરીને રૂદ્યમાં હર્ષ ધરે છે
તેથી બે આંખિા ધુમાયમાન થાય છે સ્વે ઈચ્છાએ હર્ષના કલોલથી પણ રજોકના
ભાવાર્થે પામીને નાચે છે ગાય છે ॥ ૧૩ ॥

અમારો ગ્રંથ નવો છે તો પણ મોહી ગુણુવંત ને સજ્જન તેના પ્ર

ભાવ થકી વિખ્યાત થોજે એ રીતે રૂઝા હીતને અર્થે અમારે એ સજ્જનને
પ્રથિના કરવા નેજા નથી પણ અંપીતુ છેજ એમ કમળના ગુણને ઉદાસ કર-
વાને સુર્યના કીરણ છે એમ પોતાના થકી જે પ્રવીણ છે એ વાતે સજ્જન-
ના જે સ્વભાવ છે તે ક્યાંયે તે પર રૂચી ભાણી નીશ્ચય હોવે ખવા યોગ ન-
થી. ॥ ૧૪ ॥

હવે પોતાના ગુરૂના વર્ણવ કરે છે જેની પસંદગી જે કીરતી તેને ગા-
વાને સાવધાન એટલે સ્વર્ગમાં દેવતાની જે આપ્સરાઓ છે તે શ્રી નય વિ-
નયજીના ગુણ ગાય છે તેના ગીત શબ્દના કોલાહલે કરી દોભમા પામી
એહવી જે સ્વર્ગ મદી તેમની પાંજ ભાગી તેથી પડથું જે જળ તેના સમુદ્ધ
કરી પ્રખ્યાત્યો જે મેરૂ પર્વત તેણે કરી મેરૂ પર્વત પણ શીતળતાને પામ્યો
છે નહીં તે અહનીય પ્રત્યક્ષ પણાયે ભમતાં જે ગ્રહ મંડળ તેના કીરણે કરી
તાપવત મેરૂ હતો તેહ માણા શીતળ થયો થકો શોભે છે એવા તે મુનીદ્ર શ્રી
નય વિનય નામ પડીત જે સજ્જન પુરૂષોના સમુદ્ધમાં વેડેરાહતા. ॥ ૧૫ ॥

તેના સરણના સેવક ઉપાધ્યાય શ્રીયશો વિનયજી એ પ્રકરણ કરતા
હવા તે અધ્યાત્મને વિષે જેણે રૂચી ધરી છે એવા પ્રાણીને રૂચી સહીત
એ પ્રકરણ આણુદ સુઅતુ આપનાર હોજે. ॥ ૧૬ ॥

ઇતિ સજ્જન સ્તુતી અધીકાર એકવીસમે સમાપ્ત.

इतीं श्री माहाउपाध्याय श्री यशोविजयजि

कृत श्री अध्यात्मसार ग्रंथनो बाळाबोध

पंडित विरविजयजि कृत समाप्त,

અથ વચ્ચનિકા રૂપ તત્વાનુષોધ અથ કહે છે.

તીહાં પ્રથમ નવ પદાર્થનાં નામ કહે છે.

જિવા જિવ પુન પાવો આસવો સંવરો તદ્વા નિજ
રાબંધ મોચોય નવ તત્તાજિણે મળીયા ॥ ૧ ॥

વ્યાખ્યા જીવ અજીવ પુન્ય માપ આસ્રવ સંવર નિઝરા બંધ મોક્ષ એ
નવ પદાર્થ શ્રી તિથંકર કહ્યા છે પણ એ નવ પદાર્થની શ્રી ઠાણુ સુત્રના બી
જા ઠાણામાં એક જીવરાશી બીજા અજીવરાશી એ એ રાશી કહી છે પણ
જે ત્રીજી રાશી કહે તેને શ્રી ઉવાઈસુત્રમાં નિતન્દ્રુવ કહ્યો છે વળી જીવ મ
જીવ દ્વય ઇતિ દ્રવ્યસગ્રહ હવે એ જીવ તથા અજીવ એ રાશીમાં નવ પદાર્થ
કેમ સમાવે તે વિચાર કહે છે પ્રથમ સામાન્ય દ્રવ્ય એ કહીએ છીએ અને
વિશેષ શબ્દમાં છ દ્રવ્ય કહ્યા છે તે સામાન્ય પદ એ દ્રવ્યમાં છ દ્રવ્ય સ
માય છે તે છ માંહે એક ધર્મ બીજા અધર્મ ત્રીજા આકાશ ચોથા કાળ પાં
ચમો પુદ્ગલ એ પાંચ અજીવ દ્રવ્ય છે અને એક જીવ દ્રવ્ય છે તેમાં વ
ળી પુર્વેક્ત પાંચ અજીવ દ્રવ્યના એ ભેદ છે એક રૂપી અજીવ દ્રવ્ય અને
બીજા રૂપી અજીવ દ્રવ્ય છે.

એક ધર્મ બીજા અધર્મ ત્રીજા આકાશ ચોથા કાળ એ ચાર અરૂપી
અજીવ દ્રવ્ય છે ન પાંચમો પુદ્ગલ તે રૂપી અજીવ દ્રવ્ય છે તે રૂપી પુ
દ્ગલ દ્રવ્યના વળી એ ભેદ છે એક ચઉ ફરસી રૂપી પુદ્ગલ દ્રવ્ય છે અને
બીજા આઠ ફરસી રૂપી પુદ્ગલ દ્રવ્ય છે તેમાં ચઉ ફરસી રૂપી પુદ્ગલનો
ચમુ ઈદ્રીય વડે દેખાય નહીં અને જ્ઞાનવત્ રહે.

હવે તે ચઉ ફરસી પુદ્ગલ કેટલા છે તે કહે છે આઠ કર્મના અકાર
પાપકર્મીનકના કર્મણુ રાશીરૂપા મન વર્ગણુના પુદ્ગલ તથા પ્રચલ વર્ગણુના પુદ
ગલ એ સર્વે પ્રચલના ચઉ ફરસી રૂપી પુદ્ગલ બાણવા અને આઠ ફરસી
રૂપી પુદ્ગલ ને છે તેમાં કેટલાક દહીંગોમર આવે અને કેટલાક દહીંગોમર

માં ના આવે એટલે પાઉકાયના પુદ્ગળ તથા અહારક શરીરના ધુધલા તે વિ
સ્ત્રેષ્ઠ પુદ્ગળ અને છ પ્રકારની દ્રવ્યલેશાના ઇત્યાદીક વસ્તુ આઠ ફરશી
ને છે તે માંહેલા ને પુદ્ગળના બધામાં કરકશ અને ભારી ફરસના પુદ્ગળ ઘ-
ણા હોય તથા સુકમાળ મૃદુ સુકમાળ અને હલકા પુદ્ગળ ધણા હોય તે દષ્ટી
ગોચરમાં ના આવે ઉપરાંત ઉદારીક શરીરગદીક પ્રભુષ સર્વના ને દીઠમાં આ
વે છે એ માટે આઠ ફરશી પુદ્ગળ દષ્ટીગોચરમાં આવે અને નહી પણ આવે
અને જીવ દ્રવ્ય અરૂપી છે પણ પુદ્ગળ સાથે મળ્યો આકારવત રૂપી દેખાય
છે એ રીતે ખટ દ્રવ્ય તે બે રાશીમાં સમાય છે તેમજ નવ તત્ત્વ પણ બે રા-
શીમાં સમાય છે કેમકે દ્રવ્યાર્થીક નયે કરી બે દ્રવ્ય છે અને પર્યાયાર્થીક નયે
કરી બે દ્રવ્યના નવ પદાર્થ થાય છે તે કહે છે જીવ તત્ત્વ તો જીવ દ્રવ્ય
છેજ અને અજીવ તત્ત્વ તો અજીવ દ્રવ્યમાંજ કહ્યો છેજ શેષ સાત તત્ત્વ ને
છે તે પર્યાયાર્થીક છે બે દ્રવ્યના પર્યાયથી સાત તત્ત્વ નિપન્યા તે બે પ્રકારે છે
એક મુખ્યતાએ બીજા ગૌણતાએ તે આવી રીતે ને.

પુન્ય પાપ બંધ આશ્રવ એ ચાર તત્ત્વ મુખ્યતાએ અજીવથી નીપના
છે કેમકે એ ચારે કર્મથી નિપના છે માટે કર્મ તત્ત્વ છે અને કરમને તો
ભગવતીમાં ચઉ ફરસી રૂપી પુદ્ગળ કહ્યો છે એ ન્યાયે એ ચાર તત્ત્વ અ
જીવ તત્ત્વમાં સમાય છે અને પ્રયોગસા પુદ્ગળ છે માટે વ્યવહાર નયની અ
પેક્ષાએ ગૌણતા પણ જીવના પરબંધમાં પણ ભળે છે તેથી પર્યાયાર્થીક
નયે કરી એને પરબંધ તત્ત્વ કહીયે પણ એ ચાર તત્ત્વનો નિજ સ્વરૂપ વિ
ચારતાં હેય પદાર્થ છે કેમકે કરમવતને છે માટે પરગુણ છે જીવનોજ ગુણ
નથી કરમનો ગુણ છે અને જે કરમનો ગુણ તે નિશ્ચય નય થકી અજીવ
છે માટે એવી રીતે ગ્યાન વિચારતાં તો અજીવ પુન્ય પાપ આશ્રવ બંધ
એ પાંચ તત્ત્વ અજીવ રાશીમાં સમાય છે અને 'સંવર નિઝરા મોક્ષ એ
ત્રણ ધરમ તત્ત્વ છે જીવનો ગુણ છે પણ પરગુણ નથી માટે મુખ્યતાએ જી
વના પરબંધ છે પરંતુ પુદ્ગળ ને આત્માથી ભીન્ન કરવાનો સ્વભાવ છે માટે
સગ્રહ નયે કરી પુદ્ગળના પરબંધમાં પણ ભળે છે તેથી એ ત્રણ પરબંધ
તત્ત્વ જાણવા પરંતુ મુખ્યપણે વસ્તુની ઓળખાણ કરતાં ધરમ તત્ત્વ છે ની

જ ગુણ છે અરૂપી છે તે નિશ્ચય નયની અપેક્ષાએ જીવ છે જીવના પરબધ છે તે માટે એક જીવ બીજો સવર ત્રીજો નીઝરા થોથો મોક્ષ એ ચાર જીવ તત્ત્વ છે તે જીવ તત્ત્વમાં સમાય છે ઇતીરેથં

હવે કોઈક એકાંત પક્ષ ગ્રહીને આશ્રવને જીવ કહે છે તે કહેનાર અન્નાણુ દેખાય છે પણ તે કેવળી વચન સત્ય છે પણ સુત્રમાં જોતાં તે આશ્રવને જીવપણુ કહેવું એમ જાણાતું નથી જે કહેતું લગાડી આશ્રવને જીવ કહી બોળા લોકોને ભરમાવે છે તેની રીતી કહે છે.

જીવનાં જે અસુખ ભાવ તે આશ્રવ છે એ ન્યાયે આશ્રવને જીવ કહી એ એમ તે કહે છે પણ તે જીવ મારગના ન્યાત્મ જ્ઞાનના અન્નાણુ દેખાય છે માટે પક્ષપાત મુકીને જીવ મારગની શૈલીની ઓળખાણ કરસો તે આશ્રવ તે પ્રત્યક્ષ અજીવના પરબધમાં ભળે છે તેના વિચાર એમ છે જે આશ્રવનો ગુણ કરમ ગ્રહણ કહે છે તે કરમ ગ્રહણ તે જીવ વિના માત્ર પુદ્ગલ નવા કરમને કેમ ગ્રહણ કરી શકે તેમજ વળી અરૂપી વસ્તુને પણ ગ્રહણ કેમ કરે તે તે અનાદી કાળની કરમ વરગણ સાથે છે તે કરમ વરગણથી જીવ કરમ ગ્રહણ કરે છે માટે જીવના ભુડા ભાવનો કરતા પણ કરમજ છે તે કરમ વિના જે જીવના ભુડા ભાવ થતા હોય તે સીક્રતા જીવો ન પણ ભુડા ભાવ થવા જોઈએ પણ સિદ્ધિ તે અકર્મક છે માટે તેના તે ભુડા ભાવ નથી તેથી પ્રતક્ષ દેખાય છે જે એ આઠ કરમ અનાદી કાળના જીવ સાથે લોલી ભુત છે તેજ કરમને ગ્રહણ કરે છે જેમ અગ્નીના પ્રયોગ થી પાણી ઉભળ થાય છે પણ તે ઉભળતાનો કરતા અગ્ની છે પણ પાણી નથી તેમ ભુડા ભાવનો કરતા કરમ છે પણ જીવ નથી તે માટે એના કરતા કરમ છે એમ ઓળખતાં તથા કાર્યનાં કારણ દેખતાં તે આશ્રવ અજીવ તત્ત્વમાં સમાય છે પરબધ તત્ત્વ છે નિશ્ચય નય દેખતાં તે હેય પદાર્થ છે કરમથી નિપનો છે પરગુણ છે તે માટે આશ્રવને અજીવ સદ્ગુણ ધારવી.

વળી કોઈ મુલ યોગને સંવર કહે છે તે પણ સુત્રથી મીલતો નથી કેમકે ઇરિયાવહી ક્રિયા તે મુલ જોગથી ચામ્મ છે માટે યોગ મત્ત્વ છે તે પણ

આશ્રવમાં છે તથા પેહેલા ગુણહાણુ સુભ યોગ છે પણ સંવર નથી કહ્યા મા
ટે સુભ યોગને સંવર કહેવો તે પણ સુત્રથી મીળતું નથી તત્ત્વ કેવળી ગમ્ય,
કોઈક સવરને જીવ કહેતાં આશ્રવને પણ જીવ દ્રઢાવે છે તે પણ પક્ષ
ની તાણ કરે છે કેમકે સવર તેા અકપ અવસ્થા છે યોગ નિરૂધન છે તેમાં
દશથી જે યોગ નીરૂધન તે દશ સવર છે અને સર્વથી જે યોગ નીરૂધન તે
સર્વ સવર છે અને એ સર્વ જીવનો નિજ ગુણ છે ધરમ તત્ત્વ છે માટે એ
સવર આશ્રવ એ એહુ એકની પરજાય નથી તેમાં આશ્રવ તે અજીવની પ
રજાય છે અને સવર તે જીવની પરજાય છે.

હવે જીનેરાજના વચનથી નવ તુત્ત્વની સુદ્ધ સદહણા તે સમ્યક્ત્વ છે
અને કોઈક એમ પણ કહે છે જે નવ તત્ત્વના જાણપણથી સસાર તરે નહી
તે પણ સત્ય છે પણ તે જાણપણુ શ્રી ઉતરાધ્યેન સુત્રના અઠાવીસમાં અ-
દ્યયને એક સક્ષેપ રૂચી ખીજી વિસ્તાર રૂચી એ બે પ્રકારે કહ્યું છે તેમાં જે
જીવ પ્રવચન શાસનો અજાણ છે પણ મિથ્યાત્વીના વચનની આસ્તા નથી
દ્રઢપણુ જીન વચનની આસ્તા છે અને જે શ્રી તીરથ કરે તત્ત્વ કહ્યા તેને સ-
ત્ય કરી જાણુ છે એવાને જે નવ તત્ત્વનું જાણપણુ છે તે સક્ષેપ રૂચી કહી
ય અને જેણે નવ તત્ત્વને અનેક રીતે આસ્ત્રોક્ત જોગખ્યા છે તે વિસ્તાર રૂ-
ચીથી જાણપણુ છે એમ શ્રી ઉતરાધ્યેન અઠાવીસમે અદ્યયને દવાણુ સંવ
ભાવા સંવ પમાણુહીજરસ ઉવલક્ષા ॥ સવાઈનયવિહીય વિચાર રૂઘતી નાય
વો ॥ ૧ ॥ ઇત્યાદીક અનેક ભાતે કહી છે તે એક એક તત્ત્વ ઉપર પચીસ
પચીસ ખોલ ચીતવ્યાથી વિસ્તાર રૂચીની સદહણા થાય તે પચવીસ ખોલના
નામ કહે છે. ૧ નિશ્ચયથી ૨ વ્યવહારથી ૩ દ્રવ્યથી ૪ ભાવથી ૫ સમાત્યથી
૬ વિશેષથી ૭ માત્ર નિર્દોષથી ૮ સ્થાપના નીર્દોષથી ૯ દ્રવ્ય નિર્દોષથી
૧૦ ભાવ નિર્દોષથી ૧૧ દ્રવ્યથી ૧૨ ક્ષેત્રથી ૧૩ કાળથી ૧૪ ભાવથી એ
રીતે દ્રવ્યાદીક ચારથી તથા ૧૫ પ્રત્યક્ષ પ્રમાણથી ૧૬ અનુમાન પ્રમાણથી
૧૭ આગમ પ્રમાણથી ૧૮ ઉપમાન પ્રમાણથી ૧૯ નિગમ નયથી ૨૦ સત્રહ
નયથી ૨૧ વ્યવહાર નયથી ૨૨ રૂબુ સુત્રથી ૨૩ શબ્દ નયથી ૨૪ સમ-
ભિરૂઠ નયથી ૨૫ અર્વગણુત નયથી એ રીતે પચીસ ખોલ તે એકેક તત્ત્વ

ઉપરથી શી રીતે વિચારીએ તે કહે છે તેમાંથી પ્રથમ જીવાદીક નવ પદાર્થ ના નિશ્ચય વ્યવહાર એ બે બોલો કહે છે જીવનું નિશ્ચયપાણુ તે અસંખ્યાત પ્રદેશાત્મક દ્રવ્ય અને કર્મ કલક રહિત સુદ્ધ ઉપયોગી સત્ત ચીદાનંદ તે નિશ્ચે જીવ જાણવા તે જીવ ને સીદ્ધલયે પોતા કર્મ વ્યવહારના અભાવથી એક મસ વીવહારો નવીઝઈ એમ શ્રી અનુભગ દ્વારે અકર્મક માટે સીધને વ્યવહાર નથી તેને નિશ્ચેથી જીવ કહીયે અને જે સાસારી જીવ ચેતનાવત એકદ્રીથી માંડીને પચેદ્રી પરીયાંત દહ ધારક જીવો પોત પોતાના શરીરાનુસાર આયુ અંવગાહના દીકમાં પ્રવર્તે તે વ્યવહાર જીવ વીવહાર તિતી વ્યવહાર એ વચને કરી જાણવું.

હવે અજીવનો નિશ્ચે વ્યવહારપાણુ કહે છે અજીવ તત્વના પાંચ દ્રવ્ય છે તે પાંચનો જે અચેતનપણું તે નિશ્ચય નયથી જાણવું અને ધર્માસ્તીકાય માં ગર્ભનગુણ તે વ્યવહાર અધરમાસ્તીકાયમાં સ્થીરગુણ તે વ્યવહાર વળી આકાસ્તીકાયનો અવકાશ ગુણ તે વ્યવહાર અને કાળ દરવ્યનું પુદ્ગળ પરાવર્તન વર્તના ગુણન પ્રવર્તન જે પ્રવર્તવો તે વ્યવહાર નય જાણવો જેમ અસંખ્યાતા લોકાકાસમાં અનતી રાત્રી ગઈ વર્તમાને એક જાય છે અનાગતે અનંતી જશે એહવી જે પ્રવર્તના તે વ્યવહાર કાળ જાણવું વળી પુદ્ગળને વિષે પાંચ વર્ણુ બે ગદ્ય પાંચ રસ અને આઠ ફરસ પાંચ સ્થાંક ઇત્યાદીકનું ગ્રહણ ગુણ તે વ્યવહાર નય પુદ્ગળ છે એ અજીવનો નિશ્ચય વ્યવહાર નય કહ્યો.

હવે પુણ્ય તત્વનું નિશ્ચય વ્યવહારપાણુ કહે છે જીવના પ્રદેશને વિષે જે શુભ પુદ્ગળનું બધ તે શુભપણાને નિશ્ચય નયથી પુણ્ય કહીએ અને તેના અનુભાગ જે ભોગ ભોગવવારૂપ પ્રદેશને વિષે તે પુણ્યનું વ્યવહાર નય જાણવું.

હવે પાપનું નિશ્ચે વ્યવહાર કહે છે જે અદત દલની વર્ગણા એટલે અવિરતીને સંજ્ઞે મીલ્યા જે કર્મ તથા અવિરતી સંજ્ઞે પ્રતિમાન થકા અથ

જા પુદ્ગળનો બધ તે નિશ્ચયથી પાપ કહીએ અને પાપ વર્ગાણા ઉદયાવળીમાં આવે તદ્દરૂપ વ્યવહારનું જે પ્રવર્તન તે વ્યવહાર પાપપણું કહી એ રીતે પાપનું નિશ્ચય વ્યવહારપણું કહ્યું.

હવે આશ્રવનું નિશ્ચય વ્યવહારપણું કહે છે મિથ્યાત્વ અમૃતપ્રમાદ વિષય કષાયના જે દળ તેના રસે કરી સકપમાન થાય અને તે મીથ્યાત્વાદીક ના રસે કરી જીવના અધ્યવસાય અશુભ થાય તે આશ્રવનું નિશ્ચયપણું જાણવું અને જે મીથ્યાત્વ અવિરત્યાદીક પ્રાચેના પ્રવર્તના ગુણથી કર્મ ગ્રહણ થાય તે આશ્રવનું વ્યવહારપણું જાણવું.

હવે સવરનું નિશ્ચય વ્યવહારપણું કહે છે જે આત્માના યોગ રૂઢવે કરી સ્થીર પરીણામ થાય તે સવરનું નિશ્ચયપણું અને પાંચ માહા પ્રતાદીકને વિષે પ્રવર્તવું તે વ્યવહાર સવર.

હવે નીઝરાનો નિશ્ચય વ્યવહાર કહે છે જે સમ્યક્ત્વ ભાવે કરી શુદ્ધ યોગથી ઈચ્છા નિરોધ કરવું આશા વછા રહીત તપે કરીને જીવના પ્રદેશથી કરમ પુદ્ગળનું ખિરવું ભર્તૃચક્રવરતીની પેઠે તે નિશ્ચયથી સકામ નીઝરા જાણવી અને ખાર બેદ તપનું કરવું તે તપની જે સમ્યક્ત્વ સહીત પ્રવરતી રૂપ ફેરણી તે વ્યવહાર સકામ નીઝરા જાણવી.

અને જે મીથ્યાત્વ સહીત બાળ તપ કરવું. પણ તેમાં પ્રગટપણે આશા વછા ન હોય તામલી તાપસની પેઠે તે નીશ્ચિ અકામ નીઝરા જાણવી એ અકામ નીઝરાનો કરતા શુભ યોગી છે પણ શુદ્ધ યોગી નથી કેમકે અતરંગથી પુદ્ગળ ભર્મ ગયો નથી આત્માનો અનુભવ રસ ચાખ્યો નથી પણ સારથી ઉદાસીનતા થઈ છે તે અકામ નીઝરાનું નિશ્ચય પણું જાણવું અને જે પરવસપણે ભુખ તૃષાદીકનું અમલું તે વ્યવહાર અકામ નીઝરા જાણવી એથી જીવ પ્રદેશ ઉજ્જવળ થાય પણ તેના મરીણામ કર્મ બધ હેતુ જાણવા

હવે બધનું નિશ્ચય વ્યવહારપણું કહે છે જીવના પ્રદેશને વિશે જે પુદ્ગળ બધ થઈ પ્રયોગસાપણે પરીણામીને સત્તાપણે જીવની સાથે છે તેસ મુચ્ચ જીવ આશ્રી શુભ અશુભ અધ્યવસાયે કરી જે શુભાશુભ બધ તે નિ

શ્રવ્ય-એક જાણવું તેમાં પણ-સમ્યક્ત્વત વ્રતના ધણીના નેશુભ-અધ્યવસાય તે કર્મ-નિર્ઝરાનુ કારણ-છે પણ શેષ પાળતાં કર્મ જે રહ્યાં તે શુભ બંધ જાણવો પણ ઈહાં બધનુ હેતુ સમ્યક્તાદીકે નથી માટે તેને નિશ્ચય બધ કહીયે અને તે શુભાશુભ બધથી આત્માના અધ્યવસાય પલટે તે અધ્યવસાયનું પ્રવર્તન તેણે કરી બધ જાણીયે જેમ મધ પાની પુરૂષને મધપાન થી લેહેર પ્રવરતે તેમ ગતી જાત્યાદીકે બધનું પ્રવર્તવું તે વ્યવહાર બંધ જાણાય છે.

હવે મોક્ષનું નિશ્ચય વ્યવહારપણું કહે છે જીવના સર્વ પ્રદેશથી સર્વ કર્મ પુદ્ગળનું મુકાવણું તે નિશ્ચય મોક્ષ જાણવું અને સિદ્ધને વિષે પ્રવર્તન રૂપ વ્યવહાર નયેથી અકર્મસ્સ વવહારો નવિઝઈ તે નિશ્ચય મોક્ષ અને જે જ્ઞાન દર્શન ચારીત્રદી મોક્ષ માર્ગ તે માંહે પ્રવર્તવું તે વ્યવહાર મોક્ષ દેખાય છે જે પણ મોક્ષને વ્યવહાર દેખાતું નથી તો પણ જ્ઞાનાદીકનું પ્રવર્તન રૂપ તે વ્યવહારપણું સભવે છે તત્ત્વ સર્વ જ્ઞેય જીવ વચન અને ત ન્યાત્મક છે માહારા જેવા મંદમતિ જીવને સમજવું કઠણ છે એ નવ પદાર્થનું નીશ્ચય વ્યવહાર કહ્યું.

એ નિશ્ચય વ્યવહારનું લક્ષણ કહે છે જે પદાર્થ ચીતવીચે તે પદાર્થનું જે અલ્પતર ગુણ એટલે તે પદાર્થના નિજ સ્વભાવ તે નિશ્ચય જાણવું જેમ જીવ સિદ્ધ સમાન છે તે અલ્પતર ગુણ કહીયે તે નિશ્ચય અને તેહીજ વસ્તુનો જે બાજ્ય પ્રવર્તન તે વ્યવહાર કહીયે તે વ્યવહાર શુભ તથા અશુભ મળી બે પ્રકારે છે અને શુદ્ધ શુદ્ધ વ્યવહારનો ભેદ આગળ સાત નયમા કહેશે.

હવે નવ પદાર્થના દ્રવ્ય ભાવ કહે છે તેમાં પ્રથમ જીવનો દ્રવ્ય અમ ખ્યાત્મક તે દ્રવ્ય જીવ કહીયે અને જીવનો જે જ્ઞાન દર્શન ચારીત્ર વીર્ય હે ભાવ જીવ કહીયે પણ દ્રવ્ય વિના ભાવ જીવ તે ભીન્ન નથી દ્રવ્ય જીવનો ગુણ તે ભાવ જીવ જેણે શાકર મીશ્રી દ્રવ્ય તેના મીઠા સ્વાદ તેને જેમ ભાવ કહીયે જેમ શાકરથી મીઠાશપણું ભિન્ન નથી તેમ દ્રવ્યથી ભાવ ભીન્ન નથી તે ભાવ જીવની ગાથા શ્રી ઉત્તરાધ્યેનના અઢાવીસમા અધ્યયને કહી છે નાણુચ દસણુચેવ ચરિતંચ તવો તદ્દા ॥ વીરિયઉવઉગ્રાય એયંજીવસખાણુ ॥

૧ ॥ એ ભાવથીજીવ કહ્યો એ રીતે જીવના દ્રવ્ય ભાવ કહ્યો

હવે અજીવના દ્રવ્યભાવ કહે છે તે અજીવ દ્રવ્ય પાંચ છે એક ધર્મ બીજા અધર્મ ત્રીજા આકાશ ચોથા કાળ પાંચમો પુદ્ગલ એ પાંચ દ્રવ્યનું દ્રવ્યપણું તે એવી રીતે જે ધર્મ અધર્મ અને આકાશ એ ત્રણ દ્રવ્ય તે એકેક છે તથા કાળ દ્રવ્ય એક છે અને અનંતા પણ કાળ દ્રવ્ય છે તથા પુદ્ગલ પણ અનંત દ્રવ્ય છે એ પાંચે અજીવ દ્રવ્યનું અચેતનપણું છે તે દ્રવ્ય અને ભાવથીચાર દ્રવ્ય અરૂપી અને એક પુદ્ગલ દ્રવ્ય રૂપી છે એ ભાવ જાણવો તથા ધરમાસ્તીકાયનો ગતી સાહાય ગુણ એમ દ્રવ્યના નિજ સ્વભાવને પણ ભાવ અજીવ કહીયે.

હવે પુણ્યના દ્રવ્ય ભાવ કહે છે જે શુભ યોગ સાથે શુભ પુદ્ગલ ચા ફરસી પ્રયોગશાપણું પરીણીમી રહ્યા છે તે દ્રવ્ય પુણ્ય કહીયે અને જે શુભ પુદ્ગલનો રસ જીવ તથા શરીરને પરિણમે, તેવારે ભોક્તા અદ્વિદ પામે ચી તમા હર્ષ પામે શાતા માને તે ભાવ પુણ્ય કહીયે,

હવે પાપના દ્રવ્ય ભાવ કહે છે જે અશુભ યોગસાથે અશુભ પુદ્ગલ ચઢી ફરસી પ્રયોગશા પણું પરીણીમી રહ્યા છે તે દ્રવ્યથી પાપ કહીયે અને જે અશુભ પુદ્ગલ નુરસ જીવ તથા શરીરને પરીણમે તેવારે જીવ વિષમે પામે દુઃખ પામે તેભાવ પાપ કહીયે જે દ્રવ્ય તે પુદ્ગલ અનેભાવ તે પુદ્ગલના રસ જાણવા

હવે આશ્રવના દ્રવ્યભાવ કહે છે દ્રવ્યો શ્રવતે ૧ મીથ્યાત્વ મોહનીય કરમનાં ડળીયાં તે મીથ્યાત્વ આશ્રવનો વ્યવહાર મીથ્યાત્વ દ્રવ્ય આશ્રવ છે અને ૨ અપ્રત્યાખ્યાનિયા કષાયનાં ડળ તે વ્યવહાર દ્રવ્ય અમૃતાશ્રવ કહીયે ૩ વિષય તથા પ્રત્યાખ્યાની કષાયના ડળ તે દ્રવ્ય પ્રમાદાશ્રવ કહીયે ૪ કષય આશ્રવનો ડળ તે સંન્યજની કષાયના ડળ પ્રયોગાશ્રવના તે દ્રવ્ય નામ કરમથી નીપના જે મન વચન કાયાના યોગ તેનપ્રયોગશા પુદ્ગલના ડળ તે મોહ મોહનીય કરમના ડળ મોહ તે શુભ યોગાશ્રવનું દ્રવ્ય દુઃખનામ કરમના ડળ તે શુભયોગાશ્રવનું દ્રવ્ય તથા મીથ્યાત્વ અવિર-

તાદીક પાંચને ઉદ્દેશ કરી જીવના જે નાના પ્રકારના શુભાશુભ અધ્યવસાય થાય તે ભાવાશ્રીવ કહીયે.

હવે સવરના દરંચ ભાવ કહે છે જે દશ થકી યોગ નિરૂધ્ધુ તે દશ સવરનો દરંચ અને જે સર્વથી યોગ નિરૂધ્ધુ તે સર્વ સવરનો દરંચ એમ યોગનુ જે રૂધ્ધુ તે સવરનો દરંચ કહીયે એટલે યોગ રૂધ્ધી નવા કરમ ન ખાંધે તે સવરનુ દરંચ અને યોગ રૂધ્ધનથી જીવની જે અકપ અવસ્થા થાય સ્થીર પરીણામ રહે તે ભાવ સવર કહીયે તેમાં પણ દશથી અકપ અવસ્થા તે તે દશભાવ સવર અને સર્વથી અકપમાન શૈલેશી અવધ્યાનો ધરવો તે સર્વ ભાવ સવર.

હવે નિઝરાનો દરંચ ભાવ કહે છે જે જીવના પ્રદેશથી કરમનો ખીરવો તે દરંચ નિઝરા કહીયે અને કરમના પ્રદેશ ખિરવાથી આત્માને જે જે નિજ ગુણની લખ્ધી પ્રગટ થાય એટલે કરમ પ્રકૃતી ખીરવાથી જે નાનાદી ગુણની લખ્ધીનુ પ્રગટ થવુ આત્માનુ ઉજ્જવળપણુ પ્રગટે તેને ભાવ નિઝરા કહીયે.

હવે બધના દરંચ ભાવ કહે છે જે પ્રકૃતી બધાદીક ચારની વર્ગાણુ અકેક આત્માના પ્રદેશ ઉપર રોલી ભુત થઈ રહી છે તે દરંચ બધ અને તે દરંચ બધથી જીવના પરીણામ ગતી જાત્યાદીપણુ જેમ અહુરૂપ અહ સ્ત્રી ઇત્યાદીક તે ભાવ બધ જાણવુ.

હવે મોક્ષના દરંચ ભાવ કહે છે જે સકળ કરમ ડળ રૂપ મળ કલંક આત્માથી છાંડવુ અને કરમ વર્ગાણુથી આત્માને ભીજ કરવુ જેમ હેમથી મળ શોધવો તેમ કરમ મળ રહીત થાવુ તે દરંચ મોક્ષ અને કરમ મળ ખપાવ્યાથી અનત ચતુષ્ઠય જે નિજ ગુણ સ્વરૂપ તે ભાવ મોક્ષ ઇતિ એ રીતે દરંચ ભાવથી નવ તત્વ કહ્યા તે દરંચ ભાવનુ લક્ષણ કહે છે જે બાજ્ય વસ્તુ તે દરંચ તે દરંચથી જે પ્રસ્તુનો નિજ સ્વરૂપ તે ભાવ કહીયે.

હવે સામાન્ય વિશેષપણુ કહે છે તેમાં પ્રથમ જીવનો સામાન્ય વિશેષ ક

હે છે જીવનુ સામાન્યપણુ તે નેમ ઠાણુએ એજેજીવ ઇતિ સામાન્ય અને જીવા દુવિહા તથા થાવરા તથા સિદ્ધ સસારી વળી જીવા તિવિહા ઇચ્છી પુ રયા નપુસંગા તથા જીવ ચઉવિહા પચવિહા છવિહાઈ ઇત્યાદીક જીવને વિશેષ પાણાથી જાણુવુ તે જીવનો વિશેષ અને ભેદાંતર સક્રમણુમાં ને ને વચન બોલીયે તે તે વચન સામાન્ય વિશેષ શ્રી અનુભગદ્વારે કહ્યું નેમ દુવિહા જીવા એ વચન તે એજેજીવે એ વચનનુ વિશેષપણુ જાણુવુ અને દુવીહા જીવા ત થા થાવરા તેમાં તસાએ સામાન્ય શબ્દ અને તે તસા ચઉવિહા બેઇદીયા તે ઇદીયા ચઉરંદીયા પચેદીયા એમ કહેવુ તે વિશેષ કહીયે તેમજ થાવરા એ સામાન્ય અને થાવરા પચવિહા એમ વિવક્ષા કરવી તે તે વિશેષ જાણુવુ એ સામાન્ય વિશેષનો ઘણો વિસ્તાર શ્રી અનુભગદ્વાર સુત્રથી જાણુવો ઇહાં ત્રય નો વિસ્તાર ઘણો વધે માટે સામાન્યપણુ કહ્યું.

હવે અજીવના સામાન્ય વિશેષ કહે છે નેમ એજેજીવે ઇતિ સામાન્ય તેમજ અજીવા દુવિહા તિવીહા ચઉવિહા પચવિહા ઇત્યાદીક વિશેષપણાનો વિસ્તાર જીવની પેઠે જાણુવો.

હવે પુણ્યના સામાન્ય વિશેષ કહે છે નેમ એજે પુણે ઇતિ સામાન્ય અને પુત્ર નવવિહા એમ કહેવુ ઇત્યાદીક તે પુણ્યનુ વિશેષપણુ જાણુવુ ઇતી પુણ્યનુ સામાન્ય વિશેષ કહ્યું.

હવે પાપનુ સામાન્ય વિશેષ કહે છે નેમ એજે પાપે ઇતિ સામાન્ય અને પાવઠ રસ ઠાણા ઇતિ વિશેષ એટલે પાપને એક પ્રકારે માત્ર પાપ એટલું જ કહેવુ તે પાપનુ સામાન્યપણુ અને પાપ અઠાર પ્રકારે બંધાય એમ વિસ્તાર સહીત કહેવુ તે પાપનુ વિશેષપણુ જાણુવુ ઇતિ.

હવે આશ્રવના સામાન્ય વિશેષ કહે છે શ્રી ઠાણુએ એજે આસસવે ઇતિ સામાન્ય અને ઠાણુગમાંજ પંચ આસસવદારા એમ કહ્યું છે તે આશ્રવનુ વિશેષપણુ જાણુવુ ઇતિ.

હવે સંવરનુ સામાન્ય વિશેષ કહે છે એજે સંવરે ઇતિ સામાન્ય અને

પાંચ સંવરદારા એમ કહેવું તે સવરનું વિશેષપણું જાણવું ઇતિ

હવે નિઝરાના સામાન્ય વિશેષ કહે છે એજો નિઝરે સામાન્ય વચન જાણવું અને નિઝરા અણગવિહા સકામ અકામ ઇત્યાદીક વિસ્તાર સહિત કહેવું તે વિશેષપણું જાણવું.

હવે બધના સામાન્ય વિશેષ કહે છે એજો બધે ઇતિ સામાન્ય વચને બધ જાણવું અને બધે ચઢવિહે જેમ પગાઈ બધે અકુકમ્મ પગાડી ઉબધે ઇત્યાદીક વચને વિશેષ બધ જાણવું.

હવે મોક્ષના સામાન્ય વિશેષ કહે છે શ્રી ઠાણાંગી એજો મોખે ઇતિ સામાન્ય અને અકુકમ્મ પડીઉબવતિ ઇતિ વિશેષ વચને કરી બાંધનું વિશેષપણું જાણવું એ સામાન્ય પણ વિશેષપણાનું લક્ષણ જે એક વૃચનમાં ઘણાં વચન અતર ભુત સમાવે તે સામાન્ય અને જે ભેદ પ્રકાશરૂપ વચન તે વિશેષ વચન જાણવું એ રીતે નવે તત્વનું સામાન્ય વિશેષપણું કહ્યું.

હવે અકેકા પદાર્થમાં નામ સ્થાપના દરવ્ય અને ભાવ એ ચાર ચાર નિક્ષેપા લગાડવાની રીત કહે છે તેમાં પ્રથમ જીવના ચાર નિક્ષેપા કહે છે જે જીવ એવું નામ તે નામ જીવ જેમ કોઈ વસ્તુ લાવીને તેવું જીવ એવું નામ કહેવું તે નામ જીવ જાણવું તથા અજીવ વસ્તુને જીવ એવું નામ કહેવું તે પણ નામ જીવ જાણવું અને સ્થાપના જીવ તે ચીત્રામાણાદીકે કરી સ્થાપીય તે સ્થાપના જીવ તથા જીવ અથવા અજીવ વસ્તુને સ્થાપીને જીવ કહેવું તે પણ સ્થાપના જીવ જાણવું.

વળી દરવ્ય જીવ તે છે દરવ્ય મોહેવું એક જીવ દરવ્ય અસખ્યાત પ્રદશાત્મક રૂપ તે દરવ્ય જીવ તથા ભાવ જીવ તે જે જીવના ઉદય ઉપશમ ક્ષાયક ક્ષયોપશમ પરિણામિક એ પાંચ ભાવપણું પ્રકૃતે તે ભાવ જીવ એમ જીવના ચાર નિક્ષેપા જાણવા.

હવે અજીવના ચાર નિક્ષેપા કહે છે અજીવ એવું નામ કહેવું તે નામ અજીવ થાપીને અજીવપણું રૂપાણું તે સ્થાપના અજીવ જે અજીવ તે અ-

જીવ દ્રવ્ય પાંચ છે તે દ્રવ્ય અજીવ અને જે ધર્મ દ્રવ્ય - પ્રસુષ્ણતા ગતિ સહાય થયેલી સહાય અવકાશ, ગુણ વર્તમાન, ગુણ પુદ્ગળના વર્ણ ગદ્યાદિક તે ભાવ અજીવ એટલે ઇહાં પાંચ દ્રવ્યના સદ્ભાવ, ગુણ તે સર્વ અજીવના ભાવ જાણવા ઇતિ અજીવ.

હવે પુણ્યના ચાર નિર્ણય કહે છે પુણ્ય એવું નામ તે નામ પુણ્ય અને અક્ષરાદિકે કપ્પારદિકાદિકે કરી સ્થાપીયે તે સ્થાપના પુણ્ય અને જે શુભ કર્મ પ્રકૃતિની વર્ગણા જીવના પ્રદેશની સાથે પરીણમી તે દ્રવ્ય પુણ્ય કહીયે તથા પુણ્ય તે શુભ કર્મ પ્રકૃતિના ઉદયથી જીવ આલ્હાદપણ પામે શાતાપણે જીવને આનંદપણે પરીણમે તે ભાવ પુણ્ય જાણવું ઇતિ.

હવે પાપના ચાર નિર્ણય કહે છે જે પાપ એવું નામ કહેવું તે નામ પાપ અને અક્ષરાદિકે કપ્પરદિકાદિકે કરી સ્થાપીયે તે સ્થાપના પાપ કહીયે તથા જે અશુભ પ્રકૃતિની વર્ગણા દ્રવ્ય કર્મપણે પરીણમે તે દ્રવ્ય પાપ જાણવું અને અશુભ પ્રકૃતિના ઉદયથી જે વિષવાદપણે પરીણમે તેથી જીવના પરીણામ દુષિત થાય દુઃખપણે ભાવ પરીણમે તે ભાવ પાપ.

હવે આશ્રવના ચાર નિર્ણય કહે છે પ્રથમ આશ્રવ એવું નામ કહેવું તે નામાશ્રવ અને જે અક્ષર કપ્પરદિકાદિકે દશ પ્રકારે સ્થાપના તે સ્થાપના શ્રવ તથા મીથ્યાત્વાદિક પ્રકૃતિ અપ્રત્યાખ્યાનીચતુષ્ક પ્રકૃતિ આદિક મોહની તથા નામકર્મની પ્રકૃતિના જે દળ આત્મા સાથે જે લોલીલુત થઈ રહ્યા છે તે મોહ કર્મ રૂપ પુદ્ગળ ગ્રહણ કરવાની શક્તિ છે તે પ્રયોગમાં પુદ્ગળને દ્રવ્યાશ્રવ કહીયે તથા આશ્રવવત જીવના શરીરને પણ દ્રવ્ય નિર્ણયે આશ્રવનું દ્રવ્ય કહીયે એ રીતે દ્રવ્યાશ્રવના બેઢ ઘણા છે અને મિથ્યાત્વાદિક કર્મ-પ્રકૃતિના ઉદયથી જે જીવના ભાવ પરીણમે તે ભાવને ભાવાશ્રવ કહીયે ઇતિ આશ્રવ.

હવે સંવરના ચાર નિર્ણય કહે છે સંવર એવું નામ કહેવું તે નામ સંવર અને સ્થાપના સંવર તે પૂર્વ આશ્રવવત જાણવું તથા દ્રવ્ય સંવર તે

સમ્યક્તિ દેશવ્રતી આદિક વિશે જીવના પ્રદેશને કર્મ પ્રકૃતિનું જે આગમન તે ને નિરૂધ્વ તે દ્રવ્ય સર્વ કહીએ અને જે આત્માનું અકપતાપણું દેશથી તથા સર્વથી થાય તેને ભાવસંવર કહીએ ઇતિ.

હવે નિર્નરાના ચાર નિર્દેશ કહે છે તેમાં નામ તથા સ્થાપના એ જો તો પુર્વવત જાણવા અને દ્રવ્યનિર્નરા તે જીવના પ્રદેશથી કર્મ વગણાનું ખી રવો તથા કર્મ ખપાવે તે જીવને પણ દ્રવ્યનિર્નરા કહીએ તથા ભાવનિર્નરા તે આત્મા ઉજ્જવળ થાય તેથી લબ્ધી ઉપજે જ્ઞાનલબ્ધી ક્ષયોપશમલબ્ધી ક્ષાયકલબ્ધી ઇત્યાદિક પ્રગટે તે સર્વ ભાવનિર્નરા કહીએ.

હવે બધતત્ત્વના ચાર નિર્દેશ કહે છે તેમાં પણ નામ તથા સ્થાપના તો પુર્વવત જાણવા અને જે કર્મ વર્ગણાના દળ આત્મા સાથે લાગ્યા છે તે દ્રવ્યબધ તથા તે દ્રવ્યબધથી જીવના ભાવ તે કર્મની અવસ્થાપણે પરીણમે જેમ દ્રવ્યમધપાનથી જીવને છાક ચઢે તે છાક સમાન બધ જાણવો તેને ભાવબધ કહીએ ઇતિ.

હવે મોક્ષના ચાર નિર્દેશ કહે છે તેમાં નામમોક્ષ તથા સ્થાપનામોક્ષ તો પુર્વવત જાણવાં અને નીર્મળ જીવ તે દ્રવ્યમોક્ષ જાણવું વળી આત્માના નિજ ગુણ જે ક્ષાયક જ્ઞાન દર્શન તે ભાવમોક્ષ જાણવું ઇતિ એ રીતે નવ પ દાર્થને વિષે ચાર નિર્દેશ સક્ષેપથી કહ્યા જે જીવનું વ્યાખ્યાન નિર્દેશથી વર્ણન કરીએ એટલે પ્રથમ નામ પછે સ્થાપના પછે તે વસ્તુના દ્રવ્ય ખતાવીએ પછે તેના નિજ ગુણનો વિવરો કહીએ એમ એકેક પદાર્થ ચાર ચાર પ્રકારે નિર્દેશીએ તેને નિર્દેશ કહીએ કેટલાક અન્ય બેદથી પણ નિર્દેશ કહે છે તત્ત્વ સર્વજગમ્ય.

હવે નવ પદાર્થના દ્રવ્ય ક્ષેત્ર કાળ અને ભાવ કહે છે તેમાં પ્રથમ જીવ જીવદ્રવ્યનો દ્રવ્ય ક્ષેત્ર કાળ ભાવ કહે છે જીવદ્રવ્ય દ્રવ્યથી અનતા દ્રવ્ય ક્ષેત્રથી કોઈ પ્રમાણ કાળથી અનાદી અનત છે તેના પચાસ બેદથી ચાર ભાંગા થાય છે ભાવથી અરૂપીભાવ જ્ઞાન દર્શન સારીત્ત્વ તપ વીર્ય ઉપવ્રામ મયી છે ઇતિ.

હવે અહીં તે દ્રવ્યથી સામાન્ય પદ પાંચ દ્રવ્ય છે અને વિશેષ પદ ધર્મ અધર્મ આકાશ એ ત્રણ એકેક દ્રવ્ય છે અને કળ પુદ્ગલ એ બે અનંતા અનંતા દ્રવ્ય છે અને ક્ષેત્રથી ચાર દ્રવ્ય લોક પ્રમાણ છે તથા પિંચમું આકાશદ્રવ્ય લોકલોક પ્રમાણ છે કાળથી અણુઘનસપ્તવસિએ અણુઘન સપ્તવસિએ એ બે ભાગ તથા પર્યાયાપેક્ષાએ શ્રેણિપ્રતપેક્ષાએ ત્રીજાં ચોથા ભાગો પણ છે પરંતુ મુખ્ય વ્યક્તવ્યતા કાળથી અનાદી અનંત છે તથા ભાવથી ચાર દ્રવ્ય તો અરૂપી અચેતન અક્રિય ભાવપણું છે અને એક પુદ્ગલ દ્રવ્ય રૂપી સવન્ને સંગેષે સરસે સ્પર્શે અચેતન સક્રિય ભાવ છે ઇતિ અહીં.

હવે પુન્ય તે દ્રવ્યથી પુદ્ગલદ્રવ્ય છે તે સામાન્ય પદ તો એક દ્રવ્ય છે અને વિશેષ પદ અનંતા જીવોના પુન્ય પ્રકૃતિના દળ અન્યોન્ય છે એટલે જુદા જુદા છે તે માટે અનંતા જીવોના અનંતા પુન્યદ્રવ્ય છે તથા પુન્ય પ્રકૃતિના રસ ભિન્ન છે તે માટે વિશેષ પદ અનંતા દ્રવ્ય છે અને ક્ષેત્રથી એક જીવની અપેક્ષાએ પુન્ય અસખ્યાત પ્રદેશી ક્ષેત્રાવગાહી છે અને સર્વ જીવની અપેક્ષાએ લોકાકાશ પ્રમાણ ક્ષેત્રાવગાહી પુન્ય છે વળી કાળથી બધાની સંધીતી ને અપેક્ષાએ સાઠએસપ્તવસિએ તથા ભાવથી રૂપી ચોક્કસ શુભ પરીણામી ઇતિ.

આપદ્રવ્યને પણ દ્રવ્યથી ક્ષેત્રથી કાળથી તો પુણ્યની પરે કહેવું અને ભાવથી રૂપી પાંચ વર્ણો બે ગ્રાધ પાંચ રસ તથા અશુભ પરીણામી ચાર ફરસ કહેવું ઇતિ પાપતત્વ.

આશ્રવને દ્રવ્યથી મિથ્યાત્વ અવિરત પ્રમાદ કષાય યોગના ને દળ જીવની સાથે છે ને તથા કર્મને આકર્ષણ કરે છે તે આશ્રવનું દ્રવ્ય છે એમ અનંતા જીવોની અપેક્ષાએ અનંતા આશ્રવ દ્રવ્ય છે. તથા ક્ષેત્રથી લોકાકાશ પ્રમાણ આશ્રવનું ક્ષેત્ર છે અને કાલ થકી સાઠએ સપ્તવસિએ તથા ભાવથી જીવના અધ્યવસાય તે અરૂપીને ભાવથી ભાણવા.

સંવરના દ્રવ્યથી અનંતા સંવર દ્રવ્ય છે કેમકે સિદ્ધતા સર્વ જીવો માં નિશ્ચય સંવર સંભવે છે તે કાર્યક સમ્યક્તા અપેક્ષાએ સમ્યક્ તે મ-

વર છે તે માટે અનતા દરબ્ય છે. તથા સમ્યક્ત સવરી અસખ્યાતા છવ દરબ્ય છે દશ સંવરની અપેક્ષાએ પાગુ અસખ્યાતા દરબ્ય છે વળી વ્યવહાર ચારીત્ર સવરની અપેક્ષાએ સખ્યાતા છવ દરબ્ય છે એ સર્વ દરબ્યથી જાણુવુ અને ક્ષેત્રથી ત્રસનાડી પ્રમાણુ સવરનો ક્ષેત્ર છે તથા કાલથી સાધએ સપઞ્વસિએ સિદ્ધતા નિશ્ચય સવરની અપેક્ષાએ સાધએઅપઞ્વસિએ છે અને ભાવથી અરૂપી ઇતિ સંવર.

નિર્જરી દરબ્યથી નિજરા તે છવ દરબ્ય તથા નિજરા જે કમ પુદગળ તે પ્રકારાંતરપણે પરિણુમ્યા નહી તિહાં લગણુ તે નિજરયા પુજલને દરબ્યથી નિર્જરા કહીચે ક્ષેત્રથી છવ પ્રમાણુ કાલથી સાધએસપઞ્વસિએ ભાવથી અરૂપી તથા આત્મા ઉજ્જવલપણે થાય તે.

બધ તત્વમાં દરબ્યથી બધ તે આઠ કરમની વર્ગણાના પુદ્ગળ આત્મા સાથે બધ થાય તે દરબ્યથી બધ કહીચે ક્ષેત્રથી અસખ્યાત પ્રદશાવગા હી બધ કાલથી સાધએસપઞ્વસિએ અને ભાવથી બધરૂપ પુદગળ સારભાવ થાય તે ભાવ બધ કહીચે.

મોક્ષ તત્વ દરબ્યથી સિદ્ધ ક્ષેત્રમાં બિરાજમાન આત્મા ચિદરૂપ અનતા દરબ્ય અને ક્ષેત્રથી એક સિદ્ધ આશ્રીયીતો જઘન્ય એક હાથને આઠ અંગુલ તથા મધ્યમ ચાર હાથને સોલ અંગુલ ઉત્કૃષ્ટ ૩૩૩ ધનુબ્યને ૩૨ અંગુલ ક્ષેત્ર જાણુવુ તથા સર્વ સિદ્ધોની અપેક્ષાએ પીરતાલીસ લાખ ચોજન લાંબો અને પહુલો તથા ૩૩૩ ધનુબ્ય અને ૩૨ અંગુલ ઊંચો એટલો મોક્ષ ક્ષેત્ર છે અને કાલથી સાધપઅપઞ્વસિએ તથા મુક્તિ ક્ષેત્ર અપેક્ષાએ આસાધ એઅપઞ્વસિએ અને જે જ્ઞાન દર્શનાદીક ગુણુ પ્રગટ થયા તે ભાવથી મોક્ષ જાણુવુ.

હવે નવે પદાર્થ માલિકા અકેકા પદાર્થને વિષે ૧ પ્રત્યક્ષ ૨ અનુમાન ૩ ઉપમા ૪ આગમ એ ચાર ચાર પ્રમાણુ કહે છે જે પ્રત્યક્ષ આગલ વસ્તુ દખીચે તે પ્રત્યક્ષ પ્રમાણુ અને અનુમાને કરી વસ્તુને જાણીચે જેમ કુ

માઝથી અગ્ની ઇત્યાદિક અનેક હેતુએ કરી જાણુ તે અનુમાન પ્રમાણ અને જે વસ્તુને સાધરમીક વસ્તુની ઉપમા કરી જાણુ જેમ આ સરોવર સમુદ્ર સરીખો છે પાણીનું ખીંદ મોતી સરીખું ઇત્યાદીક ઉપમા પ્રમાણ જાણુ પણ ઉપમા એ પ્રકારથી કહેવાય એક દેશોપમા બીજી સર્વોપમા તેમાં દેશોપમા જે મ પુરિસ સિદ્ધાણ પુરિસવર પુડરિચાણ પુરીસવરગદ્ધ હથિણું ઇત્યાદીક દેશોપમા અને બીજી સર્વોપમા તે જેમ સસાર સાયરે ઘેરે જોણુ પડઇ કુરતરે ઇત્યાદીક સર્વોપમા અને આગમ પ્રમાણ તે જે ઇંદ્રીય તથા મનથી પરોક્ષ વસ્તુ ને આગમના વચનથી જાણુવી જેમ દેશ પ્રદેશના ભાંગા પરમાણુ તથા સાધારણ વનસ્પતીના વિચાર જાણુવો એ આગમ પ્રમાણ એ રીતે ચાર પ્રમાણ તે એકેકા પદાર્થ ઉપર જાણુવાને કહે છે.

પ્રત્યક્ષ જીવ તે ચેતના લક્ષણપણું અને અનુમાન પ્રમાણ તે બાજ ચુત્તાન વૃદ્ધપણે પ્રવર્તે જેમ દશવૈકલિકે અતુર્યાધ્યયને અભિક્ત પડિક્ત સકુચિયં પસારીયં રૂપ ભત તસિયં પલાઇય આગઇ ગઇ ઇત્યાદિક ત્રસ જીવોને જાણુવાના અનુમાન કહ્યાં છે તેમજ સ્થાવરના અનુમાન પણ શ્રીઆચારાંગે પ્રથમ શુતસ્કંધે શક્તપરીક્ષા અધ્યયને વનસ્પતી વૃક્ષાદિકના જીવ સદ્દેવાને અથ અંકુરાદિકથી લેઇ અનુમાન પ્રમાણ ગણુધરે બતાવ્યા તે અનુમાન પ્રમાણથી જીવ જાણુયે તથા ઉપમા પ્રમાણ તે જીવ અરૂપી આકાશવત ગ્રહો ન જીવ જીવ અનાદી અનંત જેમ ધર્મ દ્રવ્યાદિક સાસ્વતા તેમ જીવ પણ સાસ્વતા ઇત્યાદિક ઉપમાએ કરી જીવનું જ્ઞાપણુ કહેવું તે ઉપમા પ્રમાણ અને વળી ઉપમાએ કરી જીવનો જ્ઞાપણુ અનાદીપણુ હેતુએ કરી દઢાવીયે તેની રીત કહે છે.

ઇશ્વરવાદી કહે છે જીવનો કર્તા ઇશ્વર છે સર્વજીવજાકડેલોએ ઇત્યાદિક વચને કરી જીવનો કર્તા ઇશ્વર કહેવો છે એમ કહેવાથી જીવ વચનની વિરુદ્ધતા થઇ કેમકે જીવનાને તો જીવને અનાદી કહેવો છે માટે ઇશ્વરવાદીને પુછવું ને તમે ઇશ્વર કર્તા કહેો છો તો ઇશ્વરનું પણ કર્તા કહેવું નેઇશે અને ઇશ્વરનું કર્તા એ પરીપ્રજ્ઞની જ્યોતી કહેશે તો પરીપ્રજ્ઞનું કર્તા પણ કોઇક નેઇવે

ઈત્યાદિક વચન ધારણ છે તે સિખતા અથવા પ્રમાણે તે બીજા અંચોથી જાણી લેવા જેમ પરીશ્રદ્ધામાં કથ્યોત્તી અનાદી છે તેમ જીવ-પાણ અનાદી છે. ઇત્યાદિક ઉપમાયે કરી જીવનું સાસ્વતીપણું દેખાડે તે ઉપમા પ્રમાણ કહીયે. તથા ઉપમાયે કરી જીવનું સ્વરૂપ કહ્યું જેમ તિલમાં તેલ અને દુધમાં ઘૃત ઇશુમાં રસ તેમ કાયામાં જીવ ઇત્યાદિક ઉપમાયે જીવનું છતાપણું કહેવું તે ઉપમા પ્રમાણ જાણવું.

હવે જીવનું આગમ પ્રમાણ કહે છે જેમ આગમમાં ગણધરે કહ્યું કર્મ ક્રતાઅયંજવો કર્મચિંતાવિજીવમુણ્યદવો અરૂપીનિરચઅણાઈઓ અગુરુલહુગુણ જીવાણ ॥ ૧ ॥ જીવ કર્મનો કર્તા છે કર્મનો ભોક્તા છે અરૂપી છે નિત્ય છે અનાદી છે અગુરુધુ ગુણ છે એ રીતે જીવનો લક્ષણ કહ્યાં તે આગમ પ્રમાણથી. જીવનું સ્વરૂપ જાણવું તથા એક જીવના પ્રદેશ જે આકાશ પ્રદેશમાં અવગાહ્યાં તિહાં અનંતા જીવના પ્રદેશ અવગાહે તથા સાધારણ વનસ્પતીમાં એક વાળાંત્ર માત્ર અસમાં અનંતા જીવ છે તેમ એક શરીરમાં અનંતા જીવ છે ઇત્યાદિક આગમ પ્રમાણથી જીવને સદહીયે તે આગમ પ્રમાણ જાણવું ઇતિ.

હવે અજીવના ચાર પ્રમાણ કહે છે અજીવનું પ્રતક્ષ પ્રમાણ તો જડ લક્ષણથી જાણવું જડ છે તથા જીવથી વિપરીત જડ પુદ્ગળ સ્વભાવ અને વર્ણ ગુણાદિક દેખાય છે પણ હાથમાં આવે નહીં મિલાણ વિખરણ સ્વભાવ પ્રતક્ષ દેખાય છે તે પ્રતક્ષ પ્રમાણ અને અનુમાન પ્રમાણથી નવ જીવપણું પલટણ સ્વભાવપણું દેખીને જાણીયે જે એ પુદ્ગળ છે તથા જીવ પુદ્ગળને ગતિસહાય સ્થિતિસહાય અવકાશ દેવાના પ્રમાણથી જાણીયે છીયે જે એ જીવ અરૂપીનું ગુણ છે જેમ જીવ પુદ્ગળને સકપમાન દેખીને અનુમાનથી ધર્મદ્રવ્યના સ્વભાવ જાણાય છે અને અકપમાન દેખીને અનુમાનથી જાણીયે છીયે જે એ અધર્મદ્રવ્યના સ્વભાવ છે તેમજ જીવ પુદ્ગળ માંદો-માંદો મજા દેખીને અનુમાને જાણીયે છીયે જે એ આકાશદ્રવ્યના સ્વભાવ છે તેમજ એક દુગ્ધનો વાટકો કિનારા ભુધી ભરીયે જેમાં એકાંતુદ પણું બીજું પુણું મમાય નહીં એવા કાંશીને ભરીયે પણ તેમાં સાકરવાદીને નાખીયે તો સમાઈ જાય

એ આકાશનો ગુણ અનુમાને જાણાય છે એમ અનુમાન પ્રમાણથી સર્વ અજ્ઞદ્રવ્ય જાણ્યા જાય છે.

તથા ઉપમા પ્રમાણ તે જેમ ઇંદ્રધનુષ સધ્યારાગ પલટે છે તેમ પુદ્ગળનો રંગ અસ્થિર છે પલટન સ્વભાવ છે જેમ ગજકર્ણ અધીર છે તેમ પુદ્ગળ પણ અધીર છે ઇત્યાદિક અનેક ઉપમાએ કરી પુદ્ગળનો સ્વભાવ દેખાય છે તે ઉપમા પ્રમાણથી પુદ્ગળનું સ્વરૂપ જાણાય છે પુદ્ગળનો રંગ પલટયો દેખીને ઉપમા આપીએ તે ઉપમા પ્રમાણ જાણવું અને ચોથો આગમ પ્રમાણ તે જેમ અજ્ઞવના ખંધ દેશ પ્રદેશ તે આર દ્રવ્યના કદ્દા અને પાંચમા પુદ્ગળદ્રવ્યમાં પરમાણુ આદી ખંધ પ્રવર્તના દ્રવ્યગુણ પર્યાયના કથન જેમ સુત્રમાં પર્યાય વળી પરમાણુની અપેક્ષાએ એક વર્ણ એક ગદ્ય એક રસ એ રીપર્શ અને પરમાણુની રાશીમાં પાંચ લાંબુ એ ગદ્ય પાંચ રસ ચાર ફરસ એ સોળના પર્યાયની એક ગુણથી માંડીને યાવત અનંત ગુણ પયત વ્યાખ્યા કરવી તેને આગમ પ્રમાણથી પુદ્ગળ જાણીએ.

પુદ્ગળના વર્ણાદિકની પર્યાય પુદ્ગળથી ભીજ નથી જેમ સાકરદ્રવ્ય અને સાકરનો મીઠો રસ ભીજ નથી પણ દ્રવ્યગુણ પર્યાયના વ્યાખ્યાનમાં દ્રવ્ય પર્યાય વચન ચોગથી ભીજ કહેવામાં આવે છે જેમ સાકર મીઠો આંખલી ખાટી એ સખધ વચનથી ભીજભીજ દેખાય છે પણ આગમ પ્રમાણથી દ્રવ્યગુણ પર્યાય તે એકજ વસ્તુમાં છે પણ જુદા જુદા નથી એ આગમ પ્રમાણનો વિસ્તાર ઘણો છે તેનો અધિકાર શ્રીભગવતિ સુત્રના વીસમા સતકમાં ભાંગા કદ્દા છે તિહાંથી જોવું આગમ પ્રમાણ જાણવું.

હવે ધર્માશીકાયના ખંધ દેશ પ્રદેશના દ્રવ્યગુણ પર્યાય આગમમાં કદ્દા છે જેમ ધર્મદ્રવ્યના એક પ્રદેશમાં અનંતી પર્યાય છે કેમકે અનંતા જીવ પુદ્ગળને ગતિસહક આપે છે તેમાં ષટ ગુણ હાણી વૃદ્ધિ છે તથા ઉત્પાદવ્ય અને ધૂવના પર્યાય કરી સચુક છે તે ધર્મદ્રવ્યનો આગમ પ્રમાણ જાણવું એમ અધર્મદ્રવ્ય સ્થિતિ સહાયકારી છે શેષ ધર્મદ્રવ્યવત જાણવું તેમજ આકાશદ્રવ્ય સદા અવકાશનું દેવાવાળું છે અવકાશનો અગ્રીપાણુ અચ્ચેનપાણુ અનંતપાણુ

ઈત્યાદીક આગમથી જાણીયે તે આગમ પ્રમાણ કહેવું વળી કાળદ્રવ્યનું પણ એમજ અરૂપી અચેતનપણું અનંતપણું અપ્રદેશીપણું છે પણ વસ્તુને નવી છાણું થવાનું સાધકારી છે તે એક સમયમાં અનંતી પર્યાય છે કેમકે તેહીજ સ-સમય અનંતા જીવ પુદ્ગલ ઉપર વર્તે છે ઈત્યાદીક વિસ્તારે અજીવના ભેદ આગમ પ્રમાણથી કહ્યા.

હવે પુણ્યના ચાર પ્રમાણ કહે છે જેમના ક્ષણજ્ઞ મનોક્ષરૂપ મનોક્ષ ગદ્ય મનોક્ષગ્ન મનોક્ષ રૂક્ષ મન સુખ કાયસુખ એ આઠ પ્રકારની સાતાવે દની છે પ્રત્યક્ષ પ્રમાણે પુણ્ય જાણવું તથા અનુમાન પ્રમાણે તે રૂઢી સપ દારૂપ બલ જાતી કુલ ઇશ્વરતા અધીક દખીને અનુમાનથી જાણીએ જે પુર્વે એણે પુણ્ય ઘણાં કકયાં છે જેમ વિપાક સુત્રે સુખાહુ કુમરનો સૌભાગ્ય દખી ને ગાત્રમાદીક સાધુએ જાણ્યું જે એ કુમરે પુર્વે મોહોટા પુણ્ય કીધાં છે તે પુણ્યનું અનુમાન પ્રમાણ કહીએ.

હવે પુણ્યનો ઉપમા પ્રમાણ તે જેમ પુણ્યવંત જીવને પુણ્યવતની ઉપમા આપીએ તે ઉપમા પ્રમાણથી પુણ્ય ફલ જાણાય જેમ ઉતરાધ્યયનના એકવીસમા અધ્યયને પાસાએકી લેઈકરમે દેવોદાગદ ગોજહા તથા ચદોઈવ તારાણું ભરહોઈવ મણુયાણું ઇદાઈવિદવાણું એવી ઉપમા જેહને આપીયે તેના અધીક પુણ્ય જાણીયે.

હવે પુણ્યનો આગમ પ્રમાણ તે શુભ પ્રકૃતીને શુભ યોગથી બાંધ્યા પુણ્ય બધ થાય છે જેમ કાણાંગે ચતુર્થસ્થાને સુચિનાકમા સુચિનાફલાભવનિ ઈત્યાદીક આગમ વચનથી શુભ બધને પુણ્ય કહીએ તે આગમ પ્રમાણ તથા આગમ વચનથી પુણ્યના ભેદ જાણીએ જેમ પુણ્ય પ્રકૃતિ તે ઉચ ગોત્ર શુભ વર્ણાદીક અને સ્થીત પુણ્ય તે દીર્ઘ દેવાયુ મનુષ્યાયુ વળી અનુભાગ તે પુણ્યના રસની હાની વૃદ્ધિ જેમ પાણીમાં મિશ્રી થોડી નાખે તે પાણી થોડો મીઠો થાય અને ઘણી મીશ્રી નાખે તે ઘણો મીઠો થાય તેમ પુણ્ય ના પણ અનુભાગ તથા રસમા ષટ ગુણ હાની વૃદ્ધિ તે પુણ્ય પ્રકૃતીમાં અનંતિ પર્યાય છે પુણ્ય રૂપ પુદ્ગલની વર્ગીકા અનંતી છે જેમ દેવાયુ તે પ

હય પ્રકૃતી છે પણ તેમાં કાલા પેક્ષાએ ચાઠાણુ વલિયા છે માટે જેમ જેમ શુભ યોગ વ્યાપારની વૃદ્ધી તેમ તેમ પ્રહયની વૃદ્ધી ઇત્યાદીક આગમ પ્રમાણ થી પ્રહય જાણવું તથા પ્રહયનું બધી પ્રહય જેમ તીરથકરને અને ડર્યાનું બધી પાપ હરીકેસી મુનીરાજને પાપાનું બધી પ્રહય જેમ ગૌશાલાને તથા અનાર્ય રાજાઓ પ્રમુખને તથા પાપાનું બધી પાપ જેમ નારકીમાં નાગશ્રી છે ઇત્યાદીક બેદ પુન્ય સ્વરૂપના આગમ પ્રમાણથી જાણીએ.

હવે પાપના ચાર પ્રમાણ કહે છે પાપના ચાર પ્રમાણ પુન્યથી વિપરી તપણે જાણવા એટલે જે છવ આઠ પ્રકારની અશાતા ભોગવતો દેખાય તે પ્રત્યક્ષ પ્રમાણે પાપ જાણવું કોઈને કષ્ટ દુઃખ ભોગવતો દેખીને જાણે જે એ જીવુર્ણે પાપ કીધાં છે તે અનુમાન પ્રમાણે પાપ તથા જેમ એ નારકીના દુઃખ સરીખા દુઃખ ભોગવે છે એમ કહીએ તે ઉપમા પ્રમાણે પાપ અને કરમનો પ્રકૃતિ સ્થિતી અનુભાગ અને પ્રદેશ બંધ તે અશુભ હોય એટલે પુન્યથી વિપર્યયદલિયા હોય તે આગમ પ્રમાણે પાપ જાણવું.

હવે આશ્રવના ચાર પ્રમાણ કહે છે જે યોગના વ્યાપારનું સંકેપમાનપણું તે પ્રત્યક્ષ પ્રમાણે આશ્રવ કહીએ વળી અનુમાન પ્રમાણે અત્યાગ ભાવને આશ્રવ કહીએ તથા જેમ તક્ષાવને ગડનાલો તથા હવેલીને ખારણો અને નાવાને ડિદ્ર વળી મુઠને નાકો એ ચાર ઉપમાએ છવને આશ્રવનું આવણું થાય તે ઉપમા પ્રમાણે આશ્રવ કહીએ તથા જે અપ્રત્યાખ્યાની ક્રોધ માન માયા લોભ એવા ચાર કષાયના પ્રમાણ મળી દસરૂપ સ્કંધ થઈને આત્માના અકેક પ્રદેશ વર્જાણા ચોહોટી છે તે વર્જાણાને આગમ પ્રમાણે આશ્રવ કહીએ

હવે સવરના ચાર પ્રમાણ કહે છે પ્રત્યક્ષ પ્રમાણે સવર તે યોગ નિરૂધનને કહીએ તેમાં જે દેશથી યોગ નિરૂધન તે દશ સવર તથા સર્વથી યોગ નિરૂધન તે સર્વ સવર કહીએ ઇત્યાદીક વિસ્તાર ધણો છે જેમ જેમ યોગ વ્યાચાર નિરૂધન થાય તેમ તેમ સર્વ સવર ગુણ પ્રુષ્ઠ થાય અને જે સાવધ યોગના ત્યાગ તે અનુમાન પ્રમાણ સવર જેમ હવેલીને ખારણો રૂધવાથી જાણુસ-આવતાં બધાં થાય તે દૃષ્ટિ છવને યોગ નિરૂધન કરવાથી આવતા

કર્મ રોકાય જેમ નાવનો છિદ્ર રૂધવાથી પાણી આવતું બંધ થાય તેમ જીવ
ને પચખાણ કરી અશ્રવને રૂધ જેમ તલોવની મોરી રૂધવાથી પાણી આવ
તું બંધ થાય તેમ જીવના ચોગ વ્યાપાર રૂધને કરવાથી કર્મનું આવકું બંધ
થઈ જાય જેમ મુઈના માકો રૂધવાથી માંહે દોરો આવી શકે નહીં તેમ જીવ
ના ચોગ રૂધવાથી કર્મ આવતા રહે એમ ઉપમા પ્રમાણ સંવર કહીયે તથા
જે આત્માનુ સ્થિરતાપાણુ અક પ્રપાણુ ચોગ વ્યાપર રહિતપાણુ દશથી અને સ
વથી ચોગ રૂધનપણુ કરી આત્મા નિશ્ચલપણુ થાય આત્મા પોતાના ગુણને
સંયુક્ત થાય તે આગમ પ્રમાણ સંવર આત્માને કહીયે.

હવે નિરઝરાના ચાર પ્રમાણ કહે છે જે બાર ભેદ તપસ્યા કરીને કર્મનું
છેદ કરે તે પ્રત્યક્ષ પ્રમાણ નિરઝરા કહીયે અને બાર ભેદ તપસ્યા કરવાથી
કર્મના દલીયાખીરે તેથી આત્મા નિરમલ થાય તે નિરમલપણુ થકી જ્ઞાન
દર્શનાદીક નિજ ગુણ પ્રગટે જેમ મલીન વસ્ત્ર બાર પાણી તથા અગ્નીના
સંયોગે ધોવાથી મલ ટાળીને નિરમલ થાય તેમ જીવ પણ બાર ભેદ તપસ્યા
કરી કર્મરૂપ મેલને ટાળી નિરમળ થાય તથા જેમ સુવર્ણ ખીજ ધાતુના સ-
યોગથી મલિન હોય તે અગ્ની ટંકણુબાર કારીગરના સંયોગથી મેલ ટળે તે
મ બાર ભેદ તપસ્યા કરવાથી આત્મામાંથી કર્મરૂપ મેલ ખીરે તથા જેમ સુ
ર્ય અબ્રપટલથી ઢાંક્યો તેજહી ન થાય પછે વાયુના પ્રયોગથી વાદળાં મીટી
જાય તેવારે સુર્યના તેજ પ્રગટ થાય તેમ જીવ સંસારી જીવના પોતાના અન
તા ગુણ તે કર્મરૂપ મેલથી ઢંકાણા છે તે બાર ભેદની તપસ્યા રૂપ વાયુના
પ્રયોગથી કર્મરૂપ મેલના પડલ મટી જાય તેવારે પોતાના ગુણ પ્રગટ થાય ઇ
ત્યાદીક ઉપમાયે કરી ઉપમા પ્રમાણ નિરઝરા કહીયે.

અને જે નિરઝરાથી જ્ઞાન દર્શન ચારીત્ર રૂપ પોતાના ગુણની વૃદ્ધી
થતી દેખાય તથા દેવાયુ પ્રમુખનું પામવું તે નિકલેદ્રીયાદીકથી ઉત્તરવલપણુ પા
મવું કહેવાય એમ નિરઝરાથી જે સંયોગયમ વૃદ્ધી થાય તે અનુમાન પ્રમાણ
નિરઝરા જાણવી.

તથા જે પ્રવર્તનની અધિવાજી રહિત હોઈ નિરોધન રૂપ કરે તે આ

તમાને ઉન્નવલપણેસમ્યક્ત્વ સહિત સકામ નિરજરા થાય તે આગમ પ્રમાણ નિરજરા કહીયે.

હવે બધા તત્વના ચાર પ્રમાણ કહે છે તેમાં જે છવ્વ અને પુદ્ગલ ખી રત્નીરત્નીપરે લોલી ભુત થઈ રહ્યો છે છવ્વ અછવ્વ બેહુ મદ્યા શરીરાકાર પ્રયોગ શા પુદ્ગલ પરીણમ્યા દેખાય છે તે પ્રત્યક્ષ પ્રમાણ બધ કહીએ.

તથા તીરથંકર ગાણધર કેવલ જ્ઞાની અને છદ્મસ્થ મુનિરાજના ઉપદેશ સાંભળે એણે શાય વ્યામોહ ભ્રમ ઇત્યાદીક અજ્ઞાત જાય નહી તેથી અનુમાન જાણીએ જે એને મિથ્યાત્વાદીક કર્મ પ્રકૃતિના બધ અતી કઠીન છે જે મ પ્રસન્નત ચક્રવર્તીને ચિત મુનિશ્વરે કહ્યો નિયાણુ મસુહંકંકં ઇતિ વચનાત એ મ અનેક હેતુથી અનુમાન પ્રમાણ બધ જાણીયે.

તથા સોલ પ્રકારથી આયુ ચાર ગતિના બંધ કહ્યો છે તે કૃત્ય વિના અનુમાનથી ગતિમાં જાયો તો પાણુ અનુમાન પ્રમાણ બધ જાણીએ તથા ન રકાદીકના આત્માના લક્ષણુ દેખીને જાણીયે ઇત્યાદીક વિસ્તારથી અનુમાન પ્રમાણ બધ કહીએ.

હવે ઉપમા પ્રમાણ બધ કહે છે પ્રકૃતિ બધ તે સ્વભાવ રસને ન્યાયે સ્થિતી બધ તે કાલ મર્યાદાને ન્યાયે અનુભાગ બધ તે સુખ દુઃખ વિપાકપણાની ષટગુણ હાનિ વૃદ્ધિ તે અનુભાગ રસની હાની વૃદ્ધિ જેમ શેર પાણી માં અદ્ય મીશ્રી નાંખીયે તો અદ્ય મધુરપણુ થાય અને ઘણી મીશ્રી નાંખીએ તો ઘણું મધુરપણુ થાય તેમ શુભ કરમના રસ પણ તીવ્ર મંદ પરીણામની હાની વૃદ્ધિથી કર્મના રસનો તીવ્ર મદ્યપણુ જાણાય અને અશુભ કરમના રસ પણ હાની વૃદ્ધિ શુદ્ધ છે તે આવી રીતે જેમ શેર પાણીમાં ઘોડો નાંખ નાંખીયે તો ઘોડો કટુકપણુ થાય અને ઘણો નાંખ નાખતાં ઘણુ કટુકપણુ થાય ઇત્યાદીક હેતુથી અનુભાગબધ રાશ જાણીયે અને પ્રદેશ બધ તે છવ્વના એકેક પ્રદેશ ઉપરે અનંતી અનંતી કર્મ વર્ગણુ રહીછે જેમ સોતારની પાસે બોડલ જે થાય છે તેના પટલ પરસ્પર મિલેલા રોય તેમ ન્યાસ પણ હોઈ તેમ કર્મવર્ગણુ તે છવ્વના પ્રદેશ પ્રદેશ સંઘાતે રહે તે મ

દેશબધ કોઈ જીવને અલ્પ હોય કોઈ જીવને પ્રહુત્વ હોય ઇતિ પ્રદેશબધાએ ઉપમા પ્રમાણબધ કહ્યો.

હવે આગમ પ્રમાણ બધ કહે છે જીવનાં શુભાશુભ અધ્યવસાય શુભાશુભ યોગ શુભાશુભ ધ્યાન શુભાશુભ લેશ્યા શુભાશુભ પરીણામ ઇત્યાદીકથી બધ થાય છે તેને આગમ પ્રમાણ બધ કહીએ એ રીતે બધ તત્ત્વના ચાર પ્રમાણ કહ્યા.

હવે મોક્ષના ચાર પ્રમાણ કહે છે તેમાં જે દેશથી ઉન્નવળ થઈને સ્વચ્છ જ્ઞાન દર્શનાદિક ગુણ પ્રગટે થાય અને શુભ પ્રકૃતિના સ્વભાવથી અશુભ પ્રકૃતિના ક્ષપણથી જીવ ઉત્તમ પદ જે તીર્થંકરાદિક પદ પામે તેને પ્રતક્ષ પ્રમાણે મોક્ષ કહીએ જેમ ઘાતી કર્મ ખખ્યાથી નિશ્ચે મોક્ષ છે તે પ્રતક્ષ પ્રમાણે મોક્ષ છે.

અને અનુમાન પ્રમાણથી દર્શન મોહનીય કર્મ ખખ્યાથી તથા ચારીત્ર મોહનીય કર્મ ખખ્યાથી મોક્ષ છે એ રીતે જે જાણુવું તે અનુમાન પ્રમાણે મોક્ષ કહીએ તથા ઉપમા પ્રમાણ તે જેમ દબ્ધ બીજને અકુશ ઉગે નહી તથા જેમ ઘૂત સીંચવાથી અગ્રીમંદપાણુ પામે નહી તેમ કષાયના ક્ષયથી જીવ વીતરાગપણથી હાયમાન પરીણામી ન થાય ઇત્યાદીક અનેક રીતથી ઉપમા પ્રમાણે મોક્ષ જાણીએ અને આગમ પ્રમાણ મોક્ષ તે અનંત ચતુષ્ઠય પ્રગટે થયા જેમ જેમ અનુક્રમે સુત્રોક્ત કર્મ પ્રકૃતિ ખપાવે તેમ તેમ જીવના નિર્જ ગુણની લબ્ધી પ્રગટે તે જેમ પ્રથમ મોહનીય કર્મની મિથ્યાત્વ મોહનીય ખપાવે પછે અનંતાનુબંધીયા કષાયની ચોકડી ખપાવે પછે મિથ્ય મોહની ખપાવે પછે પ્રત્યાખ્યાનીયાની ચોકડી ખપાવે ઇત્યાદીક મોહનીય કર્મની પ્રકૃતિ ખપાવ્યા પછી જ્ઞાનાવરણી દર્શનાવરણી અંતરાયકર્મ એ રીતે જેમ જેમ ગુણસ્થાન માર્ગણા ગુણસ્થાન ક્રમારોહ થાય તેમ તેમ જીવને મોક્ષ થાય તે આગમ પ્રમાણે મોક્ષ જાણવો ઇતિ.

હવે એકેક પદાર્થ ઉપર સાત નય કહે છે તેમાં પ્રથમ નયનુ સ્વરૂપ દખાડે છે જે એક વસ્તુમાં અનંતા સ્વભાવ છે તે અનંતા સ્વભાવની જે પ્ર-

કૃતિ સ્વભાવ રૂપ વચન જોલણુ એટલે વસ્તુના પ્રત્યેક પ્રત્યેક ગુણુ પ્રધાન અવલખીને જે વચન જોલણુ તેને નય કહીયે.

દેશાંત જેમ કોઈકે પુછ્યું જે ધાન્ય શાથી નીપજે છે તેવારે એકે કહ્યો ઉદેકથી ખીજે કહ્યો પૃથ્વીથી ત્રીજે કહ્યો હલથી ચોથે કહ્યો ખગદથી પાંચમે કહ્યો ખીજથી છઠ્ઠે કહ્યો રતુથી સાતમે કહ્યો ભાગ્યથી એ સર્વ એકેક અંશ ગ્રહી શબ્દ જોલ્યા તે સર્વ એકેકા દશે સત્ય છે પણ સર્વ દશે સત્ય નથી તેમજ એકે નયના પક્ષ તે એક દશ વાચક છે અને જે સાતે નયને અનુસારે વચન જોલીયે તે સર્વ દશે સત્ય જાણુ એ રીતે જે નયાત્મ જ્ઞાન સેમજણુ તે સમ્યક્ત છે પણ હાં એક નયને અવલખી ખેંચ કરી રહેણુ તે મિથ્યાત્વ છે એ શ્રીઅનુચોગ દ્વારમાં કહ્યું છે.

હવે એ નયનાં મુગ જે ભેદ છે તેમાં એક વ્યવહાર નય ખીજે નિશ્ચે નય તેમાં વ્યવહાર નયના વલી ચાર ભેદ છે એકે નૈગમ નય ખીજે સગ્રહ નય ત્રીજે વ્યવહાર નય ચોથો રજુસુત્ર નય એ ચાર નય વ્યવહારના છે અને એક શબ્દ નય ખીજે સંભીરૂઠ નય ત્રીજે એવંભુત નય એ ત્રણ નિશ્ચે નય છે માટે નિશ્ચેના ભેદમાં ગણાય છે વળી તેમાં કોઈક વચનની અપેક્ષાયે રજુસુત્ર નય પણ નિશ્ચે નયમાં ભળે છે તે પણ છત્ર વચનની અપેક્ષાયે લીધો છે હવે જેમાં વસ્તુના દ્રવ્યની મુખ્યતા પ્રતિભાસે છે તેને વ્યવહાર નય કહીયે અને જેમાં વસ્તુનો નિજ સ્વભાવ અલ્પતર ગુણુ પ્રતિભાસે છે તે નિશ્ચે નય કહીયે.

હવે વ્યવહાર જે કહ્યા છે એક શુદ્ધ વ્યવહાર ખીજે અવિશુદ્ધ વ્યવહાર તે વ્યવહાર તો જે વસ્તુમાં ખાલ પ્રવર્તન રૂપ તેને કહીયે જેમ વિવહરતીતી વ્યવહાર હવે વસ્તુનો જે ખાલ પ્રયોગ શુભપણે પ્રવર્તન રૂપ તેને શુદ્ધ વ્યવહાર કહીયે તથા જે ખાલ પ્રયોગનો અશુભપણે પ્રવર્તન તે અશુદ્ધ વ્યવહાર કહીયે એનાં જાણપણુ યદ્યપી અતી વિસ્તારપણે છે તથાપી ઇહાં અલ્પપણે હેતુએ કરી દખાડીએ છીયે.

જેમ જીવદ્રવ્ય એક વસ્તુ છે તેણે ખાલ પ્રવર્તન તે સારીર ઇદ્રીય ત-

યા યોગનું પ્રવર્તનને કહીએ છીએ તેમાં શરીરથી પડીલેહણા પ્રમુખા શુભ કાર્ય નુ જે કરવુ તેમ વસ્તુતાં થકાં શુદ્ધ વ્યવહાર કહીએ અને એજ શરીરથી ને સ્થિતિથીકનુ આર્ભાગન પ્રમુખ કરવુ તે અશુદ્ધ વ્યવહાર કહીએ એવી રીતે બીજી અશુદ્ધ પ્રમુખ ઇંદ્રીયાના પ્રયોગ પણ કહેવુ તે આવી રીતે ને શાસ્ત્ર અવલુ ઇંદ્રીયા સુમત્રીએ વસ્તુતા સ્વાધ્યાય કરવુ શીત તાપાદિક સહન કરવા તે શુદ્ધ વ્યવહાર અને વિકથા અવલુ નૃત્યાવલોકન તથા સુગધાનુરાગ રસાદિકનુ ગંધીપણુ સેનદિકે સચન કરવુ મૈથુનાદિ શેવવાં ઇત્યાદિક સર્વ અશુભ વ્યવહાર છે એ સજ્જ ને શુભ અશુભ યોગનુ પ્રવર્તન તે શુભાશુભ વ્યવહાર છે પણ ઇંદ્રીયા કારણનું કાર્યને વિષે ઉપચાર છે તે માટે શુદ્ધ અશુદ્ધ વ્યવહાર તે શુભ અશુભ પણાનેજ ખતાવે છે.

પણ અશુદ્ધ વ્યવહાર તો વીતરાગ અવસ્થાને છે તે પાછલા ત્રણ પર્યાયારથીક નય છે તેમાં સમાયછે તત્ત્વ કેવળી ગમ્ય એવીજ રીતે વ્યવહાર નયમાં પણ શુદ્ધ અશુદ્ધપણુ દખાડયું છે જેમ શુદ્ધ નૈગમ અવિશુદ્ધ નૈગમ ઇત્યાદીક વિસ્તારે કહેવુ જોઈએ પણ અદ્ય ભુધીને અથનુ ગીરવ સમજવુ કે સ્ત્રી થાય તે માટે સંકેપે કહ્યું છે.

ઇંદ્રીયા કોઈ પુછે ને વસ્તુ તો દ્રવ્ય ગુણ પર્યાય રૂપ ત્રણ પ્રકારે કહી છે પણ ન્યાયિકારે તો એક દરવ્યાર્થીક નય અને બીજા પર્યાયાર્થીક નય કહ્યો છે પણ ત્રીજા ગુણાર્થીક નય કેમ કહ્યો નથી હવે ગુરુ ઉત્તર કહે છે ને જીવાદીક પદાર્થના દરવ્ય ગુણ પર્યાય ત્રણ કહ્યા અને નયમાં દરવ્ય પર્યાય બે કહ્યા માટે એ સાત નયમાં ને પર્યાયાર્થીક નય છે તેહીજ ગુણાર્થીક છે કેમ કે પર્યાયમાં ગુણ અંતર ભુત છે માટે દરવ્ય પર્યાય બેજ કહ્યા એ રીતે એ સાત નયના વિસ્તારે બેદ વિજ્ઞાન નય ચક્ર અંથથી જાણવુ.

હવે જીવાદીક નવ પદાર્થને સાત નયે કરી શી રીતે સદ્દેહીએ ઇંદ્રીયા સમજીના વિસ્તાર છે તે જાણવાથી સાતે નયે કરી જીવ જોડીએ માણુ ઇંદ્રીયા એક નયના વચન કહેનારને બીજા નયવાળો માને નહીં તોપણુ તેને જાણે

કહે નહી કેમકે નયાત્મ જ્ઞાનનું એહીજ સ્વરૂપ છે નિજ નિજ નય પોત પોતાને અભિપ્રાયે સત્ય છે તેના દ્રષ્ટાંત કહી દેખાડે છે જેમ સ્ત્રીને કોઈ બે ન માને છે કોઈ દીકરી માને છે કોઈ માતા માને છે કોઈ સ્ત્રી માને છે ઇત્યાદિક વિકલ્પ સર્વે સ્ત્રીમાં સંભવે છે કેમકે પુત્રની અપેક્ષાએ માતા પણ છે અને ભાઈની અપેક્ષાએ બેન પણ છે પિતાની અપેક્ષાએ પુત્રી પણ છે ભર્થારની અપેક્ષાએ ભાર્યા પણ છે.

એમજ જીવાદીક નવ પદાર્થને વિશે પણ નિજ નિજ અભિપ્રાયે પ્રત્યેક પ્રત્યેક જે વિકલ્પ સંભવે છે તે નય જાણવા એ સાત નયના સાતસો ભેદ શ્રી અનુચોગદ્વાર સુત્રે પરખ્યા છે તે જીવ પદાર્થને નયાનુસાર વચનમાં અજીવ જે પુદ્ગલ છે તેને જીવ કહ્યા છે તે કેવી રીતે જે શ્રી ઠાણાંગે સંભવતિવા આવલીયાતિવા જીવાતિવા અજીવાતિવા અપ્રવચ્યતિ એ રીતે સમય આ વલિકા પ્રમુખને જીવ અજીવ કહ્યા છે તથા પ્રયોગશા પુદ્ગલને જીવ કહીએ છીએ એ રીતે જોલનારના જે અભિપ્રાય તેહની નિશ્રાએ જે વચન છે તે નય અપેક્ષાએ વચન છે તેણે કરી સાત નયે કરી જીવ જોલાય છે તે કહે છે

હવે એ સાત નય જીવ તત્વ ઉપર કહે છે તેમાં નૈગમ નય નિમત્તે પૃથક પ્રાણ સહિત શરીર છે તે પ્રયોગશા પુદ્ગલ છે તે શરીરાવગાહી ધર્માશ્તીકાય આકાશાસ્તીકાયના દેશ પ્રદેશને પણ અવગાહી રહ્યા છે તે સર્વના પીઠ છે તેહને જીવ કહી જોલીએ છીએ. જે આ મનુષ્ય છે આ વૃષભાદીક છે તે જીવ છે તે નૈગમ નયના વચન છે જે એક અશને સપુર્ણ વસ્તુ માને તથા કારણને કાર્ય માને તે નૈગમ નય કહીએ.

ખીન્ને સગ્રહ નયને મતે અસંખ્યાત પ્રદેશ અવગાહનાવતને જીવ કહે છે ઇહાં પણ ધર્મ અધર્મ તથા પુદ્ગલને જીવમાં ગણી લીધા પણ એક આકાશ ટાળ્યો આકાશના અસંખ્યાત પ્રદેશે જીવ રહે છે તે આકાશ ખેત્રી છે તે માં જીવ છે એ વચને આકાશ ટાળ્યો.

વ્યવહાર નયના મતે ઇંદ્રીઅત્રી વાસનાને જીવ કહે છે પણ મોહિટા શરીર સખધી પુદ્ગલ તથા ધરમાસ્તીકાય અને અધરમાસ્તીકાય

ટાળી નાખ્યા પણ દ્રવ્ય લેશ્યા દ્રવ્ય યોગ ને મલ પ્રમુખ તે સર્વ પુદ્ગલ સ્તીકાય છે પણ જીવનો વ્યવહાર છે કેમકે વાસના જીવ છે તો છે જીવ શરીરથી નીકળ્યાપ છે તે પુદ્ગલો ઇદ્રીયાકાર તો છે પણ જીવ વાસના નથી માટે ઇદ્રીય વિકારને વ્યવહાર નય જીવ કહે છે પણ નિશ્ચયથી તો પાંચ લેશ્યા યોગ ઇદ્રીયા તે જીવથી ન્યારા છે પણ વ્યવહાર દખીને જીવ કહેવામાં આવે છે તે વ્યવહાર નય જાણુવું.

રૂપ સુત્ર નયને મતે ઉપયોગને જીવ કહે છે ઇહાં ઇદ્રીય લેશ્યા તથા યોગના વ્યવહારથીય પુદ્ગલ સર્વ ટાળી નાખ્યા પણ શુદ્ધ અશુદ્ધ એ બે ઉપયોગને જીવ કહે છે તેમાં અજ્ઞાન ઉપયોગ તે મિથ્યાત્વ મોહનીય કર્મની વર્ગણના પ્રયોગથી છે તે અજ્ઞાનીપણુ તો ઉદ્દેક છે તે માટે કરમનો પરીણામ મિશ્રીતથી અજ્ઞાનીપણુ જીવને છે તે અજ્ઞાન તો અશુદ્ધ ઉપયોગ છે પણ રૂપ સુત્ર નયાનુસાર કર્મ વર્ગણના દલને અનુસારે ને ઉપયોગ છે તે જીવમાં ગણી લીધો છે.

શબ્દ નયને મતે જીહાં જીવ શબ્દનો અરથ મળે તેને જીવ કહે છે ને મ જીવ જીવિત જીવસઘ એટલે પુર્વે જીવતો હતો હમાણાં જીવે છે અને આ ગલે જીવસે એહવો અર્થ મળે તેને જીવ કહે છે એણે દ્રવ્ય આત્માને જીવ સદ્દહ્યો પણ તે જસ કાર્મણાના પ્રયોગશા સુદમ પુદ્ગલ તે જીવને અનાદીના સગી છે કેમકે અતીત કાલે જીવની સાથેજ સ્થા છે તેને પણ જીવ માં ગણી લીધા તે શબ્દ નય જાણુવું.

સમભિરૂઢ નયને મતે શુદ્ધ સત્તા ધારક નિજ ગુણ રમાણુપ સમ્યક દ્રષ્ટીવત અનુભવ રસ આસ્વાદિતને જીવ સદ્દે એટલે ક્ષાયક સમ્યક્તિને જીવ સદ્દે.

એવભુત નયને મતે સિદ્ધને જીવ કરી સદ્દે નિશ્ચય જીવ તે કર્મ કલક ગદ્ધત પરમાત્મા રૂપ નિરમલ જ્ઞાન દરશનને જીવ સદ્દે એ રીતે જીવ ને માત્ર નય કરી અપેક્ષાએ કહીએ છીએ.

હવે અજીવ સાત નયે કરી બોલીએ છીએ તેમાં નૈગમનયાનુસારે અજીવના પ્રદેશને અજીવ કહે તે અજીવના પાંચ પ્રકાર છે તેમાં પ્રથમ ધરમા સતીકાયના સાત નય કહે છે ઇહાં નૈગમ નય તે કારણને કાર્ય માને તેથી ધર્મ દ્રવ્યના એક પ્રદેશને ધરમાસ્તીકાય માને કેમકે નૈગમ નયવાળો એક અસને વસ્તુ માને છે તે માટે ઇહાં ધરમાસ્તીકાયના એક પ્રદેશમાં પણ ચલાણુ સાહાય ધરમ છે તેમ સર્વ ધરમાસ્તીકાયમાં પણ ચલાણુ સહાય ધરમ છે માટે નૈગમ નય એક પ્રદેશને પણ ધરમાસ્તીકાય માને.

સગ્રહ નયે ધરમાસ્તીકાયને મ્ચાગે જડ ચેતને ચલાણુ ધરમ છે તે એક જ ધરમ દ્રવ્ય છે ઇહાં દેશ પ્રદેશની વિવક્ષા કરી નહી તે સગ્રહ વળી વ્યવહાર નયે ચલાણુ સહાય ધર્મ દ્રવ્યથી જીવ તથા પુદ્ગલ તે ગતિ ગમન કરે છે પણ તેમાં ષટગુણ હાનિ વૃદ્ધિ છે તે ધરમ દ્રવ્યના વ્યવહાર છે તથા રૂપ સુત્ર નયને મતે જીવ પુદ્ગલ જે વર્તમાન કાળે ગતિ ગુણ કરે તેને ધર્મ દ્રવ્ય કહે પણ અતીત અનાગત કાળે વિનાશ થયા તથા નથી આવ્યા તેને રૂપ સુત્ર લેખામાં ગણે નહી અને શબ્દ નયને મતે ધરમાસ્તીકાયના ગુણને સ્વભાવને ધરમાસ્તીકાય કહે ઇહાં દેશ પ્રદેશાદીકને માને નહી એમ સ્વભાવની મુખ્યતા લઈને કહે તે શબ્દ નય જાણુ વળી સમભીરૂઢ નય તે ગુણને પરવર્તતા દેખીને જાણુ જે એ ધરમાસ્તીકાયના ગુણ છે એમ જ્ઞાના દીકના ઉપયોગને ધરમ દ્રવ્ય માને તે સમભીરૂઢ નય જાણુ અને એવજીત નયને મતે ધરમાસ્તીકાય દ્રવ્યના સપ્તભાગ સપ્તનય અને ચાર પ્રમાણના જ્ઞાનને ધરમાસ્તીકાય કહે જે જ્ઞાતા વસ્તુને માને તે ધરમાસ્તીકાય કહે એજ રીતે ધરમાસ્તીકાયનીયરે અધરમાસ્તીકાયના પણ સાત નય કહેવા.

અને આકાસ્તીકાયને નૈગમ નયે એક આકાશ પ્રદેશને આકાશકતીકાય કહે તથા સગ્રહ નય એગેલોએ એગેલોએ એમ કહે પણ ખદ દેશ પ્રદેશની વિવક્ષા કરે નહી અને વ્યવહાર નય ઉચા નીચા તથા તિરછા લોકાકાશ અને અલોકાકાશ દ્વિત્યાદીકને આકાશ કહે વળી રૂપ સુત્ર નયે આકાશ પ્રદેશ જે જીવ પુદ્ગલને અવકાશ આપે અને તેમાં જે ષટગુણ હાનિ વૃદ્ધિ ફી

યા કરોતે આકાશ દ્રવ્ય કહીએ તથા શબ્દ નય અવગાહ લક્ષણ પોલાડને આકાશ કહે અને સમલિરૂઢ નય આકાશનો વિકાશ ગુણ જીવ પુદ્ગલને કરે તે આકાશ એટલે આધિય વસ્તુને આકાશ કહે અને એવલુત નય તો આકાશનો દ્રવ્ય ગુણ પર્યાય વ્યય ધરૂવ ઉત્પાદના કાયકને આકાશ દ્રવ્ય કહે.

હવે કાલ દ્રવ્ય ઉપર સાત નય કહે છે તેમાં નૈગમ નય સમયને કાલ કહે કેમકે ત્રણ કાલના સમયનો ગુણ એક છે માટે તથા સંગ્રહ નયને મતે સમયાદીકથી માંડી અવસરપીણી ઉત્સરપિણુ પર્યંત કાલ પર્તણુ સ્વાભાવ રૂપ એક છે અને વ્યવહાર નયથી કાલ તે દિવશ રાત્રી બધા માસ સવત્સર પ્રમુખ અઢી દ્વીપમાં છે અને અઢી દ્વીપથી બાહર વ્યવહાર કાલ નથી કેમકે, તિહાં દિવશ રાત્રીની સખ્યા નથી અને અઢી દ્વીપમાં દિવશ રાત્રીની શખ્યા છે તે વ્યવહાર નય કાલ બનાવે.

રૂઝુમુત નય વર્તમાન સમયને કાલ કહે કેમકે અતીત કાલ વિનાશ પામ્યો અને અનાગત કાલ આવ્યો નથી. માટે વર્તમાનને કાલ કહે શબ્દ નય જીવ અજીવ ઉપર કાલ અનંત પર્યાય રૂપ વરતે છે તેને કાલ કહે અને સમલિરૂઢ નય જીવ પુદ્ગલની સ્થિતિ પુરાણ કરવાને સન્મુખ થયો તેને કાલ કહે એવલુત નય કાલના દ્રવ્ય ગુણ પર્યાયના કાયકને કાલ કહે.

હવે પુદ્ગલ દ્રવ્ય ઉપર સાત નય કહે છે નૈગમ નયને મતે બધા એક ગુણની મુખ્યતા લઈ બોલે જેમ એક ગુણ કાલા પુદ્ગલ છે તિહા ગદ્ય રશ સ્પર્શ પણ છે પરંતુ એક અસે કરી બોલીએ તે નૈગમ નય વળી સંગ્રહ નયને મતે એક પુદ્ગલ છે એવુ બોલવુ તે સંગ્રહ નયના વચન છે જો પણ પુદ્ગલ દ્રવ્ય અનંતા છે તોપણ સંગ્રહ નયના વચનમાં એક પુદ્ગલ દ્રવ્ય બોલાય છે અને વ્યવહાર નયના મતે એક વિશ્રા બીજા મીશ્રણ ત્રીજા પ્રયોગશા એ બાહ્ય વ્યવહાર દષ્ટે તે રીતે કહે વળી રૂઝુમુત નય વર્તમાન કાલે પુરન ગલન હોય તેને પુદ્ગલ કહે તથા શબ્દ નય પુરન ગલનની કીયાને પુદ્ગલ કહે તથા સમલિરૂઢ નય પુદ્ગલની પટગુણ હાની વૃદ્ધી તે ઉત્પાદ વ્યય ધ્રુવમાં છે તેને પુદ્ગલ કહે તેમજ એવલુત નય તો

પુદ્ગલના સ્વદરબ્ય સ્વક્ષેત્ર સ્વકાલ સ્વભાવના દરબ્ય ગુણ પર્યાયના સાયકને ઉપચોગ માટે પુદ્ગલ કહે.

હવે પુણ્ય ઉપર સાત નય કહે છે પુણ્યરૂપ કાર્યનો કારણ તે શુભ પુદ્ગલનો સચોગ છે જેમ વસ્ત્ર લુપ્તગુ ગળ અથ્થ પ્રમુખ દખીને જાણીએ છીએ એ એ જીવ પુણ્યવત છે એટલી વસ્તુ એને સ્વાધીન છે તે કારણને કાર્ય માનતા નૈગમ નયનુ વચન જાણીએ એ શુભ પુદ્ગલને પુણ્ય કહે.

સગ્રહ નયના મતે શરીરાદીક સુદર હોય જત્યાદિક ઉત્તમ હોય ઉચ્ચ જોત્ર શાતાવેદની પ્રમુખ જે વાણી છે તે પ્રચોગશા પુદ્ગલ છે તેને પુણ્ય માને ઇહાં જીવ પુદ્ગલ ભેલા ગણી લીધા,

વ્યવહાર નયને મતે શારીરી માનસી સુખમાં રમાણ છે અને આરોગ્યતા ઉત્ક્રા પ્રમુખ જે અવસ્થાઓ ધારે છે તે પુણ્ય પ્રકૃતિના વ્યવહાર છે જે ઇદ્રીયના મનોક્ષ વિષય પુરણ કરતા દખાય તેને વ્યવહાર નયને મતે પુણ્ય કહીએ.

રેન્દુસુત્ર નયાનુસારે સુભ કમૈના ભોગવનાર જીવને પુણ્ય કહીએ જેમ આ જીવ પુણ્યને પ્રભાવે આવાં સુખ ભોગવે છે એ દષ્ટાંતે જાણવું એટલે એ ને સપુર્ણ મનોક્ષ વસ્તુ તે પુણ્યને સચોગે છે એ જહાં જહાં જાય છે તિહાં તિહાં એને સ્વમેવ સુખ મળે છે એહવો પુણ્યવત જીવ છે એમ ને કહેવું તે રેન્દુસુત્ર નયનુ વચન છે ઇહાં જીવના કાર્મણ શરીરને પુણ્ય માને છે

શબ્દ નયાનુસારે વર્તમાન કાલે સાતા ભોગવતાને પુણ્ય કહીએ ઇહાં કોઈ પુછે ને રેન્દુસુત્ર નય અને શબ્દ નયમાં શો ફર છે તેને કહેવું ને રેન્દુસુત્ર નયવાળો ત્રણ કાલના સુખને પુણ્ય કહે છે અને શબ્દ નયવાળો વર્તમાનકાલ ગ્રાહી છે એટલે વર્તમાન સુખને પુણ્ય કહે છે તેનું દષ્ટાંત જેમ ચક્રવર્ત્યાદીક કોઈ પુણ્યવત જીવ વર્તમાન કાળે નિદ્રામાં સુતો છે પણ અતીત કાળે અનાગત કાળે સુખનું ભોગવનાર છે તે પુણ્યવત જીવ સુતો છે એમ રેન્દુસુત્ર નયનું બોલવું છે અને શબ્દ નય ગ્રાહી પુરૂષ તો સુનેલા માણીને પુણ્યવત ન કહે કેમકે એ નિદ્રા વ્યાપિત છે તે નિદ્રા તો પાપ પ્રકૃતિ છે તો

એસો પુણ્ય ભોગવે છે તે માટે પુણ્ય ભોગવવાને વખતેજ તેને પુણ્યવત કહે એમ શબ્દ નયનુ બોલવું છે એ નય પણ સુખ ભોગવવાને સમયે આત્મા પુદ્ગલિક સુખથી સાતા માને છે તેને પુણ્ય કરી માને છે.

સમભિરૂઢ નયના મતે, પુણ્ય પ્રકૃતિ પ્રયોગશાપણે પર્ણિણામીને આનંદ માં લીન થયો છે તેને પુણ્ય કહે તથા એવલુપ નયને મતે પુણ્યના ભોક્તા ને ક્ષાયકને પુણ્ય કહીએ.

હવે પાપ ઉપર સાત નય કહે છે પુણ્યની સાંતે નયે કરી વસ્તવ્યતા પુણ્યની પરે જાણવી પણ એ પાપ તે પુણ્યના પ્રતી પક્ષી છે માટે પાપની વસ્તવ્યતા પુણ્યથી વિપર્યાસપણે જાણવી.

હવે આશ્રવ ઉપર સાત નય કહે છે નેગમ નયાનુસારે કરમ રૂપ પરીણામ નયોગ જે પુદ્ગલ તેને આશ્રવ કહે વળી સગ્રહ નય મિથ્યાત્વાદીક કારણના પુદ્ગલ પ્રયોગશાપણે પર્ણિણમન રૂપ દલને આશ્રવ કહે છે તથા વ્યવહાર નય આત્યાગ ભાવને આશ્રવ કહે એટલે મિથ્યાત્વાદીકના ઉદયે વર્તતા અપચખાણુ ને આશ્રવ કહે એ વ્યવહારાનુસારે મિથ્યાત્વ દીક ચાર કારણમાં જે શુભાશુભ ચોગ વર્તે તેના વ્યાપાર તે શુભાશુભ આશ્રવ છે અને એકલો શુભ ચોગનો વ્યાપાર તે શુભાશ્રવ છે તથા એકલો અશુભ ચોગનો વ્યાપાર તે અશુભાશ્રવ છે.

રૂઢસુત્ર નયાનુસારે જે વર્તમાન કાળે શુભ અથવા અશુભ ચોગનો વર્તે તે વ્યવહારશ્રવ પણ અતીત અનાગતના અશુભ ચોગે વર્તતાને રૂઢસુત્ર નયની અપેક્ષાએ આશ્રવ કહે નહીં માત્ર વર્તમાન કાળના ચોગ વ્યાપારનેજ આશ્રવ કહીએ તો મિથ્યાત્વ અગ્રત પ્રમાદ અને કષાય એ ચાર આશ્રવ કહેવાના શો પ્રયોજન છે તેને ગુરુ ઉતર કહે છે જે મિથ્યાત્વાદીક ચાર આશ્રવ ને છે તે તો નિમીત કારણ છે અને મન વચન કાયાના ચોગ ને છે તે ઉપાદાન કારણ છે કેમકે મિથ્યાત્વ અગ્રત પ્રમાદ અને કષાયમાં જેવો જેવો ચોગનો વ્યાપાર વર્તે તેવો તેવો આશ્રવ કહીએ તેથી આશ્રવ તે ચોગ દ્વારે ન છે માટે મુખ્યપણે ચોગનેજ ગ્રહણ કીધું છે પણ એકલા મિથ્યાત્વાદીક ચારથીજ જવ કરમપણે પુદ્ગલોને આકર્ષણ કરી શકે નહીં પણ એ મિથ્યાત્વ

દીક ચાર માંહે ચોમના મળવાથી કરમરૂપ પુદ્ગલનુ આકર્ષણ થાય છે.

કરી શીખ્ય પુછે ને આત્મા યોગ દ્વારે કર્મ રૂપ પુદ્ગલને આકર્ષે છે પણ તે પુદ્ગલનો આત્માથી અતરાલ વરતીચે છીએ તેહને આકર્ષે છે કિ વા નથી આકર્ષે તો તેવારે ગુરુ કહે છે આત્માથી અતરાવરતી પુદ્ગલને ચિપટાઈને ખેંચવાની શક્તી નથી પણ આત્માવગાહી પુદ્ગલ પરમાણુ છે. તેહને આકર્ષાને બ્રહ્મણુ કરે છે.

છેલ્લાં પસ્તાવે લિખીએ છીએ એ શુભાશુભ યોગમાં વડગુણ હાનિ વૃદ્ધિ છે ને શુભપણે વૃદ્ધિ પામતા યોગ છે તેમાં મુખ્યતામાં શુભ યોગી છે પણ અશુભ યોગે મિશ્રીત છે એમજ અશુભ યોગની વૃદ્ધિ પામતા યોગમાં અશુભ યોગની મુખ્યતા છે પણ શુભ યોગે મિશ્રીત છે ઇહાં જેમ જેમ શુભ યોગના પર્યાય ઘટે છે તેમ તેમ અશુભ યોગની વૃદ્ધિ થાય એ રીતે જહાં શુભાશુભની હાની વૃદ્ધિ છે તિહાં એકાંતે શુભ યોગ અથવા એકાંતે અશુભ યોગ કિહાં પણ દખાતા નથી કેવળીને શુદ્ધ યોગ છે અને સંકષાઈને શુભ યોગ છે તે દીર્ઘ દષ્ટીએ વિચારજો ઇહાં કોઈ પુછે ને શુભાશુભ બેહુ યોગ કેમ કરે કેમકે એક સમયમાં બે યોગ કહ્યા નથી તે સત્ય છે મુખ્યતા માં તો એક છે પણ અશુભ, ભગ્યો તે ગાણતાપણે છે ઇહાં હેતુ ઘણા છે વિધી નિષેધ પણ ઘણા છે શ્રી ઠાણાંગની ટીકાકરે પણ ત્રીજે ઠાણે ફલાન્વ્યો છે તિહાં મુલા પાઠમાં તિવિહેવ વસાએ ધમ્મીએવસાએ અધમ્મીએવસાએ તથા સુઅગડાંગમાં અને પન્નવણામાં પણ મિશ્ર યોગ કહ્યા છે ઇમ સદહીએ છીએ તત્ત્વ તો કેવલી વાક્ય પ્રમાણુ છે ઇત્યાદિક શુભાશુભ યોગના વ્યયવહારને વ્યવહાર નયે આશ્રવ કહ્યો.

અને ર્જુસુત્ર તયના મતે વર્તમાન કાલે પ્રણ્યાશ્રવ છે અથવા પાપાશ્રવ છે તેમાં મુખ્યતાપણે યોગ વ્યાપારની ક્રિયાને આશ્રવ કહીએ.

શબ્દ નયે ને સ્થાનકથી આશ્રવ આવે તેના ઠેકાણાને આશ્રવ કહે એ શબ્દના મિથ્યાત્વાદીક પરિણામને આશ્રવ કહે તથા સમભિરૂઢ નય કર્મ બ્રહ્મણુ કર્યાનુ ને મુણુ છે તેને આશ્રવ કહે અને એવણુ નય તો આશ્રવ કહે.

કમપણાન આશ્રવ કહે ઇહાં અંથના ગૌરવપણાથી વિસ્તાર સંકોચી લખ્યું છે ગીતાર્થ સુધારસે એ રીતે આશ્રવના સાત નય કહ્યા.

હવે સંવર ઉપર સાત નય કહે છે નૈગમ નયને મતે જે શુભ યોગ તે સંવરનું કારણ છે માટે નૈગમ નય કારણને કાર્ય માને છે તે ન્યાયે શુભ યોગને સંવર કહે અને સંગ્રહ નય સમ્યક્તાદીક પરિણામને સવર કહે વળી વ્યવહાર નય ચારીત્રના વ્યવહાર જે પાંચમહાવ્રત તેને સવર કહે તથા રૂઝુસુત્ર નય વર્તમાન કાલે નવા કર્મ ન આવે તેને સવર કહે વળી શબ્દ નય સમ્યક્તાદિક પાંચને સવર કહે તિહાં શબ્દ નય પોશતા ચોથા ગુણુઠાણે વર્તનારો જીવ દશ સંવરી છે કેમકે સવરના પર્યાયમાં છે તે મિથ્યાત્વ સહ ચારણી પ્રકૃતિના અનાશ્રવ છે અણુગ્રહવો છે તે ન્યાયે કરી શબ્દ નયે સવર કહ્યો તથા સમભિરૂઢ નયવાળો સમ્યક્તાદિક પાંચ સવરે કરી જે કર્મ વર્ગીણાએ અલિપ્તપણા હોય અને મિથ્યાત્વાદિક પાંચ કારણની સિદ્ધતા મદ્ કરવી તથા રૂક્ષપરિણામથી કર્મની સ્થિતીના અલિપ્તપણા તે સમભિરૂઢ નય સવર કહ્યો અને એવજીવ નયના મતે શૈલેશી અવસ્થા આત્માના સ્થૈર્યરૂપ અકંપમાન થાવો એ ચઉદમા ગુણુઠાણાનું સવર જાણવો ઇહાં આત્માને સવર કહ્યો છે જેમ ભગવતિના પેહેલા શતકના નવમા ઉદશામાં કાલાસંવેસિય અથા સવર આચારાવરસસમ છે નેતિ વચનાત એમ આત્માના શૈલેશીપણાને સવર કહ્યો.

હવે નિરઝરાના સાત નય કહે છે નૈગમ નય શુભ યોગને નિરઝરા કહે સંગ્રહ નય કર્મ વર્ગીણાખિરે તેહને નિરઝરા કહે ઇહાં અકામ નિરઝરા તથા સકામ નિરઝરા સર્વ ગણી લીધી તથા વ્યવહાર નય ખાર ભેદ તપને નિરઝરા કહે કેમકે તપ તે નિરઝરાનો વ્યવહાર છે માટે વળી રૂઝુસુત્ર નય જે વર્તમાન કાલે શુભ ધ્યાન કરી તપસ્યામાં પ્રવરતે છે તેને નિરઝરા કહે તથા શબ્દ નયે તે ધ્યાનાગ્નીના પ્રયોગથી કર્મરૂપ ઇધાણને ખોલે તેને નિરઝરા કહે ઇહાં મુખ્યતાયે શુભ ધ્યાનને નિરઝરા કહે કેમકે શુભ ધ્યાનથી નિશ્ચે કરી સકામ પણે કરમ નિરઝરા થાય છે અને સમભિરૂઢ નયે જે આત્માના ઉજ્જ

ભપણાને સન્નિપત્તિ થયો અને શુકલધ્યાના રૂઢ થયો તેને નિઝરા કહે ઇહાં સી
 હુંમોહ ગુણુઠાણાવરતીનીં પ્રેરણા જાણવી તથા એવલુત નયે સર્વ- કર્મે કલક
 રહિત શુદ્ધાત્માને નિઝરા કહે,

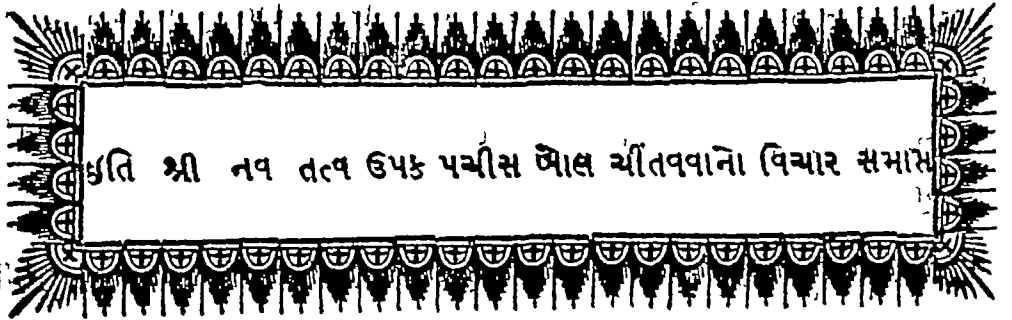
હવે બંધ તત્વના સાત નયે કહે નૈગમ નયને મનોબંધના કારણ પ-
 ચાસી પ્રકારે છે તેને બંધ કહે છે સગ્રહ નયે મોહનીયને બંધ કહે જેમરાગ
 બંધન ઇત્યાવશ્યક વચનાત તથા વ્યવહાર નયે જીવની સાથે પુદ્ગલનો સં-
 ચાગ ખીરનીરનીપરે થાય તથા રાગ દ્વેષાદીક બંધનમાં સસારી જીવ વખુતો
 છે તેને બંધ કહે વળી રૂઢુ સુત્ર નયે માંસ ભક્ષણાદીક તથા અશુભ કાર્યને
 વિશે વરતાને બંધ કહે જેમ એ જીવ પોતાના કર્મથી સુખ દુઃખ વેઠે છે એ
 મ કહીયે તે બંધ અને શબ્દ નયે અજ્ઞાનતાથી અધિભવત વ્યામોહપણથી
 કાર્યકાર્યને વિચારે તે કર્મનો ગુણ છે તેને બંધ કહે ઇહાં જીવ વિપાકી પ્ર-
 કૃતિને બંધ ગણ્યો વળી સમભિરૂઢ નય આત્માના નિજ ગુણને ઢાંક્યા તેને
 બંધ કહે ઇહાં ઘાતી કરમ મુખ્યતામાં ગણ્યાં અને એવલુત નય તે આત્મા
 ના અશુદ્ધ અદ્યવસાયથી ભાવ કરમથી જે કર્મનો સચય થયો તેને બંધ
 કહે ઇતિ,

હવે મોક્ષ તત્વ ઉપર સાત નયે કહે છે સર્વ મોક્ષને વ્યવહાર નથી
 પણ પર્યાયાર્થીક નયે ભેદ પ્રકાશરૂપ કહીયે છીયે નૈગમ નયાનુસારે જે ગત્યા
 દીક બંધન થકી છુટા તેને મોક્ષ કહે છે અને સગ્રહ નય જે પુર્વ કૃત કર્મ
 થી છુટા થયા અને દશથી ઉન્નવલ થયા તેને મોક્ષ કહે છે અને સગ્રહ નય
 જે પરિત સસારી તથા સલ્યકૃતીને મોક્ષ કહે રૂઢુ સુત્ર નયવાળો ક્ષપક શ્રે-
 ણી ચઢ્યાને મુક્તિ કહે છે અને શબ્દ નય સચોગી કેવળીને મોક્ષ કહે છે સ
 મભિરૂઢ નય શૈલેશી કઠાણુ ગુણને મોક્ષ કહે છે એવલુત નય સિદ્ધક્ષેત્ર પહોતા
 ન મોક્ષ કહે છે.

એ રીતે અકેકા તત્વ ઉપર પચીસ બોલ ચીંતવ્યાથી શુભ સ્થાનકે ધ્યા
 ન થાય છે ઇહાં ધરમ ધ્યાનનુ તથા શુકલ ધ્યાનના પહેલા પાધાનુ અંશ
 માણુ ભજે છે તે માટે એ પચીસ બોલની શુદ્ધ મને કરી આલખાણુ કરવી

ઉચિત છે એ પચીસ બોલનો વિસ્તાર ઘણો કઠીણ છે તેમાંથી હું મંદમતી અ
 ૬૫ લુધી આલથુ હિનાચારી છતાં કાંઈક લેશ માત્ર માર્ગ ખતાવ્યો છે મારે
 બુદ્ધિવત પુરૂષોએ શુદ્ધ કરી લેવું જાતા પુરૂષો એ ગ્રંથને સુધારીને ઘણા મ
 ૦૫ જીવોને શીખાવશે સભળાવશે તેની જ્ઞાન વૃદ્ધિનો કારણ થશે.

દાહા—ક્રિકા જીમ બાલક કરે પસુનગર કર આપ ॥ તે વિધ હુ પણ
 બાલવત કર્યો ગ્રંથ આલાપ ॥ ૧ ॥ જીન વાણીના સ્વાદનો મત કરજો કોઈ
 હાસ્ય ॥ સ્થાવાદન યસુવ કરો એહ મેરી અરદાસ ॥ ૨ ॥ ગુરુ કારીગર
 સમ કહ્યા ગુણ નીધી ઉપમા નેય શ્રી હકીલ મક્લીલ દીપતાં તાસ કૃપા તુ
 જ હોય ॥ ૩ ॥ રત્નચંદ શીબ્ય તેહનો શુદ્ધી યથ અરદાસ ॥ એ અને
 કાંત ખસને બુદ્ધિ નહીંય વિમાસ.

કવિ શ્રી નવ તત્વ ઉપક પચીસ બોલ ચીંતવવાનો વિચાર સમાપ્ત

અથ શ્રી લાવણી સંગ્રહ

જીનદાસ કેત ઘન.

તુમ જપો મત્ર નવકાર ॥ ઉતસે ઉતરોગે ભવ પાર.

હોએ તેરી કાયાકો આધાર ॥ સફલ કર લે અપનો અવતાર ॥

ધ્યાન તુમ મનમે ધરો નર નાર ॥ ખાણુ દુખકો એ હે સસાર ॥
કરો પ્રભુ ન્યાલ અખ જીનદાસ ॥ રજો પ્રભુ ચરણ કરે પાસ. ૧

સરક જા કુમતી નાર કાળી ॥ તેરી સગતસે ગઈ લાલી ॥

સોખત સુમતાકી મે ટાળી ॥ આતમા તપમે નહી ઘાલી ॥

અનત ભવ વીત ગયા ખાલી ॥ વેદના નીગોદકી ઝાલી ॥

અમર પદ જીનદાસ માગે ॥ સદા પ્રભુજીકુ પાય લાગે ॥ ૨

શિશ નિત નમુ નાભી નદન ॥ ચરણપર ચડે કેસર ચદન ॥

કરત સખ ઈદ્રાદીકે બદન ॥ કરત હે કરમોકા રૂદન ॥

સાધ્યો તે શિવપુરકો સાધન ॥ સર્વ જીવનકુ સુખ કદન ॥

જીણુદ ગુણુ જીનદાસ ગાવે ॥ શિશ ચરણુસે નમાવે ૩

બોલત હૈયા મેરા હસકર ॥ ચઢાવુ ચદન ચુવા ઘસકર ॥

પેઠા મે ધર્મોમે ઘસકર ॥ પાપ દલ દુર ગયા ખસકર ॥

ચેતન અખ ખડા કમર કસકર ॥ હઠાવો કર્મોકા લશકર ॥

શ્રી જીનરાજ ઝાંઝ ખાસા ॥ શરણુ જીનદાસ લીયા ખાંસા ૪

બીકટ ઘટ દુરગતકા ભારી ॥ નીર બ્યાં ભરતી કુમતી નારી ॥

બરછી ઇન નૈનોકી મારી ॥ કુબ્યા કેઈ કામી સસારી ॥

ધનોકી હોગઈ ખુઆરી ॥ જત્યા કોઈ સત ધરમધારી ॥

પ્રભુ તુમ પરમારથ પાયા ॥ સરણુ અખ જીનદાસ આયા ॥ ૫

એત નર નીજોદકા ખાસી ॥ કરાઈ જંગમે તેં હાંસી ॥
કમતીકી પડી ગોલે ફાંસી ॥ સુમતીથુ રખી હે ઉદાસી ॥
કમતી ખસી સેજ ખાસી ॥ રહ્યો માન મમતામે માંચી ॥
હીચો ખોલ અરીહતકો પરખો ॥ કરો જનદાસ આપ સરખો ૬

અક્ષ જ નર તેરી જીદમાની ॥ શીખ સુત્રોકી નહી માની.
કીયા નહી ગુરૂ નિગ્રથ જ્યાની ॥ ઉનોસે રહે ગયા અજાની ॥
જંગતમે ઊતર ગયા પાની ॥ ગતી તેરી દુરગતમે ઠાની ॥

સેવક તોરા જનદાસ ખાને ॥ સુધારોગે તુમહી કાને ॥ ૭
સક્ષ જ નર તેરી જનગાની ॥ શીખ સુત્રોકી તે માની ॥
કીયા તે ગુરૂ નીગ્રથ જાની ॥ કાનસે લગી સુમરાણી ॥
જંગતમે અધીક ચકચો પાણી ॥ ગતી તેરી સુરગતકી ઠાણી ॥
શેવ તેરા જનદાસ ધાને ॥ સુધાગ તુમહી કાને ॥ ૮

કીયા મે ગણધર પ્રેમ પતિ ॥ મુજે વરદાય હે સરસ્વતી ॥
કરી મે નીરમળ થય સતી ॥ પુક પર ખડે જંગતા જતી ॥
મુજે બળભદ્ર સો લહે સતી ॥ મીટી મેરી દુરગતકી સખ ગતી ॥
એસા ધન જનદાસ ગાવે ॥ અચળ પદ ભકતીસે પાવે ॥ ૯

સાખી.

સમોવસરાણ મહાવીર ખીરાને ॥ ચાતીશ અતીશય ઉનકુ ઢાને ॥
ખડે આપ ધન કીરતારેજ ॥ જ્યો પ્રભુજ ખડે ॥
સમોવસરાણ જોજનક કહેતે ॥ ચોસક ઈંદ્ર મીલકર આતે ॥
ઉપર ઉડાતે અમરોજ ॥ જ્યો પ્રભુજ ઉપર ॥ ૨
દેવ દુહીકા નાદ આતે ॥ સખી દેવ દરીશનક આતે ॥
હો રહે ચે ચેકરેજ ॥ જ્યો પ્રભુજ હો ॥ ૩
એસી દશના આપ દેતે ॥ સખકી યાલીમે સખી સમજતે ॥

એસી ખાતી નીરમળેલ ॥ જ્યો પ્રભુજી એસી ॥ ૪

ગુરૂ પસાચે સાખી ખનાઈ ॥ જ્ઞાન ધ્યાનસે લેહ લગાઈ ॥

જન સાશન તુમ સીરદારેલ ॥ જ્યો પ્રભુજી જન ॥ ૫

ધોસો.

જનોડી ખાતા જે કહેવે ॥ જનકા પાર નહી પાવે.

કોઈક નર બુલા પડજવે ॥ ભિટક ભિટક રહી પસ્તાવે ॥

કીનારા કબુ નહી પાવે ॥ કર્મ ખોલે તો નજીક આવે ॥

મેરે શ્રી જન રાજ સચા ॥ તેરે ખીન સખી કામ કચાલ ॥

લાવણી.

ચલ ચેતન અખ ઉઠકર અપને જન મદીર જઈએ ॥ કીસીકી ખુરી
નહી કરીએ ॥ ચલ ॥ આંકણી ॥ ચરણ જનવરકા ભેટયો ॥ ભવ ભવ
સચીત પાપ કરમ સખ તન મનકો મીટયો ॥ સુકરીત કીજે, માહારાજ સુ-
કરીત કીજે ॥ સમકીત અમરીત રસ પીજે ॥ લાભ જન ભક્તીકો લીજે
॥ લાભ ॥ ચલ ॥ ૧ ॥

કરેલ મત મુખસે બકાઈ ॥ તજ તામસ તન મનકી સુમતાસે રહેના
ભાઈ ॥ રીતસે ખોલો મેરી જન રીતસે ખોલો ॥ આતમ સમતામે તોલો ॥
મત મરમ પારકા ખોલો ॥ મુન કર તન મનસે રહીએરે ॥ મુન ॥ ચલ ॥

જેખન દીન ચાર તણા સગી ॥ અત સમે ચેતન ઉઠકર ચાલ્યો ॥
કાયા પડી નગી ॥ પ્રીત સખ તુટી મેરી જન પ્રીત સખ તુટી ॥ આઉખા
ની ખરચી ખુટી ॥ મુખ દુખ આપ કીયા સહીએરે ॥ મુખ ॥ ચલ ॥ ૩

જગતમે રહેના ઉદાસી ॥ પરખ્યા મે જનરાજ હરો, મેરે દુરગતકી
ફાંસી ॥ તજે શખ ધધા, મેરી જન તજે સખ ધધા ॥ જનવર મુખ પુનમ
ચદા ॥ જનદાસ તુમારા બદા ॥ મેરે તો એક દરીશનકુ ચઈએરે ॥ મેરે
॥ ચલ ॥ ૪ ॥

સુમતી કુમતીની લાવણી.

હારે તુ કુમતી કલેછન નાર, લગી કયું કેડે ॥ લગી ॥
 ચલ સરક ખડી રહે દુર ॥ તુને કોણ છેડે ॥ ટેક ॥
 હારે તુ સુમતીકો ભરમાયો, મુને કયું છોડી ॥ મુને ॥
 મેરી સદા સાસ્વતી સોખત છીનમે તોડી ॥
 તુજ ખીના સુની મોરી સેજ, કહુ કરજેડી ॥ કહુ ॥
 ઉઠ ચલો હમારી સગ, મુખે રહો પોહોડી ॥
 કયુ જુર જુર કુમતી આંસુ, આંખથુ રેડે ॥ આંખ ॥ સલ ॥ ૧ ॥
 હારે તેરી નર્ક નીગોદકી સેજ, સેહેજમે રૂઝો ॥ સેહેજ ॥
 પકડયો સાચો જનરાજ, સગ તેરો છુટયો ॥
 તેરી મુરખ માને ખાત, હૈયાકો કુટો ॥ હૈયા ॥
 મે સેહેજ હુવો કર દુર; તાર તેરો તુટો ॥
 તુ કર દુરાસે ખાત, આવે મત નેડે ॥ આવે ॥ ચલ ॥ ૨ ॥
 મેરી અનંત કાળકી ખીત, પલક નહી પાળી. ॥ પલ ॥
 સુમતીકે લાગ્યો સગ; મુને કયુ ટાળી. ॥
 હારે તુ સુમતીકો સીરદાર, સુનાવે ગાલી ॥ સુનાવે, ॥
 તેરી અમ દાનુ હે નાર, ગોરી ઝોર કાળી ॥
 તુ અમક ઠેલે દુર, સુમતક તેડે ॥ સુમતક ॥ ચલ ॥ ૩ ॥
 અખ કુમતીકુ લલચાચો, રતી નહી કગીચો ॥ રતી ॥
 સુનકર સુત્રકી શીખ; સાચ હોએ લગીઓ ॥
 ચેતન કુમતીસે સેહેજ, દુરશુ ભગીચો ॥ દુર ॥
 જનરાજ ખચનકો નામ હીયામા જગીઓ ॥
 જનદાસ કુમત તુ ખાત, જોટી મત જેડે ॥ જોટી ॥ ચલ ॥ ૪ ॥

જીવને શીખામણની લાવણી

મન સુતરે તારી સફળ ઘડી શ્રાવકકી, હાથ શુ જાવે ॥ હાથ ॥
 સુત્રકી ન માને શીખ ફીર પસ્તાવે ॥

મન સુનરે તુ પરભવકો ઠર રાખ ॥ પ્રાણ મત લુટે ॥ પ્રાણ ॥
કગુરુસે કરે તુ હેત, સુગુરુસે રૂઠે ॥

મન સુનરે તારી જ્ઞેખનીયાકી છોલ ॥ છીનક નહી છુટે ॥ છીનક ॥
ઘટ્ટીસે લગાએ તાર, કહો કેમ તુટે ॥

મન સુનરે તારે હીચે વધી વખવેલ ॥ નહી કમલાવે ॥ નહી ॥ સુ ॥૧

મન સુનરે તારી સાચી શીખ સુત્રકી ॥ હીચે નહી આણી ॥ હીચે ॥
થારેરે ખબનો ખાય, કુગુરુકી ખાની ॥

મન સુનરે તારી કમતી કલેછન નારી, લીઆ તોએ તાણી ॥ લીઆ ॥
દુરગતકી ખીછાઈ સેજ ॥ તાણી પટરાણી ॥

મન સુનરે સુતો કમતી સેજ ॥ પાર નહી પાવે ॥ પાર ॥ સુત્રકી ॥ ૨

મન સુનરે તેરે ગફલતમે દીન ગયા ॥ ગર્વ કયુ રાખ્યો ॥ ગર્વ ॥
કીધી જન વાણી દુર, વિષય રસ ચાખ્યો ॥

મન સુનરે તારે જ્ઞાન ગાંઠસે ખોલ, રતન કયાં નાંખ્યો ॥ રતન ॥
સખ ખચન દીઆ તુ છોડ, જુઠ મુખ ભાખ્યો ॥

મન સુનરે એશો વાર વાર નર ભવ; ફીર નહી આવે ॥ ફીર ॥ સુત્રકી ॥

મન સુનરે પોશાક પાપકી ચેહેર, માનતો ખુખી ॥ માનતો ॥
તારા મનશે મોતીયન માળ, શીશ પર લુંખી ॥

મન સુનરે તારા હરામ હુરતમાં હસી, હંજુરી ઉભી ॥ હંજુરી ॥
શીવ બધ્યો મીથ્યાત મોહ; વાત તેરી કુખી ॥

મન સુનરે તારા હસ હીયાકો હાર, ઝેર કયુ ખાવે ॥ ઝેર ॥ સુત્રકી ૪

મન સુનરે સુકૃત સ્વપનામે મોહ, રતી નહી સુઝે ॥ રતી ॥

મેરો કોન ગતીકો જીવ, દયા કોન ખુજે ॥

મન સુનરે મેરો ઘર ખુટે દુરગતકો, કામ ઘેન ફુજે ॥ કામ ॥

ભોળક દુમીયામે ખોત, મજે કયુ ખુજે ॥

મન સુનરે જીવદાસ કપટકી ખાન, માન નહી માવે ॥ માન ॥ સુત્રકી ૫

જેમનાથની લાવણી.

મેરી માઈ મેરો નેમ ગયો ગીરનાર. કીસી જાએ કેદેના ॥ કીસી ॥

વાકે દરશી ખીના તરશે હમારે નેના ॥

મોરી માઈ જલવકી જન જોરાવર ॥ સખ ચલ આઈ ॥ સખ ॥

પંથુ વનસે લગાયો હેત, હમે જટકાઈ ॥

મોરી માઈ ખીલકી મેહેલા માહે, ગયા વન માહે ॥ ગયા ॥

સખી બેઠે હમારે મનેક, ખડી ઝામ ખાઈ ॥

મોરી માઈ અખ લહુ કુગર ઝોટ, ઘરે નહી રહેના ॥ ઘરે ॥ વાકે ॥૧

મોરી માઈ મોએ જવન દ ખન માહે, મમત તજ મેરી ॥ મમત ॥

મોએ મછલા બોલે લોક, જગત મેરા વેરી ॥

મોરી માઈ જુગમે કાયા કુંભલાવિ, જયુ કાચી કેરી ॥ જયુ ॥

તપ જપ સજમકી લહુ સાંકડી શેરી ॥

મોરી માઈ મેરો પતી બશે પરબતમે, પેહેર નહી ગેના ॥ પેહેર ॥ વાકે ॥૨

મોરી માઈ કુગુરશે કીચા બેપાર, ગમાચો કીના ॥ ગમાચો ॥

મેરી ભકતી ખીના. ઉવો બોત ગત હીના ॥

મોરી માઈ કણ હેણુ ઉવો બસતુકો ॥ ઉશે કયા કેહેના ॥ ઉશે ॥

કામધન હમારે ઘરમે, દુધકા ઘેના ॥

મોરી માઈ અમ દુખી કલકે જવક, દરીશન દેના ॥ દરીશન ॥ વાકે ॥૩

મોરી માઈ નવ ભવકો નવલ નેમીનાથ, પતી હે મેરો ॥ પતી ॥

ખન રહ્યો હૈયાકો હાર, શીશકો શેરો ॥

મોરી માઈ ઉન તજ શોખે શણગાર, દીચો ખન કેરો ॥ દીચો ॥

મેરી સુની નહી પોકાર, કાનકો બેહેરો ॥

મોરી માઈ ઇન મેહેલનમે નહી આવુ, રતી સુખ ચેહેના ॥ રતી ॥ વાકે ૪

મોરી માઈ કયા ભયો ખડો અચરત, જુગતમે આયો ॥

મેરે પલ્લે બીધો પાપ, સુંજશ નહી પાચો ॥

મોરી માઈ બુધ હીન ભયો મેરો જવ ॥ ન જમ ગુન ગાયો ॥ ન ॥

જમ તેમ કરકે જો પાર, સરાણુ તેરે આચો ॥

મોરી માઈ બોલે મીજસસમે મલ્લજ, જ્ઞાનશે પેહેના ॥ જ્ઞાન ॥ વાકે ॥૫

જુમને શીખામણની લાવણી

જુમ તજે જગતકા ખ્યાલ. ઇશકકા ગાના ॥ ઇશક ॥

તેરી અલ્પ ઉમર ખુટ જાય નરક ઉઠ જાના ॥ તુમ ॥
 અખ દીના ચાર જગત ખીચ લીયા તે ખાસા ॥ લીયા ॥
 તેરે શિરપર બેઠો કાળ, કરે હે હાંસાં ॥
 મેં બોલુ સાચી ખાત, જુઠ નહી માસા ॥ જુઠ ॥
 તુ સુતા હે કોણુ નીંદ; કીસીકર આશા ॥
 અખ શેવ દેવ જનરાજ, ખલકમે ખાસા ॥ ખલક ॥
 તેરો જોખન પતંગકા રગ, જુઠી સખ આશા ॥
 અખ હીચે ધરો મેરી શીખ, સજન દીવાના ॥ સમજ ॥ તેરી ॥ ૧ ॥
 અખ છુરી ભલી સુન વાત, સુનકર રીજે ॥ સુન ॥
 એ મુખ મીઠા સંસાર; ભેદ નહી દીજે ॥
 કર વીતરાગ વીસવાસ, હીચે ધર લીજે ॥ હીચે ॥
 પાણુ નીચ નારીકા ખચન, માંહે મત ભીજે ॥
 અખ સાત વસનકો સગ, પ્રીત મત કીજે ॥ પ્રીત ॥
 તે દુરગત દે પોહોચાય, તેરો તન છીજે ॥
 તુ સુખ દુખકો શીરદાર, રક નહી રાણા ॥ રક ॥ તેરી ॥ ૨ ॥
 તુ ખીસર ગયો જગ ખીચ, નામ જનવરકા ॥ નામ ॥
 પચ રહ્યા કુટખકે કાજ, કીયા રૂદ ઘરકા ॥
 તે દયા ધરમ ખીન ખોયા, જનમ સખ નરકા ॥ જનમ ॥
 તે પદ્મે બાંધ્યાં પાપ, કસાઈ સરખાં ॥
 અખ લીયા નહી તે લાભ, વખતમે કરકા ॥ વખત ॥
 તેરી વીતી વાત સખ જાય, જનમ જયુ ખરકા ॥
 અખ સુનો શીખ સુતકી, સુલટરે શાણા ॥ સુલટ ॥ તેરી ॥ ૩ ॥
 તેરી સરણુ શેખર પડ્યો, આનદ દીન આયા ॥ આનદ ॥
 મેરી ભાગી ભુખ સખ ખ્યાસ, સુધારસ પાયા ॥
 મેરે શીરપર તુમ સરદાર, જીનેશ્વર રાયા ॥ જીનેશ્વર ॥
 મે ચાહુ ચરણકી શેવ, સફળ કરો કાયા ॥
 અખ દા દોલત દરશનકી, મેરે એહી માયા ॥ મેરે ॥

યું અરજ કરે જનદાસ અલ્પ ગુન ગાયા ॥

અખ પુરા કુગુરુ ઉપદેશ, ધરે મત કાના ॥ ધરે ॥ તેરી ॥ ૪ ॥

જવને શીખામણની લાવણી.

એક જનવરકા નિજ નામ, હિયામાં લેના ॥ હિયામાં ॥

અખ લગી લગન જનવરશે આપ ખુશ રહેના ॥ અખ ॥

અખ નિરખુ જન દેદાર, દરશ કખ પાઉ ॥ દરશ ॥

જગમે જનવર નિજ નામ નિરજન ધ્યાવુ ॥

અખ રહે નયન લોભાય, હિયે નિત કરકે ॥ હિયે ॥

મોહે જન દરશનકી આશ પાપ સખ સરકે ॥

અખ સુરપતી નિરખત રૂપ નજર ભર નેના ॥ નજર ॥ એક ॥ ૧ ॥

અખ મિઠયો મરાણુ ભવ ભવકો, આશ મુજ પુરો ॥ આશ ॥

મે જપુ જાણદકા નામ મેલુ નહી દુરો ॥

એ ઘન ઘાતી ઘાલો ઘેર, કરમ સખ ચુરો ॥ કરમ ॥

મે દુરગત ભમતાં આયો આપ હજુરો ॥

અખ શુભ નજરાં મુજ નિરખ; મુક્તી પદ દેના ॥ મુક્તી ॥ એક ॥ ૨ ॥

અખ હે હીરાકી ખાણુ, જ્ઞાન નિજ કરણી ॥ જ્ઞાન ॥

એ મુક્તી પથ દાતાર સુમતકી ધરાણી ॥

અખ શુકલ ધ્યાનકી પેડી ચકચો નિસરણી ॥ ચકચો ॥

એસા જુગમે સત સુજન મુક્તી પદ વરાણી ॥

અખ આપો મયા કર કરકે, અમર સુખ એના ॥ અમર ॥ એક ॥ ૩ ॥

અખ ખેઠ કર કર મે મોજ, આનદકે ધરમે ॥ આનદકે ॥

મે પરખ્યા શ્રી જનરાજ, જગત કુણુ ભરમે ॥

મે દુખ ભોગતા હે અનત, કરે કોણુ લેખો ॥ કરે ॥

મે અરજ કરે તન મનસે નજર ભર દેખો ॥

અખ ખોલત મુ જનદાસ, રસ સખ ખેના ॥ રસ ॥

એક જનવરકા નિજ નામ હિયામાં લેના ॥ ૪ ॥

રાજુલ વિલાય લાવણી

દે ગયા દગા દિલદાર; સુનો મેરી માઈ ॥ સુનો ॥
 લગ રહી નેમ દરશનકી સરસ અશનાઈ ॥
 અખ અજખ અલીજે નેમ, મેરે શિર છાજે ॥ મેરે ॥
 જનદવકી દેખી જન જગત સખ લાજે ॥
 એશો નેમ નવલ એક ખીદ; અનોખો ખાજે ॥ અનોખો ॥
 સુરીનર ગાવે ગીત ગગનમાં ગાજે ॥
 અખ દોડ દોડ રાખ દુનિયાં, દેખન આઈ ॥ દેખન ॥
 દે ગયા દગા દિલદાર સુનો મેરી માઈ ॥ ૧ ॥
 અખ ચઢ્યા નેમ તોરનકુ, આનદ દિલ ધરકર ॥ આનદ ॥
 સજ આયા સુરગી સાજ કીલોલા કર કર ॥
 મે પાચો પરમ આનદ; હરખ હીચો ભરકર ॥ હરખ ॥
 લે ગયો પતી નેમીનાથ, મેરો મન હરકર ॥
 સખી સપત મુજ આંગનમે, આજ ચલ આઈ ॥ આજ ॥
 દે ગયા દગા દિલદાર સુનો મેરી માઈ ॥ ૨ ॥
 અખ એણે અવસરમે સુરત સ્યામકી લાગી ॥ સ્યામકી ॥
 પશુ વનકી સુની પોકાર દયા દિલ જગી ॥
 જીને લઈ પરખતકી વાટ, ત્રશના ત્યાગી ॥ ત્રશના ॥
 શિવ રમણીકે શિર ખીદ ખન્યો બેરાગી ॥
 અખ તેલ ચઢી રાજુલકુ, ખડી છટકાઈ ॥ ખડી ॥
 દે ગયા દગા દિલદાર સુનો મેરી માઈ ॥ ૩ ॥
 અખ રેતીશે સરોવરમે, ટીપે નહી પાની ॥ ટીપે ॥
 જીન ગુણ ગાયા નહી જય અલપ છદગાની ॥
 અખ કડાણુ જીવ દુરગતકો, ખન્યો મે દાણી ॥ ખન્યો ॥
 જીનદાસ કરો ભવપાર દયા દિલ આણી ॥
 અખ શરણુ સતીકે બેઠ, વિનતી ગાઈ ॥ વિનતી ॥
 દે ગયા દગા દિલદાર સુનો મેરી માઈ ॥ ૪ ॥

સુગુરુ સ્તવ લાવણી.

કબ દેખુ જીનવર દેવ, જગત ગુરુ જ્યાની ॥ જગત ॥
 કઈ આપ સમે નહીં ઓર એ અંતર દયાની ॥
 અખ વિષમ વન સસાર જગતમે ભટકયો ॥ જગતમે ॥
 મુજે અનમતને લઈ જઈ નરકમે પટકયો ॥
 અખ લહુ દરશન જીનવરકો; ઓ દીન કબ ઉગે ॥ ઓ ॥
 મુજ મનકી વછીત આશ અધીક સખ પુગે ॥
 અખ જીન દરશન ખીન નેન, ઝરે મુજ પાની ॥ ઝરે ॥
 કબ દેખુ જીનવર દેવ જગત ગુરુ જ્યાની ॥ ૧ ॥
 થારે કુગુરુકો ઉપદેશ; હૈયામે છાયો ॥ હૈયા ॥
 પાણુ સરસ ભેદ સમકીતકો જીવ નહીં પાયો ॥
 અખ જૈન ધરમ નિજ માલ, મુરખ મત ખોવે ॥ મુરખ ॥
 એ સુમત સુરગકો પંથ અમર ગત હોવે ॥
 અખ દુરલભ જીન ભગતી, લહી નિજ ઠાંની ॥ લહી ॥
 કબ દેખુ જીનવર દેવ જગત ગુરુ જ્યાની ॥ ૨ ॥
 અખ સુરનર ગાવે ગીત, અજખ બક લાગી ॥ અજખ ॥
 જહાં નાચત નૃત અનેક આજસ ત્યાગી ॥
 અખ મોહત મન નરપતકા, ગગન ધુન ગાજે ॥ ગગન ॥
 એ જીનવર મહીમા અનંત દયાન દિલ ધરજે ॥
 એસી અધીક છખી જીનજીકી મેરે મન માની ॥ મેરે ॥
 કબ દેખુ જીનવર દેવ જગત ગુરુ જ્યાની ॥ ૩ ॥
 અખ જીન ચરણાંસુ રંગ, અધીક ચીત લાજો ॥ અધીક ॥
 મેં પેહરેજો જીન ગુણ અજખ સુરગી વાગો ॥
 આ સફળ ઘડી સમકીતકી, હાથ અખ આઈ ॥ હાથ ॥
 મેં ગમન ગમનકી પાંખ અમુલક પાઈ ॥
 અખ ખોલત તુ જીનદાસ સુનો જીન ખાની ॥ સુનો ॥
 કબ દેખુ જીનવર દેવ જગત ગુરુ જ્યાની ॥ ૪ ॥

આત્માનુભવ લાવણી.

તુમ ભજે જીનેશ્વર દેવ, મુગત પદ પાછ ॥ મુગત ॥
 અખ અચળ અખડીત જોત સદા સુખદાઈ ॥
 મે રૂલ્યો ચોરાશી માહે, ભુલ્યો મે ભરમ ॥ ભુલ્યો ॥
 મારે ઉદે અનતા દુખ બાંધ્યાં જખ કરમ ॥
 મે કદીએક હુવો રક, ફર્યો તજ સરમ ॥ ફર્યો ॥
 ચોર કદીએક રાજ ભયો ગરથકી ગરમ ॥
 જખ ગરવ આંતકે બોલ્યો, પામકા મરમ ॥ પારકા ॥
 પાણુ નિરમળ જગમે જૈન; કીચો નહીં ધરમ ॥
 અખ મનુષ જનમમે ચેત; ઘડી શુભ આઈ ॥ ઘડી ॥
 અખ અચળ અખડીત જોત સદા સુખદાઈ ॥ ૧ ॥
 મે સુર નરકા સુખ વાર; અનતી પાયા ॥ અનતી ॥
 મારે શિવ સમતાકા સુખ હાથ નહીં આયા ॥
 મેં કુગુરુ કુદેવ; ભલા કર ધ્યાયા ॥ ભલા ॥
 મે ઉલજે અનાદી અજ્ઞાન વિષે ભોગ ભાયા ॥
 મે પડ્યો લોભ કે રૂદ; જોડતો માયા ॥ જોડતો ॥
 પાણુ લવ્યો અંત જખ આય કાળને ખાયા ॥
 અખ પરહર પરમાત્મ; ધરમ કર ભાઈ ॥ ધરમ ॥
 અખ અચળ અખડીત જોત સદા સુખદાઈ ॥ ૨ ॥
 અખ દુરલભ અવસર લહીં તુ; સુકૃત કરરે ॥ સુકૃત ॥
 અખ દાન શિયળ તપ ભાવ હીયામે ધરરે ॥
 તુ કરમ માઠાં કાઠે; પાપ પરહરરે ॥ પાપ ॥
 અખ વાર વાર કહુ તોય જગતસે તરરે ॥
 તુ નિરનળ નયણુ દેખ; નરક શુ કરરે ॥ નરક ॥
 તુ શિખ સુગુરૂકી માન અજ્ઞાની તરરે ॥
 અખ પર ત્રિયા કર જાણુ; બેન ને માઈ ॥ બેન ॥

અખ અચળ અખડીત જોત સદા સુખદાઈ ॥ ૩ ॥
 અખ જીનવર મુજ મન લાયો; સદા ગુણ ગાઉ ॥ સદા ॥
 અખ ઇતની કીરપા કીજે નરક નહી જોઉ ॥
 અખ ભવ ભવ માહે દેવ; જીનેશ્વર પાઉ ॥ જીનેશ્વર ॥
 મે મનવચ કરી ચરાણુ ચિત લાવુ ॥
 એ દયા ધરમ હીતકાર; સદા મેં ચાપ ॥ સદા ॥
 પાણુ ચોરાશીકે માંહે કીર નહી આઉ ॥
 યું અરજ કરે જીનદાસ; કીરતી ગાઈ ॥ કરતી ॥
 અખ અચળ અખડીત જોત સદા સુખદાઈ ॥ ૪ ॥

સંસારના અથીરપણા વિષે લાવણી.

ખખર નહી આ જુગમે પલકીરે ॥ ખખર ॥
 મુકીત કરના હોય સો કર લે, કોન જાણે કલકી ॥
 આ દાસ્તી હે જગ વાસકી, કાયા મંડળીકે ॥ કાયા ॥
 સાસ ઉસાસ સમર લે સાહેબ આયુ ઘટે પલકી ॥ ખખર ॥ ૧
 તારા મડળ રવી ચદ્રમા, સખ હે ચલનકી ॥ સખ ॥
 દિવશ ચારકા ચમતકાર જયુ, વીજળીયાં ઝલકી ॥ ખખર ॥ ૨ ॥
 કુડ કપટે કર માયા જોડી, કરે ખાતા છલકી ॥ કર ॥
 પાપકી પોટલી ખાંધી શિર તેરે, કેસે હોય હલકી ॥ ખખર ॥ ૩
 ચા જુગ હે સુપનેકી માયા, જેસી યુદ્ધ જલકી ॥ જેસી ॥
 વણસતાંતો વાર ન લાગે, દુનિયા આય ખલકી ॥ ખખર ॥ ૪
 માત તાત સુત બંધવ ખાઈ, સખ જુગ મતલખકી ॥ સખ ॥
 કાયા માયા નાર હવેલી એ તેરી કબકી ॥ ખખર ॥ ૫
 મન માવત તન ચચળ હસ્તી, મસતી હે ખલકી ॥ મસ્તી ॥
 સત ગુર અકુશ ધરો શિર પર, ચલે મારગ સતકી ॥ ખખર ॥ ૬
 જખ લગ હસા રહે દહમાં, ખુશીયાં મંગલકી ॥ ખુશીયા ॥

હસા છોડ ચલ્યા જબ દેહી, મટીયાં જંગલકી ॥ ખખર ॥ ૭
 દયા ધરમ સાહેબ કો સમરન, એ ખાતા સતકી ॥ એ ॥
 રાગ દેશ ઉપને નહીં છનકે; ખીનતી અખમલકી ॥ ખખર ॥ ૮

શ્રી આદીનાથની લાવણી.

શ્રી આદનાથ નિરવાણી, નમુ એસે ધ્યાની ॥ નમુ ॥

ભવ છવ તરણકે કાજ ખનાઈ વાણી ॥

તુમ નાભીરાય કુલ ધારી, ખડે અવતારી ॥ ખડે ॥

ખુલ રહી ખલકમે ખુબ, કેસરી કયારી ॥

તુમ મમતા મનકી મારી, આતમા તારી આતમા ॥

તજ દીધ વિપતી વિષયનકી જાણુ કર ખારી ॥

તુમ કરી મુગત પઠરાણી, જગતમે જાણી ॥ જગતમે ॥

ભવ છવ તરણકે કાજ ખનાઈ વાણી ॥ ૧

જાણ્યા સુર નર સુખ રાસી. હુવા હે ઉદાસી ॥ હુવા ॥

જલ ગઈ જખર જજલ, જગતકી ફાંસી ॥

તુમ જગતપતી અવિનાશી, મુકતીકે વાસી ॥ મુકતી ॥

તેં દરશનસે સખ દુઃખ, દુર ગયો નાશી ॥

ખલુ કરી સદ્ગ જીદગાની, મેરે મન માની ॥ મેરે ॥

ભવ છવ તરણકે કાજ ખનાઈ વાણી ॥ ૨ ॥

ખડે જોતવત જનરાજ, જગતમે ખાજે ॥ જગતમે ॥

તેરો દરશન હે સુખદાય, સુધારે કાજે ॥

તેરી ધુન ગગનમે ગાજે, સુરપત લાજે ॥ સુરપત ॥

ગલ ગયા ગરવ પાખંડ, કામના ભાજે ॥

નાટક નાચે ઈદ્રાણી, અધીક ધુન આણી ॥ અધીક ॥

ભવ છવ તરણકે કાજ ખનાઈ વાણી ॥ ૩

તેરી મહીમા કહી ન જાવે, પાર નહી પાવે ॥ પાર ॥

ગાંધર્વ સુરપત સખી તેરે ગુણ ગાવે ॥
 તેરે ચરણોસે લપટાવે, સરસ લવલાવે ॥ સરસ ॥
 નર નાર હીયાકે માંહે, ભક્તી તેરી ચાહાવે ॥
 તેરી ત્રણા સખ વીરલાણી, મુકતીક ઠાણી ॥ મુકતી ॥
 ભવ જીવ તરણકે કાજ ખનાઈ વાણી ॥ ૪ ॥
 મરુદેવા કુખકા જનયા અમર પદ પાયા ॥ અમર ॥
 છપન કુમરી નારી, મીલી જશ ગાયા ॥
 દુરગતકો દુખ વિરલાય; સફળ કરી કાયા ॥ સફળ ॥
 જનદાસ નિરંજન દેખ શરણ તેરે આયા ॥
 સમકીતકી સેજ પીછાની, મીલી મોહે ટાણી ॥ મીલી ॥
 ભવ જીવ તરણકે કાજ ખનાઈ વાણી ॥ ૫ ॥

જીવને શીખામણની લાવણી

કમાઈ સુકીતકી કીજેરે, કમાઈ સુકીતકી કીજે ॥
 તને કામ મદ માન લાલ જીવર ગુણ ભજ લીજે ॥ કમાઈ ॥
 ન હે પરીક્ષા જીવરાજ ધધમે; હોય રહ્યા વીતો ॥
 સુખદાઈ સવર સમતાકો, રસ કયુ નહી પીતો ॥
 લાલ તુમ મનુષા તન જીતોરે ॥ લાલ ॥
 દાન શિલ તપ ભાવ વિના તેરે જનમ જાય રીતો ॥
 ધરમ વિન કાજ નહી સીજેરે ॥ ધરમ ॥ તને ॥ ૧ ॥
 નિશ દિન ઉલશે નેન મેરો દિલ; જીવ દરશન આવેરે ॥ જીવ ॥
 હરચો જગત જજલ લાલ, જીવર ભક્તી ભાવે ॥
 સખી સુરનર મગજ ગાવેરે ॥ સખી ॥
 સુગઠ કઠ સુર પતકો અજબ ઘુન અખર ગરજાવે ॥
 ભજ ધન લાલચમે રીજેરે ॥ ભજ ॥ તને ॥ ૨ ॥
 જીવગાની દીન ચાર જીવ તુમ, મનમે કયુ મેલોરે ॥ મનમે ॥

જોખનકી ગુમરાઈ ગરબમે ખુખ ખન્યો ઘેલો ॥
 ખાણુ છન વાણીકા ઝીલોરે ॥ ખાણુ ॥
 તપ તરવાર ભાવ કર ભાલા ફેરી કરમ યું ઠેલો ॥
 કરમકુદાવાનળ ઢીજેરે ॥ કરમકુ ॥ તન્ને ॥ ૩
 છન મુખ વરસે મેઘ મીટો, ભીજત ભવ ભવ ફેરા ॥ ભીજત ॥
 દરીશન દેઠા અરીહત પ્રભુ તરસે તન મન મેરા ॥
 મીટો મુજ ઘન ગતકા ઘેરા ॥ મીટો ॥
 અરજ કરે છનદાસ દીયા તુમ મુક્તી માહે ડેરા ॥
 મેરો તન દરિશન ખિન છીજેરે ॥ મેરો ॥ તન્ને ॥ ૪

જીવને શીખામણની લાવણી.

અગમ પથ જાના હે ભાઈરે ॥ અગમ ॥
 ઘ્યાન ધ્યાન સંજમ સમકીતસે સુધરે કમાઈ ॥ અગમ ॥
 મેહેલ મન અંતરકી આંટીરે ॥ મેલ ॥
 કરમ ઉદ્ધેચેતન પડ્યો જખ, નિગોદકી ઘાંટી ॥
 મહા દુખ પાયા, મહારાજ માહા દુખ પાયા ॥
 છનવર મુખસે નહી ગાયા ॥ છનવર ॥
 નિજ મોણીક નહી સમજાયા ॥ નિજ ॥
 નહી તિલભર શાંતા પાઈરે ॥ નહી ॥ ઘ્યાન ધ્યાન ॥ ૧
 એ તન ઘન જોખન નહી અપનારે ॥ એ ॥
 કુટખ કખીલા મેઢી મંદીર રજનીકા સ્વપના ॥
 સખી વીર લાવે, માહારાજ સખી વીરયાવે ॥
 ફીર ચેતન મન પસ્તાવે ॥ ફીર ॥
 કછુ-સપત સંગ નહી આવે ॥ કછુ ॥
 ધરમ નિજ કર લે સુખદાઈરે ॥ ધરમ ॥ ઘ્યાન ॥ ૨
 ફે ભરમ તુજ અંતર ઘટ સાગોરે ॥ ભરમ ॥

પાપ સંગ ચલે, મેરી જન પાપ સંગ ચલે ॥
 ચેતનક નરકમે ઘાલે, ચેતનક નરકમે ઘાલે ॥
 છન મારગ સુધ ન પાળે ॥ છન ॥
 જપો છનવરક લેહ લાઈરે ॥ જપો ॥ જ્યાન ॥ ૩
 કે અખ મે પ્રભુ દરશન પાચરે ॥ કે અખ ॥
 જ્યાન ધ્યાન સજમ સંગતસે છન ચરણે આયા ॥
 માહા સુખ પાયા; મેરી જન માહા સુખ પાયા ॥
 ચેતનમે તુ હીરમાયા ॥ ચેતનમે ॥
 છનદાસ તેરો ગુન ગાયા ॥ છનદાસ ॥
 પ્રભુ છ તુમે પરમ સુખદાઈરે ॥ પ્રભુ ॥ જ્યાન ॥ ૪

છવને શીખામણની લાવણી.

પુદ્ગળમે માન્યો સુખ તે, કદંપના કહીરે ॥ કદંપના ॥
 સુકતકી ખાત તેરે હાથમે રહીરે ॥ પુદ્ગળ ॥
 જુગ માંહી જૈન નીજ સાર, સગાતે આવે ॥ સગાતે ॥
 તીનક તંજકર કયુ ખેઠો વિશે ગુણ ગાવે ॥
 એ મર તક અલગો હોલ, ખીસન ખીખ ખાવે ॥ ખીસન ॥
 મુક્તીકો મારગ મેટ ઉખટમે જાવે ॥
 થારી તુંછ છદ્દગાની માહે બિકલ ખુધ લાઈરે ॥ પુદ્ગળ ॥ ૧
 થારે ધન દોલત ભકાર ભરયા હે મોતી ॥ ભરયા ॥
 શતરે સંજન સંખ ખને જગતમે ગોટી ॥
 કોઈ મસળે તેલ ફુલેલ, ઘોવે કોઈ ઘોતી ॥ ઘોવે ॥
 સનખુખ ઉઠ આવે અખલા તેરો સુખ જોતી ॥
 એસી સપત હે એક છીતમે સરવે ખે થઈરે ॥ પુદ્ગળ ॥ ૨
 તે ખટરસે ખાધા ખેધ, ખનના ખાચા ॥
 નિશ દિન સુખ્યા મુદરકી સેજમે સોચા ॥

સજીયા સોળે શણગાર, નારસે મોચો ॥ નારસે ॥
 તે અતર ઘટકો મેલ રતી નહી ઘેચો ॥
 યા નરક નીગોદકી ખાત, પકડ કર લહીરે ॥ પુદ્ગલ ॥ ૩
 મદમાતો આઠ મદ માહે ગરવસે ખોલે ॥ ગરવ ॥
 મે સુખ સપતકો નાથ, મેરી કોણુ તોલે ॥
 દુરખળ કરતા હે પોકાર, પલક નહી ખાલે ॥ પલક ॥
 ચાકર હોઈ રંછા હનુર, ચમર શીર ઢાલે ॥
 અખ અવસર આચો હાથ, ચેત તુ સહીરે ॥ પુદ્ગલ ॥ ૪
 કાયાસુ કીચો લડ, ખનાઈ ચંગી ॥ ખનાઈ ॥
 પલમર પુન્ય પરવાર, પોતિણતા ભંગી ॥
 પકડી પરભવકી ખાત, હોય કોણુ સગી ॥ હોય ॥
 તેરો હુશ ગયો આકાશ કાયા કર નંગી ॥
 જનદાસ કહે કરમાસુ, જોર તેરો નહીરે ॥ પુદ્ગલ ॥ ૫

કેસરીયાની લાવણી

સુનીચેરે ખાતા સદાશીવજી ॥ મત ચઢ જના ઘુલદેવા ॥ ગઢપતી ઉ
 નકા ખડા એ ડંકા, મત છેડો તુમે ઉન દેવા ॥ સગતારે પત ચુંડાવત ખોલે
 અમહી નાકર ઇનહુકા, હીદુપતસે હાથ જોડકર ॥ તીન ભોવનમે હે ટિકા ॥
 સુનીચો ૧ ॥ સરગ અરત પાતાળ સુનીચે ॥ સુરીનર સુનીજન ધાવત હે ॥
 ઇંદ્ર ચંદ્ર સુની દરશન આવે ॥ મનકી મોજ પાવત હે ॥ સુનીચો ૨ ॥
 ગયા રાજ દિમ કેસે આવે ॥ નીરધનીયાંકુ ધન દેવે ॥ ખાને ખીલાવે મુંદ
 ર લડકા ॥ સદા સુખી રહો તુમ સેવે ॥ સુનીચો ૩ ॥ તારેં જાઝ સમુદર
 માહે ॥ રોળ નિવારે ભવ ભવકા ॥ ભુપ રંગકો રંગ દીચો હે ॥ ચોરન બ
 ધન હરી દેવા ॥ સુનીચો ૪ ॥ ધુ ધું ધુ ધુ ધુસા ખાંજે ॥ દેશો દશ
 પર હે ડંકા ॥ ભાઉ તાતીયા યુ કર ખોલે ॥ મત ખતલાવો ખડખડા ॥ સુ
 નીચો ૫ ॥ રાણાજી કહે ઉમરાવ વજીરને ॥ માનત નહી અમ એ ખા-

તા ॥ તારી કરણી 'તુ' પાવેગો ॥ 'મે' નહીં આવું તુમ સાથાં ॥ સુનીચો ॥
 ૬ ॥ મુછ મરોડી ચડે અભીમાને ॥ ઝેર ભર્યા હે નજરોમે ॥ રીખલદાસ
 કહે સાહેબ સચા ॥ દખત તમાસા ફેરોમે ॥ સુનીચો ॥ ૭ ॥

શાંતીનાથની લાવણી.

સેહેર જુનેમે શાંતી ભીરાળે, અગભર કુલનકી માળા; અગડદમ નાખ
 ત ખાળે, ઘટ ખાજતા ચોતાળા, ગજપોર નગરીમે તેરા જનમહે, ઘેર ઘેર
 મંગળ સખ ગાવે, ઇંદ્ર લોકથી ઇંદ્ર ઇંદ્રાણી; આછવ કરનેક આવે, ચાલીશ
 ધનુષ સોવન તેરી કાયા, મૂંગ લછન તેરે પાયા, વિશ્વસેનકે કુળમે સોભીત,
 માતા અચરાકે જયા, સરગ મરત પાતાળ ત્રીલોકમે, હુવા જોતકા અજવાળા
 અગડદમ ॥ ૧ ॥

કેસર ચદન ઘણાં ઘસીને, પુજા કરે છનેસરકી; અનુપમ આંગી ખુ-
 બ ખની હે; જગી જોત માહારાજકી, અસરણ સરણ પતીત દુખ વારણ,
 કરણા સાહેબ તુમ ધણી; મુજ કરણી મુલ મતી ને જામે, કૃપા કરે મોરી
 ભકતી ભણી; તેરે નામસે નવનીધ પાવે, શાંતીનાથજી મતખાલા; અગડદમ
 અગડદમ ॥ ૨ ॥

આંગી તેરી અજબ ખનીહે, શાંતીનાથ સાહેબ મેરા, જકાવકી તુમ
 સોહે ટીલકી, હીરા ચકતા હે ચોફેરા, અંગ ભર કુલન જટા ખજી હે, અ-
 મર ઉડતા ચોફેરા, ધુપ ધાન ચોર જોત ખનીહે, શીર શોહે મોતી તોડ,
 નવ રતનટા હાર ગલેમે; જેસા ચદ્રકા અજવાળા, સાગી જોત તેમ જોત જ
 ગતમે, દીપે તેજકા અજવાળા, અગડદમ અગડદમ ॥ ૩ ॥

તેરે નામસે સખ જુગ મહીમા, ધન તો મારી કરણીક, શાંતીનાથજી
 મેં શેવક તમારા, મેરી સાજ અપને ઘરક, શાંતી કહોનેરે શાંતીનાથજી, સ-
 મરણ કરવા સખ તેરા, સમી સાંજકી હોતી આરતી, શામ સુરત દીરો ખા-
 રી, આરતી ઉતારે આનંદ આવે, ખાળે નેરદગ મડતાલા, અગડદમ અગડદમ
 પુજા કરે પ્રભુ સાહેબ મેરા, અરણ પખાણ મેં તેરા, જરણ મરણ

કા ભય નિવારો, તારો ભવ સાયર ફેરા, લખચોરાશી ભવમે ભમીચો, જેસા
ઘાણીકા ફેરા; શાંતીનાથ મુજ પાર વિતારો; ગરીબ ચાકર મે તેરા; બાણ
ચદ કહે ભય નિવારો; બાજે સ્ત્રીતકા ઘડીયાળા; અગડદમ બગડદમ ॥ ૫

શ્રી કલ્યાણ પારસનાથની લાવણી.

અગડબમ અગડબમ બાજે ચોઘડાં; સવાઈ ડકા સાહેબકા; છનનગ
છનનગ અવાજ હોતા; મેહેલ બનાયા ગગનાકા; શ્રી કલ્યાણ પારસનાથ ના
મકા; નીત બાજતા હે ચોઘડાં; ત્રીન લોકમે સચા સાહેબ પારસનાથ અવ-
તાર બકા ॥

વનારશી નગરીમે તોરા જનમ હુવા; માતા વામા કે નદા; અશ્વશેન
કે કુળમે સોહે; જેસા સરદ પુનમ ચદા; સરગ લોકમે હુવા આનદા; ઈંદ્રાણી
મંગળ ગાવે. તેત્રીસ કોક દેવ મીલકર; ઝોછવ કરનેક આવે; કેઈ આવતા
કેઈ ગાવતા; કેઈ નામ લેતા દેવા; ચોસઠ ઈંદર અરજ કરતા; ચદ્ર સુરજ
કરતા શેવા; સુરીનર સાહેબ આગળ અરજ; કરતા ઉભા બકા બકા; ત્રીન
લોકમે સચા સાહેબ પારસનાથ અવતાર બકા ॥

કુર દશથી આવે જોગી; બકા જોગી તપસ્યા કરતા; નીચે લગાયા જ
લમ જોગી; બડે બડે જોકે ખાતા; બાર વરશકી ઉમર જીતકી; છોટપણામાં
ખોત કળા; બરોબરીકે લીએ શોખતી; તપશીક દેખત ચલા; જ્યાન દેખકર
ખાલે જોગીશુ, એસી તપસ્યા કયુ કરતા; ઉતર જોગી બડે લકડેમે; નાગ ના
ગાણી દા જલતા; પારસનાથ જોગીસુ કહેતા; તો બી તપશી તહી સુનતા;
લકડે દીએ ફેક જંગલમે; લોકે તમાસા દેખતા; એ કયા કીએ જોગી તુમને
નાગ નાગણી જલાયા; દીયા સાર નવકાર નાગક; ધરનીધર પદવી પાયા;
બડે ઉમેદશે આએ સાહેબ; છણછરીકો દાન દીયે; માત પીતાકી આજ્ઞા લે
કર; માહારાજને જોગ લીયા; રાજ છોડકર ચલે જંગલમે; જુગતશે કાઉશગ
કીયા; બકી ધીર ગભીર તમને; ત્રીન લોકમે નામ કીયા ઉશન કાળકી બકી
ધુપમે; ત્રીરંજન ત્રીરાકાર બકા; કુમઠાસુરને કીયા કુઠાકા; પીછલા દાવા જ-

ગાયા; ખઠ કીયા ઘનધોરસુ; પવન ચલાયા મતવાલા, કરેર કરેર હુવા ક-
ડાંકા; ચમેકે બીજલીકા અજવાલા, મુશળ ધારે મેઘ વરસતા ગગન ગાજતા
ચોતાળા; સાત છુડકી બડી ઝડીમે; ધીર ખડા હે મતવાલા, નાકે ખરોખરી
આવ્યા પાણી, નાથ નીરજન ધીર ખડા; સકટશે સિંહાસન ડોલે; હુવા
ઘટકા અવાજ; અવધી જ્ઞાનશુ આજે ઈંદર; ધાઓ ધાઓ ધરની રાજ;
ધરાણીધર જલદી શુ આયા, પદમાવતને સજ લીયા, પદમાવતને લીએ શી
રપર, શેશ નાગને છત્ર કીયા, ક્રોડ ઉપાય કીએ કમઠાસુરને; કુછ બી ઇલા
જ નહીચલેતા; કરને વાલે સાહેબ ઉતરે, છલને વાલે કયા કરતા, ઝીતે જન
રાજ આગસે, કમઠાસુર હાથ જોડે ખડા ત્રીન લોકમે ॥

કેવળ લઈ શીવ પદ પોતા, પારસનાથજી મતવાલા, લગી જોતમે જોત
દીપકકી; તપે તેજકા અજવાળા; વિસનગરમાં પારસનાથ નામકા, દેવલ બ-
નાયા તેહતાળા, ખડે દેવળમાં ઈંદર સોહે, ઘટ બાજતા ચોતાલા, ખડે ઉમેદ
શુ ઘણી રહે હોકર કોટ બનાયા દેવલકા, જગો જગોપર શીખર ચઢાયા,
ખડે કામ દરવાજાકા, મુલ નાયકકે ઉપર સોહે, સહસ્ર ક્ષણ માહારાજકા, ચો
મુખી ચતુરાઈ બડીહે, એસા તમાસા નહી દેખા, અઢારસે પાંસઠ સોનંઈયા
મહુરત ક્ષણકા ખડા, સુદી ત્રીજકો વખત ખેઠકર; જગો જગોપર નાન કી
યા, કોંતી વિજય ગુર રાયચરણ, ને પાયે ગુર જન રાજ ખડા. ગલુચદ સા
હેબકે આગળ, અરજ કરતા ખડા ખડા ॥ ત્રીન ॥

શ્રી સમત સીખરની લાવણી.

ખદત હે કોઈ સમત સીખરકે, દુરગતકી દુર નાસીરે ॥ ખદત ॥ ૧
ક્રોડ બવોકા કરમે કટત હે, હોય શિવપુરકો ખાશીરે ॥ ખદત ॥ ૨
કુગુર કુદેવ કુધર્મ જગનકો, મે જાણ્યા સખ રાસીરે ॥ ખદત ॥ ૩
ખીસ જાણુદ મુગટ પદ પાયા, કાટી કરમકી ફાંસીરે ॥ ખદત ॥ ૪
એ તીરથ ને ભાવ કરી ભેટે, ઉતકી સખકીત ખાસીરે ॥ ખદત ॥ ૫
ખીકલ બન્યા જીવદાસ જગતમે; ખુબ કરાઈ હાંશીરે ॥ ખદત ॥ ૬

શીઘ સરૂપી સદા પદ તેરો, તુ મુરખ કાં બુલેરે ॥ સીધ ॥ ૧
 વ્યાજ નફો પલ્લે નહી બાંધ્યો, ખામી લગાઈ મુલેરે ॥ સીધ ॥ ૨
 તરક નીગોદ કુમતકા શીરપર; આપ બન્યો હે દુલેરે ॥ સીધ ॥ ૩
 સંપતકા સુખ દેખકર, ચેતન મનમે કુલેરે ॥ સીધ ॥ ૪
 જનદાસ તે અન મન માહે, જનમ લીઓ ધુલેરે ॥ સીધ ॥ ૫

કુગુરૂની લાવણી.

તબ્બુ તબ્બુ મે ઉનકે ગુરૂ; કનક કામની ધારી હે ॥
 જ્ઞાન ધ્યાનકી ખાત ન બાણે, અષ્ટ કરમસે ભારી હે ॥
 કર કપાળે ભભુત લગાચે, શીર પર જટા બધાઈ હે ॥
 કાન ફાંક કર મુદ્રા પેહેરતા, ઉનકે ઘરમે નારી હે ॥
 ભોગ લે કર વિષય શેવે, મદ મશા હારી હે ॥
 કુડા પથી જગતકુ કરતા; મુખશે કહેતા આચારી હે ॥
 સમકીત શરધા જૈન ધામકી, નહી કુગુરૂકી પ્યારી હે ॥
 જનવરકુ જનદાસ વિનવે, કુગુરૂ કુસંગ ખુવારી હે ॥

સુગુરૂની લાવણી.

નમુ નમુ મે ગુરૂ નિશ્ચંથક, વે જન મુદ્રા ધારી હે ॥
 પુદ્ગળ ઉપર પ્રેમ ન કરતા; મનકી મમતા ભારી હે ॥
 ગરવ ગાળ કર ગુપત ગોપવે, ગત નિશ્ચંથકી નારી હે ॥
 કનક કામનીકે નહી ભોગી; વે પુરા પ્રલચારી હે ॥
 છ કાયાકે જીવ અનાથી, ઉન કેવે હેતકારી હે ॥
 જ્ઞાન ધ્યાન કેવળ ધ્યાન આય, જ્ઞાન ગરથ ગુણ ભારી હે ॥
 સુવ સરંધાશે સુમંતી શેવે, નીજ આતમકે તારી હે ॥
 જનવરકુ જનદાસ વિનવે, ઉનકે ચરણ ખસીહારી હે ॥

સ્વારથની લાવાણી.

કોન જગતમે તારા ચેતન કોન જગતમે તારારે ॥
 અપને અપને સ્વારથકે સખ, બીન સ્વારથ હોય ન્યારાગે ॥ કોન ॥ ૧
 સ્વારથે મા તસ પુત બોલાવે, છ છ કર કહે દારારે ॥
 વીર કહે ભગની નીજ સ્વારથે, લાગે પિતાકે પ્યારારે ॥ કોન ॥ ૨
 હુય ગય રથ પાયક ધન પરધન, કોઈ ન સખન હારારે ॥
 કાલ બેહાલ સખડીક કરતે; કરતા મુખ પોકારારે ॥ કોન ॥ ૩
 ઈંદ્ર બલ મુપના સમજના, બુઝા જગત પસારારે ॥
 શેવો ચરાણ કોઈ સત જનોકે; છવ હોવે નિશ તારારે ॥ કોન ॥ ૪

તેરી સુરત શોહણી દખ, મેરા મન હરખે, તેરે દરશનક મેં નીત
 ઉઠી આવુ તડકે, તેરે મસ્તકે મુગટ કાનમે કુડળ લટકે, તેરી બાબુખધકી
 ઝળક, મેરે મન અટકે, કોઈ પડે ક્રીકે જોડ, હાથા બીચ દમકે, મેરે પાપ
 હુવે સખ દુર, દખકર તનકે ॥ એ નદી વરધન સુરખે; કીરપા કરકે, એ
 ધરમદાસ તેરા ગુન ગાવે હરખે ॥

પર સ્ત્રી નીરખવા ઉપર લાવાણી.

ચતુર પરનારી મત નિરખો, શ્રાવાણુ કેરી રેન અઘરી, બીજલીકો ચ
 મકો, રાવાણ મોઠા રાય કહાવે, લકા ગઢ બકો, પાપ કરીને નરક પોહોચી
 ચો, દુખ પાચો અધકો ॥ ૧ ॥

ઘાતકી ખંડકો રાય પદમોતર, ધૂપતીને હરતો, કબળુ નરેશન કરે ખુવા
 રી, જખ પુન આચો હલકો ॥ ૨ ॥

કીચ કરાચે માહા દુખ પાચો, ભીમેસું અધકો, નારી ધૂપતી નહે બી
 ચારી; ભવ ભવમે ભટકચો ॥ ૩ ॥

પરનારીકો રગ પતંગ હે, પોધળકો ઝળકો; આશ ખુદ જખ લમે તા
 વડા; ઢળક જાય ઢળકો ॥ ૪ ॥

પરનારીશો નેહ કરતાં; ધન જસે ધરકો; દુખ દખકર કરે ખુવારી;
 જખ બનમે ભટકચો ॥ ૫ ॥

નવ પદની લાવણી.

જગતમે નવપદ જયકારી; પુજતાં રોગ ટળે ભારી; પ્રથમ પદ તીર્થ
પતી રાજે, દાષ અષ્ટાદશકે ત્યાગે; આઠ પ્રાતીહારજ છાજે; જગત પ્રભુ ગુ-
ણ ખારે સાજે ॥

અષ્ટ કરમ દલ જીતકે; સકળ સિંધ થયા ॥

સીધ અનત લજે ખીજે પદ; એક સમે શીવ જાએ ॥

પ્રગટ લયો નિજ સ્વરૂપ ભારી; જગતમે ॥ ૧ ॥

સુરીપદમે ગીતમ કેસી; ઉપમા ચદ્ર સુરજ જેસી ॥

ઉગારયો રાજ પરદેશી; એક ભવ નાહે શીવ લેશી ॥

ચોથે પદ પાઠક નમુ; સુધ ધારી ઉવઝાય ॥

સર્વે સાહુ પંચમ પદ માંહે; ધન ધનો મુનીરાય ॥

વખાણ્યો વીર પ્રભુ ભારી; જગતમે ॥૨

દ્રવ્ય ખટકી શ્રધા આવે; સમ સર્વેગાદિક પાવે ॥

ખીના એ જ્ઞાન નહી કીર્તીયા; જૈન દરશનશે સખ તરીયા ॥

જ્ઞાન પદારથ સાતમે; પદમે આતમરામ ॥

રમતા રમ અધ્યાતમ માંહે; નિજ પદ સાધે કામ ॥

દુષ્પતા ખસ્તુ જગત સારી; જગતમે ॥ ૩

જેગકી મહીમા ખહુ જાણી; ચક્રધર છોડી સખ રાણી ॥

જતી દશ ધરમે કરી સોહે; મુની શ્રાવક સખ મન મોહે ॥

કરમની કાચીત કાપવા; તપકો ઠાર કર દાર ॥

નવમુ પદ જો ધરે ખેમાયુ; કરમ મુલ કટ જાય ॥

લજે નવ પદ જય સુખકારી; જગતમાં ॥ ૪

શ્રી સીધ ચક્ર લજે ભાઈ; અચામલ તપ નાધી થાઈ ॥

પાપ ત્રીહુ જોગે પરહરજે; ભાવ શ્રીપાળ પેરે કરજે ॥

સવત આગણીસ સતરા સોમે; જે પોશી શ્રી પાસ ॥

અર્ધતર ધવલ પુત્રમને દીવશ; સકળ દ્રેણી મુજ આરા ॥

ખાલ કહે નવપદ છખી ખ્યારી ॥ જગતમાં ॥ ૫

જન પુજન ચલો વર્ધમાન જનવરજકુરે ॥ જન પુજન ॥ ૬

સમોવસરણ પ્રભુજીકો આયો; ખખર લે આયો વનમાળી ॥

વીમળાચળ પર વીર પ્રભુજી; ચલ રાજ દરશન આયો ॥ જન ॥ ૧

સુણી રાજ સીધાસન ચાલો; સાત પચે આગળ ચાલે ॥

નમસ્કાર કરી વીર પ્રભુજી; દાન દીઓ હે વનમાળી ॥ જન ॥ ૨

આનંદ બેઠી રાજ દેવા ઓ; સારા નગરમાં કહેવાઓ ॥

શીખભદ્રાસ જન પુજન ચલીઓ; રાજ રાણીકે સગ ચલો ॥ જન ॥ ૩

કેસરીયાની લાવણી

શ્રી શીખભ દેવ માહારાજ કેસરીયા બેઠે પાહાડોમે,

આસ પાસ ગુલજર ઝાડી લગ લહી પાહાડોમે ॥

હુક હુક પર ઘન, ઘન પર ચોકી ભલ નકી ॥

સખ શ્રાવક મીલ પુજ કરતે કેસર ચઢનકી ॥ શ્રી ॥ ૧

ખાશા દેવલ ખના, દેવલ પર કલી ચડાઈ ॥

અષ્ટ દરવ લઈ પુજ કરતે, બેઠે સવાઈ ॥ શ્રી ॥ ૨

શોતરજી ગીરનાર જીવ તુમ અષ્ટાપદ જનના ॥

સોનાગીરકે દરશન કરકે, ચપાપુરી આના ॥ ૩ ॥

ચપાપુર ઓર પાવાપુર, જીવ સમતશીખર જનના ॥

મુકતાગીરકે દરશન કરકે; આખુજી આના ॥ શ્રી ॥ ૪

રાયણપુર ઓર ગઢ આખુજી, માગી તુગી જનના ॥

મગ શ્રીજીકે દરશન કરકે, ગોડીજી આના ॥ શ્રી ॥ ૫

શ્રી સ ખેશ્વર દરશન કર ચલ, તાર ગે જનના

પુર પટણકે દરશન કરકે, કલ્લીકુડ આના ॥ શ્રી ॥ ૬

સખ તીરથકી કફી જતરા, ઘરક ખી જનના ॥

કહે શ્રી ગગાદાસ ભાઈ વાણી, ભગવતકી લેના ॥ શ્રી ॥ ૭

નેમનાથની લાવણી.

એજી તુમ તજકર રાજુલ નાર, તજ્યા સખ ઘરે ॥ તજ્યા ॥
 મે નમુ નેમકે પાય ગચ્છે ગીરીવરે ॥ ૧ ॥
 મે પ્રીત પીયાકી કરકે, પલ્લે લાગી ॥ પલ્લે ॥
 તુમ ત્યાજ લલે ખીન ખડ, ઉવે ખેરાગી ॥
 એક રાજુમતી સતવતી, ભાવસે ત્યાગી ॥ ભાવસે ॥
 તેરે અતર ઘટમે જોત જ્ઞાનકી જગી ॥
 એમ રોતી રાજુલ નાર, નેન ભર ભર ॥ નેન ॥
 મે નમુ નેમકે પાય ગચ્છે ગીરીવરે ॥ ૨ ॥
 મે નહી કીની તકશીર પીયા કયુ રૂઠે ॥ પીયા ॥
 મેરે ઘર કુટખ પરીવાર, સદા સખ રૂઠે ॥
 મે હુઉ ઘરકે માંય જોખન સખ હુટે ॥ જોખન ॥
 મે ચલુ નેમકે સાથ પ્રીત કેમ તુટે ॥
 મેરે નેમ વિના નહી ઝોર, જગતમે વરે ॥ જગતમે ॥
 મે નમુ નેમકે પાય ગચ્છે ગીરીવરે ॥ ૩ ॥
 મે અરજ કર કરજોડી કરોજી મન પરશન ॥ કરોજી ॥
 મેરે શીરપર નેમ સરદાર, દીજે મુજ દરશન ॥
 મુજ મુખ સખીયનકા દખ, લાગે મોચે તરશન ॥ લાગે ॥
 મેરે આચો આંખમે નીર, લગે નીત ખરશન ॥
 મુજ જન મીલનકી આશ; મીલો કોઈ કર લે ॥ મીલો ॥
 મે નમુ નેમકે પાય ગચ્છે ગીરીવરે ॥ ૪ ॥
 તુમ તજકર રાજુલ નાર; મુકતીમાં મેહલી ॥ મુકતીમાં ॥
 પછી નેમ ગચ્છે ગીરનાર કરમ સખ હેલી ॥
 મે નીત ઊઠકર પ્રભાત નમુ પદ પેહલી ॥ નમુ ॥
 મેરે નેમ વિના નહી ઝોર જગતમે ખેલી ॥
 અખ અરજ કરે જનદાસ; મુનો જનવર ॥ મુનો ॥
 મે નમુ નેમકે પાય ગચ્છે ગીરીવરે ॥ ૫ ॥

માહારાજ સંજન ખીન ગુના; ખીન ગુના તજયા અમકુ ॥ સતી રાજુલ કેહેતી તુમકુ ॥ ફીકર મોઝે લગી ॥ મેરી જન ફીકર મોઝે લગી લગી મેરે તનમે ॥ નગીનો નેમ ગઝે ખનમે ॥ ખાત કીની આગળ ॥ મેરી જન ખાત કીની આગળ કીની આગળ કહુ સંજની પીયા ખીન દે કોન તજની પીયા પરખતમે ॥ મેરી જન પીયા પરખતમે ॥ ધ્યાન ધરતા શેહેલ મદીર; મુજે નહી ગમતા મેરી જન મુજે નહી ગમતા ॥ શાતમે ખડી; ખડી ખાઝે ગમકુ ॥ સતી રાજુલ ॥ ૧ ॥

સતીરથ સંજમ મેરી જન મતી રથ સંજમ; રથ સંજમ પરખેથી ભ્રમના અતરકી મીઠી ॥ સતી સખ સોના ॥ મેરી જન સતી સખ સોના સોના તજ દેતી ॥ જુગતમે રાખી મહી રહેતી; કર જુગવીશ; મેરી જન કર જુગવીશ ॥ જુગવીશ ખીમા કેહેતી આશ મોઝે લગી સુરજ સેતી ॥ સખી ખસ કીયા ખસ કીયા અપના દમકુ ॥ રતી ॥ ૨

મેરી જન સાજ શીવપુરકા; ચીવપુરકા આજ સજા ॥ કરમસે ખુખ કીયા કજા ॥ મેરે સુરપતી ॥ મેરી જન મેરે સુરપતી ॥ સુરપતી શામસે જન; નેમ વિના આર નહી દુજન; આલુશાણ ચીરે ॥ મેરી જન આલુશાણ ચીરે ॥ હારે ચીર મોઝે ખુચતાં ॥ જુગતકા ભોગ નહી રચતા; જ ખર જગ જતા; જત લીયા અપના દમકુ સતી ॥ ૩ ॥

મેરી જન પતી ગીરનારે; ગીરનાર હુવા ધ્યાની ॥ ખાત સખ જુગતકી જનની; જુગત જશ ગાવત ॥ મેરી જન જુગત જશ ગાવત; હારે ગાવત હે તેરા સફળ કારજ કર દો મેરા ॥ જવાખ જપતા હે ॥ મેરી જન જવાખ જપતા હે ॥ જપતા ભવ પાર પાવે ॥ અલકે જનદાસ ગુન ગાવે ॥ મુકતી પદ દીજે ॥ મેરી જન મુકતી પદ દીજે દીજે મલુજ અમકુ ॥ ૪

સીધગીરીની લાવણી.

સીધગીરીરે સીધગીરે સીધગીરી; સીધગીરીને અમરાપુરી; નહી અધુરી મુન જ્ઞાની સુરજ કંઠોનાં નીરમળ પાણીજી ॥ સીધગીરી ॥

આદે નાથરે આદે નાથરે આદે નાથ; આદે નાથ અછત પ્રભુ સાથ
સભવ અભીનદન મેવા; તુમ હો દેવનકે દેવાઈ સુમતી.

સુમતીરે સુમતીરે સુમતી; સુમતી આપદા મીઠી; નિરમળ હુધ ગતી;
આપ મેવા; ભવો ભવ કરે તારી સેવાઈ. સુમતી.

ફક.

દરશનથી દુખ મીટ ગયા ખોત સુખ પાયા ॥

ભાવશે બન્યા ગયા પાપ ગુમાયા ॥

દીલસેરે દીલસેરે દીલસેરે; દીલસે; શુધ ભકતોસે; ચોખે મનસે છોડ દ
કપટકી બાની; સુરજ કુકોકા નીરમળ પાણીઈ ॥ સીધગીરી ॥ ૧

છઠારે છઠારે છઠા; છઠા પદમ પ્રભુ સ્વામી; કહું શીર તામીઈ અતર
બમી કરે પુજ તરણ તારણમે તુધ દુબઈ ॥ છઠા ॥

સુપાસરે સુપાસરે સુપાસ; સુપાસ પુરો મન આશ; ભવો ભવ દાસ બ-
બહ બાબ. હાથમે ચદ્ર પ્રભુ રાખઈ ॥ સુપાસ ॥

ફક.

સુવધી જન નવમા; નવમા માહારાજઈ ॥

શીતળ જન દશમા; કહું દસમા માહારાજઈ ॥

પ્રથમરે પ્રથમરે પ્રથમ; પ્રથમ તળાટી ગયા; વદતા કીયા; નામ તો
લીયા; ઉનાસે સફળ જીદગાની ॥ સુરજ કુકોકા નીરમળ પાણીઈ ॥ સીધ-
ગીરી ॥ ૨ ॥

શ્રી હંસરે શ્રી હંસ શ્રી હંસ; શ્રી હંસ; ચાર વાસપુજ વિમળ અ-
નંત નાથ ખ્યાસ; ગુણ મે ગાઉ આજ તોરાઈ ॥ ગુણવતા ॥

ગુણવતારે ગુણવંતારે ગુણવંતા; ગુણવંતા ધરમનાથઈ; શાતીનાથઈ;
કથુનાથઈ; મોહનગારા; કાજ આજ ભકતનકા સારાઈ ગુણવંતા ॥

ફક.

અરનાથ જપ્ત દીન રાત માહારાજ જ ॥

મલીજન મુની સુવ્રત માહારાજ જ ॥

મુગતીરે મુગતીરે મુગતી; મુગતી મુન જુગતી; કરે ભકતી; નમી નાથકી;

તેમજ ગીરનાર નીશીઆની ॥ સુરજ કુડોકા નીરમળ પાણીજી ॥ સીધગીરી ૩
એ વીસરે એ વીસરે એ વીસરે; એ વીસરે; નમી જન ઇશ; નિમાણ શિશ
સમતશિખર ઝુકતે ગયા; વાસપુજ. ચાપાપુરી, ચિયાજીની નમી નથિના

સુરજ કુડોકા નીરમળ પાણીજી ॥ સીધગીરી ૩

ફક.

એવીસ જન મંછીત ફળી દતારે માહારાજીજી ॥ ૧ ॥

સેવકને ઉતારે ભવ પારુ ઉતારે ભવ પારુ માહારાજીજી ॥

સુન છંદરે સુન છંદરે સુન છંદરે; સુન છંદરે કરી અધ; તુટે ગિયા ફંદ
ઉનાસે સફળ જંદગાની ॥ સુરજ કુડોકા નીરમળ પાણીજી ॥ સીધગીરી ૪

સુરજ કુડોકા નીરમળ પાણીજી ॥ સીધગીરી ૪

માહાવીર સ્વામીના પ્રણામની લાવણી

માતાજી ત્રીસલા; ઝુલાવે; ન દનકરે; ઝુલાવે માહાવીરકી ॥

તીના ભુવનકે નાથ; ઝુલ રહે પારણેકી ॥

મણી કચનકે પારણે; દારી હે રેશમકીરે ॥ દારી ॥

ધુધર બાળે છુમદ છુમદ; કયા સોભા કહુ ઉનકી ॥

સો રહે અપિ ભગવાન; મંહી ઇચ્છા ધીવનકીરે ॥ નહી ॥

અગુણે માને અમરીત; ચુસ રહે સ્વાદ ઉનકી ॥

એ સ્વાદકી સુગંધ ચલતી ફુલ કમળકીરે ॥ ચલતી ॥

સુવણે વરણી કાયા; જોસી જન રહી, કચનકી ॥

જોસી કયા સોભા કહુ ઉનકી, કેહેતા નહી ભગતા પ્રણામ ॥

એસે અનંત બળકે ધણી; સો કરનહાર કિરતાર ॥

ચોસઠ ઇંદર, સખ નમતે હે ઉનકરે ॥ સખ ॥ તીના ભુવનકે ॥ ૧ ॥

સોધરમા ઇંદરને, બોલવાયે કમરકરે ॥ બોલવાયે ॥

નીરધનીયા ધન લે, બાવ સો સીધારથ ધરકુના ॥

ધન લાવ લાવ કરને, ભર દીએ ઉનકે ધરકરે ॥ ભર દીએ ॥

સીધારથ રાજ, ફીર ખીચારતે દીલકું ॥
એ સખી પુન ઉનકે, કેહેતે હે ત્રીસલાકુરે ॥ કેહેતે ॥
જે જે ઉવા મગળ; દીપક અપને કુલકું ॥

ફેક,

બોહોત બધારા દેખકર ઉલટ ભયા દીલ રાજકા ॥
વરધમાન કુવરકા નામ લીયા, નહી પાર પરાક્રમકા ॥
આન બડે બડે રાજ; સખ નમતે હે ઉનકુરે ॥ સખ ॥ તીન ॥ ૨
પાંચ બરસકે હુવે, વરધમાન કુવરે ॥ વરધમાન ॥
રમત રમતે, આએ સભાકે અંદરે ॥
સખીકે દીલકું નદન લગતે પ્યારે ॥ નદન ॥
ભાણનેકે ખાતર; અખ મુકના નીશાળે ॥
વરધાડા કીયા તઈઆર, ગજ ઘોડે શાણગારે ॥ ગજ ॥
નદનકું બેઠાય, ગજ હસ્તીકે ઉપરે ॥

ફેક,

વાલન બોહોત ખાજ રહ્યાં નીકળતા સુર તાન ॥
લીલે પીલે નીશાન પચરંગી, ઉવાં ઉડે ખોત નીશાન ॥
ભાણ રહે આપ ભગવાન, કોન ભાણાવતે ઉનકુરે ॥ કોન ॥ તીન ॥ ૩
સખી બાળક લે કર સંગ; નદન ચલે રમનેકુરે ॥ નદન ॥
ઈંદરકી સભામે, વરણાવતે ઉનકું ॥
એક દેવ ઉઠા ઉવાસે, આયા ફીર પૃથ્વીકુરે ॥ આયા ॥
બડા ભોરંગ બનકર લપટાયા વૃક્ષકું ॥
ખાલકે લગે બહીન, લગે પોકાર કરનેકુરે ॥
વરધમાન કુવરે; ફીર ફેક દીયા ઉનકું ॥

ફેક,

ઉવાસે બાળક બન ગયા; લગા ઉસમે રમન,
આપ હથિસે દેવ લીયા, સો કોઈ નહી જાણુ ॥
રમત રમતે કયા ખીચારતે દીલકુરે ॥ કયા ॥ તીન ॥ ૪ ॥
ફીર ઉસી દવલન; બેઠાએ બંધ પેરે ॥ બેઠાએ ॥

લંબી કીધી કાય, રૂપ કીયાજ વીકરાજે ॥
 બાળક લગે બીહીને; કરતે સખ પોકારે ॥ કરતે ॥
 અપને નદનકુ, લે ચલે ગગનપરે ॥
 ફીર અવધી છોડ કરને; દખા દીલ અંદરે ॥
 એહ દવલકી જત, અછી ઉઠાઈ ઉત પરે ॥
 ફીર કીયા અછીકા મહાર દવ ગયા સમા કરે ॥ દવ ॥
 એ ઉતકા બલ દખકર, નામ લીઆજ માહાવીરે ॥
 એસા બળ દખ કર, દવ ગએ ઈદ્રાસનકુ ॥
 માહાવીર નામ લીયા સો, કહેતે ઈદરકુ ॥
 એ ખોત કહે બીસ્તાર, મેં કયા કહુ તુમકરે ॥
 સો કહેતા ગીરધરલાલ રહેતા સુરતકરે ॥ ૨ ॥

મહાવીર સ્વામીની લાવણી.

ઉતમ જીવ જદ ઉદર આચે, હુવે સપના ઉતકી માતાકુ ॥
 તેજવત નહી છુપકર રહેતે, માલમ પડતા હે સખકુ ॥
 ચોવીશી તો હો ગઈ યારો, જન સાશન જનકા ચલતા ॥
 ઉત પુરુષોક, યાદ કરો, મેરે રૂવે રૂવેમે રમ રહેતા ॥
 દવાનંદા પ્રાણજીકે ઘર, પ્રથમ ગરલ ઉતે લીયાતા ॥
 માહા સુખમે ખેડે ઈદર; આસન ઉતકા કપાતા ॥
 ફીકર હુઈ ઈદર રાજકુ; વીચાર દીલમે કરતાયા ॥
 અવધ છોડકર દખા ઈદરને; સખ ઉતકુ માલમ પડતા થા ॥

ફકતી.

દખા તીરથકર પ્રાણજી ઘરકુ ॥

ફીકર હુઈ ઈદર રાજકુ ॥

ખોલાવે હરાજી ગમી, દવતાકુ ॥

લે જાઓ ગરલ ત્રીસલાકે ઘરકુ ॥

અશુભ નીંદ્રા ઠાળી, ગરલ હર લે ચલે ઉતકે ઘરકુ ॥

તેજવત નહી છુપકર રહેતે, માલમ પડતા હે સખકુ ॥ ઉતમ ॥ ૧

ગરબ ખદલકર ચલે હરણુ ગંભીર, જાળે કીર આશનકુ ॥
 ચઉદ સુપન માતને દખે; જુદ જુદ કેહેતા તુમકુ ॥
 પહેલે સુપન ગંભીર દખા; રીખલ સહી કેહેતા તુમકુ ॥
 ત્રીજે કેસરી ચોથે લક્ષ્મી; પાંચમે પુષ્પકી માળિકા ॥
 છઠે ચંદ્રમા સાતમે સુરજ; આઠમે દખી ધનકુ ॥
 નવમે કળસ અમી ભરેલા; પદમ સરોવર કેહે તુમકુ ॥

કેકતી.

અગીઆરમે ખીર સાગર દખા ॥
 બારમે વીમાન તુમ કર લો લેખા ॥
 તેરમે રતનકી કરો પરીક્ષા ॥
 ચઉદમે અગ્ની શાખાકુ દખા ॥
 સુપન દખકર રાણી જાગી, કેહેને લગી સ્વામકુ ॥
 તેજવત નહી છુપકર રહેતા; માલમ પડતા હે સખકુ ॥ ઉત્તમ ॥ ૨
 બડી રૂબરૂ હુઇકે સીધારથ, પુછે સુપન પાઠકુ ॥
 ગ્યાન ધ્યાનસે યોદ્યા પાઠક; ઉત્તમ જીવ હે ઉદરકુ ॥
 ત્રીન ભુવનકે નાથ ચકરી; હોવેગા કેહેતા તુમકુ ॥
 પુરણુ માસે જનમ લીયાથા; સીધારથ રાજા ધરકુ ॥
 આછવ મોછવ કારણ ઈંદ્ર, લે ગચ્છે તે મેરકુ ॥
 છોટી કાયા દેખી ઉનાકી, શશય ઉપના ઈંદરકુ ॥

કેકતી.

ત્રીન જ્ઞાન ઉદરસે આચ્છે ॥
 પગકે અગુઠે મેરૂ ઠગાચ્છે ॥
 કીર તીરથકરકુ નીલવાચ્છે ॥
 ખીછે સીધારથ ધરકુ લાચ્છે ॥

સાત હાથકી કાયા ઊંચી, ઉતર ફાલગુણ નક્ષત્રકુ ॥

તેજવત નહી છુપકર રહેતો; માલમ પડતા હે સખક; ઉતમ ॥ ૩ ॥
 સોવન વરાણી કાય છનકી; નંધપર સહીકા લંછને ॥
 મહા પરાક્રમ અનંત બળવંત, દહી દુધકા હે વરણી ॥
 માગસર વદા દસમીકે દીને, સર્જમ લીયા મહાવીરને ॥
 ખાર વરસ લગે મૌન રહે, કીર કરમ ઉડા દીએ ભગવાને ॥
 વૈશાખ સુદ દસમીકે દીને, ભયા થા કેવળ જ્ઞાને ॥
 ઉસ દીન દસના ખાલી ગઈ જખ, કોઈ ના લીએ વૃત પચખાણે ॥

ફેકતી.

અગીઆર ગણધર સગ છનુકે ॥
 ચઉદ હજાર સાધુ હે ઉનકે ॥
 છત્રીસ હજાર સાધવીસખ મીલકે ॥
 સાચે દાખલે હે સીધાંતકે ॥

હુઈ સદગુરુડી મેહર સદા મે; યાદ કરે ઉન પુરુષક ॥
 તેજ વત નહી છુપકર રહેતો, માલમ પડતા હે સખક; ઉતમ ॥ ૪ ॥

શ્રી નવ પદછની લાવણી.

ધર સુમતીસે ધ્યાન ચેતન સંમરમે રખના ॥
 નવ પદ શ્રી નવકાર મત્રી શ્રી ઘડી ઘડી જખના ॥
 કયા કહુ મે તારીફ નવપદ જવાપ ખડા ભારે ॥
 નહી આદ નહી અત છનોકા, નહી લગતા પારે ॥
 પેહેલે પદ અરીહંતા એ ભગવતા જે કારે ॥
 જપો નામ તુમ ઉનકા છનશે હોવે ઉકારે ॥
 કટે પાપકા મુળ વિધન સખ હો જાવે ફરે ॥
 અનંત અનંત કરમકે થોકરે; હો જાવે ચુરે ॥
 ભવો ભવકે પ્રાશ્રીત સારે; જાવે મીટે કરે ॥
 સાસ્વતા એ મત્ર છનોમે; ખડા અમતકારે ॥

હસ દીન જપતા જપ; ઓઈ અરીહંતકા ધ્યાન ધરના ॥
 નવ પદ શ્રી નવકાર મત્ર; શ્રી ઘરી ઘરી જપના ॥ ધર ॥ ૧ ॥
 નમો સીધ ભગવંતા ઓ હૈ અલોકીરતારે ॥
 નહી રગ નહી રૂપ છનામે; નહી કુચ આકારે ॥
 નહી ચક્ષુ નહી છભા નહી ઓ કરતા ભુકતારે ॥
 નહી પાદુ નહી પાંતી નહી ઓ કરતા ભકતારે ॥
 ચઉ રાજ અગ્ર ભાગે શીધસલારે ॥
 ઇસદ ભારા નામ કેહેતેહે; સીધાંત અદરે ॥
 ઓઈ સીધસલાકા નામ, તુમ સુનકરને લેના ॥
 નવ પદ શ્રી નવકાર મત્ર શ્રી ઘરી ઘરી જપના ॥ ધર ॥ ૨ ॥
 પીસતાળીસ લાખ જોજન, ઉનકા પરીમાણે ॥
 જોજનકા ચોવીસ ભાગ; એક ઉપરસે લેને ॥
 આવા ગાવે ના આપ આપકી; ઓઈ જગો મ્યાને ॥
 ઉવા અધર રહે માહારાજ નહી કુચ પાણી પવને ॥
 નહી દ્વેધ નહી કંખાય નહી ઓ કરતે ભગવાને ॥
 એક હજાર ઓર આઠ ગુનસે; ખીરાજે ભગવાને ॥
 ભરે સુખ ભરપુર નહી સજ્જાકા પરીમાણા ॥
 નવ પદ શ્રી નવકાર મત્ર ઘરી ઘરી જપના ॥ ધર ॥ ૩ ॥
 નમો પદ આચારજ પ્રાશ્વીત; જવે ભવ ભવકે ॥
 ઓ આપ બડે માહારાજ છવકા પાંચો ઈંદ્રીકે ॥
 નવ પ્રલચાર પાલેને વાલે, પચ મહા વૃતકે ॥
 પચ સુમતી ત્રીન ગુપતી; ગુમ છત્રીસ ઉનકે ॥
 કરૂ વદના ઉનક પ્રાશ્વીત; જવે ભવ ભવકે ॥
 આચારજ પદ જપોને અવીચળ અક્ષય સુખ પાના ॥
 નવ પદ શ્રી નવકાર મત્ર ઘરી ઘરી જપના ॥ ધર ॥ ૪ ॥
 ઉપાધ્યાય ભગવાન મેરા સત ગુરૂ સખસે બકા ॥
 નમસ્કાર મે કરતા ચોથે પદમે નામ છનકા ॥
 આચારગી સુગરગ યાનન સમોજ વ્યાકરણકા ॥

ભગવતી ગીના ઉપાસન; નામ સુનિ, ખાર સુતકા ॥ ૧ ॥
 અનતગર અનતિ વહી; પરસનિ વીકમકા વા ॥ ૨ ॥
 ભગવતી ગીના ઉપાસન; નામ સુનિ, ખાર સુતકા ॥ ૩ ॥
 ચોરના ચોર પતી ચોરના અભ્યાસ છે ઉનકા ॥ ૪ ॥
 નવ પલવ કરે દેવે મુરખક; એસે બ્યાન ગુરકા ॥ ૫ ॥
 આચારજ કે જેસે હોઈ; મેરે સતેગુરક કેહેના ॥ ૬ ॥
 નવ પદ શ્રી નવકાર મંત્ર શ્રી ધરી ધરી જપના ॥ ધર તા ૫ ॥
 નમો લોહ સવ સાહુન; નમસ્કાર કરેના ॥ ૭ ॥
 અરી ધીપકે બ્યાને પદર; ખેતરે સુન લેના ॥ ૮ ॥
 આ પંદર ખેતરકે સાધુ ઉતારક; નીત પદના કરના ॥ ૯ ॥
 સાધુ મુનીરાજ કેસે ઉનકે; ગુન તુમ મુને લેના ॥ ૧૦ ॥
 પચ સુમતી તીન; ગુપતીસે ગુપત રહેના ॥ ૧૧ ॥
 છકાએક પીએર પચ મોહાવ્રતકે પાલિના ॥ ૧૨ ॥
 નવ પ્રકારકે પરીગીહો સો; ઉનકે ત્યાગ દેમા ॥ ૧૩ ॥
 અસીક તમ લેક્ષમી રાજ રીધીકે છોડ દેમા ॥ ૧૪ ॥
 અખય પદ કે ખાતર સજમ સાધનક ચાહના ॥ ૧૫ ॥
 નવ પદ શ્રી નવકાર મંત્ર શ્રી ધરી ધરી જપના ॥ ધર ॥ ૬ ॥
 પાંચ પદ સો કહે ન દુસરે પદ હોઈએ ચારે ॥ ૧૬ ॥
 મુના નામ તુમ ઉનકા કેહેતા; સારા ખીસ્તારે ॥ ૧૭ ॥
 એસો પચો નમોકારો; નવ પદ અંદરે ॥ ૧૮ ॥
 એ પાંચો ભગવાન કેહેત હી; ઉવા નમસ્કારે ॥ ૧૯ ॥
 મંગળાણ ચ સર્વસંગ ખીર મલકારી કીરતાર ॥ ૨૦ ॥
 પદમગળ હવહી મિગળ; નવ પદ ઉવે પુરે ॥ ૨૧ ॥
 ઉનકે મુમ મુમ ગ્રહોમ ઉતરો ભવ સાગર તીરે ॥ ૨૨ ॥
 એ પાંચકે નામ રહ્યુસે; પામિ હુવે દુરે ॥ ૨૩ ॥
 ચઉદ પુરવકા સાર મંત્ર નીકાર સુન લેના ॥ ૨૪ ॥
 જો નર ભજે દીન રેન હોમે મુકતીસે મીલના ॥ ૨૫ ॥

નવ પદ શ્રી નવકાર મંત્ર શ્રી ઘરી ઘરી જપેના ॥ ધર ॥ ૭

સંસાર ઉપર લાવણી.

ભાઈ કલકી ખખર નહી કીસે ઘડીમે કયા હોનેવાલા; પણ ચેત ચેત મન ચેતન પ્યારા; અખ અવસર મીલના આંકણી; ભાઈચેતી શકે તો ચેતરે મુઠી ભર લે હીરકી; પણ રતન ચીંતામન હાથ આયા હે; કર જતના ઉતકી; ભાઈ જાન હોત કયું અજાન હોતા, એખાતા કીનકી; પણ ફેટક મણીકું છોડ; ખરીદ કયું કરતા પથરૂંકી ॥

ફેંકતી,

ચેતો ચેતો મેરે ચાર; રખો જીવજીસે પ્યાર ॥

હો જાઓ જ્ઞાનુસે તઈઆર; સુખ અનત અનત પાવોગે ॥

કરો દયા ધરમ વેપાર; લાભ હોવેગા અપરપાર ॥

જીનુસે હોવેગા આધાર; એસે ભવ સાગર તરોગે ॥

એસી ખાતાં હી રાખો હીરદ ॥

ખોલ દો વજ્ર કપડ તાળા; પણ અષ્ટ કરમ ચક્રચુર; કરત કોઈ ચેતનનીરે આળા; ભાઈ કલકી ખખર નહી કીસી ઘડીમે કયા હોને વાલા ॥ ૧ ॥

ભાઈ ધરમ કરો કછ દયાન; ખાતાં જૈનોકી ઝીણી; પણ દસ ખોલે સંસાર; પાવે આઈ સુકૃતકી કરણી; ભાઈ ઊચખેત્ર ઊચ ધર્મ; દુધ ચોર પુત્ર મીલે પાંણી; પણ પાંચ ઈંદ્રીકુ શાન તાંણ સદગુર મીલે જ્ઞાની ॥

ફેંક,

જાણપાણા હે અજખ ચીજ; આર સખ હે કીચ ॥

સમજે કોઈ સુરતા, એ સચી ખાત માના; મારગ મુઘ પીછાનો ॥

સમકીતધારી હોવેગો શાણા, એહી મગટ ખાત દહેતા ॥

અખ આગે સુણ જાવરે, ઘાત મરમકી ॥

મરમકી સમજે કોઈ ખીરલારે; પણ જીનકુ માયા હે જ્ઞાન, આહી નર નપતા હે માળા; ભાઈ કલકી ખખર નહી કીસી ઘડી ॥ ૨ ॥

એક પથી પરદશી, ફીરતા અટવીકે ચ્યાન; પણ દુરસે તો એક હન્તી

દેખા; ખડાજ મસ્તાને. જખ ઘાક લગી દીલમેરે, ઓહી નર લગાજ ભા-
ગનને, પણ ભરેજ સાસ નીસ્વાસ; દોડતા ગીરા કુપ મ્યાને ॥

ફેક.

દેખો કેસી ગતી હુઈ, મુળી વડકી હાથ આઈ;

અદર લટકતે હે ભાઈ, ઓ નીચે દેખો ॥

અદર ચાર હે ભુજગ; ઓતો રાય ખરાખર જગ; દેખહેએગા ડગ ॥

ગીરેગા ઉનકે મુખમે; ઓ કરે અદસા દીલમે ॥

અકલ ગઈ હુવારે ઘેલા, પણ કીસ તરેહસે નીકળુ ખાહાર; મેરા કોન કરને
રખેવાલા; ભાઈ કલકી ખખર નહી કીસી ઘડી ॥ ૩ ॥

હુવા મધપુડોકા ઘર; માંખીઆ લગી હે ચટકાને; પણ ખડી આપદા
આઈ ફીર હોતી વેદના, ઊવાસે મધકા ટીંપા ગીરા; આયા ભાઈકે
મુખ મ્યાને; પણ લાલચ ખુશી ખલા; ન અંતે ખોવેગા જાને ॥

ફેક.

સુર વિદ્યાધર આવે; દુખ ઉનકા જાવે ॥

ફીર ક્યા કહાવે; તુને ખાહાર નીકાલે ॥

તુને વીમાન ખેઠાવે, તુમ દવ લોકકુ લે જાવે ॥

તુ ચલ મેરી સંગ; એસા ખોલ ઉસ મુળી પર ॥

ઊંદર એક કાળા એક ઘોળા, ઓ દાને લગે કાતરને ગફલત; મત રહેના લાલા;
ભાઈ કલકી ખખર નહી કીસી ઘડીમે ક્યા હોને વાલે પણ ॥ ૪ ॥

એસા સખી સકળ સંસાર, તુથ અમ દોનુરે ભાઈ; પણ પીકે સો ભરચી
દેખ લો; કરના ચતુરાઈ; ભાઈ ભવ રૂપીઆ કુવા; આવખા રૂપી વડવાઈ;
પણ રાત દીન દો ઊંદર સમજે; સુરતા નરી કોઈ ॥

ફેક.

કાળ રૂપી હાથી; મધપુડા કુહુખ સાંસારથી ॥

જીવ હોવેગા પંથી; અટવી સાંસાર ખાણે ॥

ગુરુ વિદ્યાધર કહેલા; હિમચલ પારખાર નેનાવા ॥

અપના કાનુસે સુખમા, ઓહી અબટ ખાલ કહેલા ॥

ધન ધન આમમ અગીહતે ॥

તુમારી માનકી લીલા; પાણી પીએ પ્રેમ રસ પ્યાલા; અનુભવ જાગેરે
લાલા; ભાઈ કલકી ॥ ૫ ॥

અથ શ્રી પારસ્વનાથજીની લાવણી

સુણો સજન એ સાંઈ સલુણો, ઘરી ઘરી એરે દીલ આવે; લાખ સો-
વનમે દઉં હજુરા, જોડીપ્રાસ કોઈ દેખાવે. અરણ સરણ હે. તરણ ભવીક.
કરણ કરણ હે સીવ સુખકો; હરણ વીધન ધન પ્રવન ભરણહું; ધરણ રૂપ હે
સીવ સુખકો; જગદાનંદ વીલોકત જુમતા; જનક રોજક હઠાવે. સુણોં કાશી
વાણારશી ગંગા સુરંગી, અશ્વમેન વામા પ્રમા; જોવત જોર ધોરસે બોગી
કુંવર હે પ્રાસ નામા, આપહી સોખે ગોખમે બેઠે; પાત્ર લોકક-
નચાવે. સુણોં જવ તવ ભારી વેશ સમારી, જાલે જન જાતતા દેખી; જન
બોલયા કહે દરદી; ખલન સુખી દુનીયાં-પેખી, કમઠ નામ તાપસ ભઈ તુમ-
વન, પંચા બની તનુ તપાવે. સુણોં ઉતક કમન સુજન જન ખુસીસે,
જાતેસુ પ્રભુ સુણીને; અગ હલકારી ભઈ અસ્વારી; દેખણ જન આયા સુ-
ણીને, ખડે લક્ષ્મી નાગહી જલતા દેખી; કમઠક ખુલતાવે. સુણોં સુણ હો.
તર્પણી કયા તુમ જપસી, જવ દયા વિણ કશ નાવે; કોઈ કમઠ કહે અશ્વ બે
લાવો; ધરમ આત તુમ કયુ આવે; સાંઈ હુકમસે સેવક જવતા, મેહેલા સુણીક-
ણી નીકસાવે. સુણોં ૫. નાગ સુણતહે શેવક સુખસે, સાંઈ દીલાયા નવકાર;
કોઈ કમઠ હુવો મેઘમાળી, નાગ ધરણેદ્ર અવતારે; વરશીદાન વરશી લહી
દિક્ષા, દયાન લેહેર કાઉસગ ઠાવે. સુણોં ૬. સોઈ મુરઘમ નાણ નીહાળી,
વિકરવે અધકાર ઘટા; પ્રભંજન ભંજન ગીરી તરૂઆં; ગરદ બોલોત ખની
વીકટા; ઉતકટ કટ ગગન ગરજનસે, ટહુક ટહુક સીખી ટહુકાવે. સુણોં ૭.
દાવાનળ ઝલકે ખીલલીઆં, ખાદલીઆં જળ બુદછાંટા; સાયુ કેસીર સુસળધારા
કુવરસાવે મેઘ ઘટા; દેવાન અચળ પ્રભુ અક પવનસે, મેટું કલોક કપાવો. સુણો
૮. ધરણરાય પદસાવતી આસે, અમ નાસાસે જલ જાવે હિમસર્ગ ટાંગે. દેવ
હંકારસે, પ્રાસ સરણ સરણે આસે. જાટક દેખી ધરણરાયકે, મેઘમાળી સમ-
કીત પાવે. સુણોં ૯. કોતળ લહી, વીહરી રીવ મંદીરુ અગરુ સધુ સુધુ ની

દખા; ખડાજ મસ્તાને. જખ ધાકે લગી દીલમેરે, આહી નરે લગાજ ભા-
ગનને, પાણુ ભરેજ સાસ નીસ્વાસ; દાડતા ગીરા કુપ મ્યાને ॥

ફેક.

દખો કેસી ગતી હુધ, મુળી વડકી હાથ આધ;

અદર લટકતે હે ભાધ, આ નીચે દખો ॥

અદર ચાર હે ભુજગ; આતો રાય ખરાખર જંગ; દખહેએગા ડગ ॥

ગીરેગા ઉનકે મુખમે; આ કરે અદસા દીલમે ॥

અકલ ગઈ હુવારે ઘલા, પાણુ કીસ તરેહસે નીકળુ ખાહાર; મેરા કોન કરને
રખેવાલા; ભાધ કલકી ખખર નહી કીસી ઘડી ॥ ૩ ॥

હુવા મધપુડોકા ઘર; માંખીઆ લગી હે ચટકાને; પાણુ ખડી આપદા
આધ ફીર હોતી વેદના, ઊવાસે મધકા ટીંપા ગીરા; આયા ભાધકે
મુખ મ્યાને; પાણુ લાલચ બુરી ખલા; ન આંતે ખોવેગા જનમે ॥

ફેક.

સુર વિદ્યાધર આવે; દુખ ઉનકા જાવે ॥

ફીર કયા કહાવે; તુજે ખાહાર નીકાલે ॥

તુજે વીમાન બેઠાવે, તુમ દેવ લોકકે લે જાવે ॥

તુ ચલ મેરી સગ; એસા બોલ ઉસ મુળી પર ॥

ઉંદર એક કાળા એક ઘોળા, આ દોન લગે કાતરને ગફલત; મત રેહેના લાલા;
ભાધ કલકી ખખર નહી કીસી ઘડીમે કયા હોને વાલે પાણુ ॥ ૪ ॥

એસા સખી સકળ સંસાર, તુથ અમ દોનુરે ભાધ; પાણુ પીકે સો ભરચી
દખ લો; કરના ચતુરાઈ; ભાધ ભવ રૂપીઆ કવા; આવખા રૂપી વડવાઈ;
પાણુ રાત દીન દો ઉંદર સમજે; સુરતા મેરી કીઈયા ॥

ફેક.

કાળ રૂપી હાથી; મધપુડા કુદુખ સંસારથીગા

ચાવ હોવેગા પંથી; અટવી સંસાર ખાણો ॥

ગુરુ વિદ્યાધર કહેવા; હિમચલ પારખાર પહેનાવા ॥

અપના કાનુસે સુખમા, આહી પ્રિયટ પ્રાપ્ત કહેવા ॥

ધન ધન આખમ અગીહત ॥

તુમારી જ્ઞાનકી લીલા; પાણી પીએ પ્રેમ રસ પ્યાલા; અનુભવ જાગે
લાલા; ભાઈ કલકી ॥ ૫ ॥

અથ શ્રી પારસનાથજીની લાવણી

સુણો સજન એ સાંઈ સહુણો, ઘરી ઘરી એરે દીલ આવે; લાખ સો-
વનમે દેહ હજુરા, જોડીપાસ કોઈ દેખાવે. અરણ સરણ હે: તરણ ભવીક,
કરણ ઠરણ હે સીવ સુખકો; હરણ વીધન ઘન પવન ભરાણહે; ધરાણ રૂપ હે
સીવ સુખકો; જગદાનંદ વીલોકત જુમના; જનક રોજક હઠાવે. સુણોં કાશી-
વાણારશી ગંગા સુરંગી, અશ્વમેન વામા પ્રમા; જોવન જોર ધોરસે બોળી
કુંવર હે પ્રારસ નામા, આપહી સોખે ગોખમે ખેઠે; પાન લોકક-
નચાવે. સુણોં નવ નવ ભારી વેશ સમારી, જાતે જન જાતતા દેખી; જન
ખોલયા કહે દરદી; ખસન સુખી કુનીયાં-પેખી, કમઠ તામ તાપસ ભઈ જુમ-
વન, પંચા ધની તનુ તપાવે. સુણોં ડિનક નમન જુજન જન ખુસીસે,
જાતેસુ પ્રભુ સુણીને; અમ હલકારી ભઈ અસ્વારી; દેખાણ જન આયા મુ-
ણીને, ખડે લોકકમે નાગહી જલતા દેખી, કમઠક ખુલવાવે. સુણોં સુણ હો
તપશી કયા તુમ જપસી, જીવ દયા વિણ રૂઝ નાવે; કોઈ કમઠ કહે અશ્વ ખે
લાવો; ધરમ ખાત તુમ કયુ આવે; સાંઈ હુકમસે સેવક જનતા, મેહેલા સુણીક-
ણી નીકસાવે. સુણોં ૫. નાગ સુણતહે શેવક મુખસે, સાંઈ દીલાયા નવકાર;
કોઈ કમઠ હુવો મેઘમાળી, નાગ ધરાણેદ્ર અવતારે; વરશીદાન વરશી લહી
દિક્ષા, દેયાન લેહેર કાઉસગ ઠાવે. સુણોં ૬. સોઈ મુરાધમ નાણ નીહાળી,
વિકુરવે અધકાર ઘટા; પ્રભંજન ભંજન ગીરી તરૂઆં; ગરદ ખોલોત ખ-
વીકટ; ઉતકટ કટ ગગન ગરજનસે, ટહુક ટહુક સીખી ટહુકાવે. સુણોં
દાવાનળ ઝલકે ખીજલીઆં, ખાદલીઆં જળ ખુદછાંટા; સાયુ કેસીર
કુવરસાવે મેઘ ઘટા; દેયાન અચળ ખલુ ચંક પવનસે, મેઠ કલોક મેઠ સુણો
૭. ધરાણહાથ પદમપતી આસે, અમ નાસાસે વળ વળે કપાલ દામો દવ
હકારમે, પ્રારસ સરણ સરણ આસે. નાટક દેખી ધરાણહાથ મેઘમાળી સખ
કીત માવે. સુણોં ૮. કેવળ લહી. વીહરી શીવ મંદીર; અમર સુખ સુખ ની

પાંચાં, ઝાંડીપાંસ સોઈરૂપ નીહાળી જે વદે મન વચ કૈયાં; શ્રીગુણ વરીવોન્ય
સુર મંજરી, અંબ લેહેરીઆં સુખ પાવે. ૧૦ ॥

શાગણુ માસની લાવણી

શાગણુ મહીના રંગ ભેરે, ખેલણા હોરી નરનારે; પ્રથમ પરીણામ પ-
તંગ લાલે, પાણી પરદશમે ડાલે; વિવેક વાસાણુમાં ઉકાળે, ચડાયા ચપળતા
ચુલે. કપટકા કાસ્ટકુ મંગવાયા, તાપ અગનીસે જલાયા; હુવાં સખ રંગ ત-
ઈઆરે, ખેલના હોરી નરનારે. સમકીત સુખડકા અતરે; અખીલ અભાવ
ઉડાવે; કરીઆ કરતુરી કેસરે, જ્ઞાન ગુલાલ ખડા ડારે. કેસુડી કાયા હે કા-
ચી; જુગતી જન ભકત હે સાચી; નમો તુમ નવ પદ નવકારે, ખેલણાં હો-
રી નરનારે ॥ ખીમા કસખોહી લેના ॥ ધ્યાન ઢોલકુ ખજવાના ॥ પ્રેમ-
કી ખીચકારી ભરના ॥ નાભી નંદનકુ નામના ॥ પાંચ સખીયનકુ વશ ક-
રના ॥ સુમતી પટરાણીયાં કરના ॥ કમતી કરના તુમે ફરે; ખેલણા હોરી
નરનારે ॥ અરીકી હોરી ખડકાના; ધીરજ ઘરતી કે મ્યાના ॥ ચીત ચોગા
ન મેદાના ॥ ખેલ ઉસ હોરી પરમાણા ॥ ભાવકી ભુગલાં ખાળે ॥ નામ
કે નગારાં વાગે ॥ મગટી સખ પાપ હુવા પુરે ખેલણાં, દ્વેધ મ્યાન માઆ
લોભ ચારે, ઉતુકી ઉડાવના છારે ॥ હોરી કે દીન હુવે પુરે ॥ પચમી રરતા

નવ પદ શ્રી નવકાર મત્ર શ્રી ઘરી ઘરી જપના ॥ ધર ॥ ૭

સંસાર ઉપર લાવણી.

ભાઈ કલકી ખખર નહી કીસે ઘડીમે કયા હોનેવાલા; પણ ચેત ચેત મન ચેતન પ્યારા; અખ અવસર મીલના આંકણી; ભાઈચેતી શકે તો ચેતરે મુકી ભર લે હીરકી; પણ રતન ચીંતામન હાથ આયા હે; ફર જતના ઉનકી; ભાઈ જન હોત કયું અજન હોતા, એખાના કીનકી; પણ ફટક મણીકું છોડ; ખરીદ કયુ કરતા પથરૂંકી ॥

ફેંકતી,

ચેતો ચેતો મેરે યાર; રખો જનજસે પ્યાર ॥

હો જાઓ માંતુસે તઈઆર; સુખ અનંત અનત પાવોગે ॥

કરો દયા ધરમ વેપાર; લાભ હોવેગા અપરપાર ॥

જનુસે હોવેગા આધાર; એસે ભવ સાગર તરોગે ॥

એસી ખાતાં હી રાખો હીરદ ॥

ખોલ દો વજ્ર કપડ તાળા; પણ અછ કરમ ચકચુર; કરત કોઈ ચેતનનીરે આળા; ભાઈ કલકી ખખર નહી કીસી ઘડીમે કયા હોને વાલા ॥ ૧ ॥

ભાઈ ધરમ કરો કુછ દયાન; ખાતાં જૈનોકી ઝીણી; પણ દસ બોલે સસાર; પાવે આઈ સુરૂંતકી કરણી; ભાઈ ઊચખેત્ર ઊચ ધર્મ; દુધ આર પુત્ર મીલે પાંણી; પણ પાંચ ઈંદ્રીકુ શાન તાંણુ સદગુરૂ મીલે માની ॥

ફેંક.

જાણુપણા હે અજખ ચીજ; આર સખ હે કીચ ॥

સમજે કોઈ સુરતા, એ સચી ખાત માનો; મારગ સુધ પીછાનો ॥

સમકીતધારી હોવેગો શાણુ, એહી મગદ ખાત ફહેતા ॥

અખ આગે સુણુ જવરે, વાત મરમકી ॥

મરમકી સમજે કોઈ ખીરલારે; પણ જનકુ માયા હે જ્ઞાન, આહી નર જપતા હે માળા; ભાઈ કલકી ખખર નહી કીસી ઘડી ॥ ૨ ॥

એક મથી પરદશી, ફીરતા અટવીકે મ્યાન; પણ દુરચે તો એક હસ્તી

દખાડ બઠાજ મરતાને. જખ ધાક લગી દીલમેરે, ઓહી નરે. લગાજ ભા-
ગનને, પાણુ ભરેજ સાસ નીસ્વાસ; દોડતા ગીરા કુપ મ્યાને ॥

૩૬
દખો કેસી ગતી હુધ, મુળી વઢકી હાથ આધ;
અદર લઠકતે હે ભાધ, ઓ નીચે દખો ॥
અદર ચાર હે લુજંગ; ઓતો રાય ખરાખર જંગ; દખલોએગા ડંગ ॥
ગીરેગા ઉતકે મુખમે; ઓ કરે અદસા દીલમે ॥

અકલ ગધ હુવારે ઘલા, પાણુ કીસ તરેહસે નીકળુ ખાહાર; મેરા કોન કરમે
રખેવાલા; ભાધ કલકી ખખર નહી કીસી ઘડી ॥ ૩ ॥

હુવા મધપુડોકા ઘર; માંખીઆ લગી હે ચઢકાને; પાણુ બડી આપદા
આધ ફીર હોતી વેદના, ઊપાસે મધકા ઈપા ગીરા; આયા ભાધકે
મુખ મ્યાને; પાણુ લાલચ બુરી બલા; ને અંતે ઓવેગા જનમે ॥

૩૭
સુર વિદ્યાધર આવે; દુખ ઉતકા જાવે ॥
ફીર ક્યા કહાવે; તુજે ખાહાર નીકાલે ॥
તુજે વીમાન ખેઠાવે, તુમ દેવ લોકકુ લે જાવે ॥
તુ ચલ મેરી સગ; એસા બોલ ઉસ મુળી પર ॥

૩૮
ઉદર એક કાળા એક ઘોળા, ઓ દાને લંગે કાતરને ગફલત; મત રેહેના લાલા;
ભાધ કલકી ખખર નહી કીસી ઘડીમે ક્યા હોને વાલે પાણુ ॥ ૪ ॥

એસા સખી સંકળ સસાર, તુથ અમ દાનુરે ભાધ; પાણુ પીડે સો ભરથી
દખ લો; કરના ચતુરાધ; ભાધ ભવ રૂપીઆ કુવા; આવખા રૂપી વડવાધ;
પાણુ રાત દીન દોઉદર સમજે; સુરતા નર કોઈ ॥

૩૯
કાળ રૂપી હાથી; મધપુડા કુદુખ સસારથી ॥
જીવ હોવેગા પથી; અટવી સસાર જાણે ॥
શુર વિદ્યાધર ફેહેના; ઉમદશ વાર વાર, દેખાના ॥
અપના કાનુસે સુનના, ઓહી મિગઠ ખાત ફેહેના ॥
ધન ધન અગમ અરીહતા ॥

તુમારી સાનકી લીલા; પ્રાણ પીઓ પ્રેમ રસ પ્યાલા; અનુભવ બાજે,
લાલા; ભાઈ કલકી ॥ ૫ ॥

અથ શ્રી પારસ્વનાથજીની લાવણી

સુણો સજન એ સાંઈ મલુણો, ઘરી ઘરી મેરે દીલ આવે; લાખ સો-
વનમે દઉ હજુરા, ગોડીપાસ કોઈ દેખાવે ચરણ સરણ હે. તરણ ભવીક-
કરણ ઠરણ હે સીવ સુખકો; હરણ વીધન ધન ધવન ભરણહે; ધરણ રૂપ હે
સીવ સુખકો; જગદાનંદ વીલોકત જીમના; જનક તેજક હઠાવે. સુણો કાશી
વાણારશી ગંગા સુરગી, અશ્વસેન વામા અમા; જોવન જોર ધોરસે બોગી-
કુવર હે પ્રારસ નામા, આપહી સોખે ગોખમે બેઠે; પાત લોકક-
નચાવે. સુણો જવ નવ ભારી વેશ સમારી, જાતે જાત જતતા દેખી; જાત
બોલયા કહે દરદી; બલન સુખી દુનીયાં પેખી, કમઠ નામ તાપસ ભઈ તુમ
વન, પંચા ગતી તનુ તપાવે. સુણો ઉતક તમત પુજન જન ખુસીસે,
જાતેસુ પ્રભુ સુણીને; ખા હલકારી ભઈ અવગારી; દેખાણ જાત આયા મુ-
ણીને, બકે લકઠમે નાગહી જલતા દેખી, કમઠક બુલતાવે. સુણો મુણ હો
તપશી કયા તુમ જપસી, જીવ દયા વિણ ફગ નાવે, દોધી કમઠ કહે અશ્વ બે
લાવે; ધરમ ખાત તુમ કયુ આવે; સાઈ હુકમસે સેવક જતતા, મેહલા મુણીક
ણી નીકસાવે. સુણો પ. નાગ મુણતહે શેવક મુખસે. સાઈ દીલાયા નવકાર;
દોધી કમઠ હુવો મેઘમાળી, નાગ ધરણેદ્ર અવતારે; વરશીદાન વરશી લહી
દક્ષિ, દયાન દોહર કાઉસગ ઠાવે. સુણો ૬ સાઈ મુગધમ નાણ નીહાળી,
વિકુરવે અધકાર ઘટા; પ્રભજન ભજન ગીરી તરૂઆં; ગરદ બોહોત બની
વીકટા; ઉતકટ કટ ગગન ગરજનસે. રહુક રહુક સીખી રહુકાવે સુણો ૭.
દાવાનળ ઝલકે બીજલીઆં, બાદલીઆં જળ બુદબંટા; સાયુ કેમીર મુસળધારા
ચુવરસાવે મેઘ ઘટા; દયાન અચળ અણુ ચક્ર પવનસે, મેરુ કહોક કમાવો સુણો
૮. ધરણરાસ પદમાવતી આણે, જખ નાસાએ જળ જાવે. ઉપચર ટાન્મો રૂપ
હકારયો, પ્રારસ ચરણ સરણ આણે. નાટક દેખી ધરણગાયકે મેઘમાળી સમ
કીત પાવે. સુણો ૯. કેવળ લહી વીહરી શીવ મદીર; અગર લધુ ગુણ ની

પાંખાં; ગોડીપાંસ સોઈરૂપ નીહાળી જે વદ મન વચ કાયા, શ્રીશુભ વરીવીન્ય
સુર મનરી, અંબ લેહેરીઆં સુખ પાવે. ૧૦ ॥

શાગુણ માસની લાવણી

શાગુણ મહીના રગ ભેરે, ખેલણા હોરી નર નારે; પ્રથમ પરીણામ પ-
તંગ લાલે, પાણી પરદશમે ડાલે; વિવેક વાસણમાં ઉકાળે, ચડાયા ચપળતા
ચુલે. કપટકા કાસ્ટક મગવાયા, તાપ અગનીસે જલાયા; હુવા સખ રમ ત-
ઈઆરે, ખેલના હોરી નરનારેજી. સમકીત સુખડકા અતરે; અખીલ અભાવ
ઉડાવે; કરીઆ કસ્તુરી કેસરે, જ્ઞાન ગુલાલ ખડા ડારે. કેસુડી કાયા હે કા-
ચી; જુગતી જન ભકત હે સાચી; નમો તુમ નવ મદ નવકાગે, ખેલણા હો-
રી નરનારેજી ॥ ખીમા કસખોહી લેના ॥ ધ્યાન હોલકુ ખજવાના ॥ પ્રેમ-
કી પીચકારી ભરના ॥ નાભી નદનકુ નામના ॥ પાંચ સખીયનકુ વશ ક-
રના ॥ સુમતી પટરાણીયાં કરના ॥ કુમતી કરના તુમે દુરે; ખેલણા હોરી
નરનારે ॥ અરીકી હોરી ખડકાના; ધીરજ ધરતી કે મ્યાના ॥ ચીત ચોગા
ન મેદાના ॥ ખેલ ઉસ હોરી પરમાણા ॥ ભાવકી ભુગલાં ખાજે ॥ નામ
કે નગારાં વાગે ॥ પ્રગટી સખ પાપ હુવા પુરે ખેલણાં, ક્રોધ મયાન માઆ
લોભ ચારે, ઉનુકી ઉડાવના છારે ॥ હોરી કે દીન હુવે પુરે ॥ પ્રચમી કરતા
રગ ભેરે ॥

અથ છુટક રતવનો

અથ શ્રી મહાવીરજીનું રતવન.

નાથ કેસે ગજકો ખંધ છોડ્યો ॥ એ દશી ॥

નાથ કેસે જી જુકો મેરૂં કપાઆ, એહી અંચરીજી મન લાચો ॥ ના-
થ ॥ મોહણુ કુજકી પ્રીત જો પાળી, પ્રેમ મેંધ ખરસાચો ॥ સમવસંરણમે
તે ખહુ મળીઆ; પરમ પદ પોહોઆચો ॥ નાથ ॥ ઇંદરે જાળીઆ કહેતો

આચો ॥ ગણધર પદ તીણે કાચો ॥ ચંદ્ર કોસીઓ નાગ ઉધારો ॥ કલ્પ
આઠમો પાચો ॥ નાથ ॥ ૨ ॥ મૃગધીસે થયો ॥ અતી વસતી ॥ પ્રીત્ત
સેના તીહાં લાચો સમવસરાણ આવી તીણે લુટ્યો ॥ તીરથકર પદ પાચો ॥
નાથ ॥ ૩ ॥ કન્યા સુજેષ્ટાએ વ્રત લીધો ॥ સતકી સતપ્તન લાચો ॥ જનની સુત
એણેહુ કેરાં ॥ ભવનો પાર ખતાચો ॥ નાથ ॥ ૪ ॥ તો સુજને ઇમ વીલખ
થઈ કીમ કરુણા નાથ કહાઓ ॥ જ્ઞાન તણાં ભવ તોપ મીટાવો, કીમ સસાર
ભમાઓ ॥ નાથ ॥ ૫

અથ શ્રી સમતશીખરજી સ્તવન

નીત નીત સીધ નમો ભવી ભાવે એ દેશી.

સમેતશીખર ભેટો મેરે ભાઈ એણિગીરી આતમ નીરમલ કારણ, પર
ભવ માહા ભીડે સુખદાઈ સં ૧ વીસે હુકે છત પદ પુજ કરત હરેત ચઉ
ગતી હુખદાઈ સં ૨ ધુર મઠ મિદીર દેખ અનુપમ; ભવી જન ભેટે ચીત
હીલાઈ સં ૩ છત મદીરકી મહીમા અદભુત, મધુખતે માહી રહી છે ખ
છાઈ સં ૪ છત પ્રતી પ્રીત મેનાહર નીરખી; ચીત ગતી અતર અતી
હુલસાઈ સં ૫ ભગતી જુગતી કર ખહુ વીધ પુજ, સઘ સર્કળ મીલ છત
ગુણ ગાઈ સં ૬ એ ગેરી ભાવે જે નીત ધ્યાવે, પાવે પરમ અભય પદ
રાઈ સં ૭ ખાલોચર પુર ખાસ ખસત નીત ॥ શઘપતી પ્રતાપ સવાઈ
સમતશીખર ॥ ૮

અથ શ્રી સુમતીનાથજી સ્તવન

નીરખ વદન સુખ પાચો પ્રભુ તેરો નીરખ વદન સુખ પાચો, સુમતી
નાથજીકે સુખકી શોભા દખત ચીત ઉમાહયો પ્રભુ તેરો નીરખ વદન સુખ
પાચો. ॥ ૧ ॥ મેઘ નૃપતીકે નદા નદન, આત સુમગણા જાચો, લછત
કોચ અન્નેદ્યા જનમ કનક વરણ તનુ છાચો પ્રં ૨ ધનુષ તીન સત
માન ખીરાજત, જશ જશ તીહુ જગ ગાચો, પુરવ લાખ ચાલીશ સવધર

આયુ પ્રમાણ ખતાયો પ્ર૦ ૩ પંચમો જન પચમી ગતી ગામી, પરમ પુર
પ જહાં ધ્યાયો; હરખચદ કે ચીતમે તુમ ખીના; આર દેવ નહી આ
ચો પ્રભુ તેરો નીરખવદન સુખ પાયો ૪

અથ શ્રી મહાવીર જન રતન.

એકવાર ગોકુળ આવીએ ગોર્વાદજ એકવાર ગોકુળ આવીએ એ રાગ

એકવાર વછ દેશ આવીએ જાણુંદજ એકવાર વછ દેશ આવજે; જ-
યતીને પાયે નમાવીએ જાણુદરાય એકવાર વછ દેશ આવીએ ૧ સમોવસર
જા દેખાવજે જ૦ સમોવસરજા શોભા જે દીઠી; ખીણ ખીણ સાંભળી આ-
વશે જ૦ ૨ ભુતજ સુધી જળ વરસાવી; ફુલના પગર ભરાવશે જ૦ ૩
કનક રતનનો પીઠ કરીને ત્રીગડાની શોભા રચાવશે જ૦ ૪ રૂપાનો ઘડ
કનક કોસીસા; ખીજે રત્ન જઠાવશે જ૦ ૫ રત્ન ઘડે માણીના કોસીસા,
ઝગમગ જોત દીપાવશે જ૦ ૬ ચાર દુવારે એશી હજાર શીવ સોપાન
ચઢાવશે જ૦ ૭ દેવ ચાર કર આયુધ ધારી દારે ખડા કરે ચાકરી જ૦ ૮
દુર પાસથી એક સમયે વદે; ઝરંતીને લધુ છોકરી જ૦ ૯ સેહેસ જોજન ધ
જ ચાર તે ઉચા; તોરણથી ચડે વાવડી જ૦ ૧૦ મગજ આઠને ધુપગ ઠા
ળી ફુલ માળા કર પુતલી જ૦ ૧૧ આઠ સુરી બેજઘડ દારે રત્ન ઘડેચઉ
દેવતા જ૦ ૧૨ જતી વેહેર છંડી પશુ પખી તુજ પદ કમળને સેવતાં જ૦
૧૩ પચ વરણ મઈ જળથર કરા; ફુલ અમર વરસાવતા જ૦ ૧૪ પરખદા
સાતે ઉપર બેસે મુની નર નારી ને દેવતા જ૦ ૧૫ આવસકટીકા પાણુ
ઉભી. થાયને કુસુમકીમણી જ૦ ૧૬ સાધવી વમાનીકની દેવી; ઉ-
ભી સુણેદ ચુરણી જ૦ ૧૭ ખતરીશ ધનુષ અસોકતે ઉચો ચામર છત્ર
ધરાવજે જ૦ ૧૮ ચઉમુખ રંધણ સીહાસણ બેશી અમરીત-વયાણ સુણાવજે
જ૦ ૧૯ ધર્મ ચક્ર ભામડલ તેને મીઠ્યા તીમીર હરાવજે જ૦ ૨૦ ગ-
જુથર વાણી જખ અમે સુણીએ; તવ દેવ છદ સોહાવજે જ૦ ૨૧ દેવત મુર
કવી સાચુ બોલે, જહાં જતસો તીહાં આવસે જ૦ ૨૨ રભાદીક અપછરાની
ટોળી વદી નમી ગુણ ગાવસે જ૦ ૨૩ અતર જમી-દુરે પીચારો, મુજ ચીત

ભીના જ્ઞાનશુ છ૦ ૨૪ હૃદયથી ઘડી જો દુરે જાવે, તો કહીતક અમે માન
શુ છ૦ ૨૫ સોળસાદીક નવ છન પદ દીધાં, અમશુ અતર એવડો છ૦
૨૬. વીતરાગ જો નામ ધરાવો; સહુને સરખા તેવડો છ૦ ૨૭ જ્ઞાન નજર
કરી વાત વીચારી રાગ દશા અમરૂઅડી છ૦ ૨૮ સેવક રાગે સાહેબ રીજે
ધન ધન ત્રીસલા માવડી છ૦ ૨૯ તુજ વીણ સુશ્પતી સઘળા તુસે. પણ
અમે આમણ દુમણા છ૦ ૩૦ શી શુભ વીર હજુરે રહેતાં આછવ રગ વ-
ધામણાં છણદણ ॥ ૩૧ ॥

નેમનાથજીનું રતવન

કાનુડો કામણગારેરે આ મારી હેલી એ રાગ.

સામળીઆ શીદને ચાલોરે અરજ કરે છુ; અવગણુ દઈ અમને કાલો
રે; શાને અડો છો, વાહાલારે માહારા નવ ભવ નેહ ન પાળો શુ જોઈ રથડો
વાળોરે પાએ પકુ છુ ; સાં વાહાલારે માહારા તરૂણીને શુ તલસાવો, મનમોહ
મદીર આવોરે સાં વાહાલારે માહારા પીડે છે પેમનો કાંટો; મેહેલોને મનનો
આંટોરે પાએં સાં વાહાલારે માહારા એવડો શો અતર રાખો જે કહેવુ હો
ય તે ભાખોરે પાએં સાં વાહાલારે માહારા પશુ શીર દાશ દઈને; જઈ ચ-
ડીઆ છો ગીરનારેરે પાં સાં વાહાલારે માહારા અમરીત સુખની સગે અ
મે રમસુ તુમ સગેરે પાએં સાં

૫૬.

હરી ભજ કાહાના હરી ભજ કાહાના રામ નામ જપીએ જગ છાના.
॥ હરી ॥ ૧ ॥ રામ નામ હે જગત કામકો ॥ જગતમે આશરો રામકો ॥
હરી ॥ ૨ ॥ રામ નામ જપીએ જગ ધીરા ॥ જ્ઞાન મુગની તે સદે સુભ
વીરા ॥ હરી ॥ ૩

સ્તવન દેશી ગઝલના

કરે આરાધના તેરી હિંચે આનંદ વ્યાપતહે, સુમારે દેશીકે દખે સકળ
હી પાપ નાસતહે. ૥ ૧ ૥ બલસી વિધિ પુનઃ હું કીધી, બોહોળ સુભે દાન
દીનાહે; કરી હન ભક્ત હીતે તુમેહી; જન્મારો સુધ કીનાહે. ૥ ૨ ૥ થાક્યા
હું હુકે સગરે, લોખી સુરે ફર્ગી વિષે ખાહે, નહી કોઈ તુમ તુલ્ય દેવા,
જંગત સંખ હેર દખ્યાહે, તો કો સેહી હોજ કૃપાપતી તુમહી ઉદારણ વૃદ્ધ
ભરયા હે, કીહાં લગે કીજએ મહીમા, કરત જસ ઈંદ્ર હારચાહે. ૥ કં ૪.
૥ હોગે દુઃખ મોહ તન અખહી; લગા જો સગ સારાહે; પ્રભુ એ અરજ
ચીત ધરીયે; નવલ ચેલા તુમાસહે. ૥ કં ૫ ૥

રાબુલ પુકારે નેમ પીયા એસી કયુ કરી; તુમ છાંડકે ચલેહે ચુક હ-
મસે કયા પરી. ૥ રાબુલ ૦ ૥ કરી આસકી નિરાશ ઉદાશી દશા ધરી,
જીવ વશ નેહી હે મેરા પ્રિતમ પ્રિમેકી પુરી ૥ રાબુલ ૦ ૧ ૥ હમસે રહયો
ન જાય પ્રિતમ તુમ ખીના ઘડી, સગ લીજયે હમનકે દયા ધર્મ ઉધરી.
૥ રાબુલ ૦ ૥ નિસ દિન સુમારે નામે લગી દયાનકી ઝરી, કહે ચેતન વિ-
નય તુમ ચરણે અનુરી. ૥ રાબુલ ૦ ૨ ૥

શ્રી ચંદ્ર પ્રભુ જન સ્તવન.

શ્રીચંદ્ર પ્રભુ જનવર સુણીયો અરજ હમારી; મિથ્યા મતમે મગન
ભયો હુ, ન કિયો ધર્મ લગારી. ૥ શ્રી ૦ ૥ ૧ ૥ મોહ વિકળતામે ખહુ ઉ-
લજ્યો, સુલજ્યો નહિવો લગારી; અખ મે આચો સરણ તુમારી; મિટ ગઈ
કર્મ વિકારી. ૥ શ્રી ૦ ૥ ૨ ૥ તુમ હો કૃપાલ કૃપાલ કર સાહીબ; મે હુ
અનાથ લાચારી; જોત કહે કર જોડ ભવોભવ; તુમ ચરણે બસીહારી. શ્રી ૦ ૩ ૦

છોટી સી જહાન જરાસા જીવડા કયા મગરૂખી કરણા બે. ૥ છો ૦ ૥
દાસત દુનિયાં માલ ખજના; ગાફલ હોયે મિત ફિરણા બે ૥ છો ૦ ૧ ૥ હવે

સમરાણ કરે શ્રી જીનકો તો ભવ ભય દુઃખ હરાણાં બે; આણદરામ શેવક
કુસાજીત સુખ સખતી બહુ કરાણા બે. ॥ જો ૨ ॥

અથ શ્રી ગોડી પારસ્વ જીન રતવન

કૃપા કરે ને ગોડીપાસ જીનેસ્વર તુમ સાહીબ અતરજમી; ઊંચે ઊં
ચે ગીરીપર પ્રભુજી બિરાજે આશપાશ બ્યાની ધ્યાની ॥ કૃં ॥ ૧ ॥ નિલ
વરણ પ્રભુ આંગિયા બિરાજે; સુરતકી જાઉ બલીહારી ॥ કૃં ॥ ૨ ॥ બાંહે
બાન્નુબધ બેરખા વિરાજે, કુડળકી છખી હે ન્યારી ॥ કૃં ॥ ૩ ॥ હુલ્લ
હુલ્લત પ્રભુજી મે પાચો, પુરાણ પદવી અબ પાઈ ॥ કૃં ॥ ૪ ॥ નાથ નિ-
રજન નામ તુમારો; રૂપચદ પદવી પાઈ. ॥ કૃં ॥ ૫ ॥

અથ શ્રી કેસરીયા નાથજી રતવન

કેસરીયાકો દરસ કરાણક આચો, મનમેરો અતી હુલસાચો કેં આં-
કણી. નાભી નરેસર વસ પ્રકાસક, શ્રીમરદેવા જાયો; વૃષભ લછનધર ચરણ
કમલમે, મન મધુકર લપટાયો. કેં ૧. કુચા પરિસહ સહકે સ્વામી, કેવળ
પદવી પાચો; હેત ધરી માતાને દીધો; દીન દયાળ કહાયો. મં ૨. કુલ
માળ રૂળ દઈ સાહીબ, ઊબર રોગ ગમાયો; ત્રીકરણ સુધ કરે પુજા કરતાં,
લકેસર સુખ પાચો, કેં ૩. કળનુગમે એ અનુપમ તીરથ સુર નર સુની
જન ધ્યાયો; પરચા પુરે ચિતા ચુરે, નામ સદા સુખ દાયો કેં ૪. કીરત
મોટી સુનકે આચો, મનમે હરખ ભરાયો; મોહની મુરતી નયણે નીરખી;
હૃદય કમળ વિકસાચો. કેં ૫. ઉગાણીસે ચાર ફાગણ માસે, મુદી બારશ
ગુણ ગાચો; સંઘ પ્રતાપે પ્રભુક બેઠયા દિન દિન હરખ સુહાયો. કેં મં ૬

અથ શ્રી શાંતી જીન રતવન.

સુવિહીત સાતી જીજુદ સોભાગીરે, રાનિત રત્નપુરી વડભાગીરે; પ્રમુ
શ્ચમ દમ ગુણના રાગી સખીરી જોમ જીગતહીવ જાગીરે. નિન દરસાચુસે

લહ લાગી સખીરી . જોગ ૧. મુજ કુમતીય ભરમાયોરે, મોહ મદને
 પ્યાલો પાયોરે; મોહ મિથ્યા નાદ રીઝાયો સખીરી જોગ ૨. મુને મોહતે
 માયા કેલીરે, દાય ચોર સુભટને મેલીરે; ચોરીય ખુટે ખળનની ચેલી સ-
 ખીરી. જોગ ૩. મુજ સુમતીએ સમજાયોરે, દુરમતીના છેડો છુડાયોરે; મોહ
 અનુભવ રશ લે ચખાયો સખીરી. જોગ ૪. હવે સંવેગ રગમા રમશાંજી;
 પ્રભુ સાંતીની શેવા વરશાંજી; નીજ ઘરની અરજી કરશાં સખીરી. જોગ ૫.
 પછે ચતુરગી સેન્યા સજશાંજી; મોહરાયની ફોજ હટાશાંજી; સરધા નગરી
 નીસાણુ ધુરાસા સખીરી. જોગ ૬. આતમ દરપણુ દરસણુ દેખીરે, સુરિ રા
 નિદ્ર પદને પેખીરે; થાસુધન મુનીચરણુ ગવેખી સખીરી જોગ ૭.

અથ શ્રી હોરો સંગ્રહ

હોરી દીપચંદી

સીધ ગીરીજકો દરીસન કરલે સંઘ જાત્રા, સંઘ જાત્રા કરનસે પાપ ઘટત;
 સીધ; આંકણી, કોટી અનતા એ ગીરી સીધ્યા; તાકુંશીશ જમયા લો, સંઘ ૧
 રીખજ જણાવ દરીશન કરકે; શુધ આતમ પાવન કર લે ૨, રૂપચાદ કહેનાથ
 નીર જન; ભવ ભવકા દુખ હર લે; સંઘ ૥૩ ॥

મોહ અપને રગ શુ એ રગ દ, મેરે સાહેબ; મેરે સાહેબ આદી જ
 જાદ ચંદ; મોહ; આંકણી ૥

રગ તુહી રગ તુહીહ, સજમ રગ મોહ રગ દ; મેરે ॥ ૧ ॥

જ્ઞાન દરીશન ચારીત્ર રગ હે; લાખીચ કેવળી ધરે; મોરે ॥૨॥

રગ અનાદી રગ મીથ્યાતી; સો અમ ઉનક તજલે; મેરે ॥ ૩ ॥

કેહેત ભુવ પ્રભુ રામકીત દે કર; આપ સમાતા કરલે; મેરે ॥ ૪ ॥

મેરો ચેતન ખેલે હોરીરે; એસી હોરી આજ ખરજેર રહી; મેરો ॥
 મન કર મોત મેમ કર પાંણી; કરૂણા કેસર ધોરી; એસી ॥ ૧ ॥
 દયા મીઠાઈ તપ બહુ મેવા; સમરસ અમરસ વિમળ કટોરી; એસી ॥ ૨ ॥
 ગુરૂકે બચન વારી મરદગ બજતહે; દે હર જ્ઞાન કટોરી; એસી ॥ ૩ ॥
 દાંત કહે સુમતા સખીયનસે; ચરણ રહે જુગ જુગ જોડી; એસી ॥ ૪ ॥

ધનસાર કેસર બહુ ઘોળી; પ્રભુ પ્રતીમા પુજે ભરી કનક કચોળી; ધન ॥
 સરસ ગુલાબ માલતી કેરી, કરી માળા બહુ મુકી, પ્રભુ ॥ ૧ ॥
 ધુપે ધુપા મુગધી માળા, પ્રભુ કહે ઠવો મળી ટોળી પ્રભુ ॥ ૨ ॥
 કેરી શ્રીફળ પાકા દાડેમ સુકીજે; ગાતા બાળાભોળી; પ્રભુ ॥ ૩ ॥
 કેસર રગસે ભરી પીચકારી; લઈ અખીર ગુલાલકી ઝાળી પ્રભુ ॥ ૪ ॥
 ફીર ફીર છાંટે જન ગુણ પઠતે; વાજે વાજા ઉલા ઉલી, પ્રભુ ॥ ૫ ॥
 કહે ધર્મચંદ પાસજી આગે; શીવ સુખ માગે જય ખોલી, પ્રભુ ॥ ૬ ॥

અનતા અનતા પ્રભુજની વાંણી, આસાતના તજરે પ્રાંણી અનતા ॥
 શ્રી શીતળ જન શીતળ વચને; ભાવ દયા ચીત આંણી, અનતા ॥ ૧ ॥
 જે જીવ દેવ દરવને ખવે; થઈલોભ વસે અનાણી, અનતા ॥ ૨ ॥
 સાગર શેઠ પરે દુખ પાંખી, થઈ નારકી એ શુ પ્રાંણી અનતા ॥ ૩ ॥
 દેવ દ્રવ્ય જે વીધીએ વધારે, તે જન થઈ વરે શીવ રાંણી; અનતા ॥ ૪ ॥
 ધરમચંદ કરજોડી રાગે; તારજો કેવળ નાંણી; અનતા ॥ ૫ ॥

મેરો મનડો ખસ કર લીનો, અનત પ્રભુજએ કામણુ કીનો. મેરો ॥
 દાસ દાસીત દેવકે છોડી, જનવર વચને હુ લીનો અનત ॥ ૧ ॥
 ભવોદધી પાર પમાડે તાયે, નામ નિર્ધામીક દીનો; અનત ॥ ૨ ॥
 પાંખી દીશા જગજણુ સાહીબ; અતી જગજણુ જે લીનો અનત ॥ ૩ ॥
 અજોગી ગુણ, ધાંજી કરસી વેગે; ધ્યેય શીવનાથ નગીનો, અનત ॥ ૪ ॥
 કહે ધરમચંદ પ્રભુ ગુણ ગાતાં; ન હોય પર આધીનો; અનત ॥ ૫ ॥

વીર સાથે લાગી મને માયા; પ્રભુ શાશનની છે શીતળ છાયા ॥ વીર ॥
 ક્રોધી કૌશીક પ્રતિબોધ પામ્યા; પ્રભુ વચ્ચે સુર સુખ પાયા ॥ પ્રભુ ॥ ૧ ॥
 નવ જીવને જીવન વદ દીધા; મુની મેઘને જ્ઞાન બતાયા ॥ પ્રભુ ॥ ૨ ॥
 વેદના શશય વેગે નિવારી; કર્યા ગૌતમને ગછ રાયા ॥ પ્રભુ ॥ ૩ ॥
 સૈલેશી કરણ કરી શીવ પોહોતા; જ્ઞેતમે જ્ઞેત મીલાયા ॥ પ્રભુ ॥ ૪ ॥
 ધરમચંદ પ્રભુ ગુણ ગાતાં. જગ જશ પડહ વળયા ॥ પ્રભુ ॥ ૫ ॥

મન મોહન પાસ પ્રભુ ઉપગારી; તમે સાંભળો અરજ હુમારી ॥ મન ॥
 સઠ કમઠને માહા મદ ગાલી; કીધા નાગને હરી અવતારી ॥ મન ॥ ૧ ॥
 ત્રીસ વરશ ધર વાસે વશીને; વેગે થયા વ્રત ધારી ॥ મન ॥ ૨ ॥
 તપ તપી દુકર સુકલ ધ્યાને; ધન ઘાતી કરમ નીવારી ॥ મન ॥ ૩ ॥
 કેવળ જ્ઞાન પ્રભુજી પામી; તાર્યા બહુ નર નારી ॥ મન ॥ ૪ ॥
 વરસ સીતેર સંજમ પાળી, પરણ્યા શિવ વધુ પ્યારી ॥ મન ॥ ૫ ॥
 કહે ધરમચંદ સંજેશ્વર સાહેબ; સેવા દીજે તુમારી ॥ મન ॥ ૬ ॥

કરે ઓછવ સુરપતી સાર. જગ જનને થયો આનંદ અપાર ॥ કરે ॥
 ચૈતર વદ ચૌથે સુર સુખ છોડી, વામા કુખે લીધો અવતાર ॥ જગ ॥
 જનમ્યા પોસે દસમની રાતે; નામ દીધો પાસ કુમાર ॥ જગ ॥ ૧ ॥
 ભોગ કરમના ઉદય જે જાણી; પરણ્યા પ્રભાવતી નાર ॥ જગ ॥
 પોસ માસની વદ અગ્યારસે; જીનજી થયા આણગાર ॥ જગ ॥ ૨ ॥
 પારણા પ્રથમ ધન ધર કીધો, શીવ સુખ દીધો શ્રીકાર ॥ જગ ॥
 ચૈત્ર વદ ચૌથે કેવળ પામ્યા; ચુરીને ધન ઘાતી ચાર ॥ જગ ॥ ૩ ॥
 અબીલાખ્યની દશના દીધી; તે ગ્રહે શ્રી ગણધાર ॥ જગ ॥
 શ્રાવણ સુદ આઠમ દીવસે; પ્રભુ પામ્યા બુકતી મોઝાર ॥ જગ ॥ ૪ ॥
 તે પ્રભુજીની પ્રતીમા ખુજે, સમરો ઉઠીને સવાર ॥ જગ ॥
 કહે ધરમચંદ શીવ સુખ દીજે; વામા દેવીના મક્કાર ॥ જગ ॥ ૫ ॥

શું ભુલેરે જીવ તુ શાણો; પ્રભુ ભક્તિ વિના નહી મુક્તિ એ જાણો ॥ શું ॥
 કાળ અમાલી અનંતે ભક્તતા લલિત નરભવ મલ્યો ટાણો ॥ પ્રભુ ॥ ૧ ॥
 કુદૈવ સુદૈવ ખીચમાં અતરુ; સુરગીરી સરસવ દાણો ॥ પ્રભુ ॥ ૨ ॥
 તે મારે દૈવ ખીજા છંડી. પ્રભુ ચરચે ચીત આણો ॥ પ્રભુ ॥ ૩ ॥
 પદમ પ્રભુન મુજતા યામે; સન્નેગી ગુણઠાણો ॥ પ્રભુ ॥ ૪ ॥
 ધર્મ કહે પ્રભુ નિરભય કીજે, જેમ જગ માલ છપાણો ॥ પ્રભુ ॥ ૫ ॥

રાગ વસંત.

સીંગીરી સેવો ભલે ભાવે, જશ ધ્યાન રત્ન ત્રય શુધ થાવે ॥ સીધ ॥
 પુરવ નવાણુ વાર એણે ગીરી, રથલ જાણુદ આવે, જસ ॥ ૧ ॥
 અજીત નાથ. શ્રી સાંતી જીનેશ્વર, ચોમાસુ રહી જાવે; જશ ॥ ૨ ॥
 પુડરીક પાંડવ જાલીમયાલી. ઉવયાલી કર્મે હઠાવે; જશ ॥ ૩ ॥
 નમી વનમી સુક પરીવ્રાજક; ચદ્ર સીખર મોક્ષ સધાવે, જશ ॥ ૪ ॥
 એ આદે ઇહાં સીધ્યા અનતા; ધરમચંદ્રગીરી ગુણ ગાવે, જશ ॥ ૫ ॥

ઘેર આવો મનડાના ચોર, નિપટ ન થાઓ નાથ કોર; ઘેર ॥
 પદમાક્ષી પશુ વચન છોડવી, ન ઘટે પીયુ ચકોર; નીપટ ॥ ૧ ॥
 સખ ખન રાજ ખસતમાં ખીલી; ભમરા ભમે ચિહુ કોર ॥ નિપટ ॥ ૨ ॥
 સોજ શાણગાર કરી સખ બાળા; વસત ખેલે કોર કોર ॥ નીપટ ॥ ૩ ॥
 કોએલ ટહુકે આંખા ડાળે, કળા કરી નાચે ચોર ॥ નીપટ ॥ ૪ ॥
 અવસર જાણુ થઈ મત ચુકો, શુ કહીએ ઘણો કરી સોર ॥ નીપટ ॥ ૫ ॥
 વચે છોટી ગુણે મોટી રાજુલ, હઠે દુખે પ્રભુના જોર ॥ નીપટ ॥ ૬ ॥
 તો પણ ધરમચંદ્ર રાજુલ રાણી; પ્રભુ વિણુ સમરે ન ચોર ॥ નીપટ ॥ ૭ ॥

પ્રભુ જ્ઞાન અનંતો કહીઓ. ખટ દ્રવ્ય ગુણ તેહથી લઈએ ॥ પ્રભુ ॥
 આંખ ભીંચીને ઉઘાડે એટલે; સમય અસખ્ય કહીએ ॥ ખટ ॥ ૧ ॥

એક અંગુલ સુચી શ્રેણી પ્રદર્શ, તે પ્રતિ સમયે ને ગ્રહીયે ॥ ખટ ॥ ૨
 અવસર્પણી અસખ્ય તો થાય; સુણતા મન ગ્રહ ગ્રહીએ ॥ ખટ ॥ ૩
 અનત પ્રદર્શી ખંધ ને એક; આંકાર પ્રદર્શ રહીએ ॥ ખટ ॥ ૪
 તીર્થ પરમાણુ દીઠ અનંતા; ગુણના ઠાણુ સદૃહીએ ॥ ખટ ॥ ૫
 એમ અભિધેય પદારથ સુણતાં; સિધાય ન રહે ભવી હૃદયે ॥ ખટ ॥ ૬
 જ્ઞાન રતનાકર ચદ્ર પ્રભુની; આણુ મુગટ શીર વહીએ ॥ ખટ ॥ ૭
 કહે ધરમચંદ પ્રભુ ગુણ ગાતાં. અષ્ટ કરમક દહીએ ॥ ખટ ॥ ૮

લાખોણી પુનઃ ને રચાવે; તેના ગુણ ઘણા સુર વધુ ગાવે ॥ લાખોણી ॥
 મુનીવર વચને કનળ, પ્રભુ પ્રતીમાને ચઢાવે ॥ તેના ગુણ ॥ ૧
 પુનઃ પરભાવે સુરપદ પામી, ધરમદત નરપ પદ પામે ॥ તેના ॥ ૨
 તેજ ભાવે જન પદને ખાંધી; સુર સુખ લહી પ્રભુ થાવે ॥ તેના ॥ ૩
 તેમ શુભ ભાવ ધરી ભવી પુનઃ, જેમ ભવ ભય દુરે જાવે ॥ તેના ॥ ૪
 કહે ધરમચંદ કેસરીયાને ધ્યાતા; શિવ કમળા ઘેર આવે ॥ તેના ॥ ૫

ચદ્ર પ્રભુજસે લાલરે; મોરી લાગી લગનવા ॥ ચદ્ર ॥
 લાગી લગવા છોડી ન છુટે, જખ લગ ઘટમે પ્રાણરે ॥ મોરી ॥ ૧
 દાન શીયળ તપ ભાવના ભાવે, જઈ ન ધરમ પ્રતીપાળરે ॥ મોરી ॥
 હાથ જોડ કર અરજ કરત હે, વદત શેઠ ખુશાલરે ॥ મોરી ॥ ૨

વસંત માહ.

કીન સંગ ખેલુ મે હોરી; સખી મોરો કંથ રીશાયો ॥ કીન ॥
 તોરાણુ આએ ચલે રથ ફરી; પશુ પર દોશ કરાયો ॥ સખી ॥ ૧
 અષ્ટ ભવતર નહ સવાસી, નવમે નહ ન આયો ॥ સખી ॥ ૨
 યુ વિલપતી ગઈ પ્રભુ પાસે, સજ્જમ ચીત કરાયો ॥ સખી ॥ ૩
 નેમ રાગુલ દાય મુક્તી મદીરમે. ઘેલચંદ સુખ પાએ ॥ સખી ॥ ૪

કોન સંગ ખેલુ એ હોરીરે; મેરો પીયુ પ્રલચારી ॥ કીન ॥
 સમુદ્ર વીજે સીવા દેવીકો નદન; પચ મહાવ્રત ધારીરે ॥ મેરો ॥ ૧
 આપ ચલો ગીરનારે ઉપર, પાછળ રાજુલ નારીરે ॥ મેરો ॥ ૨
 સેસાવનકી કુન્જગલનમે, લીના કેવળ કરમ નીવારીરે ॥ મેરો ॥
 કહે નમી પ્રભુ નેમ રાજુલ દાએ; પામ્યા મુક્તી મોહનગારીરે ॥ મેરો ॥ ૪

નમ નીરંજન ધ્યાવોરે બનમે તપ કીના ॥ નમ ॥
 તોરણુ આએ ચલે રથ ફરી, પશુવન પર ચીત લીનારે ॥ બનમે ॥ ૧
 સેસાવનકી કુન્જ ગલનમે; પંચ મહાવ્રત લીનારે ॥ બનમે ॥ ૨
 સમુદ્ર વીજે સીવા દેવીકો નદન; નિરમળ નેમ નગીનારે ॥ બનમે ॥ ૩
 નમ રાજુલ દાએ મુક્તી સંધાવ્યા. રૂપચંદ્ર જશ લીનારે ॥ બનમે ॥ ૪

એસી ખીધ તુમે પાઈરે; કછુ કર લે કરજ ॥ એસી ॥
 હીંસા ચોરી જુઠ પ્રકીયા; પરધર ત્રણા ધારીરે ॥
 ઘટ જાયગા દરજ; એસી ખીધ તુમે પાઈરે ॥ કછુ ॥ ૧
 સાત વસન તુ સેવત ડોલે; જુવા મધ ફળ ચોરીરે ॥
 ધન છીજે પત જ; એસી ખીધ તુમે પાઈરે ॥ કછુ ॥ ૨
 દેવ ધરમ ગુરુ ભક્તી ધરો નીત; પુજ દાને સવાઈરે ॥
 જુધ આઈ મે તરજ; એસી ખીધ તુમે પાઈરે ॥ કછુ ॥ ૩
 જ્ઞાનત જ્ઞાનત એ જન સાચા; નિશ દિન ભજ લે પ્રાણીરે ॥
 ભવ સીંધુમાં તરજ, એસી ખીધ તુમે પાઈરે ॥ કછુ ॥ ૪

જાદવ નેમ કુમારરે; ચાલો ખેલીએ હોરી ॥ જાદવ ॥
 સરખો સાહેલી સખ મીલકર ચાલી, સોળે સજી રાણુગારે ॥ ચાલો ॥ ૧
 મેરો મન પીયા તુમસુ રાચ્યા; નેસો કુલ અનારે ॥ ચાલો ॥ ૨
 તોરણુ આએ ચલે ફીર પીછે, અખજા કોન આધારે ॥ ચાલો ॥ ૩

રત વસંત ફુલી ખડુ રંગી; ઝોર ફુલી કંછુ નાર ॥ ચાલો ॥ ૪
 અપનારે પીચકુ ખોલાવો; ફાગન કે દીન ચારે ॥ ચાલો ॥ ૫
 તાલ ત્રદગ ઝાંઝ ડકે ખાંઝત; ઝોર ખાંઝત ખડલોરે ॥ ચાલો ॥ ૬
 શબ્દ ગીત સંગીત શુ રાચત; નાચતે સાચેઈ કારે ॥ ચાલો ॥ ૭
 ઉડત ગુલાલ લાલ ભર્યે ખાદલ; રંગ ભરકે શિવ ડારે ॥ ચાલો ॥ ૮
 એકવાર પ્રભુ ઘર આવે; માનો ઘણી મનુવારે ॥ ચાલો ॥ ૯
 સેસાવન જઈ સજમ લીનો; પોહોતા મુકતી મોઝારે ॥ ચાલો ॥ ૧૦
 દરીશન સાર રત્ન સુખકારી; જ્ઞાન સંકળ આધારે ॥ ચાલો ॥ ૧૧

રંગ મર્યા છન દારે. ચાલો ખેલીએ હોરી ॥
 પાસછકે દરખારે ચાલો ખેલીએ હોરી ॥
 ફાગનકે દીન ચારે ચાલો ખેલીએ હોરી ॥ રંગ આંકળી
 કનક કચોળી કેસર ઘોરી; પુન્ન વિવીધ પ્રકારે ॥ ચાલો ॥ ૧
 કૃષ્ણાગરકો ધુપ ઘટતહે; પરીમળ ખેલકે અપારે ॥ ચાલો ॥ ૨
 લાલ ગુલાલ અખીર ઉઢાવત; પાસછકે દરખારે ॥ ચાલો ॥ ૩
 ભરી પીચકારી, ગુલાલકી સારી; છાંટો વામાદી કુમારે ॥ ચાલો ॥ ૪
 તાલ ત્રદગ વોણ ડકે ખાંઝ; ભરી ભુગળ રણકારે ॥ ચાલો ॥ ૫
 સખ સખીયન મીલી ધુવાર સુનાવત; ગાવત મંગળ સારે ॥ ચાલો ॥ ૬
 રત્ન સાગર પ્રભુ ભાવના ભાષે, મુખે ખોલે ને ને કરે ॥ ચાલો ॥

મધુખનમે એસી ધુમ મચાઈ ॥ મધુખનમે ॥ ઠેક ॥
 દશ દશકે જત્રા આવે; પુન રચી કર જરીરે ॥ એસી ॥ ૧
 ગાવત રાગ ધુવાર સુનાવત; થે થે નાચત ગોરીરે ॥ એસી ॥ ૨
 તાલ કસાલ મરદગ ખજાવત; રણઝણ ધુધરી રણ ઝોરીરે ॥ એસી ॥ ૩
 કેસર ચદન ઘટ ઘસી ઘોરી; ભરી કટોરી રંગ રોરીરે ॥ એસી ॥ ૪
 પીચકારી ભર ભર ડારી અખીર ગુલાલકી ઝોરીરે ॥ એસી ॥

છન ગુન ગાવત હરખ બઢાવત, મારી પ્રભુજીસે ભર ઝોરીરે ॥ એસી ॥ ૬
સમત શીખર તીરથ હોરી ખેલત; પાવત દરીશન અનુભવ વરીરે ॥ એસી ॥

રાગ કાફી

નેમજીસે કહીચો મોરી, કહીચો મોરીરે સામરેસે કહીઓ મોરી ॥ શા ॥
તોરણુ આએ કીને ભમાએ, છોડ ચલે અભિમાની ॥ એરી એરી ॥
પથુ વનકે શીર દાષ ચઢાચો; તોડી પ્રીત પુરાની ॥
દયા નહી દીલમે આણી; શામરેસે કહીઓ મોરી ॥ ૧
ચુક પડી સો મુહસે કહીચો; એસી ના કરીએ સોવાની ॥ એરી ॥
આઠ ભવની પ્રીત બધાણી; નવમે ચલે કચુ છોડી ॥
શામ તેરી મુરત ના દખી; શામરેસે કહીઓ મોરી ॥ ૨
આ જોરી જુગમે પુર લેહ લાગી; રાજુલ ગુલકી બાની ॥ એરી ॥
આ ખીનતી મુન અમરપદ દીને, રંગ ખીને સુખ દાની ॥
આવા ગમનની વારી, શામરેસે કહીઓ મોરી ॥ ૩

સૈયા મેને શી કી ચોરી; શામરેસે કહીઓ મોરી ॥ સામરેસે ॥
સખ જલદવ મીલ વસત ખેલે; ખેલ ખેલત ગીરધર ગોરી ॥ એરી ॥
ડારે ગુલાલ મુઠી ભર ભરકે; અરકી ભરી હે જોરી ॥ સૈયા ॥ ૧
સસરો હમારો સમુદ્ર વીજેજી; સાસુ શિવા દેવી બોરી ॥ એરી ॥
પીયુજી હમારો નેમ નગીના; છાંદુ કેસર ઘન ઘોરી ॥ સૈયા ॥ ૨
કહેત ધરમચદ નેમ ને રાજુલ, સખી કરમકુ છોરી ॥ એરી ॥
પેલે કરમ કરી શીવ ગત ખાંધી, આપ ખીલાઈ દોરી ॥ સૈયા ॥ ૩

સામરો મુખદાઈ; જાકી છખી ખરનીન જાઈ ॥ સામરો ॥
શ્રી અશ્વસેન વામાનદનકી; કીરત ત્રીભુવન છાઈ ॥ એરી ॥

સમત શિખર ગિરી મહાણુ પ્રભુકો; દેખ દરશ હરખાઈ ॥
 રૂદ મેરો અતી ઉલસાઈ, સામરો સુખદાઈ ॥ ૧ ॥
 આજ હમારે સુરતરૂ પ્રગટયો, આજ આનંદ વધાઈ ॥ એરી ॥
 તીન લોકકો નાયક નીગળ્યો પ્રગટી પુરવ પુનાઈ ॥
 સફળ મેરો જનમ કહાઈ; સામરો સુખદાઈ ॥ ૨ ॥
 પ્રભુકો સરસ દરશ બિન પાએ, ભવ ભવ ભટક્યો મે ભાઈ ॥ એરી ॥
 અખ પ્રભુ ચરણે ચિત્ત લાગ્યો; ખાલ કહે ગુન ગાઈ ॥
 પ્રભુ સગ લગન લગાઈ; સામરો સુખદાઈ ॥ ૩ ॥

પાસજી અખ સરાણુ તુમારો; તુમારોરે પાસજી અખ સરાણુ તુમારો ॥
 દસ ભવ વેરી કુમઠ કઠોરી; આએ વનારશી નયરી ॥ એરી ॥
 નગર લોક સખ વદન ચાલ્યા, ગયા વળી પારસ્વ કુમારી ॥
 આએ તપશી પેનગી; પાસજી અખ શરણુ તુમારો ॥ ૧ ॥
 પચા અગ્ની કરી જોગકુ સાધત, વાધત ભવ જગ ભારી ॥ એરી ॥
 કુમઠ કહે કોણુ કારણુ વદન, નાગની કાળા કારી ॥
 ખરા જખ કાષ્ટ ખીદારો; પાસજી અખ શરણુ તુમારો ॥ ૨ ॥
 પનંગપર જળતો દેખી સેવક; મુખસે દીઆ નવકારી ॥ એરી ॥
 પાસ પ્રભુજીનુ દરીશન દેખી; દરીશન પાચો શીકારી ॥
 થયો ધરનીધર પંતી ભારી, પાસજી અખ શરણુ તુમારો ॥ ૩ ॥
 લોકાંતિક વચને ખડુ જતને; દીએ દાન લીએ વ્રતચારી ॥ એરી ॥
 વડ હેઠે નીશી કાઉશગ ધારી; કુમઠ થયો મેઘ માળી ॥
 કરે ઉપસર્ગ અપારી; પાસજી અખ શરણુ તુમારો ॥ ૪ ॥
 ચીહુ દીશે ઘોર ઘના ઘન ગાળે, ખાળે વાઉ અપારી ॥ એરી ॥
 મુશળધારી વરસણુ લાગ્યો; નાસા લગે આવ્યુ વારી ॥
 નાચે ધરણીધર નારી; પાસજી અખ શરણુ તુમારો ॥ ૫ ॥
 પદમાવતી પ્રભુ શીરપર ધારી, ફાગી ટોપ કરે વિસ્તારી ॥ એરી ॥
 ઉપસર્ગ હરીપર ભુઆનો નટક; નાચે પદમાવતી નારી ॥

ખાને ચગ તાલ સતારી; પાસજી અખ શરણુ તુમારો ॥ ૬
 ધ્યાના નાખ પ્રભુ કરમકુ ખાલી; લહે દરશન જ્ઞાન ઉદારી ॥ એરી ॥
 કહે આનંદ કુશળ પદ પાએ; કરમ પરકતી સખ ગારી ॥
 વરચા શિવ વધુ લટકારી, પાસજી અખ શરણુ તુમારો ॥ ૭

જન રાજ સદા જયકારી, જનરાજ ॥ આંકણી ॥
 શીવશકર જગદીશ ચીદાનંદ, જ્યોતી સ્વરૂપ ઉદારી ॥ એરી ॥
 અક્ષય નીરજન વીતરાગ તુમ; સકળ જતુ હિતકારી ॥
 પ્રભુ તુમે કરુણા ધારી; જનરાજ સદા જયકારી ॥ ૧
 અનંત ગુણાકર સાહેબ જનજી. સાશનકે શીરદારી ॥ એરી ॥
 સુરનર મુનીજન દયાન ધરત નીત. વીર પ્રભુ હિપગારી ॥
 જાકે ગૌતમ ગણધારી; જનરાજ સદા જયકારી ॥ ૨
 આગાણીસ પાંચ માઘ મુદી પચમી, સોમવાર સુખકારી ॥ એરી ॥
 જખઉ બદર સઘ મીલત બહે; આછવ હુવો ઉદારી ॥
 થાપના લઈ મનુહારી; જનરાજ સદા જયકારી ॥ ૩ ॥
 ભાવ સહીત કરે પુજન વદન; જયુ પામે ભવપારી ॥ એરી ॥
 ઇહ ભવ શીઘ્રી વૃધી યશ કીરતી, દીન અધીક વધારી ॥
 વિનય કહે જન સુખકારી, જનરાજ સદા જયકારી ॥ ૪

મત નિરખો નારી પ્યારી; ભક્ત હો મત નીરખો નારી પ્યારી ॥ ટેક ॥
 વેદ પુરાન કીતાબ કહતહે; જાણે લોગ લુગાઈ ॥ એરી ॥
 રાજ કડે હુરમત જાને, લોક મોહે લધુતાઈ ॥
 હોએગી કથ તુમારી; મત નીરખો નારી પ્યાગી ॥ ૧
 કાન્નજ દોલે છબીકી સોભા; ખીગડત દેખો ખીચારી ॥ એરી ॥
 તપ જપ દાન પ્રત્ય સખ કરણી; સુધરત કેસે ખુમારી ॥
 રખોગે ઉલટી પ્યારી. મત નિરખો નારી પ્યારી ॥ ૨
 પરનારી તજ સત્ય શિયલ ભજ; જવ દયા દિલ ધારી ॥ એરી ॥

સત ગુરુ સગ ગુનીજન સેવા; વિનય કહે સુખકારી ॥

સુનો એ અરજી હુમારી; મત નિરખો નારી પ્યારી ॥ ૩ ॥

૫૬ શાગ.

બાવા રીખવ બેઠે અલખેલે ડારો ગુલાલ મુઠી ભરકે, મુઠી ભરકે ઘો-
બા ભરકે બાવા રીખવ બેઠે અલખેલે ડારો ગુલાલ મુઠી ભરકે આંકણી. સુમ
તા રસકી ભરી પીચકારી, જ્ઞાનીકે રૂઢયે શીર બીચમે, બાવા ॥ ૧ ॥ ચુવા
ચુવા ચદન ઓર અરગજ, કેસરકે ભરકે મટકે બાવા ॥ ૨ ॥ કહેતે કથ્યાણ
સાહેબ મેરા, દેખો પ્રભુ નજરાં ભરકે બાવા ॥ ૩ ॥

હોરી પહેલી

સામેરો આજ હું નહીં આચો એ દશી—સાચી જાણી ન જ્ઞાનકી બા-
ની; બાની સાચી ॥ કુગુરુ વચન મે નાચત માચત, રાચત લગત લગાની,
સ્યાદ વાદકુ સમજત નાહી; જુઠ કહે અભીમાની, એતો દુરગતીકાહે પ્રાની;
સાચી જાણી ન જ્ઞાનકી બાની ॥ ૧ ॥ કુક વચન કહે કપટકે કામી, નહીં જન
ત મુક્તિકી સાની; મત ગ્રાહી મહા મદના માતા; વાદ વિવાદના ધ્યાની, અ
કલ એની નરકકી બાની; સાચી જાણી ન જ્ઞાનકી બાની ॥ ૨ ॥ નિશ્ચય
નાથ ન ઓલખે મુરખ. વિવહાર નય કીલે લાની, નક્ષેપ કોતો મર્મ ન જુ
ઝત, ભવ અરૂપ ન આની; એક કિરીયાની કાની, સાચી જાણી ન જ્ઞાનકી
બાની ॥ ૩ ॥ ધનકી સગત ચેતન ભાઈ. ભવમે ફીરો ભટકાની; ધર્મ કરમ
કે કરમ ન ચીનત. નથુ કહેત એતો જનની. પ્રથામે વીલોચો પાની, સાચી
જાણી ન જ્ઞાનકી બાની ॥ ૪ ॥

હોરી બીજી.

ઓલખત તુ સત ગુરુ સાંઈ, સાંઈ ઓલખ ॥ ટેક ॥ સત ગુરુ પરમે
હસે સાગર; સ સ્વરૂપમે પાઈ; અતર લક્ષણ ગુણકા બતાવી. પીછે નિરગુણ

નામકે માઈ; મહારસ લેહ તુ ધાઈ, ઓલખ તુ સત ગુર સાઈ; પ્રેમ મહાજ
ળમાં તુ મોહન, દરશન દખ ધુસાઈ, અતર જમી આપ ખીરાજે; તાતે સ
મરલે સાઈ. સો હંસકી દખ દખાઈ; ઓળખ તુ સત.ગુર સાઈ ॥ ૨ ॥ અ
જપહી ધાનકો મર્મ ખતાવે, સુકળકી સુધતાઈ; નરત સરતકી ખેલી મનાહર,
ફળ અમરત લે લાઈ, સુધાકો ખીંદુ ચખાઈ; ઓળખ તુ સત ગુર સાઈ ॥
૩ ॥ સત ગુર સત સ્વરૂપમે રાજત; સાચી એ કુકરાઈ; કહેત નથુ મે ઉન
ક દખા; દીવન અન દરશાઈ; સર્વગી મહા સુખદાઈ ઓલખ તુ સત ગુર
સાઈ. ॥ ૪ ॥

હોરી. ત્રીજી.

જના ખીન આપ લુલાચો; જના ॥ ટેક ॥ કમતી કુટીલકા વચન
હી માન્યા ॥ સત ગુર શરણે ન આયો ॥ વેદ વચન સીધાંત શીરોમણી
॥ તાકો મરમ ન પાયો ॥ જુઠમે જન્મ ગમાયો ॥ જના ખીન આપ લુલાચો
॥ ૧ ॥ ધન ધરતી માયા મે માચત ॥ રાચત કામ ખઢાયા ॥ તંન ત્રીયાકી
લગન લગી તોય ॥ મોહ મદીરે છકાયો પીયાલો તે મુજ મન ભયો
॥ જના ખીન આપ લુલાચો ॥ ૨ ॥ સત ગુર શબ્દકા સુધા સરોવર તીહા
જઈ મન ન રમાયો ॥ વીખ ભર પ્યાલા કુગર શબ્દકા ॥ ભર ભર પી ભ-
ટકાયો ॥ ગતી ચહુ ઓર ફેરાયો ॥ જના ખીન આપ લુલાચો ॥ ૩ ॥ આપ
આપકી શુધ પડી જખ અતર આનંદ આયો ॥ કહત નથુ કુગુરક છોડ
કર ॥ ચેતન ચેતન રાયો ॥ સેહેજ સમાધી લાયો ॥ જના ખીન આપ લુ-
લાચો. ॥ ૪ ॥

હોરી ચોથી હુમરી.

હોરી ખેલત ફેરી ॥ કાન કરકી કગનવા ॥ હોરી એ દેશી ॥ કાળ
ચપટે ભારી ॥ એશી હોરી કયુ ખેલો ॥ કાળ, ટેક ॥ સમય અનતો
ભવમે ભટકયો ॥ ખહોત ભઈ ખુવારી ॥ જડકી સંગત જડતા વ્યાપી ॥
પરસંગ લાગી યારી ॥ એશી હોરી ॥ કાં ૧ ॥ કાળકી ભોમ ખશે મોહ
રાજ ॥ કપટી કમતી નારી ॥ રાગ ધ્વેસ દાય પુત્ર ભલેરા ॥ ત્રશનાત નય
ઠગારી એશી ॥ કાં ૨ ॥ ક્રોધ દિક ચારે ખાશ ખવાશી ॥ હાયમાં પા-

સો 'સારી' ॥ ત્રેણું સંખી 'કુમતીકી' સહિલી ॥ દુર્ગતી દેવત હારી ॥ એશી ૦ કાં
એ ૦ '૩' ॥ એશી 'ખમમે' મેત જાઓ સાહેબ ॥ કહે સમતા કરજોરી ॥ નાવ
નથુમા આપે વિચારો આવો ઇનકી સખત તોરી ॥ એશી ૦ કાળં એ ૦ ૪ ॥

હોરી ૧ લી દીપચંદી.

પાની રમે મીન જ્યાસી ॥ મોએ આવત હાશી ॥ એ દેશી સમઝ સમજ
તુ શાંઈ સુના એતન ભાઈ ॥ સમઝ ૦ ટેક ॥ કાળ અનતો તુહી ફીરો ભાઈ ॥
તોય ન આવી સુધતાઈ ॥ સુ ૦ સમઝ ૦ સુ ૦ ૧ ॥ તન ધન જોખન જુઠ ન
જન ॥ આપે એકીલે આઈ ॥ સુ ૦ ૨ ॥ ધર્મ કર્મ ન જુઠત આપે ॥ ઠાલી
કરે ઠકરાઈ ॥ સુ ૦ ૩ ॥ કહત નથુ પ્રભુ આપ વીચારો સખ સ્વારથ કે સ-
ગાઈ ॥ સુ ૦ ૪ ॥

હોરી ૨ છ

પ્રેમ ધરે ક્યાં પ્યારે ॥ તુમ સખસો ન્યારે ॥ પ્રે ૦ 'ટેક' ॥ ત્રીભાવનકે
તુમ નીથ કીલોવત ॥ અપને રૂપ જો જ્યારે ॥ તુમ સખસો ન્યારે પ્રેમ ધરે
ક્યાં પ્યારે તુમ ૦ ૧ ॥ અજાનકી મિદમે કાંઈ ધુરતહો ॥ જાઓ જગ આધારે
॥ તુમ ૦ ૨ ॥ આરે સંસારકે પેચ પીછાના ॥ કોનહે આપતી હારે ॥ તુમ ૦
કહત નથુ પ્રભુ સુમતીકે સાહેબ ॥ કુમતી સંગ નિહારે ॥ તુમ ૦ ૩ ॥

હોરી ૩ છ

આપ અરૂપહે ભાઈ ॥ તુમે રૂપમે આઈ ॥ આપ ૦ ટેક ॥ બોહિત
ઠગારી જઝકી સોખત ॥ માયા કે રૂઝમાં લાઈ ॥ તુમે ૦ આપ ૦ તુ ૦ ૧ ન-
દવરજી તુમે નદનીકે સગે ॥ સુધ ન રહી તુજ કાંઈ ॥ તુમે ૦ ૨ ॥ કુર્ગધ કે-
કી મોહ કમુડી ઇનકે કહા અતુરાઈ ॥ તુમે ૦ ૩ ॥ નથુ કહે પ્રભુનકી પિઆ
મેલોરો ઇધારી ઘુસાઈ ॥ તુમે ૦ ૪ ॥

હોરી ૪ થી

હોરી એલે સત સુખન ॥ આતમે રામસે ॥ હોરી ૦ ટેક ૩ - રમ. પ્રતગકે

‘પ્રેમ પુરાણી’ ॥ કર ક્રિયા લેઈ તોન ॥ આતમ રામસે ॥ હોરી - ખેલે શાંત
 ‘સુખન’ ॥ આતમ ॥ ૧ ॥ જ્ઞાન ધ્યાન દાહુ ડક બાળે ॥ અન હદ તાન ની-
 દાન’ ॥ આતમ ॥ ૨ ॥ ચરણ સુધા ધર ખેલત ખ્યારે ॥ સુમતા સખી સુ-
 ‘માન’ ॥ આતમ ॥ ૩ ॥ કહેત નથુ નાથ હોરી ખેલતહે ॥ મોયકુ નેનકી
 ‘કીધી શાન’ ॥ આતમ ॥ ૪ ॥

હોરી

નદકુવર કેડેપડચો કેમભરીયે એદશી

સીવાનદનક હોરી ગોરી; હોરી ગોરી ખેલાવે હોરી, સરોવરીયા તીર
 હરે સરોવરીયા તીર; નેમકુવર કેડે પડી, હોરી ગોરી; આંકણી ॥ ૧ ॥ કેસરીયા
 વાઘાધરી હરીપાશે, હરીપાસેરે કુલવાસે; કુલવાસેરે જળ વાસે; રાધા મહુ સાથ
 નેમ કુવર ખેલાવતી તીહાં હોરી; ॥ શી ॥ ૨ ॥ નેમ નગીના નાથજી હોરી
 ખેલે; હોરી ખેલે રસીલા ખેલે; રગ ભરી ભરીરે કચાણે; ઝકઝાણે નેમ કેસ
 વ કેસુડા ભરી રગ ઘોળો, ॥ સી ॥ ૩ ॥ ફાગ રાગ રસ રીતસે ગીતગાવે;
 ગીતગાવે તાને બળવે, હોરી ફગુવા ખ્યાલ ખેલાવે; ઉડે લાલ ગુલાલ; લાલ
 કેનઈયા લાલસે હોરીખેલે ॥ શી ॥ ૪ ॥ ચપક કેતકી માલતી વાસતી; વસ
 ત તરવર ફળીયાં, પ્રભુદેખી વિનયસે ઢળીયાં; વાળેવેણ રસાળ; તાળ કસાળ
 મૃદગસે હોરીખેલે ॥ શી ॥ ૫ ॥ ગોવીંદ ગોપી સાથમે અભુ રમતે; તીનસો
 વરસે નીગંમતે, રાંજુલસે મીલણાં કરતે, શેહેસાવન સાંઈ, સદેખ સાધી
 કેવળી હુવા જાની ॥ શી ॥ ૬ ॥ રાજહુઈ રાજેમતી વ્રતલીધુ; પોતાનુ ખો
 લ્યુકીધુ નાથસદીખુ નાણતેલીધુ; નેમ રાંજુલ સાંથ; સીવ મદીરમે માહાલતે
 ભઈ જોડી ॥ શી ॥ ૭ ॥ જન ગુણ રાગશુ ફાગમે ભવી ગાવે; દાય ધ્યાન
 મૃદગ મીટાવે; તીહુ શુધી વેણુ વળવે; કસ તાળ વીસાળ ચાર સતકની ભા
 વના અહનાળે ॥ શી ॥ ૮ ॥ હોર્યે રતી મોહ અખીરને ખેખરીયાં; અનુભવ
 રગ ઘોળ કેસરીયા; સુભ વીર વચન રસ ભરીયાં. ભાવે હોરી ખેલાય, શા-
 કારે શીવ સુદરી ઘેર લાવે ॥ શી ॥ ૯ ॥

હોરી

રંગ મરચો જન દાર બાલો ખેલીએ હોરી; અંતીહારે આલો ખેલીએ

હોરી; પાસછકે દરબાર ચાલો ખેલીએ હોરી આંકણી ॥ સુમતી સખી સખ
મીલકર આઈ; કુમતીકુ દીએ નીકાલ ॥ ચાલો ॥ ૧ સરધા સમકીત ચુઆ
ચદન, સુમતા લાલ ગુલાલ; ચાલો ० ગુરૂકે ખચન પ્રદગ ખજતહે; જ્ઞાન શે-
મા ડકે તાળ ચાલો ૨, અષ્ટ કરમકી હોરી રચકે ધ્યાન અનળ પરબળ ચા
લો ચા ० વિનયવિનય એસી હોરી ખેલે. તો મુગતીપુરીકો રાજ ચાલો ૦ ૩

રેતવન રાગ હોરી

સામરે મત મારો પીચકારી એ રાગ.

વીર એસે છન વંદનક હરી આવત યે કરજેડી; ચોસઠ સહેસતો
હસ્તી ખનાયે, પાંચસે ખાર મુખોરી; હરીલાલા પાંચસે ખાર મુખોરી; મુખ
મુખ અષ્ટ દતુસળ સોહે; વાવડી આઠ લહોરી; વીર એસે છન વંદનક હ-
રી આવત યે કરજેડી આંકણી ॥ ૧ ॥ વાવ્ય વાવ્ય ખીચ અષ્ટ કમળ હે;
પાંખડી લાખ લહોરી; પાંખડી પાંખડી નાટક રચના; વંસળી વેણુ ઝંકોરી;
વી ० ॥ ૨ ॥ કમળ કમળ ખીચ ઈંદ્ર ભુવનહે; આઠ ભદ્રાસન નેરી વિચમે
સિંહાસન ઈંદ્ર ખિરાજે; વિર નમત કર જોડી; વી ० ॥ ૩ ॥ દીસારણુ ભદ્ર
દેખી હરી રચના; નીજ અભિમાન તજ્યોરી, રીધી છોડ કે ચારીત્ર લીને,
મલુકે શરણુ રહ્યોરી વી ० ॥ ૪ ॥ મલુકે ખચન મુણી આણુંદ પાવે, વંદન
મુનીયે કર્યોરી; વિનય ધરત બહુ ભક્તિ કરતહે; હરી નિજ સ્વર્ગે મચ્યોરી વી ० ૫

કુટક રેતવનો.

અથ શ્રી સીમંધર છન રેતવન.

અરજ મુણેાને રૂઠા રાણ્યા હો છ એ દેશી— મુગુણ મુગુણ સોભાગી
જંબુદીપમાંહેછ શ્રી સીમંધર દેવ; મણુધર મણુધર મુનિવર સાહુણીહેછ

આવિહ ધરમ કહાંત; મેરૂ મેરૂ મહિધર ઉપરેહોલ મોનુ મેહ ગાભંત સું ૨
 બાહ્ય બાહ્ય અભ્યંતર ભય નહીહોલ; હહાં વિચરે નંગદીસ; કેવલ કેવલ ક
 મજો ભોગવેહોલ આતમ સંપદ્ધ શ સું ૨ મેરૂ મેરૂ મહીમવે અગુલેહોલ
 અંજલી સાર્યર નીર; તે પાણુ તે પાણુ મણુ ગુણુ સંતતિહોલ. ગાણુવા હોય
 ને ધીર સું ૪ સુરપતિ સુરપતિ મુનિ ગુરૂ બુધ કવીહોલ; શક્તે ભક્તે યુ
 ગુત; હુપાણુ હુપાણુ જન ગુણુ ગાઈવાહોલ. મોદ હોડ કર ત સું ૫ પુબ્બલર
 પુબ્બલર વધપુકરી ગણીહોલ. સત્યકી માત ઉછાહ સું ૬ ધરમ ધરમ ધુરં
 ધર ધ્યાઈએહોલ; ધારી લજન પાય. સદગુરૂ સદગુરૂ ખિમાવિનય તણોહોલ
 સેવક જન ગુણુ ગાયથુ;

અથ શ્રી નેમીનાથ જન સ્તવન.

અંબરીયોને ગાંજેહો ભટિયાણી બડ ચુએ એ દશી—રાજુલ કહે રેય
 વાલોહો નાણુદીરા વીરા હંક તજે, કાંઈ પાળો પુરંવ પ્રીત, મુકો વિણુ ગુનહે
 હો નાણુદીરા વીરા વિલપતાં કાંઈ એશી શિખ્યારીત રાં ૧ હુતો તમ ચર
 ણારિહો નાણુદીરા વિરા મોજડી. કાંઈ સાંભળો આતમરામ તો મુજને ઉવે
 જોહો નાણુદીરા વિરા સ્થા વતી નહી એ સુગણોરા કામ રાં ૨ પસુઆને
 કરા કરેણુહો નાણુદીરા વિરા મુકિયા. તો મે શી ચોરી કીધ. પથુઆંથી થુ
 હિણીહો નાણુદીરા વિરા ત્રેવડી. જે મુજને વિછોહી દીધ રાં ૩ એહથુ જો
 મનં જોડુ હો નાણુદીરા વિરા જો હતુ તો પાડી કાં નહીને ફંદ, ઉલજુ તે
 નવી સુલજેહો નાણુદીરા વિરા મનકુ, કાંઈ કોડી મિલે જો ઈંદ્ર રાં ૪ મે
 તો કહો કિણુ વાતેહો નાણુદીરા વિરા ને ફુહવ્યા, શાને રાખો છો રોશ માહા
 રે તો તુમ સાથેહો નાણુદીરા વિરા અલેહોલ. તો કેહને દોખુરે દોગ રાં ૫
 તાંત લુટ્યાની પરેહો નાણુદીરા વીરા જોડીયે. કતુઆરીના જોમ. ઠેકી જો ન
 હો પાજેહો નાણુદીરા વિરા વલગતાં, કાંઈ નહ ન ચાલે એમ રાં ૬ ઈમ
 કહેતી વ્રત લેતીહો નાણુદીરા વિરા નેમજ. કાંઈ શિવ પહિલે કીઓ વામ ધ
 ન ધન તે જગ માંહેહો નાણુદીરા વિરા પ્રીતડી કાંઈ મોહન કહે સાખાળ રાં ૭

અથ શ્રી પારસ્વનાથ જન સ્તવન.

કાનુડો પેણુ વેળવેરે કાલી નદીને કાંકે એ દશી—વામાન દનેદો પ્રાણુ

ચકી છો પ્યારા. નાહી કીનેહો ન્યાણ પાણ ન્યારા આંકણી પુરસાદાણી સા-
મલે વરણો સુધ સેમકીતને ભાસે, શુધ, મુજ જીલો કીધો તેહને ઉજવલ વ-
રાણ પ્રેકાસે વાં ૦ ૧ તુમ સરણે વિષધર પિણ નિરવીષ દસણે થાએ વીડો
જા, જોતાં અમ શુધ સ્વભાવિ કાંત હુવે, એહ અમે અઘા ઘોણ વાં ૦ ૨
કમઠરાય મદ કિણ ગિણતીમાં; મોહ તોણા મદ જોતાં તાહરી શક્તિ અમતી
આગલ કેધ સર અઘા ગોતર વાં ૦ ૩ તે જમ તારયા તિમા કણ તારે, કણ
તારકે કહુ એહવો. સાયર માત તે સાયર સરીખો, તિમા તુ પિણ તુ જોહવો
વાં ૦ ૪ કિમ પ્રિત ખેસો કરણા કરેતે, મિણ મુજ પ્રાપ્તિ અમતી. જેમ પ
કે કણ કનર મુખથી. કીડી બહુ ધનવતી વાં ૦ ૫ એક આવે એક મોનાં પાત્રે
એક કરે જોલગડી; નીજ ગુણ અતુલવ દેવા આગળ, પડખે નહી તુ ખે
ધડી વાં ૦ ૬ જોહવી તુમથી માહરી માયા તેહવી તુમે પાણ ધરજ્યા. મોહન
વિજયન કહે કવી રૂપનો; પ્રત્યક્ષ કરણા કરજે વાં ૦ ૭

અથ શ્રી રવલ જીન રતવન.

અરજ અરજ સુણોતે રૂડા રાજ્યાહોણ એ દેશી-સુ ગુણ સુગુણ સો-
ભાગી સાચો, સાહીબોહોણ મીઠડો આદી જીણંદ. મોહન મોહન સુરતી રૂડી
દખતાંહોણ વાધે પરમ આણંદ સુ ૦ ૧ સુંદર સુંદર જીન ચિતકે ચકચોહોણ
એકસ પદ ઠહરાય વેલ્લ વેલ્લ તત મનનો થયોહોણ ઉતારચો. કીમ જય
સુ ૦ ૨ તુજ ગુણ તુજ ગુણ કહીવા મુજ જીભડીહોણ રાતી રજેરહત અ
તર અતર ગતતી જે વાતડીહોણ તે મુખે આવી ચકત સુ ૦ ૩ કમાણ કામ
ણગારો પ્યારો પ્રાણથીહોણ બેઠણ ઉજમ અગા ચદન ચદનથી અતી શિ-
યલોહોણ જગમાં વિતમ સુગ સુ ૦ ત્રીકરણ ત્રીકરણ શુ તુજથી કરચોહોણ
નવલો પ્રેમ પ્રકાશ દીલભરી દીલભરી કાંતિવિજય તાણાહોણ પુરો પ્રેમ પ્ર-
કાશ સુ ૦ ૫

અથ શ્રી યુગ મંદીર જીન રતવન.

વાણરા હોલા એ દેશી-શ્રી યુગમંદીર માહરે, તુમરુ અવીહડ ૨
અ મનના મળ્યા ચોળ મજા તાણી પહેરે, તેતો અચળ અભગા ગુણન

જેહી ૧. ભવીનન મન ત્રાણ કરેરે, વેધક કચન વાન; મળાશ્રી ત્રાણ તે
 નવિ હુએરેરે, તિમતિમતિમતિમાણિ ગુ ૨. એક ઉદક લવ છમ ભચિરે,
 અખય જગધીમાં સોય; મળાશ્રીમાતુજથુ ગુણાનેહલોરે, તુજ સમ જગ ન
 હી કોય. ગુ ૩. તુજથુ સુજ મન નેહલોરે, ચદન ગદ્ય સમાન; મં મેળ
 હુઓ એ મુગગોરે, સહજ સ્વભાવ નિદાન ગુ ૪. વખ વિજય વિજયાપુરો
 રે, માત સુતારા નદ; મળાશ્રી ગજલિંછન પ્રિય મેગણરે, રાણી મનયાનદ
 ગુ ૫. સુદહસાય કુળ દિનમણીરે, જય જય તુ છતરાજ; શ્રીનયવિજય વિષ્ણુ
 તણોરે, શીશને દો શિવજી. ગુ ૬.

અથ શ્રી ચંદ્રામન છંદ રતવન.

માહારી સહીરે સમીણી. એ દશી—મલીનાવતી વિજય જયકારી, ચં
 દ્રામન ઉપગાસીરે; સુણ વિનતી મોરી; પશ્ચિમ અરચે ધાતકી ખંડે, નયરી
 અયોધ્યા મહેરે. સુ ૧. રાણી લીલાવતી ચિત સુહાચો, પદમાવતીનો જયોરે;
 સુ ૨. નૃપ વાદિમક કુજો તુ દીવો; ક્ષમ લછન ચિરજીવોરે. સુ ૩. કેવળ
 જ્ઞાન અનત ખજનો, નહી તુજ જગ માંહે છાનોરે; સુ ૪. તેહનો લવ દતાં
 શુ નાસે, મન માંહે કાંઈ વિમાસેરે. સુ ૫. રચણ એક દીયે રચણ ભરીયો,
 જો ગાજતો દશીયોરે; સુ ૬. તેહને કાંઈ હાણી ન આવે, લોક તે સપતી
 પાવેરે. સુ ૭. અલિ માયે પરીમળ લવ પામી; પકજ વમ નહી હુખામીરે;
 અખ લુખ-કોડિ નવી છીને, એકો પીક સુખ દીનેરે. સુ ૮. ચદ્ર કિરણ
 વિસ્તારે છોછુક નવિ હોયે અમીયમાં આપુરે; સુ ૯. આશાતર કહે ખહુત નિ
 હરા, તે હોવે સુખિત ચકોરારે. સુ ૧૦. તિમતિ ગુણ લવ દીઓ તુમે ને,
 તો અમે દીપુ તેનેરે; સુ ૧૧. વાચકે જસ કહે વંછીત દેશો, ધર્મ નેહ નિહવ
 હશેરે. સુ ૧૨.

પંડીત દેવચંદ છંદ શ્રી વૈદુરમાન છંદના રતવનો

શ્રી યુગમંધર રતવન.

દશી નારાયણાની—શ્રીયુગમંધર વિનવરે, વીનતડી અરવારે; દયાગ
 રાય; એ પર પરખિતી રચાથીરે, સુક્રમે તાય ઉનારે. ૬૦ ૧. શ્રી ક કાક

ગ્રાહક ભોજ્યતારે, મેં કીધી મહારાયરે; ૬૦ પાણુ તુજ સરખો પ્રભુ લહીરે,
સાચી વાત કહાયરે. ૬૦ ૨. શ્રીં યથાપી મુળ સ્વભાવમેરે, પરકર્તૃત્વ વિભાવ
રે; ૬૦ અસ્તી ધરમ એ માહરેરે, એહુનો તત્ત્વ અભાવરે. ૬૦ ૩. શ્રીં પર
પરણામીકતા દશારે, લહી પર કારણ ચોગરે; ૬૦ ચેતનતા પરગઠ થઈરે, રા-
ચી પુદ્ગળ ભોગરે. ૬૦ ૪. શ્રીં અશુદ્ધ નિમીત્તા તો નડઅ છેરે, વીરય
શક્તિ વિહીનરે; ૬૦ તુતો વિરજ ગ્યાનધીરે, સુખ અનતે લીનરે. ૬૦ ૫.
શ્રીં તિણુ કારણ નિશ્ચે કરચેરે, મુજ નિજ પરંણિત ભોગરે. ૬૦ તુજ સે-
વાથી નીપજેરે, ભાજે ભવ ભય સોગરે. ૬૦ ૬. શ્રીં શુદ્ધ રમાણુ આનંદતા
રે, ધ્રુવનિસ્સંગ સ્વભાવરે; ૬૦ સકળ પ્રદેશ અમુર્તારે, ધ્યાતાં સિદ્ધ ઉપાયરે.
૬૦ ૭. શ્રીં સમ્યગ તત્ત્વ જે ઉપદેસેરે, સાણતાં તત્ત્વ જાણાયરે, ૬૦ શ્રવા
ગ્યાન જે ગ્રંથોરે, તેહીજ કાર્ય કરાયરે. ૬૦ ૮. શ્રીં કાર્ય રૂચી કરતા થયો
રે, કારક સંવિ પેલઠાયરે; ૬૦ આતમ રાતે આતમ રમેરે, નિજ ધર મગળ
થાયરે. ૬૦ ૯. શ્રીં પ્રાણ સરાણુ આધાર છેરે, પ્રભુજી ભવ્ય સહાયરે; ૬૦
દેવઅદ્રે પદ નીપજેરે, જન પદ કજ સુપસાયરે. ૬૦ ૧૦. શ્રીં

શ્રી ચંદ્રાનન જીન સ્તવન

વીરા ચંદલા એ દેશી—ચંદ્રાનન જીન, સાંભળીએ અરદાસરે; મુજ
શેવક ભણી, છે પ્રભુનો વિસાસોરે. ૧. ચં ભરતદેવ માંવપણારે, લાધો
દુપ્રમ કાળ; જીન પુરવંધર વિરહથીરે, ફુલહો સાધન ચાળોરે; ૨ ચં દ્રવ્ય
ક્રિયા રૂચી જીવડારે, ભાવ ધરમ રૂચી હીન; ઉપદેશક પાણુ તેહવારે, શુ કરે
જીવ નવીનરે. ૩. ચં તત્ત્વાગમ જાણુગ તજરે, ખડુ જન સંમત જેહ; મુઠ
હંડી જીન આદરચેરે, મુગુર કહાવે તેહરે. ૪. ચં આણા સાધ્ય વીના ક્રિ-
યારે, લોકે માન્યેરે ધર્મ; દંસણ નાણુ ચરીતનોરે, મુજ ન જાણ્યો મર્મરે. ૫.
ચં ગણ કદાચહ સાચવેરે, માને ધર્મ પ્રસિદ્ધ; આતમ ગુણ અકપાયતારે,
ધર્મ ન જાણુ સુદરે. ૬. ચં તત્ત્વ રશીક જન થોડલારે, ખડુલો જન સ-
વાદ; જાણોછો જીનરાજજીરે, સંઘળા એહ વિવાદારે. ૭. ચં નાથ ચરણ પં
દન પ્રણેરે, મનમાં ઘણો ઉમંગ; પુન્ય વીના કીમ પામીએરે, પ્રભુ સેવનનો
સરાર. ૮. ચં જગ તારક પ્રભુ વાદીએરે, મહાવિકેહ સરાર; વસ્તુ ધરમ

સ્થાવરવાદતરે, સુણી કરીએ નીરધારરે. ૯ ચં ૦ તુલ કરણા સહુ ઉપરે,
સરખી છે મહારાય; પાણ અવરાધક જીવનરે, કારણ સફળો થાયરે. ૧૦.
ચં ૦ એહવાં પાણ ભવી જીવનરે; દેવ ભગતી આધાર; પ્રભુ સમરણથી પા-
મીચરે; દેવચંદ્ર પદ સારરે. ૧૧. ચં ૦

અથ શ્રી મહાવીરજીનું સ્તવન.

વીરજી સુણો એક વીનતી મોરી વાત વીચારો તુમ ધણીરે ॥ વીર
મુને તારો માહાવીર મુને તારો ભવજી પાર ઉતારોનરે. પરી ભ્રમણ મે અ-
નંતારે કીધાં હજીવે ના આવો એહલેરે તુમ તો થયા પ્રભુ શીધ નીરજન
અમે તો અનતા ભવ ભચારે ॥ વીર ॥ ૧ ॥ તુમે અમે વાર અનંતી ભે-
ળા ॥ રમીઆ સસારી પછેરે તેહ પ્રીત ને પુરણ પાળે તો હમુને તુમ સ-
મ કરોરે ॥ વીર ॥ તુમ સમ હેમણાં જોગ ન જાણો તો કોઈ થોકુ દી-
જીએ ॥ ભવો ભવ તુમ ચરણરી સેવા ॥ પાંખીઅમે ઘણુ શીજીએ ॥ વીર ૩
ઈદ્ર જાળીઆ કહેતોરે આવ્યો ગણધર પદ તેહને દીએરે અરજીન માળી
જે ધુર પાપી તેહને જીત તુમે ઉઘરોરે ॥ વીર ॥ ૪ ચંદન બાળાએ અડદના બા-
કુળ પડી લાલ્યા તુમને પ્રભુરે તેહને સાહુણી સાચીરે કીધી સીવ વધુ સાથે ભે
ળવીરે ॥ વીર ॥ ૫ ॥ ચરણો ચંદ કોશીઆ કશીઆ આઠમે કલપે તે ગયોરો
ગુણ તમારા ગુરુ મુખથી સુણીને ॥ હુ આવ્યો ચરણે વહીરે ॥ વીનાદ નીરજન
પ્રેભુ નામધરાવો ॥ તો સહુને સરખાં ગણોરે ॥ ભેદ ભાવ પ્રભુ દુરકરીને મુજ
સુરમો એક મેક સુરે ॥ વીર ॥ મોઢારે વહેલા તુમેહીજ તારક ॥ તો હવે
વીલંબસે કારણેરે ॥ જ્ઞાન કહે ભવતાપ મીટાવો ॥ વારી જાગી વીર તોરે વા
રણેરે ॥ વીર ॥

અથ શ્રી જીન બીખ સ્થપન સ્તવન.

ભવીકા શ્રી જીન બીખ જુહારો ॥ આતમ પરમ આરામેજી જીન
પ્રતીમા જીન સરખી જાણો ન કરો સંકો કાંઈરે ॥ આજમ વાણીને અ-

નુંસારે ॥ રાખો શ્રીત સવાઈરે જે છન ખીખ સ્વરૂપ ન જાણે ॥ તે કહીએ
કીમ જાણેરે ॥ જુલા તે અજાને ભરીયા ॥ નહી તીહાં તત્ત્વ ખીછાણેરે ॥ ભાં
શ્રીજી ॥ અખડ શ્રાવક શ્રેણીક રાજા રાવણ પ્રમુખ અનેકરે વીવીધ પેરે છન
ભગતી કરતઃ ॥ પામ્યા ધર્મ વીવેકરે ॥ જાઃ ॥ છન પ્રતીમા બહુ ભગતે જો-
તાં ॥ હુવે નીશ્વ ઉપગારરે ॥ પરમારથ ગુણ પ્રગટે પુરાણ ॥ જો જો આ-
દ્ર કુમારેરે, ભાં છન પ્રતીમા આકારે જળચર ॥ છે બહુ જલધી મો-
જારે તે દખી બોહોલા મંછાદીક પામે પીરતી પ્રકારેરે ॥ ભાઃ ॥ પચમે અગે
છન પ્રતીમાનો ॥ પ્રગટપણે અધીકારે સુરી આભ સુરે જમ છન
પુજા ॥ રાખ પસેણી મોઝારે દસમે અગે અહીસા દાખી ॥ છન પુજા છન રાજેરે
એહવા આગમ અરથ મરોડી ॥ કીમ કરીએ અકાજરે ॥ ભાં સમકીત ધારી સતી
અદ્રોપતી ॥ છન પુજા મન રગેરે ॥ જો જો એહનો અરથ વીચારી ॥ છંદ
જોતાં અગેરે ભાગા વીજ્ય સ્વરે જમ છનવર પુજા કીધી મીત થીર રા-
રાખીરે દ્રવ્ય ભાવ બીહુ ભેદ કરીને ॥ જવા ભીગમે છે સાખીરે ભા ॥
ઇત્યાદીક બહુ આગમ સાખે ॥ કોઈ સકા મત કરજેરે છન પ્રતીમા દખી
નીત નવલો પ્રેમ ઘણો ચીત ધરજેરે; ચીતાંમણ પ્રભુ પાસ પાસાએ સરઘા
હોજે સવાઈરે ॥ શ્રી છન લાભ સુ ગુર ઉપદેશે છન ચંદ સદાઈરે ॥ ભવી
કા શ્રી છન ખીખ જહો.

અથ શ્રી ચંદ્રબાહુ છન દેવન.

શ્રી અરનાથ ઉપાસના એ દેશી—ચંદ્ર બાહુ છન સેવના, ભવ નીશ
ની તેહ પર પરણિતના પાસને, નિકાશ નરેહ ચં ૦ ૧ પુદ્ગલ ભાવ અસંશ
ના ઉદઘાસન કેત, સમ્યગ દર્શન વાશના ભાશાણ ચરણ સમેત ચં ૦ ૨ ત્રિ-
કરણ યોગ પ્રસસના ગુણસ્તવના રગ વદન પુજન ભાવના નિજ પાવના અ
ગ ચં ૦ ૩ પરમાત્મ પદ કામના, કામનાસન એહ સતા ધરમ પ્રકાશતા કર
વા ગણ ગેહ. ચં ૦ ૪ પરમેશ્વર આલમના, રામ્યાં જો જવ, નિરમલ સા-
ધ્યની સાધના, સાધે તેહ સદીવ ચં ૦ ૫ પરમાનંદ ઉપાયવા, પ્રભુ પુષ્ટ ઉ-
પાય; પુજા સમ તારક, સેવતાં, પરસેવ ન થાય, ચં ૦ ૬ શુદ્ધાત્મ સુપતી, તણા

તુમે કારણસાર; દેવચંદ્રઅરિહ તંત્રી સેવા સુખકાર ચં ૭

અથ શ્રી ભુજંગ સ્વામી જન સ્તવન.

દેશી ભુઅરની ૧૦૫૦૬૫૪૫૪ વિન્યેહો કે વિચરે તીર્થપતિ, પ્રભુલ્યરણને સેવેહો કે સુરનર અસુરપતી, જમુ ગુણ પ્રગટયાહો કે સર્વ પ્રદેશમાં આતમ ગુણનીહો કે વિકસી અનંતરમાં ૧ સામાન્ય સ્વભાવનીહો કે પરણતિ અસ હાઈ, ધર્મ વિશેષનીહો કે ગુણને અનુભઈ ગુણ સકલ પ્રદેશેહો કે નિજ નિજ કાર્ય કરે સમુદાય પ્રવર્તેહો કે કરતા ભાવ ધરે ૨ જડ દ્રવ્ય ચતુષ્કે હોકે કરતા ભાવ નહી સર્વ પ્રદેશેહોકે વૃત્તિવી ભનિ કહી ચેતન દ્રવ્યનેહોકે સકલ પ્રદેશ મિલે, ગુણ વરતના વરતેહો કે વસ્તુને સહજ બલે ૩ શકર સહકારેહોકે સહજે ગુણ વરતે દ્રવ્યાદીક પરણતિહોકે ભાવે અનુસરતે દાનાદિક ભણિદેહોકે ન હુવે સહાય વિના સહકાર અકંપેહોકે ગુણની દતિધના ૪ પ-ર્યાય અનંતાહોકે જે ઈક કાર્યપણે વરતે તેહનેહોકે જનવર ગુણ પભણે જ્યા-નાદિક ગુણનીહોકે વરતના જીવ પ્રતે ધરમાદિક દ્રવ્યનેહોકે સહકારે કરતા ૫. ગ્રાહક વ્યાપકતાહોકે પ્રભુ તુમ ધરમ રમી આતમ અનુભવથીહોકે પરણતિ અન્યવમી તુજ શક્ત અનંતિહોકે ગાતાં ન ધ્યાતાં મુજ શક્ત વિકાસનહોકે થાયે ગુણ-રમતાં ૬; ઈમ નિજ ગુણ બોગીહોકે સ્વામી ભુજંગ મુદા જે ની ત વદેહોકે તે નર ધન્ય સદા, દેવચંદ્ર પ્રભુનીહોકે પુન્યે ભગતી સધે આતમ અનુભવનીહોકે નિત્ય નિત્ય શક્તિ વધે ૭

અથ શ્રી ઈશ્વરદેવ જન સ્તવન.

કાલ અનંતાનંત એ દેશી— શેવો ઈશ્વર દેવ જીણેઈશ્વરના નિજ અદ ભુતવરી તિરો ભાવની શક્તિ આવિરભાવેહો સંહુ પ્રગટ કરી ૧ અસ્તિત્વાદિ ૬ ધર્મ નિરમળ ભાવેહો સહુને સર્વદા—નિત્યાત્વાદિ સ્વભાવ તે પરિણામીહો જડ ચેતન સદા ૨ કર્તા-બ્રાહ્મા-ભાવ-કારક ગ્રાહકહો જ્ઞાન ચારીત્રતા ગુણ પર્યાય અનંત પ્રાપ્તિ-તુમચાહો પુણ પવિત્રતા ૩ પુણાનંદ સ્વરૂપ બોગી અ

યોગીહો ઉપયોગી સેદા શક્તિ સકળ સ્વાધીન વરતે પ્રભુનીહો ને ન ચલે-ક-
દા ૪ દાસ વિભાવ અનત નાસે પ્રભુજીહો તુજ અવવખને જ્ઞાનાનદ મહત
તુજ શેવાથીહો સેવકને ખને ૫; ધન્ય ધન્ય તે જીવ પ્રભુ પદ વદીહો ને દ
શના સુણે, જ્ઞાન ક્રિયા કરે શુદ્ધ અનુભવ યોગીહો નિજ સાધકપણે ૬, વાર
વાર જીનરાજ તુજ પદ સેવા હોજ્યો નિરમળી, તુજ સાસન અનુબધવાસન
ભાસનહો તત્વ રમાણ વળી ૭; શુદ્ધાતમ નિજ ધર્મ રૂચી, અનુભવથીહો સાધન
સંત્યતા દેવચંદ્ર જનચંદ્ર ભક્તિ પાસેહો હોસ્યે વ્યક્તતા ૮

અથ શ્રી નમીપ્રભુ જીન રતવન.

અરજ અરજ સુણોને રૂડા રાજ્યાહોજી એ દશી—નમિ પ્રભુ નમિ
પ્રભુ પ્રભુજી વિનવુહો લાલ પામી વર ખસ્તાવ નં ૧ હુ કરતા હુ કરતા પર
ભાવનોહો લાલ ભુક્તા પુદ્ગલ રૂપ, ગ્રાહક ગ્રાહક વ્યાપક એહનોહો લાલ રા-
ચ્યો જડ ભવભુપ નં ૨ આતમ આતમ ધર્મ વિસારીચોહો લાલ સેવ્યો મિ
થ્યા માગ આશ્રવ આશ્રવ બધપણો કર્યોહો લાલ સવર નિરંજન ત્યાગ
નં ૩ જડચલ જડચલ કર્મ ને દેહનેહો લાલ જાણે આતમ તત્વ બહિરાતમ
બહિરાતમ બહિરતમ તામે ગ્રહીહો લાલ તનુ રંગે એકત્વ, નં ૪ કેવળ કેવળજ્ઞાન
મહોદધીહો લાલ કેવલ દસણુ પ્રુધ, વિરજ વિરજ અનત સ્વભાવનોહો લાલ,
ચારીત્ર કાયક શુદ્ધ નં ૫ વિશ્રામી વિશ્રામી જીન ભાવનાહો લાલ સ્યાદા-
દી અપ્રમાદ, પરમાતમ પરમાતમ પ્રભુ દેખતાંહો લાલ ભાગી બ્રાંતી અનાદ
નં ૬ જનસમ જનસમ સતા જોળખીહો લાલ તસુ પ્રાગ ભાવની ઇહ,
અતર અતર આર્તમતા લહેહો લાલ પર પરણુર્તાની રીહ નં ૭ પ્રતિષ્ઠદે
પ્રતીષ્ઠદે જીનરાજનોહો લાલ કરતા સાધક ભાવ, દેવ દેવચંદ્ર પદ અનુભવે
હો લાલ શુદ્ધાતમ પ્રાગ ભાવ નં ૮

અથ શ્રી વીરસેન જીન રતવન.

લાછલ દે માત મહેદાર એ દશી—વીરસેન જમદીરા તાહાગી પરમ જ

ગીશ, આજ્ઞા દીસેરે વીરજતા ત્રિભુવનથી ઘણીજી, ૧ અનંદારી અસરીર, અક્ષય અન્ય અતિધીર આજ્ઞા અવિનાશી અલેશી ધ્રુવ પ્રભુના વણીજી ૨ અતિ ઈન્દ્રીય ગત કોહ વિગત માય મય લોહ આજ્ઞા સોહેરે મોહે જગ જના ભણીજી. ૩ અમર અખડ અરૂપ; પુણાનંદ સ્વરૂપ આજ્ઞા ચિદરૂપે દીધે ચિર સમતા ધણીજી. ૪ વેદ રહિત અકષાય. વેદ રહિત અકષાય શુદ્ધ સિદ્ધ અસહાય, આજ્ઞા ધ્યાયક નાયકને ધ્યેય પદે ગ્રહોજી. ૫ દાના લાભ નિજ ભોગ; લેઈ સુગુણ ઉવભોગ આજ્ઞા અજ્ઞેગી કર્તા બોક્તા પ્રભુ લહોજી ૬. દરસણુ જ્ઞાન ચારીત્ર, સકળ પ્રદેશ પવિત્ર; આજ્ઞા નિરમલ નિસ્સંગી અરિહા વદીએજી, ૭ દેવચંદ્ર જનચંદ્ર પુણાનંદનો વૃદ્ધ. આજ્ઞા જનવર સેવાથી ચીર આનંદીએજી ૮.

શ્રી માહાભદ્ર જીન રતવન

તટ યુમનાનોરે અતિ રણીઆમણો એ દેશી—મહા ભદ્ર જનરાજ. રાજ વિરાજેહો આજ તુમારડોજી; ક્ષાયક વીર્ય અનંત; ધર્મ અભંગેહો તુ સા હિખ બડોજી, ૧ હું બલીહારીરે શ્રી જનવર તણીરે, કર્તા બોક્તા ભાવ, કર્તા રક કારણેહો તુ સ્વામી છતોજી, ૨ હું સમ્યગ દર્શન મિત, ચિર નિરધારે રે અવિ સવાદતાજી, અવ્યાબાધી સમાધી. કોસ અનશ્વરેરે નિ આનંદતાજી. હું ૩ દેશ અસખ્ય પ્રદેશ. નિજ નિજ રીતેરે ગુણ સપતી મરચાજી. ચારીત્ર દુર્ગ અભગ, આતમ શકતેહો પરજય સંચરચાજી, હું ૪ ધર્મ ક્ષમાદિક સૈન્ય. પરિણતી પ્રભુતાહો તુજ બલ આકરોજી, તત્ત્વ સકલ પ્રાગ ભાવ; સાદી અનંતીરે રીતે પ્રભુ ધરચોજી હું ૫ દ્રવ્ય ભાવ અરિલેશ; સકલ નિવારીરે સાહીબ અવતરચોજી. સહજ સ્વભાવ વિલાસ; ભોગી ઉપયોગીરે જ્ઞાન ગુણે ભરચોજી હું આચારીજી ઉવઝાય સાધક મુનિવરહો દેશ વિરત ધરજી આતમ સિદ્ધ અનંત કારણ રૂપેરે યોગક્ષે મંકરજી હું ૭ સમ્યગ દ્રષ્ટી જી ૫ આજ્ઞા રાગીહો સહુ જનરાજનાજી આતમ સાધન કાજ સેવે પદકજી શ્રી માહારાજનાજી હું ૮ દેવચંદ્ર જનચંદ્ર ભગતે રાચેહો ભવી આતમ રૂચીજી અવ્યય અક્ષય શુદ્ધ સપતી પ્રગટેહો સતાગતી સુચીજી હું ૯

અથ શ્રી રામવિનય છંદઃ

શ્રી રૂપલ છંદ રતન.

યોગ માર્યા ગરબે રમેરેન્ને આ દશી—આલગડી આદી નાથનીને. કાં
ધ કીછએ મનમે કોડને, હોડ કરે કોણ નાથનીને નેહના પાંચ નમ શુર
કોડને આં ૧ વાહલો મેર દવીના લાડલોને, રાણી સુનદા હૃદયના હારને
ત્રણ ભુવનનો, નાહલોના મોહારા આણ તણે. આધારને આં ૨ વાહલો વી
સપુર વલખ ભોગવ્યુને રૂડુ કમરપણુ ર ગરેલને, મનકુ મોહુરે છંદ રૂપસું
ને, જાણે જગમાં મોહન વેલને, આં ૩ પાંચસે ધનુષની દહડીને, લાખ
પુરવ ત્રેસઠ રાજને, લાખ પુરવ સમતા વરયાને, થયા શિવ સુદરી વરરાજ
ને આં ૪ એહના નામથી નવનિહ સપનેને, વળી અલિય વિધન સર્વ
જાયને, શ્રી શુભતિવિનય કવિ રચિનાને, ઇમ રામવિનય ગુણ ગાયને આં ૫

અથ શ્રી અલ્પ છંદ રતન.

હવે નહીં બેઠાં મહી વેચવારે લો એ દેશી—અલ્પ છંદ અલ્પ સાહિ,
ખારેલો, ત્રિનતડી અવધાર, મારા વાહલો છરે, હવે ન છોડુ તારી આકરી
લો, તુ મન રજન મોહરેરેલો, દિલજના જાણુહાર માં ૧ લાખ ચોરશી
હુ ભચેરેલો, કાલ અમતો અમત માં આલગ લીધી, મે તાહરીલો ભા
ગી છો ભવ તાણી, પ્રાંતિ માં ૨ કરી શુ નજર હવે સાહિખારેલો દીસંધરો
દિલ માંહ માં લાખ ગુણ મહી પેણ તાહરેરેલો, સેવક હુ માહારાય માં ૩
૩ અવગુણ ગોણતાં મોહરેરેલો, નહીં પ્રભુ પારે માં ૪ પણ છંદ પ્રવહણી ની
પરેરેલો, તુ મે છો તારણહાર માં ૫ મયરી અઘ્યાધ્યામાં ઘણીરેલો, વિનયો
ઉચરેસરહસ માં છંદ શતરૂચિના મદલેરેલો, ધન ઇક્ષાગના વંશ માં ૬
ધનુસય સાઠી ચારમીરેલો, દહડી રંગસનુર માં ૭ ખેલતર પુરવ લાખ મુગેલો,
આય અધીક દુખપુર માં ૮ પાંચમે આરીતુ મંચરેલો, પ્રગટ્યા છે આ

ન્ય નિધાન માં સુમતિ ગુરુ પદ સેવતરિલો, રામ અધિક તનુ વાન માં ૭

અથ શ્રી સંલવ છન રતવન.

તુને ગોકુળ યોલાવે કાન ગોવદ ગોરીરે એ દશી—મુને સલવ છન
થુ ખીત, અવિહક લાગીરે; કાંઈ દખત પ્રભુ મુખ, અંદ ભાવક લાગીરે ૧. છ
ન સેના નદન દવ. દિલકે વશીયોરે; પ્રભુ ચરણ નમે કરજેક, અનુભવ રે-
શીયોરે ૨, તોરી ધનુસય ચાર પ્રમાણ. ઊંચી કાયારે. મન મોહન કંચનવાન
લાગી તોરી માયારે. ૩ પ્રભુ રાધેછ તારી નંદ નયણે દીઠોરે. સાવથીપુર શ
ણગાર લાગે મુને મીઠોરે ૪ પ્રભુ બ્રહ્મચારી ભગવાન, નામ મુણાવેરે. પણ
મુક્તી વધુ વસી મંત્ર પાઠ ભણાવેરે ૫. મુજ રેઠ લાગી મન માંહ તુજ ગુ
ણ કેરીરે નહી તુજ સુરતને તોલ. સુરત ભલેરીરે. ૬ છન મેહર કરી ભ-
ગવાન વાન વધોરેરે, શ્રી સુમતીવિનય ગુરુ શીશ દિલમાં ધારેરે ૭.

અથ શ્રી અલીનંદન છન રતવન.

ધમ ધમ ધમકે ધુધારે ધુધરે-હીરની-દારકે ધમં એ દશી—શ્રી અ
લીનંદન સ્વામીનેરે સેવે સુર કમરીની કોડકે પ્રભુની ચોકરીરે. મુખ મટકે
મોહી રહીરે ઉભી આગળ યે કરજેકકે પ્રં ૧ સ્વર છણે આલાપતીરે. ગા
તી છન ગુણ ગિત રસાલકે પ્રં તાલ મૃદગ વૃન્નવતીરે; દેતી અમરી ભમ
રી ખાલકે પ્રં ૨ ધમ ધમ ધમકે ધુધારે, ખલકે કટી મેખ લસારકે પ્રં
નાટિક નેવે નવો નાચતીરે; યોલે પ્રભુ ગુણ રસાલકે પ્રં ૩ સુત સોધારધ
માતનેરે, સંધરે ભુતિ કલ શિણગાર પ્રં ધનુસે સોદા ત્રાણીરે; પ્રભુછને
દીપે દહુ અપાર પ્રં ૪ પુરવ લાખ પચાસનુરે પાલી આયુ લહુ સુભ કામ
પ્રં નયરી અંચાધ્યાનો રાંછોરે દરસણ નાણી રચણ ગુણ ખાણ પ્રં ૭ મે
વો સંમરથ સોહિયોરે સાંચો શિવ નયરીના સાંધ પ્રં મુજ હયક માંહિ વ
ચારે યાલો તીન ભુવનનો નધ પ્રં ૬ ધીંગીપે છન ગુણ ગોવતરે; લહો એ

અનુભવ સુખ રસાલ મ. રામવિજય પ્રભુ સેવતારે કરતાં નીત નીત મગજ
માળ પ્ર૦ ૭

અથ શ્રી સુમતીનાથ જન રતવન.

ગરબો કેણે કોરાવ્યોકે નદનજના લાલ એ દશી— પચમી સુમતી
જણેસર સ્વામીકે; સુણી જનરાયરે; તુમથી નવનીક રીક મેં પામીકે; સીવ
સુખ દાયરે; તુ તો પાવન ધરમ નગીનોકે સુર ગુણ ગાયરે; ૧ મગલ મા-
વડી એ પ્રભુ જયોકે સું ઉપનદિગ કુમરી હુલરાકે સું તુતો મેઘ નૃપતીક
લહીએકે હરી નીત પાયરે ૨ ત્રણસે ધનુષની ઊચી કાયાકે સું ચાલીસ લા
ખ પુરવતુ આયુ, નામ રાયરે; તારી સેવ કરે સુર સ્વામીકે સું તુતો સુર
સુંદરી સુખ કામીકે નીરમલ કાયરે; ૩ તુતો ભગત વછલ ભય ઠાળેકે સું
તુ તો ત્રિભુવન અનુયાયેકે જમ દિન રાયરે; તુતો યુની જન માનીશ દી
વોકે સું અવિચગ કુમડલ ચિરજવોકે; જમ મીરી રાયરે ૪ પ્રભુજની વા-
ણી અમીરસ મીઠીકે સુરં જનજની મોહન મુરતી દીઠી કે અતિ સુખ
થાઈરે શ્રી ગુરુ સુમતીવિને કવી રાયાકે; સું સેવક રામવીને ગુણ આયાકે;
જયો જન રાયરે; ૫

શ્રી પદમ પ્રભુ જન રતવન

કમલ રસ જુમકુ એ દશી—શ્રી પદમ પ્રભુ સેવીએરે સીવ સુંદરી
ભરતાર; કમલ દલ આંખડીયાં; મોહનશુ મન મોહી રહુંરે; રૂપ તણા નહી
પાર; ભમુહ ધનુવાંકડીયાં ૧ અસાણુ કમલ સમ દહડીરે જગજવન જનરાજ
વચણુ રસ સેલડીયાં ત્રીસ પુરવ લાખ આઉપુરે સારો વછીત કાજ મોહનશુ
વેલડીયાં ૨; સઘરો સવી ટોળે મળીરે સોલ સજ શણુમાર; મળી સખી સે
રડીયાં; ગુણ માતી ધુમરી દીએરે; કરે ચુડી ખલકાર; કમલ સુખ જોરડી
યાં; ૩ માતા સુસીમા ઉરે ધરયોરે અજ દલડામાં દવ; વસ્યો દીન રાતડીયાં
કાસંખી નયરી તણારે નાથ નમો નીત મેવ સુણા સખી વાતડીયાં ૪ ધનુ-

અઢીસે સોભતીરે; ઊચપણે જગદીશ નમો સાહેલડીયાં; રામ વિને પ્રભુ સેવ
તાંરે લહીયે સયલ જગીશ વધે સુખ વેલડીયાં ૫

અથ શ્રી સુપાસ જન રતવન.

ના તારે તુમે ચાલ્યા ગઢ આગરેરેલો એ દેશી—સેવજ્જેરે સ્વામી સુપાસ
જીણેસરે લાલ પુજ્યે ધરી મન રગરેલાલ મોરે મન માન્યો સાહીબોરે
લાલ પ્રેમથીરે પ્રીત ખની જનરાજશુરે લાલ જેહવો ચોલનો રગરે લાલ મો
રે મન માન્યો સાહીબોરે લાલ ૧ ધરજ્જેરે ધન પ્રથવી રાણી સતીરે લાલ
જાન્યો જેણે રત્નરે લાલ મોં દીપતીરે દીસ કુમરી આવે તીહારે લાલ કરતી
કોડ જતનરે લાલ મોં ૨ જ્જેરથી જન સુખ નરખી નાચતીરે લાલ હરખ
તી દીએ આશીસરે લાલ મોં ચાહતી ચીરજીવો તુ ખાલુડારે લાલ ત્રણ ભુ
વનના ઈશરે લાલ મોં ૩ કાવતી ફરતીરે કુદડી દીચેરે લાલ મદ ભરમાતી
જેહરે લાલ મોં નાથનેરે નેહ નયણે ભર જ્જેવતીરે લાલ ગુણ ગાતી સસને
હરે લાલ મોં ૪ આદરેરે ઇમ હુલસાવતી ખાલનેરે લાલ પોતી નિજ નિજ
ઘેરેરે લાલ મોં પ્રેમશુરે પ્રભુ વાધે મોહતારે લાલ દાયસે ધનુશની દહડીરે
લાલ મોં ૫ રાગથીરે રાજ કુમરી રણીઆમણીરે લાલ પરણ્યા પ્રભુ સુવી-
લાંસરે લાલ મોં માન્યોરે મોહ તણે વસ માંહીરે લાલ નાથ રહે એ ધર
વાસે લાલ મોં ૬ ભાવથી ભોગ તજ્યા દક્ષા વરીરે લાલ વીસ પુરખ લખ
આયરે લાલ મોં જગતોરે જ્જેતી સ્વરૂપી જગ દીસ્વરે લાલ રામવિજય ગુ
ણ ગાયરે લાલ મોં ૭

અથ શ્રી ચંદ્ર પ્રભુ જન રતવન.

સાયજી અમે નહી ફવાણાકે રાજ ગરાશીઆરે લોલ એ દેશી— જન
જી ચંદ્ર પ્રભુ અવધારોકે નાથ નીહાલજ્જેરે લો ખમાણી ખીરૂદ ગરીચન વાજ
કે વાચા પાલજ્જેરેલો હરખે હુ તમ શરણે આવ્યોકે મુજને રાખજ્જેરેલો ચોર
દા ચોર ચુગલ જે સુઠકે તેહ દુરે નાખજ્જેરેલો ૧ પ્રભુજી પ્રાંચ તણી પ્રમ-

સાકે રૂડી થાપન્નેરેલો મોહન મેહેર કરીને દરીશણ મુજને આપન્નેરેલો તારક
તુમ પાલવ મે ઝાલ્યો કે હવે મુને તારન્નેરેલો કતરી કમતી થઈ છે ક્રેડે કે
તેહને વારન્નેરેલો ૨ સુંદરી સુમતી સોહાગણ સારીકે પીયારી છે ઘણીરેલો
તાતજી તે વીણ જીવે ચૌદ ભુવન કરૂ આગાજુરેલો લખ ગુણ લખમાણ રા-
ણી જાઓકે મુજ મન આવન્નેરેલો અનુભવ અનોપમ અમૃત મીઠોકે સુખ-
ડી લાવન્નેરેલો ૩ દીપતી દાડસો ધનુષ પ્રમાણકે પ્રભુજીની દહડીરેલો દેવની
દસ પુરવ લખ માનેકે આઉધુ વેલડીરેલો નીરગુણ નીરાગી પણ હુ રાગીકે
મન માંહે રહોરેલો શુભ ગુરૂ સુમતીવિને દુપસાયકે રામે સુખ લહેરેલો ૪

અથ શ્રી સુવધીજીનું રતવન.

સોવન લોટા જલે ભર્યા રૂડલી દારી સમ્પાસ આદાતાણ દેશરે લેચો
રામ લોને દારી એ દેશી—સુવધી જીજીશર જગતો. મોહન સ્વામી રાએસુ
ગ્રહીનો નદનરે. વંદા લાલ અતર યામી, ૧ ભરીય કચોલી કુકમે. માંહે
મૃગમદ ઘોલી. પુજે પ્રભુ નવ અગરે. ૨ગે લાલ સહીયર ટોળી ૨ કેસરની
આંગી રચી. માંહે હીરા દીપે. જોર બન્યો જનરાજરે, તેજે લાલ સુરજ જ
પે, ૩ મુગટ ધરચો શીર સોભતો, માણી રચણ બીરાજે, ઝલકે કુડલ જોડરે,
હંધડે હાર, નિરમલ છાજે; ૪ કરી પુજ મન ભાવશુ, પ્રભુ હંધડે ધર-
તી ઉઠમતી પાયરે; જોયે લાલ જન મુખ ફરતી પ. કાકદી નયરી ઘણી. સ
ત ધનુષની કાયા; લાખ પુરવનો આયરે નવમે લાલ એ જનરાયા ૬ શ્રી
સુમતીવીજે પ્રભુ નામથી; નીત મંગલ માલા; રામવિજય જયકારરે જયતાં
લાલ જન ગુણ માલા ૭.

અથ શ્રી શીતલ જીનું રતવન.

પાટાજીની પટોલી રાજદ લાવન્નેરેલો એ દેશી—શ્રી ભદલ પુર વાસીરે
સાહિબ માહરારે. શ્રવણને સુણીયારે ગુણ બહુ તાહરારે, સુણો મોરા મીઠા
શ્રી ભગવત. કેવલ કમલાનાહો કથ, સેવક નીજ અરજીરે રાજદ રાખજોરે ૧

સાતેને વલી રાજરે રાજદ અલગા વસોરે, તીહાં કણુને આવાણુનેરે મનકું
ઉલસેરે સુણ મોરા સાહિબ લાલ ગુલાલ સેવકને નયણુ નીહાલ, નયણુની
લીલારે તારી તારસેરે ૨ શ્રી સીતલ જન મુજ મન મંદીર આવજેરે. સીવ
રમણી રશીયા દલમાં લાવજેરે, પ્રભુજ મોરા તાર અકલ સ્વરૂપ, તુજથી અ
ગમ નહી મન રૂપ, જીવડો લલચાણો પ્રભુજની સુરતેરે ૩ નેવુ ધનુષ પ્રમા
ણેરે નદા માતનોરે; શ્રીવંદ લંછનરે દઢરથ તાતનોરે. પ્રભુ મારા અવધારો ગુ
ણ ગેહ; જનજી તુજશુ મુજ મન નેહ; નેહલડાની વાતુરે રાજદ દોહલી
રે; ૪ વીનતડી સાંભળીનેરે સામુ ભાલજેરે, ભવ ભવના પાતકરે અલગા ઠાલ
જેરે, પ્રભુ તુમે છો ગરીબ નીવાજ શ્રી ગુરુ સુમતીવીજે કવીરાજ; ખાલક સે
વકને લેખે આણુજેરે.

અથ શ્રી શ્રીયાંસ જન રેતવન.

વીજલ વોલાવા હુ ગઈ કાંઈ ઉભી સેરી વીચ વીજલ વાલમા એ દે-
સી— તારક ખીરદ સુણી કરી હુ આવી ઉભો દરખાર. શ્રી શ્રેયાંસ સાહિબા
પ્રભુ તણો તાણુ ન કજીએ, મુજ ઉતારો પાર શ્રીં ૧ કાલાદીક કુષાણુ દાં-
ખતા, દાતારપાણુ કિમ થાય, શ્રીં જોવિણુ અવલખન તારીએ, તો જગ સ
ધજો જસ ગાય શ્રીં ૨ બાળકને સમજવવા, કહેશો બોલામણી વાત, શ્રીં
પણુ હક કીધો સુકીશ નહી. વીણુ તારે ત્રીભુવન તાત, શ્રીં ૩ જો મન તા
રણાણુઅ છે, તો ઢીલ તણુ શુ કામ શ્રીં ૪ તુજ દરશણુથી તાહરો હુ ક
હેવાણો જગ માંહે શ્રીં હવે મુજ કુણુ લોપી શકે. ખજીયાની ઝાલી ખાંહ
શ્રીં ૫ વીરનુ કુમર વાલેશર; પ્રભુ સિહપુરીનાં રાય શ્રીં લાખ ચોરાશી વ
રસનુ. પ્રભુ પાળ્યુ પુરણુ આય શ્રીં ૬ ધનુષ એશી તણુ શોભતુ. ખડગી
લંછન જગદીશ શ્રીં હર્ષ ધરીને વીનવુ શ્રી સુમતીવિજે કવી સીશ શ્રીં ૭

અથ શ્રી વાસુપુજ જન રેતવન

નદ ગોવાળીયાની દશી—શ્રી વસુપુજ તરોંદના, નંદન જન નયણુ

નંદ, શ્રી જન વાલહા. પ્રભુ કિમ આપુ તુમ ઉલગે. મારે કુડો કુટંબનોદંદ
 શ્રી જન સાંભળો ૧. કુમતી રમણી મોહ નદની મુજ કેડ ન મુકે તેહ
 શ્રીં મીત્ર મળ્યો તે લોભીયો. લાગ્યો તેહથે બહુ નેહ, શ્રીં ૨ ત્રેવીસ મ-
 ય્યા ધુતારડા. તેહમાં વળી નવનવા રગ; અહનીશ તેને હુ ભોળ્યો. ન ધ-
 ર્યો પ્રભુ સાગે રગ શ્રીં ૩ પ્રભુ દરશણ તારસે ઘણુ. જન મુજ મનહુ
 દીનરાત. શ્રીં ૪ પાણુ પત્તર આડા રહે; જે નીચ ઘણુ કમજત શ્રીં ૫ ક-
 ડો કળીચુગ આજનો. બહુ ગાહરીઓ પરવાહ, શ્રીં ૬ તાહરૂ રૂપ ન આલખે
 નહી શુધ ધર્મની આહ. શ્રીં ૭ પ્રભુ દરશણ વિણ જવડા. કિરતા દીસે વિ-
 હાર શ્રીં ૮ તેણે બ્રમે ભુલા ઘણા. પ્રભુ દોહલો લોકાચાર, શ્રીં ૯ વરસ સી
 તેર લખ આઉપુ તોરી રીતેર ધનુષ તનુ સાર શ્રીં ૧૦ રામવીજે કરનેહીત
 કહે ઉતારો ભવ પાર શ્રીં ૧૧

અથ શ્રી વિમળ જન રતવન

કુલા ખાલી આખાલીયા સુકરો એ દશી—જન વદન રલીયામાણુ જાણે
 કનક કમલનો રાયરે. વિમલ જાણુદજ જન અધર અમી રસ ભુમીનો પ્રતિ
 ખીખીત ખિખ સુહાયરે વિં ૧ જન અનુરૂપની રેખમાં નવી આવે સુરના
 ઈંદરે. વિં ૨ જન મુખ ટીકો નીકો બન્યો માનુ ઉગ્યો ઉગલ ચદરે વિં ૩.
 જમ દાહમ કલીઓ પતી અતી દીપે દાંતની આલરે વિં ૪ એ અરૂણ અધર છ
 ખીથી મળ્યા; માનુ મુગતાફલ સમતોલરે; વિં ૫ જન અકલ અરૂપી રૂપ
 છે પણ સકળ સરૂપી જાણરે વિં ૬ જન અગણીત ગુણના દારકી, મન માં
 કડુ ખાંધુ તાણરે વિં ૭ જન સીવ સુખ દાયક સાંભળી. હુ હરખ્યો હેઠડા
 માંહિરે, વિં ૮ જન એક તારી તુજથુ કરી; જમ ચંદ ચકોરી થાયરે વિં ૯
 પ્રભુ એવડી વિમાશણ શુ કરે નહી ખોટ ખજને તુજરે વિં ૧૦ જો નાપોતો
 સાહમુ જુઓ; તો વછીત ફલસે મુજરે વિં ૧૧ સુત કંત વ્રમાસામા તણો
 સાઠ લાખ ધનુશ તનુ આયરે વિં ૧૨ શ્રી સુમતીવીજે કવી રાજનો એ
 મ રામ વિજય ગુણ ગાયરે વિં ૧૩

અથ શ્રી અનંત જીન સ્તવન

સાખરમતી આવી છે પુરનો એ દશી—સુજસા નદન જગ આનદન દવનો. નેહરે નવ રગે નીત નીત બેઠીએરે બેઠ્યાથી શુ થાએ મોરી સૈએરે, ભવ ભવ નાં પાતિકાં અળગાં મેઠીચેરે. ૧. સુદર સારી પેરી ચરણા ચીરરે, આવેરે ચોવટડે જિન ગુણ ગાધચેરે; જિન ગુણ ગાયે શુ થાયે મોરી બેનીરે, પર ભવરે સુર પદવી સુંદર પામીચેરે. ૨. સહીયર ટોળી ભોળી પ-રીઘલ ભાવેરે, ગાવેરે ગુણવતી હઠડે ગહુ ગહીરે, જય જગનાયક શીવ સુખ દાયક દવરે, લાયકરે તુજ સરિખો જગમાં કો નહીરે. ૩. પરમ નિરજન નીર્જિત ભગવંતરે, પાવનરે પરમાતમ શ્રવણે સાંભજોરે; પામી હવે મે તુજ સાસન પરતીતરે, દયાનેરે એક તાને પ્રભુ આવી મિલ્યોરે. ૪ ઊચપણે પ-ચાસ ધનુષનો માનરે, પાળ્યુરે વળી આઉપુ લાખ તીસનુરે; શ્રી ગુર સુમતી વિજય કવીરાય પસાયરે, અહ નીશરે દલ દયાન વસે જગદીશનુરે. ૫.

અથ શ્રી ધરમનાથ જીન સ્તવન.

ખાધરે ગરવડો એ દશી—ધરમ જીજીસર સેવીચેરે, ભાન નરેસર નદ; ખાધરે જીન વડો. જીન ધ્યાને કુખ વિસરેરે, હુ પામી પરમાણુદ. ખાં ૧. રતન જડીત સિંધાસનેરે, ખેસે શ્રી ભગવાન; ખાં મોહો આગળ નાચે સુ-રીરે, ઈદ કરે ગુણ ગાન. ખાં ૨. પ્રભુ વરસે તિહાં દશનારે, જીમ અસાહો મેહ; ખાં તાપ ટળે તનનો પરોરે, વાઘે ખમજી નેહ. ખાં ૩. આણવાયા ગઅણે ધુરેરે, વાજીત્ર કોડા કોડ; ખાં તા ચેઈ નાચે કીંતરીરે, હીંડે મોડા મોડ. ખાં ૪. આયુ દસ લાખ વરસનુરે, ધનુષ પીસતાળીસ માન; ખાં રામવિજય પ્રભુ નામથીરે, લહીએ નવ નીધાન. ખાં ૫

અથ શ્રી શાંતી જીન સ્તવન.

અખા વીરાને છે. એ દશી—સુંદર શાંતી જીજીંદની, ઝખી રાને છે; પ્રભુ ગગાજળ ગંભીર; કીરત ગાને છે. ૧. ગજપુર નથર સોહામણું, ઘણું

દીપે છે; વીશ્વસેન નરીંદનો નદ, કદ્રપ છપે છે. ૨. અચીરા માતાએ ઉરે ધરયો, મન રજે છે, મૃગ લછન કંચન વાન, ભાવઠ ભજે છે. ૩. પ્રભુ લાખ વરસ ચોથે ભાગે, વૃત લીધુ છે, પ્રભુ પામ્યા કેવળજ્ઞાન, કારજ સિધુ છે. ૪. ધનુષ ચાળીસની ઈસની, તનુ સોહે છે, પ્રભુ દસના ધુની વરસત, ભવી પડીજોહે છે. ૫. ભ્રગતવછળ પ્રભુતા ભણી; જન તારે છે, યુક્તા ભવ જળ માંડી. પાર ઉતારે છે ૬. શ્રી સુમતીવિજય ગુર નામથી, દુખ નાસેછે; કહે રામબિજે જન ધ્યાને; નવ નીધી પાસે છે. ૭.

અથ શ્રી કુચુનાથ જન રતવન.

રસીયાની દેશી—રસીયા કુચુ જાણેસર કેસર, ભીની દહડીરે લો; મારા નાથજીરે લો; રસીયા મન વછીત વર પુરાણ, સુરતરૂ વેલડીરે લો. માં ૧ રસીયા અજન રહીત નિરજન, નામ હીચે ધરેરે લો, માં રસીયા જી ગત કરી મન ભગતે, પ્રભુ પુજી કરેરે લો. માં ૨. રસીયા શ્રી નંદન આનંદન, ચદ નથી સીરેરે લો, માં રસીયા તાપ નીવારણ તારણ, તરણ તરી પરેરે લો. ૩. રસીયા મન મોહન જગ મોહન, કોહ નહી કિસ્યોરે લો; માં રસીયા કુઠા કળીયુગ માંડી; અવર ન કો ઈસ્યોરે લો. માં ૪. રસીયા ગુણ સભારી જીઉ, ખલીહારી નાથનેરે લો. માં રસીયા કોણ પ્રમાદ છાંડે, શીવપુર સાથનેરે લો. ૫. રસીયા કાચ તણે કો કારણ, નાંખે સુરમાણી રે લો; માં રસીયા કોણ આખે વીખ ફળને, મેવા અવગાણીરે લો. માં ૬. રસીયા સુરપતી સુત ઠાવો; ચાવો ચઉ દિસેરે લો; માં રસીયા વરસ સ હસ પંચાણુ, જન પ્રથવી વસેરે લો. માં ૭. રસીયા ત્રીસ ધનુષ પાણ ઉપર. ઊચપણે પ્રભુરે લો; માં રસીયા ત્રણ ભુવનનો નાથકે, થઈ ખેઠો વીભુરે લો. માં ૮. રસીયા અજ લછન ગત લછન, કંચન વાન છેરે લો, માં રસીયા રીદ્ધિ પુરે દુખ ચુરે, જહને ધ્યાન છેરે લો. માં ૯. રસીયા બુદ્ધ શ્રી સુમતીવિજય કવી, શેવક વિનવેરે લો; માં રસીયા રામ કહે જન સાસન, નવી મુક હવેરે લો. માં ૧૦.

અથ શ્રી ,અરજીન જીન રેતવન.

ગાયન્તે ગુણની રાસ. એ દશી—ગાયન્તે ધરી ઉલ્લાસ, અરજી નવર
જગદીસરે; માનન્તે એહ મહત; મહિયલ માંહિ વાલેસરે. ૧. ધાધ્યારે ૬
૬ કરી ચીત, મન વંછીત ફળ પુરસેરે; વારન્તે અવરની શેવ, એહીજ સ
કટ ચુરશેરે, ૨. સીચન્તે સુમતની વેલ, જીન ગુણુ ધ્યાનનીરે; ઘણુ સખે
રે સમકીત કુલ, કેવળ ફળ રંજીયામાણુરે ૩. પુન્યથીરે દેવીનંદ, નયણે ન-
રજો નેહથીરે; ઉપન્યારે અતિ આણુદ, દુખ અજગાં થયાં જેહથીરે. ૪ સો
ભતીરે ત્રીસ ધનુષની કાય, રાય સુદરીસન વસનરે; આઉખરે જીનજીનુ સાર
સહસ ચોરાશી વરસનુરે. ૫. જીનરાજનરે કરૂ પ્રણામ, કાજ સરે સવી આ-
પણુરે, ભાવથીરે ભગતી પ્રમાણુ, દરિસન ફળ પામે ઘણુરે. ૬ સેવન્તે અર
પદ અરવીદ, જો શીવ સુખની કામનારે, રાખન્તે પ્રભુ રદ્ય મોઝાર, રામ
વધે જગ નામનારે. ૭.

અથ શ્રી મલીનાથ જીન રેતવન

મેઘ અધારીરે રાતડીને મીઠડા બે અસવાર. એ દશી—મિથુલા નય-
રીરે અવતરીયાન, કુલ નરેસર નદ; લછન સોહરે કળસ તાણુને, નીલ વરાણ
મુખ કદ. ૧ મલી જીનેસરે મન વચોને, આગાણીસમો અરીહત; કપટ
ધરમનારે કારણથી, પ્રભુ કુમરી રૂપ ધરંત. ૨. સહસ પચાવનરે વરસ સુણોને;
આઉ તણો પરીમાણુ; માત પ્રભાવતીરે ઉદરે ધરયા, પાણુ વીસ ધનુષ તનુ
માન ૩. સહસ પચાવનરે સાધવીઓને, મુની ચાળીસ હજાર, સમેતસીખરે
મુગતે ગયાને, ત્રિણુ ભુવન આધાર. ૪. અડ ભય ટાળીરે આપ થકીને,
જીણે ખાંત્રી અવિહડ પ્રીત; રામવિજયનારે સાહિબની, છે અવિચળ એહી-
જ રીત ૫.

અથ શ્રી મુની સુવરત જીન રેતવન

હરની હથચીરે. એ દશી—આવો આવોને સખી દહરે જઈયે, પ્રભુ દ-
રીશાણુ કરીને તીરમલ થઈએ ગાવો ગાવોરે હરખ અપાર; જીન ગુણુ ગર

બારે પેરે સોલ શણગાર ૭૦ મારે લાખેણી એ વાર ૭૦ દોહલો માનવ
 અવતાર ૭૦ ૧ પદમા દેવીનો નદન નીકો છે, પ્રભુ રાય સુમીત્ર કલ ટી
 કો છે, નમો નમોરે એહજ નાથ ૭૦ ફાગટ શી કરવી વાત. ૭૦ કડી
 લાગે છે નેહની લાત ૭૦ ૨ કછપ લછન પ્રભુ પાય છે, ૭૦ વીશ ધનુષ
 ની કાય છે ત્રીસ સહસ વરસનુ આય; ૭૦ મારે હંધડે હરખ ન માય,
 ૭૦ એહની સેવાથી સુખ થાય ૭૦ મારાં દુખકાં દુર જાય, ૭૦ ૩ પ્રભુ
 સ્યામ વરાણ વીરાજે છે મુખકુ દેખી વીધુ લાજે છે, એહને મોહી હરીની
 નાર, ૭૦ તે કરે લુછણુડા સાર ૭૦ પ્રભુ નયણે મટકાર ૭૦ તેહથી લા
 ગો પ્રેમ અપાર ૭૦ ૪ પ્રભુ રૂદ્ર કમળનો વાસી છે સીવ રમણી જેહની
 દાસી છે હુ તેહ તણી છુ દાસ ૭૦ મારે પુરે મનડાની આશ ૭૦ પ્રભુ
 અવીચલ લીલ વીલાસ ૭૦ રામ વિજય કહે ઉલાસ.

અથ શ્રી નમી જન સ્તવન

દાસીડાને હાટે જાને લાલ લાલ કમુખો ભીજે છે એ દશી—વીજ્ય
 નરેશર નદન લાલ વીંખા સુત મન મોહે છે નીલોપલ લછન પાએ લાલ.
 સોવન વાન તનુ સોહે છે. ૧ મીથુલા નયરીનો વાસી લાલ સીવપુરનો મેવા-
 સી છે મુની વીસ સહસ જસ પાસે લાલ, તેજ કળા સુવીલાશી છે ૨ પ્રભુ
 પનર ધનુષ પરીમાણે લાલ જગમાં કીરત વાપી છે પ્રભુ જીવ દયાને આણે
 લાલ. સુમતી લતા જને થાપી છે ૩. નમીનાથ નમો ગુણ ખાણી લાલ અ
 ષ સેવભી અવીનાશી છે તેણે વાત સકલ એ જાણી લાલ. જેહને આશા દા
 શી છે ૪, શ્રી સુમતી વિજે ગુર નામે લાલ; અવીચલ લીલા લાધી છે; ક
 હે રામવિજય જન દયાને લાલ, કીરત કમલા વાધી છે. ૫

અથ શ્રી નેમનાથ જન સ્તવન.

તુમે તમારા છુરડાના ગુણ માનો કેના એ દશી—રાજુલ કહે પીયુ ને
 મજ, ગુણ માનો છો કેના, કીમ છોડી આલ્યા નીરધાર, જે ગુણ જાણો છો
 કેના, પુરુષ અનતે ભોગવી, ગું પીઉ રચુ મોહ્યા તેજનાર. જેગું ૧ કો-

હી ગમે જોહન ચાહે ગું સ્યોતે નારીથી રંગ હેં પણ જગ હિખાણો કરો
 ગું હોવે સરીસા સરસો સભ હેં ૨ હુ ગુણવતી ગૌરહી ગું તેની ગુણ
 ન હેજી નાર હેં હુ સેવક છુ રાવલી ગું તે સામ્રિ ન જીવે લગાર હેં ૩
 જગમાં તે ગુણ આગલી ગું જોણે વશ કીધા ભરથાર હેં મન વધરાજો
 વાલીયો ગું લીચે રાજુલ સયમ ભાર હેં ૪ જોહનીના મળવા ભણી ગું
 પીઉ પહેલી તે જન્ય હેં સઘ લહી તે નારીના ગું રહિ અનુભવ સુલય
 લાય હેં ૫ સમુદ્રવિજે કુલ ચંદ્રો ગું સીવા દેવી માત મલાર હેં વરસ
 સહસ એક આવખુ ગું સોરીપુર સિણુગાર હેં ૬ દેહ ધનુષ દસ દીપતી
 ગું પ્રભુ ખલ્લચારી ભગવાન હેં રાજુલ વર મને વાલહો ગું રામવીજ્ય
 જયવંત હેં ૭

અથ શ્રી પારદેવ જીન રતવન.

પાઠાણના ગીતની દેશી છે—સેવો ભવીજન જીન ત્રેવીસમો, લંછન ના
 ગ વિખ્યાત, જલધર સુંદર પ્રભુજીની દહડી, વામા રાણીનો જાત. સેં ૧
 ચઉદીસે ઘોર ઘટા ઘન શુ મલ્યો. કમઠે રચ્યો જલધાર, મુસલ ધારે જલ વ
 રસે ઘણુ જલ થલ ન લહુજી પાર. સેં ૨ વડ હેઠળ વાહાલો કાઉશલ રહ્યો
 મેરૂ તણી પેરે ધીર. દયાન તણી ધારા વાધે તીહાં; ચકીયાં ઊચાજી નીર
 સેં ૩ અચલ નચલીયો પ્રભુજી માહરો, પાખ્યો કંવળ નાણુ, સમોવસરણુ
 સુરકોઠ મલ્યા તીહાં; વાજ્યાં જીત નીશાન, સેં ૪ નવકર ઊચપણે પ્રભુ
 શોભતા, અશ્વસેન રાયનો નંદ, પ્રગટ પરતાપ પુરણ પાસજી; દીઠે હોવે આ
 જીવ સેં ૫ એક શત વરશનુ આવખુ ભોગવી. પાખ્યા અવીચલ રીઠ.
 ખુશ શ્રી સુમતીવીજે ગુરૂ નામથી રામ લહે વર શીધ સેં

અથ શ્રી માહાવીર જીન રતવન

ગરબી પુછેરે મારો ગરખંધારે એ દેશી—ચરણ નમી જીનરાજનરે,
 માગુ એક પસાય; મારા લાખિણા સ્વામીરે તુને વિનવુરે, મેરૂર કરો મારા
 નાથજીરે, દાસ-ધરો દિલ મદિ. માં ૧. પતીત ઘણા તે હિંદચારે, ખીરૂદ

ગરીબ નીવાળા, માઠા એકા મુજને વિસારતારે, સેનાવે પ્રભુ લાજ, માં ૨ ઉતમ જિન ધન સારીખોરે, નવી જોવે ઠામ કુઠામ; માં ૩ પ્રભુ નજર-ક રૂણ થકીરે, લહીયે અવીચળ ધામ. માં ૪ સુમતી સિધારથરાયનારે, ત્રી-સલા નદન વીર; માં ૫ વરસ ખેહુતેર આઉખુરે; કંચન વાન શરીર, માં ૬ મુખ દેખી પ્રભુ તોહરે, પાચો પરમાણુદ; માં ૭ રદ્ય કમળને હસ-લોરે, મુનીજન કેરવચદ; માં ૮ પ. તુમ સમરથ સીર નાહલોરે, તો વાધે જ સ પુર; માં ૯ જીત નીશાનના નાદથીરે, નાઠા દુશમન દુર; માં ૧૦ શ્રી સુમતી મુગુર પદ શેવનારે, કદંપતરની છાંહ; માં ૧૧ રામ પ્રભુ જીત વીરજીરે, છે અવલખન ખાંહ. માં ૧૨, ૧૩.

અસ કળસ—ધમ ભુવન ભાસન, દુરિત કાસન; વિમળ સાસન જયવ-રો, ભવી ભીત ચુરણ, આશ પુરણ; સુગતિ કારણ સકરો. ૧. મે થુણીયા ભગતે, નગર મહીરાણે રહી, શ્રી સુમતીવિજય ગુર, ચરણ સાનિધ; રામ-વિજય જયશીરી લહી. ૨.

અથ શ્રી ન્યાયસાગરજી કૃત ચોવીશી

અથ શ્રી રૂપભ જીન રેતવન.

પ્રભુ તોહરી સુરતી મેં ધરી ધ્યાનમાં. ધા. ૦ આંકણી, વૃષભ લછન જીન વનીતા વાસી, પાણુશત ધનુ તનુ માનમાં. પ્રં ૧. જગ ઉરણ સવી કીધો તેતો, ધન વરશી વરશી દાનમાં. પ્રં ૨. નાભીરાયા કુળ મંડન ગાઉ; મરુદેવી શુત જ્ઞાનમાં. પ્રં ૩. ચરણોત્સવ ઇદ્રાદિક સારે; શ્રી જીન જેસે જીનમાં. પ્રં ૪. ગીત ગ્યાન પ્રભુ આંગે નાચે, સાચે રાચે તાનમાં. પ્રં ૫. પચ મહાવ્રત લેવા અવસર, સમજવે સુર સાનમાં. પ્રં ૬. ન્યાયસાગર પ્રભુ શેવક માચે, વાણી અમૃત પાનમાં. પ્રં ૭.

અથ શ્રી અજીત જીન રેતવન.

નીલી પીળી પામરીને. એ દેશી—વિજયા તંદન સાહિબ વદા, ભાવ

ભવિયાં આણી; ગજાલંછન કચન વર કાર્યા; ચિત ધારૂ આણી; ઝખક નેર
ખની છેરે, સાંઈ નેર ગુની છે. ૧. કેસર ઘેર ઘશી સુચી ચંદન, લેઈ વ-
સ્તુ ઉદાર; અગી ચગી અવલ ખનાઈ, મેળવી ઘન સાર. ઝં ૨. જઈ
જુઈ ચપક મરૂઆ; કેતકી મયકુંદ, વોલ સીરીવર દમણા આણી, પુણ્યે જ
ણદ. ઝં ૩. મસ્તક મુગટ પ્રગટ વિરાજે, હાર હીચે સાર; કાને કડળ સુ-
રય મડળ, જાણીચે મનુહાર. ઝં ૪. દ્રવ્યસ્તવ ઈમ પુરણ વિરચી; ભાવો
ભાવ ઉદાર, અલખ નિરજન જન મન રજન, પુજતાં ભવ પાર. ઝં ૫
ચિદાનંદ પુરણ ગુણ પાવન, ન્યાયસાગર ઈશ; પરમ પુરૂષ પરમાત્મ નિર-
મળ, ધ્યાઈચે જગદીશ ઝં ૬.

અથ શ્રી સંભવ જન રતવન

દારિકામાં રાજ કરે રણછોડ એ દશી—સભવ જન મન મંદીર તેડી,
સકળ દેવ શીર મોડી ભાવ પુજ નિત કરો કર નેડી; ૧ આંકણી સમરસ
ડાંગાંજળ નવરાવો, ભાવ તણી નહી ખોડી. ભાં ૨. ભક્તિ રાગ કેસર થઈ
સુખડ, આરશિઓ મન મોડી. ભાં ૩. ધ્યાન સુગંધ કુમુમે પુજે, ટાળી
નિજ મન દોડી. ભાં ૪ ધુપ રૂપ જનકો ઘટ વાસો; દુર ટળે દુખ નેડી.
ભાં ૫ મહા નદ ધૃત મન વરતી, ભક્તિ થાળમાં છોડી. ભાં ૬ જ્ઞાન
પ્રદીપ જગાવી જ્ઞેતે, આરાત્રિ કર નેડી ભાં ૭ ઈણી પરે પુજ કરી જન-
જીકી, કાઢે મિથ્યા ઝોડી. ભાં ૮ ન્યાયસાગર પ્રભુ સુયસ મહોદય, વાઘે
હોડા હોડી ભાં ૯.

અથ શ્રી અભિનંદન જન રતવન.

જેનકો મારગ મસ્તકે; સુણી અરથી લોકો; આંકણી. અડ દશ દુપણ
વરજીત દેવા; અભિનંદન વરષત્તે. સું ૧ દુવિધ પરિગ્રહ ન ધરે કપ્પડુ,
ગુરુ ગુસા સોલિત તજ્જે. સું ૨. ખત્યાદિક દશ ગુણ ગુચિ દહા. ધર્મ જુ-
વનમે મજ્જે. સું ૩. મિથ્યામતી નિત હોંસા મયલો, દુર તજ્યો જય મ-

જાહે. સું ૪. શુદ્ધ ધરમ તેરોહીજ સાચો, જગ ઉપમ નહી અજાહે. સું ૫
ન્યાયસાગર પ્રભુ ભગતે શકતી. દિન દિન વધતે વજાહે. સું ૬.

અથ શ્રી સુમતી જીન રતવન.

કોઈ મોરલીવાળો ખતાવેરે એ દશી—કોઈ સુમતી સુધારસ પાવેરે, આત
મ સોહનારે ભવિ પડિઓહનારે; ભવી આતદનારે; શીતલ ચદનારે કોઠ આં
કણી. પરમ નિરંજન દરશન પાવે મુગતિ વધુ વર થાવેરે આં ૧ મેઘ નૃ-
પતી સુત અપ્સરગાવે; સુરપતિ મલીય વધાવેરે આં ૨ વિપય કષાયે કલુષિ
ત પરશુર; તેહસ્યુ કિમ દિલ ભાવેરે આં ૩ અખય ખજનો તાહરો જગમાં
તુ દીપે વડદાવેરે આં ૪ ન્યાયસાગર પ્રભુ પદકજ સેવા; જ્યોતીસ્યુ જ્યોતી
મિલાવેરે આં ૫.

અથ શ્રી પદમપ્રભ જીન રતવન.

રાગ કાફી—અરે યોલ સ્યા નિમાણા, ચવીસઢીનાલ યોલ અરે યોલ
૩ આસક ન મીલીયા મોલ ૩ છપો રાગ કાફી રાગિણી પંજખી, એ દ
શી—અરે યોલ તુ નીમાણા; અખ્યાણા પ્યારે માલ યોલ ૩ આંકણી, દસ-
ણ નાણ ચરાણ ખહુ મુલે, રચણ હુચે સો યોલ ૩ નીં ૧ ખરીદાર ખાસી
હે, દુનીયાં મુક્તિ લહે દામોલ ૩ નીં ૨ ખીચદલાલ સાંઈહે વેગે, પદમ પ્રભ
નહી તોલ ૩ નીં ૩ નરલવ નિરૂપમ સહેર વડાહે; યાહિ મુગતીકી યોલ ૩
નીં ૪ ન્યાયસાગર પ્રભુ પદકજ સેવા રજે રાતોચોલ નીં ૫

અથ શ્રી સુપાર્શ્વ જીન રતવન.

ચાલ્યો જા પાધરી વાટે, રોકે છે સ્થાને માટે. એ દશી—સાંભળો સ્વા
મીરે મીઠકા મોહન; દાસ સાથે સ્થાને બેઠ; એકને આપસ્યો સિદ્ધના સિદ્ધી,
એકને કાઢસ્યો બેઠ. ૧ આપોને પાધરી વાટે, સ્વામીને આવશે ધાતેરે; આ
ખર તો આપસ્યે બેરે, આવે છે મિતરે મોરેરે, આંકણી. સરવને સારિખા

પરખી ભાળો; આકરી ચાકરી સ્વામી; ચાકરીવાળો ચિતરે ઘાલો, રાખલું તે-
હનું નામ. આં ૨ એક તો આકરી ચાકરીવાળો, દ્રવ્યથી ભાવથી ગાળુ;
એક તો સાવથી ભાવથી ઊંચો, સુકશ્યો રાખસ્યો કૈણ. આં ૩ એકલી દ્ર-
વ્યની ચાકરી સાર, ભાખરી પાવસ્યો મોલે; દ્રવ્યને ભાવથી ચાકરી વાળો;
આવશે આપશે તોલે. આં ૪ સાથ લે સાથીઓ હાથીઓ ચાલે, હેમને રૂ-
ચકે વાન; ન્યાયસાગર પ્રભુ દાસને વહિલુ, દીજ્યે મુક્તિનું દાન. આં ૫.

અથ શ્રી અઠ્ઠપ્રભુ જીન રતવન.

નયણ મટકડે ખાઉલો ચોગી, દારડો પીલાવે. એ દશી-નયણ મટકડે
મીઠડા વાહલો દીઠડો મુહાવે. આકણી. ૧ મેંગે સ્વામી સાધુ નામ વિશ્વમે
ધરાવે, ત્રીન લોક લછિઓ ત્રિગડે દીખાવે. નયં ૨ વીતરાગ રાગ ખિરદસે
મિલાવે, સેવે તાસ મોક્ષ વાસ આરકે ઝુલાવે. નં ૩ લોક લાખ યોલે લાખ
એકલો કહાવે; આણ હુતે એક કોડી દેવ દોડી આવે. નં ૪ તુ અનાથ
વિશ્વનાથ સપદા ચલાવે; તુ અનેક રૂપ એક જગસે જગાવે. નં ૫. તુ
અલીહ તુ અખીહ કૌન બેદ પાવે; ન્યાય પૌનચદ્ર જ્યૌતિસે મિલાવે. નં ૬.

અથ શ્રી સુવીધી જીન રતવન.

સૈતરજનના વાશી ખ્યારો લાગે માહારા રાજદા. એ દશી-દરસનીયાનો
વાશી ખ્યારો લાગે માહારા રાજદા. ૧ તુહિજ ખ્રહા ખ્રહાણ જાણે, વૈશ્રવ
વિસ્તુ વખાણે; મહાં ૬૦ ૨ રૂદ્ર તપસ્વી તુજને લાખે, સઘગા તુજ દીસ રા
ખે; મહાં ૩ ૬૦ જૈન જિનેદ્ર કહે શીવ દાતા; બુદ્ધ યોધ મત રાતા મહાં
૪ ૬૦ કૌલિક કૌલકહિ ગુણ ગાતા; ખટ દરસણનો ત્રાતા. મહાં ૫ ૬૦ રૂપ
અનેક કૃતિકમાં ભાસે; વર્ણ ઉપાધિને પાસે. મહાં ૬ ૬૦ ખટ દરસન સવિ
તુજને ધ્યાવે; એક અનેક કહાવે. મહાં ૭ ૬૦ વિવિધરૂપ ભુમી વિભાગે;
તિમ તુ દરસન લાગે. મહાં ૮ ૬૦ કેવળ ધ્યાન ગમ્યાદિસ રાજે; કેવળજ્ઞાન
વિરાજે. મહાં ૯ ૬૦ ન્યાયસાગર પ્રભુ સુવિધિ મહાવે; મહાં ૧૦ ૬૦ પદ પાવે.
મહાં ૧૦ ૧૦ ૬૦

અથ શ્રી શીતળ જીન રતવન.

નિજર ભર જોવો કયું નહીં. એ દશી—નિજર ભણી જોવો કયું નહીં રાજ હો મારા રાજ, જે મને પ્યારા લાગો વાહલા લાગો આજ લાગો; નીકા લાગો. થેં ૦ મા ૧ આંકણી. શ્રી શીતલજીન સાહિબારે, કાંઈ અરજ કરે મહારાજ. થેં ૨ હું શેવક છું તાહરોરે; કાંઈ સુણીચે ગરીબ નીવાજ. થેં ૩ અતર યામી ઉલગુરે, કાંઈ રાત દિવસ દિલ માંહી. થેં ૪ તુમ્હ દરસન ખીન કયું સરેરે; કાંઈ સીવરમાણી કર સાંહી. થેં ૫ એક ઘડી પણ વિરહનીરે; કાંઈ વેદનમે ન ખમાય. થે. ૬ સઘળી મનની વાતડીરે. કાંઈ કહીચે જીમ સુખ થાય. થેં ૭ જો તુમ છોડો સાહીબારે; કાંઈ મેં છોડ્યાં નહીં રાજ. થેં ૮ અરણ સરણ થાહરો કીચોરે; કાંઈ નિજ શેવક તુમ લાજ. થેં ૯ જે છો મહારા સાહીબાર કાંઈ મેં છાં થાહરા દાસ. થેં ૧૦ ન્યાયસાગર પ્રભુ વિનવેરે; કાંઈ આપો શીવપુર વાસ. થેં ૧૧.

અથ શ્રી શ્રીયાંસ જીન રતવન.

હાંરી હરી વરણા સુઝા સેતરૂંજો ગીરીવરીચો કેતીક દુર. એ દશી—હાંરે સાહીબ શ્રેયાંસા, આપોને જીનવરીયા સુખ ભરપુર; હારે મુજ માનસ હસા. હારે મુની કળ અવતસા; હારે ટાળે ભવી સંસાર; હારે સાં ૧ તુહી સકળે અકળ પણ તુહી; તુજ કર્મ કળા નવી લાગીરે. સાં ૨ તુહી સગુણ નિરગુણ વર તુહી; તુ અનત કેવળનો લાગીરે. સાં ૩ તુહી સ્થુલ સુક્ષ્મ પણ તુહી; તુજ ચિદાનંદ મતી જાગીરે. સાં ૪ વ્યક્ત રૂપે અવ્યક્ત નગીના, તુ સદા નંદ વૈરાગીરે. સાં ૫ તુ સુર્વણ પણ વણ વિવર્ણિત; લઘુ ગુરૂતાનો ત્યાગીરે. સાં ૬ નીત સનાતન પ્રભુ સરૂપી; પ્રભુ ન્યાય નીપુણ શોભાગીરે સાં ૭.

અથ શ્રી વાસુપુજ્ય રતવન.

પ્રજ મંડળ દશ દેખાવો રશીયા. એ દશી—મન મંદીર નાથ વસાઓ રશીયા; મં આંકણી. તુંહિજહ જાણે લીખો કરી ચોખું, ફરીત દોહમ રજ જાયે ઘશીયા; મં મન મંદીર સાહીબ જખ વશીયા, મુખ આવે સર્વે ધસ

મશીયા. મં ૨ દર્શન કરીન દુર્લભ પામી, રૂઢ્ય કમળ મુજ ઉલ્લસીયા. મં ૩ મન મોહન મન મદીર ખેશી; કર્મ અહિત કો લ્યે તશીયા. મં ૪ વા સુપુજ્ય જન મનથથ જાણી; વિષય વિકાર અજગા ખશીયા. મં ૫ ન્યાય સાગર પ્રભુ શેવા કરતાં. અતરંગ ગુણ સર્વ હશીયા. મં ૬.

અથ શ્રી વીમળ જન રતવન

ધ્યારે સજ્જન સાંઈ તુ આવરે, આવરે સજ્જન સાંઈ તુ આવરે ૩
મે બોલ્યા ઈહરી દાણ્યામે; સુ કામન લાએ; ધ્યારે સજ્જન. એ દશી—ધ્યારે
વિમળ ગોસાઈ, તુમ નામરેડ અહનીસ ધ્યાઉ નવનીધ પાઉ. હારે સાંઈ પ-
તીત પાવન ગુણ ધામરે. પ્યાં ૧ વિમળ ગુસાઈ શેવા પાઈ; હારે સાંઈ;
વિમળ મહોદય કામરે. પ્યાં ૨ અવલબનાઓ અગીયાં લ્યાઉ; હારે ધ્યારે;
ધ્યાન ધુમ્રાણ યશ દામરે. પ્યાં ૩ નિર્મળ મન કીધો તિપહીનુ; હારે ખાવા
ભાવ ઉદ્ધ અભીરામરે. પ્યાં ૪ ધુપ ઘટા તનુ જ્યોતિ મહા તપ; હારે સાંઈ
કીરતી સુવાસ ઉદામરે. પ્યાં ૫ ન્યાયસાગર પ્રભુ ચીત પ્રસત્તી; હારે સાંઈ
થય થુઈ કામીત પામરે. પ્યાં ૬.

અથ શ્રી અનત જન રતવન.

મુજરો તે માનો; માનોહો બધુજ. એ દશી—જનજ ધ્યારોડ હો
સોંધુજ; ગુણનો વાલો મ્હારો જિં આંકણી. સુયસા નંદન પાપ નિકદન;
જગદાનંદન દેવ હો. જિં ૧ સુરતર સુરમણી સુરગવિ તુંહિજ કુણ કરે અ
વરની સેવ હો. જિં ૨ રાત દિવસ ખિણખિણ સંભાર, વિસાર પલક ન એ
ક હો. જિં ૩ માહરે દીલ તો તુહીજ વસીયો, જગજવનજગ છેકહો. જિં ૪
મીત પુરાણી કહીયે ન હોવે, દહડી જરણ થાય હો. જિં ૫ જરકસી જુ
નિકખહિ હોવે, પિણ સોના રગ ન જાય હો. જિં ૬ શ્રી અનતજન સા
હિખ મહારે; થારયું અવિહક નહહો. જિં ૭ રૂઢ્યો તો કિમ કિટેલાગો જિ
મ પતુર સીર રેહહો. ૮ ગુણ અનત પ્રભુ તકારા ઘટમે કહિતાં ન આવે
પાર હો જિં ૯ ન્યાયસાગર પ્રભુ સેવક ખાસો, ખાંહિ ત્રહીને તારહો. જિં ૧૦

અથ શ્રી ધર્મ જીન રતવન.

‘ધર્મજિન’ દે તેરે ધર્મકી મેરા, મેટતહે ભવ ભટકા ફેરા; પરમ ધર્મ હે સાહિ
ખે તરા. ૫૦૧ આંકણી. ઘરઘર હુઠેત સખહિ મેહરયા, એસામ ધર્મ મરમ
કા ખેરા. ૫૦૨ નામ ધર્મ કેહું કામ ન આવે; ઠવાણું ધર્મ તિમ સિદ્ધિ ન
પાવે. ૫૦૩ દ્રવ્ય ધર્મ પણ મુક્તિ ન દેવે, ભાવધર્મ વિનુ કોઈ સેવે. ૫૦૪
શબ્દધર્મ જિઉ કામ સુધારે, દુરગતિ પડતા નિજ કરિ ધારે. ૫૦૫ ઉત્તમ
થાનિક ઉનહિકે જોડે, પાપકરમ સવિ ઉનકે તોડે. ૫૦૬ ભાવધર્મ તે સ
હિજે સાચે, મેરા મન ઉનહિસે રાચે. ૫૦૭ મિથ્યા મતિ મો જુઠેઈ માચે,
પણ ઉનધર્મ સુકર્મની કાચે. ૫૦૮ ભાવધર્મ નિજ આતમ દેખે, કષ્ટ ક્રિયા
સખહિ તખ લેખે. ૫૦૯ ઉત્તમસાગર સાહિખ આગે, ન્યાયસાગર શીવપદવી
માગે ૫૦ ૧૦ ઇતિ.

અથ શ્રી શાંતી જીન રતવન.

આનિમ કખ મિલે પરદેશી માતા હો આં એ દેશી. સાહિખ કખ મિલે
સસનેહિ પ્યારા હો. સાં આંકણી. કાયા કામિનિ જીઉસે ન્યારા, એસા કર
ત વિચારા હો. સાં ૧ મુન સાંઈ જખ આન મિલાવે તવ હમ મોહનગારા
હો. ૨ મેતો તુમારિ ખિજમતગારી, જુઠ નહી જે લારાહો. સાં ૩ શ્રમન
કહે મુન જેન હમારા, ટારો વિષય વિકારા હો. સાં ૪ સયમ પાલો નિજ
તન ગાલો, લેઈ અનુભવે લારાહો. સાં ૫ પિઉકે સાચે હમ મન માચે, ઘટ
મે હોત ઉજારાહો. સા. ૬ કહિના કિના સયમ લીના, ન રહ્યા કરન ઉધા
રાહો. સાં ૭ વેદ ઉછેદી જતિ અભેદી, મેલે શાંતિ સુધારા હો. સાં ૮ અ
ચિરાનદન શીતલ ચદન, ન્યાયસાગર સુખકારાહો. સાં ૯ ઇતિ

અથ શ્રી કૃષ્ણ જીન રતવન.

તુમ રહોરે આનિમ દો ધરિયાં. એ દેશી. તુમહે રહોરે પ્રિતમ પાંચ પરિ
યા. આંકણી રૂપે રતી શ્રીરાની જાયા, અરજ કરે અતે ઉરિયાં તું ૧ મુ
ર નૃપતિ કે ઘોટે મોટે, કૃષ્ણ ન કરો અમ દિલ પરિયાં તું ૨ નાહ વિવાહ
ઉછાહ કરિઆચે, અવગુન વિમ કૃષ્ણ પરહરિયાં, તું ૩ ખટ ખંડ નિતિ

અરિખસ, કીને ભુજે બિન, ઈયું રૂલ હરિયાં, તું ૪ વિલપતિ નેહુ દિવાની
લલનાં ત્યજી જન સંયમ સ્ત્રી વરિયાં તું ૫ કેવલ પાંખી ત્રિગડે બેઠે, ખા
ની સુની ભવિ દિલ ઠરિયાં તું ૬ ન્યાયસાગર પ્રભુ લીલા ખહુલી, મહાનં
દ પદ અનુસરિયાં. તું ૭ ઇતિ.

અથ શ્રી અર જન રતવન.

ગીરીરાજકુ સદા મેરી વદના. એ દેશી. અરનાથકુ સદા મેરી વદના,
જગકાથકુ સદાં જનરાજકું આંકણી. જગ ઉપકારિ ઘન જ્યૌં વરસે, વાણી
શીતલ ચદનારે જિં ૧ રૂપે રંભા રાણી શ્રીદેવી, ભુપ સુદરશન નદનારે.
જિં ૨ ભાવ ભગતિસુ અહનિસિ સેવે, દુરિત હરે ભવ રંદનારે. જિં ૩
છ ખંડ સાધી દેધા કીધી, દુર્જય શતરૂનિકદનારે જિં ૪ ન્યાયસાગર પ્રભુ

અથ શ્રી મલી જન રતવન.

સેવા મેવા, માગે પરમાનદનારે. જિં ૬ ઇતિ.

કુન ભરેરી જલ. કુન ભરે, દલ વાદળીરો પાણી કૌણ ભરે. એ દેશી, કુ
ન રમે ચિત્ત કૌન રમે, મહલીનાથજી વિના ચિત્ત કુન રમે. આંકણી. મા
ત પ્રભાવતી રાણી જ્યો, કુલનૃપતી સુત કામ દમે. મં ૧ કામ કુલ જિમ
કામીત પુરે, કુંભ લજન જન મુખ ગમે, મં ૨ મીથીલાનયરી જનમ પ્ર-
ભુકો, દરશન દેખત દુખ શમે. મં ૩ ઘેબર ભોજન સરસાં પીરચ્યાં, કુક
સ ખાકસ કુણ જિમે, મં ૪ નિલવરાણ પ્રભુ કાંતી કે આગે મરકતી માણી
છખી. દુર ભમે મં ૫ ન્યાયસાગર પ્રભુ જગનો પામિ, હરિ હર પ્રહા કૌણ
નમે મં ૬ ઇતિ.

અથ શ્રી મુની સુવરત જન રતવન.

જન મુખ દેખત જાગિરે, પ્રભુકો જનમ ભયોહ. એ દેશી. દિન ભરિ દ
રિસન પાગિરે પ્રભુકો રૂપ બન્યોહ, દિં આંકણી પદમાનદન હરી કૃત વ
દન, ચરન કમલ અંત જાગિરે. મં ૧ નીલ કમલ દસાકોમલપાને, સેરનમે

ચીત લાઉરે. મં ૨ ચુનીચુની કલીયાં ચંપકી, હાથસે માલ બનાઉરે. મં ૩ શ્રીચુનીસુવ્રત સુવ્રત સેવી, નાથ સમાન કહાઉરે. મં ૪ ન્યાયસાગર મહુ સુવ્રત સેવા, નિયત ફલે દીલભાઉરે. મં ૫ ઇતિ.

અથ શ્રી નમી જીવ રતવન.

મોતીડો બિરાજે ગોરી તારા નથમાં. એ દશી. પુરુષોત્તમ સત્તા છે થાહરી ઘટમાં, વપ્રાનંદન વદન કીજે, તુજ સમ અવર નય તીવટમાં. પુ ૧ હરી હર પ્રહ પુરહર પસુહા, મગન હુવા સવી ભવ નટમાં પુ ૨ ઉપસમ રતી મહુ તાહરી જગને જીતી કરાવી યરી ઘટમાં પુ ૩ વીતરાગતા તુજ તનુ આપે, સમરસવરસે ભવીવટમાં. પુ ૪ વીજય નૃપતી સુત સેવા ખીણમાં આણે સેવક ભવ તટમાં, પુ ૫ ન્યાયસાગર મહુ સહજ વીલાસી અજર અમર લહી લટપટમાં. પુ ૬ ઇતિ.

અથ શ્રી નેમનાથ જીવરતવન

સોલ સહસ ગોપીમાં પટરાણી, કાગળ લખ્યો કેઇનરે; સીદ જાઓછો દીલાસા દેઇનરે. એ દશી. આઠ ભવની તુમે પ્રીતજ પાળીજી, નવમે ભવ સાથે લેઇનરે. કાન જાઓછો દીલાસા દેઇનરે. કાં ૧ આંકણી અમને મુકીને તમે રેવ ત પધાર્યાજી, સંજમ સુંદરી લેઇનરે. કાં ૨ પરણ્યા વીણ અમ્હે પ્રીતજ પાલુજી, એ તો વર છે કેઇનરે કાં ૩ એ તો હુતીકા સિદ્ધ વધુનીજી તુમે અહાર દ્યો છો ખેઇનરે. કાં ૪ સોકલડીરે મુને દીઠી ન સુહાવે, તુમે આદર કરસ્યો કેઇનરે કાં ૫ અનુભવ મીત્રે મન મેગ કરાવ્યો; અનુભવ ઘરમાં લેઇનરે કાં ૬ નેમ રાજુલ શીવ મંદીર પધાર્યાજી ન્યાયસાગર સુખ દેઇનરે કાં ૭ ઇતિ.

અથ શ્રી પારસ્વ જીવરતવન.

કાનુડા મારમાં કંકરડી, મીઠડા કુટરો આગરડી. એ દશી. ચિતામહુ પાસ જી ગમેરે; પાસજી ગમેરે ૩ વાહલો ધ્યાનમાં રમેરે; આંકણી. મહ ઉઠી મહુ

મુખકું દીઠે; દુખકું સમેરે. ચીં ૧ ચિંતામણીપરે કાંમિત પુરે દુખ ઝમેરે ચીં ૨ ત્રીભુવન નાયક; સુરપતી પાયક; કામ દમેરે ચીં ૩ પામી અમૃત બોજ ન કુકસ; કૌણ જમેરે ચીં ૪ સાહીબ સમરથ સમકીત પામી કૌણ વખમેરે ચીં ૫ મીથ્યા મુકી મુઝ મન રાચે શુદ્ધ ધરમેરે ચીં ૬ અધીક આછું સે વક ભાખે; સ્વામી ખખમેરે ચીં ૭ ન્યાયસાગર પ્રભુ અહનિસી ચરણે, સી સ નમેરે ચીં ૮ ઇતી.

અથ શ્રી માહાવીર જીન રતવન

જરીજરી જર કસીરી દારી હજટી કામલ જ પ્યારે લાગો એ દશી.
નિરખી નિરખી સાહીબકી સુરતી; લોચન ફેરે લટકે પ્યારા લાગો. માને
વાવીજરી આણ પ્યાં માનેદાદા જરીઆણ ૧ તુમ ખાન અમીય સમાની;
મન મોહ્યુ મુખ મટકે હો રાજ પ્યાં ૨ મુજ મન ભમરી રી ચરણ
કમળ જઈ અટકે હો રાજ પ્યાં ૩ સુરતી દીઠી મુજ મન મીઠા; પરસુર કીમ નવી
ખટકે હો રાજ પ્યાં ૪ જૈન ઉવેખી ગુણીના દેખી ત્યાંથી મુજ મન છટકે હો
રાજ પ્યાં ૫ ત્રીસલા નદન તુમ પય વદન; શીતળતા હુઈ ઘટકે હો રાજ. પ્યાં
૬ ઉત્તમ સીસે ન્યાય જગીસે ગુણ ગાયા રગ રટકે હો રાજ પ્યાં ૭ ઇતી
શ્રી ન્યાયસાગર કૃત ચોવીશી ૧ સપુર્ણ.

